BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
12 L
22

E.11.n°29.

14
3.
H
11

Theoremata.

MARCI ANTONII ZIMARAE

SANCTIPETRINATIS, PHILOSOPHI SOLERTISSIMI,
ſeu memorabilium Propoſitionum limitationes:
cum additionibus ab ipſo auctore poſt
primam impreſsionem factis.

Mendis quàmplurimis repurgata, & ad normam prioris ac fidelioris impreßionis diligentißimè reſtituta.

Repertorijs tum Theorematum, tum materierum
ſcitu dignarum appoſitis.

VENETIIS APVD IVNCTAS,
M D LXIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

TIPOGRAPHVS LECTORI.

MENS fuerat humaniſſime Lector, hæc M. Antonij Zimaræ Theoremata iuxta librorum Ariſtotelis ordinem excudere, ne tibi oneri eſſet inter naturalia, ſupernaturalia petere, ac inter propoſitiones Metaphyſicas, Logicas inuenire. Verum, quia grauiſſimorum hominum iudicio viſum eſt, ut eo ipſo ordine quo Autor iam excudenda curauit, à nobis impreſſioni darentur; iccirco in Indice hoc, ordinem ipſum texuimus, ac ſeriem Librorum ſeruauimus, ita, vt quàm facile ſit famoſiores has in qua vis facultate propoſitiones requirere. Vale.

INDEX THEOREMATVM, SIVE PROPOSITIONVM, QVÆ PER ORDINEM LIBRORVM ARISTOT. HOC IN OPERE HABENTVR.

LOGICALIA.

EX PRÆDICAMENTIS.

Priuatione ad habitum impoſsibilis regreſſus. Theorema. 206.D
Differentiæ vltimæ rerũ, non recipiunt magis, & minus. 100.D

EX I. POSTERIO.

Demonſtrationes non ſunt de his quæ ſunt per accidens.
Infinitum, ſecũdum quòd infinitum eſt ignotum.
Nota per ſe, probari non poſſunt. 221.I
Scientia eſt neceſſariorum cognitio.
Subiectum in ſciẽtiã debet eſſe notiſsimũ.
Propter quod vnumquodq; tale, & illud magis.

PHYSICALIA

EX I. PHYSICORVM.

Sapiens, cum cognouerit naturam iuſtitiæ exiſtentem in ſubſtantia rerum, tunc cupiet aſsimilari illi naturæ, & acquirere illam formam. 243.A
Scientia quæ ſubalternatur ſpeculatiuæ, ſpeculatiua eſt 138.E
Sciẽtiæ ſpeculatiuæ ſunt duobus modis, vnus numeratur propter exercitium, ſicut mathematica, alius propter perfectionem per quam ipſum eſt, & eſt ſcientia naturalis, et diuina in prologo phyſi. 178.D
Accidens vni, alteri non eſt ſubſtantia. 4.E
Mathematicus, ſolum de cauſa formali conſiderat. 70.I
Non quodlibet agit in quodlibet, ſed determinatum in determinatum. 241.M
Oportet principia ſemper manere. 51.B
Omne quod corrumpitur, a contrario corrũpitur. 183.D
Semp in vno genere, ẽ vna cõtrarietas. 90.L
Totum, nihil aliud eſt quã ſuæ partes ſimul iunctæ. 136.D
Vniuerſalia ſunt difficillima ad cognoſcendum, eo quòd ſunt a ſenſibus remotiſsima. 137.C
Vniuerſalia ordine doctrinæ, præcedunt particularia. 23.H

EX II. PHYSIC.

Agens, forma, & finis, multotiẽs coincidũt in vnum. 186.B
Finis eſt cauſa cauſarum. 211.G
Omne agens, agit propter finem. 180.L

EX III. PHYSIC.

Nulla latitudo ſubito acquiritur, aut deperditur. 235.B
Semper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens. 189.I

EX IIII. NVLLÆ PROPOſitiones habentur.

EX V. PHYSIC.

Motus, ſpecificatur a terminis. 41.E
Medium eſt in quod prius mutans mutatur, quam in extremum. 132.F
Medium eſt nobilius extremis. 188.G
Media ſunt compoſita ex extremis. 130.L
Omne diminutum, eſt diminutum rationis contrarij. 175.M
Remiſsio fit per admixtionem cõtrarij. 32.L

EX VI. NVLLÆ PROPOſitiones habentur.

EX VII. PHYSIC.

Inſpecie atoma, ſit comparatio. 103.E
Motus, qui eſt ab extrinſeco motore, eſt violentus. 129.B
Mouens & motum, ſunt ſimul. 236.D

EX VIII. PHYSIC.

Mouēs corporeū, nō mouet niſi motū. 186.L
Omne compoſitum ex duobus extremis, ſi vnum reperitur per ſe ſine altero, etiam alterum erit ſine altero. 209.E

EX IIII. LIB. DE COELO.

EX I.

Augmentatio p̄ſupponit alteratione͂. 106.M
Entia omnia, aut ſunt ſubſtantiæ, aut accidentia, aut uiæ ad eſſe iſtorum. 84.D
Forma eſt ſubiectum uniuerſalitatis, & iſte eſt intellectus cuiuslibet formæ. 15.I
Finitum eſt, cui additio fieri poteſt. 43 B
Fruſtra eſt illa potentia quæ non poteſt reduci ad actum. 232.D
Locus totius, & locus partis, idē eſt. 87.H
Motus vnus ab vna natura prouenit, et vna natura eſt principium vnius motus. 40.H
Motus mixti eſt ab elemento ſimplici dominante. 121.C
Omne quod eſt ſenſibile, eſt ſenſibile per materiam, & omne intelligibile, eſt intelligibile per formam. 39.K
Rationibus dialecticis Ariſt. dupliciter vtitur ad exercitandum, & ſic adducit eas ante rationes neceſſarias, & demonſtratiuas, quandoq; uero ad confirmandum, & ſic inducit illas poſt demōſtratiuas. 134.D

EX II.

Intelligentia, & orbis: uerius conſtituunt unum, quàm ſit compoſitum ex materia & forma. 144.A
Motus natus eſt ignire ligna, lapides, & ferrum. 75.C
Nullum violentum perpetuum. 35.M
Si vnum contrariorum fuerit in rerum natura, erit & reliquum 58.A

EX III.

Principia rerum ſenſibilium, ſunt ſenſibilia. 47.F
Regula eſt, quòd a cauſis, quarum natura eſt eadem, & non differunt niſi ſecundum magis & minus, non prouenit niſi vna natura, differens ſecundum magis, & minus. 139 M

EX I. DE GENERATIO.

Simile, non patitur a ſimili. 140.E

EX II. DE GENERA.

Ab vno agente inquantum vnum immediate, non prouenit niſi vnum. 17.L
Calidi eſt rarefacere, & frigidi eſt condenſare. 32.A

EX LIBRIS DE ANIMA.

EX I.

Actus, & potentia ſunt differentiæ entis, quæ contingunt omnibus prædicamentis, & ſunt ualde oppoſitæ. 210.A
Dialecticus diffinit per formam, phyſicus autem per materiam. 140.G

EX II.

Omnium natura conſtantium, terminus eſt & ratio magnitudinis, & augumēti 5.H
Potentia ſuperior poteſt quicquid poteſt inferior, & nobiliori modo. 107.F
Senſus non decipitur circa proprium obiectum. 239.A

EX III.

In prima forma, eſſentia eſt quidditas eius, aliæ aūt formæ diuerſantur in quidditate.

& eſſentia quoquo modo. 64 G
Intellectus omnia intelligit. 173.C
Intelligere diuerſificatur ſecundum diuerſitatem rei intellectæ. 184 H
Intellectus & intellectũ, & intellectio ſunt idem in abſtractis a materia. 241.E
Intellectus abſtrahit a materia. 198.C
Omne recipiens, debet eſſe denudatum a natura recepti. 168.C
Potentia quæ poteſt in maius, poteſt in minus. 213.K
Priuatio cognoſcitur per habitum. 104.E
Semper agens eſt nobilius patiente, & principium materia. 239.C
Scientia ſecatur quemadmodũ, & res. 113.F

EX LIB. METEORORVM.

EX I.

Grauiſſimũ eſt omniũ qđ eſt in medio. 45.B

EX II. ET III. NVLLÆ SVNT.

EX IIII.

Cauſæ contrariæ ſunt contrariorum effectuum. 53.C
Calor cõcentratus fortius operatur. 122.D
Cã eſt nobilior cauſato, ſeu pfectior. 118.G
Frigiditas nõ ingreditur opus naturæ. 133.G
Perfectum eſt, quod tale alterum quale ipſum eſt efficere poteſt. 219.E

EX LIB. DE SOM. ET VIG.

Eiuſdem eſt actus, cuius eſt potentia. 230.G

EX LIB. METAPHYSICO.

EX I. NVLLÆ SVNT.

EX II.

Eadem ſunt principia & cauſæ eſſendi, & cognoſcendi. 171.H
Principia ſunt tanquam locus ianuæ, quem nullus ignorat. 53.I

EX III.

In mathematicis, nõ ẽ bonũ, neq; finis. 176.E

EX IIII.

Bonitas eſt paſſio entis. 81.L
Quæcunq; eadem generatione generantur, & eadem corruptione corrumpuntur, ſunt eadem realiter. 240.D

EX V.

Accidentia ſolo numero differentia, in eodẽ ſubiecto eſſe non poſſunt. 4.I
Diuiſibilitas, eſt paſſio qualitatis. 194.I
Elementum eſt ex quo ſit aliquid vt inexiſtente indiuiſibile ſecũdum ſpeciem in aliã ſpeciem. 45.K
Omne ens, aut eſt ſubſtantia, aut accidens. 234.A
Priora ſecundum naturam ſunt, quæcunque eſſe poſſunt ſine aliis, & alia non ſine ipſis. 7.A
Poſterius non põt abſtrahi a priori ſuo. 8.E

EX VI.

Si non eſſent ſubſtantiæ abſtractæ, phyſica eſſet prima phyloſophia. 214.G
Scientia qualibet ſpeculatiua, aut eſt naturalis, aut eſt mathematica, aut diuina. 238.I

EX VII.

Actus eſt qui ſeparat, & diſtinguit. 1.M
Accidẽtia ſunt entia eo quia taliter entis. 2.E
Conueniens, ſit a conuenienti. 30.H
Forma eſt prior materia, & eadem rõne eſt prior, et magis ens cõpoſito ex utriſq;. 12.L
In conceptis cũ materia, aliud eſt quod quid eſt ab eo, cuius eſt quodquid eſt. 61.I
Idem eſt agens diſponens materiam, & inducens formam. 223.H
Materia non eſt quid, nec quale, nec quantum. 26.E
Mathematicus, non abſtrahit a materia intelligibili. 142.G
Nihil agit ultra ſuam ſpeciem. 238.E

Principium in cognitione eſt finis in operatione, & principium operationis, eſt finis in cognitione 107.M

Subſtantia eſt prior ratione, natura, tempore, cognitione, & accidente. 11.B

Subſtantia prima de nullo prædicatur. 56.C

EX VIII.

Agens, extrahens aliquid de potentia ad actum, non largitur multitudinem, ſed perfectionem. 222 B

Multitudo, aut ex multitudine materierũ, aut ex multitudine agentium, ſi fuerit poſſibile, vt formæ diuerſæ habeant eandem materiam, aut ex multitudine ſecũdarum cauſarum. 72.E

EX IX.

Actus eſt ratio intelligendi, & cognoſcendi. 1.B

Cœlũ nihil prohibet ut ſit materia, ſed prohibet vt ſit forma 211.I

Natura determinatur ad vnum. 237.M

Omnis potentia paſsiua eſt contradictionis. 208.A

Omne æternum caret potentia. 230.M

Poſteriora generatione, ſunt priora perfectione. 201.k

EX X.

Contraria ſunt, quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant. 123.I

Color, & ſapor, & odor, ſunt paſsiones mixti. 52.I

Corruptibile, & incorruptibile genere differunt 118.I

In omni genere eſt vnum primum, quod eſt metrum, & menſura omnium exiſtentiũ in illo genere. 21.L

Materia negatione cognoſcitur. 58.F

Omne in quo eſt potentia, aut eſt corpus, aut potentia in corpore. 123.A

Omne ens, omni enti comparatum, aut eſt idem, aut diuerſum, aut æquale, aut inæquale, aut ſimile, aut diſsimile. 204.E

Vni, vnum dicitur eſſe contrarium. 42.I

Vbi eſt dare maius, & minus, ibi eſt dare æquale. 88.F

EX XI. NVLLÆ SVNT.

EX XII.

Eadem ſunt principia omnium prædicamentorum. 52.E

Motus cœli componitur ex duobus motoribus, quorum unus eſt finitæ motionis, & eſt aĩa exiſtens in eo, alter eſt infinitæ motionis, & eſt potentia, quæ non eſt in materia. 110.H

Materia eſt cauſa pluralitatis, ſeu numeralitatis apud philoſophos, & cauſa conuenientiæ in multitudine numerali eſt forma. 190.K

Omne compoſitum eſt nouum. 66.D

Poſsibile ex ſe, non poteſt ab alio perpetuari. 78.K

Prius ſubſtantia eſt ſubſtantia. 80.G

Primus intellectus ſolum ſe ipſum intelligit. 154.F

EX LIB. DESTRVCTIO. DESTRVCTIO.

Actio agentis nil al ud eſt quã extrahere rẽ de potentia ad actum. 218.B

Impoſsibile eſt, quòd actio, & paſsio ab vna & eadem natura procedant. 125.B

EX LIB. DE SVB. ORBIS.

Vnum ſubiectum habere niſi unam formã eſt impoſsibile. 37.D

PROPOSITIONES QVÆ IN HOC OPERE STVDIOSE LECTOR HABENTVR, VT

cognoſcere valeas, Titulos earum ſecundum alphabeticum ordinem appoſui, necnon, in qua facultate huiuſmodi propoſitiones, quoue Libro ſcribantur, adnotare perplacuit.

De Litera A.

10. met. ACTVS eſt ratio intelligendi, & cognoſcendi. Propoſitio prima

7. meta. Actus eſt qui ſeparat & diſtinguit. 2

7. meta. Accidentia ſunt entia eo, quia taliter entis. 3

8. meta. Accidentia ſolo numero differentia in eodem ſubiecto eſſe non pñt. 5

8. meta. Agens extrahens aliquid de potentia ad actum non largitur multitudinẽ ſed perfectionem. 113

li. deſtr. Actio agentis nil aliud eſt, quàm extrahere rem de potẽtia ad actũ. 112

1. phyſi. Accidens vni, alteri non eſt ſubſtantia. 4

2. phyſi. Agens, forma, & finis multoties coinciduntin vnum. 93

1. cœli. Augmentatio præſupponit alterationem. 58

2. gener. Ab vno agente inquantum vnum, immediate non prouenit niſi vnũ. 12

1. animę Actus & potentia ſunt differentiæ entis, quæ contingunt omnibus prædicamentis, & ſunt valde oppoſitę. 105

In prædicamẽtis. A priuatione ad habitum impoſſibilis regreſſus. 102

De litera B.

4. meta. BONITAS eſt paſſio entis. Propoſitio 48

De litera C.

7. meta. CONVENIENS fit a conueniẽti. Propoſitio 16

Cœlum nihil prohibet vt ſit materia, ſed prohibet vt ſit forma. 108 9. meta.

Calidi eſt rarefacere, & frigidi eſt condenſare. 17 2. de genera.

Color, & ſapor, & odor, ſunt paſſiones mixti. 31 10. met.

Corruptibile, & incorruptibile genere differunt. 62 10. met.

Contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant. 67 10. met.

Cauſæ contrarię ſunt contrariorum effectuum. 32

Calor concentratus fortius operatũ. 65

Cauſa eſt nobilior cauſato, ſeu perfectior. 69

De litera D.

DIVISIBILITAS eſt paſſio quantitatis. Propoſitio 98 5. meta.

Dialecticus diffinit per formam, phyſicus autem per materiam. 80 1. animę

Differentiæ vltimæ rerum non recipiunt magis, & minus. 54 In logi.

Demonſtrationes nõ ſunt de his quæ ſunt per accidens. 42 1. poſte.

De litera E.

EADEM ſunt principia, & cauſæ eſſendi, & cognoſcendi. Propoſitio 85 2. meta.

Elementum eſt ex quo fit aliquid vt in exiſtente indiuiſibile ſecundum ſpeciem in aliam ſpeciem. 27 5. meta.

Eadem ſunt principia omnium prædicamentorum. 30 12. met.

Entia omnia, aut ſũt ſubſtantia, aut accidẽtia, aut vię ad eſſe iſtorum. 49 1. cœli.

de ſom. & vigi. Eius eſt actus, cuius eſt potentia.

De litera F.

7. meta. FORMA eſt prior materia, & eadem ratione eſt prior, & magis ens compoſito ex vtriſq;. Propō 10

2. phyſi. Finis eſt cauſa cauſarum. 107

1. cœli. Forma eſt ſubiectum vnitatis, & iſte eſt intellectus cuiuslibet formę. 11

1. cœli. Finitum eſt cui additio fieri pōt. 25

1. cœli. Fruſtra eſt illa potentia quę non reducitur ad actum. 117

4. mete. Frigiditas non ingreditur opus naturæ. 73

De litera G.

1. mete. GRAVISSIMVM eſt omnium quod eſt in medio. Propoſitio 26

De litera I.

3. meta. IN mathematicis non eſt bonum neq; finis. Propoſitio 88

7. meta. In conceptis cum materia, aliud eſt quodquideſt ab eo cuius eſt quodquideſt. 39

7. meta. Idem eſt agens diſponens materiam, & inducens formam. 114

10. met. In omni genere eſt vnum primũ qđ eſt metrum, & menſura omniũ exiſtentium in illo genere. 13

li. deſtr. Impoſſibile eſt quod actio, & paſſio ab vna, & eadẽ natura procedant. 68

3. de aïa In prima forma, eſſentia eſt quiditas eius, aliæ autem formæ diuerſantur in quiditate, & eſſentia quoquo modo. 40

3. de aïa Intellectus omnia intelligit. 86

3. de aïa Intelligere diuerſificatur ſm diuerſitatem rei intellectæ. 92

3. de aïa Intellēs, & intellēum, & intellectio ſunt idem in abſtractis a materia. 127

3 de aïa Intellectus abſtrahit a materia. 99

7 phyſi. In ſpecie atoma fit comparatio. 55

1. poſter. Infinitum ſecũdum quod infinitum eſt ignotum. 37

2. cœli. Intelligentia & orbis verius cõſtituũt vnum, quàm ſit compoſitũ ex materia & forma. 82

De litera L.

LOCVS totius, & locus partis idẽ eſt. Propoſitio 50 1. cœli.

De litera M.

MATERIA non eſt quid, nec quale, nec quantum. Propoſitio 15 7. meta.

Mathematicus non abſtrahit a materia intelligibili. 81 7. meta.

Multitudo aut eſt ex multitudine materierum, aut ex multitudine agentium, ſi fuerit poſſibile vt formę diuerſæ habeant eandem materiam, aut ex multitudine ſecundarum cauſarum. 44 8. meta.

Materia negatione cognoſcitur. 36 10. met

Motus cœli componitur ex duobus motoribus, quorum vnus eſt finitæ motionis, & eſt anima exiſtẽs in eo, alter ẽ infinitę motionis, & eſt potentia quæ non eſt in materia. 61 12. met.

Materia eſt cauſa pluralitatis ſeu numeralitatis apud philoſophos, & cauſa conuenientię in multitudine numerali eſt forma. 97 12. met.

Mathematicus ſolũ de cauſa formali conſiderat. 43 1. phyſi.

Motus ſpecificatur a terminis. 23 5. phyſi.

Medium eſt in quod prius mutãs mutat, quã in extremum. 72 5. phyſi.

Motus qui eſt ab extrinſeco motore eſt violentus. 70 7. phyſi.

Mouens & motum ſunt ſimul. 120 7. phyſi.

Mouens corporeum non mouet niſi motum. 94 8. phyſi.

Motus vnus ab vna natura prouenit, & vna natura eſt principium vnius motus. 22 1. cœli.

Motus natus eſt ignire ligna, lapides, & ferrum. 45 2. cœli.

Motus mixti eſt ab elemento ſimplici dominante. 63 1. cœli.

Media

5 phyſi. Media ſunt cõpoſita ex extremis. 71
5. phyſi. Medium eſt nobilius extremis. 95

De litera N.

9. meta. NATVRA determinatᵃ ad vnũ. Propoſitio 121
1. phyſi. Non quodlibet agit in quodlibet, ſed determinatum in determinatũ. 128
2. cœli. Nullum violentum perpetuum. 19
7. meta. Nihil agit vltra ſuam ſpeciem. 122
In logic. Nota p ſe probari nõ poſſunt. 221. I
3. phyſi. Nulla latitudo ſubito acquiritur, aut deperditur. n 119

De litera O.

5. meta. OMNE ens aut eſt ſubſtãtia, aut accidens. Propoſitio 118
9. meta. Omnis potentia paſſiua eſt contradictionis. 103
9. meta. Omne æternum caret potentia. 116
10. met. Omnes ens omni enti comparatum, aut eſt idẽ, aut diuerſum, aut æquale, aut inæq̃le, aut ſiſe, aut diſſiſe. 101
12. met. Omne compoſitum eſt nouum. 41
10. met. Oẽ in quo eſt potentia, aut eſt corp⁹, aut potentia in corpore. 66
1. phyſi. Oportet principia ſemper manere. 29
2. phyſi. Oẽ agens agit propter finem. 90
1. phyſi. Omne quod corrumpitur, a contrario corrumpitur. 91
5. phyſi. Omne diminutum, eſt diminutum ratione contrarij. 87
8. phyſi. Omne compoſitum ex duobus extremis, ſi vnum reperitur per ſe ſine altero, ét alterum erit ſine altero. 104
1. cœli. Omne quod eſt ſenſibile eſt ſenſibile per materiam, & omne intelligibile eſt intelligibile p formam. 21
2. de aĩa Omnium natura conſtantium termi nus eſt, & ratio magnitudinis, & augmenti. 6
3. de aĩa Omne recipiens debet eſſe denudatũ a natura recepti. 84

De litera P.

2. meta. PRINCIPIA ſunt tanquam lo cus ianuæ in domo, quem nullus ignorat. Propoſitio 25
5. meta. Priora ſecundum naturam ſunt quæ cunque poſſunt eſſe ſine alijs, & alia non ſine ipſis. 6
5. meta. Poſterius non poteſt abſtrahi a priori ſuo. 7
Propter quod vnum quodq; tale, & illud magis. 106. C
7. meta. Principium in cognitione eſt finis in operatione, & principium operationis eſt finis in cognitione. 60
12. met. Poſſibile ex ſe non poteſt ab alio perpetuari. 46
12. met. Prius ſubſtantia eſt ſubſtantia. 47
12. met. Poſteriora generatione ſunt priora pfectione. 100
12. met. Primus intellectus ſolum ſeipſum intelligit. 83
3. cœli. Principia rerum ſenſibilium ſunt ſenſibilia. 28
2. de aĩa Potentia ſuperior põt quicquid põt inferior, & nobiliori modo. 59
3. de aĩa Potentia quæ poteſt in maius, poteſt in minus. 110
3. de aĩa Priuatio cognoſcitur p habitum. 56
4. meta. Perfectum eſt quod tale alterum qua le ipſum efficere poteſt. 106

De litera Q.

QVAECVNQVE eadem generatione generantur & eadem corruptione corrumpuntur, ſunt eadem realiter. Propoſitio 126

De litera R.

5. phyſi. REMISSIO fit per admixtionem contrarij. Propoſitio 18
1. cœli. Rationibus dialecticis Ariſt. dupliciter vtitur, ad exercitandum, & ſic adducit eas ante rationes neceſſarias, & demonſtratiuas: quãdoq; vero ad confirmãdũ, & ſic inducit illas poſt demonſtratiuas. 74
3. cœli. Regula eſt, quod a cauſis quarum natura eſt eadem, & non differunt niſi ſecundum magis & minus, non pro

venit niſi vna natura differens ſecũdum magis & minus. 78

De litera S.

6. meta. SI non eſſent ſubſtantię abſtractę, phyſica eſſet prima philoſophia Propoſitio 111

6. meta. Scientia quęlibet ſpeculatiua, aut eſt naturalis, aut mathematica, aut diuina. 123

7. meta. Subſtantia eſt prior rõne, natura, cognitione, & tempore, accidente. 8

7. meta. Subſtantia prima de nullo prædicatur. 34

In plogo phy. Sapiens cum cognouerit naturam iuſtitiæ exiſtentem in ſubſtantia rerũ, tunc cupiet aſſimilari illi naturæ, & acquirere illam formam. 243.A

In plogo phy. Scientiæ ſpeculatiuę ſunt duobus modis, vnus numeratur propter exercitium, ſicut mathematica: alius propter perfectionem per quam ipſum eſt, & eſt ſcientia naturalis, & diuina. 89

1. phyſi. Scientia quę ſubalternatur ſpeculatur, ſpeculatiua eſt. 75

li. 1. ph. Semper in vno genere eſt vna contrarietas. 52

3. phyſi. Semper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens, 96

Si vnum contrariorum fuerit in rerũ natura, erit, & reliquum. 35 2. cœli.

Simile non patitur a ſimili. 79 1. de ge.

Senſus non decipitur circa proprium obiectum. 124 2. de aïa.

Semper honorabilius eſt agens patiente, & principium materia. 125 3. de aïa.

Scientia ſecatur, quemadmodum & res. 109 3. de aïa

Scientia eſt neceſſariorũ cognitio. 38 1. poſte.

Subiectum in ſcientia debet eſſe notiſſimum. 53 1. poſte.

Semper propter quod vnumquodq; tale, & illud magis eſt. 57 1. poſte.

De litera T.

TOTVM nihil aliud eſt quã ſuę partes ſi iunctę. Propõ 75 1. phyſi.

De litera V.

VNIVERSALIA ſunt difficillima ad cognoſcendum eo ꝙ ſunt a ſenſibus remotiſſima. Propoſitio. 76 In pph.

Vni vnum dicitur eſſe contrariũ. 24 10 met.

Vbi eſt dare maius & minus, ibi eſt dare equale. 51 10. met.

Vniuerſalia ordine doctrinæ præcedunt particularia. 14 1. phyſi.

Vnum ſubiectum habere niſi vnam formam eſt impoſſibile. 10 In lib. de ſub. or.

PROPOSITIONVM, SENTENTIARVM,

quæ hoc in opere cognitu digniores viſæ ſunt, alphabeticus Index.

ABSTRACTIO in ſciẽtijs dupl'r contingit. theo.99. 199.G
Abſtrahere dupliciter cõtigit. the.99.199.F
Abſtractio non quælibet eſt intell'us agentis. theo 99. ibidem.H
Abſtractionis quatuor ſunt gradus. theo.99. 200.C
Ab vno quo ad eſſentiam & plura exiſtente quo ad virtutem, plura prouenire poſſunt. theo.12. 19.M
ACCIDENTIA nõ attribuunť ſubſtantiæ niſi in genere cauſę materialis tantum. theo.3. 2.
Accidentia ex proprijs proximis conſtant principijs. theo.3. 3.F
Accidẽtia duo ſolo numero dña in eodem ſubiecto eſſe poſſunt. the.5. M
Accidentia demonſtrabilia in duplici ſunt differentia. theo.42. 70.D
Accidentia indifferẽter ab agente vniuoco, & ęquiuoco generari poſſunt. theo.44. 79.L
Accidentia non habent principiũ intrinſecum paſſiuum, nec materiam ex qua. theo.46. 79.D.E
Accidẽtia interminata a ſigno cognoſcuntur. theo.47. ibid.
Accidẽtia per ſe & formaliter ſunt entia, licet nõ ſimpl'r & principal'r, ibi.
Accidẽtia terminata ſunt a forma, & ab agente, diuerſis tamen modis. theo.54. 103.B
Accidẽs dupl'r ſumitur vt extraneum a quiditate, & vt diſtinctum contra ſubſtantiam. theo.4. 4.G
Accidens non eſt principium indiuiduationis. theo.97.
Accidentium quædam mãm, quędã formã conſequuntur. theo.47. 80.L
Actus entitatiuus dupliciter intelligi poteſt. theo.15. 30.B
Actus entitatiuus de mẽte Peripateticorum nõ datur. theo.15. ibi C.D.E
Actio cõtrarietatẽ requirit. the.5. 4.L
Actio & paſſio in duplici ſunt differẽtia. theo.68. 125.C.D
Actio eiuſdem agentis, vt principalis, & vt inſtrũ ſpe variat. the.74. 135.h
Actio a forma proueniens, alia mãlis eſt, alia immãlis. theo.96. 190.G
AGENS per electionem plura põt producere. theo.12. 19.F
Agens naturale cum modo intentione & fine agẽdi, & reſpectu eiuſdem paſſi, idem ſemper producit per ſe. theo.12. 18.I
Agens & actũ in ęternis & incorruptibilib' differũt. the.82 ibi. fer p totũ.
Agens & patiens ſunt per ſe primo diuerſa. theo.68. 127.H.I
Agens eſt duplex. theo.82. 145.D
Agens naturale non eſt propter ſuam operationem tanquã pp finem principalem. theo.90. 182.K
Agenti naturali duplex datur finis. theo.90. 182 F
Agẽtia ĩ triplici ſunt dña. th.12. 18.G
Agentia alia neceſſaria, alia contingẽtia. theo.90. 180.L
ALIQVID ſm rem ſuba, aut accidens exiſtens ſm rõnem, neq; ſuba neq; accidẽs eſſe poteſt, ſed mediũ. theo.49. 86.D
Aliquid eſt principium eſſendi nõ cognoſcendi. theo.85. 172.H
ANALOGIA & diffinitionẽ & paſ

ſiones de eis demonſtrabiles poſſunt habere, licet non ſit vniuoca. theor. 62. 120.L
Analogia non impedit quin poſteri⁹ analogatum formaliter & ſecundũ ſe ſit analogum. theo. 3. 3.L
Anima intellectiua quæ eſt vltima intelligentiarum, eſt compoſita ex poſitiuo & poſitiuo. theo. 41. 68. I. & in eo per totum.
Anima neq, animæ potentiæ recipiũt magis, & minus niſi merito inſtrumentorum, theo. 54. 101.A
Animal æquiuoce dr̃ de animali cœleſti, & corruptibili. the. 95. 189.F
Ante omnem tranſmutationem eſt tranſmutatio per accidens, tamẽ nõ eſſentialiter. theo. 83. 165.D
ARIST. vere & ſecundum rem con tradixit Plato. theo. 14. 24.K
Ars habitus vl̃is. theo. 38. 60.M
Artifex ſp̃alis poteſt diſputare cũ negantibus, ſeu falſificantibus ſua principia, non vniuerſaliter, ſed aliquo modo. theo. 33. 54.I
Artes practicæ inquantum ſunt artes continent tria. theo. 60. 109.C
ATTRACTIO eſt duplex. theor. 94. 187.H
AVERROES non diſcrepat ab Auicenna in quantitatibus interminatis, niſi in modo ponendi, thoerema. 47. 81.I
Auerro. tenens formas elemẽtales mediate inter ſubſtantiam & accidens & intendi & remitti, defenditur. theo. 49. 86.E
Augmentum verum ex pluribus fit motibus. theo. 58. 107.C
Augmentum phyſice loquendo in infinitum progredi poteſt, ſecundum quid tamen & ratione materię non ſimpliciter & principaliter. theor. 6. 5.M
Augmẽtatio & diminutio tribus modis ſumuntur. theo 58. 106.M
BALNEVM in anima mouet vt efficiens, & extra animam vt finis. theo 96. 190.E
BONITAS quomodo participatur a materia prima. theo. 48. 82.C
Bonitas primo eſt paſſio entis extra animam & entis in actu. theor. 48. 81. L. & 84.B
Bonum intentum in naturalibus eſt bonum ſemper verum, licet non ſic in voluntarijs. theo. 48. 83.B
Bonum eſt, quod omnia appetuut. theo. 48. 82.M
COELVM elementum dici poteſt. theo. 27. 46.F
Cœlum alio modo producit calorem alio modo frigus ſecundum diſtantiam. theo. 45. 76.B
Cœlum motu & lumine tantum agit in iſta inferiora, nõ qualitatibus virtualibus, aut influẽtijs. the. 45. 76.H
Cœlum concurrit tanquã cauſa vniuerſalis reſpectu effectuum quę fiũt hic. theo. 45. 76.K
Cœlum alio modo calefacit lumine, alio modo motu. theo. 45. 78 G
Cœlum ex intrinſeca ratione non eſt ens poſſibile, licet ab intelligentia p̃ manentiam habere dicatur. theor. 46. 78.K
Cœlum tripliciter ſumi poteſt. theor. 61. 113.H
Cœlum conſeruare habet elementa producendo calorem ſecundum talem, & tantam diſtantiam. theore. 45. 76.I
CALIDITAS ignis licet ſit in ſummo, non tamen eſt in fine ebullitionis. theo. 18. 34.E
Calor dupl̃r ſumitur. the. 84. 169.F
Calor elementalis per ſe habet rarefacere. theo. 17. 32.D
Calor

Calor naturalis & cœleſtis rarefaciũt & condenſant ſecundum diuerſos ſines.theo.17. 32.E.F
Calor eſt duplex.theo.65. 122.H
Calor dupliciter conſiderati poteſt. theo.73. 133.H
Calor naturalis corrumpitur ab ipſis membris,in quibus maxima eſt frigiditas.theo.91. 184.H
Caloris concentratio non quęlibet calorem roborat.theo.65. 122.H
Caſus ſecundum mathematicos, & imaginationem non ſunt admittendi in philoſophia naturali. theore. 55. 13.K
Cauſa non ſemper perfectior eſt cauſato.theo.10. 13.L.M
Cauſa & cauſatum non ſecundũ omnes diſpoſitiones debent eſſe proportionata,ſed ſecundum aliquas. theore.16. 31.D.E
Cauſæ aliquę quodammodo ſunt naturales,quodammodo mathematicæ.theo.25. 44.A
Cauſa vna contrarios effectus producere poteſt, non tamen omnes per ſe theo.32. 53.D.E
Cauſa inſtrumentaria non ſemper reducitur ad genus cauſæ efficientis. theo.85. 171.M
Cauſa proprie dicitur de fine. theore. 85. 172.G
Cauſæ contrariæ eundem effectum producere poſſunt.theo.32.53.D.E
Cauſare intellectionem non eſt formaliter intelligere. theore. 83. 154. per totum.
Colores hñt media finita nãliter in numero.theo.84. 170.D
Color pallidus non differt ab albo ſm magis & minus:ſed ſm qualitatem. theo.84. 178.E
Communicabilitas in formis cõmunibus materialibus primo eſt ex intrinſeca rõne earũ.theo.11. 16.I.K
Comparationes entium entitate, perfectione dupliciter fieri poſſunt. theo.13. 25.C
Comparatio entium in perfectione, & entitate,dupliciter fieri poteſt. theo.13. 23.C
Compoſitio completa omnes cauſas requirit.theo.40. 64 A
Compoſitio eſt triplex ſeu quadruplex. theo.75. 136.E
Compoſitum quodlibet ex potentia contradictionis eſt nouum. theore. 41. 66.E
Compoſitũ ex materia,& forma non reſoluitur niſi in duo,ſecundum rationem nõ in actu.theo.102.207.G
Compoſitum eſt agens, licet forma ſit principiũ quo agit.the.96.190.F
Compoſitum ab arte ſi contingat diſſolui,poſſibile eſt idem numero reparari.theo.102. 206.H
Compoſitum, quomodo dicatur eſſe magis ens,quã forma.the.10. 15.C
Compoſitum generatur non forma. theo.29. 52.C
Complexio ponderalis non datur. theo.71. 113.M
Conſilium nõ eſt de omnibus. theo. 60. 108.A
Contraria ſecundum mathematicos poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei.theore. 51. 89.B
Contraria in materia non oportet cõtrariari in anima.theo.56.ibid.K.L
Contraria quatenus contraria in nullo ſubiecto ſimul eſſe poſſunt & tamen ſpecies contrariorum poſſunt. theo.56. 104.I
Contraria non omnia in eodem ſubiecto fieri habent.theo.67. 124 E
Contraria aut in eodem ſunt genere, aut in incontrarijs, aut ipſi ſunt genera.theo.67. 124.C

Contrarietas dupliciter ſumi poteſt. theo.52. 90.L
Contrariorum non ſemper ſunt contrariæ cauſæ.theo.52.ibidem.
Contrarietas in loco,& qualitate equiuoce dr.theo.52.ibid.ferè per totū.
Contrarietas primo in eis quæ in loco ſunt reperitur.theo.67. 124 D
Continuitas in motu ſumitur a ſubiecto tanquam a cau ſa prima. theo. 23. 41.G.H.I
Continuum duas habet diffinitiones .theo.27. 46.E
Conueniens fit a conuenienti in ſubſtantijs,vel in virtute,vel in ſpecie. theo.16.30.&.31.pertotum.
Condenſatio ab impulſione proueniri poteſt.theo.17. 32.K
Conciliatio opinionum de ordine librorum in ſcientia naturali. theor. 14. 25.A
Concauum aquæ & medium mundi ſunt idem ſubiecto,& non differunt niſi ratione.theo.26. 45.F.G
Contingentium cognitio duplici modo haberi poteſt,quorum vnus eſt ſcientia,alius non.theo.38. 60.F
Corpus humanum ſanabile non eſt ſubiectum medicinę:ſed ut ſanabile ab arte.theo.17. 138.M
Corpus cœleſte pro toto aggregato aſſimilatur animali,& dicitur animal magnum.theo.69. 113.H
Corpora quæ realiter ſunt ī loco,ſunt corpora ſenſibilia.theo.50. 98.D
Corpora mathematica ſunt ī loco ſecundum imaginationē.the.50.ibi.
Corruptio quælibet non fit per reſolutionem vſq; ad materiam primā primo ad formas ſubſtantiales & accidentales.theo.47. 80.M
Corruptibile & incorruptibile poſſunt in vna ratione analoga conuenire.theo.62.118.L. &.120.K
Dei intellectio eſt ſua ſubſtantia.theo.83. ibid.
Dei intellectus eſt vnus ſimpliciter,& ſimpliciſſimus.theo.83. 156.F
Deus glorioſus eſt finiti vigoris ſm Ariſ.& Auer.theo.61. 118.A
Deus glorioſus mouet immediate cœlum in genere cauſæ efficientis.theore.61. 117.B
Deus glorioſus eſt metrum & menſura omnium entiū.theo.10. 14.E.F
Deus eſt ſubſtātia intellectualis actu ſemper intelligens.theo.83. 155.A
Deus nihil aliud a ſe intelligit. theor. 83. 155.E
Deus intelligendo ſe omnia intelligere dicitur,nihil aliud a ſe intelligendo.theo.83. 156.G
Deus non eſt forma informans.theore.93. 186.H
Deus immediate cauſat omnes intelligentias.theo.11. 21.A
Deus licet ſit ſumme vnus,eſt tñ plures in virtute theo.12. ibid.B.C
Deus eſto quod ſit infiniti vigoris, poteſt metrum eſſe omnium entium, nō quatenus infinitus.the.13.23.D
Defenſio Auer.de genitis ex putri materia.theo 44. 73.L
Demonſtratio ſigni fit tribus modis. theo.53. 95.F
Demonſtratio propterquid ſeu cauſę quō fiat.theo.53. 95.I
Demonſtratio potiſſima ſeu ſimpliciter quō fiat.theo.53. 95.L
Demonſtratio propter quid,eſt doctrina reſolutiua.theo.60. 110.B
Demonſtrationes & diffinitiones abſtrahunt ab actuali exiſtentia.theo. 38. 60.E
Demonſtrationes a medijs ſpecificantur.theo.92. 185.B
Demonſtrationum alia eſt vera, licet non eſſentialis,alia vera & eſſentialis.

lis.theo.42. 70.B
Dialecticae rōnes nō ſemp aggenerāt opinionē.theo.64. 121.L
Differentiæ prædicamentorum, licet ſint contrariæ ſpecies, tamē nō erūt contrariæ.theo.52. 94.F
Difficultas intelligendi in nobis, ex duobus prouenire poteſt. theore. 76. 137.D
Diffinitio licet impertinentia ad quiditatem includat, non propter hoc erit ex addito.theo.39. 63.L
Diffinitio per ſolam materiā, non eſt naturalis.theo.80. 141.E.F
Diffinitiones motus recti, & circularis verificantur vt ſunt motus naturales, & in corporib⁹ naturalibus naturaliter facti.theo.63. 121.H
Diffinitiones & demonſtrationes per communes, & remotas cauſas datæ dicuntur dialecticæ.theo.80. ibid.I.
Diffinitiones quiditatiuę tria propria habere debent.theo.80. 140.G
Diffinitiones naturales nō abſtrahūt a principio motus, & qualitatū ſenſibilium, licet bene a qualitatib⁹ ſenſibilibus.theo.81. 143.E
Dignitates in triplici ſe habent differentia.theo.33. 53.I
Digeſtio vniuerſaliter non fit a calido.theo.65. 122.M
Diſtinctio accidentium per ſubiecta eſt a poſteriori.theo.5. 5.G
Diſtinctio motuum ī generali penes aliud attenditur quàm in particulari.theo.22. 41.H
Diſtinctio motuum per ſubiecta eſt magis intrinſeca quàm per terminos.theo.49. 86.G
Diſtantia cœli largitur frigiditaté, grauitatem, & quietem ſicut propinquitas horum oppoſita.theo.18. 34.K.L
Diſputatio non debet ex extraneis & remotis conſtare.theo.80. 140.L
Diſpoſitiones omnes inuentæ in compoſito ſi imperfectioni atteſtantur a materia ſunt, ſi uero perfectioni, a forma procedunt.theo.6. 6.D
Diuinatio ſecundum ſomnum naturaliter eſt poſſibilis.theo.83. 156.F
Diuinatio quæ eſt ſecundum quietē vnde contingat.theo.83. 158.A
Diuiſibilitas in motu potius, & per prius eſt per ſubiectum, tanquā per cauſam, quàm per terminos. theor. 23. 41.E.F
Diuiſibilitas formis & qualitatibus p accidens competit.theo.98. ibid.M
Diuiſio totius integralis quandoque aſſociatur diuiſioni totius vniuerſalis.theo.98. 196.L
Diuiſio eſt entitatiua, alia quantitatiua.theo.98. 194.M
Dvae requiruntur conditiones vt motus calefaciat.theo.45. 75.C
Elementa in mixti generatione veniunt, vt ſubiectum. theo.20. 37.G
Elementa in mixto in potentia eē dicuntur & uidentur.theo.27. 46 G
Elementa rectarum dicuntur eſſe dimenſionum & quare.theo.27.47.A
Elementa de ſe infigurata ſunt.theo re.27. 47.A
Elementa non ſunt elementa niſi per qualitates primas.theo.52. 91.E.F
Elementum quodlibet vnam ſibi in ſummo qualitatem vendicat, alterā autem non.theo.18. 35.C
Elementum multipliciter ſumi & diffiniri poteſt.theo.27. 45.L
Elementum quodlibet licet ſit in potentia reſpectu rei cuius eſt elementum, non tamen omne quod eſt in potentia in re, eſt eius elementum. theo.27. 46.G.H
Elementum proprie dicitur de intrinſecis cauſis.theo.85. 172.F

Elementorum duplex cōſideratio haberi poteſt, vt in ſe, & in mixtu compoſitionem veniunt. theo. 18. 35. H
Ens cuius ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt partes, eſt aliud ab eo cuius ſunt prīcipia. theo. 53. ibidem. H
Ens per ſe diuiditur in 10. prędicamēta. theo. 3. 3. A
Ens diuiſum per vnum et multa, actū & potentiam, ſubſtātiam & accidēs, eſt vnum & idem. theo. 15. 25. K
Ens multis diuiſionibus diuidi poteſt theo. 49. 85. F
Ens cauſatum eſt ſubiectum in met. theo. 53. 98. G
Ens non quodlibet quantum aut ſiſe, aut diſſiſe dici dēt. the. 101. 205. K
Ens per participationē reducitur ad ens per eſſentiam. theo. 101. ibid. L
Entis extra animam tres ſunt diuiſiones: & quælibet eſt prima in ſuo genere. theo. 49. 85 H
Entia generabilia ſunt duplicia, ſicut agens eſt duplex & generatio duplex theo. 82. ibidem.
Entia omnia adunate continentur in primo ente. theo. 83. 166. B
Entia incorporea ſunt pura ſcientia. theo. 83. 168. G
Entia ſcibilia in triplici ſunt differentia. theo. 89. 180. B
Entia naturalia diuerſis modis intelliguntur. the. 85. 172. M
Equiuoca non habent prædicatū eſſentiale. theo. 62. 120. K
Esse abſolute non habet rationem appetibilis, ſed eſſe actuale. theore. 48. 83. C
Eſſe licet naturaliter magis appetatur quàm non eſſe, tamen quandoque non eſſe prȩeligitur. the. 48. 83. D. E
Eſſe ſenſibilium formam gradus habet, ſicut & intelligibilium. theore. 83. 165. E
Eſſe quodlibet a forma ē. th. 10. 14. L
Æqvale ad pondus non datur. theo. 71. 131. M
Æternvm non quodlibet, perfectius eſt non æterno. theo. 13. 23. C
Æterna non ſunt in prædicamento. theo. 62. 119. D
Æternū non quodlibet eſt perfectius quodlibet corruptibili. the. 69. 128. I
Æterna habent cauſam efficientem. theo. 82. 145. D. E
Æternorum productio non eſt creatio, nec ſubm reqrit. theo. 82. 147. F
Extrema latitudinis entium ſunt prima materia, & prima forma. theo. 40. 46. H
Expoſitio vera proœmij ſuper Microthecni Galeni contra Truſianum & modernos. theo. 60. 108. L
Felicitas & pfectio hominis eſt in continuatione cum intellectu agente. theo. 89. 180. M
Finis non quilibet eſt nobilior his quę ad finem. theo. 10. ibidem I
Finis eſt duplex, gratia cuius, & cui. theo. 10. 14. H
Finis vltimus perpetuo mouens, & exiſtens actu eſt cauſa infinitę motionis. theo. 61. 118. E
Forma qlibet ē multiplicabilis logica potentia. theo. 11. 16. I
Forma dat eſſe, & vnū eſſe & eſſe actū theo. 20. 37. E
Forma corporeitatis ſubſtantialis in via peripatetica, nullo modo eſt dabilis. theo. 28. 48. B
Forma prima deus glorioſus nuncupatur ab Auer. theo. 28. 48. G
Forma vt a naturali cognoſcitur relatiua cognitione cognoſcitur. theor. 36. 59. D
Forma in materia infinita exiſtēs moueret in non tempore, non ſic autem ſi ſeparata eſſet. theo. 61. 112. A

Forma

Forma in quolibet inſtanti induci nõ poteſt, & ſic motus quolibet inſtan ti terminari ſit poſſis. theo. 71. 131. I
Forma, efficiens & finis, in abſtractis in idem numero coincidunt, nõ ſic autem in corruptibilibus. theore. 92. 184. K
Forma eſt appropriatum principium aſſimilationis & conuenientię. theo. 97. 194. H
Forma licet ſit terminus generationis per ſe, tamen generari non dicitur. theo. 100. 203. G
Formæ abſtractæ ex intrinſeca ratione habẽt quòd ſtatim ſit ens, & vnũ ens in numero. theo. 11. 16. H
Formæ elementorum ſunt mediæ inter ſubſtantiam & accidens. theore. 16. 31. G
Formæ non multiplicantur realiter ad multiplicationem prædicamentorum in eodem. theo. 20. 39. H
Formæ materiales & abſtractæ differunt. theo. 43. 71. A
Formæ naturales dupliciter conſiderari poſſunt. theo. 28. 49. D
Formæ ſubſtantiales non recipiunt magis & minus. theo. 54. 100. H
Formę intellectę non ſunt ęqualis abſtractionis theo. 92. 184. I
Formæ eſt mouere. theo. 68. 125. D
Formarum duplex eſt genus. theore. 96. 189. L
Formæ propriæ Auer. habent materias proprias. theo. 44. 73. H
FRIGIDITAS non eſt alia virtualis ſeu cœleſtis, alia elementalis. theo. 18. 34. L
Frigiditas nõ omnino excluditur ab oponibus naturæ. theo. 73. 133. G
GENERATIO multipliciter ſumitur. theo. 20. 38. D
Generatio in eẽ reali duas habet cauſas, licet principia habeat tria. theor. 29. 51. G
Generatio naturalis non conſiſtit in colligatione partium, quæ erant diſſolutæ. theo. 41. 64. B
Generatio alia eſt ab vniuoco, alia ab æquiuoco. theo. 93. 186. C
Generatio dupliciter conſiderari habet theo. 100. 203. H
Generatum per ſe prius eſt generato per accidens. theo. 100. 203. H
Genus non ſumitur ab aliqua vna natura uere, ſed ab vno conceptu. theore. 55. 103. M
Genus eſt duplex. theo. 62. 119. B
Genus generaliſſimum in prædicamento ſubſtantiæ, eſt corpus cõpoſitũ ex mã & forma. the. 62. 119. D
GRAVITAS & leuitas inſequũtur primas qualitates. theo. 18. 33. C
Grauitas & leuitas nõ ſunt eiuſdẽ rõnis in mixtis & in ſimplicibus, nec ẽt in ſimplicibus inter ſe comparatis. theo. 18. ibidem. D
Grauitas licet in ſimplicibus ſit ſumma intenſiuæ, eſt tamen mixta plus grauitate. theo. 26. 45. D
HABITVDO accidentis ad ſubiectum non eſt cauſa formalis ſeu de eius q̃ditate. the. 3. 3. k
Hominũ tria ſunt gña. the. 33. 54. K
Homo vnus non melius diſcurrit & intelligit quã alter rõne intellectus, ſed rõne inſtrorum. theo 54. 101. B
Humidum ſubſtãtificum eſto quòd æque perfectum repararetur, adhuc vita hominis non perpetuaretur. theo. 27. 46. H
IDEM oĩbus modis non poteſt dici mã & forma. theo. 75. 136. I, k
Ignis in ſphera propria exiſtens per accidens habet motum circularem theo. 19. 36. K
Ignis licet ſit primum calidorum, nõ eſt tñ primũ calefaciẽs. the. 45. 78. C

Illa quorum propria ſunt contraria, non ſunt ſemper formaliter contraria.theo.32. 53.F
Illud ad cuiꝰablationē primo, & p ſe auſertur ſubſtantia, eſt ſubſtantia. theo.52. 91.E
Immaterialitas non impedit intellēm ſicut materialitas.theo.84. 170.L
In æquiuoce dictis ꝙ vni eſt ſub̃a, alteri poteſt eē accñs.theo.52. 91.E
Infinitas duplex theo.25. 43.F
Infinitas vigoris inſequitur corpus in quantum corpus.theo.61. 112.A
Infinitū in duratione, & in vigore perfectionem dicunt.theo.25.44. C.D
Intellectus poteſt infinita in potentia intelligere.theo.37. 59.K
Intellēs poſſis eſt niā intelligibilium, & rectius dictus locus.theo.41.66.L
Intellēs noſter ꝑ ſtatu iſto,pōt ītelligere ſub̃as abſtractas.the.76. 137.f g
In intellectu diuino ſolo,intellectꝰ, & intelligibile ſunt idē omnibus modis.theo.83. 160.H
Intellectus poſſibilis habens ſpeciem vnius elementi, poteſt recipere ſpeciem alterius.theo.84. 170.L
Intellectus hominis non omnia cognoſcit ſecundum ꝙ in re ſunt. theo.86. 174.D
Intellēs multiplr̃ ſumitˀ. the.99 198.C
Intelligentiæ ſunt principia extrinſeca,& remota ſenſibilium entium, & generabilium & corruptibiliū,non inquantum ſenſibilia, ſed inquantū entia.theo.29. 52.B
Intelligētiæ oēs pter primā ſunt cōpoſitę,verum differenter propter vltimam earum.theo.40. 65.A
Intelligentia prima eſt ſimplr̃ perfecta,aliæ autem non.theo.40. 64.H
Intelligētię oēs pter primā dñr animę ſuorum orbium.theo.61. 114.F
Intelligentiæ non inhærent orbibus formaliter.theo.70. 129.F
Intelligētiæ oēs mouentes pter primā dñr moiores moti.theo.61. 114.E
Intelligentiæ ſunt ordinatæ in nobilitate & perfectione.theo.83.160.H
Intelligentiæ nō cognoſcūt aliqd ſingulare inqtū ſingulare.th.83.167.c
Intelligentiarum productio fit p viā cāæ & cauſati ſm qd intellēm eſt cā intelligentis,& qūo fit.the.11.17.K
Intelligibilitas non eſt paſſio entis, in eo qd enti primo cōpetēs.the.1.1.C
Intelligibile mouet effectiue intellectum.theo.82. 152.A.B
Intelligibilitas eſt paſſio primo competens actui quiditatiuo,non hypoſtatico,nec medio inter puram potentiam,& purū actum, aut entitatiuo.theo.1. 1.C
Intelligentis eſt ordo & prius & poſterius in entitate,& perfectione, nō tñ in cauſalitate.theo.12. 19.K
In omnibus intelligentiis præter primam eſt intellectus poſſibilis, vel ſimile illi.theo.40. 64.C
In ſanitate producta per artem ſunt duo motus,& ſic in omnibus agibilibus,& factibilibus.the.60. 108.E
Inter ſubſtantiam & accidēs ſm rem nihil eſt medium,ſed bene in modis ſub̃æ & accidentis.the.49. 86.G
Intellectus poſſibilis non eſt ſimplr̃ & omnino paſſiuus.the 82. 154.D
Iuuenis eſt melioris diſcurſus cæteris paribus,quā ſenex.theo.54. 101.B
LOCVS terrę eſt concauū aquæ, inquantum eſt mundi mediū. theo.26, 45.G
Locus debetur corporibus rōne magnitudinis,ſed locorū dña rōne qualitatum ſenſibilium.theo.50. 88.B
Logica dupliciter vſitatˀ.the.49. 84.L
Logica & pars & inſtrumentum philoſophiæ dicitur.theo.89. 179 A

Lumen

Lumen lunæ non eſt infrigidatiuum theo.45. 78.A

MAGIS & minus in bonis eſt p acceſſum & receſſum a ſummo bono, non ſic autem in malis. theo.13. 23.C
Magis & minus non faciūt vnam formam alia deteriorem eſſe. theore. 54. 100.E.F
Magis & minus quandoq; faciūt differre ſpecie.the.78. 140.C
Magis & minus materiam & formā inſequi poſſunt.theo.78 ibid.
Magnes immediate non mouet ferrum.theo 94. 187.H
Malum ſummum & ſimpliciter non datur.theo.13. 23.B
Maneries diſciplinę qd ſit.th.53.96.b
Materia prima nullam prorſus efficit operationem.theo.10. 12.M
Materia prima & ſua potentia differunt.theo.15. 28 E
Materia prima & vltima forma ī via compoſitionis mixti, ſunt cauſę ſimplices tantum.theo.20. 73.D
Materia in prima notione non eſt bona.theo.48. 82.B
Materia ſecunda poteſt eſſe diſtinctiua aliquo modo.theo.2. 1.M
Materia non poteſt eſſe prima cauſa multitudinis in forma, ſed a ſigno tātum,& à poſteriori.the.11. 16.A
Materia eſt ens per ſe ſm modum loquendi Auer.theo.15. 29.D
Materia eſt per ſe ens, quod diuiditur in decem pdica.the.15. ibidem.E
Materia nihil eſt actu.theo.15. ibi.F
Materia habet grad⁹ & eſt multiplex theo.21. 40.A.B
Materia & forma appellantur principia rei materialia.theo.30. 52.H
Materia duplici notione cognoſcitur theo.36. 58.F
Materia duplex.theo.36. 58.F
Materia a naturali relatiua tantum cognitione cognoſcit.the.36. 59.B
Materia diuerſificat eſſentiam a quiditate.theo.39. 61.L
Materia licet non ſit quiditatis pars poni debet in diffinitionem nec diffinitio erit ex addito the.39. 61.M
Materia non eſt cauſa receptionis ſimpliciter,ſed tantum tranſmutabilis. theo.41. 60.H
Materia non eſt in potētia ad formas artificiales,ſed ad oppoſitū vel ī potentia neutra.the.44. 74.M
Materia vna exiſtente,poteſt eſſe diuerſitas in cauſatis in artificialibus. theo.44. 75.F
Materia intelligibilis eſt ipſa quantitas præciſa.the.81. 143.C
Materia eſt appropriatum principiū pluriſicationis & diſtinctionis nō tñ principaliter & p ſe.th.97. 193.D
Materia non eſt diuiſibilis niſi rōne quantitatis.the.98. 194.M
Materia alia motui eſt ſubſtans, alia vniuerſali.the.99.ibidem.
Materia ſenſibilis ſunt qualitates ſenſibiles.the.99. 200.A
Mathematicę ſciētię purę,vt ē geometria,& arithmetica magnitudinum, & numerorum, quiditates,& paſſiones tantum conſiderant & nihil de ſubſtantia.the.8. 8.E
Mathematicus poteſt p ſe genus cauſæ materialis demonſtrare, licet ſolam formam cōſideret.th.43.71.G
Mathematicę ſcientiæ non ſemper demonſtrant per demōſtrationes ſimpliciter.theo.43. 71.H
Mathematicus non oīno abſtrahit a motu.theo 81. 143.E
Mathematici nō oīno & ſm oēm modum a qualitatibus ſenſibilibus abſtrahunt.theo.99. 200.A
Medicina eſt ars nō ſcīa.the.38. 60 I

Medicina ſimplr̃ non ſubalternatur ſcientiæ naturali.theo.77. 138.K
Medij diffinitio non ſm vnam rationem medij cuiuslibet motus competit.theo.72. ibid.H
Medium dupliciter.theo.49. 89.G
Medium apud arabes inter dicitur. theo.72. 132.F
Medium animalis generabilis, & corruptibilis,eſt contrarium medio animalis æterni.theo.95. 189.A
Medium aliud eſt ſm magnitudinẽ, aliud ſm naturã.the.95. 188.A
Metaphyſica diuiditur in tres partes. theo.49. 85.C
Metaphyſica diuiditur in duas partes. theo.53. 98.H
Metaphyſica non habet medium efficax ad probandum eſſe ſubſtantiarum abſtractarum.the.53. 99.D
MIXTVM vniforme non datur. theo.83. ibi.I
MODVS quo demonſtratur eſſe primę formę,& primi finis in metaphyſica theo.28. 49.L
Motum cordis & a virtute naturæ, & animæ produci ſm varias opiniones.theo.12. 19.B
Motus quilibet aut naturalis, aut violentus contra ponentes motum neutrum.the.19. 36.A.B
Motus nõ q̃libet calefacit.th.45.75.E
Motus ſm aliam,& aliã diſtantiã caloris in alio & alio gradu eſt productiuus.theo.45. 75.E
Motus alio modo calefacit animata, alio añt mõ inaĩata. theo.45. 75.F
Motus cœli ex rõne intrinſeca poſſibilis dici poteſt.theo.45. 76.H
Motus & tranſmutatio in ſe conſiderata habent vim tranſcendentis conceptus.theo.49. 86.L
Motus cœli perpetuatur a fine vl'i ſeu primo fine.theo.61.ibid.
Motus grauium & leuium de potentia accidẽtali ab intrinſeco a forma ſubſtantiali fit,theo.63. 121.F
Motus diffinitio non vniuoce dicitur de omni motu,nec ea quæ motui in ſunt.theo.72. ibid.I
Motus eſt duplex.theo.82. 146.I
Motus ab extrinſeco non quilibet eſt violentus.theo.70. 130.H
Motor primus qui mouet vt finis eſt infinitæ motionis.the.61. 116.H
Motor primus non eſt vllo modo motus, ſed ſeparatus & purus actus. theo.61. 117.B
Motor primus põt dici anima, & motor coniunctus,tamen non ſicut alij motores.theo.61.ibid.
Motu æquiuoco ſeu metaphorico, aliquod poteſt eſſe mouens & motum. theo.68. 126.H
Mouens corporeum localiter in mouendo mouetur, vel eodem modo vel alio.theo.95. 188.L
MVLTA ſm vnam conſideratiõe verificantur,quæ non verificantur, ſecundum aliam.theo.25. 43.K
Multę artes & ſcientiæ per reuelationẽ haberi poſſunt theo.83. 158.a.b
NATVRALIA entia diſpõnes quantitatiuas ac qualitatiuas terminatas habent, non punctualiter,ſed cum latitudine.the.6. 5.I
Naturalis non põt demonſtrare eſſe primę formæ,& primi finis,quia nõ habet medium.theo.28. 49.F
Natura ſemper ab imperfectiori procedit.theo.20. 37.K
Natura per prius dr̃ de forma quã de materia.theo.80. 141.K
Naturæ proceſſus duplex exiſtit.theo re.100. 201.L
Nihil ſeipſum mouere poteſt vere. theo.68. 126.H
NON omnis diſtinctio per formas

facit

facit diſtinctionẽ ſpecificã.th.5. 5.
Non ſemper ex diuerſis formis oriuntur paſſiones contrariæ.the.52. 93.I
Non omne totum ſuis partibus perfectius eſt.theo.10. 13.M
Non omne quantum eſt actualiter diuiſibile.theo.98. 196.L
Nota duplicationis,reduplicaťquodlibet genus cauſę.the.57.106.D.E.F
Nota per ſe aliquo modo & via probari poſſunt,licet non ſimpliciter.theo.64. 121.K
Nulla ſpecies ſubſtantiæ eſt a caſu.theo.16. 31.B
Nullum violentum per ſe intentum perpetuo durat.the 19. 35.M
Numerus eſt duplex the.98. 194.M
Nutrimẽtum eſt mixtũ.the.31.52.M
Operatio alicuius vt principalis agentis,& vt inſtrumenti ſpecie variatur.the.17. 32.E
Operatiões animalium ex ſemine generatorum,& ex putrefactione non ſunt eædem.the.44. 72.F
Orbis cœleſtis ſm ſe conſideratus indifferẽs eſt,& ad motum,& ad quietem.theo.104. 209.M
Ordo doctrinę quid & reſpectu cuius & quõ fiat dupliciter,contra Conciliatorem, Vgonem, & Iac. de For. theo.14. 24.A
Ordo ſemper eſt cum priori & poſteriori.theo.100. 204.A
Organum tactus non omnino eſt denudatũ a qualitatibus primis, ſicut organa viſus & aliorũ.th.84. 170.C
Pars non mouetur ad locũ totius rõne qua eſt pars totius,ſed rõne qua loc^9 eſt talis.the.50. 87.I
Pars non quælibet toto imperfectior eſt.theo.69. 128.H
Partes ſubiectiuæ ſubiecti poſſunt quandoque in ſcientia illa demonſtrari.theo.53. 65.C
Partes aliæ ſunt ſubiectiuæ,aliæ integrales.theo.98. 194.I
Partes integrales in duplici ſunt differentia.theo.98. 197.G
Perfectio rerum non ex operationibus primo, & principaliter attenditur.the.10. 14.C
Perfectio entium non ex multitudine,aut paucitate eorum, ſeu duratione, ſeu locali diſtãtia attendiť a priori,ſed penes acceſſum ad primum, contra calculatores.the.13. 23.D
Perfectiones rerum ĩ duplici ſunt differentia.theo.49. 76.D
Poſteriora poſſunt abſtrahi a prioribus,quæ non ſunt de quiditate eorum.theo.8. 8.E
Potentia inuenta in intelligentijs eſt ſm rõnẽ tm̃.the.40. 66.A.B
Potentia diuiſiua entis & realis. theo.40.ibidem.
Potentia duplex.theo.41. 69.C
Potentia & actus quæ ſunt principia omnium prædicamentorum ſunt principia realia.theo.62. 120.A
Potentiæ paſſiuæ in duplici exiſtunt differentia.theo.103. 208.F
Potentia & actus ſunt differentiæ analogæ entis.theo.105. 210.A
Praedicatio duplex. theo.34. 56 E
Prædicata primi modi per ſe tripliciter ſunt.theo.34. 57.A
Prioritas ſm naturam nõ infert ſeparationem in eſſe reali, ſed ſm intellectum tantum.theo.7. 7.A
Prioritas naturę duplex.the.49.80.I
Primum alterans eſt corpus cœleſte.the.45. 76.I
Principia diſtinctiua per alia non diſtinguuntur.theo.2. 2.A
Principia ſubſtantiæ ſunt cauſæ principiorum aliorum prædicamentorũ in genere cãæ m̃alis.theo.30. 52.F

Prin-

Principia ſunt duplicia.theo.33.53.I
Principia ſcientiarum diuerſis modis innoteſcunt.the.33. ibid.L
Principia cōiſſima,& ſenſata,nō pñt negari ſecundum rationem intrinſecam,ſed tantum ore.theo 33.53.M
Principia non ita communia aut non ſenſata,ab aliquibus negantur propter tres cauſas.theo.33. 53.I
Principia ſubiecti in ſcientia poſſunt demonſtrari.the.53. 99.D
Principia eſſendi & cognoſcendi eadē ſunt,alio tñ,& alio mō.th.85. 171.I
Principium proprie dr̄ de cauſa efficiēte,licet de omnibus dici poſſit.theo. 85. 171.I.k
Prioritas materiæ reſpectu compoſiti, alia eſt a prioritate formæ reſpectu materiæ.theo 10. 14.C
Priuatio quandoq; notior eſt habitu. theo.56. 104.E
Prophetæ naturaliter eſſe poſſunt. theo.83. 158.B
Prophetiæ ſunt ab intelligentia. the. 83. 158.H
Propoſitiones ſpecificantur a prædicatis theo.34. 57.F
Propoſitiones naturales duplici de cā dubitabiles fiunt.theo.33. 55.F
Propoſitiones per ſe,non conuertunť in propoſitiones per ſe nec eiuſdem modi,nec alterius.theo.34. 56.H
Propoſitiones circa quas verſantur ſcientiæ,ſunt in triplici differentia. theo.53. 65.A
QVADRATVRA circuli phyſice loquendo non eſt poſſibilis. theo.51. 90.B
Qualitates primæ in elementis ſunt propinquiores ſubſtantię quid in compoſitis.the.52. 91.E
Qualitates primæ non ſunt omnes in ſummo in eľtis.theo.18. 33.C
Qualitates virtuales & influentiæ nō ponuntur in corpore cœleſti. theor. 45. 76.H.I
Qualitates in quātitate quę ſunt qualitates de quarta ſpecie, magis & minus non recipiunt.the.54. 100.H.I
Quantitas in duplici eſt differētia.th. 101. 204.A
Quiditas & eſſentia in materialib. differunt.theo.39. 61.K
Quiditas tota a forma eſt.the.39.ibi.
Quiditas & eſſentia in ſolo Deo ſunt idem.theo.83. 159.E
RARITAS ab humiditate prouenire pōt.the.17. 32.G
Raritas & denſitas licet per ſe ſequantur calidum & frigidū,tamen caliditas poteſt ſequi ad eas per viam ſequelæ.the.45. 77.I
Ratio eadem licet in re ſit demonſtratiua,poteſt tñ alicui dialectica eſſe, & contra.the.74. 134.B
REMISSIO non fit ſemper per mixtionem contrarij.the.18. 32.L
Relatio primæ materiæ ad formas naturales eſt alia a relatione primę materiæ ad primam formā, ſaltim ſm rationem.the.28. 50.I
Repugnantia alia,eſt ex parte materię,alia ē ex pte forę.th.71.132.A.B
Res operationibus diſtinguūtur non figura,aut aliis accidentibus cōmunibus.the.44. 74.I
Res ſunt duobus modis.th.82. 151.F
Res artificiales poſt diſſolutionem eadē numero redire pñt, nō ſic autem res naturales.the.12. 206.G
Reſurrectio naturaliter non datur. the.102.ibid.K
Res q̄ ſunt ī pdicamēto,qn̄q; ſunt in actu,& qn̄q,ī potētia.th.105 210.F
Reſolutio alia eſt naturæ alia rationis.theo.60. 100.A
Reſolutio rationis duplex eſt. theore. 60. ibidem.D

Scibilia

SCIBILIA in duplici ſe habent diffetentia.the.37. 59.M
Scientia quælibet circa ſubiecti quiditatem,& eius paſſiones verſatur. theo.8. 9 G
Scientia non eſt rerum exiſtentium quatenus exiſtentium.the.38.60.C
Scientiæ mathematicæ ſunt certiſſimę propter duo.the.38. 61.H
Scientia dr̃ eſſe vna non tantum vnitate ſubiecti,ſed vnitate agentis,aut finis,quibus,res quarum eſt ſcientia attribuuntur.the.53. 97.B
Scientia quælibet non vtitur demonſtratione quia.the.53. 98.L
Scientiæ multoties miſcentur. theo. 61. 118.D
Scientiæ prácticæ & ſpeculatiuæ ſubalternantur merito principiorũ ſciẽtiæ diuinæ.the.77. 138.E
Scientiæ perfectio in duobus cõſiſtit theo.85. 171.L
Scientia rei omnes cauſas habentes p omnes cauſas habetur.th.85.171.L
Scientiæ diuiſio.the.89. 178.E
Scientiæ ſpeculatiuæ ſiue theoricæ diuiſio.theo. 81.179.A
Scientię nomen per prius dr̃ de ſpeculatiua quam de practica.th.89.ibid.
Scientiæ ſpeculatiuæ comparant̃ actiuis,& factiuis,ſicut cauſa ad cauſatum.theo 89.ibidem.
Scientia de anima quoquo modo eſt mathematica.theo.89. 180.B
SENSIBILITAS licet a materia, & forma ſit,tamen materię attribuitur,& quare.the.21. 40.F
Septimus & octau' metaphyſicæ ſunt de ſubſtantia generabili & corruptibili.theo.9. 12.I
Septimus & octauus metaphyſicę tractatus de ſubſtantia dicuntur.theo. 9.ibidem.
SI ſubſtantia eſt ens poſſibile eſt ex principio intrinſeco.the.46. 78.K
Syllogiſmus hypotheticus non quilibet ad categoricum reduci poteſt. the.53. 99.H
Simplicitas in motu ſumitur a ſubiecto tanquam a cauſa prima. theor. 23. 41.E
SOMNIA ſunt ab intelligentia. theo.83. 158.A
Solutio arduæ & manifeſtæ contradictionis in Auer. cum retractatione authoris.the.60. 110.E
SPECIES entium aſſimilantur numeris.the.54. 100.E
Species ſumitur ab vltima differentia ſeu vltimo actu,qui vere vnus eſt natura.theo.55. 103.E
Species contrariorum non contrariãtur ſicut formę in materia. theore. 56. 104.I
Subiectum in ſcientia qualibet indemonſtrabile exiſtit.theo 53. 96.I
Subiecta ſcientiarum in duplici ſunt differentia.theo.53. 99.I
Subiectum & ſubiecti principia non ſunt cauſæ accidentium propriorũ, niſi in genere cauſæ materialis. theo.52. 92.D
Subſtantia diuina non eſt numerata in tribus perſonis,ſecundum Chriſtianos.the.31. 69.L
Subſtantiæ imperfectæ ſicut ſunt elementa,indifferenter poſſunt ab vniuoco,& ęquiuoco generante generari.theo.44. 74.I
Subſtantiæ abſtractę poſſunt dici verum ſubiectum metaphyſicę in parte illa metaphyſicæ,in qua de eis tractatur.theo.53. 96.K
Subſtantiæ ſeparatæ ſunt principaliſſimę partes ſubiectiuæ entus tranſcẽdentis,the.53. 96.M
Sufficientia multipliciter ſumitur. theo.74. 134.F

THEORICVM & practicum, vt diuidunt medicinam, & ſcientiam in communi æquiuoce dicuntur.the.77. 139.B
TOTVM ē multiplex.th.75.136.E
Totum eſſentiale dicit tertiam entitatem realiter diſtinctam a partibus. the.75. 136.G
Totum integrale licet non dicat tertiam entitatem realiter diſtinctam a partibus ſimul iunctis, dicit tamē ratione diſtinctam.the.75. ibid.H
Totum quod eſt ſpecies vel genus ſecundum conceptum, diſtinguitur a partibus.the.75. ibidem.I
TRANSMVTATIO æquiuoce dicitur de tranſmutatione vera, & de non vera, ſeu fine tranſmutationis. theo.91. ibid.H
Tranſmutatio qua tranſmutantur, ſeu generantur elementa, non eſt vera generatio.the.49. 87.A
Tranſmutatio fit in tempore.theore. 91. 185.G
Tres ſunt doctrinæ ſecundum Galenum per quas tota ars medicinę ſub compendio tradi pōt.th.60. 109.C
Triplex fuit opinio de genitus ex putri materia.the.44. 72 K
VERITAS in propoſitione penes aliud attēditur quàm eiuſdem naturalitas.the.34. 57.F
Via doctrinæ quid ſit.the.14. 23.I
Via motus ducit ad eſſe abſtractorū quantum ad eſſe abſtractum tm̄, & non quo ad reliqua.the.82. 154.E
Virtus informatiua plura operat̄, non inquantum naturaliter agens, ſed vt inſtr̄m intelligentiæ.the.12. 19.E
Virtus informatiua, intelligētia agēs, & intellectus agens dr̄.th.83.164.B
Virtutes materiales cognoſcitiuę quā to plura cognoſcūt, tanto perfectiores: non ſic virtutes immateriales. theo.83. 164.A
Viſus eſt prior perfectione tactu, licet tactus ſit prior viſu generatione. theo.100. 210.L
VNITAS motus nō ſumit̄a principio paſſiuo.the.22. 41.B
Vſia ordine doctrinę ꝓcedere dēnt, licet nō ſemp ꝓcedant.theo.14. 23.K
Vnum alia ratione conuertitur cum ente, alia ratione eſt entis diuiſiuū. theo.49. 85.I
Vnio intelligentiarum inter ſe perfectior eſt vnione intelligētię cum orbe.theo.82. 154.G

FINIS.

MARCIANTONII ZIMARAE PHILOSOPHI SOLERTISSIMI,

limitationes propoſitionum famoſarum, ſiue Theoremata.

PROPOSITIO I.

Actus eſt ratio intelligendi, & cognoſcendi.

B

SVMITVR iſta propoſitio ex 9. primæ philoſophiæ. tex. com. 20. vbi incipit textus. Intelliguntur autẽ diagrammata actu. vbi aduerte quòd cum actus & potentia, vt dicit Commen. primo de anima. cõmen. 6. ſunt differentiæ entis valde oppoſitæ, & circuant omne genus. & quia oppoſitorum oppoſitæ ſunt proprietates: ſicut actus eſt ratio cognoſcendi, ſic potentia eſt ratio occultationis, ex

C quo infero, ꝙ intelligibilitas nõ eſt paſſio per ſe primo competens enti, ſub ratione qua ens, ſicut Scot⁹ quãdoq; opinatus eſt: ſed eſt paſſio per ſe primo, competens enti in actu, quatenus eſt in actu: nam ſtat aliquid ſecundum ſe participare rationem entis: quod tamen ſecundũ ſe non participat rationem intelligibilitatis. qđ oſtenditur de prima materia, quæ ſm ſe conſiderata eſt ens: vt clariſſime deduci põt ex his quæ habet philoſophus primo phy. tex. cõmen. 79. vbi ponit differentiam

[Contra Scotum.]

E inter eſſentiam materiæ ſecundum ſe, & ipſam priuationem: quã differentiã ignorauit Plato: & ex hoc nõ diſtinxit inter materiam, & priuationem: nam materia eſt ens, & eſt

H proprie ſubſtantia aliqualiter: ſed priuatio eſt non ens per ſe. vnde Commen. ibi in cõmen. inquit, ꝙ priuatio non eſt accidens, nedũ vt ſit ſubſtantia. patet autem ꝙ ibi comparatur nuda eſſentiá materiæ ad priuationem. Et confirmatur. quia Cõmen. in 1. cap. de ſubſtantia orbis, ponit differentiam inter materiam, & potentiam materiæ, penes hoc ꝙ materia eſt de numero entiũ per ſe: ſed potentia eſt de numero entium ad aliquid, vbi nuda eſſentia materiæ cõparatur ad ipſam potentiam. F Nec obſtat, ſi dicatur ꝙ materia nõ eſt ens per ſe, ſed per formam: quia licet materia non ſit, nec eſſe poſſit naturaliter ĩ effectu ſeu in actu ſine forma: quia, vt ſcribit Cõmen. in 2. phyſi. cõmen. 12. ſequeretur ꝙ illud quod non eſt in actu, eſſet in actu: tamen entitas formæ non eſt cauſa entitatis materiæ, ſed eſt diuerſa ab illa mã: igitur per propriam rõnem includit rõnem entis: tñ per propriã rationẽ nõ eſt primo cognoſcibilis, ſicut colligitur de mẽte Philoſophi 7. metaphy. tex. com. 35. vbi habet quòd materia ſecundum ſe eſt igno

G ta.& 1. phyſi. tex. com. 69. ſubiecta, inquit, natura ſcibilis eſt per analogiam. vbi Cõm. reddit cauſam dicens. iſta natura ſubiecta ſubſtãtiæ, non poteſt intelligi per ſe, cũ nõ ſit aliquid in actu habens quidditatẽ.

Ex quibus verbis elicitur primo, ꝙ non quilibet actus eſt ratio intelligendi: actus.n. ſubſiſtẽtiæ, ſiue hypoſtaticus, qui eſt ipſius ſingularis, nõ eſt prima ratio intelligibilitatis: ſicut opinati ſunt noĩales, qui poſuerunt ſingulare eẽ primo cognitũ ab intellectu: quod tamen in via Peri- H pateticorum locum nõ habet. nam vt recitat Commen. in. 3. de aĩa. cõ. 36. ex ſententia Auempacis fuit magna difficultas, vtrum Intellectus intelligat ſingulare, & Ariſtot. in 3. de aĩa. tex. c. 9. & expoſitores multũ laborant in declarando modũ, quo intellect⁹ intelligit ſingulare. Siſr etiã actus entitatiuus, quẽ poſuit Henricus de Gãdauo, & Sco. poſt ipſum, non eſt prima rõ intelligendi, ſi dabilis eſt talis actus: nã mã ſm ipſos ꝑ ſe ẽ in actu entitatiuo: & tñ nõ eſt ſm ſe intelligibilis. Similiter ẽt in- I telligibilitas non inſequitur actum medium inter puram potentiam, & actum purum: nam orbis ſecundũ Auer. in lib. de ſubſtantia orbis, eſt quędam natura media inter puram potentiam, & actum purum. & dicitur materia in actu, & ſubiectum: & tamen non eſt per ſe intelligibilis, nec habet de ſe rationem intellectam in actu, vt dicit Cõm. 1. cęli. cõ. 95. Orbis.n. ſecluſa intelligentia non eſt natura compoſita ex materia & forma, nec de ſe eſt principiũ alicuius operationis, qua mediante cognoſci poſſit. Actus igitur, qui eſt forma, & quidditas, & eſt per ſe principium operationis, eſt rõ per ſe prima intelligibilitatis. forma.n. vt inquit Cõm primo cęli, eſt ſubiectum vñitatis: & vñe ſm Ariſt. 2. de anima, tex. com. 60. eſt obiectum intellꝰs, & ſingulare ipſius ſenſus: hoc etiã habet Auer. expreſſe in diſput. 6. in lib. deſtruc. in ſolut. 6. dubij, & ideo forma à Philoſopho nuncupatur rõ, & quod quid erat eſſe rei. ſecundũ igiẽ regulam Ariſt. in. 1. poſter. analitic. in cap. de vñi. illa paſſio primo competit alicui quę ita ſe habet, ꝙ cuicunq́ competit ratione eius ꝑpetit: & ipſo primo poſito ponitur, & ipſo L primo remoto primo remouẽ. ſed actus, qui eſt quidditas poſita rõne eius immediate ponitur intelligibilitas, & remota rõne eius, qualibet alia ratione remanente remouetur. ſicut patuit in exẽplo de prima materia. quę cum non ſit actus, qui eſt quidditas, licet ens ſit: eſt tñ occulta ad formam, aut ad habẽs formam: ſicut ſcribit intellectui, & non poteſt cognoſci niſi per analogiam ad formam, aut ad habens formam. ſicut ſcribit Cõment. in lib. de ſubſt. orb. & in. 12. metaphy in com. 14. quod M quõ ſit intelligendum, infra declarabo, cum de materia loquar.

Contra nominales.

Tex. c. 11.

PROPOSITIO II.

Actus eſt qui ſeparat, & diſtinguit.

Propoſitio eſt Philoſophi in. 7. primæ philoſophiæ. tex. cõ. 49. verum eſt principaliter: nam etiam quandoq́; aliqua diſtinguuntur nõ ſolum per formas, verumetiam & per materias. & licet materia non ſit prima ratio diſtinguendi, poteſt tamen eſſe, vt ſtat ſub forma eſſe diſtinctiua. dantur.n. materiæ ꝓpriæ ſicut

A ſicut,& formę proprię, vnde materia prima in ſe conſiderata non eſt diſtinctionis principium, in fundamento.n.naturę nihil eſt diſtinctũ. vt patet. 1.meta. ſm translationem arabicã, in tex.cõ.17.materia aut ſecunda poteſt eſſe diſtinctiua, & hoc trahit à forma ſi bene conſideras.& pro hoc vide.8.meta.t.cõ.11.& 12. meta. tex. com. 27. Amplius autẽ propoſitio vera eſt in ſuppoſitis. talia.n.principaliter non diſtinguunt niſi per formas. Principia autem diſtinctiua non oportet, ꝙ per alios a-

B ctus,aut formas diſtinguantur: tunc.n.eſſet proceſſus in infinitũ in ipſis differentijs. Vnde regula eſt,ꝙ oĩs diſtinctio rerum differentium reducit ad aliqua primo diuerſa. vnde ponentes materiam cęli,& iſtorum inferiorum eſſe diuerſarum rationũ, habent dicere, ꝙ tales materię ſeipſis intrinſecè diſtinguuntur,licet diuerſitas ſuarum formarum ſit cauſa diuerſitatis earũ in genere cauſę finalis: ſic.n. ſunt materię diuerſæ, qa ſunt ordinatę ad diuerſas formas. materia.n.eſt propter formam,non

C autem forma propter materiam. vt ſcribit Ariſt.2.phy.tex.com.91.

PROPOSITIO III.

Accidentia ſunt entia,eo quia taliter entis.

PRopoſitio Philoſophi eſt in.7. metaph.tex.com.2.ſatis famoſa,& allegata,nõ intelligitur, ꝙ accidentia ſint formaliter entia ratione habitudinis ad ſubſtantiam, ita ꝙ inhærẽtia ſit de quidditate accidentis, vt quidam aſſeruerunt. & Ioan. de Ianduno, & ſequaces eius ſuſtinent hoc de intentione Ariſtot. & Auer. quod quidem ſtare non po-

ADDIT. Vide Boe. I pte. arithmetricę, vbi hẽt ꝙ qualitates, & quãtitates, & ꝓportiões vere ſunt, ſed cõtractu corpo

teſt: ſubiectum enim, & habitudo

D ad ſubiectum non eſt forma, neque quidditas accidentis. attributio.n. accidentium ad ſubſtantiam eſt in genere cauſæ materialis nõ formalis. gloſſa eſt expreſſa Auer.4.meta. in com.2.vbi iſtam propoſitionem ſeptimi expreſſe declarat. nã Ariſt. ibi in tex. dixerat, ꝙ ens dicitur de entibus, ſicut ſanum de ſanis. vbi Cõmen. ad literam hęc verba ſubnectit. ſimiliter hoc nomen ens, licet dicatur multis modis, tamen in omnibus dicitur ens, quia attribuitur primo enti,ſcilicet ſubſtantiæ,&

E iſtę attributiones in vnoquoq; eorũ ſunt diuerſę. ꝓdicta enim attribuuntur ſubſtantiæ,non quia eſt agens, aut finis eorum, ſed quia cõſtituuntur per illam,& ſubiectum eſt eorũ: & vniuerſaliter non dicuntur entia niſi, quia ſunt diſpoſitiones entis,& multi homines negant ea eſſe. albedo enim nõ eſt,ſed album. hęc Cõment.formaliter.vbi patet quòd ipſe interpretatur propoſitam propoſitionem ſeptimi in tex.2.& rememorat dubitationem antiquorũ in-

F troductam in tex.3.ibidẽ. vbi Ariſt. inqt. vnde & dubitauit aliquis vtrũ vadere. & ſanare, & ſedere ſit ens, aut non ens.& ſic intelligitur dictũ Cõmen.in com.2.ſeptimi,in principio commenti. vbi inquit, ꝙ Ariſto. intendit declarare ꝙ hoc nomẽ ens principaliter, & ſimpliciter ſignificat prędicamentũ ſubſtantiæ,ſecundario, & determinate. ſ. relatiue ad ſubſtam,alia prędicamenta accidentium,quę non dñt eſſe,niſi quia accidunt enti quod eſt ens per ſe, ſcilicet ſubſtãtiæ, hoc enim ſi nobis fas eſt interprętari Auerroem per Auerroem. veritatem non habet niſi in

...rum ſunt mutabiles Cõtra Io. & ſequaces.

G genere cauſæ materialis. Huic etiã
ſententiæ aſtipulatur authoritas Ari-
ſto.in 9.primę philoſophiæ.tex.cõ.
1. vbi rememorans quæ dixerat in
„ 7. & in 8.inquit. De primo quidem
„ igitur ente, & ad quod aliæ catego-
„ riæ entis referuntur dictum eſt: vide
licet de ſubſtantia. Nam ſm ſubſtã-
tiæ rationem alia dicunť entia quã-
titas, qualitas, & alia ſic dicta. oĩa
nanq; habebunt rationem ſubſtan-
tiæ, vt diximus in primis ſermonib⁹:
vbi Ariſt. ſeipſum declarat q̃ſo ac-
cidentia dicuntur entia ratione ſub
ſtantiæ, quia videlicet diffiniuntur
H per ſubſtantiam, & rationem ſubſtã
tiæ recipiunt. Manifeſtum eſt autẽ
ex his quę docuit in 7. primæ philo
ſophiæ, ꝙ ſubſtantia in ratione acci
dentis non cadit tanq̃ forma, ſed tã-
quam ſubiectum & materia, cadit
.n. vt additum, & licet dicatur in eo
dem 7.tex.com.35.ꝙ partes diffini-
tionis ſunt formæ, intelligiť de par-
tibus, quæ ſunt de quidditate, ſicut
eſt genus & differentia.

ADDI. Amplius Alex. in principio libri
priorum dicit ꝙ modus abſtrahen-
di mathematicus in aliquibus deſer
uit naturali, puta de forma, quæ eſt
I ſeparabilis a materia ſm rationem,
2, phyſic.tex.com.12. Et ſicut ẽ de
accidentibus, quę tñ licet ſint in ſub
iecto ſm eſſe, ſunt ſeparabilia a ſub-
iecto ſm rationẽ: quod non eſſet ve
rum ſi inhęrentia eſſet de quiditate
accidẽtis. Amplius rationibus illud
probari poteſt, non magis eſt de qd
ditate accidentis habitudo eius ad
ſubſtantiã, q̃ ſit habitudo primę ma
teriæ ad formã, aut habitudo formę
materialis ad materiam: ſed habitu
do primæ mãę nõ eſt de prima no-
tione materię, ſicut pulchre declara
uit lucidiſſimus Them. in 1. phyſi. K
auſcultationis in digreſſione de po-
tentia, & priuatione materiæ, & etiã
Com. 1.phyſi.in com.70. & in libro
de ſubſtantia orbis, & in ſua media
expoſitione ſuper libro phyſico. vbi
vult potentiam eſſe ſicut proprieta-
tem quandã materiæ, & ꝙ non ſit
vera differentia eius, & quandoqui-
dem materia eſt ens abſolutum, &
potentia eſt ens ad alterum, & idem
eſt iudicium de habitudine formæ
materialis ad materiam propter eã-
dem cauſam. Et confirmatur ſimi-
litudo: quia formæ eductę de poten
tia materiæ dicuntur conſtitutæ in L
eſſe per ſubiectum, ſicut accidentia
dicuntur conſtitutæ in eſſe ꝑ ſubſtã
tiam. nã ęque bene eſſentiali depen
dentia dependet forma materialis a
mã, ſicut accidens a ſubiecto.

Vnde Ariſt. in prædicamẽto ſub- ADDI.
ſtantię inueſtigans ꝓpria ſubſtãtię,
aſſerit ꝙ non eſſe in ſubiecto eſt cõe
omni ſubſtantiæ. tunc ſic: ſicut non
eſſe in ſubiecto eſt ꝓprietas ſubſtan
tiæ, ſic eſſe in ſubiecto eſt proprie-
tas accidentis, vnde illud non poteſt
eſſe ratio cõſtitutiua ſubſtãtiæ: quia
effectus poſitiuus dr̃ habere cauſam
poſitiuam. ſic per oppoſitum, eſſe in M
ſubiecto eſt proprietas accidẽtis, qa
diuerſorum entium diuerſę ſunt ꝓ-
prietates. Amplius Com. 1. meta.
com. 31. mixtio intentionis vniuer
ſalis ſubſtantialis, cum ſuis particu-
laribus eſt fortior mixtione accñtiũ
cum ſuis ſubiectis. Amplius Auic.
in 2. ſuæ metaphy. expreſſe teſtatur
ꝙ inhęrere non conſtituit accidẽs,
quẽadmodum nõ inhærere, nec poſ
ſe inhærere nõ cõſtituit ſubſtantiã.
Amplius Ariſt. in 5. met. tex. cõ. 14.
vbi prius diuiſerat, ens in ens ꝑ ſe, &

in

A in ens per accidens: diuidit ens per ſe in decem prædicamenta.

ADDI. Et ſubdit Cõm. ibidem com. 14. quod hoc nomen ens, quod ſignificat eſſentiam rei, eſt aliud ab ente quod ſignificat verum, & ideo expoſitores diuerſantur in quæſito ſimplici. ſ. dicere aliquid eſt in 2. topi. vtrum collocetur in quęſtionib. generis, vel quæſtionibus accñtis: qui .n. intelligit de ente, id quod eſt cõe decẽ ꝑdicamẽtis, dicit ꝙ collocať in qõnibus gñis, & q intelligit de ente id qđ dř de vero, dicit ꝙ collocať in quæſtionibus de accidente, & 1.

B phy. cõ. 27. inquit ꝙ dicere aliquid eſſe, non eſt ꝑdicatio per acidens, ſicut ꝑdicatio albedinis. Et eandem diuiſionem repetit in 6. primę phyloſophię. tex. com. 4. vbi Com. in cõ. expreſſe teſtatur ꝙ ens eſſentialiter eſt qđ diuiditur in decem ꝑdicamenta. & ita ẽt dicit in 5. meta. ꝙ poſtq̃

Com. 14. Ariſt. diuiſit modos entis per accñs, incepit declarare ſm quot modos dicitur ens eſſentialiter. vbi exꝑſſe colligitur ꝙ accñtia formaliter p rõnẽ propriã includunt ens, & rõnẽ entis.

ADDIT. Amplius Ariſt. 1. phy. cõtra Parmenidem tex. com. 25. oſtendẽs ra-

C tionẽ eius eſſe malam de mã, vt exponit Com. inquit ꝙ vtebatur ente multipliciter dicto, ac ſi eſſet ſimpliciter dictum. vnde ꝓpoſitio iſta eſt falſa, quicquid eſt pręter ens, eſt non ens: ſi ens. n. ſignificat ſubſtantiam tm̃, aut quantitatem tm̃, vt inquit Com. non ſequitur ꝙ quicquid eſt pręter ens, quod eſt ſubſtãtia, aut quantitas, ſit non ens. vbi colligitur ens formaliter dici de oĩbus decem prędicamentis. Amplius Ariſt. 12. meta. tex. 19. vbi mouetur illa quęſtio. vtrum principia decem prędicamentorum ſint eadem vel diuerſa. D tandem per longum proceſſum deciditur ꝙ ſunt eadem proportione, & ꝙ principia proxima decem ꝑdicamentorum ſunt diuerſa, licet remota ſint eadem, vt patet tex. cõm. 20. 21. & 22. vſq; ad 26. & Com. in cõ. 19. vbi Ariſt. facit illam rationem, ꝙ ſi ſubſtantia eſſet elemẽtum omnium, omnia reliquã ꝑdicamẽta eſſent ſubſtantiæ, & ſi prædicamentũ oĩum eſſet relatio, omnia ꝑdicamẽta eſſent relationes. quia omne cuiꝰ elementum eſt ſubſtãtia, ipſum eſt ſubſtantia, & ſi relatio, oĩa eſſent relatiua. Cõm. ibi in calce cõmenti in E quit: cõtingeret vt aliqua hora diſſolueret ſubſtantia in relationẽ, aut relatio in ſubſtantiam, & ſubdit, & hoc contingit in gñe, quod eſt mã, non in eo quod eſt forma. Nam cõſuetudo Auer. eſt reſpõdere ad quæſtionem ante magiſtrũ. Et quia intentio Ariſto. inferius eſt iſta, quod ſubſtantia eſt principium, & elemẽtum, ad quod oĩa alia habent reſolui, & hoc in genere cauſę materialis non formalis, vt diximus de mente eius in com. 2. 4. metaphy. & ex hoc poteſt bene patere error, tenentium habitudinem accidentis ad ſubſtantiam eſſę cauſam formalem accidẽ- F tis. cum Auer. vbiq; huic ſententiæ aduerſetur, & Ariſto. expreſſe in prędicto loco, vbi ex intentione determinat accidentia ex proprijs conſtare principijs, ex quibus ſua forma dependet, vt a cauſa proxima: licet dependeat a principijs ſubſtãtię, tanq̃ a cauſa remota. Amplius Ariſt. 1. topicorum. capit. 3. expreſſe vult ꝙ in omni genere eſt inuenire ꝓpriã quidditatem. Amplius Ariſt. in 12. metaphyſi. in tex. cõmen. 3. quod

Conſueto do Auer. reſpõdere ad q. ante magiſtrum.

G pulchre expoſuit ibi Cōmen. deter-
minat quō accidentia non ſunt en-
tia, niſi quia entis. volens. n. Ariſto.
aliā aſſignare cauſam, quare de ſub-
ſtantia tantum ſi conſiderādum, in-
„ quit. Et inſuper nec entia, vt ſimpli
„ citer eſt dicere, alia: ſed qualitates &
„ motus, aut & non album, & non re-
„ ctum: dicimus. n. eſſe & hoc puta eſt
„ non album. vbi Cōm. in cōmento
„ inquit. Hæc eſt alia cauſa propter
„ quam conſiderādum eſt de ſubſtan
„ tia tantum. Nullum. n. aliorum in-
„ uenitur ſimpliciter, ſed in ſubſtan-
H tia, verbi gratia, qualitas nō dicitur
„ ens ſimpliciter, neq; motus: ſed dicit'
„ eſſe qualitas, & eē motus. Motus. n.
„ eſt motus alicuius, & qualitas ē qua
„ litas alicuius. Subſtantia vero nō eſt
„ ſubſtantia alicuius. Ens igitur ſim-
„ pliciter, & principaliter eſt ſubſtan-
„ tia. Et quia aliquis pōt dicere, quo-
„ modo alia prędicamēta diminuun-
„ tur tantum à ſubſtantia, & hoc no-
„ mēs ens dicitur de omnibus? Dixit
„ reſpondendo, ſimiliter inuenitur nō
„ album. i. & hoc nomen ens, quāuis
„ dicatur de eis, tamē dicitur ꝙ hoc eſt
I album, & hoc eſt mobile, tamē hoc
„ non dat vt perfecte habeant eē, quo
„ niam hoc etiā dicitur ens in negan-
„ do eſſe cum dixit, hoc eſt non albū,
& non rectum. Vbi manifeſte colli
gitur de mente Philoſophi, & Cōm.
ens formaliter dici de ſubā, & de ac-
cidentibus, licet ſimpliciter, & abſo-
lute dicatur, vt ſic de ſubſtantia tm̄:
quia accidentia nō habent eſſe ſim-
pliciter ita perfectū, ſicut habet ipſa
ſubſtantia, & ratio, vt inquit Ariſto.
& Cōm. in com. eſt, q̄a ſola ſubſtan-
tia ſeparabilis eſt, quia ipſa p ſe exi-
ſtit, aliorum autem nullum. vnde ſo
la ſubſtantia, vt inquit ibi Cōmen.
in commen. eſt conſtans per ſe: ſed K
alia ſunt in ſubſtantia, & iſto modo
accidentia dicuntur non entia, quia
non per ſe exiſtunt ſine ſubſtantia,
non tñ quod nullum eē formale de
ſe habeant, quia habent, licet nō ita
perfectum ſicut eſt eſſe ſubſtantiæ.
Nam creaturæ etiam nō habent eſ-
ſe æque perfectū ſicut habet Deus,
propter hoc tñ non dicimus, neque
negamus creaturā eſſe ens formali-
ter, nec dicimus creaturam formali-
ter eſſe ens per eſſentialē habitudi-
nem, ſeu dependentiam, qua depen
det à Deo. Nam vt ſcribit Ariſto. 5. L
metaph. tex. com. 23. hominis mul-
tæ ſunt cauſæ, ſed quare homo ſit
homo nulla eſt cauſa: ſecundum ſe
.n. homo eſt homo, vnde non quia
Deus ē Deus, ideo homo eſt homo,
licet à Deo ſit hō. Forte dices, quod
impedit analogia entis ne accidens
formaliter ſit ens, quia analogice di
citur de ſubſtantia, & de accidente.
Sed nec hoc ſtare poteſt. Nam ſubā
etiam analogicè dicitur de materia,
& de forma, & de ſubā compoſita ex
materia, & forma. vt dicitur. 7. met.
tex. com. 7. Attamen materia ſecun M
dum ſe eſt ſubſtantia, ſicut ſuo mō
forma. Nam vt inquit Albertus co
gnomento magnus. 5. ſuę metaph.
tract. 2. com. 4. in ſpeciali digreſſio-
ne, quam facit declarando quomo-
do forma cauſa ſit, quod materia ſit
in actu, & quę ſit cauſa vnitatis ma „
teriæ, inquit, forma ſecundum ſe „
actus eſt, ſed forma non eſt cauſa; „
quare materia ſit ſubſtantia, tamen „
forma eſt cauſa, quare materia eſt, „
ſeu ſit in effectu, ſiue in actu, non „
tamen eſt cauſa, quare materia ſit „
materia. Bene verum eſt, quòd for „
ma eſt quæ dat eſſe in actu ipſi ma- „
teriç,

A teriæ,& non dat eſſe in actu inquantum eſt hæc forma, vel illa, ſed inquantum forma,&c. Cōfirmatur, quia natura etiā analogicè dicitur de materia,& forma,& tamen materia eſt natura,& alia à natura formæ. Amplius, cum accidentia ſint principium formale agendi,& in actione reali,ſicut corpora cęleſtia agunt mediante lumine, & motu, de quo Ari.dixit in principio.8.de phyſico auditu,quod eſt tanquam vita omnibus natura ſubſiſtētibus. & in principio lib.metheororum,inquit.
B oportet mundum inferiorem ſuperioribus lationibus eſſe cōtinuum, vt omnis eius virtus inde guberneť. & in 2.de generatione & corrupt. & in 4.metheororum reducit oēm alterationem,& tranſmutationē ſubſtantialem ad quatuor primas qualitates,& virtutes elemētorum, quarum duę ſunt actiuæ,& duæ paſſiuę, ſunt ēt accñtia principium in actiōe ſpirituali iā ſēſitiua,q̄a obiecta ſenſuum, aut ſunt ſenſibilia ꝓpria,aut ſūt ſenſibilia cōia,& talia sūt qualitates,& accñtia ſicut patet. nā ſenſi-
C bilia propria ſunt qualitates de tertia ſpecie,quę dicuntur paſſiones, & paſſibiles qualitates,vt inquit Ariſt. in prędicamētis,eo quia paſſionem inferunt in ſenſu: ſunt etiam principium agēdi in actione ſpirituali intellectus,quia primo de anima tex. commen. 11. accidentia magnam partem conferunt ad cognoſcendū quodquid eſt. Accidentia igitur formaliter ſunt entia per propriam, & intrinſecā rōnem.non.n.quia ſub̄a eſt ſub̄a,ideo accidens eſt accidens.

Sūma ſotius limitationis.

Propoſitio igitur famoſa quæ dicit, accidentia ſunt entia,quia entis,vera eſt in gn̄e cauſæ materialis, non formalis.nota.n.reduplicationis po-
D teſt vnumquodq; genus cauſę reduplicare. Tot enim modis dicitur ſm ſe,quot modis dicitur cauſa.5. met. tex.com.23.& ſic intelligitur dictū Auer.in libro deſtruc.in diſputat.6. in ſolutione ſexti dubii,vbi inquit, radix nanq; accidentiū eſt,quòd ab aliis habeant ſuſtētiationē, & quidditatem. Similiter etiam quando dicitur,accidentia non eſſe entia ſimpliciter, intelligitur quia nō habent eſſe perfectum,ſicut habēt ſubſtantiæ,quia eē ſimpliciter eſt per ſe exi-

Accidētia nō eſſe entia ſimpl'r quō intelligitur.

E ſtere,& p ſe conſtare,& tale eſſe ſubſtantiarum eſt,quia omnia accidentia fundantur in ſubſtantia, & nullum ſeparari poteſt ab ipſa.ita g'oſſat Commen.12.metaph. com.3.

PROPOSITIO IIII.

Accidens vni non poteſt alteri eſſe ſubſtantia.

FAmoſa eſt propoſitio,& elicitur ex dictis Philoſophi primo phyſicę auſcultationis. tex. com.27.& 30.vbi dicitur,quòd vere eſt,accidit nulli. Aduerte igitur, ꝙ accn̄s apud Philoſophos ſumitur quandoq; vt diſtinguitur contra ſubſtantiam: & qn̄q; ſumitur ꝓ extraneo, ut diſtinguiť cōtra id,quod eſt de rei quidditate, eo modo quo logici ſumunt in fallacia accidentis,& diuini oē id qđ nō eſt de quidditate rei accn̄s appellant. ſic dicimus, ꝙ hō accidit animali, & vl'r omnia inferiora dicunť ſuis ſuperioribus accidere.

Sic etiam Ariſto. in prædicamentis dicit,quòd homo eſt accidens domino, & in ſecundo de anima tex. cō.65. inquit, ꝙ accidit albo Diarij filius. vbi Themiſt. inquit, quòd in more Ariſtotelico eſt ſubſtantię

ADDI.

G & ſubiecto nomẽ accidentis aſſiſte-
re. & Boethius in prędicamentis vbi
ſupra dicit, ꝙ conſuetudinis Ariſto-
telicę eſt, quę ſecundo loco & extrin
ſecus prędicantur, dicere ſecundum
accidens prędicari. Accidens igitur
vt diſtinguitur contra ſubſtantiam
reſpectu vnius, non poteſt eſſe ſub-
ſtantia reſpectu alterius, in his quæ
vniuoce participant rationem eius.
ſic damnatur Alex. ab Auer. 8. met.
cõ. 25. qui poſuit caliditatẽ eſſe for
mam ſubſtantialem in igne, cũ ta-
men ſit qualitas in mixtis, & ſit eiuſ
dem rationis in vtroq;, nam ſenſus
H tactus, qui eſt verus iudex qualita-
tum tãgibilium, vniformiter immu
taſ à calore ignis, & à calore mixti
ſine aliquo diſcrimine. Scientia ta-
mẽ in nobis eſt qualitas, vt patet ex
ſententia Philoſophi 7. phy. tex. cõ.
20. vbi probat ꝙ ad primam ſpeciẽ
qualitatis non eſt per ſe motus, quia
virtutes & ſcientię non acquiruntur
per alterationem, & tamen ſcientia
in Deo eſt ſubſtantia, & rõ eſt quia
ſcientia non vniuoce, ſed æquiuoce
dicitur de ſcientia noſtra, & de ſciã
Dei, ſicut ſcribit Commen. 12. me-
taphyſ. tex. 51. & in libro deſtructiõ,
I in diſputatione. 6. in ſolutione 5. &
18. dub. accidens igitur non pro ex-
traneo, ſed vt diſtinguiſ contra ſub-
ſtantiam reſpectu vnius, non poteſt
eſſe ſubſtãtia reſpectu alterius, ſi ea-
dem ratione vtriq; conueniat.

PROPOSITIO V.

*Accidentia ſolo numero diffe-
rentia in eodem ſubiecto
eſſe non poſſunt.*

COlligitur propoſitio iſta ex in-
tẽtione Philoſophi in 5. primæ
Philoſophię, in cap. illo. [Eadem ve
ro dicũtur] & eſt in tex. com. vacan K
tis, poſt tex. com. 15. vbi Ariſt. mo-
dos ſecundum quos aliqua diuerſa
dicuntur ponit quinque dicens, &
quęcunq; in eadem ſubſtantia en-
tia differentiam habent. Vera eſt
propoſitio de accidentibus realibus
eductis de potentia materiæ, per ve-
rum motum & trãſmutationẽ quæ
fit, cum abiectione contrarii, nam
actio eſt merito cõtrarietatis. ex pri
mo de generat. & corrupt. tex. com.
50. ideo Ariſt. dixit in lib. de ſenſu,
& ſenſato, ꝙ ignis non agit inquan-
tum ignis, ſed inquantum calidus,
quia ratione qua calidus, contrarie- L
tatem habet. Ex primo etiam de ge
neratione, & corru. tex. com. 55. ha-
bitibus pręſentibus in materia non-
dum generatur aliquid, ſed iam eſt,
propter hoc agens inueniens ſubie-
ctum informatũ aliqua forma, nõ
põt cõſimilem eiuſdem rationis in-
troducere per verum motum, & alte
rationem, quia nõ reperit illud ſub
forma contraria; talis aũt contrarie-
tas eſt neceſſaria in tali actione. Fal-
lit aũt de accidentibus non eductis
per verã actionem, q̃ eſt merito con-
trarietatis, ſicut probatur argumẽto
ſenſato de duabus candelis, produ- M
centibus in eodem medio duo lumi
na. Nã ſi fuerint tres candelę accẽſæ
in aliquo medio poſita tabula perfo
rata tribus foraminibus, cauſantur
tres vmbræ, quod non eſſet niſi ibi
eſſent tria lumina. Fallit etiã propo-
ſitio in accidẽtibus ſpiritualibus, qa
in eodem intellectu poſſunt eſſe plu
res cognitiones numero differentes,
aut ſaltem in eadem virtute cogita-
tiua. vt inquit enim Philoſophus ex
pluribus ſenſibus fit memoria, & ex
pluribus memorijs fit experimentũ.

ex

A ex pœmio metaph. Itē in eodē medio pñt eſſe duę ſpēs ſenſibiles eiuſdem ſpeciei. Item propoſitio vera ē in accñtibus abſolutis, fallit ſm aliquos in reſpectiuis, quia in eodem poſſunt eſſe plures paternitates. Iſta aūt dicta vera ſunt apud tenētes accidentia nō diſtingui primo per ſubiecta. ſed qui tenent accidentia numero diſtingui ad diſtinctionem ſubiectorum, negant omnia prędicta. vnde Herueus in quolibetis, quol. 7.q.9. tenet duo accidentia ſolo numero dña in eodē ſubiecto ſimul eē nō poſſe, & ratio ſua eſt, quia vt inquit. in omni actione pter illud qd facit aliqd tale effectiue, oportet ponere aliquod intrinſecū, quo ſit tale formaliter, ita etiam pręter illud qd facit aliqua eſſe diſtincta effectiue, oportet dare ex parte facti aliqd intrinſecū, quo ſint diſtincta formaliter. Vnde impoſſe eſt à quocūq; agente fieri duos hoīes ſpecie differētes. quia nō hñt aliquid intrinſecū quo differant formaliter ſpecie ſm quod hoīes. Sed duę formę numero nō hñt aliquid intrinſecum quo ſint duę: niſi vel quia ſunt, vel quia natę ſunt eſſe in diuerſis ſubiectis, vel in diuerſis tpibus in eodē ſucceſſiue. ergo duę formę ſolo numero differentes nō poſſunt eē ſimul in eodē ſubiecto. Maior vr plana. ſ. quod oportet ex parte formę dare aliqua intrinſeca quibus formaliter diſtinguant. Minorē probo, quia formæ non poſſent diſtingui, niſi vel p ſuas rōnes formales, vel per hoc q natæ ſunt eſſe in diuerſis ſubiectis vel diuerſis tēporibus in eodem ſubiecto. Diſtinctio aūt formarum per ſuas rationes formales eſt diſtinctio ſpecifica. ergo diſtinctio numeralis formarum non poteſt intelligi niſi per hoc q ſunt, vel natæ ſunt eſſe in diuerſis ſubiectis, vel in eodē in diuerſis temporibus, & tunc talis forma ex hoc ſolo q eſt talis, habet quandā latitudinē, non ad intenſum & remiſſum, ſed ad pluralitatem numeralem, excepta quātitate, quæ ex ſeipſa habet quandam latitudinē partium ſolo numero differentium. Et ita etiam tenet in quolib. 3.q.9. qua quęrit vtrū in cōpoſitis ex materia, & forma materia ſit principium indiuiduationis, artic. 3. vbi mouet in 4. dubio talem difficultatem, ſi vnūquodq; per eſſentiam numeraliter diſtinguitur ab alio, quare duo accidentia ſolo numero differentia non poſſunt concurrere in idem ſubiectum, recipiēdo ſuam diſtinctionē. Et ad hoc reſpondet q licet vnaquęque res non habeat diſtinctionē intrinſecā niſi ſuam eſſentiam: tamen iſtud principium in quibuſdā non ſufficit, ſaltē naturaliter ſine aliis cōcurrentibus ſubiectiue, vel diſpoſitiue. & ideo ſicut impoſſe eſt ſubſtantiam habere partes integrales ſine quantitate, ita vr q impoſſe eſt accidēs plurificari in eodē ſubiecto, quandiu à ſubiecto dependet, ppter hoc, q ſibi deeſt illud qd natum eſt ipſum plurificare ſubiectiue. Et iſta ēt eſt opinio beati Thomę in. 5. meta. lectione. 10. ad finem. Nobis aūt prima opinio rōnabilior apparet, nā vt inquit Cōm. in. 7. meta. cō. 2. indiuiduum ſubſtantiæ pcedit indiuidua aliorū pdicamentorū, & per ɔ̄ns in vnoquoq; prædicamēto accñtium, poſſumus imaginari duas formas indiuiduales ſeipſis ītrinſecē differētes, nec eſt verū q oīs diſtinctio formarū ſit diſtinctio ſpecifica, ſed uerum eſt

Margin notes: B; C; D; E; F; Opi. Heruei naturalis in quoli. 7. q 9.; Opi. beati Tho. Cōprobatio primæ opinionis.

G eſt de formis q̃ ſunt q̃dditates. nam nõ eſt dubiũ ꝙ Sortes,& Plato differunt ab inuicẽ per ſuas formas indiuiduales,& tñ nõ differũt ſpecifice. Nec obſtat quod dicit, ꝙ diſtinctio accidentiũ non põt intelligi,niſi per hoc ꝙ natæ ſunt eẽ in diuerſis ſubiectis,vel in eodẽ ſubiecto in diuerſis tpibus ſucceſſiue, quia hoc cõtingit intellectui qñ à poſterioribus,& extrinſecus venatur numerũ, & diſtinctionem formarum, nã vt ſuperius diximus,ſubiectũ,& habitudo ad ſubiectũ non eſt cã formalis enitatis
H ipſius accidẽtis, & vnitatis eius. Sed extrinſeca,& ſubiectiua tantum.

PROPOSITIO VI.

Omnium natura conſtantium terminus eſt, et ratio magnitunis, & augmenti.

ADDIT. No tamẽ ꝙ iſta propoſitio etſi vſr atteſtari ſoleat in hoc itellectu, qđ nãlia I maximo, & minimo conſtãt, tamẽ hoc ẽ extra mentẽ Philoſophi, quia arguit de motu augmẽti aĩatorum, & vt. d. Cõ. in cõ. arguit in. 2. figura, vt patet.

PHiloſophi eſt propõ in propria forma in.2.de aĩa.in tex.cõ.41. vbi argumentat᷑ cõtra Empedoc.ad probandum motũ augmenti in corporibus non ꝓuenire principaliter ab igne,ſed ab ipſa anima.Ignis aũt concurrit,vt concauſa,& inſtrm̃ animæ,cum aũt inſtrumentum nõ moueat niſi motũ à principali agente, agit ſecundum,ꝙ eſt regulatũ à forma cuius eſt inſtrm̃,terminatio aũt rebus à forma proficiſcitur,nõ à materia,nec ab inſtrumento principaliter. Non intelligitur tñ propoſitio quod natura conſtantia ſint terminata per formã ad certam menſuram quantitatis,aut qualitatis,punctualem. Sed cum certa latitudine, q̃ inter duo extrema vagatur, ſicut dicit optime Princeps de cõplexione humana. Nam experimento ſenſato cernimus nõ omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei eſſe eiuſdem pręciſe quãtitatis,nec eiuſdem complexionis.dedit.n.Deus,& natura vnicuiq; K indiuiduo propriam complexionẽ, in qua aliud indiuiduũ cõicare eſt impoſſibile, & imaginari debes, ꝙ eſt aliqua, tam magna quantitas vltra quam ſpecies humana nõ poteſt ſaluari, & alia tam parua vltra quam humanitas non cõſtat. Et ita intelligas etiam de qualitatibus, & aliis diſpoſitionibus. nam formę naturales pro ſe, & ſuis operationibus non ſolum prędicto modo limitant ſibi certum terminũ ex parte dimenſionum: verum etiam ex parte aliarum qualitatiuarum diſpoſitionũ, L ſicut teſtatur Cõm, in pleriſq; locis in philoſophia. Et pręſertim in lib. de ſubſtantia orbis,& in.6.phyſi. in commen.91.vbi ſcribit,omne generabile naturale habet aliquã quantitatem naturaliter in initio generationis & fine. Et iſta quantitas habet extrema,& medium,verbi gratia, quoniam quantitates embryonum ſunt terminatæ.ſ.minimi embryonis,& maximi embryonis. Vnde impoſſibile eſt augeri in infinitum,aut minui in infinitum. nam M ſi tranſierit quãtitatem naturalem in diminutione,& in additione,ſtatim corrumpetur ens. Actio.n.cuiuslibet entis perficitur per quantitatem,& qualitatem terminatã: ſicut eſt diſpoſitio in entib⁹ artificialibus. Et ideo dixit Cõmen.in 3.cęli,com. 6.& in tertio phy.com. 60. ꝙ naturalis non conuenit cum geometra in hac propoſitione dicente. continuum eſt augmentabile in infinitũ, quia ire ad augmentum eſt ire ad formam,attamen bene conuenit cũ geometra in alia propoſitione dicẽte.continuum eſt diuiſibile in infinitum,

A nitum, quia diuiſio conuenit in infinitum ipſi magnitudini in ſe, & etiã vt eſt in materia. Sed tunc in hac re eſt maxima difficultas. Nam ex auctoritate Cõmẽ. in. 3. cęli. augmentatio in infinitum prouenit à materia, vt declaratum eſt ĩ phyſicis, vt expreſſe dicit in com. 6. ſi igitur materia de ſe eſt cauſa augmenti in infinitũ, ſicut de ſe ẽ cauſa diuiſionis in infinitum: Igitur mathematicus, puta geometer, debet concordare in vtraq; illarum propoſitionum, videlicet, tam in illa quę dicit. continuũ

No. arduã difficultatem de naturali, & geometra

B eſt diuiſibile in infinitum, quã etiã in iſta quę dicit. cõtinuum eſt augmentabile in infinitum, quia continuum vt eſt in materia rõne materiæ, ſicut eſt diuiſibile in infinitum, ſic etiam ratione eius eſt augmentabile in infinitum. Quod cõfirmatur ex pręfato tex. 2. de anima. vbi Ariſ. contra Empedoclem arguit, ꝙ ſi augumentatio in animatis proueniret ab igne iret in infinitum, manifeſtũ eſt autem ꝙ ignis in mixto animato concurrit, vt materia, & vt inſtrumẽtum, & vt imperfectius reſpectu

C animæ, reſpectus autẽ imperfectioris ad perfectius, & inſtrumenti ad agens eſt reſpectus materię ad formã. 2. de anima. tex. cõ. 24. & 3. de anima. com. 36. & in eodem tex. 41. Philoſophus concludit, ꝙ augmentatio potius ẽ rationis, & formę quã materiæ. Habet igitur lucidiſſimè, ꝙ ſi augmentatio proueniret à materia qđ vbi deſinat nõ habet. Ignis .n. appoſito combuſtibili in infinitum creſcit. Et eſt locus multũ perſcrutabilis ſicut vides. Et ſolutio iſta Auer. in hoc non ſatisfacit, immo videtur ſibimet contradicere ſi bene conſideras. Dicamus igitur conſe-

Solutio.

D quenter in doctrina eius, ꝙ augmentatio pt cõparari, tam ad mãm, quã etiam ad formam, tanquam ad duo principia diuerſa. Et tunc certũ eſt, quòd augmentatio diuerſis comparata principiis, diuerſa contrahit, & oppoſita, diuerſorum. n. diuerſę ſunt proprietates, vnde finitas ẽ à forma, & infinitas eſt à materia, ſicut dicit Commen. 3. phyſi. com. 60. Et vniuerſaliter aduerte, ꝙ omnes conditiones quæ ſunt inuentæ in compoſito, ſi atteſtãtur imperfectioni proueniunt à materia, & cõpetunt cõpoſito propter materiã. Et illæ quæ

E atteſtantur perfectioni proueniũt à forma, & competũt compoſito propter formam. augmentatio igitur quantum eſt merito materiæ finem non habet, quia infinitas ſtat p materiam, & ideo in infinitum progrederetur merito ipſius propter naturam ſuæ potentialitatis inuẽtam in ſubſtantia eius, quæ eſt cauſa infinitudinis. Et ideo bene ſequitur ratio Ariſt. ꝙ ſi augmẽtatio in viuentibus principaliter ꝓueniret à virtute elementali, tunc vbi deſinat nõ habet,

F ſed quia ſimpliciter augmẽtatio eſt de diſpoſitionibus atteſtãtibus perfectioni, augmentatio. n. eſt motus de quantitate imperfecta ad quãtitatem perfectam, vt dicit in. 5. phyſ. tex. com. 18. ideo abſolute attribuit formę, & hoc eſt quod dicit Cõm. ꝙ ire ad augmentum eſt ire ad formã, per oppoſitam rationem eius quod in diminutione cõtingit, quia ire ad diminutionẽ eſt ire ad nihil, & non eſſe, vt inqt, cuius cauſa eſt materia. Et pp hoc diminutio in infinitum ſimpliciter attribuit materiæ, quia atteſtatur ĩperfectioni, & corruptioni. Vnde naturaliter ſubſtantię compoſitæ

G poſitæ reſiſtunt diuidẽtibus cauſis. Et ideo Philoſophus in. 2. de anima, in tex. allegato, ſimpliciter augmen tationẽ attribuit aĩæ, quę concurrit ſicut forma, & non igni qui concurrit, vt materia, & inſtrũm. vt inquit, hęc autem aĩę ſunt, ſed non ignis & rationis magis quã materię. A fine .n. denominare vnumquodq; fas ẽ, vt ſcribit in. 2. de anima, tex. cõ. 49. quia igitur ire ad augmẽtum eſt ire ad eſſe, & ad formã, inde phyſice loquendo ſimpliciter, & abſolute pp prędictas rõnes aſcribitur formę, & qa denoĩationes fiunt à talibus ſim

H pliciter abſolute loquendo, inde eſt quod in iſta propoſitione geometra nõ dicitur concordare. videlicet, continuũ eſt augmentabile in infinitũ, quia vt dicit in com. 6. tertij de cęlo
„ Auer. cũ conſiderauerit mathemati
„ cus in continuo ſm additionẽ non
„ erit impoſſe augmẽtare corpus ĩ infi
„ nitum, cũ conſideret in eo inquan-
„ tum eſt abſtractum à corpore nãli.
„ Naturalis aũt dicit hoc eẽ impoſſe,
„ quoniam inquantũ eſt vltimum ter
„ minãs, corpus nãle eſt quaſi forma.
„ forma aũt inquantũ forma impoſſe
„ eſt augeri in infinitũ. Augmentatio

I .n. in infinitũ eſt ex mã non ex for-
„ ma, vt determinatũ eſt, in phyſicis.
„ Et ideo dicit Ariſ. q geometer debet
„ ponere quod magnitudines augeãt
„ in infinitum; ſed poteſt ponere magnitudines in quacunq; quantitate voluerit &c. Cũ igitur augmentatio ſimpliciter reducatur ad formã, & non ad materiam, niſi ſm quid, & denoĩationes fiũt ab eo qd eſt ſimpliciter, non ab eo, quod eſt ſm qd, nam homo mortuus nõ eſt homo, & continuum, vt reſpicit augmentũ habet rationem finis, & perfecti, & à

K fine vnumquodq; denominare iuſtum eſt, & abſolute augmentatio, vt dicitur in primo de generatione, & corrupt. fit per formam, non per materiam principaliter, vt bene declarat Commen. in primo de generatione, & corruptione, in tex. com. 38. hinc eſt quòd naturalis non cõcordat cum geometra in illa, continuum eſt augmentabile in infinitum, ſecus autem eſt de illa, continuum eſt diuiſibile in infinitum, quia diuiſio in infinitum atteſtatur imperfectioni, & ire in diuiſione eſt ire ad non eſſe, & eſt ire ad nihil, vt

L dicit. 3. phy. com. 60. & talis diſpoſitio ſimpliciter reducit ad materiã: nam forma per ſe indiuiſibilis eſt, & ſi diuiditur hoc eſt per accidẽs, & ſecundũ qd, & ideo in iſta ſimpliciter & abſolute geometer concordat cũ naturali, vterq; igitur ſermo verus eſt ſm diuerſos reſpectus, nã ſi augmentatio comparetur materiæ, & formę, à materia habet interminationem, à forma vero finem, & terminum, ſed ſi abſolutę augmentatio & ſimpliciter conſideratur, vt eſt motus, qui à fine denominationem ſumit, ſic ſimpliciter ẽ ipſius formæ

M non materiæ, & hoc expreſſe dicit Ariſto. quòd hæc animæ eſt, & non ignis, & rationis magis quàm materiæ, vt Commen. ibi in commento inquit, & dixit hoc, quia apparet. q actio augmenti eſt compoſita ex actione ignis, & ex aliqua intentione (In tex. cõ. 4. 3. d aia in fine.)
in igne, alterare enim quod eſt ĩ eo „
debet attribui igni, & quia eſt termi „
natum debet attribui virtuti cõiun- „
ctę cum igne, & dat exẽplum de ar- „
te, quod vide ſi placet.

Pro-

A PROPOSITIO VII.

Priora ſecūdum naturā ſunt quacunq; poſſunt eſſe ſine alÿs, et alia non ſine ipſis.

PRopoſitio eſt Ariſt. in 5. primæ philoſophiæ in cap. de priori, & etiam in prædicamentis. non intelligitur iſta propoſitio quo ad ſeparationem in eſſe reali, nam in hoc ſenſu vtebatur ea Plato, vt ſcribit Cōm. 12. metaph. com. 27. nam certum eſt quòd motus natura præcedit tēpus, & tamen non pōt eſſe ſine tempore, & ſubiectum natura præcedit B propriam paſſionem, ſed nō poteſt eſſe in re ſine ipſa, & vniuerſale eſt prius natura ſingulari, ſed non pōt eē ſine ſingularibus. vnde Cōment. 12. metaph. com. præallegato declarans quomodo ſingulare eſt prius vniuerſali ex mente Alex. inquit, ꝙ hic non eſt intelligendum ſecundū eſſe, ſed ſecundum intellectum, vſia .n. ſecundum intellectum ſunt priora particularibus, quæ cum auferuntur, auferunt particularia, vnde exiſtimātur vniuerſalia eſſe ratio ſubſtantiæ, quæ verba Cōmen. aſſeruit C propter opinionem Platō. qui vtebatur diffinitione prioris ſecundū naturam, opinando, ꝙ quemadmodū vniuerſalia poſſunt intelligi per intellectum abſtracta à ſingularibus, ſic etiam in rerum natura ſubſiſtūt ſeparata à ſingularibus, & ſunt rerū ſubſtantię, ſed Ariſtot. opinio fuit ꝙ intellectus multa pōt ſeparare, quæ natura non poteſt, ſicut ſcribit Commenta. 12. metaphyſ. com. 39. Et confirmatur, quia ſecundum omnē viam propoſitiones per ſe primi, & ſecundi modi ſunt ſimpliciter neceſſariæ, nam demōſtrationes ſunt neceſſariorum, & impoſſibilium aliter D ſe habere. ſi igitur prius ſecundum naturam poſſet eſſe ſecundum rem ſine poſteriori, tunc ſequeret ꝙ concluſio demonſtrationis, in qua concluditur propria paſſio de ſubiecto, nō eſſet ſimpliciter neceſſaria, quandoquidem ſubiectum de quo demōſtratur poſſet eſſe ſine ipſa, cum ſit natura prius, & ita demonſtratio eſſet de contingentibus, & vniuerſaliter de his quę ſic & aliter ſe habere poſſunt, & ita etiam contingeret de propoſitionibus per ſe primi modi: nam partes diffinitionis etiam natura precedūt diffinitum. vnde Cōm. E 2. phyſi. & Ariſt. cum eo tex. cō. 19. inferunt contra Plat. ꝙ formę naturales ſecundum rationem deberent eſſe ſeparatę à materia ſenſibili, qa ipſe poſuit, ꝙ ſunt ſeparatæ ſecundū eſſe. nam vt deducit Commen. manifeſtum eſt quòd quicquid ſeparatur ſecundum eſſe, ſeparatur ratione, ſed non conuertitur. Ecce igitur quòd iſta ſeparatio in diffinitione prioris ſecundum naturam, non eſt intelligenda ſecundum eſſe, ſed ſecundum intellectum. Et mirum F profecto, mirum, quomodo Scotus vir ſublimis ingenij, & in ſcientia diuina acutiſſimus, cum quo incedit Antonius Andr. & ſequaces, quomodo I hac propoſitione defecerit, qui in hoc ſenſu vtitur ea in ſecunda. q. quolib. art. primo, vbi probat ꝙ anima intellectiua prius natura ē hęc, quam vniatur materię, quia eſt prius natura terminus creationis q̄ infundatur, quam propoſitionē iſto modo probat, quia illud quod ſine contradictione poteſt eſſe ſine alio, & non econuerſo, eſt prius naturaliter illo, hoc accipitur, vt inquit. ex quinto

Addit. Itē 2. phy. c. 19. Manifeſtū ē, ꝙ. 2. figura, vt paret. quicquid ſeparatur in eē ſeparatur rōne, & ñ cōuertit.

Cōtra Scotum.

G quinto metaph. cap. de priori. aliqua, inquit, ſecundum naturam, & ſubſtantiam ſunt priora quæcunq; contingunt eſſe ſine aliis, & illa non ſine illis, & in fine capi. ad iſtum modum reducit omnes modos prioris, & in. 7. met. tex. commen. 4. Eſſe inquit ſubſtantiæ eſt primum omniũ, & hoc probat. aliorum enim nullũ eſt ſeparabile a ſubſtantia, ideſt potens eſſe ſine ſubſtantia. hæc autem ſubſtantia poteſt eſſe ſine aliis quantum eſt de ſe. concludit ergo ſm philoſophum ſeparabilitas iſta prioritatem ſecundum naturam: anima au-

H tem non ſolum ſm ſubſtãtiam & eſſentiam, ſed ſm exiſtentiam, & vt terminus creationis diuinæ poteſt eſſe ſine materia. ergo poteſt eẽ ſine hoc ꝙ vniatur materiæ, nullo autẽ modo poteſt eẽ in materia, nec aliquo modo qualitercũq;, niſi ipſa ſit hęc, ꝓpria ſingularitate. ſequitur ergo iſta propoſitio prima, quæ fuit hic probanda, vbi patet ꝙ vtitur illa propoſitione prioris ſm naturam quoad poſſe ſeparari a poſteriori ſm eẽ quantum eſt merito ſui. Sed ſi ita intelligat, ſequitur cõtra ipſum, qa ipſe tenet ꝙ propria paſſio eſt eadẽ

I realiter cum ſubiecto, ſed cum ſubiectum poſſit eſſe quantum eſt merito ſui ſine propria paſſione, cum ſit natura prius illa: ergo nõ eſt idẽ realiter illi per regulam poſitã, per ipſummet in. 3. q. quolibetorum arti. 3. vbi habet, vſt enim ꝙ conuenit alicui, ſic ꝙ omnimoda contradictio ſit illud eſſe ſine hoc, hoc eſt idẽ realiter illi, & per oppoſitum, vbi nõ eſt omnimoda contradictio non oportet idem eſſe omnino.

ADDI. Et mirum etiam de Ioan. de bac. ſ quolibetis, quoli. prima quęſtione qua quærit vtrum Ariſtot. & Com. rationabiliter negauerunt creationem, vbi tenet contra Scotum, ꝙ eſſe, & non eſſe ſunt extrema ordine naturæ, & non ſolum dependens, & independens ex malo intelſu iſtiꝰ propoſitionis, vnde in æternis non põt intelligi aliqđ ſignũ in quo priuatio, aut non eſſe poſitiuè competere poſſit. vide. 1. cęli in com. 115. in calce com. contra Plato. Nec valet ſi pro Scoto dicatur ꝙ ſubiectũ ad propriã paſſionem dupliciter cõparari poteſt. vno modo ſm eſſentiã inquantum videlicet non dependet ab alia. alio modo inquantũ eſt cã neceſſaria reſpectu illius. primo quidem modo ſubiectum quantum eſt merito ſui, põt eſſe ſine propria paſſione, ſed non ſecundo modo, & eſt reſponſio eius. 7. meta. q. 1. Nam data iſta reſponſione adhuc argumentum ſtat in ſuo vigore, quia non eſt omnimoda contradictio ſubiectum poſſe eſſe ſine propria paſſione, ſed ſolum ex parte qua eſt cauſa. Præterea. Retorqueo argumentũ quoad iſtam rationem, quia ẽt ſubiectũ ſm, ꝙ eſt cauſa neceſſaria paſſionis, eſt natura prius ipſa paſſione, ſed prius ſecundum naturam ſub ratione, qua eſt prius, poteſt eſſe ſine poſteriori. ergo ſubiectum & ſm ſuam eſſentiam abſolute conſideratum, & etiam ſub ratione qua cã põt eſſe ſine ꝓpria paſſione, & ita ſequitur ꝙ demonſtratio nõ eſt ſimpliciter neceſſariorum, & impoſſibilium ſimpliciter aliter ſe habere contra Ariſto. & veritatem. Sed illud qđ decepit ipſum ſi fas eſt ita loqui de tanto viro, fuit, quia non diſtinxit de ſeparatione ſecundum eſſe qua vtebatur ea Plato, & de ſeparatione ſecundum

Euaſio Scoti. 7. meta.

L

Impugnatio.

M

A eundum intellectum, qua vtebatur ea Ariſt. Nec auctoritas Ariſt. mouet, quam allegat ex 7. meta. tex cõ. 4: vbi probat ſubſtantiam eſſe priorem ratione, cognitione, tempore, & natura. Nam ſecundum expoſitionem diui Thomæ probatio illa, nul „ lum.n. aliorum quæ prædicantur ſe „ parabile eſt, ſola autẽ ſubſtantia ſeparabilis. adducitur ad probandam prioritatem temporis, & non prioritatem naturæ. & ſm expoſitionem Auerr. illa probatio cõiter deſeruit ad quamlibet primitatem, & Ariſt. ſecundum ipſum intellexit nullum accidentium eſſe ſeparabile a ſubſtã tia, quia vniuerſalia accidentium dif B finiuntur per eſſe in ſubiecto, & iſtamet eſt expoſitio Ariſt. 1. phyſi. tex. cõ. 14. & ita iſta ſeparatio eſt quantũ ad intellectum, dũ dicitur in diffinitione prioris, ꝙ poteſt ſeparari ab alio, & aliud non ab ipſo. Et confirmatur quia Cõmen. 4. phyſi. cõ. 97. „ contra Galen. inquit ꝙ quia tempus „ non imaginatur ſine motu, & mo- „ tus poteſt imaginari extra tẽpus, ſignificat hoc ꝙ motus præcedit tempus naturaľr, & ꝙ tẽpus accidat motui, licet ſint ꝑñtia ſe complete, & di- C cit expreſſe ꝙ iſta fuit opinio Ariſt. & non ſicut intellexit Gal. & manifeſte patet ex illo loco, ꝙ prioritas naturæ de motu reſpectu tẽporis probatur. quia poteſt abſtrahi ꝑ primã operationẽ intellectus, cũ in diffõne motus non ponatur tp̃s, ſed in diffinitione temporis ponitur motus. nõ autem intellexit Cõmen. motũ poſſe imaginari eſſe ſine tempore, nam 12. meta. cõ. 29. expreſſe hẽt ꝙ ĩpoſ'e eſt imaginari motum ſine tẽpore.

Nullũ accidentium eẽ ſeparabile a ſubſtantia, quõ intelligitur.

Amplius Porphyrius in communitatibus oſtendit ꝙ genus eſt natura prius dr̃iis, quia ſubſtantia animata ſenſibilis põt ſubintelligi, eſto ꝙ non ſit rationale, nec irrationale. Ecce quomodo illa prioritas naturæ eſt quo ad intellectum. Aduerte tñ ꝙ in primo ſenſu, etiam qñq; vtitur ea Ariſt. & Cõmen. videlicet. quo ad ſeparationem ſm eſſe. vt patet 2. de anima. tex. cõmẽ. 17. de ſenſu tactus reſpectu aliorum ſenſuum, & de virtute motiua reſpectu aliarum virtutum, vt patet ibi, ſed dico ꝙ hoc nõ eſt ſemper vniuerſaliter verum. D

PROPOSITIO VIII.

Poſterius non poteſt abſtrahi a ſuo ſuperiori. E

Famoſa eſt propoſitio & deducitur ex eadem auctoritate Philoſophi iam allegata, quia poſteriora non poſſunt eſſe ſine aliis, quæ ſunt natura priora illis. Intelligitur de poſterioribus quæ comparantur ad vera priora reſpectu illorum, quia videlicet, includunt illa quiditatiue. Sed non opus eſt vbi prius non fuerit de quidditate poſterioris, quod poſterius non poſſit intelligi ſine illo. Nam certum eſt ſm Ariſto. ꝙ mathematicæ diſciplinæ abſtrahunt a ſubſtantia, excepta aſtrologia, quæ ſola inter mathematicas diſciplinas de ſubſtantia theoriam facit. geometria.n. ſolam magnitudinem contẽplatur, & arithmetica numerum. & colligitur de mente etiam Ariſto. & Cõmen. 4. primæ philoſophiæ text. cõ. 1. vbi habet ꝙ ſcientia diuina ſpeculatur ens inquantum ens, & quæ huic inſunt: aliæ autem ſcientiæ particulares abſcindentes aliquam partem entis, circa hanc ſpeculantur ipſum accidens velut ſcientiarum mathematicæ. F

Limitatio pria illius propõnis.

G thematicę. vbi Cõm. in com. 1. ſup
„ his verbis,inquit. Manifeſtum eſt ꝙ
„ non eſt alicuius ſcientię ſciẽtiarum
„ particularium conſideratio de ente
„ ſm quod eſt ens,ſed tantum eſt con
„ ſideratio de accidentibus, quę acci-
„ dunt alicui parti partium entis, acci
„ piendo illam partẽ quaſi diſtinctã
„ ab ente,ſicut faciunt ſcientię mathe
„ maticę, quę accipiunt numeros, &
„ magnitudines diſtinctas ab ente, &
„ conſiderant de eis,& ſuis accidenti-
„ bus eſſentialibus. vbi clariſſime pa-
„ tet ꝙ iſtę ſcientię abſtrahunt à ſub-
„ ſtantia manifeſte. quid.n.eſt accipe
H re magnitudines & numeros ſepara
„ tos ab ente,quã ſeparatos à ſubſtan
tia? Nã diuina ſcientia eſt quę con
ſiderat de ente.i. de ſubſtantia in eo
quod ens,& in eo qđ ſubſtantia,ipſa
.n.eſt verum ens ſimpliciter, & pri-
mum,& alia non dicũtur entia niſi
quia entis. Amplius Cõm. 3. phyſi.
com. 60. expreſſe teſtatur ꝙ in hac
ꝓpoſitione,continuum eſt diuiſibi
le in infinitũ, cõuenit geometer cũ
naturali philoſopho,ſed nõ in hac.
continuum eſt augmentabile in in-
finitũ. Nam vt ĩquit, propoſitiones
I mathematicę ſunt fundamẽta ima-
ginationis, modo cõtinuum in via
augmenti ſm imaginationem au-
geri põt in ĩfinitum,imaginatio.n.
terminum nõ habet nec in ſurſum,
nec in deorſum. vñ Seneca ad Lucil.
deſideria inqt nãlia finita ſunt,quę
aũt ex falſa imaginatione ꝓueniũt,
vbi deſinãt non hñt. Sed qa ire nãlr
ad augmentũ eſt ire ad formã, q̃ eſt
cã terminatiõis & finitudinis,oĩum
.n. nã conſtantiũ determinatus eſt
numerus magnitudinis & augmẽti.
„ 2. de aĩa tex. cõ. 42. Ideo nãlis diſcre
„ pat in hac propõne à geometra, ſed

in aliã ꝓpõne q̃ eſt de diuiſione cõ- K
tinui in infinitum cõcordant, quia,
vt inquit, diuiſio in infinitũ conue-
nit cõtinuo, tã prout eſt in materia
q̃ eſt cã in rebus phyſicis, intermina
tionis, & infinitudinis, quã etiã vt ẽ
abſtractũ à mã. vbi expreſſe Cõm.
vult, ꝙ geometer abſtrahit magni-
tudinem à mã. & non cõſiderat ip-
ſam niſi ſm intellm, & imaginatio-
nẽ, quo ad ſui nãm. Et inde colligit
manifeſte de intẽtione Cõm. ꝙ mã
intelligibilis à qua nõ abſtrahit ma
thematicus, nõ eſt ſuba, ſicut tenuit
Scotus, & Ægidius Ro. & Alber. ma L
gnus, qui voluerũt ſubam corporeã
ſubiectã quantitati, eſſe ſubiectum
ſciarum mathematicarum. Immo
materia intelligibilis ſubiecta ma-
thematicis diſciplinis, eſt ipſa quan
titas, prout ſm rationẽ abſtrahit à
qualitatibus ſenſibilibus. Nec ob-
ſtat ꝙ dicit Magnus Albertus in. 5.
ſuę metaph. tract. 3. cap 2. vbi facit
digreſſionem declarando eſſe, & na
turam quãtitatis. vbi inquit hęc ver
ba formaliter. Diximus.n. ꝙ ſubſtã
tia quę corpus eſt, conſtituit ex ma-
teria, & forma corporeitatis tali, q̃
ſuſcipit oĩmodo menſuram trium
diametrorum. Et in hac forma, nul-
lum corpus differt ab alio corpore,
nec ẽ. maius vnũ corpus quã aliud,
Et ex hoc patet ꝙ menſura dimen-
ſionum actualium ſm quã compa-
rantur adinuicem ſm maius, & mi-
nus, & ęquale eſt menſura, & quan-
titas ſuſcepta ab huiuſmodi ſuba,
ſm hoc ꝙ ſuſceptibilitas per actum
formę ſubſtantialis eſt in ea. igitur
quantitas quę menſura eſt, ineſt cõ
poſito, & non materię ſimplici, ad-
huc hoc habitum eſt ſupra, quod „
foã corporeitatis ſubſtantialis non „
relinquit

Quod materia intelligibilis a qua non abſtrahit mathematic⁹ ratio eſt ſubſtãtia, contra Sco. Aegidiũ & Alber.

M

Opi. Alb. in. 5. ſuæ metaph.

A relinquit vnquam materiam, & eſt
„ in ipſa ante omnem motum & mu-
„ tationẽ, non dependẽs niſi ex prin-
„ cipiis ſubſtãtiæ ſimplicibus. Iſtæ aũt di-
„ mẽſiones ſm quas corpus cõparatur
„ ad corp' ſm maius, & minus & æqua
„ le vno corpore manente ſm ſubſtãtiam
„ inſunt, & non inſunt, ſicut patet in ce
„ ra extenſa & contracta, & nube con-
„ tracta & dilatata, & generaliter ĩ cõ-
„ denſatis & rarefactis. Igitur iſta in-
„ ſunt ex prima ratione, & non ſicut
„ quædã pars cum conſequuntur eſſe
„ compoſiti. Et ex ſecunda ratione in-
„ ſunt, & non inſunt eidem ſaluato ſe-
B cundũ ſe eſſe ſubiecti. Oportet igit̃
„ ꝙ iſta ſint accidẽtia, & eſſe ipſorum
„ eſt eſſe accñtis, hoc tñ Plato nõ dicit
„ nec plures ſtoicoꝝ. Attẽde igr̃ ꝙ qa
„ quantitatũ menſuræ non inſunt ſu-
„ biecto determinato ſm aliquam ſpe
„ cialem formã, ſed ſm ipſam formã
„ corporeitatis primã. iõ in diffinitiua
„ rõne quantitatũ diſciplinabiliũ nõ
„ intrat ſubiectũ sẽſibilis materiæ, nec
„ concipiunt illud ſm ſubiectũ intelle
„ ctualis, ſiue ĩtelligibilis materiæ tm̃.
„ Nec eſt dicendũ ꝙ concipiunt mate
„ riam imaginabilẽ. ipſæ.n. diſciplina
C les quantitates ſunt imaginata quæ-
„ dam, ſubiectum autem quod in ſua
„ ratione diffinitiua concipiunt, non
„ eſt imaginatum, ſed in intellectu cõ
„ ceptũ per prima principia ſubſtãtiæ cor
„ poreæ ſolum, & hoc eſt valde notã-
„ dum in tota iſta philoſophia. Ex
„ hoc autem ꝙ ſubiectum nullam hẽt
„ dr̃iam ex imaginatis circa ipſum &
„ ſenſibus contingit, ꝙ dimẽſiones di
„ ſcipli nales omnes vnius ſunt ratio-
„ nis in oĩ materia, quod eſſe nequaq̃
„ poſſet ſi ſubiectũ imaginatũ, vel ſen
„ ſatum concipit, quia per imaginata
„ & ſenſata differunt corpora. Et ſi
ſub talibus drĳs caderent, in diffini- D
tionibus diſciplinabilium oporteret „
ipſa æquiuocari, qñ vnum eſſet no- „
men, & rõ ſubſtãtiæ diuerſa, ſubiectũ.n. „
per ſe, & ſm ipſum cadit in paſſionis „
diffinitione. hæc illæ formaliter. Ex „
quib' verbis clarè colligitur, ꝙ quia „
ipſe poſuit corporeitatis formam de
prædicamento ſubſtantiæ inſepara-
bilẽ a materia, imitatus in hoc Aui-
cen. in 1. ſuæ ſufficientiæ, & in. 2. ſuę
metaph. quę erat forma gñalis, perfi
ciẽs primitus materiã. Et erat mate-
riæ primæ coæterna, & in tali cõpo-
ſito fundabantur dimenſioaes inter
minatæ, quæ ſunt corpus de prædi- E
camento quantitatis, tãquã in ſubie
cto. vñ vt inquit Auerr. in 1. cap. de
ſubſtãtia orbis. Auicẽ. exiſtimauit ꝙ ea-
dem eſſet diſpõ accñtium termina-
torum, & interminatorum, nõ quia
opinatus fuerit ꝙ quẽadmodum ac-
cidentia terminata fundantur in cõ
poſito ex materia, & forma ſpeciali,
ſic interminata fundantur in com-
poſito ex prima mã & forma corpo
reitatis, quæ ſm Auic. erat forma ſpe-
cialis ſicut peſſime impoſuit Auicẽ.
Ioã. de Iandu. & ſequaces pp verba
iſta Auer. male intellecta. Nã Auic.
nullibi dixit hũc errorem. Imo op- F
poſitum, vt alias declaraui. & Alber.
imitatus ad vnguem in hoc oppoſi-
tum dicit, ſed pro tanto dixit Auerr.
illa uerba, quia ſicut accidẽtia termi
nata fundãtur in compoſito: ita vo-
luit ẽt Auicẽ. ꝙ accñtia interminata
fundarentur in cõpoſito. pp hoc igr̃
vult Alber. ꝙ dimenſiones iſtæ cum
ſint ſicut paſſio in ſubiecto ĩ tali cor-
pore quod eſt cõpoſitum ex prima
materia, & forma iſta ſubſtantialis
corporeitatis quæ eſt prima forma
generalis, quod tale ſubiectum po-

G nitur in diffinitionibus talium entium mathematicorum. Et hoc fundamentum ēt Auic. & Alber. imitatᶜ Sco. in 6. ſuæ metaphyſicæ qōne prima inquiens. Reſtat ergo ſubſtātia corporea cui abſolute conſideratæ ineſt primo quantitas continua, & ſm aliquos diſcreta. Et mediāte quātitate oīa quæ quantitatē conſequūtur, vt relationis fundatæ in quantitate, & qualitates quartæ ſpeciei. Et iſtæ paſſiones ſunt de ipſa cognoſcibiles ex principiis notis uia ſenſus. Ergo ipſa poteſt eſſe, & eſt ſcientiæ ſpeculatiuæ ſubiectum poſſibilis nobis alterius a metaphyſica, & hæc vo-

Op^io Sco. 6. ſuę me.

H catur mathematica, quæ licet dicatur de quanto, vel quantitate, quia non multum mathematica comparat quantitatem ad ſubſtantiam corpoream: tñ ſubiectum primum virtute continens omnia eſt ſubſtantia corporea, hæc ille.

Cōfutatio. Sed mirabile eſt de iſtis viris qui erant in talibus ſciētiis exercitati, & tñ non eſt aliquam diffinitionē inuenire in geometria, nec in arithmetica in qua appareat tale ſubiectū quod eſt ſubſtātia corporea.

Euaſio. Nec valet ſi dicatᶜ (vt qñq; Alber. dicere cōſueuit, & ſequaces iſtorum) quod apparet confuſe.

I Impugnatio. Cōtra, hoc ſtare nō pōt, quia artifex ſpecialis debet diſtinctam cognitionē habere de ſuo ſubiecto ſub ratione ſpeciali qua eſt ſubiectum. Nā vt dicit

Tex. 43. Ariſto. in 1. poſterio. vnaquæq; ſcīa ēſt vnius generis ſubiecti partes, & paſſiones ipſius demonſtrans atque conſiderans & circa duo verſatᶜ quælibet ſcīa, videlicet in cognoſcendo quiditatem ipſius ſubiecti per diffinitionem, & in cognoſcendis propriis paſſionibus eius per demōſtrationē. nō igᶜ mathematica ſcīa eſſet perfecta ſcīa in ſuo gñe, ſi ſuū ſubiectū in propria rōne non cognoſcit. Præterea. Qūo pñt iſti ſaluare auctoritatē Philoſophi in 12. met. tex. cō. 44. vbi habet, ꝙ mathematicarū nulla de ſubſtātia theoriā facit excepta aſtrologia? Si dicant quia ipſa diſtincte pertractat de ſubſtantia. Contra. quia diſtincta cognitio de ſubſtātia inquantū ſubſtantia nō pertinet ad aſtronomū, ſed ad diuinū. Forte dices, aſtronomia facit ſola theoriā de ſub̄a ſenſibili, quia meminit de corpore cęleſti: ſed mathematicę faciūt mētionē de ſub̄a intelligibili. ſed ſi ſic dicatᶜ, oſtēdāt ipſi aliquā ex diffōnibus

L libri elntorū Euclidis, uel aliquā diffōnem arithmeticæ, in qua appareat corp' de pdicamēto ſub̄æ, put dicit formā gnalem. Forte dices ꝙ geometræ vtunᶜ demōnibus ſenſatis in puluere, & deſcriptis in tabula & p ꝯns demōnes illę pſuppōnūt corpus de pdicameto ſub̄æ. Sed hoc nihil mouet, quia ſi hoc aliquid cōcludit, ſequeretᶜ ꝙ ſubiectū earꝫ eēt corpus ſenſibile nō intelligibile, manifeſtū eſt. n. per ſe ꝙ qñ Geometrę deſcēdunt ad actum deducēdo aliquā demōnem ſicut cōiter cōtingit qñ p doctrinā, & diſciplinā acquirunᶜ, M ꝙ tuuc vtunᶜ corpore aliquo ſenſibili, tñ talia exēpla non ſunt neceſſaria pp ſcīam in ſe, nec de illis verificātur paſſiones demōſtratæ, ſed de illis q̄ per illas intelligunᶜ, ſcripſit. n. nō rectam geometer rectam aſſumens in puluere. vt dicit Ariſt. in 1. poſte. vñ Tex. 24. aliud eſt conſiderare ſcīas mathematicas in puritate ſuę eſſentiæ, & aliud eſt conſiderare illas, vt reſpiciūt poſſibilitatem, & facilitatem intellectus nři debētis illas adipiſci, quēadmodū dñ p doctrinā acquirit eas. vnde credo

A credo ꝙ ſciæ mathematicæ puræ, vt eſt geometria, & arithmetica ſolum rimantur quiditates magnitudinũ, & numerorum, & accidẽtia propria ipſorum, nullam prorſus conſiderationem hñtes de ſubſtantia, nec in genere, nec in ſpecie, nec cõfuſe, nec diſtincte: ſed ſolum conſiderant magnitudinem, & numerum tanquam quaſdam eſſentias p ſe de nulla alia priori eſſẽtia conſiderantes. Nam ſi intellectus antiquorũ potuit hoc intelligere, quare nos hoc non poſſumus? vñ videtur mihi ꝙ iſta fuerit mens Ariſt. in principio quarti primæ philoſophiæ. tex. cõ. 1. qui voluit unam dari ſciam vſem, quæ conſideret ens inquãtũ ens, & accñtia q̃ enti inſunt inquantum ens, aliæ aũt ſciæ quę ſunt particulares abſcindũt quandam partem entis, circa quam ſpeculantur ipſum accñs. vnde vt dicit Cõmen. ibi in cõ. geometer accipit magnitudinẽ, & de magnitudine conſiderat, & demõſtrat accñtia propria. & ſic arithmetica abſcindit numerũ, manifeſtum eſt aũt ꝙ ſi iſtæ ſcię haberent pro ſubiecto ſubſtantiam corpoream, ꝙ hoc non eſſet abſcindere partem entis ab ente. quia iſtæ conſiderarẽt de accidente, & de vero ente, quod eſt ſubſtantia. Vnde vř mihi ſine pręiudicio melioris, & ſanioris ſententiæ ꝙ arithmetica ſumit numerum, non curando an ſit ſuba, aut accñs, nec vtrũ ſit in ſubſtãtia corporea, aut ĩ corporea, ſed ſolũ eſſentiam numeri per intellectũ rimatur, inquantum numerus eſt, & ſm imaginationem rimatur, oĩa propria quæ fluunt, a numero aliter cõſiderato, & ita facit geometer de magnitudine. Et cõfirmatᷣ, quia conſiderare de numero an ſit ſubſtantia,

[margin: B] [margin: C ꝓpria rõ.]

aut accñs, non pertinet ad arithmeticũ inquãtum arithmeticus eſt, quia ſubſtantia, & accñs ſunt de dñis entis inquantum ens. vt dicit Cõme. 2. phy. cõ. 4. & .7. meta. in prologo ſuo, & eſt ſnĩa Ariſt. 5. & 6. meta. vbi diuidit ens in ſubſtantiã & accñs. Et iſta fuit mens Auer. & antiquorũ Peripateticorũ ſine dubio. vt colligitur ex cõ. 60. tertij phyſi. præcipuè quia ipſe non ponit formam corporeitatis ſubſtantialẽ coæternã primæ materiæ, vt poſuit Auic. Bene verũ eſt ꝙ iſtæ ſciæ qñ per doctrinã traduntur, tunc (quia vt inquit Philoſophus in 1. priorũ exemplis vtimur, nõ vt ita ſint, ſed vt audiãt qui addiſcunt) ſm hoc vtuntur ipſa ſuba corporea ſenſata deſcribentes figurã in puluere, vel in tabula. ne videatᷣ tibi mirum hoc, quia multa non ſunt neceſſaria in ſcĩa, in natura ſuæ puritatis conſiderata, q̃ tñ expediunt & ſunt vtilia addiſcenti, & cupiẽti adipiſci ſciam. ſicut. n. inquit. Auer. in principio ſui Coll. Diuiſiones nõ ſunt neceſſariæ in ſcĩa, ſed adducunᷣ pp debilitatem virtutis diſcretiuæ ſcholariũ, & ſic ẽ de exẽplis, & multa alia ſunt in ſcĩa q̃ nõ ſũt de ſuba eius, ſed ad bene eſſe.

[margin: D] [margin: Ca. 14. in medio.] [margin: E]

Quod fecit iſtos ſublimes viros in hoc deuenire, fuerunt tria meo iudicio. Primũ, quia poſuerũt primã formã in prima materia primitus exiſtentẽ, eſſe formã corporis de pdicamẽto ſubę. Scdm vero, quia crediderũt ꝙ q̃titates cõſideratæ in ſcĩa mathematica, cõſideranᷣ vt ſunt ꝓprietates talis ſubæ. Tertiũ fuit, quia viderũt hmõi ſcĩas vti plerunque ipſa ſubſtãtia corporea dũ tradunᷣ p doctrinã. Sed primum nõ eſt Ariſt. dictum, nec Auer. vt alibi demõſtratũ eſt per nos. Secũdum et falſum eſt,

[margin: F Motiuum opinionũ] [margin: Impugnatio.]

G quia mathematicus non habet conſiderare quantitatē vt eſt paſſio ſubſtantiæ, ſed hoc pertinet ad artifices de ſubſtātia conſiderantes, nam vt ſunt paſſiones ſubſtātiæ inquantum ſub̃a, pertinent ad diuinum: vt aūt ſunt paſſiones ſub̃æ ſenſibilis tranſmutabilis, pertinēt ad Philoſophum naturalem, ſub rōne illa gnāli, vt ſūt ſubſtātiæ mobilis, in ſpeciali aūt ſūt in ſubſtantia ſenſibili determinata, puta in cœlo ad vtrunq; ad naturalem, & ad aſtronomum, & alio tñ, & alio modo. vt patet in 2. phy. tex. cō. 17. & 18. ſed ſciæ mathematicæ puræ, vt geometria & arithmetica nō H conſiderāt de iſtis, niſi vt ſunt eſſentiæ quædam particulares de quibus tanq̃ de ſubiectis multa demrant.

Amplius ad principale propoſitū noſtrū, ꝙ poſterius p intellectū poſſit circūſcribi a priori quod non eſt de quidditate eius, oſtendit̄ p Ariſt. in prædicamentis. qui docens modū aſſignandi correlatiua propria inuicem dat artē, circūſcribēdo oēs ratio nes aduētitias reſeruādo ꝑprias rōnes relatiuorum, ſi eis remanentibꝰ circūſcriptis oībus aliis rationibus q̃ accidunt illis inquantū relatiua sūt, I ſi talia inuicē referant̄, & ſi illis ablatis aliis poſitis tollat̄ relatio, illa ſunt uera relatiua, & ita circūſcribit a domino, & ſeruo rōnem hoīs, & pꝯn̄s rōnē quālibet q̃ accidit dño, vt dñs relatiue dr̄ ad ſeruum. manifeſtū eſt aūt ꝙ ēt ſub̃a accidit dño inquantū refertur ad ſeruū. Ecce igr̄ ꝙ in caſu intelľus pōt circūſcribeř accñs a ſubſtātia, ſicut vides, quia pōt diuidere q̃ ſunt coniuncta in eſſe. Præterea, hoc ēt hēt concedere Sco. in doctrina ſua. Nam certum eſt ꝙ prima entitas in diuinis eſt eſſentia diuina, & eſt ſimpliciter prima, & tñ ipſe circū K ſcribit per intellectum entitatem relationis, quæ eſt poſterior a ratione eſſentię in. q. 5. quolibetorum. art. 1. in fine. vbi quærit q̃ſo ſit intelligendus titulus q̄ōnis, dum quæritur an relatio originis in diuinis ſit formaliter infinita. Inquit. n. ꝙ hoc non eſt quęrere ſi relatio eſt eadem realiter alicui infinito, de quo non eſt dubiū cōiter loquendo, quia realiter eſt eadem eſſentia. Nec ēt eſt quærere, ſi relatio ſit per identitatem illud infinitum: ſed eſt quærere ſi relatio formaliter, hoc eſt ſm̄ ſuam entitatem L propriam quæ eſt entitas ad alterū ſit entitas infinita intenſiue, infinitate illius entitatis, hoc eſt ſi entitati ꝓprie huius paternitatis, vt eſt entitas propria huius paternitatis ſit infinitas intenſiua modus intrinſecus per ſe: Ita per ſe intrinſecus quod nō rōne tm̄ alicuius alterius ꝙ ſit realiter illi entitati idem: Sed non includendo aliquam entitatem, niſi iſtā, Imo circūſcribēdo quodlibet præter iſtā ad alterum, adhuc eſſet entitas illa q̃ eſt ad alterum intenſiue infinita in ſeipſa. Amplius ſcire debes, ꝙ poſterius non pōt abſtrahi a priori in cognitione diſtincta, fallit aūt in cogni M tione confuſa. colligit̄ hoc expreſſe ex mente Piloſophi in 1. phyſicæ auſcultationis tex. commen. 5. vbi habet ꝙ diffinitum eſt prius notū quo ad nos quam partes diffinientes. Et lucidiſſimus Themiſtius 1. poſteriorum, in cap. 2. inquit. Neq; enim ullum tam ſtupidum mancipium eſt, » modo eadem nobiſcum lingua ſit, » ꝙ audiēs hominem rogari, equum » adducat, aut circulū poſci, caligam » afferat. quid tñ res illæ ſint, & quod illis eſſe, non niſi exercitatiſſimi facile

Sco. in. 5. q. quolib, arti. 1.

Seunda limitatio.

Them.

A facile traditu depromptuq; eſt. Sic igitur poſteri⁹ à priori, quod eſt de quiditate eius, & dum diſtinctè cognoſcitur per intellectũ abſolui nõ poteſt intellectu completo quietante animum, quod dico propter accidentia, quæ dum conſiderantur, vt paſſiones ſubſtãtię, diſtĩctè cognoſci & diffiniri nequeũt ſine proprijs ſubiectis, licet vt eſſentiæ quædam in proprijs generibus dialectica diffinitione diffiniri poſſunt, vt tenuit egregius Ariſtotel. in primo topico, tex. 7. &c.

Sũma totus limitation's.

B PROPOSITIO IX.

Subſtantia eſt prior ratione: natura, cognitione, & tempore.

VVlgata ſatis auctoritas eſt in. 7. primæ philoſophiæ. text. cõ. 4. & a paucis bene intellecta, ſed intellect⁹ verus, ni fallor eſt, vt ſcribit Cõmen. intelligendo ipſam de quiditate ſubſtantiæ vĩs gñabilis & corruptibilis. Nã vt ſcribit ipſe in prologo ſuper. 7. met. cũ ſubſtãtia alia eſt abſtracta & ſeparabilis, alia inſeparabilis, perſcrutatur in hoc tractatu, & in ſequenti de ſubſtantiis inſeparabilibus, id eſt in. 7. &. 8. meta. vnde ab C Ariſt. in 9. met. tex. cõ. 1. iſti duo libri appellantur tractatus de ſubſtantia, & de ente. Et per hoc, vt vides, ceſſant argumenta Scoti & Ant. Andreæ de accidentibus ipſius cœli & vniuerſaliter de æternis ſubſtantijs, quia de talibus non eſt ſermo. Subſtãtia igr̃ talis eſt prior ratione, id eſt diffinitione reſpectu accidentium, quia in diffinitione accidentiũ debet poni proprium ſubiectum. vt docet Ariſtote. in tex. commen. 14. &. 17. Et ratio eſt, quia illud quod eſt conſtitutiuum alicuius debet poni in diffinitione eius: ſed accidentia D conſtituuntur per ſubſtantiam, ergo debent diffiniri per ipſam. ſubſtãtia autem non conſtituitur per accidentia. & eſt ratio Commen. in cõ. 4. Accidentia, n. vt ſcribit Commẽ. 4. metaph. conſtituuntur per ſubſtãtiam, ſaltem in genere cauſæ materialis, ſicut etiam nos ſuperius declarauimus. Subſtantia etiam præcedit cognitione accidentia: nam ſubſtantia demonſtrata quę eſt veriſſimum ens, & manifeſtum, & conceſſum ab oĩbus, vt inquit Cõmenta. cõ. 2. 3. & 5. melius notificatur per prædicata quiditatiua ſubſtantię, quam per prędicata vniuerſalia de genere accidẽ- E tium. Et regula eſt, ꝙ in his quæ sũt citra primum in aliquo genere, ordo eorum attẽditur penes acceſſum maiorem, vel minorem ad primũ. quia igitur in hac diuiſione qua diuiditur hic ens in ſubſtantiam, & accidens ſimpliciter primum ſit prima ſubſtantia, volo. n. contra vulgares ꝙ deus, & intelligentiæ ſunt principium, & cauſa talis entis extra animam diuiſi in ſubſtantiam, & accidens, & non ſunt partes ſubiectiuæ. vt alias infra oſtendam, & vt inquit Commen. in 7. metaph. commen. 2. F manifeſtum eſt per ſe, ꝙ indiuiduũ prædicamẽti ſubſtantiæ præcedit indiuidua aliorum prædicamentorũ, quia igitur quidditates de prædicamento ſubſtantię ſunt magis intimę primę ſubſtantiæ, quàm ſint quiditates accidentium, ideo ſubſtãtia ſic eſt cognitione prior. Nec obſtat ſi dicatur contra iſtam expoſitionem Commen. quia non vr̃ ad mentem Philoſophi, quia cõcluſio iſta a Philoſopo in tex. proponit̃, ꝙ ſubã ſimpliciter eſt primũ rõne, cognitione,

 tpe,

G tempore,& natura, & non in ordine
ad ſubſtantiam primã. & hoc forte
fuit in cauſa,ꝙ Scot.& Anto. Andr.
aliter formãt iſtã rõnẽ ibi,volunt.n.
ꝙ Philoſophus iſto mõ deducat illã
ad hũc ſenſum, ꝙ cognitio ſubæ via
perfectionis eſt prior Nã cognitio
ipſi⁹ quodquideſt, eſt perfectiſſima.
vt dr̃ in tex. quod ergo maxime hẽt
quodquideſt.eſt maxime cognoſci-
bile,ſed ſubſtantia hẽt perfectiſſime
quodquideſt. ergo eſt perfectiſſime
cognoſcibilis. Maior patet,quia etiã
in his quę non hñt ſimplr̃ quodquid
eſt, vt ſunt accidentia perfectiſſima,
H eſt eoꝝ cognitio qñ cognoſcit̃ quid
eoꝝ eo mõ quo habent quid. Tñ mi
nor adhuc a Philoſopho nõ eſt pro-
bata,nec eſt euidens de ſe ſm iſtã de-
ductionem,quia nõ eſt adhuc decla-
ratum,an quid ſubſtantiæ ſit ſimpli
citer,& aliorum ſit ꝑ additamẽtum,

Sed quicquid ſit de hoc,expoſitio
Cõmen. ſaluari põt, quia ex hoc ꝙ
ſubſtantia eſt cognitione prior acci
dente in ordine,ad primam ſubſtan-
tiam,ſequitur ꝙ ſimpliciter,& abſo-
lute ſit prior. Nec eſt fallacia ad ſm
quid ad ſimplr̃,quia in his quæ ſunt
I citra primum,ordo eorũ, in illo gñe
ſimplr̃ eſt ex rõne primi in tali ordi
ne. Subſtantia etiam talis, vt tradit
Cõmen. ſi comparatur ad acciden-
tia ſeparabilia,clarum eſt ꝙ iſta prę
cedit tempore talia accidentia cũ nõ
ſemper permaneãt in illa, ſi uero fue
rint inſeparabilia, ſaltem ſunt poſte
riora tpe materia, quæ eſt pars inte-
gralis ſubſtantię demrãtæ. Nam li-
cet ignis nõ eſt prior tẽpore ſua cali
ditate,quæ eſt accñs inſeparabile ab
ipſo,eſt tñ materia ignis prior, & ip-
Expõ.Sco. ſa forma ignis,& ſua caliditate. Nec
7. me.q.2 oportet exponere prioritatem tpis,
prout expoſuit Sco. in. 7. ſuæ meta.
q.2.inquit.n.ꝙ tempus hic non acci
pit̃,vt diffinit̃.4.ph.quia primitas tẽ
poris eſt ſubſtantiæ inquantum ſub
ſtantia eſt,ſed hmõi nõ eſt eſſe in tẽ-
pore, quia tps non eſt menſura, niſi
motus,& quietis, & eorum quæ ſunt
in motu,& in quiete. ſubſtantia aũt
ſm ſe non eſt tale. nec accipit̃ ꝓ qua
cunq; duratione extenſa ſucceſſiua
alia ab eſſentia rei, quia de illa eſſet
qõ,quia tunc ſubſtantia poſſet præ-
cedere illud cum ſit accñs ei, & præ-
cederet illud duratione. & quæro de
illa,& ſic in infinitum,tunc dr̃ prius
tpe eſſe quod põt ſeparatim eſſe ſine L
alio,& aliud non ſine illo, quia ſic di
cit Philoſophus in litera, iſto modo
oĩs ſubſtãtia eſt prior oĩ accñte vno
modo, alio modo nõ eſt. ergo prius
tpe eſt poſſe hr̃e exñtiam actualem
priorem alio, ſiue ſine alio quãtum
eſt ex ſe: ita.ſ.quod ſibi nõ r̃pugnat,
quia in nullo ab illo alio dependet.
Et hoc ſatis põt dici prius natura,ni-
hil.n.eſt ſic prius natura, quod non
ſit ſic prius,& tpe. Quod aũt ſic poſ-
ſit præcedere oñditur duplr̃: vl' quia
non dependet ab illo,vel quia nõ eſt M
cauſa neceſſaria reſpectu illius.& ꝙ
hoc ſit verum,patet ex oppoſitis eo-
rum,quia ſi non poteſt ſeparari,hoc
eſt vel quia depẽdet ab illo uel quia
non eſt cauſa neceſſaria reſpectu il-
lius. Dico ꝙ ſubſtantia reſpectu acci
dẽtiũ ſeparabilium eſt prior vtroq;
mõ cõparata, reſpectu paſſionis eſt ſe
parabilis,& prior vno mõ,quia non
dependet, ſed non inquantum cau-
ſa, quia habet neceſſariam cãm hu-
iuſmodi intra eſſentiam ſuam. ideo
non eſt ſeparabilis illo mõ.ſ.inquan Impugnatio.
tum eſt cauſa accidentis. hæc ille.

Sed iſta expõ,ſalua reuerẽtia,non
vide-

A videt̃ ꝙ ſit de mente Philoſophi ibi.
„ tunc quia Ariſto. in tex. rememorat
„ multiplicem acceptionem prioris,&
„ non niſi illã, quã poſuit in. 5. meta.
„ in cap. de priori. inquit.n. quare pri-
„ mum ens,& non aliquod ens,ſed ens
„ ſimpliciter ſubſtantia vtiq; erit. Mul
Tex. 26. tipliciter quidem igitur dicitur pri-
„ mũ, ſed ſubſtantia omnium primũ
„ ratione, notitia,& tpe,& natura. Ma-
„ nifeſtum eſt autem ꝙ in. 5. meta. in
„ diſtinctione prioris, prioritas tpis nõ
„ ſumitur pro prioritate naturæ: imo
„ eſt modus ille diſtinctus. Nã ibi in-
„ quit, alia ſunt priora ſm tps. hoc qui-
B dem.n. eo ꝙ remotiora nunc, vt in
„ factis. priora nãq; troica medis, quia
„ remotiora nũc, hoc aũt eo ꝙ propin
„ quius nunc, vt in futuris. priores n.
„ propterea ludi Iouis, ludis Apollinis
eſſe dñr, quia propinqui⁹ nũc. opor
tet igr̃ ꝙ eodẽ modo vtatur iſtis mo
dis, ſicut vſus fuit ĩ diſtinctione quã
rememorat. Amplius eſſet nuga-
tio,& ſuperfluitas in ſermõe philoſo
phi, quia dr̃ ꝙ ſubſtantia eſt prior tẽ
pore,& natura, ergo ſi per prioritatẽ
tpis intellexit illam taliter deſcriptã
quæ eadẽ eſt cũ prioritate naturæ, vt
ipſemet fatet̃, ſuperfluus ergo eſt ſer
C mo eius. Confirmat̃, quia noĩa ſyno-
nyma non vſitantur in doctrina de-
mõſtratiua, vt dicit Cõmen. 1. phyſi.
Noĩa ſynonima qũo nõ vſitant̃ in doctrina demõſtratiua. in cõ. 1.&. 1. cœli. cõ. 1 Forte dices ꝙ
vſitantur ad exponendum. vt dicit
Cõmen. 4. phy. cõm. 45. Sed contra,
hoc ſtare non poteſt, quia licet vbi
nomina ſynonyma ita ſe hñt ꝙ vnũ
ſit notius altero, notius poteſt addu-
ci poſt ignotius, vt ſermo ſit clarior,
tñ in textu græco,& noſtro adduci-
tur ĩmediate, poſt pri⁹ tpe, prius, na-
tura, patet aũt ꝙ prius natura, nõ eſt
notius prius tẽpore. Amplius nõ eſt
conſuetudo Philoſophi in ſcientijs D
vti locutionibus metaphoricis,& a-
buſiuis, in hoc.n. ipſe plerunque da-
mnauit Platonẽ,& in. 2. poſterio. do
cuit non eſſe definiendum, neq; diſ-
putandum in metaphoris, vnde Cõ- Tex. 22.
men. 1. cœli,& mũdi. cõ. 105. & 106.
inquit ꝙ Ariſt. increpat Platonẽ &
ſequaces, quia aut male ſentiunt, aut
male doceant accipere igitur priori
tatem temporis pro prioritate natu
ræ eſt abuſiue loqui, quod non licet
in ſcĩa præſertim altiſſima qualis eſt
ſcĩa diuina. vñ lucidiſſimus Themi. Themiſti.
1. de aĩa. cap. 20. inquit. ſane dubita-
ri non põt Plat. ex his dialogis quos
ſcriptos reliquit, aĩam eſſe corpus pu E
taſſe. Alioquin nec Ariſt. contra Pla
tonem inuehitur, ſed contra Timeũ,
qui ſiue corpus circulũ crediderit, ſi
ue qũo corpus eſſe nõ crediderit cre
deret, ita tamen ei appellare colli-
buerit, certe reddere rationem de-
buit, aut cur ita ſentiret, aut cur no-
mine abuteretur, præſertim cum nõ
ſit æquum in altiſſimis philoſophiæ
quæſtionibus aliud dicere, aliud ſen
tire. Cum.n. ſemper res digna homi
ne eſt, ne a mente verba diſſentiãt,
tñ id maxime ĩ verbis obſcuris,& cre
peris maxime obſeruãdum, quo ea
quæ ſuopte ingenio remota & con- F
dita vident̃, verbis illuſtribus & quã
maxime põt declarantibus vendicẽ
tur a tenebris: hæc Themiſt. Am-
plius ſi Ariſt. ſumeret prioritatẽ tẽ-
poris pro prioritate naturæ, incide-
ret in foueam quam fecit, quia ipſe
increpat Plato. de gñatione mundi
qui dixit, ꝙ partes mundi inordina-
te præceſſerunt gñationem mundi,
quia non diſtinxit Plato inter prio-
ritatem naturæ,& prioritatẽ tpis, ſi-
cut dicit expreſſe Cõ. 3. cœli. cõ. 25.

G Similiter ꝙ arguunt de ſubſtãtia cœli, quod accñtia ſua rpe nõ præcedir, nihil eſt, quia vt inquit Côm. 1. cœli, & mundi. in cõ. 106. ꝙ innatũ eſt inueniri in tempore, non hẽt ſine tẽpore eſſe, & quod non eſt innatum inueniri in tempore, non habet prius, & poſterius niſi ſm eſſe, quod eſt de lineis, cum figuris, & magis de rebus abſtractis. quia ſi aliqua eſt generatio in rebus non temporalibus, ibi non ſunt res priores niſi in eſſe tm̃. Et hoc idẽ hẽt expreſſe in. 2. cap. de ſubſtantia orbis. & vt dixit Ariſt.
H loquitur de ſubſtantia generabili, in 7. & 8. meta. Amplius ſi ſubiectum ſm Scotum reſpectu proprię paſſionis poteſt eſſe ſm ſe ſine illa, quia nõ dependet ab illa, licet non poſſit eſſe ſine ea, quia eſt cauſa, aut habet cãm intra ſe neceſſariam reſpectu illius: tunc non eſſet oĩmoda cõtradictio, ſubiectum non poſſe eſſe ſine propria paſſione, ſed ſm expõnem Scoti, vt ſupra viſum fuit, prius nã in eo ꝙ prius poteſt eſſe ĩ re ſine poſterio ri: ergo vtroq; modo ſubiectum poſſet eſſe ſine propria paſſione, quod nullus vnquam neq; ſomniare po-
I tuit. Et quia non eſt nobis præcluſa via ad philoſophandum, aliam ex poſitionem do ad auctoritatem Philoſophi, ꝙ concedendo id quod verum eſt in ſe, ꝙ in ſeptimo &. 8. agatur de ſubſtantiis corruptibilibus. In talibus aũt accidentia ſunt in duplici differentia, ſeparabilia, & inſeparabilia: Ariſtotel. in litera ponit tempore, & natura, tunc dico ꝙ ſubſtantia ipſa ſeparabilium accidentiũ comparatione eſt prior tempore, reſpectu aũt inſeparabilium eſt prior natura, quia non credo illa duo ab re fuiſſe poſita ab Ariſt. in litera, q̃a vt inquit Cõmen. 1. de gñatione, & corruptione, primus magiſter nunquã credit aliquid dixiſſe ſine ratione, & ita eſt de quolibet verbo eius. Cum igr̃ textus habeat prioritatem temporis & naturę, oportet igitur ꝙ non ſine cauſa ponantur illa verba. & mirum eſt quomodo expoſitores non aĩaduertant ad hoc. Nam text° ponit quadruplicem prioritatẽ, ſm rõnem, ſm cognitionẽ, ſm rps, & ſm naturam. Si teneat̃ igr̃ iſta expõ, non credo contra eam poſſe demrari.

Expõ propria.

K

PROPOSITIO X.

L *Forma eſt prior materia, & eadẽ ratione eſt prior & magis ens compoſito ex utriſq;.*

Septimo primæ philoſophiæ textu cõmen. 7.

Cõtra modernos.

NOn intelligit̃ propõ prima, ꝙ forma ſit prior mã, quia operatio formæ, & modus operãdi ſit pręſtantior operatione, & mõ operandi materię, vt quidã ſomniauerũt. abſiue. n. eſſet, & abſurda nimis cõparatio, ac ſi nix, & coru° in albedine cõparent̃: qualr. n. materia cũ forã in operationibus cõparati pñt, cũ materia de ſe nullã habeat operationem? nam 1. de gener. & corru. tex. cõ. 55. Materia ſm ꝙ materia paſſiuũ. idẽ. 12. meta. tex. cõ. 30. vñ queadmodũ dicit Cõ. 9. met. cõ. 2. in diffõne cuiuſcumq; potẽtiæ paſſiuæ ſumit̃ diffõ potẽtiæ primæ materiæ. ita in diffõne cuſlibet potẽtiæ actiuæ ſumit̃ diffinitio actionis primę formæ. Iſta. n. ſunt duo extrema latitudinis entiũ prima forma, & prima materia, iuxta illud Auer. 12. met. cõ. 18. omnes formæ ſunt in põa in prima mã, & ſunt in actu in prĩo motore, vñ ſicut M

A in prima forma, quæ eſt Deus glo.
nulla prorſus eſt paſſio, ſicut ſcribit
Commen. 3. de anima in com. 5. in
ſolutione tertię q̃onis, & in com. 14.
Sic in prima materia nulla prorſus
eſt actio. vnde Com. in lib. deſtruct.
diſputa. 6. in ſolu. 6. dubii, inquit. ꝙ
Philoſophi poſuerunt ſignum ſubie
cti ex paſſionibus, ſicut ſignum for
mæ ex operationibus. impoſſibile
enim eſt ꝙ actio, & paſſio ab vna, &
eadem natura procedant. quapro-
pter diffinitiue dixerunt, ꝙ omnia
corpora compoſita ex duabus natu-
ris componuntur. ſ. ex agente, & pa-
B tiente. ſ. ex materia, & forma. Nun-
cupatur enim agens ſubſtantia, &
quiditas, & nuncupatur patiens ſu-
biectum elementum, & materia.

Et. 3. de ani. com. 12. niſi eſſet ma
teria, non eſſet paſſio. Nec obſtat di-
ctum Comm. 1. cœli, & mundi. cõ.
20. vbi ſcribit ꝙ operatio iſtius potẽ
tiæ, quæ eſt ex ea ſimilis ei, quæ eſt
abſciſſio ex acumine gladii eſt gene
ratio: & corruptio. nam hoc non eſt
verum niſi, vt ſubiecti. generatio. n.
& corruptio ſunt operationes agen
tis generantis, & corrumpentis, quẽ-
admodum dicimus ꝙ motus eſt a-
C ctus mobilis vt ſubiecti, tamen dici-
tur eſſe actio, & operatio motoris, &
ſic tranſmutatio ſubſtantialis eſt a-
ctus ſubiecti tranſmutabilis, tamen
eſt actio ſeu operatio ipſius trãſmu-
tantis. vt bene determinatum eſt in
3. phyſicę auſcul. Amplius perfe-
ctio entium, & formarum non attẽ-
ditur penes perfectionem operatio-
nũ primo & principaliter; ſed a po-
ſteriori, & a ſigno ex nobilitate ope
rationũ arguimus perfectiones for-
marum. Dicamus igitur ꝙ iuxta
doctrinã Ariſt. in. 2. primæ philoſo-
phiæ. vnumquodq; eſt maxime ta- D
le propter quod aliis ineſt vniuoca-
tio, & 10. meta. tex. com. 7. In omni
genere eſt vnum primum, quod eſt
metrum, & menſura omnium in il-
lo genere exiſtentium, vt inquit Cõ
men. ſic in genere ſubſtantiæ eſt v-
num principium primum. & iſtud
eſt Deus glo. qui eſt principium tan
quam forma, & finis omnium. quia
igitur Deus glor. eſt actus purus, &
eſt metrum & menſura omniũ en-
tium & ſubſtantiarum, quatenus en
tia & ſubſtantiæ ſunt penes approxi
mationem, & receſſum attenditur
principaliter entitas, & perfectio re- E
rum tanquam circa primam regu-
lã, a qua primo venamur huiuſmo-
di dñam entium, vnde inquit Com.
2. cœli & mundi. com. 63. diſtantiæ
entium ſunt valde diuerſæ in hoc. &
Ariſt. in. 1. cœli, & mundi, text. com.
100. A primo inquit principio com
municatum eſt eſſe, & viuere omni
bus, his quidem clarius, his vero ob-
ſcurius. quia igitur forma ſubſtan-
tialis eſt imago quædam, & partici-
patio primæ formæ, ipſa magis par-
ticipat de entitate, & prius quã ipſa
materia, quæ ex natura ſua eſt mul-
tum remota, & elongata ab actuali- E
tate, & ipſa in tantum participat de
p̄fectione primi principii, & actua-
litate eius inquantum recipit formã
quæ eſt actus participans de perfe-
ctione, quæ eſt p̄ eſſentiã ĩ actu ſim
pliciter primo. & hoc expreſſit ſoler
tiſſimus naturæ rimator Ariſtot. 1.
phyſicæ auſculta. dum dixit, exiſten
te. n. quodam diuino & optimo, &
appetibili. vbi Com. in com. 81. in-
quit; quia priuatio accidit materiæ
ex neceſſitate, & eſt hic perfectio di-
uina maxima, cui omnia entia ap-
petunt

G petunt aſſimilari,& ex qua appetūt acquirere,ſm ꝙ natura eorum poteſt recipere.dicim° nos ꝙ materia ſecundum ꝙ accidit ei priuatio eſt innata appetere ſe aſſimilari primo principio ſecūdum ꝙ poteſt,& hoc eſt appetere receptionem formæ, & propter hoc dicamus cum omnib' ſapientibus,ꝙ prima concluſio pro poſita oſtenditur iſta ratione, nam cum forma ſit actus, & materia ſit potētia,& actus ſimpliciter eſt prior potentia:ideo forma eſt magis ens, & perfectius ens quàm materia,& in hac deductione concordat,cū Auer. H Alber.ſanctus Tho.& Sco. Sed in ſecunda concluſione in qua dicitur ꝙ eadem ratione forma eſt prior cō poſito,eſt non parua difficultas. Alber.& Tho.& Sco. videntur in hoc eſſe concordes. nam cum forma ſit prior materia,quæ quidem materia cum ſit principium compoſiti prior eſt compoſito, eadem ratione forma erit prior compoſito, quia quic quid eſt prius priore, eſt prius poſteriore. Sed contra iſtam deductionem arguitur: quia videtur argumentum procedere ex quatuor terminis,nā nō ē eadem prioritas ma- I teriæ reſpectu compoſiti, quæ eſt reſpectu formæ ad materiam. nam ſi materia eſt prior compoſito, nō eſt niſi quia eſt principiū, & pars cōpoſiti.forma autem neq; principium, neq; pars eſt ipſius materiæ. Amplius materia eſt prior compoſito prioritate generationis.forma autē non eſt prior materia via generationis.nam vt inquit Comment.7. meta.com 4.materia ignis eſt prior tēpore caliditate,& forma ignis.Et eſt ratio,quia materia eſt in generabilis,& incorruptibilis: forma autem

Contra deductionē Alb. Tho. & Sco.

quælibet educta de potentia materiæ corruptibilis eſt. Quod ſi dicas forma eſt prior cognitione materia, & materia eſt prior cognitione cōpoſito. Hoc iterum ſtare non poteſt,quia licet forma ſit prior cognitione materia,materia tamen ſecundum ſe ignota eſt,vt dicit Ariſtot.7. meta.tex.com.35. nec ſecundum ſe eſt principium cognoſcendi compoſitum,niſi vt ſtat ſub forma. Forte dices ꝙ materia eſt prior ratione compoſito,quia in ratione compoſiti ex materia & forma, ponitur tam materia quàm forma, vt patet.1.de anima.tex.com.17.&.7.meta. text. commen.37. Sed contra,quia tūc forma non eſt prior ratione materia:iſto modo videlicet ꝙ forma ponitur in diffinitione materiæ. & materia nō ponitur in diffinitione formæ.nam materia & forma, vt ſunt relatiua,& a naturali cōſiderantur, mutuo ſe diffiniunt. vnde in diffinitione animæ ponitur corpus. Si dicas materia eſt prior perfectione compoſito,quia cauſa eſt perfectior cauſato, & ſic forma eſt perfectior materia. Sed hoc ſtare nō poteſt, quia nec ipſi concedunt materiam eſſe perfectiorem compoſito, tum etiam quia illa propoſitio. cauſa eſt perfectior cauſato,fallit in cauſa materiali,ſimiliter in cauſa integrali eiuſdem rationis,vt ſunt partes quātitatiuæ reſpectu totius,vt dicam infra,cū de cā loquar. Et ſi dicas mā eſt prior natura compoſito,ſic etiā forma eſt prior nā mā. Sed contra,prioritas naturæ, aut eſt ſm viā perfectionis,aut ſm uiam generationis,&q̄ſocūq; dicat́ nunq̄ inuenies eadē prioritate qua mā præcedit cō poſitū eadē prioritate formā eē priorem

K Euaſio.

Impugnatio.

Euaſio.

L Impugnatio.

Quō non ſit uera ſimplr. Propō dicens, ꝙ cā eſt perfectior cāto.

M

A rem eodē modo reſpectu materiæ.
Præterea . Neq; materia poteſt
eſſe ſine forma,neq; forma ſine ma
teria.2.phy.26. ſunt enim relatiua.
Et ideo dicamus cum Auer. quia di
xit conſequenter iuxta principia fa-
cta,ꝙ eadem ratio, & cauſa qua for
ma erat prior,& magis ens quā ma-
teria, eadem eſt propter quam eſt
prior compoſito,& eſt actualitas ip
ſius . Nam compoſitum non eſt in
actu,niſi propter formam, quemad
modum & ipſa materia,& ideo eadē
cauſa,& ratione forma eſt prior v-
troq;:nec aliter dici poteſt. vſr enim
B vt dicit. Com. diſpō eadem inuenta
in cā,& in cauſato.ſi in cauſato fue-
rit inuenta propter cauſam de cauſa
dr̄ ſimpliciter & per prius, & de cau-
ſato dr̄ per poſterius,& ſm quid. 7.
meta.com.3.&.8.meta.com.7.illud
enim eſt maxime tale,propter quod
aliis ineſt vniuocatio.
ADDI. Amplius ſi forma non eſſet perfe
ctior compoſito, tunc liber de ani-
ma in nobilitate ſubiecti non exce-
deret ſciētiam de animalibus, & plā
tis,vt patet. Niſi dicant ꝙ anima nō
ſit ibi ſubiectum : cuius oppoſitum
C tenet Alber.& Tho. Comment.
R.ō Sco. Nec valet ratio Scoti, & Antonij
And.ꝙ cum compoſitum vltra for-
mam contineat materiam,plus per-
fectionis continet compoſita ſubſtā
1.ſolutio. tia quàm materia. Tum quia cō-
poſitum omnem perfectionem quā
habet,habet a forma non a materia
ſm Peripateticos, & imperfectiones
a materia contrahit.perfectio enim
inſequitur actum qui eſt forma , &
quiditas: & non inſequitur actum
entitatiuum: vnde ſi materia habet
aliquam perfectionem habet eā , vt
recipit formā:ſicut ſcribit Ariſto.&
expreſſe Com.in.1.ph.te.c.81. D
Et confirmatur authoritate Lin ADDI.
conienſis in.2.poſterio. in illo capi.
[Iterum autem ſpeculādum]vbi ha
bet.cauſa,quæ eſt eadem rei, eſt eius
cauſa formalis:quia forma totum,
& verum eſſe rei in ſe habet: & ſi ſit
forma,quæ non egeat materia ipſa,
eſt vere res ipſa.Et forma quæ eget
materia,ſi poſſet ſubſiſterē abſq; ma
teria,eſſet verius res ipſa, quam ſit
res monſtrata:ſicut ſi figura ſtatuæ
poſſet eſſe ſine materia, eſſet ipſa fi-
gura verius,& nobilius,quàm ſit ſta
tua mōſtrata. Vel dato , ꝙ aliquā 2. ſolutio.
E perfectionem haberet, illa virtuali-
ter,& nobiliori modo continetur in
ipſa forma. vnde ſicut dicunt Theo
logi,ſicut Deus & creatura non di-
cunt plus perfectionis, quam Deus
ſolus:ſic forma cum materia nō di-
cit plus perfectionis, quàm forma ſo
la. vnde etiā ipſe Scotus,in.5.q. quo
libetorum arti.2.dicit:ꝙ qñcunque
plura bona excedunt in bonitate v- „
num bonum,& hoc quando in quo „
libet illorum plurium eſt ęqualis bo „
nitas:ſicut in vno illorum eſt maius „
bonum,quā illud vnum:& ita ꝓbat „
ꝙ ſi eſſent plura infinita, poſſent ex- „
cedere ī bonitate vnū ſolū infinitū, „
& ita illud nō eſſet infinitū. Et ſi di- F
cas,ꝙ ſic argueret,ꝙ Deus,& creatu „
ra excedūt Deū,nō valet. tū qa qđli- „
bet illorum non eſt æque bonū ; cū „
vno illorum,& idem eſt, ꝙ bonitas „
cuiuſcunq; illorum alterius ab illo „
vno eminēter cōtinetī in illo vno: & „
ideo ipſum cum illo vno bono ac- „
ceptum,non auget,nec exceſſum fa „
cit ſuper illud bonum in ſe. oppoſi- „
tum eſt in hypoteſi : quia ibi vnum „
bonum non continetur eminenter „
totaliter ī altero: quia hoc eſt cōtra „
rationem

G rationem infiniti. hæc Scotus. & ita iuxta principia ſua ſolui poteſt argumentum cõtra Auer. ſicut vides. ſed prima ſolutio magis eſt de mẽti te eius. Sed inſtatur ſubtiliter, ꝙ compoſitum ſit perfectius, quia .2. phyſi.tex.com.31.id.n.cuius gratia optumum,& finem aliorum vult eẽ ſed materia, & forma ſunt propter compoſitum, vt patet quia iſta eſt intentio agentis. vnde Comm.in.2. de anima.com.37.inquit, ꝙ anima, & corpus ſunt propter corpus animatum. Ampli⁹ Com. 12. metaph. com.15.dicit ꝙ compoſitum ſit maioris nobilitatis, quã materia & forma.

Inſtantia pulchra contra Auer.

H Ad hęc reſpondetur ꝓ Auer. ꝙ finis, vt dicit Ariſt.in.2.de anima, tex.com.35.& 37.eſt duplex: cuius gratia, & cui. exempli cauſa. in moralibus eſt duplex finis. videlicet, felicitas,& eſt cuius gratia omnia expetuntur. alter finis eſt homo, cui parari debet iſta fęlicitas. ſimiliter etiã in medicina ſanitas eſt finis, gratia cuius vocatur medicus,& actionum medici. alter finis ẽ ęgrotus, cui ĩparatur ſanitas. finis igitur qui eſt nobilior ordinatis ad finem, eſt finis cuius gratia. Non autem habet locũ

I de fine cui pręcipue, quando ordinatum ad talem finem, ordinatur ad perficiendum illud, & non vt perficiatur ab illo: ita forma, & materia ſunt propter ſubſtantiam compoſitam, tanquam propter finem, non cuius gratia, ſed cui, & ita dicit expreſſe Commen. in tali propoſito, ꝙ anima & corpus ſunt propter corpus animatum: & forma non ordinatur ad compoſitum vt perficiatur a compoſito, ſed vt perficiat illud, & ideo eſt perfectior illo. Sed dices: immo forma videtur perfici a compoſito: quia vltra proprium eſſe, eſt

Dubitatio

K eſſe compoſiti, quod communicat formæ & materiæ, quæ dicuntur generari, & exiſtere ad exiſtentiam, & generationem compoſiti. & ita male dictum fuit, ꝙ forma nullam perfectionem recipit a compoſito.

Dicimus nosꝙ non oportet multiplicare entia ſine neceſſitate apud peripateticos, præſertim qui ſtuduerunt quo ad eius fieri potuit, præferre paucitatem multitudini, vbi apparentia ſaluari poſſunt. ſic.n. Ariſ. 1. phyſicor. præpoſuit opinionem Empedoclis ponentis principia finita, opinioni Anaxagorę ponẽti principia infinita: vt patet tex.com.50.

Solutio.

ADDI. Nota tñ Sim.1. ph. in expõne.

L Dico, vt inquit diuinus Boetius in libro de vnitate & vno omne eſſe in rebus creatis eſt a forma: quod etiã deſcribentes philoſophi dixerunt, eſſe eſt exiſtentia formæ in materia, & iſta fuit opinio omnium antiquorũ Peripateticorũ: vnde infinities Themiſtius, Alex. & Com. dicunt: a forma eſt eſſe, & vnum eſſe. Dico igitur, ꝙ eſſe actu quod habet tam materia, quàm ſubſtãtia compoſita, eſt ab ipſa forma, cui debetur tale eſſe per eſſentiam: ſed materiæ & compoſito debetur per participationem,

t. c. 70. & 1. 2. ph. in expõne. t. 4. uult ſubſtã primo dici de compoſito 2. de forma, & mã & allegat auctoritatẽ. 7. meta. aſt veɜ, ꝙ ſi forã ẽ prior mã eadem rõne cõpoſitũ

M vnde ſicut non alio calore calet ca lor, ſi calere dici poteſt, & lignum calidum, ſed eodem: ſed ipſi calori p eſſentiam competit. nam rectius dicitur, calor eſt calor, quam calor calet; ſic non alio eſſe exiſtit compoſitum, & alio forma, ſed vno & eodẽ. vnde falſa eſt imaginatio, ꝙ alio eẽ exiſtat compoſitum per ſe ab illo, quod habet a forma: nec alio eſſe diſtincto ab eſſe formæ compoſitum, terminat generationem, ſed eſt vnũ & idem; licet non ſit eadem entitas, ſicut

ex vtriſq; prius erit & ita legit Argyropylus & tũc itelligit q͛ cõpoſitũ ex vtriſq; ẽ pri⁹ veɜ vtriſq; veɜ mã & forma, ſed mõ diciꝯ ꝙ līa gręca quę cõiter inuenit eſt

A ſicut etiam de materia, quæ licet ſit diuerſa entitas ab entitate formæ: non tamen habet eſſe actuale niſi a forma. volo igitur ꝙ iſtarum trium ſubſtantiarum vnum ſit, eſſe tamen formæ eſt per eſſentiam: aliis autē competit per ipſam. & mirum eſt de viris illuſtribus, quomodo nō viderunt hoc: & præſertim in via Cōmen. & ita bene intelligis modo demonſtrationem Ariſt. qualiter eadē ratione qua forma eſt prior materia, eadem ratione eſt prior ſubſtantia compoſita: quia omne eſſe actuale, quod competit materiæ, & compoſito, eſt a forma: ſed quia viderūt denominationem iſtam dici de cōpoſito, & non de forma: quia compoſitum dicitur per ſe exiſtere: ideo crediderunt aliud eſſe habere compoſitum, ab eſſe quod recipit a forma. Sed non viderunt ꝙ tale eē nobiliori modo competit formæ: quia denominationes proprie fiūt in participatiue habentibus formam: non autem in his quæ ſunt per eſſentiā. vnde rectius Deus dicitur quiditas, alia autem dicuntur habere quiditatem. vt dicit Commen. in. 6. diſp. contra Algazel. in ſolu. 18. dub. Forma itaq; non dicitur recte exiſtens, ſed exiſtentia: eſt enim quo omne exiſtens exiſtit, in his materialibus.

sicut ſīa nia, & dato ꝙ ita eſſet vt. d. adhuc non hēt intentū ſuū: qa ſenſus eſt, ꝙ cōpoſitū ex utriſque eadē rōne prius eſt mā ſicut forma eſt prior mā, ita ꝙ referſ̄ ad eādē rōnē

B qua forma eſt prior mā quia ē in actu. ſimiliter cōpoſitū qa eſt in actu ē pri⁹ mā, quæ eſt in potentia. Cōpoſitū eſſe magis ens quō dēbet intelligi.

C Ad auctoritatem dico vt patet. Comm. ibi loquitur ex mente Alexan. & ſi quandoq; inuenitur Commenta. dixiſſe compoſitum eſſe magis ens, debet intelligi quantum ad famoſitatem, non quantum ad rei veritatem, vnde vt dicitur in. 7. meta. tex. com. 8. non eſt manifeſtum per ſe formam eſſe ſubſtantiam, antiquī enim materiam ſolū dicebāt eſſe ſubſtantiam ex ratione ibi addu-

D cta. unde concludit Philoſophus ibi, ex his ergo ſpeculātibus accidit ſubſtantiam eſſe materiam. & Com. in 2. phyſi. com. 9. hoc idem aſſerit ex intentione Alexan. vnde Com. dicit in. 7. meta. com. 2. ꝙ indiuiduū ſubſtantiæ eſt prius indiuiduis aliorum prædicamentorum: & hoc eſt manifeſtum per ſe. & in com. 5. eiuſdem inquit: quoniam indiuidua ſubſtātiæ ſunt ſubſtantiæ, eſt manifeſtum per ſe, & null⁹ dubitat in hoc. & iſta eſt gloſſa ipſius Com. expreſſe in. 2. de anima. vbi Ariſto. diuidit ſubſtā-

E tiam in materiam, formam, & in ſubſtantiam compoſitam. Com. deinde in com. 3. continuando ita exorditur. cum demonſtrauit nobis numerum ſubſtantiarum incepit declarare nobis, quæ earum eſt magis digna, vt habeat hoc nomen. & dixit ꝙ corpora compoſita, habēt hoc nomen ſubſtantia, magis proprie, ſm ꝙ eſt magis famoſum. Ne videatur tibi mirum hoc, quia in ſimili „ etiam Com. dixit in. 2. meta. com. „ 16. ꝙ generabilia, & corruptibilia „ ſunt magis naturalia ſm famoſita- „ tem, quām corpora æterna. Et ſi „ inſtes quia Ariſt. in prædicamentis „ dicit primam ſubſtantiam eſſe pro-

F prie, principaliter, & maxime ſubſtātiam. Reſpondetur, ꝙ in prædicamentis non comparauit ſubſtantiā compoſitam ad formam, ſed ad ſubſtantias ſecundas. vnde vt inquit beatus Thom. in. 7. meta. in lectione ſecunda, ſuper tex. com. 7. de quiditate. Ariſt. non meminit in prædicamentis, quia talis non ponitur in ordine prædicamentorum, niſi ſicut principium, quia non eſt genus, neque ſpecies, neque indiuiduum, ſed „ horum omnium formale principiū „ dicitur

dicitur etiam ibi ſubſtantia prima maxime ſubſtantia, quia omnia alia a prima ſubſtantia, aut de prima dicuntur, aut in prima ſunt, maxime enim ſubſtat. Si vlterius inſtetur ꝙ reſpectus totius ad partes eſt reſpectus formæ ad materiam, & reſpectus partium ad totum eſt reſpectus materiæ ad formam, ſic enim partes dicuntur priores toto, & totum pri⁹ reſpectu partium. vt ſcribit Cõmen. in. 7. meta. com. 35. ergò tota ſubſtantia compoſita præcedit perfectione formam & materiam. Reſpondetur ꝙ ibi loquitur Philoſo-

H phus de toto integrali ex partibus eiuſdem rationis, ſicut ſunt partes quantitatiuæ, & non loquitur de toto eſſentiali, ſeu integrali reſultante ex partibus integralibus diuerſarũ rationum, ſicut ſunt materia & forma. Et aduerte pro argumẽto Scoti, ꝙ refert dicere compoſitum continere plus de eſſentia quàm forma, & dicere ꝙ continet plus de quiditate, aut de perfectione. eſſentia enim & quiditas in conceptis cum materia diſtinguuntur. vt dicit Philoſophus. 7. metaphy. tex. commen. 41. ſubſtantia compoſita quo ad eſſen-

I tiam dicitur importare plus quàm ſola forma, ſed nõ quo ad perfectionem, quia perfectio primo non inſequitur eſſentiam, ſed primo inſequitur quiditatem, & ſi reperitur in eſſentia eſt propter quiditatem.

ADDI. Vide pro hoc in. 2. ph. c. 74. & Themi. ibid.

PROPOSITIO II.

Forma eſt ſubiectum uniuerſalitatis: & iſte eſt intellectus cuiuslibet formæ.

Propoſitio iſta eſt Philoſophi in primo cœli & mundi. & elicit eam Com. ibi in propria forma

K in tex. com. 92. Gloſſaui eam alias, de formis cõmunibus, & de formis conſtitutis in eſſe per materiam, ſicut ſunt formæ materiales. primum appoſui pꝑ formas indiuiduales.

ADDI. Simplicius autem. 1. cœli, facit obiectionem, quia tunc forma Sortis, ita erit ꝙ in ea aliud eſt forma, & aliud congregatum, & ita erit communicabilis. & ſoluendo dicit negãdo aſſumptum, quia Sortes non eſt niſi aggregatum. & ideo Ariſt. vt inquit ibi in exemplis, nõ adduxit nomina aliquorum ĩdiuiduorum, ſed

L communium, quia loquitur de ſphæra cõi, & circulo, non de ſphæra Saturni, aut circulo zodiaco. Sed iſta ſolutio nulla eſt, quia in eodem tex. Ariſt. ponit caſum de circulo, ꝙ ſi vnus eſſet circulus, adhuc in eo aliud eſt ſpecies, & aliud congregatũ. Amplius ibidem ponit caſum de ſimo, & carne, & de homine in. 94. & patet, ꝙ dato ꝙ vnus eſſet naſus ſimus, & vnus homo, adhuc differt ſpecies, & cõgregatum. Amplius eadem eſt forma ſpecifica, & indiuidualis ſecũdum rem, & non differunt niſi ratione, quia vt eſt abſtracta, & increata, eſt vniuerſalis, vt eſt in materia

M eſt ſingularis. 1. metaph. 27. eſſe formatum duplex imaginatio & ſcientia. & Boethius dicit ꝙ ſingulare eſt dum ſentitur, & vniuerſale dum intelligitur. Et ex hoc patet etiam error aliorum, aſſerentium ex iſta propoſitione formam non poſſe eſſe principium indiuiduationis, quia eſt ſubiectum vniuerſalitatis, ſed nõ animaduertunt ꝙ forma in eſſe abſtractionis eſt ſubiectum vniuerſalitatis, ſed in re eſt ſubiectum ſingularitatis, omne enim, quòd eſt vnũ, &

A & continuum, eſt vnum per ſuam formam, & non per ſuam materiã, videlicet principaliter. Sed dices, & forma a quo habet in re ꝙ ſit vna? Reſpondetur, ab agente effectiuè. a materia ſubiectiuè a ſe formaliter vnde. 3. phyſic. commen. 68. omnis res eſt vna per ſuam formam, & forma eſt indiuiſibilis per ſe. vnde Cõmenta. 1. metaphy. commen. 27. expreſſè dicit ꝙ vniuerſale non habet eſſe, niſi ſm ꝙ eſt ſcientia, ideſt ſecũdum ꝙ eſt in anima. &. 1. de anima commen. 18. intellectus eſt qui facit vniuerſalitatem in rebus. Et ſecundum

B appoſuit, ſm philoſophos propter formas abſtractas a materia, in quibus non eſt niſi vnum ſuppoſitum in vna ſpecie. tales enim ex ſua intrinſeca ratione habent, quod ſtatim ſint ens, & vnum ens numero, vt teſtatur expreſſè Ariſto. in. 7. metaphyſico. in text. commen. vltimi. Vnde male quidam opinati ſunt, ꝙ abſtracta ex hoc habent primo, ꝙ nõ ſunt cõmunicabilia in plura numero differentia in eadem ſpecie, quia carent materia, quia licet in eis ſit carentia materiæ, tamen cum talis carentia ſit pura priuatio, non po

C teſt eſſe ratio prima ſuæ vnitatis numeralis. effectus enim poſitiuus per ſe habet cauſam poſitiuam. & ideo bene dixit Ariſtote. vbi ſupra ꝙ ſimplicia ſe ipſis ſunt ens & vnum. & per oppoſitum ratio propter quam forma communis materialis eſt, cõmmunicabilis ẽ ex ſua ratione intrinſeca principaliter, & non eſt primo iſta communicabilitas in ea ex mã, quia mã non poteſt eſſe prima cã multitudinis in forma, in via Ariſt. ſed ẽ cauſa ſecũdaria. vbiq; enim locorum Ariſt. dicit materiam eſſe ꝓpter formam, & diuerſitatem in ma

D teria prouenire ex diuerſitate formæ, potius quàm econuerſo. unde Commẽ 1. de anima commen. 53. membra cerui non differunt a mẽbris leonis, niſi quia anima differt ab anima. &. 2. de ani. com. 60. melius exiſtimare, ꝙ diuerſitas formæ eſt cauſa diuerſitatis materiæ, quàm econuerſo Vnde ſi forma aſini eſt multiplicabilis: hoc eſt ex ſua intrinſeca natura prĩcipaliter, & eſt ex materia tanquam a cauſa ſecundaria, & quaſi concomitanter. & per oppoſitum forma ſolis: ſi non multiplicatur in plura ſuppoſita, hoc nõ

E eſt principaliter propter defectum materiæ, quia dato ꝙ forma ſolis ex ſua ratione intrinſeca eſt multiplicabilis in plures ſoles, & tamen quod non poteſt iſta aptitudo reduci ad actum propter defectum materiæ, ſequitur igitur quòd ſit otioſa ĩ natura contra Philoſophum primo cęli tex. commen. 32. vbi habet, quòd Deus & natura nihil fruſtra faciunt. Confirmatur, quia natura nunquã deficit in neceſſariis. vnde philoſophus. 2. cęli, & mundi. tex. commen. 50. probat. quòd ſi natura dediſſet aſtris potentiam, reſpectu motus ꝓ

F greſſiui. vtq; tribuiſſet ſibi organa neceſſaria. & eodem modo in propoſito, ſi natura poſuiſſet aptitudinem naturalem in forma ſolis, ad multiplicationem tribuiſſet vtique oportunitatem ex parte materiei ſi, & cum in ęternis non differat poſſe ab eſſe, de facto eſſent plures ſoles. Nec valet dicere, quòd ipſa bene eſt realiter multiplicabilis, ſed impedimentum prouenit a materia, ſic enim dicere nihil eſt dicere, quia eodem modo ratio Ariſt. ſolueretur.

Amplius

G Dubitatio Amplius quicquid eſt poſſibile ex parte formæ, eſt poſſibile ex parte materię, & econtra. potentia enim paſſiua diffinitur per actiuam & ecõtra, vt patet 9. meta. tex. commẽ. 2.

Solutio. Sed dices, quare ergo Ariſt. 1. cœli & mundi tex. com. 93. iſto modo ſoluit quæſtionem ibi inductam, inquiens quod mundus, quia conſtat ex tota ſua materia, ideo vnus eſt?

Reſpõdetur, ꝙ Ariſt. & ſui ſequaces, videntes iſtam indiuiduorum multiplicationem non contingere, niſi in formis materialibus, in quibus tota ſpeciei perfectio non poterat in vno ſaluari ſuppoſito, perpetuo tempore, H propter ꝙ ſolicitudo diuina miſerta, dedit modum per quem poſſint ſaluari in ſpecie, ideo dixerunt hanc multitudinem prouenire a materia. ſed qui ĩ libro qui dr̃ Timæus, perſcrutat' fuerit, inueniet illud quod nos diximus ſine dubio.

Sed dices Auer. & Ariſt. abſolute videntur enuntiare quamlibet formam eſſe plurificabilem, quia Cõmen. dicit, & iſte eſt intellectus cuiuslibet formæ. Reſpõdetur ꝙ Auer. gloſſat Ariſt. debet ſua gloſſa ire iuxta textum. manifeſtum eſt autem, I ꝙ tex. Ariſt. loquitur de formis exiſtentibus in materia, ſiue ſint naturales, ſiue artificiales. uel ſi vl'r intelligatur. gloſſo ſic (quia eſt mihi data gloſſandi licentia) ꝙ forma quælibet inquantũ forma, eſt multiplicabilis in plura ſuppoſita, ſed iſta ẽ potentia logica, non phyſica. Differentia autem magna valde eſt, inter vtranq; potentiam, vt alias declaraui. quia potentia logica. non dicit aliquid reale, ſed dicit ſolam non repugnantiam, cauſatam ex rationibus terminorum inquantum non repugnant, & de tali potentia multæ propoſitiones verificantur in philoſophia naturali, ſicut illa in. 6. phyſic. tex. com. 15. de motu qui inquantũ motus velocitabilis infinitum. & illa. 5. phy. tex. com. 45. motus, quilibet inquantum motus poteſt eſſe irregularis. & illa Auer. 7. phyſi. com. 2. vbi habet ꝙ cœlum inquantum corpus, poteſt quieſcere & mille cõſimiles, quæ tamen potentia phyſica, & reali non poſſunt verificari, alioquin aliquid reale fruſtraretur ĩ natura. vnde de tali potentia phyſica loquens Auer. 1. cœli. in. c. 20. inquit, ꝙ ſi aliqua materia fuerit, cui' L potentia nunquam exit ad actum, » iſta potẽtia eẽt ocioſa, & ſuperflua. » ſic igitur vulgata Ariſto. propoſitio, & Commen. vl'r intellecta, habet veritatem de potentia logica. vnde ibidem Comm. dicit, ꝙ ideo dicitur in diffinitione vl'is quod eſt aptum dici de pluribus. forma enim eſt ſubiectum vl'itatis. ecce quõ ſm logicam conſiderationem, habet veritatem allegata authoritas. Et ex hoc patet quomodo argumentum Scoti, in 2. ſentẽtiarum. diſtin. 3. q. vlti. de multiplicatione angelorum in eadẽ ſpecie, quod innititur huic propoſitioni videlicet, ꝙ omnis quiditas eſt de ſe multiplicabilis, non procedit. quia ſi propoſitio intelligat illam multiplicabilitatem eſſe ex natura rei, ſic negatur a philoſophis. Si autem intelligatur ſecundum logicam conſiderationẽ, tunc non habet intentũ ſuum ibi. Nota tamen ꝙ Com. 1. cœli & mundi. com. 96. inquit. demonſtrationem illam qua Ariſt. demonſtrauit mundum eſſe vnum, ex hoc quod conſtat ex tota ſua materia, eẽ demonſtrationem propter quid, & M per

Formã inquãtũ formam eſſe multiplicabilẽ in plura ſuppoſita quõ gloſſari d bet.

De potentia logica, vide ſ. i ꝓpõne. 41.

Fruſtra eſt põa q̃ nũquam exit ad actũ. & qua potẽtia intelligatur.

A per cauſam. Quare igitur ſi materia eſt cauſa multiplicationis indiuiduorum in eadem ſpecie. Auer. dixit formam eſſe ſubiectum vniuerſalitatis,& dixit iſtum eſſe intellectũ cuiuslibet formæ,niſi eſſet ꝙ comparando in iſtis, quæ multiplicantur,in eadem ſpecie formam,& materiam,forma veriori modo eſt cã communicabilitatis. communitas enim,quæ eſt ex materia, eſt ſecundum ꝙ intelligitur, & eſt in anima tantum,quia non intelligitur niſi ꝑ priuationem omnium formarum, materia enim negatione cognoſcit. B 10.meta.tex.commen.24.ſed communitas ipſius formæ vniuerſalis, ẽ extra animam in potentia. Ampli' autem vt inquit Commen. materia non habet aliquam intentionem,intellectam in actu de ſe, ſm quam eẽ poſſit prædicabile,& vniuerſale aliquod. Vnde Alexan. ſcripſit demonſtratiuę,ꝙ materia non eſt genus. materia etiam eſt cauſa multiplicationis merito dimenſionum, a quibus recipit diuiſionem in ſuis partibus,vt dicit Commen.in lib. de ſubſtantia orbis. & ideo demonſtratio illa eſt a priori,& per cauſam. Sed C aduerte,& conſidera ꝙ ratio prima ex forma mundi proficiſcitur, & ſic ſunt vna cauſa completa, ne videatur tibi mirum hic.nam vide in tex. commen. 100.in eodem.1.de cœlo in ſimili.vbi Ariſt.facit demonſtrationem propter quid,reſpectu ęternitatis motus.Commen. dicit in cõmen.ꝙ illa demonſtratio non eſt ꝑ cauſam completam, ſed ſolum procedit ſecundum neceſſitatem materiæ iſtius corporis,quia natura eius non eſt innata moueri violẽter, nec naturaliter,tamen cauſa completa, & principalis,eſt natura intelligentiæ,quæ eſt abſtracta a materia, & D non cadit labor,aut fatigatio in ea.

Sed quod decipit multos in hoc, ẽ dictum vulgatum apud Peripateticos,qui conſueuerunt dicere frequẽter multiplicationem indiuiduorũ in eadem ſpecie,a materia prouenire. Vnde Commen.in.7.meta.com. 28 multiplicatio indiuiduorum in eadem ſpecie,ab vno generante:prouenit propter multitudinem materierum in quas agit. idem in lib. deſtruct. in diſpu. 1. in ſolutione. 7. dubii.inquit.ꝙ ponere plures animas E ſeparatas numero a materia,eſt opinio non conceſſa ab omnibus philoſophis.Cauſa enim pluralitatis, ſiue numeralitatis,eſt materia apud philoſophos. Et cauſa conuenientię in multitudine numerali, ẽ forma. hoc idẽ aſſeuerat lucidiſſimus Themi.in pleriſq; locis, vt.1.de ani.ca. 24.& in.3.de anima.cap.32. & Alexan.& plures alii,ſed hoc ideo cõtingit,quia vt ſupra dictum eſt huiuſmodi multiplicatio non inuenitur niſi in formis exiſtentibus in materia.& ſic per oppoſitum dixerunt talem conuenientiam eorũ, quæ ſunt F in eadem ſpecie, eſſe a forma iuxta illud Porphyrii,participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo,ſicut in ſimili dixerunt ſenſibilitatem prouenire a materia, & intelligibilitatem a forma,quia ſolum res in materia exiſtentes, ſunt ſenſibiles.& quia materia propinqua, eſt per ſe ſenſibilis,ſed forma nõ eſt ſenſibilis niſi mediante ſua operatione, & dixerunt ꝙ illa comprehenditur ab intellectu, vt dicit Comm.in.12. meta.in com. 14. ſic pariformiter, quia multiplicatio in eadem ſpecie

In cap. de ſpecie.

G non prouenit,nec inuenitur ſm Philoſophos,niſi in rebus mãlibus,non aũt in rebus abſtractis a mã,quia nihil nã ſuperfluum operatur,ideo dixerunt,cõiter multiplicationẽ rerũ numero differentium, prouenire a mã.Sed cum Peripatetici interrogati fuerint de forma,& mã in iſtis materialib⁹,vtrum quia mã eſt primo cõicabilis,ideo forma eſt cõicabilis, an quia primo forma eſt cõicabilis, ideo fuit materia cõicabilis? Reſpondebunt ſine dubio in hoc, ꝙ potius cõicabilitas formæ coegit multiplicari mãm,quàm econtra. In hoc n.
H vt inquit Com.in.2.phyſi.auſcul.in com.87,Ariſt.reſiſtit,& aduerſatur antiquis.Nã ipſi opinabant̃, ꝙ formæ ſequuntur de neceſſitate naturam materiæ.& quod diuerſitas earum,eſt ex diuerſitate materiæ. Et ipſe intendit deſtruere hoc,qm̃ ipſe opinatur econtrario.ſ. ꝙ materia ſequitur formam.vnde Ariſt.ibidem in tex.com.91.inquit. & vtraq; quidem phyſico dicẽdæ ſunt cauſæ, ma
„ giſaũt ea cuius gratia.cã.n.hęc ma-
„ teriæ eſt,ſed non hæc,ipſius finis.
„ Et.7.meta tex.com.39.non ſolũ
ADDI. enim de materia oportet ſcire phy-
I ſicum,ſed & de ea,quæ ſm rõnem,& magis,vbi Com. naturalis non dẽt perſcrutari de ſubſtantia,quæ ẽ materia,quia materia eſt propria entibus naturalibus,ſed & de ſubſtantia, quę eſt forma,ſed tamen ad terminum notum,& perſcrutatur de hac ſubſtantia magis,quàm de ſubſtantia,quæ eſt per materiã,& hoc declaratum eſt,in.2.phy.videlicet.t.c.91. Et in primo de phyſico auditu.tex. commen.55. vbi adducit diſcordiã
„ inter Platonem, & alios antiquio-
„ res,quia illi ponebant duo ex parte formæ,& vnum ex parte materiæ. K
Plato autem opinabatur econtrario ꝙ duo erant ex parte materiæ.ſ.magnum,& paruum, & vnum ex parte formæ,quæ erat idea ſm ipſum.Ariſto.autem in tex.com.56. videt̃ magis fauere prioribus in hoc,& diſcrepat a Platone, quia ad patiendũ inquit,ſufficit vnum,& ita Ariſt.opinatur,ꝙ in rebus habentibus multitudinem,non eſt prima ratio multitudinis à principio paſſiuo, ſed potius à forma,licet materia ſit cauſa ſecunda,comparata ad formam, & iſta non poſſunt(per vitam meam) L
negari ab homine exercitato in via Peripateticorum.& pauci peruenerunt ad hoc.

PROPOSITIO XII.

Ab uno agente,inquantum unũ, immediate non prouenit niſi unum.

Famoſa nimis eſt propoſitio, & colligi poteſt ex dictis Philoſophi.in.2.de generatio.& corrupt.in tex.commẽ.56.& habetur ab Auer. contra Auic.in.12.meta. in cõ.44. M
& in lib.deſtructio deſtru.in diſpu. 3.in ſolu.25.dubit. inquit magnus Alber.in cõ.ſup lib.de cauſis. ꝙ iſta propõ ab oĩbus fuit conceſſa philoſophis,excepto Auicebron, qui negat eam in lib.fontis vitæ. Iſta propoſitio male intellecta deduxit plures ſapientes præcipites in graues errores. Et Auic.eſt vnus de illis, qui fundans ſuã intentionẽ ſuper hoc, ĩ 9.ſuæ primæ philoſo.ca.4.de productione intelligẽtiarũ, poſuit puentũ,& cõſequutionem,quia prima intelligẽtia,cũ ſit maxime vna,& maxime ſimplex,immediate ſolũ vnũ producit,

Alber.magnus.

Opinio Auic. ſuæ met.ca.4.

A producit,& erat eſſentia ſecundę intelligentiæ, quæ eſt primũ cãtũ primæ, & eſt deficiẽs a ſimplicitate, & vnitate primæ. vnde in natura eius eſt multitudo. vnde ſi ab vno ſimplici, immediate poſſent plura prouenire, tunc nõ eſſet aliqua ratio diſtinctionis in eis. ſi enim cã eſt vna, oĩbus modis reſpectu eorum, tũc illa eſſent eadem. oĩs. n. diſtinctio, q̃ eſt in cãtis, debet reduci ad aliquam diſtinctionem ĩ cã. Sed in prima cã, nulla prorſus eſt diſtinctio, quia eſt in fine vnitatis, & ſimplicitatis, vt teſtantur omnes. oportet igitur, ꝙ v-
B num immediate a prima cã proueniat, & tale non poteſt eſſe aliquod materiale, quia tunc aliqua multitudo, & compoſitio, & nouitas eſſet in prima cã igitur eſt abſtracta ſũba, & ita dixit ſecundã producere tertiam
Impugnatio. & ſic deinceps. Sed iſta opinio eſt imaginaria, & falſa. vt inquit Com. in locis prædictis, quia tunc eſſet aliqua pluralitas ſine cã, quia Auic. in illa ſecunda intelligẽtia, quæ eſt primum cãtũ, poſuit aliquam multitudinem. & ſic videbatur Auic. dicere duo repugnantia. Nã ſi ab vno non
C prouenit niſi vnũ, & in. 2. dicto aſſerebat Auic. ꝙ ĩ tali vno erat aliqua pluralitas, ergo illa eſt ſine cauſa.
Opinio Sco. 4 ſententiarũ diſtin. 1. q. 1. Subtilis ẽt doctor in hac materia vr̃ defeciſſe. Nã in. 4. ſnĩaꝝ diſtin. 1. q. 1. in rñſione ad rõnes Auic. inquit, ꝙ ſi illa ꝓpõ ab vno inquantũ vnũ,
» intelligat de oĩno uno in re, qd non
» poſſunt immediate plura prouenire
» falſa eſt. Sufficit. n. in agente per intellectum, & voluntatem, diſtinctio cognitorum, ſiue diſtincta cognitio plurium, ad hoc ꝙ plura immediate proueniant. Et vr̃ prima facie iſta
» eſſe rñſio Auer. 12. met. in Com. 44 vbi inquit, ꝙ non eſt impoſſe, vt il-
D lud quod eſt per ſe intelligentia, & intellectus, ſit cã pluriũ entiũ, ſm ꝙ ex eo intelliguntur multi modi.
Impugnatio. Sed iſta poſitio non poteſt ſtare in uia Peripateticorum, nec eſt de mẽte Auer. quia ipſi ponunt, ꝙ prima intelligentia non ſolum in re eſt oĩbus modis vna, & ſimplex: verũetiã & in cognitione. etiam volunt ꝙ vnum ſolum diſtincte intelligit & eſt ſua eſſentia. nõ enim intelligit aliud extra ſe, quia oĩs intelligentia intelligens aliud, eſt cauſata ſm ipſos. vt dicit Com. in lib. deſtru. in diſpu. 3. in ſolu. 18. dub. & iſta eſt põ eorum
E in. 12. meta. in tex. com. 51. Ioãnes
Opinio Bac. in. 2. ſententiarum diſt. 2. q. 1. arti. 2. Et Greg. Arimin. Baccho etiam in hoc vr̃ defeciſſe. nã in. 2. ſnĩarum diſtin. 2. q. 1. arti 2. dicit de mente Ariſt. & Com. ꝙ Deus inquantum intelligit ſeipſum in rõne finis diuerſimode immutabilem ſiue attingibilem ab aliis intelligentiis, quæ ab ipſo dependent, vt a fine per viam reſultationis deriuatur illa multitudo in ipſis, & non per viã efficientiæ. Et ita etiã poſuit Grego. Arimin. iu eodem loco quaſi, ꝙ nõ inconuenit vnum eſſe finem pluriũ immediate, licet inconueniat de efficiente. Sed iſta opinio ſtare nõ po-
F teſt in via iſtorũ, quia cognitio Dei
Impugnatio. eſt abſoluta, & non relatiua. In hoc enim Com. arguit Themi. in. 12. meta. quia dicebat ꝙ Deus cognoſcit entia inquantum cognoſcit ſe eſſe cauſa, omnium entium. Amplius, finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria, aut dicit Commentato. in libro de ſubſtantia orbis. capitulo ſecundo, Si igitur aliquid immediate non poteſt terminare depẽdentiam plurium in ratione efficientis, nõ poterit ẽt terminare ĩmdeiate in rõne

G finis,quia finis eſt propter quẽ agẽs agit. Dicamus igitur prædiſtinguen tes multiplicitatem propoſiti Theo rematis. Nam vt inqnit Ariſt. in. 1. cœli,& mundi,in tex.com. 110. vbi eſt multiplicitas,& æquiuocatio,ſem per eſt confuſio apud intellectum. Aduerte igitur, vt inquit Auer. in li bro deſtruct. in diſpu. 3. in ſolution. 1. dub. Agentia ſunt duobus modis, immo tribus modis. Primus modus agentium eſt eorum, quorum ſua actio eſt vna tantum per ſe,ſicut calor agit calorem tantum per ſe,& fri

Propoſitio ꝓpria.

H gidītas frigiditatem,& talia agentia vocantur naturalia. Secundus vero modus eſt, quando aliquod agens quandam interdum agit actionem & interdum eius contrarium, & talia agentia a philoſophis vocantur volentia,& eligentia, & quodcunq; agens fuerit huiuſmodi agit ſine dubio,cum deliberatione,& meditatione. Et ſubdit tertium modum agentium,dum inquit, vnde primum agens benedictũ nequid aliquo iſtorum modorum denominari agere, eo modo quo generabile, & corruptibile agere denominantur. Nã vt

I ipſe ſcribit in. 11. diſpu. in ſolutione 1. dub. dicunt Peripatetici loquentes ſm veritatem, ꝙ entia procedunt ab eo modo altiori, quã ſit natura, & quàm humana voluntas, & iſte modus clare non poteſt comprehendi niſi ab ipſo. Si igitur loquamur de agente naturali,dicendum eſt, ꝙ ab vno per ſe (vt gloſſat Auer.) non poteſt prouenire niſi vnum, quia, per accidens poſſunt plura prouenire Nam calidum per ſe calefacit,ſed per accidens infrigidat,& ſic frigidũ per ſe infrigidat, & per accidens calefacit. ꝓpter ꝙ ventres hyeme,& ve re calidiſſimi ſunt natura, vt dixit K

Hippo. in prima particula ſeparatorum ſermonum. In talibus etiam re quiritur, ꝙ ſit agens eodem modo diſpoſitum,& ꝙ ſit idem finis,& intentio agendi,& modus agendi conſimilis, & ꝙ actio naturalis agentis ſit reſpectu eiuſdem paſſi. propter primum dicimus,ꝙ idem ſol per diuerſas ſui diſpoſitiones acceſſus & elongationis operatur contraria. videlicet,generationem,& corruptionem|. & nauta| per præſentiam eſt cauſa ſalutis nauis, & per abſentiam ſubmerſionis. ſic enim idem erit cã L

contrariorum. 2. phy. tex. com. 30. Similiter quando aliquid agit, vt in ſtrumentum aliud agit, quam dum operatur, vt agens principale, vt dicam in ꝓpria propoſitione de hoc. Similiter idem aer in ſphæra ignis exiſtens deſcendit, in ſphæra autem aquæ aſcendit, propter diuerſos fines,& intẽtiones,quia quod eſt graue reſpectu alicuius in ſimplicibus, debet eſſe ſub illo,& ꝙ eſt leue reſpectu alicuius debet eſſe ſupra illud. Similiter tepidum infrigidat calidũ & tamen frigidum calefacit ꝓpter diuerſitatem paſſorum,& quia com M

paratione calidioris tepidũ eſt frigidum,reſpectu vero frigidioris eſt calidũ. Et ſimiliter ignis liquefacit ceram,& lutum condenſat. Similiter ab eo eodem agente naturaliter poſſunt prouenire diuerſi modi agẽdi, quorum vnus eſt realis, alter intentionalis, vt clarum eſt.

In agentibus etiam naturalibus A D D I. ab eodẽ agente ſm diuerſas menſuras poſſunt in idem paſſum plura ꝓduci, vt calor ignis per calorem excedentem, vel conuertit in ſalſum ſaporem, p ampliorẽ adhuc in ama-

rum

A rum,ſed vltimate adhuc intenſus calor generat in ipſum acutum ſaporem,vt dicit Iſaach in dixtis particularibus cap.14. in agentibus etiã naturalibus diuerſimode diſpoſitis ex materia vna habente etiam in ſe diuerſas diſpoſitiones,poſſunt plura prouenire,vt idem calor naturalis ſecundum medicos,ſecundum diuerſas menſuras ex eodem chylo,qui tametſi vniformis apparet ex natura rei,tamen eſt difformis,generat quatuor humores. nam calor naturalis ſi ſit remiſſus generat phlegma, ſi tẽperatus generat ſanguinem,ſi excedens

B choleram,ſi adurens melãcholiam.ita chylus habet diuerſas ſubſtantias,videlicet,aquã ex qua phlegma.vnctuoſũ ex qua ſanguis, ſubtilẽ ex qua cholera, groſſum ex qua melancholia. Sed eſt dubium de motu cordis,qui eſt dilatationis, & conſtrictionis.Nam talis motus nõ videtur eſſe motus inſequens cognitionem animæ,neq; electionem voluntatis,quia iſtæ ſemper eſt in nobis,& ſi eſt a virtute naturali, quomodo ab agẽte naturali proueniũt motus contrarii? Forte propter

Difficultas de motu cordis.

Opinio Ariſt. in li. de morte & vita.

C hoc Ariſt. in libro de morte, & vita huiuſmodi motum attribuit quantum ad dilatationem ſpirituificationi ſanguinis,quæ fit a calore naturali ipſius cordis,& ideo in tali ſpirituificatione intumeſcit, & rareſit, ad magnam extenſionem, & ſic contingit fieri eleuationem in ipſo corde. Conſtrictio autem fit ab alia natura,ſcilicet a grauitate propria membri vim paſſi,& concurrit cum hoc frigiditas aeris occurrẽs,qui per anhelitum attrahitur per pulmonem, & ita motus iſti contrarii ſm philoſophum non ab vna,& eadem natura proficiſcũtur,ſed a duabus diſtinctis. Verum iſta poſitio Ariſt. non

D

placuit poſteriorib⁹.& Auer. in hoc diſcrepat,in.2.Collig. Et bea. Tho. in ſpeciali opuſculo de motu cordis. & omnes medici tenentes huiuſmodi motus a virtute procedere, & in hac via oportet dicere ꝙ proueniũt a virtute animæ ſine cognitione operante,& non inconuenit ꝙ oppoſiti motus proueniant ab eadem virtute,quæ ad inſtar naturalis agentis operatur propter diuerſos fines, & neceſſitates,maxime,quia nõ ſimul immediate ambo producuntur, cũ inter eos mediat quies. ꝓbatum eſt enim in.8.phyſi.ꝙ duo motus oppoſiti inſimul continuari non poſſunt,vt patet tex.com.62.& ſic intelligis quomodo propoſitio ꝓcedat de agẽte naturaliter. Sed tunc iterum eſt vna difficultas de virtute informatiua exiſtente in ſemine,quæ eſt naturaliter agens,& tamen ab ipſa plura procedunt.Niſi eſſet ꝙ talẽ diuerſitatem ipſa non operatur,niſi inquantum rememoratur a ſuperioribus cauſis,& ab ipſa intelligentia.opus enim naturæ eſt opus intelligentiæ non errantis,vt.d.Com.12 met.in com.18.vnde cum duo ſint principia agentia,natura, videlicet, & intellectus,nec plura, natura autem ſit ad vnum,relinquitur ꝙ omnis diuerſitas ſit ab intellectu,nec ab alio poteſt eſſe principio,& ita virt⁹ informatiua non ratione, qua forma eſt,aut natura, ſed inquantum eſt exemplar,vel inſtrumentum intelligẽtię plura operat̃. Ita nota biliẽ ſcribit Alber. magnus in lib. de cauſis.trac.2.ca.vlti. In agẽtibus autẽ cũ cognitione, & electione locũ nõ hẽt ꝓpoſita enũtiatio, q̃a a talibus

Opinio medicorũ Auer. & beati Tho. in opu. ſuis.

E

Dubium de virtute in formatiua.

Solutio.

F

Quomodo in agẽtib⁹ cum cognitione & electione locum non habeat ꝓpo. iſta.

 poſſunt

G poſſunt prouenire oppoſiti effect⁹.
Nam vt ſcribit Philoſoph⁹ in.9.pri
mæ philoſophiæ.tex. com. 20. ſunt
oppoſitorum. vnde Scotus in.1.ſen-
tentiarum.diſtin.39.q.1.inquit, vo
luntas inquantum eſt actus primus
„ libera eſt ad oppoſitos actus contra
B riè, vt velle,& nolle, vel amare, & o-
„ dire,& ad oppoſitos actus contradi-
„ ctoriè, vt velle,& non velle, & me-
diantibus illis actibus oppoſitis libe
ra, eſt ad oppoſita obiecta ad quæ tē
dit. Et iſta eſt gloſſa etiam Auer. in
diſpu.3.in lib.deſtru.in ſolut.1. du-
bii. Fallit etiam illa propoſitio vni-
H uerſaliter in animalibus, quæ ſunt
hic in quibus proueniūt plures mo-
tus, licet illud ſit per accidens, vt de-
„ clarat Commen.in.8.phyſi. in com
„ men.51.vbi inquit, non eſt opinan
„ dum, ꝙ primus motor in illis mo-
uet pluribus motibus ex ſe. vnus.n.
motor non mouet eſſentialiter niſi
vno motu. Et hoc quod inuenitur
in iſtis motis, ſcilicet habentibus a-
nimas, ꝙ vnus motor in iſtis mouet
pluribus motibus eſt per accidens,&
parū infra ſubdit, ab vno enim mo-
tore eſſentialiter non prouenit niſi
I vnum motum, ſed multa intrant ip
„ ſum per accidens. Pro quo debes ſci
„ re ꝙ iſti motores ſunt moti. Nam
anima talium mouetur ab appetibi
li, quod concurrit, vt primus motor
in motu animalium, & ideo vide-
mus animalia plures motus exerce-
re, vt declarat Philoſophus, & Com
men.in.8.phyſico.in text com. 20.
& in.3.de anima. Radicalis autem,
& præcipua cauſa huius eſt compo-
ſitio inuenta in eis, quia ſunt formę
in materia, ſicut per oppoſitum cau
ſa vnitatis,& ſimplicitatis motus ꝓ-
uenientis in abſtractis eſt ſimplici-
tas ſua, ſicut declarat Com. & Ariſt. K
in.8.phy.tex.com.53.& etiā Auer.
in libro de ſubſt.or. Sed videam⁹ Quomodo locum habeat ꝓpoſitio in intelligẽtijs.
in tertio modo agentium, quæ vide
licet non agunt naturaliter, neq; a-
gunt voluntate noua, ſicut eſt in no
bis. vtrum in talibus ab eodem plu-
ra poſſunt prouenire. Et ſm qđ reci
tat Auer. iſta propoſitio ſm Algaze
lem,& Auicē. ab vno non prouenit
niſi vnum, non habet veritatem in
formis materialibus, ſed in formis
abſtractis a materia, vt eſt videre in
3.diſputa.in ſolutione dubii.20.vn-
de ſuper hac propoſitione Auicen.
fundauit ſuam poſitionem de pro-
uentu intelligentiarum, & conſecu- L
tione earum, ſicut ſupra diximus.

Sed iſta opinio non eſt vera. nam
vt inquit Com.in.12.meta.com.44
in intelligentiis non eſt actio ꝓprie
loquendo, neq; conſecutio, ita ꝙ v-
num concomitetur vnum. ſed tan-
tum eſt illic cauſa,& cauſatum, ſecū-
dum ꝙ intellectum eſt cā intelligē-
tis. vbi patet ꝙ in actione ſpirituali,
quæ non eſt verus motus, niſi ęqui-
uoce, vt dicit Com.in.8.phy.in com
men.40.qualis eſt intellectio, & vo
litio.intelligentiæ.n.de virtutib.ani M
mæ non habent niſi intellectum,&
virtutem deſideratiuam per q̄ mo-
uent in loco, vt dicit Com.in.12.me
ta.in com.36.vnde non inconuenit
in tali actione idem intelligibile,&
idem appetibile immediate moue-
re plures intelligentes, & plures ap-
petentes ſicut manifeſte videmus in
cognitione ſenſitiua, quæ eſt vilior
intellectiua, vbi idem obiectum ſen
ſibile poteſt immediate mouere plu
ra media,& plures ſentientes. Et hoc
eſt, quod dicit pulchre Commen. ꝙ
non eſt inconueniens, ꝙ illud quod
eſt

A eſt per ſe intelligentia, & intellectũ fit cauſa plurium ſm ꝙ de eo intelliguntur multi modi, quod non eſt intelligendum, ꝙ primus intellect⁹, ex hoc, ꝙ plures modos intelligendi, aut quia plura diſtincte intelligit producat plura, ſed eſt pro quanto ipſe cauſat diuerſas intellectiones in diuerſis, & ſunt ipſę eſſentiæ intelligentiarum. & hoc eſt, quod dicit Cõ„ men. ibi in com. illud. n. quod intel„ ligit motor corporis cœleſtis, de primo motore, & eſt cauſa in anima cę li eſt aliud quod intelligit ab eo motor Saturni. Et animaduerte ꝙ A-
B uer. i hoc loco videtur ſentire ꝙ duplex eſt actio, vera & metaphorica. vera eſt quando per actionem agentis res extrahitur de potentia ad actũ & de tali, vera eſt propoſitio, ꝙ vna actio ſequitur unũ agens, vnde dicit ꝙ iſta ptopoſitio ẽ imaginabilis. vnde dicit ꝙ ibi non eſt agens, neq; ꝓuentus, neq; conſecutio. & parũ infra dicit, ꝙ mos modernorũ in dicẽ„ do, ꝙ a tali motore prouenit talis „ motor, aut conſequitur, aut præce„ dit, aut talia verba non vere intelli„ guntur de iſtis principiis abſtractis, „ omnia enim iſta ſunt diſpoſitiones „ agentium ſuperficietenus. nam ve-
C re ab agente non prouenit niſi ex„ trahere rem de potentia ad actũ. vnde in tali actione eſt vnum agens, & vna materia, & vna forma reſpectu vnius. Vnde. 12. meta. tex. com. 27. aliud eſt mouens, & materia tua, & mea, & ſpecies tua, & mea, eſt etiam alia productio per viã cauſæ, & cauſati ſm ꝙ intellectũ eſt cauſa intelligentis, & in tali vnum poteſt eſſe cã plurium, ſm ꝙ de eo intelliguntur multi modi & hoc habet ipſe in ſimili in tertia diſputa. in ſolu. 18. dubij. vbi habet ꝙ in talibus ab vno po- D teſt prouenire pluralitas in exemplo pulcherrimo, in quo comparat vniuerſum animali, quod teſte Philoſopho in. 8. phyſi. tex. com. 17. dicitur Microcoſmos, vnde quemadmodum in vno animali eſt vna aĩa a qua prouenit motus localis, qui aſſimilatur motui cœli, & motus aliorum orbium ſub orbe ſtellato aſſimilantur particularibus motib⁹ exiſtentibus in cæteris membris: & in tali animali eſt vna virtus, a qua ꝓueniunt omnes virtutes, quæ coadunatæ tendunt ad vnum finem, qui ẽ conſeruatio ipſius animalis: multo E magis oportet ĩmaginari hoc eẽ in animali maiori. videlicet in vniuerſo, vnde concludit ꝙ eſt vna virtus ſpiritualis, quæ connectit omnes virtutes ſpirituales, & corporeas, & eſt vnigenea in toto orbe, & in toto vniuerſo, & non ſequitur ex extenſionẽ vnius virtutis in pluribus rebus, qđ ſit in ipſa virtute pluralitas, & concludit. patet igitur ex iſtis, ꝙ pluralitas poteſt prouenire ab vno. vbi patet ſm mentem Auer. in tali agente quod non agit, ſicut agens naturale extrahendo rem de potentia ad a- E ctum. Sed agit altiori modo quã natura, & humana voluntas, ꝙ & ſi ſit in ſumma ſimplicitate, & vnitate qđ ab eo poſſunt plura pronenire, & cãri. Nec valet ſi dicatur, ꝙ hoc habet veritatem in genere cauſæ finalis. Nam Commen. intra parum ibidẽ loquens qualiter entia intellectualia ſint a primo principio, inquit hæc verba formaliter. Amplius In fine. 3 dubii. declaratum eſt a philoſophis, quod id quod dat entium ſeparatorum a materia finem, eſt illud, quod dat „ eis eſſe. forma enim, & finis ſunt „

G idem in hac ſpecie entium. ergo illud, quod dat finem huic eſſe eſt agens. apparet idcirco, ꝙ primũ principium eſt omnium iſtorum principium. ſ. agens & forma, & finis. Ex quibus verbis bene patet quantum deuiauerit Gregor. Ariminenſis, & alii in via Auer. ibi etiam ponit modum tactum in. 12. meta. in comm. 44. ꝙ in eis ſolum eſt cauſa, & cauſatum ſecundum ꝙ intellectum eſt cã intelligentis. Nam. 3. de anima. text. com. 54. obiectum mouet intelligẽtem, & eſt cauſa eius efficiens ſub ratione, qua eſt intelligens. Vnde Cõmen. 5. metaph. dicit, ꝙ intelligens conſtituitur per intellectum & non econtra, vt patet commen. 20. & inquit, rurſus ex aliorum principiorũ ſeparatorum eẽ cõſtat, in eo ꝙ imaginantur de primo principio, & nõ eſt impoſſibile ꝙ ab vna, & eadẽ reſumantur diuerſæ imaginationes, ſicut non eſt impoſſibile. ꝙ ex aliqua pluralitate ſumatur vna imaginatio. iam igitur inuenimus viã, quõ intelligentiæ ſunt a prima, & eſt qa intellectus diuinus eſt obiectum intelligibile a quo producuntur multæ intellectiones in diuerſis intelligẽtibus ſm ſuæ naturę capacitatem. vnde cum intellectio, & ſcientia Dei, & res intellecta ſint omnibꝰ modis eadem, & ſciẽtia Dei eſt cauſa entium: ſic dicimus ꝙ ſicut intellectum mouet plures intelligentes, ſic ſcientia Dei eſt cauſa omnium. talis igitur pluralitas per viam intelligibilis poteſt prouenire ab vno ſine aliquo inconuenienti, ſicut ab vna, & eadẽ re ſumuntur diuerſæ imaginationes. Et aduerte ꝙ non eſt opinãdum, ꝙ intellectus intelligentiarũ præſupponatur huic actioni, immo talis actio eſt ipſa productio qua ꝓducuntur, & conſeruantur perpetuo ab ipſo primo triplici cauſalitate. Et animaduerte bene, & conſidera, quòd licet a tali agente plura immediate procedant, non tamẽ ęquali proceſſione proueniunt. nam entia ſunt ſicut numeri, vnde quemadmodum omnes numeri proueniũt ab vnitate ſimplici ordine quodam ſeruato, nam vnitas geminata conſtituit binarium, & eadem triplicata ternarium, & eadem quater ſumpta quaternariũ, ita ꝙ omnis multitudo numerorum cauſatur in virtute vnitatis inferentis modo prædicto. & ſi bene, & ſubtiliter contemplatus fueris, inuenies, ꝙ numerus prior ſecundum propriam formam non eſt cauſa poſterioris, quia ẽ ibi prioritas naturæ, ſine cauſalitate. nã vt ſcribit Ariſto. 5. metaph. tex. commen. 19. ſubſtantia cuiuslibet quod ſemel, vt ipſorum ſex non quæ bis, aut ter ſunt, ſed quæ ſemel, ſex enim ſemel ſunt ſex, & Auicen. dixit in tertio tracta. ſuæ metaph. commen. 5. ꝙ decem non ſunt nouem, & vnum aut quinque, & quinq;. apparet igitͬ ꝙ multitudo in numeris eſt in virtute vnitatis inferentis, non in virtute numeri ſub propria forma, qa licet Euclides dicat in. 4 eſ totum, in. 7. concluſione, ꝙ omnis numerus minor eſt pars maioris, hoc locum habet quo ad materiale. Nam vnus numerus ſecundum propriam formam non eſt pars, neq; cauſa alterius. Ita pariformiter imaginare ĩ entibus, ꝙ a prima entitate, & vnitate oĩs numerus, & pluralitas entiũ immediate procedit tanquã a cã efficiente finali, & formali, ſed nõ ęquali proceſſione, ſed ſecundũ ordinem inuen-

Cõtra Gregoriũ de Arimino.

Omnis numerus minorẽ pars maioris, in quibus habet locum.

A inuentum in eis, ex ſuis rationibus formalibus. Non. n. oīa entia æqualiter poſſunt participare eſſe diuinū, & hoc eſt quod clariſſime enūtiauit ſolertiſſimus naturę & Dei rimator Ariſt. in 1. cœli & mundi, ꝙ à primo cōicatum eſt eſſe, & viuerẽ omnibus, iis quidem clari⁹, iis vero obſcurius, vt patet text. cō. 100. ſic intelligas ꝙ omnes intelligentiæ dependent īmediate quantū ad ratione triplicis cauſalitatis, a prima quæ ſimpliciter eſt in cauſata, & licet hmōi intelligentiæ ab eadem cauſa procedant, non tamē æquali proceſſione, quia vna

Oēs intelligētias dependere īmediate a prīa quo īteligat.

B plus appropinquat in participando perfectiones primi quā altera, ſicut vnus numerus plus appropinquat vnitati, q̃ alius numerus. diſtantię. n. entium in hoc ſunt ualde diuerſæ, & ſicut in numeris inter ſe comparatis erat ordo prioris, & poſterioris p acceſſum, & receſſum ad vnum, ſine tamen cauſalitate prioris ad poſterius in propria forma, & omnis pluralitas inuenta in numeris erat a virtute vnitatis inferentis, pariformiter crede ꝙ in intelligētiis eſt ordo prioris, & poſterioris ſm perfectionē in

C intelligendo primum, & in participando perfectionem primi. Et hoc pulchre declarat Auer. in tertia diſputatione, in lib. deſtructionum in ſolutione. 18. dubij. vbi inquit, amplius ꝙ dictæ intelligentiæ inter ſe differunt in nobilitate ſm ſtatū quē hñt de primo principio, in propinquitate, & longitudine, vnde primus intellectus, non intelligit niſi ſeipsū, & intelligens ſeipſum oīa entia intelligit, ſed in nobiliori eſſe, & ordine qui eſſe poteſt, ſubſtantia tamen dicti intellectus primi poſterioris, eſt id quod intelligit de formis, & ordinibus in primo intellectu exiſtentibus, & dictæ ſeparatæ intelligentiæ abinuicem differunt in hoc pūcto.

D vnde ſequitur in hoc ꝙ nullus inferiorū intelligit de nobiliori illo, qd ille nobilior intelligit de ſeipſo, neq; conuerſo. & ꝙ q̃libet intelligentiarū entia intelligit in vno & eodem gradu: ſi. n. ita eſſet, ſequeretẽ quod eēnt vnum & idē, & nō differrẽt in numero, Et hoc dixit ẽt in. 12. meta. in cō. 44. & aliud eſt quod intelligit de primo motore, motor Saturni, & cætera quæ ſequunẽ, ſicut ẽt in numeris, numerus prior nō eſt cā in propria

E forma poſterioris, ſic prima intelligētia cauſata nō eſt cā ſequētis, & poſterioris in perfectione. oēs. n. ſunt a prima tanquā a cā, nō tāquā ab agēte cauſante per verā actionē q̃ fit extrahēdo aliquid de pōa ad actū, quia hæc actio eſt agētiū ſuperficietentiū, i. agentiū corporaliū, q̃ agunt p contactū, ſed talis actio eſt īmaterialis, & eſt eo modo quo intellectū eſt cā intelligētis, & iſte fuit error Auic. quia credidit intelligentiā primę in nobilitate propinquiorē eſſe cām poſterioris, & nō vidit ꝙ oēs ſunt īmediate a prima tanquā a cā, licet nō inæquali pfectione cauſanẽ, & hoc vo-

F luit Auer. iudicio meo occulte dicere in eadē diſpu. 3. in ſolo. 25. dubij. vbi finalr̄ cōcludit ꝙ ſi vera eſt propoſitio dicēs, ꝙ ab vno nō prouenit niſi vnū, ẽt erit vera propō dicens, ꝙ ab vno ꝓcedit pluralitas, nam dicit hoc declaratū fuiſſe in fine 11. met. & eſt locus allegatus in 11. Auer. ſup 12. Ariſt. ī tex. cō. 44. & aīaduerte ꝙ cā intrinſeca illi⁹ multitudinis inuētæ in intelligentiis, eſt ex ſuis rōnib⁹ intrinſecis. & pp naturā pōæ inuētę ī eis, vt dicit Cō. in 3. de aīa in cō. 5. in ſolutione

G ſolutione tertiæ.q. & in cõ. 14. licet cauſa efficiens, & finalis ſit primum principiũ.& ita ceſſat ratio Aui.dicẽtis,ꝙ ſi oẽs immediate procederent a prima, tunc cum illa ſit vna ſimpliciter,nulla eſſet rõ diſtinctionis ĩ eis, Imo ratio diſtinctionis in eis eſt ex rõnibus intrinſecis earũ. quia.n intelligentia Saturni eſt talis,& intelligẽtia Iouis talis, ideo hæc nõ eſt illa, licet oĩum eadẽ ſit cauſa. & põt dari exẽplum in re difficili de ſole. ſol.n. eſt lucidus per eſſentiam. & illuminat oĩa in inſtanti.2.de aĩa.tex.cõm.
H 70.tam cœleſtia corpora q̃ elñta,tñ lux iſta non æqualiter participatur ab iſtis, & a ſole:quia ſol ex ſe lucet, & differẽter ẽt eſt in ſtellis, & in ipſis elemẽtis,quia nobilioti mõ ſunt lucidæ ſtellæ q̃ ſint elemẽta, quia ſunt nobilioris naturæ,& differenter lux iſta reperitur in elemẽtis, quia nobiliori modo participatur ab igne,qui eſt formaliſſimũ inter omnia, licet non luceat nobis in propria ſphæra propter ſuam maximã raritatem,vt dicit Cõmen.in 4. cœli & mundi in cõ.32.& nobiliori modo eſt in aere, q̃ in aqua,& in aqua q̃ in terra, pro-
I pter eandem rationem. vnde ſic conſidera de ſole intelligibili, qui Deus eſt, ꝙ ille eſt qui omnem lucẽ producit intelligentiarũ ſm ꝙ natura earũ requirit.& ſic dici põt,ꝙ licet de⁹ in ſe cõſiderat⁹ ſit maxime ſimplex, & maxime vnus,tñ in virtute eſt plures,quia põt plura producere. Vnde ſm iſtum intellectum dixit Cõmẽ. in lib. deſtruct.in diſp.3.in ſolõ.17. dubij,quod poteſt dici ꝙ nõ eſt ſumme vnus niſi alio modo probetur.& Alber. magnus in coæuis coæuo. 4. q.qua quærit an angeli diſtinguant numero vel ſpe inquit, ꝙ licet Deus in ſe ſit ſimpliciter vnus,tñ inquantum creans eſt quodammodo plu- K res inquantum habet in ſe, & præhabet multas ideatorum ideas. nã alia ratione conditus eſt homo. & alia ratione cõditus eſt equ⁹,vt inquit beatus Aug.in lib.83. qõnum. q. 46 & tunc propoſita propoſitio aliã gloſſam recipit, ſicut vides ꝙ a ſimpliciter vno quo ad eſſentiam, & quo ad virtutem non poteſt niſi vnum prouenire,ſed ab vno ſimpliciter quantum ad eſſentiam, multiplici autem quo ad potentiam,& virtutem,poſſunt immediate plura prouenire. L

PROPOSITIO XIII.

In omni genere eſt unum primum quod eſt metrum,& menſura omnium exiſtẽtiũ in illo genere.

Propoſitio vulgata & ab oĩbus paſſim allegata extrahit̃ ex mente Philoſophi.in.10.meta.in tex.cõ. 7. vbi datur exemplum ĩ coloribus, ex quo ẽt colligitur ex mente Philoſophi,ꝙ in genere entium eſt inuenire vnum primum,penes quod tanquam penes mẽſuram oĩa entia poſſunt menſurari in entitate, & perfe- M ctione,& illud eſt primum principiũ quod eſt forma liberata ab oĩ materia, & ab omni imperfectione, ſicut bene notat ibi Cõ.in cõ.Ex hoc collige ꝙ prima menſura ad cognoſcendum perfectiones rerum eſt per cõparationem ad ſummum,vnde male opinati ſunt, rerum perfectionem attẽdi penes multitudinem,aut paucitatem.Vnde lucidiſſimus Themiſ. Themiſt. inquit in 3. de aĩa, perfectio rerum non numero aut multitudine corrogatur, ſed pondere. vbi etiã dicit capite

A pite. 45. ꝙ qui non plura intelligit pluris eſt, ſed qui meliora, & nobiliora. Vnde intellectus agens non intelligit, vt inquit, priuationes, nec aliquid eorum quæ ſunt hic, vt aſſerit etiam Cōmen. 3. de aĩa. cō. 19. & tñ eſt longe præſtantior intellectu poſſibili agens n. ſemper exiſtimabitur nobilius paſſo, vt ait Ariſto. ibidem. Amplius ſm Philoſophum intellectus primi principij tm̃ vnum intelligit, tñ in nobilitate, & pfectione excedit oẽm intellectũ, cum ſit ens ſimpliciter perfectũ 5. meta. cō. 21. Nō etiam attēditur rerũ perfectio prin- B cipaliter penes durationē, alioquin elēta, & mineralia eſſent perfectiora plantis, & animalibus, contra Philoſophum in 1. de generatione animalium cap. 1. & contra beatum Aug. in. 1. de trinitate, viuentia non viuētibus, intelligentia non intelligentibus, beata miſeris præferenda iudica„ mus. tunc etiam materia eſſet perfe„ ctior forma, quia illa eſt permanen„ tior cum ſit æterna. Forma autẽ corruptibilis eſt, cuius tñ oppoſitũ hẽt Ariſ. 7. & 8. primæ philoſophiæ vtrobiq;. tex. cō. 7. licet. n. perfectum ratione, natura, & tempore ſit prius im- C perfecto, & incorruptibile corruptibili, vt aſſerit Ariſt. in. 8. phyſicæ auſcultationis tex. cō. 75. non tñ quodlibet æternum perfectius eſt ipſo corruptibili. hoc. n. fuit cauſa erroris antiquorum in opinando materiã eſſe ſolam ſubſtantiam, & naturã, vt habetur in ſecundo de phyſico auditu. in tex. cō. 10. & in. 8. primæ philoſophiæ. in tex. cō. 8. contingeret etiam hominem non eſſe perfectiſſimum animalium cōtra ſnĩam Ariſt. in. 2. lib. de part. anim. c. 10. vbi hẽt, ꝙ ſolus hō ex aĩalibus nobis cognitis diuinitatis particeps eſt, aut oĩum maxime, D nã vita hoĩs naturalis non eſt niſi vſq; ad. 70. annos, ſi vera eſt opinio medicorum, ꝙ tempus iuuentutis ſit vſq; ad 35. annos, & tp̃s, profectus, & iuuentutis eſt ęquale tempori defectus & ſenii, & magiſter dixit (videlicet Ariſt.) ꝙ vita eſt media inter 70. annos, & 90. vt recitat Cō. in. 1. de gener. & corrup. in tex. cō. 58. attamen elephas, vt ſcribit Ariſ. in lib. 8. de nã anim. cō. 8. ſm aliquos 200. annos, ſm vero alios 300. viuere perhibetur. Nec perfectio entium attēditur circa multitudinē indiuiduorũ in eadē ſpecie. nam ĩ mineralib', & lapidibus videm' plerũq; rariora E eſſe in nobilioribus naturis quàm in vilioribus.

Et longe plres ſunt fœminæ q̃ mares, ADDI. vt d. Cō. 7. met. cō. 31. ſiſr etiã in aĩalibus, & plãtis: lōge plures. n. ſunt lapilli ĩ littore maris, q̃ hyacinti, aut topazii. & lōge plures ſunt ficus, aut nuces, q̃ pini cupreſſ', & palmę. Nec perfectio entium principaliter attenditur penes localem diſtantiam, nã licet verũ ſit ꝙ nobiliori enti debetur nobilior locus. vnde Ariſt. 1. cœ. & mundi. tex. cō 22. inquit, omnes gentes, & græci, & barbari, eũ qui ſur F ſum eſt locus, Deo attribuũt, vtpote ĩmortale ĩmortali coaptatũ ſit, ĩpoſſe enim, aliter. Tñ nō eſt iſta prima rō, ex qua rerũ pfectio venat', alioquin piſceſq; deguntin aqua, & aues in aere, eſſent hoĩbus pfectiores. Amplius aũt contingeret terrã ſurſum locatã nobiliorē euadere igne deorsũ exñte. Vnde ēt beatus Dion. in lib. cœleſtis hierarchiæ, & ēt in ſuis epiſtolis expreſſe teſtatur, ꝙ beatæ mētes in ſua perfectione non menſurantur penes localem diſtãtiam. ſi. n. angelus ſupremi

Dionyſius de cœleſti hierar.

premi ordinis locaretur in loco infimi ordinis, & angelus infimi in ordine ſupremo, adhuc angelus iſtę ſic ſurſum locatus eſſet diſtătior in perfectione. Et beatus Grego. inquit. ꝙ diabolus vbicunq; fuerit, ſemp in inferno eſt. vñ licet Cōmen. 12. meta. cō. 44. contra Ptolemæū ponat ordinē ī intelligentiis, & orbibus vniformiter attendi in nobilitate, & ignobilitate. iſta tñ non eſt prima ratio, ſed eſt a ſigno non per cauſam. non enim ignis eſt terra nobilior, quia locus ignis eſt nobilior loco terræ, ſed quia ignis eſt terra nobilior. ideo
H natura tribuit ignem eſſe in nobiliori loco, quandoquidem natura rerū nobiliorū maiorem gerit ſolicitudinem. Non etiam eadem rōne perfectio rerū principaliter ex operationibus poteſt venari, quia operationes sūt ſigna operātiū cauſarū. Nec ex multitudine, aut paucitate actionū ſimplr, & abſolute vnū ens alio perfectius iudicari pōt, licet. n. in caducis, & mortalibus, ꝙ plꝛes actiones hēt perfectius ſit, & quod pauciores eſt imperfectius. Vnde teſtatur hoc elementa q̄ ſunt imperfectiſſima omniū, & hñt pauciores actiones q̄ mi-
I neralia, & mineralia pauciora vegetantibus, & vegetantia pauciora brutis, & bruta hoībus. In æternis tñ ſm mentem Auer. in. 2. cœli & mundi. in tex. cō. 63 oppoſitū cōtingit, hoc tñ in iſtis eſt ſignū non cauſa, ſicut intuenti patet. Dicamus igitur ꝙ pri-

Propō ꝑpria. ma menſura entium in entitate, & perfectione inquantum entia ſunt, & inquantum perfecta ſunt, eſt primum ī entitate, & perfectione quod eſt Deus glorioſus, qui eſt prima cā entitatis, & veritatis, & oīs perfectionis 2. primæ philoſophiæ. tex. cō. 4. vnūquodq; eſt maxime tale ꝑ qđ
K aliis ineſt vniuocatio, & ideo penes acceſſum, & receſſum ad primum rerum perfectiones, a priori venantur. vnde. 4. primæ philoſophiæ tex. cō. 18. illud ē verius quod eſt primo vero propinquius. & 1. cę. tex. cō. 100. „ a primo quidem principio cōicatū ē „ eſſe, & viuere oībus, iis quidem clarius, ijs vero obſcurius. & 2. cœli, ſē „ per id melius quod eſt optimo propinquius. & Cōmēt. in cō. 64. inquit „ diſtantiæ entium ſunt valde diuerſę in hoc. & ꝓ hoc facit authoritas eiuſdem. 12. meta. tex. cō. 44. Amplius
L in prædicamentis docuit ſubſtantias ſecundas, quæ ſunt ſpecies, magis dici ſubſtātias per appropinquare primis magis, quæ ſunt maxime ſubſtātiæ. Amplius. 10. ethico. c. 4 ſm vnūquodq; optima eſt operatio optime diſpoſiti, ad potentiſſimū eorū, quæ ſunt ſub ipſa, hoc eſt, circa optimum obiectū talis operatiōis. Amplius. 1. poſterio docuit ꝑ cōparationem ad prima principia, quæ ſunt prima in certitudine, & cognitione venari ꝑſtantiā demrōnū in ſciētiis. nā q̄ procedunt ex proximioribus primis prī cipiis ſunt maioris certitudinis, & no-
M bilitatis. & 1. phy. auſcul. tex. cō. 54. ꝓponit opīonem antiquorū qui poſuerunt pro principio materiali aliquod medium, opinionibus illorū qui poſuerunt vnū ex extremis elñtis: & opinionem eorū qui poſuerūt aerem, ꝓponit opinioni eorū qui poſuerunt aquam. & cā, vt inquit ibi Cōmen. non eſt niſi quia tales comparationes fiunt ad verum ſubiectū, quod eſt prima materia, quæ oīno latet ꝓ eā eſſe ens in potentia. nam qualitates, & contrarietates ſunt minus ſenſibiles in medijs, q̄ in extremis,

A mis,& qualitates aeris ſunt min⁹ ſenſibiles qualitatibus ipſius aquæ. Amplius in 6.ethi.cap.1.hoc præcipit.inquit.n.in oībus dictis habitibus quẽadmodũ & in aliis eſt quoddam ſignum ad quod inſpiciens rationem habens intendit,& remittit.

ADDI. Amplius pro hoc facit authoritas Philoſophi,& Auer.7.phyſi tex.cõ.17.de pulchritudine & fortitudine.

Amplius atteſtantur veritati propoſitæ propoſitionis oẽs medici, qui ponunt corpus tẽperatũ eſſe metrũ, & mẽſurã reſpectu oĩum aliorũ. vñ Gale.in.2. paruæ artis aſſerit, ꝙ eſt ſicut ſtatua Polycleti. Aduerte tñ ꝙ B hoc intelligitur in bonis quod ꝑ acceſſum, ad ſummũ dẽt fieri cõparatio. Fallit autem in malis, quia non datur ſummũ malũ,ſicut quidã opinati ſunt,qui poſuerunt vnum Deũ boni,& aliũ mali. non .n. datur malũ ſimpl̃r, vt probat Ariſ.in.4.meta. & Diony.in lib.de diuinis noĩbus in cap.4.ſed in talibus magis, & minus attẽdũtur penes diſtantiam a bono ſimpl̃r, vt illud magis malũ dicatur, ꝙ a ſummo bono magis remoueť.

Nõ datur malũ ſimpliciter.

Aduerte tñ ꝙ cõparatio entiũ in perfectiõe,& entitate dupl̃r fieri poteſt. C Vno mõ ſub rõnibus trãſcendẽtibus, videlicet inquãtum entia ſũt, & inquantum ſubſtantię ſunt,& iſto modo fit per cõparationẽ,ad primũ ens ſimpl̃r, quod eſt primũ in gñe entium inquantum entia, & tale eſt deus ſublimis qui eſt prima forma, & primus finis entium inquantum entia,& hoc eſt ꝙ largitur nobis prima philoſophia, & iſte eſt finis vltimus quẽ promittit nobis illa ſcĩa, vt aſſerit Cõmen.& Alex. in pleriſq; locis.præſertim.12.met.cõ.5.& 6.& ĩ ſuo prologo ſup illo lib.& in 7.met.

Comparatio entiũ ĩ perfectiõe & entitate dupliciter fieri poteſt.

in cõ.5.& 9. Alio mõ cõparationes D entium poſſunt attẽdi ſm ſpeciales cõſiderationes, & tunc fiunt ꝑ cõparationẽ ad primum in tali gñe ſic cõſideratoꝝ, & iſtę cõſiderationes ſpectant ad ſcĩas ſpeciales, & ad artifices ſpeciales, & ſic veritatem habet propoſitũ Theorema, quod ĩ oĩ gñe eſt vnum primum quod eſt metrum,& menſura oĩum in illo genere exiſtẽtium Et ex hoc patere põt,quantum deuiauerint a veritate ſophiſtæ, & calculatores volentes intẽſionem, & remiſſionẽ in formis attẽdi penes receſſum a non gradu, & multa alia ꝗ lõge intellectum impediunt,& a veritate diuertunt. Sed hic eſt vna difficultas pp quã quidã conati ſunt negare propoſitã veritatẽ. nã inquiũt, cũ Deus glorioſus ſit infiniti vigoris,oẽs igr̃ creaturæ æquali diſtabũt diſtantia ab ipſo,quia finiti ad infinitum nulla eſt proportio, ſicut habet Ariſ.in 3.phy.&.1.cœli. vbi de infinito pertractat, & iſtud vr̃ eſſe vnũ de potiſſimis fundamentis aſſerentium perfectionẽ in entibus non attendi penes acceſſum ad ſummum, ſed penes receſſum a non gradu. Sed hoc argumentũ nullius eſt roboris apud Philoſophos antiquiores. nam F vt ſcribit.Cõmẽ.in pleriſq; locis, finitas vigoris ſm philoſophos cõtingit formis inquantum foꝛæ, licet finitas durationis cõpetat formis inquantũ ſunt in materia, vt patet. 1. cœli in cõ.38.& in cõ.70.& in. 3.cap.de ſubſtantia orbis,tñ ne videamur eorum captiones euitare,& ſubterfugeř,cõceſſo (ſicut eſt rei veritas) ꝙ De⁹ glorioſus ſit infiniti vigoris, nõ pp hoc tolliť quĩ eẽ poſſit metrũ, & mẽſura oĩum entiũ ſub rõne aſſignata. Nã licet perfectio Dei in ſe conſiderata ſit

Cõtra ſophiſtas & calculatores.

E Difficultas.

ſolutio.

G ſit formal'r infinita, tñ vt eſt imitabilis, & participabilis a creaturis nõ eſt infinita ſub tali ratione, quia nulla creatura poteſt participare perfectionem infinitam ſub ratione qua infinita eſt. ſic autem eſt menſura creaturarum, vt imitabilis eſt a creaturis, vnde inquit beatus Augu. ꝙ alia ratione conditus eſt homo, & alia ratione conditus eſt equus, & ideo vt ſic poteſt habere rationem menſurę omnia menſurantis penes acceſſum, & receſſum ad ipſum, quia non omnia in æquali gradu entitatis, & perfectionis participant, & imitantur diuinam perfectionem ſicut ſupra dictum eſt. H

Dictū Aug.

PROPOSITIO XIIII.

Vniuerſalia ordine doctrinæ præcedunt particularia.

ARiſtotelis eſt propoſitio, in. 1. phyſicæ auſcultationis. in tex. cõ. 4. & paſſim allegatur ab omnibus Ordo doctrinæ non eſt aliquod genus demonſtrationis, aut aliqua diſciplinæ maneries, ſicut quidam ſuſpicantur. tunc. n. via doctrinæ non differret a doctrinæ ordine, contra omnes antiquos expoſitores, & contra Themiſtium, Alexan. & Auerr. I qui poſuerũt inter illa. 8. capita quæ in principiis librorum apponi ſolẽt, aliud eſſe viam doctinæ in ſcientiis, aliud autem doctrinæ ordinẽ. Via. n. doctrinæ eſt triplex genus demonſtrationis, videlicet demonſtratio ſigni, demonſtratio cauſæ tñ, & demõ cauſę, & eſſe. Sed ordo doctrinæ eſt diſpoſitio illa, quæ eſt inter ſcibilia ſcientia ſm prius, & poſteri᷑, quæ in conſiderandis attenditur, nã vt inquit Auer. in 5. meta. in cap. de priori, ordo eſt reſpectu primi poſiti, aut intellecti. vnde cũ oĩs ſcia rei habentis cauſas nõ poteſt haberi niſi cognitis cauſis, & proprietatibus cognoſcendis per illas cauſas, cũ vnius, & eiuſdem rei contingat plures cauſas eſſe, quarum quædã ſunt vl'iores, quædam minus vl'es, quædam vero ſunt particulares, & proxime, ita etiã contingit accidentia quædã eſſe cõmunia, & vniuerſalia pluribus, quædam uero appropriata quibuſdam. Merito igitur inter iſta inſurgit difficultas, an incipiendum ſit in ſcientia ab inquiſitione cauſarum remotarum, & maxime vl'ium in tali genere ſpectantium, an a cognitione, L & inquiſitione cauſarum particularium. & penes hoc attenditur ordo doctrinæ ſcientificus, & eodem modo eſt circa demonſtranda accidentia de ipſis rebus, ſicut in philoſophia naturali pulchre dat exempla Auer. in ſuo prologo ſuper lib. phyſicæ auſcultationis, & Ariſt. vult in propoſito Theoremate, ꝙ ab vl'ibus ad particularia ſit procedendum, cuius tres cauſas adduxit Auerr. in ſuo prologo, & etiam 1. phy. tex. cõ. 57. tum quia vl'ia ſunt notiora nobis: tum etiam ne cõtingat reiteratio in M ſcĩa, tum vt demrões procedant ex primis, & ĩmediatis, quas etiam cauſas hinc inde colligit ex mente Ariſ. hic, & in 1. de partibus anim. & in poſterioribus analiticis. Et pp hoc doctrina ordinata, vt inquit ipſe 1. ph. cõ. 1. innata eſt incipere a cognitione cauſarum primarum rei cognoſcendæ perfecte, deinde intendere in cognitionem aliarum cauſarum remotarum ſecundum ordinem, donec deueniamus ad cauſas propinquas exiſtentes in re. Vbi patet quãtum

Quid ſit uia doctrinæ.

Quid ordo doctrinæ.

Cōtra Cōciliatorē, & Vgonē Senēſem, & Iac. de Forliuio.

rum extrauerit Conciliator in differentia octaua. & Vgo Senenſis in 1. techni, & ſequaces eorum volentes Auer. per hoc voluiſſe ſcientias ordinarias procedere per demonſtrationem propter quid, quæ ſit incipiēdo, & demonſtrādo per cauſas remotiores, & demum per cauſas propinquas, non aīaduertentes demonſtrationem per cauſas remotas non eſſe de numero demonſtrationum propter quid: immo ſunt de numero ſignorum & demonſtrationū quia, vt notat expreſſe Ariſt. in 1. poſter, quod non aduertit ille bonus Iacob. de Forliuio, dum aſſerit de mente

cōtra Iac. de Forliu.

B pluſquam Comment. demonſtrationem propter quid in via reſolutiua incepere, & fieri per cauſas remotas, cum falsò ſibi illud imponat, vt manifeſtant exempla eius. Nec animaduerterūt Auer. authoritatem eandē eſſe, cum illa Ariſto. in qua iubet ab vniuerſalibus eſſe incipiendum, & proficiſcendum ad particularia. vbi ſm omnes expoſitores, illud de ordine doctrinę intelligitur fuiſſe dictū. Manifeſtum eſt aūt ꝙ cauſæ primæ entium ſenſibilium in naturali philoſophia non inueſtigantur per demonſtrationem propter quid, ſed p

C demōſtrationē ſigni, ſicut eſt prima materia, & primus motor. Sed quod decepit ipſos fuit, quia non diſtinxerunt inter ordinem doctrinæ, & viā doctrinæ, vnde falſus eſt ſermo eorum. Nam doctrinæ ordo non eſt niſi habitudo & eſſentialis dependētia in ſcibilibus ſciæ, ſm prius & poſterius, vt conſiderationi ſubiiciuntur, & talis eſt, vt a remotioribus, & vniuerſalioribus procedamus, quod in pleriſq; locis obſeruat Ariſt. vnde in lib. phy. prius proponuntur conſiderādę, & inueſtigandę cauſę & principia vniuerſalium rerum ſenſibiliū & cōia accñtia oībus, ſicut tēpus, motus, & locus, deinde in ſequentibus libris deſcendit naturalis, ſecūdum ordinem ad cauſas magis particulares.

Cauſa erroris.

D

Coarctatio propoſitionis.

Propoſita autem propoſitio ueritatem habet in vlibus per vniuocationem dictis, fallit aūt in cōibus cōitate analogiæ, quia in talibus ordo doctrinæ incipit a priori analogato ſub illo, in quo ſimpľr, & abſolute ſaluatur natura eius: in alio autem ſm quid, & ſecundum reſpectū.

E Quo argumento eſt proceſſus Ariſt. in ſcientia diuina, vbi poſita diuiſione entis in ſubſtantiam, & accidēs, incipit in ſeptimo metaph. pertractare prius de ſubſtantia in qua ſimpliciter, & abſolute, & primo ſaluatur natura entis, & deinde de accidente in quo ſaluatur ſecundum quid, & ſecundum reſpectum. Et ita prius occurrit in ordine doctrinæ cognitio ſubſtātiæ, quā cognitio entis, aut accidentis. vnde Ariſt. in 4. meta. text. cō. 2. vbi dixerat, ꝙ ens dicitur de entibus, ſicut ſanū de ſanis, inquit, Palam ergo quia & entia vnius eſt ſciē ſpeculari inquantum entia, vbiq; vero propriæ primi eſt ſcientia, & ex

F quo alia pendēt, & ꝑp quod dñr. ergo ſi hoc eſt ſubſtantia ſubarū oportet principia, & cauſas habere Philoſophū. Et. 7. primæ philoſophię vbi dixerat, ꝙ ſubā ē ſimpliciter primū, ens ratione, cognitione, tpe & nā, reſpectu accñtium, concludit in text. cō. 5. Quapropter nobis maxime, & primum, & ſolum, vt eſt dicere de ſic ente ſpeculandum. Et in principio 12. meta. hoc idem aſſeuerat vbi habet, ꝙ de ſubſtantia theoria eſt, quia ſubſtantiarū principia, & cauſę queruntur

runtur & probat ibi p rationes, quare de ſubſtantia dicitur eſſe conſideratio, vt poteris videre in tex. 2. & 3.

Etiam animaduerte, & cõſidera diligenter ꝙ nõ inuenies in ſcĩa diuina, quæ eſt de ſubſtãtia, & ente Ariſ. prius determinaſſe de ente, & demõſtrando proprietates de ipſo in propria forma, & deinde de ſubſtantia, ita ꝙ ex entis cognitiõe deducat nos ad cognitionem ſubſtantiæ, ſed potius econtra, quia natura entis ſaluatur in ſubſtantia principaliter, & ex eius cognitione deducitur intellectꝰ ad cognitionẽ entis, & accidentium, H licet ſm rationẽ p aſſionesillę cõpetant ſubſtantiæ ratione entis, & iſta eſt opinio ponentium entis analogiam. Et Albertus magnus lõge ante nos iſtam limitationem poſuit dicẽs. ꝙ in multipliciter dictis incipiẽdum eſt ab eo quod principaliuseſt, quia cognito eo de quo per prius dicitur, natura illius cõmunis redditur manifeſta.

Albe. ma.

ADDI. Licet Auer. in 2. phy. cõ. 3. oppoſitũ teneat. inquit. n. ꝙ definitio naturæ nõ dr̃ vniuoce, nec æquiuoce, ſed ſm prius & poſterius, & in talibus incipiendũ eſt a cõibus, & veniendum I ad propria, ſicut fecit in definitione motus, & loci. & ad inſtantiam Alberti, de ente ſecundum iſtam viã, dico ꝙ propter eius claritatem deſpicitur a ſcientia, & hoc poteſt eſſe, vt patet primo poſte.

Vide & cõtra Alber. Auer. 1. de aĩa. cõ. 7. & 1. cœli. Ariſto. de aĩæ. diffinitionibus.

Opinio ꝓpria. Mihi tamen videtur ꝙ iſta propoſitio famoſa, ſicut multæ aliæ iſtius generis veritatem habet vt in pluribus. Nam quandoq; inuenimus oppoſitum obſeruaſſe Ariſto. nam. 1. cœli prius determinat ꝙ cœlum nõ eſt generabile neq; corruptibile: deinde aũt gñaliter inquirit, vtrum oẽ ingenerabile ſit incorruptibile, vt K manifeſte fatet Ariſ. ibi in tex. com. 109. vbi habet ad quos natura l'r quidẽ de cęlo dictũ eſt, vl'r aũt de omnibus ſpeculabilibus erit, & de hoc manifeſtum. vbi manifeſte fatetur ſæpius diſputaſſe in particulari ꝯtra Plato. argumẽto cęli in particulari, quod non eſt gener. neq; corrupt. & deinde ĩ vniuerſali. vbi probatur oẽ æternum a parte ante, eſſe æternum, a parte poſt, & econuerſo.

ADDI. Et in 3. phy. tex. cõ. 45. vſq; ad te. 48. prius. diſputat in ſpeciali, contra ponẽtes aliquod corpus ſenſibile ĩnfinitum extra mundũ, & contra po- L nentes vnum ex elementis eſſe infinitum. deinde vero per rationes cõmunes vtriq; opinioni arguit generaliter, ꝙ vniuerſaliter nullum corpus ſenſibile poteſt eſſe infinitum, ſicut etiam teſtatur Ariſt. & Com. expreſſe in principio cõ. 48. ibidem.

Cã diffic. Et vt ſcias quid eſt quod facit difficultatem in hoc eſt, quia ordo doctrinæ in ſcientiis pręſertim, quæ nõ procedunt ex notioribus naturæ, & nobis quales ſunt mathematicæ, qñque attẽditur ſm naturas ſcibilium, & qñque attenditur penes habiliorem tradendi modum, ut talis ſcientia a nobis haberi poteſt. Et iõ ordo M ſcientiæ ex natura ſcibilium debet a prioribus, & cõmunioribus, & vniuerſalioribus proficiſci, ſed non ſemper ſic procedit, qñ artifex tradẽs illã reſpicit modum quo faciliori, & expeditiori poteſt tradi per doctrinã nobis. & hoc ego colligo ex intẽtione Philoſophi, & Com. Auer. in 5. meta. tex. cõ. 1. vbi inquit principiũ doctrinæ nõ eſt ſemper principium rei, ſed vnde quis facillime addiſcẽs erit aliquando, vbi Commenta. in com.

Ordo doctrinæ duplr.

A com.5. habet iſta verba, principiũ doctrinæ in ſcientiis,eſt aliud ab eo quod eſt in rei veritate principium, ſicut fecit Ariſt.in multis libris. Et ex hoc patet qũo tot,& tantæ altercationes inchoatæ poſt Ariſ.in principio libri metheororum. Et motæ per Auic.in.6. nãlium, & per Auer. in lib.metheororum. Et per latinos » noſtros in lib. de anima, conciliari » poſſunt in ſe,licet nõ ad id quod de » facto obſeruauit Ariſ. Auic.enim,& Auer. & Mag. Alb. & diuus Tho. ex latinis,in hoc ſunt cõcordes, & nulli alii,quod in ordine doctrinæ ſcĩa

Cõciliatio oium opinionum.

B de vegetabilibus, & plantis debet præordinari lib.de animalibus. Nã procedunt ſuper propoſito fundamẽto ꝙ vniuerſaliora ſm ordinem doctrinæ præcedunt minus vniuerſalia:anima autem vegetatiua communior eſt anima ſenſitiua,& natura prior in mortalibus. Et cum hoc met fundamento proceſſit Ariſt. in ſecũdo de anima.ĩ tex. com.34.vbi » inquit,quare primo de alimento, & » generatione dicendum eſt. vegetatiua.n.aĩa & aliis ineſt prima,& maxime communis potentia eſt animæ, ſecũdum quam ineſt viuere omni-

C bus. ſuper qbus verbis notat Cõm. » hæc verba. Et innuit, ꝙ propter ꝓ» prietatem, & eius vniuerſalitatem » oportet præponi in conſideratione. vniuerſale.n.eſt notius apud nos, q̃ proprium,vt dictum eſt alibi. Et tamen Ariſt.de facto in princ.lib.metheororum hunc ordinem penes huiuſmodi fundamentum conſiderando prætermittit. Nam vt inqt Alex. Aphrodiſieus in commento illius libri Ariſt.in illo loco eſt tanquã arbiter,& tãquam in medio mari philoſophiæ conſtitutus. Nam cum in

ADDI. Aduerte hic differentiam

præcedentibus libris de quorum or D dine nullus vnquam adhuc dubitauit.ſ.in libro de principiis,& de motu.videlicet in libris.8.phy & de cœlo & mũdo,& de generatione, & corruptione pertractauerit ſufficiẽter. nũc meteorologica ſm ordinem ſcibiliũ aggreditur,& hic decernit quõ velit dirigere intentionem ſuam, vt ad terminũ nauigationis attingat. Manifeſtãt autem verba eius quod ipſe prçordinat librum de animalibus libro de plantis. Inquit. n. pertranſeuntes autem de his ſpeculabimur, ſi quid poſſumus ſm inductũ modum aſſignare de animalibus.& plãtis,& vniuerſaliter, & ſigillatim.

inter vſe, ꝙ ẽ totũ pſãtiuum & iter totum integrale, qa vt plurimũ ex toto vſi ad partes ꝓcedimus, ſed de toto integrali ſecuſ ẽ, qa cognitio partiũ ſm ord. nẽ doctri-

E

næ præcedere dẽt cognitionẽ totius: ita notabiliter. d. Boe in.2. editiõe ſu pra.1. Peri her. ſuper. 1. cap. Eſt aũt ſimplex enunciatio.

Ad rationem aũt Alberti volẽtis ſcientiam de aĩa præcedere ſcientiã animatorum, quia vnũquodq; cognoſcitur per ſuam formam.reſpõdetur,verum ẽ à priori,ſed ordo doctrinæ non ſemper eſt à priori, ſm naturam,ſed quandoq; quo ad nos, & compoſita quo ad nos ſunt notiora ſuis cauſis,primo phyſi. tex.cõ.3. vnde etiam in.2.phyſi.tex.com.80. vbi naturam agere propter formã probat, primo incœpit, ab animalibus,in quibus,vt dicit ẽ maxime manifeſtum,& demum à plantis ĩ qui- F bus magis latet, vt ẽt fatetur Cõm. ibi. & hoc etiã fatetur Philoſophus expreſſe ibidem,& Themiſt. in tex. com.83. Et in principio libri de ſenſu, & ſenſato inquit. quoniam autẽ de anima ſm ſeipſam determinatũ ẽ prius,& de virtute qualibet ex parte ipſius, conſequẽs eſt facere cõſiderationem de aĩalibus,& vitam hñtibus omnibus. Et in fine libri de cauſis lõgitudinis, & breuitatis vitæ expreſſe inquit. Sed de his, in his quæ de plantis determinabitur, nunc aũt

G de alijs aĩalibus, dicta ē cauſa de magnitudine vitæ, & breuitate vitæ. reliquum aũt nobis conſiderare de iuuentute, & ſenectute, & vita, & morte. his enim determinatis finē vnq; habebit de animalibus methodus. vbi de facto Ari. vult librum de aĩalibus pręcedere librum de plantis. Nam hic ordo doctrinæ attenditur penes aliam cãm, videlicet penes illud, vnde quis facillime poteſt addiſcere. Facilior aũt traditu eſt ſcĩa de aĩalibus, quàm ſcientia de vegetabilibus, & plantis, tam quo ad organa, q̃ etiam quo ad operationes, & pro-

H prietates, vnde Cõm. in. 2. de aĩa inquit. & Ariſt. in tex. com. 6. Organa aũt & plantarum ſunt partes, ſed penitus ſimplices, vt foliũ fructiferi coopimentũ, vbi Cõm. Et cum narrauit, ꝙ oẽ corpus viuum eſt organicũ. & hoc fuit manifeſtũ in animalibus, ſed latuit in plãtis: incepit demonſtrare quod organa exiſtant in plantis. operationes ẽt & proprietates aĩalium ſunt magis manifeſtæ, & ſenſatę, q̃ operationes, & proprietates plantarum, & plures ſunt, quã in plantis, quia ſortita ſunt nobiliorem formã. & vt inquit Cõmẽ. in. 2.

I cœli, & mundi in com 63. In rebus mortalibus quanto aliquid nobiliꝰ eſt, tanto pluribus actionibus conſequitur finem ſuum, & ſuam perfectionem, ſecus aũt eſt in rebus ſeparatis à materia. Et ſic etiam fecit in 2. de aĩa. vbi de ſenſibus prius incipit à viſu, qui eſt poſterior tactu ſm naturam. Nã tactus eſt primus inter oẽs, & cõis omnibus aĩalibus, ſed viſus non eſt niſi in perfectis tm̃.

In primo cœli locuturus de partibus mundi incepit à nobiliori. vnde Cõm. 1. cœli, com. 3. idem in tractatu de infinito ibidẽ. com. 35. Vn- K de etiam Io. Grã in. 2. poſter. in principio quęrit quare prius determinauit Philoſophus de q̃õnibus compoſitis, quàm ſimplicibus. Reſpondet ꝙ hoc ideo eſt, quia voluit reſpicere ad noſtram cognitionem, nam quo ad nos compoſita ſunt notiora ſimpliciotibus, & in. 2. de anima Ariſt. Eſt tamen hic difficultas vtrum vniuerſalia ſint priora natura ſingularibus, & videtur ꝙ non, quia primæ ſubſtantiæ ſunt priores ſecundis, ꝙ ſunt vniuerſales. Ex aduerſo autem videtur oppoſitũ, quia deſtructis ſecundis primæ deſtruuntur, & nõ e- L contra. Boethius in prædicamentis ita ſoluit, primo quidem, quia ĩ vna prima ſubſtantia non tota nã ſimpliciter cõtinetur, ſed in oĩbus ſimul iunctis. ſed hoc non ſatisfacit, quia vt dicit Porphyr. in cõmunitatibus, genus eſt natura prius ſpeciebus, nã & ſi oẽs ſpecies animalis deſtruãtur, tamen ratio animalis poteſt remanere, ita à pari dicam, ꝙ & ſi omnes primæ ſubſtantiæ auferantur, tamen ratio ſpeciei poteſt intelligi. ſecũda ſolutio eius eſt, ꝙ primę ſubſtantiæ ſunt ſenſibus proximæ, ideo ſibi prius nomẽ ſubæ fuit impoſitũ, M ſed hoc non ſoluit vtrũ dicãtur priores natura, an poſteriores. Ideo aliter ſoluo, & eſt ſolutio quę elicit̃ au thoritate Alexandri, vt recitat Cõm. 12. met. com. 27. ꝙ vniuerſalia quoad intellectum ſunt priora natura ſingularibus, ſed in eſſe ſingularia ſunt priora, & iſto modo Ari. loquitur in prędicamẽtis dum dixit, ablatis primis ſubſtantiis impoſſibile eſt aliquid aliorũ remanere. & illo modo animal vniuerſale, aut nihil eſt, aut poſterius eſt, primo de anima. 8.

Non

Marginal notes: [illegible] de pro[illegible] que di[illegible] lib. d[illegible] in. 1. [illegible] partib. [illegible] ca. 10 — Vtrũ vl'ia ſint priora nã ſingularibꝰ. — Sol. ꝓpria

A Non igitur ordo ſciæ ſemper à communioribus ad particularia proficiſcitur, immo variat iſte ordo, qñque reſpiciendo etiam capacitatẽ addiſcentis, ſm quẽ faciliimé poteſt addiſcere. Auic. autem in. 6. naturaliũ noluit reſpicere hoc, ſed ordinem naturę ſcibilium, & ita prius incœpit à tactu, & vltimo deuenit ad viſum, nã tactus eſt prior via generationis, & via vỹtatis, licet viſus ſit prior via pfectionis. Et mirum eſt de viris iſtis illuſtribus, quomodo tm̃ vim in illa quæſtione faciant, fundãtes ſuas poſitiones ſuper ꝓpoſitiones, quæ vniB uerſaliter verificari non poſſunt. vt quod communiora debẽt eſſe priora, & ſimpliciora compoſitis, & forma materia. & per vitam meã multoties viri magni decepti ſũt ex hoc quia credunt famoſas ꝓpoſitiones in philoſophia, & in ſcientia diuina ſemp veras eẽ, cum tñ plures ſint veræ ſicut frequenter. Nã ſicut ea quę à natura ſunt, quędam ſunt ſemp, & quędam ſunt frequenter: ſic ꝓpoſitiones naturalis, quædam ſunt veræ ſemp, & quædam ſunt frequẽter. nã ſicut res ſe habet ad eſſe ſic, & ad veritatem, ex eo. n. quod res eſt, vel nõ C eſt, redditur oratio vera, aut falſa. & ſi bene conſideras longe plures ſunt propoſitiones in ſciẽtijs de rebus in materia variabili exiſtentibus quæ ſunt tales vt plurimum, q̃ illæ quæ ſunt ſemper tales. Cuius argumentum potiſſimũ eſt, ꝙ demſones ſimpliciter dantes cãm, & eſſe in talibus ſunt rariſſimę, & ita eſt de propoſitionibus medicinę, & in conſimilibus ſine dubio, & multi ex hoc ſunt decepti. Dicamus igitur ad eorum concordiam, ꝙ ſi ordo doctrinæ attenditur penes ſcibilia, liber de planD tis debet præcedere librum de animalibus, vt reſpexit Auic. quem oẽs ferè latini ſequuntur, & Auer. in lib. metheor. Si vero conſideretur quò ad faciliorem modum traditionis, oppoſitum contingit, & hoc obſeruauit Ariſto. ad hoc, & omnes græci expoſitores. Concludamus igitur, ꝙ ordo doctrinæ non ſemper à communioribus proficiſcitur. & hoc cõſiderans Auic. dixit in principio lib. ſexti naturaliũ, placet autem mihi ponere ipſum ſextũ in ordine. Et q voluerit aliter ponere, non prohibeo ipſum.

Cã erroris multorũ in ſcijs.

In prædicamentis. in fi. cap. de ſubã. Cõciliatio oīum illorum.

PROPOSITIO XV. E

Materia non eſt quid, nec quale, nec aliud aliorũ, quibus ens eſt determinatum.

Propoſitio iſta eſt Philoſophi in ſeptimo primę philoſophiæ. in tex. com. 8. & volunt aliqui illã non eſſe de mente Ariſt. ſed de mente antiquorum, quorum opinionem recitat ibi, volentium ſolam materiam eſſe ſubſtantiam, & hoc videtur prima facie perſuadere, ex epilogo Philoſophi in illo tex. inquit enim. Ex his ergo ſpeculantibus accidit ſubF ſtãtiam eſſe materiam, ſed impoſſe, etenim ſeparabile, & hoc aliquid in eſſe videt̃ maxime ſubſtantiæ, quapropter ſpecies, & quod ex ambob⁹ ſubſtantia videtur eſſe magis, q̃ materia. Sed iſta poſitio ſtare non põt. Tñ quia antiqui cõtra quos arguit Philoſophus, nõ loquebant̃ de prima mã, quę vere eſt in potentia ad oĩa prædicamenta, quia illa nõ fuit cognita vſq; ad tempora Platonis & Ariſt. vt dicit Cõm. in. 1. phyſic. immo ſolus Ariſt. potuit vere pertingere ad veram materię primæ notitiã,

Sco. in. 7. ſuæ meta. q. 5. & Anto. And. q. 7.

Impugnatio.

G quia Plato non diſtinxit inter mate
riam & priuationē, vt patet. 1. phyſi.
tex. com. 79. immo vt recitat Ariſt. ī
princ. 2. libri de generatione, & cor-
ruptione. tex. com. 2. & patet etiam
per longum proceſſum in erroribus
primi phy. quòd antiqui loquebanť
de principio materiali, quæ erat ſub-
ſtantia quędam in actu, & erat cor-
pus, licet in illa fuerint diuerſifica-
ti, quia nonnulli dixerunt illud eſſe
aquam, nonnulli aerem, & ſic de a-
liis. Amplius tex. dicit. Dico autem
materiam quæ ſecundum ſe nulla-
tenus eſt, neq; quid, neq; quantitas.
H Conſuetudo autem Ariſt. eſt vbi ha
bet conſimilem modum loquendi
quod loquitur ex mente propria, ſi-
cut notant in ſimili expoſitores grę
ci in libro priorum. vbi Ariſ. inquit.
terminum autem voco in quem re-
ſoluitur propoſitio, & ſuper librum
de interpretatione de nomine, & de
„ verbo infinito idem notant. Am-
„ plius Cōm. in com. dicit illā deſcri-
ptionem eſſe de mente Philoſophi.
Cap. 1. nam epilogando ſecundum expoſi-
tionem ſuam Auer. illas rōnes anti-
quorum vna cum concluſione, quæ
ſequebatur ex illis. Dicit deinde in-
I cępit declarare qualis mā eſt iſta, &
dicit. Et dico materiam, id eſt intel-
ligo materiam illud quod eſt exńs
per ſe. i. ens abſolutū, iſte. n. eſt mo-
dus loquendi Auer. in primo cap. de
„ ſubſtātia orbis. dum loquitur de pri
„ ma materia ponēdo drīam inter ip-
ſam, & ſuam potentiam. inquit. n.
ſed poſſe quo ſuſtētatur hoc ſubie-
ctum, differt etiam à natura ſubiecti
quod ſubſtantiatur per hoc poſſe in
hoc, quod poſſe dicitur reſpectu for
mæ. Hoc autem eſt ſubiectum ele-
mentum vnum ęternū exiſtentium
per ſe, quorum ſubſtantia eſt in poſ K
ſe. Vult dicere, ꝙ natura materiæ eſt
vna ſubſtantia æterna, & per conſe-
quens eſt ens quoddam abſolutum
in quo fundatur potentia quæ ē re-
latio. Et breuiter Cōm. dicit. ꝙ ma- „
teria non eſt ſubſtantia nec accidēs, „
ſed eſt in potentia ad omnia decem „
prædicamenta, vt declaratum eſt in „
phyſicis, vbi patet ipſum velle illam
declarationem eſſe de mente Ariſt.
& ita ſequitur etiam Albert. cogno-
mento Magnus, & diuus Tho. Am
plius Ariſto. 10. meta. ex mente pro-
pria dixit materiā negatione cogno
ſci, vt patet tex. com. 24. Alij autem L
qui volunt concordare illos, qui vo-
lunt eſſe diſcordes, dicunt, ꝙ iſta pro
poſitio eſt de mente Ariſt. & eſt etiā
de mente Platonis, & dicunt, ꝙ ens
ſumitur bifariam. Vno modo vt di-
ſtinguitur contra nihil. Alio modo Opin. mo
pro ente ꝙ diuidiť in decē ꝑdicamē- dec.
ta. Et tunc dicunt Ariſt. dū dixit hic
mām non eſſe quid, neq; quantum „
manifeſte negat ipſā eē ens iſto mō
quo determinať per decē ꝑdicamen
ta, vñ iſto mō dr̄ non ens, ſed ſumen
do nō ens, quod eſt idē quod nihil,
ſic mā dicitur ens, & iſto modo dn̄t
Platonem ēt dixiſſe materiā eſſe nō M
ens, vt diſtinguiť non ens cōtra ens,
ꝙ diuidiť in decē prædicamenta, ſed
non eſt non ens, ꝙ eſt idem quod ni
hil, immo iſto mō materia eſt ens.
Sed iſta poſitio nullo pacto ſtare pt,
quia certum eſt, ꝙ Ariſt. in. 7. meta.
tex. com. 4. & in princ. ſeptimi diui-
dit ens extra aīam, in decem ꝑdica-
menta, propoſi. a autem multiplici,
ſeu quadruplici acceptione ſubſtan Impugna
tiæ, ſuba in quarta ſignificatione di tio.
uiſit in materiā, & formā, & in ſub-
ſtātiam compoſitam ex materia, &
forma.

A forma. Manifeſtum eſt aūt, ꝙ ſubſtantia talis eſt ſub ente, quod diuiditur in decem prędicamenta. vt arguatur ſic. Materia eſt ſubſtantia, & ſubſtantia eſt ens. ergo materia eſt ens, per regulā maximam in logica, qñ alterum dę altero prędicatur, q̄c quid prædicatur de prædicato, prædicatur, & de ſubiecto. vnde quęrendum eſt ab iſtis, an ſubſtantia quæ eſt vnū de condiuidentibus ens prædicatur de materia, aut non. Si prędicatur, ergo quicquid prædicatur de prædicato, vt ſupra deducatur. Si dicas non prædicatur talis ſubſtantia, B ſed eſt alia ſubſtantia quæ eſt inferior ad ens, quod diſtinguitur contra nihil, & ita oportet etiam dicere de accidente quod erit vnū accidens quod condiuidit ens cū tali ſubſtantia, quod diuiditur cōtra nihil, & ita erunt duæ diuiſiones entis in ſubſtā tiam, & accidens. Et ita Ariſt. fuiſſet diminutus in prima philoſophia.

In phiſ. cap. 3.

Amplius hoc eſt cōtra Ariſt. in principio. 2. de anima, qui diuidit ens in decem prędicamenta. & ſubſtantiā, deinde diuidit in materiam, formā, & in ſubſtantiam cōpoſitam ex materia, & forma, & Commen. ibi. & lu C cidiſſimus Themiſt. fatentur hoc, & probant, ꝙ tā forma, q̄ materia ſunt ſubſtantiæ, quia ſubſtantia nō fit ex non ſubſtantijs. Amplius Ariſt. 7. meta. tex. com. 8. volens probare diuerſitatē materiæ ab alijs oſtēdit id per hoc, qđ omnia alia prędicamenta accidentium dñr de ſubſtantia. Subſtantia aūt dicit̄ de materia. igitur ſubſtantia quę eſt vnum de condiuidentibus ens prędicatur de mā. ergo & ens tale prędicatur. Præterea. Quærendū eſt ab iſtis, cū omne ens, aut ſit reale, aut ſit rationis. aut in anima, aut extra aīam, iſtud ens, D quod diſtinguitur contra nihil, qd eſt, aut eſt extra animam, aut in anima, vel ſub aliis verbis, ens reale, vel ens cauſatum ab opere animę. Si dicas quod ē ens reale, tunc ſic, ens extra aīam diuiditur per ſubām, & accidens, ergo materia iſto modo erit ens extra aīam, & continebitur ſub ente quod diuiditur in decē prædicamenta. Si autem dicas, ꝙ tale ens nō eſt aliquid reale, ſed rōnis, ergo materia eſt ens rationis. Et per ꝯſequēs ſubiectum tranſmutationis ſubſtātialis, & pars ſubſtantiæ compoſitæ realis eſt aliquid ens rationis. Præ E terea. Ariſt. reprehendit Platonem in primo phyſicæ auſculationis. in tex. com. 79. quia non diſtinxit Plato inter materiam, & priuationem. Et ipſe oſtendit talem differentiam ſm rationem, quia priuatio, vt inqt per ſe non eſt ens, ſed materiam nō eſſe ſecundum accidens. & materia eſt prope ſubſtātiam aliqualiter priuatio aūt nullatenus. Tunc priuatio eſt per ſe nō ens, materia non eſt p ſe non ens. ergo priuatio diſtinguit̄ à materia ratione. Tunc arguo ſic. qñ non ens per ſe dicitur de priuatione in quo ſenſu ſumitur? aut p F eo quod eſt nihil, aut pro eo quod diuiditur contra decem prædicamēta. ſi primū, tunc vera eſt maior, ſed minor erit hoc modo falſa, quia materia non eſt p accidens non ens, quod diſtinguit̄ contra nihil. quia eſt ens per ſe qđ diuiditur contra nihil, modo in prędicatis quæ per ſe dicūtur, vel in primo modo, vel in ſecundo modo dicendi per ſe de aliquo, quia quæ per ſe inſunt, neceſſario inſunt oppoſita illorum prædicatorum nō poſſunt ineſſe nec per ſe, nec per accidens,

 cidens,

G cidẽs,ſicut ſi rationale per ſe dicitur de homine,irrationale nullo pacto, nec per ſe, nec per accidens dici pōt de illo. Si autem dicas priuationem eſſe per ſe nō ens quod diſtinguitur contra ens,quod diuiditur in decem ꝑdicamenta,hoc eſt falſum,quia priuatio eſt non ens per ſe, vt eſt idem quod nihil, ſed aliud eſt hoc nō ens, & illud ſecundum vos, quare. Præterea. Dato ꝙ maior illo modo vera ſit,tunc minor ſecundum vos eſt falſa,quia ſumendo nō ens,quod opponitur enti,quod diuiditur in decẽ prædicamenta,materia per ſe eſt nō
H ens illo modo,& non per accidens.ſi autem ſumatur non ens alio modo in maiori,& alio mō in minori. tūc argumentū Philoſophi erit in quatuor terminis. Amplius idem ẽ ens extra aīam quod diuiditur per ſubſtantiam,& accidẽs,& quod diuiditur per potẽtiam & actum. Et quod diuiditur per vnū, & multa, vt dicit Cōm. in prologo paruo ſuper.7. primæ philoſophiæ.ſed Ariſ.12. meta. volẽs inueſtigare cuiuſmodi eſſe, ſit eſſe materiæ,ideo prępoſuit diuiſionem entis qua diuiditur per potentiam,& actum in omnibus prędica-
I mentis,& iſta etiã eſt opinio Alexã. ibidem.vnde Ariſt.ibi in tex. cō. 8. propoſita diuiſione entus quam poſuerat in nono de potentia, & actu, oſtendit ibi quomodo materia comprehenditur ſub altero mēbro illius diuiſionis.videlicet, quod eſt ens in potentia. Sed tale ens,vt diximus diuiſum per potentiam, & actum, eſt ens quod diuiditur per decem prædi
„ camenta,nam vt inquit Cōmen. pri
„ mo de anima.com.6.actus & poten
„ tia ſunt differentię entis,valde oppo
„ ſitæ,& circuunt omne prædicamentum. Et confirmatur, quia Ariſt. K
12.metaph.inquirit per longū proceſſum,an principia decem prædicamentorum ſint eadem,vel diuerſa. Et tandem concludit,ꝙ ſunt eadem proportione,quia actus & potentia ſunt in vnoquoq; ꝑdicamento proportionabiliter,& oſtendit, ꝙ principia proxima decem prædicamentorum ſunt diuerſa,principia autẽ remota ſunt eadem,vt patet ibi ĩ tex. com.22. Talia autẽ ſunt principia ꝑdicamenti ſubſtantiæ.ſ. potẽtia,& actus,ſed potentia in prędicamento ſubſtãtiæ reducitur ad materiam, & actus ad formam,vt dicit Cōm. ex- L
preſſe in.12.meta.in com.26.igitur ſub ente quod diuiditur in decẽ prædicamenta comprehẽditur ipſa materia ſm ſententiam Ariſ. vnde non eſt credendum,de tanto philoſopho ꝙ in ſcientijs ſpeculatiuis, quarum finis ẽ veritas aliud dixerit, & aliud ſenſerit,quomodo.n.primo phyſic. tex.com.79.inquit de Platone. Tan „
gentes igitur,& alij quidam fuerunt „
ipſam.ſed non ſufficienter.in quo e- „
nim,vel ad quid reprehendit Plato- „
nem,ſi illamet fuit eius opinio? Confirmatur quia Plotinus in tract. quẽ facit de materia cap.13. expreſſe te- M
ſtatur Ariſt. à Platone in hoc diſſentire,& nititᷣ ſoluere argumenta Ariſt contra Platonem,oſtendendo materiam nullo modo diſtingui à priuatione,qui tñ præcipuus fuit inter ſectatores Platonis. Sed quid cauſæ Cā erroris
fuit,quòd aliqui decepti ſunt?eſt qa cum Ariſt. fuerit diſcipulus Platonis, quem.4.annos audierat, nō poſſunt ſuſpicari illum potuiſſe ſecundum rem contradicere magiſtro. Et mirabile eſt de multis illuſtribus doctoribus,qui volunt cōcordare illos, qui

A qui volunt eſſe diſcordes,& Boethi⁹ quandoq; promiſit ſe facturũ hoc. Sed videant iſti Ari. 3.cœli. tex.cõ. 101.vbi diſputaturus contra Platonem,an mundus ſit generatus præmittit,ꝙ diſputatio debet eſſe remota ab amore, & odio, & Cõment.in com. reddit cauſam, quia maxima cauſa diuerſitatis eſt amor, & odiũ, & 3.cœli. tex.com.61.reddens cauſam ob quam in pluribus errauerit Plato ĩ naturalibus,inquit,hoc fuiſſe propter amorẽ magiſtri,& geometriæ, vnde plerunq; ipſum appellat iuniorem Socratem. Et primo ethi.

Boe. in.2. editione ĩ lib. de interpretatione.

Solutio.

B ca.7 inquit,de qõne illa de ideis, qđ illa qõ perardua eſt, ob amicos, qui ideas introduxerunt. Sed pro defenſione veritatis,etiam propria impugnare oportere, præſertim Philoſophos magis forſan exiſtimandũ eſt. Nam cũ ambo ſint amici, pium eſt veritatẽ in honore præferre, & hoc multũ accidit Conciliatori,& medicis,volentibus Ariſt.cũ Gal.concordare,cum tamen Gal. de compoſito contra Ariſt.in illis queſtionibus velit eſſe diſcors. Et non eſt mirum,ſi hac noſtra tempeſtate ſit multitudo errorum in oĩ ſciẽtia, quia expo

Cã erroris Conciliatoris.

C ſitores faciunt quandam confuſionem ex diuerſis ſcientijs, ex quibus non põt prouenire vnus actus,ſic damnauit Auer. Auic.quia ſermo eius ſemper inuenitur medius inter Peripateticos,& loquentes. Deus ſit dator auxilij in tanta confuſione. Reuertamur igitur ad propoſitũ Theorema, & dicamus materiam ſm ſe non eſſe quid.i.quidditatẽ in actu, nec quã titatem, nec aliquod ex alijs accidentibus, per q̃ diuiditur ipſum ens. bone Deus, qũo hallucinantur ingenia in re notiſſima? vbi.n.locũ

Opi. propria.

manifeſtum habemus, in ipſomet Ariſ.in quo ſeipſum declarat, manifeſtum eſt.u.de mẽte eius in. 1. phyſicę auſcultationis,ſoluens rões antiquorum, negãtium gñonem propter rationem illã, quę famoſa erat apud eos quod ſi generatio eẽt, aut eſſet ex ente,aut ex non ente:non ex ente,quia ens nõ gñatur,neq; ex nõ ente,quia ex non ente nihil fit, poſita prima ſol.deinde ponit ſecũdam in tex.com.78.inquiens. vnus quidẽ igitur modus hic eſt,alius aũt,quod contingit eadem dicere ſecundũ potentiam & actum,hoc aũt determinatum eſt in alijs,cum diligẽtia magis,vbi patet quod vult mãm non eſſe ens in actu, quæ eſt ſubiectum generationis, nec eſſe nõ ens per ſe, & ſimpliciter, ſed eſt ens mediũ inter actum & purum,nihil videlicet. eſt ens in potentia, & ideo quando Ariſt.dicit materiam non eſſe quid, non intelligitur quod nullo.mõ ſit ſubſtãtia, in quam diuiſum eſt ens, vna cum accidente,ſed intellexit qđ non eſt ſubſtantia in actu, hoc autẽ non eſt inferre ipſam non ens eſſe, & negare entis rõnem,quod in decẽ prædicamẽtis determinatum eſt, ſicut iſti inferebant. Sed obijcies. nã Commen.in primo meta.in cõ.17. inquit,quod materia non habet aliquam diſpoſitionem,neq; ſubſtantialem, neq; accidẽtalem,& per conſequens videtur,ꝙ non ſit,neq; ſubſtantia,neq; accidens. Niſi eſſet, ꝙ pro tanto dixit illud,quia nullã habet formam in actu de ſe ſibi propriã,neq; etiã priuationem, vt dicit expreſſe Philoſoph⁹ in.7.met. ĩ tex. cõ.8. quia vt inquit Cõm. ſi haberet aliquam ſibi propriam, nõ eſſet igit in potentia ad omnẽ formam,

D

Mãm nõ eſſe quid quõ intelligitur.

E

F Obiectio

Solutio.

G Vnde Pſellus inquit, mā eſt res
ADDI. quędam,ac ſi aliquis dicat immate-
rialis, quæ non poteſt ſenſu, ſed tm̄
conſideratione,& intelligentia per-
cipi deſpicatiſſima rerum,quoniam
in formis eſt,atq; in ordinata eſſen-
tia,non exiſtens ſubſtantia,nō ſub-
ſiſtēs,& ſi daretur à corporibus poſ-
ſe ſeiungi ſeparariq;, id qd eſt quan-
tum,aut quale,aut reſpectus,aut ha
bitus, aut regreſſiones motuſve, aut
alterationes,atq; permutationes, oē
aliud quodcunq; remaneret, plane
poſſet dici materia. Item vt dicit in
lib.de ſubſtantia orbis. nullam aliā
H poſſet recipere niſi illa corrupta, qā
non pōt ſubiectum habere, niſi vnā
formam,& ita ſi eſſet aliqua forma
ſubſtantialis coæterna materiæ,oīs
transmutatio eſſet in accidētibus,ſi-
cut deducit Commen.1.phyſi.in cō
men.63.& 69. Et in lib.de ſubſtan.
Difficultas. orbis. Sed adhuc remanet alia dif
ficultas,quia ſi mā dr̄ ens in potē-
tia,ita ꝙ nullum habeat actum, tūc
igitur materia nihil eſſet. Et confir
matur, nam Auer.3.cęli & mundi,ī
com.29.inquit quod ens in potētia,
fundatur in ēte in actu.ergo mate-
ria prius eſt aliqua actualitas in ſe,
I & deinde fundatur potētia in actua
litate eius. Et confirmatur etiam
per lucidiſſ.Themiſtiū,in 1.phyſicę
auſcultationis,vbi expreſſe teſtatur,
ꝙ materia in ſua prima notione cō
ſiderata eſt quoddā ens actu. Con-
firmatur.quia certū eſt,ꝙ ſi materia
dicitur eſſe in potētia ad oīa, nō in-
telligitur quod ſit in potentia ad ſe-
ipſam. nihil.n.poteſt reſpectu ſui-
met eſſe in potentia, vnde prius mā
ſm.nām eſt actu materia, deinde ē
potētia ad alia. Et cōfirmatur,quia
certū eſt,ꝙ mā cum ſit ingenerabi-
lis,& incorruptibilis,pręcedit via ge K
nerationis oēm formam.qūo igitur
intelligunt Peripatetici dum dicunt
mām non eē quid, nec quantū, aut
quale, ſed eſſe ens in potentia? Et
ꝑterea in potentia, non eſt ens niſi
ſm quid,vt dr̄ in.9.meta. tex.cō.7.
qa ſunt entia in aīa,aut cogitatiua,
aut appetitiua:ſed ens in aīa eſt ens
diminutū.6.meta. tex.cō. vlti. & iō
ſi materia eſt ens in potentia. ergo
non eſt ens,aliter arguendo eēt fal-
lacia ſm qd,ad ſimpliciter,& ita ite-
rum videtur ſequi,ꝙ mā ſit nō ens.
Forte propter iſta motiua,Henricus
de Gand.& Scotus,coacti ſunt pone L
re actum entitatiuū, diſtinctum ab
actu formali:vnde Scotus in.7.met. Scot.in.7.
q.5.& in.2.ſenten.diſt.12.q.2.& an meta.q.5.
te ipſum Hent.de Gandauo in quo- & i.2.ſen. d.12 q.2.
libetis.videlicet quol.4.q.16.in quā Opi. Hēri.
quærit vtrum angelus ſit cōpoſitus quolib.4.
ex materia & forā.in fine illius quę- q.16.&
ſtionis,expreſſe habet iſta verba. Et Grego. de Arim.
quod aſſumitur quod diſtinctio, ſi-
ue differentia,eſt per actum,vel per
formam,qualem non habet aliqua
materia, de ſe. Dicendum, ꝙ licet
materia nō habeat de ſe actum for-
mæ,habet tamen actum ſuæ eſſen-
tiæ,& exiſtentiæ.inquantum eſt ef- M
fectus Dei,non exiſtens pure nihil.
Sed aliquid in ſua eſſentia, & inexi- »
ſtentia ſua differēs à formę exiſten- »
tia,& ab eius eſſentia,licet incompo »
ſito ſuper actum ſuæ exiſtentiæ na- »
ta ſit recipere actum formę, inquan »
tum forma eſt actus cōpoſiti,& ma- »
teriæ incompoſito,hæc ille. Et Gre »
gor.de Arimin idem ſequitur in ſe-
cundo ſentent.in pręallegata diſtin.
12.q.2.artic.3.Dicimus nos,ne ſint Propria
contentiones de nominibus, ſi per opinio.
actum entitatiuum ipſi intelligant
gradum

A gradum entitatis, vt idem ſit dicere aliquid eſſe in actu entitatiuo, quod eſt participare entitatem, ita ꝙ tale ſit quędam entitas, aut natura. Tūc ſine dubio non eſt negandum materiam eſſe actum entitatiuum. quia eſt quędam entitas, & alia entitas, & alia natura, & alia ſubſtantia quam forma aut ſubſtantia compoſita ex mā, & talis actus entitatiuus, ſpecialiter dr̄ materia. nam materia, actu eſt materia, non. n. materia dicitur eſſe in potentia ad omnia ſimpliciter, ita ꝙ intelligamus ipſam eſſe in potentia ad ſeipſam, nam tunc omnino nihil eēt mā. igitur, ex ſua intrinſeca rōne, eſt mā. ſicut forma eſt forma, & ideo mā non eſt forma.

Diſtinctio de duplici actu entitatiuo.

B

ADDI. Hoc cōfirmatur auctoritate Cōment. in. 3. de aīa. com. 5. in ſolutiō. q. 3. vbi dicit, ꝙ propoſitio dicens recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti, nón intelligitur ſic, ꝙ recipiens oīno nihil ſit actu, ſed reſpectu eorum quę recipit. & ita materia prima, ex quo recipit oēs formas, ſequitur, ꝙ nō habet de ſe aliquam primam, propter hoc tamen nō tollitur, quin ipſa materia aliquid ſit actu, quia materia eſt actu materia, licet ſit potentia ad alia à ſe. Sed ſic materia actu materia, ens; eſt in ſecunda ſui notione potentia ad alia, puta ad omnem formā, tam ſubſtātialem, q̄ accidentalem, ita pulchre declarat lucidiſſimus Themiſt. in. 1. phyſicæ auſcultationis, in digreſſione de potentia, & priuatione materiæ, quia inquit, ꝙ materia in ſe cōſiderata, eſt quędam ſubſtantia abſoluta, & eſt quoddam ens actu, non intelligas quod habet de ſe actum exiſtendi, ſed eſt quædam entitas, & quæ entitas materiæ. nam materia

C

Themiſt.

eſt ſubſtantia quędam quæ non eſt forma, nec habens formam, & ſic vt alias declaraui, iſta conſideratio ptinet ad primū Philoſophum. in tali aūt ſubſtantia materiæ, inſurgit potentia ad omnē formam, & hoc ſibi contingit, dum conſideratur in ſcđa ſui notione, quādo, videlicet comparatur ad alia, & ſic intelligunt Peripatetici, dum dicunt materiam eſſe in potentia ad omnia, videlicet, quia eſt in potentia ad alia à ſe, non quia materia ſit potentia materia, hoc. n. intellectus non capit, ſi bene cōſideras. Alius intellectus eſſe poteſt, ꝙ per actum entitatiuum intelligam⁹ actum exiſtendi, in quo ſenſu ipſi capiunt, qa ponūt actū entitatiuū opponi potētiæ obiectiuę, & actū forałē opponi potētię obiectiuæ, nā iſtę potētię ſeparantur. quia alicubi eſt potētia obiectiua, vbi non eſt potentia ſubiectiua, ſicut ī creatione mundi, vbi ante ſui creationē erat in potentia obiectiua, & nullū tamē erat ſubiectum, ex quo fieri poſſet. Sed quia erat in virtute actiua creatoris, inquātum poterat eē terminus creationis, ſic erat in potentia obiectiua. Et etiam diſtinguuntur iſtę potētiæ alia ratione, quia potentia ſubiectiua non multiplicatur ad multiplicationem formarum, ſicut obiectiua; & etiam potentia obiectiua non eſt ſubiectum tranſmutationis, ſed terminus, ſed potentia ſubiectiua bene eſt ſubiectū tranſmutationis. & ita oē quod ē extra cām, & intelł̄m, ſm̄ iſtos eſt in actu entitatiuo, ita qđ eſt idem quod actus exiſtentię, & ita ponunt triplicem actum entitatiuum in compoſito. videlicet vnum reſpectu materiæ, alium proprię formæ, alium reſpectu tertię entitatis, & iſta eſt

D

Mām eē ī pōa ad omnia quō intelł̄r.

Intelł̄s in quo Scot. pōit actū entitatiuum.

E

F

Impugnatio ponentiū actū entitatiuū vt Sco. poſuit.

G est via istorũ ſine dubio. Dicamus nos, ꝙ huiuſmodi intellꝰ non fuit de mente Peripateticorum, vt alias declaraui. Nam ſecũdum ipſos quicquid eſt poſſibile ex parte agẽtis, eſt poſſibile ex parte paſſi, vnde ipſi. 9. metaph. in tex. com. 2. diffiniunt potentiam paſſiuam per actiuam, & actiuam per paſſiuam, alterum enim ſequeretur aliquam potentiam fruſtrari in natura, quod ipſi multum abhorrent. vnde Ariſto. in. 2. cœli; & mundi. in tex. com. 50. inquit, ꝙ ſi natura tribuiſſet aſtris virtutem reſpectu motus progreſſiui, vtiquę H tribuiſſet ſibi pedes & organa, quia Deus & natura, nihil fruſtra faciunt primo cęli & mundi. tex. com. 32. & ideo in quolibet ſubiecto tranſmutationis naturalis, eſt reſpectus, & ad ſubiectum, & ad ipſum agens. vnde omnes formæ ſunt in potentia paſſiua materiæ. per reſpectum ad potentiam actiuã primi motoris. 12. met. com. 18. & ſecũdum ipſos actus exiſtendi à forma eſt, quia forma eſt, ꝑ quam eſt hoc aliquid, & in actu, & quod vere eſt, actus eſt, ex. 2. de anima. tex. com. 7. ſic itaq; materia prima de ſe non exiſtit, nec exiſtere poteſt I ſine forma, & iſto modo nullũ habet actum, vnde Cõm. 5. phyſic. com. 8. vbi Ariſt. ponit differentiam inter generationem, & motũ penes ſubiecta, quia quod generatur non eſt, ſed quod mouetur eſt. inquit, qđ „ in eſſe primæ materiæ non admiſce„ tur actus omnino. & ideo impoſſibile eſt, vt moueatur. & hoc dicit diuinus Boet. in lib. de vnitate & vno, ꝙ oẽ eſſe ĩ rebus creatis eſt a forma, quod ẽt Philoſophi deſcribentes dixerunt; quod eſſe eſt exiſtẽtia formę in mã. Nec valet reſpõſio, & gloſſa

Euaſio.

iſtorũ, ꝙ intelligitur ſolũ de eſſe ſpecifico, ĩmo loquitur vr̃ de actu, & eſſe exñdi, ſicut patet inſpicienti verba eius. vñ dicĩmus nos, ꝙ Deus glorioſus cum ſit actus purus, cui nulla eſt permixta potentia, ideo eſt per eſſentiam: vnde vt inquit etiam Damaſcenus, vr̃ quidem principalius oĩum, quę de Deo dñr nominum, eſſe qui eſt, totum. n. in ſe comprehendit eẽ, velut quoddam pelagus ſubſtãtiæ infinitum, & interminatum, ſic ẽt per oppoſitam rõnem in nuda eſſentia materiæ, nulla eſt actio, vnde actum iſtum exiſtendi, recipit ex præſentia formæ in ea, & ſic intelligitur dictum Auer. In lib. de ſubſtã. orbis. vbi habet, ꝙ natura materiæ ſubſtãtiatur per poſſe, quia de ſe nullum habet exiſtere in effectu, ſed à forma. vnde licet forma non ſit cauſa, ꝙ materia ſit materia, eſt tamen cauſa, ꝙ materia ſit in effectu. Nam vt inquit Ariſto. in. 2. de anima. tex. com. 7. vnũ. n. & eſſe cum multipliciter dicatur, quod proprie eſt, actus eſt, vnde Themiſt. ibidem, & Cõm. à forma eſt eſſe, & vnum eſſe. Amplius in via Peripateticorum non oportet multiplicare entia ſine neceſſitate, ſi igitur poſſumus ſaluare materiam, & ſubſtãtiam compoſitam, vnomet eſſe exiſtẽtiæ exiſtere, quođ acquirũt à forma, cui per eſſentiam competit exiſtere, materiæ autem, & compoſitæ ſubſtantiæ per participationẽ, ideo Philoſophus bene dixit, ꝙ illud quod vere eſt, actus eſt. vnde forma rectius dicitur exiſtentia, q̃ exiſtens, ſicut albedo dicitur albedo, non alba per formam. igitur eſt in actu materia, & per formã eſt in actu cõpoſitum, & ſic cõcluſit Ariſt. 7. & 8. meta. vtrobiq, tex. com. 7. ꝙ forma

K Impugnatio.

L

M

A Forma eſt magis ens, quàm materia, & quàm ſubſtantia compoſita, ex vtriſq;, & ideo non oportet addere aliud proprium exiſtere materiæ ab illo quod habet a forma: Et confirmatur, quia Com. dicit in. 2. de anima. com. 7. quod materia non differt a forma in compoſito, niſi potentia & cõpoſitũ non eſt in actu, niſi per formam, & tunc cõpoſitũ non dr̃ vnũ, niſi quia ſua forma eſt vna, & ideo Com. animaduertẽs ad id quod modo dixi, quod actus exiſtendi quilibet a forma eſt, intulit in. 2. phy. quod ſi materia exiſteret ſine omni forma, tunc quod non eſt in actu eſſet in actu. manifeſte autem patet, quod nunquam iſta conſequentia poteſt deduci, niſi innitat̃ huic medio, videlicet quod omnis actus exiſtendi a forma proficiſcitur. Vnde mirum eſt, quomodo aliqui in via Peripateticorum, & præcipue in via Auer. uituntur tenere actũ exiſtentiæ, non ſemp eſſe a forma, quia tribuunt primæ materiæ actum entitatiuum, in ſenſu quo illi Theologi attribuunt, cum hoc ſit valde remotum, in doctrina eius, & ſui magiſtri, vnde Ariſt. 8. meta. tex. com. 15. nullam aliam aſſignat cauſam, quare ex materia & forma fiat per ſe vnum, niſi quia materia eſt potentia, & forma ẽ actus, & ideo inquit. in. 2. de anima. quod non oportet quærere ſi vnum eſt anima & corpus, ſicut neq; cera & figura, neq; omnino vniuſcuiuſq; materia, & id cuius eſt materia, vnum enim & eſſe, cum multipliciter dicatur, quod vere eſt, actus eſt. Et ibidem in principio diuiſit ſubſtantiã, in materiam & formã, & in ſubſtantiã cõpoſitã, & deſcribendo mãm, inquit. quod mate-

B

Contra ponentes actũ entitatiuũ i uia Ariſtot. & Com.

C

ria eſt quæ ſm ſe quidẽ, non eſt hoc aliquid: vbi Com. inquit. quod mã non eſt forma, nec aliquid per ſe in actu, vt dictum eſt in. 1. phy. & immorari amplius in hoc, ẽ ſuperfluũ.

D

Ad auctoritatem igitur Com. in 3. cœli & mundi. in com. 29. dico quod noluit Com. dicere quod ens in potentia, fundetur in ente in actu, per ens actu intelligẽs actum entitatiuum, eo modo quo ipſe exponit videlicet in actu exiſtentiæ, qui ſit ipſius materiæ. Sed fundat̃ in ente in actu exiſtentiæ, ipſius compoſiti, quia nõ poteſt materia eſſe, niſi in cõpoſito quod exiſtit per ſe, per formam, & iſta eſt mens eius, dicit. n. ens in potentia nõ inuenitur niſi in ente in actu, & ſi ſepararetur, eſſet ens. Differentia inter non eſſe, & eſſe in potentia, eſt quia non eſſe non eſt in actu ens, neque in aliquo in actu, non diſtinctũ ab eo, & hoc intendimus, cũ diximꝰ ĩ hoc loco ꝺ prima mã, quod nõ eſt ĩ actu, & ens eſt ĩ ente in actu, nõ diſtĩcto ab eo, & hæc eſt intẽtio mei ſermonis, quod eſt in eo ĩ potẽtia: Et hoc clare ẽt colligitur ex mente Auer. in com. 31. ibidem. vbi oñdit, quõ elemẽtũ æquiuoce dr̃ de primis eñtis, ſ. de prima mã, & forma, de quibus egit Ariſt. in lib. phy. & de eñtis, q̃ ſunt corpora, quia vt aſſerit, qñ cõpoſitũ corrũpitur, nõ exiſtunt in actu, forma. n. corrũpit̃, & mã induit aliã formã, ꝓ hoc vide clariſſime ipſum ĩ. 3. phy. tex. com. 65. vbi inuenies quõ mã ſemp inuenit̃ in alio, & quõ differt ĩ hoc ab accñtibꝰ & formis & quod inuenit̃ ſemp in cõpoſito quod eſt ꝑ formã, inuenit̃ ſemp cũ aliquo. i. cũ forma. Et ad auctor. Theo. dico, vt ſupra dixi, quod mã eſt quoddam ens actu, iſto modo, quia ſcdm

Expõ auctoritatis. Commẽ.

E

F

G ſe conſiderata, eſt quædam entitas. & quædam ſubſtantia, & deinde cōpetit ſibi potentia, quia ſm primam eius notionem, prius natura dicitur eſſe ens, & ſubſtantia, quam quod dicatur eſſe in potentia ad formam. ſed non eſt in actu exiſtentiæ, quia illum habet in compoſito, cuius eſt pars, & hoc ratione formę. Sic igitur propoſitum. Theorema de mente Ariſt. intelligitur materiam non eſſe quid, nec accidens, quia non eſt quiditas, nec quiditatem habens in actu, nec ſubſtantialem, nec accidentalem, ſed eſt entitas quædam in potentia, ad omnem formam. ſimiliter eſſe ens in potentia, nō diſtrahit intellectum materiæ, quia materia in ſecunda ſui notione, conſtituitur per potentiam, vt dicit Commen. in libro de ſubſtan. orbis, & Themi. in 1. phyſicorum.

Summa totius ꝓpoſitionis

H

PROPOSITIO 16.

Conueniens fit a conuenienti.

Vulgata eſt propoſitio, & habetur in. 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 28. & gloſſatur per Auer. 12. meta. in com. 13. vbi per alia reſidua exponit accidentia, & vult quod in accidentibus veritatem nō habet, ſed in ſubſtantiis, & pariformiter dixit iuxta hoc in. 1. cœli, & mundi in com. 42. Sed eſt inſtantia de igne, quia ignis generatur a motu. Amplius ſi in ſubſtantiis habet locum, ꝙ ſimile ſit à ſimili, aut hoc eſt ſecundum ſpeciem, & tunc vniuerſaliter vera nō eſt niſi in ſubſtantiis genitis ex ſemine: aut intelligitur à ſimili, & conuenienti, quantum ad virtutem, & tunc vr̄ videt̄ eſſe vera in omnibus. Quidam autem in via Auer dicunt ad primū de generatione ignis, quod ſimile

I

Inſtātia.

Poſitio modernorum.

ſit à ſimili. vel quo ad ſpeciem, vel à ſimili in gradu prædicamenti. & tūc dicunt quod ignis non generatur à motu diſpoſitiuè, ſed generat̄ a ferro, & lapide, pricipaliter, & quia iſti ſunt ſubæ, ſic ē ſilitudo ī gradu pdicamēti ſubſtātiæ. Quod ſi replices, quia ita erit etiam de accidentibus, quia poſſunt ſemper dici, quod generantur a ſimili: dant rationem diuerſitatis, quia accidentia non ſemper ab accidentibus generantur. immo quandoq; generantur a ſubſtantia, quæ nō eſt eiuſdem prædicamēti, & ideo eſt ratio diuerſitatis. K

Replica ipſorum.

Sed iſta ſolutio ſtare non poteſt, in via Commen. quia 7. Meta. contra Auicen. com. 31. inquit. quod idem eſt agens diſponens materiam, & inducens formam, nam inter alia motiua, quæ mouerunt Auicen. in ponendo datorem formarum, fuit illud de motu generante ignem, quia dicebat, quod motus cum ſit accidēs non poteſt generare ſubſtantiam, & voluit quod agens materiale ſolum diſponebat materiam, & agens ſeparatum largiebatur formā, ſed Auer. ibi obuiet illi, quia tunc ſequeretur, quod generatum non eſſet vnum ens in actu, ſi aliud eſt alterans, & aliud generans. Amplius iſta ſolutio manifeſte contradicit Auer. 12. Met. in cō. 18. vbi expreſſe dicit, ꝙ ignis generatur ab ipſo motu, ſicut generatur ab igne, patet aut̄, quod ab igne non generatur diſpoſitiuè.

L Solutio eorundem.

Impugnatio poſitionis.

M

Amplius ſi ferrum, & lapis generant ignem principaliter, aut hoc eſt in genere cauſæ materialis, aut hoc ē in genere cauſæ efficientis. ſi primū ergo vniuocatio erit penes materiā, non penes agens, quod eſt contra omnes. Si penes efficiens. Tunc igit̄ vnius

A vnius effectus numerò, erunt duæ efficientes cauſę, in eodem genere cauſæ, æquè primo concurrentes ad eũdem effectum numero, cuius oppoſitum aſſerit Ariſt. 12. meta. in tex. comm. 27. Amplius in genitis ex putri materia, quomodo ſm iſtam gloſſam locum habet, quod fiant a ſimili in genere prædicamenti? cum talia generentur a virtute caloris cęleſtis, & ſtellarum, diffuſa in aere, & aqua, vt vult Commen. 12. meta. in

Poſitio propria. commen. 18. Dicamus igitur, ꝙ illud quod monit Auer. ad ponendum hoc, fuit, quia tenuit nullã ſpe-

B ciem in genere ſubſtantiæ eſſe a caſu, & ideo dixit illud veritatem habere in ſubſtantiis, non autem in accidentibus, vnde tales ſunt per ſe intentæ a natura. nam ſi quæ ſubſtantiæ a caſu eſſent, maxime eſſent animalia, & plantæ, quæ ex putri materia generantur. & tamen non ſunt a caſu, quia hñt ordinẽ, & hñt cãs determinatas, ita ꝙ fiunt incertis tpibꝰ determinatis, & ĩ locis determinatis. vñ Thc. recitat 1. de aĩa. ca. 24. qđ in Ægypto ex putri mã gñant̃ mures, & in nr̃o cęlo vermes, & locuſtę.

C Amplius habẽt determinatas materias, uam ex cadauere ęqui generãtur veſpæ, & ex cadauere bouis, generantur apes. Talia autem non cõpetunt rebus factis a caſu, vel a fortuna, vt inquit Com. 12. met. com. 13. & 18. & 8. phyſico. comm. 46. & 7. metaph. commẽ. 31. & propter hoc, quia ſubſtantiæ ſunt entia perfecta, & requirunt determinatas cauſas, ſic in ſubſtantiis conueniens fit a con-

Limitatio poſitionis ſecundum Cō. uenienti. Tamen limitat eam Commen. 12. Metaph. com. 18. quod nõ eſt omnibus modis illa conuenientia, ſed oportet, vt iſta conuenientia ſit iſto modo, vt agens ſit tale in potentia, & virtute, quale eſt effectus in actu. Nam operatio agentis, nihil aliud eſt, quàm extrahere rem de potentia ad actum, & ideo dixit Commen 12 Metaph. commẽ 24 quod primꝰ motor, eſt omnes formę quo quo modo. Nam in calce com. 18. dixit ꝙ omnes formæ ſunt in potentia in prima mã. Et ſunt in actu ĩ primo motore. pro quanto igitur in qualibet generatione ſubſtantiæ, inter ſuam cauſam, & effectum ipſum requiritur determinatum agens, virtute cuius poſſit extrahi de potentia

E ad actum, talis intelligitur eſſe conuenientia, & ſimilitudo, quæ currit in generatione ſubſtantię, inter cauſam & effectum, & non oportet qđ currat quantum ad omnia, & quod ſimilitudo fit omnibus modis. Nã vt inquit Commen. domus in materia generatione conuenienti, & vniuoca fit a forma domus, exiſtente in anima artificis, & tamen non eſt omnimoda ſimilitudo, inter formã domus in anima, & domum in materia, quia illa eſt in potentia, & iſta eſt in actu. Sed in accidentibus propter imperfectionem ſuæ naturę, nõ

F ſequitur vnum certum agens determinatum, quia talia poſſunt primo venire ex diuerſis cauſis agentibus, & diuerſis modis, & iſta eſt mens Auerr. ſine dubio. Si autem velis vlterius inueſtigare ſimilitudinẽ quo ad ſpeciem inter generans & genitum, oportet tunc recurrere ad illas tres conditiones poſitas ab Auerr in 12. Meta. in com. 24. ex mente Alexan. videlicet quod agens debet eſſe principale, non inſtrumẽtum, & qđ ſit agens propinquum, & non remotum, & quod ſit agens per ſe, nõ per accidens,

G accidens, & in hoc diſcrepat Auerr. ab Alexan. vt patet ibi, & clare ponitur alia conditio in cõ. 28. 7. meta. in his quæ generantur generatione actuali, idest non ceſſabili propter generationem muli, vt notat etiã Ariſ. in tex. Et per hoc patet ſolutio ad argumentum de igne, nam ſecundum mentẽ Auer. formæ elemẽtales, quia ſunt multum propinquæ materiæ, non ſunt verè ſubſtantiæ, nec vere accidentia, ſed mediant inter ſubſtãtiam & accidens. quia poſuit quod intenduntur, & remittuntur ſicut accidentia, & ſic videntur ſapere naturam accidentis, & ideo quando Cõ.

H gloſſauit propoſitum Theorema, quod ſimile fit à ſimili, & dixit qđ habet veritatem in ſubſtantiis, p ſubſtantijs intellexit veras ſubſtantias, ſicut ſunt ſubſtantię perfectæ, quæ nõ recipiunt intenſionem, & remiſſionem, ignis igitur quia eſt de numero formarum imperfectarum, quæ ſunt valde propinquę materiæ, potuit generari tam a motu, quã ẽt ab igne. Ad aliud reſpõdetur, vt ſupra dictum eſt, nãq; vl'ter intellecta propoſitio, hẽt locum in ſubſtãtiis quod conueniens fit a conueniẽti, pro quã

Prop. nõ hẽt verita tẽ in oibus ſubiis ſed iperfectis.

I to non quodlibet fit ex quolibet, ſed determinatum, ex determinato, tamen non oportet quod iſta conuenientia ſit omnibus modis. Sed ſi requiris cõuenientiam ſecundũ ſpẽm, inter generãs & genitum tunc oportet quod concurrant illæ tres conditiones, poſitæ ex mente Alexan. 12. meta. in cõ 24. Adde etiam, quod vt inquit Ariſt. 1. de gñatione, & corruptione. tex. cõ. 30. generatur aliquid ab aliquo ente in actu, aut homogeneos, aut homoideos. Ignis. n. generatur ab igne qui ẽ eiuſdẽ ſpeciei, &

Aliqd generari ab aliquo dupliciter.

K ſic ſunt homoidea, ſed durum generatur a non duro, puta dum generatur a frigido, talia ſunt homogenea, quia ſemper generans eſt in actu, & quatenus eſt in actu, generat, & genitum eſt in actu, & ſic conueniunt in gñe actus, qui eſt genus ambiguum ſecundum Peripateticos. & ſic dicit ibi litera. Et ſic generatio ranæ a ſole, licet non ſit ab homoideo, eſt ab homogeneo ſub tali ratione generis, multipliciter dicti. Conſidera ẽt, ꝙ ſi propoſitio locum habet de ſimilitudine quantum ad ſpeciem, fallit in qualitatibus pręſertim, quia Cõ.

L dicit in ſeptimo meta. in cõmen. 32. aliqua qualitas generatur a ſibi ſimili in ſpecie. Et alia eſt, cuius generatio ſequitur formam mixtionis primarum qualitatum. Fallit illo modo in cauſa materiali, quia quod generatur, nõ generatur ex materia ſibi ſimili in ſpecie, immo requiritur quod materia ex qua aliquid generatur, habeat diſpoſitiones oppoſitas generando. Et vniuerſaliter propoſitio dicens etiam quod cauſa & cauſatum debent eſſe proportionata, intelligitur quo ad vniuerſale, & particulare quo ad per ſe, & per accidens,

M quo ad potentiam. & actum, quę ſũt diuiſiones per modos cauſarum, vt patet 2. phy. ſic enim dicimus quod effectuum vniuerſalium cauſæ ſunt vniuerſales, & particularium cauſæ ſunt particulares, & effectuũ in potentia, cauſæ ſunt in potentia, & effectuum in actu cauſæ ſunt in actu, & effectuum per ſe, cauſæ ſunt per ſe. Alber. vero magnus ſuper 12. meta. tract. 1. cap. 8. vult ꝙ omne quod fit, fit ab vniuoco, vel formaliter, vel in virtute, & ita dicit etiam in cap. 11. ibidem.

Alb. mag.

Propõ

A PROPOSITIO XVII.

Calidi eſt rarefacere, et frigidi eſt condenſare.

PRopoſitio famoſa eſt, & eſt de mente Ariſto. in 2. de generatione & corruptione. & ĩ quarto me theoro. & eſt Auerr. in propria forma in ſeptimo phyſic. in commen. 15. vbi habet denſitas & raritas ſunt apud rerum qualitates, inſequentes calidum & frigidum. Prima pars de calore, intelligitur de calore elementali præſertim in ſua natura cõſiderato, fallit autem de calore naturali regulato ab anima, & de calore cœleſti, nam calidum naturale in generatione, & digeſtione, & in aliis operationibus animæ, calor agit pro ut eſt concauſa, & inſtrumentum ſecundo de anima text. commen. 24. contra Empedoclem, & agit vt eſt ordinatum ad diuerſos fines, ſecundum exigentiam animæ, pro ſuis actibus exercendis. vnde ſic plerunque coudenſat, ſicut dum ex ſanguine menſtruo generat oſſa, & membra ſolida, ſimiliter digeſtio quæ ab innato, & naturali calido procedit, quarto meheo. ingroſſando procedit calidum etiam elementale, licet per ſe rarefaciat, per accidens tamen quandoque condenſat, ſicut conſum ptis humiditatibus exiſtentibus in poris, videmus quod accidit conſtipatio, ſicut videmus in rebus quæ aſſantur ab igne, quæ teſte Philoſopho in 4. metheor. habent interiora humidiora, q̃ elixata, exteriora vero magis ſicca, cõcluſis enim vt inquit exterioribus poris, non poteſt ſegregari intus exiſtens humidum. Sed includitur, cum pori recluſi fuerint, & ideo princeps medicorum Gal. in 7. de inge. ſanit. cap. 6. vbi tractat de cura malę cõplexionis ſiccæ ſine materia, præcipit ægrum non debere poni in aqua frigidiori temperata, quia latentem frigiditatem in imbecillibus corporibus operatur. Nec etiã in calidiori temperata, quia cogit & ſtringit poros, & dẽſat. ſed aqua dẽt eſſe eucrata. i. tẽperata, quia illa dilatat. nõ igr, vt vides, caliditas ſm oẽm mẽſuram rarefacit, nec quodcunq;. vñ Auic. dicit, ꝙ natura ſagax eſt, & diſtribuit calidũ quod eſt naturę inſtrumentũ, & carnẽ quidẽ cõplet per calidum, & humidũ, & oſſa per calidũ & ſiccũ, & cartilaginẽ per mediũ, vnde cũ epſeſis, & opteſis fiant a na tura, gñatio oſſium erit per opteſim, quæ fit a calido ſicco, & ita calidũ inducit duritiẽ, & dẽſitatẽ in hoc caſu.

Limitatio propõnis. B C D Gal. in 7. de ing. ſa. cap. 6. E

Vnde animaduerte, & conſidera, quod actio alicuius agentis, dum ipſum fit inſtrumentum, poteſt habere operationes ſpecie differentes, ab operationibus quæ ſibi competebãt, in ratione principalis agentis. vnde ſicut ſcribit Cõ in 2. de anima. ignis ſeu calor eius, quatenus igneus eſt, habet mollificare ferrum, ad faciendum aliquod inſtrumentum, ſed inquantum illa mollificatio progredi tur ad certum terminum notum, in vnoquoq; inſtrumento ſic attribuitur virtuti artis, a qua regulatur.

F

ADDI. Nota etiam hic, ꝙ non omne denſum eſt graue, licet frigiditas operetur denſitatem, grauitatem, & quietem, nam nubes ſunt denſæ, & tamẽ ſunt leues. Similiter non omne rarum eſt leue, licet caliditas operetur modum & raritatem, nam lapis diaphanus eſt grauis, & tñ eſt rarus, ita dicit Cõmen. in 3. cœli. cõ. 10.

G Animaduerte etiam, ꝙ raritas pōt prouenire ab humiditate, ſicut patet in conuerſione terræ in aquam. Et Auic. in prima Fen primi, in capi. de elementis, inquit. quod humidū largitur ſicco extenſionem. Vide igitur, quomodo raritas cum ſit accns, a plutibus agentibus poteſt prouenire. quia in accidētibus, vt dixit Auer. ſuperius, locum non habet vniuerſaliter, ꝙ omne quod fit, fiat a ſuo ſili.

Auicen.

Sec̄da pars propoſiti Theorem.

Secunda vero propoſitio, ꝙ frigiditas condenſat, vera eſt, tamē vt ſupra declaraui, pōt etiam a calore prouenire, regulato ab agēte, quod agit ſm exigētiam finis. & ideo ceſſet admiratio quorundam, quærentium propter quid mares cum ſint fœminis calidiores, nonnulla tamē mēbra in mulieribus ſunt latiora, & maiora, q̄ ſint in viris, vt mammillæ & inſtrumenta vrinæ. Nam audiāt Galenum dicentem, ꝙ compoſitio inſequitur complexionem, & rem diuinam. i. virtutem informatiuam, de qua ipſe dubitauit, vt inquit Cōmē. in 7. meta. an eſſet Deus, aut cretura. vnde virtus informatiua, directa ab intelligentia non errante, propter finem largitur vnicuique mēbro accidentia terminata, vt expediunt ipſis membris, in ordine ad actus.

H Sol'o diffi-cultatis ex incidenti.

Gal. 31.

I

ADDI. Et propter hoc ēt prouenit, ꝙ licet digeſtio perficiatur calido & humido, virtutes tamen puerorū non digerunt res duras, ſicut cōtingit in iuuenibus, quia vt Auic. dicit in prima Fen primi, doc. 6. in ſumma de virtutibus in cap. 3. de virtutibus naturalibus miniſtrātibus, non. n. pueris prouenit non poſſe illud, & iuuenibus poſſe, propter hoc, ſed pp homogeneā, & homogeneæ elongatione, qd. n. ex rebus durum exiſtit, complexioni puerorum non eſt homogeneum. Condenſatio ēt pōteſt prouenire ab ĩpulſione. vt inquit Ariſt. in 1. metheo. ꝙ in Aegypto flantib' ventis eteſiis impellentibus aerem & vapores ad Arabicos montes, aer ex tali impulſione conſtipatur, & in aquam conuertitur, & hoc etiam apparet experimēto ſenſato in balneo. in quo uapor eleuatus vſq; ad tectū balnei, a quo repercutitur, videmus tamen ipſum in aquam conuerti, quando enim aer uenerit ad tantam paruitatem, cum qua ſaluari nequit, neceſſe eſt vt corrūpatur, quia res natura terminum habēt, & ſecūdum qualitatem, & ſecundum quātitatem. L

PROPOSITIO, XVIII.

Remiſſio fit per admixtionem contrarii.

FAmoſa eſt propoſitio, & colligiť ex mente Philoſophi in 5. phyſi. tex cō. 9. & 2. cœli. tex. cō. 37. vera tamen eſt in habentibus contrarium, nam in contrarietate carentibus, locum non habet, lumen enim intenditur, & remittitur, propter virturē, aut debilitatem agentis. In habentibus etiam cōtrarium vniuerſaliter, etiam locum nō habet, nam in ſimplicibus in ſua puritate conſideratis, vnum elementum in vna qualitate eſt remiſſum, reſpectu alterius. Et ri detur eſſe intentio Ariſt. in 2. de generatione, & corrup. in tex. cō. 24. & 25. vbi habet, ꝙ ignis eſt plus calidi, q̄ ſicci, & aer plus humidi, q̄ calidi, tamen caliditas aeris non eſt remiſſa propter admixtionem frigiditatis, vt dixit Iaco. de Forliuio, & multi iuniores. nam tunc Ariſt. non ſufficienter

Coarctatio propōnis.

M

Cōtra Iac. de Forl. & alios.

A ficienter venatus fuiſſet.in.2 de ge-
neratione & corrupt. ex cōbinatio-
nibusquatuor qualitatum primarū
ſufficienter numerum quaternariū
elementorum.cum in quolibet ele-
mento ſint ſm illos tres qualitates,
& nō duę,ſic Philoſophus ibi teſtat̃.
Alexā. Aphrod. Et Alex.Aphr.in com.ſuo ſuper lib.
1. metheor.inquit ca.4. Magis qui-
dem frigida eſt aqua terra, ſed non
" mixtura alicuius caliditatis terra,eſt
" minus frigida, q̃ aqua, & magis ſic-
" ca quidem eſt terra,q̃ ignis, ſed non
" mixtura alicuius humiditatis ignis,
" eſt minus ſicca q̃ terra. Et aer quidē
B magis humidus eſt aqua,ſed nō mi
" xtura alicuius ſolidi aqua eſt minus
" humida,q̃ aer: non.n.vtiq; aliquod
ſimplicium corporum eſſet.hęc ille.
Bene verum eſt,ꝙ elemēta dum mi
ſcent̃,tunc remittuntur in ſuis qua-
litatibus,per actionem inuentam in
eis,merito contrarietatis. illa igitur
remiſſio ĩ altera qualitate in elemē-
tis,non eſt per admixtionem aliquā
cum cōtraria qualitate,ſed inſequi-
tur debilitatem virtutis agētis. nam
propinquitas motui cœli,largitur ca
liditatem,leuitatem & motum. Et
remotio à motu cęli,largitur frigidi
C tatem,grauitatem,& quietē.2.cœli,
& mundi.com.94. Et iſta etiam fuit
opinio Auicen.in ſuo lib. de cęlo &
mūdo. cap.vlt.vnde etiam Cōmen.
4.cœli & mundi.com.39.inquit.ae-
ris grauitas, eſt maior, q̃ leuitas, qa
cauſa leuitatis in eo eſt calor, & cau
ſa grauitatis in eo eſt humiditas, &
Qualitates primæ non ſunt oēs ĩ ſummo in elemētis. omnes cōueniunt in hoc,quod hu-
miditas in eo eſt maior, q̃ caliditas,
cū vr̃ eſſe humidior elemētis, ex dif
finitione humiditatis, vt declaratū
eſt in lib.Perigeneſeos. Ariſt.etiā.4.
metheor.tex.cō.10.dicit,ꝙ aqua eſt
magis frigida,q̃ aer ſit calidus.Et ex D
illo loco manifeſte patet, de mente
Philoſophorum,& eius,fuiſſe quod
non oēs qualitates ſunt ĩ ſummo in
elementis. Et iſtam opinionem imi
tatur etiam Cōm. in.4.metheor. in
com.10.licet alibi contrariam ſen-
tire videtur. Et collige ex illa aucto-
ritate grauitatem,& leuitatem,in e-
lementis inſequi qualitates primas, Obiectio.
quarum duæ ſunt actiuæ,& duę paſ-
ſiuæ. Et tũc eſt difficultas,quia ſi in
ſimplicibus ſumma leuitas inſequit̃
ſummam caliditatē,ſic ſumma gra-
uitas inſequitur ſummam frigidita-
tem,ſed ſumma frigiditas,iuxta illā E
viam,eſt ipſius aquę.igitur aqua eſt
grauior terra. cuius oppoſitum ha-
bet Philoſophus in lib.1. metheor.
Grauiſſimum autem omnium ter-
ra,quę eſt in medio. Et tunc terra eſ-
ſet magis frigidi,q̃ ſicci,contra Ariſ.
in.2.de generatione & corru. in tex.
com.23. Niſi eſſet,quod vt inquit Solutio.
Cōmen.grauitas & leuitas non ſunt
eiuſdē rationis in mixtis, & in ſim-
plicibus,nec etiam in ſimplicibus o-
mnibus modis,ſunt idem.3.cęli cō.
9.vnde dici poteſt,ꝙ licet ſumma le
uitas in ſimplicibus inſequatur ſum
mam caliditatem,ſumma tñ graui F
tas in ſimplicibus, inſequit̃ ſummā
ſiccitatem,& non ſummā frigidita-
tem. Et ratio eſt,quia caliditas,& fri
giditas non ſunt æqualiter actiuæ,
nā formalior eſt caliditas ipſa frigi-
ditate,& ideo nō ſequitur,ſi ſumma
caliditas eſt cauſa ſummæ leuitatis,
igitur ſumma frigiditas erit cā ſum-
mæ grauitatis, licet enim contrarię
cauſæ ſint contrariorum effectuum,
tamen non oportet quod hoc ſit in-
æqualitate graduum,prætertim vbi
contrariæ cauſæ non ſunt æqualis

G virtutis,nec adæquatæ cauſæ. Dico igitur ſummã grauitatem inſequi ſummam terrę ſiccitatẽ. in aere aũt, qui contrariatur terræ in ambabus qualitatibus, inſequiƭ humiditatẽ.

Dubitatio Sed dices,quid cauſæ fuit,quod cum grauitas in ſimplicibus inſequatƭ humiditatem, & ſiccitatem, cur cũ aer ita ſit primo humidi, ſicut terra eſt primo ſicci,non potius iſta ſumma grauitas,inſequitur humidũ aeris, ſicut ſiccum terræ? Niſi eſſet,quod

ſolutio. non ſunt cætera paria,tum rõne diſtantiæ maioris à motu cœli,q́ largitur grauitatem, tũ quia humiditas H aeris coniuncta eſt caliditati, à qua prouenit rarefactio,& in terra eſt cõiuncta frigiditati,& ita non ſunt cętera paria,ſi bene conſideras.

ADDI. Quod aer ſit ſummè humidus,oſtenditur ex definitione humidi, in 2.de generatione,& corrup.tex.c.8. quia eſt id quod eſt male terminabile,termino alieno. modo hoc magis competit aeri,q̃ aquæ, vt dicit Ioan. Gram.& ꝙ vnum elementũ primo, vnam ſibi qualitatẽ approprieƭ,vide tex.29.7.phy. vide etiam in. 4. metheo.in cõ.1.vbi Cõm.ſcribit,ꝙ ſiccitas,& humiditas aliter ſuæ defini- I tiones verificantur in compoſitis, & aliter in ſimplicibus. Ex iſtis igitur patet,quod grauitas,& leuitas i ſimplicibus ita ſe habent,quod grauitas ex diuerſis cauſis poteſt ꝓuenire,qa quandoq; inſequitur humiditatem, & quandoq; ſiccitatem. in mixtis autem eſt alia rõ,vt dicit Cõm.in 3.cęli.com.9.& in primo canticæ, com. 13. inqt.quod qualitates primæ aliter attribuuntur elementis,& aliter aĩalibus,& tempori,& loco,& tũc iuxta iſtum dicẽdi modum, ſicut leuitas in igne inſequiƭ caliditatem, ſic grauitas in aqua inſequitur frigiditatem. nam oẽs conueniunt in hoc, K quod aqua eſt magis grauis,quã leuis,& quod aqua eſt magis frigidi,q̃ humidi,vnde inquit Cõm.in.1.cœli & mundi,com 17. quod aqua eſt magis grauis,quã leuis, quia deſcendit in duobus elementis.ſ.igne,& aere,& aſcendit in vno tantum,nam ſi eſſet in centro mundi, id eſt in loco naturali terræ,moueretur ad concauitatem aeris. Aduerte igitur,quod in elementis contrarietatem habentibus,in ambabus qualitatibus,ſicut ignis & aqua,grauitas & leuitas,inſequuntur contrarias cauſas, videlicet L caliditatem,& frigiditatẽ:in habentibus autem ſymbolum ſecus eſt.nã grauitas in aere,qui ſymbolum habet cum igne in caliditate, & cum aqua in humiditate, grauitas inſequitur humiditatem aeris, in aqua vero frigiditatem,& in terra ſiccitatem,vt bene demonſtrat ratio.& ratio totius eſt,quia elementa nõ ſunt eiuſdem rationis inter ſe,nec cõpoſitis comparata,vt dicit Cõment.loco prçallegato.Et ita dicendũ eſt de leuitate,quia in elementis cõtrarijs in ambabus qualitatibꝰ inſequitur cõtrarias cauſas. nam in igne eſt leuitas merito caloris,& quia caliditas ẽ ſumma in igne, ideo eſt ſumma le- M uitas,in aqua autẽ grauitas inſequitur frigiditatem,non humiditatem, qa ad humiditatem ſequebatur in aere. & quia aqua eſt plus frigida, quã humida, ideo eſt plus grauis, q̃ leuis. Sed dices,quod aqua ſit ſummè frigida, igitur debuit eẽ ſummæ grauis. Negatur conſequentia. tum quia non ſequitur,ſumma caliditas eſt cauſa ſummæ leuitatis,igiƭ ſumma frigiditas eſt cauſa ſummæ grauitatis, Dubitatio solutio

A nitatis,quia frigiditas non eſt tantæ formalitatis,quãtæ eſt caliditas, ſed ſolum ſequitur,quod ſumma frigiditas eſt cauſa grauitatis. Tum ẽt quia ſumma leuitas ſequitur ſummam caliditatem,cum tanta diſtantia,& non abſolute,vt dicit Cõmen. in prima diſputat.ad xj.& cauſa grauitatis terræ,eſt maxima diſtantia, & ideo minor frigiditas intẽſiue eſt ſufficiens. Tum etiam,quia nõ ſunt cætera paria, quia frigiditas aquæ eſt iuncta humiditati,quæ habet rarificare aliquo mõ,& ex conſequenti impedit ſummam grauitatem.

B Ideo dicimus grauitatem ſummam inſequi ſummam ſiccitatem,ſicut illam quæ eſt in terra, pręſertim cum illa ſit aſſociata frigiditati. Sed dices,cum aqua ſit grauior aere.igitur aqua eſt humidior aere. Patet quod conſequẽtia nulla eſt, quia grauitas in aqua non prouenit ab humiditate,ſed à frigiditate. Sicut in igne qđ eſt elementum contrarium, leuitas prouenit à caliditate. Si aũt replicetur,ſummus effectus ꝓuenit à ſumma cauſa,ſed leuitas in vltimo, prouenit à caliditate in vltimo, igiť grauiditas in vltimo, proueniet à frigiditate in vltimo, ſic.n.cõtrariorum

C effectuũ erũt contrariæ cauſæ. Soluitur quod vera eſt ꝓpoſitio, quod effectus in vltimo prouenit à cauſa in vltimo: ſed tũc dico,quod in ſimplicibus grauitas ĩ vltimo,prouenit à diſtãtia,& ſiccitate in vltimo q̃ debeť ipſi terræ,vñ Cõm. in. 1. cantic. cant. Auic.inq̃t terra ẽ ſiccior igne, & aer eſt humidior aqua.ſic itaq; effectus intẽſus in ſummo, inſequitur ſummam cãm,vnde qñ cauſæ contrarię aliquorũ effectuum,non ſunt æquę potentes, nec ſunt cauſæ adequatę illorum effectuum contrariorũ,qui ſunt intenſi in vltimo,nõ oportet quod habeant,vt ſic, attribui contrarijs cauſis ſub tali gradu ſummo,quod ſufficit eo modo, quo põt eſſe. modo grauitas & leuitas in ſimplicibus,non ſolum actiuas qualitates inſequi poſſunt verũetiam paſſiuas,vt vidiſti. Et iſta vř eſſe verior opinio,quæ teneri poteſt in hoc, in

D via Ariſt.& Cõm. in varijs, & diuerſis locis.& nõ mihi innotuit, niſi in longo tpe,& non ſine maximo labore vitæ meæ. Et ſi obijciatur contra iſtã opinionem,per auctoritatem. Cõm.in 3.cœli & mũdi,in com.67.

E vbi habet quod ignis in actu, habet caliditatem,& ſiccitatẽ in ſummo. Poſſum dupliciter reſpondere. primo quidem quia arguit ad hoĩem. nã Auic.contra quẽ arguit,ibi tenebat,ꝙ ignis habet ambas qualitates in ſummo,vt eſt videre in lib. de cœlo ipſius Auic.cap.vltimo.vbi ponit modum generationis ignis, ex motu cœli,vbi expreſſe ponit calorem, & ſiccitatem ignis,eſſe in ſummo. Et enim ipſemet Cõm. oppoſitũ tenuit in aliis locis,vt in. 4. metheor. cõ.10.& in cõ.15. ſuper primo cantice cãtic. Auic.vbi habet qđ aer eſt

F humidior aqua, ſed aqua eſt potentior ad humectandũ corpora, & ibidem dicit, ꝙ terra eſt ſiccior igne.

Et iſtius opinionis etiã fuit magnus Baſilius, ĩ examero,ſup primo verbo. & vocauit Deus aridã terrã, vbi reddens rationem illius nomenclaturę,aſſeruit,qđ ſiccitas eſt ꝓprietas terrę.& vult, ꝙ vnũquodq; elemẽtũ in ſua ſimplicitate cõſideratũ,habet vnã qualitatẽ ſibi ꝓpriã,vt terra ſiccitatẽ,aqua frigiditatem, aer humiditatem, & ignis caliditatem, & hoc

Marginalia: Dubium. — Solutio. — Replica. — Solutio. — Dubitatio — Solutio. — Auicen. — ADDI.

G ratione cognoſcitur, quia elementa inexiſtentia rerum conſiderata, ſunt permixta adinuicẽ, ſed ſimplicitas eorũ, ratione capitur ſolum. Et iſta videtur fuiſſe ſententia Ariſto. in. 2. de gñone, & corrup. in tex. com. 22. & 23. vbi Ariſt. vnicuiq; elemẽto videtur attribuere vnam qualitatẽ in ſummo, propter naturam iuſtitię diſtributiuæ inuentã in entibus. credẽdum. n. eſt, cum elemẽta ſint de partibus q̃ ſunt de integritate vniuerſi, quod maximo ordine inuicẽ connexa ſunt, iuxta illud diuini Boethij I tertio de Philoſophica cõſolatione.

H Tu numeris elementa ligas. Aut aliter dici põt, ꝙ Auer. vult ibi ponere differentiam inter elementa exiſtentia in ſuis locis, vbi dicuntur habere eſſe in actu, vel eſſe liberum, & vt ſunt in mixto, in quo dñr habere eſſe ligatum, & confuſum. nã in mixto ſunt refracta, & qualitates eorũ ſunt ambę remiſſæ à contrarijs. Sed in proprijs locis, habẽt qualitates in ſummo. i. non remiſſas ꝑ contrariũ. noluit aũt dicere propter hoc, quod elñtum habet ambas qualitates in ſummo, id eſt in vltimo gradu, quia oppoſitum dicit in pleriſq; locis. Et

Secunda ſolutio.

I ideo vna vnicuiq; elemento in ſummo debetur, altera vero eſt remiſſa, non tamen eſt per admixtionẽ cum contrario. non. n. ſemp remiſſio fit ꝑ contrarium, vt Alexan. dixit in multis locis, vt ſcribit Comment. 2. cœli & mundi. com. 15. quod dicit, quia in cœlo eſt differentia ſecundũ magis & minus in nobilitate, quia vna pars eſt nobilior alia. nam ſtella eſt nobilior pars ſui orbis, & ꝓpter hoc non ſequitur, vt ſit cœlum compoſitũ ex contrarijs virtutibus. Quod autem multi decepti ſunt in credendo oppoſitum. & quod terra ſit ſummè frigida, propter maximam remotionem cęli, quæ largitur frigiditatem, & grauitatem, & quietem vt dicit Cõm. 2. cœli & mundi. cõ. 94. nihil eſt, quia actus actiuorum fiunt I patiente diſpoſito, & põt aliquis effectus ex diuerſis cauſis variari, vnde terra non eſt capax ſummæ frigiditatis, quia illa fuit præoccupata ab aqua, quæ non potuit habere ſummã humiditatem, quia illa fuit præoccupata ab aere, qui non potuit habere ſummã caliditatem, quia ignis pręuenit aerem in hoc, natura. n. eſt cauſa ordinis, & tribuit vnicuiq; qđ ſuum eſt. Amplius illa diſtantia nõ ſufficit, quia eſt cauſa priuatiua, & ſi inuenit locus in quo Ariſt. & Cõm. aſſerat terram eſſe frigidiſſimam, vt in primo metheor. gloſſa ad intellectum datum, quia videlicet frigiditas eius non eſt admixta calori, non tamen in gradu frigiditas terræ eſt maior frigiditate aquæ. immo aqua eſt illo modo primum frigidorum, & iſta fuit ſine dubio mens Ariſt. & Auer. in 2. de generatione & corrup. & Alex. Aphrodiſiei in com. ſuper libro metheor. Et quod dicit Auic. in hoc non eſt ſufficiens, qui reſpiciens ad ſolam diſtantiam à motu, dixit terram eſſe frigidiſſimam, & nõ inſequitur conſequenter Auicen. ſuã principia. nam ipſe tenuit in primã Fen primi, doctrina prima. in capit. de cõplexionibus humorum, quod frigidius quod eſt in corpore noſtro eſt phlegma, & tamen attribuitur aquæ à prædominio, & melancholia attribuitur terræ à prædominio. Similiter etiam quod dixit D. Thomas ibi, quod ignis eſt ſiccior terra, propter caliditatem conſumentem, & aduren-

Cã erroris

K

ADDI. Nã vnicuique corpi ſimplici debet vna qualitas ſimplex appropriati.

L

Terrã eſſe fridiſſimã quo gloſſari debet

M

Contra Auic.

Opi. diui Tho.

A & adurentem humiditatem. nā motus cœli, eſt cauſa caloris in eo quod poteſt calefieri, & ideo neceſſe eſt, ꝙ in illa materia maxime profundet, quæ ſemper eſt iuxta velociſſimum motum. vnde hæc eſt materia ignis, vnde ignis eſt calidiſſimum omniū calidorum, vt dicetur. 2. metaphy. & ideo potentior eſt caliditas ignis ad conſumendum humidum, quā terræ frigiditas, & ideo concludit, quòd ignis eſt ſiccior terra. Sed cum reuerentia hoc nō mouet, quia caliditas illa ignis, nō eſt in actu, vt dicit Alexan. & Cōm. ex mente eius in commento allegato ſuper lib. canticæ. & in quarto cœli cōmen. 32. ibi enim eſt maxima raritas, & non eſt caliditas illa combuſtiua. ſicut eſt caliditas iſtius ignis, qui eſt in extranea materia, iſte enim eſt, qui eſt in fine ebullitionis, & feruoris, vt dicit Cōment. in. 2. de generatione & corruptione. in com. 11. vbi expreſſe inquit. & Alex. dicit quòd hoc nō inuenitur niſi in igne, qui ē hic. ignis autem, qui eſt hic in vltimo continentis, non eſt in fine caliditatis, & ebullitionis. Et hoc, vt alias declaraui, intelligitur quātum ad actum C ſecūdum, quia nō ſumme calefacit ille ignis propter maximam raritatem, nam vt inquit Cōm. 2 de aīa. com. 97. maxima dimenſio quā recipit materia, eſt raritas cū qua ſtat forma ignis, tamen bene caliditas illa, quantum ad actum primū in illo igne, eſt ſumma in gradu. & ideo Cōm. ibi dicit, & in hoc eſt quæſtio de qua perſcrutabimur. Dico igitur, ꝙ illa caliditas ignis, licet ſit ſufficiens ad conſumendum omnē humiditatem, tamen non eſt ſufficiens ad largiēdum ſummam ſiccitatem, qa illius nō eſt capax materia ignis, D ſed materia quę ſtat ſub forma terrę, vñ in gradu, terra eſt ſiccior igne, licet ſiccitas ignis nō ſit permixtione alicuius humiditatis, facta remiſſior. vnde imaginari debemus, cœlum & naturam largiri ordine quodam hmōi formas, & qualitates, qa bonum vniuerſi conſiſtit in ordine.

Contra. 2. Tho.

B

Quō caliditas fit 1 ſummo 1 igne, & quō non.

Iſta in veritate videtur eſſe principalis cauſa, quod formę proueniunt ab agente, eo mō quo aptę ſunt peruenire, vnde ſicut dicunt Medici, & Gal. compoſitio inſequitur complexionem, & rem diuinam, mulier habet inſtrumenta vrinæ latiora maribus, & vbera maiora, & tamē mas eſt calidior fœmina, natura enim cū minori inſtrumento, poteſt ſm exigentiam finis producere in materia perfectiorem effectū, & ita quia formæ elementorum ſunt diuerſę, & requirunt diuerſas proprietates emanare à corpore cœleſti, ſicut ſua natura requirit, & ita qualitates primę non videntur eſſe cauſa adæquata grauitatis & leuitatis, & Cōm. in. 3. cœli dicit illam rationē eſſe à ſigno, de aere, ꝙ ſit grauior, q̄ leuior, quia vidit quod non eſt cauſa adæquata in veritate. Et quod dixit etiam dominus Aegid. Ro. in illa qōne diſtinguendo de duplici frigiditate inuenta in elementis virtuali. v3. ſeu cęleſti & elemētari, non vr̄ cum ſupportatione dictum rōnabile in via Peripateticorum, pręſertim ponentium corpa cęleſtia agere lumine, & motu, vt declarauit Cōment. egregie in ſecundo cœli & mundi. in com. 42. tum etiam, quia non oportet multiplicare entia ſine neceſſitate, in via ipſorum, vnde ipſi omnē alterationē in ſubſtātia in iſtis inferioribus, redu-

ADDI.

E

F Aegidius.

Cōtra Aegid.

G reducunt ad quatuor primas virtutes, ſeu qualitates elementorum, vt eſt videre à Philoſopho in.2.de generatione & corru.& in.4.metheor. Et ſimiliter non ſufficienter ex combinationibus virtutum iſtarũ, Philoſophus venatus fuiſſet numerũ quaternarium elementorũ, vnde rationes iſtorum reſpicientium ad diſtãtiam cœli, in hac materia videntur peccare per fallaciam conſequentis, ſi bene conſideras. Præterea. Etiam ſenſus tactus de qualitatibus tangibilibus, eſt verus iudex, & non videmus aliquam differentiam inter fri-

H giditatem, quã Aegidius nuncupat cœleſtem, & illam quę eſt elementalis. Sed remanet vna difficultas, contra iſtam deciſionem, quia Ariſt. in 4.metheor.in tex.cõ.39.inquit. dñr autem elementorum propriiſſime, ſicci quidẽ terra, humidi vero aqua, & ita videtur, quod aqua erit primũ humidorum. Niſi eſſet quod Ariſ. loquitur ibi de iſtis elementis, vt veniunt ad compoſitionem mixti. in mixtis enim vniuerſaliter reſidentibus circa medium iſta duo elemẽta quãtum ad molẽ dominantur terra & aqua. vnde memorię manda hoc,

Difficultas contra deciſionẽ

ſolo pria.

Duplex cõſideratio de elñtis haberi põt.

I quod ſecus eſt de elemẽtis in ſe conſideratis, & ſecus, vt ſunt in mixto. vnde ſilẽm ſolutionem dat Cõm. in 4.metheor.in com.1.de qualitatib⁹ primis, cum tamen dicantur à Philoſophis omnes eſſe actiuæ, & tamẽ ibi dicitur, ꝙ duę ſunt actiuę, & duę ſunt paſſiuæ, inquit enim, ꝙ licet quatuor qualitates in ſe conſideratæ, ſint actiuæ, quia ſicut calor generat calorem, & frigus generat frigus, ſic humiditas generat humiditatẽ, & ſiccitas ſiccitatem, tamen ſi conſiderentur in gñone mixti, quia duæ iſtarum inueniunť dominati & obtinere, duæ vero dominatæ. Vñ Ariſ. ibi diffiniens mixti generationẽ dixit tex.com.1. Eſt autem ſimplex, & naturalis generatio pmutatio ab his virtutibus, cum habeant rationẽ ex ſubiecta materia vnicuiq; naturæ, in ſe igitur aer ẽ humidior aqua, tñ in ordine ad mixtũ, plus operatť humidũ aqueum, & ſiccũ terreum, quo ad molẽ. Aut aliter ſolui põt, ꝙ quo ad ſenſum aquę humidũ eſt manifeſtius, plus.n.humectat aqua, q̃ aer in ſe, tamen aer eſt humidior, & ita etiã dicit Cõm.in prędictis locis. Prima tamẽ ſolutio, eſt de men- L

ſolo ali.

K

te Philoſophi, vt patet ipſum inſpicienti ibi, quia inquit, ꝙ aqua, & terra materia ſunt corporum compoſitorum. paſſiuæ autẽ qualitates ſunt aquæ humiditas, & terræ ſiccitas, q̃ a iſta quo ad molem in mixtis dominantur, præſertim perfectis, & reſidentibus circa medium. Sic igitur intellexiſti, quomodo non eſt ſemper vniuerſaliter verum, remiſſionem fieri per admixtionem contrarij, quia non omnia contrarietatem habent. Nec vniuerſaliter res habẽs cõtrarium, remittitur per ſuum contrarium, niſi vbi adinuicem miſcean- M tur, & agunt inuicem.

PROPOSITIO XIX.

Nullum violentum perpetuum.

VVlgata nimis eſt propoſitio, & ſcribitur in.2.cœli & mundi. in tex.com.18. Gloſſant nonnulli iſtã propoſitionem, vt Cõciliator in differentia.14.& ſequaces, dummodo cãm non habuerit ſempiternã, & hoc addunt propter motum perpetuum ignis circularẽ, & aeris in propria ſphæra, & propter fluxum, & re-

Gloſſa Cõciliatoris in differẽtia.14.

fluxum

A fluxum maris, & propter mediã aeris regionem, quę perpetua frigidita te affecta eſt. Similiter etiam ꝓpter terram, quæ contra propriam naturam, detecta eſt in ſui conuexo. Et hoc, vt aiunt, contingit propter ſtellas quaſdam, quæ ſunt extra zodiacum ꝓhibentes oceanum, & ſunt in polo ſeptentrionali, quæ quidem omnia violẽta ſunt & perpetua, quia

Auer. opi. cauſam habent ſempiternã. Auer. autem in. 3. cœli & mundi in com. 20. & in. 2. metheor. aliter ſentire videtur, vult enim hmõi motus in talibus elementis inuẽtos non eſſe naturales,

B quandoquidem non ſunt à principio intrinſeco, quia fieri non poteſt, vt duo motus naturales vni corpori ſimplici debeantur. Sed dicit iſtos motus etiam violentos non eſſe, cum ſint perpetui, & ſic imaginatus eſt dicere, ꝙ tales motus ſunt neutri. In conſimilem ſolutionem

Opin. beati Tho. deuenit beatus Tho. in. 1. cęli & mũdi. in lectione quarta: dicit. n. ꝙ ille » motus nõ eſt naturalis, neq; violen» tus, ſed eſt quodammõ ſupra natu» ram, quia talis motus eſt ex impreſ» ſione ſuperioris agentis, puta corpo» ris cœleſtis. Et quia aliquis obiicere

C poſſet, ꝙ tunc igitur talis motus eẽt » violentus, cum ſit ab extrinſeco mo» tore, ideo ſubdit ꝙ talis mot⁹ violen» tus non eſt, quia talia corpora apta » nata ſunt moueri, ſm ſui naturam à

Cõtra Auer. & D. Thomã. ſuperiore corpore. Sed contra iſtos viros, nobis occurrit multiplex dubitatio. Primo quidem quia nullibi apud Ariſt. legimus dari aliquẽ motum ſimplicem, pręſertim, qui neq; naturalis ſit, neq; violentus. nam. 7. de phyſico auditu, omne quod mouetur, aut mouetur ab ĩtrinſeco, aut mouetur ab extrinſeco. Si ab intrinſeco, patet quod ille motus ſit natu- D ralis, quia natura eſt principiũ motus eius, in quo eſt per ſe, & non ſm accidens. Si autem talis motus fuerit ab extrinſeco, tũc talis motus eſt violentus. vnde ibi diuidit ſpẽs motuum violẽtorum, vt pulſio, vertigo, tractio, vectio, & expulſio, ſicut patet tex. com. 10. vnde in motoribus & motis corporeis, de quibus loqui videtur ibi, ſequit̃, ꝙ omne corpus quod ab extrinſeco motore mouet̃, quod tale violenter moueatur. & ita vr̃ ſequi, ꝙ ſi talia corpora à motore extrinſeco perpetuo mouẽtur, qđ violenter moueantur. Nec videtur E dictum S. Thomæ, ſalua pace, ſatiſfacere in hoc, dum dicit, ꝙ talia corpora ſunt apta nata moueri à ſupio ri corpe. nã quæramus ab ipſo, talis aptitudo in eis inuẽta, vt ſic moueãtur, aut eſt ex parte materiæ, aut ex parte formæ, aut eſt ex parte cõiuncti. non primum, neq; ſm dari poſſet, quia tunc talis motus eſſet naturalis, quia eẽt à principio aliquo intrinſeco. vñ dicimus, ꝙ elementa naturaliter alterant̃, licet non habeant principium intrinſecum ſuæ alterationis actiuũ, vt. d. Themiſ. & Cõm. in princ. 2. phyſ. quia tamen habent F principiũ intrinſecum paſſiuũ, ideo natura dicimus talia alterari, nõ violentia. & pręterea ſequeretur, vni corpori ſimplici, duos motus ſimplices à natura competere. Si aũt talis aptitudo non eſt ex parte principiorum intrinſecorum, ſed eſt merito cõpoſiti, tunc iſta rectius dicitur potẽtia, quam aptitudo ſicut dicimus, quod lapis põt moueri ſurſum, licet nõ ſit aptus illuc moueri. Patet aũt, quod oĩs potentia inuenta in aliquo mobili, ſi reducat̃ ad actũ ab extrinſeco

 motore,

G motore, ad aliquã formam, ad quã ab intrinſeco inclinationem nõ habet, dicitur reduci per violẽtiam, vnde etiam motus ferri ad magnetem, ſimpliciter eſt violentus, & ſecundũ quid naturalis dici poteſt. Amplius cõtra Commen. & diuum Tho. data illa reſponſione, quod dabilis eſt motus, qui non eſt naturalis neque violentus, tunc ſolueretur ratio Ari. in primo de cœlo & mundo. in tex. com. 76. & 77. & infra, vbi demonſtrat quod nõ poteſt eſſe alius mundus. Nam vnũ de ſuppoſitis, & præcipuis fundamentis illius demõſtra-
H tionis eſt illud, quod omnia q̃ mouentur, aut natura mouent̃, aut violentia mouentur. vnde inquit. ꝙ ſi eſſet alius mundus, eſſet alia terra, & tũc illa, aut moueretur ad medium iſtius mundi naturaliter, aut violenter. & quodcunq; datum fuerit, ſemper ſequitur incouueniens, vt deducit. mõ dicam ſibi illam rationẽ procedere ex inſufficienti. & per conſequẽs peccat ꝑ fallaciam ꝯñtis, quia

Ratio. non aſſumit oẽs cauſas veritatis. Nã talis terra põt moueri motu, qui nõ

Impugnatio. eſt naturalis, neq; violentus, ſed mo
I tu neutro. vt loquitur Auer. vel motu ſupra naturam, vt loquitur diuus Thomas. Niſi velint dicere illã rationem non demonſtrate ſimpliciter, ſed ad hominem, quia procedit ex datis. ꝙ nullus vnquam ex expoſitorib⁹ dixit, ĩmo illa ratio innuit ſuper principia data, & cõceſſa in phi-

Opin. propria. loſophia Ariſt. tam in libris de motu, quam etiam in lib. cęli & mũdi.

Et ideo aliter mihi occurrit dicere in hoc, quod propoſitio ꝓpoſita locum habet per ſe, ſed poteſt contingere oppoſitum ꝑ accidẽs, vnde nulla cauſa naturalis per ſe, producit effectum violenter perpetuo duraturum. Sed ſi euenit, eſt per accidens. K vnde quia corpus cęleſte per ſe mouetur motu circulari, cui accidit, inquãtum ſic mouetur. quod ignis locetur ſub eo, inde prouenit q᷑d ignis locatus perpetuo mouetur tali motu, vnde etiã ignis ꝑ accidens ſic mouetur, quia non ratione ſui habet illum motũ, ſed quia eſt ſub cęlo locatus, & ſiff cœlo inquantum circulo mouetur accidit, vt ſic quod ſub eo ſit corpus rectarũ dimenſionum locatum ſub illo, & ideo gloſſa Conciliatoris, & aliorum non procedit, q͞a illi imaginantur aliquam cãm per ſe intendere aliquod violẽtum perpetuo duraturum, ſed hoc nõ eſt verum. Vnde Ariſt. ratio in. 2. cœli ſic procedit ſm viam noſtram. nam ibi probat, quod neq; cęlum, neq; cœli pars aliqua violenter poteſt quieſcere, quia tunc non poſſet eſſe ſempiternus motus. loquitur. n. in his quę ſunt per ſe, non per accidens, quia ꝑ ſe in omni moto circulari requirit̃ aliquod per ſe quieſcens in medio. Nam multa per accidens intenta à natura perpetuo durant. Nam corruptio perpetuo durat, tamẽ per accidens eſt intenta à natura, & generatio per ſe, ad ea autẽ quę ſunt ſimpliciter violenta non poteſt eſſe per ſe naturæ intẽtio. Natura enim ſemper rei melioris, quo ad eius fieri poteſt auttrix eſt, vt ſæpe dixit Ariſto. Nã ſi quid violentũ per ſe perpetuari poſſet, tũc aliqua potentia fruſtra eſſet in natura, quia ſi aliqua nã habet appetitũ naturalem ad aliquam formam, qui appetitus nunquã reducetur ad actũ. tunc igitur Deus, & natura fruſtra illum appetitum indidit illi rei. Cuius oppoſitum dicũt

L (margin, beside "illi imaginantur")
M (margin, beside "ratio per ſe")

A Philoſophi.nã.1. cœli. tex.com.32. Deus & natura nihil fruſtra faciũt. Pro complemento tñ, & pro excludendis multis obiectionibus,quę fieri poſſent contra nos. iuxta iſtã viã, aduerte,ꝙ talia elemẽta,licet in propriis ſphęris per accidens violenter moueantur,tamen quando ſunt extra ſua propria loca, mouentur ſuo motu naturali,qui rectus eſt.

ADDI. Vbi aduerte,ꝙ ſicut aĩa in aĩalibꝰ & plantis,eſt illa quę dat terminum in motu augmenti non ignis,qa ipſe apposito cõbuſtibili augeť in infinitum, ſed in hoc regulatur ab aĩa, B ita eſt in vniuerſo,ꝙ Deus glorioſus eſt forma cõis,& viuerſalis, ĩponens terminum,& legem corporibus cœleſtibus,& elementis,quia ſunt partes primarię vniuerſi,& ideo ſcriptura dicit,ꝙ ſapientia Dei,legem ponebat aquis,ne trãſirent fines ſuos. Et ſic ẽt dicimus de terra,ꝙ licet ſm aliquam ſui partem, nõ ſit nãliter locata, quia hoc præcipue eſt ratione finis & Dei, diſponentis propter habitationẽ,tamen pro maiori ſui parte,non caret ſua diſpõne naturali. Pro hoc faciat auctoritas Cõment. in.2.cœli & mũdi,com.108.vbi habet,ꝙ omnis res ſemper, aut pluries C inuenitur in ſua diſpoſitione nãli, non violenta,& forte ita eſt de figura terræ,quæ eſt ſeparabilis à parte, non à toto,ſicut eſt de generatione. vnde Philoſophi nullum violẽtum per ſe,& ſimpliciter,& ſm totũ negarunt poſſe perpetuari,tamen ſm qd, & per accidens,illud incõuenit.Nec videatur tibi nouum hoc,quia multæ ſunt propoſitiones per ſe veræ in ſciẽtia naturali,quę tamen ſunt falſæ per accidens, ſicut dicit Cõm. in 6.phy.in commen.15.

PROPOSITIO XX. D

Vnum ſubiectũ habere niſi vnam formam,eſt impoſsibile.

PRopoſitio eſt Auer.ĩ lib.de ſuba orbis. Ratio eſt,quia vnius rei ẽ vnum eſſe. Nam id quod eſt vnum, eſt vnum per ſuam formam vnicã, quia eſt vnũ per id quod eſt, ſed habet eſſe per formã ſuam,quia ſi non daretur vna forma, non daretur per quod eẽt vnum. niſi per aliquod poſterius ad ſuum eẽ,quod eſt ipſa materia.iſta eſt probatio Cõm.in.3.de partibus animalium in cap. de corde. Intelligitur autem ꝓpoſitio de forma ſubſtantiali, quia per formã ſubſtantialẽ,res eſt hoc aliquid,& in actu.2.de anima.tex.com.2.Et ideo qcquid aduenit enti in actu,eſt accidens.vnde Cõm.1.phyſi. com.63. & 69. inquit,ſi materia haberet aliquam formã ſubſtantialem ſibi ꝓpriam,nullam aliam poſſet recipere illa remanente,& tota tranſmutatio eſſet in accidentibus,& generatio eſſet alteratio. Sed eſt inſtantia in via eius,de elementis quæ ſm ipſum in 3.cęli & mundi,in cõ.67.ſunt in mixto formaliter. Ad hoc autem dupliciter reſpõderi poteſt.primo quidem, ꝙ tales formæ in mixto ſunt quaſi in eſſe medio, inter ſubſtantiã & accidens,ſed propoſitio allegata. locum habet de formis, quę ſunt veræ ſubſtantiæ. quæ videlicet, nõ intenduntur, nec remittuntur quoad eſſe ſubſtantiale, & cum hac gloſſa proceſſit Burlęus in primo phyſic.in expoſitione tex.cõmen.69. & multi pręclari Auerroiſtæ poſt ipſum, vnde formæ elementales, cum ſecundum Auerro.ſint multum imperfectæ, & intendantur, & remittantur, poſſunt

Rõ,& probatio propõis.

E Limitatio propõis.

Inſtãtia.

F Solutio.1. & alterũ.

G poſſunt eſſe in vna, & eadē parte materię. ſecus autem eſt de formis cōpletis, & perfectis, & iſtum modum dicendi, nos etiam imitati ſumus in

Sol. ꝓpria pleriſq; locis. Nunc tamen occurrit mihi ſubtilior dicendi modus, & eſt ꝙ ſemper vnum ſubiectum non habet niſi vnam formā. & ad argumentum de mixto, dico ꝙ ſubiectū receptiuum formæ mixti, quod eſt vnū, non habet niſi vnam formā. tale autem ſubiectū non eſt niſi prima materia informata ꝑ quatuor formas elementales. nam elementa cōcurrunt vt ſubiectum, & forma ſola mi

H xti, concurrit in rationem formæ. & iſta eſt vera mens Auer. in. 3. cœli & mundi. com. 67. ſi bene aduertis. Nam ibi mouet dubium contra ſe, quō fieri pōt, ꝙ materia habens formas elementarias, poſſit recipere vlteriorem formā, cum recipiens debeat eſſe denudatum à natura recepti. Et ſoluendo dicit, gloſſando propoſitionem illā, ſi ſubiectum fuerit receptiuum oīum formarum oportet tale ſubiectum eſſe denudatū ab omni forma, ſicut eſt prima materia, q̄ ſm ſui nām eſt receptiua omnium formarum, & ideo nullam ha

I bet formā de ſe, ſed eſt in potētia ad oēm formam. Si aūt ſubiectū non fuerit receptiuum oīum formarum, ſed alicuius, non oportet ipſum denudatum eē ab omni forma, ſed ſolum modo à forma, reſpectu cuius ē in potentia receptiuū, ſicut dicimus de organo tactus, quod non oportet ipſum eſſe denudatum ſimpliciter à qualitatibus tangibilibus, ſed reſpectu illarum, reſpectu quarum eſt in potentia, ideo enim æqualiter calida, & ęqualiter frigida nō ſentimus, vt patet. 2. de anima tex. com. 118.

Elementa autem, vt inquit, ſunt ſu- K biectum receptiuum, non oīum formarum ſimpl'r, ſed reſpectu mixti, iō non oportet, ꝙ ſint denudata ſimpliciter ab omni forma, ſed à forma mixti tantum. in hac igitur ſolutione concedit elementa eſſe ſubiectū mixti, & ſic ſemper vnū ſubiectum recipit vnam formam.

Confirmatur, quia natura, vt dicit lucidiſſimus Them. in. 3. de aīa. ca. 27. ſemper imperfectioribus vtitur loco materiæ, reſpectu perfectorum, & ſemper vtitur perfectioribus loco formarū, reſpectu imperfectorum, & ideo dicit intellectum agentem eē ſupremam hominis formā. deforis tamē perficiētem, & dantem eſſe, & eſt forma formarum, vt dicit. ADDI. L

Et confirmatur, quia certum eſt, ꝙ mixtū componitur ex quatuor elementis, non tanquā ex partibus ſm quantitatem, ſed ſm qualitatē. Non .n. mixta, vt inquit Cōm. in. 2. de generatione & corrup. com. 48. ſunt in elementis in potentia ſicut, partes in continuo, quę ſunt in potentia, ſicut partes quouſq; diuidantur, & fiant partes in actu. Sed differunt, quia iſtæ ſunt partes in quantitatē, & illę in qualitate. M

Amplius Cōmen. 3. de aīa. com. 36. omnia quorum ſubiectum eſt vnum, & quorum vnū eſt perfectius altero, ſemper reſpectus perfectioris ad imperfectius, eſt reſpectus formę ad mām, ſed formę mixti, & formæ elemētarię eſt ſubiectum vnū, quia materia recipit vtrūq; ordine quodam. 12. metaph. com. 11. & 3. cœli. 67. & forma elēti eſt imperfectior forma mixti. igitur forma elementi reſpectu mixti, cōcurrit vt mā, & forma mixti, vt forma reſpectu eius. ADDI.

Amplius

A Amplius Cõ. 1. phy. cõ. 82. ponit conuenientiam & differẽtiam inter ſubiectum primum & ſecũdum. dicẽs ꝙ ſubtum ſecũdum, & primũ. cõueniũt, in hoc, quia ꝙ gñatũ ex eis inuenit̃ p ſe, ſed differũt quia primũ eſt in põa pura, & ſecundũ in actu, aut modo medio, & per ꝯñs mixtũ cum gñetur ex pluribus vno ſubiecto, ut dicit ibidem primo, & ſecũdo ex vtriſq; per ſe gñari dr̃, licet vnum ſit remotum, & aliud propinquum. Quod autem moderni dicere voluerũt elemẽta in mixto nõ cõcurrere ĩ ratione ſubiecti deriſio eſt, quia dñt ꝙ concurrunt vt diſpoſitiones ſubiecti. nã aperte contradicunt Auer. in ſolutione prædictę dubitationis. Nã illa ſolutio manifeſte declarat eſſe nta eſſe verõ ſubiectum reſpectu mixti, ſicut patet recte ponderãti verba eius. Sed cã erroris eorũ fuit, quia Ariſt. in. 1. de generatione & corru. aperte dicit in tex. cõ, 24. generatio, & trãſmutatio totius in totum, nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto modo ſi elnta in mixti gñatione, vt aſſerũt, remanerent vt ſubiectũ, tũc quando mixtum corrumpitur, tunc in tali trãſmutatione remaneret aliquod ſenſibile, vt ſubiectum. elementa, enim ſunt ſenſibilia corpora. Sed hoc dictum eorum nullũ eſt. nam mixtio non eſt generatio ibi diffinita, ſicut clare teſtatur Ariſto. in fine primi de generatione, & corruptione. in tex. cõ. 83. nã mixtio eſt miſcibilium alteratorum vnio, vnde mixtioni non opponitur corruptio, ſed diſſolutio: generationi uero oppoſita eſt corruptio. & hoc etiam expreſſe teſtatur Cõmẽ. in. 2. de generatione, & corruptione in com. 48. Vnde æquiuocatio decepit eos. Nam generatio diffinita in lib. de generatione, & corruptione, eſt alia a generatione diffinita in 4. metheor. vbi dicit̃: eſt autem ſimplex & naturalis generatio, permutatio ab his virtutibus, cum habeant rationem ex ſubiecta materia vnicuiqꝫ naturæ, & alia eſt diffinitio generationis, data in libro de morte, & vita ab Ariſt. in qua dr̃, gñatio eſt prima participatio animæ, in calido naturali, & vita eſt eius permãſio. Manifeſtum eſt. n. quod diffinitio prima data in libro de generatione, & corrup. competit generationi, in qua vnum fit ex vno, qa ibi agitur principaliter de generatione, & modo generationis elemẽtoꝝ, ſicut bene notauit Ioan. Gramm. in princ. illius libri, & ſicut eſt rei ueritas. vnde Ariſt. librum illũ in ſecundo de anima appellat librum de elementis, vt patet in text. cõmen. 117. vt exponit ibi Com. & Them. in tali autẽ gñatione vnius ex vno fit trãſmutatio totius in totum, nullo ſenſibili remanente vt ſubiecto. Et ratio eſt, quia vt teſtatur Cõmentator in pleriſque locis, elementa non diuiduntur, niſi in primam materiam, & in formam. vnde Commentator tertio cœli, & mundi commen. 31. inquit quod elementum æquiuoce dicitur de elementis ſimplicibus, ſcilicet de prima materia, & forã de quibus Ariſ. egit in phyſicis, & de elñtis quæ ſunt corpora, quia dum compoſitum diuiditur, non remanent, ſed forma corrumpitur, & materia induit aliam formam. ſecus autem eſt de elementis, quæ ſunt corpora, quia quando mixtum diuiditur talia remanent. Generatio autem diffinita in quarto metheororum eſt illa, in qua vnum generatur ex pluribus:

[Margin notes: B — Cõtra modernos. — Cã erroris — C — Sol. modu eorum. — D — Aequiuocatio ẽ in uariis diffinitionibus generationis. — E — F]

G bus,& illa eſt idem ſubiecto cū mixtione,& in tali eſt neceſſarium, qđ aliquid ſit ſenſibile,quod concurrebat in ratione ſubiecti. Dicas igitur, quod omne corpus,& ſubſtantia cō poſita,aut eſt de numero ſimpliciū, aut eſt mixtum. ſi fuerit ſimplex,vt ſunt quatuor elementa, tunc prima materia dimenſionibus interminatis,& qualitatiuis diſpoſitionibus ꝓdiſpoſita,non habet niſi vnam formam,à qua ipſum elementū ſit hoc aliquid,& in actu. ſi vero fuerit mixtum,tunc ſubiectum eſt totum,reſultās ex materia, & quatuor formis
H elementorum ibi refractis, & ibi eſt vna forma ſola,videlicet forma mixti. Sed dubium pulchrū eſt de homine in quo eſt anima cogitatiua, & anima intellectiua,quæ ſunt formæ ſubſtantiales,perfectę,& ſunt diſtinctæ ſecundum perfidum Auer.

Difficultas.

Solo cōueniens ſm aliquos

Dicimus nos,quod illi,qui ponūt de mente eius animam intellectiuam, habent maximam difficultatem,dicendo ipſam dare eſſe formaliter homini,& oportere iſtos dicere conſequēter quod totum aggregatum ex elemētis,& anima cogitatiua,ſit vere ſubiectum, & anima intellectiua
I ſit ſola forma hominis. ſic.n.vnum ſubiectum habebit ſemper vnā formā,tamen illi habent varias reſponſiones,& extraneas à mēte iſtius hominis,vt alias probaui. Nobis autē tenentibus mentem eius fuiſſe animam intellectiuam eē poſtremam hominis pfectionē,ſicut nauta nauis,nullum inconueniens cōtingit. nam homo habet eſſe per vnam formam,quæ eſt anima. A forma autē quæ non eſt anima, ſed intellectus, aut ſi eſt,eſt aliud genus animæ,habet ſolū operari. Vnius igitur rei,eſt

Sol. ppria.

forma perficiens,quia eſt vnū eſſe. K

Quod autem anima intellectiua ſm Auer. non ſit vera forma hominis dans eſſe deducitur, quia nullum corruptibile eſt vera materia ęterni, gloſſa eſt Commen 3.de anima.cō. 36.licet corruptibile reſpectu æterni,poſſit habere reſpectum,& propoſitionem naturæ,ſed non vere,ſic.n. Cōmen.ibi ſoluit inſtantiam de intellectu in habitu, & primis propoſitionibus,& intellectu agente,vt patet intuenti,& in eodem commento dicit,quod poſtrema forma quæ eſt in nobis,eſt compoſita ex intellectu in habitu, & intellu agente per quā L creamus intellecta,& intelligimus, ea,& eſt opinio Alexan. & vt inquit Cōm. etiam eſt opinio Ariſt. Et ſi arguatur contra hoc.nam Cōmen. primo phyſic.cōm. 1.inquit quæcunq; ſunt præter primam materiā, & vltimam formam cuiuslibet rerū naturalium,ſunt materiæ compoſitæ, & formæ compoſitæ. Amplius primo metaphy. com.17. inquit. ꝙ prima materia non habet aliquam formam in actu,& ex eis quę recipit nullam habet formā omnino, neq; vniuerſalem,neq; particularem, ſed primo recipit formā vniuerſalem, M & poſtea mediante forma vniuerſali,recipit formas alias,vſque ad indiuiduales. Dicimus,ꝙ prima materia,quę eſt prima in via compoſitionis,& vltima forma in via compoſitionis, iſtæ dicūtur cauſæ ſimplices ipſius mixti. elementa autem in mixto remanentia,ſunt materiæ compoſitæ,& formæ compoſitæ,quia talia non ſunt naturæ, ſed naturata, ideo nuncupantur per Auerroem talia materiæ cōpoſitæ,& formæ compoſitæ,quia non ſunt materia,neq; forma,

A D D I.

Dubia.

Sol.ad primum.

A forma, ſed ſunt materia compoſita cum forma, & ſunt forma compoſita cum materia. vnde materia prima in ſe conſiderata, eſt materia ſimplex,& cauſa ſimplex, & forma vltima in via cõpoſitionis, quæ perficit & dat eſſe, etiam eſt forma ſimplex,ſed elementa media, q̃ ſunt proximum ſubiectum formæ mixti,ſunt materia compoſita cum forma; & ſunt forma compoſita cum materia,Vnde Commen.3. cœli cõ„ men.29.ens in potentia non inue„ nitur niſi in ente actu.3.phyſi.com„ men.65.ſcribit declarando hoc. &
B debes intelligere hic per delatum, „ non illud qđ dr̃ in ſubiecto, aut de „ ſubiecto,materia,enim non dicitur „ de ſubiecto,nec ĩ ſubiecto:ſed delatũ accipitur hic,loco eius quod non inuenitur niſi in alio,& hæc eſt diſpoſitio materiæ,& diſpoſitio accidentium,& formarum, ſed accidentia, & formæ differunt a materia in hoc qđ ſunt in ſubiecto,aut de ſubiecto. materia aũt eſt ipſum ſubiectũ. intendebat igit̃ per delatum illud, in quo materia cõuenit cum accn̄tib⁹, & formis. Et qđ non inuenitur p ſe, ſed in aliquo.ſ.in compoſito, & cũ
C aliquo.ſ.cum forma. & iſta eſt melior e xpõ,quæ dari põt ſup illa auctoritate,quicquid dixerit Burlæus Et alij ibi.

ADDI. Sed in expoſitione mea remanet difficultas,quia propõ Cõ.eſt vl̃is reſpectu cuiuslibet rei naturalis, vt dicit,modo expoſitio ſaluat dictũ Cõmentato.in mixtis tantum. Reſpondetur,ꝙ ſic debet intelligi, ꝙ forma ſimplex in oĩ habente formã. eſt illa quæ dat eſſe,& talis in elemẽtis eſt forma ipſa,vnde in elementis nõ eſt aliquid ꝑter naturã primã & vltimã formã,quia ſunt ſimplicia,ſed mixta inter primã materiã, & vltimam formã,habent materias cõpoſitas,& formas cõpoſitas mõ ꝑdicto.ĩ ſaluãdo igitur Auer.ſufficit ꝙ vltima forma eſt illa quę perficit. Ad ſcđm dico,ꝙ non fuit mens Auer.ꝙ formæ multiplicatæ ſint realiter in rerũ natura,ſicut ſunt prædicata quiditatiua,quæ plura ſunt,& de vno dñr,.vt voluit Ioan.de Ganda. Nam nõ per aliam formã homo eſt viuẽs, & per aliam eſt aĩal.vegetatiuum.n.eſt in ſenſitiuo,ſicut trigonum in tetragono.ex.2.de ani.in tex.cõ.31.nec per aliam formam ſortes eſt ſortes, & p aliam eſt homo. Nam vt colligitur ex.7.ex primæ philoſophiæ.text.cõ. 11.quæcunq; per ſe quiditatiue prędicatur de aliquo,illa ſunt eiuſdem naturæ,& eiuſdem rei, quia non oportet ꝙ entia multiplicentur ſine neceſſitate, in via philoſophorum, quia natura nihil fruſtra operatur, ſed per eandẽ formã realiter loquẽdo,idem reponitur in genere generaliſſimo,& in genere ſubalterno, & proximo,& in ſpecie, tamen forma illa ſm naturam,quæ non facit ſaltũ nec progreditur de extremo ad extremum,ſine medio & eſt cauſa ordinis,prius intelligit̃ cõafficere materiam & informare illam, ſub gradu abſtractioti,quã ſub gradu min⁹ abſtracto, donec deueniat ad vltimũ gradum cõpletũ, quia ordo naturæ ſm viã gñonis attenditur iſto modo videlicet ꝙ imperfectiora in tali ordine,præcedũt pfectiora. videmus.n.ꝙ natura prius dat viuẽtibus quãtitatẽ impfectã,q̃ pfectã. Vñ Ariſt.9.primæ philoſophiæ.t.c.15. loquendo de tali ordine dixit,quod puer eſt prior viro.& etiã in primo de gene-

D

Solo ad ſecundũ cõtra Ioã.de Ganda.

E

F

G de generatione animalium dixit, ꝙ homo prius viuit vita plantæ, quàm vita animalis, & prius vita animalis, quàm vita hominis, quia prius videmus ipſum vegetare, quã ſentire, ſicut in embryonibus, & ĩ pueris ſunt magis ſenſatæ operationes, virtutis vegetabilis, quã operationes virtutis animalis, vnde virtutes naturales ĩ pueris ſm medicos ſunt multũ potentes. vnde Hipp. in. 1. particula ſeparatorum ſermonum ſcribir, qui creſcunt, plurimum habent calorẽ innatum. plurimo igitur indigent
H nutrimento. Similiter prius apparẽt opera virtutis ſenſitiuæ in homine, quàm intelligere quod eſt opus intellectus, vt clarum eſt. ſic igitur philoſophi ex ſenſatis cognouerunt naturã via generationis procedere ab imperfectioribus ad perfectiora, & quia forma materialis, quãto eſt vniuerſalior, tanto eſt imperfectior, iõ materia prius dicitur recipere formam ſub gradu vniuerſaliori, quã ſub gradu minus vniuerſali, non tñ ꝙ iſtę formæ in eodem ſint realiter diſtinctæ, ſed ſunt vnum in re, & nõ diſtinguũtur niſi ratione, & iſta eſt
I via vera Auer. & Ariſt. ſine dubio, quia ipſi multum abhorrent multitudinem entium & principiorum. vbi paucitas eſt ſufficiens ad ſaluanda apparentia, ſicut patet exercitatis in doctrina eorum. Et Com. 7. metaph tex. commen. 11. inquit, prædicata ſubſtantialia adunantur cum ſubiectis, & adunantur inter ſe. vnde infert ibi, ꝙ ſi nouem prædicamẽta accidentium per ſe, & eſſentialiter dicerentur de ſubſtantia, tunc eſſent eiuſdem naturæ, cum ipſa ſubſtantia. idem habet. 7. meta. com. 17. de genere & differentia.

PROPOSITIO XXI.

Omne quod eſt ſenſibile, eſt ſenſibile per materiam, & omne intelligibile & intelligibile per formam.

ELicitur propoſitio iſta ex mente Philoſophi. 1. cœli. text. com. 92. vbi dicit, ꝙ qui dicit cœlum, dicit formam, quæ vt dicit Commen. ibi in com. eſt ſubiectum vniuerſalitatis. Qui autem dicit cœlum hoc, dicit materiam, quæ eſt ſubiectum ſenſibilitatis, vt colligitur de intentione Commen. 12. meta. com. 14. L
vbi inquit. materia eſt illud ad qđ innuitur ſm ſenſum. forma enim non comprehenditur ſecundũ ſenſum, ſed ſm ſuam actionem. & ideo non cõprehenditur niſi ab intellu.

ADDI. Caueant qui tenent intelligentiã dare eſſe orbi formaliter, quia tunc cœlum per idem eſſet ſenſibile & intelligibile, quia non eſt ſenſibile, niſi inquãtum eſt in actu, & per te eſt in actu per intelligentiam, & per illam etiam intelligitur. igitur p idẽ ſentitur, & intelligitur. ſi dicatur ſentire inquantum materia cœli eſt a- M
ctuata per intelligentiam. Contra, quia ſic etiam intelligitur, ſic arguit Commen. 3. cœli. com. 28. contra illos, qui dicunt elementum moueri per ſe paſſiue, & moueri per ſe actiue. quia dicunt inquantum eſt materia elementi informata forma, ſic eſt ſubiectum motus, quia ſubiectũ motus eſt in actu. & mouetur actiue a forma, cõtra inquit ibi Cõ. tũc idẽ eſt rõ p ſe motionis paſſiue, & actiue, ſi argũm hoc valet p Cõ. ẽt & hoc valet. Amplius Cõ. 1. cœli. 92. dicit cœlum ſentiri per materiam, & intelligi

Cõtra illos qui tenent intelligentiam dare eſſe formaľr orbi.

A telligi per formam, ſic enim probat ipſum eſſe compoſitum. Sed eſt inſtantia manifeſta, quia mã ſm ſe eſt inſenſibilis, ſed ſi efficitur ſenſibilis, hoc eſt per aliud, quia hoc nõ habet niſi per formã, per quã eſt in actu. & iõ vr̃ φ id qđ ſm ſe inſenſibile eſt, nullius ſenſibilitatis rõ eẽ vr̃. vnde Ariſt. in. 2. de partibus animalium. cap 7. dicit, cerebrum nullam habere continuitatem, cum reliquis particulis ſentientibus, quia ſenſu caret. Niſi eſſet, quod vt ſcribit Commen. in vlti. cap. de ſubſtan. orb. materia habet gradus. multiplex eſt n. B materia, quædam enim eſt ſenſibilium, & quædam intelligibilium, ſicut enim ſcribit Com. 3. de anima. in com. 5. in ſolutio. 3. q. intellectus poſſibiliseſt materia intelligibiliũ. materia etiã rerum ſenſibilium, gradus habet, quia quædã eſt in potentia ad eſſe, & quædã eſt in potentia ad vbi. Sumitur ẽt mã apud philoſophos, in rebus ſenſibilibus, pro ꝓprietatibus inſequentibus mãm, & pro appendiciis materiæ, ſicut eſt quantitas. nã primũ de accidentibus receptis in ſubſtantia mãæ eſt quãtitas, vt. d Cõ. in lib. de ſubſt. or. ſir̃ ẽt C qlitates ſenſibiles mãę ſenſibilis nũcupantur. ſenſibilitas igitur nõ prouenit a materia prima, quæ eſt ĩ potentia ad eſſe, niſi tãquam a cauſa remota in generabilibus & corruptibilibus. nam talis cum ſit ens in pura potẽtia, de ſe ignota eſt, quacũq; cognitione. & ſic intelligit̃ dictum Cõ. 12. met. com. 14. vbi dicit φ mã eſt hoc ſm φ vr̃. Materia aũt, quæ eſt in potentia ad vbi, eſt illa ꝑ quã aliquid cõſtituitur in eſſe mobili. & de hac locutus fuit Ariſt. in. 2. meta. in tex. comme. 12. vbi ſcribit oporteti maginari materiam in re mota, & ſic orbis cęleſtis dicitur materia ĩ actu, ſeu ſubiectum, vt vult Auer. 8. meta. cõ. 12. & in. 2. ca. de ſub ſtã. orb. Sumẽdo aũt materiã vltimo modo, ſic illa eſt per quam aliquid efficit̃ ſenſibile, & talia, ſunt accidentia terminata, vt quãtitas, & qualitates ſenſibiles, talia autẽ ſunt tam in rebus habentibus materiam quæ eſt in potentia ad eſſe, vt ſunt generabilia & corruptibilia, quã etiã in rebus in quibus eſt materia, quæ eſt in potentia ad tãtum, vt corpora cœleſtia. & ſic intelligitur rem eſſe E ſenſibilem a materia. Sed eſt pulchrum videre, cur contingit φ ad hoc qđ res ſit ſenſibilis cum duo cõcurrant. nam oportet id quod ſenſu capi poſſit ſit in actu, vt patet. 9. meta. tex. com. 7. & . 20. & ẽt requiritur φ tale ſit ſignatum. cum autem primum habeat a forma, quia forma eſt per quam eſt hoc aliquid & ĩ actu. 2. de ani. tex. cõ. 2. & . 7. eſſe aũt ſignatũ eſt a quãtitate, q̃ eſt de cõſequẽtibus mãm, ꝑp quid igr̃ philoſophi ſenſibilitatẽ ſimplr̃ attribuunt materiæ, & intelligibilitatẽ ſimplr̃ F formæ attribuerũt? Niſi eẽt, φ rõ adæquata ipſius intelligibilitat: ſeſt ipſa forma, q̃ eſt quiditas, ſicut ſupra dictum eſt. Rõ aũt formæ cõis, eſt ĩ abſtractis & ſenſibilibus. nã formæ liberatæ a materia ſunt intellectæ ĩ actu in rebus ẽt ſenſibilibus, q̃ ſunt intellectæ in potentia, forma eſt tota quiditas, ſenſibilitas aũt nõ inuenit̃, niſi in rebus corporeis, & inexiſtẽtibus in mã. Et hoc, vt mihi videtur, fuit in cauſa, quare philoſophi attribuũt ſenſibilitatem ipſi materiæ. intelligibilitas autem iure merito attribuitur formæ, qa ipſa ẽ ſub

lectum

Obiectio. Solutio. Mã habet gradus. Inquiſitio ſubtilis. Solutio.

G iectum vniuerſalitatis, & vl'e eſt obiectum intellectus. ideo Arabes, intelligere appellant formare per intellectum. Vnde Cõ. 1. cę. & mundi. cõ. 92. dixit ꝙ ille eſt intellectus cuiuſlibet formæ, ſed ſi iſtę duæ cauſæ adinuicem compatẽtur. in re quæ sẽtiť, videlicet materia & forma, vtiq; talis res quãtum ad hoc magis depẽdet a forma, ꝑquã eſt in actu, ꝙ̃ a ma

Solutio. 2. teria ꝑ quã ẽ in põa. Aut aliter dici poteſt, iuxta doctrinã Auer. 12. met. cõ. 14. in 2. ſua expoſitione, quæ fuit tertia illarum quæ fuerũt adductæ ꝑ Alex. ꝙ materia quæ eſt per ſe ſenſibilis, eſt materia propinqua, non re

H mota, ſed forma eſt per ſe intelligibilis. Forma. n. nõ ſentitur per ſe, ſed merito ſuæ operationis, ideo appropriate forma dicitur intelligibilis, & materia ſenſibilis, & hoc intelligitur de materia propĩqua, nõ de remota.

PROPOSITIO XXII.

Motus unus ab una natura prouenit, & una natura eſt principium unius motus.

COlliguntur iſtæ propoſitiones ex primo cœli & mundi. in tex.

I cõ. 7. & 8. declarat in cõ. 18. Cõmẽt. in 1. cœli de motu vno in ſpecie debere intelligi, inquit. n. motus vnus ſpecie eſt vnius corporis in ſpecie.

Dubium. Sed eſt dubiũ de motu aeris, & ignis, qui ſunt motus ad ſuperius, & vidẽť eſſe vnus motus ſpecie, & tamen inſequũtur diuerſas naturas ſpecie differentes, & eſt obiectio Ioã. Grãma.

Obiectio contra ſolutionẽ. vt dicit Cõmen. ibi in cõ. 8. & vult ꝙ illi motus differunt ſpecie, quia proueniũt a naturis ſpecie differẽtibus, mouẽtibus a loca ſpecie drĩa. & iſta eſt ſolutio Auerr. in commen.

Sed nec ipſe ſatisfacit ĩ hoc, quia qd K dicemus de motu aeris, vt eſt ĩ ſphæra ignis, & de motu eiuſdem, vt eſt in ſphæra aquæ? in igne. n. aer deſcẽdit, & in aqua poſitus aſcendit. aſcenſus autem, & deſcẽſus ſ ũt motus ſpecie differẽtes, vt patet ex. 5. phy. nam ſunt contrarij motus, ſunt. n. ex cõtrariis & ad cõtraria. Soluitur quod ſolutio. iſti motus ſunt eiuſdem ſpeciei, ra obiectio. tione eiuſdem termini. Sed contra, nam appoſita non põteſſe in eodem natura, modo aſcẽſus & deſcẽſus ſint motus oppoſiti. Alij aliter dñt, ꝙ nõ ſolo alia aliorum. incõuenit ꝙ aliqui motus ſm vnam rationem ſint diuerſarum rationũ, L & ſm aliam rõnem ſint eiuſdem. Di ſol. ꝑpria cimus nos. ꝙ Ariſt. in. 5. phy. de motu genetaliter loquutus eſt, conſiderando ea q̃ cõpetunt motui in quãtũ motus, nõ applicando ad aliquã ſpecialẽ nãm mobilis nec motoris, & illa rõne vñ dicit motus quoſlibet q ſunt ex contrariis terminis, in cõtrarios, eſſe cõtrarios. & iſto modo quilibet aſcẽſus cõtrarius eſt cuilibet deſcẽſui. In libro autem cœli, & mũdi, & in aliis particularibus libris, vnitas ſpecifica motus, attẽditur particulariter penes vnitatem principij actiui, naturaliter mouẽtis ad vnum M finem intẽtum, & ad vnum terminum naturaliter intẽtum. Et quia aer, ſiue in igne, ſiue in aqua, uel in alio quouis loco conſtitutus, extra ſuum locum naturalem ſemper appetit ad illum reuerti, cum ſemper illo modo ſit præter propriam diſpoſitionem naturalem diſpoſitus, ideo per eãdem formã deſcẽdit ab igne, & per eãdem etiã aſcẽdit ſemper eũdem terminum appetẽdo, licet igitur aſcẽſus ſm rationem cõmunem opponatur ſpecie cuilibet deſcenſui,

non

A non tñ quilibet aſcẽſus determinat° ſpecie opponitur cuilibet deſcenſui determinato. Multa.n.verificantur rõne generis,quæ nõ verificãtur ratione ſpeciei. Et hãc noſtram ſnĩam adiuuat dictum ſancti Thomę,in 1. cęli & mundi ſuper expoſitione tex. cõ. 20. prope finem. inquit.n. ad id autem quod dicitur de aere, dicendum ꝙ contradictio quę includitur in oĩbus oppoſitis,habet in ſui ratione ꝙ ſit,& ſm idem & ad idem,& reſpectu eiuſdem. motus autem naturalis aeris ſurſum,& deorſum nõ eſt reſpectu eiuſdem,ſed eſt ſurſum quidem reſpectu aquæ & terræ, deorſũ autem eſt reſpectu ignis. vnde hmõi motus non ſunt contrarii, quia non ſunt ad contraria loca, ſed ad eundẽ locum qui: ſ. ſupereminet aquæ, & ſubſidet igni. Et ex hoc pulchre colligi poteſt, ꝙ ſimplicitas motus, & vnitas, non attenditur penes principium paſſiuum,quod non habet naturalem aptitudinem, vt moueatur contrario motu ab illo, qui naturaliter mouetur vt dicit Ioan. de Iandu. Sed intelligitur penes vnitatem formæ,moueutis ſm ſpeciem in ordine ad vnum finẽ. Et ita licet diſtinctio motuum in genere, attendatur penes diſtinctionẽ terminoꝝ ĩ particulari attẽdat penes for as mouẽtes ſpecies diſtinctas,vt mouẽt ad terminos ſpẽ diſtinctos, aſr motus ignis, & aeris eſſent eiuſdem ſpeciei contra Cõ. & veritatem. Et ſi motus aſcenſus aeris exiſtẽtis in aqua, & deſcenſus eiuſdem exiſtentis in igne, eſſent ſpecie diſtincti, cũ ambo ſint naturales ipſi aeri,ſequeretur igit quod vni corpori ſimplici, naturaliter in eſſent duo motus ſimplices, ſpecie diſtĩcti, quod eſt contra Philoſophum & veritatem primo cęli locis adductis. D

Btũs Th.

B

Penes qđ attẽdat vnitas & ſimplicitas motus cõtra Ioan.

C

ADDI. Amplius.6.ph.tex.c.39. vbi inueſtigauit iam omnem diuiſibilitatis motus cauſam, ſiue ſit ex parte moti,ſiue temporis, finaliter concludit, ſecutum aũt maxime hoc diuidi omnia,ab eo ꝙ mutatur.i. a ſubtum ꝙ mutatur, nam moti diuiſibilitas infert vſr diuiſibilitatem, ĩ reliquis aut per ſe,aut per accñs, vt dicit Cõ.ibi. Vide & 6. phy.tex.c.49. & ca.66.

Et aduerte hic, ꝙ diuerſitas partium motuum, non facit diuerſitatẽ formarum ſpecificarum,in corporibus cœleſtibus, ſicut in animalibus, quæ ſunt hic,vt dextrum,& ſiniſtrũ, et talem diuerſitatem non efficit,ſed bene diuerſitas centrorum facit diuerſitatẽ in corporibus ſimplicibus, vt diuerſitas ignis & aeris,ſicut.d.Cõmen.2.cœli.& mundi. cõ.49. E

PROPOSITIO. XXIII.

Motus ſpecificatur a terminis.

PRopoſitio iſta elicitur de mente Philoſophi.5.phy.tex.cõ.21.intelligo ꝙ non in omnibus diſpoſitionibus motus principaliter inſequitur naturam terminorũ ſed ſolum quo ad illas diſpoſitiones,quę primo inſequuntur ipſos terminos. Limitatio propõnis.

Amplius ꝓ opinione mea facit. t.70.in.3.ph.vbi Ariſt. dicit ꝙ infinitum non eodem modo reperitur in motu,tempore, & magnitudine, ſed tempus eſt infinitũ propter motum, & mot° propter magnitudinẽ, & dicit quia prius eſt in magnitudine in qua mouetur,aut alteratur,aut augmentat. vnde lucidiſſimus Tho. ibi exponit ſubiectum motus,oĩs.n. motus,ſiue localis,ſiue augmenti,ſiue alterationis,in magnitudine quæ corpus eſt tãquã in ſubiecto fundatur,& ita exponit etiã Cõmẽ.ſi.n.in- F

Theore. telligatur

G telligatur de termino, falſum eſt, alterationẽ eſſe in magnitudine. Amplius ſtat motũ eſſe cõtinuum, licet ſpatiũ ſuper quo fit, ſit interruptum, vt patet ex ſnĩa Philoſophi in. 5. ph. te. cõ. 23. vbi habet. cõtinue aũt mouetur, ꝙ nihil aut pauciſſimũ deficit rei, & nõ tpi, vbi (vt notat ibi luciđiſſimus Them.) cõtinuitas motus, nõ oĩs hinc prouenit, videlicet ex ſpatio, nam illo quidem mõ, decurſus equorum in ſtadio laceſſitus erit, & diſſitus. nõ igr̃ rectius fuerit cõtinuationẽ motus, ex ſerie tpis accipi. ita vt his uideat̃ cõtinuus, qui nihil tpis in H terceperit, nam rei quidẽ, ꝑ quam fit motus hiare aliquid, atq; intermitti poſſe pars vr̃, & tñ nihilominus iugis & cõtinuus motus, intelligitur.

Nã cõtinuitas, & diuiſibilitas, in infinitum competit motui, intimius per ſubiectum motus quàm ratione terminorum, ſicut colligitur de mente philoſophi, 6, de phyſico auditu. tex. co. 39. vbi dr̃. ſequutũ eſt aũt maxime hoc, diuidi oĩa, & infinita eſſe, ab eo quod mutatur. i. ab ipſo ſubiecto, quod mutatur. vñ licet motus, poſſit dici diuiſibilis, rõne terminorum, tñ hoc primo non hẽt motus a terminis, ſed a ſubiecto, quod oñditur; q̃a I quilibet motus, inquãtũ motus eſt, hẽt ſubiectum diuiſibile. nã qđ mouetur, partes hẽt, vt demſtatum eſt 6. phy. tex. cõ. 32. Indiuiſibile. n. nullo mõ motus ꝑ ſe moueri põt. Non tñ quilibet motus eſt ad terminos, ꝑ ſe diuiſibiles. Nã licet termini mot⁹ ad quãtitatẽ, & ad locũ ſint diuiſibiles ꝑ ſe, motus tñ alterationis terminat̃ ad qualitates, quæ nõ diuidunt̃ niſi ꝑ accñs, vt dicit Ariſt. in. 6. phy. tex. cõ. 37. Et Cõ. 3. cœ. cõ. 8. vbi vult ꝙ diuiſibilitas cõpetit qualitati per aſſimilationẽ, & quãtitati eſſentialiter. K Et eodẽ modo ſimplicitas motus, licet cõpetat motui, & rõne ſubiecti, & rõne termini ſiue ſpatii, intimius tñ cõpetit ꝑp ſubiectũ, q̃ ꝑp ſpatiũ, vt recte opinãtur Auerr. & magnus Alber. ſup. 1. cę. & mũdi. tex. cõ. 5. Licet beatus Thomas oppoſitũ teneat ibi, propter propoſitã propõnem, q̃ dicit, ꝙ motus ſpecificatur a terminis, motus. n. vt dicit Cõ in. 5. phy. t. cõ. 9. nõ differt a termino motus, niſi ſicut perfectũ a diminuto. Amplius vr̃ eſſe mẽs Ariſt. in 5. meta. t. cõ. 18. & eſt capitulũ de quãto. vbi Ariſ. declarando qũo motus & tẽpus dñr cõ L tinua, & quãta. Dicit, alia vero vt tẽpus, & motus, etenim hmõi quædam quãta dñr, & cõtinua, eo quod illa diuiſibilia ſunt, quorũ ſunt hæ paſſiones. Dico aũt, nõ quod mouet̃, ſed ꝑ quod motũ eſt. vbi expreſſe determinat ꝑ opinionẽ diui Thomæ. Et licet iſtud problema ſit ſatis arduum, & difficile. Nã vbi eſt diſcordia in philoſophia, inter Auer. & Thomã, difficile eſt videre veritatẽ. præſertim concurrẽte ſnĩa Alberti, qui fuit re, & cognomẽio magnus. Tñ dicã id quod mihi vr̃ in tã ardua qõne, ꝑ ueritate perſcrutãda, ſicut eſt natura Philoſophi. 2. met. tex. cõ. 15. Ariſ. n. in. 2. de gñatio. & corrup. ſuper tex. cõ. 62. de cõpoſito mouet hãc quæſtionẽ, de motu dicens, Cõtinuus autem motus, utrum quia quod mouetur continuum eſt, aut in quo mouetur, velut locũ. Dico aũt paſſionẽ, & ſoluendo inquit. Manifeſtum autẽ vtique, quia in eo quidem, quod id quod mouetur, qũo. n. paſſio continua eſt, niſi quia res cui accidit, cõtinua eſt? ſi aũt & hoc, eo quod ĩ quo ſolo loco exiſtit, magnitudinem. n. aliquam

mot⁹ ꝙ ſit diuiſibil̃ ꝑ rõ hẽ a ſubiecto.

ADDI. Vide Pro hoc etiam Auer. I pri mo de aĩa t. c. 38. ubi vult ꝙ ĩ ſo l' motu lo cali iuenit̃ mot⁹ eſſe ex duobus modis, ſed alteratio, liquo mo do ẽ in alterabili eſſentialiter, & aliquo mõ ẽ i eo accñtal̃r

quia albedo nõ traſ mutatur i nigredinẽ, quia ſit ꝑ ſe diuiſibilis, ſed q̃a corpus ꝙ alterat̃ eſt ꝑ ſe diuiſibile.

Opĩo beati Thom.

Opĩo pro pria, & peripatetica.

A aliquam habet, huius aũt, quod cir-
„ culo ſolum cõtinuum, quo circa idẽ
„ ſibi ipſi ſemper continuum. hoc igit̃
„ eſt quod facit cõtinuum motum, qđ
„ in circuitu corpus fertur. motus aũt
„ tp̃s. Et beatus Doctor ibi exponẽdo,
expreſſe dicit, quod manifeſtum eſt,
quod motus cœleſtis eſt continuus,
quia id quod mouetur, eſt cõtinuũ,
& non quia locus in quo eſt motus,
eſt cõtinuus, quia primus orbis non
eſt in loco p̱ ſe, nec eſt motus conti-
nuus ab eo loco, in quo mouet̃, mo-
tus. n. in gñe nõ hẽt cõtinuitatẽ ab
eo, in quo mouetur, quia aliqñ eſt
B motus in paſſione, q̃ non eſt conti-
nua, niſi per accñs, quia id cui accidit
eſt cõtinuum. Si aũt aliquis motus
hẽt continuitatem ab eo in quo mo
uetur, hoc ſolum hẽt motus localis,
quia locus habet aliquã magnitudi-
nẽ, ſed nec omnis motus localis, ſed
circularis, quia quod mouetur circu
lariter eſt idem ſemper, & ſeipſo con
tinuum. & iõ facit motum ſempiter-
nũ, & continuũ, & mot⁹ ſempiternus
facit tp̃s ſempiternum. Et ita etiã di-
cit Cõ. ibĩ in cõmento. Et Albertus,
& oẽs. Et ideo benedixit Cõmen. &
Alber. in. 1. cęli. ſuper tex. cõ. 5. quod
C ſimplicitas motus, principaliter cau
ſatur ex ſimplicitate magnitudinũ
motorũ, vt quia magnitudines ſim-
plices motæ ſunt duæ, ideo mot⁹ ſim
plices ſunt duo. Amplius motus etiã
diſtinguitur a mutatione, & per ſub
iectum, & per terminos. per ſubie-
ctum quidem, quia ſubiectum mo-
tus eſt in actu: ſubiectum, autem mu
tationis eſt ĩ põa, quia quod mouet̃
eſt, & qđ gñatur nõ eſt. 5. ph. t. cõ. 8.
p̱ terminos aũt, quia motus eſt de af-
firmato in affirmatum, ſed mutatio
eſt de affirmato in negatũ, aut econ-
tra. ſũt. n. primi termini mutationis D
oppoſiti ſm affirmationẽ, & negatio
nẽ, & tñ magis p̱ ſe, & intima cã di-
ſtinctionis, inter gñationẽ, & motũ,
eſt illa q̃ ſumit̃ ex ſubiectis, quã illa
q̃ ſumitur ex terminis, quia qđ gña
tio ſit ex ſubiecto ente in põa, hoc p̱
ſe cõpetit ſibi: ſed quod ſit ex nõ en-
te, hoc eſt per accidens. Nã. 1. ph. pri
uatio eſt principium gñonis, p̱ acci-
dẽs, materia aũt, & forma, ſunt prin-
cipia gñonis p̱ ſe. Et hoc tenet Cõ.
5. phy. cõ. 8. licet Scotus, & ſequaces
oppoſitum teneant in hoc.
Amplius Cõ. 7. phy. cõ. 29. dicit ꝙ
ſimplicitas motus non attendit̃ prin E
cipaliter in motu, quia fit per bre-
uiorem lineam ad medium mundi,
vel a medio quia large dr̃ lineam re
ctam eſſe breuiſſimam, nã linea re-
cta, & curua, nõ ſunt comparabiles,
quia ſunt diuerſarum ſpecierum.
Amplius Cõ. in. 4. cęli. cõ. 32. dicit ꝙ
ſi terra moueretur ad mediũ, ſm ꝙ
mediũ eſt extremũ lineę rectę, & in-
terim grauis eſſet, id qđ mouet̃ ſm
lineam rectã, poſſe eſſet inueniri cor
pus grauius ipſa, deſcendens ſub ea.
Amplius ẽt motus prius, quãtum
ad denominationẽ, attribuitur mo-
bili, q̃ terminis, aut motori. vñ Com. F
5. phy. cõ. 3. inquit. motus in ſua ſub
ſtantia ex iſtis tribus integratur, vi-
delicet ſubiecto, termino a quo, &
termino ad quem. & primum quod
diſponitur per motum, ex iſtis trib⁹
eſt ſubiectũ. deinde termin⁹ ad quẽ,
& poſtremo terminus a quo. vñ nõ
oportet quod oẽs diſpõnes competẽ
tes motui, prius competant motui p̱
terminos, q̃ per ſubiectum, ſed ſolũ
illæ q̃ primo inſequũtur motũ, meri
to terminorum. Et ideo vr̃ mihi, ꝙ
magis intima, & prima cã continui-

G tatis motus,& diuiſibilitatis,& ſimiliter;ſimplicitatis generaliter, ſumi dēt ex ſubiectis,q̃ ex terminis, quia non quilibet per ſe terminus motus, eſt per ſe diuiſibilis, ſed bene quodlibet ſubiectum cuiuſlibet motus eſt per ſe diuiſibile,ſm naturales. Vnde Ariſt.in.2.de generatione,& corruptione.tex.cō.52.dicit ꝙ magis naturaliter loquuti ſunt,qui aſſignauerunt principium materiale generationis q̃ illi qui aſſignauerūt formā. & Cōm.ibi reddit cauſam,quia fora cum inuenitur,ceſſat transmutatio.

ADDI. Confirmatur. quia motus materialiter ſumptus pertinet ad naturalem, formaliter autem ad logicum. 3.phy.cō.4.& 5.phy.cōm.9. Vnde Ariſt.in 1.de anima te.cōm.16.vult diffinitiones naturales, dari per materiam,& diffinitiones datas per formam,appellat dialecticas,quia dialecticus diffinit per formam . qui igitur inueſtigant ſimplicitatem,& cōmunitatem a terminis, magis dialectice loquuti ſunt. Et q̃ ſcrutant iſta ex ſubiectis,magis phyſicè. Ad auctoritates aūt Philoſophi. 5.met. ca. de quanto.reſpondeo,ꝙibi loquitur de motu, pro quanto eſt in prædicamento quantitatis, & ſic verum eſt, ꝙ per ſe habet hoc a termino, non a ſubiecto.Nam. 3.phy.tex.cō.4.quot ſunt ſpecies entis, totidem & motus.

Sol. ad au ctoritatē philoſo.in 5.meta.

H

I

PROPOSITIO. XXIIII.

Vni unum dicitur eſſe contrariū.

PRopoſitio iſta eſt philoſophi. 10.met.tex.cō.14. vbi iſta propoſitio demōſtratur,vt vult ibi Cō. licet Ariſt.vtatur ea,vt ſuppoſitione in 1 cœli & mundi.tex.cō.10. Nam nō incōuenit,ꝙ id quod demōſtratur in ſcīa diuina,ſit ſuppoſitio in naturali philoſophia,ſicut etiā eſſe ſub ſtantiarum ſeparatarum,demōſtratur in ſcīa naturali, & eſt ſuppoſitū in ſcīa diuina. Propoſita tñ propoſitio,ab Auer.duabus cōditionibus limitatur,in 8.ph.in cō.62.prima quidem, ꝙ ſit maxima diſtantia, vnde, maxima diſtantia,vnum contrariatur vni tm̄, vt albedo nigredini,talis aūt eſt extremi ad extremum. & iſta vr̄ ratio Philoſophi, ibi. Nihil tñ propter hoc prohibet,ꝙ vni & idem plura ſint contraria, ſed vnum erit contrarium vt extremū,& aliud vt medium. auaritiæ.n.aduerſatur liberalitas,& etiam prodigalitas. medium enim inter extrema,licet ſic vnū ſm ſubiectum, tñ pro quanto comparatum ad vnum extremorū, ſubit rationem alterius, ſic quodāmodo eſt duo, & contrariari poteſt duobus.

K

Limitatio propōnis.

L

Secunda conditio eſt, ꝙ vni vnū eſt contrarium, ſm vnum modum, tñ diuerſis modis vnū poteſt plura habere contraria. Nam motui contrariatur motus, & cōtrariatur etiā quies, tñ alius modus oppōnis inter motum, & motū, & alius inter motum, & quietem.

ADDI. M

Genitum opponitur corruptibili contrarie, & ingenito contradictorie, primo cœli ſimplicius in 113.vide etiam Alex.in 2. topi. in cap. 20. in loco qui eſt ex coniugationibus contrariorum, vbi Philoſophus infert. Palam autem, qn̄ eidem ſimul contraria accidit fieri, nam & ei ꝙ ē amicis benefacere, ei ꝙ inimicis benefacere,& id quod eſt amicis male, contrarium eſt. vbi Alex.dicit, ꝙ qn̄ hoc ſumitur ſimpliciter, ſic vni vnū eſt contrarium, ſed qn̄ non intelligitur ſimpliciter, non incōuenit, vni plura eſſe cōtraria, nam aliquid ſm aliud

A aliud, & aliud, licet numero ſit idē, poteſt plura habere cōtraria. nā eadem nix numero, alba & frigida eſt, & habet calorem, & nigritiam contraria, reſpectu alterius, & alterius, ſic & in coniugationibus contrariorum, ſm aliud huic, amicis eſt benefaciēdū: ɔtrariaſ iſta, amicis eſt malefaciēdum: & ſm aliud iſta, inimicis eſt benefaciendum. nā in prima eſt contrarietas prædicatorum contrariorum, reſpectu vnius, in ſecūda vero coniugatione eſt, quia contrariis ſubiectis attribuitur idē prædicatū.

PROPOSITIO XXV.

B *Finitum eſt, cui pōt fieri additio,*

Propō nō ē vlr uera. VVlgata nimis ē propoſitio, ſed nō ē vlr vera. nō. n. oī finito additio fieri poteſt. Nam circulus, figura finita eſt, non tñ ſibi additio fieri pōt, 1. cę tex. cō. 12. & 2. cę. tex. cōm. 23. quod aūt circulus ſit figura finita, manifeſtum eſt, quia eſt vno contenta termino. Sed eſt obiectio. nam Obiectio. Ariſt. 1 cęli. vbi ſupra, probat ꝙ nulla linea recta, perfecta eſt. nam ſi infinita fuerit, caret fine, & per ɔñs perfectione, ſi aūt fuerit finita imperfecta eſt, quia recipit additionē. Niſi eſſet, Solutio. C quod illa non procedit ex ratione formali finitatis, inquantum finitas eſt, quia tunc quodlibet finitum, eſſet imperfectū: ſed procedit, vt concernit materiam, puta magnitudinē iunctā rectitudini, talis. n. eſt, cui additio fieri poteſt. Sed tūc iterum eſt Dubium. difficultas, quia ſi infinitum, quatenus infinitum imperfectum, cū motus cœli circularis ſit infinitus, tunc Sol'. aliorū igitur eſſet imperfectus. Dixerunt qnq; quidam ad hoc, ex amicis noſtris, ꝙ motus cœli non dicitur eſſe perfectus ea ratione qua eſt infinit⁹, ſed alia rōne, quia coniungit finē cū D ſuo principio. & iſta vr eſſe rō Ariſt. in 8. phyſi. & in. 12. meta. Sed iſta ſolutio ſtare non poteſt. nam licet vera ſit ratio illa adducta per Philoſophum, nihilominus nunquā Ariſto. fateretur motum cœli eſſe imperfectum, ex parte qua caret fine: immo iſta eſt alia ratio, ad eandem concluſionem, vt eſt videre tex. cō. 75. vbi habet textus. Amplius autem prior eſt, quē contingit perpetuū eſſe, non contingente, & vt inquit ibidē. prius autem, & natura, & ratione, & tpe; eſt perfectum imperfecto, corruptibili autem incorruptibile. vnde iſta E eſt ſine dubio, alia ratio a prædicta. nā ex hoc, ꝙ motus circularis cœli, pōt eſſe perpetuus. i. infinitus in duratione, eſt perfectior quocunq; nō contingente. i. non potente habere perpetuitatem. Et ratio eſt, quia perpetuum natura, ratione, & tempore prius eſt, non perpetuo, & corruptibile, incorruptibili. Et ideo dic reſolute in hac materia, dum quæritur an infinitum rōne, qua infinitū ſit imperfectum diſtinguendo. nam qui quæſtionem multiplicem, vt vnā interrogat, aut male interrogat, aut ca F prioſe interrogat. Dico ꝙ duplex eſt infinitas, quædam. n. eſt ex materia, & quædam eſt a forma. licet Ariſto. videatur dicere. 3. phy. tex. cō. 60. & 65. quod materia eſt infiniti, & forma eſt cauſa finitudinis. Vbi aduerte, quod infinitas in diuiſiōe magnitudinis, phyſice loquendo, eſt a materia. & ideo Cōm. inquit in 3. phyſi. quod naturalis conuenit cum geometra, in hac propoſitione, dicente continuum eſt diuiſibile in infinitum, quia diuiſibilitas in infinitū, cōpetit magnitudini, ſiue ſit in mate-

Impugnatio.

Sol. ppria

Duplex eſt infinitas.

ria, quemadmodum contingit dũ a
phyſico conſideratᷣ, ſiue abſtrahat a
materia, ſicut accidit, dũ a geometra
ſpeculatᷣ. Sed nõ cõuenit in hac pro-
põne, ꝗ dicit, cõtinuũ eſt augmẽtabi
le in infinitũ, quia ire ad augumẽtũ,
eſt ire ad formã. & a forma ẽ finitu-
do, & terminatio. infinitas igr̃ cõtin-
gẽs magnitudini pmanẽti, eſt a ma-
teria, & atteſtatᷣ imperfectioni. & fini-
tas eſt a forma, & atteſtatᷣ perfectio-
ni. Quædã aũt eſt infinitas inſequẽs
formã, & iſta põt dici infinitas actio
nis, in duratione, & talis prouenit a
forma liberata a materia, & iſta ar-
H guit perfectionẽ. nã ꝙ operatio ali-
cuius formæ ſit infinita in duratiõe,
hoc ꝓuenit merito, quo eſt fora in
materia cui, vt ſic accidit, ꝙ ſit cõſti-
tuta in eſſe p ſubtm. Vñ Cõ. in 2. cæ-
li, & mundi. in cõ. 38. cã abſciſſionis
eſſe cõtinuitatis, & æternitatis, ẽ ma-
teria. Nõ. n. eſt dignũ, vt inqt Auic.
vt forma ꝗ eſt in materia, perpetua
ſit. vñ Cõ. 12. meta. cõ. 41. vult quod
„ æternitas, & infinitas motus cæli, eſt
„ a motore tñ. nã in cælo, ut inqt, nul-
„ la alia eſt põa, niſi ad quietẽ. & iõ cœ
li motus de ſe eſt põis, & aliũde cõſe
I quitur ſuã neceſſitatẽ, & ꝑpetuitatẽ
eſſendi, videlicet ab ipſa intelligẽtia
mouẽte, ꝗ nõ eſt cõſtituta in eſſe per
Inſtantia. ſuũ ſubiectũ. Sed ſi inſtes Ariſt. iſto
mõ arguere vr̃, ꝙ linea recta quia fi-
nita eſt, põt recipere additionẽ, & iõ
eſt imperfecta: linea vero infinita,
quia caret fine, caret perfectione, er-
go oẽ infinitũ, quatenus infinitũ, im
perfectum eſt. Et ẽt ex hoc ſequi vr̃,
ꝙ oĩ finito quatenus finitũ eſt, põt
Solutio. ſibi additio fieri. Niſi eſſet ꝙ rõnes
illæ Philoſophi procedũt ſm mathe
maticã rõnẽ. nã licet Cõ. dixerit 1. 2.
cœli, & mũdi. cõ. 59 ꝙ demr̃ones do
ctrinales nõ ſunt ĩnatæ poni ĩn ſcĩa
naturali. & eſt ẽt doctrina Ariſto. in
1. poſteriorũ analyticorum, ꝙ non
licet demõſtrãtem trãſcẽdere de ge-
nere in genus. nam vt inquit Cõ. 4.
cæli. cõ. 20. demr̃ones naturales de-
bẽt eſſe ex cauſis naturalibus, vñ in
hoc plerũq; taxãtur antiqui, & Pla-
to ab Ariſto. quia voluerũt reddere
cãs rerum ſenſibilium, ex rebus, &
cauſis mathematicis, & intelligibili-
bus. Tñ aduerte, ꝙ ſunt aliquæ cau-
ſæ, quæ quodãmodo ſunt naturales,
quodãmodo ſunt mathematicæ. ac-
cidit. n. cauſis mathematicis. ſ. pro- L
pinquis in matheſi, vt ſint cauſę pri-
mæ plurium rerum naturalium, ſi-
cut accidit ſciẽtiis ſubalternantibus
cum ſubalternatis, ſicut arithmetica
cum muſica, & geometria cum per-
ſpectiua, ſicut teſtatur Cõ. in. 8. phy.
in cõ. 76. & in. 3. cæli, & mũdi. cõ. 6.
vñ etiam in caſu noſtro diuus Tho. DiuusTh.
in 1. cæli ſuper expoſitione tex. cõ. 2.
& clarius ĩ lectione 3. in expoſitione
tex. cõ. 5. inquit rñdẽdo ad obiectio
nem factam cõtra Ariſt. qui proba-
uit duos eſſe motus ſimplices, quia
ſolum duæ ſunt magnitudines ſim-
plices, cum hoc medium ſit mathe- M
maticum, inquit. Sed dicẽdũ ꝙ ſcĩa
ꝗ ſe habet ex additione ad aliã, vtitᷣ
principiis eius, ſicut geometra vti-
tur principijs arithmeticæ. Magnitu „
do. n. ſe habet per additionem ſupra „
numerum. vñ punctus dr̃ eſſe vnitas „
poſita, ſimiliter corpus naturale ad-
dit materiam ſenſibilem, vltra ma-
gnitudinem mathematicam, & non
eſt inconueniens, ſi naturalis in ſuis
demr̃onibus vtatur principiis ma-
thematicorum. nõ. n. eſt oĩno aliud
genus, ſed quodãmodo ſub illo con Coarctatio D Th. 2. Cõmen.
tinetur. Quod dictum diui Thomæ
mode-

A moderādū eſt, nā certū eſt, ꝙ ſcīę naturales nō ſunt ſubalternatę mathematicis, vt patet ex 6. primæ philoſophiæ. tex. cō. 2. ſunt. n. tres ſcīæ ſpeculatiuę. diuina, naturalis, & mathematica, nō ſubalternatim poſitæ, ſed diſtinctæ penes diſtinctos modos abſtrahendi, & diffiniendi, ſed debet intelligi ſicut dixit Auer. in illis, vbi cōtingit ꝙ cauſæ propinquæ ī matheſi ſunt cauſæ prīæ. i. remotæ reſpectu eoꝝ q̄ ſunt in naturali philoſophia, quia eædē ſubiecto ſunt lineæ naturales, & mathematicæ, ſed alia rōne formali cōſiderātur in naturali philoſophia, & alia in mathematicis.

B

ADDI. Siſr definitio lineæ quæ eſt longitudo ſine latitudine, eſt ſm geometricam imaginationem, ſed non eſt ita in ſenſu. ita dicit Philoſophus & Cō. in. 1. priorū. tex. cō. 24. Quo ad accītia igitur inſequētia magnitudines, cōicant iſtę ſcīæ, & quia talia prius fluūt ſm naturā a magnitudine ſimplici, q̄ a magnitudine, vt eſt in materia, ſic. n. entia naturalia, & magnitudo naturalis ſe hñt ꝑ additionē, ad magnitudinē mathematicā. vñ Cō. 3. cœli & mūdi. cō. 6. inqt in fine cō. ꝙ cā diuiſionis qualitatū,

C eſt quantitas in eo ꝙ quātitas, & ita mathematic⁹ dicit ꝙ magnitudo recta eſt imperfecta. quia eſt, aut finita, & ſic recipit additionē vel infinita, & ſic caret fine. Figura aūt, & magnitudo rotūda, eſt ꝑfecta, quia cōiūgit finē ſuo principio. Nō tñ ſm naturalē cōſiderationē oī finito pōt fieri additio, ſm rem ipſam, quia res naturales ex hoc ſunt finitæ, qđ hñt formā, & ab ea eſt terminatio. vñ vt bene notauit Cō. in hac propoſitione, naturalis nō cōcordat cū geometra, ꝙ continuū eſt augmentabile in infinitū, quia ire ad augmētū, eſt ire ad formā a qua eſt terminatio, & finitudo. Nec videat̃ tibi mirū hoc, q̄a multa verificant̃ ſm vnam cōſiderationē, in aliqua ſcīa, q̄ tñ in alia ſcīa q̄ procedit ſm aliud gen⁹ abſtractionis, nō verificātur de eodē. nā dum ens diuidit̃ ſm diuiſionē demōſtratiuā, nō inconuenit vt vna & eadem res ingrediat̃ duas, aut plures artes, vt colligit̃ de mēte Philoſophi. 2. ph. tex. cō. 18. & ē ēt ſnīa Auer. in 2. ph. in cō 61. naturalis dicit, ꝙ motui circulari null⁹ motus pōt eſſe cōtrari⁹, & tñ mathematici in motibus circularibus imaginariis factis ſup eiſdē polis & eodē axe, ſub oppoſitis modis ponūt cōtrarietatem, quia ſe impediūt, vt expreſſe dicit Cō in 1. cœli & mundi, in cōmen. 32.

D Notabile.

E

ADDI. Siſr dici pōt, ꝙ rectum & rotundum ſunt cōtraria, vt dicit Ariſto. 1. phy. 41. in figura, licet. 3. cœli. 75. dicatur contrariū, & licet Cō. dicat ꝙ illud eſt ſm famam, & in primo aſpectu. & Them. dicit ꝙ illud eſt ad hominē, quia Democ. talia pro cōtrariis accipiebat. pōt tñ dici, ꝙ illud eſt mathematice, licet phyſice rotundo nihil ſit contrarium.

F Siſr mathematici imaginant̃ corpus ſphæricū, motū ſup plano, cōtāgere illud in pūcto, ſed naturalis negat cōtactum corpoꝝ fieri in pūcto, vt patet 1. de aīa. te. cō. 13. Et ſiſr Logicus dicit quātitati nō eſſe cōtrarietatem. Et tñ naturalis, qui dicit motū eſſe de ecōtrario in cōtrariū pōit in prædicamēto quātitatis eſſe cōtrarietatem, & verū nō cōtradicit vero. ſed hoc eſt ſm diuerſas rōnes, & abſtractiones. Siſr mathematici inſequētes imaginationē, q̄ eſt fundamētum ſuarum propōnum, dñt, ꝙ vbi datur

G datur maius,& minus,ibi daťæqua-
le,& tñ,hoc naturalis dicit non habe
re veritatem vľr, quia datur corpus
in natura minus luna, & daťcorpus
maius,& tñ nõ daťæquale. Sic igr̃ in
ſimili,non cuilibet finito additio fie
ri põt,nãliter loquendo, nec quodli
bet tale imperfectum eſt. Ex his igr̃
modo intelligere potuiſti,qũo infi-
nitas in duratione perfectioni atte-
ſtať& nõ imp̃fectioni,quia inſequiť
vim formæ,non vim materię,qualis
Dubium. erat infinitas in magnitudine. Sed
eſt difficultas de finitate, & infinita-
H te vigoris,an talia atteſtenť p̃fectio-
ni,aut imperfectioni, & vtrũ cuili-
bet finito, vt ſic poſſit fieri additio,
& an quodlibet tale ſic finitum, im-
perfectum ſit. Et præſertim hoc diffi
cultatem habet in intelligẽtiis apud
Solutio. Philoſophũ. Et ad hoc qñq; Auerr.
conatus eſt cito aufugere difficulta-
tem,innuendo in 8.phyſico. cõ. 79.
ꝙ in talibus nõ eſt finitum,nec infi-
nitum. finitum.n. & infinitum ſolũ
de corporibus dici pñt. Rõ aũt eſt,
quia.1.phy.tex.cõ.15.rõ finiti & in
Impugna. finiti,ſoli quãtitati cõgruit. Sed illa
ſolũ eſt vna fuga. nã certũ eſt in via
I Ariſt.ſpecies entiũ ſunt inęquales,in
perfectione & vigore. nã ſunt ſicut
numeri, vt dicit ex mente ẽt Plat. in
7.meta.tex.cõ. 10. & ſm ipſum. 10.
met.tex.cõ.7.in oĩ gñe eſt vnũ pri-
mũ,quod eſt metrum,& menſura
oĩum,quæ ſunt in illo genere. & in.
2.primæ philoſophie.te.cõ.4.vnum
quodq; eſt maxime tale,propter qđ
aliis ineſt vniuocatio, ſilr̃ indiuidua
in eadem ſpecie ſm Ariſt.ſunt ęqua-
lis perfectionis. vnde.3.met.tex. cõ.
11.in indiuiduis eiuſdem ſpeciei,nõ
eſt hoc prius,& illud poſterius. vn-
de nõ negarẽt Ariſt. quin in abſtra-
ctis ſubſtantiis,ſit inæqualitas in per k
fectione & hoc teſtaťẽt Cõ.12.met.
cõ.44.& in 3.de aĩa.cõ.19.& in lib.
deſtru.deſtructi. diſpu.3.in ſolutio-
ne 18.dub. Immo etiam ipſe Auer.
ab ipſa tãdem veritate coactus mu-
tauit rñſionem ad illã obiectionem
motam,in.8.phy. & diſtingnit fini-
tatem,& infinitatem,in duratione a
finitate,& infinitate vigoris,vt patet
in.3.ca.de ſubſtãtia orbis.& in 2.cę.
in cõ.71.expreſſe teſtatur in cõſimi
li dubio,ꝙ qñ nõ fuerit facta talis di
ſtinctio,tũc accidit iſta perplexio. L

Si quis aũt ſuſtinendo illam ſolu ADDI.
tionem Auer.in 8.phy.c.79.dicat il
lam eſſe ex mente philoſophi. in.3.
phy.tex cõ.35.vbi arguit cõtra anti
quos.ꝙ nõ poteſt eſſe aliqua ſubſtã
tia infinita, ſeparata a ſenſibilibꝰ q̃a
finitum,& infinitum ſunt paſſiones
numeri,aut magnitudinis, dic ꝙ ar
guit ad hoĩem, quia antiqui & ipſe,
vt patet in illo tex.loquũtur de infi-
nito,vt eſt impertranſibile.

Cõceſſa igitur iſta diſtinctione,
quicquid aſſerãt Philoſophi de alte-
ro membro,videlicet,de infinito in
vigore, dico ꝙ entia finita ĩ vigore,
quæ ſunt citra primum,nõ pñt reci- M
pere additionem ſm rem in propria
natura,quia vnumquodq; ens ema
nat a 1.principio,ſm ꝙ eſt aptũ na-
tũ emanare,& nõ aliter. vñ diſtãtiæ
entium in hoc ſunt valde diuerſæ.vt
ſcribit Cõ.in 2.cęli.& mũdi.in cõm.
63.& ideo talia ſunt perfecta in gñe,
ſed nõ ſunt perfecta ſimpľr,quia per
fectio ſimpliciter nõ competit niſi.
Deo glorioſo,ſicut dicit Cõ.5. met.
in ca.de perfecto. tale autem eſt ens
infinitum in vigore, quicquid ĩ hoc
ſenſerint Philoſophi, nõ nobis curæ
de hoc. Sic igiť infinitũ in duratio-
ne,

A ne, non arguit imperfectionem, nec proprie loquendo dicitur ex priuatione finis, qui eſt perfectio, ſed potius ex priuatiōe vltimi. vnde. 2. phyſic. tex. commen. 23. deriſoriè appoſuit dicere hunc finem, cuius quidē cauſa factus eſt. vult enim non omne vltimum eſſe finem, ſed optimū, ſed infinitum in magnitudine, dicitur ex priuatione finis, qui eſt perfectio, quia tale inſequit̃ potētialitatē materiæ, ab illa enim progreditur, vt patet. 3. phyſi. tex. com. 65. infinitum etiam in vigore ſecundū theologos, & veritatem nullam poten-
B tialitatem inſequitur, quia eſt proprietas, vel modus primæ formæ, q̃ eſt Deus ſublimis.

PROPOSITIO XXVI.

Grauiſſimum omnium quod eſt in medio.

PRopoſitio iſta eſt philoſophi in primo meteororum: terra enim ē graue ſimpliciter, quia reſidet ſub omni corpore, vt patet. 4. cœl. & mūdi. tex. commen. 26. Intelligitur inter corpora ſimplicia, ſed fallit comparando eam ad corpora mixta, q̃a datur aliquod mixtum, grauius ipſa (intellect᷒ propōnis.)
C terra, vt plumbum. Gloſſa eſt Auer. in. 3. cœli, & mundi. in commen. 9. vbi inquit, ꝙ ſimplicia nō ſunt eiuſdem naturæ adinuicem, nec ſimplicia cum compoſitis, ſicut nec ipſa cōpoſita inuicem comparata. nā quātitas minor terræ, grauior eſt, & plus ponderat aliqua maiori aquę, & aliqua pars minor plumbi, plus ponderat maiori certa terræ, & aurum pl᷒ ponderat plumbo, ita etiam ſcribit Auer. in ſuo tract. de theriaca. Nam grauitas aquæ, eſt grauitas comparatiua, ſed grauitas terræ, eſt grauitas D
abſoluta. Et ſimiliter grauitas plūbi eſt alterius naturæ a grauitate terræ, quia illa eſt grauitas compoſiti, ſed grauitas terræ eſt grauitas ſimplicis. plumbum enim ex mixtione acquirit maiorem grauitatem, quàm ſit in ipſa terra, quia habet grauitatem terræ & aquę. Vel ex mixtione multa reſultant, quæ non ſunt in miſcibilib. vnde theriaca habet multas nobiles operationes, quas nō habent ſimplicia ex quibus componitur. Auer. etiam in. 1. canticæ. com. 13. inquit, ꝙ primæ qualitates, aliter attribuuntur elementis, & aliter E
animalibus, & tempori, & loco.
Sed dices, ſi mixta mouentur ab elemento dominante, & propter ꝙ vnumquodq; tale, & illud magis, videtur igitur ꝙ ipſa elemēta ſunt maioris grauitatis, quàm mixta, & ita plumbum non erit grauius ipſa terra. (Dubium.) Niſi eſſet ꝙ in mixto reſidente circa medium dominantur, quo ad molem terra, & aqua, vt teſtatur Ariſto. in. 4. meteo. & ſic ex vtroque fit vna cā totalis, & ita grauitas terræ eſt minor illa, quæ eſt in plumbo. (ſolutio. 1.) Aut aliter grauitas terræ, & ſimplicium, dicitur ſumma intenſiue, & quia eſt principium grauitatis. In (ſolutio. 2.) F
aliis tamen, non plus ſemper grauitat terra cæteris paribus, quàm mixtum. vnde aqua eſt intenſiue frigidior, opio, tamen plus infrigidat opium, quàm aqua, & flamma eſt calidior intenſiue ferro ignito, non tā plus calefacit. Actio enim inſequitur multitudinem formæ, quæ pluris eſt in pluri materia. grauiſſimū ergo omnium eſt inter ſimplicia elementum terræ, quoniam dum eſt extra locum ſuum mouetur ad

❡ ad concauum aquæ,non ſecundum quòd eſt finis aquæ,ſed inquantum eſt medium totius.nam niſi ita eẽt, ſequeretur quòd in quacunq; diſtã tia eſſet aqua,terra moueretur ad aquam,ſicut ferrum ad magnetem, quod tamẽ non videmus, vt ſcribit Commenta.4.phyſic.commen. 42. Ratio autem eſt,quia ſuperficies cõ caua aquæ , non eſt locus formalis terræ,abſolute conſiderata,ſed vt cõ cernit talem,& tantam diſtantiam a cœlo,& a polis mundi. vnde ſi aqua eſſet in loco in quo eſt aer, terra nõ

H poſſet locari ſub concaua ſuperficie eius, nec partes terræ mouerentur ad totum,vt dicit in ſimili Ariſtot. in.4.cœli,& mundi.in tex.commẽ. 22.quòd ſi terra eſſet ſub luna, partes non mouerentur ad totum.nam ſi partes terræ mouerentur ad totã terram,non mouerentur ad totum ratione qua totum,ſed ratione loci, in quo totum eſt locatum naturaliter.nam idem,eſt locus conſeruatiuus toti⁹,& partis. Et aduerte quòd Commen.4.cœli, & mundi. comm. 22.dicit quòd Ariſtot. vocauit vlti-

I mam ſuperficiem aquæ , quæ eſt locus terræ,medium mundi, & concauum lunæ,quod eſt locus naturalis ignis, appellauit illud vltimum , ſiue extremum.nam tex. habet extremum,& medium . vbi habes, ꝙ concauum aquæ & medium mundi ſunt idem ſubiecto , & non differunt niſi ratione.nam tale non locat terram,ratione qua concauum , ſed ratione qua eſt medium totius,& per hoc multas argutias euitabis de loco terræ.

PROPOSITIO XXVII. K

Elementum eſt ex quo fit aliquid: ut in exiſtente indiuiſibile, ſecundum ſpeciem in aliam ſpeciẽ.

ADuerte ꝙ iſta deſcriptio ponitur ab Ariſt.5.meta.tex.cõ.4. Extat etiam alia deſcriptio elemẽti, poſita ab eodẽ.7.met.t.c.vlti. vbi dr̃ elementum eſt in qd̃ diuiditur, inexiſtens,vt in mãm,vt puta ſyllabæ, vt qd̃, B,& A. Extat etiam alia deſcriptio elementi,poſita ab Ariſt. in L
3.cœli.in t.cõ.31.vbi ſcribit.ſit itaq; »
elementum illud corporum , in qd̃ »
alia corpora diuidunt̃,qd̃ ineſt po- »
tẽtia,aut actu.hoc.n. vtro modo,adhuc ambiguum eſt . Aduerte igit̃,ꝙ vbi eſt multiplicitas,ibi eſt confuſio apud intell'm,vt ſcribit philoſophus in.1.cœli,& mũ.t.c.110.Scias igr̃, ꝙ elñta rerũ exiſtentiũ in actu,quędã ſunt in actu , & quædam ſunt in potẽtia,vt ſcribit Com.in.12. met. cõ. 20.illa elñta dñr in actu,q̃ diſſoluto compoſito remanent in actu , ſicut diſſoluto mixto,dñr,remanere quatuor corpora ſimplicia ſꝫ Aui.& A- M
uer.vnde mixtioni nõ opponit̃ corruptio,ſed diſſolutio,vt.d. Cõ.in.2. de gener.& corr.in cõ.48.mixtio.n. non eſt gño,ſed eſt miſcibilium alteratorum vnio,vt ſcribitur in fine primi de gña.& corru.Elñta autem in potentia,dñr illa q̃ corrupto compoſito nõ remanẽt actu ab inuicẽ ſeparata,ſed ſic ſe habẽt,ſicut ſunt elñta ex quibus cõponunt̃ corpora ſimplicia,vꝫ,prima materia & forma, quia in talibus forma corrũpitur, & materia,induit aliã formam , vnde Cõ.in.3.cœli.cõ.31.inquit, qd̃ elementum

Elementa i actu ſimplicia.

A mentum æquinoce dicitur de elementis corporum ſimplicium, quæ non ſunt corpora, vt prima materia & forma ſimplex, & de elementis, quæ ſunt corpora, quæ ſunt elementa mixtorum corporum. Nota ẽt, ꝙ vt ſcribit Commen. 5. meta. com men. 4. elementum, principium, & cauſa differunt, quia elementum ſolum dicitur de cauſis intrinſecis, & dignius dicitur de materia, principium autem de cauſis extrinſecis. cã autem eſt minoris ambitus, quàm principium, quia omnis cauſa eſt principium, non autem omne prin B cipium eſt cauſa, quia principium etiam dicitur de priuatione, quę eſt principium tranſmutationis, & etiã dicitur de quatuor cauſis. elementũ autem ideo ſm Auer. digniori modo dicitur de materia, quia elementum diffinitur per eſſe, id ex quo fit aliquid, famoſior autem ex ſignificationibus eſt, vt teſtatur Commẽ. 5. meta. com. 29. eſt quando dicitur de cauſa materiali, vnde etiam materia. 2. ph. tex. com. 31. iſto modo deſcribitur, vc;, materia eſt id ex quo fit aliquid inexiſtente, & aduerte ꝙ materia prima, ſicut eſt prima in via C cõpõnis, ita ẽ vltima ĩ via reſolutionis, ideo definitio illa data. 5. meta. tex. com. 4. præcipue verificatur de prima materia in via compoſitiõis, quia eſt id ex quo fit aliquid, vt inexiſtente & cætera, ſed quia in via reſolutionis forma corrũpitur, & materia remanet, tunc diffinitio elẽti poſita. 7. met. tex. com. vlti. quæ dicit. elementum eſt in quod diuidiť inexiſtens, vt in materiam, non. n. iſto modo compoſitum in via reſolutionis diuiditur in formã, vt in prĩcipium inexiſtens, quia in reſolutio

Dia ẽ ĩter principiũ cãm & elementum.

ne forma corrumpiť, & materia re- D manet, licet ſub alia forma, vñ alio, & alio modo diffinitur elemenrum ſm quod diuerſimode apprehendiť ab intellectu, vel in via reſolutionis vel in via compoſitionis. ſicut in ſimili duæ dantur diffinitiones de cõtinuo, vna eſt illa quæ datuř in prædicamentis, cõtinuum eſt cuius partes copulantur ad vnum terminum & iſta eſt, conſiderando continuum in via compoſitionis, & talis diffinitio eſt dialectica, quia datur per formam. vnitas enim continui, eſt qua ſi forma totius, nam. 5. metaph. tex. com. 19. ſubſtantia cuiuslibet quod E ſemel, vt ſex ſemel ſex, vnitas enim atteſtatur formæ, quia forma eſt eẽ vnum eſſe. Alia autem diffinitio datur de continuo, in via reſolutionis, & datur per materiã, & ideo eſt naturalis, quia. 1. de anima. tex. cõ. 16. phyſicus diffinit per materiã, & dialecticus per formam, & ponitur. 1. cœli, & mundi. tex. com. 2. continuũ eſt, quod eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia, nam talis diffinitio datur p partes q̃. 2. phy. tex. cõ. 31. reducunť ad materiam. & Com. 7. meta. com. 33. inquit, prioritas partium ad totum, ẽ prioritas materiæ ad formã.

Duæ diffõnes continui.

Tertia aũt diffõ elementi, eſt reſpe F ctu elementorum quæ ſunt corpora, & illa dať ab Ariſt. 3. cœli & mundi tex. cõ. 31. vbi dř. ſit itaq; elñtum illud corporũ, in quod alia corpora diuiduntur, quod ineſt potentia, aut actu. hoc enim vtro modo, adhuc ambiguum eſt. Et aduerte ꝙ cęlum poteſt dici elementum iſto modo, quia licet non ingrediatur formaliter compoſitionẽ corporis mixti, tñ eſt de ptib' q̃ ſunt de ĩtegritate vniuerſi, vnde Ariſ. ĩ principio. 3. de cęlo

Cœlũ põt dici elñtũ.

G cęlo,& mundo nuncupat ipſum pri mum elementum,eſt enim princi- paliſſima pars,quæ eſt de integrita- te vniuerſi. Et aduerte ꝙ elementa quæ ſunt in mixto quandoq; a phi- loſophis dicuntur eſſe in potentia, pro quanto non ſunt in eſſe libero in propriis locis,ſed ſunt in eſſe liga to,vnde appetunt ire ad ſua loca, vt patet.2.cœli,& mundi.tex.com.37. vbi Commen.ſcribit ꝙ elementa ꝓ pter contrarietatem, quàm habent inuicem in mixto tranſmutātur in- uicem,& quiá non ſunt in ſuis locis

Elata dſir eē in pōa in mixto.

H appetūt ſeparationem, & reuerti ad ſua loca. Et ex illo loco patet error Thomæ de Garbo,in ſumma ſua,& multorum medicorum aſſerētium ꝙ ſi humido ſubſtantificum æque perfectum reparari poſſet aſſidue, quod tunc vita hominis poſſet per- petuari, peccat quidem, ſicut vides ratio per fallaciam conſequentis,qa eſſent adhuc aliæ cauſæ ſuæ corrup tionis,nam elementa ſunt in mixto violenter,& appetitu naturali appe-

Contra Thom.de gar. in ſua ſumma,et multos medicos.

I tunt continue ſeparationem, & re- uerti ad ſua loca naturalia. mō nul- lum violentum perpetuum, ex.2.cę li.tex.commen.18.& nullus appeti- tus naturalis eſt ocioſus in natura, quia Deus & natura nihil fruſtra fa ciunt,& ideo ſub illa ratione dicunť eſſe in potentia,quia ſunt ligata.Tū etiam,quia ſunt refracta, aut in qua litatibus tantum,vt tenuit Auicen. aut in qualitatibus,& ſubſtantiis, vt tenuit Commen.3.cœli.comm.37. non tamen conuertitur iſta, ꝙ licet omne elementum ſit in potentia in re,cuius eſt elmtum,ꝙ oē qđ eſt in pōa in aliquo ſit elemētum illius, ē enim locus conſequentis, quia vni- uerſalis affirmatiua ex primo prio-

rum non conuertitur in terminis, K ſed in partem,eſt enim inſtantia vl- tra hoc,nam fex eſt in potētia in o- leo & vino.non tamen dicimus ꝙ ē elementum eorum.gloſſa eſt Auer. in.2.Colliget.cap.1.Et aduerte etiā ꝙ talia elementa,quæ ſunt in mix- tis dicuntur habere figuram accidē- taliter,ſed corpora cœleſtia habent figuram eſſentialiter, vt ſcribit Com men.1.cœli.com.22.& reddit cau- ſam,quia eſſe elementorum eſt vi- cinum primæ materiæ, & eſt cauſa occulta ſicut vides. Sed aduerte, ꝙ ſemper in his caducis, potentialita- L tes,imperfectiones,& defectus a ma teria trahunt originem, & quia ipſa de ſe eſt informis,& infigurata,ideo cum primæ formæ: quæ in mate- ria recipiuntur ſint formæ elemen tales, vt teſtatur Commen in.3.cœ- li.com.67.& 12.meta.commen.11. ideo contrahunt iſtas imperfectio- nes,qđ ſunt de ſe infigurata, & ſunt propter potentialitatem acquiſitam a prima materia propter vicinitatē in potentia ad omnem figuram, & ideo nullam de ſe habent figuram, ſed figurantur ad figuram continen tis,vnde ſi acquirunt figuram rotū M dam eſt,vt ſcribit Commen.in.2. cę li.commen.24.quia ſunt in rotun- do.& quia vacuum non eſt.Quia au tem cœlum eſt, vt ſcribit Commen. in libro de ſubſtantia orbis, capit.2. materia animalium cœleſtium, & eſt perfectior modorum materiæ, quia in eo non eſt potentia ad eſſe, ſed ad vbi tantum,& quia motus in telligentiæ eſt motus animæ, videli- cet,circularis, ideo cęlum ſortitum neceſſario eſt figuram ſphæricam ex neceſſitate finis, intelligentia.n. eſt illa,quæ conſtituit ipſum in di- ſpoſitio-

A poſitionibus neceſſariis, ſicut eſt in corpore hominis facto propter finem. Sed eſt difficultas, cur ſi elementa de ſe nullam figuram habet, tamen communiter appellãtur corpora rectarum dimenſionum, & dicuntur moueri motu recto, & vnde hoc fuit deriuatum. Niſi eſſet ꝙ Ariſto. 1. cœli. text. commen. 5. per mathematicam rationem oſtendit duos eſſe motus ſimplices, quia duę ſunt figuræ ſimplices, & magnitudines ſimplices, videlicet, recta & circularis, & quia prima figura ex ſimplicibus eſt circularis, & prima figura

Difficultas.

Solutio.

B ſimplex debetur primo corpori ſimplici, tale autem cœlum relinquitur quod alia figura recta debeatur cæteris corporibus ſimplicibus, vnde Cõ. in 2. cœli, & mundi, cõ. 22. declarans hoc inquit. propoſitio autem dicens ꝙ prima figura debetur primo corpori eſt manifeſta, cum poſuimus quod prius ſecundum ſubſtantiam eſt prius, & debet eē prius, ſm accidentia eſſentialia propria. ſ. accidentibus eius quod eſt poſteri⁹, ſicut eſt prius per ſubſtantiam corporis. & cum poſuimus ꝙ figura eſt

C accidens, quod ſequitur ad ſubſtantiam corporis, neceſſe eſt, vt figura cœli ſit prior aliis figuris, quoniam figura cœli non eſt in eo accidentaliter ſicut in elementis, in quibus intendebatur receptio multarum figurarum, cum eſſe elementorum ſit ꝓpinquius ad eſſe materiæ, quàm ad eſſe formæ, corpus autẽ cęleſte ecõtrario, quoniam ſuum eſſe eſt vicinum formis. Cognouerunt etiam naturales hoc ex motu, nam mixta, quæ mouentur ad motum elementi dominantis determinant ſibi ad motum rectum magis figuram rectam, vt ignis flamma, quæ determi-

D nat ſibi figuram pyramidalem, & quia mouentur a medio, & ad medium, qui ſunt motus recti. moueri enim circa medium eſt motus corporis circularis. Et aduerte ꝙ eſt alia etiam diuerſitas inter cœlum, & talia elementa, nam quanto elementa magis inuicem congregantur, ſeu ad maiorem ſpiſſitudinem redu cuntur, tanto minus luminoſa ſunt, & minoris actiuitatis, vnde terra eſt fex elemẽtorum, & eſt opaca, & paruæ actiuitatis, ſed in corporibus cœleſtibus, ſecus eſt, quia quãto ibi fuerit maior congregatio, tanto ibi eſt

E maior luminoſitas, & maior actiuitas, vnde ſtella quæ eſt denſior pars ſui orbis. 2. cœli, tex. commen. 41. & 2. cap. de ſubſtantia orbis, magis lucet, & magis actiua eſt, alias autem differentias require in libro de cęlo & mundo. & in libro de ſubſtantia orbis. nos enim multum a propoſito diuertimus non ſine cauſa, quia multos vidimus in his valde errare.

PROPOSITIO XXVIII.

Principium rerum ſenſibilium ſunt ſenſibilia.

F

PRopoſitio iſta eſt Ariſto. 3. cęli & mundi. tex. comm. 61. & gloſ ſatur per Auer. ibidem de ꝑincipiis propinquis, non autem habet veritatem, vt inquit, propoſitio de principiis remotis, quia principia remota rerum ſenſibilium, non ſunt ſenſibilia, vt prima forma, & prima materia. Quidam autem illum locũ perſcrutantes dixerunt iſtam primã formam eſſe formam corporeitatis de prædicamento ſubſtãtiæ, quæ eſt coæterna primæ materiæ, & iſta eſt prima

Glo. Auer.

Contra ponentes formã corporeitatis.

¶ prima de principiis generationis in genere cauſæ formalis. Sed iſta opinio eſt purus error, nam Auer. in. 1. phyſic. auſculta. com. 63. reprehendit Auicen. ponentem huiuſmodi corporeitatem ſubſtantialem, ſed expreſſe vult ꝙ corporeitas coæterna materiæ ſit accidens, & in lib. de ſubſtantia orb. vbi declarauit ꝙ natura materiæ ſubſtantiatur per poſſe, ita ꝙ potentia eſt differentia ſubſtantialis materiæ vult ꝙ prima forma, quæ in materia primitus recipitur eſt trina dimenſio. Nec valet ſi cut aliqui dicunt, ꝙ Auic. poſuit illã tãquam ſpecificam, & Com. poſuit eam tanquã genericam, & in hoc aſſerunt eſſe differentiam inter Auic. & Auer. cum hoc tamen ſit purum mendacium, immo oppoſitum reperitur de mente Auicen. in primo ſuę ſufficientiæ. & in ſecũdo ſuæ meta. quia poſuit illam eſſe formam cõfuſam & generalem, & Linconienſis, & Alber. qui imitati ſunt Auicẽ. in hoc iſto modo ponunt eam. Prętere a. Argumenta quæ facit Auerr. in primo capit. de ſubſtantia orbis, æque bene procedunt ſi iſta forma ponat ſpecifica eſſe, ſiue ponatur generica, immo maiora inconuenientia ſunt, ſi ponatur generica ſecundum quod ſequitur ex verbis eius, quod oſtenditur. inquit. n. vnde putauit Auic. ꝙ diſpoſitio trium dimẽſionum exiſtentium, in materia ſimpliciter. ſ. non terminatarum eſt diſpoſitio dimenſionum terminatarum in ea, quapropter dixit neceſſe eſt primam formam exiſtere in prima materia, antequam dimenſiones exiſtant in ea. Ex quo accidũt ei impoſſibilia, quorum vnum eſt, formam non diuidi ad diuiſionem ſubiecti, quapropter non recipiet diuiſionem, & ipſam eſſe æternam nõ diuiſibilem, per diuiſionem ſui ſubiecti, & ipſam non habere contrarium ſuccedens ſibi in eodem ſubiecto. quòd ſi ita eſſet, tũc materia nõ reciperet aliam formam præter iſtã ſibi primam. Manifeſtum eſt autẽ ꝙ ſi forma iſta ſecundum ipſum ẽt recipitur in materia prius natura, ꝙ̃ trina dimenſio quod ipſa remanet indiuiſibilis, quia ſecundum ipſum extenſio, quæ eſt in formis eſt per ſubiectum extenſum merito dimenſionum. Maius autem inconueniens eſt ponere aliquam formam genericam ſubſtantialem eſſe indiuiſibilem, & æternam, & remotam a contrarietate quàm aliquam formam ſpecificam. teſtatur hoc experimentum, quia quando aliqua forma eſt magis eleuata a materia, & magis elõgata a potentialitate, tanto magis recedit a contrarietate & diuiſibilitate, & accedit ad vnitatem, & actualitatem. vnde formæ elementales propter maximam propinquitatem ad materiam ſunt imperfectiſſimæ, & ſic aſcendendo per ordinem ad mineralia, & a mineralibus ad plantas, & a plantis in animalibus. in quibus etiam ſunt gradus; nam animalia imperfecta ita ſe habent quòd partes eorum deciſæ viuunt, habent enim animam vnam in actu, & plures in potentia, ſicut in plantis, ſicut teſtatur Ariſto. in. 2. de anima tex. com. 20. & vniuerſaliter ita eſt his, quæ Græci zoophyta appellant, id eſt, ancipitis naturæ inter plantas, & animalia. Illa autem quæ ſunt perfecta, hoc non patiuntur, quia partes illorum deciſæ non viuunt, vnde quidam ex magnis teuerũt

Euaſio H
Impugnatio.
I
K
L
M

A nuerunt animas animalium perfectorum eſſe indiuiſibiles. Et ita patet quod longe inconuenientius eſt dicere dari aliquam formam ſubſtantialem generalem conſiſtere in indiuiſibili quàm ſpecialem, propter genꝰ magis aſſimilari materiæ, & differentiam formæ, teſte Porphyrio in capi. de differentia. Amplius autem magis inconueniens propter eandē cauſam aliquam formam generalem eſſe remotam a contrarietate, quā formam ſpecificam. vnde forma & cōplexio humana ſecundum omnes ſapientes eſt magis remota a contrarietate, & magis appropinquat naturæ cœli, in quo nulla prorſus eſt cōtrarietas, vt teſtantur etiam medici, & Auic. in prima Fen, primi in doctrina prima. capi. de complexionibus. & Ariſto. 2. de anima, in tracta. de olfactu, & eſt in tex. comm. 94.

B

Amplius, qūo naturalis reſolueret vſq; ad primam materiam ſi habet formam corporeitatis ſibi coæternam? nam nulla via poteſt cognoſci compoſitio ex materia, & forma, niſi per tranſmutationem ſubſtantialem, vt inquit Com. 1. phy. com. vlti. &. 1. phy. com. 51. inquit, alteratio cōtrariorum inuicem coegit omnes credere, quod omnia corpora ſunt compoſita non ſimplicia, & qđ in eis ſunt aliqua plura vno, & maxime prima corpora. ſ. quatuor elēta. In talibus ſicut ipſe teſtatur. 4. phy. Com. 71. &. 8. phy. com. 30. &. 4. cœli 22 nō eſt niſi prima materia, & forma elementi, & ideo non diuidunť in partem per ſe motam & mouentem, & propter hoc, ſi in vacuo ponerentur, nō poſſent moueri, &. 12. meta. com. 14. expreſſe habet ꝙ materia non habet aliquam formam cōmunē, & ideo dicit, qđ non eſt genꝰ. & dixit Alexan. ſcripſiſſe demonſtratiue materiam non eſſe genus. Amplius autē qūo Ariſt. ſolus vidit naturam primæ materiæ, & Plato fuit propinquus, ſed non perfecte attinxit, quia nō diſtinxit inter ipſam, & priuationem, vt dicitur. 1. phy. tex. com. 79. Manifeſtum eſt enim, ꝙ antiqui poſuerunt vnum principiū corporale omnium, & multi fuerūt, qui illud non ſpecificauerūt aliqua forma & contrarietate, ſed dixerunt illud eſſe ſeparabile, quorum opinionem expreſſe damnat Ariſt. in principio. 2. de genera. & corrup. in tex. com. 2. &. 3. vbi inquit, ſed facientes quidē vnam materiam extra prædicta, hanc autem ſeparabilem, & corpoream, peccant. impoſſibile enim ſine contrarietate eē corpus hoc ſenſibile, aut enim leue, aut graue, aut calidum, aut frigidum, neceſſe eſſe infinitum hoc, quod quidā dicūt eē principium. patet aūt quod pro tanto illud infinitum aſſerebant, vt bene notauit Ægidius Roma. ibi, quia poſuerunt illud non habere formā aliquam ſpecialem, ſed generalem.

C D E

Amplius, error iſtius opinionis deprehenditur ex his quæ Ariſt. docuit 1. de genera. & corru. vbi docuit generationem eſſe tranſmutationem totius in totum, nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto. manifeſtum eſt autem ſi materia informata corporeitate ſubſtantiali ſibi coæterna, cū impoſſibile ſit reperire corpus ſine contrarietate, in mixtis generabilibus. remaneret igitur in corruptione ſimplicium aliquod ſenſibile ſubiectum, hoc aūt falſum eſt, vt inqt Ariſt. & etiam Cō. in. 3. cœl. cō. 31. inquit, quod I talibus ſo[illegible] corrūpiť,

F

G & materia induit aliam formam, & immorari contra iſtos amplius in hoc eſt ſuperfluum. Dicamus igitur ꝙ per primam formam Auerr. non intellexit formam aliquam naturalem, & a naturali conſiderabilẽ. ſed intellexit Deum glorioſum, nã. 12. meta. commẽ. 5. &. 6. prima forma, primus motor, & primus finis, ſunt idem ſubiecto, ſed differunt ſm modum, & alias declaraui in contradictionibus Auer. qualiter in vnoquoq; genere cauſæ eſt ſtatus, vt ꝓbatur in. 2. primæ philoſophiæ, & ẽ

Vera interpretatio.

H deuenire ad primum in quolibet genere, & dixi ꝙ licet naturalis conſiderat omnes cauſas, non tamen conſiderat omnia prima cauſarum genera, ſed tantum duo, videlicet, primam materiam, & primum mouẽs. diuinus autem conſiderat duo reliqua, videlicet, primum finem, & primam formam, vnde. 7. meta. inquit commen. 5. aſſignando differentiã inter inquiſitionem, quam facit naturalis de principiis ſubſtantiæ ſenſibilis, & inter inquiſitionem quã facit diuin⁹. Et iſta quæſtio differt ab illa, quæ eſt in ſcientia naturali, quĩ

I iſta quæſtio inducit ad ſciendũ primam formam omnium entium, & vltimum finem, & prima quæſtio, quam incepit in ſcientia naturali, inducit ad ſciendum primam materiã & formas naturales, & primum motorem, vbi loquitur in plurali numero de formis, & non dicit ad primam formam. Et mirum eſt de iſtis qui prædicant ſe eſſe doctiores Auer. & Ariſt. quomodo adhuc nõ habent terminos in via iſtorum, videant quæſo Ariſt. hoc aperta voce aſſerentem in fine primi lib. de phyſica auſcultatione, vbi ſic ſcribit. de

K principio quidem ſm ſpeciem vtrũ vnum, aut plura, aut quot, aut quæ, ſunt, per certitudinem primæ philoſophiæ opus eſt determinare. ergo in illud tempus apponatur. De phyſicis autem, & corruptibilibus ſpeciebus in poſterius demonſtrandis dicemus. Nam quia in. 1. phy. inueſtigans principia generationis ſenſibilium ſubſtantiarum iam determinauerat de prima mã, poſſet quiſpiã opinari, quod ordo requirit, vt de prima forma pertractet, & ipſe dicit iſtam conſiderationem pertinere ad

L diuinum, ſed naturalis ſolum habet determinare de phyſicis, & corruptibilibus ſpecieb. & hoc erat quod dixit Auer. in præfata authoritate, & etiam in eodem. 1. phyſi. com. 69. in calce commenti. inquit. quod entia habent aliud principium a ſubiecto & eſt forma, ſed primum principiũ in hoc genere nõ potuit ſciri in hac ſcientia, ſicut primum ſubiectũ, vbi patet ꝙ primum in genere cauſę formalis, non poteſt ſciri in ſcientia naturali, quod verum non eſſet ſi prima forma eſſet corporeitas ſubſtan

M tialis, & iſta eſt opinio eius in. 3. meta in commen. 3. &. 12. meta. com. 5. &. 6. & fuit opinio etiam Alex. vt ſcribit ibi Commen. Sed hic eſt ardua difficultas, propter quid naturalis ſicut conſiderat de prima materia, ita etiam non conſiderat de prima forma, & ſicut conſiderat de primo motore, cur non conſiderat de primo fine. Et quod auget difficultatem eſt. quia ſi iſta ſunt eadem ſubiecto, & ſcientia. 3. de anima. text. com. 38. ſecatur quemadmodum, & res conſiderans igitur de primo mouente, videtur poſſe conſiderare de prima forma, & de primo fine, &

Optima difficultas

econtra

A econtra.& tanto magis augetur difficultas,quia tunc opinio Auicē.ſtabit in ſuo robore,dum dixit, primū philoſophum poſſe demōſtrare primum principium eſſe,quia dicet qđ non demonſtrari pſum eſſe inquantum eſt primus motor, ſed altiori modo,videlicet, inquantum eſt prima forma,& primus finis,& ita ruūt rationes Auet.contra ipſum. 1. phyſico.commen.vlti.& 12 meta. commen.5.& a talibus dubiis(per vitam meam)non niſi ſolers ingeniū euadere poteſt.

Solutio. Ad primum tamen videtur reſpondere Commē.in.7.primæ philoſophiæ.com.9.& inquit, B quod illa ex quibus puenitur ad cognitionem eſſentiæ rerum ignoratæ ſunt actiones earum propriæ,& actio materiæ eſt tranſmutatio, vult dicere, ꝙ naturalis habet medium ad deueniendum ad notitiam primæ materiæ,& tale medium eſt tráſmutatio ſubſtantialis. Non autem naturalis habet medium ad inueſtigandum primam formam omniū entium.

Replica. Sed replicabis,ſicut ex tráſmutatione communi inuenta in generabilibus naturalis demonſtrat eſſe primæ materiæ,quia tranſmutatio C eſt actio materiæ,vt ipſe dicit pariformiter ex operatione,quæ eſt actio formarum poterit naturalis demonſtrare eſſe primæ formæ.

Solutio. Ad hoc ipſe reſpondet,ꝙ eſt ratio diuerſitatis. Nam formæ naturales non conueniunt in vna actione propria, ſicut generabilia conueniunt in tráſmutatione propter naturam materiæ in eis inuentam. Nam diuerſarum formarum diuerſæ ſunt operationes,vnde prima materia participatur a generabilibus.& corruptibilibus,& eſt intrinſeca pars compoſitionis eorum. Non ſic autem prima D forma,quæ liberata eſt ab omni materia,& ab omni potentia,& compoſitione & componibilitate cū iſtis. Et ideo ex operationibus formarū ſenſibilium non potuit declarari primam formam eſſe. Et ſubdit ꝙ illud quod fuit declaratum de illis.illic.ſ.in naturali philoſophia fuit,qđ actiones formarum perueniunt ad actionem primæ formæ, quæ non eſt in materia,& eſt primus motor.

Formæ naturales dupliciter conſiderari poſſunt. Pro quo debes ſcire,ꝙ formæ naturales dupliciter conſiderari poſſunt. Vno modo,vt naturales ſunt videlicet,vt ſunt termini mot⁹,& vt ſic ex actionibus ipſarum peruenit natu- E ralis ad cognitionem primæ formæ, quæ non eſt in materia ſub ratione qua eſt primus motor, non ſub ratione qua eſt prima forma. nam in 8.phyſic.oſtenditur, quod omnem motum nouum præceſſit motus. & quod in mouentibus,& motis eſt deuenire ad vnum motum ex ſe ſempiternum,quod mouetur a motore qui non eſt corpus,nec virtus in corpore,ex hoc mouet ſempiterno tempore,vt patet tex.commē.78.& 79. F & ita naturalis ex cognitione formarum ex ſuis actionibus,quæ dependent a primo motu,agnoſcit primū motorem. Alio modo formæ naturales poſſunt conſiderari inquantum ſunt ſubſtantiæ, & iſto modo conſiderantur in ſcientia diuina, & ex iſta conſideratione diuinus aſcendit ad cognitionem primæ formæ, & primi finis, ſicut dicit ibi.

Pulchra & nota difficultas. Sed tunc eſt magna difficultas quomodo ex iſta conſideratione cognoſcit prima forma,& prim⁹ finis, nam ipſe non declarauit hoc, nec aliquis alter expreſſe dicit aliquid de hoc.

G Dicamus igitur, vt inquit Auer. in.3.diſputa.contra Algazel. in lib. deſtruct.deſtru.in ſolutione.18 dubii.quod eſt ſenſibilium plures gradus habet,quorum vilior eſt in materia,nobilior vero illo eſt eẽ quod habent in humano intellectu,& nobilior iſto eſt eſſe quod habent in ſeparatis intelligentiis, deinde in dictis ſeparatis intelligentiis dictę formæ gradus habent adinuicem differentes,ſecundum ꝙ differunt illę intelligentiæ adinuicem,& per conſequens nobiliſſimũ eſſe quod habẽt formæ,eſt eſſe quod habent in prima intelligentia, quæ eſt puriſſima forma liberata ab omni potentia, & imperfectione,quę eſt forma formarum. Et prima & cõis oĩum vt dicit Com.12.meta.com.44.

ſolutio.

H

Obiectio.

Sed dices tunc ſm iſtam declarationẽ poteſt forma dici exemplar primæ formæ, aut ideæ eius exiſtentis in intellectu primæ formæ, & ita credit opinio ponentium ideas in mente diuina, cum tñ declaratum ſit in 12.primę philoſophiæ,quod diuinus intelſus ſolum vnum intelligit.videlicet,ſuã eſſentiam, vt patet. 12. met.tex.cõ.51.

I Ad hoc reſpondetur ꝙ qualibet forma inquantum eſt participatio primæ formæ in certo, & determinato gradu actualitatis, & perfectionis,quia ſpecies entiũ sunt ſicut numeri,põt iſto modo dici exẽplar non aũt ſicut ponentes ideas. Vnde lucidiſſi.The.in.2.phy.auſcul.ſuper expoſitione tex.28.forma apud Ariſto.dr nonnunquam exemplar, nõ eo modo quo hi qui ideas ſeparatas poſuere ſpecies quaſdam nullo materiæ inexitu ſubſidentes,ſed proptera,quia diffinita præſcriptaq; eſt eorũ oĩum forma, q̃ a natura prouc niunt,hominis,equi,bouis,fici,oleę, platani. Et hoc etiam aſſeuerat Cõ.12.meta.cõ.18.dũ dicit, ꝙ hæ ſunt ideæ quas cõminiſcitur Plato. Et pp hoc antiqui & peripatetici nuncupant formam lumen ſeu radiũ, inquantũ participatio eſt primi luminis.ſic igitur intelligis modo,qño diuinus ex forma conſiderata, vt ſubſtantia,& vt ens aſcendit ad cognitionem primæ formæ,quia talis forma nobiliſſimo modo continetᷣ in prima forma,cuius iſta eſt participatio,& exemplar inquantum participat de perfectione primæ, prout eſt capax.

Themiſt.

K

L Sed quomodo aſcendit ad cognitionem primi finis videamus. Debes ſcire ꝙ deus ſublimis eſt optimũ oĩum, & ſic habet rationem finis,& mouet omnia in ratione amati,& deſiderati,& omnia entia habẽt appetitum naturalem in participando bonitatem primi,ſecundũ quod poſſunt Et quia appetitus naturalis in entibus non poteſt fruſtrari, quãdoquidem Deus & natura nihil fruſtra faciunt.2.cœli, & mundi,text.commen.32.ideo omnia participãt bonitatem ſecũdum quod poſſunt,

Qũo deus nimus in cognitione primi finis.

M intantum quod etiam prima materia appetẽdo formam ſic participat de bonitate.vt dicitur.1.phy.tex.cõmen.81.exiſtente quodam diuino, & optimo,iſta autem eſt ratio finis optimum eſſe.Nam.2.phy.tex.commen.31.Quod autem eſt cuius cauſa potiſſimum eſt, & finis aliorũ voluit eſſe,bonum autem eſt,quod oĩa appetunt,primo Ethicor.vnde. 12. primæ philoſophiæ tex.cõmen. 36. demonſtratur quod mouet ſicut appetibile,& intelligibile,& per conſequens in ratione amati & deſiderati,& iſta eſt motio finis. Ex entibus

A bus igitur & formis, vt ſunt ſubſtantiæ, & entia participantia bonitatē, prouehitur intellectus in ſcientia diuina ad cognitionē ſummi boni, qđ naturaliter mouet omnia vt amatū & deſideratum. nam omne ens per participationē habet reduci ad ens per eſſentiam. Sic igitur colligendo fragmenta ne pereant, naturalis bene inquantum naturalis cognoſcit primam materiam, quia habet proprium mediū, per quod demonſtratione ſigni poteſt demonſtrare ipſam eſſe, tale autem eſt tranſmutatio ſubſtantialis, quia iſta eſt actio B ꝓpria materiæ, vt ſubiecti, ſicut motus eſt actus mobilis.8.meta.cō.11.

ſumma dictorum.

Similiter poteſt demonſtrare primum motorem eſſe, quia medium proprium ad illud eſt motus, & nullum aliud efficaciam habet ad vere demonſtrandum eſſe abſtractorum vt inquit Com.1 phyſic. com. vlti. &.12.meta.com.5. vnde Auic. peccauit peccato manifeſto, qui dixit primum philoſophum demonſtrare primū principium eſſe, quia certior illorum ſermonum non pertrāſit ordinem ſermonum probabiliū, C vt declarauit Com. in diſpu.4. in li. deſtruct. in ſolu.5.dub. primam autem formam, & primum finem naturalis non cognoſcit, quia non habet medium ad illa, & diuinus eſt q de illis loquitur. Sed aīaduerte, vt inquit Com.12.meta. in com. 5. & 6. ꝙ diuinus poſtquā accepit pro cōſtanti a naturali abſtractas ſubſtantias eſſe, tunc declarat ꝙ mouens æternam ſubſtantiam eſt ſubſtantia, & eſt forma & finis. nam ſcientia diuina eſt vltima via, ſeu ordine doctrinæ, licet ſit prima via naturæ, & perfectionis.6.meta.comm.3.&.7. meta.com.39. Et qūo declaret iam D vidiſti modum quem pauci intelligunt. Et ita patet ſolutio ad obiectiones, quia licet prim⁹ motor, prima forma, & primus finis ſint eadē ſubiecto, ſunt tñ tria in rōne, vt dicit Com.12.meta.com.6. modo qñ ens diuiditur ſm diuiſionem demōſtratiuam non incōuenit, vt vna natura ingrediatur diuerſas artes, vt ſcribitur per Auer. in.2.phy.cō.71.

Propoſitio etiam philoſophi.3. de anima.tex.com.38. ſcientia ſecatᵉ quemadmodum & res, intelligitur quo ad diuiſionem quæ fit per potētiā & actū, & iſta eſt intentio philoſophi ibi, vt intuenti patet, vnde illa E propoſitio ſolet allegari extra propoſitum ex illo loco, ſicut inquam pluribus aliis euenit, dicit enim tex. ſecatur igitur ſciētia, & ſenſus in res, quæ quidem potentia eſt in ea quæ ſunt potentia: quæ vero actu in ea q ſunt actu. vnde Com. ibi in com. inquit. res enim quarum differēt tiæ ſunt eædem, ipſæ ſunt eædem in illo modo, ſm quem habent eaſdem differentias, intellectus igitur eſt intellectum, & ſenſus eſt ſenſatū. bene autem volo ꝙ diſtinctæ ſcientiæ ſunt de diſtinctis rebus formaliter conſideratis, ſed non de diſtinctis ſm ſubiectum, quia.2.phyſi.tex.com.18. E de eiſdem negotiatur magnitudinibus naturalis, & mathematicus. ſed, tñ ſm diuerſas rationes formales.

Intellect⁹ uer⁹ propoſitionis Ariſt.

Sed eſt replica, nam.2.phy.tex.commen.26. materia & forma dicuntur relatiue, & conſiderans vnum correlatiuum debet conſiderare de reliquo, vt ibi dicitur. cum igitur prima materia dicatur correlatiue ad primam formam, conſiderās de prima mā dēt conſiderare de prīa for-

Obiectio

G ma, ſimiliter. 2. capitu. de ſubſtantia orbis. finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria, igitur conſiderans de primo fine, debet conſiderare de primo mouente.

ſolutio. Et ad hæc dici poteſt, ꝙ licet materia & forma, vt a naturali conſiderantur, in relatione conſiſtant quadam, vt alias demonſtraui: non tamen ſecundum eē primum relatiua ſunt, & ideo materia, vt a naturali conſideratur habet habitudinem ad formas naturales, & ideo naturalis conſiderat primam materiam, & formas naturales, vt dicit Commen. in com. 9. & 7. meta. & philoſophus. 1. phy. tex. vlti.

Replica difficilis. Quod H ſi replicetur ꝙ prima materia etiam relatiue dicitur ad primam formã, quod extrahi poteſt ex dictis Ariſt. & Commen. 9. primæ philoſophiæ. tex. commen. 2. vbi diffinit potentiã actiuam per paſſiuam, & econtra. Auer. ibi in com. 2. inquit, in diffinitione enim omnis potentiæ paſſiuæ accipitur potentia primæ materiæ: & ſimiliter in diffinitione omnis potentiæ actiuæ accipitur diffinitio actionis primæ formæ, quæ eſt diffinitio primæ formæ, quæ eſt abſoluta a materia. & ita adhuc ſicut vides I remanet eadem difficultas, quia prima materia non ſolum dicitur relatiue ad formas nãles: Imo ēt dr̃ relatiue ad primam formam, & tunc ratio Ariſt. ſi valet in. 2. phy. ꝙ conſiderans de materia debet conſiderare de forma. quia relatiue materia dicitur ad formas naturales, pari formiter cum prima materia dicatur relatiue ad primam formam, debet naturalis conſiderare de prima forma, quia conſiderans vnum correlatiuorum debet conſiderare, & reliquum:

ſolutio. Dicimus nos, ꝙ materia relatiue dicitur ad formas naturales, & K etiam ad primam formam, vt bene demonſtrat ratio: tamen aduerte ꝙ alia eſt relatio primę materiæ ad formas naturales ſm̃ rationem ſaltem, & alia ad primam formam. quia primus reſpectus eſt, vt ſubiecti; & vt potentię ad actum. Secundus autem eſt reſpectus moti ad motorem. & ideo ſemper verum eſt ꝙ conſiderans vnum relatiuum debet conſiderare, & reliquum, verum eſt ſub illa ratione, quæ ſunt correlatiua. ſic enim conſiderans de ſenſu conſiderat de omni ſenſibili, & conſiderans de intellectu conſiderat de omni in L telligibili, vt dicit Ariſtot. in principio libri de partibus animalium. prima igitur materia, vt ſubiectum, & vt potentia reſpicit formas naturales, & ſic conſiderat formas inquantum ſunt perfectiones, & actus perficientes materiam. vnde quælibet forma quantuncunque perfecta deſcribitur iſto modo, vt dicitur eē actus ſuæ materiæ, dicitur. n. in diffinitione animæ, ꝙ anima eſt actus corporis organici phyſici potentia vitam habentis. ſed prima materia, vt potentia paſſiua refertur ad pri M mam formam, vt eſt potentia actiua, & ſic formaliter dr̃ primus motor, & ſic nãlis ēt conſiderat vtrunq; ſicut diximus, vnde Com. 12. meta. cõ. 18. inquit. oēs formæ ſunt in potentia in prima mã, & ſunt in actu ĩ primo motore, & ibidē. cõ. 24. inqt, forma primi mouentis eſt quodãmodo omnes formæ. mã igitur prima, vt a naturali conſideratur dr̃ relatiue ad formas nãles inquantum naturales ſunt, & ideo de vtriſq; cõſiderat: tñ vt a naturali conſideratur dr̃ relatiue ad id, qd̾ ē prima forma, non

A portiō vt ſic, ſed inquantum eſt primus motor, & potentia actiua, quia licet iſta ſint vna res numero, ſunt tamen plura ſm rationes formales. Similiter patet quod finis, vt terminat motum, pertinet ad illum qui conſiderat agens per motum. ſed finis vltimus cognoſcitur altiori medio, q̄ ſit via motus, ſicut diximus. Et ita mihi videtur in tanta difficultate dicere, & ſi alij melius poſſunt dicere, dent laudem & gloriam Deo.

B PROPOSITIO XXIX.

Oportet principia ſemper manere.

SCribitur iſta propoſitio in primo phyſicæ auſcul. tex.com. 50. Intelligitur tamen iſto modo, ſicut gloſſat eam Commen. videlicet, ꝙ principia non debent eſſe transmutabilia, & generabilia ex aliis. Nam Glo. Aue. ſicut patet ponderanti ad hunc ſenſum vadit intentio philoſophi ibi, vult enim ibi oſtendere quod nedū principia non ſunt infinita, immo etiam quod nec quæcunq; contraria ſunt principia. Nam contrariorum quædam ſunt prima, & quædā poſteriora: quæ autem poſteriora C ſunt, non poſſunt eſſe principia, quia facta ſunt ex primis. De ratione autē principiorum eſt quod ſemper permaneant, hoc eſt dictu, vt permaneant in ratione primi, nam. 5. meta. tex.commē. primi. De ratione principii eſt primum eſſe. & primo poſteriorum, idem dico primū & principium. vnde loquitur ibi tex. de albo, & nigro, & dulci, & amaro, quæ ſunt extrema contraria, ex quibus media generantur. Manifeſtum eſt autem, ꝙ ſicut ſeminat in præmiſſis, ſic debet colligere in concluſione. ſi igitur intendit probare quod non omnia cōtraria ſunt principia, quia D principia oportet manere, ſed contraria poſteriora non permanent, quia fiunt ex aliis, ideo nō ſunt principia. Si per permanentiam philoſophus intellexiſſet permanētiam ſempiternam ſecundum genus, vel ſm ſpeciem, patet quod contraria etiam poſteriora illo modo ſemper permanent, ſtante æternitate mundi, oportet igitur per permanentiam, vt intelligas id quod diximus. Ex quo patet quod nō propter iſtam authoritatem oportet ponere aliquā formam coæternam in prima materia, nec aliquam priuationem, ſicut quidam conati ſunt dicere. Cōtra ponentes formā corporeitatis. E Nam materia non habet aliquam formam, nec aliquam priuationem ſibi propriā, ſed eſt in potentia indifferēter ſe habens ad quamlibet formā, & ad quālibet priuationē. materia enim non eſt quid, nec quale, nec quātum, nec aliquid eorum quibus ens eſt determinatum, ſed vt inquit Commen. ibidem, 7. meta. tex. com. 8. materia eſt in potentia ad omnia decem prædicamenta, & ad omnes priuationes eorum, & in ſui ſubſtantia nullam E habet, neq; formam, nec formæ priuationem, ſicut etiam ſuperius oſtēdimus contra fingentes corpus de p̄dicamento ſubſtantiæ coæternum in prima materia. Et aduerte ꝙ vt dicitur primo phyſicorum principia generationis ſunt tria, materia forma, & priuatio: & hoc intellige vniuerſaliter reſpectu cuiuslibet generationis. ſiue ſit generatio ſimpliciter quemadmodum eſt in ſubſtantiis. ſiue ſit generatio ſecundū quid, ſicut eſt gn̄o in accn̄tibus. Nā Ariſt. ibi. te.c. 57. ꝓponit ſe inueſtigaturū principia gn̄onis in cōi. vbi lucidiſſi-

 mus

G mus Themi. & Auer. in com. exponunt per generationem in communi tam illam quæ eſt in ſubſtantia, quàm illam quæ eſt in accidẽtibus, & aduerte q eſt differentia magna inter cās generationis, & inter principia generationis. Nam cauſæ reales generationis ſunt duæ tantum, videlicet, materia, & agens ſeu motor. Sed principia generationis ſunt tria, materia, forma, & priuatio: in plus enim eſt principium quàm cauſa, vt dicitur. 5. meta. tex. com. 1. Nam oīs cauſa principium, non omne autem principium cauſa. Nā priuatio principium eſt, ſed non cauſa. Vnde ſcire debes q forma etiam dicitur generationis principium proprie loquendo, non tñ cauſa, vt oſtendam. primum probatur, quia generatio, vt eſt quidam motus, ſeu mutatio requirit terminos duos oppoſitos, & requirit ſubiectum, quia tranſmutatio eſt actus tranſmutabilis inquantum tranſmutabile, tale autem materia eſt. termini autem ſunt priuatio, & forma, quia generatio eſt tranſmutatio de non eſſe ad eſſe. ꝑ quāto igitur generatio in ſui intellectū, ex iſtis tribus intrinſece componit, ſicut & motus, qui teſte Auer. 5. phyſi. com. 3. ex iſtis tribus in ſua ſubſtātia componitur, videlicet, ſubiecto, & termino à quo, & termino ad quē non loquendo de cauſis extrinſecis, ſicut eſt motor & tempus. ſic forma erit generationis principium. Secūdum dictum oſtenditur, q forma non eſt generationis cauſa, quia cā eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud, modo ad eſſe formæ in materia, ceſſat generatio. primo enim de generatione, & corrup. tex. com. 55. habitibus præſentibus in materia, nondū

Dña inter cās & principia gñationis.

H

I

generatur aliquid, ſed iam eſt. Et K
hoc confirmatur pulchra authoritate philoſophi, & Com. in 2. de generatione, & corrup. in te. com. 52. quod dicẽtes cām generationis materialem, rectius dicunt, cum dant cām tranſmutationis, inquantū eſt tranſmutationis principiū. Alij autem non dāt principium conueniẽs tranſmutationis. Forma. n. cū inuenitur, quieſcit trāſmutatio. qūo igiť poteſt eſſe cauſa trāſmutationis? vnde in eſſe reali iſtæ duæ ſunt veræ cauſæ generationis. videlicet, materia, & motor, vt potes colligere ex ſecundo phyſicor. text. commẽ. 72. L
& primo de generatione. text. com. 14. vnde. 8. phyſic. ſuper hoc fundamento Ariſt. & Cō, arguūt q ſi mobile ſemper fuit, & motor ſemp fuit, quare igitur motus nō fuit ſemper. patet aūt q ſi alia cauſa eſſet realiter neceſſaria, ad cauſandum motum, q̄ mobile & motor, quod tunc argumentum eorū procederet ab inſufficienti. Forma aūt, & finis, nō ſunt cauſa realis reſpectu generationis loquẽdo de fine generationis, niſi metaphorice, vt fatetur Ariſt in primo de genera. & corrup. te. cō. 55. ſic igi M
tur intelligis, qūo principia cuiuslibet generationis oportet ſemper ꝑmanere. Et qūo principia cuiuslibet generationis ſunt tria, materia, forma, & priuatio, quia in intellectu cuiuslibet gñationis, cadūt termini, & ſubiectum: & cum hoc cauſæ reales cuiuslibet gñationis ſunt materia, & agens ſeu motor. & ita volo intelligi dicta mea, quantum ad hoc, ſup his quæ dixi, dum eſſem iunior in concordantijs Auer. in primo de gener. & corrupt. ſuper com. 14. & in ſecundo de generatione, in cōm. 52.

vbi

A vbi occulte tetigi iſtam ſolutionẽ, „ vbi dixi, quicquid ſit de principijs „ generationis in eſſe rationis, duæ tñ ſunt cauſæ in eſſe reali. nunc autem declarando mentem meam, dico, ſecus eſt de principijs generationis loq, ſecus de cauſis. principia tria ſunt, cauſæ vero duæ, quia ſumo cauſam ad cuius eſſe ſequitur aliud, non aũt ſumo cauſam, metaphorice cauſantem. Pro hoc vide te. cõ. 24 12. meta. Et aduerte etiam ꝙ propoſita ꝓpoſitio ꝗ dicit quod principia oportet manere, quia non fiunt ex alijs,
B nec ex alterutris, & quęcunq; fiunt, fiunt ex eis, vt dicitur. 1. ph. tex. commen. 42. intelligitur in genere cauſæ materialis, & intrinſece, & ꝑ hoc tollitur inſtantia, de intelligentijs, quæ ſunt principia extrinſeca, & remota, ſicut diximus reſpectu ſenſibilium generabiliũ, & corruptibiliũ, principia autem quæ inueſtigantur de generatione, in communi rerum naturalium, in phyſicis ſunt principia intrinſeca exiſtentia in re, vt patet primo phyſi. tex. com. 6. 7. & 57. intelligentia aũt ſunt principia entium ſenſibilium, non inquantum ſenſibilia ſunt, ſed inquantum entia
C & inquantum ſubſtantiæ ſunt in genere cauſæ efficiẽtis, & finalis. vt dicit Commen. 12. meta. cõ. 36. & etiã formalis quoquo modo, ſicut rex dicitur forma ſerui. 12. meta. cõ. 37.
Dubium Sed dices, tunc igitur forma non eſſet principium, quia fit ex materia, & de ratione principiorum eſt, quod non fiant ex alterutris. Rñdetur negãdo aſſumptum, quia forma non fit, ſed compoſitum ex materia, & forma, per ſe fit, vt dicitur, 7. metaph. te. cõ. 26. & Com. ibi di-
Solutio cit notabiliter in cõ. agens non facit in alio aliud, ſed ex alio aliud, nõ D
n. facit in materia formã, ſed facit ex materia formatum. & 12. me. cõ. 18. inquit. Imaginatio ſuper creationes formarum, fecit exiſtimare ideas eſſe, & datorem formarum. & 7. me. com. 31. conſimilem ſententiam habet, vnde Ariſt. in hoc præcipue aduerſatur Platoni, quod non fit per ſe forma, nec materia, ſed ſynolon i. ſimul totum. id eſt compoſitum, actus enim & generationes ſunt ſuppoſitorum.

PROPOSITIO XXI.

Eadem ſunt principia omnium E
prædicamentorum.

PRopoſitio Iſta ſcribitur. 12. primæ philoſophiæ, vbi fuit longe Intellect' ꝓpoſitionis.
ventilata a tex. com. 19. vſq; ad tex. com. 27. Et tandem intelligitur ꝙ ſunt eadem proportione, in omni enim prædicamento eſt aliquid ſimile materiæ, & aliquid ſimile formæ, & aliquid ſimile priuationi. Similiter etiam veritatem habet de principijs remotis, fallit de proximis. gloſſa eſt Auerro. ibidem cõ- F
men. 21. Nam principia proxima vniuſcuiuſque prædicamenti ſunt diuerſa a pricipijs proximis alteri⁹. nam teſte Themiſtio. coordinationes decẽ prædicamentorum ſunt in Cap. de ſpecie.
permixtæ. ſunt enim (vt inquit Porphyrios) decem genera generaliſſima, tanquam decem rerum prima principia, tamen principia remota omnium ſunt eadem, quia principia ſubſtantiæ ſunt principia omnium aliorum, vt dicit etiam Commẽ. in primo ph. com. 36. Aduerte tñ, ꝙ ſi quæratur in quo gene-

G re cauſæ principia ſubſtantiæ, ſunt cauſæ principiorum aliorum prædicamentorum, dicendum puto, in genere cauſæ materialis. ſubſtantia enim, vt dicit Commen. 4. meta. cō. 2. eſt cauſa accidentium, non ſm agens, neq; ſm finem, ſed quia eſt ſubiectum eorum, & conſtituuntur p illam. & hoc videtur velle etiā philoſophus. 1. ph. tex. commen. 80. vbi inquit. quod ſubiecta quidem materia, cum forma, cauſa eſt omniū eorum quæ fiunt, ſicut mater. patet autem, ꝙ vr̄ loquitur de omnibus generatis, mater autem concurrit, tanquam materia in generatione H prolis, vt eſt ſententia philoſophi, in lib. de generatione animalium primo, vnde materia, & forma, appellātur principia materialia generatorum, quia ſunt inexiſtentia generatis, vnde proprie elementa dicuntur. elementum enim proprie dicitur de cauſis intrinſecis, exiſtentibus in re, vt dicit Commen. 1. phy. com. 1. licet ab antiquis minus vſitate loquētibus, dicantur principia. ſicut teſtat̃ philoſophus. 1. phy. te. cō. 48. inquit enim. oēs. n. elr̃ta, & ab ipſis vocata I principia, & quāuis ſine ratione, ponentes, tn̄ contraria dicūt, tanquam ab ipſa veritate coacti. & ibidē text. com. 57. epilogans inquit. ex prædictis patere elementa non eſſe vnū, vbi Com. per elemēta exponit principia exiſtentia in re, & idem dicit primo phy. com. 6. & 7.

PROPOSITIO XXXI.

Color, & ſapor, & odor ſunt paſſiones mixti corporis.

VVlgata ſatis eſt propoſitio. Tamē ſic intelligitur, ꝙ tales qualitates ſecundæ cum cauſentur ex actione K primarum, ſunt proprium mixti, quia competunt ſoli mixto, ſicut homini eſſe medicum, non tñ omni mixto hæc inſunt, ſunt nanq; mixta quæ colore caret, & ſunt mixta quæ carent ſapore, & quæ odore. Nam organum viſus quodcunque ponatur eſſe, vel pupilla, vel humor cryſtallinus, vel nerui optici, colore carent. oportet enim organum viſus abſcolor eſſe, vt patet. 2. de ani. text. com. 71. & ibi dicitur ꝙ ſuſceptiuū omnium colorum debet eſſe abſcolor, & receptiuum ſoni debet eſſe ab L ſonum, & ibidem com. 118. inquit Commen. & intelligo ꝙ ſenſus tactus impoſſibile eſt, vt careat ſimpliciter calido, & fridigo, & ſicco, & humido, ſicut fuit in viſu colore, & in auditu carere ſono, & ideo iſti ſenſus comprehendunt ſua ſenſibilia ſecundum totum: ſenſus autem tactus, ſolum extrema comprehendit, & idem dicit in commento ſequenti ibidem, & in tertio de anima. com mento. 66. Amplius medicorum ſententia datur vrina ſine colore, vt teſtatur Auicenna in ſecunda Fen primi, doctrina tertia, & eſt illa, quæ M eſt tenuis translucens, & translucentia procerto non eſt, niſi omnium colorum priuatio. & eſt in promptu ratio, quia color ſecundum Ariſtotelem in libro de ſenſu & ſenſato, eſt extremitas perſpicui terminati, modo nullum translucens eſt terminatum, & tamen tale eſt mixtum, datur ergo mixtum ſine omni colore. Et idem dicendum puto, de ſapore, & odore, & ſono. Vnde Commentator ſecundo de anima. commen. 31. inquit. quod ſunt animalia, quædam quæ nutriū tur

A tur ex rebus carētibus ſapore, vt ſpō-
gia maris, quæ nutritur ex radicib⁹.
Manifeſtum eſt autem, ꝙ nutrimen
tum eſt corpus mixtum, ſimplex. n.
& purum elementum, verè nutrire
non poteſt, ex eiſdem enim nutriun
tur mixta, ex quibus conſtant, vt di-
cit Philoſophus in ſecundo de gene-
ratione, & corrup. tex. cō. 50. Nam
vt inquit. quæ vno ſolo videntur nu
triri, vt aqua plantæ multæ nutriun-
tur, mixta eſt enim aquæ terra, ideo
ruſtici tentant miſcentes irrigare.

Amplius Auer. 5. Colliget. ca. 27.
inquit. non eſt neceſſe vt omne mix
B tum ſaporem habeat, vt eſt demon-
ſtratum in naturali philoſophia.
Si quis autem contra prædicta de co
lore iuſtarī voluerit, authoritate Phi
loſophi in libro de Senſu & Senſato.
vbi inquit. oīa corpora colore parti-
cipant, ſciat ibi colorem ſumi cōmu
niter pro qualibet qualitate viſibili,
in quo ſenſu nos non loquimur, ſed
ſermo noſter verus eſt de colore pro
prie dicto, qui eſt extremitas perſpic
cui terminati.

PROPOSITIO XXXII.

C *Cauſæ contrariæ ſunt contrario-
rum effectuum.*

PRopoſitio vulgata nimis, & eſt
Ariſt. in. 4. methe. in tex. cō. 40.
intelligitur aūt per ſe. nam idem per
ſe non erit eidem cauſa contrarii, vt
ipſemet Ariſt. teſtatur ibidem in te.
com. 35. per accidens autem non in-
conuenit, ꝙ cauſa eadem faciat con-
trarios effectus, ſed vnus erit per ſe,
reliquus autem erit per accidens. Nā
caliditas per ſe calefacit, ſed per acci-
dens infrigidat, ſic enim eadem erit
cauſa contrariorum. vt dicit Ariſto.
in ſecūdo phyſicæ auſcultationis te. D
cōmen. 30. Et datur exemplum de
nauta, qui ſui præſentia eſt cauſa ſa-
lutis nauis, & ſui abſentia eſt cā ſum-
merſionis. manifeſtum eſt autem
quod abſentia nautæ non eſt cauſa
per ſe ſubmerſionis nauis, quia effe-
ctus per ſe poſitiuus requirit aliquā
cauſam per ſe poſitiuam, talis autem
cauſa ſunt venti.

Similiter eadem cauſa ſub contra ADDI.
riis diſpoſitionibus exiſtens, eſt cau-
ſa cōtrariorum, ſed non eodem mo-
do. propter illud Ariſt. in 2. de gene-
ratione, & corruptione. tex. cō. 56.
idem autē & ſimiliter ſe habens, ſem E
per aptum natum eſt facere idē. ſic
natura per abſentiam, & præſentiam
eſt cauſa contrariorum, ſic dicit in ſi
mili primo phyſic. tex. com. 68. ſuffi
ciens eſt alterum contrariorum face
re abſentia, & præſentia mutationē,
quia forma ſui præſentia, eſt cauſa
generationis. ſui abſētia vero eſt cau
ſa corruptionis.

Similiter etiam locū habet in ea-
dem natura, & in his quę ſunt eiuſdē
rationis. quia ſtat quod a cauſis con
trariis proueniat vnus, & idem effe-
ctus, in his quæ ſunt diuerſarum ra-
tionum, & naturarum. nam coniun
gi ſine motu ſuo fini, compeſit terrę F
in iſtis inferioribus, ex ſui imperfe-
ctione, & hoc quidem competit ab-
ſtractis ſubſtantiis, ex ſui nobilitate,
& perfectione. ſententia eſt Philoſo
phi, & Cōmen. in. 2. cęli, & mundi,
in tex. cōm. 66. vbi ponunt entia eſſe
in quatuor ordinibus, & primus, &
quartus ordo, eſt illorum entium ꝙ
coniunguntur ſuo fini, ſine motu, &
operatione, ex cauſis contrariis, vt
notat ibi Commen. quod nota, quia
ſi bene conſiderabis in ſimili multa
inuenies.

G inuenies. Similiter aduerte, ꝙ licet cauſæ per ſe contrariæ, ſint cõtrariorum effectũ productiuę, tñ non eſt neceſſarium vt ab illis vniformiter ſe habentibus, proueniãt. nam Auic. inquit in ſecunda Fen primi, doctri. ſecunda cap. 3. de naturis temporũ. quęlibet caliditas exiccat, ſed nõ quęlibet frigiditas humectat. & in eodẽ loco dicit, conuerſio ad infrigidandum eſt leuis, & conuerſio ad humectandum non eſt tam facilis, vnde facilius eſt calefactum infrigidare, q̃ exiccatum humectare. Et ſilr facili⁹ eſt repletum inanire, q̃ inanitũ replere,

H & facilius eſt pinguem macrũ facere, quam macrum efficere pinguẽ. Similiter cauſæ contrariæ ſunt contrariorum effectuum. vera eſt propoſitio de cauſis imediatis, & proximis, fallit in cauſis mediatis, & remotis. vnde indigeſtio eſt cã tenuitatis, & groſſitiei in vrina, vt dicũt medici, quia eſt cã remota, & cõmunis. Amplius aũt motus cœli, & lumen, ſunt cauſa omnium quæ ſunt hic, nã 8. phy. motus cœli eſt tanquam vita omnium natura cõſtantiũ. de lumine, & motu ſimul, vide in. 2. cœli in cõ. 42. & in 2. ca., de ſubſtãtia orbis.

I

PROPOSITIO XXXIII.

Principia ſunt tanquã locus ianua in domo, quæ nullus ignorat.

Alia ſunt principia cognitiõis alia cognitiõis & eẽ. dignitates tripliciter.

PRopoſitio iſta in propria forma elicitur ex. 2. primę philoſophiæ per Auer. in cõ. 1. vbi etiã tex. aperte dicit, in foribus. n. quis delinquit? Animaduerte, ꝙ alia ſunt principia cognitionis, alia aũt ſunt principia, cognitionis & eſſe, ſicut colligitur ex mente Cõ. in. 1. phy cõ. 8. propoſitio igr̃ locũ hẽt de principiis cognitionis, ſicut sũt maxime, ſeu dignita-

K tes, & cões animi cõceptiões. Aduerte tñ ꝙ hmõi dignitates ſunt ĩ triplici dñia, qdam. n. ſunt cõiſſimę, ſicut, de quolibet dr̃ ee, vel nõ eẽ: & nõ cõtingit idẽ ſil' eſſe. & nõ eẽ, & dñr a The. 1. poſte. cap. 5. vagæ, quia oĩbus ſciẽtiis ſunt cões, aliquæ vero ſunt cões pluribus ſciẽtiis, ſed nõ oĩbus, ſicut ĩ mathematicis, q ſunt de quãtitate, vt eſt iſta, oẽ totũ eſt maius ſua parte, & ſi ab æqualibus æqualia demas, q remanent ſunt æqualia. tales. n. ſunt cões geometrię, q eſt de quãtitate cõtinua, & arithmeticæ q eſt de quãtitate diſcreta: qdã vero ſunt vni ſciæ propriæ, ſicut motũ eſſe. & ſicut dif- L

finitio naturæ ĩ ſcĩa nãli. Aduerte ẽt quod vt inquit diuinus Boet. in lib. de hebdomadib⁹, cõis animi conceptio, eſt enuntiatio, quã quiſq; ꝓbat auditã, & harũ duplex eſt modus. eſt nãq; vna ita cõis, vt oĩum ſit hoĩum, veluti ſi hãc proponas, ſi ab equalib⁹ æqualia demas, quæ remanent ſunt æqualia alia eſt doctorum tm̃, vt, q incorporea ſunt, in loco non eſſe, talis. n non niſi a ſapientibus cõcedit̃. nã. 4 phy. in principio habet̃, ꝙ antiqui aſſerebant quod oĩa entia ſunt ĩ loco, quia nõ entia nuſquàm ſunt. Propoſita igr̃ propõ, locũ hẽt de prĩcipiis cõiſſimis, nã principia aliqua M

in aliqua ſcientia propria, quæ non ſunt tantæ euidentiæ, qñq; indigent aliqua ſuadela. nã aliqua principia alicuius ſcientiæ ſpecialis inductione innoteſcunt, aliqua vero conſuetudine, aliqua vero ſenſu, aliqua vero per alias vias, vt ſcribit Ariſto. 1. ethico. cap. 10. vbi Auerr. per conſuetudinem, exponit experimentũ, & per alias vias exponit iterpretationem ſermonum exponentium, & viam diuiſionis, & quæ ſimilantur illi,

Boetius.

Nota quõ principia diuerſis modis innoteſcũt.

ADDI. Et talia rectus denominantur paſſiones, q dignitates: ut notat Ioan. Grã. in 1. poſ.

A illi, ſicut eſt via exempli, ſicut eſt ſyllogiſmus hypotheticus, per naturã, ſicut eſt cõis hominum cõſenſus. recte.n. dubitauit Plato, vtrum a principiis, vel ad principia via ſit, vt dicit Ariſto. 1. ethico. cap. 5. nõ.n. omnia principia ſcientiarum eadem uia innoteſcunt, quędã.n. experimento, ſicut ſunt principia ſcientiarũ naturalium, & ſicut ſunt principia artiũ, vt ſunt principia medicinæ, nã Ariſ. 6. ethico. inquit. ꝙ iuuenes quidem, & geometræ, & mathematici fiunt, & ſapientes in huiuſmodi ſcientiis, ad prudentes fieri non poſſunt. cau-
B ſa autem hui⁹ eſt, quod in ſingularibus prudẽtia fit, per ea ꝗ per experiẽtiam nobis innoteſcunt, iuuenis autem non eſt expertus: longitudo.n. tẽpis experientiam facit. nam & de illo quis dubitabit, quare fit qđ puer mathematicus quidem fieri poteſt, ſapiens autem, vel phyſicus non poteſt. hæc Ariſto. vbi ſupra cap. 9. vbi clare colligitur ſcientiæ mathematicæ principia non innoteſcere experimento, ſcientiæ autẽ naturalis principia, indigere experimento. vnde Ariſt. in. 1. de generatione. & corruptione, in tex. cõ. 7. adducendo cau-
C ſam erroris Platonis in naturalibus inquit. cauſa autẽ quare minus poſſunt confeſſa videre, ea experientia eſt. ideo quicunq; magis inſudarũt, naturalibus, magis poſſunt ſupponere talia principia, quibus poſſunt multa complicare. qui autẽ ex multis ſermonibus eorum qui exiſtunt, in docti ſunt, & ad pauca reſpicientes facilius enunciant. & Alber. cognomento magnus in 7. primæ philoſophiæ. tracta. 1. ca. 6 aſſignãs cauſam quare in mathematicis procedimus a notioribus naturę, & nobis ali-

Alb. mag.

D ter quàm in aliis ſcientiis, inquit hoc euenire, quia illa non ab experientia ſumant generationem. licet de hoc Diuus Tho. aliter ſẽtiat, de quo modo nolo loqui. in ſcientiis etiam factiuis, clarum eſt, ſicut eſt medicina, quomodo principia eius experimẽto ſunt pro maiori ſui parte cognita. vnde Ariſto. in proœmio primę philoſophiæ inquit, experientia fecit artem, ſed inexperientia caſum. Poſſumus etiam dicere, ꝙ principia aliquarum ſcientiarum, nota fiunt cõſuetudine, non exponendo conſuetudinem pro experimento: ſed pro
E conſuetudine vera, qua conſueuim⁹ aliquid agere, & hoc locum habet de principiis ſcientiam actiuarum, ſicut ſunt pro maiori parte principia legum, & ſcientiarum legalium: vnde de iſtis loquitur Ariſt. in. 2. primæ philoſophiæ. tex. commen. 14. vbi habet. quantam autem vim habeat conſuetudo, leges oſtendunt, in quibus fabularia, & puerilia, magis quidem valent cognitione de eis propter conſuetudinem. Sunt etiam quædam principia, & propoſitiones immediate cognitę per ſenſũ. vnde Them. 1. poſterio. cap. 5. in-
F quit. ſunt nõnullæ propoſitiones immediatæ quæ ex ſenſilibus nectuntur, nam tunicam eſſe candidam, ꝓpoſitio ĩmediata eſt, ſimiliter Auer. in primo cœli, & mundi. in commẽ. 15. inquit. propoſitiones aliquę ſunt quibus nullus ſenſus, neque ratio cõtradicit. & iſtæ ſunt de quibus dixit Albumazar, quod non inducunt ad primæ certitudinis ordinem, tales autem ſunt ſecundum ipſum propoſitiones de ineſſe ſimpliciter, vt omnis coruus eſt niger, & omnis nix eſt alba: & differentia eſt inter iſtas,

&

& propoſitiones neceſſarias, vt inquit ipſe in primo priorum in digreſſione vltima, in mixtione contingentis, & ineſſe quia in talibus poteſt cogitari oppoſitum in futuro tempore, ſed in neceſſariis nequaquã hoc uenire poteſt.

ADDI. Aduerte etiam vt dicit Boe. in ſecunda editione lib. Peri herm. ꝙ in propoſitione neceſſaria requiritur ꝙ prædicatum sẽper inſit ſubiecto, & ꝙ ſubiectum ſit ſempiternum, & ideo iſta, ignis eſt calidus, non eſt neceſſaria, propterea quia ſubſtantia ignis extingui poteſt, ſed iſta, cęlum mouet, eſt neceſſaria, q̃a ibi vtraque

H ratio concurrit. Sic igit̃ aliqua principia immediata innoteſcunt ſenſu, & aliqua conſuetudine, & propter hoc Ariſt. 1. topi. dixit cap. 4. qui dubitant, vtrũ deos uenerari oporteat, vel parentes amare, vel non, pęna indigent, qui vero, vtrum nix ſit alba, aut non, indigẽt ſenſu. cultus. n. dei, & amor parentum, ſunt principia in lege, roborata conſuetudine, & ideo a legiſlatoribus, poſita eſt pęna corporis afflictiua. niuem autem candidam eſſe, cognitum eſt ſenſu, & motum eſſe, etiam patet ad ſenſum. vnde Ariſt. 8 phyſicæ auſcul. tex. com.

I 22. contra Zenonem negantem mo rum inquit. o[m]nia igitur quieſcere, & huius rationem quærere, dimittẽtes ſenſum, infirmitas quædam eſt intellectus. Aduerte igitur, ꝙ principia communiſſima quæ habent euidentiam ex terminis, & principia cognita per ſenſum, per rationem intrinſecam, negari nõ poſſunt, ſed ſolum ore, vt dicit Ariſt. 4. meta. text. cõ. 9. alia tamen principia minus cõmunia, & quæ non ſunt per ſenſum cognita, a multis hominibus non re-

Nota eãm pp quam multi nõ aſſentiunt principiis ſcientiarũ

cipiuntur, & hoc vt inquit Cõme. 1. K cęli, & mundi. com. 22. cõtingit aut propter diminutionem contingentem in natura, aut propter paucitatẽ exercitationis, aut propter peſſimã conſuetudinem, quæ radicata eſt in eis. conſimile dicit in. 2. phy. cõ. 6. & 2. meta. tex. cõ. 15. Prima cauſa prouenit ex impedimento naturæ, quia aliqui hñt cogitatiuam praue diſpoſitam, quæ eſt miniſtra, intellectus, ſine qua nihil intelligit anima, vt dicit Ariſt. 3. de anima tex. cõ. 20. & iõ non eſt vera ex tota ſñia Senecæ dicentis. ſi pulcher es, lauda naturam: ſi diues es, lauda fortunam: ſi ſapiens es, lauda teipſum. immo ſi ſapiens es, L principaliter lauda naturam: nam ut inquit Victorinus, natura facit habilem, ars facilem, vſus vero potentem & 1. ethicor. capi. 5. auctoritate Heſiodi, ſunt tria genera hominũ, quidam enim ex temperantia complexionis omnia ex ſeipſis noſcere poſſunt, alij vero non ex ſe, ſed ab alijs. nõnulli vero ſunt adeo inepti, quod nec ex ſe, nec ab alijs poſſunt addiſcere. vnde Ariſt. in 2. de anima. tex. com 94. duri carne inepti mente, molles autem carne, bene apti mẽte. Secunda cauſa eſt propter modicam exercitationem, & hoc vel in lo M gica, ſicut contingit antiquis, de quibus loquitur Ariſt. 1. phy. tex. com. 71. & Commen. in com. inquit, antiquis contingit iſta. q. & non potuerunt eam diſſoluere, propter paucitatem exercitationis in dialectica, & Boe. ſuper Porphyrio, de eiſdem loquens, inquit, quare neceſſe erat eos falli, qui abiecta differendi ſcientia, de rerum veritate perquirerent. vbi animaduerte, ꝙ circa principia ſcientiarum, per ſyllogiſmum falſigraphum,

Contra Senecam.

Tria gñã hoium.

A phum, qui peccat contra formã ſyllogiſmi, poſſunt errores multi contingere, ex logicæ ignorantia. ſimiliter poteſt contingere hoc ex modica exercitatione in aliqua ſciẽtia ſpeciali, quod homo non recipit principia illius ſcientiæ, & per conſequens multum errat in illa ſcientia, q̃a paruus error in principiis, fit maximus in fine, vt dixit Ariſtot. in. 1. cœli, & mundi in tex. com. 33. ibi etiam dicitur. ſi quidem qui modicum tranſgreſſus fuerit a ueritate diſcedens, fit longe plus decies millies, & Cõmen. dat exemplum de iter agente, qui er B rauit in principio itineris, & iõ quanto magis pergit, tanto magis in errore perſeuerat, & ideo iubebat Plato, quod prolixus ſermo haberetur de principiis. vt inquit Commenta. tertio de anima com. 4. vnde Auerr. 3. cęli com. 67. cõtra Auic. inquit. paucitas exercitationis iſtius viri in philoſophia, & bona confidentia in proprio ingenio, deduxerunt ipſum ad manifeſtos errores. ita ex parua exercitatione, in naturalibus damnatur Plato ab Ariſt. in. 1. de generatione. ſicut ſupra dictum eſt, nã Plato mulC tum uerſabatur in ſcientiis mathematicis, & ex cauſis intelligibilium volebat aſſignare cauſas ſenſibiliũ, vñ tertio cęli. tex. cõ. 61. amor geometriæ, & magiſtri, fuerunt cauſæ erroris Platonis. Tertia cauſa propter quam non recipiuntur principia huiuſmodi, eſt conſuetudo, de qua vide Ariſt. in 2. met. te. cõ. 14. & Auer. plerunq; de hoc loquitur. Sed dices cum ſcientiarum principia non demonſtrentur in ſcientia, quomodo igitur ex ignorantia logicæ poteſt aliquis nõ obedire principiis alicuius ſcientiæ? Niſi eſſet, quod hoc

Obiectio. ſolutio.

eſt ex malo intellectu principiorũ, D intellectus enim ſic per accidens, poteſt errare circa principia, quia non intelligit illa eo modo, quo debent intelligi, & talis error eſt poſt principia, & artifex ſpecialis põt ſoluere rationem illam quæ procedit ex malo intellectu principiorum, factam per ſyllogiſmum falſigraphum, oſtendendo quomodo ſint intelligenda, licet nõ poſſit ſoluere rationem, quę aperte procedit ex oppoſitis primorum principiorum in illa ſcientia, ſicut colligitur expreſſe ab Ariſt. in. 1. phyſicæ auſcultationis. in tex. cõ. 11. vbi inquit, ſimul aut neq; conuenit E omnia ſoluere, ſed quæcunq; ex principiis aliquis demonſtrans mẽtitur. quæcunq; uero, nõ minime. & ideo propter malum intellectum principiorum in aliqua ſcientia, ex ignorãtia logicæ, poteſt aliquis non aſſentire principiis illius ſcientiæ, & errare multum in illa ſcientia. vnde aliqui in philoſophia naturali negauerunt generationem, non intelligẽtes qualiter ex nõ ente aliquid fieri poteſt, vt dicit Ariſt. propter æquiuocationem latitantem inter non ens ſimpliciter, & non ens ſecundum quid, F & propter etiam multiplicitatem inter fieri ex non ente, vel ente, aliquid per ſe, aut per aceñs, vt patet. 1. phy. tex. com. 71. vſq; ad tex. com. 78.

Aduerte etiam vnum ſpeciale, de principiis ſcientię naturalis, quòd vt inquit Com. 1. cœli. com. 90. propoſitiones naturales duplici de cã dubitabiles fiunt, vel quia aliqui enutriti in opinionibus falſis non poſſunt aſſẽtire principiis veris philoſophię: vel quia aliqui exiſtimant ꝙ principia eius debent eſſe tantę certitudinis, ſicut principia geometriæ. contra

tra quos Ariſto.in 2.primæ philoſophiæ.tex.com. 16. inquit. acribologia mathematica, non in omnibus eſt expetenda. nam vt ſcribit Philoſophus in primo ethi.ca. 2. eius qui » eruditur intereſt in vnoquoque ge- » nere, catenus certitudinem exigere » quatenus eius natura rei recipit ſimile.quippe vſ a mathematico perſuaſionem recipere,& ab oratore demõſtrationẽ requireſ,ita ẽt inquit Boe. in 1.de trini. Diſciplinati hominis eſt in vnoquoq; gñe certitudinem quærere, ſm quod natura ſubiecta poſtulat. Dicamus igitur,principia illa eſſe tanquã locum ianuæ in domo,quem nullus ignorat, quæ ſunt principia cognitionis communiſſima, quæ ſolũ ex notitia terminorũ cõiſſimorũ,euidentiã hñt,vt de quolibet dr̃ eſſe,vel non eſſe,& ſicut ſunt principia, quæ ex ipſo ſenſus teſtimonio,habent euidentiã, ſicut motum eſſe,& multitudinẽ entium eſſe in naturali philoſophia. ſunt.n.iſta in illa ſcientia principia cognitionis, vt patet ab Auer.1.phy.cõ.31. fallit autem in aliis principiis ſcientiarum ſpecialium, quæ indigent aliqua innuitione, & ſuperficiali declaratione,quemadmodum eſt diffinitio naturæ, quæ eſt de principiis poſitis in naturali philoſophia. quæ licet non demonſtrari poſſit, quia non eſt de numero propoſitionum, quæ ſunt ignotæ naturaliter,nec de numero illorum principiorũ, quæ ex ſola notitia terminorum euidẽtiam habet. ſed eſt de numero eorum,quæ indigent aliqua innuitione ſeu ſuadela, & ita declaratur per ſyllogiſmũ hypotheticum, per naturam in quo,vt inquit Auer.in lib.1.prioꝝ in ſpeciali digreſſione, quã facit de ſyllõ hypotetico,antecedens eſt per ſe notũ, & ꝯñs eſt notũ,& tota illatio eſt nota, & ſua natura eſt, vt aſſumatur in declaratione illarum propoſitionũ, quæ ſunt latẽtiores primis cognitionibus, & apertiores primis ꝯõnibus, modo loquendi Auerr. in 1. cœli.& mundi.in cõ.2.& in.2.ph.cõ.3.& 6. phy.cõ.41.& ita etiam dicit in libro priorum.in loco præallegato.Similiter etiam ex nihilo nihil fieri, eſt de numero iſtorum principiorum,quę indigent aliqua innuitione, quã diffuſe proſequutus eſt Lucretius in primo libro,ſicut etiam eſt contingentiam eſſe,quæ ab Ariſt. perſuadetur aliquibus rationibus hypotheticis, ducẽtibus ad inconueniens,quia niſi daretur contingentia in entibus,periret, ſicut aſſerit conſilium, & non oporteret cõſiliari de futuris, nec negotiari,& multa in ſimili deducit.tales autem perſuaſiones non ſimpliciter deducunt ad aliquid, quod ex natura rei ſit magis impoſſe,q̃ fuerit hypotheſis data per aduerſarium,ſed ſolum deducunt ad aliquid impoſſibilium,quod eſt manifeſtius quo ad nos,uel quo ad hominẽ, contra quẽ adducuntur,& ideo non probãt ſimpliciter, ſed faciunt aliquam fidem, vel innuitionem, non enim omniũ eſt demõ: vt dicit Ariſt. 1. poſteri. & 4.meta.tex.comm.9.ineruditi eſt, nõ cognoſcere, quorũ oportet quærere demonſtrationem,& quorũ nõ oportet,& tale genus hoĩum: ut inquit Auer.in.2.phy.cõ.6. nunquam potuit philoſophari.nec poterit, nõ .n.quilibet eſt aptus ad philoſophandum,& vt eſt in prouerbio.non cuiuis licet nauigare Corinthum.

Sed tunc eſt difficultas, quia ſcribit Cõ.in 3.de anima.lcõ. 36. ꝙ neſcimus

Margin: G; Sũma totius limitationis. H; I; K; In primo pihermenias. L; M; A D D I.

A ſcimus quando, & vnde, & quo adueniat nobis cognitio primorũ principiorum, male igr̃ dr̃ ꝙ ſunt ſicut locus ianuæ, quẽ nullus ignorat. Niſi eſſet, ꝙ hoc intelligitur in prima cognitione naturali, nã vt ſcribit Ariſ. in calce. 2. poſte. in tex. 27. nõ acquiritur cognitio vniuerſalis in nobis, ꝙ eſt principium artis, & ſciẽtiæ, niſi per inductionẽ, cuius aſſumptiones affirmat ſẽſus, & vt inqt lucidiſ. Thẽ. intercedit magnũ tpis interuallũ, vt id quod in ſingularibus diffuſum, atq; diſperſum eſt, intellectus, cuius officium eſt, vt inquit Plato, infinibilia fini coniungere, ad vnũ colligere põt. & ideo non aduertimus qñ talis natura principiorũ fiat in nobis. & dat exẽplũ pulchrũ Them. de intellectu ibi, ꝙ ẽ ſicut eſt de hoĩe, qui in infantia non põt gradi, & paulatim perficitur. & tu vide ibi, & conſidera de exemplo ſicut noſti, quia vi detur eſſe etiam ſententia Ariſto. in problematibus.

B

PROPOSITIO XXXIIII.

Subſtantia prima de nullo prædicatur.

C PRopoſitio eſt Philoſophi in 7. meta. in t. c. 7. vbi dr̃, ſubiũ uero dr̃ de quo alia dñr, & illud ipſum non adhuc de alio, vbi Cõmenta. & alij expoſitores intellexerunt per ſubiectum, ſubſtantiam primam, quia eadem eſt deſcriptio, q̃ etiam dedit in prædicamẽtis. ibi. n. dicitur quod a pr̃a ſub̃a nulla eſt prædicatio, ſed oĩa dñr de illa. Limitat autem Beatus Tho. iſtam propoſitionem ibi, ſic quod indirecte nihil prohibet, & per accñs, ſub̃am primam prædicari de alijs, vt homo eſt ſortes, & album

Beati Th. limitatio.

eſt ſortes, aut animal eſt ſortes, quia id quod eſt animal, aut homo, aut album eſt ſortes, & ſubdit ꝙ prima ſubſtantia peꝛ ſe de alio nõ prædicatur, tñ bene per ſe de ſe ipſa prædicatur, vt ſortes eſt ſortes, & ita ẽt dicit Porphyrius, ꝙ indiuiduum de uno ſolo prædicatur, & videtur ẽt eſſe ſententia Boethii dicentis, ꝙ nulla eſt verior propõ, q̃ illa in qua idem de ſeipſo dr̃. Tñ ſalua reuerentia, non vr̃ iſta ſnĩa vera eſſe, nã Peripatetici antiqui diſtinguũt de prædicationibus, & dñt ꝙ aliqua eſt naturalis ꝑdicatio, & aliqua eſt nõ nãlis, ſicut ſcribit Cõ. in 7. meta. cõ. 59. Nãlis aũt ꝑdicatio eſt qñ in propõne ſubiicit̃ id quod dẽt ſubiici, & prædicat̃ id quod dẽt prædicari. Non naturalis vero, eſt oppoſito modo, videlicet, qñ in propõne id quod debet prædicari, ſubiicitur, & id quod deberet ſubiici, prædicatur. Pro quo debes ſcire, ꝙ ſubiectũ in propoſitionibus, hẽt modum materiæ, & prædicatũ hẽt modum formæ. nã propoſitiones a prædicatis ſpecificantur, & quia reſpectus inferiorũ ad ſuperiora, & reſpectus ſubiectorũ ad accñtia, eſt reſpectus materiæ ad formam. nam ſuperiora continent, & inferiora continentur: reſpectus autem continentis ad cõtẽta, eſt reſpectus formæ ad materiam: vt dicitur in 4. phyſico. tex. commen. 49. & 4. cœli, & mundi, tex. com. 34. & 35. & primo de generatione, & corruptione. tex. cõ. 50. reſpectus etiam ſubiecti ad accidentia, eſt reſpectus materiæ ad formam, ſicut ſcribit Cõm. in. 4. meta. com. 2. & ideo quotieſcunque prædicantur ſuperiora de inferioribus, aut accidentia, vel propria vel communia, de ſubiectis, illę ꝑdicationes

D

Cõ de ſp.

Impugna.

E

Prædicatio duplex

ADDI. Vide pulchre pro hac diſtõne lucidiſ. Themi. in 1. poſt. ca. 38. vbi d. ꝙ prędicatio alia ſecundũ naturã, alia ꝑter nãm, & illa quę eſt præter nãm non meret̃ appellari ꝑdicatio.

F

G ſunt naturales,& propoſitũ, quoties prędicatur inferiora de ſuperiorib⁹, aut ſubiecta de accidentibus, illę prædicationes ſunt nõ naturales, ſed ſũt indirectę, & per accidens. & ideo Porphyrius dixit, ſemper enim ſuperiora de inferioribus prædicantur, aut æqua de æquis, inferiora vero de ſuperioribus non conuertuntur, non ſolum quia conuertibiliter non verificantur, quia licet omnis homo ſit animal, non omne tamen animal eſt homo, tamen vna etiam uera, & naturalis prædicatio. alia autem nõ naturalis. & licet vniuerſalis affirmatiua conuertatur in partem, tamen

Et de ſpe.

H vna eſt ſm naturalem prędicationẽ, alia vero eſt non naturalis, & ſimiliter quando propoſitio ſecundi modi conuertitur, non conuertitur in propoſitionem per ſe, nec in eodem modo nec in alio modo perſeitatis, quia propoſitiones per ſe, non conuertuntur ex. 1. poſterio. in illo cap. de ſtatu prædicamentorum. non loquendo de conuerſione quæ eſt paſſio propoſitionis, ſed de conuerſione in per ſe. Vnde iſta, homo eſt riſibilis, eſt per ſe in ſecundo modo, ſed conuerſa, riſibile eſt homo non eſt nec in ſecundo, nec in pri-

I mo, quia homo cadit tanquam additum in diffinitione riſibilis, & nõ eſt de ſubſtantia eius, ſicut ſunt prædicata primi modi, vnde Commẽ in. 2. de anima com. 67. ponens differentiam inter primum modum dicendi per ſe, & ſecũdum inquit, ꝙ in primo modo prædicatum eſt cauſa ſubiecti in ſecundo modo, ſubiectum eſt cauſa prædicati. Si igitur propoſitio ꝑ ſe, ſecundi modi conuerteretur in propoſitionẽ per ſe primi modi, accideret idẽ per ſe reſpectu vni⁹, & eiuſdem eſſe per ſe cauſam, & effectum, quod non capit intellectus.

K Euaſio

Nec valet, ſi dicatur ꝙ non inconuenit ꝙ idem reſpectu eiuſdem ſit cauſa, & cauſatum in diuerſis generibus cauſarum, & ſecundum diuerſos modos, quia hoc non iuuat in caſu noſtro, quia ſumo iſtam, homo, eſt riſibilis, iſta eſt ſecundi modi, & ſecundum Auer. ſubiectum eſt cauſa prædicati, & patet ꝙ non eſt niſi in genere cauſæ materialis. nam vt dicit ſubſtantia nõ eſt cauſa accidentis, neq; ſm agẽs neq; ſm finem, ſed quia cõſtituuntur per illam, & eſt ſubiectũ eorum: tunc igitur ſumo iſtam, riſibile eſt homo, iſta parte eſt primi

L modi, & prædicatum in propoſitione primi modi, eſt cã ſubiecti, quæro in quo genere cauſæ, ſi dicas formalis, hoc falſum eſt, quia ſubiectũ non eſt forma accidentis, prædicata autem primi modi, ſi ſunt cauſæ ſubiectorum, maxime ſunt in ratione formæ, quia. 2 phyſic. tex. cõ. 28. partes quæ ſunt in ratione, ſunt in forma. vbi Cõ. inquit. ꝙ diffinitiones componuntur ex forma uniuerſali, quæ eſt genus, & ex forma propria, quæ eſt differentia. &. 7. meta. text. com. 35. partes diffinitionis ſunt for-

M mæ tantum. cum igitur ſubiectum non ſit forma accidentis, non prædicatur igitur per ſe in primo modo de ſua propria paſſione. quod ſi dicas, ꝙ ſubiectum adhuc dum prædicatur de propria paſſione, eſt cauſa vt materia reſpectu propriæ paſſionis, ſicut erat dum propria paſſio prædicabatur in ſecundo modo de ipſo, tunc igitur perit differentia poſita per Auerro. inter primum modum, & ſecundum, quia eadem remanet habitudo.

A Et confirmatur quia propoſitio-
nes per ſe primi,& ſecundi modi,per
in ſe, ſunt ſolū quæ ingrediuntur in
demonſtratione ſimpliciter . nam
quæ neutraliter inſunt, accñtia ſunt,
& per conſeqnēs oportet ꝙ tales pro
poſitiones, cum deſeruiant demon-
ſtrationi,ſimpliciter debent eſſe na
turalis prædicationis,in quibus cogi
tatio hominis cadit per naturam.nā
ſi quarta figura fuit omiſſa ab Ariſt.
in libro priorum,vbi traditur ars ſyl
logizandi ſimpliciter,quia humana
cogitatio in ea naturaliter non diſ-
currit,quanto magis omnia quæ ſūt
præter naturæ ordinem, in diſcurſu
B debent remoueri a diſcurſo demon-
ſtratiuo,per quem paratur ſciētia in
nobis. Confirmatur,quia Commē.
4.phyſi.com.33.reddit cauſam pul-
chri problematis in logica, propter
quid in materia conuertibili cū ſyl-
logiſmi facti ex ambabus affirmati-
uis ī 2. figura fieri poſſint de forma,
in prima figura per conuerſionem
maioris propoſitionis in terminis,
Ariſto. has rationes plerunque non
adducit in figura prima, cui ex for-
ma ſyllogizandi,competit ex amba
bus vniuerſalibus affirmatiuis ſyllo-
C gizare, ſed adducit eas ī figura.2.cui
non datum eſt ex forma,ſed ex ma-
teria tantum,& ſoluēdo inquit . qm̄
cum tales propoſitiones componun
tur in figura prima: tunc maior pro
poſitio erit prędicabilis,non ſm na-
turam, & ideo componuntur in 2.
figura . & ita patet quia impoſſibile
eſt in talibus propoſitionibus per
ſe,dum conuertuntur remanere na-
turalitatem in vtraq; quia ſi conuer
ſa eſt naturalis, conuertens non eſt
naturalis,& ſine dubio,iſtæ propoſi
tiones ſecundi modi dicendi per ſe,

ADDI. Vid. Boe. in il phris la maxia. Diuerſo-rū gñum, & non ſubalterna-tim poſitorū. &c.

No. ſolutioné pulchri problematis in logica.

non conuertúntur in alias quæ ſunt D
per ſe, nec in eodem modo , nec in
alio,vt probatum eſt. Præterea. Ad
principale Com.in 1. priorum in di
greſſione de 4. figura cōtra Gal. in-
fert,ꝙ ſi daretur.4. figura, ſequere-
tur ꝙ idem prædicaretur de ſeipſo,
quod eſt in fine abominationis, &
10.met.com.8. contra Auicē. habet
ꝙ in propoſitione in qua idem præ-
dicatur de ſeipſo,non eſt ſubiectum,
neq; prædicatum , & eſt nugatoria.
Idem.4.meta.cō.1. Et ideo ad au ADDI.
thoritatem Porphyrii dicentis indi-
uiduum de vno ſolo prædicari.dico
ꝙ verum eſt , tamen non dixit Por-
phyrius,ꝙ naturaliter,& per ſe indi- E
uiduum de ſe ipſo prædicatur.
Confirmatur . ex expreſſa ſenten
tia Philoſophi in primo poſteri. 36.
vbi expreſſe dicit. Amplius autem ſi
nō eſt hoc huius qualitas,& illud hu
ius,neq; qualitatis eſt qualitas, im-
poſſibile eſt retrouerſum prædicari
inter ſe ſic, ſed verum quidem con-
tingit dicere, retrouerſum prædica-
re,non contingit uere , vbi expreſſe
dicitur, ꝙ aliqua prædicatio eſt ve-
ra licet non ſit propria, & naturalis,
vt inductiue in multis declarat Ioā.
Grā. ibi,& ibi, ſignanter dicit quòd F
iſta,riſibile eſt homo , eſt uera , ſed
non eſt propria nec naturalis prædi-
catio,& per ꝯns nō eſt p ſe in aliquo
mō, nā tales excludunt a demrōne,
vt patet p Philoſophū illo ca.vbi ōn
dit ſtatū in p̄dicatis. Ad authoritatē
Boe.r̄ndetur ꝙ penes aliud attēditur
veritas propōnis, & penes aliud na-
turalitas p̄dicationis.nam p Ariſt. in
lib. periherm. & in prędicamētis, ex
eo ꝙ res eſt, aut nō eſt, redditᷓ oratio
vera, aut falſa, vñ dicimus ꝙ veritas
propōnis affirmatiuę, attenditur pe-

Penes aliud attēdit veritas p̄pōnis, & penes aliud nālitas prædicationis.

G nes identitatem prædicati ad ſubiectum,& quia vera,& maxima identitas eſt eiuſdẽ ad ſeipſum. propter hoc dixit Boe. ꝙ veriſſima eſt propoſitio,in qua idem de ſeipſo dr̃,tñ iſta prædicatio,nõ eſt naturalis, quia idẽ reſpectu, ſuimet non põt habere ſm naturam, reſpectum materiæ ad formã,& recepti,&receptibilis,quia iſta ſunt primo diuerſa ſm naturam, & in fine remotionis: ideo Auerr. vult ꝙ ſit in fine abominationis, vt idem de ſeipſo prædicetur, & ideo Ariſto. animaduertens ad hoc, dixit in prædicamentis,ꝙ a prima ſubſtãtia nulla eſt prædicatio, videlicet per ſe, & H naturalis. vtrum autem indirecte,& per accñs contingat vt aliquo modo prędicari poſſit,hoc eſt,ꝙ non curat ars,neq; ſcĩa, quia iſta ſunt extranea a prima ſcię intentione.

Primo priorum in cap. de inuentione medii, habet ꝙ ſingulare, per accidens prędicatur ſolum, vt hoc album eſt callias. Sed eſt obiectio cõtra prędicta.nam Ariſt.5.meta.cap. de ſecundum quod.& eſt t.c.23.vbi dr̃ ꝙ homo ſm ſe eſt homo.

obiectio.

ſolutio.

Ad hoc reſpõdetur, ꝙ ille modus non eſt per ſe prædicãdi alterum de I altero,quia teles ſunt primus,& ſecũdus modus dicendi per ſe, de quibus ibidem meminit. & etiã in 1.poſte. in cap.de per ſe,ſed talis modus dicitur per ſe, per negationem alterius cauſæ. vnde litera ibi dicit, hominis multæ ſunt cauſæ:animal,bipes, attamen homo ſm ſe eſt homo. Et iõ opinio ẽi formalizantiũ in hoc non eſt tenenda, qui volunt ꝙ propoſitio in qua idem prædicantur de ſeipſo,ſit in 1.modo dicendi per ſe, quia volunt ꝙ propoſitiones primi modi ſunt in quatuor gradibus conſtitutæ. In primo gradu ſunt propoſitiones in quibus ſuperius in quid prædicatur de ſuo inferioti, vt genus de ſpecie:vel ſicut ens de Deo,& creatura.In 2.gradu,ſunt propoſitiones in quibus prædicantur quiditatiua prędicata in quale,ſicut quando prædicatur differentia de ſpecie.In 3.quãdo tota diffinitio prædicatur de diffinito In 4. quando idem prædicatur de ſeipſo. Auer.autem & antiqui Peripatetici,uolũt prædicata primi modi dicendi per ſe, eſſe ſolũ tribus modis. vnde Com. 7. meta.com.11.inquit ꝙ primus modus prædicabiliũ eſſentialiter, continet tria, genus, & differentiam, & totam diffinitionẽ, L quæ diffinitio eſt idem cum ſubſtantia rei, & vniuerſaliter prædicabilia ſubſtantialia ſunt illa quæ adunantur cum ſubiecto, & adunantur ad inuicem, & accidentalia econuerſo, & ĩmorati in hoc amplius eſt ſupfluũ.

Cõtra formalizãtes

K

Sed eſt inſtantia. nam Ariſt. in fine.2.libri periher.inquit.ꝙ iſta,bonum eſt bonum, eſt vera per ſe, ſed iſta,bonum non eſt malum,eſt vera per accidens. & per conſequens propoſitio in qua idem prædicatur de ſe ipſo,eſt per ſe,& non niſi in primo mõ,quare, &c. Reſpondetur ꝙ ly, per ſe ſumitur ibi,vt diſtinguitur contra M per accidens,vt ly,per accñs,ibi ſtat pro illo, ꝙ ſecundo loco eſt tale, vt bene notat ibi Boe. nam principaliter,per naturam propriam primo, bonũ eſt bonũ,& ſecundo, bonũ nõ eſt malum,quia omnis negatio vera eſt,propter aliquam affirmationẽ priorem,quæ vera eſt.nam quia homo eſt homo, ideo homo nõ eſt aſinus.non ſumitur igitur per ſe,& per accidens, vt ſunt notæ determinantes inhærentiam prædicati in ſubiecto,

ADDI.

A cto, vt in libro poſteriorum ſed vt dicunt aliquid, primo & ſecundo loco, tale, aut tale eſſe.

PROPOSITIO XXXV.

Si unũ contrariorũ fuerit in rerũ natura, erit & reliquum.

PRopoſitio iſta eſt Ariſt. in 2. cœli & mundi in tex. com. 18. Aduerte ꝙ contrarietas quandoque ſumitur cõmuniter, & ſic ſe extendit ad oppoſita ſecũdum priuationem. & habitum, quandoq; ſumitur proprie, & ſic eſt inter formas poſitiuas. B diſtinctio eſt Auer. in 1. phy. cõ. 41. dico tunc ꝙ non habet locum propõ Philoſophi in contrariis cõmuniter dictis, ſicut ſunt habitus, & priuatio, quia non oportet ſi finitum ſit, qd' infinitũ ſit, & ſi eſt plenum, nõ oportet ꝙ ſit vacuum, ſed intelligitur in contrariis proprie dictis. nã talia sũt ad perfectionem vniuerſi, & vniuerſum perfectum eſt, & ideo ſi vnum contrariorum fuerit in rerum natura, oportet quod ſit reliquum. Hẽt etiã veritatem ſm phyſicam conſiderationem. fallit autem propoſitio, ſecundum logicam conſiderationem. C nam Ariſt. in prędicamentis. inquit. in ſermone de oppoſitis, non oportet ſi vnum cõtrariorũ fuerit, quod ſit reliquum. nam ſi omnes homines ſint albi, nigrum nõ erit. nã hoc eſt ſm diuerſas conſiderationes. naturalis. n. ſequitur naturas rerum, & perfectionem vniuerſi cõſiderat. & ſic verum dicit. quia quęlibet forma contraria, poſitiua, eſt de perfectione vniuerſi, & ideo vna exiſtente, debet eſſe altera: ſed logicus ſequit imaginationem rationis, ſecundum poſſibilitatem logicam, quæ eſt res habens latitudinem ſatis amplam, & ſic D dicit nõn implicare contradictionẽ, vno exiſtente de numero contrariorum, aliud non exiſtere, & in multis conſimilibus, aliter dicit artifex rõnalis, & aſr artifex realis. nã Ariſto. in prædicamentis. in cap. de quantitate conſiderans quantitatem ſecundũ ſimplicem conſiderationem, dixit, quantitati nihil cõtrariari: ſed naturalis qui conſiderat quantitatem, vt eſt terminus motus, dicit in ea eſſe contrarietatem ſm perfectum, & imperfectum: ut patet 5. phyſi. tex. cõ. 18. & vnuſquiſq; verum dicit ſecundum ſuam conſiderationem. & E hoc etiam inuenitur in alijs ſciẽtiis, nam naturalis dicit motui circulari non ineſſe contrarium, & geometer imaginatur in motibus circularibꝰ contrarietatem, vt patet 1. cœli, & mundi. com. 32. & multa conſimilia inuenies, in quibus diuerſæ ſcientię ſecundũ diuerſas abſtractiones, diuerſa dicunt.

Immo etiã ſciæ rõnales in plerisq; diſſentiunt, nam ſm logicum teſte Philoſopho in ſecũdo periher. tranſpoſita nomina, & verba, idem ſignificant, ſed ſm oratores, & poetas, trãſpoſitio nominum & verborum, maximam varietatẽ cauſat: vt notat ibi Boe. Ampliꝰ nomina ſynonĩa apud oratores vſui ſunt, non aũt apud demonſtratores 1. phyſico. com. 1. ita etiã de metaphoris. 3. de anima. cõ. 5. & 2. poſteriorum. ADDI. F

PROPOSITIO XXXVI.

Materia negatione cognoſcitur.

PRopoſitio Ariſtot. eſt in 10. primæ Philoſophiæ. tex. com. 24. Aduerte igitur, ꝙ materia duplex

G eſt.prima & ſecunda materia,prima eſt natura; ſed materia ſecūda eſt naturatum, ſiue habens naturam , prima.n.materia eſt ſubſtātia ſimplex , ſed ſecunda eſt ſubſtantia compoſita ex materia & forma,ſiue ſit materia alterationis tm̄, ſiue ſit materia alterationis,& compoſitionis ſimul. propō igr̄ veritatem habet de prima materia principaliter, vt dicam . Sed eſt difficultas, quia Ariſt.1.phy.tex. cō.69.inquit. ſubiecta quidem natura ſcibilis eſt per analogiam ad formam,quō igitur materia negatione cognoſcitur? Niſi eſſet ꝙ duplex eſt

Difficul.

Solutio.

H notio materiæ: Vna quam dat prima noſtra cognitio naturalis, quæ a ſenſatis & nobis notioribus proficiſcitur.iuxta illud Ariſt.in.1.phy. te. cō. 2. innata eſt nobis via a notioribus nobis,ad notiora naturæ,& quia tranſmutatio ſubſtantialis,eſt operatio materię vt ſubiecti,vt inquit Cō. 1.cœli com.20.& etiam 7.meta. cō. 9.& 8.meta.cō.12.ideo naturalis,cognoſcendo materiam per tranſmutationem ſubſtantialem, p analogiā cognoſcit eam ad formam,vel ad habens formam,vnde.7. meta. tex.cō. 7.dicitur,ꝙ materiam eſt veluti æs.

I nā ſicut ſe habet æs reſpectu ſtatuæ, & vniuerſaliter materia rerum artificialium ad formas artificiales, ita ſe hēt materia.prīa ad forās naturales. vñ materia in hac prima cognitiōe, & primo occurſu de ſe cognoſci nō pōt.vnde Ariſt.in.7.meta.tex. com. 35.materia ſm ſe,eſt ignota.& reddit cauſam Cō. de hoc in 1.phy. cō. 69.dicens,ꝙ quia prima materia nō habet quiditatem, in actu intellectā ab ea,ideo nū eſt nota de ſe. nam ſi cut ſupra dictum eſt, actus qui eſt quiditas eſt ratio propter quam aliquid eſt primo intelligibile. ſed qa

K materia eſt primo diuerſa a forma, quæ eſt quidditas, quia non eſt forma, nec habens formam , ideo de ſe eſt ignota,& non cognoſcitur in prima cognitione naturali, niſi per formā,vel in habitudine ad habens formam. Et talem cognitionem habet naturalis de materia.nam vt a naturali materia conſideratur,dr̄ relatiue ad formam, ſed poſt quam materia ſic innotuit ī naturali philoſophia, ſcīa diuina habita iſta cognitione a naturali,quia vt inquit Cō.1. phyſi. cō.vlt.& 7.meta.cō.9.eſſe ptimæ ma

L teriæ nō niſi via traſmutationis ſubſtantialis, & per ꝯñs medio naturali poteſt innoteſcere, tunc diuinus cōſiderat ipsā in ſe,vt eſt ens, & vt eſt ſubſtantia , quæ non eſt forma , nec habens formam . & eſt ſic concepta p negationem cuiuſcunque formę, & cuiuſcunq; priuationis.ſic.n. materia negatione cognoſcitur. vñ Cō. ibi in cō.inquit. materia negatione cognoſcitur , cum dicitur, materia eſt priuatio formæ. intellectus.n. vt ſcribit Com. 12.meta.c.39.innatus eſt diuidere adunata in eſſe,ſicut diuidit materiam a forma,& iſto modo materia intelligitur eſſe vna nu-

M mero, vnitate numerali, priuatiue, non poſitiue:ſicut ſortes poſitiue,dicitur vnus numero,ab vna forā dante ſibi vnitatem , ſed per carentiam formæ dantis talē vnitatem, dr̄ materia vna numero.& iſta conſideratio de materia,vt inquit Cōm.pertinet ad primum Philoſophū, & iſto modo materia non habet eſſe, niſi in anima.nā manifeſte patet,ꝙ materia extra animam non inuenitur cum priuatione omnium formarū, quia tūc quod non eſt in actu , eſſet in

A in actu 2.phy. cõ. 12. ſed intellectus poteſt intelligere materiã, per priuationem oĩum formarũ, quia intellectus eſt altior virtus, q̃ ſit natura, & multa pôt diuidere, quæ natura non pôt. & hoc dicit Cõmen. 12.meta.c. 14. ſicut diſtinctiſſime deinde repetit in lib. de Subſtantia orbis. non eſt autem intelligendũ per illa verba, ꝙ materia de ſe ens non ſit, aut eſſentia, ſed per formam, vt quidam male interpretati ſunt. nã licet materia nõ ſit in effectu, aut in actu, niſi per formã, tñ eſſentia materiæ, eſt alia ab eſſentia formæ. nõ.n. forma cauſa eſt, B ꝙ materia ſit materia, licet forma ſit cauſa ꝑ quam materia exiſtit, vnde Boe. in lib. de vnitate & vno, oẽ eſſe eſt a forma. quod Philoſophi deſcribentes dixerũt, eſſe eſt exiſtentia formæ in materia. Et aduerte, vt aliàs dixi, ꝙ omnis cognitio quam habet naturalis de materia, eſt relatiua. ſic enim Ariſt. dixit in 2.phy. tex.c. 26. materia relatiue dicitur ad formam.

Dubium. Sed cõtra hoc quidã dubitauerunt. nam iſta materia, eſt materia, eſt naturalis. nam ſi iſta pertineret ad diuinũ, tunc diuinus cognoſceret eſſentias rerũ in particulari. Amplius Cõ. C expreſſe. 7.meta.cõ.9. dicit ꝙ naturalis cõſiderat de prima materia, ut materia eſt.

Solutio. Niſi eſſet, quòd vt dicit lucidiſſ. Them. in digreſſione de potentia, & priuatione materiæ primo phy. nomen materiæ, relatiue dicit. nã materia eſt ex quo fit aliqd, vt in exiſtente, & ut dicit, nomẽ materiæ reſpicit futura, ſed nomẽ ſubiecti reſpicit præſentia, materia.n. qualitatibus ſenſibilibus informata, ex materia, auctoritate Boe. trãſit in ſubiectũ. nam æs ex quo ſtatua fieri poteſt, materia dr̃ ſtatuæ, vt aũt ſtat ſub forma ſtatuæ, dr̃ ſubiectũ, & ideo bene materia, vt materia, ptinet ad naturalẽ, quia eſt adhuc materia forẽ, & dicit adhuc relationem ad formã. D Vnde Cõ. in eodẽ cõ.9.7. meta paulo infra declarãs quõ prima materia cognoſcitur à naturali, inquit, quod materia cognoſcit a naturali, vt eſt principium tranſmutationis. Patet autem, ꝙ iſta eſt conſideratio relatiua, ſed diuinus eſt, qui ſolus pôt cognoſcere materiam ſub rationibus abſolutis, & tranſcendentibus, dum conſiderat ipſam inquantum ens, inquantum ſubſtantia etiam, conſiderat ipſam inquantum eſt in potẽtia, E vt dicit ibidem. nam potẽtia, & act⁹, ſunt de dñis entis, vt patet. 9. meta. tex. cõ. 1. tamẽ naturalis conſiderat ipſam magis limitate, vt eſt ens ĩ potentia per tranſmutationẽ, nam cũ materia ſm eſſe reale quod habet extra animam, cum habeat entitatem diminutam, & potentialem, ſm quã non poteſt per ſe exiſtere propriꝰ, & adæquatus conceptus eius, eſt ille quem habet naturalis, licet in relatione conſiſtat, licet entitas materiæ in ſua prima notione ſit ens per ſe.i. abſolutum, quia eſt ſubſtantia, & ſic pertinet ad diuinum, ut dicit Cõ. 2. F phy. cõ. 4. & 21. & in pleriſque aliis locis.

Difficult. Sed eſt dubium de forma, an vt a naturali conſideratur, ſemper relatiue cõſideretur, & videtur per auctoritatem Philoſophi in 2.ph. tex. cõ. 26. ꝙ ſic. Amplius eſt auctoritas Cõmen. 4.phy. cõ. 16. ſcire quiditates vltimorum principiorum, eſt difficile, & ſcire materiam ſine forma, aut formam ſine materia, eſt impoſſe. Ex aduerſo autẽ eſt auctoritas Cõ. 7. primæ philoſophiæ. cõm. 8. in calce cõ. vbi inquit. & cũ induxit ratioci-

ADDI. Hoc idem her ex ſententia Aue. in 1.phyſi. c. 67. mã nũeta tui in entib⁹, licet nõ ſit aliquid in actu ſm̃ materia.

G tiocinationes, ex quibus apparet ꝙ
„ materia eſt magis ſubſtātia, & dixit,
„ ſed impoſſe eſt, vt materia ſolā ſit ſub
„ ſtantia, cū opinatur ꝙ intētiones ſe-
„ parabiles in intellectu. ſ. quę non in-
„ telliguntur in reſpectu aliorum, ſed
, quæ intelliguntur per ſe, ſunt magis
ſubſtantię, & ideo exiſtimatur ꝙ for
ma ſit ēt in ſubſtantia, cum ſit quidi-
tas quam ſignificat diffinitio. vbi pa-
tet, ꝙ forma eſt de numero eorum
quæ intelliguntur per ſe, & nō in ha-
ſolutio. bitudine ad aliud. Et licet magnus
Alber. hoc derelinquat ſub dubio, ta
men vř mihi, ꝙ idem ſit vtriuſq; iu-
dicium in hoc, quia forma nō conſi
H deratur a naturali, inquantum ſub-
ſtātia, nec inquantū ens, vt patet 12.
meta. 5. & 6. cō. ſed conſideratur vt
eſt principium, aut terminus tranſ-
mutationis, & per conſequens relati-
ue concipitur, nec diffiniri poteſt ſi-
ne materia, forma naturalis, vt dicit
Com. 1. de anima cō. 16. & patet ma
nifeſte in diffinitione animæ, in qua
ponitur corpus organicum. Ad au-
ctoritatem igř Cō dico ꝙ ſubſtantia
formę eſt magis independens, quam
ſubſtantia materię. nam materia eſt
propter formam, & intelligitur pro-
I pter formā, non ſic autem eſt de for
ma. materia. n. eſt propter formam,
non forma propter materiam 2. ph.
tex. cō. 91. vnde Auic. 5. ſuæ meta. di
cit materia eſt materia formæ, ſed
nō eſt cā forę, licet Auer. illud qūq;
cōcedere videač, vt patet 1. phyſi. cō.
71. & 2. phy. cō. 30. & forma dř rela-
tiue ad materiā, quia materia dř re-
latiue ad formā. idē. n. eſt iudiciū, ſi-
cut de pōa & actu, vt patet 9. meta. t.
cō. 13. nā potētia reducitur ad mate
riam, & actus ad formā, vt dicit Cō.
12. metaphy. c. 26.

PROPOSITIO. XXXVII. K

Infinitum ſecundum quod infini-
tum, eſt ignotum.

Propoſitio eſt Philoſophi 1. po-
ſter. & 2. meta. tex. cō. 13. nota-
tū ꝙ infinitū in actu intelligi nō po
teſt, tamen bene poteſt infinitum in
potentia intelligi. nam Auerro. 3. de
anima tex. cō. 19. vult ꝙ intellectus
poſſibilis in propoſitione vniuerſa-
li, intelligit infinita in potentia. gloſ
ſa iſta eſt Cōmen. 2. meta. cō. 13. &
12. meta. cō. 14. & 51. vnde Cōm. 2.
meta. 11. cō. ſuper illis verbis Philo-
ſophi, non eſt intelligere non ſtatuē
tem inquit, impoſſibile eſt nos intel L
ligere lineam infinitam, niſi qñ acce
pimus eam finitam, & iterando eam
infinities. nam finitū infinities ſum-
ptum, reddit infinitum iſto modo:
finita vero finities ſumpta, reddunt
aliquid finitum: vt dicit Ariſt. in 1.
poſte. Sed eſt inſtantia. nam intel- Inſtantia.
lectus humanus poteſt habere natu-
rale deſiderium ad cognoſcēdas ſpe
cies omnes numerorum, quæ tū ſūt
infinitæ, ſed deſiderium naturale nō
eſt ocioſum, nec eſt impoſſium. igiř M
ſequi videř, ꝙ intellectus poteſt in-
telligere infinitum in actu.

Scotus qūq; negauit ſpecies nu- ADDI.
merorum, aut figurarū eſſe infini-
tas, quia in eſſentialiter ordinatis, eſt
ſtatus, & iō dicit numerū habere vni
tatē ſpēi ſpecialiſſimę, & ex ꝯnti non
ſūt numeri ſpēs, ternarius, & quater
narius, ſed indiuidua, ſed hoc eſt cō- ſolutio.
tra Boethū 1 lib. diuiſionū, qui hēt, ꝙ
ſpēs figurarū ſunt infinitæ. Niſi eēt
ꝙ ſcibiliū quędā ſunt p ſe, & eſſentia
liter ordinata, ſicut principia, & ꝯclu
ſiones, & in talibus nō eſt proceſſus
in īfinitū, ut teſtař philoſophus in 1.
poſt.

A poſter. vbi ſtatuit ſtatū in ſcibilibus, quia ex infinitis non cōtingit ſcire, vt dicitur in 2. meta. tex cō. 11. Alia uero ſunt accidētaliter ordinata, ita ꝙ vnū nō ſcitur per alterū, nec vnū eſt ratio ſciendi alterum, & ſic eſt in numeris inquantum ſcibiles ſunt, nā vt ſic ſunt accn̄taliter ordinati, quia accidit ſpeciei numeri prioris, vt addatur vnitas noua ad hoc, ꝙ fiat noua ſpecies numeri, & numerus prior, non eſt ratio, propter quā ſcitur, aut intelligitur numerus poſterior. & in talibus non cōtingit ſcire ex aliquo vltimo, aut ex aliquo primo ſcibili.

B in ſuo gn̄e, & ꝑꝑ illud oīa alia ſciantur, quia nullum tale aſſignari pōt.

Limitatio theolo. Diuini autem in noſtra lege propoſitam propoſitionē intelligunt veritatem habere, de intellectu creato, qui finitus eſt, ſed fallit de intellectu dei, qui infinitus eſt, & actus ſuę comprehenſionis eſt infinitus, talis enim poteſt comprehendere infinitum.

PROPOSITIO. XXXVIII.

Scientia eſt neceſſariorū cognitio.

C NOn intelligit̄ ꝙ conditio ſcientiæ, ſimpliciter diffinitæ. in primo poſte. ſit quod ſit de obiecto ſimpliciter neceſſario: ſicut notat Scotus in prologo primi ſētētiarum in q. 3. iſta. n. fuit imaginatio Platonis, propter quam poſuit ideas pro ſaluanda ſcientia de iſtis ſingularibus corruptibilibus, vt dicitur in 7 meta. tex. cō. 20. & 22. vnde Scotus aſſentiēs illi fundamento de neceſſitate obiecti, propter hoc, inquit. theologiam quoad veritates contingentium nō eſſe ſcientiam, eo modo quo ſcire ſimpliciter diffinitur in 1. poſt. quia cognoſcere contingēs vt neceſſariū,

Scoti opio in 1. ſnia.

non eſt cognoſcere cōtingens in eo ꝙ contingens, ſed eſt ſcientia eo modo quo loquit̄ Ariſt. de ſcientia in 6. ethic. prout videlicet diſtinguit̄ contra opinionē, quia eſt habitus, quo verum dicimus. Sed ſm hoc ſequitur ꝙ Ariſt. non ſufficienter enumeraſſet omnes habitus intellectuales. nam ſcīa diffinita in libro poſter. nō eſt dubiū, ꝙ ſit de habitibus intellectus. Amplius eſt contra Auer. ibi in cō. qui vult ꝙ ſcīa de qua agit Ariſt. in 6 ethico. vt diſtinguitur cōtra artem. & alios habitus, & ſtat pro ſcientia ſpeculatiua. Amplius ſufficit ꝙ ſcibile quod eſt ipſum quæſitū, qđ poſtea fit concluſio demōnis, ſit neceſſarium, ita ꝙ in eo ſit eſſentialis, & neceſſaria habitudo, inter prædicatū, & ſubiectū. quæſita. n. ſunt æqualia numero, his quæ ſciuntur, vt dicitur in 2. poſte. in tali autem quæſito, aut quæritur propria paſſio de ſubiecto, aut diffinitio de diffinito. manifeſte autem patet ꝙ concluſiones in quibus demonſtrantur paſſiones de ſubiectis, ſunt propoſitiones per ſe ſecundi modi, & per conſequens ſunt neceſſariæ. concluſiones autem in quibus demonſtratur diffinitio de diffinito, vt quando demonſtratur diffinitio materialis per formalem, tanq̄ per medium, ſunt in primo modo dicendi per ſe, & per conſequens etiam tales ſunt ſimpliciter neceſſariæ. Pro quo animaduerte, ꝙ cognitio de contingentibus dupliciter haberi pōt. Vno modo ſm rationes vniuerſales, & ſic talis cognitio ad eandem animæ partē pertinet, ad quam pertinet ſcientificū, quæ eſt cognitio neceſſariorū, vt ait Ariſt. in 6. ethico. Alio modo talis cognitio pōt cōſiderari in particula-

D

Impugna.

Scot. nō loquit̄ pter de obto icōplexo ꝙ deat eē neceſſariū ſi pl'r, qm ꝓculdubio negaret eē ſcias oēs eas cognitiones quę nō ſunt de ſépiternis, ſed loquit̄ de obiecto cōplexo ꝙ neceſſariū

E

F

eſſe dēt at q; ea rōne negat cognitionē de contin gētibus eē ſciam vt dꝫ finitur 1. poſterior.

Cognitio de contingētib⁹ dupl'r haberi poteſt.

Error pluſ quam cōmentato.

G ri,& ſic talia ſunt variabilia, nec ſup ea cadit intellus, niſi mediantibus viribus ſenſitiuis. vnde inter virtutes ſenſitiuas, cogitatiua ponitur, q̄ dicitur rō particularis, & iſto modo cadunt cōtingentia ſub operatione, & conſilio, & ſic cognitio talium dr̄ eſſe in potentia aīæ ratiocinatiua, ſiue conſiliatiua, & ſic ſunt in intellectu particulari, qui eſt virtus hoīs cogitatiua, & pōt dici intellectus practicus in particulari. Primum iſtorum dictorum manifeſtum eſt, quia nō eſt dubium, ꝙ ſcientia naturalis eſt tam reſpectu corruptibilium corporum H quā etiā reſpectu ſempiternorū. nā vt dicit Ariſt. 4 meta. te. cō. 22 de rebus mobilibus poſſunt formari propōnes, immobilis veritatis, & ſempiternæ. Et ex hoc patet q̄ Pluſq̄ cō. male ſentit in 1. tegni cō. 7. qui voluit artem eſſe in intellectu particulari. cū tñ Ariſt. 6. ethi. cap. 4. enumerat artem, & prudentiam. inter habitus intellectuales, quibus anima ſemper verum dicit. Patet aūt ꝙ per habitū particularem anima ſemper nō pōt verum dicere. Amplius Ariſt. in fine primi ethi. ſeparat virtutes intellectuales a moralibus, & inter morales I enumerat fortitudinem, & temperātiam, & inter intellectuales enumerat ſapientiam, intellectum, & prudētiam. modo idem eſt iudiciū de prudentia, & arte, quia ſicut prudētia eſt recta ratio agibilium, ſic ars eſt recta ratio factibiliū, & ideo non recte dixit, ꝙ medicina ſumpta pro habitu vniuerſali, non eſt ars, ſed eſt ſcīa. ſed ſūmpta pro habitu particulari, reſultante ex illo vniuerſali in virtute cogitatiua, & etiam prout eſt ex aſſuefactione, ſic eſt ars. Et tamen totum oppoſitum eſt verum, quantum ad medicinā ſumptam pro habitu vniuerſali, quia verū genus eius eſt ars. K Nā ex proœmio meta. ars eſt vniuerſaliū collectio. Sed ſcīa proprie prout accipitur in 6. ethico. ſumitur pro ſcientia ſpeculatiua, vt dicit Cōmē. in cō. vnde verum genus medicinæ, eſt ars non ſcientia, vt dicit Com. 5. meta. cō. 20. vnde medicina proprie eſt ars. ſcīa autem eſt (cōiter ſumēdo nomen ſciē, non proprie) vt bene notauit Gale. ibi ꝙ nomen ſcīæ cōiter, & non proprie audire oportet. Nam ſcīa cōiter ſumpta diuiditur in theoricam, in actiuam, & in factiuam, ut patet in. 6. primæ philoſophiæ. text. L cō. 1. ſcientia aūt factiua, idem eſt ꝙ ars. Manifeſtum eſt aūt, ꝙ medicina veriſſime eſt ars, ſumendo autē medicinā pro habitu particulari in Intellectu practico, particulari .i. in virtute cogitatiua, ille habitus nō eſt ars, ſed eſt habitus particularis ex aſſuefactione aggeneratus, & non eſt ars, ſed eſt habitus experimētalis, diſtinctus ab arte. Nam differentiā eſt inter experimentum, & artem, vt patet in proœmio meta fit. n. ars cum ex multis experimentalibus conceptionibus, vna fit, veluti de ſimilibus vniuerſalis acceptio. Acceptionem quidem habere ꝙ Calliæ, & Socrati hac M ægritudine laborantibus, hoc contulit, & ita multis ſingularium experimenti eſt. quod aūt omnibus huiuſmodi ſm vnā ſpeciem determinatis, hac ægritudine laborantibus contulit, ut phlegmaticis, aut cholericis, aut æſtu febricitātibus, artis eſt. Nec valet rñſio illorū, qui dn̄t ꝙ alio mō ſumitur ars in proœmio met. & alio mō in 6. ethico. Nam in proœmio meta. ſumitur ars pro cognitione factibilium in vl̄i, & ſic eſt habitus vniuerſalis

Error aliorum.

A uerſalis in intellectu poſſibili ſubie-
ctiue exiſtens, ſed in ſexto ethi. ſu-
mitur pro habitu particulari in vir-
tute cogitatiua exiſtente. Nam vt
ſupra patuit, hoc eſt contra intētio-
nem Ariſt. ibi, qui artem, & pruden
tiam enumerat inter habitus intel-
lectuales, quibus anima ſemper ve-
rum dicit, qui ſunt habitus vniuerſa
les. & iſta eſt mens Auer. ibidem. &
diui Tho. Nā vt inquit Diuus Tho.
licet cognitio contingentium in par
ticulari ſit in intellectu practico. par
ticulari, tñ cognitio iſtorum in vli,
B eſt in intellectu poſſibili, vnde hæc
eſt veritas ſine dubio. Reuertamur
igitur, & dicamus ꝙ ſcientia pro tan
to dicitur neceſſariorum, pro quan
to concluſiones ſcitæ ſunt veræ ne-
ceſſario, & ſcitæ per ꝓpoſitiones ve
ras, & neceſſarias. Nam eſt habitu
do, & dependentia neceſſaria, inter
præmiſſas, & concluſionem ſcitam
per ipſas. nam ſunt cauſa vtroq; mo
do. & in eſſendo, & in inferendo: vt
dicit Ariſt. in primo poſte. Ex hoc
patet error illorum, qui aſſerunt ꝙ
demonſtrationes fiunt de exiſtenti-
bus, inquantum exiſtũt, & quod ad
C eſſe demōſtrationis, requiritur per-
manentia ſempiterna ſecundũ ſpe-
ciem. Nam licet uerum ſit ſecundũ
phyſicam conſiderationem, ꝙ ſpe-
cies rerum quæ ſunt ad perfectionē
vniuerſi, ſit ſemper in actu, quia vni
uerſum ſemper eſt perfectum. Nam
licet ĩ regione noſtra, tēpore hyemis
non reperiantur roſæ, tamen in alia
regione in qua tunc eſt ver, & tem-
peries, reperiuntur roſæ, tamē iſtud
eſſe actualis exiſtētiæ, accidit demō-
ſtrationi inquantum demonſtratio
eſt. Nam demonſtrationes ſunt de
vniuerſalibus; quæ ſunt cognita per

Error Ioã. de Gãda.

Vtrum demonſtrationes requirant actualē rerum exiſtentiam.

intellectum: talia autem abſtrahũt D
ab hic, & nũc. vnde lucidiſſi. Them.
1. poſte. c. 19. ſuper illo tex. Eorum
quæ ſæpe fiũt, vbi Ariſt. dicit in tex.
manifeſtum eſt autem, ꝙ ſecundũ
qđ huiuſmodi ſunt, ſemper ſunt in-
quit, ſed facilis, & abſoluta defēſio ē
earum rerum, quæ certis interuallis
redire in ſuos orbes videntur. For-
ma tantum communis in demon-
ſtrationem venit. nec enim de vno
aliquo defectu hoc vel illo, qui hac,
vel illa hora compareat, demonſtra
tio accipitur, ſed de omni quem ex
talibus cauſis prouenire neceſſariũ,
& perpetuum eſt. Amplius Ariſt. E
7. meta. tex. com. 55. vult ꝙ de indi-
uiduis ſempiternis, vt eſt Sol, & Lu-
na, neq; diffinitio, neq; ſcientia per
demōſtrationem haberi poteſt, im-
mo iſtæ eſt vnus de erroribus con-
tingentibus, circa vniuerſale, vt pa-
tet. 1. poſte. in illo cap. Oportet aũt
non latere, & ē ꝙ quãdo ſub aliquo
vniuerſali, nō eſt niſi vnum ſolum
ſingulare, intellectus opinatur ꝙ ꝓ-
prietas, quæ ex natura rei primo eſt
ipſius vniuerſalis, quod ſit primo ip
ſius ſingularis, cum nil ſit accipere
extra ipſum vniuerſale, niſi illud ſin
gulare. manifeſtum eſt autem, ꝙ ſi F
ſubiectum demonſtrationis require
ret actualem exiſtentiam, & perma-
nentiam ſempiternam in effectu, cũ
nulla ſit verior, quã illa quæ eſt ſm
indiuiduum, vt ſcribit Comm. in. 2.
de gene. & corrupt. tex. com. 59. vbi
dicit, ꝙ ens eſt meli⁹, quàm nō ens,
& ens verum, quàm non verum, &
ens ſm indiuiduum, quàm ens ſecũ
dum ſpeciem. Et. 12. meta. com̃. 27.
ſcribit ꝙ verus reſpect⁹, eſt entis par
ticularis. Accideret igitur ſm illam
viam, quod ſingularium ſempiter-
norum,

G ri,& ſic talia ſunt variabilia, nec ſup ea cadit intellꝰus,niſi mediantibus viribus ſenſitiuis. vnde inter virtutes ſenſitiuas,cogitatiua ponitur, ꝙ dicitur tõ particularis, & iſto modo cadunt cõtingentia ſub operatione, & conſilio,& ſic cognitio talium dr̃ eſſe in potentia aĩæ ratiocinatiua, ſiue conſiliatiua, & ſic ſunt in intellectu particulari,qui eſt virtus hoĩs cogitatiua,& põt dici intellectus practicus in particulari. Primum iſtorum dictorum manifeſtum eſt, quia nõ eſt dubium,ꝙ ſcientia naturalis eſt tam reſpectu corruptibilium corporum
H quã etiã reſpectu ſempiternorũ. nã vt dicit Ariſt. 4 meta te.cõ. 22 de rebus mobilibus poſſunt formari propõnes,immobilis veritatis,& ſempiternæ. Et ex hoc patet quõ Pluſq̃ cõ. male ſentit in 1. tegni cõ. 7. qui voluit artem eſſe in intellectu particulari.cũ tñ Ariſt.6.ethi.cap.4.enumerat artem,& prudentiam. inter habitus intellectuales, quibus anima ſemper verum dicit. Patet,aũt ꝙ per habitũ particularem anima ſemper nõ põt verum dicere. Amplius Ariſt.in fine primi ethi. ſeparat virtutes intellectuales a moralibus,& inter morales
I enumerat fortitudinem,& temperãtiam, & inter intellectuales enumerat ſapientiam,intellectum,& prudẽtiam. modo idem eſt iudiciũ de prudentia,& arte,quia ſicut prudẽtia eſt recta ratio agibilium,ſic ars eſt recta ratio factibiliũ, & ideo non recte dixit, ꝙ medicina ſumpta pro habitu vniuerſali,non eſt ars,ſed eſt ſcĩa. ſed ſũptã pro habitu particulari, reſultante ex illo vniuerſali in virtute cogitatiua,& etiam prout eſt ex aſſuefactione,ſic eſt ars. Et tamen totum oppoſitum eſt verum, quantum ad medicinã ſumptam pro habitu vniuerſali, quia verũ genus eius eſt ars. K
Nã ex proœmio meta. ars eſt vniuerſaliũ collectio. Sed ſcĩa proprie prout accipitur in 6.ethico.ſumitur pro ſcientia ſpeculatiua, vt dicit Cõmẽ. in cõ. vnde verum genus medicinæ, eſt ars non ſcientia, vt dicit Com. 5. meta.cõ.20. vnde medicina proprie eſt ars. ſcĩa autem eſt(cõiter ſumẽdo nomen ſcĩę,non proprie) vt bene notauit Gale.ibi ꝙ nomen ſcĩæ cõiter, & non proprie audire oportet. Nam ſcĩa cõiter ſumpta diuiditur in theoricam,in actiuam,& in factiuam, ut patet in.6.primæ philoſophiæ.text. L
cõ. 1.ſcientia aũt factiua. idem eſt ꝙ ars. Manifeſtum eſt aũt,ꝙ medicina veriſſime eſt ars,ſumendo autẽ medicinã pro habitu particulari in Intellectu practico,particulari.i. in virtute cogitatiua, ille habitus nõ eſt ars, ſed eſt habitus particularis ex aſſuefactione aggeneratus,& non eſt ars, ſed eſt habitus experimẽtalis,diſtinctus ab arte. Nam differentiã eſt inter experimentum,& artem,vt patet in proœmio meta fit.n. ars cum ex multis experimentalibus conceptionibus,vna fit, veluti de ſimilibus vniuerſalis acceptio. M
Acceptionem quidem habere ꝙ Calliæ,& Socrati hac ægritudine laborantibus, hoc contulit,& ita multis ſingularium experimenti eſt. quod aũt omnibus huiuſmodi ſm vnã ſpeciem determinatis,hac ægritudine laborantibus contulit,ut phlegmaticis,aut cholericis, aut æſtu febricitãtibus,ars eſt. Nec valet rñſio illorũ,qui dñt ꝙ alio mõ ſumitur ars in proœmio met. & alio mõ in 6.ethico. Nam in proœmio meta.ſumit̃ ars pro cognitione factibilium in vlĩ, & ſic eſt habitus vniuerſalis

Error aliorum.

A uerſalis in intellectu poſſibili ſubiectiue exiſtens, ſed in ſexto ethi. ſumitur pro habitu particulari in virtute cogitatiua exiſtente. Nam vt ſupra patuit, hoc eſt contra intétionem Ariſt. ibi, qui artem, & prudentiam enumerat inter habitus intellectuales, quibus anima ſemper verum dicit, qui ſunt habitus vniuerſales. & iſta eſt mens Auer. ibidem. & diui Tho. Nã vt inquit Diuus Tho. licet cognitio contingentium in particulari ſit in intellectu practico. particulari, tñ cognitio iſtorum in vñi, B eſt in intellectu poſſibili, vnde hæc eſt veritas ſine dubio. Reuertamur igitur, & dicamus ꝙ ſcientia pro tanto dicitur neceſſariorum, pro quanto concluſiones ſcitæ ſunt veræ neceſſario, & ſcitæ per ꝓpoſitiones veras, & neceſſarias. Nam eſt habitudo, & dependentia neceſſaria, inter præmiſſas, & concluſionem ſcitam per ipſas. nam ſunt cauſa vtroq; modo. & in eſſendo, & in inferendo: vt dicit Ariſt. in primo poſte. Ex hoc patet error illorum, qui aſſerunt ꝙ demonſtrationes fiunt de exiſtentibus, inquantum exiſtũt, & quod ad eſſe demõſtrationis, requiritur permanentia ſempiterna ſecundũ ſpeciem. Nam licet uerum ſit ſecundũ phyſicam conſiderationem, ꝙ ſpecies rerum quæ ſunt ad perfectioné vniuerſi, ſit ſemper in actu, quia vniuerſum ſemper eſt perfectum. Nam licet ĩ regione noſtra, tẽpore hyemis non reperiantur roſæ, tamen in alia regione in qua tunc eſt ver, & temperies, reperiuntur roſæ, tamẽ iſtud eſſe actualis exiſtẽtiæ, accidit demõſtrationi inquantum demonſtratio eſt. Nam demonſtrationes ſunt de vniuerſalibus; quæ ſunt cognita per

Error Ioã. de Gãda.

C Vtrum demonſtrationes requirant actualẽ rerum exiſtentiam.

intellectum: talia autem abſtrahũt D ab hic, & nũc. vnde lucidiſſi. Them. 1. poſte. c. 19. ſuper illo tex. Eorum quæ ſæpe fiũt, vbi Ariſt. dicit in tex. manifeſtum eſt autem, ꝙ ſecundũ qđ huiuſmodi ſunt, ſemper ſunt inquit, ſed facilis, & abſoluta deféſio ẽ earum rerum, quæ certis interuallis redire in ſuos orbes videntur. Forma tantum communis in demonſtrationem venit. neceuim de vno aliquo defectu hoc vel illo, qui hac, vel illa hora compareat, demonſtratio accipitur, ſed de omni quem ex talibus cauſis ꝓuenire neceſſariũ, & perpetuum eſt. Amplius Ariſt. E 7. meta. tex. com. 55. vult ꝙ de indiuiduis ſempiternis, vt eſt Sol, & Luna, neq; diffinitio, neq; ſcientia per demõſtrationem haberi poteſt, immo iſtæ eſt vnus de erroribus contingentibus, circa vniuerſale, vt patet. 1. poſte. in illo cap. Oportet aũtẽ non latere, & ẽ ꝙ quãdo ſub aliquo vniuerſali, nõ eſt niſi vnum ſolum ſingulare, intellectus opinatur ꝙ ꝓprietas, quæ ex natura rei primo eſt ipſius vniuerſalis, quod ſit primo ipſius ſingularis, cum nil ſit accipere extra ipſum vniuerſale, niſi illud ſingulare. manifeſtum eſt autem, ꝙ ſi F ſubiectum demonſtrationis requireret actualem exiſtentiam, & permanentiam ſempiternam in effectu, cũ nulla ſit verior, quã illa quæ eſt ſm indiuiduum, vt ſcribit Comm. in. 2. de gene. & corrupr. tex. com. 59. vbi dicit, ꝙ ens eſt meli⁹, quàm nõ ens, & ens verum, quàm non verum, & ens ſm indiuiduum, quàm ens ſecũdum ſpeciem. Et. 12. meta. com. 27. ſcribit ꝙ verus reſpect⁹, eſt entis particularis. Accideret igitur ſm illam viam, quod ſingularium ſempiternorum,

G norum, eſſent veræ diffinitiones, & veræ demonſtrationes. Amplius cum res exiſtens, ſit aggregatum per accidens, qũo igitur poterit eſſe ſubiectum demonſtrationis, & ſcientiæ, non video. Et ex hoc patet etiam error aliorum aſſerentium ſcientias mathematicas, ideo eſſe certiſſimas, quia ſunt obiectorum neceſſariorum. Nã manifeſtum eſt, eaſdem eſſe lineas mathematicas, & naturales, teſte Ariſtote. in ſecundo phyſicorum in tex. commen. 18.

Error quorundam.

Vera ſolo

H Sed ratio vera eſt, quia propoſitiones formatæ de ipſis, vt abſtrahunt a materia ſenſibili, ſunt ſempiternæ veritatis, & principia talium demõſtrationum innoteſcunt nobis, non per experimentum, ſed ex notitia terminorum, & ſunt notiora nobis, & naturæ. Sed principia & propoſitiones formatæ de eiſdem, ut concernũt mãm ſenſibilẽ & variabilẽ, ſunt verę, vt in plurib⁹, & raro contingit ꝙ ſint ſp veræ, & innoteſcũt nobis p experimẽtũ: vt patet. 6. eth. & ſic ſciẽtiæ, & demſ̃atiões mathematicæ dñr aggenerare in aĩa ſtãtẽ & firmũ habitũ, q̃a ſunt demſ̃ationes ſimplr̃ dãtes cãm, & eſſe.

Quãobrẽ ſciæ mathematicę ſint inter oẽs certiſſimæ.

I Sed demonſtrationes nãles, ſunt vt in pluribus de numero ſignorum, aut demonſtrationes cauſæ tm̃. rariſſime autẽ ſunt, q̃ dant cauſam, & eſſe, ſicut dicit Commẽ. in ſuo prologo ſuper. 1. phyſi. & etiam. 1. ph. com. 2. & . 2. met. cõ. 16.

PROPOSITIO XXXIX.

In conceptis cum materia, aliud eſt quod quid eſt, ab eo cuius eſt, quod quideſt.

NImis vulgata propoſitio & ſcribitur in. 7. primę philoſophię. in text. commen. 41. Scotus autem K in. 7. ſuę metaphy. in quæſtio. 16. & in. 3. ſenten. diſtin. 22. & Antonius Andreas in quæſt. 7. in. 7. meta. vbi quærit, vtrum quod quideſt, ſit idẽ cum eo cuius eſt, quodquideſt, volunt, ꝙ cum materia dicatur relatiue ad formam, ex. 2 phyſi. tex com. 26. Forma autem eſt duplex, ſcilicet forma partis, quæ eſt altera pars cõpoſiti, & forma totius, exemplũ primi, vt anima hominis, ita materia ſumitur dupliciter. Primo pro materia partis, & iſta eſt altera pars eſſentialis totius, quia cum forma conſtituit vnum per ſe, de genere ſubſtan L tiæ. Alio modo dicitur materia, quę correſpondet formæ totius, contrahens quiditatem ad eſſe hoc, & hæc eſt proprietas indiuidualis, quæ cũ ipſa quiditate ſpecifica, conſtituit ipſum indiuiduum ſpeciei, quod eſt vnum ens per ſe. Et tunc dicũt, q̃d quideſt ipſius ſpeciei, eſt idem per ſe, primo cum ipſa ſpecie cuius eſt, quod quideſt, & eſt ipſius indiuidui per ſe non primo. vnde dicunt propoſitam propoſitionem, veritatem habere de ipſis indiuiduis, quæ ſunt concepta cum materia, quæ eſt differentia indiuidualis, quia in talibus M non eſt idem quodquideſt, cum eo, cui⁹ eſt, quodquid, per ſe primo, ſed per ſe ſecundo. nam quod quid eſt primo ipſius ſpeciei, & eſt per ſe non primo ipſius indiuidui. & iſto modo etiam gloſſant auctoritatem philoſophi, in. 3. de anima. tex. com. 9. vbi dicitur, quòd in quibuſdam idẽ eſt caro, & carni eſſe, in q̃buſdã aũt aliud eſt caro, & carni eſſe. nam ſemper quod quideſt, eſt vniformiter idem cum eo cuius eſt, quodquideſt. ſi per ſe primo, per ſe primo, ſi per ſe

per

A per non primo, per ſe non primo. Si ſecundum quid, & ſecundum accidens, ſecundum quid, & ſecundum accidens. Iuxta illud Ariſtote. in ſeptimo metaphyſico. tex. commen. 20. ſingulum enim nõ videtur aliud a ſuimet ſubſtantia. Sed iſta poſitio, non videtur eſſe de mente Ariſt. in. 7. metaphyſico. quia intentio ei⁹ eſt in illo loco deſtruere poſitionẽ idearum. Plato autem, propter duo fundamenta præcipue conabatur oſtendere neceſſarias eſſe ideas. Primum quidem erat, propter ſcientiã quæ debet eſſe de inuariabili, & neceſſario obiecto. Secundum autem erat propter generationem ſaluandam, in qua generans, debet aſſimilari genito. Ariſt. aũt primo Poſt. in illo capitu. quod incipit. Vtrum autem idem eſt, aut alterũ quodquid erat eſſe, ab eo cuius eſt quodquid erat eſſe, & eſt tex commen. 20. vſq; ad. 21. deſtruit illam poſitionem, quantum ad primam cauſam. In illo autem capitu. quod incipit. Eorum autem quæ fiunt quædam a natura fiunt, & eſt tex. commen. 22. deſtruit poſitionem idearum quo ad C ſecundam cauſam, oportet igitur ꝙ Ariſtote. ſi contradicit in hoc Platoni, qui ponebat quiditatem hominis, in ſpecie ſeparatam a ſingularibus ſubſtantiis, ad hoc, vt de ſingularibus habeatur ſcientia. & ad hoc, vt ſaluẽtur generationes quòd Ariſtotel. inquirat, vtrum talis quiditas, quæ per diffinitionem exprimitur, ſit idem cum ſubſtantia prima ſingulari, aut ſit ſeparata in actu, vt aſſerebat Plato, & non eſt quærere an diffinitio per ſe primo ſit ſpeciei, aut non per ſe primo, de hoc enim non eſt lis, neque aliquã diſcordia,

Impugnatio.

inter Plato. & Ariſtote. Nam aucto D ritate Porphyr. in cap. de ſpecie. indiuidua autem quæ ſunt poſt ſpecialiſſima, infinita ſunt, quapropter vſque ad ſpecialiſſima a generaliſſimis deſcendentem iubet Plato quieſcere. deſcendere autem per media diuidentes ſpecificis differentiis. Infinita inquit relinquenda ſunt. neq; enim eorum poſſe fieri diſciplinam Et per conſequens propter ſcientiã oſtendit Ariſtotel. non eſſe neceſſarias ideas, inferendo iſtam concluſionem quodquideſt eẽ idem cum E eo cuius eſt quodquideſt, concluſio erit in hoc ſenſu, quod quiditas expreſſa per diffinitionem non eſt ſeparata, & diſtincta in actu a ſubſtantia prima, cuius illa eſt quiditas. vnde in fine illius capituli, iſto modo epilogat, quomodo quidem quodquid erat eſſe idem, & quomodo nõ idem, vnicuique dictum eſt. Et confirmatur, nam Commenta. ſeptimo metaphyſico, in commento 20. introducens intentionem Ariſtote. circa hoc in illo capit inquit. Cũ declarauit, quòd quiditates ſimplices non inueniuntur niſi in ſubſtantiis, & quod per illas ſunt ſubſtãtiæ, vult hic perſcrutari, vtrum iſta F ſubſtantia, quę eſt quiditas, & ſubſtãtia ſingularis, ſcilicet indiuiduum ſubſtantiæ, ſint idem: ita ꝙ quiditas quæ eſt ſubſtantia eius, ſit quiditas ſingularis. & illud ſingulare eſt ſubſtantia, per iſtam quiditatem, aut quiditas rei ſit aliud a re in actu, & ſubdit immediate Commẽ. cauſam iſtius inquiſitionis, dicens, & quæſiuit hoc propter formas quas dicit Plato: q̃m ſm illã opinionem erant quiditates primarũ ſubſtãtiarum, aliæ a primis ſubſtantiis, q̃a ſunt pri

mæ

G mæ ſubſtantiæ etiam exiſtẽs per ſe.
Et iſto modo introducit illum tex-
tum. vnde dicit, & dixit perſcrute-
mur, ideſt cum ſit declaratum, quòd
quiditates ſunt ſubſtantiarum ſin-
gularium, perſcrutemur, vtrum ſub
ſtantia, quæ eſt quiditas, & ſubſtan-
tia ſingularis, ſunt idem, aut non, an
te quàm perſcrutemur de ſubſtãtia,
quam ſignificat diſſinitio, quid ſit,
& inſpicienti totum illud capitulũ.
ad iſtam intentionem loquitur Ari
ſto. & iſta eſt expoſitio Commen. ſi
ne dubio vſq; in finem capituli. vn-
H de in calce comm. 21. inquit. D.d.
Manifeſtũ eſt igitur, ꝙ in rebus pri-
mis, quæ dicuntur per ſe eſſentia cu
iuslibet ſingularium rerum, & om-
ne ſingulare, ſunt idem, & vnum, &
ſunt verba translationis arabicæ,
vbi Commẽ. inquit, ideſt manifeſtũ
eſt igitur, ꝙ quælibet primarũ ſub-
ſtantiarum, eſt idem cum ſua quidi
tate. Et ita ſine dubio philoſophi in
tentio eſt ibi, ꝙ quiditas, quæ per dif
finitionem exprimitur, eſt idem cũ
ſingularibus, quorum eſt quiditas.
Nam vt inquit Boe. ſpecies ſpecialiſ
ſima eſt tota quiditas indiuiduorũ.

I Vnde ſcire debes, ꝙ vt ſcribit Cõ-
men. 1. meta. commen. 27. iſta inſen
ſibilia habent duos modos compre-
henſionis: modum qui non eſt ſciẽ-
tia eorum, ſed imaginatio, & modũ
qui eſt ſcientia eorum: & ſunt intel
lecta vniuerſalia. Iuxta illud Boethii
vniuerſale eſt dum intelligitur, &
ſingulare eſt dum ſentitur. Et ideo
ſecundum ſententiam Ariſtot. qui-
ditas hominis, quæ per diffinitionẽ
explicatur, non eſt aliud quid a ſin-
gularibus hominibus, quorum eſt
Opinio Auer. quiditas. Et tunc melius eſt dice
re iuxta viam antiquam Peripateti-
corum, quàm vbique locorum ſe- K
quitur Commen. quòd in concep-
tis cum materia. ideſt in iſtis genera
bilibus, & corruptibilibus, aliud eſt
quiditas, & aliud eſt eſſentia. vnde
3. de anima. commen. 9. ſuper illis
verbis textus, in quibuſdam idem ẽ
caro, & carnis eſſe, inquit, cauſa pro-
pter quam hæ duæ intentiones non
inueniuntur in omnibus entibus ẽ,
ꝙ quiditas & eſſentia in entibus ſim
plicibus eſt idem, verbi gratia ꝙ eſſe
carnis eſt idem cum carne: quia intẽ
tio carnis in eis non eſt in materia.

Pro quo debes ſcire ꝙ ĩ rebus cõ-
poſitis ex materia & forma, ipſa for L
ma eſt tota quiditas, quia ipſa eſt o-
biectum intellectus, nam vniuerſale
eſt obiectum intellectus, forma au-
tem eſt ſubiectum vniuerſalitatis, vt
dicit Commen. 1. cœli. commen. 92.
& idem philoſophus formam appel
lat rationem, & quod quid erat eē.
Et per oppoſitum quia prima mate
ria eſt primo diuerſa a forma, quia
non eſt forma, nec habens formam.
ideo vt inquit Commen. 12. meta.
commen. 14. non habet aliquam in
tentionem alicuius vniuerſalis intel
lectam ab ea, & ideo ſecũdũ ſe igno- M
ta eſt: vt dicit Ariſt. in. 7. primæ phi-
loſophiæ. te. com. 35. & propter hoc
non eſt quiditas, nec pars quiditatis:
tamen bene materia prima eſt, quæ
dam eſſentia, alia ab eſſentia formę:
ſicut dicit Com. 1. cœli. commẽ. 92.
&. 8. metaph. commen. 8. & 2. phy.
tex. commen. 3. & ibidem com. 12.
& iſto modo materia eſt pars eſſen-
tiæ ſubſtantiæ compoſitæ, vnde ma
teria & forma, ſunt partes eſſentia-
les ſubſtantiæ compoſitæ, & appellã-
tur ab Auer. partes ſm qualitatem,
vt patet primo phyſi. com. 5. Et hoc
dicit

A dicit expreſſe Commen.7.meta.cō. 34 inquit enim, declarando quomodo materia ſe habet reſpectu ſubſtātiæ compoſitæ, Si igitur hoc nomen ſubſtantia dicitur ſimpliciter de materia ſubſtantiæ compoſitæ ex materia & forma, & de forma eius, & de compoſito, tunc forma ſubſtātię dicetur eſſe ſubſtantia rei, cum ipſa declarat eſſentiam eius: materia vero dicitur ſecundum conſiderationem ad ſubſtantiam compoſitam ex materia & forma eſſe pars ſubſtantiæ, ſecundum cōſiderationem vero ad

B ſubſtantiam declarātem eſſeutiam rei, non dicitur eſſe pars ſubſtantiæ, ſed eſſe apparens deferens formam in ſuam diffinitionem, illud igitur, quod diuerſificat eſſentiam a quiditate in ſubſtantiis compoſitis, ex materia, & forma, eſt materia, ſicut vides: & quia in cauſis præciſis, & adæquatis, ſicut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ſic negatio eſt cauſa negationis, vt patet ex primo poſteriorum, inde prouenit, quòd in ſubſtantiis abſtractis a materia quiditas, & eſſentia ſunt idem. Sed cōtra iſtā opinionem, Scotus argumentatur in.7.metaph.quæſtio.16.auctoritatibus, & rationibus. nam Ariſtot.7. metaphy.tex.commen.33. inciſio non pertinet ad diffinitionem, ſed quæ ſyllabæ ad eam, quæ eſt elementorū, ſed elementa pertinent ad materiam, quaſi dicat, ſi ſyllaba diffinitur per elementa, ex quibus componitꝰ: elementa autem reſpectu ſyllabarū reducuntur ad genus cauſæ materialis, vt patet ſecundo phyſic.tex.commen.31. & ita videtur, ꝙ materia ſit de quiditate diffiniti. Item ibidē, ſi anima non eſt animal, tunc dicendum, ꝙ anima nō eſt tota quiditas.

Rōnes Scoti cōtra Auerr. opinionem.

C

ita enim intelligitur ſolutio ſua. Itē contra Platonem, parabola Platonis non bene ſe habet, quia non eſt ſimile de circulo, & homine. ſuperfluum eſt enim auferre materiam a quiditate rerum, quia quædam ſunt hoc in hoc, id eſt forma in materia, ſicut in naturalibus, Item.8.meta. tex. cōmen.6. laudat illos, qui in diffinitionibus ponunt tam materiam quàm formam etiam. Item ibidem tex. commen.9. habet ꝙ omnis diffinitio habet quid, & quale, & oportet hoc eſſe vt materiam, illud vero, vt formam. niſi ergo materia pertineret ad quiditatem, non haberet contra Plato. ꝙ idea non eſt diffinibilis, quia eſt ſola forma, ergo quod diffinitur, vere habet materiam, & formam, & vtrumq; pertinet ad diffinitionem. Item.7.meta.text. commen.33. ratio omnis partes habet & ſicut partes rationis ad rationem, ſic partes rei ad rem. ſicut ergo omnes partes rei exprimunt totam rem, ita omnes partes rationis totam rationem rei. Item ibidem text. com. 4. quando cognoſcitur vnumquodque quid ipſum ſit, ſed impoſſibile eſt cognoſcere perfecte rem, non cognita materia eius. Ergo forma nō eſt tota quiditas eius, qđ habet materiam. probatio minoris. Philoſophus.2.meta.tex.commen.13. ſi ſpecies cauſarum eſſent infinitæ, nihil eſſet cognoſcibile: quia infinita non poſſunt cognoſci: ergo ad cognitionem rei perfecte oportet cognoſcere omnes cauſas. Item.8.metaph. tex.commen.11. ibi de materiali autem ſubſtantia hoc idem plane colligitur. Præterea. Subſtantia habet diffinitionem ſimpliciter non ex additione: vt patet ſeptimo metaphyſic.

D E F

phyſic.tex.commen.17.ergo quicquid ponitur in diffinitione ſubſtātię,pertinet ad quiditatem ipſius,ſed ſexto metaphyſico.tex.commen. 2. in diffinitione rei materialis, debet poni materia,& ſi non eſſet de ratione diffinitionis,diffinitio eſſet ex additione. Item quodquid eſt,eſt illius quod eſt primo ens. & cuius eſt primo eſſe:ſed quod primo eſt, eſt compoſitum.nam.8.metaphyſico. tex.commen.3.vbi diſtinguit ſubſtantiam: dicit quod ſubſtantia cōpoſita eſt ſimpliciter hoc aliquid, &
H ſeparabile primo per ſe exiſtens.ſi ergo hoc verum eſt, ergo quod quid eſt compoſiti ex materia, & forma: hæc Scotus & ſequaces contra Auer.

Defenſio Auer.

Pro defenſione tamen veritatis, animaduerte quod vt ſupra dictum eſt,refert multum apud Peripateticos dicere aliquid eſſe eſſentiam alicuius rei,& dicere illud eſſe illius rei quiditatem in generabilibus,& corruptibilibus. Vnde Commen. in ſeptimo metaphyſico in commen.21 inquit,ſoluendo quæſtionem ſophiſtarum quærentium, vtrùm quiditas hominis,ſit eadem cum homine
I aut aliud ab homine,inquit. & ſolutio eſt,quoniam quiditas hominis, eſt hō vno mō,& non eſt homo alio modo,& eſt forma hominis:& non eſt homo,qui eſt congregatus ex prima materia & forma. Vnde ſumendo hominem pro hominis quiditate,forma hominis eſt homo, ſed ſumendo hominem pro eſſentia illa, quæ eſt quid congregatum,ſeu compoſitum ex materia, & forma, ſic quiditas hominis non eſt homo. Et aduerte vlterius, quòd licet ſecundum Commentatorem materia non ſit pars quiditatis,tamen debet poni in diffinitione ſubſtantiæ, compoſitæ K
ex materia,& forma, phyſicus enim diffinit per materiam, & dialecticus per formam,vt dicit Ariſtot. in primo de anima,in text. commen. 16. vbi Commenta. in commen. habet qui in diffinitionibus ponit materiā & dimittit formam, diminute accipit,ſed qui ponit formam, & dimittit materiam,videtur dimittere aliquod non neceſſarium, ſed non eſt ita,quia forma debet accipi in diffinitionibus,ſecundum diſpoſitiones, in quibus exiſtit. Nec valet ratio adducta per Scotum, quia tunc diffinitio ſubſtantiæ compoſitæ, eſſet ꝑ L
additamentum, quia materia non eſt de quiditate,quia reflecto argumentum. certum eſt, quòd corpus non eſt de quiditate animæ, & tamen ponitur in diffinitione quiditatiua animæ,quia Ariſtotel. ſecundo de anima,text.commen. quinti, diffinit animam dicens,quòd anima eſt actus corporis organici, habentis vitam in potentia. ſed dicimus nos, illam diffinitionem (cum ſit ſubſtātiæ) non eſſe ex additione, licet detur per aliquid,quod non ſit de quiditate diffiniti: tamen eſt neceſſariū M
ꝓ cōpleto intellectu eius, quia forma dicitur relatiue ad materiam, vt a naturali conſideratur, & ideo eſt diffinibilis per illam,ſed quia ex materia, & forma fit vnum per ſe, & ſunt eiuſdem generis. ideo quoties forma diffinitur per materiam, aut materia per formam,non dicuntur iſtæ diffinitiones eſſe ex additione. Sed diffinitiones accidentium copulatorum,quæ dantur per propria ſubiecta, ſunt ex additione, quia ſubiectum eſt in alio genere, & quia ex ſubiecto,& accidente, non fit per ſe

A ſit vnum, & hoc eſt, quod pulchre notauit Commenta. in ſeptimo primæ philoſophiæ.in commen. 17.inquit enim,quòd talia accidentia,aut non habent quiditatem veram, & diffinitionem veram,aut ſi habent, habent alio mõ & ſecũdario, & hoc eſt ita,quoniam ſubiecta talium accidentium, non ſunt, ſicut genera differentiarum,ſunt enim diuerſa ſecundum genus, & ſecundum naturam,quod non contingit in genere, & differentia Neque illud quod cõgregatur ex eis,& ex ſubiecto, eſt vnum in actu,ſicut illud quod congregatur ex genere,& differentia,& B ita etiam eſt de materia cum forma ſi bene aduertis. Præterea. Reflecto argumentum adductum ex. 8. metaphyſi.text commen. 11.&.12. Nam ibi expreſſe colligitur, quòd in diffinitione ſubſtantiæ materialis,habentis omnes cauſas,debent poni omnes cauſæ, ita quòd efficiens, & finis, vltra materiam,& formam, ſed per ſe efficiens,& finis, non ſunt de quiditate,quia ſunt cauſæ extrinſecæ.ergo tales diffinitiones ſunt ex additione,vbi datur ibi exemplum C de homine,qui habet quatuor genera cauſarum, & ille eſt locus clarus contra Burlæum, & ſequaces, qui volunt quòd ad habendam cognitionem perfectam ſimpliciter p diffinitionem,non oportet cognoſcere omnes cauſas,ſed ſolum cauſas intrinſecas, cum tamen idem dicatur eſſe iudicium de cognitione cõplexa,habita per demonſtrationem & p diffinitionem.nam omnis diffinitio,aut eſt demonſtrationis principium,aut eſt demonſtrationis cõcluſio,aut eſt ſolo ſitu variata a demonſtratione,vt dicitur in li. poſte. analyticorum, quia igitur non diſtinxerunt Scotiſtę inter eſſentiam, D & quiditatem, ideo deuenerunt ad hoc,& ita ad omnia argumenta probantia,ꝙ in diffinitione ſubſtantiæ compoſitæ ex materia & forma,debet poni forma,& materia concedẽda ſunt,tamen materia non ponitur quia ſit pars quiditatis, ſed ponitur in diffinitione,tanquam vehiculum deferens quiditatem,quæ eſt forma, quia iſta vt a naturali conſiderãt in quadam relatione conſiſtunt. vnde Com.in.4.phyſic.com.16. inquit,ꝙ ſcire quiditates vltimorum principiorum difficile eſt, & ſcire materiã ſine forma,aut formam ſine mate- E ria,impoſſibile.& ſic etiam Comm. bene concedit,ꝙ illa quæ diffiniuntur vere,ſunt compoſitæ ſubſtantiæ vt patet.7.meta.com. 40. Et concedit ꝙ diffinitio ſubſtantiæ compoſitæ,eſt compoſita ex materia, & forma.vnde 7.meta.37.homo in communi diffinitur per carnes,& oſſa in communi,tamen alia ratione ponitur materia,& alia forma, vt ex dictis patet,& ita etiam patet quomodo anima non eſt animal vno modo,& tamen alio modo,animal ipſa F anima dici poteſt. Reuocamus igitur ſermonem eò vnde diuertimus, & dicamus,ꝙ in conceptis cum materia,aliud eſt quodquid eſt, ab eo cuius eſt quodquid eſt, id eſt aliud eſt quiditas,& indiuiduũ, ſeu aliud eſt eſſentia,aliud quiditas.in abſtractis autem a materia, idem ſunt quiditas, & eſſentia, & præſertim in prima intelligentia, ſicut ſtatim dicam in ſequenti Theoremate.

Propo-

G **PROPOSITIO XL.**

In prima forma, eſſentia eius, eſt quiditas eius, aliæ autẽ formæ diuerſantur in quiditate, & eſſentia quoquo modo.

PRopoſitio eſt Commen. Auer. 3.de anima.in ſolu.3.q.in com. 5.& in libro deſtruct.deſtruct.in diſput.6.in ſolut.6.dub.vbi inquit. ꝙ prima cauſa eſt quiditas abſoluta,& omnia alia a prædicta quiditate,qui
H ditatem habent. Pro cuius intellectione,animaduerte vnum quod ſcribit Auer.in præallega.loco.3.de anima,ꝙ ſicut eſſe ſenſibile diuidit in materiam,& formam. ſic eſſe intelligibile diuiditur in aliquid conſimile materiæ,& in aliquod conſimile formæ.Nam vt ſupra notaui tibi, iſta ſunt duo extrema latitudinis entium,prima forma,& prima materia.Et ſicut prima forma (quæ eſt Deus glorioſus) retinet ſupremum gradum,in genere actus: ſic prima materia,retinet ſupremum gradum in genere potentiæ. Nam vt ſcribit
I Commen.in fine libri de ſubſtantia orbis,potentia habet gradus, & materia habet gradus, & quia actus, & potentia ſunt differentiæ oppoſitæ, vt patet nono primæ philoſophiæ. tex.commen.1.ſic etiam actus, habet gradus,& forma habet gradus. Vnde ſicut materia eſt ſubſtantia, q̃ eſt in pura potentia,quia non eſt actus,nec habens actum, quia nõ eſt forma,nec formatum, ſic prima forma eſt purus actus, ita ꝙ non eſt potentia,nec habens potẽtiam, loquor autem de potentia quæ paſſiua eſt, & atteſtatur materiæ,& imperfectio

Deus retinet primũ gradũ pfectiſſimũ i gne actus mã vero i gñe potentiæ.

ni.Vnde Com.in nono.1.philoſophiæ.com.2.inquit ꝙ ſicut in diffinitione cuiuslibet potentiæ paſſiuæ, K
ſumitur diffinitio potentiæ paſſiuæ primæ materiæ, ſic in diffinitione cuiuslibet potentiæ actiuæ, ſumitur diffinitio actionis primę formæ.iſta enim ſunt duo extrema, iuxta illud etiam beati Aug.in.12.libro confeſſionum.Duo domine feciſti, vnum prope te,& aliud prope nihil.neceſſe eſt autem, ꝙ omnia media ĩter purum actum,& puram potentiã, participent naturã extremorũ, & quod ſint compoſita ex actu, & potentia, L
ſed diuerſis modis, ſicut diuerſa eſt natura iſtorum mediorum. nam diſtantiæ entiũ ſunt valde diuerſæ, vt aſſerit Com.in.2.cœli & mundi. in com.63.vnde in oĩbus intelligentiis citra primam eſt aliquid ſimile materiæ,& hoc eſt potentia, quæ dicit priuationem alicuius actualitatis,& perfectionis.Nulla enim intelligentia,præter primam, continet totam perfectionem,poſſibilem reperiri in habitu entis,licet quælibet cõtineat tantã,quanta eſt ſibi competẽs,quia in æternis, non differt poſſe ab eſſe ſm philoſophos,& ideo dicit Com. 5.meta.in ca.de perfecto, ꝙ ſolum M
primũ principiũ,qđ eſt Deus glo.eſt ens ſimpliciter perfectum, quia nulla pfectio ſibi deficit,nec vt tale ens: nec vt ſimpliciter ens,ſed aliæ intelligentiæ,ſunt entia perfecta in genere,quia vnaquæq; habet tm̃ de perfectione,prout natura ſua eſt capax. Et licet intelligẽtia Saturni(vt talis) omnem perfectionem, quam potuit conſequi in propria forma, ab æterno habuerit, & vt ſic dicatur eſſe perfecta, ratione qua talis.ſi tamen conſiderata fuerit vt ens, reperitur

A ritur priuata aliquo gradu perfe-ctionis. licet enim ſit perfecta ĩ ſuo proprio genere, non tamen eſt per-fectiſſimum ens,quia non habet tã-tam perfectionem, quantam habet prima à qua dependet, & ſic in ſuo eſſe inuenitur compoſita ex actu & potentia,non tanquam ex poſitiuo, & poſitiuo. ſed tanquam ex poſiti-uo, & priuatiuo, ſicut bene dixit in hoc. Henr.de Gand.in quibuſdam q̃onibus formatis ab ipſo, de ſim-plicitate Dei. & in quolibetis quoli. 4.q.16. & poſt ipſum Sco. in.8.diſt. primi.q.2. vnde talis potẽtia in ab-

Cópõ ĩ in telligẽtijs ex põa & actu ñ eſt ex poſiti-uo & poſi tiuo, ſed ex poſiti-uo & pri-uatiuo.

Henric.de Ganda. & Scot.

B ſtractis inuenta, nõ dicit aliquid rea le, quia nihil in eis eſt vere poſſibi-le, vt dicit Cõm. in.2.cœli & mundi, cõ.34. Nam poſſibile in æternis eſt neceſſarium,& hoc fuit etiã de men te Philoſophi. in. 9. primæ philoſo-phiæ tex.com. 17.vbi habet. eſt aũt nihil potẽtia ſempiternum, ſed iſta potentia eſt logica, & eſt ens ratio-nis,quia dicit ſolam non repugnan-tiam.quia intelligentiæ Saturni in-quantum ens,nõ repugnat quod ſit perfectior,q̃ eſt,ſicut dicimus, ꝙ tal pa inquantum animal, poteſt vide-re,cum tamen talis potentia in tal-

C pa,nihil reale ponat,ſed ſolam non repugnantiam, & eſt potentia talis logica,quæ nihil aliud eſt, q̃ reſpe-ctus quidam,cauſatus à ratione, ex non repugnantia terminorum, in-quantum non repugnant. vnde nõ poſuerunt Philoſophi aliquam rea-lem compoſitionem,in talibus intel ligentiis,niſi forte in anima intelle-ctiua, propter ipſam eẽ vltimam in gñe abſtractorum,vt teſtatur Cõm. in.3.de anima.in cõmen. 19. & 12. meta.com.17. & videtur eſſe ſenten tia Ariſt.in.3. de anima. ſine dubio.

Potentia logica.

In oĩb⁹ ĩ-telligẽtijs pter aĩam intellecti-uã nõ eſt realis cõ-poſitio ex potẽtia & actu.

in tex.c.17.vbi vult ꝙ in omni natu ra in qua eſt vnum,quod eſt omnia fieri, oportet eſſe alterum, quod eſt omnia facere. Et aduertẽ ex hoc, ꝙ potentia illa, quæ inuenitur in aliis intelligentijs,citra primam, non eſt potentia illa quæ cum actu diuidit ens inquantum ens. vt ſubtiliter de-duci poteſt. nam certũ eſt, quod ens quod diuiditur in.9.metaph.per põ tentiam,& actum,eſt ens extra ani-mam. nam Ariſt.in fi.6.primæ phi loſophiæ abiecit à cõſideratione di-uiſim,ens per accidens: quia non ha-bet cauſam terminatam, & ens in anima,quia eſt ens diminutum,& ꝑ

D

E cõſequẽns ens ſm ſe, & extra aĩam retinuit,qđ diuiſit per tres primas di uiſiones,videlicet in ſubam, & acci-dens,& de iſta pertractat in. 7. & in 8.primæ philoſophiæ: Et ſecũda di uiſio fuit,pẽr potẽtiam,& actum. & hanc proſecutus eſt in.9.prime phi-loſophię. Et tertia diuiſio eſt,ꝑ vnũ, & multa. & iſtã proſequitur in.10. primæ philoſophiæ.& hoc expreſſit Cõm.ſuccincte in prologo.7. meta. & ita potentia,& actus,ſunt differen tiæ,diuidentes ens extra aĩam,quod deſcendit in.10. ꝑdicamenta. actus enim talis,& potẽtia ſunt principia.

F 10.prędicamentorum, quia res cu-iuslibet prędicamenti,quandoq; eſt potentia,& quandoq; in actu,vt pa-tet.12.metaph.com.26. Ideo Cõm. tenuit nullum æternum eſſe in præ dicamento, & ita ſm Philoſophos, cum potentia iſta in alijs intelligen tijs nihil reale ponat, ſequitur ꝙ iſtã compoſitio in eis, ſit ſm rationem, & ſunt ex actu & potentia, tanq̃ ex poſitiuo & priuatiuo, priuatio autẽ ſm Philoſophos, non dicit aliquod reale, ſed ſolũ eſt ens rationis. vnde

Theore. I Cõm.

G Com. 1. phyſi. com. 79. priuatio nõ eſt accidens, nedum vt ſit ſubſtãtia, & in hoc diſcrepo à Diuo Tho. qui tenuit oẽm creaturam eſſe compoſitam ex actu & potentia, tãquam ex poſitiuo, & poſitiuo, ſtando in principijs Ariſto. quia in æternis non eſt potẽtia vere, & ſi dicatur, ꝙ hoc eſt cõtra Ariſt. in. 9. primę philoſophię. tex. com. 1. vbi habet ꝙ potentia, & actus, ſunt ĩ plus quàm eorum, quæ dicuntur ſecundum motum ſolum. Dico ꝙ verum eſt, ſed vide quid ſequitur in tex. ſeq. vbi vult, ꝙ licet in immobilibus vt in mathematicis re

Opi. diui Tho. in. 1. par. ſum. q 3. art. 4. & in 2. cõtra genti. c. 49.

H periatur potentia, tamen vt inquit, illa potentia eſt metaphoricæ dicta, & excludit eam à cõſideratione ſua, & per conſequens vult, ꝙ potentia illa de qua loquitur, vt de differentia entis, ſit potentia realis, & talis ſecluditur ab ipſo ibidem. tex. com. 17. à ſempiternis. ſi loquamur igiẗ de alijs intelligentijs, citra primam excepta anima intellectiua, in qua pono præſertim in via Auer. veram compoſitionem, ex intellectu poſſibili, & agente, vt declaraui in. 12. meta. ſuper com. 17. in ſpeciali quadã quęſtione mea, contra modernos, ponẽtes intellectum agẽtem, eſſe Deum..

I Dico ꝙ in talibus, eſt compoſitio ex actu & priuatione, & hoc in ſimili legitur in ſacris eloquijs, apud Eſaiam prophetam dicentem, & in angelis ſuis repperit prauitatẽ. Si vero loquamur de generabilibus, & corruptibilibus, in quibus eſt compoſitio vera, ex materia, & forma, in talib⁹ eſt compoſitio ex potentia, & actu, tanquam ex poſitiuo, & poſitiuo, & vbi iſta inuenitur, inuenitur prima, ſed non econtra in via Ariſt. vt patet bene ſpeculanti in hoc. vnde potentia, in iſtis, quæ ſunt, hic, licet importet

K priuationem, iuxta illud Cõmen. 9. metaph. com. 3. dicere aliquid eẽ in potẽtia, eſt dicere aliquem modum priuationis, tamen non potentia vltra priuationẽ, ponit aliquid ex natura rei, quod eſt ſubſtantia, & entitas quędam. Vnde Cõm. primo phyſic. com. 79. inquit. ens in potẽtia eſt cui accidit priuatio, & nõ eſt in ſubſtantia eius. ĩpoſſibile enim eſt compoſita compoſitione reali, non conſtare ex principijs cõponentibus realibus. vnde Philoſophi probauerunt tam formam, quàm materiam, eſſe ſubſtantias, quia ſunt partes ſubſtã-

L tiæ cõpoſitæ, & ſubſtantia non componitur ex non ſubſtantijs. Sed dices, propter quid iſta quæ ſunt hic, ſunt compoſita ex potentia, & actu, tanquam ex poſitiuo, & poſitiuo, intelligentiæ autem citra primam, & vltimam, ſunt compoſitæ ex potentia & actu, ſicut ex poſitiuo & priuatiuo: vltima autem, inter abſtractas intelligẽtias, eſt compoſita etiam ex potentia & actu, tanquam ex poſitiuo & poſitiuo? præterea iſta compoſitio, ſi ſecundum rem eſt in anima ĩtellectiua, quomodo diuerſa eſt ab illa quę eſt in iſtis generabilibus?

M nam vt inquit Cõm. 12. metaph. in com. 39. omne compoſitum eſt nouum. Ad hæc reſpondetur, ꝙ à primo principio omnia emanant, ſm ꝙ apta nata ſunt emanare, ſm proprias rationes formales. vnde, primo cœli. tex. com. 100. A primo cõmunicatum eſt eſſe, & viuere omnibus, his quidem clarius, his vero obſcurius. latitudo enim entium, in participando hanc intentionẽ, eſt res ampla valde. Ad aliud dico, vt inquit Cõm. ꝙ compoſitio animæ intelle-

A ctiuæ, quæ eſt in medio abſtractorum,& corporalium:eſt enim in cõfinio æternitatis, & temporis: habet compoſitionem ex materia intelligibilium,quæ eſt alia à materia ſenſibilium, quia materia ſenſibilium recipit formas diuerſas, & iſtas, ſed intellectus poſſibilis,qui eſt materia intelligibilium, recipit formas vniuerſales,& recipit ſpiritualiter,vt dicit ipſe in. 3. de anima, in com. 5. & 28. compoſitio autem iſtorum,quæ ſunt hic,eſt alterius rationis,& multę ſunt alię dñæ,quas breuitatis cauſa omitto. Redeamus igitur ad propoſitum Theorema, & dicamus ꝙ illud quod in iſtis generabilibus, & corruptibilibus,diuerſificauit eſſentiam à quidditate,fuit vera materia. in abſtractis autem à materia, cum in omnibus,citra primam ſit potentia,potentia autem habet reduci ad materiã,vt dicit Cõm. 12.metaphy. com.26.& quia materia alia eſt ſenſibilium,alia intelligibilium. materiæ autem intelligibilium, eſt intellectus poſſibilis:ideo illa potentia in intelligentijs, reducitur ad intellm̃ poſſibilem,& ideo Cõm. dicit. 3. de anima. in ſolutione tertiæ. q. & in com. 14. ꝙ in omnibus citra primã intelligẽtiam, eſt natura intellectus poſſibilis,modo declarato. ſicut igitur vera materia, diuerſificauit vere quidditatem ab eſſentia,in iſtis quę ſunt hic,ſic illud quod ẽ ſimile materiæ,in intelligentijs, diuerſificauit quoquo modo in omnibus,citra primam quidditatem ab eſſentia.Ĩ prima autem,quia eſt act⁹ puriſſimus, cui omnino nulla eſt ad mixta potentia. non.n.eſt in ea materia, nec ſimile materiæ. Sic igitur intelligis, q̃ſo in prima forma quidditas eius,

Declaratio theorematis ſuccincte. B

C *In oib⁹ citra primã intelligentiã eſt nã intell's poſſibilis.*

eſt eſſẽtia eius, oẽbus modis. in alijs D aũt,citra primã, quidditas differt ab eſſentia,quoquo mõ, quia in eis eſt cõpoſitio aliqua, & quia nõ eſt ſm̃ rem,ſed ſm̃ rõnem, ſic quoquo modo differt in talibus quidditas ab eſſentia. quia ſm̃ rationẽ. q̃uo autem omne compoſitum ſit nouum in ſequenti Theoremate dicam ſtatim.

PROPOSITIO XLI.

Omne compoſitum eſt nouum.

PRopoſitio iſta eſt Auer. 12. met. com. 39. & in libro deſtructionum in diſput. 3. in ſol. 19. dub. vbi dicit, ꝙ omne cauſatum poſſibile. E Dicunt quidam, ꝙ intelligitur, vel quo ad ſubſtantiã, vel quo ad accidentia, vnde cõpoſita gñabilia, ſunt noua quo ad ſubãm,& quo ad accidentia. Cõpoſita autem ęterna,ſunt noua quo ad accidentia tm̃. vnde dicunt, ꝙ in corporibus cœleſtibus, in quibus eſt aliqua cõpoſitio, eſt nouitas quo ad accñtia, ſic etiã in anima intellectiua in qua eſt cõpoſitio, ex intellectu agente,& poſſibili, eſt nouitas, quo ad intellectionem. Sed iſta poſitio, niſi aliud dicatur, ſtare non poteſt, quia vt ſupra patuit, in alijs intelligentijs citra primã, & citra animam intellectiuã, eſt aliqua compoſitio ex potentia,& actu,& tamen in talibus nulla prorſus eſt nouitas, nec quo ad ſubſtantiam (hoc clarum eſt) nec quo ad accidentia, quia in talibus nullum accidens eſt; vt ſcribit Commen. 12. metaphyſi. com. 25. Ioan. autem de Gandauo, dixit, quandoq; gloſſando nouitatem, pro dependentia, ita ꝙ omne compoſitum eſt nouum.i.eſt dependẽs. Sed hoc eſt abuti vocabulis. nã põt eſſe dependentia, ſine nouitate,

Impugnatio. F

Poſitio Ioannis.

Impugnatio.

G vt patet ex.2.cap. de ſubſtantia orb. & primo metheor.ad principiũ.vbi dicit Philoſophus, ꝙ oportet mundum iſtum inferiorem, ſuperiorib⁹ lationibus eſſe cõtinuum, vt omnis eius virtus inde gubernet. & 12.primæ philoſophiæ.tex.cõmen.38.loquens de Deo inquit: ex tali principio cœlum,& natura dependet. Amplius illa gloſſa,non eſt ad mentem, nec ad propoſitum Cõm.ibi (vt declaraui)& ſicut cuilibet ſpeculanti, pateré poteſt. Amplius Cõm. dicit omne compoſitum eẽ poſſibile,vbi aliquãdo dicit,omne cõpoſitum no

H uum eſſe. nunquã autem dixi tcom poſitum ſumi pro dependente, licet verum ſit,omne compoſitum depẽdere à principijs cõponentibus. Moderni autem, declarantes hoc in diſputat.3.in lib.deſtruct.in ſolut.19. dub.inueneriit duas vias. Prima via eſt,ꝙ duplex eſt vniuerſale videlicet per eſſentiam,ſicut eſt intellectus agens,& quælibet abſtracta ſubſtantia,quia talia non ſunt abſtracta à materia,quia mens auferat ea à materia,& à conditionibus mãæ, aliud vero eſt vl'e participatiue, ſicut ſunt formæ rerum naturalium, quæ ſm

Modernorum pô.

I eſſe ſunt ſingulares: attamen participando lumen intellectus agentis, ſunt ſm modũ,vl'ia ſeparata ab hic, & nunc,& reliquis cõditionibus materiæ,& tunc dicunt,ꝙ vl'e participatiue eſt minus abſtractum,ꝗ vl'e per eſſẽtiam,quia ſuam abſtractionem non habet,niſi ab vl'i per eſſentiam, conſtat aũt,ꝙ tale vl'e participatiue, in nullo poteſt eſſe ſubiecto,nec vniuerſali, nec particulari, niſi eo modo,quo cognitum eſt in cognoſcente,& ideo multo magis oportet dicere,ꝙ intellectus,non vnit agens,poſ

K ſibili ſubiectiue, ſicut forma materiæ,ſicut vl'ia ſm modum.ſ.mãlia, non poſſunt vniri ei, nec alicui ſubiectiue, propter eorum vl'itatem, & abſtractionem, quam habent ab intellectu agente, & ſic aſſerunt apparere peccatum Ioannis, aſſerentis animam intellectiuam, cõpoſitam eſſe ex intellectu agente,& poſſibili. & ideo dicũt, ꝙ omne compoſitum eſt particulare,ex actu particulari,& potentia indiuidua,& ideo omne tale eſt nouum, generabile, & corruptibile. Potuiſſet confirmare hoc,ſatis ad propoſitum,per auctoritatem

L Auer.12.met.com.17.vbi ſcribit,& ideo intellectus de intelligẽtia agente,& eius loco,& proſperitate eius,ex ipſa quę eſt potentia,eſt quaſi locus huius intellectus,nõ quaſi materia. Sed iſta prima via,ſtare non poteſt, quia Cõm.in.3.de anima. com.14. inquit.ꝙ iſta nomina,potentia,& receptio,& perfectio,modo æquiuoco dicũtur in abſtractis,& in rebus materialibus,diuerſitas enim iſtius intentionis.ſ.receptionis,quę eſt in intellectu,à receptione quæ eſt in rebus materialibus,res eſt,ad quã ducit ratio.vnde non eſt opinandum,

Impugnatio primæ viæ.

M ꝙ ipſa materia ẽ cauſa receptionis, ſed cauſa receptionis trãſmutabilis, & eſt receptio huius ſingularis,cauſa autem receptionis ſimpliciter,eſt iſta natura.& ex hoc modo fuit poſſibile,ꝙ corpora cœleſtia reciperent formas abſtractas,& intelligerent eas, & fuit poſſibile,vt intelligentiæ abſtractæ perficerentur per ſe adinuicem,& ſi non, non eſſet poſſibile vt illic intelligeretur recipiens, & receptibile,vnde quod eſt liberatum ab hac natura,eſt primum intelligens. Amplius.2.cœli, com.3. inquit. loquens

A quens de corpe cęleſti,& forma eius. recipiens autem iſtam formā, quod adunatur cum ea,eſt corpus cęleſte, incorruptibile, ad quod ſequuntur dimenſiones corporales,& alia accidentia quæ in eo inueniūtur,& ideo in eo forma & formatum,ſunt idem numero: ſed ſm diſpoſitionem magis diminutam,quā ſit adunatio recipientis,& recepti,in forma abſtracta,& cauſa iſtius adunationis,inter iſtam formam,& ſuā materiam eſt, quia non cohæret ſuæ materiæ, mediantibus dimenſionibus, ſicut formæ generabiles,& corruptibiles. Ex

B quibus verbis clare colligitur, ꝙ licet in intelligentijs non ſit receptio, quæ fit per materiam,quæ eſt cauſa receptionis ſignatę,ſicut eſt materia rerum ſenſibilium,eſt tamen ibi receptio,quæ fit per intellectum poſſibilem, qui eſt mā intelligibilium: nam vt ſcribit Cōm.3. de aīa. com. 5. in ſol.3.q.ſicut eſſe ſenſibile diuiditur in duo videlicet, in materiam, & formam,ſic eſſe intelligible diuiditur in duo,videlicet in aliquid ſimile materiæ,& ī aliquid ſimile formæ,&vt inquit Cōm.illa adunatio eſt longe perfectior,quā ſit illa quæ

C eſt inter orbem,& ipſam intelligentiam,quia maior vnitas reſultat ex compoſitione, qua vnus intellectus inferior recipit ſuperiorē, quam ſit illa,in qua cœlum recipit intelligentiam, maior.n.eſt affinitas intellectus cum intellectu, & rei incorporeæ cum re incorporea,quàm corporis cum intellectu, & ad auctoritatē Auer.12.metaph.cō.17. dico,ꝙ pro quanto intellectus poſſibilis non recepit agentem,ſicut materia quæ eſt hic, recipit formam, rectius dicitur locus,quā materia: nam forma quę

D eſt hic, educitur de potentia materiæ,& eſt conſtituta in eſſe per materiam, quia colligetur materiæ, mediantibus dimēſionibus interminatis,& recipitur per conſequens ſignate,quæ tamen non ſunt in receptione intellectus poſſibilis,reſpectu intellectus agētis,& ſic quo ad hoc, rectius dicitur locus, quā materia, tamen intellectus poſſibilis bene recipit intellectum agentem, ſicut perfectibile recipit ſuam perfectionem, & ex tali adunatione reſultat verius vnum,quàm ex materia & forma: in omni.n. compoſitione deuenire oportet ad aliquam vnitatem. Se-

E Sc̄da Moder. expō. cūda expoſitio eius, eſt, quam dicūt eſſe de mente Philoſophi in.13.metaph. Nam omne factum, & cauſatum,fit & cauſatur ſm modum ſui eſſe. Effectus.n.non pullulat,niſi ſicut eſt poſſibilis in natura entis, in hoc.n.differt ſimplex à compoſito, quia ſimplex ſtatim eſt id qđ eſt,vt patet in fine.8.meta.cōpoſitum autem habet eē in vnione partium, & colligatione inuicem, & ideo oportet quod modus ſui eſſe,ſit ſm colligationem earum inuicem, ideo cauſans compoſitū,debet colligare partes inuicem,aliter factio eius, nō dif-

F ferret à factione rei ſimplicis. modo apparet,quod non ligantur niſi illa quæ in ſui natura nō ſunt ligata, & vnita,quoniam aliter agens eſſet ocioſum,ergo oportet,ꝙ natura partium ſit nō de ſe in colligatione conſiſtēs, modo partes,quæ in ſuis naturis non cōſiſtunt in colligatione,earum,ſine dubio poſſunt eſſe in oppoſito colligationis.ſ.ſub diuiſione, & ſeparatione: & ex his ſequitur,ꝙ oē compoſitum,eſt ſolubile in ſui natura,quoniam partes eius ſunt ſolubiles,

G biles,& in ſuis naturis nõ conſiſtentes in colligatione, & tunc formant rationem in forma ſic,omne cõpoſitum colligatũ ex partibus, in quarum natura non eſt colligatio, & compoſitio, eſt ſolubile, & colligabile,& omne compoſitum tam vniuerſaliter, q̃ particulariter,eſt cõpoſitum ex partibus,in quarum natura non eſt colligatio,& cõpoſitio. ergo oẽ cõpoſitum eſt ſolubile, & colligabile: tunc vltra, omne compoſitum colligabile:& ſolubile, eſt gñabile, & corruptibile (vt eſt manifeſtum per ſe) & oẽ cõpoſitum eſt ſo-
H lubile,& colligabile(vt dictũ eſt)ergo oẽ cõpoſitum ſimplr̃,& nouum, gñabile,& corruptibile, ideo oẽ cõpoſitum,eſt nouum(vt dicunt)& eſt via firmiſſima, & demonſtratiua,& eſt Ariſt.in prędicto loco, & reſumẽtes ſuam opinionẽ dicunt, ꝙ omne compoſitum ex diuerſis rebus, eſt ſine dubio nouum,verum compoſitum ex duobus modis quoddam ex diuerſis rebus realr̃ diſtinctis,quoddam vero,ex perfectione,& priuatione quadã maioris perfectionis,ſicut reperitur in omnibus citra primam, tunc dicunt quod omne compoſi-
I tum eſt depẽdens, & habet cauſam, & hæc eſt vniuerſalis, tam in compoſito primo modo,q̃ in compoſito ſecundo modo,ſed loquendo de cõpoſito primo modo,omne compoſitum eſt nouum ſimpliciter, & ad argumẽtum de anima intellectiua, dicit ſe dixiſſe in libro de intellectu, quod in ea nulla eſt compoſitio niſi ſecundo modo, non primo modo: nam intellectus agens, & poſſibilis, non ſunt duæ res,ſed duæ operationes. Sed iſta ſecunda via,tanto magis increpanda occurrit, quãto quod errorem quem in ſe continet, aſcribit Ariſt. K Nos enim non deſcendimus in contradicendo ſermonibus iſtius viri, niſi propter amorem veritatis, ſicut Philoſophũ decet: nam multos tempore meo, ſcripta iſtius hominis in graues errores: & manifeſtiſſimos detruſerunt,ſuum enim ſtudium eſt in cõtradicendo patribus antiquis, & ſcribere,quicquid in buccam venerit: iuxta illud Ariſt. in primo de generatione: & corrup. tex. com. 7. Qui autem ex multis ſermonibus indocti,exiſtentiam entis intuentes,& ad L pauca reſpicientes, de facili enunciant. Dicimus nos ꝙ Ariſt. ibi argumentatur contra antiquos, ponentes entia mathematica ſeparata ſecundum eſſe a ſenſibilibus: & inquit.ꝙ impoſſibile eſt tales naturas ſeparatas eſſe a ſenſibilibus,ſi enim erunt ſeparata ſolida: præter ſenſibilia,ab his altera, & priora ſenſibilibus palam,& præter ſuperficies alteras, neceſſarium eſt ſeparatas ſuperficies,& puncta,& lineas, eiuſdẽ eſſe rationis: ſi autem hic palam præter ſolidi mathematici ſuperficies,& lineas, aliæ ſeparatæ. priora M enim compoſitis ſunt incompoſita, & cætera quæ ſequuntur. vnde ad imaginationem antiquorũ,põnentium mathematica corpora ſeparata, ſecundum eſſe a ſenſibilibus, ſequuntur illa inconuenientia,ſed nõ fuit intentio Ariſt. ſm mentem propriam, ꝙ gñationes naturales fiant illo modo,ſicut fingit iſte bonus vir, quod agens naturale colligit partes quarũ natura cõſiſtit: in non colligatione:hoc.n.eſt imaginari. quod gñationes ſubſtantiales ab agẽte naturali proficiſcantur,queadmodum genera-

Impugnatio ſecundæ expoſitionis.

A generationes rerũ artificialiũ fiunt ab artifice, vbi vna tabula in arte natiuifactiua, quæ erat ſeparata ab altera, colligatur cum altera tabula, mediante clauo, & iſta imaginatio eſt vana: nam materia prima, cũ ſit ens in pura potentia, nõ inuenitur in eſſe, quod habet extra aĩam: ſeparata a formã. vnde Commen. 3. cœli & mundi. com. 29. inquit. ens in potẽtia: nõ inuenitur niſi I ente in actu, & ſi ſepararetur, eſſet ens & differentia inter eſſe in potentia, & non eſſe; eſt quia nõ eſſe, non eſt in actu ens; neq; in aliquo in actu non diſtincto B ab eo, & hoc intendimus in hoc loco, cum diximus de prima materia, quod nõ eſt ens in actu, & eſt ens in ente in actu, non diſtincto ab eo. ſimiliter etiam forma materialis, ſecũdum ſuam rationẽ, nõ inuenitur. ſeparata a materia, q̃a ſeparatio eius a materia, eſt eius corruptio: vnde Cõ. 3. cœli. cõ. 31. oſtendens differentiam inter elemẽta quæ ſunt corpora, ex quibus conſtant mixta, inter & elemẽta, quę non ſunt corpora, vt prima materia & forma. inquit. & debes ſcire, ꝙ elementa hæc de quibus perſcrutatur: ſunt alia ab C vniuerſalibus: de quibus perſcrutatus fuit in primo phyſi. illic. n. declarauit elemẽta vniuerſalia corporum ſimplicium, & cõpoſitorũ. ſ. primã materiam, & formam. hic aũt declarare intendit, elementa corporũ cõpoſitorum tantum, quæ ęquiuoce dicuntur elementa cũ il is: qm̃ cum compoſitum diuiditur, nõ exiſtunt in actu, forma. n. corrũpitur: & materia induit aliã formã. Amplius Cõ. 12. diuinorũ. com. 18. inquit agens nõ congregat inter duo, in rei veritate: ſed eſt extrahẽs illud quod eſt in potentia, ad actũ, & quaſi congregat inter potentiã & actum, ſcilicet inter materiã, & formã: ſecundũ D quod extrahit potentiam ad actum, non deſtruendo ſubiectum recipiẽs potentiã, & tunc efficiuntur in cõpoſito duo. ſ. materia, & forma. vnde intentio Ariſt. contra Platonẽ. 7. meta. tex. com. 23. & infra, eſt ꝙ illud quod per ſe g̃natur, & per ſe fit, eſt ſynolon. i. ſimul totum, videlicet cõpoſitũ, & materia, & forma nõ generantur, nec fiunt niſi per accidens, vnde Cõ. ibidem cõ. 26. ſuper illis verbis, in tex. & hoc nõ eſt aliud. inquit. i. & non facit aliquod vnum E in aliquo. verbi gratia formam in ſubiecto, quoniam manifeſtum eſt, ꝙ ſi facit, facit ex alio aliud, nõ aliud in alio: facit enim ex materia formatũ, non in materia formã: non fuit igitur opinio Ariſt. ꝙ g̃natio naturalis: fiat ab agente naturali, quia colligat naturas, quarum ratio conſiſtit in eſſe non ligato. & quarũ ratio conſiſtit in eſſe ſeparato: & diſſoluto, quia hoc facit credere g̃nationes naturales, aſsimilari artificialibus, quod eſt maximum inconueniens: vnde Cõ. 12. meta. cõ. 2. F ſuper illis verbis tex. etenim ſi totũ quoddã omne ſubſtantia eſt, prima pars. & ſi eo quod eſt conſequenter; & ita primum ſubſtantia, deinde qualitas, aut quantitas, recitans expoſitionem Themi. inquit. ſed ipſe intellexit de vniuerſo tres modos; aut uniuerſum cõpoſitum ex partibus conſimilibus, adunatis adinuicẽ, aut contangentibus ſe vt corpora artificialia, aut ſegregatis, vt pars ciuitatis, & exercitus, & reprehendens ipſum in hac expoſitione inquit, & hæc additio eſt ſuperflua, nullus. n.

G existimat, ꝙ partes entis q̃ sunt decē prędicamenta, sint contangentes se, aut segregatę in loco, & ita ego dico, ꝙ nullus Peripateticorum imaginatur quod gñatio naturalis, ab agēte naturali fit, quia materia & forma, quæ sunt solutę, ligentur, & copulentur adinuicem, nulla enim est ligatura, nullum gluten, nullū deniq; vinculum, inter materiam, & formam: nam vt scribit Arist. 8. meta tex. cō. 15. ideo ex materia & forma, fit per se vnum, quia illud est potentia, & hoc est actus, & huius nulla est ratio intrinseca, à rationibus intrinse-
H cis istorum simplicium. vnde vt concludit, quare nulla alia causa, nisi vt quasi mouens, ex potētia ad actum. Amplius in eo, ꝙ dicit, quod omne compositū ex diuersis rebus, est simpliciter nouum, falsum est: nam ſm Auer. in principio libri de substātia orbis, corpora cœlestia sunt composita ex duab⁹ naturis, videlicet ex natura agente motum, & ex natura recipiente motum, sicut corpora genęrabilia, & corruptibilia, componuntur, & tamen corpora cœlestia non sunt simpliciter noua, Amplius, ꝙ
I dicit de anima intellectiua, quod nō sit vera cōposita ex duabus substantijs, realiter distinctis, falsum est, & contra Arist. & Cōm. 3. de anima, com. 17. vbi volunt quod in omni natura sunt tria, scilicet agens, & patiens, & factum, & Cōm. 12. meta. com. 17. expresse dicit, vbi recitauit opinionem Alexan. & Themistij, de intellectu agente materiali, & intellectu in habitu, nos autem iam perscrutati sumus de istis duabus opinionibus, in libro de anima, & diximus, quòd intellectus agēs est quasi foꝛa in intellectu materiali, & quod ipsa agit intellecta, & recipit ea se- K cundum intellectum materialem, & ꝙ intellectus materialis non est generabilis, neque corruptibilis, & declarauimus illic, quod hæc est sententia Arist. & ꝙ intellectus in habitu, idest speculatiuus, habet partem generabilem, & corruptibilem, illud autem quod corrumpitur, est actio eius, in se autem non corrumpitur, & ꝙ ex extrinseco intrat nos. Amplius Cōm. 3. de anima. com. 4. mouens obiectionem contra Philosophum, ꝙ anima intellectiua sit actiua, & non passiua, quia obiecta extrinseca non mouēt ipsam nisi post L quam mens aufert, vel abstrahit ea à materia, soluendo dicit, secundum igitur quod intellecta mouent eam, est passiua, & secundum quod, mouentur ab ea, est passiua. & ideo dicit Aristot. post. 1. in tex. com. 17. quod necesse est ponere in aīa rōnali has duas differentias. s. virtutem actionis, & virtutem passionis, & dicit aperte ꝙ vtraq; pars non est generabilis, neq; corruptibilis, vt post apparebit. & est in tex. com. 19. vbi expresse Arist. dicit intellectū agentem esse abstractum, & Cōm. p longum processum, ostendit eadē rōne M intell'm materialem esse abstractū, & ꝙ isti sunt realiter distincti: nā vt inquit ibi Cōm. quēadmodum non scimus multitudinē intellectuum abstractorū, nisi p diuersitatem actionum eorū: ita etiam non scimus diuersitatē istius intellectus materialis, ab intellectu agente, nisi p diuersitatem suarum actionū. Amplius in quo differt opinio Auer. ab opinione Them. & Theophrasti, nisi ita ponat vt diximus? nam vt scribit. 3. de anima. com. 5. & 20. Themist.

&

A & Theophraſtus voluerunt (vt ſibi aſcribit ipſe) ꝙ intellectus agens, & intellectus materialis, & īellectus in habitu, ſunt vnus intellectus ſubiecto, & ꝙ actio, & receptio, intelligun tur ſm ſimilitudinem, ſed ipſe vult animam intellectiuam componi, ex intellectu poſſibili, & ex intellectu agente, tanquam ex duabus partib⁹ eſſentialibus realiter diſtinctis, & ꝙ recipiat ſpecies intelligibiles per intellectum poſſibilē, & ꝙ agat, & abſtrahat per intellectum agentē. vnde patet error illorum, qui poſuerūt intellm̄ agentē eſſe Deum, cū Ariſt.

B & Cōm. appellant ipſum animę noſtræ partem, ſed de his diffuſe vide q̄ ſcripſi in ſpeciali quæſtione de hoc in. 12. meta. ſuper expoſitione. tex.

Pō ꝓpria. cō. 17. Dicamus igitur nos, ꝙ ſi propoſitio dicens, omne cōpoſitum nouum eſſe, & per nouum intelligatur dependens, nulla difficultas contingit, quia omne compoſitum, dependet a ſuis principijs componētibus. Sed ſi per nouum intelligatur poſſibile, & generabile, tunc opus eſt diſtinctione, pro quo animaduerte q̄d in quolibet compoſito neceſſe eſt, vt vnum concurrat vt actus, & reliquū

C vt potentia, vt patuit ex auctoritate ſupra allegata ex. 8. metaph. tex. cō. 15. vnde ſecundo de anima. tex. cō. 7. non oportet quærere ſi vnum eſt anima, & corpus, ſicut neq; cera, & figura, neq; omnino vniuſcuiuſque materia, & id cuius eſt materia: vnū

Potentia duplex. enim, & eſſe (cum multipliciter dicantur) quod vere eſt, actus eſt, potentia autem, pro nunc eſt in duplici differentia, quædam eſt potentia ſimplex, quæ videlicet eſt ad vnum, quædā vero eſt potentia multiplex, appello autem multiplicem potentiā, quæ eſt ad oppoſita, ſicut eſt potentia contradictionis, ſicut eſt potentia quæ eſt in prima materia, nā per talem potentiam, res pōt eſſe, & non eſſe, vt patet. 7. metaph. tex. cō. 22. & 53. & talis dicitur potentia in ſubſtantia, vel ad eſſe ſm Auer. in libro de ſubſtātia orbis. dicit. n. iuxta principium ſecundi capi. ꝙ omne in quo non eſt potētia, niſi ad duo contradictoria eſt potentia, quæ eſt in ſubſtantia, de iſta. n. intelligitur dictum Philoſophi in. 9. metaph. tex. com. 17. videlicet, ꝙ omnis potētia paſſiua, eſt potentia cōtradictionis, D

& ideo dum quæritur vtrum omne compoſitum eſt nouum, intelligendo per nouum poſſibile, quod videlicet poteſt eſſe, & non eſſe, diſtinguēdum eſt de compoſito, quia ſi compoſitum fuerit ex potentia paſſiua, quæ eſt potentia contradictionis, ſicut ſunt iſta generabilia, & corruptibilia, in quibus talis potētia eſt cauſa ſuæ poſſibilitatis, & generabilitatis, ſicut dicit Cōm. in. 1. ca. de ſubſtantia orbis. & in ſecundo declaratum eſt. ꝙ cauſa corruptionis entiū, & factionis eorum, eſt contrarietas exiſtens in ſuis formis, & commune E

ſubiectum, quod nullam habet propriam formam, ſed eſt in potentia ad omnem formam, & in. 2. cap. ponens differentiam inter corpora generabilia, & cœleſtia, dicit ꝙ corpora generabilia, componūtur ex ſubſtantia, in potentia, & ex dimēſionibus in potentia, ſic igitur omne tale cōpoſitum, iſto mō eſt nouū, & poſſibile. Si aūt loquamur de cōpoſito ex ſubſtantia in actu, & ex dimenſionibus in actu, ſicut ſunt corpora cœleſtia, quę componuntur ex orbe, qui eſt materia in actu, & re- F

ctus

G ctus dicitur ſubiectum, q̃ materia, vt dicit Cōm. in. 8. meta. com. 12. & in 1. cap. de ſubſtantia orbis. nam in tali orbe, non eſt potentia niſi ad vbi tantum, non eſt potentia ad eſſe, & non eſſe, ſicut eſt in prima materia, ſic tale cōpoſitum non eſt nouum, ſed antiquum ſeu æternum ſm Philoſophos, & eodem modo aīa intellectiua, quæ eſt compoſita ex intellectu poſſibili, & ex intellectu agente, quia ibi non eſt potentia ad ſubſtātiam. nam intellectus poſſibilis, eſt materia intelligibiliū, & recipit alio modo, q̃ recipiat materia, ibi talis cō
H poſitio ſtat cum æternitate in ſubſtātia, & ſimiliter cōpoſitio ex actu, & potentia in reliquis intelligentijs, citra primam, ſtat cum ęternitate, &
Ardua difficultas. cum neceſſitate eſſendi. Sed tūc eſt ardua difficultas, qūo ſm iſtā gloſ. Com̃ habebit intentum ſuum: contra illos qui ponebant trinitatē in diuinis, & contra Mauros. Nam manifeſte patet, ꝙ illi non poſuerunt ibi cōpoſitionem ex tali potentia: quę
Solutio. eſt potētia contradictionis. Niſi eſſet: quod prima uia antiquorum ponebat trinitatem numeratam in ſubſtantia, & cum hoc ponebant
I unū deum, quæ quidē non eſt opinio chriſtianorū (vt quidā male autumant ibi) nā nos nō ponimus ſubſtantiam diuinā eſſe numeratam in tribus perſonis, immo ſubſtantia diuina eſt vna numero, ſine diſtinctione: & diuiſione ſui cōicata tribus ſuppoſitis. tunc igitur argm̄ Com. eſt ad hominem ibi, quia numeratio in ſubſtantia: nō fit niſi per materiā, ut patet primo cœli. tex com. 92. & 1. cap. de ſubſtantia orbis: & in lib. deſtructio deſtru. in diſpu. prima in ſolutio. 7. dubij, ubi inquit.

cauſa. n. pluralitatis: ſeu numeralitatis, eſt materia apud Philoſophos, K
& ideo ſi trinitas eſſet numerata in ſubſtantia, tunc ſequitur: ꝙ in ea eſſet cōpoſitio ex tali potentia, quæ infert nouitatem in ſubſtantia, ſi bene animaduertis. Similiter opinio Maurorū, ponebat trinitatē per diſpoſitiones ſuperadditas eſſentiæ, id eſt per qualitates, modo ubi eſt numeratio per qualitates, & accidentia, ibi eſt compoſitio ex materia, & forma: quia in totaliter abſtractis a materia non eſt reperire qualitates & accidentia: ut dicit Cōmen. 12. meta. com. 25. Nec hoc etiam dicit L
lex noſtra, quia relationes originis in diuinis non determinānt eſſentiā, nec multiplicant eſſentiam, ſed conſtituunt: & plurificant perſonas, ut dicit Damaſce. & ideo utriq; opinio tñ contra quam arguit ibi ſecundū fundamenta philoſophiæ contingit quòd in diuinis ſit talis compoſitio ex tali potentia, quæ infert veram nouitatem, & veram poſſibilitatem, & contingentiam: vnde infert niſi dicant quod aliqua componuntur per ſe, & ſi ita eſſet: tunc aliqua extraherent ſe de potentia ad actum ſine cauſa agēte, ecce quomodo iſta M
deductio eſt de compoſitione qua aliquid extrahitur de potentia ad actum, manifeſtum eſt autem quod hoc non niſi generabilibus, & corruptibilibus attribui poteſt, nam in æternis non eſt poſſibilitas quæ præcedat actum, quia poſſibile in rebus æternis eſt neceſſarium: vt dicit Cōmen. in ſecundo cœli & mundi. cō. 34. & ſic argumentum Auer. concludit ad hominem. omne igitur compoſitum ex potētia paſſiua contradictionis, & ex actu eſt nouum, &

A & poſſibile, & de hoc non eſt dubium.

PROPOSITIO XLII.

Demonſtrationes non ſunt de his quæ ſunt per accidens.

Gloſſa Auerro. Propoſitio eſt Ariſtot. in primo poſter. & gloſſatur per Cõm 4. phyſicæ auſcultationis com. 20. de his quæ ſunt per accidens raro, fallit autem de his quæ ſunt per accñs ſemper: nam de his quę ſunt per accidens ſemper, poſſunt fieri demonſtrationes veræ. non eſſentiales, quæ dicuntur demonſtrationes dialecticæ. B Vbi animaduerte ꝙ per demonſtrationes veras, & non eſſentiales, non debes intelligere demõſtrationem quæ fuit diffinita in libro poſterio. quia ibi oſtenſum fuit, ꝙ demonſtratio procedit ex his quę ſunt per ſe, & neceſſaria, & ꝙ omne neceſſarium, ex quo fit demonſtratio, eſt per ſe, ſed per demonſtrationes veras, non eſſentiales, quæ dicũtur dialecticæ intelligas rationes quæ procedunt ex veris & neceſſarijs, non tamen ex his quæ ſunt per ſe, & iſtę appellantur rationes logicæ, & non dicuntur proprie demõſtrationes, C vnde luci diſſimus Themiſtius ſecundo poſterior. cap. 30. dicit, ꝙ poteſt fieri reciprocatio in rationibꝰ à cauſa ad euentum, & ab euentis ad cauſam, ſed primus proceſſus ab euentis ad cauſam, eſt logicus ſyllogiſmus, ſecundus vero à cauſa ſupra euentum, eſt abſoluta demonſtratio, & hoc non intellexit Burlæus, nec Paulus Venetus ibi. Sed tunc iterum eſt difficultas, quia ſciẽtia videtur conſiderare multa, quæ ſunt per accidens, ſicut quod qualitates & formæ ſunt diuiſibiles per accidens.

Quid demonſtro vera & nõ eſſentialis

Themiſt.

Cõtra Burlęũ & Paulũ Vene.

Ad hanc obiectionem rñdet Cõm. D 3. cœli & mundi in commen. 7. dicens. dicamus reſpondendo ꝙ accidentia de quibus artifex conſiderat, quædam ſunt quæ exiſtũt in ſuo ſubiecto eſſentiali, & primo, vt par, & impar in numero, & quędã exiſtunt ſub ſimilitudine ad accidentia, exiſtentia in ſubiecto alterius ſcientiæ, naturaliter, vt arithmeticus conſiderat de numeris ſuperficialibus, & ſolidis, & conſiderat geometer de ſuperficiebus, & lineis, & corporibus communicãtibus, & plus de hoc eſt conſideratio tantum inferioris ſciæ in accidentibus contingentibus ſuo E ſubiecto, propter ſubiectum altioris ſcientiæ, vt prædictum eſt, & cum tu inſpexeris conſiderationem naturalis, in diuiſione cõtinui inuenies ipſam eſſe in conſideratione demonſtrata his duobus modis, quos diximus. ſ. modo per aſſimilationem, & modo per cauſam, cum diuiſio qualitatis ſit ſimilis diuiſioni quantitatis, & cauſa diuiſionis earum, eſt diuiſio quantitatis in eo quod quãtitatis in eo quod quantitas, vult dicere ſententiam Ariſt. in. 1. poſterior. analyt. in illo cap. non ẽ ergo ex alio genere tranſcendentem demrare, & F ẽ tex. c. 22. vbi habet. nõ eſt. n. arithmetica demrõnem accõmodare in magnitudinibꝰ accñtia, niſi magnitudines numeri ſunt. ibi. n. colligitur ꝑdicta diſtinctio poſita p Auer. qđ ſunt aliqua accñtia per ſe primo cõpetentia vni ſubiecto, quę tñ per ſimilitudinem cõpetunt alteri ſubiecto, & hoc nõ contingit niſi inquantum vnum ſubiectum ſubijt rõnem alterius, vt par, & impar, qđ eſt accidens eſſentiale numeri, nã ei per ſe primo competit, & tamẽ ſm ſimilitudinem,

Accidẽtia conſiderabilia dupliciter.

G tudinem transferri poteſt ad magnitudines, inquãtum induunt rõnem numeri, quia magnitudo vt numerabilis eſt, eſt aut par, aut impar, & hoc erat quod dicebat philoſoph⁹ in præ ſata auctoritate, quod accñtia numeri de quib⁹ p ſe primo cõſiderat arithmetica, p demſonẽ accõmodari nõ pñt ad magnitudines, de quibus eſt geometria, niſi magnitudines numeri ſint. Ex quibus verbis elicio aliã limitationẽ, ſup propoſita propõne, quod de his q̃ cõpetunt p accñs iſto modo, videlicet p aſſimilationẽ, pñt fieri demſões, vñ diuiſibilitas p ſe

H primo, & eſſẽtialiter, & p cauſam eſt quãtitatis in eo quod quantitas: ſed qualitatib⁹ cõpetit p aſſimilationẽ, quia formæ, & qualitates ſunt diuiſibiles, ſicut quãtitas, pro quãto qualitas ſit quãta, iuxta illud Ariſ. in p̃dicamẽtis, quãta ſupficies fuerit, tantã albedinẽ fore dices, ſicut.n. paſſiones numeri pñt demſari de magnitudine, vt magnitudo eſt numerabilis, ſic paſſio p ſe primo quãtitati cõpetẽs, põt demſari de qualitate inquantũ qualitas ſubit quãti rationem, & iſta eſt opinio Ariſt. & Cõ. nullus me arguat de ſuperfluitate auctoritatũ, q̃a

I (vt inquit Auer. in lib. Colliget) multoties homo per cribrum immẽſam arenæ quantitatem uentilãdo, rimatur, vt inueniat paruam gemmam.

PROPOSITIO XXXXIII.

Mathematicus ſolum de cauſa formali conſiderat.

Opio alio rum. Impugna.

PRopoſitio iſta ſcribit̃ ab Auerr. 1. phy. auſcultationis in cõm. 1. Aliqui hac auctoritate moti, abſolute dicere conſueuerunt, mathematicas demonſtrationes omnes procedere p genus cauſę formalis. Sed iſta opinio ſtare non poteſt, nam ſciẽtiæ mathematicæ in ſuo genere demonſtrant, q̃nq; per medium quod eſt cauſa materialis in illo genere, vt in geometria demonſtratur quod angulus eſt rect⁹, ex eo quod eſt medietas duorum rectorum. manifeſtũ eſt autem, quod tale medium in hac demonſtrõne non eſt cauſa niſi in genere cauſę materialis, quia proportio partis, ſeu dimidij ad totum, eſt proportio materiæ ad formam proportio autẽ totius ad partes eſt. proportio formæ ad materiam, vt dicit Com. in 7. meta in com. 35. vñ Ariſ. K

L in 2. poſterio. volens exemplificare in tex. com. 11. in omni genere cauſæ, q̃uo demſo fieri poſſit, adducit iſtud exemplum in mathematicis, q̄ procedit per genus cauſæ materialis, & iſta via eſt Aegidij Romani, in loco allegato de tali exemplo, tñ hoc non placet Auer. in cõ. dicit. n. ſed acceptio quidem cauſæ quæ eſt ſm viã formæ, termini medij, eſt ſicut quod dicitur. quare ſit angulus trianguli, factus ſupra diametrum immediatę circumferentiæ rectus, & dr̃ q̃m ipſe eſt medietas anguli, q̃ eſt ſuper centro, & angulus qui eſt ſuper cẽtro, cã eſt triãguli, ſm hanc diſpoſitionem ſunt æquales duobus rectis, & exemplum acceptionis cauſæ, quæ eſt ſm viam hylæ medij termini, vt dicatur quare corrumpitur homo, & dicat̃ q̃m eſt compoſitus ex contrariis, vbi patet expreſſe, q̃uo demonſtratio illa ſm ipſum, eſt in genere cauſæ formalis, & nõ materialis, vt dixit Aegidius Ro. in illo loco, & Paulus Venetus ibi. Conciliari autẽ poſſunt iſtę opiniones, iſto modo, quod in prædicta geometrica demſone, eſt exẽplum

Opio Aegidii Rom. opi. Auer.

M

Cõcordia inter opio Aegidii, & Auer.

A plum tam cauſæ formalis,q̄ etiã ma
terialis,exemplum autem eſt hoc,o-
mnis angulus ſuper arcum in ſemi-
circulo conſiſtens,eſt rectus, & pro-
batio hu⁹ eſt ĩ tertio Euclidis,quod
angulus ſuper arcum conſiſtens, di-
uiditur in duos angulos, per lineam
ductã ad cẽtrum,& ultra protractã,
quorum angulorum vterq; eſt me-
dietas extrinſeci,ad centrum exñtis,
& ita illi duo, ſimul ſunt vnum me-
dium duorum rectorũ angulus aũt
qui eſt medietas duorũ rectorũ , re-
ctus eſt:ergo angulus ſuper arcũ in
ſemicirculo cõſiſtens, rectus eſt. põt
B igr̃ ſic formari ſylls̃,oĩs angulus ſup
arcum in ſemicirculo conſiſtens, eſt
medium duorũ angulorum recto-
rum:oẽ mediũ duorum angulorum
rectorum eſt angulus rectus : ergo
oĩs angulus ſup arcum in ſemicircu-
lo conſiſtẽs, eſt angulus rectus, iſte
aũt ſylls̃ nondũ factus eſt ex ĩmedia
tis,hẽt.n. maior propõ mediũ , quo
demr̃etur .ſ. diffõnẽ formalẽ anguli
recti, q̄ ponitur inter principia geo-
metriæ, erit itaq; ſylls̃ ex ĩmediatis,
talis.oĩs angulus æqualis angulo ſibi
alternato coniuncto,ſup aliquam li-
nearũ continentium ipſum directe,
C protractã,eſt angulus rectus, oĩs an-
gulus qui eſt medium duorum re-
ctorum, eſt æqualis angulo alterna-
to ſibi coniuncto,& cætera.ergo oĩs
angulus qui eſt mediũ duoꝝ rectoꝝ
angulorum,eſt angulus rectus. me-
diũ in hoc ſyllogiſmo eſt diffinitio
formalis anguli recti, in priori aũt,
fuit diffõ materialis anguli recti,me
dium. Et ita dicit ad literam Robet-
tus Linconienſis in 2. poſter. in illo
cap. quoniam aũt ſcire opinamur,
cum ſciamus cauſam. Ex quibus ma
nifeſte patet,qđo in ſcientiis mathe
maticis,demr̃ari põt aliquid p̱ gen⁹ D
cauſæ materialis, nã licet ſciẽ mathe
maticæ abſtrahant a materia ſenſibi
li,non tñ abſtrahunt a materia intel
ligibili,vt dr̃ in.7.met.t.c. 35. Dica-
mus igr̃ ꝙ pro tanto mathematicus Põ ꝓpria.
dr̃ conſiderare formam tñ, quia nõ
conſiderat materiã ſenſibilem. neq;
agens, neq; finẽ concernentẽ motũ,
ſed ſolum cõſiderat formam vlẽm,
declarãtem quiditatem, partes.n. dif
finitionis dñr formæ, vt patet in 2.
phy.tex.com.28.vbi Cõmẽ. inquit.
in cõ. quod diffinitio cõponitur ex
forma vlĩ quæ eſt genus, & ex forã
propria quæ eſt dr̃ia.&.7.meta.t.cõ. E
35. partes diffinitionis ſũt duplices,
quãtitatiuę videlicet,& iſtę ſunt ma
teriales : & diffinitiuæ, & iſtæ ſunt
formales . mathematicus igitur be-
ne aliquam demr̃onem formare po
teſt, p̱ materiã intelligibilem, in ra-
tione medii,quod eſt cauſa ut mate
ria, vt declarauimus in propoſita de
monſtratione, ſed nõ demonſtrat p̱
materiam ſenſibilem, quia illa perti
net ad naturalem . nam naturalia ſe
hñt per additionem ad entia mathe
matica,habẽt ſe.n ad illa, ſicut ſimũ
ad concauum,vt dr̃ in.6.primæ phi-
loſophiæ,in tex. cõ. 2. Aliud igitur F
eſt ſolam formã cõſiderare, & aliud
eſt per ſolum genus cauſæ formalis
demonſtrare,vnde bene mathema-
ticus ſolam formam conſiderat,quia
non ſolum abſtrahit ab hic & nunc,
ſicut eſt abſtractio qua vniuerſale
abſtrahitur a particulari,qa cũ ſcien
tia ſit de vniuerſalibus,iſtud gen⁹ ab
ſtractionis, eſt commune omnibus
ſcientiis, verum etiam abſtrahit qui
ditatem, & formam a materia ſenſi-
bili,ad differentiam Philoſophi na-
turalis, qui diffinit per materiã ſen-
ſibilem.

G ſibilē. Similiter etiam nō eſt dubiū, ꝙ demonſtrationes mathematicæ ſunt demſones ſimpliciter dātes cauſam, & eſſe procedentes a notiorib⁹ naturę & nobis ſimplr, in tali autem demōſtratione mediū eſt cā vtroq; modo, & in eſſendo, & inferendo, reſpectu concluſionis, vt patet ex diffinitione demſonis. 1. poſterio. vnde Linconienſis ibi dicit, ꝙ ſcīa præmiſſarum gignit ſcīam concluſionis in anima, & quia illæ demſones ſimul, & ſemel dant inuentionem, & inuētionis cauſam, a notioribus naturæ, & nobis procedendo. ideo dr̄ eſſe ī

ADDI. Vide Cō. in 2. ph. in cō. 68. vbi d. ꝙ ſcīæ mathema cōſiderāt de foris, iō eīs inſunt ſm formam

H primo ordine certitudinis, vt ſcribit Cō. in 2. meta. in cō. 16. Non valet igr̄ iſta ſequela, mathematicus ſolā formam conſiderat, igitur per ſolū genus cauſę formalis demōſtrat. nā illud ideo dicitur, quia mathematicus non conſiderat materiam ſenſibilem. ſed abſtrahit ab illa: nam cū eadem ſit linea naturalis, & mathematica, vt patet. 2. phy. tex. cōm. 18. Linea autem naturalis, eſt forma in materia ſenſibili, mathematicus ſolam quiditatem lineæ conſiderat, nō curando de materia ſenſibili, quia nō cōſiderat de linea terreſtri, aut cę

I leſti, ſicut naturalis, ſed ſolum naturam lineæ inquantum linea eſt, cōtemplatur. Et aduerte vnum ſingulare, contra multos, ꝙ ſcīæ mathematicæ non sēper demſonibus ſimpliciter vtuntur, abſolute loquēdo, quia vt aliās declaraui, ſcīa duplr̄ cōſideratur. Vno modo in ſua puritate, ſm propriam ſui naturā, non reſpiciendo aliquo pacto ad aliquid extrinſecum. Alio modo conſideratur, ut occurrit addiſcenda a nobis. & primo quidem modo ſcientiæ mathematicæ procedunt per demonſtrationes

Scīa dupl̄r

ſimpliciter, quæ procedunt ex notioribus naturæ & nobis: ſed ſecundo modo conſideratæ, deſcēdunt qn̄q; ad aliquas exemplares manuductiones, & aliquas probationes, quæ non ſunt ſimpliciter demſones, imo aliquæ vt ſic, fundātur ſup locis extrinſecis, ſicut in geometria probatur ex proportione diametrorum, proportio quadratorum, & ſiīr ſphærarum & circulorum, cū tn̄ notū ſit, quod proportio diametrorum, non ſit cā proportionis circulorum, aut quadratorum. Et hoc non vidit Iac. de Forliuio in. 1. techni in. q. 1. in ſolōne. 2. argumenti principalis. qui occaſione iſtius argumenti, coactus fuit aliquam ponere demoſtrationē quæ nō eſt quia, neque ꝓpter quid, nec ſimpliciter.

Cōtra Iac. de Forli. L

Vnde dicit Alexan. in principio lib. topi. ꝙ dialectica: & rethorica, circa oēs ſcīas pn̄t ex cōibus mediis formare rationes probabiles, vn̄ in geometria, ex cōibus pōt dialecticus facere rōnes dialecticas, & in philoſophia nālī, & in medicina, nō tn̄ ex ꝓpriis iſtarū ſcīarū, vn̄ dū dr̄ ꝙ rōnes mathematicę ſunt demſatiuę, intelligit de illis q̄ procedūt ex ꝓpriis illi⁹ ſcīę, ſed ſi procedunt ex cōibus, non erunt demſones mathematicę, ſed erūt rōnes dialecticę ſic. n. damnat Bryſonē philoſophus in 1. poſter. de quadratura circuli. Vnde Alex. in. 1. topi. c. 3. inquit, ꝙ quæcunq; problemata in qualibet ſcīa indigent argumētationib⁹, ex cōibus ſunt dialectica, ſed quęcunq; indigēt maiori indagine q̄ iſta, cadunt a ratione problematum dialecticorum, ſicut illa quę probationes ex propriis vtriuſq; ſcientiæ expetunt & eſt ſermo philoſophi in calce illius cap. 3.

ADDI.

M

Et

A Et ſimiliter patere poteſt, reſponſio ad problema, quod conſueuit quæri a multis, quomodo demonſtrationes mathematicæ ſunt ſimpliciter, cum omnes fere illæ demonſtrationes ſint deducentes ad impoſſibile, & tamen demonſtrationes ducentes ad inconueniens, ſunt de nnmero ſignorum: vt dicit Commen. in. 1. cœli & mundi, in com. 95. patet ſolutio ad hoc ex prædictis: vñ multa ſunt in ſcientia, quæ non ſunt neceſſaria ex parte ſcientiæ, in ſe conſideratæ, ſicut ſunt diuiſiones, & ſubdiuiſio-B nes, quæ teſte Auer. in principio ſui Colliget. non ſunt neceſſariæ in ſciẽtia propter ſe, ſed adducuntur propter debilitatem virtutis diſcretiuæ ſcholarium, & ſicut ſunt exempla, quibus vtuntur in ſcientia, nõ vt ita ſint, ſed vt audiant, qui addiſcunt, vt dicit Ariſt. in. 2. priorum. & Com. in 2. de anima. in comm. 67. vbi habet quod de exemplo nõ requiritur verificatio, ſed ſola manifeſtatio, vnde non eſt dubium, ꝙ mathematica, vt nobis adidſceuda occurrit. deſcẽdit etiã vſq; ad ſenſibiles manuductiones, in materia ſenſibili, ſicut mani-C feſte teſtatur Ariſt. in. 1. poſter. vbi in tex. com. 25. in illo cap. Omnis. n. demonſtratiua ſcientia, circa tria ẽ, & quæcunq; eſſe ponuntur. inquit. Neq; geometra falſa ſupponit, ſicut quidam affirmant dicẽtes, quod nõ oportet falſo vti geometrã, aut mentiri dicentem vnius pedis eſſe nõ vnius pedis, aut rectam ſcriptam, non rectam exiſtentem. Sed geometra nihil concludit in eo, quod eſt hæc linea, quam ipſe dixit, ſed quæ ꝑ hæc oſtenduntur. Et ſi allegetur contra hoc auctoritas Ariſt. in. 1. ethi. c. 2. vbi inquit ſimile quippe videtur a mathematico perſuaſionem accipere, & ab oratore demonſtrationẽ requirere, eodem modo gloſſandũ eſt, quod hoc intelligitur ex natura ſcibilium, & ex natura ſcientiæ in ſe conſideratæ. nam hoc vult ibi habere, quod ſermones fiunt ſm naturã materiæ ſubiectæ. Et immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum. D

PROPOSITIO XLIIII.

Multitudo aut eſt ex multitudine materiæ, aut ex multitudine agentis: ſi fuerit poſſibile, ut formæ diuerſæ habeant eandem materiã, aut ex multitudine duarum cauſarum. E

SCribitur iſta propoſitio in. 8. primæ philoſophiæ. in tex, com. 11. licet tota formaliter non ſit in text. ſed Com. habet eam in com. in propria forma. Tres partes habet ꝓpoſitio propoſita, prima autem, & vltima ſunt abſolute, plata, & ſecũda eſt cum conditione. Animaduerte igitur, pro intellectione eius, quod vt ſcribit Com. in. 1. phyſi. in com. 6. quod omnis multitudo eſt, aut rerum differentium, ſecundum formam, aut eſt rerum differentiũ, ſm quantitatem. Et ideo dico ꝙ prima pars propoſitionis, intelligit̃ de multitudine numerali in eadem ſpecie rerum naturalium prouenientẽ, de tali enim loquitur Com. in. 7. primæ philoſophiæ. in com. 28. Dum ſcribit, multiplicatio indiuiduorum in eadem ſpecie, ab vno generante, prouenit a multitudine materierũ in quas agit, loquitur enim ibi de F

ſimilibus

G ſimilibus in forma: vt Ariſtot. etiam ibidem in text. Et hoc idem aſſerit Com. in lib. deſtruct. in ſolution. 7. dub. in diſpu. 1. inquit enim, cũ pluralitatis, ſeu numeralitatis eſt materia apud philoſophos, & cã cõuenientiæ in multitudine numerali, eſt forma, & hoc idem colligitur ex. 1. cœl. tex. com. 90. Tertia vero pars propoſitionis, veritatem habet de diuerſitate ſpecifica. Ibi enim & materiæ ſunt ſpecie diuerſæ, & formæ agentes, ſunt ſpecie etiam differentes, ſic enim loquitur Ariſto. & Com. in. 8. met. tex. com. 11. & Com. in. 8. ph.
H in com. 46. vbi inquit, quorum materiæ ſunt ſpecie differentes, etiam formæ ſunt ſpecie differentes. Secunda vero pars, propoſiti theorematis, vt mihi datur cernere, ſolum locum habet in rebus artificialibus, ſiſtendo præcipue in via Auer. videlicet. quod ſtante identitate materiæ, põt eſſe multiplicatio, & diuerſitas formarum, ex parte agentis. nam vt dicitur in tex. idem artifex ex eodem ligno poteſt facere ſcãnum, & lectulum: nam alia eſt forma ſcanni in anima artificis, & alia eſt forma lectuli: nam vt ſcribitur in. 7. primæ phi-
I loſophiæ. tex. com. 29. forma dom⁹ in materia, fit vniuoce a forma domus in anima artificis, vnde artifex per plures formas ideales, quas habet in anima, ex eadem materia poteſt diuerſa ſpecie efficere, vt clarum eſt. Et quia hoc non habet veritatem in naturalibus, ſed ſolum in artificialibus, præcipue quia in ſubſtantiis naturalibus, ipſe tenet ꝙ nulla ſpecies eſt a caſu, tenuit enim in. 8. phyſico. com. 46. quod genita ex materia putri, & genita ex ſemine, ſunt diuerſarum ſpecierum, vnde vult quod materiæ ipſorum ſunt ſpecie differentes, & formæ etiam quia dantur materiæ propriæ, ſicut dantur formę ꝓpriæ. Non enim quodlibet ex quolibet indiſcriminatim fieri poteſt. K

Opinio Sco. & rõnes cõtra Auer.

Verum iſta opinio poſterioribus non placuit. vnde Scotus in. 1. ſenten. diſt. 2. q. 7. & Antonius Andreas in. 7. ſuæ meta. q. 8. tenet oppoſitũ, ſunt enim in hoc quæſito tres opiniones, duæ ſunt extremę, & vna media. Auicẽ. n. vt ſibi imponit Cõ. in. 2. meta in com. 15. vniuerſaliter aſſerebat quod quæcunq; indifferẽter generari poſſunt ex putrefactione, quantuncunq; perfecta, quæ ex ſemine videmus generari, vt homo & equus: vnde inquit Auic. cum tota ſua famoſitate in philoſophia, dicit hominem poſſibile eſſe generari ex terra, ſicut murem. Auer. autẽ tenuit aliud extremum, ꝙ nihil qđ generatur ex ſemine, poteſt idem ſecundum ſpeciem generari, ex putri materia. Via autem Latinorum, vt diui Thomæ, Scoti, & Conciliatoris eſt media. videlicet quod animalia ſunt in triplici differentia, & ſimiliter plantæ: Quędam ſunt entia multum perfecta in ſuo genere, & talia ſolum ex ſemine generari poſſunt. Quædam ſunt adeo imperfecta, qđ ſolum ex putri materia generanť. Quædam vero ſunt medium obtinentia gradum inter iſta extrema; q̃ videlicet eadem ex ſemine, & ſine ſemine gñari poſſunt, & iſta videť fuiſſe ſententia Ariſto. ſine dubio in 7. meta. in tex. com. 23. vbi expreſſe dicit tex. poſtquam in fine. text. 22. dixerat. generationes, autem alię dicuntur factiones. omnes autem factiones ſunt ab arte, aut a poteſtate; aut a mente: harum autem quædã ſiunt L M

A fiunt a caſu,& a fortuna,ſimiliter,& in factis a natura: vnde in principio tex.23.inquit.continuando ſermonem ſuum,cum ſine text.præcedentis,quædam enim & illic eadem ex ſpermate fiunt,& ſine ſpermate,licet litera translationis arabicæ iſta verba non habeat,& forte hoc fuit in cā quod Auer.ad illam deuenerit opinionem. Contra quem tales rationes inducunt, tum quia videmus animalia genita ex putri materia generare alia ſimilia his,quæ generantur ex ſemine,añcedens dicunt pate re in apibus,& in murib⁹,& ī aliis hu
B iuſmodi,& hoc aperte inuenitur in plantis,quæ genitæ ex putri materia,generant ſemen,ex quo generantur aliæ ſimiles his, quæ ex ſemine generantur. Amplius vt dicunt Cō. ſibimet contradicit, quia in.2. cœli. com.42.& in.2.cap.de ſubſtan.orb. vult ꝙ calor æquiuoce generatur a motu, & poteſt vniuoce generari a calore.&.7.meta.com.31.&.12. meta.com.18.dicit, ꝙ ignis generatur a motu,quemadmodum generatur ab igne. Amplius talia aſſimilātur in figura,in motu progreſſiuo,& ab eiſdem conſeruantur, & ab eiſdem
C corrumpūtur.modo ex vnitate motus philoſophus arguit.1.cęli & mū di,vnitatem naturæ. Et confirmant hoc ex.1.de anima.com. 52. Membra cerui non differunt a membris leonis, niſi qa anima differt ab aīa. patet autem, quod mus genitus ex putri materia,& genitus ex ſemine, habent eadem membra, & eiuſdem ſpeciei,ita ꝙ generaliter quæcunq; arguere poſſunt vnitatem ſpeciei,reperiuntur in talibus. Amplius contradicit ſibi expreſſe magiſter ſuus Ariſt.in tex.com.22. &.23. vt iam allegatum fuit,& ſine dubio illa videtur fuiſſe opinio Ariſt.in.7. met. & in ſuis problematibus. Moderni autem,dicunt ꝙ iſta poſitio falſo imponitur Auer.ab exteris,& ab omnibus modernis:nam.12. meta. com. 18.laudat Themiſt.qui dixit eadem aīalia poſſe generatione,& putrefactione fieri, vt apes,& veſpæ, & ita dicunt etiam apparere ex.7. meta. cō. 31. Amplius Com. admiratur de Auic.qui dicit hominem fieri in putrefactione ſicut murem. Et ſic velle videtur eundem murem ſm ſpeciē, poſſe fieri ſemine,& ſine ſemine, aliter admiratio nulla eſſet. Præterea. Ioan.Gandauenſis curioſus in doctrina Auer. expreſſe ait Ariſtot. & Auer.tenuiſſe medium, & ita dicūt quod exteri inique ſe habuerunt cōtra Auer. Similiter etiā in ſolutione argumentorum contra Auer.dicunt falſō imponi Auer.hoc fundamentum poſitionis eius fuiſſe,quod vnius naturæ,eſt vnus modus communicandi,dicit enim ſe nunquam legiſſe hoc verbum in Auer. & ſi illud volūt legi,debet intelligi de homine,& de animalibus perfectis, & iſto modo nititur ſoluere omnia argumenta. Sed iſta poſitio eſt purus error:nam Auer.12.meta. non laudat Themiſtium,in hoc quod dixerit animalia eadem ſm ſpeciem fieri ex ſemine.& ſine ſemine, nam hæc ſunt verba eius.Themiſt.autem dicit hunc ſermonem eſſe ſufficientē, ſed dixit ipſum eſſe oblitum animalium,quæ fiunt ex non ſimilibus,veſpæ enim videntur fieri ex corporibus equorū mortuorum, & apes ex corporibus vaccarum mortuarum, & ranæ ex putrefactione aquæ, & muſciliones ex vino corrupto, Natu

Margin notes: D — Opinio modernorum — E — F — Impugnatio.

G ra enim non facit iſta ex ſimilibus
in forma, vbi patet nullibi legi in
Auer. laudaſſe Themi. quod dixerit
eadem animalia ſm ſpeciem genera
ri ex ſemine, & ſine ſemine, nec in 7.
meta. com. 31. hoc inuenitur, vt pa
tet intuenti verba illius commenti.
De illo autem ꝙ dicit Auer. admira
ri, rñdetur quod Com. in. 2. met. cõ.
15. dicit. ꝙ aliqui non recipiũt prin
cipia per ſe nota, niſi fuerint famoſa
& ſi acciderit quod contraria illorũ
principiorum ſint famoſa, negabũt
ea, ſicut accidit loquentibus, qui ne
gabant impoſſibile eſſe magnitudi
H nem ex non magnitudine, ita ꝙ vi
di, vt inquit, multos homines dan
tes ſe philoſophiæ, qui negabant il
lam propoſitionem eſſe primam. Et
ſiſr negabant formas ſpecificas eſſe
proprias materiis neceſſario, Adeo
ꝙ Auic. cum ſua famoſitate in philo
ſophia, dicit hoiem generari ex ter
ra, ſicut murem, Auer. n. vult ꝙ for
mæ ꝓpriæ habẽt mãs ꝓprias, & qđ
hoc eſt vnum de principiis in philo
ſophia naturali poſitis & conceſſis,
nam non quodlibet fit ex quolibet,
ſed determinatum ex determinato,
& Auic. dicens hoiem poſſe genera
I ri ex terra, ſicut generať mus: negat
hoc principium ſicut manifeſte ſe
quitur ex opinione eius, quia tunc
menſtruũ mulieris non eſſet ꝓpria
materia hominis. Amplius qđ di
cunt Ioã. de Ianduno tenuiſſe hoc
de mente Auer. hoc eſt purum men
dacium: nam Ioã. expreſſe in. 7. me
ta. ſuæ. q. 15. vbi ex intentione quæ
rit, an aĩalia genita ex ſemine, & ſi
ne ſemine, ſunt eiuſdẽ ſpeciei, tenet
oppoſitum manifeſte de mẽte Ariſ.
& Cõ. & tenet ꝙ talia aĩalia, & ſine
ſemine, nõ ſunt a caſu, & qđ differũt
ſpecie a cõſiſibus genitis ex ꝓpaga K
tione, ſed qđ dixerit opinionẽ Ariſ.
& Cõ. eſſe mediã, penes aliud referť
illud dictũ, vt poteris videre ab ipſo
in. q. 14. Quod aũt dicit, ꝙ illa ꝓpõ
qđ vnius formæ ſm ſpeciẽ eſt vnus
per ſe modus cõicandi, non legi in
Auer. falſum eſt, quia qũ infert, qđ
tunc non eſſet reſpectus cãrũ ad cau
ſata, & ſic auferreť nã neceſſarii, pa
tet ꝙ hmõi deductio apparentiam
non habet, ſi illa ꝓpõ nõ eſſet vera,
& in cõ. eius in lib. de diuinatione q̃
eſt ſm quietem, an illa parte uerſus
finem, qua quærit an ſciæ ſpeculati
uæ poſſint acquiri in ſomno, ita ꝙ L
ſine demſone. hoc idẽ expreſſe, colli
giť ſicut poteris videre. Dicam' igr Defenſio Auer.
nos, ꝓ Auer. quia hodiernis tempo
ribus multũ inualuit ſecta Auerroi
ſtarum, ꝑ exercitium intelſs, dãdo
viam ex fundamẽtis eius, qũo poteſt
dici in via ei' ad rões iſtorũ. Scias
igitur quod ipſe aliter loquiť in acci
dentibus, & aliter loquiť in ſubſtan
tiis, nam in accidentibus indifferen
ter aliquid poteſt generari ab vni
uoco, & ab æquiuoco, vt calor gene
ratur a motu, vt patet. 2. cœli. &. 1.
meteor. & etiam calor generatur a M
calore, & eſt gloſſa eius. 12. met. cõ.
13. &. 18. &. 7. met. comm. 31. & eſt
via Ariſt. in hoc ſine dubio. In ſub
ſtantiis etiam imperfectis ſicut ſunt
elemẽta, quæ ſm ipſum. 3. cęli & mũ
di propter ſui imperfectionẽ inten
dunť, & remittunť, ſicut & qualita
tes, intantum quod ſm ipſum, dñr
quodammodo mediare inter ſub
ſtantias, & accidẽtia, vniformiter lo
quiť ſicut de añtibus. vñ expreſſe di
cit, ꝙ ignis gñatur a motu, ſicut ab
igne, ſed in ſubſtantiis pfectis, ſicut
ſunt plantæ, & animalia, vult ꝙ gña
tiones

A tiones iſtorum non ſunt a caſu, ſed habẽt cauſas terminatas, & ſicut materia putredinalis, & materia ſeminalis ſunt ſpecie differentes, ſic & formæ ſuæ, ſunt ſpecie differentes. Ad rationes igitur eorum, dicendũ eſt per interemptionem, videlicet qđ eædem ſunt operationes animaliũ, & plantarum, ex putri materia, & ex ſemine generatorum. Nam ſi ſic eſſet, proculdubio eſſent eiuſdem ſpeciei. vnde dicit Auer. in lib. deſtruc. in diſpu. 6. in ſolu. 6. dub. & inuenimus veritatem harum denoĩationũ

B quæ in indicatis entibus reperiũtur ab operibus cuiuslibet ipſorum, & eodem modo comprehenderũt formas brutorum, videlicet, ex virtutibus, & actionibus ipſorum proprijs in eis. vnde inquit, quod philoſophi poſuerunt ſignum ſubiecti ex paſſionibus, ſicut ſignum formæ reperiũt ex actionibus, impoſſibile enim eſt ꝙ actio, & paſſio ab vna, & eadẽ natura procedant, vnde ſi qua planta videtur nobis ex putri materia genita, generare ſimilem plantam in ſpe plantæ genitæ ex propagatione, diceret Com. ꝙ vbi hoc contingeret, illa planta non fuit genita ex pu

C tredine, ſed ex ſemine quod fuit ibi ab aue, vel ab alia cauſa proiectum a caſu, in tali loco, vbi generatur ſimilis planta, & ita diceretur de mure generante alium murem in naui, quod ille non fuit genitus ex putri materia, ſed fuit vectus cum aliis rebus in naui, & erat de illis qui ex ſemine generantur: vnde Ariſt. etiam in. 1. de gene. anima. videtur ſentire ꝙ mus genitus ex putri materia, vel non generat, vel ſi generat, generat aliud quod non eſt, neq; mas, neque fœmina. Nam ſi alius genitus gene

raret, vt inquit, in infinitum generatio talium ſm ſpeciem protenderetur, & facit ille locus multum pro opinione Auer. & impoſſibile vr̃ aliter ſequela illa poſſe deduci. niſi ſtet via Auer. in hoc quod quorũ materiæ ſunt ſpecie differentes, & quæ ex ſpecie differentibus procreanẽ, ſpecie differunt, vt patet ſubtiliter cõſideranti, & ita pariformiter diceret de plantis genitis ex materia putri, qđ vel non generant, vel ſi generãt, generant aliud quod non eſt mas, neq; fœmina. Et ideo non habent eaſdem operationes aĩalia genita ex ſemine, & animalia genita ex putri materia. Vnde ſolertiſſimus naturæ rimator Ariſt. in. 2. de anima. vr̃ a talibus opus generationis prorſus remouere, inquit enim in tex. c. 34. Naturaliſſimum opus viuẽtibus eſt quæcunq; non orbata, ſed perfecta, aut generationem ſpontaneã hñt, facere tale alterũ quale ipſum, animal quidem animal, planta aũt plantam quatenus ipſo ſem p, & diuino participent, ſm qđ poſſunt, vbi loquitur vr̃ de oĩbus viuẽtibus, ſiue ſint plãtæ, ſiue aĩalia, in quibus apponit illas tres cõdõnes, vt aliquid generare poſſit, inter quas vna eſt, vt non ſint ſpontaneam gñationem habentia, ſicut q̃ ex putri mã prodeunt. Ad alia autem de accidentibus, vt de figura & magnitndine, & colore, patet ꝙ talia accidentia ſunt communia, & multis ſpecie differentibus contingere poſſunt, vnde videmus plantas ſpecie differentes in colore, ſapore, figura, & magnitudine aſſimilari, quæ tamen ſpecie differunt. Nec valet rõ ipſorũ, ꝙ mẽbra q̃ eandem retinent figurã, eandẽ obtinẽt operationẽ, famoſa ẽ propoſitio, ſed eſt falſa

D E F

G apud Peripateticos, res.n operationibus diſtinguuntur, non figura, nā collum matricis in mulieribus, eſt ſicut virga in viris, & tñ non habet eādem operationem, & ſm Gal. mammillæ in viris non ſunt propter lac, ſed alterius rei gratia, in mulieribus vero ſunt gratia lactis. ita notabiliter ſcribit Auer.in.1.de genera.anima. quando ſoluit rationes Gale. in q. illa qua quæritur, vtrum mulier habet verum ſemen. Ad illud de vnitate motus, quod prouenit ab vnitate naturæ, dicendum eſt, ꝙ ſec⁹ eſt in ſimplicibus, ſecus eſt in anima-
H libus, & plantis: quia ſimplicis corporis eſt ſimplex motus, tamen in talibus ſunt varij, & diuerſi motus, in iſtis.n. quæ ſunt hic, vt dicit Commen.in.2.cœli & mundi.in cō.64. Quanto aliqua ſunt perfectora, tanto pluribus actionibus, & pluribus motibus, iunguntur ſuo fini: & quāto ſimpliciora, & imperfectiora fuerint, tanto paucioribus, vt ſunt elēta, quæ propter eſſe propinquiſſima naturæ materiæ, paucas actiones habent. Non eſt igitur in hoc aſſentiēdum, ꝙ eædē operationes ſunt vtrorunq; licet eadem illa accidentia cōmunia contingant, talia enim faciūt alteratum ſolum, vt dicit Porphyr.

Ad authoritatem philoſophi 7. primæ philoſophiæ, quæ re vera in trāſlatione arabica non eſt, diceret Cō. & ad omnes conſimiles auctoritates, hinc inde adduci conſuetas, & ex problematibus, quod talia quæ generantur ex ſemine, & ſine ſemine, ſunt eadem, non ſpecie ſpecialiſſima ſed ſubalterna, aut genere generaliſſimo, vnde videtur eſſe fallacia conſequentis, ſunt eadem. ergo ſunt ſpecie ſpecialiſſima, eadem poſſunt ēt eſſe eadem accidente, & ſimilitudine K non tamen propter hoc ſequitur qđ ſint eadem forma. Et ita defendi poteſt ſubtiliter via eius ſicut vides.

Rō ꝑ Cō.

Et apud me eſt ratio multum apparens, in via Philoſophi, nam certum eſt, quod a perfectioribus cauſis, & quæ non differunt per magis, & minus, ſed eſſentialiter differunt, debēt produci effectus ſpecie differentes, manifeſtum eſt autem, ꝙ perfectiores, & plures cauſæ, concurrunt ad animalia ex ſemine, quàm ad illa, q̄ ſine ſemine: quomodo igiť poſſunt iſti effectus eſſe æque perfecti eſſentialiter, & habere eaſdem operatio- L nes pfectas æqualiter? natura enim non abundat in ſuperfluis, nec deficit in neceſſariis, ſi animal æque perfectum generari poteſt ex putri materia, ſicut ex ſemine, cum pauciora concurrant ad hanc generationem, quàm ad illam. videtur igitur alter modus eſſe ſuperuacuus in natura, quod eſt abſurdum. nam ordo certus, & ratus, quæ eſt omnium natura conſtantium, vt dicit Ariſt. in.8. phy. in com. & te.15. Reuertamur igitur eo, vnde deuenimus, & quæramus cauſam propter quid eſt, quod in rebus artificialibus, vna exiſtente M materia, ex ſola tantum diuerſitate agentium formarum, poteſt eſſe diuerſitas ſpecifica in cauſatis, in naturalibus autem, & perfectis ſubſtātiis apud philoſophum hoc minime cōtingere poteſt. Niſi eſſet, quod formæ artificiales, non ſunt in potentia materiæ, ſed ſunt ab extrinſeco motore, vt tenet Com.in.7.meta.in cō.28.&.29.& in.3.de aīa.cō.18. vñ mā nō hēt aliquā inclinationē nālē, ad aliq̄ formā, q̄ introduciť p artē in ſubiecto, nā vel ſe hēt ad oppoſitū

Solo pulchri pblematis.

præſertim

A præſertim cum plures formæ artificiales introducuntur p diuiſionē,& ablationem partium,a ſubiecto quę atteſtantur corruptioni ipſius ſubiecti,ipſum ſubiectum inclinatur ad oppoſitum,quia vnumquodq; naturaliter reſiſtit ſuo corrumpenti. Aut ſaltem ſe habet in potentia neutra, ipſum ſubiectum ſicut ſunt formæ artis,quæ inducuntur ſine diminutione ſubiecti,ſed reſpectu formarū naturalium, ipſum ſubiectū habet potentiam, & appetitum naturalē, qui vt ſcribit Com. 1. phy. in cō. 81.
B Nihil aliud eſt niſi illud, quod hēt de motu materia, ad recipiendū formam. Et ita in artificialibus(ſicut vides)propter allegatam cauſam nihil cooperatur ad diſtinctionem ſpecificām effectuum,ipſa materia ſicut in rebus naturalibus,nam licet verum ſit quod non quælibet forma artificialis,ex qualibet materia,aut ī qualibet induci poſſit,forma enim ſerrę non poteſt induci in materia ceræ, quia æquiuoce diceret̄ ſerra cerea, quia caderet a ſuo proprio fine, qui eſt ſecare dura, ſicut oculus lapideꝰ, æquiuoce diceretur oculus, tamen
C (vt ſupra dictum eſt) vna exiſtente materia, poſſunt fieri ī artificialibus ſpecie diſtincta, ꝓpter ſolam diuerſitatem formarum agentium, non ſic autem in ſubſtantiis perfectis, ꝓpter aſſignatam cauſam.

PROPOSITIO XLV.

Motus natus eſt ignire ligna, lapides, & ferrum.

Propoſitio eſt Ariſto. in. 2. cœli & mundi in tex. comm. 42. & in 1. meteor. Aduerte tamen, ꝙ duæ conditiones requiruntur circa hoc, vt motus calefaciat pręcipue. Prima, quod ſit velox, ita ꝙ corpus calefactibile, diſtrahatur pluſquā ſm ꝓpriam naturam eſt diſtrahibile. D

Duæ cōdō nes requiſ- rūt,vt motus calefaciat.

Nam rarefactio, eſt diſpoſitio ad calorem, & ſic motus rarefaciendo corpus motum, calefacit. & ſi quæras quare corpus rarefactum, cū nō ſit formaliter calidum, producit calorem? dic, ꝙ qn̄ eſt aliqua diſpoſitio, quæ ultimate diſponit materiā ad aliquam formam, illa non educitur de potentia materiæ, niſi ea mediante, & ita eſt de raritate reſpectu caliditatis ex materiali ordine taliū qualitatum, qui ordo inſequitur naturas earum. E

Secunda autem eſt, vt motus ſit in magno mobili, & propinquo, & has duas cauſas, vī aſſignare Ariſto. in. 1. meteo. inquit. n. velocem. n. oportet, & non longe oportet eſſe, quæ qdem aſtrorū latio uelox quidem, longe autem, lunæ autē deorſum quidem, tarda autem, quæ aūt ſolis, ambo ſimul habet ſufficiēter. Ariſt. etiam in. 5. particula problematum, problemate. 36. videtur dicere, ꝙ non oīs motus calefacit, verū quidam infrigidat, ut patet in ollis F feruentibus, quoties eas afflamus, aut verſamus Vnde ibi etiam redditur ratio propter quid eſt, ꝙ ſub ſole ſtātes, magis incaleſcimus q̄ dum mouemur, quod etiā cōtingit aquæ ſtanti q̄ calidior eſt ſeipſa mota. Solutio aūt Ariſ. ibi eſt qd hoc ideo cōtingit, qa dum ſtamus, calor magis imprimit, qa corpus nr̄m aſſidue ꝑ poros emittit vaporem calidū, qui proximum aerem calefacit, ſicut titio. Et ideo nobis quieſcentibus, aer circuens ob ꝑdictā cauſam, calidus

G redditur:ſed cum mouemur, flatus
excitatur,qui nos poteſt refrigerare.
Flatus nanq; quiſq;,frigidus eſt. Ani
maduerte tñ, ꝙ motus cœli in alia.
& alia diſtantia, eſt productiuus ca-
loris in alio,& alio gradu. Ná Cō.in
2.cœli,& mundi,in cō.94.inquit.ꝓ
pinquitas motui cœli largit̃ calidita
tē,mobilitatē,leuitatem,& raritatē,
Diſtantia vero largitur frigiditatē,
quietē,grauitatē,& denſitatem,vnde
ignis intēſiue calidior eſt aere, nam
2.meta.tex.cō.4.vnūquodq; eſt ma
xime tale per quod aliis ineſt vniuo
catio,puta ignis calidiſſim⁹, etenim
H eſt cā aliis hoc caloris,&c.2.de gene.
& corru.t.c.22.ignis ē magis calidi
q̄ ſicci,& ob eandē cām ignis eſt ra-
rior aere,vnde Cōm.in.2.de aīa.cō.
97.maxima dimenſionū quā mā re
cipit eſt dimenſio ignis, & minima
eſt dimenſio terræ. Sic leuitas ignis
pp ꝓdictā cām,eſt leuitas ſimpl'r, vt
patet.4 cęli & mun.in cō.& te.38.&
in lib.deſtru.deſtr.in diſpu.1. in ſo-
lu.11.dub.inquit,ſed philoſophi rñ
dent,ꝙ ꝓbatū eſt demſatiue, ꝙ mū
dus ex quinq; corporibus conſtat,
videlicet,ex corpore ſup cœleſti,qđ
non eſt graue,neq; leue. Et quatuor
I corporibus eſtaribus, quorū quod
dā eſt graue abſolute,vt terra, q̄ cen
trum eſt oīum orbiū. Et quoddā le-
ue abſolute(vt ignis)& cā grauitatis
terræ eſt,quia eſt in maxima diſtan-
tia a motu orbiū, & per contrariam
cām,ignis eſt in ſumma leuitate. Et
quia alia duo eſnta, ſunt interpoſita
inter ignem,& terram, iō mixta exi
ſtunt de duabus prædictis naturis.
Et aduerte vnum, ꝙ licet ignis ſit
primū calidorū,quæ ſunt hic. Non
tñ pp hoc eſt primum calefaciēs.Ná
vt ſcribit Cō.2.ca.de ſubſt. or. ſicut
in mouentibus, & motis corporeis, K
oportet venire ad vnū primū motū
ex ſe.quod mouetur a motore I mo
bili,ſic in alterantibus,& alteratis,o-
portet deuenire ad vnū primū alte-
rans,qđ in alterando non alterat̃, &
hoc eſt corpus cœleſte, illud.n.cale-
facit motus ſm prædictum modum
vt declarauimus de mente Ariſto.&
calefacit ēt alia cā,poſita ab expoſi-
toribus,videlicet mediante lumine,
lumen.n.inquantū reflectitur,cale
facere habet. Et conſidera bene, ꝙ
cum calor, & frigus ſunt contra-
ria, & frigus eſt caloris priuatio,
quod aliter ꝓuenit calor a cœlo, & L
aliter frigus, quia cœlum mediante
propinquitate motus,largitur calo-
rē.largitur aūt frigus mediante mo
tus diſtantia,ſicut dixit in ſimili phi
loſophus in.2.de gene. & corrup. ꝙ
motus ſolis in obliquo circulo, per
ſui acceſſum,eſt cā generationis,& ꝑ
ſui receſſum,eſt cā corruptionis.idē
enim manens idem vniformiter, a-
ptum natum eſt ſemꝑ idem facere,
& per conſequens oppoſita & cōtra-
ria,aut proueniunt ab oppoſitis, &
contrariis cauſis, aut proueniunt ab
eadem cauſa ſub oppoſitis,& contra
riis diſpoſitionibus ſe habente, ſic M
enim idem erit cōtrariorum cauſa.
abſentia enim nautæ eſt cauſa ſub-
merſionis nauis,cuius ꝑſentia erat
cauſa ſalutis.vt dicitur in. 2. phyſic,
in tex.commen.30. ſic Auer. tenuit
in.2.cœli & mundi.in com. 42. qđ
corpora cœleſtia per ſe, non operan
tur niſi caliditatem, & non operan-
tur frigiditatem. Huic autem opi
nioni aduerſatur diuus Thomas in
2.cœli in loco præallegato, illud n.
vt inquit,videtur eſſe per accidens,
quod non per ſe producitur ab agē-
te.

Diui Tho. rōnes contra Auer.

A te. Corpora autem cœleſtia, ſunt actiua reſpectu eorum, quæ ſunt hic. ſi igitur non per ſe agerent frigiditatem, & humiditatem, & alia huiuſmodi, ſequeretur ꝙ iſta eſſent per accidens ab agente in vniuerſo. Itẽ cum omnes formæ ſubſtantiales, inferiorum corporum, ſunt ex virtute cœleſtium corporum, conſequẽs eſt, quod ex eorum virtute ſint etiã qualitates conſequentes ſpecies, ſeu formas elementorum, quæ ſunt calidum, frigidum, humidum, & ſiccũ, B & alia huiuſmodi. Et ideo inquit. dicendum eſt ergo ꝙ omnia corpora cœleſtia ſm communem virtutẽ luminis, habent calefacere, ſed ſecundum alias proprias virtutes, ſingulis corporibus attributas, habent nõ ſolum calefacere, & infrigidare, ſed ẽt omnes alios effectus corporales, hic efficicere in iſtis inferioribus. Et iſta fuit etiam opinio Platonis, inquit enim Damaſcenus in libro de conſolatione medicinarum. dotatũ eſt vnumquodq; (vt inquit Plato) duplici virtute, cœleſti, & elementari. Et iſtam opinionem inſequũtur omnes mathematici, vt ſcribit Cõ. C in. 2. cap. de ſubſtantia orbis. inquit enim. conſiderantes autem actiones ſtellarum, in antiquo tempore vere dicunt, quod quædam largiantur caliditatem, & ſiccitatem, quædam caliditatem, & humiditatem, quædam frigiditatem, & humiditatẽ, & quædam frigiditatem, & ſiccitatem, & ſic quatuor qualitates cões corporibus cęleſtibus, & quatuor elementis dñr æquiuoce, aut ſecũdum prius, & poſterius. Et hanc opinionem maxima pars Latinorum inſequitur, ꝙ corpora cœleſtia non ſolum agunt lumine & motu, verũetiam influentia. Ariſt. autem via & peripateticorum hoc non patitur, vt multiplicentur entia ſine neceſſitate, quia natura non abundat in ſuperfluis, vult autem Ariſt. in principio. 8. libri de phyſico auditu, quòd motus cœli, ſit tanquam vita omnibus natura ſubſiſtentibus, & in principio libri metheororum dicit. oportet mundum iſtum ſuperioribus lationibus eſſe continuum, vt omnis eius virtus inde gubernetur, ita ꝙ motus eſt qui conſeruat, & ſaluat, omnia in eſſe principaliter, & iſta eſt cauſa caloris, vt patuit. Ab expoſitoribus etiam ponitur alia cauſa, & eſt lumẽ quod inquantum reflectitur, eſt cauſa caloris. E Non enim eſt verum ꝙ dicunt mathematici, quod lumen lunæ ſit infrigidatiuum. Nam experimentum ſermonum verorum eſt, vt concordent ſenſatis, vt dicit Commen. in. 8. phy. in commẽ. 2. manifeſtum eſt autẽ, quod in æſtate noctes plenilunii ſunt calidiores, vt aſſerit Ariſto. in. 4. de partib. anima. cap. 5. videmus etiam tunc temporis, animalia exanguia diminuti caloris, pinguiora, & conchylia, & echinos, & id genus animalium ma- F gis plena eſſe in plenilunio, quàm in decremento luminis in luna; qđ non contingit, quia nocturno tempore plus cibi aſſumant ratione lucis, quia talia ẽt contingunt aĩalibus viſu priuatis: ſed eſt: qa calor eorũ vigorat a calore cõtinẽtis, qui multiplicat in eo rõne maioris, & intẽſioris luminis, qñ quidẽ digõ nãlis, a calore nãli ꝓficiſciẽ, vnde ẽt eadem ratione animalia theſaurizantia tempore veris, & æſtatis, melius digerunt, quàm tempore hyemis, quia calor naturalis in hyeme a ſupfluo

Opĩo diui Th. & mathematicorum.

Damaſce.

Ariſt. opĩo

Contra aſtronomos.

G frigido obtunditur, cum debilis ſit, non autem roboratur, ſicut in animalibus ſanguine, & calore plus participantibus, ſicut optime notauit Gale. in prima particula ſeparatorũ ſermonum. Nec valet, ꝙ quidam aſſerunt quod omnia corpora cœleſtia recipiunt lumen a ſole, & illud ex diuerſitate ſubiectorum recipit diuerſas virtutes, & ita aliquod lumen dicitur eſſe frigefactiuum.

Opinio Albet. mag. Sed hoc quidem ſtare non poteſt, licet Alber. in. 2. cęli, & pluſquam cō. etiam illud dicere videantur, nã me H lius eſt exiſtimare quod diuerſitas formarum ſit cã diuerſitatis materierum, quàm econtra. vt dicit Cō. in. 2. de anima. in com. 60. nam in hoc Ariſt. præcipue contradicit antiquis, quia ipſi volebant quod formæ ſequantur materiam, vnde Plato aſſerebat, ꝙ formæ dabantur ſm merita materiæ, ſed Ariſt. opinabať contrarium, videlicet, quod materię ſunt pp formas, ſicut notabiliter dicit Auer. in 2. phy. auſcul. com. 87.

Cõtra ponentes influentiam Opinio autem, ponẽs qualitates virtuales in cœlo, quàm ſequuntur a-I ſtrologi, & Diuus Tho. habet etiam rationem contra ſe, quia non oportet (vt ſupra dictum eſt) multiplicare entia ſine neceſſitate. Forte dices quod ponitur influentia præcipue pro conſeruatione elementorum. Sed contra, omnis qualitas conſeruans aliquid, aut eſt diſponens materiam, ꝓ cõſeruanda forma, aut eſt ꝓhibens corrũpens ipſam formam, ſed pp neutrum oportet vltra motũ, & lumẽ, ponere influẽtiã ꝓ conſeruandis elẽtis in ſuis locis, nã frigiditas, & ſiccitas, ſufficienter vñr conſeruare formã terræ, in mã. Nec ẽt pp ſm, quia omnis reſiſtẽtia eſt merito contrarietatis. ſi igiť influentia K dr̃ reſiſtere corrumpenti ipſam terram, illud igitur corrumpens terrã, erit contrarium illi influentiæ. ſit v.g. illud corrumpens terrã ignis, tunc igitur igni contrariabitur illa influentia, & igni etiam contrariať terra, quæ debet corrumpi ab igne, & ita vni plura erunt contraria.

Sed dices, niſi daretur influentia in Replica. medio, quodlibet elẽtum indifferẽter poſſet moueri ad quemlibet locum, ita. n. arguit Ariſt. in lib. 4 phyſicæ auſcul. te. com. 66. in tracta. de vacuo, quia cum vacuum ſit vniforme, corpora poſita ĩ vacuo poſſunt L moueri ad quamlibet drĩam poſitionis. Rñdetur dando rõnem di Solutio. uerſitatis, nam in vacuo eſſet vniformitas per totũ, nos autẽ dicimus, ꝙ corpora cœleſtia mediante calore cęleſti, producto mediante lumine, & motu, hñt conſeruare, cũ tali & tãta diſtãtia elẽta in ſuis locis nãlibus, & conuenientibus, & ille calor eſt intẽſior in ſphæra ignis, rõne maioris ꝓpinquitatis, & eſt remiſſior in cẽtro mundi, vbi eſt terra, & in mediis regionibus eſt medio modo ſe habẽs, cũ latitudine quadã. ſm igitur aliã, M & aliã menſurã, eſt cõſeruatiuus alterius, & alterius elẽti, in alio & alio ſitu. ſm. n. approximationẽ maiorẽ, & minorem, cauſantur iſtæ diuerſæ menſuræ caloris, vt ſcribit Com. in 2. cœli. in cõ. 94. & ideo bene dixit ĩ fundamentis Ariſt. ꝙ corpora cœleſtia in rei veritate nõ agunt frigiditates, ſed calores ſimiles vnicuiq; elementorum, & ſi Auic. d. ꝙ operatur frigiditatem, hoc eſt ſm cõparationẽ, ꝓ quãto, videlicet ꝓducũt qñq; remiſſam caliditatẽ, vnde licet cęlũ agat mediãte lumine, & motu, nõ ſequitur

A quitur quod cũ ſemper moueatur, & luceat, quod ſemper vniformiter calefaciat, quia corpus luminoſum nõ ſemp ęqualiter reſpicit iſta inferiora, aliter. n. ſe habet in hyeme, & aliter in æſtate, quia radii rõne approximationis ſupra zenith, capitũ noſtrorum perpendiculariter multiplicantur in æſtate, & ideo magis calefaciunt ex modo diuerſo ſuæ reflexionis. Nec iterum ſequitur, ꝙ oẽs hyemes, & omnes æſtates deberẽt eſſe æquales in calore, & frigore, quia alii reſpectus, & coniunctiones ſtellarum ſunt ĩ vno anno, & aliæ in alio, B & ideo videmus quod multiplicatũ lumen in vno anno ex coniunctionibus planetarum, plus caloris operatur, q̃ ĩ alio. Et p hoc patet ſolutio ad rationes Diui Thomę. Ad primã dico, ꝙ corpora cœleſtia ſunt cauſa vl'is, & remota oĩum effectum quæ ſunt hic, & ita oẽs qualitates, quæ sũt hic, dependent a cœlo tanquã a cauſa vl'i, non tñ ad oẽm effectum, qui hic exiſtit, corpora cœleſtia per aliquam ſpecialem qualitatem concurrũt, ſicut ad determinatum effectũ, determinata cauſa. Nam videmus naturas rerum, eſſe multũ diſtantes C adinuicẽ in perfectione, entia. n. ſunt ſicut numeri. aĩalia n. perfecta fiunt a cœlo, & ab agente particulari, iuxta illud Ariſto. in 2. phyſicæ auſcul. tex. cõ. 26. Sol & homo generant hominem, ſecus autem eſt de animalibus genitis ex putri materia, nã ſufficit ibi calor cœleſtis, diffuſus in terra, & aqua vt dicit Cõm. 12. meta. in cõ. 18. eodem modo cũ calor ſit perfectior frigiditate, frigus. n. eſt quaſi caloris priuatio, principaliori intentione producitur a motu, & lumine, quàm ipſa frigiditas. lumẽ n. & motus ſunt p ſe caloris productiua, modis aſſignatis, & ſic cœlũ vr̃ eſſe cauſa poſitiua caloris, ſed reſpectu frigiditatis, eſt cã priuatiua, pro quanto videlicet, p ſui diſtãtiã, talis motus operatur remiſſam caliditatem. Et ſi dicat̃ ꝯtra, q̃ a effectus poſitiuus dẽt habere cauſam poſitiuam, modo frigiditas, licet caloris comparatione dici poſſit quodã modo caloris priuatio. (ſemper. n. uilius contrariorum eſt) ſicut priuatio reſpectu perfectioris, vt dr̃ in. 10. meta. in tex. cõ. 15. tñ in ſe eſt ipſa frigiditas, quædã forma poſitiua. Dico ꝙ cã poſitiua, eſt cauſa particularis, generans, ſicut ſunt venti, vel vapores eleuati ab aqua, & a terra, & ſicut ſunt agentia particularia generantia iſta elementa frigida. quia ſm partem generari, & corrumpi pñt. & ſic patet ſolutio ad ſm motiuum Diui Thomę, quia qualitates, & formæ ſunt a cœlo modo vl'i, & nõ oportet ꝙ omnia vniformiter, & æque primo inde depẽdeant, vnde cęlum per propinquitatem operatur calorem, per diſtantiam operatur frigiditatẽ, quia operatur remiſſam caliditatem, & diſtãtia eſt veluti ratio priuatiua, & propinquitas eſt veluti ratio poſitiua. & ſic, ni fallor, intelligunt Peripatetici, ꝙ corpora cœleſtia ſunt cauſa caloris, & non ſunt cauſa frigiditatis.

[Margin: Solo ad rationes diui Tho. — Replica. — Solutio. E — F]

D

Dubitatur ſi motus cœli eſt cauſa caloris, quo elementa conſeruantur, quõ calore illo exiſtẽte, aqua poteſt habere ſummam frigiditatem? niſi eſſet, ꝙ calor ille eſt cœleſtis, & vt ſic habet conſeruare ſecundum diuerſas menſuras res, quarum natura eſt frigida, ſicut frigiditas pręſeruat corpora calida a putredine. vnde ſicut calor naturalis hominis conſeruat ſecundum

[Margin: ADDI.]

G cundum diuerſas menſuras ſanitatem, diuerſorum mēbrorum, quorū compelxiones ſunt contrariæ, multo magis calor cęleſtis, qui eſt viuific⁹, generatiuus, & conſeruatiuus entiū. & nota ꝙ ad argumentum Thom. bene rn̄detur in via Cō. aſſerendo ꝙ reſpectu aquæ, & terræ, ſm ſuas totalitates, non oportet quærere cām per ſe efficientem, quia ſm totum non generantur, neq; corrūpuntur: ſed bene oportet quærere, vt ſic, cām cōſeruantem, ſic.n. dicit in ſimili Cō. in 2. cœli cō. 102. ꝙ medium nō eſt cā quietis terræ p ſe, quia terra ſm ſe

H totam, non generatur, ſed bene eſt cauſa conſeruans quietem, q̄ agens, ſed ſi conſideratur, vt ſm partem generatur, ſic bene habet cām per ſe, & eſt agens particulare, & hoc bene tetigi occulte, dū dixi, ꝙ agentia particularia generantia, ſunt cauſa frigiditatis. ſi dicas ſic eſt reſpectu caloris. Rn̄detur concedendo totum. ſed eſt differentia, quia cęlum mediante motu per ſe producit caliditatem, & abſolute, ſed frigiditatem non producit abſolute, ſed comparatiue, vt videlicet producit remiſſam caliditatem, cum tali diſtātia, &c. vide pro

I illa ſolutione cōmentum primum. quarti de cęlo. vnde motus cœli, vt dicit Commen. 2. cęli. c. 42. inquantum eſt principium caloris cęleſtis, eſt tanq̄ vita omnium natura conſtantium, vt dicit Ariſto. in principio 8. phyſi. & in principio libri metheororum.

Qūo in animalibus motus ſit cā caloris Auic.

Aduerte tamen, ꝙ in animalibus, motus eſt cauſa caloris inquantum per ipſum motum expanditur calor naturalis, & ſpiritus, de centro ad circunferentiam, & maxime quādo eſt velox, & cum certa menſura, quia ſi fuerit ſuper fluus, accidit ſpiritum, &

K calorem, reſolui, & ſic infrigidat, vn̄ Auic. in. 3. Fen primi, doctrina. 2. in ca 12. de his quæ proueniunt ex motu, & quiete inquit. motus operationes in corpore humano diuerſificantur, ideo quod eſt fortis, aut debilis, aut paucus, aut multus. Et propter illud quod ei ex quiete admiſcetur. Et iſtud quidem apud ſapientes eſt diuiſio per ſe. Et propter illud quod exercent homines, ex materiis. Et motus quidem fortis, & multus, & paucus, & cum quiete mixtus, oēs cōueniunt in hoc, vt calorem efficiant fortiorem. Sed fortis, non multus L differt a multo non forti. & a multo quieti admixto, qm̄ ipſe uehemēter calefacit corpus. & ſi reſoluit, parum reſoluit. Multus vero paulatim reſoluit, plus q̄ calefaciat. Et cum quiſq; eorū multus exiſtit, infrigidat. Propterea quod vehementer calorē reſoluit naturalem, & etiā exiccat, &c.

Vides igitur qūo motus ſit aptus ignire, & calefacere corpora, & qūo diuerſimode hoc operatur in rebus inanimatis, & diuerſimode inanimatis, Nam in rebus inanimatis, hoc operatur diſtrahendo, & rarefaciendo: partes mobilis, vnde raritas eſt M diſpoſitio ad caliditatem, licet.n. raritas, & denſitas, vt inquit Auerr. in 7. phyſicæ auſcul. ſint rerum qualitates, inſequentes calidum, & frigidū. vt patet in com. 15. tamen caliditas etiam per viam ſequelæ poteſt ſequi ad raritatem, quia non inconuenit, vt vna per ſe ſequatur ad aliam, alia aūt per viam ſequelæ ſequatur, ut illam, vnde raritas per ſe, ſequitur ad caliditatem. modo quo declarauimus ſuperius, ſed caliditas ſequitur ad raritatem, tanquam ad diſpoſitio nem

A nem præ uiam, per viam ſequelæ, ſed per ſe eſt ab agente extrahente ipſam de potentia ad actum, tale autem eſt motus, vnde motus dum velox fuerit, & ſufficienter approximatus in ſubiecto apto nato, per ſe aptus natus eſt producere calorem, & non per accidens, vt quidam tenuerunt. Non enim omnis cauſa, quæ corpori aduenit, in ipſum operatur, immo præter hæc tria requirũtur neceſſaria, fortitudo. ſ. ſuæ virtutis agentis, & fortitudo virtutis corporis præparatiuæ. Et poſſibilitas permittendi vnum tãgere aliud,
B tanto tempore, vt in tali quale, illud poſſit prouenire operatio in aliud, ſicut pulchre notauit Princeps in. 2. Fen primi, doctri. 2. ca. 1. Sed ſermones in demonſtratiuis, ſunt intelligẽdi per ſe, & non per accidens, vnde Ariſto. tex. commen. 42. in 2. cœli, & mundi, inquit, quod natus eſt motus ignire, & ligna, & lapides, & ferrum, aptitudo autem per ſe dicitur de ſuo ſubiecto, & Commentator in commen. dicit, & putatur ex hoc ꝙ cœlum eſt calefaciens per ſe, motu, & lumine. & 12. metaphy. com. 18. inquit, quod ignis fit a motu, ſicut
C ab igne. ſi igitur ignis qui eſt ſubſtãtia, fit a motu, ſicut ab igne, ab igne autem per ſe ſit, per ſe igitur fiet a motu, idem. n. eſt agens per ſe, diſponens materiam, & inducens formã. 7. metaphy. com. 31. multo igitur magis per ſe, caliditas poteſt fieri ab ipſo motu, ſicut per ſe, fit a calore. Vnde videtur, quod motus diſtrahẽdo, & rarefaciendo partes mobilis, in rebus inanimatis per ſe, eſt productiuus caloris, vnde Auer. dicit in primo metheororum capit. 2. ꝙ ſtellæ comatæ, non habent caliditatem, ſed igniuntur ex motu. Nec valet, ſi dicatur ꝙ omne quod p ſe fit, fit a ſuo ſimili, & ita calor per ſe, nõ videt fieri niſi a calido. nam vt dicit Cõmẽ. D
illa propoſitio per ſe locum habet in ſubſtantiis, non autem in accidentibus. 2. cœli. commen. 42. & 12. metaph. com. 18. Nec ſequitur, vt omne faciens aliquod accidens, diſponatur per illud. ver. gratia quoniam non omne quod mouet, debet moueri, neque omne quod nigrificat debet eſſe nigrum, vt dicit idẽ Auer. in ſecundo cap. de ſubſtantia orbis, verſus finem. Sic igitur motus velociter factus, & cum debita approximatione in ſubiecto apto nato, cum debita mora, habet per ſe calefacere, E
ſed per accidens habet infrigidare, ſicut in ollis feruentibus per excluſionem vaporis calidi. qui detruditur per motum, & ſicut aer calefactus ex præſentia vaporis traſpirantis, per motum remouetur, & alius frigidior nobis occurit æſtiuo tempore, per motum flabelli, quomodo etiam animalia calefaciat, & eadem infrigidet, dictum eſt.

Sed eſt contradictio an calor, & lumen, calefaciant per ſe, vel per accidens, & Commentator in commen. 42. in ſecundo cœli quandoq; dicit per ſe, quandoq; per accidens, ſoluitur, ſi per ſe ſumitur per vniuoce, ſic non per ſe, ſed per accidens, ſi vero ſumitur per ſe, vt diſtinguitur contra id quod eſt per accidens, vt idem ſit, quòd id quod eſt ſecundum naturam, opponitur ad id quod non ſecundum naturam, ſic per ſe, & non per accidens. aut dic, ſi per ſe diſtinguitur contra id quod eſt cum aliis conditionibus, vt ſit idẽ per ſe, quòd ſolitarie. ſic motus, & lumen, A D D I F

lumen, non per ſe calefaciunt, quia motus per ſe, ideſt ſolitarie, & abſolute, non calefacit, ſed cum illis conditionibus, videlicet, vt ſit velox, & in magno mobili, & ſimiliter lumen per ſe, ideſt abſolute non calefacit, ſed inquantum reflectitur. ſi vero per ſe ſit idem ꝙ ſecundum naturalem proprietatem, quæ tamen ad hoc, vt exeat in actum, requirit certas diſpoſitiones, ſic lumen, & motus, apta ſunt calefacere. Albertus tamen in 2. cœli. tract. 3. cap. 3. habet ꝙ lumen non eſſentialiter producit calorem.

Dubium. Sed remanet vna difficultas. nam H ſi corpora cœleſtia calefaciunt mediante lumine, & motu. Propinquitas autem, motui cęli largitur caliditatem, & remotio frigiditatem, vt dicit Commen. in 2. cœli & mundi. in commen. 94. propter quid ergo corpora propinquiora cœlo, nō ita calefiunt ex lumine, ſicut calefiunt ex motu? Niſi eſſet, quia cœlum per ſui motum eſt cauſa caloris per attritionem, ſicut dicit Ariſt. in 2. cœli, & mundi. text. commen. 42. & in 1. metheo. lumen autem non calefacit, niſi inquantum reflectitur.

Solutio. I talis autem reflexio in partibus ſuperioribus, eſt magis diſperſa, ꝙ̃ in partibus inferioribus, & diſtantioribus. & ita differenter motus. & lumen ſunt cauſæ caloris. nam quæ calefiũt ex motu, quanto ſunt cœlo propinquiora, tanto ſunt calidiora. vnde ignis eſt calidior aere, & aeris ſuprema pars, eſt calidior reliquis, ſed quæ ex lumine cœli incaleſcunt, quanto magis ſunt diſtãtiora a cœlo, tãto magis calefiunt.

PROPOSITIO XXXXVI. K

Poſſibile ex ſe, non poteſt ab alio perpetuari.

VEra eſt propoſitio vt gloſſat Cō. in. 12. primæ philoſophiæ in ſubſtantiis, ſed fallit in accidentibus, vt patet in cō 41. Inſtantia. n eſt in promptu, vt aſſerit de motu cœli, qui ex ſe poſſibilis eſt non eſſe, cum habeat cōtrariam quietem, & tamē perpetuatur ab intelligẽtia. vnde. 9. meta. tex. com. 17. ſcribitur non eſt timendum cœlum quieſcere. Sed eſt inſtantia maxima cōtra Com. quia Ariſt. in. 1. cœli & mundi. in tex. cō. 120. probat ꝙ nullum æternum eſt corruptibile, quia poſito in eſſe, qđ non ſit, eſt poſitio falſa poſſibilis, ſed ex falſo poſſibili non ſequitur falsũ impoſſe. ſi igitur æternum qñq; non ſit, ſequitur ꝙ ſimul ſit, & non ſit, ſed hoc eſt impoſſe ſimpliciter, quia implicat contradictionem, ergo non ſequitur ex poſitione illius poſſibilis, de ineſſe, quia illa erat falſa poſſibilis, ſed ex falſo poſſibili, non ſequiť falſum impoſſe, vt demſtatum eſt in. 2. priorum. ergo illud impoſſe, ſequitur ex hypotheſi data, quæ erat, ꝙ aliquid ęternum ſit corruptibile maniſeſtum eſt aũt, ꝙ conſimilis ratio retorqueri pōt contra Auer. aſſerẽtem motum cęli eſſe de facto æternum, cum tñ de poſſibili, poſſit nō eſſe, qa poſito illo in eſſe quod nō ſit, ſequiť ꝙ ſi ſit, & non ſit, & illa pō eſt falſa poſſibilis, vt patet. & ideo nonnulli vlr tenuerunt forte iſta rõne moti, tam in ſubſtantiis, ꝙ̃ ẽt in accidentibus, locum habere propoſitam propoſitionẽ. Nos aũt in via eius, dam rõnem diuerſitatis, quare potius ſit propoſitio iſta vera in ſubſtãtiis, nō aũt

Inſtantia L M Solutio

A aũt in accñtibus. nam ſi qua ſubſtantia ex ſe eſſet ens, poſſe hoc haberet rõne pricipij intrinſeci paſſiui, quod eſt materia. Nam. 7. meta. tex. 22. & 53. materia eſt per quam res põt eẽ, & non eſſe. tali aũt potentię paſſiuę, neceſſe eſt ꝙ in natura correſpõdeat potẽtia actiua. nã vt inquit. Ariſt. in 3. de aĩa. tex. cõ. 17. In omni natura in qua eſt dare principium, quod eſt oĩa fieri, eſt dare etiam principium, quod eſt omnia facere. ſic. n. probat neceſſario intelligentiam agentem. vnde Cõm. ex hoc fundamento dixit in 12. primæ philoſophiæ. com. B 18. ꝙ oẽs formę ſunt in potẽtia paſſiua, primę mãę, & ſũt ĩ actu ĩ primo motore qa ſunt ĩ põa actiua eius. vñ 9. primę philoſophię. t. cõ. 2. potẽtia paſſiua diffinit̃ per actiuã, & iõ ſi aliqua ſubã haberet põam ad nõ eſſe, ſi illa põa nõ deduceret̃ ad actũ, tunc fruſtra eſſet illa põa ibi. vt pulchre deducit Cõ. 1. cœ. in cõ. 20. inq̃t n. ꝙ ſi eſſet forma in materia ſine contrario, tunc natura ocioſe ageret, cũ iſta materia non ſit in ea aliqua potẽtia omnino. in materia. n. nõ eſt potentia niſi apud ſeparationem eius, a forma. Si igitur ſubſtantia materiæ, C eſt in potentia, & fuerit aliqua materia, cuius potentia nunquam exit ad actum. iſta potentia eſt ocioſa, & ſuperflua, & ſi non eſſet gñatio, & corruptio, non ſtaret operatio iſtius virtutis ſ. potẽtiæ, operatio. n. iſtius potentiæ quæ eſt ex ea, ſimilis ei q̃ eſt abſciſio ex acumine gladii, eſt generatio, & corruptio. Si ergo iſta potẽtia eſſet ſine genetatione, & corruptione, contingeret, vt aliquod ens eſſet ſine actione. propter quam fuit ens, quod eſt impoſſibile. potẽtia. n. paſſiua primæ materiæ, eſt contradictionis quia per illam reſpõt eſſe, & D non eſſe, indifferenter, & talem conſeſtim conſequitur contrarietas, vt dicit Ariſt in lib. de longitudine, & breuitate vitæ. & vt inquit Commẽ. in lib. de ſubſtantia orbis cap. 1. declaratum eſt, ꝙ cauſa corruptionis entium, & factionis eorum, eſt contrarietas exiſtens in ſuis formis, & cõmune ſubiectum, ꝙ nullam habet propriam formam, ſed eſt in potẽtia recipiens numerũ ſm formas diuerſas numero, & quæ ſunt ſm magis, & minus. poſſibilitas igitur in ſubſtantiis compoſitis eſt ex neceſſitate hylæ, vt dicit Cõmen. in prologo ſuo E ſuper lib. phy. de morte, & corruptione, & talis impediri nõ põt, pp prædictam cauſam. Motus aũt cęli, cum ſit accidens ſucceſſiuum, nõ habet principium intrinſecum paſſiuum, per quod poſſit non eſſe, quia accidentia ſunt formæ ſimplices, & non habent materiam ex qua conſtant, ſed ſolum hñt materiã in qua. i. ipſum ſubiectum, ſed poſſibilitas ipſius motus, eſt ex extrinſeco, quia habet cõtrarium ipſam quietẽ. quia motui in quantum motus, contrariat̃ quies, & ideo qa motus cũ ſit accidẽs ſucceſſiuum, totum ſuum eſſe depẽdet ab F ipſo motore, & quia motor eſt intelligentia, q̃ inuariabiliter, & ſempiterne mouet, ideo motui largit̃ ipſa intelligentia, permanẽtiam. Ad argumentũ igitur adductũ, do rõnẽ diuerſitatis. nam Ariſt. ibi arguit cõtra Plato. de mũdo quẽ dicebat genitum fuiſſe, ſed aſſerebat ipſum nõ eſſe corruptibilẽ. & in Timæo dixit, aliquod corruptibile de ſe poſſe ab alio perpetuari, in illa authoritate quæ paſſim allegari ſolet, dij deorũ, quorum opifex pater, quæ ego &c.

Dubium.

Solo formaliter.

&ite

G & ita dico ꝙ rō Ariſt. cōtra Pla. in 1. cœli eſt de ſuba. vnde ſi aliqua ſuba æterna eſt potens nō eſſe, iſta pōa eſt ꝑ principium intrinſecū paſſiuū, & ſi ponatur in eſſe, eſto ꝙ pō ſit falſa, eſt tñ poſſibilis, & ex falſa poſſibili non debet ſeq; falsū impoſſe, ſicut ſequitur in caſu. ſed de motu ſecusē, nā motus formaliter ex ſe, non eſt neceſſe eſſe, vt ſequatur ex hoc ipſum de ſe ſēper eſſe, ſed ſua neceſſitas eſt aliunde .ſ. ab extrinſeco motore, & ideo ex illa poſitione non ſequitur, vt id eſſe ſimul ſit, & non ſit. Si ſubſtantia autē aliqua æterna eſſet, hoc

H non eſſet, niſi ꝑꝑ carentiā materiæ, & ideo illa ſimpliciter eſſet, & formaliter ens neceſſarium, & ſi eſſet corruptibilis ſequeretur, ꝙ haberet in ſe materiā. & ita ex illo poſito in eſſe, ſequitur, vt idem ſimul ſit, & non ſit. Et conſidera etiam quia ens ſimpliciter neceſſarium, nulli eſt incōpoſſibile ſimpliciter. motus aūt cœli, non eſt ens ſimpliciter neceſſariū. & ideo ex ſui ratione, non oī tēpore eſt, & propter hoc, ſi ponatur ipſum qñq; non eſſe, non ſequitur ꝙ ſi ſit eſſet, & non eſſet. Si autē aliqua ſubſtantia

I æterna, corrūpi poſſet ex parte, qua eſſet ęterna, ſēper eſſet, quia talis ęternitas, eſt ex rōne ſui per carentiam principij potentialis, & ex parte qua corruptibilis ponitur, & illa potentia ponitur in eſſe. non eſt, ſed ſp erat, vnde erat æterna, & ita bene (vt vides) ſequitur ꝙ idem ſi ſit, & non ſit ad hominem, & gratia materiæ, in qua adducitur ratio. Sed hic eſt ardua replica. quia Auer. in. 2. cap. de ſubſtantia orbis, vult ꝙ cœlum quē admodum neceſſario dependet ab ipſa intelligentia quātum ad motū, ita etiam dependet quantum ad ſub- (ardua replica.)

K ſtantiam. inquit. n. & debes ſcire, ꝙ iſtud corpus cœleſte nō indiget virtute mouēte in loco ſemper tm̄, ſed largiente virtute in ſe, & in ſua ſubſtantia, permanentiā ęternā, qm̄ etſi ſit ſimplex, non habet in ſe potentiā ad corruptionē, tñ eſt finitę actionis neceſſario, quia eſt finitarum dimēſionum, & terminatarū, a ſuperficie continente ipſum, & omne tale, cum intellectus poſuerit ipſum exiſtens per ſe, abſq; eo ꝙ aliud largiatur ipſi permanentiam, & æternitatem, neceſſe, eſt, vt ita ſit de finitate ſuæ permanentiæ, ſicut eſt de finitate ſuæ

L actionis, & ideo neceſſe eſt in intellectu eſſe potentiam, largientem ipſi permanentiam æternam, quemadmodum largitur ſibi motū propriū æternum. Patet autem manifeſte ex dicta authoritate., ꝙ cœlum quo ad ſuum eſſe, in eodē genere cauſæ dependet, in quo depēdet motus eius. nam ſi intelligentia non eſſet, vt inquit. idem eſt iudicium de orbe, & de motu. Patet autē ꝙ ſi intelligentia non eſt, nō eſt motus. igitur neq; orbis, & ideo cœlū indiget intelligētia largiente ſibi permanētiam, ſicut indiget etiā motus tali virtute. & ita

M idem videtur eſſe iudicium, vt poſſibile perpetuetur in ſubſtantia ſicut in accidentibus. Et mirū profecto mirū eſt qūo Greg. ille Ariminenſis hallucinatus fuerit in illo loco aſſerens in. 2. ſententiarum. diſt. 2. q. 1. Ariſt. & Auer. opinionem fuiſſe ſub ſtantiam cœli, & aliarum intelligentiarum non dependere a deo in genere cauſæ efficientis. ſed ſolum hoc habet veritatem de motu cœli. cum tamen Auerr. in pręfato loco ex intentione, damnet opinionem iſtam eorum, qui dicebant cœlū non habere (Error Grego. de Ari.)

A bere cauſam, niſi mouentem, & non agentem, ſicut patet ibi. & declaratũ fuit pnos, in ſpeciali q̃ſtione, de hoc.

Solutio. Dico igitur in via eius, ꝙ licet cęlũ dependet in triplici genere cauſæ, ab ipſa intelligentia, eſt tñ adhuc dĩa inter cœlum, & cœli motum, quo ad perpetuitatem eſſendi. nã motus ex ratione ſui, cum cõtrarium habeat, poteſt ex ſe formaliter dici, & per in trinſecam rationem, ꝙ ſit ens poſſibile, cęlum autem, cum ſit ſubſtantia, carens materia, & contrarietate, non eſt ens poſſibile, per intrinſecũ principium, quia tale in ſubſtantiis, eſt materia, & quo ad hoc non indi-

B get in ſuo eſſe forma, ſicut eſt corpus animalis, quod cum ſit intrinſece cõ poſitum ex cõtrariis, indiget in ſuo eſſe forma dante eſſe formaliter, & conſeruante. vnde videmus manifeſte, ꝙ ſeparata anima aut corrupta in animalibus, ſtatim illud reſoluitur in elementa, ex quibus cõſtabat. vnde Ariſt. & Commen. in. 1. de anima. in text. commen. 90. increpant antiquos, ponentes corpus continere animam, immo contrariũ eſt magis verum. videlicet, animam continere corpus. egrediente. n. ſpirat, & marceſcit. nã vt inquit ibi Cõ. oẽ ꝙ

C eſt vnum, & continuum non eſt, pp ſuam materiam, ſed per ſuam formam, & ideo cœlum formaliter eſt neceſſarium, quia eſt ſimplex corpus, non compoſitũ ex materia quæ eſt in potentia ad eſſe, neq; ſubiecta contrarietati, & propter iſtam rationem, non indiget in ſuo eſſe forma, contra chimerizantes in via eius, ita enim ſentit expreſſe in. 2. & in. 3. ca. de ſubſtantia orbis. tñ in talibus ęternis ſubſtantiis, eſt eſſentialis dependẽtia in genere cauſæ efficientis. oĩa enim dependent a 1. principio. nãm

D deus eſt cauſa entitatis, & veritatis, in omnibus entibus. vt dicit Cõmẽ. in. 2. meta. in cõ. 4. & ſimiliter dicit finis oĩum, & dr̃ prima forã oĩum, non quia ſit forma inhærens, immo eſt forma per ſe ſubſiſtens, & liberata ab omni materia. non. n. oĩs forã informat, vt quidam meo tempore in via Peripatetica contendere conã tur, ĩ via Ariſt. nã ſi ità eſſet, ad quid igr̃ poſita aĩę diffinitione in. 2. de aĩa tex. com. 5. dicente, anima eſt actus corporis organici phyſici potẽtia vitam habentis, demum in tex. cõ. 11. inquit. Amplius aũt ĩmmanifeſtũ

Cõtra modernos.

E eſt, ſi ſit corporis anima actus, ſicut nauta nauis? & eſt expreſſa ſententia Auerr. 12. meta. cõm. 37. ex mente Alexan. inquit. n. perfectionũ. n. pp quas mouetur perfectũ, quædã ſunt qualitates quibus perficitur illud qđ mouetur, vt illud quod mouetur pp ſanitatem, & quædam ſunt ſubſtantiæ extrinſecæ a re, quæ mouetur ad eas, vt aſſimiletur eis, vt inueniuntur omnes actiones ſeruorum, q̃m ſunt erga genera intentionum dñi ſui. igitur dicũtur eſſe propter dñm. & ſic ĩ oĩa entia, cũ hoc primo principio, vbi patet q̃ño prima intelligentia ſit cauſa in genere cauſæ forma-

F lis reſpectu oĩum. licet igitur cœlum cum non habeat principium intrinſecũ, per quod poſſit non eſſe, quia non habet contrarium, neq; materiam, tñ adhuc dependet ab intelligentia in triplici genere cauſæ, & efficientis, & finalis, & formalis. ſicut dñs eſt forma ſerui, ſed motus in ſe poſſis eſt, quia motui inquantũ motus contrariatur quies, licet motui cœli, vt eſt ab intelligentia, nihil ſit contrarium. & ita ſtat adhuc

dĩa

G differentia inter motum cœli, & ipſum orbem & ſi potes tu ſubtilius dicere, dicas. ſat fuerit mihi promouiſſe, & excitaſſe intellectum.

PROPOSITIO XXXXVII.

Prius ſubſtantia eſt ſubſtantia.

PRopoſitio iſta eſt Ariſto. in. 12. met. tex. cõ. 43. vbi oñdit motores planetarum eſſe ſubſtantias. nam cum motor ſit natura prior mobili, vt dicitur in. 3. de anima. in tex. cõ. 19. cum planetæ ſint corpora ſempiterna, & ſubſtantiæ ſempiternę, multo magis igitur motores eorũ erunt H ſubſtantiæ. Eadem ratione etiã probauit in 2. cœli & mundi. in tex. cõ. 36. ꝙ cũ cœlum quod mouetur eſt ingenitum, & incorruptibile, & intranſmutabile, neq; utique mouens tranſmutabitur, incorporale exñs.

Inſtantia. Sed inſtãtia eſt in hac propoſitione contra Auer. ponentem dimẽſiones interminatas, quæ ſunt accñtia coæterna primæ materiæ. tunc. n. ſequitur, ꝙ non ſubſtantia præcedit ſubſtantiam, quia materia primitus recepit illas dimenſiones, ꝗ formã ſubſtantialem. accideret igitur, vt cõpõ ſm quid, & per accidens præcedat cõ I poſitionem ſimpſr, & per ſe, contra Ariſt. & eſt vnum de præcipuis motiuis ſancti Tho. in tract. de dimenſionibus interminatis, & de natura

Solutio. materiæ. Dicimus nos, ꝙ propoſitio propoſita habet veritatẽ de prioritate naturæ, ſm perfectionem. Fallit autem, de eo ꝙ eſt prius natura, uia generationis. duplex eſt. n. naturæ prioritas, vt ſcribitur in. 9. primæ philoſophiæ. in te. cõ. 15. vbi dr̃, quę generatione poſteriora ſpecie, & ſubſtantia ſunt priora, vt vir pnero, & homo ſpermate. & ſic procedit ratio Philoſophi adducta. nam motor eſt K prior mobili, prioritate perfectionis. ſemper. n. agens exiſt imabitur nobilius paſſo, & motor mobili. 3. de aĩa tex. cõ. 19. quantitates autem interminatę, & qualitatiuæ diſpõnes præcedunt via gñationis, formam ſubſtantialem, & hoc non inconuenit. Quod ſi replicatum fuerit, per Replica. authoritatem Philoſophi in. 7. met. tex. cõ. 4. vbi dicit̃ ꝙ ſubſtantia pręcedit accidens diffinitione, cognitione, tempore, & natura, & ita via gñonis non debet accidẽs aliquo modo pręcedere formam ſubſtantialẽ, quę ſimpliciter eſt perfectior, & magis ens, ꝗ materia, & compoſitum, vt di L

Solutio. citur. 7. meta. tex. cõ. 7. Ad hoc dico, ꝙ accidẽtium quædã ſunt quæ accidunt ex intrinſeco, & quędã ſunt, ꝗ accidunt ex ſubã rei. Sunt. n. quædã quæ conſequuntur materiam, vt nigredo æthiopis, & cicatrices vulnerũ, & extenſio ſtaturæ. Sunt etiam quæ- Accidẽtia duplicia. dam quæ conſequuntur formam, vt ſpes, & gaudium, & potentia ridendi, & cætera in hominibus, vt dicit Auic. in. 1. ſuæ ſufficientiæ. cap. 6. & eſt etiam ſnĩa Auer. in lib. de ſubſtãtia orbis. cap. 1. vnde accidentia, quę concomitantur materiam, & præcedunt formãm, ſunt accidentia inter- M minata, & a ſigno cognoſcũtur iſto modo, quia quęcunq; eadem manẽt in corrupto, quæ erant ingenito, interminata dicũtur. nã inſequuntur materiam, quæ remanet eadẽ in ge nito, & corrupto, ſiue in viuente, & mortuo, ſicut eſt de cicatrice, & de nigredine æthiopis, & de alijs cõ ſimilibꝰ. nõ. n. oportet dicere, ꝙ corruptio quælibet fiát p reſolutionẽ, vſq; ad primam materiã quo ad formas ſubſtantiales, & accñtales, ſicut tenuit

A tenuit beatus Doctor. quia illa diffinitio generationis ſubſtantialis, data per Philoſophum in.1. de generatione & corrup.tex.com.23. gñatio eſt trãſmutatio totius in totum, nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto,locũ habet in generatione ſimplici, in qua vnũ generatur ex vno, quia præcipua intentio Ariſt. in illo lib. eſt pertractare de generatione,& modo generationis elementorũ inuicem. vnde liber de generatione, & corrupt. ab Ariſt. quandoq; liber de elementis nũcupatus eſt, vt patet in 2.de anima.in tex.com.117. nõ.n.

B ſenſatis concordat,dicete aliam eſſe numero cicatricem in mortuo. & viuẽte corpore, & nouiter genitam ab agente introducente formam cadaueris. Dico igitur, ꝙ dimẽſiones interminatæ, ſunt de accidẽtibus conſequentibus primam materiam, & ſunt coæternæ illi, ſecundum viam Cõm.in lib.de ſubſtantia orbis,propoſitio autem Philoſophi in.7.met. tex.com.4. in qua dicit ſubſtãtiam tempore præcedere accidentia, veritatem habet ſecundum viam Cõm. vt ſupra diximus de accidẽtibus fundatis in ſubſtantijs compoſitis, quæ

C ſunt generabiles,& corruptibiles.nã de talibus loquitur Ariſt.in.7.meta. & in.8.ſecundum mentem eius, ibi in ſuo prologo. Aut ſm noſtrã expoſitionem,cum accidẽtia inſequentia ſubſtantiam,quædam ſint ſeparabilia,& quædam inſeparabilia. dicimus, ꝙ ſubſtantia præcedit accidentia ſeparabilia tempore, ſed accidentia inſeparabilia,præcedit natura tantum, non natura, & tempore ſil,ſicut eſt reſpectu ſeparabiliũ. Nã in illa allegata authoritate,ponitur quadruplex prioritas,vt ſupra dictũ

fuit, quia ſic habetur in litera græca manifeſte,videlicet, ſubã ẽ prior diffinitione,cognitione,tempore,& natura. vnde non ab re ponitur prioritas naturæ, vltra prioritatem temporis,quia primus magiſter,nihil vnꝗ dixit ſine ratione, vt dicit Cõmen. in primo de generat.& corrup. in cõm. 38.& ita eſt de quolibet verbo eius, vt dicit idem Cõm.de eodẽ. 1. phyſ. com.35. Incidentaliter autem hic cadit contradictio in Auer. nam per preadductã Auic. authoritatem accidentia ſunt in duplici differentia: quædã videlicet interminata, & iſta precedũt formam: aliqua vero ſunt terminata,& iſta ſunt poſt formam ſaltem natura, vt gloſſat etiam ipſe Cõm.in.ſ. cap.de ſubſtantia orbis, & talia à ſigno cognoſcere poteris iſto modo,quia talia non remanent in corrupto,ſed corrumpũtur,quia talia fundantur in compoſito, & inſequũtur formam, & ideo deſtructa forma ad deſtructionem compoſiti, corrũpuntur etiam ipſa,& ſi ita eſt, igitur de opinione Auic.ad quid ergo ſibi imponit oppoſitum Auer. in primo cap.de ſubſtãtia orbis? dum dixit. vnde putauit Auic. ꝙ diſpoſitio trium dimenſionum exiſtẽtium in materia ſimpliciter.ſ.non terminatarum, eſt diſpoſitio dimenſionũ terminatarũ,in ea. Ad hoc reſpondetur, ꝙ Auer. damnat Auic. præcipue in illo loco de dimenſionibus interminatis,quia opinatus ẽ Auic. ꝙ ſubiectum cuiuſcunq; accidentis, debet eſſe ſubſtantia compoſita ex materia & forma, ſiue ſit accidẽs terminatum,ſiue ſit accidens interminatum ſm qđ fundamẽtum coactus fuit Auic. ponere primã formã informantem materiam,eſſe corporeita-

D

Solo manifeſtæ cõtradictionis.

E

F

tem ſubſtantialem, & illã aſſerebat eſſe materię coæternã, & in illo compoſito æterno, ex prima mã, & forma ſubſtantiali, corporeitatis fundabatur, vt in ſubiecto corpus de prædicamento quantitatis, quod eſt trina dimenſio. vnde poſt allegata verba Auer. immediate ſubiungit, quapropter dixit, neceſſe eſt primã formam exiſtere in prima materia, anteq̃ dimenſiones exiſtant in ea. Ex quo accidunt ei multa impoſſibilia, quorum vnum eſt formam non diuidi per diuiſionem materiæ, quapropter non recipiet diuiſioné, & ipſam eſſe æternam non diuiſibilé per
H diuiſionem ſui ſubiecti. & ipſam nõ hr̃e contrarium ſibi ſuccedẽs, in eodem ſubiecto, quod ſi ita eſſet, tunc materia nullã reciperet formã, præter iſtam ſibi primã. diſcordia igi⁊ inter Auic. & Auer. non conſiſtit in illa diuiſione accñtium, videlicet, ꝙ quædam ſunt interminata, & quædá terminatã, ſed eſt penes ſubiectũ, & penes modũ ponendi, quia Auic. vult ꝙ in corpore de prædicamento ſubſtantiæ, fundetur dimenſio interminata quæ eſt corpus de prædica-
I mento quãtitatis. vnde iſte eſt ordo ſecundum nãm in via Auic. primo eſt prima materia, deinde eſt forma generalis, videlicet corporeitas ſubſtantialis, deinde eſt dimenſio interminata, & alia accidẽtia interminata, pręparantia, & diſponẽtia, vt ſunt qualitates præuiæ, deinde erat forma ſpecifica completa, vltimo erant accidentia terminata, in ſequentia formam. ſed Auer. in omnibus concordat cum eo, pręterquã quod ipſe negat corporeitatem præcedere dimenſiones interminatas, immo vult ꝙ nuda eſſentia materiæ, immediate recipit corpus, iſtud quod eſt trina dimenſio, & eſt accidens, & non ſubſtantia, prima enim forma (vt aſſerit) quæ primitus recipitur in materia, eſt dimẽſio interminata, & iſta eſt proculdubio via eius. quicquid dicat Ioannes de Ganda. & moderni in hoc. Reuertamur igitur, & dicamus propoſitum Theorema prius ſubſtantia eſſe ſubſtantiam, veritatẽ habere de priori, ꝙ natura & perfectione præcedit ſubſtantiam, eſſe de neceſſitate ſubſtantiam, quantũcunq; ſi bene conſideras, ſemper accidens præſupponit ſubſtantiã, quia accidentis intellectus non eſt ſeparabilis à ſubſtantia, quia accidens diffinitur per eſſe in ſubiecto. K Sũma limitatiõis L

PROPOSITIO XLVIII.

Bonitas eſt paſſio entis.

NImis allegata, & vulgata authoritas, & colligi põt ex ſententia Philoſophi in. 4. primę philoſophię. tex. c. 6. vbi dr̃, ꝙ non eſt geometrę ſpeculari quid contrariũ, aut perfectum, aut vnum, aut ens. Intelligitur tamen propoſitio de ente extra aĩam, & de ente in actu, quia tali primo cõpetit, nam. 6. primę philoſophię. tex. cõ. vlt. bonum & malum ſunt in rebus, & verũ & falſum ſunt in aĩa. vnde Cõm. inquit ibi. natura primorũ oppoſitorum in ĩtellectu. ſ. veri & falſi, non eſt natura primorũ oppoſitorũ extra aĩam. ſ. boni & mali, verumtñ verum & falſum ſunt in cognitione, & bonum, & malum, eſt in materia. Dixi tñ notabiliter, ꝙ bonitas ẽ paſſio talis entis extra animam, quia entia in aĩa ſunt entia diminuta, & ideo excluduntur à conſideratione diuinæ ſcientiæ, q̃ eſt ſcĩa realis, vnde bonitas non inſequitur, M

ens

A ens diminutum, ſed ens perfectum. vnde Cõm. aīaduertẽs ad hoc, ꝙ mõ dixi in. 12. primę philoſophię. in cõ. 36. inqt, balneũ in aīa mouet, vt efficiens, ſed balneũ extra aīam mouet, vt finis. potiſſimum. n. aliorũ voluit eſſe, & optimũ id cuius gratia eſt, & finis eſt, vt patet. 2. phy. tex. com. 31. vnde bonitatem quã habet balneũ inquãtum eſt bonum vtile, & expediens ad ſanitatem habet inquantũ eſt extra aīam, non prout eſt in aīa, & ſi auarus appetit aurũ ſub ratione boni eſt inquantum aurũ habet eſſe extra aīam, non inquantũ eſt in B mẽte. ſic. n. quilibet facile ditari poſſet ex ſola auri imaginatione.

ADDI. Ex verbis Ariſt. ꝙ bonitas ſit paſſio entis ĩ actu. Addidi etiã ꝙ bonitas eſt paſſio ꝑ ſe primo entis in actu. nam cuicunq; bonitas & perfectio competit. illud aũt actus, aut habens actũ, ita ꝙ ratione actualitatis ẽ participatio bonitatis. vnde cũ primus actus in quo nulla prorſus eſt admixta potẽtia ſit ſummum bonũ. intantum. n. entia ſunt perfecta & bona, inquantum participant bonitatẽ primi actus ſm ꝙ poſſunt. & iſta eſt ſnīa expreſſa Ariſt. in primo phyſi. auſcult. in tex. c. 81. vbi ſcribit. Exiſtẽte. n. quodam diui C no & optimo &c. vbi Cõm. in com. inquit, ꝙ cũ hic ſit perfectio diuina maxima, cui oīa appetunt aſſimilari ſm ꝙ poſſunt. & ita oſtendit materiam primã participare bonitatẽ inquantũ habet nãlem appetitũ ad recipiendũ formã quę eſt participatio qdã diuini eſſe, & hoc colligit de intẽtione Philoſophi, in. 1. cęli & mundi, in tex. c. 100. vbi hẽt. à primo quidẽ principio cõicatũ eſt eſſe, & viuere oībus, his qdẽ clarius, his vero obſcuri⁹, licet. n. oīa entia bona ſint, & bonitate participẽt: tñ hoc ẽ inquantũ, aut ſunt actus, vel inquantũ par- D ticipãt rõnẽ actus. vñ vr̃ mihi ꝙ prima mã in illo priori in quo ꝓcedit formam, licet ens ſit, tñ in illo priori bona nõ eſt, quia bonitas, & ꝑfectio contingit ei ex receptione formę, & ideo Deus indidit ſibi nãle deſiderium ad ipſam formã, nam alia via boni capax non erat.

ADDI. Aduerte hic, ꝙ licet vnaquæque creatura ex ſua bonitate ſit admirabilis. nã vt dicit Ariſt. in lib. de partibus aīaliũ. Nulla res natura conſtans eſt adeo deſpicatiſſimæ conditionis, in qua nõ liceat aliquid diuinũ admirari, tñ adhuc admirabilio- E res reddũt̃ res primo, vt ad ſe inuicẽ cõſiderant̃, vt ex eis ſit vn⁹ actus, vñ æther in ſe cõſideratus admirabilis eſt, ſed lõge admirabilior, vt coniungitur aeri, & aer aquæ, & humidum ſicco, vnde ſm Philoſophũ. 12. diuinorũ, bonũ vniuerſi conſiſtit in ordine, & ideo in ſacris literis legit̃ ꝙ in prima mundi conditura facta qualibet creatura dr̃, ꝙ vidit deus ꝙ erat bonũ, ſed poſtq̃ De⁹ vidit cũcta q̃ fecerat dicit ꝙ erat valde bonũ, ita ẽt dicit Greg. Naziãzenus Theologus in ſermone de natiuitate dñi. Plotinus ẽt inqt nõ in eo ꝙ qualitatẽ ha- F beat mala cẽſet̃ numero ex eo poti⁹ ꝙ nullã hẽat qualitatẽ, ergo recte ñ qualis dicet̃ ſit, & mala, ſed Proclus ĩ eo qđ extrema entiũ eſt, & à bonis remota nõ bonã eſſe exiſtimauit, verũ in eo quod ſemper ſe prębet effectioni in bonis cenſuit eſſe ponendam, quare mediã eẽ dixit inter bonum & malum, item dixit eam neq; animum, neque intell'm, neq; aliqd aliud, ꝙ ſecundum ſe viuat, tudem quoque in formemq; infinitam, & mutabilem, & vere non eas, ſed ap-

G petitionem quandam ſubſiſtentiæ,
non tamen conſiſtentẽ in ſtatu; ſed
potius apparentẽ,& modo quid par
ui, modo magni, quodq; fiat ſem-
per & anteq̃ moueat, pręterea men-
tientem,quia non præſtat ꝙ pollice
tur,item fingentem non in locũ,ſed
in non ens, quapropter imagines q̃
in ea apparẽt inſunt quaſi in ſpecu-
lo,in quo ꝙ alibi ſitum eſt apparet,
& ipſum ſpeculum plenum eſſe vi-
detur,& habere omnia cũ nihil ha-
beat. Pythagoras autem dicit Deũ
monadem eſſe,ſyluam vero dualita
tem: à quo dogma Platonis non di-
H ſcrepat. vnde aſſerunt primũ Deum
bonum eſſe,& principiũ bonorum,
ſyluam vero malorum,nec huic ad-
uerſatur Ariſt. qui contingentiam,
errorem,mortem,& defectus oẽs ad
materiam reduxit: Scias autem, ꝙ
in prima ſui nouatione materia ne-
que bona,neq; mala,ſed in ſecunda
qua habet formam fit capax boni-
tatis: pro quanto vero capit priua-
tionem eſt capax mali,ſic.n.eſt tur-
pis per accidẽs. vt dicit Philoſophus
in primo phyſi.in fine,facit etiã pro
hac mea via Ariſt.in.12.primę phi-
loſophiæ iuxta finem: vbi arguens
I de inſufficientia illos,qui poſuerunt
bonum eẽ principium, inquit quod
diminute dixerunt, quia non deter-
minauerunt vtrum bonum ſit cau-
ſa vt mouẽs,aut vt ſpecies, aut vt fi-
nis,nõ meminit autem de materia.
quia vidit quod in materia nulla eſt
bonitas ratione ſui,& fuit bene no-
tatum ibi per diuum Tho. bonã au
tem poteſt competere tribus cauſis,
quia vt amatum cõpetit fini.12.me
taph. tex.com.36.vt largiens com-
petit efficienti.3.phyſi.11.vt autem
eſt vniuocum habet rationem for-
mæ.7.meta.28.& 4.metaphyſi.tex. K
com.4.vnde lucidiſſimus Themiſt. Them. au
in.1.phyſicæ auſculta. ſuper tex.81. rea ſnia.
inquit,loquẽs de prima materia,ſed
cur ſuſcipit vicibus formas,quia ap
petens eſt diuinitatis,& deſpiciẽs bo
ni,voco autem diuinum, & bonum
primam formã, & primam cauſam
quo referunt collimantq; oĩa,& cui
quæq; res tendit fieri quam ſimilli-
ma quantum põt,poteſt aũt quan-
tum nã conceditur. ea vero appeti-
tio quonam mõ eſt in materia, pro-
fecto veriſſimũ puto, ꝙ dicitur pro-
uidentiam fuiſſe,quę & turpi deſide
rium honeſtatis,& egentis opulẽtiæ L
quantum ſit ſatis iniecerit. eandem
ferme ſnĩam habet Ariſ.in.2.de ani
ma.in tex.com.34.vbi ſcribit. Natu
raliſſimũ.n.opus viuentibus eſt quę
cunq; perfecta,& non orbata,aut ge
neratione ſpontaneã habentia face-
re tale alterũ,quale ipſum,aĩal qui-
dẽ aĩal,planta aũt plãtam, & reddit
cãm quatenus ipſo ſempiterno,& di
uino eſſe participent ſm ꝙ pñt, oĩa
.n.illud appetũt, & illius cauſa agũt
oĩa quęcunq; agunt ſm naturã. vn-
de non eſt eſſe abſolute,quod habet
rõnem appetibilis, ſed eẽ actuale, & M
diuinum, nã tale habet rõem boni.
vnde vt inquit Ariſt. in principio li-
bri ethic. Bene oſtenderunt bonum
eſſe quod omnia appetunt. nihil au
tem refert,vt inquit Philoſophus in
2. phyſicę auſcultat. in tex.com.31.
aliquid bonum eſſe, vel videri bo-
num.nam vt inquit Cõm.ibi in cõ.
dixit hoc, vt deſcriptio ſit cõmunis
rebus volũtarijs,& naturalibus,quo
niam vltimum intentum in rebus
voluntarijs multoties videtur bonũ,
& non eſt in rei veritate. intentum
vero in rebus naturalibus eſt bonũ
verum.

Quãobrẽ appetitus nãlis ſp ſit veri boni. electiuꝰ vero vt pl'm non veri.

A verum. & ratio huius, vt mihi videtur, ꝙ ideo ſemper bonum intẽtum à natura eſt bonum. verum quia vbi ſcribit Cõm. in. 12. primæ philoſophiæ. in com. 18. opus naturæ dirigitur ab intelligentia nõ errante, licet in ſe nõ cognoſcat agens nãle, tñ dirigit̃ ad finem ſuum ab intelligẽtia nõ errante, ſicut. n. ſagitta tendit in ſignũ pręfixum, licet nõ cognoſcat, dirigitur tñ ad illud ab ipſo ꝓiiciente, ſed agens voluntarium dirigitur à ratione, cui plerunq; poteſt contingere, imo cui de facto, vt plurimum error permiſcetur, ideo bonum tale B eſt qñq; in apparentia, & non in exiſtentia. nã ut Poeta inquit. perpauci ſunt qui poſſunt dignoſcere vera bona, atq; illis multũ diuerſa remota Erroris nebula. & propter hoc igitur contingit ꝙ appetitus naturalis ſemper eſt reſpectu boni veri, quia dirigitur in intelligẽtia, & ꝓuidẽtia Dei qui falli non põt. & ideo dicit Ariſt. in. 2. cœli, & mundi, in tex. com. 34. ꝙ natura ſemper de poſſibilibus facit quod melius eſt. omne igit̃ quod mouet appetitum bonum eſt, aut verũ, aut apparens bonũ vnde Ariſt. 3. de anima, tex. cõ. 51. inquit, ſem- C per quidem mouet appetibile, ſed hoc eſt bonũ, aut apparens bonum, non autem oẽ, ſed actuale bonum, áctuale enim eſt contingens, & aliter ſe habere. Et ex his patere põt ſolutio. q. quæ plerunq; agitari conſueuit, an non eſſe poteſt appeti ab aliquo appetitu a rõnę regulato, in quo magis eligere quis habeat non eſſe, quàm miſerũ eſſe, & eſt. q. mota per Henricũ de Gãdauo in quolibeto primo q. 20. & tandem diſtinguit de duplici malo pœnę, & culpæ, & inquit iuxta doctrinã Augu-

Solo pulchię qõnis.

Opi. Hẽrici de Gãd. & bti Auguſt.

ſtini in lib. 3. de libero arbitrio, ꝙ voluntas põt conſiderari, vt natura, & D ſic non poteſt magis appetere nõ eſſe, q̃ miſerum eſſe miſeria pœnæ, quia non eſſe ſimpliciter non habet rationem appetibilis. vnde inquit, imo eſſe ſolummodo qualecunq; ſit etiam ſi ſit pęnale magis appetit, q̃ non eſſe. licet. n. vnũ eſſe magis appetat quàm aliud eſſe, vt eſſe nõ pœnale, q̃ pœnale non eſſe, tamen nunquã omnino eligit. non. n. odit eſſe pœnale niſi propter naturale deſiderium quietis, quæ non nihil eſt, ſed aliquid eſt. & ideo dicit, ſi quis dixerit non eſſe, q̃ miſerum eſſe; ſę malle, reſpondebo, mentiris, quia cũ miſer eſſe nolis, eſſe vis tamen. Si vero E voluntas eligat aliquid, vt deliberatiua, tũc ſubdiſtinguit, aut. n. voluntas eſt regula à ratione recta, aut falſo errore decepta, primo mõ diſtingui poteſt de nõ eſſe, quia ipſum de non eſſe præpoſitum, aut eſt nõ eſſe ſimpliciter; & ſic adhuc non poteſt plus eligere non eſſe, quã eſſe pœnale, quia vt dictum eſt, ipſum non eſſe ſimpliciter nihil habet in ſe eligibilis: recta ratio nihil eligit niſi ſm ſe eligibile. Aut eſt non eſſe in vno ſtatu propter eſſe melius quod expecta- F tur in alio ſtatu ſm ꝙ Apoſtolus cupiebat diſſolui, & eẽ cũ Chriſto, magis eligens non eſſe in vita iſta, q̃ eſſe propter bonum quod expectabat in alia vita, ſicut ecõuerſo, mali magis eligũt eſſe hic in miſeria, quàm non eſſe, quia maiorem miſeriam timent incurrere in alia vita. Si autem voluntas fuerit falſo errore decepta, & hoc circa ipſum non eſſe tanquam eligibile à ratione acceptum, hoc contingit dupliciter, aut enim iſta deceptio ꝯtingit circa non

G eſſe in vno ſtatu propter eſſe melius in alio ſtatu, ſicut contingit de illis: vt inquit Auguſt. qui vrgēte miſeria ſe ſe interimunt eo ꝙ cōfugiunt vbi melius ſibi fore putauerint. aut contingit circa ipſum nō eſſe ſimplr̄ putando non eſſe, eſſe quoddā eligibile, plus ipſo eſſe pœnali, & hoc propter ipſius rationis obnubilationem ex pœnę perturbatione. qui. n. vt dicit Auguſt. vrgente malitia pęnali ſe ſe interimunt, ſi nullū ſe futurū eſſe omnimode crediderint, falſa eſt electio nihil eligentis. nā ſi eligit nō eſſe perfecto ſi nihil eligere, & ſi nolit

H reſpondere conuincitur hoc modo, Cato impatiens ſubiici Cæſari ſeipſum occidit, & multa alia quę ī hoc conſiſtunt. loquendo igitur de non eſſe abſolute, non eſt magis eligendum à voluntate à ratione recta regulata q̄ miſerum eſſe. Tamē beatus doctor in. 4. ſententiarum, & in tertia parte ſummæ. q. 98. de voluntate & intellectu damnatorū. art. 2. vbi quęrit vtrum damnati recta rōne vellent non eſſe. Reſpōdendo inquit, ꝙ non eſſe dupliciter conſiderari pōt. Vno modo ſm ſe, & ſic nullo modo eſt appetibile, cum nō habeat

Opin. diui Tho.

I rationē boni, ſed ſit boni pura priuatio. Alio modo poteſt conſiderari inquantum eſt ablatiuū pœnalis vitæ, ſeu alicuius miſeriæ, & ſic non eſſe accipit rationem boni. carere. n. malo eſt quoddam bonum, vt dicit Ariſt. in. 5. ethic & per hūc modum melius eſt damnatis non eſſe, quàm miſeros eſſe. Vnde Matthæi. 26. bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille & ſuper illud, Iob. 3. Maledicta dies in qua natus ſum. dicit gloſſa Hierón. Melius eſt non eē quam male. per ſe autem nō eſſe nō eſt eligibile, ſed per accñs, inquantū eſt miſerię terminatiuum. Quod. n. dicitur, ꝙ eſſe, & viuere ab omnibus appetit̄ naturaliter, non oportet hoc accipere quantū ad malā vitam, & corruptam, & eam quę eſt in triſtitijs, vt dicit Philoſophus in. 9. ethic. c. 11. inquit enim. Viuere autem diffiniunt animalibus quidem potentia ſenſus, hominibus vero ſenſus, & intellectus. potentia vero ad operationem refertur, ſed principale in operatione eſt. videtur autem viuere principale eſſe ſentire, vel intelligere. viuere autem per ſeipſum bonū eſt ac iocundum. determinatū vero natura eſt bonum. quod aūt natura bonum eſt id, & bono viro, quapropter videretur oībus eſſe iocundum, nec vero accipere oportet prauā vitam neq; corruptā, neq; in doloribꝰ poſitam. vbi manifeſte ſm Philoſophum non quælibet vita eſt expetibilis, ſed quę eſt ſine triſtitia, & dolore. Vnde animaduerte & conſidera, ꝙ aliud eſt loqui de eſſe, & bono ſimpliciter, & generaliter, & aliud ē loqui de tale eſſe quod vnicuiq; proprium eſt. vñ non eſt dubium ꝙ eſſe ſimplr̄ eſt melius, q̄ non eſſe. vt dicitur in. 2. de generat. & corrupt. tex. com. 59. & non eſt dubiū ꝙ loquendo de appetitu naturali quod eē naturaliter appetitur, quiā tale eſt participatio prima entibus cōmunicata à primo principio, vt dicit author de cauſis. & ſnīa Philoſophi. 1. cœli, & mundi, tex. cō. 100. Si loquamur autem de appetitu intellectiuo regulato à ratione recta per ſe, iſte fertur in eſſe perfectum ſm propriā rationem cōuenientē ſuę naturæ. nullus. n. tali appetitu appetit per ſe vitam prauam, aut in doloribus, & triſtitijs con-

K

L

M

A conſtitutam, ĩmo per accidens põt, vt ſic appetere non eſſe inquantum ẽ terminatiuum miſeriæ,& triſtitiæ, quia cum propriũ vniuſcuiuſq; noſtrum eſſe neceſſario ſit terminatũ. nam mors vt inquit Cõm. in prologo primi phy. accidit ex neceſſitate hylæ, ſiue materiæ, præſtat viuere p paruum tempus ſm perfectam vitã quæ debetur homini ſm virtutem, q̃ viuere per longum tẽpus in triſtitia,& in miſeria, ſicut contingit hominibus vitioſam,& prauam vitam agẽtibus. vita.n. iſtis data eſt in ſupplicium, nec male facientibus poteſt
B verum gaudium, aut delectatio vera contingere. vnde Salomon ſapientiſſimus inquit. Cognoui ꝙ non eſt homini melius, quàm benefacere & gaudere in vita ſua, poſuit aũt prius benefacere, q̃a male viuenti nõ contingit gaudium. non.n. curat ſapiẽs à ratione recta regulatus quanta futura ſit vita, ſed de ſola qualitate cõſiderat. Reuertamur igitur & dicamus ꝙ bonitas,& perfectio eſt paſſio per ſe entis extra aĩam exiſtentis in actu. nam entia intantum participant de bonitate inquãtum participant de actualitate.
C Subtilis doctor quandoq; dixit, ꝙ bonitas, ſeu quantitas virtualis non conuenit niſi entitati quidditatiuæ,& quandoq; dixit, ꝙ non competit niſi entitati abſolutæ. hoc autem facit pro nobis quantum ad illud quod diximus, ꝙ bonitas primo nõ fluit à rõne præciſa entis, licet omne ens bonum ſit, ſed à ratione entis in actu inquantum in actu,& hoc teneo.

Sũma limitatiõis.

Sco. I. 5. q. quolibeto tum in fi.

ADDI. Adde pro hoc authoritatem Philoſophi. 2. phyſicor. tex. com. 74. vbi etiam Commen. inquit ꝙ nobilitas non accidit formæ inquantum forma ſequitur nobilitas entis, ſed inquantum forma eſt finis.
D

PROPOSITIO XLIX.

Entia omnia, aut ſunt ſubſtantiæ, aut accidentia, aut viæ ad eſſe iſtorum, et ſunt vniuerſaliter tranſmutatio.

PRopoſitio iſta eſt Auer. primo cœli. com. 1. vbi aduerte, quod vt inquit Cõm. in. 2. phyſicæ auſcult. com. 4. ſubſtantia & accidẽs ſunt de differentijs entis. vbi ſcire debes, ꝙ Ariſt. poſteaquã in. 5. meta. diuiſit ens in ens ſm ſe,& in ens ſm accñs,
E & in ens in aĩa, & in ens extra animam. deinde ens ſm ſe,& extra animam diuiſit in decem prędicamenta. vt patet in tex. com. 13. & 14. Et in. 6. primæ philoſophię poſtea quã abiecit à ſua conſideratione ens per accidens, quia non habet cauſas terminatas p quas ſcĩa de ipſo hri poſſit,& abiecit ens in aĩa, quia eſt diminutum. iterum tale ens per ſe,& extra animam diuiſit in decem prędicamenta, ſicut patet in tex. com. 4. ibidem.& in principio. 7. Et ꝓpter æquiuocationem quę eſt cã confuſionis,& erroris, animaduerte ꝙ ens multis modis diuidi p̃t ſm varias apprehenſiones,& modos diuerſos concipiendi, nã quandoq; ens diuiditur, vt dr̃ de omnibus quomodocũq; & qualitercunq;, ita ꝙ dicitur tam de entibus in anima, q̃ de entibus extra animam,& de ſubſtantia,& de accidente, & priuationibus,& negationibus,& iſta diuiſio eſt entis trãſcendentiſſimẽ ſumpti,& in hac ſignificatione diuiſit ens Ariſt. in. 4. primę philoſophiæ. in tex. commẽ. 2. vnde Cõm. vult ibi in com. quod dicatur
F

Ens multis mod. diuidi poteſt.

G etiam de .2. intellectis.i. de ſecundis intẽtionibus quę ſunt res logicæ. nã Ariſt. ibi vult, ꝙ dicatur indifferẽter tam de affirmationibus, quàm etiã de negationibus,& priuationibꝰ intantum,ꝙ aliqui auſi ſunt dicere, ꝙ ens ĩ illa maxima cõmunitate ſit ſubiectum adęquatum in metaphyſica,quod quidem nullo pacto ſtare poteſt,quia vt ſcribit Auer. in.7. primæ philoſophiæ.in com. 15. nomina quæ dicuntur de affirmatione,& negatione,dicuntur pure æquiuoce. manifeſtum eſt autẽ ꝙ nullum pure æquiuocum eſt ſubiectum in aliqua ſcientia,& ideo dicimus nos, ꝙ

H illa diuiſio qua ens diuiditur in ens in aĩa,& in ens extra animam, & in affirmationem, & negationẽ eſt diuiſio vocis æquiuocæ in ſua æquiuocata. enti.n.in anima, & enti extra animam non correſpondet conceptus ꝑ ſe vnus,nec vniuoce, nec analogice dictus,quicquid dicat Franciſcus de Mayrone ſuper hoc. Sũt iterum aliquæ diuiſiones entis, ſecundum ꝙ ens cadit ſub opere animæ, & ſic ens prima ſui diuiſione diuiditur in res, quæ ſunt noſtra opera,& in res quæ nõ ſunt noſtra opera. Vn

ADDI.

I de Auic. dixit in principio ſuæ logicæ,& in principio ſuę metaph. ꝙ res abſolute ſumpta diuidit̃ in ſubſtantiã & accidens ſicut & ens, ſed res vt de ea habetur ſcientia prima ſui diuiſione diuiditur in res, quę ſunt noſtra opera de quibus ſunt ſcientię actiuæ,& in res quæ non ſunt noſtra opera,vt ſunt ſcientiæ ſpeculatiuæ. & hoc etiam eſt de mẽte Auer. in.2. phyſicæ auſcultat. in cõ.71. inq̃t.n. cũ ens diuiditur ſm cõſiderationem demonſtratiuam intrabit vna natura in duas artes,dãdo intelligere aliquas eẽ diuiſiones entis ſm ꝙ de ente ſciẽtia ꝑ demõſonem haberi põt.

Hoc idem hẽt Com. in.2.phyſ. com.4. ꝙ ſubſta. & accidens ſunt diuiæ entis ſm ꝙ ens.

K Similiter etiam ens vt cadit ſub opere animæ diuiditur in ens per ſe, & in ens per accidens,quia iſta eſt diuiſio logicalis penes modos prędicandi per ſe,vel per accidẽs. quædam.n. prædicata per ſe dicuntur de ſubiectis,vt prędicata primi,& ſecũdi modi dicendi per ſe. Et quædam dicuntur per accidẽs nam quęcunq; neutraliter inſunt,accidentia ſunt,vt patet primo poſterio. licet enim huiuſmodi diuiſio ponatur in metaphyſica. eſt tamen logicalis, appropriata tamen metaph.

L Nam vt ſcribit Cõmen.1. phyſi.com.35. logica vſitatur in ſcientijs duobus modis,aut ſecundum ꝙ eſt inſtrũm diſtinguens verum à falſo,& hic eſt modus proprius.aut ſecundum ꝙ declarata in ea accipiuntur pro maximis in deſtruendo,aut conſtruẽdo aliquid. & iſta conſideratio cum vſitatur in artibus particularibus eſt nõ propria, in arte autem vl'i.ſ.in prima philoſophia eſt propria,ꝙ pro tanto dixit logicam ſecundo modo ſumptã,dum vſitatur in ſcientia diuina eſſe propriam illi,quia iſtæ ſcientię communicant in vniuerſalitate cõſideratorum.

Logica duplicitèr vſitatur.

M nam circa idem verſatur dialecticus metaphyſicus,& ſophiſta : patet.4.met.tex.cõ.3.& iſta eſt opinio eius etiã in.7.meta.cõ.2. Et eandem ſententiam habet in.3. meta.com. primo, vbi dat cauſam quare omnes quęſtiones examinabiles per rationes dialecticas ad vtrãq; partem in ſcientia diuina fuerũt in vna parte illius ſcientiæ introductæ, videlicet in.3.meta. non ſic autem contingit in alijs ſciẽtijs,& dicit,ꝙ hoc fuit. ideo,quia cõmunicat in vniuerſalitate

A tatẽ conſiderationis cum ſciẽtia dialecticali,& ideo debuit eſſe pars illi⁹ ſciẽtiæ.& ita dicit in ſimili in.5.metaph. in com.1.& aſaduerte, ꝙ hoc eſt multum difficile in ſcientia obſeruare huiuſmodi mixturas. nam ſcientiæ ſunt mixtim traditæ, vnde alia ſine dubio ẽ diuiſio entis in ſubſtantiam & accidens, & alia eſt qua diuiditur ens in ens ſm ſe, & in ens ſecundum accidens. nam prima eſt diuiſio entis extra animam abſolute ſumpti,ſed ſecunda eſt diuiſio entis: vt cadit ſub opere animæ penes alium,& alium modum prædicãdi.

B Et ſiſr eſt diuiſio entis in ens cõplexum,& in ens incõplexum, & multæ conſimiles quæ per ſe, & directe pertinent ad artificẽ rationalem, licet etiã appropriari poſſunt in ſciã diuina propter vſitatem conſiderationis,ſicut prædictũ eſt. Sed diuiſiones entis realis, & ad artificem realem per ſe ſpectantes, vt eſt diuinus, ſunt tres. Prima eſt qua diuiditur in ſubſtantiam & accidens. Secũda eſt qua diuiditur per potẽtiam & actũ.. Tertia eſt qua diuiditur per vnum, & multa, & iuxta iſtas tres primas entis diuiſiones, ſcientia diuina prima ſui diuiſione diuiditur ĩ tres partes. In prima agit de prima diuiſione entis in ſubãm & accidens, & iſta abſoluitur in.7.& 8.primæ philoſophiæ, vnde iſti libri appellantur tractatus de ſubſtantia,& de ente: vt patet per Philoſophum in princ.9.primæ philoſophiæ. Secũda vero pars tractat de diuiſione entis prima, quę eſt per potẽtiam & actum,& iſta abſoluitur in.9. primæ philoſophiæ. Tertia vero pars tractat de prima diuiſione entis quę eſt per vnũ & multa,& iſta abſoluit' in.10.primæ phi-

Tres entis realis diuiſiones primæ.

C

Metaphorice diuiſio.

loſophiæ.& iſta eſt ſnīa Auer.in ſuo prologo ſup.7.meta. ita ꝙ vult oẽs alios libros ante ſeptimũ eſſe præparatorios. Et nota ꝙ omnes iſtę tres diuiſiones ſunt entis extra animam.& oẽs ſunt primę in ſuo genere. nã ſicut alias dixi queadmodum ſunt decem genera generaliſſima, tãquam decem prima rerũ principia, vt inqt Porphyr. in cap.de ſpecie. & vnumquodq; generaliſſimũ eſt primũ in ſuo genere, ſic vnaquęq; ex iſtis diuiſionibus entis eſt prima in ſuo ordine. vnde loquendo de prima diuiſione entis, quę eſt per quidditates. iſta eſt prima qua diuidit' ens extra animam in ſubſtantiam,& accidẽs. vnde iſta ẽ diuiſio entis abſolute ſumpti,& non cadit ſub opere animæ, vt dicit Auic. nã omne ens extra aĩam aut eſt ſubſtantia, aut eſt accidens. Diuiſio autem entis per potẽtiam & actum eſt prima inter diuiſiones entis quę dantur per relatiue oppoſita. ſic.n. actus & potentia ſunt primæ entis differentiæ,& ſunt valde oppoſitæ, & circuunt omne genus. opponuntur.n. relatiuę, vt patet.9.primæ philoſophię in tex.cõ.11. vnde omne ens extra aĩam, aut eſt ſubſtãtia, aut accidens, & omnis ſubſtãtia vel accidens, aut eſt actu, aut eſt potentia. Diuiſio aũt entis per vnum & multa ẽ prima inter diuiſiones quæ danť p priuatiue oppoſita. Pro quo animaduerte ꝙ diuiſiões entis ſunt multiplices, aliquæ.n. ſunt per dr̃ias ſubſtantiales intelligendo ꝑ differẽtias ſubſtãtiales quidditates, ſeu partes ſubiectiuas, in quas diuidit' ens, ſicut eſt ſubſtantia & accidens. ſic loquitur Auer.in.2.phyſi.com 4. dum dixit, ꝙ ſubſtantia & accidens ſunt de primis differentijs entis, aliquæ vero

D E F

Diuiſiones entis multiplices.

A men modum qualitatis. nam inter alias acceptiones qualis enumeratur differentia ſubſtãtialis, vt patet in. 5. primæ philoſophiæ. in cap. de quali, & genera accidentium licet ſecundũ rem ſint accidentia, habent tamen modum ſubſtantiæ, quia prædicantur in quid, & per modum per ſe ſtãtis. unde Ariſt. 1. topi. cap. 7. ſcribit, qñ colore albo poſito dixerit ꝙ poſitum eſt album, vel colorem quid eſt dicit, & quale ſignificat. ſimiliter autem, & ſi bicubitali magnitudine poſita dixerit, ꝙ poſitum eſt bicubitalẽ magnitudinem eſſe, & quid eſt dicit, B & quantum ſignificat. Et ex hoc incidentaliter defendere poſſumus Auer. ab argumentis diui Thom. de formis elementalibus, de quibus tenuit. 3. cæli, & mundi. com. 67. ꝙ intenduntur, & remittuntur in ſubſtãtiis ſuis nedum in ſuis qualitatibus, & quod ſunt mediæ inter ſubſtantiã, & accidens. ſunt enim imperfectiſſimæ vtpote primæ materiæ propinquiſſimæ, ſed inquit Diuus Thom. in primo de generatione, & corruptione in expoſitione, & digreſſione ſuper tex. com. 4. ꝙ iſta opinio eſt impoſſibilis. Primo quidem quia eſſe aliquid medium inter ſubſtantiam, C & accidens eſt omnino impoſſibile. eſſet .n. aliquid medium inter affirmationem, & negationem. propriũ enim accidentis eſt in ſubiecto eſſe. ſubſtantiæ vero in ſubiecto non eſſe. formæ quidem ſubſtantiales ſunt in materia, ſed non in ſubiecto. nam ſubiectum eſt hoc aliquid. forma autem ſubſtantialis eſt quæ facit hoc aliquid, non aũt præſupponit ipſum. Amplius ridiculũ eſt dicere mediũ eſſe inter ea, quæ non ſunt vnius generis, vt probatur. in. 10. meta. medium .n. & extrema ex eodem genere eſſe oportet: nihil ergo medium eſſe poteſt inter ſubſtantiam, & accidẽs. vnde impoſſibile eſt formas elemẽtorum ſuſcipere magis, & minus. D omnis .n. forma recipiens magis, & minus eſt diuiſibilis per accidens in quantum ſubiectum poteſt eam participare uel magis vel minus, ſm aũt id quod eſſe diuiſibile, vel per accidens, vel per ſe contingit eſſe motũ continuum vt patet in. 6. phy. ſi igitur formæ ſubſtantiales elementorũ ſuſcipiunt magis, & minus, tam generatio q̃ corruptio erit motus continuus, quod eſt impoſſibile. nã motus continuus non eſt niſi in tribus E prædicamentis. ſ. in quantitate, qualitate, & vbi. Dicimus nos pro defenſione Auerr. ꝙ formæ elementales ſm rem ſunt ſubſtantiæ, tñ participant modum aliquem accidentis, ſicut differentia ſubſtãtialis ſm rem eſt ſubſtantia, tñ participat modum qualitatis, quia in quale prædicatur. inter res igitur quæ ſunt ſubſtantiã, & accidens nihil mediat, quia omne ens extra animam, aut eſt ſubſtãtia, aut accidens, tamẽ in modis ſubſtantiæ aliquid eſſe poteſt vicinius accidenti, ſicut in modis accidentis F aliquid eſt vicinius ſubſtantiæ, multa enim verificantur ſecundum rationem abſtrahentem in qua nõ eſt mendacium. 2. phyſicæ auſcult. tex. commen. 18. quæ tamen non ſunt diuiſa in eſſe, nam vt ſcribit. Auer. duodecimo diuinorum com. trigeſimonono. intellectus innatus eſt diuidere ea quæ ſunt adunata in eſſe. Nec illo modo ſequitur dari medium inter affirmationem, & negationem, quia negatio inhærendi non conſtituit intellectum ſub-

Rõnes D. Th. aduerſus Auer.

Defenſio Auer.

G ſubſtantię, nec affirmatio intellectũ
accidentis quãtum ad inhærere. vt
ſcribit Auic. in ſecũdo ſuæ primæ
Mediũ duplíciter. philoſophiæ. Amplius autem me
dium apud Philoſophos eſt duobus
modis ſecundum cõparationem, &
ſecundum compoſitionem ex extre
mis. ſic enim primo modo dicimus
aerem & aquã eſſe media inter gra
ue ſimpliciter, & leue ſimpliciter, nõ
ſecundum compoſitionem, ſicut ru
beum eſt medium inter album &
nigrum, accideret enim vt aqua &
aer cõponantur ex igne & terra, ſed
H hoc intelligẽdum vt ſcribit in quar-
to cœli & mundi. in com. 26. ubi in-
nuit iſtam diuiſionẽ de duplici me-
dio, ꝙ duæ potentiæ exiſtunt in eis
ſecundum comparationem, ex quo
non ſequitur ut ſint cõpoſita. Aqua
enim non dicitur leuis niſi in com-
paratione ad locum terrę. Et grauis
ſecundum cõparationem ad aerem.
unde ipſa in ſe habet vnam naturã
ſimplicem, quemadmodum de ali-
qua re dicitur ipſam eſſe dextram &
ſiniſtram in reſpectu diuerſorum,
& ipſa in ſe habet vnam naturã ſim
plicem & non compoſitam. Media
I vero quæ nõ dicuntur ſecundũ cõ-
parationem, ſunt cõpoſita ex extre-
mis contrarijs. Et per hanc diſtin
ctionem patet ſolutio ad obiectio-
nem primã S. Tho. quia formę elemẽ
tales ſunt media ſecundum ſimilitu
dinem inter ſubſtantiam & accidẽs,
quia in aliquibus aſſimilantur acci-
dentibus propter ſui imperfectionẽ
videlicet, pro quanto intenduntur
& remittuntur in gradu ſuæ ſubſtã
cialitatis, licet ſm rem ſint ſubſtãtiæ.
Et per hoc patet etiam ad aliud,
quando enim dicitur ꝙ media ſunt eiuſ-
dem generis cum extremis, hoc ha-
bet veritatẽ de medijs quæ ſine cõ- K
paratione dicuntur, immo ſunt for-
maliter cõpoſita ex extremis, & ita
argumentum peccat per fallaciam
æquiuocationis, ſi bene aduertis.
Ad illud autẽ in quo dicit ꝙ in for-
ma elementali eſſet verus motus &
continuus, ſi talis forma eſt diuiſibi-
lis & partibilis. Reſpondetur ꝙ ar-
gumentum peccat per fallaciam cõ-
ſequentis, quia ad hoc ꝙ in aliqua for-
ma ſit per ſe motus continuus non
ſufficit, ꝙ illa ſit diuiſibilis, ſed opor
tet ꝙ ſubiectum tranſmutationis per
quàm acquiritur illa forma ſit ens
in actu: vt dicitur in. 5. phy. tex. com L
men. 8. vnde licet motus diſtingua-
tur a mutatione, & per terminos, &
per ſubiecta, quia primi termini mo
tus ſunt affirmati, ſed primi termini
generationis ſunt priuatio & forma.
ſubiectum vero motus eſt in actu,
ſed ſubiectum generationis ẽ in po-
tentia, quia quod mouetur eſt, & ꝙ
generatur non eſt, diſtinctio tamen
per ſubiecti ſecundum doctrinam
Auer. in loco prællegato. 5. phyſi.
eſt magis per intrinſeca, quàm quæ
eſt ex parte terminorum, licet Sco-
tus in hoc diſſentiat, & beatus Tho.
in. 1. cœli & mundi, quia igitur ſub- M
iectum tranſmutationis ſubſtantia-
lis elementorum eſt prima materia,
vt dicit Ariſt. in. 1 de genera. & cor-
ruptio. in tex. commen 24. quæ ſm
ſe eſt in potentia ad quamlibet for-
mam: ideo non ſequitur ꝙ illa trã-
ſmutatio ſit verus & continuus mo-
tus: immo ſtat aliquam formã per
ſe diuiſibilem non acquiri per mo-
tum continuum, ſicut patet de mo-
tu augmenti, vt declarat Auer. in. 5.
phyſi. com. 6 & in. 8. phy. com. 33. Subtile dictum.
Et animaduerte ꝙ in via eius con-
ſequenter

A ſequenter loquendo ſicut dicimus formas elementales eſſe medias inter ſubſtantiam & accidens, pariformiter dicere debemus ꝙ modus ille tranſmutationis quo acquiruntur, non eſt vera generatio ſubſtantialis, nec verus motus, ſed ē quaſi medius inter generationem, & motū, quia idem eſt iudicium de via, & de termino, vt dicit Com. in. 5. phy. com. 9. ſic igitur intellexiſti quomodo inter ſubſtantiam, & accidēs datur medium. Quod autem moderni dicere voluerunt ſuper hoc quod ſubſtantia, & accidens dupliciter ſumi B mi poſſunt, tranſcendenter, videlicet & prædicamentalr, & tunc dicūt ꝙ inter ſubſtantiam, & accidens prędicamētaliter ſumpta motus eſt medium, quia non eſt ſubſtantia, neq; accidens, ſed eſt via ad vtrunq;, hoc quidem dicunt Auer. intellexiſſe in propoſita propoſitione. Si vero ſumantur ſubſtantia, & accidens tranſcendenter ſic ſunt oppoſita immediata, & tranſmutatio eſt accidens illo modo. Sed iſta ſolutio non eſt de mente Auer. quia tunc ſequeretur ſm iſtam gloſſam, ꝙ formæ nō ſunt C in prædicamento, niſi inquantum ſunt habitus quieſcentes, & cum motus non poteſt eſſe ſpecies quieſcentis, ſic mot⁹ formaꝛ non erit in prędicamēto, ſed ſi dr̄ eē in prædicamēto erit ſolummodo ratione materiæ & termini motus. & iſta erat opinio Auic. quæ late impugnatur per Auer. in. 5. phy. com. 9. Dicas igitur ꝙ licet ſm rem quicquid eſt, eſt aut ſubſtantia, aut accidens, tamen ſm modum, & rationem poteſt inueniri medium, quia aliquid ſecundum rem exiſtens ſubſtantia poteſt habere, & participare aliquem modum accidentis, & vt poſſis bene hoc D capere, manuducam intellectū tuū, per quoddam ſimile. certum eſt ꝙ ſm rem, ſanitas & ægritudo ſunt cōtraria īmediata, vt dicit Ariſt. in prędicamentis, & tamen vt concipiunt ab arte medicinę, ſic datur medium quod eſt neutralitas. veritas autem non contradicit veritati, vt dicit Ariſto. in. 1. ethico. ca. 8. ſic in propoſito omnis tranſmutatio ſm rem ipſam, aut eſt ſubſtantia, aut eſt accidens. nam tranſmutatio ſi in ſubſtātia fuerit eſt ſubſtantia, & ſi trāſmutatio fuerit in accidente, erit accidēs, E quia in eodem prædicamento per ſe eſt via, & terminus viæ, ſeu motus, & terminus motus, vt dicit Com. in 5. phy. com. 9. & non differunt, niſi ſicut diminutum a perfecto, tamen tranſmutatio ſm ſuam tranſcendentiam non eſt ſubſtantia neq; accidēs, quia ratio multa poteſt præſcindere quæ non poteſt diuidere natura. nam animal ſecundum rationem abſtrahentem, neq; rationale, neq; irrationale eſt, & tamen omne animal in re ipſa, aut eſt rationale, aut ē irrationale. Vnde ſubtiliter rimare & ſiſte gradum hic, quod inuenies motum, & tranſmutationem in ſe conſideratum habere vim trāſcendentis conceptus. nam Ariſt. ſic imaginatus eſt in. 3. phyſi. vbi tex. commen. 4. dicit, tot eſſe ſpecies motus quot ſunt ſpēs entis: vnde diffinitionē motus venatur per diuiſiones tranſcendentes potentiæ & act⁹, & per diuiſionem entis in decem ꝑdicamenta ſi bene aduertis: ſic igit ratio inuenit medium, quod nō poteſt habere natura. ens enim quod diuiditur in ſubſtātiam & accidēs: eſt ens extra animam abſolute ſumptum

Expōnes moderno rum.

Impugna.

Propoſitio ꝓpria.

ptum,& ſic omne extra animã ens, aut ſubſtantia,aut accidens: tamen anima poteſt conſiderare aliquid ſecundum rationem formalem,vt nõ eſt formaliter ſubſtantia, neq; formaliter accidens,ſed eſt via ad vtrũque:& hoc colligitur ex propoſito Theoremate ex mente Auer.

PROPOSITIO L.

Locus totius, & locus partis idem eſt.

H PRopoſitio iſta eſt Ariſt.in.1.cœli,& mundi in tex.com.19.77.& in.2.cœli 35.92.102.&.105. Gloſſat autem Commen.iſtam propoſitionem in.3.phyſi.in commen. 52.de loco ſecundum ſpeciem, non de loco ſm numerum, quia maior ẽ locus totius quàm locus partis.

ADDI. Iſta etiam eſt gloſſa Themiſtius, ibi. Sed aduerte ꝙ oppoſitum ſcribitur primo cœli.text.commen.84. & Commenta. in commen. dicit ꝙ idem numero eſt locus totius, & partis, niſi eſſet ꝙ hoc eſt verum de I loco communi non de loco ꝓprio, quia locus proprius eſt æqualis locato,& pars non eſt æqualis toti,etiã locus in actu eſt vnus numero, qui primo eſt totius,partes enim locantur locutione totius. Et aduerte ꝙ cum vnitate ſpecifica ſtat vnitas numeralis,ſicut ſol eſt vnus ſpecie, & vnus numero,locus igitur terræ totius,& partis vnus numero eſt, & quia maior vnitas infert numerationem, etiam vnus eſt ſpecie, ſed non vniuerſaliter eſt vnus ſpecie,igitur plures numero. Habet etiam veritatẽ propoſitio quando pars eſt ſeparata a ſuo toto,quia tunc ad eundem locum mouetur pars,ad quem moueẽ K totum,aut moueretur totum ſi eẽt ſeparatum, vel extra ſuum locum. Nam partibus non ſeparatis a toto non debetur locus per ſe,ſed per accidens. Animaduerte tamen hic diligenter ꝙ pars non mouetur ad locum totius,ratione qua eſt pars totius,quia tunc vbicunq; poneretur totum mouerentur partes ſicut ferrum ad magnetem, quod tamen falſum eſt,ſed mouetur ad locum naturalem totius qui in tali, & tanta diſtantia habet qualitatem conſeruatiuam totius,& cuiuſlibet partis ei⁹. L vnde ſi totus aer poneretur in loco aquæ,I hoc caſu pars aeris nõ moueretur ad ſuum totum. Colligo hoc ex mente philoſophi & Auer. in.4. phyſicæ auſculta.in tex.com.42.vbi Auer.in commen.inquit ſuper illis verbis text⁹.ꝙ vero graue deorſum, eſt,quod quidẽ eſt ad medium continens deorſum eſt, & ipſum mediũ. Et dixit medium, quoniam graue non quærit hunc finem.ſ.ſinẽ aquæ niſi ſm ꝙ eſt medium totius,nõ ſm ꝙ eſt finis aquæ,& ſi non: tunc terra moueretur ad aquam vbi eſſet finis eius,ſicut ferrum mouetur ad magnetem vbicunq; fuerit,& hoc non M ſentitur de aqua, hoc idem confirmat Ariſtote.in.4.cœli & mundi.in tex.commen.22.ꝙ ſi terra eſſet ſub luna,partes non mouerẽtur ad totũ. nam ſi partes terræ mouerentur ad totã terrã, non mouerentur ad totũ rõne qua totũ,ſed rõne loci in quo totum naturaliter eſt locatum.

Habet etiam veritatem propoſitio in bis quæ ſuut homogenea:vt gloſ ſat Com.1.cœli.com.19.Nam quæ habent eandem diffinitionem habent eandem formam, & quæ habẽt ean-

A eandem formam, habet eandē actionem, & ideo fallit propoſitio in heterogeneis, quia non eſt neceſſarium ꝙ ad id ad quod mouetur totū moueatur pars, aut econtra, ſicut clarum eſt de ſe.

ADDI. Vnde Alexan. dicit 1. cęli 84. ꝙ iſta propoſitio locum nou habet de animalibus, quia eſſe animalis non conſiſtit in motu ad locum naturali ꝙ debetur partibus ex quibus conſtat, ſicut eſſe mundi conſiſtit in naturali motu primarum partium ex quibus conſtat, nam animal mouetͬ ab anima non a natura.

B Animaduerte tñ vnum pulchrum hic ſecundum Philoſophos. Quod locus debetͬ corporibus ratione magnitudinis, ſed differentia locorum debetur eiſdē ratione qualitatis ſenſibilis. Ratio primi eſt, nam cum locus ſit æqualis locato, ęquale autem, & inæquale ſunt quanti paſſiones: vt dicit philoſophus in prędicamentis, ideo locus abſolute debetur corporibus ratione magnitudinis. vnde Ariſt. in 4. phyſicę auſcultationis, in te. cō. 76. inquit. ſicut. n. ſi in aqua apponat aliquis cubum diſtabit tāta aqua quantus eſt cubus & parum in

C fra ibidem dicit. quare, & ſi ſeparetͬ ab omnibus alijs, & neque leue, neqꝫ graue ſit cōtinebit æquale ſpacium, & in eadem erit quæ eſt, & loci, & vacui parte. vbi Cōmen. in cō. inquit. & dixit ad hoc declarandum ꝙ impoſſibilitas penetrationis corporum accidit eis ex ſuis terminis mathematicis non ex ſuis accidentibus ſenſibilibus. vnde corpora mathematicaꝰ ꝙ abſtrahunt a qualitatibus ſenſibilibꝰ ſunt in loco. nam vt ſcribitur in primo de generatione, & corruptione. in tex. com. 44. locus, & tactus ſunt inſeparabiles a corporibꝰ mathematicis, licet huius oppoſitum Ariſt. di

D cere videatur in 1. cœli, & mundi in tex. cō. 69. vbi habet ꝙ omnia corpora quæ ſunt in loco ſunt ſenſibilia, tamen Commen. ibi ſoluit iſtam contradictionem dicens, ꝙ Ariſto. intellexit conuerſam, videlicet. ꝙ omnia corpora ſenſibilia ſunt in loco, quæ tamen expoſitio non concederetur ab Alex. qui vt ſcribit Auer. in co. in 4. phyſicę auſcultationis. in cō. 43. dixit. ꝙ non eſt impoſſibile corpus aliquod non in loco eſſe, quia locus non eſt corporis eſſentialiter, quia

B non accipitur in diffinitione corporis, neque corpus in diffinitione loci. Ideo aliter ſolui poteſt, ꝙ omnia corpora quæ realiter ſunt in loco, ſunt corpora ſenſibilia. Nam corpora mathematica ſunt in loco ſecundū imaginationem. ita ſcribit Commen. in quarto phyſicæ auſcultationis. in cō. 47. & tertio phyſi. commen. 60. inquit. quòd propoſitiones geometricę ſunt fundamenta imaginationis. De ratione igitur quanti eſt facere diſtare, & ideo locus corporibus principaliter debetur ratione quantitatis, ſed differentia locorum: puta ꝙ

F igni debetur locus ſurſum, terræ autem qui deorſum eſt. Hæc competunt iſtis corporibus ratione qualitatum ſenſibilium, videlicet, merito grauitatis, & leuitatis.

PROPOSITIO LI.

Vbi eſt dare maius & minus, ibi eſt dare æquale.

FAmoſa eſt propoſitio, ſed fallit in rebus naturalibus in pleriſqꝫ caſi-

G caſibus. nam datur animal inæquale
quantum ad perfectionem aſino ſm
maius,& minus,& tamen non eſt da
re æquale. aliquod enim animal eſt
magis perfectum aſino, & aliquod
eſt minus perfectum, & tamen non
datur aliquod animal æque perfe-
ctum ſicut aſinus, nam ſpecies en-
tium ſunt ſicut numeri. vt patet. 8.
metaphyſi. tex. com. 10. Similiter
loquendo de magnitudine propriè
dicta,ſeu ſm modū loquēdi beati Au
guſtini de magnitudine molis eſt in-
ſtantia. nam datur in rerum nã cor-
pus maius luna,& datur corpus mi-
H nus luna,non autem datur in natu-
Error multorum. ra corpus æquale lunæ. Et ideo patet
error illorum qui ſuper hac propoſi
tione fundati,inquiunt,dari æquale
ad pondus in qualitatibus alterati-
uis. patet enim ꝙ prædicta propoſi-
tio,ſi quid ueritatis continet eſt in
mathematicis, & in entibus imagi-
nariis. nam propoſitiones eoꝝ ſunt
fundamenta imaginationis. vt dicit
Auer. 3. phyſi. com. 60. Vnde aduer
te ꝙ multę propoſitiones ſunt verę
ſm mathematicam conſiderationē
quæ in ſola imaginatione conſiſtit,
quę tamen non ſunt verę ſecundum
I phyſicam conſiderationem,& vt ex-
citem intellectum tuum dabo exem
plum in pleriſq; caſibus. Dicunt ma
thematici ꝙ ſphęra contingit planū
in puncto, ſed hoc negat naturalis,
pro hoc vide Ariſt. 1. de anima text.
com. 13. vbi inquit,ſed ſicut recto in
quãtum rectum multa accidunt, vt
tangere æneam ſphæram ſm pun-
ctum, non tamen tangit hoc ſepara-
tum rectum. inſeparabile.n.ſiquidē
ſemper cum quodam corpore eſt.
vbi Commenta inquit contactus ve
rus quem habet linea cū ſphęra. hoc
enim inuenitur extra animã inquan K
tū linea eſt in corpore & figura ſphę
rica in corpore, verbi gratia, inquan
tum linea eſt in ligno,& ſphæricum
in cupro. Impoſſibile eſt enim vt co
tingat linea ſphęrã inquantū vtraq;
eſt abſtracta a materia niſi contact⁹
ſit mathematicus non naturalis. idē
habetur in 3. meta. in te. com. 8. vbi
dicit Commen. in com. ꝙ geometer
demonſtrat ꝙ linea recta tangit cir-
culum in puncto, ſed linea ſenſibilis
non tangit circulum ſenſibilem niſi
in linea. Et ſimiliter ponit ꝙ ſphæra
tangit ſuperficiē in puncto,ſed ſphæ
ra ſenſibilis non tangit ſuperficiem L
ſenſibilem niſi in ſuperficie. Et ex
hoc poteris diiudicare quantum de- Cōtra ſco.
fecerit in naturalibus ſubtilis doctor
in 2. ſententiarum diſtinct. 2. q. 9. de
motu angeli, qui per argumenta fa-
cta in mathematicis quæ procedunt
de motu imaginario, contendit idē
aſſeuerare de motibus phyſicis. Nã
licet concluſio vera ſit in ſe, non ta-
men in via Peripatetica cōceſſa eſt,
vt patet 6. phyſi. tex. com. 32. Simi
liter etiam motui circulari ſecūdum
phy. conſiderationem nihil dicitur
eſſe contrarium, tamen mathemati-
ci ſequentes imaginationem in mo M
tibus circularib⁹ imaginariis, ponūt
contrarietatem. vnde Comment. 1.
cœli & mundi in comm. 32. inquit.
ego autem longo tempore feci mo-
ram in hoc, in quo non intellexi ex-
planationem illius loci vltimam, ſed
Deus induxit me ad veritatē. Et ſe-
cundum hanc explanationem erit
intentio ſermonis Ariſtot. ꝙ motus
circularis non habet contrariū, non
in eo ꝙ motus eſt abſtractus a cor-
poribus naturalibus, ſed inquantum
eſt a corpore naturali ſm naturam,
qm

A quã ſi eſſet acceptus motus in imaginationibus abſtractus a moto nõ contingit impoſſibile ponendo eos contrarios,& eiuſdem ſpeciei. verbi gratia cum imaginauerimus duos motus ſuper eundem polum, & idẽ centrum ad duas partes diuerſas con tingit neceſſario vt prohibeant, ſed & contrarientur inter ſe, & ſecundũ hunc modum poſſibile eſt exiſtimare φ in motu circulari ſit contrarietas. Et cum iſti duo motus fuerint poſiti in corporibus naturalibus reuertetur poſſibile ad impoſſibile .ſ. eſſe contrarietatem in eadem ſpecie,

Q̃ñ i motib⁹ circularib⁹ põt dici eẽ cõtrarietas.

B quia tunc contingeret vt una res deſtrueret ſe,& ſic natura faceret ocioſum, verbi gratia ſm conſiderationem geometrę ſuperficies,& ſphæra poſſunt ſe contingere ſuper punctũ, & cum fuerunt in corpore naturali non poſſunt ſe tãgere niſi ſuper par tem diuiſibilem. Et ex præfata authoritate collige vnum aliud quod mathematicæ loquendo contraria poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei, vt patet in caſu de duobus motibus circulari bus ſuper eodem cẽtro, & eiſdẽ polis ad partes diuerſas. Sed naturaliter contraria ſunt diuerſarum ſpecierũ, & tunc diffinitio cõtrariorum, & in

Nota. Contraria mathematicè loquẽdo pñt eẽ eiuſdẽ ſpeciei, nãliter nequaquam

C 10. meta. in tex. cõ. 13. contraria ſũt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant, veritatem habet de contrariis ſenſibilibus. Nam ſi aliqua contraria ſm phyſicam conſiderationem eſſent eiuſdem ſpeciei, tunc aliquid ſeipſum corrumperet. nam cũ vnum cõtrariorum ſit per ſe deſtructiuũ alterius, & in his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei quicquid per ſe competit vni per ſe competit cuilibet, ſic ac cideret aliquid per ſe eſſe ſuimet cor ruptiuum, vt patet intuenti. hoc autem mathematicis abſtrahentibus a D qualitatibus ſenſibilibus contrariis, quæ ſunt cauſa actionis, & paſſionis non contingit, vnde ſine præiudicio dicere põt aliqua contraria eſſe eiuſdem ſpeciei, ſicut expreſſe fatet Cõmenta. in loco prædallegato. Similiter etiam mathematicus inſequens imaginationem dicit continuum eſſe augmẽtabile in infinitum: ſed naturalis, vt ſupra dictum fuit in hac propoſitione ſimpliciter loquendo non concordat cum geometra, vt di cit Commenta. in. 3. phyſi. in comẽ. 60. quia ire ad augmẽtum eſt ire ad formam, forma autem eſt ratio fini- E tudinis & terminationis, & ſi concor dat hoc nõ eſt niſi ſm qnid, & ratione materiæ, quia augmentatio meri to materiæ ſtatum nõ habet. Similiter in hac propoſitione ſimpliciter concordat naturalis, & geometer, videlicet continnum eſt diuiſibile in infinitum, quia ire ad diuiſionẽ eſt ire ad nihil, & ad nõ eſſe, vt dicit Cõmenta. & imperfectiones ſimpliciter reducuntur ad materiam, tum quia diuiſio non competit formę niſi per accidens. diuiſio. n. in infinitum ratione formæ non progreditur, quia datur minima caro, vt dicit Ariſt. in primo phyſi. in tex. com. 36. & ideo F dicit Commenta. in. 4. phyſi. in com. 72. φ quemadmodum linea ſecundum φ linea eſt: poteſt diuidi in infinitum quod eſt impoſſibile ſecundum φ eſt linea terreſtris, aut ignea, ita de ſubtilitate poteſt intelligi, proceſſus in infinitum ex ſua natura, ſcilicet ſecundum φ eſt ſubtilitas ſimpliciter non ſecundum φ eſt ſubtilitas corporis mobilis. & ita in iſta ſecundum quid diſcordat, quia diuiſio atteſtatur imperfectioni ſimpliciter.

Quare diuiſio in in finitũ impoſſis exiſtens ſm formã cõcedatur a philoſopho.

G citer.ſic intellige dictum Com.in.3.
phy.com.60.ꝙ in illa non cócordat
quę dicit continuum eſt augmenta-
bile in infinitum naturalis cũ geo-
metra. videlicet ſimpliciter,qa aug-
mẽtatio atteſtatur perfectioni,& ab-
ſolute reducitur ad formã nõ ad ma
teriam niſi ſecundario,& ſecundum
quid,& quia materia eſt cauſa infini
tudinis,ratione eius augmẽtatio va
dit in infinitum,vt ſupra dictũ fuit.
ſic igitur in hac diſcordat ſimplici-
ter,& ſecundum quid concordat, &
ita oppoſitis modis ſe habent in iſtis
duabus propoſitionibus iſti duo ar-
H tifices,naturalis,uidelicet,& geome-
ter. Similiter geometer inſequens
imaginationem dicit motum inquã
tum motus eſt eſſe augmentabilem
in infinitum,ſed nãlis negat iſtud,&
iſta eſt ſolutio Auer.ſi bene conſide-
ras in 6.phyſi.in com.15.ad quæſtio
nem ibi motam dum quærit quo-
modo eſt poſſibile quod omne mo-
tum poteſt moueri motu velociori
ſuo motu. Nam declaratũ eſt quod
motus mototum naturalium termi
natus eſt in velocitate, & tarditate.
Et cœlum impoſſibile eſt, vt ſit velo
cius, vt poſt declarabitur. ergo pro-
I poſitio quę ponitur hic poſſibilis eſt
impoſſibilis,& ſoluẽdo dicit. ad hoc
autem dicamus ꝙ omne motum ſe-
cundum quod eſt motum,poſſibile
eſt vt moueatur motu velociori ſuo
motu ſecundum quod eſt motus, &
cauſa in hoc eſt,qm̃ motus eſt de cõ-
tinuo, & velocitas q̃ ẽ in motu eſt ſi-
milis diuiſibilitati in continuo, quẽ
admodum igitur diuiſibilitas pro-
cedit in continuo in infinitum. Si-
militer velocitas in motu, quoniam
ſi velocitas finiretur in motu ſecun-
dum quod eſt motus, eſſet poſſibile
motum fieri in inſtanti. Et forte K
propter hoc dixit prius quod omnis
motus eſt in tempore,& ſic iſta pro
poſitio eſt poſſibilis per ſe, impoſſi-
bilis per accidens, ſcilicet quia acci-
dit motui qui fuit in rebus naturali-
bus.i.materialibus,vbi expreſſe teſta
tur propoſitionem illam veritatem
habere de motu, vt eſt in rebus ma-
thematicis, & ſecundum eſſe imagi-
natium,non autem vt eſt in corpo-
re naturali, ſic enim omnium natu-
ra conſtantium terminus eſt magni
tudinis,& augmenti, & actus vniuſ-
cuiuſq; eſt determinatum minimũ
tempus ad nõ excedere, vt dicitur in L
2.cœli,& mundi.in tex. com. 39. &
iſta eſt vera expoſitio illius loci, ſic
enim dicit in ſimili Commenta. de
ſubtilitate in 4. phyſi. in com.72.in
calce commenti quod ex natura ſui
eſt diuiſibilis in infinitũ ſicut linea,
non autem ſecundum quod eſt ſub-
tilitas corporis mobilis,& ſic dicit il-
lam propoſitionem eſſe falſam poſ-
ſibilem,& ex falſo poſſibili nõ ſequi-
tur falſum impoſſibile,& dicit quod
Ariſt. illo modo declarationis mul-
toties vtitur,& etiam Plato.& eſt ve
ra declaratio,quoniam non ponitur
falſum in eo quod eſt falſum impoſ M
ſibile,ſed ſecundum quod eſt falſum
poſſibile. Similiter etiam naturalis
dicit ꝙ figura recta non eſt compa-
rabilis figuræ arcuali, quia 7. phyſi.
tex.com.31.comparatio fit in ſpecie
atoma, & ideo motus circularis non
eſt comparabilis motui recto, tamẽ
mathematicus ſequens imaginatio-
nem dicit oppoſitum, vnde Comm.
7.phyſi.com.29. inquit, & intende-
bat per hoc quod impoſſibile eſt de
quãtitatibus eſſe æquales niſi rectas
tantum,aut circulares tantum, ſcili-

cet

A tet quæ ſunt eiuſdem ſpeciei cũ iſtæ
ſibi ſuperponantur. & ideo dicimus
ꝙ quantitates curuæ non æquabun-
tur, niſi ſint eiuſdem circuli, quod
autem dicunt geometræ quód linea
recta eſt breuiſſima linea ducta ĩter
duo puncta, dicitur largę, & æquali-
tas dicitur de eis fere æquiuoce, & ſi
militer hoc ꝙ dicitur quod circun
ferentia alicuius circuli eſt æqualis
figuræ polygoniæ, dixit, & geome-
ter non decipitur in hoc, quia poſſi-
bile eſt exiſtimare lineam rectá quæ
incuruetur, & fiat circularis, & quia
hoc accidit in mente, áttribuit hoc
B propriè geometræ. Et ex hoc aliàs
recolo me dixiſſe, & nunc idem con
firmo quòd quadratura circuli non
eſt poſſibilis propter prædictam cau
ſam phyſicè loquendo, vnde Auer.
dicit in 10. metaphyſi commen. 10.
quod linea arcualis nõ poteſt æqua-
ri lineæ rectę. Tamen mathema-
tice illa quadratura poſſibilis eſt, vt
teſtatur Diuinus Boet. in prædica-
mentis, quia mathematicus poteſt
imaginari lineam rectam incurua-
ri. Similiter etiam ſecundum ma-
thematicam conſiderationem in-
C ſtans cauſat tempus, ſicut punctus
lineam, & tamen naturalis in 6. phy.
oſtendit ꝙ tempus non componitur
ex inſtantibus, nec linea componi-
tur ex punctis, eiuſdem enim ratio-
nis eſt, & magnitudinem, & tempus,
& motum ex indiuiſibilibus compo
ni, & diuidi in indiuiſibilia, aut ni-
hil, vt dicitur ibidem tex. commẽ. 4.
Et ſic poteſt ibi patere ſolutio arduę
difficultatis, an ſit idem nũc in toto
tempore, quæ fuit mota ab Ariſtot.
in 4. phyſi. & ſoluta ibidem in text.
commen. 104. dixit enim quod eſt
idem nunc ſecũdum ſubſtantiam in

Nota de quadratura circuli.

Solo arduæ difficultatis.

toto tempore, variatum tamen ſecũ D
dum eſſe. patet enim ꝙ ſolutio illa
eſt ſecundum mathematicam conſi
derationem, vnde Comment. ibi in
com. 104. ſcribit cauſá in hoc ꝙ in-
ſtans tale eſt hoc quod dicam. iam
enim prædiximus ꝙ motus ſequi-
tur quantitatem in hoc quod ſit cõ-
tinuus, quoniam continuatio, & alia
quem habet ſecundũ quod eſt quan
titas continua ſunt in eo ex menſu-
ra, & ſimiliter etiam tempus ſequi-
tur motum. Et ſecundum hunc mo-
dum tranſlatio ſequitur tráſlatum,
& tempus inſtans, quoniam inſtans E
agit tempus, ſicut tranſlatum tráſla
tionem, & punctus menſuram. nam
vt geometræ dicunt cum punctus
mouetur facit mẽſuram. Ecce quod
vult inſtás agere tempus per ſui flu-
xum, ſicut punctus per ſui fluxum
cauſat menſuram ſeu lineam, om-
nia enim iſta uera ſunt ad imagina-
tionem, ſecundum quam poſſibile
eſt imaginari aliquod indiuiſibile
moueri & fluere. Cum tamen na-
turalis iſta habeat negare, & iſta eſt
vera ſolutio illius quæſtionis, quam
Antonius Andre. & alii videre non F
potuerunt in tertio metaphyſi. quæ-
ſtione vltima. vnde cã erroris fuit,
quia non uiderunt iſtam perplexio
nem contingere, quia iſtæ ſcientiæ
plerunque miſcẽtur, vnde non quę-
libet rõ in philoſophia naturali eſt
naturalis, ſicut in ſimili nõ quælibet
rõ in ſcĩa diuina eſt metaphyſicalis,
vt clarẽ patet exercitatis ĩ iſtis ſciẽtiis.
Sed tunc eſt difficultas Nam Cõ. ſcri
bit in 2. cœli & mundi. in cõ. 59. qđ
demõſtrões naturales non ſunt inna-
tæ poni in hac ſcĩa. ſ. in naturali. Et
confirmatur hac authoritate Philo-
ſophi ĩ 1. poſt. vbi exp̃ſſe dicit in tex.

Pulchra obiectio.

G com.22. Non ergo eſt ex alio genere tranſcendentem demonſtrare, vt geometram in arithmeticam. Ad hoc reſpondetur, ꝙ ſunt aliquæ cauſæ quæ quodãmodo ſunt naturales, & quodãmodo ſunt mathematicæ, accidit.n.cauſis mathematicis.ſ.propinquis in matheſi, vt ſint cauſæ primæ pluriũ reꝝ nãlium, ſicut accidit ſciẽtiis ſubalternantib' cũ ſubalternatis ſicut arithmetica cũ muſica, & geometria cũ perſpectiua, & idẽ ſcribit in 3.cœli, & mundi in cõmẽ.6. & idem ſentit Auicen. in 1.ſufficientiæ ſuæ cap. 8. Nam vt ſcribit Philoſophus in principio primi de cęlo, & mundo; Scientia de natura ferè plurima videtur circa corpora, & magnitudines, & horum exiſtens paſſiones, & motus, &.2.phy. tex.com.18. Eædem ſunt lineæ mathematicæ, & naturales. Et ideo quãdo aliqua cauſa mathematica accidit, vt ſit cauſa alicuius proprietatis naturalis, ĩ hoc caſu, licet mathematico deſcendere ad probandum illam in ſcientia naturali, quia circa eadem verſantur, licet alio, & alio modo. Sed hoc non licet ſemper facere. Nam ubi effectus naturalis habet cauſam proximam naturalem, per illam debet demõſtrari, & non per cauſam mathematicam quæ eſt remota, quia demõſtrationes naturales ſunt ex cauſis naturalibus, & ſenſibilibus, & in hoc Ariſt. damnat plerunque Platonem, & antiquos, qui reddebant rationes entium ſenſibilium ex cauſis intelligibilibus, vnde Commenta.1. metaphy.com.21.inquit. contingit antiquis non dicere ſermonem conuenientem in ſenſibilibus, quia intromiſerunt ſe dare cauſas rerum mobilium ex non mobilibus, & de Platone ſpecialiter dixit in 3.cœ. & mũdi cõmẽ.61. inquit. & intendebat ꝙ Plato non intendebat facere ſermonem falſum, ſicut faciunt ſophiſtæ, ſed accidit ita ꝙ fecit ſicut illi ꝓpter amorem magiſtri, & geometriæ. quia in ſuo tempore magnificabatur geometria, & credebant eam eſſe principium rerum ſẽſibilium, & ita bene vides quanta ſit difficultas, & perplexio a qua non niſi ſolers ingenium poteſt euadere in qualibet ſcientia. & Deus ſit dator auxilii.

Solutio. (margin)

H (margin) I (margin)

PROPOSITIO LII.

Semper in uno genere eſt contrarietas unã. L

PRopoſitio eſt Ariſt. in.1.phyſic. auſcultationis. in tex.cõ.56. Aduerte ꝙ contrarietas quandoque ſumitur proprie, & qñq; ſumitur large, vt dicit Auer. in 1..phy. com. 41. tunc enim dicitur tam de contrario, q̃ etiam de priuatione, & iſto modo ſumitur ibi, vt inquit. & eadem ratio ne hic. Poteſt autem propoſita propoſitio veritatem habere de contrarietate ſecundum eſſe, & non eſſe. 1. ſm priuationem, & habitum, nam in omni genere eſt priuatio, & forma, vnde Com. in cõm. illo, inquit. M ſi prima contraria in vnoquoq; gñe ſunt oppoſita ſecundum eſſe, & non eſſe, tunc oppoſita in ſubſtantia ſecũdum eſſe, & non eſſe ſunt cauſę aliorum oppoſitoꝝ exiſtentium in aliis prædicamentis, & illa debent eſſe prima contraria, & in hoc ſenſu ſine dũbio intelligitur propoſitio Ariſt. ibi, quia intentio eius eſt venari principia generationis in vniuerſali, ſiue ſit in ſubſtantia, ſiue ſit in accidentibus. vt patet in tex. com. 57. Poteſt etiam

Contrarietas duplex. (margin)

K (margin)

A etiam alio modo gloſſari, ꝙ in omni genere eſt contrarietas differentiarum, nam differentiæ diuidentes genus ſunt oppoſitę, & ſunt ſimul natura, vt inquit Ariſto. in prædicamẽtis. in cap. de ſimul. nullo autem modo oppoſitionis pñt opponi, quam ſecundum contrarietatem. Non. n. opponuntur ſecundum affirmationem, & negationẽ, quia negatio nullius ſpeciei eſt conſtitutiua. Nec ſecundum priuationem, & habitum, propterea quia priuatio nullius habitus eſt conſtitutiua. Nec relatiue, quia in prædicamentis abſolu-
B tis relatio non poteſt eſſe differentia cõſtitutiua ſpeciei abſolute, quia iſti conceptus ſunt diuerſi, & ideo a ſufficienti partium enumeratione oportet iſtum modum oppoſitionis reducere ad contrarietatem. Animaduerte tamen ꝙ licet differentiæ diuiſiuę eiuſdem generis ſint contrariæ, tamen nõ oportet dicere ſpecies conſtitutas per illas differentias eſſe contrarias. nam tametſi rationale, & irrationale ſunt differentiæ contrariæ, tñ homo, & aſinus non ſunt ſpecies contrariæ. Et ratio, ſicut mihi datur cernere, eſt iſta, quia diffe-
C rentiæ ſunt partes ſpecierum, nã ſpecies componitur ex forma vniuerſali quę eſt genus, & ex forma propria, quæ eſt differentia, vt dicit Com. in. 2. phy. c. 28. & etiam. 1. phy. c. 5. contrarietas autem inuenta in parte nõ infert de neceſſitate contrarietatem in toto, nam eſt in promptu inſtantia. in. 1. cœli & mundi. in te. cõ. 29. quod motus in duobus ſemicirculis, licet ſint contrarij, non tamẽ motus in circulis completis ſunt contrarij. Sed tunc eſt difficultas, nam ſi in omni gñe eſt contrarietas, tunc

Obiectio pulchra.

in ſubſtãtia erit cõtrarietas, quod tamen negat Ariſt. in prædicamentis. D & in. 5. phyſi. in tex. cõ. 10. vbi negat in ſubſtantia eſſe motũ, quia in ſubſtantia non eſt contrarietas. Aduertens autem Alexã. ad hoc iſto modo talem contradictionem ſedare conatus eſt, vt ſcribit Cõ. ibi in cõ. 10. 5. phy. nam in prædicamentis, dum dixit ſubſtantiam nõ contrariari ſubſtantiæ, intellexit de ſubſtantia compoſita ex materia, & forma, ſed dum dixit hic in omni genere eſſe contrarietatem, & ſimiliter dum dixit i. 2. de generat. & corrup. tex. comẽ. 21. quod igni contraria eſt aqua, & terræ autem aer, quod ibi loquitur de ſubſtantia ſimplici. ſ. de forma, quia forma ignis contrariatur formæ aquę, & forma aeris contrariatur formæ terræ, quia ſuſpicatus eſt, vt ſibi imponit Commenta. ibi. ꝙ qualitates proprię in elementis eſſent formæ ſubſtantiales elementorum, vt calor reſpectu ignis, & frig.⁹ reſpectu aquę. Sed iſta opinio ſtare nõ poteſt, quia in his quæ vniuoce dicuntur ꝙ vni eſt accidens alteri nõ poteſt eſſe ſubſtantia, aut ecõuerſo, nunc autem caliditas, & vniuerſaliter qualitates primæ inuentæ in elementis, & in mixtis corporibus ſunt vnius, & eiuſdem rationis vniuoce, quia rectus iudex de qualitatibus tangibilibus eſt ſenſus tactus, vt dicitur in 2. de aĩa. tactus autem vniformiter immutatur à calore ignis, & a calore mixti ſine aliquo diſcrimine. ſequitur ergo ꝙ ſi caliditas in mixto eſt qualitas ꝙ in igne non eſt ſubſtantia. Amplius ſi calor in igne ſit ſubſtantia, tunc corpus mixtum calidum cum componatur ex ſubſtantia, & qualitatẽ. tale igitur compoſitũ haberet ignis

Opio Alc.

E

Impugna.

F

G diffinitionem,præſertim cũ ſit eiuſdem rõnis vniuoce calor ignis,& calor mixti, vnde ſi in igne eſſet ſubſtãtia,& in mixto qualitas, tunc diceretur æquiuoce, ſicut hoc nomen ens dicitur de ſubſtantia,& accidente, vt inquit Com.in.8.meta commen.5. quod ideo ſuſpicor dictũ eſſe quia in his quæ æquiuoce dicuntur nõ in conuenit,vt id quod vni eſt ſubſtantia,alteri ſit qualitas ſicut ſcia in nobis eſt qualitas,vt patet per Ariſt. in prædicamentis & in 7 phy.in te.cõ. 20.vbi demonſtrat quod in parte intellectiua animæ non eſt alteratio,&
H tamen ſcientia in deo eſt ſubſtantia, quia in abſtractis a materia penitus non eſt aliquod accidens,vt teſtatur Commenta.12.meta.com.25.& in ipſis idem eſt intelligens, & intellectum,& intellectio, & præcipue hoc ueritatem habet de primo intellectu vbi iſta omnibus modis ſimpliciter ſunt eadem.vt patet in 12.metaphy.com.51.ſcientia autem æquiuoce dicitur de ſcientia dei,& de ſciẽtia noſtra,quia ſcientia dei eſt cauſa entium, & ſcientia noſtra eſt cauſata ab entibus,vt dicit Auer.in 12 primæ philoſophiæ.com.51.& in libro
I deſtructionum.in diſp 3.in ſol.18. dubij,& in diſp.6.in ſol.3.dub.& 5.

Moduum Alexan. Quod autem mouit Alexan. vel mouere potuit vltra rõnem adductam fuit hoc,quia illud ad cuius ablationem aufertur ſubſtãtia rei,eſt ſubſtantia, ſed ab ablationem calidi tatis ab igne ſequitur ablatio ignis. igitur caliditas in igne eſt ſubſtãtia. ſoluit Cõ.in 8.meta. com.5. hoc, limitando iſto modo, ꝙ illud ad cui' ablationem primo,& per ſe aufertur ſubſtantia illud eſt ſubſtantia, vnde inquit.& ignis aufertur per ablationem caloris,ſed non aufertur primo

K neq; p ſe,ſed mediante ablatione formæ ignis,ſicut quando aufertur riſibilitas,aufertur hõ ſed nõ primo,ſed mediãte ablatione rationabilitatis.

Obiectio contra Auerro. Sed iſta ſolo Auerr. vr imaginari id quod primo corrũpitur eſſe formã ignis ablato calore,& ad ablationem formæ aufertur ſubſtantia compoſita totius ignis.ſed hic eſt duplex error ſicut videtur, tum quia quod ꝑ ſe primo corrumpitur eſt compoſitum, ſicut etiam quod per ſe primo gñatur eſt cõpoſitum,nã forma nõ gñatur,neq; corrumpitur per ſe,ſed per accñs,vt patet.7.met.te.cõ 26.&
L 31.vnde Auer.12.diuino.cõ.18.ſcribit. imaginatio ſuper creationes formarum induxit hoĩes dicere formas eſſe,& datorem eſſe formarum.tum et quia argũ adhuc ſtat, quia ſi ad ablationẽ caloris auferẽ forã ignis, ſed per vos forma ignis eſt ſubſtantia.igr̃ adhuc argũ Alexã. vr̃ ſtare. ſolo pria Niſi eſſet quod pro tanto dixit illud Auer. vt innueret ablationem qualitatum, & accidentium non eſſe primam cauſam ablationis ſubſtantiarum per viã primæ inſitionis, quia accñtia ſunt ꝑꝑ ſubſtantiam principaliter ſicut imperfectum; & deteri'
M rei perfectioris, & nobilioris gratia eſt,vt dicit Ariſt.in 7 politicæ, vnde ablatio qualitatum, & proprietatum inſeparabiliter inſequentium ſubſtãtiam,eſt ſicut cauſa ſ[illegible] nõ, aut per accidens ablationis ſubſtantiarum non prima cauſa, nam non poteſt ſaluari forma ignis in mã ſine caliditate,nõ quia caliditas ſit igneitas,ſed quia eſt diſpoſitio eius,& iſto modo credo dictum Auer debere intelligi. Aut aliter dici põt ꝙ Auerr. loquitur de ablatione quę eſt [illegible] intellect[illegible]

A tellectū ſicut intelligitur ī diffinitio ne prioris ſm naturam ī qua dicitur priora ſm naturam ſunt quæcunq; poſſunt eſſe ſine aliis, & alia nō ſine ipſis, ſicut ſupra dictum fuit ī limita tione illius propoſitionis, & ſic dicimus quod ablata per intellectum for ma ignis primo, & p ſe auſert ignis, ſed ablata caliditate non auſert ignis niſi per viam ſigni, pro quanto talis ablatio arguit ablatam fuiſſe formā ad q̄ concomitabatur tanq̄ naturalis, & inſeparabilis proprietas, & ſic intelligitur dictum Porphyrij in cō munitatibus dū dixit, quod propria B interempta interimunt ea quorum ſunt propria, & his interemptis ipſa ſimul interimuntur, nam vt inquit ibi Boe. ſpecies, & propria cum ſunt æqualia alterna ſe uice conſumunt. nam ſi nō ſit riſibile homo nō erit, & ſi homo non ſit, riſibile non manebit, tñ prima eſt per viam ſigni, & ſecunda eſt per viam cauſę, & ſic vbi ad ablationem alicuius ſequitur per viam cauſæ ablatio ſubſtantiæ, illud eſt ſubſtantia, ſed fallit ſi fuerit p viā ſigni. Ad aliud autem motiuū Alexan. dicendū q Ariſto. in 2. de gene ratione & corrupt. in tex. cō. 49. in- C quit terra quidem aeri, igni vero aqua cōtraria eſt vt contingit ſubſtātiæ contrariam eſſe, quod pro tanto dixit, quia ſubſtantia ſm ſuum eſſe ſubſtantiale non contrariatur alteri ſubſtantiæ, ſed merito ſuarum quali tatum. Sed contra obiicit Alexan. nam Ariſt. in eodem. 2. de gener. in tex. cō. 24. inquit. elementa aūt oīa habent contrarietatem adinuicem, quia differentiæ contrarię ſunt, ma nifeſte autē patet q per differentias non poteſt intelligere niſi illas quæ ponuntur in diffinitionibus elemen

Replica contra Cō menta.

torum, cum itaq; caliditas ponatur D in diffinitione ignis, & frigiditas in diffinitione aquę: ſequitur manifeſte quod ſunt ſubſtantiæ, quia ſubſtantia non diffinitur per accidentia. Ad hoc aūt reſpondet Com. in 5 phy. cō. 10. aliter gloſſando prędi ctam authoritatem dicens. & opinādum eſt quod ſubſtantię ſimplices ſunt contrariæ ſm qualitates ſuas, & propriæ qualitates in eis nō ſunt ſub ſtantia, & ſi aſſimilentur ſubſtantiis. qm̄ impoſſibile eſt, vt aliquid in aliquo ſit de aliquo prædicamento, & in alio ſit de aliis, ita q calor in hoīe ſit de qualitate, & in igne de ſubſtan E tia, ſed eſt in igne propinquius ſubſtantiæ, & ideo accipitur in diffinitione loco differentiæ, & in aliis cōpoſitis eſt remotius a ſubſtantia, vbi aduerte quod qñ drīæ ſubſtantiales rerum ſunt nobis ignotę, tunc in diffinitionibus rerum circumlocutiuè ponere poſſumus qualitates, & accidentia propria ſicut teſtatur Auerr. in 6. meta. cō. 50. & in 7. meta. com. 41. & Auicen. in 5. ſuæ meta. inquit. quod difficultas percipiendi differētias rerum, & paucitas nominum, aut hoc, aut illud facit declinare nos a principali ad comitans. Sed eſt F dubium propter quid Commen. dixit, quod in elementis huiuſmodi qualitates ſunt propinquiores ſubſtantiæ, q̄ in compoſitis. Niſi eſſet quia vt ſcribit Commen. in 4. cœli, & mundi. in com. 40. quanto aliqua forma magis fuerit diminuti eſſe, tanto dignius eſt, vt diffiniatur per accidentia, & quanto fuerit forma perfectioris eſſe, tanto dignius magis accidentia diffiniri per ipſam, & elementa ſunt formæ imperfectiſſimę propter maximam propinqui-

 tatem

G tatem quam habent ad primam ma
teriam, ideo in elementis ſunt pro-
pinquiores ſubſtantiis huiuſmodi
qualitates. Accedit etiam quod ta-
les qualitates videntur eſſe acciden-
tia propria inſeparabiliter concomit
antia tales formas. vnde Auerro. in-
quit in 8. meta. cõm. 5. in calce com.
& ſcire debes ꝙ actio formæ ignis q̃
ſequitur formam ignis eſt calor ma
ximus, & motus ad ſuperius; & calor
in igne eſt ſicut abſciſio in acumine
gladij, non ſicut ablatio in ablato,
hoc eſt dictu quod ſicut abſciſio eſt
accidẽs inſeparabile ab acumine gla
H dii, ſic eſt de calore reſpectu ignis, &
non eſt ſicut ablatio in ablato, hoc ẽ
non eſt eius differentia ſubſtantia-
lis, ad cuius ablationẽ primo, & per
ſe auferatur eius ſubſtantia ſicut ad
ablationem differentię ſubſtantialis
prĩo, & imediate aufertur ſpecies cõ
ſtituta per ipſam. ſic igitur dicimus
elementa eſſe contraria rõne ſuarũ
qualitatum, vt quia caliditas contrá-
riat frigiditati, ſic ignis ratione qua
calidus, contrarius eſt aquæ ratione
qua eſt frigida, & ideo Ariſtot. dixit
igni contrariam eſſe aquam, vt con
tingit ſubſtantiã ſubſtantiæ eſſe con
I trariam. Sed dices, quorum propria
ſunt contraria ipſa ſunt cõtraria, ſed
proprietates elementales ſunt cõtra-
riæ, ergo elementa ipſa ſunt contra-
ria. Amplius Com. in 1. cap. de ſub-
ſtantia orbis dicit, ꝙ formæ elemen-
tales ſunt contrariæ, & ideo paſſiua
quodammodo dicuntur contraria,
& quodammodo dicuntur eſſe ſimi
lia. Amplius in 1. phy. cõ. 52. expreſ-
ſe dicit, & ſimiliter etiam nihil pro-
hibet vt ſubſtantiæ ſint contrariæ ſe
cundum formas. non contrariæ ſe-
cundum ſubiectũ, & ſic dicere quod

Obiectiones cõtra prædicta.

ſubſtantia non eſt contraria ſubſtan K
tię ſm ſubiectum eſt verum, & quod
ſubſtantia eſt contraria ſubſtantiæ
ſecundum formam eſt verum etiã,
& hoc adiuuat Alexan. dum dixit, ꝙ
in ſubſtantiis ſimplicibus poteſt eſſe
contrarietas, non in compoſitis, &
Alex. intelligit hoc quod Ariſt. dicit
in prædicamentis, qa dicit quod pro
prium eſt ſubſtantiæ non habere cõ
trarium de ſubſtantiis cõpoſitis non
de ſimplicibus. Ariſto. enim dicit in
libro de genera. & corrup. ꝙ corpo-
ra ſimplicia ſunt contraria. Am-
plius in ſua expoſitione ſuper 4. me-
theo. inquit. ꝙ hæc quatuor ſunt ele L
menta per virtutes actiuas, & paſſi-
uas, & per conſequẽs vult quod qua-
litates actiuæ, & paſſiuæ ſint cauſæ
formales elementorum. Ad primũ ſolutio.
iſtorum Commenta. dereliquit ſolu
tionem ſub dubio in 5. phyſic. com.
10. inquit enim. vtrum autem illa
quorum propria ſunt contraria ne-
ceſſario ſunt contraria, aut diuerſa,
conſideradum eſt, ſed non hic. quod
pro tanto dixit, quia iſta ſpeculatio
pertinet ad diuinum. nam vt ſcribit
Philoſophus. in quarto primę philo
ſophiæ. in tex. commen. 5. Philoſo-
phi eſt de omnibus poſſe ſpeculari. M
nam ſi non Philoſophi, quis erit qui
inueſtigabit ſi idem Socrates ſedẽs,
aut ſi vni vnum contrarium, aut
quid eſt contrarium, aut quoties di-
citur? & infra in tex. commen. 5. ibi-
dem habet. Et ideo non eſt geome
træ ſpeculari quid contrarium, aut
perfectum, aut vnum, aut ens, aut
idem, aut diuerſum, niſi ex ſuppoſi-
tione. Dicimus uos tamen, quod
illa quorum propria ſunt contra-
ria, non oportet illa ſemper pro-
prie, & formaliter loquendo con-
traria

A traria eſſe,nam in ſimili licet genus ſemper diuidatur per contrarias differentias,non tamen ſemper diuidi tur in contrarias ſpecies, licet illud poſſit quandoq; contingere, dicim' enim quod animal diuiditur per rõnale,& irrationale, tanquam per differentias contrarias,& tamen homo & aſinus quæ ſunt ſpecies, non ſunt contraria. Ex aduerſo autem color diuiditur per cõgregatiuum, & per diſgregatiuum viſus, tanquam per contrarias,differentias,& ſpecies cõſtitutę per illas ſunt contrariæ, vide
B licet albedo,& nigredo, & ſic debes tenere in ſimili,vnde ſtat,ꝙ proprietates contrariæ proueniant quandoque a contrariis cauſis formaliter, vt rarefacere,& condenſare,quę ſunt proprietates contrariæ proueniunt a calore,& frigore, quæ ſunt cauſæ formaliter contrariæ, ſic enim contrariorum effectuum ſunt contrarię cauſæ.ſtat etiam quandoq; propria eſſe contraria, licet ſubiecta nõ ſint proprie contraria,ſed rectius dicunt diuerſa,aut dña,aut in caſu noſtro. nam ſubſtantia ignis dr̃ differẽs, aut
C diuerſa a ſubſtantia aquæ, & nõ cõtraria, & hoc tene. Et ideo Sanct. Thom. cum ſupportatione in hoc non bene reprehendit Auerr. in.5. phy.in lectione.3. ſuper expoſitione.tex.com.10.nam poſtquã Auer. ibi cõtra Alex.declarauerat qđo elementa ſunt contraria ſm qualitates actiuas,& paſſiuas,ſubdit, quod hæc reſponſio difficultatem patitur,manifeſtum enim,ꝙ proprię paſſiones cauſantur a principiis ſubiecti.ſi igitur propriæ paſſiones ignis, & aquæ ſunt contrariæ cum contrariorum ſint contrariæ cauſæ,videtur,ꝙ formæ ſubſtantiales ſint contrariæ.

Item in.10.metaph probatur quod D omne genus diuiditur per contrarias dñas, dñæ autem ſumuntur a formis,vt in.8.eiuſdem dicitur, videtur ergo ꝙ ſit contrarietas in formis ſubſtantialibus. Et ideo relicta reſponſione Auer.ipſe aliter ſoluit dicens,quod contrarietas differentiarum,quę eſt in omnibus generibus attenditur ſm cõem radicem contrarietatis,quę quidem eſt excellentia,& defectus, ad quam oppoſitionem omnia alia contraria reducuntur.omnes enim dñæ diuidentes aliquod genus,hoc modo ſe habent,quod vna earum eſt vt abundans,& alia vt deficiens reſpectu alterius,vnde Ariſto.dicit in.8.meta. tex.com.10. ꝙ diffinitiones rerum ſunt ſicut numeri; quorum ſpecies variantur per additionem, & ſubtractionem vnitatis,non autem oportet, ꝙ in quolibet genere reperiatur contrarietas ſm propriam rõnem huius,& illius ſpeciei,ſed ſolum ſm communem rõnem excellentiæ & defectus.quia enim cõtraria ſunt quæ maxime diſtant; oportet ꝙ in quocunq; genere inuenitur contrarietas, quod inueniantur duo termini maxime diſtantes, inter quos cadunt omnia illa,quæ ſunt illius generis: & paulopoſt.concludit,quod formæ diuerſarum ſpecierum ſunt adinuicem differentes ſm excellentiam,& defectum, inquantum vna forma eſt nobilior alia,& ꝑp hoc ex diuerſis formis poſſunt cãri diuerſę paſſiones,vt ſupra obiectum eſt, tñ vna forma ſpeciei ſm ꝓpriam ſuam rõnem non habet cõtrarietatem ad aliam,hæc ille. Sed vr̃ mihi diuus Tho.qđ in reprehendẽdo nõ careat reprehenſione, nam argm̃ factum per

Opi.Diui Tho.

E

F

Inſtantia cõtra ſolo nem Diui Tho.

ptum,& ſic omne extra animã ens, aut ſubſtantia, aut accidens: tamen anima poteſt conſiderare aliquid ſecundum rationem formalem, vt nõ eſt formaliter ſubſtantia, neq; formaliter accidens, ſed eſt via ad vtrũque:& hoc colligitur ex propoſito Theoremate ex mente Auer.

PROPOSITIO L.

Locus totius, & locus partis idem eſt.

H PRopoſitio iſta eſt Ariſt.in. 1.cœli & mundi in tex.com.19.77.& in.2.cœli 35.92.102.&.105. Gloſſat autem Commen.iſtam propoſitionem in.3.phyſi.in commen.52.de loco ſecundum ſpeciem, non de loco ſm numerum, quia maior é locus totius quàm locus partis.

ADDI. Iſta etiam eſt gloſſa Themiſtius ibi. Sed aduerte ꝙ oppoſitum ſcribitur primo cœli.text.commen.84. & Commenta. in commen. dicit ꝙ idem numero eſt locus totius, & partis, niſi eſſet ꝙ hoc eſt verum de
I loco communi non de loco ꝓprio, quia locus proprius eſt æqualis locato, & pars non eſt æqualis toti, etiã locus in actu eſt vnus numero, qui primo eſt totius, partes enim locantur locutione totius. Et aduerte ꝙ cum vnitate ſpecifica ſtat vnitas numeralis, ſicut ſol eſt vnus ſpecie, & vnus numero, locus igitur terræ totius, & partis vnus numero eſt, & qa maior vnitas infert numerationem, etiam vnus eſt ſpecie, ſed non vniuerſaliter eſt vnus ſpecie, igitur plures numero. Habet etiam veritatẽ propoſitio quando pars eſt ſeparata a ſuo toto, quia tunc ad eundem locum mouetur pars, ad quem mouet K
totum, aut moueretur totum ſi eẽt ſeparatum, vel extra ſuum locum. Nam partibus non ſeparatis a toto non debetur locus per ſe, ſed per accidens. Animaduerte tamen hic diligenter ꝙ pars non mouetur ad locum totius, ratione qua eſt pars totius, quia tunc vbicunq; poneretur totum mouerentur partes ſicut ferrum ad magnetem, quod tamen falſum eſt, ſed mouetur ad locum naturalem totius qui in tali, & tanta diſtantia habet qualitatem conſeruatiuam totius, & cuiuslibet partis ei⁹. L
vnde ſi totus aer poneretur in loco aquæ, ĩ hoc caſu pars aeris nõ moueretur ad ſuum totum. Colligo hoc ex mente philoſophi & Auer. in.4. phyſicæ auſculta. in tex.com.42. vbi Auer. in commen. inquit ſuper illis verbis text⁹. ꝙ vero graue deorſum, eſt, quod quidẽ eſt ad medium continens deorſum eſt, & ipſum mediũ. Et dixit medium, quoniam graue non quærit hunc finem. ſ. finẽ aquæ niſi ſm ꝙ eſt medium totius, nõ ſm ꝙ eſt finis aquæ, & ſi non tunc terra moueretur ad aquam vbi eſſet finis eius, ſicut ferrum mouetur ad magnetem vbicunq; fuerit, & hoc non M
ſentitur de aqua, hoc idem confirmat Ariſtote. in.4.cœli & mundi. in tex.commen.22. ꝙ ſi terra eſſet ſub luna, partes non mouerẽtur ad totũ, nam ſi partes terræ mouerentur ad totã terrã, non mouerentur ad totũ rõne qua totũ, ſed rõne loci in quo totum naturaliter eſt locatum. Habet etiam veritatem propoſitio in his quæ ſunt homogenea: vt gloſſat Com. 1.cœli.com.19. Nam quæ habent eandem diffinitionem habent eandem formam, & quæ habẽt ean-

A eandem formam, habet eandē actionem, & ideo fallit propoſitio in heterogeneis, quia non eſt neceſſarium ꝙ ad id ad quod mouetur totū moueatur pars, aut econtra, ſicut clarum eſt de ſe.

ADDI. Vnde Alexan. dicit 1. cęli 84. ꝙ iſta propoſitio locum non habet de animalibus, quia eſſe animalis nō conſiſtit in motu ad locum naturali ꝙ debetur partibus ex quibus conſtat, ſicut eſſe mundi conſiſtit in naturali motu primarum partium ex quibus conſtat, nam animal mouet̃ ab anima non a natura.

B Animaduerte tn̄ vnum pulchrum hic ſecundum Philoſophos. Quod locus debet̃ corporibus ratione magnitudinis, ſed differentia locorum debetur eiſdē ratione qualitatis ſenſibilis. Ratio primi eſt, nam cum locus ſit æqualis locato. equale autem, & in æquale ſunt quanti paſſiones: vt dicit philoſophus in prędicamentis, ideo locus abſolute debetur corporibus ratione magnitudinis. vnde Ariſt. in 4. phyſicę auſcultationis, in te. cō. 76. inquit. ſicut. n. ſi in aqua apponat aliquis cubum diſtabit tāta aqua quantus eſt cubus & parum in

C fra ibidem dicit. quare, & ſi ſeparet̃ ab omnibus aliis, & neque leue, neq; graue ſit cōtinebit æquale ſpacium, & in eadem erit quæ eſt, & loci, & vacui parte. vbi Cōmen. in. cō. inquit. & dixit ad hoc declarandum. ꝙ impoſſibilitas penetrationis corporum accidit eis ex ſuis terminis mathematicis non ex ſuis accidentibus ſenſibilibus. vnde corpora mathematica, q̃ abſtrahunt a qualitatibus ſenſibilib' ſunt in loco. nam vt ſcribitur in primo de generatione, & corruptione. in tex. com. 44. locus, & tactus ſunt inſeparabiles a corporib' mathematicis, licet huius oppoſitum Ariſt. dicere videatur in 1. cœli, & mundi in tex. cō. 69. vbi habet ꝙ omnia corpora quæ ſunt in loco ſunt ſenſibilia, tamen Commen. ibi ſoluit iſtam contradictionem dicens, ꝙ Ariſto. intellexit conuerſam, videlicet. ꝙ omnia corpora ſenſibilia ſunt in loco. quæ tamen expoſitio non concederetur ab Alex. qui vt ſcribit Auer. in co. in 4. phyſicę auſcultationis. in cō. 43. dixit. ꝙ non eſt impoſſibile corpus aliquod non in loco eſſe, quia locus non eſt corporis eſſētialiter, quia non accipitur in diffinitione corporis, neque corpus in diffinitione loci. Ideo aliter ſolui poteſt, ꝙ omnia corpora quæ realiter ſunt in loco, ſunt corpora ſenſibilia. Nam corpora mathematica ſunt in loco ſecundū imaginationem. ita ſcribit Commen. in quarto phyſicæ auſcultationis. in cō. 47. & tertio phyſi. commen. 60. inquit. quòd propoſitiones geometricę ſunt fundamenta imaginationis. De ratione igitur quanti eſt facere diſtare, & ideo locus corporibus principaliter debetur ratione quantitatis, ſed differentia locorum: puta ꝙ igni debetur locus ſurſum, terræ autem qui deorſum eſt. Hæc competunt iſtis corporibus ratione qualitatum ſenſibilium, videlicet, merito grauitatis, & leuitatis.

PROPOSITIO LI.

Vbi eſt dare maius & minus, ibi eſt dare æquale.

Famoſa eſt propoſitio, ſed fallit in rebus naturalibus in pleriſq; caſi-

G caſibus. nam datur animal inæquale quantum ad perfectionem aſino ſm maius,& minus,& tamen non eſt dare æquale. aliquod enim animal eſt magis perfectum aſino, & aliquod eſt minus perfectum, & tamen non datur aliquod animal æque perfectum ſicut aſinus, nam ſpecies entium ſunt ſicut numeri. vt patet. 8. metaphyſi. tex. com. 10. Similiter loquendo de magnitudine propriè dicta,ſeu ſm modũ loquẽdi beati Auguſtini de magnitudine molis eſt inſtantia. nam datur in rerum nã corpus maius luna,& datur corpus minus luna,non autem datur in natura corpus æquale lunæ. Et ideo patet H error illorum qui ſuper hac propoſitione fundati,inquiunt,darı æquale ad pondus in qualitatibus alterati uis. patet enim ꝙ prædicta propoſitio,ſi quid ueritatis continet eſt in mathematicis, & in entibus imaginariis. nam propoſitiones eoꝝ ſunt fundamenta imaginationis. vt dicit Auer.3.phyſi.com.60. Vnde aduerte ꝙ multę propoſitiones ſunt verę ſm mathematicam conſiderationẽ quæ in ſola imaginatione conſiſtit, quę tamen non ſunt verę ſecundum I phyſicam conſiderationem,& vt excitem intellectum tuum dabo exemplum in pleriſq; caſibus. Dicunt mathematici ꝙ ſphęra contingit planũ in puncto, ſed hoc negat naturalis, pro hoc vide Ariſt. 1. de anima text. com. 13. vbi inquit,ſed ſicut recto in quãtum rectum multa accidunt, vt tangere æneam ſphæram ſm punctum, non tamen tangit hoc ſeparatum rectum. inſeparabile.n.ſiquidẽ ſemper cum quodam corpore eſt. vbi Commenta inquit contactus verus quem habet linea cũ ſphęra. hoc

Error multorum.

enim inuenitur extra animã inquantũ linea eſt in corpore & figurã ſphęrica in corpore, verbi gratia, inquantum linea eſt in ligno,& ſphæricum in cupro. Impoſſibile eſt enim vt contingat linea ſphęrã inquantũ vtraq; eſt abſtracta a materia niſi contact⁹ K ſit mathematicus non naturalis. idẽ habetur in 3. meta. in te.com. 8. vbi dicit Commen. in com. ꝙ geometer demonſtrat ꝙ linea recta tangit circulum in puncto, ſed linea ſenſibilis non tangit circulum ſenſibilem niſi in linea. Et ſimiliter ponit ꝙ ſphæra tangit ſuperficiẽ in puncto, ſed ſphæra ſenſibilis non tangit ſuperficiem L ſenſibilem niſi in ſuperficie. Et ex hoc poteris diiudicare quantum deficerit in naturalibus ſubtilis doctor in 2. ſententiarum diſtinct. 2. q. 9. de motu angeli, qui per argumenta facta in mathematicis quæ procedunt de motũ imaginario, contendit idẽ aſſeuerare de motibus phyſicis. Nã licet concluſio vera ſit in ſe, non tamen in via Peripatetica cõceſſa eſt, vt patet 6. phyſi. tex. com. 32. Similiter etiam motui circulari ſecũdum phy. conſiderationem nihil dicitur eſſe contrarium, tamen mathematici ſequentes imaginationem in mo M tibus circularib⁹ imaginariis, ponũt contrarietatem. vnde Comment. 1. cœli & mundi in comm. 32. inquit. ego autem longo tempore feci moram in hoc, in quo non intellexi explanationem illius loci vltimam, ſed Deus induxit me ad veritatẽ. Et ſecundum hanc explanationem erit intentio ſermonis Ariſtot. ꝙ motus circularis non habet contrariũ, non in eo ꝙ motus eſt abſtractus a corporibus naturalibus, ſed inquantum eſt a corpore naturali ſm naturam, qm

Cõtra ſco.

A qm̃ ſi eſſet acceptus motus in imaginationibus abſtractus a moto nõ contingit impoſſibile ponendo eos contrarios,& eiuſdem ſpeciei. verbi gratia cum imaginauerimus duos motus ſuper eundem polum; & idẽ centrum ad duas partes diuerſas contingit neceſſario vt prohibeant, ſed & contrarientur inter ſe, & ſecundũ hunc modum poſſibile eſt exiſtimare ꝙ in motu circulari ſit contrarietas. Et cum iſti duo motus fuerint poſiti in corporibus naturalibus reuertetur poſſibile ad impoſſibile.ſ. eſſe contrarietatem in eadem ſpecie,

Q̃do ĩ motib⁹ circularib⁹ põt dici eẽ cõtrarietas.

B quia tunc contingeret vt una res destrueret ſe,& ſic natura faceret ocioſum, verbi gratia ſm conſiderationem geometrę ſuperficies,& ſphæra poſſunt ſe contingere ſuper punctũ, & cum fuerunt in corpore naturali non poſſunt ſe tãgere niſi ſuper partem diuiſibilem. Et ex præfata authoritate collige vnum aliud quod mathematicæ loquendo contraria poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei, vt patet in caſu de duobus motibus circularibus ſuper eodem cẽtro, & eiſdẽ polis ad partes diuerſas. Sed naturaliter contraria ſunt diuerſarum ſpecierũ, & tunc diffinitio cõtrariorum, & in 10.meta.in tex.cõ.13. contraria ſũt

Nota. Contraria mathematicè loquẽdo pñt eẽ eiuſdẽ ſpeciei, nãliter nequaquam

C quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant, veritatem habet de contrariis ſenſibilibus. Nam ſi aliqua contraria ſm phyſicam conſiderationem eſſent eiuſdem ſpeciei, tunc aliquid ſeipſum corrumperet.nam cũ vnum cõtrariorum ſit per ſe deſtructiuũ alterius,& in his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei quicquid per ſe competit vni per ſe competit cuilibet, ſic accideret aliquid per ſe eſſe ſui met corruptiuum, vt patet intuenti. hoc autem mathematicis abſtrahentibus a D qualitatibus ſenſibilibus contrariis, quæ ſunt cauſa actionis, & paſſionis non contingit, vnde ſine præiudicio dicere põt aliqua contraria eſſe eiuſdem ſpeciei, ſicut expreſſe fatet Cõmenta. in loco prææallegato. Similiter etiam mathematicus inſequens imaginationem dicit continuum eſſe augmẽtabile in infinitum:ſed naturalis, vt ſupra dictum fuit in hac propoſitione ſimpliciter loquendo non concordat cum geometra, vt dicit Commenta.in.3.phyſi.in comẽ. 60. quia ire ad augmẽtum eſt ire ad formam,forma autem eſt ratio finitudinis & terminationis, & ſi concor- E dat hoc nõ eſt niſi ſm qnid, & ratione materiæ,quia augmentatio meti to materiæ ſtatum nõ habet. Similiter in hac propoſitione ſimpliciter concordat naturalis, & geometer, videlicet continuum eſt diuiſibile in infinitum, quia ire ad diuiſionẽ eſt ire ad nihil,& ad nõ eſſe, vt dicit Cõmenta.& imperfectiones ſimpliciter reducuntur ad materiam, tum quia diuiſio non competit formę niſi per accidens. diuiſio.n. in infinitum ratione formæ non progreditur, quia datur minima caro, vt dicit Ariſt. in primo phyſi.in tex.com. 36. & ideo F dicit Commenta.in.4.phyſi.in com. 72. ꝙ quemadmodum linea ſecundum ꝙ linea eſt:poteſt diuidi in infinitum quod eſt impoſſibile ſecundum ꝙ eſt linea terreſtris, aut ignea, ita de ſubtilitate poteſt intelligi, proceſſus in infinitum ex ſua natura, ſcilicet ſecundum ꝙ eſt ſubtilitas ſimpliciter non ſecundum ꝙ eſt ſubtilitas corporis mobilis. & ita in iſta ſecundum quid diſcordat, quia diuiſio atteſtatur imperfectioni ſimpliciter.

Quare diuiſio in infinitũ impoſſis exiſtens ſm formã cõcedatur a philoſopho.

G citer. ſic intellige dictum Com. in 3. phy. com. 60. ꝙ in illa non cōcordat quę dicit continuum eſt augmentabile in infinitum naturalis cū geometra. videlicet ſimpliciter, qa augmētatio atteſtatur perfectioni, & abſolute reducitur ad formā nō ad materiam niſi ſecundario, & ſecundum quid, & quia materia eſt cauſa infinitudinis, ratione eius augmētatio vadit in infinitum, vt ſupra dictū fuit. ſic igitur in hac diſcordat ſimpliciter, & ſecundum quid concordat, & ita oppoſitis modis ſe habent in iſtis duabus propoſitionibus iſti duo ar-
H tifices, naturalis, uidelicet, & geometer. Similiter geometer inſequens imaginationem dicit motum inquātum motus eſt eſſe augmentabilem in infinitum, ſed nālis negat iſtud, & iſta eſt ſolutio Auer. ſi bene conſideras in 6. phyſi. in com. 15. ad quæſtionem ibi motam dum quærit quomodo eſt poſſibile quod omne motum poteſt moueri motu velociori ſuo motu. Nam declaratū eſt quod motus mototum naturalium termi natus eſt in velocitate, & tarditate. Et cœlum impoſſibile eſt, vt ſit velocius, vt poſt declarabitur. ergo pro-
I poſitio quę ponitur hic poſſibilis eſt impoſſibilis, & ſoluēdo dicit. ad hoc autem dicamus ꝙ omne motum ſecundum quod eſt motum, poſſibile eſt vt moueatur motu velociori ſuo motu ſecundum quod eſt motus, & cauſa in hoc eſt, qm̄ motus eſt de cōtinuo, & velocitas q̄ ē in motu eſt ſimilis diuiſibilitati in continuo, quē admodum igitur diuiſibilitas procedit in continuo in infinitum. Similiter velocitas in motu, quoniam ſi velocitas finiretur in motu ſecundum quod eſt motus, eſſet poſſibile motum fieri in inſtanti. Et forte K
propter hoc dixit prius quod omnis motus eſt in tempore, & ſic iſta propoſitio eſt poſſibilis per ſe, impoſſibilis per accidens, ſcilicet quia accidit motui qui fuit in rebus naturalibus. i. materialibus, vbi expreſſe teſtatur propoſitionem illam veritatem habere de motu, vt eſt in rebus mathematicis, & ſecundum eſſe imaginatium, non autem vt eſt in corpore naturali, ſic enim omnium naturæ conſtantium terminus eſt magnitudinis, & augmenti, & actus vniuſcuiuſq; eſt determinatum minimū tempus ad nō excedere, vt dicitur in L
2. cœli, & mundi. in tex. com. 39. & iſta eſt vera expoſitio illius loci, ſic enim dicit in ſimili Commenta. de ſubtilitate in 4. phyſi. in com. 72. in calce commenti quod ex natura ſui eſt diuiſibilis in infinitū ſicut linea, non autem ſecundum quod eſt ſubtilitas corporis mobilis, & ſic dicit illam propoſitionem eſſe falſam poſſibilem, & ex falſo poſſibili nō ſequitur falſum impoſſibile, & dicit quod Ariſt. illo modo declarationis multoties vtitur, & etiam Plato. & eſt vera declaratio, quoniam non ponitur falſum in eo quod eſt falſum impoſ- M
ſibile, ſed ſecundum quod eſt falſum poſſibile. ſimiliter etiam naturalis dicit ꝙ figura recta non eſt comparabilis figuræ arcuali, quia 7. phyſi. tex. com. 31. comparatio fit in ſpecie atoma, & ideo motus circularis non eſt comparabilis motui recto, tamē mathematicus ſequens imaginationem dicit oppoſitum, vnde Comm. 7. phyſi. com. 29. inquit, & intendebat per hoc quod impoſſibile eſt de quātitatibus eſſe æquales niſi rectas tantum, aut circulares tantum, ſcilicet

A tet quæ ſunt eiuſdem ſpeciei cũ iſtæ ſibi ſuperponantur, & ideo dicimus ꝙ quantitates curuæ non æquabuntur, niſi ſint eiuſdem circuli, quod autem dicunt geometræ quòd linea recta eſt breuiſſima linea ducta iter duo puncta, dicitur large, & æqualitas dicitur de eis fere æquiuoce, & ſimiliter hoc ꝙ dicitur quod circunferentia alicuius circuli eſt æqualis figuræ polygoniæ, dixit, & geometer non decipitur in hoc, quia poſſibile eſt exiſtimare lineam rectã quæ incuruetur, & fiat circularis, & quia hoc accidit in mente, attribuit hoc

B propriè geometræ. Et ex hoc aliàs recolo me dixiſſe, & nunc idem confirmo quòd quadratura circuli non eſt poſſibilis propter prædictam cauſam phyſicè loquendo, vnde Auer. dicit in 10. metaphyſi commen. 10. quod linea arcualis nõ poteſt æquari lineæ rectę. Tamen mathematice illa quadratura poſſibilis eſt, vt teſtatur Diuinus Boet. in prædicamentis, quia mathematicus poteſt imaginari lineam rectam incuruari. Similiter etiam ſecundum mathematicam conſiderationem in-

Nota de quadratura circuli.

C ſtans cauſat tempus, ſicut punctus lineam, & tamen naturalis in 6. phy. oſtendit ꝙ tempus non componitur ex inſtantibus, nec linea componitur ex punctis, eiuſdem enim rationis eſt, & magnitudinem, & tempus, & motum ex indiuiſibilibus componi, & diuidi in indiuiſibilia, aut nihil, vt dicitur ibidem tex. commẽ. 4. Et ſic poteſt ibi patere ſolutio arduę difficultatis, an ſit idem nũc in toto tempore, quæ fuit mota ab Ariſtot. in 4. phyſi. & ſoluta ibidem in text. commen. 104. dixit enim quod eſt idem nunc ſecũdum ſubſtantiam in

Solo arduæ difficultatis.

toto tempore, variatum tamen ſecũ D dum eſſe. patet enim ꝙ ſolutio illa eſt ſecundum mathematicam conſiderationem, vnde Comment. ibi in com. 104. ſcribit cauſã in hoc ꝙ inſtans tale eſt hoc quod dicam. iam enim prædiximus ꝙ motus ſequitur quantitatem in hoc quod ſit cõtinuus, quoniam continuatio, & alia quem habet ſecundũ quod eſt quantitas continua ſunt in eo ex menſura, & ſimiliter etiam tempus ſequitur motum. Et ſecundum nunc modum tranſlatio ſequitur trãſlatum, & tempus inſtans, quoniam inſtans E agit tempus, ſicut tranſlatum trãſlationem, & punctus menſuram. nam vt geometræ dicunt cum punctus mouetur facit mẽſuram. Ecce quod vult inſtãs agere tempus per ſui fluxum, ſicut punctus per ſui fluxum cauſat menſuram ſeu lineam, omnia enim iſta uera ſunt ad imaginationem, ſecundum quam poſſibile eſt imaginari aliquod indiuiſibile moueri & fluere. Cum tamen naturalis iſta habeat negare, & iſta eſt vera ſolutio illius quæſtionis, quam Antonius Andre. & alii videre non F potuerunt in tertio metaphyſi. quæſtione vltima. vnde cã erroris fuit, quia non uiderunt iſtam perplexionem contingere, quia iſtæ ſcientiæ plerunque miſcẽtur, vnde non quęlibet rõ in philoſophia naturali eſt naturalis, ſicut in ſimili nõ quælibet rõ in ſcĩa diuina eſt metaphyſicalis, vt clarẽ patet exercitatis ĩ iſtis ſciẽtiis. Sed tunc eſt difficultas Nam Cõ. ſcribit in 2. cœli & mundi. in cõ. 59. q̃d demõſtrationes naturales non ſunt innatæ poni in hac ſcĩa. ſ. in naturali. Et confirmatur hac authoritate Philoſophi I 1. poſt. vbi exp̃ſſe dicit in tex.

Pulchra obiectio.

G com. 22. Non ergo eſt ex alio genere tranſcendentem demonſtrare, vt geometram in arithmeticam. Ad hoc reſpondetur, ꝙ ſunt aliquæ cauſæ quæ quodãmodo ſunt naturales, & quodãmodo ſunt mathematicæ, accidit. n. cauſis mathematicis. ſ. propinquis in matheſi, vt ſint cauſæ primæ pluriũ reꝝ nãlium, ſicut accidit ſciẽtiis ſubalternantibꝰ cũ ſubalternatis ſicut arithmetica cũ muſica, & geometria cũ perſpectiua, & idẽ ſcribit in 3. cœli, & mundi in cõmẽ. 6. & idem ſentit Auicen. in 1. ſufficientiæ ſuæ cap. 8. Nam vt ſcribit Philoſophus in principio primi de cęlo, &

Solutio.

H mundo; Scientia de natura ferè plurima videtur circa corpora, & magnitudines, & horum exiſtens paſſiones, & motus, &. 2. phy. tex. com. 18. Eædem ſunt lineæ mathematicæ, & naturales. Et ideo quãdo aliqua cauſa mathematica accidit, vt ſit cauſa alicuius proprietatis naturalis, ĩ hoc caſu, licet mathematico deſcendere ad probandum illam in ſcientia naturali, quia circa eadem verſantur, licet alio, & alio modo. Sed hoc non licet ſemper facere. Nam ubi effectus naturalis habet cauſam proximam naturalem, per illam debet de

I mõſtrari, & non per cauſam mathematicam quæ eſt remota, quia demõſtrationes naturales ſunt ex cauſis naturalibus, & ſenſibilibus, & in hoc Ariſt. damnat plerunque Platonem, & antiquos. qui reddebant rationes entium ſenſibilium ex cauſis intelligibilibus, vnde Commenta. 1. metaphy. com. 21. inquit. contingit antiquis non dicere ſermonem conuenientem in ſenſibilibus, quia intromiſerunt ſe dare cauſas rerum mobilium ex non mobilibus, & de Platone ſpecialiter dixit in 3. cœ. & mũ- k
di cõmẽ. 61. inquit. & intendebat ꝙ Plato non intendebat facere ſermonem falſum, ſicut faciunt ſophiſtæ, ſed accidit ita ꝙ fecit ſicut illi ꝑpter amorem magiſtri, & geometriæ. quia in ſuo tempore magnificabatur geometria, & credebant eam eſſe principium rerum ſẽſibilium, & ita bene vides quanta ſit difficultas, & perplexio a qua non niſi ſolers ingenium poteſt euadere in qualibet ſcientia. & Deus ſit dator auxilii.

PROPOSITIO LII.

Semper in uno genere eſt contrarietas una. L

PRopoſitio eſt Ariſt. in. 1. phyſic. auſcultationis. in tex. cõ. 56. Aduerte ꝙ contrarietas quandoque ſumitur proprie, & q̃nq; ſumitur large, vt dicit Auer. in 1. phy. com. 41. tunc enim dicitur tam de contrario, q̃ etiam de priuatione, & iſto modo ſumitur ibi, vt inquit. & eadem ratio ne hic. Poteſt autem propoſita propoſitio veritatem habere de contrarietate ſecundum eſſe, & non eſſe. i. ſm priuationem, & habitum, nam in omni genere eſt priuatio, & forma, vnde Com. in cõm. illo, inquit. M
ſi prima contraria in vnoquoq; gñe ſunt oppoſita ſecundum eſſe, & non eſſe, tunc oppoſita in ſubſtantia ſecũdum eſſe, & non eſſe ſunt cauſę aliorum oppoſitoꝶ exiſtentium in aliis prædicamentis, & illa debent eſſe prima contraria, & in hoc ſenſu ſine dũbio intelligitur propoſitio Ariſt. ibi, quia intentio eius eſt venari principia generationis in vniuerſali, ſiue ſit in ſubſtantia, ſiue ſit in accidentibus. vt patet in tex. com. 57. Poteſt etiam

Contrarietas duplex.

A etiam alio modo gloſſari, ꝙ in omni genere eſt contrarietas differentiarum, nam differentiæ diuidentes genus ſunt oppoſitę, & ſunt ſimul natura, vt inquit Ariſto. in prædicamẽtis. in cap. de ſimul. nullo autem modo oppoſitionis põt opponi, quam ſecundum contrarietatem. Non. n. opponuntur ſecundum affirmationem, & negationẽ, quia negatio nullius ſpeciei eſt conſtitutiua. Nec ſecundum priuationem, & habitum, propterea quia priuatio nullius habitus eſt conſtitutiua. Nec relatiue, quia in prædicamentis abſolu-B tis relatio non poteſt eſſe differentia cõſtitutiua ſpeciei abſolute, quia iſti conceptus ſunt diuerſi, & ideó a ſufficienti partium enumeratione oportet iſtum modum oppoſitionis reducere ad contrarietatem. Animaduertẽ tamen ꝙ licet differentiæ diuiſiuę eiuſdem generis ſint contrariæ, tamen nõ oportet dicere ſpecies conſtitutas per illas differentias eſſe contrarias. nam tametſi rationale, & irrationale ſunt differentiæ contrariæ, tñ homo, & aſinus non ſunt ſpecies contrariæ. Et ratio, ſicut mihi datur cernere, eſt iſta, quia diffe-C rentiæ ſunt partes ſpecierum, nã ſpecies componitur ex forma vniuerſali quę eſt genus, & ex forma propria, quæ eſt differentia, vt dicit Com. in. 2. phy. c. 28. & etiam. 1. phy. c. 5. contrarietas autem inuenta in parte nõ infert de neceſſitate contrarietatem in toto, nam eſt in promptu inſtantia. in. 1. cœli & mundi. in te. cõ. 29. quod motus in duobus ſemicirculis, licet ſint contrarij, non tamẽ motus in circulis completis ſunt contrarij. Sed tunc eſt difficultas, nam ſi in omni gñe eſt contrarietas, tunc

Obiectio pulchra.

in ſubſtãtia erit cõtrarietas, quod tamen negat Ariſt. in prædicamentis. & in. 5. phyſi. in tex. cõ. 10. vbi negat in ſubſtantia eſſe motũ, quia in ſubſtantia non eſt contrarietas. Aduertens autem Alexã. ad hoc iſto modo talem contradictionem ſedare conatus eſt, vt ſcribit Cõ. ibi in cõ. 10. 5. phy. nam in prædicamentis, dum dixit ſubſtantiam nõ contrariari ſubſtantiæ, intellexit de ſubſtantia compoſita ex materia, & forma, ſed dum dixit hic in omni genere eſſe contrarietatem, & ſimiliter dum dixit. 2. de generat. & corrup. tex. cõmẽ. 21. quod igni contraria eſt aqua, terræ autem aer, quod ibi loquitur de ſubſtantia ſimplici. ſ. de forma, quia forma ignis contrariatur formæ aquę, & forma aeris contrariatur formæ terræ, quia ſuſpicatus eſt, vt ſibi imponit Commenta. ibi. ꝙ qualitates proprię in elementis eſſent formæ ſubſtantiales elementorum, vt calor reſpectu ignis, & frig.⁹ reſpectu aquæ. Sed iſta opinio ſtare nõ poteſt, quia in his quæ vniuoce dicuntur ꝙ vni eſt accidens alteri nõ poteſt eſſe ſubſtantia, aut ecõuerſo, nunc autem caliditas, & vniuerſaliter qualitates primæ inuentæ in elementis, & in mixtis corporibus ſunt vnius, & eiuſdem rationis vniuoce, quia rectus iudex de qualitatibus tangibilibus eſt ſenſus tactus, vt dicitur in 2. de aia. tactus autem vniformiter immutatur à calore ignis, & a calore mixti ſine aliquo diſcrimine. ſequitur ergo ꝙ ſi caliditas in mixto eſt qualitas ꝙ in igne non eſt ſubſtantia. Amplius ſi calor in igne ſit ſubſtantia, tunc corpus mixtum calidum cum componatur ex ſubſtantia, & qualitatẽ tale igitur compoſitũ haberet ignis

D

Opio Alc.

E

Impugna.

F

 diffi-

G diffinitionem, præſertim cũ ſit eiuſdem rõnis vniuoce calor ignis, & calor mixti, vnde ſi in igne eſſet ſubſtãtia, & in mixto qualitas, tunc diceretur æquiuoce, (ſicut hoc nomen ens dicitur de ſubſtantia, & accidente, vt inquit Com. in 8. meta commen. 5. quod ideo ſuſpicor dictũ eſſe quia in his quæ æquiuoce dicuntur nõ inconuenit, vt id quod vni eſt ſubſtantia, alteri ſit qualitas ſicut ſcia in nobis eſt qualitas, vt patet per Ariſt. in prædicamentis & in 7. phy. in te. cõ. 20. vbi demonſtrat quod in parte intellectiua animæ non eſt alteratio, &
H tamen ſcientia in deo eſt ſubſtantia, quia in abſtractis a materia penitus non eſt aliquod accidens, vt teſtatur Commenta. 12. meta. com. 25. & in ipſis idem eſt intelligens, & intellectum, & intellectio, & præcipue hoc ueritatem habet de primo intellectu vbi iſta omnibus modis ſimpliciter ſunt eadem. vt patet in 12. metaphy. com. 51. ſcientia autem æquiuoce dicitur de ſcientia dei, & de ſcientia noſtra, quia ſcientia dei eſt cauſa entium, & ſcientia noſtra eſt cauſata ab entibus, vt dicit Auer. in 12 primæ philoſophiæ. com. 51. & in libro
I deſtructionum. in diſp 3. in ſol. 18. dubij, & in diſp. 6. in ſol. 2. dub. & 5.

Moduum Alexan. Quod autem mouit Alexan. vel mouere potuit vltra rõnem adductam fuit hoc, quia illud ad cuius ablationem auſertur ſubſtãtia rei, eſt ſubſtantia, ſed ab ablationem caliditatis ab igne ſequitur ablatio ignis. igitur caliditas in igne eſt ſubſtãtia. ſoluit Cõ. in 8. meta. com. 5. hoc, limitando iſto modo, ꝙ illud ad cuiꝰ ablationem primo, & per ſe auſertur ſubſtantia illud eſt ſubſtantia, vnde inquit. & ignis auſertur per ablationem caloris, ſed non auſertur primo K neq; p ſe, ſed mediante ablatione formæ ignis, ſicut quando auſertur riſibilitas, auſertur hõ ſed nõ primo, ſed mediãte ablatione rationabilitatis.

Obiectio contra Auerro. Sed iſta ſolo Auerr. vr̃ imaginari id quod primo corrũpitur eſſe formã ignis ablato calore, & ad ablationem formæ auſertur ſubſtantia compoſita totius ignis. ſed hic eſt duplex error ſicut videtur, tum quia quod ꝑ ſe primo corrumpitur eſt compoſitum; ſicut etiam quod per ſe primo gñatur eſt cõpoſitum, nã forma nõ gñatur, neq; corrumpitur per ſe, ſed per accñs, vt patet. 7. met. te. cõ 26. & L 31. vnde Auer. 12. diuino. cõ. 18. ſcribit. imaginatio ſuper creationes formarum induxit hoĩes dicere formas eſſe, & datorem eſſe formarum. tum et quia argm̃ adhuc ſtat, quia ſi ad ablationẽ caloris auferẽ forã ignis, ſed per vos forma ignis eſt ſubſtantia. igr̃ adhuc argm̃ Alexã. vr̃ ſtare. ſolo pria. Niſi eſſet quod pro tanto dixit illud Auer. vt innueret ablationem qualitatum, & accidentium non eſſe primam cauſam ablationis ſubſtantiarum per viã primæ intentionis, quia accñtia ſunt ꝑꝑ ſubſtantiam principaliter ſicut imperfectum; & deteriꝰ M rei perfectioris, & nobilioris gratia eſt, vt dicit Ariſt. in 7. politicæ, vnde ablatio qualitatum, & proprietatum inſeparabiliter inſequentium ſubſtãtiam, eſt ſicut cauſa ſine qua nõ, aut per accidens ablationis ſubſtantiarum non prima cauſa, nam non poteſt ſaluari forma ignis in mã ſine caliditate, nõ quia caliditas ſit igneitas, ſed quia eſt diſpoſitio eius, & iſto modo credo dictum Auer debere intelligi. Aut aliter dici põt ꝙ Auerr. Sol. 3. ſecũda. loquitur de ablatione quę eſt ſm intellectum

A tellectũ ſicut intelligitur ĩ diffinitione prioris ſm naturam ĩ qua dicitur priora ſm naturam ſunt quæcunq; poſſunt eſſe ſine aliis, & alia nõ ſine ipſis, ſicut ſupra dictum fuit ĩ limitatione illius propoſitionis, & ſic dicimus quod ablata per intellectum forma ignis primo, & ꝑ ſe auferť ignis, ſed ablata caliditate non auferť ignis niſi per viam ſigni, pro quanto talis ablatio arguit ablatam fuiſſe formã ad q̃ concomitabatur tanq̃ naturalis, & inſeparabilis proprietas, & ſic intelligitur dictum Porphyrij in cõmunitatibus dũ dixit, quod propria

B interempta interimunt ea quorum ſunt propria, & his interemptis ipſa ſimul interimuntur, nam vt inquit ibi Boe. ſpecies, & propria cum ſunt æqualia alterna ſe uice conſumunt. nam ſi nõ ſit riſibile homo nõ erit, & ſi homo non ſit, riſibile non manebit, tñ prima eſt per viam ſigni, & ſecunda eſt per viam cauſę, & ſic vbi ad ablationem alicuius ſequitur per viam cauſæ ablatio ſubſtãtiæ, illud eſt ſubſtantia, ſed fallit ſi fuerit ꝑ viã ſigni. Ad aliud autem motiuũ Alexan. dicendũ ꝙ Ariſto. in. 2. de generatione & corrupt. in tex. cõ. 49. in-

C quit. terra quidem aeri, igni vero aqua cõtraria eſt vt contingit ſubſtãtiæ contrariam eſſe, quod pro tanto dixit, quia ſubſtantia ſm ſuum eſſe ſubſtantiale non contrariatur alteri ſubſtantiæ, ſed merito ſuarum qualitatum. Sed contra obiicit Alexan. nam Ariſt. in eodem. 2. de gener. in tex. cõ. 24. inquit. elementa aũt oĩa habent contrarietatem adinuicem, quia differentiæ contrariç ſunt, manifeſte autẽ patet ꝙ per differentias non poteſt intelligere niſi illas quæ ponuntur in diffinitionibus elementorum, cum itaq; caliditas ponatur

Replica contra Cõmenta.

D in diffinitione ignis, & frigiditas in diffinitione aquç: ſequitur manifeſte quod ſunt ſubſtantiæ, quia ſubſtantia non diffinitur per accidentia. Ad hoc aũt reſpondet Com. in 5 phy. cõ. 10. aliter gloſſando prędictam authoritatem dicens. & opinãdum eſt quod ſubſtantię ſimplices ſunt contrariæ ſm qualitates ſuas, & propriæ qualitates in eis nõ ſunt ſubſtantia, & ſi aſſimilentur ſubſtantiis. qm̃ impoſſibile eſt, vt aliquid in aliquo ſit de aliquo prædicamento, & in alio ſit de aliis, ită ꝙ calor in hoĩe

E ſit de qualitate, & in igne de ſubſtantia, ſed eſt in igne propinquius ſubſtantiæ, & ideo accipitur in diffinitione loco differentiæ, & in aliis cõpoſitis eſt remotius a ſubſtantia, vbi aduerte quod qñ drĩæ ſubſtantiales rerum ſunt nobis ignotę, tunc in diffinitionibus rerum circumlocutiuè ponere poſſumus qualitates, & accidentia propria ſicut teſtatur Auerr. in 6. meta. cõ. 50. & in 7. męta. com. 41. & Auicen. in 5. ſuæ meta. inquit. quod difficultas percipiendi differẽtias rerum, & paucitas nominum, aut hoc, aut illud facit declinare nos a principali ad comitans. Sed eſt

F dubium propter quid Commen. dixit, quod in elementis huiuſmodi qualitates ſunt propinquiores ſubſtantiæ, q̃ in compoſitis. Niſi eſſet quia vt ſcribit Commen. in 4. cœli, & mundi. in com. 40. quanto aliqua forma magis fuerit diminuti eſſe, tanto dignius eſt, vt diffiniatur per accidentia, & quanto fuerit forma perfectioris eſſe, tanto dignius magis accidentia diffiniri per ipſam, & elementa ſunt formæ imperfectiſſimę propter maximam propinqui-

 tatem

G tatem quam habent ad primam materiam, ideo in elementis ſunt propinquiores ſubſtantiis huiuſmodi qualitates. Accedit etiamquod tales qualitates videntur eſſe accidentia propria inſeparabiliter concomitantia tales formas. vnde Auerro. inquit in 8.meta.cõm.5.in calce com. & ſcire debes ꝙ actio formæ ignis q̃ ſequitur formam ignis eſt calor maximus, & motus ad ſuperius, & calor in igne eſt ſicut abſciſio in acumine gladij, non ſicut ablatio in ablato, hoc eſt dictũ quod ſicut abſciſio eſt accidẽs inſeparabile ab acumine gla-

H dii, ſic eſt de calore reſpectu ignis, & non eſt ſicut ablatio in ablato, hoc ẽ non eſt eius differentia ſubſtantialis, ad cuius ablationẽ primo, & per ſe auferatur eius ſubſtantia ſicut ad ablationem differentię ſubſtantialis p̃rio, & ĩmediate aufertur ſpecies cõſtituta per ipſam. ſic igitur dicimus elementa eſſe contraria rõne ſuarũ qualitatum, vt quia caliditas contrariat̃ frigiditati, ſic ignis ratione qua calidus, contrarius eſt aquæ ratione qua eſt frigida, & ideo Ariſtot. dixit igni contrariam eſſe aquam, vt contingit ſubſtantiã ſubſtantiæ eſſe con-

I trariam. Sed dices, quorum propria ſunt contraria ipſa ſunt cõtraria, ſed proprietates elementales ſunt cõtrariæ, ergo elementa ipſa ſunt contraria. Amplius Com. in 1. cap. de ſubſtantia orbis dicit, ꝙ formæ elementales ſunt contrariæ, & ideo paſſiua quodammodo dicuntur contraria, & quodammodo dicuntur eſſe ſimilia. Amplius in 1. phy. cõ. 52. expreſſe dicit, & ſimiliter etiam nihil prohibet vt ſubſtantiæ ſint contrariæ ſecundum formas. non contrariæ ſecundum ſubiectũ, & ſic dicere quod

Obiectiones cõtra prædicta.

ſubſtantia non eſt contraria ſubſtantię ſm ſubiectum eſt verum, & quod ſubſtantia eſt contraria ſubſtantiæ ſecundum formam eſt verum etiã, & hoc adiuuat Alexan. dum dixit, ꝙ in ſubſtantiis ſimplicibus poteſt eſſe contrarietas, non in compoſitis, & Alex. intelligit hoc quod Ariſt. dicit in prædicamentis, qa dicit quod proprium eſt ſubſtantiæ non habere cõtrarium de ſubſtantiis cõpoſitis non de ſimplicibus. Ariſto. enim dicit in libro de genera. & corrup. ꝙ corpora ſimplicia ſunt contraria. Amplius in ſua expoſitione ſuper 4. meteo. inquit. ꝙ hæc quatuor ſunt ele- K

L menta per virtutes actiuas, & paſſiuas, & per conſequẽs vult quòd qualitates actiuæ, & paſſiuæ ſint cauſæ formales elementorum. Ad primũ iſtorum Commenta. dereliquit ſolutionem ſub dubio in 5. phyſic. com. 10. inquit enim. verum autem illa quorum propria ſunt contraria neceſſario ſunt contraria, aut diuerſa, conſideradum eſt, ſed non hic. quod pro tanto dixit, quia iſta ſpeculatio pertinet ad diuinum. nam vt ſcribit Philoſophus. in quarto primę philoſophiæ. in tex. commen. 5. Philoſophi eſt de omnibus poſſe ſpeculari.

ſolutio.

M nam ſi non Philoſophi, quis erit qui inueſtigabit ſi idem Socrates ſedẽs, aut ſi vni vnum contrarium, aut quid eſt contrarium, aut quoties dicitur? & infra in tex. commen. 5. ibidem habet. Et ideo non eſt geometræ ſpeculari quid contrarium, aut perfectum, aut vnum, aut ens, aut idem, aut diuerſum, niſi ex ſuppoſitione. Dicimus nos tamen, quòd illa quorum propria ſunt contraria, non oportet illa ſemper proprie, & formaliter loquendo contraria

A traria eſſe,nam in ſimili licet genus ſemper diuidatur per contrarias differentias,non tamen ſemper diuiditur in contrarias ſpecies, licet illud poſſit quandoq; contingere,dicim° enim quod animal diuiditur per rónale,& irrationale, tanquam per differentias contrarias,& tamen homo & aſinus quæ ſunt ſpecies, non ſunt contraria. Ex aduerſo autem color diuiditur per cõgregatiuum , & per diſgregatiuum viſus, tanquam per contrarias,differentias,& ſpecies cõſtitutę per illas ſunt contrariæ,videlicet albedo,& nigredo ; & ſic debes B tenere in ſimili,vnde ſtat,ꝙ proprietates contrariæ proueniant quandoque a contrariis cauſis formaliter, vt rarefacere,& condenſare,quę ſunt proprietates contrariæ proueniunt a calore,& frigore,quæ ſunt cauſæ formaliter contrariæ, ſic enim contrariorum effectuum ſunt contrarię cauſæ.ſtat etiam quandoq; propria eſſe contraria, licet ſubiecta nõ ſint proprie contraria,ſed rectius dicunť diuerſa,aut dña,aut in caſu noſtro. nam ſubſtantia ignis dr̃ differẽs,aut diuerſa a ſubſtantia aquæ, & nõ cõ- C traria, & hoc tene. Et ideo Sanct. Thom. cum ſupportatione in hoc non bene reprehendit Auerr. in.5. phy.in lectione.3. ſuper expoſitione.tex.com.10.nam poſtquã Auer. ibi cõtra Alex.declarauerat qño elementa ſunt contraria fm qualitates actiuas,& paſſiuas,ſubdit, quòd hæc reſponſio difficultatem patitur,manifeſtum enim,ꝙ proprię paſſiones cauſantur a principiis ſubiecti.ſi igitur propriæ paſſiones ignis, & aquæ ſunt contrariæ cum contrariorum ſint contrariæ cauſæ, videtur,ꝙ formæ ſubſtantiales ſint contrariæ.

Item in.10.metaph probatur quod D omne genus diuiditur per contrarias dñas, dñæ autem ſumuntur a formis,vt in.8.eiuſdem dicitur, videtur ergo ꝙ ſit contrarietas in formis ſubſtantialibus. Et ideo relicta reſponſione Auer.ipſe aliter ſoluit dicens,quod contrarietas differentiarum,quę eſt in omnibus generibus attenditur fm cõem radicem contrarietatis,quę quidem eſt excellentia,& defectus,ad quam oppoſitionem omnia alia contraria reducuntur.omnes enim dñæ diuidentes aliquod genus,hoc modo ſe habent,quod vna earum eſt vt abundans,& alia vt deficiens reſpectu alterius,vnde Ariſto.dicit in.8.meta. tex.com.10. ꝙ diffinitiones rerum ſunt ſicut numeri; quorum ſpecies variantur per additionem, & ſubtractionem vnitatis,non autem oportet, ꝙ in quolibet genere reperiatur contrarietas fm propriam rõnem huius,& illius ſpeciei,ſed ſolum fm communem rõnem excellentiæ & defectus.quia enim cõtraria ſunt quæ maxime diſtant; oportet ꝙ in quocunq; genere inuenitur contrarietas, quod inueniantur duo termini maxime diſtantes, inter quos cadunt omnia illa,quæ ſunt illius generis: & paulopoſt concludit,quod formæ diuerſarum ſpecierum ſunt adinuicem differentes fm excellentiam,& defectum , inquantum vna forma eſt nobilior alia,& ꝑp hoc ex diuerſis formis poſſunt cãri diuerſę paſſiones,vt ſupra obiectum eſt, tñ vna forma ſpeciei fm ꝓpriam ſuam rõnem non habet cõtrarietatem ad aliam,hæc ille. Sed vr̃ mihi diuus Tho. qđ in reprehẽdẽdo nõ careat reprehenſione, nam argm̃ factum

Opi.Diui Tho.

E

F

Inſtantia cõtra ſolõnem Diui Tho.

per

G per ipſum contra Auer. ſtat & procedit æque bene contra ipſum. nam propriæ qualitates cõtrariæ cauſantur ex principiis ſubiecti, & contrariorum ſunt contrariæ cauſæ. Tu dicis ꝙ quia vna forma ſm cõem rõnem contrarietatis inuẽtam in quolibet genere, vna eſt abundans, & alia deficiens, & ſic ex diuerſis formis cauſantᷓ diuerſæ paſſiones. hoc quidem verum eſt, ſed non eſt ad propoſitũ, quia licet ex diuerſis formis oriantur diuerſæ paſſiones, non tñ ſemper ex diuerſis formis oriuntur paſſiones contrariæ, ſicut eſt in caſu
H argumenti. Et confirmatur, quia homo & aſinus habent huiuſmodi diuerſitatem ſm excellentiam & defectum, & vr̃ omnes ſpecies, quia ſunt ſicut numeri, non tñ proprietates omnium ſpecierum ſunt contrariæ. argũ autem hoc contendit probare ꝙ quorum propria ſunt cõtraria, ipſa ſunt contraria, quia contrariorum ſunt cõtrariæ cauſæ, aut igr̃ impugnatio ſua cõtra Auer. nõ procedit, aut ipſe patitᷓ in ſua deciſione cõſimiles anguſtias. Et ideo dicimus nos pro Auer. & pro ipſo ꝙ ſubiectum reſpectu propriæ paſſionis,
I & ſubiecti principia nõ ſunt cauſæ accidentium propriorum niſi in genere cauſæ materialis, ſicut teſtatur expreſſe Auer. in. 4. meta. in com. 2. vbi inquit. quod ſubſtantia eſt cauſa oĩum accidentium nõ ſm agens, neq; ſm finem, ſed quia conſtituuntur per illam, & quia eſt ſubiectum eorum. & Ariſt. in. 1. phy. auſcul. in tex. com. 80. inquit. ſubiecta quidẽ materia cum forma cã eſt omnium eorum, quæ fiunt ſicut mater, manifeſtum eſt, aũt ꝙ eadem eſt materia contrariorum. & calidi & frigidi, &

Opinio propria.

aliarum phyſicarum contrarietatũ K
vt dicit expreſſe Ariſt. in. 4. phyſicæ auſcultationis in text. com. 84. & in 1. de gene. & corrup. in tex. com. 50 vbi decidit quæſtionem, & controuerſiam antiquorum de actione, & paſſione. vtrum fiat merito ſimilitudinis an fiat merito contrarietatis. vnde Commen. ibi in com. inquit. quod cauſa receptionis eſt commune genus eis. ſ. genus ſubiectum, & cauſa actionis eſt contrarietas. vnde mirum eſt de beato Doctore cũ ipſe teneat ſubiectum non concurrere, vt efficiens, ſed ſolum, vt materia reſpectu propriæ paſſionis, quo- L
modo deuenerit ad hoc. Et iſta eſt vna de limitationibus, quam addes ſuperius in illa propoſitione dicente, quod contrariorum ſunt contrariæ cauſæ, fallit enim in cauſis materialibus, ſed vera eſt in cauſis agentibus vt plurimum. Aut ſupplenda eſt contrariorum ſunt contrarię cauſæ aut diuerſæ, & in hac ſolutione concordare habet Auer. & Thomas ſi bene conſideras. Similiter cauſæ agentes contraria ſunt contrariæ, vel formaliter vel virtualiter.

Nota.

Ad aliam auctoritatem Com. in lib. de ſubſtantia orb. dico ꝙ formę elementales ſunt contrariæ merito M
ſuarum qualitatum, per quas agunt adinuicem & patiũtur & ſeipſas corrumpũt. nam, vt dicit philoſophus in libro de ſenſu & ſenſato, ignis nõ agit inquantum ignis, ſed inquãtũ calidus, & ratio eſt, quia actio, vt dr̃ in. 1. de gener. & corru. in text. com. 43 & 50. eſt merito contrarietatis, ignis autem rõne qua ignis, non habet contrarium, ſed ratione qua calidus, vnde Commen. in hoc ſenſu loquitur ibi in. 1. cap. de ſubſtan. orb.

inquit

A inquit enim dico impoſſibile ē hoc ſubiectum recipere duas earum in eodem ſubiecto exiſtente terminatæ quantitatis, ideo impoſſibile eſt a ſubiecto denudari formam, & ſubiectum denudari a forma niſi ꝑ formæ deſtructionem, neq; etiam eſt poſſibile ipſam fieri in ſubiecto, niſi per agens extrahens illam de potentia ad actum. vnde neceſſe eſt has formas eſſe contrarias, adeo ꝙ altera corrumperet ſuam contrariam, & ſubiectum reciperet formam ſi-

B milem. vnde formæ elementorum ſunt contrariæ, vbi patet ꝙ non ponit illas eſſe contrarias, niſi inquantum ſunt adinuicem corruptiuæ, & hoc non habent niſi inquātum ſunt coniunctæ qualitatibus contrariis, & iſta eſt expoſitio eius 5. phyſi. cō. 10. Ad aliam authoritatem eius in. 1. phy. com. 52. dico ꝙ ibi loquitur ſecundum mentem Alex. vt oſtēdit ſeries, & contextus verborum ei⁹ & non loquitur ſm mentem propriam, ſicut fecit in. 5. phyſico. com. 10. & in. 8. meta. in com. 5. vbi de cōpoſito deſtruit opinionem Alexan.

C Aut ſi vis tenere ꝙ loquit̃ ex mēte propria gloſſa, vt ſupra. ꝙ formę elementales ſunt contrariæ ſm qualitates. Vel dic iuxta opinionem Diui Thomæ ꝙ ſunt contrariæ ſm communem rōnem cōtrarietatis inuentam in quolibet genere ſm excellētiam & defectum, inquantum vna eſt eſſentialiter nobilior altera, ſed non ſunt contrariæ ſm propriā rationem ſpecificam. Tamē iſta ſolutio habet inſtātia, quia manifeſtum eſt quod iſta contrarietas ſm perfectum, & imperfectum inſequitur vltimas & ſpecificas differentias, & nō videtur oriri ex communi ratione generis, quia enim vna differentia vltima cōſtitutiua vnius ſpeciei eſt nobilior alia, ideo vna ſpecies eſt nobilior reliqua ſecundum

D propriam rationem, quia ſpecies rerum ſunt ſicut numeri, vt dicit Ariſtoteles in 8. metaphyſi. in tex. commen. 10. Vbi animaduerte ꝙ contrarietas quæ eſt in vnoquoque genere, vt dicit Ariſtotel. quæ eſt ſecū dum eſſe & non eſſe, id eſt ſecūdum priuationem, & habitum inquantum differentiæ condiuidentes genus ſunt impares in perfectione, nō eſt illa penes quam habeat verſari motus, nam tunc cum in omni prædicamento ſint principia, quorum vnum eſt, vt habitus, & reliquum, vt priuatio, quia actus, & potentia ſunt principia prima in vnoquoq; prædicamento, ſequeretur iſto modo motum poſſe reperiri in quolibet prædicamento, ſed eſt cōtrarietas phyſicæ in qua ſunt cōtraria, & media, & talia ſunt quæ habēt fieri in eodem ſubiecto, vel propinquo, vel remoto, nam calor cōtrariatur frigiditati, quæ tamen non eſt apta nata eſſe in igne, ſed in materia ignis, & requiritur etiam quod talia mutuo ſe expellant circa idem ſubiectum, & vt inquit magnus Alber. ſuper. 5. phy. in expoſitione tex. c. 10. ad veram cōtrarietatem requiſitā ad motum requirūtur quatuor cōndōnes quas vide ſi placet. Et aduerte vnū aliud quod cōtrarietas æquiuoce reperitur in loco, & in qualitate, vt dicit Com. in. 4. cœli & mundi. in cō. 38. inquit enim. cōtraria quæ ſunt in aliis prædicamētis ſunt duo in forma, & nō duo in ſubiecto, ſed duo loca contraria debent eſſe contraria in formis & locis, & ideo contra-

[Margin notes: E; Nota; F; Mag. Alb.; Cōtraria i loco & qualitate]

ria

G ria, quæ ſunt in loco ſunt duo ĩ forma, & duo in ſubiecto econtrario in contrariis, quę ſunt duo in forma, & vnum in ſubiecto, & æquiuocatio ē illa quæ vtplurimum decipit ſapientes, vnde multa ſimilia inuenies de continuitate, de mediis, ſicut de contrarietate, quæ ſm aliam rōnem attribuuntur motui locali, & aliis modibus, qui ſunt in aliis prædicamentis, ſi bene conſideras. Ad vltimū reſpondetur ꝙ de rōne elementi eſt quod ex eo fiat aliquid, vt in exiſtē-te, ex elementis autem aliquid fieri
H non poteſt niſi inuicem agant, & patiantur, & quia vt ſupradictum fuit elementa inuicem actiua, & paſſiua non ſunt niſi inquantum ſunt informata qualitatibus contrariis, ſic dixit Auer. ꝙ iſta quatuor corpora non ſunt elementa, niſi per has virtutes actiuas, & paſſiuas, & iſta eſt intentio Ariſt. in. 2. de gene. & corr. in tex. com. 7. & 8. ſi bene conſiderenť verba eius, & forte hoc voluit dicere Alex. pro hoc tū vide quæ ſcripſerim in concordantiis Auer. 4. cœli ſuper com. 40. Sic igř patet qđo in
I vnoquoq; genere eſt vna contrarietas, videlicet ſm priuationē & habitum, vel ſm contrarias differentias condiuidentes illud genus.

PROPOSITIO LIII.

Subiectum in ſcientia debet eſſe notiſſimum.

FAmoſa eſt propoſitio & logicalis, & colligitur ex intētione philoſophi in. 1. poſte. in cap. de præcognitionibus, vbi dicitur ꝙ de ſubie-
Opinio Sco. & Anto. And. ĩ 1. met. q. 1. cto oportet præcognoſcere quid & quia. Dicit autem ſubtilis doctor in. 1. ſuæ meta. q. 1. & Anto. And. ꝙ ſubiectum in ſcientia eſt notiſſimū quo ad naturam, quia non poteſt demonſtrari a priori, ſed nihil prohibet quin ſubiectum poſſit demonſtrari in ſcientia a poſteriori, vnde demonſtrari poteſt demonſtratione, quia, & hoc probant: & prima rō eſt Anto. And. inquit. n. omnis ſcientia vtitur, vel poteſt vti demonſtratione quia; ergo probat, vel poteſt ꝓbare ſuum ſubiectum eſſe. maior eſt euidens, quia ſicut per cauſam ꝓbatur effectus pp quid, ita econuerſo per effectum demonſtratur cauſa L
quia, conſequentia oſtenditur ſic, quod. ſ omnis ſcientia per effectum demonſtratione, quia, demonſtrat ſuum ſubiectum eſſe, quia per effectum demonſtratur aliquid de cā. ſ. eſſe, ex hoc enim quod effectus non poteſt eſſe ſine tali conditione in cā effectus non poteſt eſſe ſine eē cāæ, ergo ſi effectus eſt, cauſa eſt. Confirmant etiam hoc inductiue, ꝙ aliqua ſcietia poteſt demonſtrare ſuū ſubiectū eſſe, & hoc a poſteriori ſicut in libro elenchorum demonſtratur ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe ꝑ ſimile, ſicut patet ibi. Similiter Priſcianus in libro conſtructionū oſtē- M
dit orationem conſtuctam eſſe per ſimilem modum ſe habendi literarum ad ſyllabas, & ſyllabarum ad dictiones, & dictionum ad orationes. Similiter etiam arguunt aliqui de Auicen. qui in ſexto naturalium ex operationibus animæ demōſtrauit animam eſſe, cum tamen anima ſit illius libri ſubiectum. Amplius Ariſtote. in prologo primi poſteri. demonſtrat ſcire eſſe ſecundum cōmunem modum Latinorum exponentium illum prologum, tamen ſcire eſt ſubiectum logicæ, vt dicit Com. Opi. Auer.

A Com.in.3.cæli & mundi in com. 4. Ad oppoſitum eſt ſententia Auer ro.in.1.phyſi.com.vlti.& in.2.phy. in com.26.expreſſe dicit ꝙ impoſſibile eſt aliquam ſcientiã,neq; vlem, neq; particularẽ demõſtrare ſuum ſubiectum eſſe, ſiue per ſignũ ſiue ꝑ demonſtrationem,quod non eſt ita in cauſis ſui ſubiecti, quoniam declarat eas per ſignum non per demõſtrationem ſimpliciter. Vbi animaduertere debes, quòd ꝓpoſitiones circa quas verſatur vnaquæque ſcientia ſunt in triplici differentia.

Propõnes in triplici dña.

B Quędam ſunt notiſſimę,ita ꝙ ex ſola notitia terminorum euidentiã habent ſicut prima principia, vt de quolibet dicitur eſſe, vel non eẽ, & omne totum eſt maius ſua parte.

Quædam ſunt prorſus ignotæ,ſicut ſunt quęſtiones,& dubitabiles ꝓpoſitiones,quæ non niſi ſyllogiſmo categorico, ſiue dialectico, ſiue demonſtratiuo oſtendi poſſunt,& probari. Quædam vero ſunt medio modo ſe habentes,quia non ſunt æquæ notę,ſicut prima principia,quę ex ſola terminorum notitia euidentia ſunt,nec æquę dubia, vt ſunt quę C ſtiones,ſed ſunt indigentes aliqua in nuitione,ſicut eſt ſyllogiſmus hypotheticus per naturam, & ſicut eſt inductio & diuiſio, & ſicut eſt exemplum,aut enthymema,& ſicut eſt cõmunis hominum conſenſus, vnde Auer.dicit in.4.cœli & mundi.in cõmen.22.quòd alia eſt latentia, quæ indiget ſyllogiſmo,& alia eſt latentia,quæ indiget inductione, non.n. omnes propoſitiones ĩ ſcientiis ſunt æque notæ, nec omnes ſunt æquæ ignotæ,nam Ariſt. in primo poſteriorum dicit. quòd demonſtrationes, quæ procedunt ex propoſitionibus,magis ꝓpinquis primis principiis ſunt certiores illis demonſtrationibus, quæ procedunt ex propoſitionibus magis remotis, &. 4. meta. tex.commen. 18.redditur ratio huius,quia illud eſt verius quod eſt. primo vero ꝓpinquius,& illud eſt notius,quod primo notiſſimo eſt propinquius eadẽ ratione. vnde Auer. 5.meta.& eſt etiam ſententia Ariſt. ibidem tex.comm.4. primæ demõſtrationes,quæ componuntur ex primis propoſitionibus ſunt elementa omnium demonſtrationum, quæ componuntur ex eis,demonſtrationes enim compoſitæ diſſoluũtur in demonſtrationes ſimplices, iſtæ autem non diſſoluuntur in alias. Et aduerte quòd apud Peripateticos, aliud eſt via doctrinæ, & aliud ẽ maneries diſciplinæ, vt colligitur ex intentione Commen. in ſuo prologo ſuper primo phyſicorum. Via doctrinæ ſunt tria genera demonſtrationum,ſcilicet demonſtratio ſigni, ſeu quia, & demonſtratio propter quid, ſeu demonſtratio cauſæ tantum,quod idem eſt, & demonſtratio ſimpliciter, ſeu demonſtratio dans cauſam,& eſſe quod idem.

D

E

via doctrinæ maneries diſciplinæ.

F

Demõſtratio ſigni.

Demonſtratio autem ſigni, ſeu quia,fit tribus modis. Primo quãdo eſſe cauſæ demonſtratur per eſſe effectus,vbi eſſe effectus fuerit notum,& eſſe cauſæ latuerit, vt ſi per eclipſim demonſtro terræ interpoſitionem. Secundo modo quando eſſe effectus ignotum fuerit, & per aliquod ſignum demonſtrem illud eſſe,vt ſi ex hoc,quod eſt vmbram non facere demonſtrem lunam eſſe eclipſatam, vt dicit Ariſtoteles in primo poſteriorum. vel ex hoc quod habet mulier lac in mãmillis

G ria, quæ ſunt in loco ſunt duo ĩ forma, & duo in ſubiecto econtrario in contrariis, quę ſunt duo in forma, & vnum in ſubiecto, & æquiuocatio ẽ illa quæ vtplurimum decipit ſapientes, vnde multa ſimilia inuenies de continuitate, de mediis, ſicut de contrarietate, quæ ſm aliam rõnem attribuuntur motui locali, & aliis modibus, qui ſunt in aliis prædicamentis, ſi bene conſideras. Ad vltimũ reſpondetur ꝙ de rõne elementi eſt quod ex eo fiat aliquid, vt in exiſtẽte, ex elementis autem aliquid fieri
H non poteſt niſi inuicem agant, & patiantur, & quia vt ſupradictum fuit elementa inuicem actiua, & paſſiua non ſunt niſi inquantum ſunt informata qualitatibus contrariis, ſic dixit Auer. ꝙ iſta quatuor corpora non ſunt elementa, niſi per has virtutes actiuas, & paſſiuas, & iſta eſt intentio Ariſt. in. 2. de gene. & corr. in tex. com. 7. & 8. ſi bene conſiderentᵉ verba eius, & forte hoc voluit dicere Alex. pro hoc tñ vide quæ ſcripſerim in concordantiis Auer. 4. cœli ſuper com. 40. Sic igiᵗ patet qꝺo in
I vnoquoq; genere eſt vna contrarietas, videlicet ſm priuationẽ & habitum, vel ſm contrarias differentias condiuidentes illud genus.

PROPOSITIO LIII.

Subiectum in ſcientia debet eſſe notiſſimum.

FAmoſa eſt propoſitio & logicalis, & colligitur ex intẽtione philoſophi in. 1. poſte. in cap. de præcognitionibus, vbi dicitur ꝙ de ſubiecto oportet præcognoſcere quid & quia. Dicit autem ſubtilis doctor in. 1. ſuæ meta. q. 1. & Anto. And. ꝙ

Opinio Sco. & Anto. And. i. 1. met. q. 1.

ſubiectum in ſcientia eſt notiſſimũ K quo ad naturam, quia non poteſt demonſtrari a priori, ſed nihil prohibet quin ſubiectum poſſit demonſtrari in ſcientia a poſteriori, vnde demonſtrari poteſt demonſtratione, quia, & hoc probant: & prima rõ eſt Anto. And. inquit. n. omnis ſcientia vtitur, vel poteſt vti demonſtratione quia: ergo probat, vel poteſt ꝓbare ſuum ſubiectum eſſe. maior eſt euidens, quia ſicut per cauſam ꝓbatur effectus pp quid, ita econuerſo per effectum demonſtratur cauſa L quia, conſequentia oſtenditur ſic, quod. ſ omnis ſcientia per effectum demonſtratione, quia, demonſtrat ſuum ſubiectum eſſe, quia per effectum demonſtratur aliquid de cã. ſ. eſſe, ex hoc enim quod effectus non poteſt eſſe ſine tali conditione in cã effectus non poteſt eſſe ſine eẽ cãæ, ergo ſi effectus eſt, cauſa eſt. Confirmant etiam hoc inductiue, ꝙ aliqua ſciẽtia poteſt demonſtrare ſuũ ſubiectũ eſſe, & hoc a poſteriori ſicut in libro elenchorum demonſtratur ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe ꝑ ſimile, ſicut patet ibi. Similiter Priſcianus in libro conſtructionũ oſtẽdit orationem conſtructam eſſe per M ſimilem modum ſe habendi literarum ad ſyllabas, & ſyllabarum ad dictiones, & dictionum ad orationes.

Similiter etiam arguunt aliqui de Auicen. qui in ſexto naturalium ex operationibus animæ demõſtrauit animam eſſe, cum tamen anima ſit illius libri ſubiectum. Amplius Opi. Auer. Ariſtote. in prologo primi poſteri. demonſtrat ſcire eſſe ſecundum cõmunem modum Latinorum exponentium illum prologum, tamen ſcire eſt ſubiectum logicæ, vt dicit Com.

A Com.in.3.cęli & mundi in com. 4. Ad oppoſitum eſt ſententia Auer ro.in.1.phyſi.com.vlti.& in.2.phy. in com.26.expreſſe dicit ꝙ impoſſi bile eſt aliquam ſcientiã,neq; vlem, neq; particularẽ demõſtrare ſuum ſubiectum eſſe, ſiue per ſignũ ſiue ꝑ demonſtrationem,quod non eſt ita in cauſis ſui ſubiecti, quoniam declarat eas per ſignum non per demõſtrationem ſimpliciter. Vbi animaduertere debes, quòd ꝓpoſitiones circa quas verſatur vnaquæque ſcientia ſunt in triplici differentia.

Propõnes in triplici dña.

B Quędam ſunt notiſſimę,ita ꝙ ex ſola notitia terminorum euidentiã habent ſicut prima principia, vt de quolibet dicitur eſſe, vel non eẽ, & omne totum eſt maius ſua parte.

Quædam ſunt prorſus ignotæ,ſicut ſunt quęſtiones,& dubitabiles ꝓpoſitiones,quæ non niſi ſyllogiſmo categorico, ſiue dialectico, ſiue demonſtratiuo oſtendi poſſunt,& probari. Quædam vero ſunt medio modo ſe habentes,quia non ſunt æquæ notę,ſicut prima principia,quę ex ſola terminorum notitia euidentia ſunt,nec æquę dubia, vt ſunt quę C ſtiones,ſed ſunt indigentes aliqua innuitione,ſicut eſt ſyllogiſmus hypotheticus per naturam, & ſicut eſt inductio & diuiſio, & ſicut eſt exemplum,aut enthymema,& ſicut eſt cõmunis hominum conſenſus, vnde Auer.dicit in.4.cœli & mundi.in cõmen.22.quòd alia eſt latentia, quæ indiget ſyllogiſmo,& alia eſt latentia,quæ indiget inductione, non.n. omnes propoſitiones ĩ ſcientiis ſunt æque notæ, nec omnes ſunt æquæ ignotæ,nam Ariſt. in primo poſteriorum dicit. quòd demonſtrationes, quæ procedunt ex propoſitionibus,magis ꝓpinquis primis prin- D cipiis ſunt certiores illis demonſtrationibus, quæ procedunt ex propoſitionibus magis remotis, &. 4. meta. tex.commen.18.redditur ratio huius,quia illud eſt verius quod eſt. primo vero ꝓpinquius,& illud eſt notius,quod primo notiſſimo eſt propinquius eadẽ ratione. vnde Auer. 5.meta.& eſt etiam ſententia Ariſt. ibidem tex.comm.4. primæ demõſtrationes,quæ componuntur ex primis propoſitionibus ſunt elementa omnium demonſtrationum, quæ componuntur ex eis,demonſtrationes enim compoſitæ diſſoluũtur in E demonſtrationes ſimplices, iſtæ autem non diſſoluuntur in alias. Et aduerte quòd apud Peripateticos, aliud eſt via doctrinæ, & aliud ẽ maneries diſciplinæ, vt colligitur ex intentione Commen. in ſuo prologo ſuper primo phyſicorum. Via doctrinæ ſunt tria genera demonſtrationum,ſcilicet demonſtratio ſigni, ſeu quia, & demonſtratio propter quid, ſeu demonſtratio cauſæ tantum,quod idem eſt, & demonſtratio ſimpliciter, ſeu demonſtratio dans cauſam,& eſſe quod idem. F

via doctrinæ maneties diſciplinæ.

Demonſtratio autem ſigni, ſeu quia,fit tribus modis. Primo quã do eſſe cauſæ demonſtratur per eſſe effectus,vbi eſſe effectus fuerit notum,& eſſe cauſæ latuerit, vt ſi per eclipſim demonſtro terræ interpoſitionem. Secundo modo quando eſſe effectus ignotum fuerit, & per aliquod ſignum demonſtrem illud eſſe,vt ſi ex hoc,quod eſt vmbram non facere demonſtrem lunam eſſe eclipſatam , vt dicit Ariſtoteles in primo poſteriorum. vel ex hoc quod habet mulier lac in mã millis

Demõſtratio ſigni.

G millis demonſtrem ipſam peperiſſe, & huiuſmodi probationibus multoties vtuntur medici, qui ſunt artifices magis circa ſenſata verſantes, quàm philoſophus naturalis. vnde Gal. Gale. in tertio prognoſtico comm. 41. inquit. ſignũ, & ſignificatio differunt apud rhetoricos, & medicos.

Vnde in omni demonſtratione, quæ ſit vera ſunt duæ differentiæ. vna eſt neceſſaria, altera, vt frequenter, ſimiliter eſt alia differẽtia, quia quædam propoſitio eſt ratione cognita, quædam vero experimento. In prima differentia ſuper rem, quę H ſignificat ſemper vnã rẽ vtuntur nomine ſignificationis, ſuper re autem quæ ſignificat, vt in pluribus vtuntur nomine ſigni. In ſecunda vero differẽtia ſuper propoſitione ratione cognita vtuntur nomine ſignificationis, ſuper propoſitione vero experimento cognita vtuntur nomine ſigni. Tertio modo demonſtratio quia, ſiue ſigni fit per cauſam remotam, vt dicit Ariſtotel. in primo poſteriorum in illo cap. ſed quia differunt, & propter quid, & eſt in tex. I commen. 30. Demonſtratio vero propter quid, ſeu demonſtratio cauſæ tantum eſt, vbi eſſe effectus, & inhærentia paſſionis in ſubiecto eſt per ſe nota, ſed eſt ignota, quo ad propter quid illius, & de hoc datur pulchrum exemplum in. 8. phyſic. in tex. commen. 65. vbi demonſtratur ꝓpter quid eſt. quòd ſi duo mobilia æqualis velocitatis moueantur ſuper æqualibus ſpacijs iſto modo, videlicet, quod vnum mobile pertranſeat totum ſpacium ſemel, aliud vero pertranſeat medietatem illius ſpacij bis, citius pertrãſit primũ mobile totum ſpatium, quàm ſecũdum medietatem iterato pertranſeundo ipſam, hoc enim qui ita ſit eſt euidens ad ſenſum, ſed ignoratur cauſa eius, & eſt quia inter motus iteratos cum ſint contrarii accidit quies media, & ideo eſt quod tardius ſecundum pertranſit bis medietatem quam primum pertrãſeat totum, quia motus eius eſt cõtinu', ſed motus ſecundi eſt interciſus per quietem mediam, vbi Commen. in commen. 65. expreſſe teſtatur illam demonſtrationem eſſe cauſæ tãtũ, quia ſolum facit notitiã de propter quid effectus, non de eſſe effectus, qa tale erat per ſenſum præcognitum L ante demonſtrationem, & ad nota per ſenſum non indigemus demonſtratione. Demõſtratio vero dãs cauſam & eſſe, ſeu demõſtratio ſimpliciter, ſeu potiſſima demonſtratio eſt quando effectus latuerit, & quo ad eſſe, & quo ad propter quid, & cã fuerit notior, tunc per illam cauſam ſimul, & ſemel aggeneratur in nobis per demonſtrationẽ, & inhærentia paſſionis in ſubiecto, & cauſa inherentię, ita ꝙ ſimul & ſemel cognoſcimus quia, & propter quid. vnde M lucidiſſimus Themiſtius in. 2. poſt. in capi. 2. inquit. hoc enim demonſtrationis illius potiſſime ingenium eſt, vt vno communi examine vtrãque abſoluat cognitionem, & vt ſit, & quamobrem ſit. Et iſta eſt doctrina Commen. in ſecundo cœli, & mundi in commen. 35. a perpaucis intellecta, vbi habet iſta verba. & iã eſt declaratum in logicis quod demonſtrationes ſunt in quibus itur ex notiori ad latentius. ſi igitur. notius fuerit poſterius, demonſtrationes erũt quia, & ſi notius fuerit pri' & latentius fuerit ſuum eſſe, & ſua cauſa

Demõſtratio propter quid. Exemplũ de demonſtratione ꝓpter quid tantum ſimpl'r ex 8. ph. t. c. 65

Demõſtratio ſimpl'r ſeu potiſſima.

Themiſt.

A cauſa notior erit demonſtratio abſoluta,quæ dat cauſam & eſſe,& ſi ſcientius fuerit cauſa rei,quàm ſuum eſſe erit demonſtratio propter quid tantum. vnde mirum eſt de Latinis expoſitoribus quomodo non tangant in libro poſterio. differentiam inter demonſtrationem cauſæ tantum,ſeu ꝓpter quid,& inter demõſtrationem potiſſimam, quam tamen omnes antiqui & Græci, & Arabes tetigerunt. Tali igitur via doctrinæ non vtimur niſi in quæſtionibus quæ ſunt propoſitiones omnino ignotæ,& indigent demon- B ſtratione. Manerie autem diſciplinæ vtimur ad declarationem eorum,quæ vt inquit Auer. in primo cœli,& mundi. in commen. 22. & in 6. phyſico. commen. 41 ſunt minoris latentiæ, quàm ignota naturaliter,& ſunt minus nota quàm primæ propoſitiones quæ ſunt per ſe notę.

Maneries diſciplinæ

Contra ſophiſtas, & modernos logicos.

Tales autem maneries diſciplinæ eſt inductio,ſicut dicit & exemplũ, ſimiliter etiam ſyllogiſmus hypotheticus per naturam, qui videlicet eſt legitimus hypotheticus,& nõ poteſt reduci ad categoricum. non.n. eſt verum quod dicunt vulgares & C ſophyſtæ ꝙ omnis ſyllogiſmus hypoteticus ad cathegoricum poteſt reduci,ſicut pulchre declarat Auer. in libro priorum. vbi in primo facit digreſſionem de ſyllogiſmo hypothetico,tales enim ſyllogiſmi per naturam ſunt iſtius condictionis, & naturæ,quod in eis antecedens eſt ꝑ ſe notum, & conſequens eſt per ſe notum,& tota illatio eſt per ſe nota vnde non ſimpliciter probãt,ſed faciũt aliquam fidem & innuitionem ĩ his, quæ indigent modicula innuitione,ſicut dicit etiam in 2. phyſic. in commen. 3. & de hoc ordine etiã D eſt enthymema,& diuiſio, & alia id genus. vnde quemadmodum contingit in aliis artibus in quibus ſunt varia,& diuerſa inſtrumenta ad diuerſos fines,ſic etiam accidit in logica,quod tradit nobis varia inſtrumenta,quæ ſunt deſeruientia nobis ad diuerſas intentiones ſm diuerſitatem propoſitionum, & ſcibilium in ſcientia qualibet,ideo modus ſciẽdi nuncupatur ab Ariſto. in 2. metaphyſi. in tex. commen. 15. etenim nõ omnia æqualiter nota, aut ignota ſunt,& tunc Com. tenet ꝙ ſubiectum in ſcientia nullo genere demõ E ſtrationis poteſt in ſcientia in qua ẽ ſubiectum demonſtrari.

Opin. moder. in 1. phy. ſuper expõn. te. com. ulti.

Huius autem ratio ſm modernos talis eſt, quia in ſcientia nihil notius eſt ipſo ſubiecto, & ſi principia ſubiecti in ſcientia demonſtrẽtur per aliquod medium ſpectans ad illam ſcientiã, nullo pacto poterit per illa principia demonſtrari illud ſubiectum, quia nunquam erunt notiora ſubiecto, quia nihil in ſcientia dicitur eſſe notius ipſo ſubiecto.

Cõfutatio

Sed iſta opinio ſtare non poteſt. nam certũ eſt,quòd cum aliquid dicatur notius alteri duobus modis, vel quo ad nos F vel quo ad naturam, vt patet, primo poſteriorum, & primo phyſicorum,text. commen. 2. tunc non eſt dubium, ꝙ ſi loquamur de notitia quo ad naturam,principia & cauſæ ſubiecti ſunt priora quo ad naturã, quàm ſit ipſum ſubiectum, quia cã inquãtum cauſa eſt prior & notior ſm naturam ꝗ effectus, vt patet 1. phyſi. tex. com. 2. & Auer. etiam in com. 3. ibi reddit cauſam,quia natura a cauſis incipit operari. Si autem loquamur de notitia quo ad noſtrã cognitio-

G cognitionem, nõ eſt dubium quòd paſſiones,& effectus, vt in pluribus in ſcientiis in ſenſatis ſunt notiores nobis quàm ſuæ cauſæ,& quàm ipſa ſubiecta, vt naturatã ſunt notiora ipſa natura, licet vtrumq; ſit notum per ſe, vt patet in principio ſecundi phyſi. tex. com. 1.&. 3. dicere igitur nihil notius eſſe in ſcientia ipſo ſubiecto abſolute, eſt negare Ariſto.& veritatem. Nec valet motiuum eorum ꝙ ſi principia ſubiecti demõſtrentur in ſcientia per aliquod medium, ꝙ illud medium ſemper erit H ignotius ipſo ſubiecto,& nunquam tale medium poterit reddere notiora illa principia, vt per illa ſubiectũ poſſit a priori demonſtrari. Nam illud medium in ſcientia erit notius ipſis principiis quo ad nos,& ſimiliter ipſo ſubiecto,& ideo vbi principia,& cauſæ ſubiecti latuerint, poterunt illa principia demonſtrari demonſtratione ſigni, licet autem tale medium ſit notius etiam ipſo ſubiecto, tamen nõ ꝑp hoc poterit per illud demonſtrari ſubiectum eſſe demonſtratione ſigni ꝑp cauſam quã I dicam ſtatim. Vbi animaduerte ꝙ mirum eſt quõ fere oẽs hallucinẽtur in hoc ante noſtra tempora ĩ re notiſſima, vt mihi vr. nam nulla alia eſt reddenda ratio quare ſubiectum in ſcientia in qua eſt ſubiectũ non poteſt demonſtrari niſi ex ſua metratione formali, per quã eſt ſubiectum, quid enim eſt aliquid ſubiici in ſcientia quàm concedi, & præſupponi,& hoc eſt quod tangit pulchre Com 1. phy. com. vlti. vbi reddit cauſam,& eſt, quia aut eſt per ſe notum, aut ſumitur tanquam notũ a ſcientia ſuperiori in qua fuit probatum. Si contingat autem ꝙ ſubiectum in ſcientia ſit per ſe notum K patet ꝙ nõ indiget demõſtratione, quia ad per ſe nota, non erigitur demonſtratio. vnde iſti qui non poſſunt diſcernere inter ea, quæ demõſtratione indigent,& inter illa quæ non indigent, nunquam poterunt, nec potuerunt philoſophari, ſicut ſcribit Commen.& Ariſto. in. 2. ph. auſcultation. in commen.& text. 6. vbi dicitur, ſic autem eſt naturã demõſtrare tentare ridiculum, manifeſtum enim eſt, quod huiuſmodi rerum ſunt multa, demõſtrare autẽ manifeſta per immanifeſta non potentis iudicare eſt propter ipſum, L & non propter ipſum cognitum.

Quare ſubiectũ nõ demõſtretur in ſciẽtia.

Si autem tale ſubiectum non ſit ꝑ ſe notum, ſcientia in qua eſt ſubiectum ſumit illud tanquam notum, quia ſe ſubmittit in hoc, & credit ſcientiæ ſuperiori in qua erat quæſitum, ſic enim non incõuenit, quod aliquid ſit quæſitum in vna ſcientia, & idem ſit conceſſum in alia, vnde qui dicunt ſubiectũ in aliqua ſciẽtia aliquo illorũ trium generum demonſtrationis poſſe demõſtrari, nõ M vñr intelligere quorũ ſit demſatio, & quæ ſit ratio formalis ipſius ſubiecti,& ideo Ariſt. dixit in principio libri poſteriorum, quod de ſubiecto oportet præcognoſcere quia eſt, & quid eſt, licet cõtingere poſſit qđ ſubiectum qñq; eſt adeo notũ, & claꝝ ꝙ ſciẽtia negligit aliq̃ mẽtionẽ facere de ipſo, vt dr in eodẽ. 1. poſter. in tex. c. 25.& eſt in illo cap. Oĩs. n. demonſtratiua ſcientia circa tria eſt.

Et ideo quærere quare ſubiectũ in ſcientia qualibet, ſiue vniuerſalis fuerit, ſiue particularis ẽ, indemõſtrabile eſt quærere quare ſubiectum ẽ ſubiectum. Non enim euadit ab altero

A pro condiuidentium ipſum ſubiectũ, vel vt ſit per ſe notũ,& tunc nõ indiget demonſtratione,vel vt ſit ignotum,& tunc ſumitur etiam, vt notũ à ſcientia ſuperiori in qua fuit probatum, tamen ex eo quod eſt ſubiectum indemonſtrabile eſt. Sed tũc eſt alia difficultas in via Com. propter quid principia ſubiecti in ſcientia poſſunt demonſtrari in ſcientia demonſtratione ſigni,ſed partes ſubiectiuæ non poſſunt demõſtrari in ſcientia. vnde Auer. 2. de anima. cõ. 27. inquit. Artifex.n. neceſſe eſt,vt

Dubiũ de partib᷒ ſubiectiuis.

B ponat ſubiectum de quo cõſiderat, & diuidit genera eius quaſi manifeſta in eſſe, artifex.n.non poteſt demonſtrare ſubiectum ſuæ artis, neque ſpecies illius ſubiecti,& eandem ſententiam ſcribit in.6.meta. cõ.1. Ad hãc difficultatem reſpondet idẽ modernus in eodem loco quod ratio eſt iſta, quia inuentio partiũ ſubiectiuarum in ſcientia, & inuentio ſubiecti eſt vna & eadẽ,& ideo ſi partes ſubiectiuę poſſent demõſtrari in ſcientia,poſſet etiam demõſtrari ipſum ſubiectum,quia partium ſubiectiuatum,& ſubiecti eſt vnum eſſe, & ſubiectũ eſt prius inuentione par

Opi. moderni doctoris.

C tibus,vt animal eſt prius homine. Vnde bene valet,eſt homo, ergo eſt animal. ſed non econtra. Et ideo ſi partes ſubiectiuę poſſunt demõſtrari eſſe, etiam & ſubiectum,& ex deſtructione conſequẽtis ſi ſubiectum non poteſt demonſtrari eẽ, ergo neque partes,ſed inuentio principiorũ non eſt eadem cum inuentione ſubiecti,& partiũ ſubiectiuarum, ideo non valet ſi principia in ſcientia demonſtrantur, ergo & ſubiectum. Sed iſta ratio nulla eſt.nam certum eſt,ꝙ ſubiectum in ſe conſideratum

Cõfutatio

quo ad ſuum eſſe magis dependet à D ſuis principijs, quàm à partibus ſubiectiuis,quia habitudo ſubiecti ad ſua principia eſt habitudo eſſentialis cauſati ad cauſas à quibus eſſentialiter dependet,habitudo autẽ ſubiecti ad partes ſubiectiuas eſt habitudo ad poſterius,& eſt cauſę ad cãtum.vnde partes ſubiectiuę dicũtur aduentitiæ reſpectu ſubiecti,ſicut dicimus,quod homo accidit animali, & vr̃ inferiora reſpectu ſuperiorũ, vt dicit Ariſ.in prædicamentis.& ex conſequenti ex iſta mirabili reſponſione videtur ſequi totum oppoſitũ, videlicet, ꝙ principia ſubiecti non E poſſunt demonſtrari in ſcientia, ſed bene partes ſubiectiuæ, quia inuentio principiorum videtur eſſe inuentio principiati, ſaltem cõſecutiuè,& à priori,q̃a eſſe principiati eſt ex eſſe principiorum. Et confirmatur per Ariſt.in.2.poſter. & in c,1. philoſophiæ.tex.com.1.vbi dicit, ꝙ eadem via inueſtigatur ſi eſt,& quid eſt, q̃n quęſtio ſi eſt, terminatur à priori. patet.n.quod dum diffinitur res diffinitione quid rei quod diffinitur ꝑ ſua principia & cauſas, partes.n.diffinitionis ſumunt̃ à principijs quæ ſunt in re,vt dicit Cõm. in.1.de anima.in F com.7. Ergo eadẽ eſt inuentio principiorum & ſubiecti à priori inueſtigatio. Et per ꝯſequens non eſt alia, & alia inuẽtio ſicut à poſteriori,vna eſt inuentio parte partium ſubiectiuarum,& ipſius ſubiecti. Amplius. fundamentũ illius opinionis eſt ruinoſum, ꝙ ſi partes ſubiectiuæ poſſunt demonſtrari,poſſet demonſtrari ſubiectũ eſſe,quia vnum eſt vtriuſq; eſſe,quia ſtat quod aliqua ſint eadem ſubiecto,& tamen ſunt rõne formali diſtincta,& per conſequens

G vnum ſub vna ratione erit notū, &
ſub alia ratione erit ignotum,& hoc
oñditur in q̄ pluribus caſibus. Nam
certū eſt,ꝙ primus motor prima for
ma,& primus finis ſunt idem ſubie-
cto,vt patet. 12. metaph. cō. 5. & 6.
vnde inquiritur eē primi motoris in
philoſophia,& per demſonem inue
nitur, & cognoſcit̃ ſub ratione qua
primus motor,ſed ĩ philoſophia na
turali,non cognoſcitur ſub ratione
qua eſt prima forma,licet idē ſit pri-
mus motor,& prima forma, Am-
plius ſtat in caſu notum eſſe aliquid
ſub ratione gñis, & tamen illud erit
H ignotum quo ad rationē ſpeciei, nā
quis ambigit quod oblata aliqua gē
ma alicui,quā prius non nouerit qđ
ſtatim cognoſcet illam ſub ratioue
gñis? ſciet.n.quod eſt gēma, aut la-
pis,ſed ignorabit vtrum ſit topacius
aut hyacinthus,licet in hoc idem ſit
in gñe & ſpecie,& econuerſo. poteſt
etiam in aliquo caſu contingere op
poſitum,videlicet, quod aliquid ſit
notum quantum ad rationem ſpe-
ciei,& ſit ignotum quo ad rationem
generis,nam.7.primæ philoſophię.
tex.com.28. Multa ſunt genera pro
xima ſpeciebus,q̄ tamen ſunt igno-
I ta quod ratione conuincitur. Nam
videmus ex equa, & aſino mulum
generari,nou tamen ex equa & ho-
mine aliquid generatur, quod qui-
dem non contingit niſi quod eſt ex
natura rei aliquod genus proximū
in quo cōuenit equus cum aſino, in
quo non conuenit cum homine. Et
ideo ratio illa nulla eſt, ſi idem eſt
eſſe partis ſubiectiuæ & ſubiecti, ꝙ
ſi pars poteſt demonſtrari in ſcien-
tia, ergo & ipſum totum, puta ſu-
biectum,quia ſtat aliquod medium
eſſe ad demonſtrandum id quod eſt
pars, quod tamen non demōſtrabit K
totum ſub propria ratione propter
cauſam aſſignatam. Dicam enim
quod licet idem ſit eſſe ſubiecti, &
partium ſubiectiuarum, iſtud tamē
eſſe poterat ratione qua eſt eſſe ſu-
biecti eſſe per ſe notum in ſciētia in
qua illud eſt ſubiectum. Et tamen
ſub ratione qua eſt eſſe partis ſubie
ctiuæ erit ignotum. Et confirmatur
quia de facto ita contingit,quia cer-
tum eſt, ꝙ ignis eſt pars ſubiectiua
ſubiecti ſciētiæ libri de cœlo & mun
do,& tamen ignem eſſe demonſtra
tur in.4.cœli & mundi.in tex. com.
32. Nec valet ſi dicatur ad hoc, vt L
quidam dicere conſueuerunt quod Replica.
ibi non demōſtratur ignem eſſe,ſed
demonſtratur quod locus ignis eſt
ſurſum, & ignem eſſe ſurſum non
ignem eſſe,quia eſt ſpecies, ſeu pars
ſubiectiua. Sed iſta rñſio deſtruit iu Impugnatio.
diciū Cōmen. qui vult ꝙ illa eſt de-
monſtratio ad ſpeciē ſubiecti quod
raro contingit in ſcientia,vbi expreſ
ſe Cōm.concedit aliquam partē ſu-
biectiuam in ſcientia poſſe demon-
ſtrari demonſtratione ſigni,licet il-
lud raro contingat. Non igitur ex
identitate eſſe vtriuſq;, videlicet ſu
biecti,& partis ſubiectiuæ contingit M
quod pars non poſſit demōſtrari in
ſcientia tanquam ex cauſa per ſe, nā
cum illa quæ per ſe inſunt de omni
ſint nunquam ne dum raro poſſet
accidere quod in aliqua ſcientia poſ
ſit demōſtrari aliqua pars ſubiecti-
ua. Dicamus igitur nos limitantes Opi. propria.
allegatam Auerro. authoritatem. in
ſecundo de anima. com. 27. & in. 6.
metaph. tex.com.primi, quod ha-
bet veritatem,vt in pluribus, tamen
quandoq; fallit,nam ſicut ea quæ à
natura ſunt,quædam ſemper ſunt,
quædam

A quædam vero ſicut frequenter, ex. 2. phy. cõ. 48. Siſr propoſitiones natu rales ſunt in hac dña, quia quędam ſunt ſemper veræ, & quædã ſunt veræ frequenter. Nã ex eo quod res ẽ aut nõ eſt, reddit oratio vera, aut falſa, vnde quando cõtingit quod partes ſubiectiuę ſunt p ſe notæ in ſcientia, tunc non demonſtrantur, & tũc idem eſt iudicium in hoc de partibus, & de ſubiecto, ſi autẽ contingat partes ſubiectiuas ignotas eẽ, & ſcĩa illa habet medium per quod poſſit illas demonſtrare, tunc in illa ſcientia poſſunt demonſtrari, ſed quia ra

B ro hoc cõtingit, & denominatio fit à ſuperabundanti, inde Auer. dixit ſpecies ſubiecti non poſſe demonſtrari meo iudicio. Et ne videamur dicere iſta gratis, adduco authoritatem Cõm. in. 2. de anima. nam poſteaquam dixerat in com. 27. ꝙ artifex non poteſt demonſtrare ſubiectum, neq; ſpecies ſubiecti, limitans dictum ſuum deinde in princ. com. 29. inquit. quia vult ponere hic numerum iſtarum virtutum ſecundũ, ꝙ artifex ponit ſubiecta ſuæ artis, non vult ponere niſi illud quod eſt manifeſtum per ſe, & dimiſit illa, quæ

C non ſunt manifeſta donec perſcrutetur de eis, vnde patet ꝙ multæ virtutes, ſeu potentiæ animæ ſunt, qui in lib. de anima demonſtrantur eẽ, ſicut eſt eſſe ſenſus communis, & eſſe intellectus agentis, & iſta eſt veritas. Sed tunc eſt alia ardua difficultas in via Auer. propter quid eſt cũ ſubſtãtiæ ſeparatæ ſint principia ſubiecti metaph. quod eſt ens inquantum ens, & ſecundum Auer. in ſecundo phy. com. 22. & 26. principia ſubiecti poſſunt demonſtrari in ſcientia demonſtratione ſigni, quare igi-

Ardua difficultas.

tur in ſcientia diuina ſubſtantię abſtractæ non demonſtrantur. Ad hoc omnes ante mea tempora quos ego viderim dixerũt quod hoc ideo contingit, quia ſubſtantiæ ſeparatæ cũ hoc qđ ſunt principia ſubiecti metaphy. ſunt ẽt partes ſubiectiuæ, & qa partes ſubiectiuę non poſſunt ſecundum Auer. demonſtrari, ideo dicunt quod non poſſunt demonſtrari. Sed iſta opinio nullo pacto ſtare poteſt in via eius. Nam ratio partis ſubiectiuæ non arguit per ſe ineuitabiliter, quòd aliquid in ſcientia nõ poſſit demonſtrari, vt ex iam deductis apparuit. Tum etiam quia data iſta ratione non eſſet omnimoda cõtradictio, nec eſſet ſimpliciter impoſſibile ſubſtãtias abſtractas poſſe demonſtrari, ſed ſolum ex parte qua ſunt partes ſubiectiuæ, ſed nõ ex parte qua ſunt principia, cuius oppoſitum ſuſtinet Cõm. in com. vltimo, primi phyſi. & in com. 3. octauo phyſicor. & in cõmen. 5. 12. diuinorum. vbi vult nullo pacto ſcientiam diuinam habere per ſe medium ad demonſtrandum eſſe ſubſtantiarum ſeparatarum. Amplius iſta opinio videtur concedere vnum impoſſibile, quia vult quod aliquid ſit pars ſubiectiua, & principiũ reſpectu vnius & eiuſdẽ ſubiecti quod videtur abſurdum. quia tunc idem eſſet principium ſuiipſius, quod eſt in fine abominationis, vt colligitur ex mente Philoſophi. in. 2. de anima. tex. cõ. 27. & eſt authoritas etiam beati Auguſt. in primo de trin. ca primo, vbi inquit. ꝙ nullus intellectus capit, vt idem gignat ſeipſum, ut ſit. Hoc autem deducitur, quia ſi ſubſtãtiæ ſeparatę ſunt principia entis ĩ ſua maxima cõitate, cum ſub tali ambitu

D Opi. aliorum

Cauſatio.

E

F

G ſint per vos ſubſtãtiæ ſeparatæ, quia ſunt partes iſtius entis. igitur erunt (Pō ꝓpria.) principia ſuimet. Et ideo dicimus nos iuxta viam eius in.7.metaph. ꝙ ſubiectum ſcientiæ metaph. eſt ens extra animam quod eſt diuiſuum in 10.prędicamenta, & quod diuiditur per potentiam, & actum, & per vnũ, & multa, vnde iuxta huiuſmodi tres diuiſiones diuiditur ſcientia diuina in tres partes, vt docet pulchre Auer. (Ens cauſatum ẽ met. ſubiectum.) in prologo ſuo ſuper.7.met. & iſtud eſt ens cauſatum, & iſtius entis ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt principia ſm formam, & finem, & ſm efficiẽs quo H quo modo, & nõ ſunt talis entis partes ſubiectiuæ, ſed bene ſunt partes entis in ſua communitate analogiæ ſm Auer. aut vniuocationis ſm Sco. Et hoc nullus ſanæ mẽtis negare poteſt, niſi proteruiendo contra veritatem. Dico tunc, ꝙ ratio Cõm. ſuper hoc eſt duplex. Prima eſt, quia ſubſtãtiæ ſeparatæ ſunt principales partes ſubiecti modo declarato, ſumendo ſubiectum ens inquantum ens in ſua maxima cõmunitate analogiæ, non autem ens, quod eſt ſubiectum in.7.8 & 9. & 10.metaph. quia illud eſt ens cauſatum, vnde iſta æquiuo- I catio, & multiplicitas multos decipit in illa arte, nam ſcientia illa, vt dicit Cõmen. in proœmio.7. & in com.1. 12.meta. diuidit' in duas partes: vna conſiderat de ſubſtantijs inſeparabilibus à materia: & alia cõſiderat de ſubſtãtijs abſtractis à materia, & iõ aliud eſt ens, cuius ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt partes, & aliud cuius ſubæ ſeparatæ ſunt principia ſm rem, aut ſaltem ſm rationem. alia autem ratio eſt ex parte medij, quia videlicet, non habet ſcientia diuina medium. Et animaduerte, ꝙ conſequenter loquendo in via Auer. iuxta prædictã K ſolutionẽ ſubtiliter dicere poſſumus ꝙ in illa parte in qua ſciẽtia diuina conſiderat de abſtractis ſubſtantijs ipſe ſubſtantiæ abſtractæ ſunt illius partis verũ ſubiectum, ſed totius partis præcedentis eſt ens inquantum ens, non in ſua maxima tranſcẽdentia, quia ſic eſt pure æquiuocũ, cum, vt ſic dicatur de affirmatione & negatione, & de ente in anima, & de ente extra animam, ſed vt ens ſumitur pro ente extra animã, quod per ſe diuiditur in decem prædicamenta, q̃a clarum eſt, ꝙ Ariſ. in fi.6.meta. abijcit à ſua conſideratione ens per acci- L dens, & ens in anima, vt patet. vnde nunquã memini Auer. dicere ſubãs abſtractas eſſe ſpecie ſubiecti meta. ſed dicit, ꝙ ſunt ſubiecta ſcientiæ diuinæ. Vnde ſubtilis Doctor in. q. de ſubiecto metaph. ſic attribuit Auer. & ita dicit Ant. And. & ſine præiudicio melioris ſentẽtię poſſet hoc probabiliter ſuſtineri. Quod ſi dicatur, (Obiectio.) quia tunc ſcientia diuina non eſſet ſcientia vna, quia non habet vnũm ſubiectum modo per Philoſophum primo poſter. ſcientia vna eſt vnius generis ſubiecti. Ad hoc reſpondet (Solutio.) per authoritatẽ Philoſophi, & Cõm. M in.4.met.com.2. vbi dicit, res.n. quę habent vnam ſcientiam non tãtum ſunt, quarum ſubiectum eſt vnũ genere, aut ſpecie dictum vniuoce, ſed quarum eſſe attribuitur vni fini, aut vni agenti, aut vni ſubiecto, ita ꝙ ex varijs cauſis vnitas ſciẽtiæ venari poteſt, vnde dicere poſſumus, ꝙ q̃a totalis ſcientia, quæ in metaph. tradit', tam deducit nos ad cognitionẽ primæ formæ, & primi finis, ad quæ in cognitione vltimata põt intellectus deuenire, ſic ſcientia illa vna eſt, vt

inquit

A inquit Auer.ex mēte Alex.ſuper pro logo.12.metaph.tamē primus modus dicendi magis cōis eſt,& illum teneo,ſed ſm appoſui ad excitādum intellectum. Reuertamur igitur ad propoſitum ꝙ ſecunda ratio cui innititur Auer.in.12.metaph.com.5. eſt,quia nullum medium aliud efficax ad probandum eſſe abſtractorū eſt,niſi via motus,& omnes rationes Auic.ad probandum in ſciētia diuina eſſe abſtractorum non pertranſeunt ordinem ſermonum probabilium,vt dicit Cōm.1.phyſi.com.vlt. & in.2.phyſi.com.22. Et in lib. de-
B ſtructio deſtructionum.in diſpu.4. in ſolutione.5.dubij.vnde ſi qua ratio adducitur in ſcientia diuina ſuper hoc,tota vis illius conſiſtit ſuper medio naturali,ſicut patet in.2.primæ philoſophiæ,in tex.com.6.vbi Ariſt.demonſtrat,ꝙ in genere cauſæ efficientis nō eſt proceſſus in infinitum,vbi totam illam rationē pertractat de motu,vt patet intuēti,vbi Cōm.ponit pulchrum documētum ibi com.6.dicens,& cōſideratio vl'is in omnibus cauſis in eo quod ſunt cauſæ eſt huius ſcientiæ. Et Ariſto. quāuis vtat̄ hic demonſtrationibus
C ſcientię naturalis,tamen inducit eas vniuerſalius,qm̄ quanto fuerit demonſtratio vniuerſalior,tanto magis erit proprior huic ſciētię,& Ariſ. obſeruat ſe in hac intētione.ſ.in inducendo demſones vl'es alio modo, q̄ in ſcientia naturali. Et hæc eſt cā in iteratione illarum demonſtrationum in hac ſcientia. Et ex illo loco patet ſolutio contra temerarios, qui dicunt Ariſt.fuiſſe malum meta phyſicum,quia maxima pars meta. conſtat ex rationibus naturalibus. Nō.n.vident dr̄iam inter illas rōnes

Cōtra modernos temerarios.

vt adducuntur in ſcientia naturali, & vt adducuntur in ſcientia diuina. De principijs autem ſubiecti,vbi illa principia fuerint latentia,& occulta,& ſcientia illa habet medium notius poſſunt per illud in illa ſcientia demonſtrari demonſtratione ſigni, ſicut prima materia,& primus motor quæ ſunt principia corporis mobilis,quod eſt ſubiectum in ſcientia naturali,nam per tranſmutationem ſubſtantialem demonſtratur eē primæ materię,& per motum localem demonſtratur eſſe primi motoris. D

Principia ſubti pn̄c demſtrari.

Si autem illa principia ſunt occulta, & habēt alia principia priora,& notiora: tunc per illa poterunt demonſtrari demonſtratione propter quid in ſcientia ſuperiori continēte ſubiectum illius ſcientię,ſicut eſt ſcientia ſubalternans cū ſubalternata,& iſta eſt doctrina Auer.in.2.phyſicæ auſcultationis.in com.22.vbi inquit, cum autem cauſæ ſubiecti artis habuerint cauſas priores,tunc demonſtratio illarum cauſarum erit p demonſtrationem ſimplr̄ in arte continente illam artē. Et erit etiam per ſignum ī illa arte,& hoc totum erit quādo cauſę ſubiecti artis latuerint. E
Sed dices,propter quid principia ſubiecti poſſunt demonſtrari,non autem ſubiectum? Ad hoc reſpōdetur ꝑpter quid ſubiectum eſt ſubiectū, & principia ſunt principia,eſt.n.de ratione ſubiecti quod ſubiciatur,& concedatur in ſciētia,vel quia eſt notum in ſe,vel quia ſumitur tāquam notū à ſcientia ſuperiori,in qua fuit probatum,ſed non eſt de rōne principiorum inquātum ſunt principia ſubiecti qd̄ concedātur eſſe in ſcientia,immo poſſunt eſſe quæſita,vbi latitant. Reſtat ſoluere argumenta F

Dubium.

Solutio.

G in oppoſitum adducta. Ad primum quod erat Antonij Andr. dico quòd illa maior rationis nõ eſt vera, quod omnis ſcientia vtitur, vel vti poteſt demonſtratione, quia nam in ſcientijs mathematicis ſemper procedimus à prioribus, & notioribus naturæ, & nobis, vt dicit Cõm. in. 1. phy. com. 2. & in. 7. meta com. 10. Amplius non ſufficit ad hoc qđ aliquid demonſtretur demõſtratione ſigni quod habeat effectum per quẽ poſſit demonſtrari, ſed requiritur ꝙ illud quod demonſtratur ſit occultũ, & nõ per ſe notum, neq; ſumptum

Solutio rationũ partis aduerſæ.

H tanquam notum, & quia ſubiectũ cuiuslibet ſcientiæ, aut vniuerſalis, aut particularis, vel eſt notum, vel ſumitur tanquam notum, ideo non poteſt demõſtrari in ſcientia in qua ſubiicitur. nam ad per ſe nota, vel ad illa quæ ſumuntur pro notis non eſt demonſtratio apud ſcientiam ſic ſumentem illa. Ad cõfirmationem reſpondetur, ꝙ illa non eſt oſtenſio demonſtratiua qua vtitur Ariſto. in principio libri elenchorum, ſed eſt exemplaris manuductio quæ nõ vſitatur in probando aliquid ſimpliciter occultum in ſcientia, ſed facit ali

I quam innuitionem, vnde vt ſupra dictum fuit, differentia magna valde eſt inter viam doctrinę, & inter diſciplinæ maneriem. Vbi animaduerte, ꝙ ſubiecta ſciẽtiarum ſunt in duplici, ſeu triplici differentia. quædam ſunt adeo nota, ꝙ propter ſui maximam claritatem, & euidẽtiam deſpiciuntur à ſcientia, vt dicit Ariſ. in primo poſter. tex. com. 25. Alia vero non ſunt adeo nota ſicut iſta, nec adeo ignota quod demonſtrari põt, ſicut ſunt res naturaliter ignotæ, ſed ſunt medio modo, & talia indigent aliqua innuitione, aut ſuadela, ſicut eſt via exempli, aut via ſyllogiſmi hypothetici per naturã, aut ſicut eſt via inductionis, & ſimilia. dicit enim Themiſt in. 2. poſter. cap. 11. loquens de ſubiectis ſcientiarũ, quia tum vt ſint, tũm quid ſint certum eſſe, & conſtitutum neceſſe eſt, nec alio mõ cognobiliora euadunt, quàm inductione, aut fide aliqua, aut periculo demõſtratione nõ euadunt. Vnde Ariſto. ſimilitudine, & exemplo perſuadet eẽ ſyllogiſmi ſophiſtici, nam ſic vt aliqui ſunt pulchri, & decori, alij vero non ſunt, ſed

Aliqua ſubiecta tenui probatione eſſe cõſidũtur.

K

L apparent eſſe & in rebus inanimatis aliquod eſt verũ aurum, aut argentũ, aliquod aũt apparet eſſe aurũ cũ nõ ſit, ita ĩ orationibus ſyllogiſticis idẽ contingit quod aliqui ſunt veri ſyllogiſmi, alij aũt cum nõ ſint vũr. patet ꝙ iſta rõ facit aliquam fidem, ſed non ſimplr̃ demõnſtrat, aut oñdit, vnde lucidiſſimus Themiſ. in. 1. de anima. ca. 24. Ego vero primum illud demiror eorum, qui hoc audẽt dicere quod arbitrantur exẽpla vim probationum habere, quum tamen exemplum ad faciendam fidem infirmiſſimum argumentum ſit. Et

M eodem modo dicendum eſt de rõne illa Priſciani in oſtendẽdo in libro conſtructionum orationem cõſtructam eſſe, qa eſt ſimilitudinaria manuductio, & non eſt vera demrõ ſigni. Ad aliud dico, ꝙ Auic. in. 6. naĩi ex eſſe operationũ aĩæ cognitio oſtẽdit eſſe animæ etiam cognitum per ſyllogiſmũ hypotheticum ꝑ naturam, qui non probat ſimpl̃r, ſed vſitatur in his ꝗ indigent aliqua innuitionẽ, nã in tali ſyllogiſmo antecedẽs eſt ꝑ ſe notum, & ꝯñs etiam, & tota illatio eſt per ſe nota, & iſta eſt clara

A clara mens,& reſponſio Auer. in.1. priorum.in digreſſione de ſyllogiſmo hypothetico, vbi inquit. & vlt per inductionem quã induximus apparet quod dixit Ariſt.in hac re apparentia manifeſta, quoniam iam manifeſtum eſt ex dicto noſtro, ꝙ multæ res ſcitæ per ſe ſicut eſt inuẽtio animæ, & alia ſunt quæ ſcimus per hanc viam oſtẽſionis. Et impoſſibile eſt,vt ſit vna & eadem via qua agatur ad ſtadium ſuper ſcita per ſe & ignota per naturam, & conſimilem ſententiã habet in ſecundo phyſic.in com. 3. Ad vltimum reſpondetur per interemptionẽ ſalua ſemper pace Aegidij, & Pauli, & aliorũ hoc aſſerentiũ. Nam intentio Ariſt. ibi non eſt diſputare contra negantes ſcire eſſe,aut contra negantes ſcire fieri de nouo, quia hoc pertinet ad diuinum non ad logicum, vnde Cõm in.3.cœli & mundi,in com 4. inquit.Diuinus debet loqui contra dicentem quod nihil eſt permanẽs, & fixum, ille autem negat ſciẽtiam eſſe,ſcĩam autem eſſe eſt ſubiectum logices,& diuinus,q defendit ſubiecta diſciplinarum particularium debet loqui cum eo. Amplius ſequeretur Ariſt.ibi petere principium. Nam initiũ illius diſputationis eſt illa vniuerſalis ꝓpoſitio.Omnis doctrina, & diſciplina intellectiua fit ex præexiſtenti cognitione, iſta autem præſupponit doctrinam, & diſciplinam eſſe,nam quæſtio compoſita ſemper præſupponit ſimplicem, & hoc erat probandum. Alia igitur eſt mens Ariſ.in illo ꝓlogo,vt dicũt Græci expoſitores, & eſt ꝓbare quę & quot oportet pręcognoſci in ſcĩa demõſtratiua,& in ipſa demonſtratione,ſicut poteris videre ſi placet.

Cõtra Aegid.Ro.& Pau.Venetum.

B

C

PROPOSITIO LIIII. D

Differentiæ vltimæ rerum non recipiunt magis, & minus.

RAtio eſt,quia vt Porphyrius in cap.de differentia loquens de differentijs ſpecificis inquit, ꝙ nõ recipiunt magis, neq; minus, ipſæ.n. ſunt quę vniuſcuiuſq; rationẽ complent. Eſſe aũt vniuſcuiuſq; vnũ & idem eſt,nec intẽſionem,nec remiſſionem ſuſcipiens. & eſt etiam ſententia Ariſt.in.8.meta.tex.com.10. vbi ſcribitur,ꝙ ſpecies entium ſunt ſicut numeri. & fuit propoſitio de mente Platonis,vt dicit beatus Thõmas ibi,& idem videtur ſentire Cõmen.12.metaph.cõ.2. Eſt etiam de mente ipſius Ariſt.5.meta.tex.com. 19.ſex ſemel eſt ſex,non eſt bis tria, neq, ter duo. ſubſtantia enim vniuſcuiuſq; ꝙ ſemel.vñ inde colligitur, ꝙ ſpecies rerum conſiſtunt in indiuiſibili ſicut ſpecies numerorum.nã ſicut non inueniuntur duæ ſpecies numerorum ab vnitate ęqualiter diſtantes, ita etiam non inueniuntur duæ ſpecies entium ęqualiter diſtantes à primo principio quod eſt prima,& ſumma vnitas. nam ſm Philoſophum.1.cœli & mundi, tex. cõ. 100. Cõicatum eſt eſſe, & viuere oĩbus,his quidẽ clarius,his vero obſcurius. Et Auer.2.cęli & mundi.cõ. 63. inquit diſtantię entium ſunt valde diuerſæ in hoc. Aſſimilantur ẽt ſpecies entium numeris in hoc,quia queãdmodum qualibet vnitate addita,aut remota variať ſpẽs numeri, pariformiter qualibet dĩa addita, aut ſubtracta variatur ſpecies diffinita. Sunt etiã ſpecies rerum ſicut numeri,quia ſicut ſpecies numerorum

Qũo ſpẽs, rerũ ſint numeri.

E

F

G non continent æquales vnitates, ita etiam ſpecies rerum non continent æquales perfectiones. Ratio autem eſt, quia genus non diuiditur in ſpecies, niſi per contrarias differentias. 10. meta. tex. com. 24. Talis autem oppoſitio contrarietatis ſm Philoſophum ibidem reducitur ad oppoſitionem quæ eſt ſm priuationem, & habitum, vt patet ibidem in tex. cō. 15. & per cōſequens differentia conſtitutiua vnius ſpeciei cōparatur ad oppoſitam, ſicut habitus ad priuationem, & per conſequens implicat, ꝙ ſint iſtæ differentiæ æqualis perfe-H ctionis, & ideo nulla via fieri poteſt, vt ſint duæ ſpecies ęque eſſentialiter perfectæ. Aſſimilantur etiam ſpecies entium numeris in hoc. nam ſicut minor numerus ꝯtinetur in maiori, ſic vna ſpecies īperfecta virtualiter continetur in maiori, & perfectiori. vegetatiuū enim cōtinetur in ſenſitiuo, ſicut trigonum in tetragono, vt dicit̄ in. 2. de anima. in tex. com. 31. Redeamus igitur ad declarationem propoſiti Theorematis, & dicamus, ꝙ differētiæ vltimæ rerum nō recipiunt magis, neq; minus qđ veritatem habet in ſubſtantijs, fallit I autẽ in accidẽtibus, ita gloſſat Cōm. in 8. metaph. in tex. com. 10. vbi inqt, ꝙ forma ſubſtantialis nō recipit magis, neq; minus. homo. n. nō eſt maioris humanitatis quàm homo. & ſi fuerit, erit ſm ꝙ eſt forma in materia. Nam ꝙ accidentia recipiāt magis, & minus clarum eſt, vt teſtatur etiam Porphyr. & Ariſt. in prædicamentis. De formis igitur ſubſtantialibus perfectis ſecundum ſe conſideratis vera eſt propoſitio. Dixi autem notabiliter de perfectis ad excipiendas formas elementales quæ ſecundum mentem Auer. in. 3. cœli & K mundi. in com. 67, intenduntur, & remittũtur, & ſunt quaſi mediæ inter ſubſtantiam, & accidentia: vt teſtatur Cōm. ibi propterea, quia ſunt valde propinquæ primæ materiæ. Dixi autem ſm ſe, propter verbum Auer. in quo dixit, & ſi fuerit erit ſecundum ꝙ eſt forma in materia, & eſt etiam in tex. vbi dr̄, & quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, nec quæ ſm ſubſtantiam, ſed ſi quidem cum materia. Et per hoc voluit intelligi materiales quaſdam, & accidētales diſpoſitiones, vnde ſuper Porphyrio dicit Commen. L ꝙ vnus homo nō eſt magis homo, q̄ alter homo, nec vnus eſt magis rationalis, quàm alter, niſi quis velit ꝑ rationalitatem intelligere rem accidentalem, à forma. n. ut in materia exiſtit fluunt potentię naturales, vel impotentiæ, vt dicit Magnus Alber. ibidem, ſecundū quas forma fit expeditior, aut minus expedita actionibus. Sed tunc eſt difficultas contra hoc dictum. nam ſi forma in ſe non recipit magis, & minus niſi ratione ſuarum potentiarū quæ fluūt ab ipſa forma, vt eſt in materia, tunc M ſequeretur quòd potētiæ naturales, quæ ſunt qualitates de ſecunda ſpecie qualitatis intenderētur, & remitterentur, quod eſt cōtra omnes Philoſophos. accideret. n. tunc ꝙ in ſecunda ſpecie qualitatis poſſet eſſe ꝑ ſe motus, quod negat Cōmen. in. 7. phyſic. com. 20. & eſt etiam contra Ariſt. in primo de anima. in tex. cō. 65. vbi ſcribit, ꝙ ſi ſenior accipiat oculum talem videbit vtiq; ſicut iuuenis, vbi expreſſe colligitur, ꝙ potentia viſiua iuuenis, & ſenis eſt in indiuiſibili conſiſtens. Et ſine dubio hoc

Limitatio propōnis.

A hoc uerum eſt, ꝙ neq; anima, neq; animæ potentiæ recipiunt magis, neq; minus ſm̄ ſe, ſed bene merito inſtrumenti, qa tales potētiæ vtuntur organo corporeo in quo eſt cōplexio, & compoſitio: & vnitas, & ſecundū ꝙ huiuſmodi diſpoſitiones ſunt meliores, aut deteriores. Complexio.n.recipit magis & minus. ut ſciunt theorici medicinæ, & vt ſic contingit vnam potentiam melius operari, q̄ alteram. unde quia complexio, & cōpoſitio organi viſiui eſt melius diſpoſita in iuuene q̄ in ſene, ideo dicimus iuuenē melius uide-
B re q̄ ſenex. Et ſic colligas etiam de intellectu qui in intelligendo depēdet a virtute cogitatiua, quę eſt virtus organica, ut patet. 3. de aīa. tex. com. 20. ꝙ ſecundū ꝙ organum cogitatiuæ habuerit meliorē complexionem & compoſitionē organo alterius, ſic contingit unum hominē eſſe melioris diſcurſus q̄ ſit alter homo. Ex quo infero ꝙ iuuenis eſſentialiter eſt melioris diſcurſus cæteris paribus q̄ ſit ſenex, qa æqualitas ſecundi modi, ut uoluit Princeps in prima Fen primi. doc. 3. in ca. de cōplexionibus, pręcipue reperitur in
C ętate conſiſtentiæ, quia illa eſt ętas pulchritudinis, tn̄ ſi uidemus ſenes præcipue in operabilibus melius diſcurrere, q̄ faciunt iuuenes, hoc eſt per accidens rōne diuturni experimēti ꝙ nō niſi longitudine temporis perficitur in nobis, & ideo dixit Iob, ꝙ in antiquis eſt ſapientia: & in longo tp̄e prudentia inuenitur. Vnde Ariſt. propter prędictam cauſam dixit. 6 ethicorū. cap. 9. ꝙ pueri, & iuuenes non poſſunt eſſe prudentes, vnde idem Ariſt. dixit. Non minus inhærendum eſſe ſeniorum opinio-

nibus ſine demonſtratione, quam D
demonſtrationibus ipſis præſertim in agibilibus, & factibilibus, in quibus requiritur experimētalis cognitio, quę non niſi longitudine temporis perficitur. Scotus autem & Ant. And. in hoc quęſito tenēt in. 8. met. in ſpeciali quæſtione de hoc, ꝙ quęlibet forma ſubſtantialis recipit magis & minus, vnde in quæſtio. 3. ita ſcribit Scotus ad quæſtionem ſuſtinendo quod ſuſcipit ad hoc notandum propter authoritates, ꝙ metaphyſicus hic in octauo loquitur. de forma, & differentia. ſecundum ꝙ pertinēt ad quidditatē rei, ſed quid- E
ditas abſtrahit à ſuppoſitis nō includens aliquid quod pertinet ad indiuidua, ſed ſuſcipere magis, & minus non competit quidditati ſecundum ſe conſideratæ, ſed vt eſt in indiuiduis ſecundum hoc differentia addita quidditati, ſic variat diffinitionē. Subſtantia ergo ſecundum ſpeciem in vniuerſali conſiderata, vt quidditas non ſuſcipit magis & minus, ſed in ſuppoſito. patet quia hoc indiuiduum perfectius habet naturā ſpecificam quàm aliud ſuppoſitum. Aliud etiam eſt notādum quòd aliter eſt in accidentibus, quam in ſub- F
ſtantijs, qa in ſubſtātia magis, & minus inducuntur mutatione indiuiſibili in accidentibus motu continuo, vnde ſic exponūt authoritatem Philoſophi in. 8. metaph. tex. com. 10. vbi dicitur, & quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, nec quæ ſecundum ſubſtantiam, ſed ſi quidem cum materia, ita quòd ly, ſi quidem, vel ē duæ dictiones, vt ſit ſenſus, ꝙ ſi forma ſpecifica habet magis, & minus, hoc quidem eſt cū materia, vel eſt vna dictio, & tūc ſen

Sco. in. 8. meta. q. 3. et Ant. Andreas ibidē. q. 7.

ſus

G non continent æquales vnitates, ita etiam ſpecies rerum non continent æquales perfectiones. Ratio autem eſt, quia genus non diuiditur in ſpecies, niſi per contrarias differentias. 10. meta. tex. com. 24. Talis autem oppoſitio contrarietatis ſm Philoſophum ibidem reducitur ad oppoſitionem quæ eſt ſm priuationem, & habitum, vt patet ibidem in tex. cõ. 15. & per cõſequens differentia conſtitutiua vnius ſpeciei cõparatur ad oppoſitam, ſicut habitus ad priuationem, & per conſequens implicat, ꝙ ſint iſtæ differentiæ æqualis perfe-

H ctionis, & ideo nulla via fieri poteſt, vt ſint duæ ſpecies ęque eſſentialiter perfectæ. Aſſimilantur etiam ſpecies entium numeris in hoc. nam ſicut minor numerus ꝯtinetur in maiori, ſic vna ſpecies ĩperfecta virtualiter continetur in maiori, & perfectiori. vegetatiuũ enim cõtinetur in ſenſitiuo, ſicut trigonum in tetragono, vt dicit̃ in. 2. de anima. in tex. com. 31. Redeamus igitur ad declarationem propoſiti Theorematis, & dicamus, ꝙ differẽtiæ vltimæ rerum nõ recipiunt magis, neq; minus qđ veritatem habet in ſubſtantijs, fallit

Limitatio propõnis.

I aũt in accñtibus, ita gloſſat Cõm. in 8. metaph. in tex. com. 10. vbi inqt̃. ꝙ forma ſubſtantialis nõ recipit magis, neq; minus. homo. n. nõ eſt maioris humanitatis quàm homo. & ſi fuerit, erit ſm ꝙ eſt forma in materia. Nam ꝙ accidentia recipiãt magis, & minus clarum eſt, vt teſtatur etiam Porphyr. & Ariſt. in prædicamentis. De formis igitur ſubſtantialibus perfectis ſecundum ſe conſideratis vera eſt propoſitio. Dixi autem notabiliter de perfectis ad excipiendas formas elementales quæ ſecundum mentem Auer. in. 3. cœli & K mundi. in com. 67, intenduntur, & remittũtur, & ſunt quaſi mediæ inter ſubſtantiam, & accidentia: vt teſtatur Cõm. ibi propterea, quia ſunt valde propinquæ primæ materiæ. Dixi autem ſm ſe, propter verbum Auer. in quo dixit, & ſi fuerit erit ſecundum ꝙ eſt forma in materia, & eſt etiam in tex. vbi dr̃, & quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, nec quæ ſm ſubſtantiam, ſed ſi quidem cum materia. Et per hoc voluit intelligi materiales quaſdam, & accidẽtales diſpoſitiones, vn L de ſuper Porphyrio dicit Commen. ꝙ vnus homo nõ eſt magis homo, q̃ alter homo, nec vnus eſt magis rationalis, quàm alter, niſi quis velit ꝑ rationalitatem intelligere rem accidentalem, à forma. n. ut in materia exiſtit fluunt potentię naturales, vel impotentiæ, vt dicit Magnus Alber. ibidem, ſecundũ quas forma fit expeditior, aut minus expedita actionibus. Sed tunc eſt difficultas contra hoc dictum. nam ſi forma in ſe non recipit magis, & minus niſi ratione ſuarum potentiarũ quæ fluũt ab ipſa forma, vt eſt in materia, tunc M ſequeretur quòd potẽtiæ naturales, quæ ſunt qualitates de ſecunda ſpecie qualitatis intenderẽtur, & remitterentur, quod eſt cõtra omnes Philoſophos. accideret. n. tunc ꝙ in ſecunda ſpecie qualitatis poſſet eſſe ꝑ ſe motus, quod negat Cõmen. in. 7. phyſic. com. 20. & eſt etiam contra Ariſt. in primo de anima. in tex. cõ. 65. vbi ſcribit, ꝙ ſi ſenior accipiat oculum talem videbit vtiq; ſicut iuuenis, vbi expreſſe colligitur, ꝙ potentia viſiua iuuenis, & ſenis eſt in indiuiſibili conſiſtens. Et ſine dubio hoc

A hoc uerum eſt, ꝙ neq; anima, neq; animæ potentiæ recipiunt magis, neq; minus ſm ſe, ſed bene merito inſtrumenti, qa tales potētiæ vtuntur organo corporeo in quo eſt cōplexio, & compoſitio: & vnitas, & ſecundū ꝙ huiuſmodi diſpoſitiones ſunt meliores, aut deteriores. Complexio. n. recipit magis & minus. ut ſciunt theorici medicinæ, & vt ſic contingit vnam potentiam melius operari, q̄ alteram. unde quia complexio, & cōpoſitio organi viſiui eſt melius diſpoſita in iuuene q̄ in ſene, ideo dicimus iuuenē melius uidere q̄ ſenex. B Et ſic colligas etiam de intellectu qui in intelligendo depēdet a virtute cogitatiua, quę eſt virtus organica, ut patet. 3. de aīa. tex. com. 20. ꝙ ſecundū ꝙ organum cogitatiuæ habuerit meliorē complexionem & compoſitionē organo alterius, ſic contingit unum hominē eſſe melioris diſcurſus q̄ ſit alter homo. Ex quo infero ꝙ iuuenis eſſentialiter eſt melioris diſcurſus cæteris paribus q̄ ſit ſenex, qa æqualitas ſecundi modi, ut uoluit Princeps in prima Fen primi. doc. 3. in ca. de cōplexionibus, pręcipue reperitur in C ętate conſiſtentiæ, quia illa eſt ętas pulchritudinis, tñ ſi uidemus ſenes præcipue in operabilibus melius diſcurrere, q̄ faciunt iuuenes, hoc eſt per accidens rōne diuturni experimēti ꝙ nō niſi longitudine temporis perficitur in nobis, & ideo dixit Iob, ꝙ in antiquis eſt ſapientia: & in longo tpe prudentia inuenitur. Vnde Ariſt. propter prędictam cauſam dixit. 6 ethicorū. cap. 9. ꝙ pueri, & iuuenes non poſſunt eſſe prudentes, vnde idem Ariſt. dixit. Non minus inhærendum eſſe ſeniorum opinionibus ſine demonſtratione, quam D demonſtrationibus ipſis præſertim in agibilibus, & factibilibus, in quibus requiritur experimētalis cognitio, quę non niſi longitudine temporis perficitur. Scotus autem & Ant. And. in hoc quęſito tenēt in. 8. met. in ſpeciali. quæſtione de hoc, ꝙ quęlibet forma ſubſtantialis recipit magis & minus, vnde in quæſtio. 3. ita ſcribit Scotus ad quæſtionem ſuſtinendo quod ſuſcipit ad hoc notandum propter authoritates, ꝙ metaphyſicus hic in octauo loquitur de forma, & differentia ſecundum ꝙ pertinēt ad quidditatē rei, ſed quidditas abſtrahit à ſuppoſitis nō includens aliquid quod pertinet ad indiuidua, ſed ſuſcipere magis, & minus non competit quidditati ſecundum ſe conſideratæ, ſed vt eſt in indiuiduis ſecundum hoc differentia addita quidditati, ſic variat diffinitionē. E Subſtantia ergo ſecundum ſpeciem in vniuerſali conſiderata, vt quidditas non ſuſcipit magis & minus, ſed in ſuppoſito. patet quia hoc indiuiduum perfectius habet naturā ſpecificam quàm aliud ſuppoſitum. Aliud etiam eſt notādum quòd aliter eſt in accidentibus, quam in ſubſtantijs, qa in ſubſtātia magis, & minus inducuntur mutatione indiuiſibili in accidentibus motu continuo, F vnde ſic exponūt authoritatem Philoſophi in. 8. metaph. tex. com. 10. vbi dicitur, & quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, nec quæ ſecundum ſubſtantiam, ſed ſi quidem cum materia, ita quòd ly, ſi quidem, vel ē duæ dictiones, vt ſit ſenſus, ꝙ ſi forma ſpecifica habet magis, & minus, hoc quidem eſt cū materia, vel eſt vna dictio, & tūc ſenſus

Sco. in. 8. meta. q. 3. et Ant. Andreas ibidē. q. 7.

G ſus eſt ſi quidẽ cum mã. in inferioribus indiuiduis, quæ reſpectu eius ſunt materialia. vnde nulla eſt materialitas in quidditate, vt quidditas eſt, quia vt ſic abſtrahit ab omni cõditione materiali, & indiuiduali. Et pro hac opinione facit articulus Pariſiẽſis, qui dixerit, ꝙ anima Chriſti in puris naturalibus nõ eſt nobilior anima Iudæ, error. Et Henricus de Gãdauo ante Scotum tenuit in prolixa. q. in. 4. quolibet. q. 15. qua quęrit, vtrũ forma ſubſtantialis recipiat magis & minus, ſicut & accidentalis, & loquendo de forma vna gene-

Opi. Hẽri de Gãd. in quol. 4. q. 15.

H re quęlibet talis recipit magis, & minus. De forma autẽ vna ſpecie loquendo ſemper in formis materialibus nulla in genere ſubſtantiæ dicitur ſecundum magis aut minus, niſi fuerit aliqua quæ ſecundum rationem ſuam ſit naturæ indeterminatæ, nam reprobatis varijs, & diuerſis modis de cauſa intenſionis, & remiſſionis in formis, ipſe determinat ꝙ nullus ſpecialis modus eſt niſi vnicus, ſcilicet quòd natura rei non exiſtit in termino, ſed nata eſt hẽre in ſe aliquã latitudinem alicuius magnitudinis, & ſm illam di-

I citur ſecundum magis, & minus, & ideo ꝙ ſecundum aliquas formarũ dicitur magis, & minus. huius cauſa eſt natura, & eſſentia formarum in ſe. ſecundum illas enim quę conſiſtunt in indiuiſibili, & non ſunt natæ habere magis & minus, in ſua eſſentia nihil dicitur magis, neq; minus, & ideo ſi forma humanitatis, aut animæ rationalis ſit talis inter oẽs formas ſpecificas ſubſtantiæ, quod non conſiſtit in indiuiſibili, vt participabilis ſit ſm gradus à Chriſto ſm vnum gradũ, & ab alijs hominibus ſecundum alium gradum. bene verum eſt, ꝙ anima Chriſti in natura ſua nobilior eſt, & ſuperior in gradu naturæ, q̃ anima Iudæ. Vel forte vt inquit, eſt alius modus ſecundum quem hoc poteſt contingere quem fatetur ſe ignorare, & ſubdit, & propter illam eandem rationem qua in formis ſpecialiſſimis ſubſtantię non eſt ſecundum eos magis, vel minus niſi in forma humana, vel anima rationali. iuxta hoc quod determinauit quondam Epiſcopus Pariſienſis, cuius ſententiæ non contradico, ſimiliter neq; in alijs quæcunq; ſint &c. Sic igitur patet, ꝙ iſti viri gene- K

raliter tenent in formis ſubſtantialibus eſſe magis, & minus ſecũdum prædictum modum. Auer. vero ſolum in formis elementalibus. Cõmunis tamen opinio tenet in via Ariſt. ꝙ formæ ſubſtantiales perfectæ non recipiunt magis, neque minus, nec in ſe, nec vt ſunt in ſuis indiuiduis, quia tunc in eis poſſet eẽ motus. nam vt inquit Cõm. in. 3. phyſicor. com. 4. motus nihil aliud eſt, quàm generatio partis poſt aliam illius perfectionis ad quam intendit motus donec perficiaẗ, & ſit in actu, & illa ratio poniẗ ab Auic in. 3. ſufficientiæ ſuæ cap. 1. quod incipit: Ponemus fundamentum. dicit. n. ꝙ in ſubſtantia non eſt motus, quia non eſt magis, neq; minus. Opinio etiã Peripateticorum tenuit, ꝙ in talib' formis ſubſtãtialibus ſpecialiſſimis ſit ęqualis participatio à ſuis indiuiduis. participatiõe. n. ſpẽi pſes hoĩes ſunt vn' hõ, ſine aliquo diſcrimine, vt teſtatur ipſe Porphyr. inquit. n. in cõmunitatibus differentię, & ſpeciei, quod cõe eſt vtrique æqualiter participari, homine. n. ęqualiter participari- L

opi. cõis.

M

A ticipant particulares homines, & rationali differentia. & priſci eã Theologi ante deciſionem reuerendi Pariſienſis Epiſcopi hoc tenuerunt. vnde Grego. in 21. moralium exponens illud Iob. 31. Nunquid non in vtero fecit me qui, & illam operatus eſt, dicit ſic. Magna eſt virtus humilitatis conſiderata æqualitate conditionis. omnes nanq; homines ſecundũ naturam æquales ſunt, ſed accidit diſpenſatorio ordine, vt quibuſdã prælati videantur. ſi ergo a mente deponimus ꝙ temporaliter acceſſit inuenimus citius quod naturaliter ſum⁹. Si enim apud ſeipſum deſcendit de

B virtute culminis citius planitiem inuenit naturalis æqualitatis. nam oẽs hoĩes natura æquales genuit homo quippe animalib⁹ irrationalibus, nõ aũt cæteris omnibus hominibus natura prælatus eſt. tñ quicquid ſit de hoc, in hoc me ſubmitto Romanę eccleſiæ: vnum ſcio ꝙ illa opinio Peripatetica non eſt, vnde. 3. meta. t. cõ. 11. In indiuiduis non eſt hoc prius, & illud poſterius. Sed Auerr. in via ſua habet vnam præcipuam difficultatem, propter quid eſt ꝙ cum ſecũdum ipſum formæ ſubſtantiales elementorum cum intenſionem, & re-

Difficultas contra Auer.

C miſſionem ſuſcipiant, non ſic autem eſt de figuris ipſorum cum ſint accidentia. Hanc aũt difficultatẽ Com. iſto modo euadere conatur. 3. cœli, & mundi. in c. 67. dicens, Dicemus ꝙ figuræ ſunt ex qualitatibus aſſociatis formis ſubſtantialibus perfectis in hoc, quod non recipiunt diuiſionem, & ideo caret motu alteratio nis, vt dictum eſt in 7. phyſi. vt patet ibi in text. com. 15. & 16. Sed tunc contra Auer. inſurgit maior difficultas, quia propter eandem cauſam &

Sol. Auer.

obiectio.

formæ elementales non debent recipere diuiſionem; quia per Philoſophum. in. 5 phy. tex. com. 10. in ſubſtantia non eſt motus. Amplius ſequi videtur ꝙ forma ſubſtãtialis elementi ſit minoris raritudinis, & perfectionis, q̃ figura quæ eſt qualitas in eis, nam quod intendantur, & remittantur habẽt ex ſua imperfectione propter multum vicinari naturæ materiæ, vt inquit in 8. phyſi. cõ. 82. & tunc ſi figura non intẽditur neq; remittitur, quia ĩ hoc aſſociatur formis ſubſtantialibus perfectis. ergo vt ſic figura videtur eſſe magis eleuatã a natura materiæ, & ab imperfectione, per conſequens q̃ ſit ipſa forma ſubſtantialis elementi, quod nullus ſani capitis fatetur. Ad hoc dicendum puto, ꝙ ſenſus Auer. talis eſt, ꝙ figuræ aſſociantur. id eſt aſſimilantur formis ſubſtantialibus perfectis, quòd quemadmodum illæ non recipiunt diuiſionem ſecundum magis, & minus, ſic nec figuræ. vnde author ſex principiorum in ſimili dicit, ꝙ ſubſtantię, qualitatibus in quantitate magis, & minus, nõn conuenit. quoniam ipſarum impoſitio in termino eſt vltra quem tranſgredi impoſſibile eſt, qualitates autem in quantitate appellat qualitates de quarta ſpecie, vt eſt forma vel circa aliquid conſtans figura, vt etiam dicit Auerro. in quarto phyſic. cõmẽ. 18. vbi dicit quòd Ariſtote. in. 7. declarauit ꝙ motus alterationis non inuenitur in prædicamento qualitatis, niſi in genere qualitatis paſſiuæ ſecundum tactum, guſtum, & viſum. nam iſtæ qualitates recipiũt, magis, & minus, & non eſt ita de qualitatibus quæ ſunt in anima, & inanimato, & in qualitate quę eſt ſecũdũ quã-

D E Solutio. F

❡ quãtitatem.& per qualitates.n.quæ ſunt in anima,& animato intellexit qualitates de prima ſpecie qualitatis,quæ ſunt habitus,& diſpões, & per qualitates ſm quantitatem qualitates de quarta ſpecie, & ita etiam dicit in.7.phyſi.in com.15, & eſt ēt ſententia Boethij in prędicamentis. in hoc igitur conuenit figura cũ forma ſubſtantiali perfecta, ꝙ ſm rõnem formalem eſſentia earũ conſiſtat in termino,& in indiuiſibili. vnde Ari.dicit ĩ ꝑdicamentis aſſignãs rationem quare qualitates in quantitate,vt triangulus,vel quadrangu-
H lus,& hmõi non ſuſcipiũt magis,& minus,dicit.quæcunq;.n.diffinitionẽ trianguli,vel circuli recipiũt ſiſr trianguli,vel circuli ſunt. Ex hoc tñ non licet inferre, ꝙ figura ſit perfectius,& magis ens,ꝙ̃ forma elementalis, nam ꝑdicamentum qualitatis recipit magis & minus.prædicamentum aũt quantitatis non recipit magis,neq; minus,vt dicit Ariſt.in prędicamentis,ſimiliter relatio ſm plurimum ſui magis & minus non recipit,& tñ non dicimus prædicamentum qualitatis eſſe minoris ratitudinis eſſendi,ꝙ̃ prędicamentũ quanti-
I tatis,cũ quantitas inſequatur mãm, & qualitas formã,aut ſaltem nõ eſt minoris ratitudinis,ꝙ̃ ſint illæ relationes quæ non recipiunt magis,& minus.nam vt inquit Cõment. 12. meta.cõ.19.relatio eſt debilioris eẽ alijs prędicamentis,ita ꝙ quidam reputauerunt ipſam eẽ ex ſecundis intellectis,vnde licet in genere ſubſtãtiæ formæ,quæ non recipiunt magis neq; minus, ſint perfectiores, ꝙ̃ formæ elementales quę recipiũt magis,& minus ſm Cõm. tamen comparando formã vnius prædicamenti ad formam alterius prædicamen- K
ti. Ex hoc non licet vſr hoc inferre, immo ſi recte ſpeculatus fueris inuenies, ꝙ in formis eiuſdem prædicamenti in prędicamentis accidẽtium hoc gñaliter locum non habet.nam certum eſt, ꝙ in qualitatibus tertiæ ſpeciei in quibus eſt motus alterationis eſt reperire magis & minus,vt ſunt qualitates tangibiles. qualitates autem de quarta ſpecie non recipiunt magis neq; minus. nullus autem ſanæ mentis diceret qualitates quartę ſpeciei,ex eo ꝙ non recipiũt magis,neq; minus eſſe maioris entitatis,& perfectionis, quàm qualita- L
tes tangibiles, cum illæ non ſint de virtutibus actiuis,ſicut neq; quantitas in qua fundantur,vt dicit Cõm. in quarto phyſicæ auſculta. in com. 84. quãtitas non eſt de potẽtijs actiuis,ſed ſequitur potentias actiuas, & operationes earum.Calidum,& frigidum,immo Ariſt.omnem realem tranſmutationem, & alterationem in iſtis generabilibus inuentam reducit ad iſtas quatuor primas qualitates contrarias,quibus mediantibus fit actio,& paſſio. Non bene igitur inferebatur,ꝙ figura cum ſit ac- M
cidens,& non recipiat magis & minus,forma autem elementi recipit, ergo eſt magis ens,& perfectius ens, ꝙ̃ forma elementi. nam perfectio in formis ex operationibus earum innotuit à ſigno philoſophis, ſicut dicit Cõm. in.6.diſput.in lib.deſtruct. deſtruct.in ſolutione ſexti dubij,vbi inquit,ꝙ Philoſophi ſumpſerunt ſignum ſubiecti ex paſſionibus, ſicut ſignum formæ repererunt ex actionibus, impoſſibile.n.eſt ꝙ actio , & paſſio ab vna,& eadem natura procedãt. Manifeſtum eſt aũt ꝙ forma elę-

A elementi longe nobiliores operationes habet, ꝙ figura: tum quia facit hoc aliquid qđ nõ facit figura, tũ ẽt quod eſt principium effectiuũ principale motus localis intrinſecum in ipſis elementis Nam Commenta. in 1. cœli & mundi. in com. 17. inquit declarando deſcriptionem grauis, & leuis ibi poſitas: & intelligendum eſt ex deſcriptione grauis, & leuis naturam quæ eſt innata ad mouendũ ad medium vel a medio. f. habitum & formam, ex qua procedit hæc operatio, etſi hoc nomen grauitas, & leuitas nõ dicantur vulgariter niſi ex ac-

B cidente. Sed tunc iterum inſurgit noua difficultas in via Auerro. nam figura eſt de accidentibus terminatis. talia autem inſequuntur formã, vt patet in. 1. cap, de ſubſtantia orbis, & ideo mirabile videtur ꝙ cauſa ad quam conſequitur aliquid recipiat magis, & minus, & ſuus effectus non recipiat magis & minus. Niſi eſſet ꝙ accidẽtia terminata ſunt a forma tanquam a fine, ſed ſunt ab agente tanquam a cauſa efficiẽte. quia agẽs dans formam dat accidentia concomitantia formam mediante tamen forma. ab agente autem; & forma ac-

C cidentia emanãt ſm ꝙ ſunt apta nata emanare, & ideo ſi forma eſt intẽſionẽ recipiens, & remiſſionẽ figura ꝟo nõ ẽ capax intẽſionis, & remiſſionis forma illo mõ, & figura diuerſo mõ erit ab agente. Accedit etiam ꝙ figura in elementis non eſt eſſentialiter ſicut in cœlo, ſed eſt accidentaliter, quia in eis intendebatur receptio multarum figurarum cum eſſe elementorum eſt propinquius ad eſſe primę materiæ, quam ad eſſe formę, ſed corpus cœleſte eſt ẽcontrario, qa ſuum eſſe eſt propinquius formis, vt

Alia difficultas.

Solutio.

dicit Com. in. 2. cœ. in cõ. 22. Eſſta enim de ſe infigurata ſunt, ſicut mã de informis eſt, ſed recipiunt figurã per accñs, videlicet rõne continẽtis, vt dicitur in 3. cœli, & mundi in tex. cõ. 67. & ideo nõ valet ſi forma ſubſtantialis eſſtis intenditur, & remittitur, ergo & figura, quia non eſt de accidentibus eſſentialiter concomitantibus formam elementariam, ſed per accidens modo declarato. D

PROPOSITIO LV.

In ſpecie atoma eſt comparatio.

FAmoſa eſt propoſitio, & colligitur ex mẽte philoſophi in 7. ph. t. cõ. 29. & 31. vbi inter alias conditiones requiſitas in vera comparatione addit ꝙ debet eſſe vnius naturæ, vnde dicit in genere latitare equiuocationes. Veritatẽ aũt hẽt propõ de phyſicã comparatione. de tali. n. loquitur Philoſophus ibi. illa. n. requirit vnitatem naturæ, ſpecies autem uere vna natura eſt, nã ſpecies cõpletiue ſumitur teſte Porphyrio in ca. de dfia, & teſte Philoſopho in 7. primæ philoſophiæ te cõ. 43. ab vltima dfia ſeu vltimo actu qui vnus eſt vere in natura, ſed genus nõ ſumitur ab aliqua vna forã in nã uere exñte, ſed ſolũ ſm rõnem. Nõ. n. eſt aliqua forã realis in nã per quã hõ eſt aĩal; alia ſm rẽ ab illa per quã hõ eſt hõ, omnes tñ hoĩes cum ſint vnius ſpẽi conueniunt in forma quæ coſtituit ſpeciem; quia quilibet hẽt animam rationalem, ſed non eſt ĩ homine, & equo, & aſino, aliqua aĩa cõis quæ cõſtituat aĩal præter illã aĩam, ꝙ cõſtituit hoĩem, & ꝑter illã quæ cõ ſtituit æquũ aut aſinũ. Nã ſi ita eſſet, genus vtiq; phyſicæ eſſet vna nã. Et in eo poſſet fieri cõparatiões. vñ luciſſimus E F

mus Themiſt.in.1. de anima. ſuper 8.tex. vbi Ariſt.inquirit vtrum diffinitio de anima inueſtiganda ſit vna vnitate generis ſicut animal, aut ſit vna ſm ſpeciem inquit. Neq; parũ refert hoc an illo modo diffinias.genus enim,aut mera notio eſt ſine euidentia ſoliditateq́ue aliqua,ſed ex tenui ſub obſcuraq; ſimilitudine ſingulariũ collecta,aut penitiſſime nihil,aut quam ſingularia multo poſterius.at ſpecies natura quædam eẽ amat,& forma nam ratio hominis ſimul atq; iugata materiæ ẽ, homo fit.& propter hoc Boethius bene di-

H xit, ꝙ ſpecies eſt tenuis ſimilitudo ex indiuiduis collecta,& genus longe magis tenuis eſt ſimilitudo ſpecierum.hic igitur Ariſto. ſm phyſicam ratione loquutus oſtendit phyſicas cõparationes eẽ in his,quę ſunt eandem naturam participantia, & quia ſpecies ſpecialiſſima vnam naturam,& vnam formam realem importat,iuxta illud Porphyrii,participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo,ideo in tali ſpecie phyſicæ comparationes fiunt,& ideo Ariſto.vult ibi ꝙ motus localis non eſt

I comparabilis motui alterationis, nec motus localis rectus comparari debet motui circulari,quia nõ ſunt eiuſdem ſpeciei. Ex quo aduerte quomodo infinita argumenta ſophiſtarum ſolita fieri.5.&.6.phyſi. de vnitate,& diuerſitate motuum, & de continnitate ac de contrarietate ſoluuntur,quia ſunt argumenta imaginaria ſecundum mathematicã conſiderationem procedentia, non ſecundum phyſicam conſiderationem. nam comparant mot⁹ rectos circularibus, & imaginantur graue moueri per chordam,& aliud

Contra ſophiſtas.

moueri per arcum,& quærunt vtrũ

K iſti motus deſcenſus ſint eiuſdẽ ſpeciei,& imaginantur aliquid moueri duobus motibus, videlicet motu lineæ gyratiuæ,quæ mouetur circũdando columnam,& ex motu puncti ſup linea taliter mota, & ſic imaginantur lineam helicam, & infinita ſimilia,quæ ſunt intricamenta intellectus,& nullius roboris,neq; momenti ſunt in philoſophia. omnia enim hoc fundamento ſoluuntur, quia tales caſus non ſunt admittendi in philoſophia naturali. male aũt & praue diſputat mathematicus cũ

L naturali per regulam Ariſt.in.1.poſterio.analiticorum,vnde tene mente hoc fundamentum,& confirma p authoritatem Auer.in.1.cęli & mũdi,in c.5.vbi Ariſt.diffinitiones motuũ circularis, vꝫ & recti proponit dicẽs,ꝙ motus circularis eſt qui eſt, circa medium.motus autem rectus eſt vel a medio,vel ad medium. inquit enim,quod tales diffinitiones ĩtelliguntur de motibus ſm ꝙ ſunt motus naturales ſenſibiles,& in corporibus motis natura,non violentia.per hoc enim excipiũtur omnes motus imaginarij, ſicut eſt motus

M puncti,& lineæ, & ſicut ſunt motus corporum mathematicorum,& excipiuntur omnes motus artificiales.

Vnde propoſita propoſitio veritatem habet ſm phyſicam comparationem.fallit autem ſm logicam cõſiderationem.nã in genere poſſunt fieri comparationes ſm logicum, quia ille ſolum conſiderat vnitatem conceptus ſm rationem:non autem conſiderat vnitatem formæ ſicut naturalis.vnde Ariſt. in prædicamentis comparat ſpecies,& genera ad primas ſubſtantias. Fallit etiam ſm mathe-

Summa totius limitationis

A mathematicam conſiderationem, quia propoſitiones mathemeticæ ſunt fundamenta imaginationis, vt dicit Com.in.3.phyſi.com.60.vnde motus ſpecie differentes poſſunt inuicem comparari ſm imaginariã comparationem.ſic enim comparari poteſt rectum circulari.gloſſa eſt Auer.in.7.phy.comm.29.nam geometra dicit ꝙ linea recta eſt breuiſſima,quæ duci poteſt inter duo puncta. Fallit etiam ſm conſiderationem diuinam, quia ſcientia diuina eſt ſcientia v'lis,& conſiderat ens in-
B quantum ens, & quæ illi inſunt, vt ſic.& ideo ille habet conſiderare omnem comparationem ſub rationibus tranſcendentibus,& generalib9, vnde diuinus comparat ſubſtantiã ad accidens in ente quod eſt vnum analogice dictum ſm viam antiq̃. quod non dicit aliquam naturam, aliam a natura ſubſtantiæ, & aliam a natura accidentis, ſicut dicit Cõmen 10.meta.com.8.contra Auic. &.12.meta.commẽ.19.&.20.ens.n. per prius dicitur de ſubſtantia, quã de accidente.vnde dicit metaphyſicus,ꝙ ſubſtantia eſt magis ens, quã
C accidens,& verius ens. nam ſm philoſophum.7.meta.tex.com.2.&12. meta.tex.com 3.accidentia nõ ſunt entia, niſi quia entis. vnde Auer.7. meta com.2.inquit in principio cõmenti cum declarauit ꝙ hoc nomẽ ens ſignificat ſubſtantiam, & accidẽtia ſubſtantiæ,quæ ſunt nouẽ prædicamenta.intendit declarare, ꝙ hoc nomen ens principaliter, & ſimpliciter ſignificat prædicamentum ſubſtantiæ ſecundario, & determinate, ſcilicet relatiue ad ſubſtantiam, alia prædicamenta accidentium quę nõ dñr eſſe,niſi quia accidunt enti, qđ eſt ens per ſe.Similiter etiam in ſcientia diuina comparari poſſunt gene- D
ra accidentium inter ſe, vt dicamus, verbi gratia ꝙ prædicamẽtum qualitatis eſt magis ens,quàm prædicamentum quantitatis. Similiter Cõmen.12.meta.com.19. comparat ꝓdicamentum relationis reliquis prædicamentis dicens, ꝙ eſt debilioris eſſe oĩbus aliis prædicamentis.

PROPOSITIO LVI.

Priuatio cognoſcitur per habitum.

PRopoſitio iſta colligitur ex.3. de anima tex.com.25.vbi Commen.declarat ꝙ v'r omnes priuatio-
nes non cognoſcuntur niſi per con- E
traria,iuxta textum ſ.per cognitionem habitus,& per cognitionem defectus habitus, & ita eſt de ſenſibus ſicut de intellectu.quemadmodum enim viſus comprehendit obſcuritatem per comprehenſionem defectus lucis,ita intellectus comprehendit priuationem per comprehenſionem defectus formæ.vnde Ariſt.in 7.primæ philoſophiæ tex.com.23. inquit.Contrariorum modo quodam eadem ſpecies eſt, priuationis
enim ſubſtantia,ſubſtantia illa quæ F
oppoſita eſt,vt ſanitas infirmitatis. illius enim abſentia cognoſcitur infirmitas.vnde ratio alterius oppoſiti eſt quodammodo rõ, & ſubſtantia priuationis cui illa forma oppoſita eſt.vnde per rationem formæ cognoſcitur forma,& priuatio formæ alio tamen & alio modo, quia ꝑ formam cognoſcitur ipſamet forma, ſed per abſentiam formæ cognoſcitẽ priuatio eius. Pro quo animaduerte ꝙ ſicut in tranſmutatione reali, alterum cõtrariorum ſufficiens eſt fa-

cere

G cere abſentia,& præſentia mutationem,vt dic. Ariſt.in.1.phy.te. com. 68.nam forma quæ eſt contrarium principium reſpectu priuationis,ſui præſentia ſufficit in generatione, & ſui abſentia ſufficit in corruptione, ſic imaginari debes ꝙ forma per ſui ſpeciem ducit in cognitionem ſui,& per ſui abſentiam ducit in cognitionem ſui oppoſiti,ſic ſubſtantia priuationis eſt quoquo modo ſubſtantia formæ oppoſitæ, & iſta eſt dña, vt dic.Com.7.meta. com. 23. inter contraria quæ ſunt in materia, & inter contraria quæ ſunt in anima, qa

H anima recipit formas cōtrarias, qm̄ formæ contrariæ in anima quodāmodo ſunt eadē forma, & hoc erit ſm ꝙ eſt manifeſtius de eis, nō quia congregantur in anima duæ formę contrarię in ſimul,quemadmodum non congregantur extra animam, qm̄ eſſe alterius eſt corruptio alterius,& corruptio alterius eſt generatio reliqui, in quibus verbis videtur Commen. manifeſte contradicere ſibi ipſi,quia prius dixit ꝙ anima recipit contraria,quia formæ contrariorum in anima quodāmodo ſunt

I eadem forma.demum dicit ꝙ cōtraria ſimul nō ſunt,nec in anima, nec extra animam,quia generatio vniꝰ eſt corruptio alterius,& econtra.

Expō verborum. Ideo nota ꝙ ſubtiliter loquitur Cōmē.ſi bene aduertis, quia contraria inquantum contraria nullibi ſimul eſſe poſſunt,quia ex ſuis rōnibus formalibus ſunt incompoſſibilia. vnde licet anima recipiat ſimul ſpecies cōtrariorum,tñ ſpecies contrariorum non ſunt contrarię,ſicut ſunt formę contrariorum contrariæ, vt exiſtūt in materia. vnde videmus ꝙ in eodem puncto in potentia viſiua eſt ſpecies albi,& nigri, & ita in ſenſibꝰ

K interioribus,& in intellectu, quia ꝙ contrariantur in materia non oportet ꝙ ſint contraria in anima; quia anima recipit ſimilitudines rerum, non autem rerum materiale, ſicut cera recipit ſimulacrum characteris aurei aut ferrei, non autem recipit ferrum,aut aurum.proprium enim ſenſus eſt eſſe ſuſceptiuum formæ ſine materia,& multo magis intellectus. vnde.3.de anima.tex. com.38. lapis non eſt in anima,ſed ſpecies lapidis,vnde intellectus dr̄ locus ſpecierum.3.de anima.text.com. 6. &

L Commen in lib.deſtruct.in ſolu.18 dub.inquit,quęlibet forma duobus modis habet eſſe,videlicet eſſe intelligibile qn̄ comprehenditur ſeparata a materia ab intellectu,& eſſe ſenſibile,videlicet idquod habet actualiter in materia.v.g. lapis ſine dubio formam habet materialem extra animam,& ali m formam , quæ eſt intellectio,& comprehēſio facta in anima,prout anima rōnalis capit eā ſeparatam. vnde ſi ſpecies contrariorum in anima eſſent cōtrariæ, vtiq; ſimul eſſe non poſſent. vnde cū opiniones de contradictoriis ſint con-

M trariæ,ſimul in anima eſſe non pñt, vt patet.4.meta.tex.com.9. & ideo dixit Comm.ꝙ ſi anima recipit contraria hoc eſt ſm , quod eſt manifeſtius de eis,hoc ē dictu,ꝙ vnum cōtrariorum manifeſtius redditur per cognitionem alterius contrarii. nō quod contraria quatenus cōtraria ſimul eſſe poſſunt.nec in anima, nec extra animam,ſed in anima hoc cōtingit ꝙ anima in cognitione vniꝰ cōtrarii iuuatur per cognitionē alterius,vt patet.2.cœli & mundi. tex.c. 40.vbi dr̄ ꝙ contraria ſenſibiliora ſunt

A ſunt inuicem poſita, ſed vnum contrarium in materia exiſtens impeditur, & corrumpitur ab alio, & in hoc eſt differentia. vnde contrariorum mos eſt, vt magis appareant ſenſui, quàm res non contrariæ, eo quòd vnumquodq; contrariorum ſe mutuo oſtendunt atq; inſinuant, vt dicit Comm. in paraphraſi, ſuper. 2. cœli ſup tex. c. 40. Si igitur anima ſimul recipit ſpecies contrariorum, propter hoc non dicitur recipere cõtraria ſimul, quia ſpecies contrariorum non ſunt contrariæ, forma igitur per ſe ducit in cognitionem ſui

B directe, ſed per abſentiam ducit in cognitionem ſuæ priuationis. ſic rectum enim idem iudex eſt ſui, & obliqui, vt dicitur. 1. de anima tex. cõ. 85, ſic etiam eadem eſt ſubſtantia priuationis, & oppoſiti, quia priuatio propriam ſpeciem non habet.

Priuatio qñq; ẽ notior habitu.

Aduerte tamen ꝙ licet ita ſit, tamen cõtingere poteſt in aliquo caſu priuationes notiores eſſe nobis aliquibus habitibus propter noſtrum modum intelligendi qui eſt tempori, & continuo obnoxius, vnde. 7. meta. tex. com. 10. multoties debiliter

C nota, & parum aut nihil entis habẽt attamen ex male quidem noſcibilibus ipſi, aut noſcibilibus, quæ omnino noſcibilia noſcere tentandum, vnde patet ꝙ motus, & priuationes, & accidentia non ſunt tantę ratitudinis, ſicut ſunt ſubſtantię rerum, & tamen ſunt magis nota, quantũ ad noſtram primam cognitionẽ, quæ ortum habet a ſenſibus, quàm ſubſtantiæ rerum, quia talia ſunt magis ſenſata, quia talia cadunt ſub ſenſu tãquam ſenſibilia per ſe, vel vt ꝓpria, vel vt communia. ſed ſubſtantia non ita ſenſibilis eſt, ſed per accidens, & ſi ſentitur hoc non eſt niſi a ſenſibus hominis inquantum hominis, vt voluit Com. in. 2. de. anima, & propter hoc licet priuatio cognoſcatur per habitum, tamen poteſt cõtingere priuationem quandoq; notiorem eſſe aliquo certo habitu. vt de Auer. 8. phy. com. 27. vbi Ariſto. diffinit quid ſit mouens per ſe, per negationem motoris per accidẽs inquit, & fecit hoc, qm̃ illud quod eſt per accidens eſt notius illo quod eſt per ſe, & ideo accidit in quibuſdam locis deſcribere habitum per negationem priuationum. Propoſita igitur propoſitio ꝙ priuatio cognoſcitur per abſentiam formæ, vera ẽ vtplurimum, tamen vbi accidit priuationem notiorem eſſe forma, tũc per negationem priuationis deducimur in cognitionem formarum. & ſic vt dicit Dionyſius in lib. de diuinis nominibus de deo magis cognoſcimus quid nõ eſt, quàm quid ſit. nam vt ſcribitur. 2. meta. text. com. 1. ſicut ſe habet oculus noctuæ ad lucem diei, ſic ſe habet intellectus aĩæ noſtræ ad ea quæ manifeſtiſſima ſunt in natura.

D

Cõ. 63. & 65.

E

Aduerte etiam qđ contingere poteſt, ꝙ aliqua diffinitio data per priuationem aliquam, magis notificat ſubſtantiam diffiniti quàm data per habitum oppoſitum, & hoc in caſu quo priuatio eſt magis naturalis rei deſcriptæ, quàm habitus cui opponitur illa priuatio. ſicut contingit in diffinitionibus elementorum grauium, & leuium, quarum quædam dantur per motum, & quędam dant̃ ꝑ quietem, vt patet. 4. cœli & mun. nã graue diffinit̃ per motum ſic, graue eſt qđ mouet̃ ad mediũ, & diffinit̃ etiã per quietem. videlicet, graue eſt qđ

F

G quieſcit ſub omni corpore, videlicet graue ſimpľr. Siľr leue diffinitur p motum, & eſt illud quod mouetur a medio, & diffinitur per quietem. videlicet leue eſt, quod quieſcit ſupra oĩa corpora. & Com. 4. cœli, & mundi. com. 26. vbi inquit. & iam deſcripſit ſuperius graue, & leue alia deſcriptione. & eſt quod graue eſt illud, quod moueť ad medium, & leue, quod moueť a medio. Sed hæ deſcriptiones, quas modo dixit magis appropinquant veritati, quia mot⁹ non accidit eis, aut a medio, aut ad H medium, niſi poſt violẽtiam. quies autem leuis ſupra omnia corpora, & grauis ſub oĩbus corporibus eſt eis naturaliter, & ideo iſta diffõ magis demſ̃at naturas eorum, & in iſtis diffinitionibus in loco dr̃iarum accipiuntur actiones ꝓueuientes ab eis, cũ dr̃iç lateant. Patet igr̃ ꝙ qes quç eſt priuatio motus magis notificat naturas cõtrorum, quàm motus qui eſt tanquam habitus.

Cõtra Albertũ. s. Thom. & Aegid. Intelligere etiam qđ eſt optima operatio magis quieti comparať q̃ motui. 1. de aĩ. 48. & 7. phy. 20. Iam igiť vides qũo famoſitas ꝓpõnum multos decipit etiã illuſtres, & magnos viros. vnde ex hoc Albert⁹ I cognomẽto magnus, & diuus Tho. & Ægid. Ro. in hoc cum reuerentia pp prædictam cãm defecerũt. nam Alber. ponit corp⁹ mobile nõ quieſcibile eſſe ſubiectum, & Ægid. cũ diuus Tho. ens mobile.

ADDI. Pro opinione Alber. facit authoritas Com. 8. phy. com. 23. vbi dicit ꝙ motus ẽ notior, quo ad nos, quiete, quia motus eſt habitus, & quies eſt priuatio, & iõ dicere oĩa moueri eſt minus exire a via nãli, quã dicere oĩa quieſcere, licet vtrunq; ſit falſum. ſed dic tu, ꝙ ad rõnem formalem duo requiruntur, & notitia, & K vĩtas, quia autem motus non omnia comprehendit, oportet addere. quietem etiam, & licet motus ſit notior, tñ ẽt quies eſt per ſe nota, vt patet. 8. phy. 22. & 23. Quare autẽ nõ ponunt mobile, & quieſcibile nõ ſatiſfacit rõ quam dicunt, quia quies eſt priuatio, quia licet priuatio ſit, tñ eſt ſenſibile commune ſicut motus, vt patet. 2. de anima. te. com. 64. vnde Ariſt. in. 8. phyſic. in tex com. 22. inquit, omnia igitur quieſcere, & huius rationem quærere dimittentes ſenſum, infirmitas quædã eſt in L intellectus. & infra tex. com. 26. cõtra negantes quietem ſicut erãt illi, qui omnia ponebant in motu dicit. Sed de hoc quidem intendere, & quærere rationem eorũ, quæ dignius habem⁹, quàm ſi rationis indigerem⁹, eſt hominis male iudicãtis, quid eſt melius, & peius, & credibile, & non credibile, & principium, & nõ principium. & Auer. ibi in com. dicit, ꝙ iſta opinio contradicit ſenſui, & oĩs opinio cui contradicit ſenſus, nõ eſt bona opinio. apparent enim hic res quæ mouentur in rei veritate, & iudicat ſenſus pręciſe eas moueri in rei M veritate pp congregationem quinque ſenſuum in teſtimonio econtrario ei, quod apparet ſenſui viſus, qđ ei apparent aliqua moueri, quæ nõ mouentur. Patet etiam ꝙ hoc commune eſt etiam de quiete, ꝙ per cõgregationem omnium quinq; ſenſuum poſſumus percipere aliqua eẽ quieſcentia. Amplius Ariſt. nõ dubitauit ponere quietem in diffõne naturæ, quæ eſt de primis principiis ſuppoſitis in ſcientia naturali, & conceſſis non demſ̃atis, vt eſt ſnĩa philoſophi.

A ophi.2.phy.tex.com.6.& late probatur contra Aui.per Auer. ibidem in com.3. vnde cum diffinitio naturæ cõis ſit ſuperioribus,& inferioribus debuit poni motus,& quies præſertim,φ quies in ſimplicibus & mixtis,quæ mouentur ad motum ſimplicis dominantis in eis ſit magis naturalis q̃ motus,quia motus non cõpetit illis,niſi qñ paſſa ſunt violentiam.ſic corpus,quod eſt vře ſubiectum dr̃ habere rõnem cõem nãlẽ oĩbus,quies aũt eſt magis naturalis aliquibus corporibus,quàm motus, vnde Auic.in hoc melius loquutus

B eſt in primo ſuæ meta.dicens,φ ſubiecta ſcientiæ naturalis ſunt corpo- Auicen. ra mota,& quieſcentia. Aut longe melius diximus nos in ſpeciali quæſtione noſtra de hoc,φ corpus naturale eſt ſubiectum adæquatum inquantum natura,quæ eſt rõ formalis eſt principium motus &, quietis.

PROPOSITIO LVII.

Semper propter quod unumquodq; tale,& illud magis eſt.

C Vulgata paſſim auctoritas, & ẽ Ariſt.in.1.poſte. analyticorũ. Et in ea etiam concordat ſcĩa diuina pp vĩtatem conſiderationis. nã vt ſcribit Com.in.1.phyſi.com.35. logica vſitatur in ſcientiis duobus modis, aut ſm φ eſt inſtĩm diſtinguens verum a falſo,& hic eſt modus proprius:aut ſm φ declarata in ea accipiuntur pro maximis in deſtruendo,aut conſtruẽdo aliquid,& iſta conſideratio cũ vſitat in artib' pticularib' eſt nõpropria.in arte aũt vři.i.in prima philoſophia eſt propria. Ratio aũt eſt, quia circa eadẽ verſantur iſtæ ſciæ cõmunes, vt dic. Ariſto.in.4.primæ philoſophiæ. in D tex.com.4 & hoc etiam eſt de mente Auer.in.7.meta.com.2.vnde ſub aliis verbis eadem ſnĩa ſcribitur ab Ariſt.in.2.meta.in tex.com.4.vnũquodq; eſt maxime tale pp φ aliis ineſt vniuocatio. Et licet quàm- Limitatio plures inſtantiæ adducantur ab au- propõnis. ctoribus ſcribentibus in lib.poſt.nihilominus iſto modo ĩtelligitur videlicet. Quotieſcunq; fuerit aliqua diſpoſitio recipiens magis, & minus denominans formaliter cauſam, & cauſatum,& competit cauſato propter cauſam,ſemper per prius,& ſimpliciter dr̃ de cauſa, & per poſterius, E & ſm quid dr̃ de cauſato. vnde Cõmen.8.phy.com.77.inquit. Horũ autem de quibus nomen dr̃ ſm prius & poſterius,& ſimpľr, & ſm denoĩationem,illud de quo dr̃ prius eſt cã eius de quo dr̃ poſterius.& in.7.meta.com 3.inquit,eſt declaratum, φ cum plura cõicant in eodem nomine,& quoddam dignius quibuſdam illud quod eſt dignius illo nomine eſt cã cæterorum,& diſpõ cæterorũ ad cauſalitatem eſt, ſicut diſpõ illorum in illo nomine. hoc idem ſcribit infra ibidem in com.7. & in 8. met.etiam in com.7. Et aduerte φ F iſto modo intellecta propoſitio eſt V ſr hẽt veritatẽ propoſitio. vſr vera,& tenet in oĩ genere cauſæ, quia iſtæ notæ reduplicationis propter φ,& ſm φ & cõſimiles, poſſunt importare vnumquodq; genus cauſæ,ſicut ſcribit Ariſto.in.5.meta.in tex.commẽ.23.quòd tot modis dicitur ſm ſe,quot modis dicitur cauſa.vnde tenet in genere cauſæ formalis.& eſt exemplum.7.met.&.8. vtrobiq; in text. com.7.compoſitũ eſt in actu,& forma eſt in actu,& cõpoſitum eſt in actu pp formã, ergo:

G ſorma eſt magis ens in actu, quàm
compoſitum. Manifeſtum eſt autē
ꝙ compoſitum non eſt in actu pro
pter formam niſi ī genere cauſę for
malis. nam vt inquit lucidiſſi. The.
in. 2. de anima cap. 6. & eſt ſuper ex
poſitione. 7. text. Nempe forma ta-
metſi in materia producitur, non tñ
ipſi materię forma eſt, ſed eius ꝙ ex
duabus facultatibus conditum eſt.
Siſr ſi arguatur iſto modo, compoſi
tum eſt in potētia, & materia eſt in
potentia, & compoſitum eſt in potē
tia, propter materiam; igitur mate-
ria eſt magis ens in pōa, quā com
H poſitum. Manifeſtum eſt aūt ꝙ iſta
rō tenet in genere cauſæ mālis, quia
compoſitum nō eſt in potentia pp
materiam, niſi pp cām materialem.
nam tametſi materia ſit mā formæ
non tñ eſt cā formæ, ſed compoſiti,
vt dicit Auic. in. 5. ſuæ meta. Siſr
veritatem habet propoſitio aſſum-
pta in genere cauſæ efficientis. ſic. n.
procedit rō Ariſt. in. 1. poſter. dum
arguit principia eſſe magis ſcita, ꝙ̄
concluſiones, quia concluſiones nō
ſunt ſcitæ, niſi pp principia ſcita. nā
vt inquit Linconienſis, & ſcientia ꝑ
miſſarum in aīa vr̄ gignere ſcientiā
I concluſionis. Tenet etiam in ge-
nere cāæ finalis, vt ſi amamus diui-
tias, & felicitatē, & diuitias amamus
pp felicitatem, ſequitur ꝙ lōge ma-
gis amamus felicitatem, quàm diui
tias. Notabiliter aūt appoſui in li
mitatione iſtius propoſitiōis, ꝙ di-
ſpoſitio illa in qua fit cōparatio de-
bet eſſe talis quod recipiat magis, &
minus. nam vt ſcribit Auic. in. 6. tra
cta. ſuæ meta. cap. 3. iam putatur, ꝙ
in pleriſq; cātum eſt minus in eſſe,
quam ſua cā in eadem intentione ſi
ipſa intentio fuerit talis, vt recipiat
magis & minus. Et ideo pp defectū K
iſtius conditionis non valet, homo
eſt reſibilis, & animal rationale, eſt
riſibile, & homo eſt reſibilis propter
animal rationale, igitur animal ra-
tionale eſt magis riſibile, quàm ho-
mo. nam teſte Porphyrio in com-
munitatibus generis, & proprii, pro
prium æqualiter dicitur de his quo
rum eſt proprium. Dixi etiā quòd
requiritur quòd talis diſpoſitio in
qua fit comparatio formaliter de
nominet tam cauſam, quàm etiam
cauſatum, & ideo non valet, homo
eſt ebrius propter vinum, igitur vi-
num eſt magis ebrium, nec valet, L
terra eſt calida ꝑpter ſolem, igitur
ſol eſt magis calidus quàm terra.
Dixi tertio requiri quòd illa deno-
minatio competat cauſato propter
cauſam, quia ſi aliūde ſibi adueni-
ret illa denominatio quàm à cauſa,
manifeſte pateret regulam nōn ha-
bere locum.

PROPOSITIO LVIII.

Augmentatio præſupponit alterationem.

ADuerte vt inquit Auer. 1. cœli
& mundi. commen. 22. vnde M
extrahitur præſens auctoritas, om-
ne augmentabile eſt alterabile, &
non conuertitur. Et inquit ibidē
quòd augmentatio & diminutio ſu
muntur tribus modis. Aut ſecun
dum augmentum verum, & dimi-
nutionem veram, & hoc eſt tantum
in plantis, & animalibus. Aut ſecū
dum alterationem, vt accidit aquæ,
& aeri cum inſpiſſantur fiunt mino
ris quantitatis, & dum rareſiunt, fiūt
maioris. Tertius modus eſt ſecun-
dum accumulationē, & hoc inueni
tur

Augmēta tio, & diminutio ſumuntur tripliciter

Intellect° ppōnis.

A tur in mineris,& in corporibus conſimilium partium,& inuenit etiam in elementis,& eſt vt ſuper rem addantur aliqua alia extrinſeca,& continuētur cum prima. Intelligitur igitur propoſita propoſitio de augmento inuento in phyſicis corporibus,fallit enim de augmento imaginario inuento in rebus mathematicis. Gloſſa eſt Ariſt.in prædicamētis.nam quadratū creuit, vt inquit, circumpoſito gnomone nulla præexiſtente alteratione. Et habet locum de vera augmentatione, quæ fit in plantis,& animalibus.nam ta-
B lis requirit præuiam alterationem, ſicut ſcribit Commen.1.de generatio.& corrupt.in com.38. talis autē eſt augmentatio proprie dicta.Augmentatio vero ſecundo modo eſt idem ꝙ rarefactio in qua nō aliquo extrinſeco appoſito fit maius, ſed p ſolam alterationem.raritas enim,& denſitas ſunt rerum qualitates inſequentes calidum & frigidum,vt dic. Commen.in.7.phyſi.com.15.& dicitur tranſumptiue augmētatio. vnde Commen.4.phy.com.63.inquit
C quia Ariſt.ibi dicit.contingit autē, & denſari non in vacuum, ſed propterea,quia ea quæ inſunt illabuntur,vt aqua colliſo aere cui ineſt, & augmentari non ſolum ingrediente aliquo,ſed ex alteratione, vt ſi ex aqua fiat aer.Commē. dicit ꝙ iſtud augmentum dicitur tranſumptiue, quia augmentum in rei veritate nō eſt niſi in animato,& per aliquid extrinſecum. Augmētatio etiam tertio modo ſumpta quæ fit per accumulationem eſt trāſumptiue dicta, quia in vero augmento ꝗlibet pars aucti,eſt aucta. Et Aduerte ꝙ in vero augmento, quod inuenitur ſolū

In vero augumento requiruntur plures motus.

in viuentibus concurrunt plures, & diuerſi motus.vt declaraui in quæſtionibus miſcellaneis in propria qōne de motu augmēti.vnde Auer. in.2.de anima.in com.50. ſcribit ꝙ ſermo de nutrimento & augmento nō perficitur niſi in pluribus libris. In libro enim de genera. & corrup. determinatum eſt motus augmenti & diminutionis.In meteoris autē determinati ſunt modi calorum, & modi actionum,vt decoqui,& aſſari. Et in lib.de anima determinatus eſt primus motor in iſtis motibus. Et in libro etiam de aīalibus determinatum eſt quot ſunt inſtra iſtius virtutis in vnoquoq; aīali. Et qūo completur actio p ipſa in vnoquoque eorum,& per quot membra, & qūo ſeruiunt illi illa membra. Et qualis eſt proportio eorum in iſta actiōe adinuicē, vñ oportet ferè vidiſſe totum negotiū phyſicū q voluerit diſtīcte loq de hac mā.& hoc ē in cā,ꝙ ppauci reſolute ſcripſerūt in hoc iuxta illud Ariſt.in.1. de gene.& corru.te.cō.7.Ad pauca reſpicientes de facili enunciant. E

Loca in quibus completur ſermo de augmento.

PROPOSITIO LIX. F

Potentia ſuperior poteſt quicquid poteſt inferior, & nobiliori modo.

VEra eſt ꝓpō in potētiis ꝗ ſunt eiuſdem ordinis in ſubalitate eo mō quo vegetatiuū eſt in ſenſitiuo,ſicut trigonū ī tetragono. vnde aīa vegetatiua ꝗ cōſtituit plantā in ſpecie,in brutis euadit pōa aīæ ſenſitiuæ,nam aīa ſenſitiua eſt ꝗ reponit brutū in ſpecie, & vegetatiua nō eſt diſtincta aīa in brutis, ſed euadit potētia ſenſitiuæ, & vt eſt potētia virtualiter

G tualiter cōtenta in aīa ſenſitiua operatur oēs actiones quas operatᶜ aīa plantæ. & nobiliori modo, quia aīa plantæ nutrit, auget, & generat plantam, ſed vegetatiuum in brutis vegetat, auget, & generat aīal. In his aūt quæ non ſunt eiuſdem ordinis in ſubſtantialitate propō locum nō habet. nam non eſt dubiū apud philoſophos, ꝙ aīa eſt nobilior virtus, quàm forma elementi, & tñ in corpote animato non pōt ſupplere vicem elementi, quia in iſtis oportet ſm viam cōem formaliter eſſe eſſ̄nta, & ſilr aīa eſt ſuperior virtus, quā
H ſit corpus, nō tñ aīa pōt ſupplere vicem corporis, & forma eſt ſuperior mā, & non poteſt ſupplere vicē materiæ. Silr comparādo potētias materiales potentiis abſtractis locū nō habet ꝓpoſitio formaliter loquendo. nam nō valet hō generat, ergo intelligentia gñat. Amplius ēt ī intelligentiis in quibus eſt diuerſitas ſm perfectionem veritatem non habet ꝓpō ſm Peripateticos nam certum eſt, ꝙ intellectus poſſibilis eſt ignobilior intellu agente, vt teſtatᶜ
I Ariſt. in. 3. de anima. in te. com. 19. Semper enim honorabiliꝰ eſt agēs patiente, & principium materia. vñ vt ſcribit ibi Auer. intellectus poſſibilis eſt infimus in genere abſtractorum, & tamen intellectus poſſibilis intelligit iſta materialia, & ſingularia, nam intellectus in propoſitione vniuerſali ītelligit infinita, & tñ intellectus agens nō intelligit aliquid eorū q̄ ſunt hic, vt dicit Com. ibidem. Quòd ſi inſtes, ꝙ tunc vr̄ intellectum poſſe perfectiorem eſſe intellectu agente. Ad hoc rn̄det lucidiſſimus Them. in 3. de anima. cap. 45. Etenim intellectus agens ab

Vel potiꝰ qñ pōi in teriora ſua nā recedit, & cū ſit media alteriꝰ extremi ſubit rōnem.

iūctior a materia quā intellectus potentiæ. quamobrem iſ ſemper intelligit id quod maximè eſt, & ꝙ maxime forma exiſtit, & ꝙ longiſſime ab omni priuatione informitateq; abeſt talis ipſemet eſt, ſeipſum ergo intelliget, atq; hic eſt cuius ſubſtantiam merito actum vocauimus, & q̄ proprie ſeparatus eſt. Et q̄ui neq; illum innexum potentiæ continet. K

Nec eo tñ imperfectior videri dēt q̄ is qui contraria, & priuatiōnes intelligit. non. n. numero rerū q̄ ſciūtur perfectio, aut præſtantia corrogatur, ſed pondere, nec qui plurima intelligit. idem ēt pluris eſt, ſed qui meliora nobilioraque nouerit. & Auer. 3. de aīa. com. 36. inquit. Ex eis comprehendētibus, quæ nō ſunt admixta materiæ, quod cōprehendit minus perfectū cōprehendit magis perfectū, ſed non econtrario. nā intellectus poſſibilis ex hoc, quod intelligit ea quæ ſunt hic, quæ ſunt potentia intellecta, multomagis intelligit abſtracta, quæ ſunt actu intellecta, ſed non conuertitur, quia Deus, & intelligentiæ ſuperiores nō intelligunt ſm ipſum ea quæ ſunt hic, ꝙ qūo ſit ītelligēdū infra dicā. L

PROPOSITIO LX. M

Principium in cognitione eſt finis in operatione, & principium operationis eſt finis in cognitione.

Colligitur iſta propoſitio ex. 2. phy. te. com. 89. & ex. 7. meta. tex. com. 23. vnde elicit eam Com. & magis dearticulate habetur in. 3. ethic. com. 6. vbi de proceſſu conſiliatiuo loquitur. Veritatem autem habet ꝓpō ī operabilibus ſicut ſunt actiones

Limitatio ꝓpōnis.

A actiones & factiones. nam vt dicit Ariſt. 3. ethic. com. 6. vbi docet qũo ſit, & fiat proceſſus conſiliatiuus, q̃a videlicet non conſiſtit in quocũq;. nullus enim dicitur conſiliari de aliquo ſicut inſipientes. ſed ſicut illi, q̃ ſm rõnem conſiliantur, nec dr̃ aliquis conſiliari de rebus neceſſariis, & de rebus æternis, vt de curſu ſiderum, nec ꝙ diameter non ſit commenſurabilis coſtæ quadrati, nec de his, quæ vtplurimũ facit, & in pr̃ãte nr̃a non ſunt, vt de planta, & de ſiccitate, nec de his, quæ ſunt a fortuna vt de theſauri inuẽtione, nec vl̃r de

B omnibus rebus humanis, quæ in poteſtate noſtra non ſunt aliquis conſiliatur. nullus enim Lacedęmonius conſultat qũo reſpublica Athenarũ bene ſit legibus inſtituenda, & null' etiam conſultat de fine, ſed fine præſuppoſito tanquam principio conſulit de his, quæ ſunt ad finem, & p̃cipue circa ea quæ vt frequentius accidũt, & ſunt incerta qũo eũadũt, & indeterminata ſunt. Nam medicus non conſulit an ſanũ faciat, nec orator an perſuadeat, nec gubernator Reipublicæ, an bene ciuitatẽ inſtituat, nec vniuerſaliter aliquis arti

C fex de fine deliberat, ſed poſito fine quemadmodum ad illum perueniatur conſiderant, & ſi per plura videtur poſſe fieri, per quod illorum facillime, & optime fiat perquirunt, ſi vero per vnum quemadmodum ꝑ illud fiat, & id rurſum per quod donec deueniant ad primam cauſam, ꝙ in inuentione vltimum eſt. qui enim conſultat videtur quærere ac reſoluere prædicto modo quemadmodum diagramma. Et hanc eandem ſententiam in exemplo clariſſimo enunciauit in. 7. meta. in tex. cõmen. 13. vbi declarat qũo ſanitas, q̃ eſt in materia fit a ſanitate ſine materia, fiet enim ſanitas ab aliquo intelligente, vt inquit iſto modo, quoniam ſanitas hæc neceſſe eſt ſi ſanitas erit hoc exiſtere, puta regularitatem, ſed ſi hoc calorem. Et ita ſemper intelligit donec vtique adducat in hoc, ꝙ ipſe volet vltimum facere. Deinde iã ab hoc motus factio vocatur ad ſanandum, quare modo quodam accidit ex ſanitate ſanitatẽ fieri, & domum ex domo, ſine materia materiam habentem. medicinalis enim eſt, & ædificatiua ſpecies

D

E ſanitatis, & domus, dico autem ſubſtantiam ſine materia, quod quid erat eſſe. Gñonũ vero & motuũ, hęc quidem intelligẽtia vocatur, illa vero factio. quę quidẽ a principio, & a ſpecie intelligentia. Quæ vero ab vltimo itelligẽtiæ factio. Vbi imaginatur Ariſt. ꝙ in ſanitate quæ producitur ab arte concurrunt duo motus, & generationes, vna eſt motus animæ, & eſt illa inquiſitio, & excogitatio, quæ fit ab anima medici, ſeu illa conſultatio, & talis incipit a ſpecie ſanitatis apprehẽſa. illa enim

In ſanitate artificiali ſunt duo motus.

F eſt principium ſanitatis, quæ producitur in corpore ſicut dicit, medicus enim in illo motu conſiliatiuo præſuppoſita ratione ſanitatis videlicet ꝙ ſanitas eſt æqualitas calidorum, frigidorum, humidorũ, & ſiccorũ. iſto modo diſcurrit. qñ vult aliquẽ ſanum facere videlicet, ſi ſanitas inducenda eſt cum ſanitas ſit æqualitas. oportet igitur talem æqualitatẽ fieri, & ſi talis æqualitas debet induci, oportet calorem induci, & ſi calor debet induci medicina calida eſt exhibenda. Et iſtud eſt vltimum in motu cõſilij a quo tanq̃ a prĩcipio.

G quod poteſt facere extra medic' incipit. vnde ad iſtum motum conſiliatiuum ſequitur, motus ſecundus realis, & executiuus, qui appellatur factio, & iſte motus ſecundus habet pro initio illud, qđ fuit finis, & terminus in primo motu metaphorico qui fuit motus conſiliatiuus, & iſte ſecundus motus procedit retrogrado modo, & terminatur ad ſanitatem in eſſe reali, quę in primo motu fuit principiũ, & ſic ſanitas, quæ eſt finis motus, qui eſt factio producitur a forma ſanitatis, quæ fuit principium in motu intelligentiæ. Et

H in hoc eſt differẽtia inter iſtos duos motus, quia motus intelligentiæ, ſeu conſultationis, vt loquitur Ariſ. in ethicis fit per viam diſſolutionis, quia ille proceſſus eſt reſolutiuus incipiendo a poſteriori aſcendendo ꝑ ordinem ad prius, quia id quod eſt poſtremũ, in opere eſt primũ principium in cognitione. Secundus autem motus qui ē executiuus, ſeu factiuus in compoſitione conſiſtit, quia vt inquit Auer. ī com. iſte motus incipit ab vltimo in diſſolutio-

I ne, & eſt compoſitio, quia in tali ſecundo motu ſanitas, quæ erat in aīa ordinatur ad eſſe ſecundæ ſanitatis, quę eſt extra animam: vnde dicit & intendebat, ꝙ eſſe ſanitatis quæ eſt in anima eſt in compoſitione ad eē ſanitatis, quæ eſt extra animam. Et hoc eſt illud quod dicitur ꝙ principium operationis eſt finis cognitionis, & principium cognitionis eſt finis operationis. vnde Ariſto. dicit primum proceſſum reſolutiuum eſſe ad inſtar illius, qui reſoluit diagrāma, nam quemadmodum diagrammata, & theoremata in mathematicis diſciplinis per ordinem reſoluũ-

K tur vſq; ad immediatū reſpiciendo ad ea quæ mediant inter ſubiectum quæſiti, & prædicatum. eodem modo proceſſus reſolutiuus, qui eſt in motu primo, qui dicitur motus intelligentiæ, vt loquitur in ſcīa diuina, vel dr̃ cõſultatio, vt loquitur in ethicis, incipit a fine noto, & per ordinem aſcēdit a poſteriori, ad prius poſteriori, quo ad eſſe extra, donec deueniat ad vltimum, qđ poteſt facere, vel a quo pōt operari, quia terminus cõſilij ē factionis principiũ. Et iſti duo motus cõcurrũt in agibilibus, & factibilibus vr̃r. Et iſtud ē

L illud in quo omnes expoſitores hallucinãtur in principio microthecni Gale. de tribus doctrinis, & ſunt diuerſæ ſnīæ extra mentē Auct. Quidam enim vt pluſquãcõ. volunt doctrinam reſolutiuam eſſe demõſtrationem propter quid, compoſitiuã vero eſſe demonſtrationem quia. Conciliator autem & Iacobus, & fere omnes alii volunt oppoſitum videlicet ꝙ doctrina compoſitiua ſit demr̃o ꝑ ꝑ quid, & reſolutiua ſit demr̃o quia. Et iſta per vitā meam ſunt magis remota a mēte Gal. quã ſit cęlũ a terra. Nã Gal. in illo ꝓœmio teſtatᷣ nullũ ante ipſum tradi-

Digreſſio cõtra plus quã cõ. & alios expoſitores in microthecni de tribus doctrinis.

M diſſe illã doctrinã, q̃ incipit ex notione finis ex qua oēs artes cõſiſtuũt ſm rōnē. Manifeſtum eſt aũt ꝙ ſm nullam illarum expõnem hoc poteſt accomodari. nam & Hippoc. & Archigenes & Democritus, & multi alii medici rationales vſi ſunt, & demonſtratione quia, & demonſtratione ꝓpter quid in ſcīa medicinæ. non, n. opinandum eſt Gal. iſta adinueniſſe. Amplius Gale. infra dicit cõparãdo doctrinã diffinitiuã doctrinæ reſolutiuæ, ꝙ q̃tũ relinquitᷣ

ab

A ab ea quæ ſm reſolutionem fit,& dignitate,& ratione, tantum abundás eſt ad comprehenſionem totius artis,& memoriam eorum quæ ſecundum partem. Manifeſtum eſt autẽ ꝙ ſi per doctrinam diffinitiuam ipſe intelligit artem diffiniendi ꝙ diffinitio ipſa quę docetur per talem artem excedit doctrinam reſolutiuã, quæ docet demonſtrationem quia aut propter quid,quia ſcientia habita per diffinitionem eſt nobilior ſcientia quacunque habita per demonſtrationem, ſiue quia, ſiue propter
B quid,quia talis eſt intellectus,& intellectus eſt nobilior habitus q̃ ſciẽtia, quæ acquiritur per demõſtrationẽ, vt teſtatur Ariſto.in.2. poſter.circa finem,& 7.meta.tex. cõ. 4. expreſſe dicit,tũc.n. ſcire ſingula maxime putamus quãdo quid eſt homo cognoſcimus,aut ignis magis, q̃ cum quale,aut quantum, aut vbi. Si autem per doctrinam diffinitiuam ipſi intelligant artem diſſoluendi diffinitionem in ſua principia, tunc non erit verum dictũ Gal.ꝙ talis ars magis proficit ad memoriam eorum q̃ in medicina traduntur,q̃ via reſolutiua. ſi ſm pluſquam com. talis do-
C ctrina eſt demõſtratio propter quid. nam diagrammata mathematicalia ſunt bene,& facile memorabilia, vt dicit Ariſto.in lib.de memoria,& reminiſcentia,& tñ ſcientiæ mathematicæ non vtuntur niſi demonſtratione ſimpliciter,& maxime tali reſolutione vtuntur,vt ipſemet Pluſquam com. fatetur. Opinio igitur vera Gal. fuit iſta ꝙ tres ſunt doctrinæ, quibus tota ars medicinæ ſub compendio tradi poteſt. Vna eſt quæ procedit ex notione finis artis medicinæ,& iſta eſt ſecundum diſſolutionem,quia incipit a poſteriori in eſſe
D per ordinem diſſoluendo ad vltimũ in cognitione,& principium in opere.Nam cum medicina ſit ars factiua,non enim ſcientia niſi communiter dici poteſt, quia ſcientia vt diſtinguitur contra alios habitus intellectus ab Ariſto. vt declarat ibi Auerr. in com. ſtat pro ſpeculatiua. Vnde Auicen.in principio ſuæ logicę poſita diuiſione ſcientiæ in ſpeculatiuã, & actiuã inquit.ſpeculatiua dignior eſt comparari ſcientiæ. Factio autẽ ſecundum Philoſophum præſupponit intelligentiam ſeu ex cogitationem,& conſilium intellectus. Nam
E ſicut dicit, quid enim eſt aliud medicinalis, aut domificatiua niſi ſpecies domus, & ſanitatis in anima artificis? Vnde cum medicina habeat finẽ ipſam ſanitatem, & corpus humanũ habeat pro ſubiecto,ſicut patet ex cõpleta diffinitione medicinæ data per Principem in principio primi canonis,quæ vtrunq; complectitur, dum dixit, medicina eſt ſcientia qua humani corporis diſpoſitiones noſcuntur ex parte qua ſanatur,aut ab ea remouetur,vt habita ſanitas conſeruetur,& amiſſa recuperetur. vidit Gal. & excogitauit primus tradere ſummarie totam artem medicinæ p viã
F doctrinæ reſolutiuæ,non intelligendo aliquod genus demonſtrationis, nec quia, nec propter quid, licet ſit aliqua ſimilitudo, ſed eſt apprehenſo fine medicinæ,quæ eſt ſanitas cognita ratione ſanitatis,ex illa per ordinem deducendo oportet cognoſcere ſubiecta,& inſtrumenta,& media generaliter. vnde Auer.in 1. ſui Colliget.aſtipulatur huic ſententiæ: inquit.n cap. 1. Artes practicæ inquantum ſunt artes continent tria. Primum

Declaratio mentis Gal in proœmio microtechni

Tres ſunt doctrinæ.

Quid intelligt Ga. per doctrinam reſolutiuam.

G Primum eſt ſcire loca ſubiectorum ſuorum. Secundum eſt ſcire finem intentum ad inducendum illum in locis ſubiecti. Tertium eſt ſcire inſtrumenta cum quibus valemus ducere finem illum in locis ſui ſubiecti. In tali autem doctrina per viam reſolutiuam continente totam artē. Primum iſtorum trium eſt notio finis artis medicinæ videlicet ꝙ eſt ſanitas conſeruanda, & recuperanda vbi fuerit amiſſa. Et ex hac cognitione diſtincta ſanitatis in quacunque natura cōſiſtente, vel in complexione, vel in compoſitione, vel in vnitate, H proximum quod occurrit ſunt ſubiecta, & loca ſubiectorū, & ſunt corpora quæ ſunt in triplici dña, ſana, ægra, & neutra, & tertium ſunt inſtra quibus paratur, & sūt potio, diæta, & chirurgia. & iſtum modū tradidit in ſpeciali libello Gal. qui inſcribitur de conſtitutione artis medicinæ ex notione finis ad Pamphilum.

Scđs modus doctrinæ. Secundus modus tradendi generaliter totam artem eſt doctrina compoſitiua, & illa procedit ſicut dixit, ex compōne ſm reſolutionem inuentorum. iſta enim doctrina incipit ab eo ꝙ eſt vltimum in doctrina reſo- I lutiua, & tendit per ordinem ad finē in eſſe reali componendo ſanitatem in anima medici ordinando eam, ut debet eſſe finis factionis, ſicut dicit Auer. in. 7. meta. com. 23.

ADDI. Si inſtetur per Alex. in 1. ptiorum dicētem ꝙ compoſitio, & reſolutio opponuntur, quia compoſitio eſt a principiis ad ea quæ ex principiis, reſolutio vero eſt cōuerſo modo quia eſt a fine ad prīcipia, &c. d. ꝙ iſto modo geometræ reſoluere dicuntur qñ concluſionem ſecundum ordinem reducunt in oſtēſionem eius in principia, & ipſum problema reducunt. K Reſpondetur quod cuilibet compoſitioni propria reſolutio correſpondet, vnde ſicut eſt duplex proceſſus rationis compoſitiuus, vnus propter quid, alius quia: ſic duplex eſt reſolutio, una quando concluſio reſoluitur in cauſas in eſſendo. & in inferendo, & iſta eſt reſolutio quæ correſpondet demonſtrationi propter quid, & hac vtuntur geometrę. Alia eſt reſolutio quæ correſpondet demonſtrationi quia. Et iſta reſoluit concluſionem in præmiſſas quæ sūt cauſæ ſolū in inferendo, & nota bene hoc, & ſi dicatur ꝙ ſcientiæ mathematicæ non procedunt a poſter. L dic conſequenter, quod hoc eſt verū in proceſſu compoſitiuo, ſed in reſolutiuo procedunt, quia reſolutio eſt a concluſione ad principia, vt. d. Themiſt. & Alex. Et hoc latini non viderunt in primo techni, & ſic ſuppleas dicta mea hic.

3. doctri. Tertia doctrina eſt illa quā proſequutus eſt ī libro illo vbi ſub illa diffinitione, Medicinā eſt ſcientia ſanorum, ægrorum, & neutrorum, ꝑ viā diſſolutionis diffinitionis in genus ſuum, & in ſuas dñas ſub generali cōpendio tota ars continetur. M Et iſtæ ſunt tres doctrinæ quæ ordine habētur in hoc, quas perpauci intellexerunt, ſicut latius diximus ſuperiori anno Salerni, vbi publice illū librū interpretati fuimus. Cā erroris. Cauſa autem erroris fuit ſimilitudo. Nam vt dicit Ariſto. 3. ethi. cap. 6. qui conſultat, & deliberat videtur quærere, & reſoluere prædicto modo, quemadmodum diagramma. nam tales artes quę verſantur circa agibilia, & factibilia quæ magnam varietatē recipiunt ſm conditionem materiæ ſubiectæ

A biectæ oēs vtuntur deliberatione, & consilio, qui modus ordinate procedit a poſteriori ad prius, ſicut ordinate ꝓcedit reſolutio in ſciētiis ſpeculatiuis, tñ iſta reſolutio non eſt illa, licet aſſimiletur illi ex hoc quod fundatur in ordine. Pro quo debes ſcire ꝙ reſolutio duplex eſt, nã quędam eſt a natura, quædam eſt a ratione. Reſolutio quæ eſt a natura fit ſemper a poſteriori ad prius, & a cōpoſitis ad ſimplicia. vñ natura ſoluit mixtum in quatuor elmta, & reſoluit elementū, aut partem elementi in materiam, & formam. in tali. n. reſo-

Reſolutio duplex.

B lutione forma elementi corrūpitur, & materia induit aliam formã. Reſolutio aūt quæ fit a ratione eſt duplex. Quædam fit in ſcientiis ſpeculatiuis quæ teſte Auicē. in ſua meta. & in principio ſuæ logicē ſunt de reb° quæ non ſunt noſtra opera. Quædã autē fit in ſcientiis practicis quæ sūt de rebus operatis a nobis ſiue ſint actiuæ, ſiue ſint factiuæ. Tunc dico ꝙ reſolutio in ſciētiis ſpeculatiuis fit a primis ad poſteriora, quia ſcire reſolute aliquid, & ſimpliciter eſt rem per cauſam cognoſcere, propter quã res eſt, & quoniam illius eſt cauſa, &

Reſolō in ſpeculatiuis ſciētiis fit a priori

C quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. vnde Themiſt. 1. poſteriorū cap. 26. inquit. reſoluere appello vera cōcluſione poſita, cauſas ex quibus cōfecta eſt concluſio exquirere. Vnde in hoc longe rectius ſenſit meo iudicio Pluſquam commen. qui tenuit doctrinam ſcientificã reſolutiuã eſſe demonſtrationem propter quid, q̃ ſenſerit Conciliator in dr̃ia octaua, & alij quod ſit demōſtratio q a. nam ſcientiæ mathematicæ ſunt maxime reſolutoriæ ſciæ, & tñ illę non vtūtur demrone quia, ſed demrone ſimpliciter. Sed ſi loquamur de reſolutione rationis quæ fit in agibilibus, & in factibilibus, iſta reſolutio incipit ab eo ꝙ eſt poſterius ſm eſſe, quia in agibilibus finis in opere eſt principium in cognitione. vnde medicus in primo motu qui eſt motus intelligentiæ incipit ex notione finis. ſ. ex ſanitate, & ex illa procedit ad æqualitatem, & ab illa ad calefactionem, & ex calefactione ad potionem calidam. & iſtud eſt vltimum in quo terminatur iſte motus. A quo incipit alius motus, qui dicitur factio qui motus, vt dicit Auerr. 7. D

Reſolō in agibilibus & factibilibus fit a poſteriori

meta. com. 23. Conſiſtit in compoſitione quadam. In ſpeculatiuis autē reſolutione non vtimur incipiendo a poſteriori ſecundum rem, immo talis incipit a priori ſm rem, quod eſt cauſa poſterioris in eſſendo, & inferendo. Et iſto modo volo ꝙ ſuppleantur dicta mea in concordantiis Auer. in. 2. met. in cō. 11. ubi Cōmentator videtur dicere diſſolutionem fieri a prioribus ad poſteriora. 7. autem metaphy. com. 23. inquit oppoſitum. Solebam dicere dum eſſem iunior ꝙ in 2. metaphy. loquebatur Commentator de reſolutione quæ fit ſecundum rationem. Sed in 7. loquitur de reſolutione q̃ fit a natura, & hoc fuit inaccurate dictum, & male dictum, ideo nunc ab ipſa tandem veritate coactus, me retracto. Nam vt ſcribit Ariſto. primo ethicorum. capit. 7. pro defenſione veritatis etiam propria impugnare oportere, præſertim Philoſophos magis forſan exiſtimandum eſt, nã cum ambo ſint amici, pium eſt veritatem in honore præferre. Nunc autem dico ꝙ vtrobiq; loquitur de reſolutione quæ fit a ratione, ſed in E

Retractatio aucto.

F

in 2. met. loquit̃ de reſolutione quæ fit a rõne in ſpeculabilibus, quia illa a priori procedit ad poſterius, ſed in 7. primę philoſophię. loquit̃ de reſolutione q̃ fit in factibilibus a nobis, quia declarat Ariſt. in text. q̃uo ſanitas in copore fit a ſpẽ ſanitatis in aĩa Medici, & q̃uo domus hñs m̃aĩm fit a domo carẽte mã. & iſto mõ ẽt procedit modus cõſultationis, & deliberationis q̃ verſatur in agibilibus. de quo loquit̃ Ariſt. in 3. ethi. cap. 6. Et iſta eſt, ni fallor, ultima ac diſtincta ſolũo in tãta ardua difficultate, ĩ qua multi añ nos nõ potuerũt ptingere.

H PROPOSITIO LXI.

Motus cœli componitur ex duobus motoribus, quorum vnus eſt finitæ motionis, et eſt aĩa exiſtẽs p̃ eo: & alter eſt infinitæ motionis, & eſt potẽtia, quæ nõ eſt in materia.

ISta propoſitio fuit lapſus ſapientum, & ſcribitur per Auer. in 12. meta. cõ. 41. Quidã.n. voluerunt ꝙ cęlũ habeat duos motores. Vnus eſt cõiunct⁹, & ille eſt aĩa cœli, & ab iſto cœlũ mouet̃ effectiue. Alius aũt eſt I motor ſeparatus, & iſtæ mouet cęlũ in gñe cãæ finalis, & iſtæ eſt De⁹ glorioſus, a quo cęlũ mouet̃ ſolũ ĩ rõne amati, & deſiderati, & p cõſequẽs in rõne finis. Et iſta fuit opinio Doctoris ſubtilis ĩ. 7. q. quolibetorũ. & fuit opĩo eximii doctoris Ant. Trom. in ſpãli q̃one de hoc ita, ꝙ cœlũ a p̃io principio nõ mouet̃ ĩmediate ĩ gñe cauſæ efficiẽtis. qa tũc ille motus eẽt in inſtãti, ſed mouet̃ ab eo in rõne finis. Ita ꝙ multi ẽt alij tenuerunt de mẽte Ariſt. & Cõ. pp præſentem auctoritatẽ Deum eſſe vigoris infiniti. Adducunt ẽt rationem, q̃ reputatur

Scoti opĩo ĩ 7. q. quolibetorũ.

Achilles. Nã Ariſt. 8. phyſi. demſtat primũ motorẽ non eſſe corpus, nec virtutẽ in corpore. ſic nulla virt⁹ finita mouet per tp̃s infinitũ, ſed oẽ corpus vel virtus in corpe. eſt finita. igr̃ nullũ corpus, vel virtus in corpe mouet per tp̃s infinitũ. tunc vltra, nullũ corpus, vel virtus in corpore mouet p tp̃s infinitũ: ſed primus motor mouet p tp̃s infinitũ: ergo nõ eſt corp⁹, nec virtus in corpore. Tũc quęrũt de qua finitate loquat̃ Ariſt. in illa pr̃ia propõne primi ſylli, vel vigoris, uel durationis. ſi de finitate durationis, vera eſt maior, ſed minor tũc erit falſa, quia nõ oẽ corpus, vel virt⁹ in corpore eſt finitũ in duratione, qa inſtãtia eſt ĩ p̃mptu de cęlo, qd̃ ſm ſñiam Ariſt. eſt ęternũ. Si loquit̃ de finitate vigoris, habeo intẽtum. nã cũ prim⁹ motor moueat ſẽpiterno tpe. igr̃ nõ eſt vigoris finiti. & eſt rõ Doct. ſubtilis in. 7. q. quolibetorũ. Dico ꝙ ſalua reuerentia taliter opinantiũ iſtã nõ fuiſſe mentẽ Auer. ſicut ſibi ĩponunt iſti, nec fuit opĩo Ariſt. ꝙ Deus ĩmediate nõ moueat. vñ licet hoc ample probauerim in quadã ſpeciali q̃one, quã feci ĩ adoleſcẽtia mea de triplici cãlitate ĩteligẽtiæ, tñ vltra illas auctoritates ſolũ vnica rõne hoc volo demſtare in via ipſorũ, & p̃cipue in uia Cõ. Nã ipſe vult ꝙ primũ principiũ eẽ nõ põt demſtari niſi via motus, ve teſtat̃ Cõ. in 8. ph. cõ. 5. cõtra Auic. & in cõ. vlt. 1. ph. & in cõ. 5. in 12. met. mõ ſi prim⁹ motor ĩmediate nõ mouet vt efficiẽs. igr̃ nãlis nõ demſtat primũ motorẽ eſſe. Dices ꝙ demſtat ipſũ eſſe via mot⁹ inquantũ mouet vt finis. Sed hoc iterũ minime ſtare pt̃. quia notio primi motoris in rõne finis nõ ptinet ad nãlẽ, ſed pertinet ad diuinũ. nã ſm Alex. & Auer. 12. met. 5. &

K Achilles ponentiũ infinitatẽ uigoris.

L

Impugna.

M Rñdet̃ ꝙ licet non moueat ĩmediate mouet tñ mediate.

Suaſio.
Impugn.

A 5.&.6.cõ. Primus motor, prĩa forma, & primus finis, ſũt vnũ ſubto, & ſunt tria in intẽtione. prima aũt forma, & prim⁹ finis a metaphyſico cõſiderãtur, ſed prima mã, & primus motor cõſiderantur à nãli, vt ſæpe diximus ex mẽte Auer. & ita accideret primum principiũ, via qua mouet, vt finis demõſtrari eſſe ĩ metaphyſica, & nõ in nãli philoſophia & p vitã meam rõ iſta ſolui nõ põt ſuſtinẽdo principia Auer. Amplius quõ numerus intelligẽtiarũ ĩnotuiſſet Ariſt. ſi nõ qlibet ſepata ſuba effectiue mouet aliquẽ orbẽ? De eo aũt in quo dñt Auer. tenuiſſe Deum eſſe infiniti vigoris, in

B hoc Auer. vt patet ex ſermonibus ei⁹ lõgo tpe fuit ambiguus, & qñq; conat⁹ ẽ fugere iſtã difficultatẽ, dixit.n. in 8.phy.cõ.79. rñdendo ad ſecundã qõnem ibi motã. pp quid eſt, ꝙ ſi potẽtia corporea hẽt actionẽ ĩfinitã, ſequit ipſam mouere in inſtanti, & nõ ſequit de virtute in corpore quæ hẽt actionẽ infinitã. vt moueat in nõ tpe ſoluẽdo rñdet. Ad ſecundã aũt qõnẽ qua quærit, vtrũ ꝙ ſi poſuerimus actionẽ infinitã in corpore, ſequit ꝙ motus ſit in non tpe, & non ſequit ſi poſuerim⁹ actionẽ infinitã eſſe põæ,

C nõ in corpore, ſic rñdentes dicimus, ꝙ ſi poſuerimus actionẽ propriã eſſe corporis, ſequit ꝙ inſit ei põa infinita. ſi aũt poſuerimus alicuius nõ corporis, tunc põa illius nõ põt dici finita, nec infinita. Finitũ.n.& Infinitũ ſolũ de corporibus dici pñt. Et parũ.j. dicit, ꝙ maius, & minus ſoli⁹ eſt quãtitatis. vñ ſi dixerimus potẽtias eſſe ĩ corporib⁹, tũc actio earũ erit ꝓportionalis .ſ. ꝙ proportio põæ motiuæ ad põam motiuã eſt ſicut proportio velocitatis mot⁹ ad velocitatẽ, exiſtẽtibus aũt nõ ĩ corpore nõ eſt proportio, cũ proportio eſt ſolius magnitudinis ad magnitudinẽ, vel eorũ q̃ in ſunt magnitudini, eo ꝙ inſint ei, & hæc manifeſta ſunt per ſe. Et mirũ ẽ de tanto viro, qui in tã paruo ſpatio ſibiipſi manifeſtiſſime cõtradicit. nã in ſolõne primę qõnis ibidẽ motę quærebatur, vtrũ oĩs corporis ſit põa finita, an in hac propõne contineat corpus cœleſte. ſi.n. ita eſſet, tũc corpus cęleſte eſſet corruptibile, dicit ꝙ põę motiuæ dupl'r dici pñt infinitæ, aut ꝙ actio earũ nũquã ceſſat, & hoc eſt infinitũ in duratione: aut qa motio eaꝝ eſt tãtę velocitatis q̃d nõ inuenit magis, & hoc eſt ꝙ dr infinitũ in vigore, & dicit ꝙ ſm iſtũ ſcdm modũ nõ inuenit infinitũ, quia tũc motus, proueniret in non tpe, & dicit ꝙ motores tã materiales, q̃ non mãles ſm hunc modũ cõueniũt, ꝙ motio eoꝝ eſt finita, & ꝙ corpora cęleſtia excedunt ſeinuicẽ in velocitate, quamuis motores eorũ nõ ſint ĩ materia. vbi manifeſte vr dicere, ꝙ qlibet motor tã corporeus, q̃ incorpore⁹ eſt finiti vigoris, & ita vr ſi eſſet verũ q̃d dicit in ſolutione ſecundæ qõnis ſolõ primę rueret manifeſte. Amplius aũt cõtradicit veritati in ſe, quia licet in ſubiis incorporeis non ſit finitũ, aut infinitũ, nec magis, nec minus inſequentia quãtitatem molis, ſeu quãtitatẽ proprie dictã, tñ in illis naturis eſt magis, & minus ſm perfectionẽ, nã ſpẽs entium ſunt ſicut numeri, nõ enim intelligẽtiarũ perfectio cõſiſtit in puncto ſicut ipſemet teſtat in lib. deſtr. deſtruct. in diſp. 3. in ſolõne. 18. dubii. & in. 12. meta. cõ. 44. Et idõ ab ipſa tandẽ veritate coactus aliã ſolutionẽ dedit in lib. de ſuba orbis in 3. cap. vbi nullibi ita reſolute ſciipſit, & aperte. inquit.n. Ad quæſtionẽ ſecun-

D Contradictio clara in Auer.

E

ADDI. Adde ari. F auctoritatẽ. 5. met. te. 16. ubi ait magnũ & paruũ quãti paſſiones per ſe eẽ, tráſferri uero ad alia. Solo ipſi⁹ Cõmẽtat.

cundam ibi motam qua quærebatur an virtutes actiuæ in corporibus cœleſtibus ſint finitæ, ſicut ſequi videtur ex verbis Ariſtot.in.2.cœli & mundi vbi dixit.ꝙ cum corpora cœleſtia ſunt finitæ quantitatis, virtutes eorum videntur eſſe finitæ, & ꝙ ſi ſtellæ quæ ſunt in orbe ſtellarum fixarũ eſſent plures, aut maiores nõ poſſent eas mouere vniuerſaliter, & cætera ſoluendo dicit. Et ad hoc dicamus breuiter ꝙ infinitum dicitur duobus modis.quorũ vnus eſt: virtus infinitæ actionis, & paſſionis in tempore,& eſt finita in ſe. ſ.in velo-

H citate,& vigore.Secundus eſt.virtus infinitæ actionis,& paſſionis in ſe intelligit in vigore,& potentia. Et tũc ponit duas concluſiones, quod virtus infinita I actione ſua, aut in paſſione non exiſtit in corpore, ſiue fuerit cœleſte, ſiue generabile,& corruptibile,hoc.n.nõ accidit corpori niſi ſm quod eſt corpus infinitum, & iõ orbes mouent,& mouentur in tempore. Et iſta eſt prima concluſio de mẽte eius vſiter tenẽda, ꝙ nulla virtus exiſtens in corpore, ſiue æterno, ſiue corruptibili eſt infinita in ſe.i. infiniti vigoris, & ratio iſtius con-

I cluſionis eſt, quia infinitas vigoris ſi daretur, inſequitur corpus infinitũ, in eo quod infinitum, ſed non datur corpus infinitum naturaliter loquẽdo.vt patet.3.phy &.1.cœli & mun. in tractatu de infinito. Sed dices, quomodo infinitas vigoris inſequitur corpus infinitũ in eo quod infinitum? Reſpondetur, quia Auerr. vult virtutes corporeas eſſe diuiſibiles. & volunt Philoſophi ꝙ in tali in maiori quanto cæteris paribus eſt maior virtus, & ideo virtus iſta ſi augetur in infinitum, hoc eſt, quia

Dubium.

Solutio.

corpus augetur in infinitum.& hoc K eſt quod dicit Commenta. in illo loco dicens. infinitum igitur in vigore cuius cauſa eſt corpus inquãtum corpus, impoſſibile eſt ꝙ ſit tam in cęleſtibus corporibus, quam in aliis, & in 8.phy.cõ.79.dicit. Nos autem dicimus ꝙ ex.6. verborum Ariſtot. in hac demõſtratione apparet ꝙ potentia eius paſſiua.ſ. ſuſceptiua motionis eſt finita, ſicut.n.actio infinita non eſt formæ in corpore, ſic paſſio infinita nõ eſt foꝛæ in corpore.ſ. cõpoſito ex materia,& foꝛa, oĩs.n.forma eſt potẽtia finita, ſiue ſit actiua, ſiue ſit paſſiua, cũ ſit diuiſibilis p diuiſibilitatẽ corporis, & oẽ corpus ſit L finitũ,& ſi poſſet eſſe qd potentia in corpore cõpoſito ex materia,& foꝛa ſuſciperet motionẽ in infinitũ, tunc infinitũ eſſet mai' infinito, idem.n. corpus ſenſibile, quãto maius fuerit, tãto tps in quo ſuſcipit motionem a ſuo motore erit maius: ſi ergo aliquid corpus poſuerimus hmõi.ſ. ꝙ ſuſcipiat motionẽ infinitã, tunc ꝙ maius eſt dẽt ſuſcipere motionẽ longiori tpe,& ſic infinitũ ſuperabit infinitũ, quod eſt impoſle. Ex quibus auctoritatibus clariſſime colligit' qd infinitas potẽtiæ in vigore inſequit' M naturã corporis cõpoſiti ex materia, & foꝛa, inquãtũ infinitũ eſt, nã tales põæ, ſiue actiuæ, ſiue paſſiuę fuerint, ſunt extẽſæ ad extẽſionẽ materiæ,& ſubtri.vt declarauit Auer.in libro de ſuba orbis.quia nõ cohærẽt materiæ hmõi foꝛæ niſi mediãtibus dimẽſionibus interminatis, ſunt.n.recipiẽtes totũ, & partẽ ſm ſubiecti diuiſionẽ, & iõ in maiori quãto eſt maior virtus,& in minori minor cæteris paribus. Et iõ ſi ſubiectũ augeret' in infinitũ, ſic vigor foꝛæ extẽſę augeretur infinitum,

A infinitũ,& quia nõ datur corpus infinitum in actu,ideo benedixit Cõ. ꝙ oẽ corpus,ſiue ſit cęleſte,ſiue ſit gñabile,& corruptibile eſt finitæ motionis in velocitate,quia q̃libet ſoŕa, ſiue ſit in materia, ſiue ſit abſtracta a materia,eſt finiti vigoris, nã finitas vigoris inſequit̃ naturã foŕæ inquãtũ forma eſt,ſed infinitas vigoris inſequit̃ corpus infinitũ inquãtũ infinitũ mõ declarato. Vñ Auer. in 2. cę. & mũdi.cõ.38.inquit.& ſi potentiæ eorũ eſſent infinitæ in vigore mouẽdi,non erit proportio inter motorẽ & rẽ motã,& ſi hoc eẽt, nõ eſſet dña inter eos,neque eſſet illic multitudo

Finitas uigoris ſequitur formã inquã tũ formã ẽ,infinitas uigoris ſequitur corpus inquã tũ infinitum.

B oĩno,ꝟ.gr.quia motor orbis Saturni, & motor orbis toti' moueret tpe infinito,igr̃ nõ differũt in hoc. Et ſi queádmodũ nõ differũt in hoc, non differũt in põa motionis, dña nulla eſſet inter motores,nedũ vt quodlibet eoꝝ habeat potẽtiã mouendi in infinitũ,& ſi ita eſſet inueniret̃ mot' in inſtãti,& oẽ hoc eſt impoẽ. Et iõ opinãdũ eſt ꝙ potẽtię mouẽtiũ ſeparatorũ a materia sũt finitæ uno mõ, & infinitę alio mõ,& hoc apparet ex hoc qđ dicet poſt Ariſt. qm̃ ſi cæteri orbes habuiſſent ex multitudine ſtellarũ qđ hẽt orbis ſtellat',tũc motor

C eorũ nõ poſſet mouere eos in velocitate,quã mõ hñt,& ſiſt eſſet ſi orbis eſſet maior q̃ ſit. Et ibidẽ parũ.ĩ.d. de iſta finitate vigoris,quod eſt cõis formis q̃ ſunt in materia,& formis q̃ nõ ſunt in materia. Et in cõ.39.eiuſdẽ.'2. de cęlo inqt, ſoluẽdo obiectionẽ ibi motã,quia Ariſt. ĩ litera inductiue ꝑbat ꝙ quilibet motus hẽt tẽpus terminatũ,quia aliquis contradicere poſſet illi inductioni, dicẽdo ꝙ hoc nõ hẽt veritatẽ niſi in potẽtiis finitis materialibus, nõ aũt de potẽtia motoris cęli,q̃ eſt ĩ finita,& ĩ materialis. D Soluendo dicit. qm̃ nos non intendimus p infinitum niſi infinitatem motionis .i. ꝙ motio eorũ non ceſſat,infinitas aũt intẽſionis,vt illic non ſit proportio inter potẽtiã motoris,& moti, impoẽ eſt in foŕis inquantũ ſunt formæ. Ecce igr̃ ꝙ oĩs forma quatenus forma, eſt ratio finitudinis vigoris, & perfectionis.

Obiectio.

Sed tunc eſt obiectio quia oppoſita hñt fieri circa idem, cũ igr̃ finitũ,& infinitũ in vigore ſint ꝙ poſita,ſicut finitũ in vigore eſt a foŕa,ſic & infinitũ,cui' oppoſitũ ſcribit Auer. volẽs ꝙ infinitũ eſt a corpore inquãtũ eſt infinitum,ſed finitũ cõpetit foŕę E

ſolutio.

inquantũ forma. Niſi eſſet ꝙ propoſitio famoſa locum habet de oppoſitis poſitiuis,& talia hñt fieri circa idem tanquam circa ſubiectũ,ſed nõ oportet ꝙ ſint ab eodem tanquã a cauſa efficiẽte, quia contrariorum ſunt contrariæ cauſæ.nunc autem finitum, & infinitum in vigore opponuntur,ſicut plenum, & vacuum, & ſicut non ſequitur,plenum eſt,ergo vacuum eſt,niſi ſolum quo ad imaginationem, ſic etiam non ſequitur. finitum in vigore eſt. ergo infinitũ in vigore eſt. dico ꝙ non ſequitur niſi quo ad imaginationem, nam ſi F imaginaremur corpus infinitũ,poſſumus imaginari virtutem illius infinitam; ut deduxi de mente Auer. vnde dicimus in ſimili ꝙ agere, & mouere ſunt formæ,moueri autem, & pati ſunt a materia. vt ſcribit Ariſt. in.2.de generatione, & corruptione tex. com. 53. ſic finitas eſt a forma, infinitas autem eſt a materia ſecundum Philoſophum in.3 phyſi. text. com: 60. & 65. Et per hoc patet ſolutio ad obiectiones Ioan. de Baccbone,

Propõ diuulgata oppoſita hñt fieri circa idẽ, vera eſt de oppoſitis poſitiuis.

Opĩo Ioã. de Bac. 1. ſen. diſtin. 45. q. art. 1.

G chone, quit in 1. ſentētiarum. diſtin. 45. q. 1. arti. 1. inquit illud non videtur verum mihi ꝙ Commenta. voluit defendere, & non potuit. Nitebatur enim defendere, ꝙ ſi ſit virtus infinita in magnitudine moueret in nō tempore, & ſi non, non. nam cō. 79. inquit. dicet aliquis Ariſ. vt quid conſequens eſt, ſi potentia in corpore habet actionem infinitam ipſam agere in non tempore: & non eſt ſequens, ſi actio infinita ſit potētiæ nō in corpore, ꝙ agat in non tempore. in fine com. reſpondet. ſi potentia in
H finita ponitur in corpore, tunc ſaluatur ꝙ ſit infinita. iō ſequitur ꝙ mouet in non tempore. Si autem ponatur non in corpore nō erit finita, nec infinita. finitum enim, & infinitum ſolum de corporibus dici pñt, & ideo ſequitur, &c. Sed. 12. meta. com. 41. mouet eandem quæſtionem, & aliter ſoluit dicens. ꝙ corpus cœleſte mouetur a duplici motore. ſ. ab anima exiſtente in eo, & illa eſt finita, & a motore qui non eſt virtus exñs in eo, & ille eſt infinitę motionis. ſm igitur ꝙ mouetur a potentia finita, mouetur in tempore. Sed inquit ipſe ꝙ neutra iſtarum duarum rñſio-
I num valet. Non prima, quia non habetur difficultas de infinitate quæ ſequitur quantitatem mobilis de qua verificatur illud quod finitum, & infinitum ſolum competunt corporibus, ſed de infinitate perfectionis, & virtutis. Nec ſecunda, quia cū potentia illa extra magnitudinem exiſtens æque ponatur infinita in vigore exiſtens ſeparata ſicut in corpore exiſtens, non plus poterit ſibi reſiſtere cœlum cum anima ſua coniuncta quæ eſt finita, q̄ ſine ipſa poſſet. ergo poterit tunc mouere ipſum ſicut ſi non coniungeretur in inſtāti. K

Dicimus nos, quicquid ſit de prima ſolutione Auerr. quia vt ſupra dixi, ipſemet auctor aīaduertit illam nō eſſe ſolutionem, ſed euaſionē quandam, tñ ſecunda ſolo quā dat in. 12. meta. cō. 41. & quam ſequitur etiam in aliis locis. vt in 2. cœ. c. 38. & 39. & 71. & in 3. cap. de ſubſtantia orbis, diffuſe eſt vera. Vnde negandum eſt aſſumptum Ioannis dum dicit, ꝙ æque bene illa virtus ſeparata a magnitudine eſt infiniti vigoris, ſicut ſi eſſet in corpore ratio diuerſitatis eſt quā ſupra allegaui, q̄a ſi daretur aliqua virtus materialis corporea quæ duraret ęterno tempore, vel in actione, vel in paſſione, illa eſſet infinitæ potentiæ, & vigoris in agendo & patiendo, nam eſſet virtus hñs contrarium, & ita ſua virtus eſſet infinita in vigore, cum oporteret ea tēpore reſiſtere cauſæ corrumpenti, & ideo oporteret ipſum corpus in quo exiſtit eſſe infinitum, vnde infinitas vigoris ſi eſſet in fořa oporteret eā deriuari in ipſa a corpore infinito inquantum infinitum, ſed ſi ponatur forma ſeparata a corpore, quia videlicet non ſit conſtituta in eſſe ꝑ ſubiectū, tunc illa ex hoc quod æterno tempore agit, nō ſequitur ipſam eſſe infiniti vigoris, quia illa non ſequitur diſpoſitionē ſui ſubiecti, ſed potius econtra. nā vt dicit Auerr. in 1. phyſicæ auſcul. in cō. 63. quia corpus cœleſte caret potentia ad aliquā diſpoſitionem niſi potentia ad vbi, ideo caret potētiis, & quia caret hoc ſubiecto. ſ. materia, ideo caret forma quæ ſuſtentatur ꝑ hoc ſubiectum, & fuit neceſſe, vt forma eius eſſe liberata ab hoc ſubiecto, & vt non haberet conſtitutionem per corpus cę-leſte,

Defenſio. Euaſio.

L

M

A leſte,ſed corpus cœleſte conſtituitur per illã,vt ſcies alibi.ſ.in lib. de ſubſta orbis,in quo fuit oſtenſum ꝙ intelligentia eſt quæ conſtituit cœlum in ſuis diſpoſitionibus neceſſarijs,ſicut eſt in corpore hominis inuēto propter finem. Vnde magna eſt differentia Reuerende Pater in via Peripateticorum,& Auer.pręcipue inter formam ī materia, & inter formam abſtractam à materia, quia forma materialis eſt conſtituta in eſſe per ſubiectũ,& eſt extēſa ad eius extenſionē,& ſequitur diſpoſitiones materiæ inquantum dependet à mate-
B ria,ſed forma abſtracta à materia ē conſtituens ſuum ſubiectum in eē, & in ſuis diſpoſitionibus neceſſariis, & iſta eſt ratio vera, quare ſi forma in materia exiſtēs infinita moueret in non tempore, nō autem ſi forma ſit ſeparata à materia,qa forma materialis ſi infinito tēpore duraret eſſet infiniti vigoris ꝑpter cauſam aſſignatam,ſed nō ſequitur de forma abſtracta à materia,ꝙ ſit infinita in vigore,quia forma inquantum forma habet vigorem,& perfectionem finitam,quia ratio formæ cōſiſtit in puncto,quia ſpecies entium ſunt ſi-
C cut numeri. ſicut igitur rō formalis cuiuslibet formæ eſt limitata, quia illimitatio ſm Philoſophos eſt à materia,ſic etiam eſt de ratione perfectionis cuiuslibet formæ. vnde lucidiſſimus Themiſt.in.2.phyſicæ auſculta.in expoſitione tex.28.vbi Ariſtot. formam ipſam appellat exemplar inquit.forma apud Ariſ.dicitur nonnunquam exemplar,nō eo modo quo hi,qui ideas ſeparatas poſuere ſpecies quaſdã nullo materiæ innexu ſubſiſtētes, ſed propterea quia definita pręſcriptaq; eſt eorum omnium forma ꝙ à natura proueniunt. D
Sed dices,hoc nō ſaluat Auer. Nam Replica. in dicta ſolutione dicit,ꝙ cœlũ mouetur à duplici motore. Quorum vnus eſt finitæ motionis,& ē anima eius,& eſt motor coniunctus. Alius autem eſt infinitæ motionis, & eſt virtus ſeparata à materia,& eſt infinitæ motionis. Manifeſtum eſt aũt ꝙ iſti motores habent oppoſitas diſpoſitiones penes finitum & infinitum,non eſt autem dicendum motorem coniunctum cœli eſſe finitæ motionis in duratione, quia nullus eſt motor ibi,qui moueat per finitũ tempus in duratione,quia omnes cę E li motores ęterno tempore mouent. igitur motor coniunctus eſt finitæ motionis in vigore,& motor ſeparatus eſt infinitæ motionis in vigore. Et confirmatur, quia Auer.in.3.ca. de ſubſtãtia orbis. illum modum loquendi intelligit in ſimili pro infinito in vigore. inquit. n. ꝙ infinitum dupliciter dicitur. Quorũ vnus modus eſt virtus infinitę actionis,& paſſionis in tempore,ſed eſt finita in ſe, ſcilicet in velocitate,& vigore. Secundus eſt virtus infinitæ actionis, & paſſionis ī ſe. Vbi patet,ꝙ per hoc intelligit infinitum in vigore. Et iſta F ſunt quæ multos tempore meo dece-
perunt. Dicimus nos iuxta doctri- Solutio. nam Auer.in.2.cęli & mundi.in cō. 42.&71.12.metaph. com.44. & in 2.cap.de ſubſtantia orbis. & clarius in lib.deſtruct.in diſput.3. in ſolut. 18.dubij. vbi inquit. Dicimus nos,ꝙ hoc eſt conceſſum ab omnibus Philoſophis,ꝙ corpus cœleſte eſt ſimile vni animali,& ſuus motus diurnus, qui eſt cōis omnibus cœlis, ſimilis eſt vniuerſali motui locali eiuſdem animalis,& motus particulares cor-

G lorum ſimiles ſunt motibus particu
laribus membrorum ipſius anima-
lis, & eſt Philoſophis manifeſtum
quõ in animali vna eſt virt⁹ ex qua
fit vnũ, & ab eadẽ oẽs virtutes ipſius
erga vnũ opus tendunt.ſ.regimẽ, &
conſeruationẽ ipſius corporis, & hęc
virtus colligatur cũ virtute à primo
principio influente, vnde ſi hoc ne-
ceſſarium eſt in vno aĩali.ſ.ꝙ vnam
habeat virtutẽ ſpiritualem ĩ omni-
bus ſuis partibus extenſam, ex qua
virtus, & mẽbra illius fiunt vnum &
idem, & oẽs eius virtutes fiunt vna,
& eadẽ, & operatio partiũ ei⁹ admo
dũ ſimilis eſt operationi partiũ aĩa-
H lis ad illud aĩal, ſequit̃ ergo ꝙ opor
tet, ꝙ ſit vna hęc virtus ſpiritalis ex
qua colligantur oẽs virtutes ſpirita-
les, & corporeæ, & ẽ vnigenea, & ex-
tenſa in toto vniuerſo, alioquin nul
lus ordo ſequeretur in hoc mundo.
Quõ cęlũ ſit anima tũ & magnũ aĩal.
Pro quo debes ſcire, ꝙ cœlum apud
Philoſophos eſt, & dr̃ aĩatum, & nõ
ꝑ aliam cãm, niſi ꝑ appetitum, &
motũ in loco. vt declarat Cõmẽt. in
lib. de ſubſtan. orbis. Vnde totũ ag-
gregatum dr̃ aĩal magnũ, & ad in-
ſtar eius aĩal corruptibile dr̃ Micro-
coſmos. i. paruus mũdus. vnde ſicut
oẽs virtutes, & motus particulares in
I nobis depẽdẽt ab vna principali vir
tute quæ eſt in corde: eodem modo
oẽs orbes cęleſtes, & ſui motores de-
pendẽt à motore primo, qui mouet
primum orbem motu diurno, vnde
Auer. 12. metaph. cõ. 44. ſcribit du-
bitando circa id quod dictum eſt di
cens. Sed quęret aliquis, quoniam ſi
motus omnium orbium intendant
eandem actionem, & eundem ordi-
nem cõem omnibus, neceſſe eſt, vt
habeant eãdem formã intellectam
extrinſecam à formis quas intendit

vnuſquiſq; per ſe. ſ. formis proprijs. K
Erit igitur forma quaſi finis addita
ſuper formã propriam, erga q̃. mo-
uetur vnuſquiſq; orbis aliorũ orbiũ
& ſoluẽdo dicit. dicamus ergo ꝙ nul
la forma ẽ quaſi finis & cõis, & vl'is
niſi illa ex eis quæ habet actionem
cõem, & hęc eſt diſpõ formę mouẽ-
tis primũ cœlũ motu diurno. diſpõ
.n. entiũ in iuuamento corporũ cœ-
leſtiũ adinuicẽ in creãdo entia quæ
ſunt hic, & conſeruando ea, eſt ſicut
diſpoſitio regẽtium bonorũ, qui iu-
uant ſe adinuicẽ in regendo bonam
ciuitatem, qm̃ oẽs actiones eoꝝ ſunt
erga actiones primi principis. ponũt L
.n. actiones ſuas ſeruientes, & ꝯñtes
actionẽ primi principis. queadmo-
dum igit̃ primus princeps in ciuita-
tibus neceſſe eſt, vt habeat actionẽ
propriã, quæ eſt nobiliſſima actio-
num, & ſi nõ eſſet ocioſus: q̃ actio-
nem intendunt per ſuam actionem
omnes, q ſunt ſub primo principe:
queadmodum igitur neceſſe eſt in
iſtis principatibus, vt primus princi
patus ſit, ſicut eſt neceſſe in actioni-
bus principum, vt prima actio ſit, &
ſic accidit in artificijs quæ iuuant ſe
adinuicem erga vnum artificiale, &
ſunt illa quorum quædã ſunt prin- M
cipantia alijs, & omnia reducuntur
ad vnũ artificium. v. g. qm̃ plura ar-
tificia ſeruiunt artificijs equitandi:
ſic igit̃ eſt intelligendũ de iſtis cor-
poribus cũ ſuis formis, à quibus mo
uẽtur, & de iſtis formis adinuicem,
multũ.n. aſſimilantur artificijs quæ
ſeruiunt ſibi adinuicem, & quæ in-
telligunt adinuicem ſunt principia
eorum ex quibus accipiunt intell'm
proprium, verbi. g. quia artificium
frenificãdi accipit ſua principia ab
artifice artis equitandi, & ſimiliter
alia

A alia artificia ſeruientia huic artificio. Differentia aũt inter iſta,& artificialia eſt,quia formæ artificiales mouentes artifices ſunt in materia, iſtæ autem non. Ex quibus auctoritatibus clariſſime elicitur per tria exẽpla clara quæ licet non vſitentur in doctrina demõratiua, tñ in rebus quæ non intelliguntur niſi cũ difficultate,& per ſimilitudinẽ ad alterũ adduci poſſunt,vt dicit Auerro. 3.de aïa.com.14.& in.1.phy. com.81. ꝙ cœlum eſt vnũ animal ſempiternũ conſtans ex pluribus orbibus, & ex pluribꝰ motoribus, & primus orbis

Sũma omnium.

B eſt ſicut cor in animalibus,quod eſt membrũ principale à quo oïa alia membra dependent,& primus motor,qui mouet primũ orbem eſt ſicut aïa cordis, à qua profluunt oẽs virtutes particulares in reliqua mẽbra. ſicut igitur oïa mẽbra hñt colligantiã cum corde, & mouentur à motu, qui profluit à corde tanꝗ̃ à fonte oĩs motus,& principali principio, vt tenuit ſolertiſſimus naturę rimator Ariſt.in.2.de part. animaliũ. & in lib.de ſenſu & ſenſa.ſic oẽs orbes hñt eſſentialem, & neceſſariam depẽdentiam à primo orbe, & vltra

C motũ proprium mouent̃ motu diurno ad motũ primi mobilis,& ſic motores mouẽtes alios orbes inferiores inſequuntur, & intendunt primum motũ primi motoris,& dñr ab Auer. in.8.phyſi.com.52. motores moti ꝑ accidens,nõ quia mouentur ad motum ſui ſubiecti,ſicut ſunt motores materiales,qui ſunt forma in materia conſtituta in eſſe per ſubiectum, ſed pro quanto accidit,ꝙ ſuum mobile mouetur ab alio motore.ſ.à primo motore mouente primum mobile,ſed iſto modo ſolus primus motor dr̃ eſſe motor per ſe nullo modo

D motus, nec per ſe,nec ꝑ accñs. vnde inqt,& debet intelligi ex hoc, ꝙ mouentia q̃ ſunt hic,ſunt illa quæ mouentur ex ſe,& ex alijs per accidẽs. ſ. ex motu ſui ſubiecti. ſ. primi moti ab eis,& hoc eſt,quia motor conſtituitur per primum motũ ab ipſo.ſ. quia motor eſt in eo forma,& motũ materia,& eſt acceptũ in diffinitione formæ ſm ꝙ materiæ accipiunt̃ in diffinitionibus formarum,& hoc eſt id quod dr̃ moueri per accidens in rei veritate,motus aũt in corporibus cęleſtibus non conſtituitur per

Auguſt.

E ſubiectũ ipſius, & ideo nõ mouetur per motũ ſubiecti moti ab ipſo hoc modo accidentali,quod aũt eorum habet ſubiectũ quod mouet̃ ex alio motore à proprio dicit̃,ꝙ ille motor proprius mouetur per accidens.ſ.ex hoc, ꝙ ſuum ſubiectũ mouetur ab alio,quia accidit ei. ſ. motori ꝓprio quidã modus mouendi; & eſt quia ſubiectum eius mouetur ab alio,nõ quia ipſe mouetur per motũ ſui ſubiecti,ſicut eſt diſpoſitio in motoribus,qui ſunt hic, & ideo dicitur in eis motor per accidens, ęquiuoce. ſ. de illo quod mouetur per ſubiectũ acceptum in ſua diffinitione, & per

Quo alię intelligẽtiæ præter prima ſunt motores mou.

F ſubiectum quod non habet introitum in ſua diffinitione. Secundum mentem igitur Auer. ſolus primus motor dicitur eſſe motor per ſe, & nullo modo dicitur moueri per accidens,nec quia moueatur ad motum ſui mobilis, nec quia ſuum mobile moueatur ab alio motore, & dicitur eſſe motor, qui eſt purus actus in quo nulla prorſus eſt potentia,& dicitur motor ſeparatus, quia nullus eſt adeo eleuatus à potẽtia, nulluſq; eſt independens in mouendo, ſicut

G ipſe,& quia eſt reſpectu omniũ aliorum motoꝝ,ſicut forma & finis,qui mouent oẽs alios motores aliorum orbium in ratione amati, & deſiderati,& ille finis ſemper eſt actu coniunctus cũ alijs motoribus,ideo ſub hac ratione eſt cauſa ꝙ alij motores ſempiterno tẽpore mouent,quia ibi ſecus eſt,ꝗ ſit in motoribus materialibus in qbus finis motus diſtinguit̃ à motore,& eſt in potentia,& ideo ſuum mouere eſt finitum. vt dicit Auer.in lib.de ſubſtantia orbis.cap. 1.& 2.& 12.metaph. com.36.Vult igitur Com.in propoſito theorema-te motum cœli eſſe à duobus motoribus iſto modo,ſumendo.n.cęlum pro toto mundo ſuperiori,ſic ibi eſt duos motores cõſiderare,motores.ſ. coniunctos ſuis orbibus qui,vt mouent ſuos orbes ſunt finitę potentiæ, & finiti vigoris,& ſic habent determinatas proportiones ſupra ſua mobilia,& excedunt ſeinuicem in velocitate mouendi,vt teſtatur expreſſe Cõm. in.2.cœli. com.38.39.& 71. & quia habent finitatẽ vigoris,hinc eſt ꝙ mouent in tempore,& non in inſtanti.& quia vna eſt minoris vigoris alia vna veloci⁹ mouet,ꝗ alia:

Quæ ſit mẽs Auer. H circa theorema propoſitum.

I ſed ꝙ ſemper moueant eſt,quia habẽt finem ſempiternũ ſemper actu mouentem in ratione amati,& deſiderati,& quia iſtę finis eſt communis omnibus alijs motoribus,& eſt tanquam forma omnium,non.n.tali ratione reſpicit ſolum vnum, ſed omnes. ideo dicitur iſte forma, ſeu motor ſeparatus,non autem eſt intelligendum,ꝙ talis motor non effectiue moueat ſuum orbẽ motu diurno,immo mouet,vt ſic ipſum,& oẽs alios orbes inferiores motu diurno, ſed dicitur ſeparatus,quia eſt maxime liberatus ab omni potentia.3.de anima.com.5. in ſolutione.3. q. & 12. metaph.com.41.& alibi infinities.& dicit̃ ſeparatus in ratione iſta præſertim quia mouet,vt finis, quia finis eſt cauſa cauſarum, cauſalitas .n.finis eſt ĩ cauſata.& quia omnes alij motores in ratione qua mouẽt, vt efficiens,immo ipſemet,vt mouet vt efficiens præſupponit ſeipſum in ratione finis. vnde Auer.2.phyſi.cõ. 88.hęc eſt diſpoſitio entis neceſſarij ſimpliciter; vt non ſit propter ſuam actionem,ſed actio eius propter ipſum,& iſte modus neceſſitatis inuenitur in rebus æternis,& iſta eſt neceſſitas ſimpliciter,& iſto modo iſte motor eſt infinitę motionis.i.vt mouet in ratione finis eſt cauſa infinitæ durationis in motu cœli. Et hoc elicitur ex mente eius.12. metaphy. com. 41.vbi auctoritate Themiſtij inquit.Thẽm.autem in hoc loco dixit quod non rectum eſt,quod dixit ſolem,& alias ſtellas eẽ finitas, & habere potentias infinitas, potentia.n. quę eſt in ſtellis,quæ eſt infinita nõ eſt naturalis in eis, neq; ſm ꝙ ſunt corpora,ſed aut pendet à prima cauſa,aut ex anima exiſtẽte in eis ab illa potentia quæ non eſt corpus, prima.n.cauſa eſt,quæ reuoluit eos tẽpore infinito, quoniam ſi haberent illud quod habent in potẽtia,vt corpus & magnitudo habent, & nõ eſſent ſemper in actu,tunc neceſſariũ eſſet eis laborare & laſſari. Et paulo infra abbreuiando iſtam ſententiam Themiſtij, inquit. Si aliquis motor mouet propter finem exiſtẽtem in potentia illo adepto,& deducto ad actum ceſſabit motus, quapropter neceſſe eſt motum ęternum eſſe ad aliquid ſemper in actu. Item ſi finis K L M

A ſi finis eſſet aliquid in corpore, non
ſemper æqualiter diſtaret, & vnifor
miter ſe hrēt ad motorem,ſed nunc
eſſet hic,nunc,ibi. Et per conſequēs
motor nunc velocitaret,& nunc tar
daret motum,& ſic motus non eſſet
vniformis & regularis,cū igitur mo
tus cœleſtis ſit vniformis, & regula-
ris ex hoc deducit Auer. ꝙ ille mot⁹
eſt ad aliquid exiſtēs ſemper in actu
quod in nulla prorſus exiſtit mate-
Dubium. ria. Sed eſt ardua difficultas, an iſti
duo motores à quibus mouetur cœ
Sol. Greg. lum,ſunt duo diſtincti realiter. Ad
de Arim.i hanc obiectionem reſpondet Greg.
B de Arimino in.2.ſent.diſt.j.q.1. art.
2.ſent.d.1. 2.in reſpōſione ad rationes,& aucto
q.1.arti.2. ritates Aureoli dicens. Ad tertiam
auctoritatem de illis duobus moto-
ribus dicendū,ꝙ verba illa non ſunt
ſumēda ſtricte ſm propriam ſuam
ſignificationem,quoniam vt inquit
Cōm.manifeſte ſibiipſi contradice-
ret in his,quę dixit in primo cap. de
ſubſtantia orbis.vbi ſic ait. Non eſt
dicēdum quod formæ à quibus mo
uentur corpora cœleſtia ſunt aliæ à
formis ad quas mouentur, & quod
illæ quę debent eſſe non in materia
omnino,& quæ carent ſitu ſunt for-
C mæ ad quas mouentur,cum illæ à
quibus mouētur ſunt formæ in ma
terijs. ecce ꝙ expreſſe dicit non eſſe
ponendos duos tales motores diſtin
ctos,vnum ad quod mouentur,&
alium à quo mouentur, & illum nō
in materia omnino, hunc autem in
materia.i.cōiunctum,& hoc expreſ
ſe illis quæ ſonant verba allegata ad
oppoſitum contradicit. Prǽterea,ſi
ponantur duo tales motores ſm in-
tentionem opinionis oppoſitæ, vi-
delicet, ꝙ vnus moueat actiue tan-
tum, & alter finaliter, expreſſe con-
tradicit ei,& etiam Philoſophis,qui D
ponunt expreſſe,ꝙ quælibet intelli-
gentia agens motum eſt finis mot⁹,
vt patere dicit ex his quę adduxit in
probatione ſecūdæ cōcluſionis pro-
batæ per ipſum. Et ideo inquit.di-
cendum ergo,niſi velimus concede-
re ipſum ſibi contradicere,ſicut ali-
qui in hoc paſſu concedunt, ꝙ ipſe
improprie locutus eſt.nam quilibet
motor cœleſtis mouet,vt agēs, & vt
finis,vt dictum eſt,propter hunc du-
plicem modum mouendi,ſeu dupli
cem rationem,quę in nobis duobus
diſtinctis motoribus conueniunt,vt
ſupra habitum eſt,per hoc dicit mo E
tum illum componi ex duobus mo
toribus quamuis eſſentialiter ſit tan
tum vnus, ſaltē in primo motu, nā
quo ad alios poſſet dici,ꝙ ſunt plu-
res, vnus communis,qui eſt coniun
ctus primo orbi, & alter proprius, &
communis tātum per modum finis
moueret inferiores, proprius autem
vt agens,& vt finis,iuxta modū prę-
miſſum, & ipſe communis vtroque
modo mouet ſuum orbem, & ſi de
primo motu velimus intelligere ver
bum Cōm.intelligēdum eſt impro
prie iuxta ſenſum datum. Et con-
firmat hoc dictum ſuum ex verbis F
Cōm.in eodem com. vbi parū infra
ſubdit. ergo nihil eſt in quo differt
forma qua moueť à forma ad quā
mouetur,niſi diſpoſitione, manife-
ſtum eſt autem ꝙ forma à qua mo
uetur eſt forma quæ efficit motum,
forma autem ad quā mouetur eſt
forma quæ eſt finis motus. Dicim⁹ Propria
nos ꝙ iſta dicta Gregorij pro maio- poſitio
ri ſua parte ſunt vera,tamen nos in
aliquibus diſcrepamus ab ipſo,nam
non eſt dubium, ꝙ primus motor,
& prima forma,& primus finis ſunt

G idem ſubiecto,& tria in intentione, vt dicit Cõm. 12. metaph.com.5. & 6. Nec etiam dubium eſt, ꝙ aliç intelligentiæ mouent, vt finis. & mouent, vt efficiens,ſicut expreſſe dicit. Cõm.in.12.metaph.com.36.& alibi frequenter dicere, tñ in præſenti auctoritate in qua dicit motum cęli componi ex duob⁹ motoribus,quorum vnus eſt finitæ motionis, & eſt coniunctus,& eſt aĩa exiſtens in eo: alius autem eſt ſeparatus à materia oĩno,& eſt infinitæ motionis. ꝙ improprie fuerit locutus, videtur multum detrahere auctoritati Cõment.

H ꝙ in tam ardua difficultate introducta p Io.Gram.Peripateticis,quę oẽs expoſitores fatigauit,& ipſum ꝑſertim,qui in varijs & diuerſis locis eã examinat.nam.8.phy.cõ.79. & I.2. cœli.com.71. & in.3.ca.de ſubſtan. orbis.& in.12.metaphy. cõ.41.non ſine forti cauſa pertractat,vnde ipſe incideret in foueam quã fecit.nã.3. de anima,dum diſputat de Itellectu poſ̃i contra Alex.deridet eum, dum gloſſat verba Ariſt.in quib⁹ dicit ipſum ſimplicem, ĩmixtum, & incorporeum,ꝙ non proprie intelligunt illa verba. vnde etiam lucidiſſimus

I Them.in.1.de aĩa.cap.20. Non eſt æquũ in altiſſimis philoſophiæ qõnibus aliud ſentire,aliud dicere. cũ .n.ſemp res digna hoĩe eſt ne à mente verba diſſentiãt, tum id maxime in rebus obſcuris, & creperis obſeruãdum,quo ea quæ ſuopte ingenio remota, & condita videantur verbis illuſtribus,& q̃ maxime declarantibus vendicẽtur à tenebris. Amplius Ariſt. in demonſtratiuis ſcientijs iubet non eſſe diſputandum,nec diffiniendum in metaphoris,ſed ꝓprijs ſermonibus,vt patet in.2.poſterior. & Cõm.1.cęli com 105.& 106.con- K tra defendentes Plato. inquit ꝙ Ari. accuſat Platonẽ, vel quia male ſenſit,vel quia male docuit,quia abutebatur nomine,ſeu vocabulo generationis. Et ideo poſt longam, & diuturnã cógitationẽ perueni ad hoc: & dico ꝙ iſti motores ſunt vere duo & ſunt realiter diſtincti,& nõ eſt ſermo improprius.vbi aĩaduerte, ꝙ vt patet exercitatis in via eius ĩ illo.12. imitatus eſt pro maiori parte Alex. & expoſitio illa fere tota eſt Alexan. adeo ꝙ vbi deficit ſibi expõ Alex.videtur eſſe quaſi mutus. Alex.autem vt recitat Cõm.12. metaph. cõ.25. L ſuper illis verbis, deinde erunt hæc omnia aĩa forſan & corpus, aut intellectus,& appetitus,& corpus,dicit, & ideo dicit forſan, quia quidã exiſtimarũt animam eſſe abſtractam, quæ anima apud ipſum non eſt abſtracta,ſed prima forma eſt abſtracta,& intendit per hęc omnia corpora cœleſtia.vbi ſm Alex.corpora cęleſtia habent intelligentias animantes illa formaliter. & ſola prima forma eſt abſtracta,& hoc eſt quod plerunq; Cõm. ſolet dicere in illo.12. loquens de primo motore,& prima forma,& primo fine,quæ eadẽ ſunt M ſubiecto,quod in nulla oĩno eſt materia,& quod nullo mõ eſt in corpore,etenim aĩa etiam apud Arabes dicit formam cõiunctam corpori.vnde Auic.in.2.ſuæ metaph.ca.1. aĩa dicitur pro quãto mediante motu ligationẽ habet cũ corpore, quo mouet illud,ſi aũt fuerit ſuba ſeparata oĩno vocatˀ intelligentia.& Auer.in 8.phy.cõ.1. Principiũ mouẽs de rebus motis eſt ſicut aĩa de reb⁹ viuis. Dico igitur,ꝙ ſm Auer.motus cœli, pro toto mundo ſuperiori ſumendo

A cœlum pōt cōſiderari dupliciter, & quo ad hoc, ꝙ ille motus eſt in tpe, & ſm ꝙ motus illi particulares ſunt habentes determinatas mēſuras adinuicē ī velocitate & tardirate, & ſic proueniunt à motore efficiente motū, qui eſt prima forma, vt mouet, vt efficiens primū orbem, & oēs alios, qui ſunt ſub eo motu diurno, & oēs alii motores, qui ſub eadē rōne mouent ſua mobilia motibus propriis. Vnde falſum eſt, quod dicit Grego. quod primus motor reſpectu aliorū orbium, qui ſunt ſub orbe ſtellato concurrat, vt finis, īmo etiam cōcurrit, vt efficiens, pro quāto oēs mouet motu diurno. Et quia oēs intelligentiæ ſunt finiti vigoris, hinc eſt, ꝙ oēs mouent, vt efficiens finito tpe in velocitate motionis, & nulla mouet in inſtanti, & quia oēs, vt ſic ſunt applicatæ propriis mobilibus, oēs dicunt aīa reſpectu ſui orbis, vel q̄a formaliter inhęrent pręter primū motorē, vt vř ſentire Alex. vel ſm ꝙ ego puto in via Auer. oēs intelligentiæ habēt propriū orbem, & illæ, vt ſic dñr aīę. prima aūt intelligētia, licet īmediate reſpiciat primū orbē, quia tamen ēt mediante illo reſpicit oēs alios orbes, pōt dici forma abſtracta & ſeparata, quia eſt forma cōis, & vniuerſalis, & licet vt mouet pt dici anima cœli, tñ vt eſt cauſa finalis ab omnibus deſiderata ſic eſt forma ſeparata, quia vt ſic nō potius reſpicit vnū, q̄ reliquū, & vt ſic eſt cauſa infinitatis ī duratione, vnde eſt ꝙ motus cœli taliter ſumpti, ſit infinitus in duratione, hoc principaliter dependet à primo fine, & non à particularibus finibus, vnde ſi per impoſſe non eſſet iſte finis cōis in actu non eſſet mot⁹ æterno tpe ſimplr. licet igitur quęlibet intelligentia in ſe cōſiderata moueat, vt efficiens, & moueat vt finis, tñ finis vlīs, qui eſt idē cū primo motore eſt, qui primo largitur ſempiternitatē motus, & non ſunt fines particulares, qui ſunt ſub illo, & ideo ali⁹ eſt motor, qui largit̄ ſimpliciter ſempiternitatē, & alij ſunt motores à q̄bus producuntur motus proprij in proprijs orbibus, licet idē ſit motor, qui mouet totū cœlum motu diurno. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta Gregorij. Ad primū quidem dr̄, ꝙ non eſt cōtradictio in Auer. quia in primo cap. de ſubſtan. orbis. inuehit contra Auic. qui ponebat in corpore cęleſti in vnoquoq; orbe aīam imaginatiuam, quę erat de numero aīarum ſenſitiuarum, quæ exiſtunt in materia, à qua effectiue producit̄ motus, ſed intelligentia ſolum mouebat in ratione finis, & ſi ita eſſet tunc mouere cęli eſſet finitum, ſicut in iſtis quę ſunt hic, quia talis aīa à qua mouetur cū ſit forma in materia moueretur p accñs, & quod mouet qñ mouetur impoſſe eſt, vt inqt, vt ſit principiū motus æterni, vnde parū infra inquit. & quod dicū t incipientes philoſophari, ꝙ animæ iſtorum corporum cœleſtiū ſunt forma materijs. ſ. quæ in materia acquirāt æternitatē ex formis in materialib⁹, nihil eſt. cōtingit. n. ꝙ illud qđ non habet nām eſſendi æternum acquirat æternitatē ab alio, vbi manifeſte inuehit contra Auicen. & ſequaces, ſed hoc non ſequitur in via eius, q̄a alię intelligentiæ mouentur à prima, tāquam à fine vniuerſali, & cōi, quem omnes amant & appetunt, & eſt finis ſemper actu mouēs illas ad ſui deſiderium, & ipſe virtutes appetentes non ſunt formæ in materia

Margin notes: A; Cōtra Gre. de Arimi.; B; C; D; Sol. ad rōnes Greg.; E; F

G ex ſe poſſibiles,& ab alio acquirẽtes neceſſitatem eſſendi, ſicut ſequitur contra Auic.& iſta eſt ratio diuerſitatis.nam oẽs intendunt primam,& agunt propter primã, ſicut actiones ſeruorum ſunt propter dñm . vt dicit. 12.metaph.com.44.vbi formaliter reſpondet ad iſtam obiectionẽ motam ꝑ ipſum ante Gregorium . Et per hoc patet ſolutio ad ſequens argumentum,nã licet quęlibet intelligentia reſpectu ſui motus ꝓprij ſit mouens,vt finis ꝓximus,& vt agẽs, oẽs tñ mouent pp primũ finẽ principaliter,quẽ primo appetũt,& à quo

H ꝑficiuntur,qui eſt cauſa quare cęterę ſempiterno tpe mouẽt. vnde ſine dubio cœlũ eſt aĩatum pp appetitũ & motũ,vt dicit Cõm. in.1. cap. de ſuba orb.vbi dicit. & nõ fuit dictũ cœlũ habere aĩam, niſi pp appetitũ exñtem in eo,& motũ localẽ, appetitus aũt qui eſt in hoc corpore, non eſt niſi, quia corpus cœleſte eſt vnũ ꝑ ſe,appetens per ſe non pp potentiã exiſtentẽ in eo diuiſibilem ad diuiſionẽ eius,eſſet.n.generabile,& corruptibile. Pro quo aduerte ꝙ vbi eſt appetitus,ibi eſt potentia appetẽs, & eſt obiectũ appetibile, tales aũt vir-

I tutes ſunt intelligentię inferiores appropriatæ proprijs orbibus,quæ mouentur per appetitũ ad aliquid nobilius ipſis,& iſtud eſt primum appetibile,quod eſt primum, & ſummum bonũ,& primus finis, & iſte eſt qui largitur perpetuitatem motus cæteris orbibus, & hoc clare elicitur ex verbis Auer. in penult. cap. libri de ſubſtantia orbis,vbi ita ſcribit ad literam. Et cum conſiderauit in iſtis virtutib' declaratum fuit ipſi ipſam eſſe virtutem appetitiuam de virtutibus animæ tantum, & cum conſi-

derauit de iſtis virtutibus appetitiuis K cęleſtibus inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipſis,& cum conſiderauit in virtutibus appetitiuis cęleſtibus inuenit eaſeẽ finitarum potentiarum,& cum ꝯſiderauit in continuatione motus eorum,fuit declaratum,ꝙ cauſa continuationis motus earum nõ eſt iſta virtus qua mouetur,ſed illud quod largitur eis continuationem eſt aliquid appetibile, quia continuatio non prouenit niſi à motore non moto, ſequiť ꝙ illud mouens,neq; eſt corpus, neq; potentia in corpore, & ꝙ eſt intelligentia abſtracta,& ꝙ iſtud corpus cœleſte L intelligit hanc intelligentiam, intelligere enim tranſmutat ipſum appetere ad illud. Vbi imaginatur Auer. ꝙ cęlum ſumptum pro omnibus orbibus habentibus proprios motores intelligit bonitatem primi motoris, mouentis primum orbem ſtellarũ fixarum,& ad talem intellectionem in iſtis virtutibus intelligẽtibus inſurgit appetitus,& deſideriũ,vt perficiantur à primo, & ſummo bono, nam vt inquit Cõmen. 12.metaph. com. 39. deſiderium inſequitur cognitionem, ſicut vmbra inſequitur corpus,& quia deſiderium in natu- M ra,& in intellectu totaliter ſeparato ſemper eſt ad nobilius : hinc eſt, ꝙ iſtæ virtutes appetentes mouẽtur in ratione finis à prima, quæ eſt nobiliſſima,& ſumma omniũ perfectio.

Dubium. Et dubitabis hic, quia Cõm. vult, ꝙ prima intelligentia ꝗ eſt primũ appetibile eſt cã cõtinuationis,& ſempiternitatis motus, quia cõtinuatio eſt à motore nõ moto . ſed tunc ſm hoc vr̃,ꝙ alię intelligẽtię ſunt motores moti,& hoc eſt falſum,q̃a quęlibet forma liberata à mã, eſt motor

A non motus neq; per ſe, neq; per accidens. vt dicit Cõm. in. 9. met. cõ. 2.

Solutio. Dicamus in via eius, ꝙ omnis intelligentia citra primam, vt ſupra allegauimus de mente eius. 8. phy. com. 52. dr̃ motor motus per accñs, non quia alię intelligentię moueantur p accidẽs ad motum ſui ſubiecti, ſicut eſt in formis conſtitutis in eſſe per ſubiectũ: ſed pro quãto accidit ꝙ orbis motus ab eis moueatur ab alio motore alio motu, à motu cauſato à proprio motore. nam oẽs orbes planetarum mouentur motu diurno à primo motore mouente primũ mobile. Dñr ẽt motores iſti moti motu æquiuoco pro quãto mouentur à primo intelligibili, & à primo appetibili, qđ eſt realr̃ nobilius, & perfectius ipſis. vnde Cõm. 12. met. com. 44. contra Auic. ſcribit in intelligentijs non eſt cõſecutio, neq; prouentus, nec actio, ſed ſolũ eſt cã, & cauſatũ ſm ꝙ intellm̃ eſt cã intelligentis. Primus igitur motor, qui mouet orbẽ ſtellarum fixarũ, & totũ cęlum motu diurno, dr̃ motor nullo modo motus, neq; p ſe, neq; per accidẽs de nullo mõ eorum quę ſunt mota per accñs, nõ. n. mouetur ad motũ ſui ſubiecti, quia eſt forma ſeparata. Nec dici põt moueri per accidens, quia ſuus orbis primo motus ab eo moueať ab alio motore, ĩmo non mouetur niſi ab ipſo. Silr̃ non dr̃ primꝰ motor moueri ab aliquo intelligibili, & appetibili quod ſit nobiliꝰ ipſo, ĩmo in eo ſimplr̃ iſta ſunt eadẽ oĩbꝰ modis intelligẽs, & intellm̃, & intellectio, & appetibile, & appetẽs, & appetitus, & iõ iſte motor primꝰ vtroq; modo cum ſit independens ab alio, dicitur motor nullo modo motus, & ideo, eſt cauſa cõtinuationis, & vniformitatis, & ſempiternitatis motus cœli, & propter iſtas rõnes dr̃ motor ſeparatus, quia in mouẽdo ſuum orbem non dependet ab alio motore, & quia in mouendo non mouetur ab aliquo intelligibili, & appetibili alio ab ipſo, quia ſe ſolum intelligit, vt volunt Peripatetici. 12. metaphy. tex. com. 51. Et pro his quæ dixi vide in fine com. 36. in. 12. metaphy. vbi dicit, & omnia iſta dicit ad declarandum ꝙ corpora cœleſtia cum habent appetitum propter intellm̃, intellectus autem maius bonum ipſo appetit, contingit neceſſario, ꝙ corpora cœleſtia appetũt in hoc motu aliquid maius bonum ipſis. Et cum illa ſunt nobiliſſima corpora ſenſibilium & meliora, neceſſe eſt, ꝙ illud bonum quod appetunt, ſit nobiliſſimum entium, & maxime quod appetit totum cœlum in motu diurno. Et in com. 37. ponens differentiam inter primam intelligentiam & alias, inquit. & intendit per hunc ſermonẽ diſtinguere inter primum principium, & alia principia abſtracta, alia. n. videntur electa, & deſiderata propter alia. ſ. principia aliorum motuum cœleſtium pręter motum diurnum, quod autem hũc motum facit videtur eſſe electũ per ſe, cum verſus ipſum mouet omne motu velociori, & maiori proprijs motibus vnicuiq; eorum, eſt. n. electum per ſe, & amatũ ab omnibus, tale autem eſt perfectum. ſ. finis. & parum infra ibidem dicit, ꝙ per primum motum intelligit corpus cœleſte, & per alia mota alias ſphęras, quę ſunt ſub primo corpore, & quæ ſunt in generatio & corrupt. primũ . n. cœlum mouetur ſm deſiderium, vt aſſimiletur ei ſm ſuum poſſe, ſicut

Marginal notes: B — Qđo primꝰ motor nullo mõ ſit motus. C D E F

cut

G cut amans mouetur, vt aſſimilet' ſuo amato, alia aũt corpora cęleſtia mouentur ſm deſiderium ad motũ primi corporis, & ideo planetæ habent motum duplicẽ, ex 12. meta. cõ. 41. vbi declarauit, ꝙ motus cœli eſt poſſibilis ex ſe, & quia fuit declaratum ab Ariſt. 9. meta. tex. com. 17. ꝙ nõ eſt timendum cœlum quieſcere in aliqua hora. inqt, ꝙ hoc neceſſe eſt, vt ſit propter motorem in quo nulla potentia eſt oĩno, neq; eſſentialiter, neq; accidentaliter, & tale nõ eſt in materia, patet autem ꝙ hoc non eſt niſi primus motor, vt diximus.

H Et mirum eſt de Gregorio Arim. & de tot viris illuſtribus qũo in pręſenti auctoritate adeo manifeſte defecerint dicentes ſermonem Auer. fuiſſe improprium, cum hæc ſint verba eius, & diſſolutio eius eſt, ꝙ iſte motus, vt declaratum eſt, cõponitur ex duobus motoribus, quorũ vnus eſt finitæ motionis &c. nam debuit videre, vbi hoc fuerit declaratũ, & manifeſte patet, ꝙ ĩ eodem. 12. fuit declaratum ab Ariſt in tex. com. 33. & etiam in. 2. de gñatione & corruptione tex. com. 56. & in eodem. 12. metaph. tex. com. 37. vbi vult Ariſto. ꝙ

I in cœlo ſunt duo mot', videlicet motus diurnus, qui eſt primi mobilis, & totius cœli, alius eſt motus planetarum diſcurrentium ſuper polis zodiaci. & Ariſto. vult in prędictis locis ꝙ motus, qui prouenit à motore coniuncto, & appropriato orbibus planetarum operatur generationẽ, & corruptionẽ, per acceſſum & receſſum planetarum in tali obliquo circulo motorum, ſed motus diurnus, qui cauſatur à motore ſeparato propter cauſas dictas, eſt ille qui operat' continuitatem, & æternitatem, ſicut expreſſe poteris videre in prædictis locis, imo Auer. in calce com. 41. colligens præcipuũ fundamentum demonſtrationis Ariſt. inquit. & cum ita ſit potentiæ mouentes quæ ſunt in corporibus ſunt duobus modis. aut potẽtiæ exñtes in corporibus generabilibus & corruptibilibus, & hæ impoſſe eſt, vt ſemp moueant ſe propter tranſmutationẽ eorum, & propter tranſmutationẽ ſui ſubiecti, & ideo accidit talibus neceſſario feſſitudo, aut potentię mouentes in corporibus æternis, hæ igitur poſſe, eſt, vt moueant ſemper, & vt non moueant ſemper, poſſunt. n. non ſemp

K

L mouere, ſi poſuerim' illud ad quod mouentur. primũ motorem receptibilẽ tranſmutationis cuiuſcunq; modi, pñt autem ſemp mouere qñ illud ad quod mouentur fuerit non tranſmutabile & hoc eſt cũ non fuerit corpus omnino, ſi igitur motum æternũ eſt, neceſſe eſt, vt moueatur per potẽtiam exñtem in eo à motore, cui nullus modus tranſmutationis accidit, & tale in nulla mã exiſtit. Manifeſtũ eſt autem ꝙ potentiæ mouentes exiſtentes in corporibus æternis, quę poſſunt ſemper mouere, & pñt nõ ſemper mouere, ſunt

M virtutes intellectuales exiſtentes in orbib' planetarum, quia primus intellſs non eſt de numero taliũ virtutũ, qui poſſit ſemp mouere, aut non ſp mouere, quia iſte intellſs primus nõ eſt ordinabilis ad alium finem nobiliorem, aut min' nobilem ipſo prima intentione, ſicut patuit ſupra ex differentia eius ab alijs per verba Auer. 12. meta. cõ. 37. & ita motor iſte ſeparatus, q mouet effectiue totum cœlum motu diurno, & mouet oẽs intellſs ſub ipſo, vt finis, ſemp in actu

A actu eſt cauſa infinitæ motionis in duratione;& ſic intelligis eſſentialē ordinem,& dependentiā in mundo illo ſuperiori,quā ꝑpauci intelligere potuerunt. Et ex hoc etiam patet error aliorum clariſſimorum doctorum volentium ex hac auctoritate Auerro. tenuiſſe Deum eſſe infiniti vigoris,cum ipſe ſeipſum aperte declaret in eodem com. quo talis motor ſeparatus ſit infinitæ motionis,referendo hoc ad æternitatē durationis, pro quanto mouetur à potentia non in materia habente continuitatem,& æternitatem motus.

Error aliorum.

B Dubium. Sed eſt dubiū,nunquid primus motor pōt dici motor coniunctus,cum moueat primū orbem, & tunc vr̄, ꝙ ēt ſi mouet effectiue pōt dici aīa ſui orbis,& per ꝯn̄s non debet dici motor ſeparatus.

Solutio. Dico ꝙ teſte Auer.in 8.phy.principium mouens de rebus mobilibus eſt ſicut anima de rebus viuis,anima.n.eſt principium vegetandi, ſentiendi, intelligendi, & ſm locum mouendi,eſt.n.fons,& origo oīs motus, vt dicit Them.in principio libri de anima,ſic pōt dici aīa. Sed aduerte, quia dr̄ differenter ab alijs,quia prim⁹ motor eſt ſicut aīa

C vl̄is diffuſa in totū cœlum mediāte primo mobili mouendo totū motu diurno, ſicut aīa eſt virtus, & actus totius corporis, mediante tñ in fluxu cordis influit ſuas actiones in totum corpus, nam cor eſt primū qđ participat actiones aīæ,quia eſt primū quod viuit,& eſt vltimū,qđ moritur,ſed aliæ intelligentiæ ſolū ſunt coniunctæ proprijs orbibus, & illos ſolos mouent,& nulla aliarum intelligētiarum habet actionem vniuerſalem,& cōem in totum animal cœleſte niſi prima, & ideo appellat̄ aīa totius cœli modo declarato, & dicit̄ D ēt motor ſeparatus,& motor in quo nulla prorſus eſt potentia, & motor qui nullo modo moueri dr̄, neq; eſſentialiter, neq; accidentaliter ſm nullū modorum duorum ex his, q̄ dn̄r mota ꝑ accn̄s ſm præinductum modū,& iſta eſt meus vera Auer. in hoc loco,quē nullus ante nos videre potuit,& Deo ſit laus illuſtranti intelľm.

Intellectꝰ propoſiti theore.

Dicamus igitur,ꝙ cū cœlum ſumit̄ tribus modis,vt dicit Ariſt. in 1.cœli & mundi,in tex. cō.96. cœlū ſumitur tribus modis.ſ.pro toto cęlo, quod mouetur motu diurno, & pro octaua ſphęra,& pro toto mun- E do,in propoſito aūt ſumitur cœlum primo mō pro aīali magno ex primo orbe,& alijs orbibus reſultante, talis aūt cęli motus cātur à duobus motoribus,quia motus planetarum cauſant̄ à ſuis proprijs intelligētijs, quæ ſunt appropriatæ proprijs mobilibus,& ſunt finitæ motionis in vigore inter ſe,& pn̄t adinuicem comparari,& dicunt̄ motor coniunctus, & aīa ſui orbis,vel ſm viā Alex. qui voluit,ꝙ erant formæ informantes, vel propter motū,vt vult Cōm. ali⁹ autem motor eſt ſeparatus,& eſt primus motor,qui cauſat motum diur F num,& eſt cauſa ſempiternitatis, & continuitatis in omni motu aliorū motorum,& ideo dicitur eſſe infinitæ motionis in duratione, & nō in vigore,vnde ēt iſtum modū loquendi habet Auer. in doctrina ſua, ꝙ ꝑ infinitā motionem intelligit infinitā in duratione,ſicut patet.2. cęli. in cō.39.in ſolōne qōnis.vbi inquit. qm̄ nos non intelligimus ꝑ infinitū niſi infinitatem motionis.i.ꝙ actio eorum non ceſſat,& vt ſupra patuit ipſemet parum infra in illo cōmen.

41.

¶ 41.12. declarat hoc ſic debere intelligi, & pro hac expoſitione vltra alias auctoritates ſupra adductas, audi Auer. in fine penul. cap. de ſubſtantia orbis. inquit. n, & eſt declaratum ex hoc toto quod dixit in lib. cœli, & mundi. ſ. ꝙ ſi in cœlo eſſent plᷓes ſtellæ, & vide verba quæ ſequunrur, ubi tandem cõcludit. ex quo verificatur ꝙ dator cõtinuationis motui eſt dator eſſe omnibus alijs entibus, patet autem ꝙ iſte eſt primus motor, & primus finis, vt patet primo cœli te. cõ. 100 ab illo. n. cõicatum eſt eſſe, & viuere oĩbus, his quidem clarius,

H his vero obſcurius. Ad rationem autem Scoti ſm viam Auer. rñdetur ꝙ loquitur Ariſt. de virtute finita in vigore, ſed vt pertractat Auer. illã demonſtrationem procedit de virtute materiali, & ideo cũ primus motor ſit mouens æterno tempore, ſequitur ꝙ non eſt virtus materialis. Sed ex hoc non ſequitur ꝙ ſit infiniti vigoris, quia virtutes immateriales omnes ſunt finitæ, vt ſic ſm materialem eius, & iſta eſt via eius, vide tamen ample pro illa demonſtratione quæ ſcripſi in 12. meta. ſuper tex. cõ. 41. Theologi autem, & veri

I tas tenent Deum eſſe infiniti vigoris, & dicunt illam infinitatem non inſequi materiã aut corpus, ſed puriſſimum actum, & hoc teneo, quicquid in hoc ſentiat Auer.

PROPOSITIO. LXII.

Corruptibile, & incorruptibile genere differunt.

SCribitur iſta propoſitio ĩ 10. primæ philoſophiæ in tex. com. vlt. & eſt ſatis allegata. Diuus Thomas ibi dicit ꝙ cum corruptibilium, & incorruptibilium nõ poteſt eſſe una materia, genus aũt phyſice loquẽdo

Opĩo beati Thom.

K a materia ſumitur, ſequitur ꝙ illa quæ non communicant in materia genere phyſico ſunt diuerſa. logice autem loquendo nihil prohibet ꝙ conueniant in gñe, inquantũ conueniunt in vna cõi ratione, vel ſubſtãtiæ vel qualitatis, vel alicuius huiuſmodi. Et ita habet dicere etiam Scotus qui ponit aliquem conceptum vniuocũ Deo, & creaturæ, diceret enim gloſſando præſentem auctoritatem ꝙ corruptibile, & incorruptibile differunt genere phyſico. Et quia ponit Angelos in prædicamento ſubſtantiæ, ſequitur ꝙ non differunt genete logico, nec in conceptu cõmuni tranſcendenti. Contra illud in quo conueniunt ambæ iſtæ opiniones in præſenti loco arguitur. nam Ariſt, arguit ibi. ſ. 10. meta. tex. com. vltimi contra Platonẽ inquit enim: Palam igitur ꝙ non contingit eſſe ſpecies tales quales quidam dicunt, erit enim homo hic quidem corruptibilis, hic autem incorruptibilis, equidem ſpecie dicuntur eſſe eadem, & non æquiuoce, diuerſa vero genere differunt plusꝗ ſpecie. Plato enim ponebat ꝙ idea hominis, & homo ſingularis ſunt eiuſdem ſpeciei logicè, quia nomen, & ratio vniuoce dicit̃ de homine in cõi, & de hoc homine, & tñ ſm Plat. idea hominis, & homo ſingularis differunt in gñe phyſico, quia idea hoĩs non habebat mãmꝗ eſt genus phyſicum, ſed hõ corruptibilis ſingularis bene habebat materiã. & ideo ſi Ariſt. argueni do intelligeret de genere phyſico, ꝙ quæ differunt genere phyſico differunt pluſquàm ſpecie, ſed idea hominis, & hic homo differunt genere phyſico. igitur differunt ſpecie,

Opĩo Scoti.

L

Impugnatio.

M

tunc

A tunc peteret principium, nam negaret Plato quod quæ differunt genere phyſico, differunt ſpecie ſpecialiſſima logicè loquendo, & ideo ratio Ariſto. ſi quid ualet oportet ꝙ propoſitio etiam veritatem habeat de genere logico, & vniuoce dicto, quia differentia iſta ſm genus infert differentiam ſm ſpeciem, & ideo antiqui Peripatetici, & Auer. præſertim tenent ꝙ nomen dictum de cauſa, & cauſato non dicitur vniuoce, ſed ſecundum prius, & poſterius. vnde Cõmenta. 8. phy. commen. 77. Horum de quibus dr̃ nomen ſm prius, & po-
B ſterius, & ſimpliciter, & ſecundũ determinationem illud de quo dicitur prius eſt cauſa poſterioris. & 7. met. com. 3. inquit. Cum plura communicant in eodem nomine, & quoddã eſt dignius quibuſdam, illud qđ eſt dignius illo noĩe eſt cã cęterorũ diſpõ cæterorũ in cãlitate eſt ſicut diſpoſitio illorum in illo nomine, & ita habet etiam infra in com. 7. &
Duplex genus. in 8. meta. cõ. 7. Vnde animaduerte ne laboremus in ęquiuoco, ꝙ genus apud Peripateticos eſt duplex, quoddam eſt genus vniuocum, & hoc eſt quod cõmuniter dr̃ logicũ de quo
C dixit Porphyrius ꝙ tale vniuoce prędicatur de ſuis ſpeciebus. Eſt etiam genus multipliciter dictum, & hoc eſt genus analogum. diſtinctio iſta colligit, in Auer. doctrina, ex. 5. primæ philoſophiæ tex. cõmẽ. 4. ſuper illis verbis text. nam cui differentia ineſt, & genus ſequitur, ſed cui genꝰ non omnino differentia, inquit. genera generaliſſima non habent genus, niſi genus dictum multipliciter. idem 4. met. com. 2. & primo de anima. com. 7. & alibi frequẽter. vnde ens & vnũ dicuntur genera multipliciter dicta. nam. 10. meta. text. D com. 8. Ens, & vnum æqualiter aſſequuntur categorias. Tenuit autem Auerr. ꝙ in genere vniuoco, & prædicamentali ſeu logico non ponantur niſi res corruptibiles. vnde in cõmen. ſuper Porphyrio in cap. de ſpecie, inquit. & oportet ſcias ꝙ ſubſtantia poſita eſt in exemplo hic pro genere generum, ſecundum ſententiã ꝙ materia, & forma intrent prædicamentum ſubſtantiæ, & ſubſtantiæ ſeparatæ, & ſimiliter poſuit animal rationale eſſe genus hominis ſecundũ viam, & ſententiam illius qui dicit, ꝙ rõnale eſt genus hominis, & Angeli, verum apud ilum qui iubet ꝙ ratio in vtroque eſt ſm æquiuocationem nominis non eſt genus, & ſimiliter ſecundum illum qui videt ꝙ id quod intenditur in prædicamentis eſt computatio vniuerſalium rerum ſenſibilium erit genus generũ corpus. Et in ſecundo cœli, & mundi. in com. 49. contra Auic. infert, ꝙ ſi corpora cœleſtia eſſent eadem in genere, & diuerſa in ſpecie, eſſent cõpoſita ex materia, & forma, & eſſent generabilia, & corruptibilia. Nam 10. met. tex. com. 12. Differentia genere ſunt quorum non eſt communis materia, & per oppoſitum quæ ſunt genere conuenientia habent cõmunem materiam, ſed omne habẽs materiam eſt corruptibile, & ideo ſecundum mentem eius corpus cœleſte non eſt in prædicamento ſubſtãtię, quia genus vere generaliſſimum eſt corpus compoſitum ex materia, & forma. Vnde etiam Boe. hoc videtur ſentire in prædicamentis, quia dicit ꝙ Ariſto. relictis extremis egit de medio, extrema appellans materiam, & formam quæ ſunt principia,

Opĩo Auer. de gñe generaliſſio ſubſtãtiæ.

E

F

Boethius.

G pia.& non ſunt per ſe in prædicamẽto, ſed per reductionem. Medium aut eſt ipſa ſubſtantia compoſita ex materia & forma. vnde Com.7. meta.cõm.27.inquit. Et in natura hac ſunt tria materia,& forma, & aliqd quaſi medium.i. mixtum inter materiam & formam. Ratio autẽ quæ mouit Com. vt mihi videtur conſiſtit in hoc. Nam vt patet.12. meta. tex.cõ 26.actus & potẽtia ſunt principia omnium decem predicamentorum. vt inquit ibi Commenta. in com. Ratio huius eſt, quia quodlibet quandoq; eſt in potẽtia,& qñq; eſt in actu, ſed res quæ quandoque H ſunt poteſtate, qñq; uero actu ſunt generabiles, & corruptibiles. vnde conſtat ex 9.meta.tex.cõ 17. ꝙ nullum ens ſempiternum eſt in potentia. Forte dices ꝙ potentia, & actus quæ ſunt in omni prędicamento nõ ſunt potentia realis,& actus ſicut poſitiuum,& poſitiuum,ſed ſicut poſitiuum,& priuatiuum. ſicut dixit Hẽricus de Gandauo, & Scotus poſt ipſum in octaua diſtinctione primi, q. 2. ubi agitur de ſimplicitate Dei, quia tenent omnem creaturam eſſe compoſitam illo modo, ſicut ex priuatiuo,& poſitiuo. Sed contra, quia I quicquid ſit de intelligentiis circa hoc de mente Commenta. de quo alias diffuſe dixi in 3. de anima. tamen loquendo de potentia, & actu quæ ſunt principia omnium prædicamentorum,talis potentia, & actus ſunt principia realia. vnde 12.meta. commen.26 inquit Auerr. potentia reducitur ad materiam, & actus reducitur ad formam. Et confirmatur,quia principia componentia aliquid reale intrinſece ſunt realia, ſed potentia,& actus ſunt huiuſmodi reſpectu omnium quæ per ſe, & directe ponuntur in prædicamento. Et confirmatur, quia diuiſio entis per potentiam,& actum eſt diuiſio entis extra animam, & ex conſequẽti iſtę ſunt differentiæ quæ competunt enti in eſſe reali, ſed ſi potentia ſumeretur pro priuatione, ſic formaliter illa non dicit aliquid reale,ſed mere ens rationis. vnde Auerr. 1.phyſico. commen. 79. inquit, priuatio non eſt accidens, nedum ut ſit ſubſtantia, aſſumptum autem oſtenditur. nam Ariſtote.6.metaphyſi.abiicita conſideratione ſcientiæ diuinæ ens per accidens, & ens in anima, quia ens per accidens non habet cauſas terminatas, & ideo de eo non poteſt haberi ſcientia. Et ens in anima eſt ens diminutum, & ideo ens ſecundum ſe, & extra animam eſt illud quod diuiditur triplici diuiſione.

R.õ Auer. — Opi.o Hẽ. de Ganda. & Sco. — Impugn.

Prima eſt in ſubſtantiam,& accidens. Secunda eſt per potentiam, & actum. Tertia eſt per vnum, & multa, & per conſequens potentia quę cum actu diuidit ens nõ eſt pura priuatio, licet in tali potentia concomitetur priuatio, nam dicere aliquid eſſe in potentia eſt dicere aliquem modum priuationis. Tamẽ vt ſcribit Commentator.1. phyſico. commen.76. Ens in potentia eſt cui accidit priuatio, non tamen eſt in ſubſtantia eius. Sed dices, pariformiter erit de vno quod erit differentia realis, & ita vnum dicit aliquid poſitiuum. Ad hoc Auicen. & Scotus totum concedunt, tamen apud Auer. ſecus eſt. nam 4. metaphyſi.commen.3.& 10. metaphyſi. com.8.vnum non dicit niſi in diuiſionem in entitate. vnde, vt alias dixi plures ſunt diuiſiões entis primæ.

Obiectio Sol.Aui& Scoti.

Sed

A Sed quælibet eſt prima in ſuo genere, diuiſio enim entis in ſubſtantiã, (Sol. Aue.) & accidens, eſt prima quæ datur per quidditates, diuiſio per potentiam, & actum, eſt prima inter eas, quæ dãtur per relatiue oppoſita, ſed diuiſio per vnum, & multa, eſt prima inter eas, quæ dantur per priuatiue oppoſita. vnde Ariſt 4. meta. tex. com. 3. Fere autem omnia reducuntur contraria in principium, ſpeculata autẽ ſunt a nobis in ecloga contrariorũ, quia 10. meta. tex. com. 15. fuit declaratum ꝙ omnia contraria reducuntur ad priuatiue oppoſita, talia B enim ſunt principia cuiuslibet contrarietatis, & ideo ſecus eſt de diuiſione, quæ datur per priuationem, & habitum. Secus autem de illa, quę datur per relationes reales. vnde ſic intelligitur dictum Auer. 1. de anima. comm. 6. Actus & potentia ſunt differentiæ entis valde oppoſitæ, & circuunt omne genus prædicamenti. Vnde bene teneo cum Henrico de Gandauo, & Ioan. Scoto. ꝙ in aliis intelligẽtiis citra primam quæ ẽ Deus, in quo nulla prorſus eſt potẽtia. & citra vltimam, quæ eſt anima C intellectiua, in qua in via Auer. pono realem compoſitionem ex intellectu poſſibili, & agẽte tanquam ex duabus partibus eſſentialibus, quicquid dicant illi qui ponunt intellectum agentem eſſe Deum, ꝙ tales ſunt compoſitæ ex potentia, & actu tanquam ex priuatione, & habitu. (Potentia logica.) Nam talis potentia eſt logica, q̃ cauſatur ex habitudine terminorum in quantum illi termini nõ repugnãt, & a tali potentia dicitur poſſibile illud, quod ſm ſe poteſt eſſe verum, vel non poteſt eſſe verum, ſicut dicimus, ꝙ poſſibile eſt talpam inquantum animal videre, & ſic quælibet D intelligentia citra primam inquantum ens poteſt eſſe perfectior quã ſit, ſed talis potentia nihil reale ponit in eis, cum nihil ſit poſſibile in eis vere; vt ſcribit Auer. 2. cœli. commen. 34. Nam poſſibile vere eſt illud, quod dicitᷣ a potẽtia actiua, vel a potẽtia paſſiua, & eſt illud de quo loquuntur naturales. Sed in iſtis rebus materialibus, & corruptibilibus volo ſm viam Auer. eſſe compoſitionem ex actu, & potentia tanq̃ ex poſitiuo, & poſitiuo, quia potentia reducitur ad materiam, & actus ad formam, materia autem, & forma ſunt ſubſtantiæ, quia partes ſub- E ſtantiæ ſunt ſubſtantiæ, vt dicitur. 2. de anima, com. 2. Et in hoc teneo cum diuo Doctore. vnde animaduerte, ꝙ vbicunq; eſt iſta vltima cõpoſitio, eſt etiam prima. quia nullũ eſt ens citra primum, quod inquantum, ens, aut inquantum ſubſtantia non inueniatur priuatũ aliquo gradu perfectionis, ſed non conuertitur ꝙ vbicunq; eſt compoſitio ex priuatione, & habitu, ꝙ ibi ſit compoſitio ex poſitiuo & poſitiuo, quia in talibus intelligentiis nulla eſt realis cõ- F poſitio, quia poſſibile in eis eſt neceſſitas. Et per vitam meam opinio iſta quæ mediat inter illas duas extremas, magis conſonat dictis Ariſt. ſi bene conſideras,

Vnde Auer. in lib. deſtruct. deſtr. in diſputa. 3. in ſolu. 14. dub. inquit. (A D D I.) denominationes, quæ fiunt a priuationibus, aut a relationibus non arguunt, quod ſint denominationes additæ, extra animam, nec compoſitionem, vt reputabat Algazel, ꝙ q̃cquid haberet additam ſignificationẽ, inferret quid additum extra animam

mam

G mam in actu.& hoc debet intelligi, ſicut diximus.nam priuatio non.d. formaliter aliquid entitatis,quia nõ eſt ſubſtantia,ne accidens,relatio ẽt non quælibet realis eſt,& ideo denominatio a relatione de neceſſitate non arguit compoſitionem in re denominata,vel quia non dicit rem diuerſam a fundamento, vel quia nõ in quolibet,nec quælibet relatio rei eſt,ſed aliqua in aliquibus eſt rõnis, vt dixi de potentia & actu. Dicamus igitur,iuxta viam antiquorum ꝙ quæcunq; differũt in genere phyſico,differunt in genere logico,quia illa quæ non communicant in materia ſicut cœleſtia corpora,quæ autem materiam non habent, aut nõ talem, ſed ſolum ſm locum mobilem.vt dicit Ariſt.in.8. meta.tex.cõ 12.&.12.meta.tex. commen. 10. Omnia vero materiam habent quæcunq; tranſmutantur,ſed alia ſempiternorum quæcunq; non generabilia,mobilia autem latione,ſed vnde & quo.vnde vt ſcribit Com. in lib. de ſubſtan.orb.in cœlo non eſt potentia ad eſſe,ſed eſt potẽtia ad vbi, & rectius dicitur ſubiectum quàm materia,talia autem ſe habent cum iſtis,ſicut cauſa,& cauſatum. Nam vt inquit Ariſtot. in principio libri meteoro.Oportet mũdum inferiorem ſuperioribus lationibus eſſe cõtinuum, vt omnis eius virtus inde gubernetur,& ideo corpora iſta cũ illis non poſſunt conuenire in eodẽ genere vniuoce dicto, ſicut eſt genus logicum.Tamen bene poſſunt conuenire in aliquo genere multipliciter dicto,quod videlicet dr̃ ſm prius, & poſterius,vt eſt genus analogũ. Nam ens ſubſtantia,& vnũ ſm iſtos analogice dicunt̃ de illis,& de iſtis.

propria poſitio.

H

I

Et ſi obiiciatur,quia Auer.ibi.10. meta.comm.vltimo inquit ꝙ corpus,quod dr̃ de corrupubili,& ĩcorruptibili,eſt nomen æquiuocum.. Reſpondetur ꝙ per æquiuocum intellexit analogum, nam analogia ẽ quidam modus æquiuocationis. Nam corpus eſt ſubiectum vniuerſale ſciẽtiæ naturalis, vt ſcribit Auer. 1.cœli.commen.2.&.12.meta. cõmento.5.& diffinitur in.1.cœli.demonſtrantur multa prædicata,quæ per ſe neceſſario inſunt illi,talia autem nõ poſſunt competere his,quæ ſunt pure æquiuoca.nam licet poſſit de termino pure æquiuoco enũtiari aliquod prædicatum vere, ſicut iſta eſt vera in quolibet ſenſu,omnis canis eſt pulcher,tamen in pure æquiuocis non reperitur prædicatum eſſentiale omnino, vt ſcribit Auer.4.meta.com.2. De analogis autem & diffinitiones dari poſſunt vt patet.2.phyſi.de natura.tex.commen.3.& de motu.3.phyſi.com.4. inquit motus non dicitur vniuoce, ideo non habet diffinitionem dictã vniuoce,ſed ſm prius, & poſterius, ſed tamen tales diffinitiones inttãt in artibus demonſtratiuis. Similiter talia habent paſſiones per ſe demonſtrabiles de ipſis,quia ſi ſubiectum eſt analogum, & paſſio etiam eſt analoga.vt patet ex.2. poſteriorum.Et ſic aduerte ꝙ corruptibile, & incorruptibile inquantum communicant in vna ratione analoga, poſſunt ad eandem ſcientiam pertinere.vnde ſcientia libri de cœlo eſt de corpore ſimplici neutro, qđ non eſt,neq; graue,neq; leue, & eſt ſimpliciter ingenerabile & incorruptibile,& eſt de aliis ſimplicibus grauitatem,& leuitatem habentibus quę ſunt

K Obiectio.

ſolutio.

L

M

A ſunt gn̄abilia,& corruptibilia ſaltem ſm partem inquantum ſunt de primariis partibus quæ ſunt de integritate vniuerſi. vt dicit Cōmen. 3. cœli cōmen. 1. Sic etiam poſſunt pertinere ad eandem potentiam. Nam cœlum eſt ſenſibile ſolū viſu. vnde inquantum iſta corpora inferiora, & cœlum participant vnam naturam cōmunem analogam ſiue ſit lux, aut diaphanum, ſic poſſunt eſſe obiecta vniuſmet potentiæ. vnde Ariſtot. in procemio meta. maxime dicit nos diligere ſenſum viſus, quia plures rerum differentias nobis oſtendit. oīa B enim corpora colore participant, ſicut dicit in lib. de Senſu & Senſato.

Alia limitatio. Aduerte tn̄ limitationem iſtā ꝙ quando Peripatetici dicunt corruptibili,& incorruptibili nihil eſſe vniuocum, intelligunt de conceptu q̄ habet modum intentionis primæ. Sed fallit de conceptu qui eſt de ſecundo intellectis, ſicut ſunt intentiones ſecundæ, vt patet intelligenti.

PROPOSITIO LXIII.

Motus mixti eſt ab elemento ſimplici dominante in eo.

C PRopoſitio iſta ſcribitur primo cœli,& mundi: tex. com. 7. & 2. de aīa cō. 14, & 2. de gener. 49. & 4. metheo. Vera autem eſt propoſitio de mixto perfecto, cuius mixtio eſt completa, in qua videlicet miſcibilia ſunt reducta ad vnam formā ſuperadditam mixtioni. Fallit autem in mixto, cuius mixtio eſt per ſolam partium iuxta paſſionem. Nam talis motus non eſt ſimplex, ſed eſt inflexus ſeu compoſitus, vt eſt motus turbinum. gloſſa eſt Auer. primo cœli. com. 7. Et in paraphraſi eiuſdē libri, idem dicit in loco allegato.

Vbi animaduerte ꝙ natura nō facit ſaltum. vt. d. Ariſt. 9. de natura animalium. ꝙ ſicut inter plantas, & animalia in viuentibus ſunt quædā ambiguæ naturę, vt ſunt zoophita à Græcis dicta, ſicut etiam credo ſine dubio in mixtis inanimatis videlicet ꝙ inter elementa, & mixta perfecta ſunt quædam mixta inanimata per ſolam iuxta poſitionem partium, & talia non oportet ꝙ ſint ex omnibus elementis conſtantia. vnde ſtat aliquod ex iſtis mixtis carere calore, vt eſt de cryſtallo. vt aſſerit expreſſe Linconienſis in 2. poſteriorū ſuper illo cap. 12. ſecundi poſterio. vbi. d. ꝙ ī cryſtallo eſt corruptus oīs calor,& potentialis,& actualis. vnde pōt dici ꝙ cryſtallus ſit exceſſus quidam elementi frigidi ibi dominātis per iuxtapoſitionem, nō quia ſit vera mixtio. Vbi animaduerte de mente Auer. ꝙ in motu grauium, & leuiū de potentia accidentali talia mouētur ab intrinſeco a ſua forma ſubſtantiali tanq̄ a cauſa principali, & grauitas,& leuitas quæ ſunt qualitates concurrunt tanquam inſtrumenta. Vnde primo cœli. cō. 17. vbi Ariſt. ponit diffinitionem grauis,& leuis, inquit. Et intelligendum eſt ex deſcriptione grauis,& leuis naturā quę innata eſt ad mouendum ad mediū, vel a medio. ſ. habitum,& formā ex qua procedit hæc operatio, & ſi hoc nomen grauitas,& leuitas non dicātur vulgariter niſi de accidente. quia igitur non datur æquale ad pondus, vt demonſtratum eſt in naturali philoſophia, inde prouenit ꝙ in mixto perfecto oportet dominari, aut elementum graue, aut leue, & ideo mouetur ab elemento dominante in ipſo, quando mouetur motu naturali.

ADD. D

E

F

G Nam diffinitio de motu recto quæ dicit, quod eſt vel a medio vel ad medium, & circularis eſt circa mediũ. iſtæ diffinitiones veritatem habent de motibus ſecundum ꝙ ſunt naturales ſenſibiles, & in corporibus naturalibus motis natura, non violentia, vt eſt ſententia Auer. primo cœli cõmen. 5. vnde per hoc infinitæ argutiæ ſophyſtarum ſoluuntur, quę procedũt de motibus imaginariis ĩ magnitudinibus imaginariis, & tolluntur inſtãtiæ factæ de motibus factis ab arte, & a violentia, non a principio intrinſeco quod eſt natura, & p H medium debes intelligere medium mundi. Nam motus rotæ molendini non eſt vere circularis, quia nõ eſt circa medium mundi: nec eſt motus ſimplex, tum quia non eſt corporis ſimplicis, tum etiam quia eſt talis motus compoſitus ex eleuatione, & depreſſione, nec eſt naturalis, quia componitur ex pulſu, & tractu, & iſti ſunt motus violenti, vt patet. 7. phy. in tex com. 10.

PROPOSITIO. LXIIII.

Nota per ſe probari non poſſunt.

I FAmoſa eſt propoſitio, & logicalis. Et Ariſtotel. 2. phyſic. text. com. 6. inquit. Demonſtrare autem manifeſta per immanifeſta non potentis iudicare eſt propter ipſum, & non propter ipſum cognitum.. & Auer. ibi in commen. ſcribit ꝙ ille qui per naturam ſuam non poteſt diſtinguere inter illud quod eſt manifeſtum per ſe, & inter illud quod non eſt manifeſtum per ſe, eſt modus hominum qui nunquam potuit philoſophari, nec poterit. Vnde Ariſto. in quarto primæ philoſophiæ. text. com. 9. Ineruditio eſt nõ cognoſcere, quorum oportet quærere demonſtrationem, & quorum nõ oportet. K

Gloſſa pro põnis.

Gloſſatur igitur propoſitio iſto modo, ꝙ per ſe nota probari nõ poſſunt ratione demonſtratiua, quia demonſtratio nõ erigitur ad per ſe nota, ſed ad quęſita. quæſtio autem eſt ignota propoſitio naturaliter, & dubitabilis ex ſui natura. Aduerte tamen ꝙ ad per ſe nota poteſt adduci aliqua ratio dialectica: ſic ſcribit Cõmenta. in 4 phyſi. auſcultatio. com. 1. Nam Ariſto. ibi proponit inquirere an locus ſit, vel non ſit. inquit. n. L ſimiliter autem neceſſe eſt de loco, ſicut, & de infinito cognoſcere ſi eſt, aut non eſt. vbi Auer. in com. ſuper hoc ita ſcribit, & non intendit perſcrutari de ſuo eſſe ſecundum demõſtrationem, ſed ſecundum dialecticam. locum enim eſſe eſt manifeſtũ per ſe, ſed cum perſcrutatur de loco ſecundum dialecticam de quiditate eius, accidunt quæſtiones quæ faciũt dubitare de ſuo eſſe. Amplius Commenta. 12. metaphy. commen. 8. dicit ꝙ in 9. metaphy. Ariſto. diſputat contra negantes potẽtiam eſſe ad confirmandum, quia potentiam eſſe eſt manifeſtum per ſe, hoc eſt dictu, illæ probationes ſunt dialecticæ M non demonſtratiuæ, & adducuntur ad hominem ad confirmandum, q̃a experimentum rationum uerarum eſt vt concordent ſenſatis. ſimiliter aliqua ſunt per ſe nota, ita ꝙ demonſtratione non indigent, tamen indigent aliqua innuitione, & talia oſtenduntur aliqua manerie diſciplinæ, ſicut eſt ſyllogiſmus hypothetic⁹ per naturam, ſicut eſt inductio, & exemplum, & id genus. alia enim eſt latentia propoſitionis quæ indiget ſyllogiſmo,

A giſmo, & alia quæ indiget inductione 4.cœli. com. 22. Reſolute igitur limita propoſitionem iſto modo, ꝑ ſe nota probari non poſſunt. uerum eſt ſimpliciter, & demonſtratiue, & per ſe loquendo, tamē ad hominem poſſunt rationibus ducentibus ad inconueniens oſtendi, ſicut fecit Ariſt. cum negantibus prima principia in quarto metaphyſi. nam rationes illæ non ſimpliciter probant, quia nullū maius impoſſibile ex natura rei eſſe poteſt, quā ſint oppoſita primorum principiorum: ſed rationes illæ ducunt ad aliquid manifeſtius inconueniens ad hominem. ſic etiam ſunt

B rationes ducentes ad inconueniens per quas diſputat in libro primo de interpretatione, contra negantes cōtingentiam eſſe, cum hoc ſit per ſe notum. nam deducit ad hoc quod non oporteret negociari, neque conſiliari, & multa cōſimilia quæ ex parte rei non ſunt magis impoſſibilia, quā hypotheſis data ab aduerſariis, uidelicet negatio contingentiæ, ſed ſunt manifeſtiora quo ad hominē, cum quo ſit altercatio. Similiter per accidens poteſt contingere ꝙ id qđ eſt per ſe notum, vertatur in dubiū,

C vt contingit de eſſe loci ꝙ ſecūdum ſe eſt manifeſtum per ſe, tamen inquirendo ſuam quiditatem per rationes dialecticas, quarum natura eſt vtranque partem contradictionis indifferenter oſtendere, ſic vertitur in dubium ſuum eſſe, hoc vult dicere Commenta. in præfata auctoritate. Similiter ad per ſe nota poſſunt aliquæ rationes adduci ad confirmandum, vt dicit de potentia Commen. 12. metaphyſi. commen. 8. Similiter per ſe nota poſſunt aliqua innuitione oſtendi, vt ſupra dictum fuit.

D Similiter diſtingue de multiplici manerie per ſe notorum, ſicut ſupra poteris videre in illo theoremate. Principia ſunt ſicut locus ianuæ. &c. decies enim repetita placebunt, teſte Horatio.

PROPOSITIO LXV.

Calor concentratus fortius operatur.

Animaduerte ꝙ cōtrarium fugiens ſuum contrariū per viā antiperiſtaſis fit vigoroſius: virtus

E enim vnita fortior eſt ſeipſa diſperſa, vt inquit Ariſto. in 4. metheo. tamen. hoc veritatem non habet ſecūdum quamlibet menſuram, & ſecundum quodlibet paſſum. nam volūt Philoſophi ꝙ quælibet virtus actiua, & paſſiua requirit in operatione ſibi propria habere per ſe quantitatem terminatam, & qualitatem terminatam. ſicut ſcribit Auer. in 2. de generatione animalium, in illo cap. vbi agitur quomodo fœtus in vtero augeatur, & in 6. phyſic. commē. 91. Similiter etiam requiritur determinatum tempus. 2. cœli. tex. cō. 39.

F Vniuſcuiuſque actus determinatum eſt minimum tempus ad non excedere. vnde non quælibet concentratio, & fuga caloris ad partes intrinſecas calorem roborat, nec in quolibet tempore facta, aliqua enim eſt tam grandis quæ calorem ſuffocat, & extinguit, vel remittit. Similiter nonnunquam fit adeo velociter, & præcipitanter talis fuga, ꝙ calorem illum obtundit. Nam vt patet exercitatis in medicina in rigoribus, & frigoribus cōtingentibus in febrib⁹ calor Inatus cōcētratur, fugiēs ſuum

G contrarium, tñ quia inordinato motu, & præcipitanter mouetur in tali fuga nõ videmus ipſum fortificari, immo debilitatur. ſimiliter in timore, & triſtitia calor ad interiora refugit, & tamen non roboratur, iuxta illud Poetæ.

Quando ego non timui grauiora pericula veris?
Res eſt ſoliciti plena timoris amor.
Et idem dicit.
Frigidius glacie pectus amantis erat.

Similiter ſecũdum Auic. pulſus in ſomno eſt paruus, licet calor tunc tẽporis ſit concentratus. Non igitur H quælibet caloris concentratio calorẽ roborat, ſed determinat. Nec in quolibet ſubiecto facta, nam animalia exanguia, & corpora frigidæ cõplexionis, quorum calor a frigiditate continentis vincitur, & ſuperatur, deterius degunt in hyeme, quàm in æſtate, ſicut recitat Gal. in prima particula aphoriſmorum. in com. 15. ſuper illa ſententia diuini Hippocrat.

Ventres hyeme, & vere calidiſſimi ſunt natura. Aduerte etiam quia de calore loquimur, & operationibus eius quód eodem modo propoſitio quæ paſſim allegatur a philoſophis I in 4. methe. & a medicis, ꝙ digeſtio fit a calido, non eſt vniuerſaliter vera. nam calor alius cœleſtis, ſeu viuificus, ſeu naturalis, alius vero elementalis, & eſt differentia inter iſtos calores, ut ſcribit ſolertiſſimus naturæ rimator Ariſtot. in 2. de generatione animalium. cap. 3. & Auer. 12. metaphyſi. commẽ. 18. & in 2. capite de ſubſtantia orbis, quia primus eſt dator vitæ, & generationis, ſed calor elementalis reſoluit, & deſtruit. Extat etiam alia differentia, quia calor naturalis, & viuificus non poteſt ſaluari niſi in humido naturali, vñ inquit K Princeps in tertia Fen primi, doctrina prima. cap. 1. Calor ĩnatus humiditate cõſiſtit naturali, & ab augmẽto extraneæ humiditatis extinguitur: ſicut flamma duas habet humiditates, aquam, & oleum. vna quarũ conſiſtit, & altera extinguitur. vnde Seneca loquendo de calore naturali, & humido naturali, quod a medicis dicitur ſubſtantificum in libro naturalium quæſtionum, inquit. Qui mecum oritur mecũ moritur, quia, vt inquit Ariſtot. in libro de morte, & vita. Generatio eſt prima participatio animæ in calido naturali, & vita eſt eius permanſio, & Auer. in primo Canticæ: com. 73. inquit. Calor L naturalis eſt ſubiectum animæ, vt eſt notum ex ſcientia naturali, & 7. metaphy. com. 31. Anima eſt forma in calore naturali. i. in corpore diſpoſito per calidũ naturale: ſed quia tale calidum in viuentibus nõ poteſt ſaluari niſi reſtauretur ex humido, cõſumpto humido a calore, ſequiť per accidens ipſiuſmet caloris conſumptio, ſed calidum elementale poteſt ſaluari in ſicco, vt clarum eſt de ſe.

Calor duplex, & differentia.

Digeſtio igitur non a calido elemẽtali perficitur, ſed a naturali. Vnde M Auenzoar in principio ſui Theyſir prohibet comeſtionem panis calidi ſtatim extracti a fornace, quia maxime nocet ſtomaco, & virtuti digeſtiuæ. non enim, vt inquit, quælibet caliditas digeſtionem procurat, vt dicunt vulgares, vnde caloris extranei conſuetudo, & natura eſt extinguere naturalẽ, & reſoluere humiditatem ſubiectã ei. vt ſcribit Auer. 4. metheo.

A **PROPOSITIO LXVI.**

Omne in quo eſt potẽtia, aut eſt corpus, aut eſt potentia in corpore.

ISta propoſitio ab Auer. ſcribitur in 10. primæ philoſophiæ, cõ. 41. Vera autem eſt propoſitio de potentia phyſica paſſiua, quæ atteſtatur imperfectioni ſimpliciter loquendo. Nã iſta eſt potentia materiæ. vnde Com. dicit in 9. meta. cõ. 2. ꝙ in diffinitione potẽtiæ paſſiuę ſumitur diffinitio potentiæ paſſiuæ primæ materiæ, ſicut in diffinitione potentiæ
B actiuæ ſumit̃ diffinitio actionis primæ formæ. Fallit autem, de potentia logica quæ eſt ens rationis. nam in omnibus intelligẽtiis citra primam eſt huiuſmodi potentia logica. vt vult Auer. in. 3. de anima. in ſolutio. 3. q. in com. 5. & tamen illæ nec corpora ſunt, nec virtutes exiſtentes in corpore. Et animaduerte vnum qđ vt ſcribit Cõmẽ. in lib. de ſubſtantia orbis, cap. vltimo. potentia habet gradus, & materia habet gradus, nã 12. met. cõ. 26. potẽtia reducitur ad materiam, & actus ad formam. ¶Infimus enim & ĩperfectiſſimus gradus mãę

Põa & mã hẽt grad⁹.

C eſt prima materia, quæ eſt in potentia ad omnes formas materiales ſecũdum eſſe materiale per trãſmutationem ſubſtantialem. Alius gradus parum eleuatus ab iſto eſt potẽtia quæ reperitur in elemẽtis quæ ſunt in potentia non ad omnes formas ſimpliciter, ſed ad formas mixtorum. ſicut teſtatur Cõ. 3. cęli. cõ. 67. vbi ponit differẽtiam inter primam materiã, & elementa, in ſolutione obiectionis ibi motę, in qua quærebatur quare elementa non habent figuras, & tamen elementa habẽt formas, & iam dictum fuit ꝙ prima materia nõ eſt D receptibilis formarum niſi inquantum caret forma omnino. Et reſpondet dicens, & diſſolutio eſt, quia nõ eſt neceſſarium in receptibili, niſi vt non habeat formam quam recipit, non vt non habeat formam omnino. Quia igitur prima materia eſt receptibilis omnium formarũ, non debet habere aliam formam omnino. elementa vero quæ non ſunt receptibilia omnium formarum cum non recipiunt ſe, ideo non debẽt denudari a ſuis formis apud receptiones, ſed eſt neceſſarium tãtum vt denudentur a formis quas recipiunt, & ideo omnis materia habẽs formam eſt receptibilis quarundam formarum tantum, & propter hoc iſtæ materiæ proprie non hñt formas quas recipiunt. Prima autem materia eſt Nota. vniuerſalis cum nullam formã habeat omnino. poſt elemẽta ſunt mineralia quæ ſunt magis eleuata a materia quam elemẽta, poſtea ſunt plãtæ, poſtea ſunt quædam quæ a Græcis zoophita, hoc eſt ancipitis naturę inter plantas, & animalia, quia vt inquit Ariſ. in. 9. de natura animaliũ. natura in ſuis operationibus nõ facit ſaltum. F non enim progreditur de extremo ad extremum ſine medio. poſtea eſt gradus animaliũ, poſtremo eſt homo. nam homo eſt terminus mundi iſtius inferioris. vt patet 2. de anima. te. com. 32. vbi Cõmen. in principio cõ. inquit. Complemẽtum animalium, & finis eorum qui intendebatur in generatione quem cum natura potuit pertingere, ſtetit, eſt modus animalium habens virtutem ſpeculatiuam cogitatiuam. i. intelligibilem. Supra aũt iſtam naturã corporalẽ eſt natura orbis cœleſtis,

G quæ ſm Auer. in 2. ca. de ſubſtantia orbis, eſt pfectior cæteris modis materiæ, & non eſt in eo de potentiis niſi tantum potentia in loco, & ex motu locali nobiliſſimus omnium, ſcilicet circularis. quod intelligo loquendo de potentia inuenta in natura corporali, illa enim eſt ſuprema in perfectione, ſed vltra eſt materia intelligibilium, & ſeparatorum entium, & iſta etiam habet gradus. vnde infimus intellectus eſt intellectus poſſibilis qui recipit alio modo receptionis quã materia quæ eſt in rebus corporalibus, quia intellectus recipit ſimilitudines rerum. nam. 3. de anima tex. commen. 6. intellectus eſt locus ſpecierum. lapis enim non eſt in anima, ſed ſpecies lapidis, & ſic aſcendit ordo vſque ad actum purum, in quo nulla prorſus eſt potentia quæ ſit arguens imperfectionẽ. primum enim ens, eſt ens ſimpliciter perfectũ 5. meta. cap. de perfecto.

Mã intelligibiliũ habet gradꝰ.

H

PROPOSITIO. LXVII.

Contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant.

I SCribitur propoſitio ab Ariſto. in 10. meta. in tex. com. 13. Sed non eſt generaliter vera de omnibus contrariis, immo quædam ſunt in diuerſis generibus, quædam autẽ ſunt ipſa genera contrariorum, & non ſunt in genere, vt inquit ipſemet Ariſtot. in poſtprædicamentis. Neceſſarium eſt omnia cõtraria vel in eodem genere eſſe, vel in contrariis generibus eſſe, vel ipſa genera eſſe. albũ enim, & nigrum in eodem genere ſunt, color. n. genus eorum eſt. Iuſtitia vero & iniuſtitia in contrariis generibus ſunt, huius enim virtus, huius autem nequitia genus eſt: bonum vero, & malum non ſunt in genere, ſed ipſa ſunt genera aliorum exiſtentia. K

Propõ nõ eſt uera vniuerſalr.

ADDI. Nota ꝙ malum, & bonum ſunt contraria, & ſunt genera aliorum ꝙ duplex eſt bonum, quoddam per eſſentiam, & hoc eſt ĩ ſolo deo, & huic nihil eſt cõtrarium. aliud autem per participationem, & eſt bonum in generatione perſeuerans, & huic dicitur malum eſſe contrarium, ſicut luci ſolis nil contrariatur, ſed luci aeris, & aliis participantibus lucem opponitur tenebra. ita nõ cuiuis cognitioni ignorantia opponitur. Nam teſte Plato. duplex eſt cognitio, intellectualis, & diſcurſiua. L primæ nihil opponitur, ſed cognitioni cũ diſcurſu, & opinione ignoratio opponitur. Ita notat Ioan. Gramma. in poſt prædicamentis in ſermone de oppoſitis. Nota etiam ex mente Alexã. referente Simplicio in 1. cœli tex. cõ. 122. ꝙ iſta propoſitio locum habet in ſimpliciter, & proprie contrariis ſine complexione dictis. nã alia eſt contrarietas quæ eſt in propoſitionibus, & talium nõ oportet aliquod idem genus cõmune eſſe, nam alia eſt contrarietas in propoſitionibus alia in terminis. M

Aduerte etiam ꝙ vt ſcribit Auer. 8. meta. com. 4. & 10. meta. com. 15. contrarietas primo reperitur in eis quæ ſunt in loco, ideo diſtantia accepta eſt in diffinitione contrariorũ, cum dr. contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant. diſtantia n. quæ eſt in loco eſt maxima. ſ. centri ad circunferentiam. Nota etiam ꝙ contrarietas inuẽta in loco, & in qualitate. vt ſcribit Com. in 4. de cœlo, & mundo. cõ. 38. eſt æquiuoce; quia cõtraria quæ ſunt in qualitate

A litate ſunt duo in forma, & vnum in ſubiecto. Sed contraria in loco ſunt duo in forma, & duo in ſubiecto.

Inſtantia. Sed tunc eſt inſtantia contra hoc dictum Auer. propterea quia hoc ui detur eſſe cõmune omnibus contrariis videlicet, ꝙ nedũ ſint duo in forma: verumetiam & ſecundum ſubiectum, quia contraria in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt.

Solutio. Niſi eſſet ꝙ licet contraria in qualitate ſimul in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt, tamen bene poſſunt in eodem ſubiecto eſſe ſucceſſiue, ſed contraria in loco, neq; ſimul, neq; ſucceſſiue in eo-

B dem ſubiecto eſſe poſſunt, locus.n. inferior, & ſuperior ſunt loca contraria, & ſecundum formam, & ſecundum ſubiectum illo modo.

Replica. Sed tũc eſt maior difficultas, quia 10. meta. tex.com.14. Eadem eſt materia cõtrariorum. ſimiliter contraria ſunt quæ circa idem ſubiectum tranſmutata ſeinuicem deſtruunt, & expellunt. Niſi eſſet ꝙ iſta dicta non habent veritatem de omnibus contrariis, ſed ſolum de his quę ſunt in qualitate, & ideo recte animaduertens ad omnia iſta Auer. dixit ꝙ contrarietas quæ eſt in loco, & in aliis præ-

C dicamentis eſt æquiuoce, quia non ſunt eiuſdem rationis vniuoce, ſicut patet ubi per ly ęquiuoce debet exponi ſecundũ prius, & poſterius, & analogice, quia in pure æquiuocis non inuenitur prædicatum eſſentiale. vt dicit Commen. in 4. meta.com.2.

Contraria pſſt cõuenire in ſpecie ſecundum mathema. Aduerte etiam ꝙ aliqua cõtraria ſm mathematicam conſiderationẽ ſunt eiuſdem ſpeciei. pro hoc eſt notabilis auctoritas Com.in.1.cœ, & mun. in cõ. 32. vbi vult ꝙ duo motus circulares facti ſuper eodem axe, & eiſdẽ polis ad partes diuerſas ſunt con-

D trarij, & ſeinuicem impediunt, quod tamen eſſe non poteſt ſecundũ phyſicam conſiderationem. vnde inqt. Ego autem longo tempore feci moram in quo non intellexi explanationem illius loci vltimam, ſed deus induxit me ad veritatem, & ſecundum hanc explanationem erit intẽtio ſermonis Ariſt. ꝙ motus circularis nõ habet contrarium, non in eo quod eſt motus abſtractus a corporib' naturalibus, ſed inquantum eſt in corpore moto per naturam, qm̃ ſi eſſet acceptus motus in imaginationibus abſtractis a moto, non contingit impoſſe ponendo eos contrarios, & eoſ-

E dem ſm ſpeciem. ver. gr. cum imaginauerimus duos motus ſuper eundẽ polum, & idẽ centrum ad duas partes diuerſas contingit neceſſario, vt prohibeant ſe, & contrarientur inter ſe, & ſecundum hunc modum poſſibile eſt exiſtimare ꝙ in motu circulari ſit contrarietas, & cum iſti duo motus fuerint poſiti in corporibus naturalibus, reuertetur poſſibile ad impoſſibile. ſ. eſſe contrarietatem in eadem ſpecie, quia tunc continget vt vna res deſtrueret ſe, & ſic natura faceret ocioſum. Vbi manifeſte col-

F ligitur ꝙ aliqua non poſſunt contrariari in natura, & ſecundum phyſicam conſiderationem, quæ tamen poſſunt eſſe contraria in eadem ſpecie ſecundum eſſe imaginarium, & ſm mathematicam conſiderationẽ, & ſic non omnia contraria ſunt ſpecie differentia ſecundum mathematicos, immo aliqua contraria ſunt eiuſdem ſpeciei.

ADDI. Nota tamen ꝙ cõtrarietas eſt duplex, quędam inſequens rationem & formam, & quædã materiam, & tũc contrarietas ſm rationẽ, & formam

G ſemper arguit differentiam ſecundũ ſpeciem, talia contraria ſunt illa quę deſcribnntur in 10. metaphy. ꝙ ſub eodem genere exiſtẽtia maxime diſtant, ſunt aũt quædam contraria inſequentia materiam, vt maſculinũ, & fœmininum, & talia non cauſant, nec arguunt ſpecificam differentiã, animal enim mas non differt ſpecie a fęmina. notabilis eſt diſtinctio Philoſophi in 10. meta. tex. com. 25. Et ideo motus poſiti in corporibus mathematicis qui ſunt circulares, & cõtrarii, differũt materialiter, quia corpora illa abſtrahunt a formis natura H libus, quæ ſunt principia ſpecificæ diſtinctionis, & ſic ſunt eiuſdem ſpẽi, & illa contrarietas eſt ſecundũ materiam, ſed in corporibus naturalib⁹ motus contrarij inſequũtur, aut formas contrarias, vt voluit Alexã. aut ſaltem diuerſas, vt voluit Auerro. 5. phy. com. 10. & 7. cœ. com. 23. & primo cęli. 81. vnde nunquam contraria ſm formam ſunt eiuſdem ſpẽi.

Aduerte ẽt ꝙ contrarietas quandoq; ſumitur large, & ſic non ſolum dicitur de contrariis poſitiuis, verũ etiam dicitur de priuatiue oppoſitis. ſicut teſtatur Com. 1. phy. com. 41.

Priuatiue. oppoſita dupl. Et priuatiue oppoſita ſunt in dupli I ci differentia, quędam ſunt ſm rei veritatem, ſicut cœcum, & videns, quędam autem ſunt priuatiue oppoſita ſecundum famoſitatem. vnde Auer. in eodem com. 41. inquit, ꝙ vacuũ, & plenum ſunt priuatiue oppoſita ſm famam. vnde propoſitio famoſa quæ dicit, ꝙ contraria habent fieri circa idem ſubiectum, fallit in cõtrariis poſitiuis quæ ſunt in loco, vt ſupra dictum eſt ex mente Commen. 4. cœli com. 38. ſed veritatem habet in contrariis in qualitate, niſi illud ſubiectum determinauerit ſibi natu K raliter alterum contrariorum, ſicut ignis calorem. De priuatiue vero oppoſitis veritatem habet propoſitio in his quæ ſunt ſecundum rei veritatem, fallit in his quæ ſunt oppoſita priuatiue ſecundum famam ſolummodo.

Similiter propoſitio famoſa 2. cœ ADDI. li. 18. ſi vnum contrariorum fuerit in natura erit reliquum, vera eſt in poſitiuis, & ſecundum phyſicam cõſiderationem, non ſecundum logicam, vt patet in poſtprædicamentis: Similiter licet generatio, & corrũptio ſunt inter contraria, non tamen L conuertitur ꝙ vbi eſt cõtrarietas ibi ſit generatio, & corruptio, quia in cœlo eſt contrarietas ſecundum rarum, & denſum, & non eſt ibi generatio, neq; corruptio. vide ſimpliciũ in 2. cęli in tex. cõ. 41.

Et ita in ſimili famoſa propoſitio Philoſophi in 2. cœli, & mundi, quæ dicit in tex. com. 18. ſi vnum contrariorum fuerit in rerũ natura, oportet ꝙ ſit reliquum, vera eſt de contrariis poſitiuis quæ ſunt ad perfectionem vniuerſi. nam vniuerſum in qualibet hora completum, & perfectum eſt, vnde omnes ſpecies quæ M ſunt ad perfectionem vniuerſi, ſemper actu ſunt in vniuerſo, licet enim apud nos in hac hora cum ſit hyems non ſint roſæ, tamen in alia regione in qua in hac hora eſt ver, bene reperiuntur roſæ, ſed fallit hoc in priuatiue oppoſitis, quia non ſequitur. in rerum natura eſt plenum, ergo in rerum natura eſt vacuum, neq; ſequitur, eſt finitum, ergo erit & infinitum. Similiter etiam propoſitio famoſa, quæ dicit ꝙ cõtraria nõ põt eſſe ſimul in codẽ ſubiecto, vera eſt

A eſt in eſſe completo, & perfecto, tamen bene eſſe poſſunt in eſſe refracto. gloſſa eſt Auer. in. 5. phy. in c0. 6.19. & 52. & alibi frequenter. Similiter famoſa propoſitio, quæ dicit, ꝙ illud, quod eſt conſeruatiuum vnius contrarij, eſt deſtructiuum alterius contrarij, vera eſt de agente particulari, fallit autem de agente vniuerſali. nam cœlum mediante motu, & lumine conſeruat omnia elementa virtute caloris cœleſtis. Vnde Auer. 2. cęli, & mun. com. 42.
B ſcribit corpora cœleſtia in rei veritate non agunt frigiditates, ſed calores ſimiles vnicuiq; elementorum.

PROPOSITIO LXVIII.

Impoſsibile eſt quod actio & paſſio ab una, & eadem natura procedant.

PRopoſitio iſta ē famoſa, & ſcribitur formaliter ab Aue. in lib. deſtru. deſtru. in. 3. diſpu contra Algazelem. in ſolu. 18. dub. & ſub aliis verbis in. 1. diſpu. in ſol. 1. dub. vbi inquit. Principium per ſe notum ē,
C & ab omnibus conceſſum, quod nihil ſeipſum permutare poteſt. & idē habet in lib. de ſubſtan. orb. in principio. Aduerte autem ꝙ actio, & paſſio, ſeu mouere, & moueri dupliciter ſumuntur apud philoſophos, proprie videlicet, & tranſumptiue, ſiue æquiuoce. Actio proprie ſumpta, & paſſio fundantur in motu. vt patet. 3. phy. tex. com. 17. & ſunt merito contrarietatis. vt patet in. 1. de gener. & corru. tex. com. 50. Et iſto modo actio vera nō reperitur in abſtractis a materia. vnde Com. in. 12. meta com. 44. contra Auic. inquit,

Actio & paſſio dupliciter.

ꝙ in intelligentiis non eſt conſecutio, neq; prouentus, neq; actio, ſoli enim ibi eſt cauſa, & cauſatum ſecidum, ꝙ intellectum eſt cauſa intelligētis. Nam vt ibidem dicit, actio agentis nihil aliud eſt, quā extrahere illud, quod eſt in potentia ad actum, eodem modo motus proprie dictus eſt in rebus corporeis, & eſt actus entis in potentia inquantum in potentia: motus tamen æquiuocus eſt motus ſpiritalis: inquantum enim aliquid intelligit ſe, vt ſic pōt dici mouere ſe. colligitur iſta diſtinctio ex verbis Auer. in. 8. phy. com. 40. vbi ſcribit, ſoluendo rōnem Platonis de anima, quam vide, inquit. Et hoc eſſet iterum ſi anima moueret ſe eſſentialiter, & moueret ſe motu proprio abſtractis. ſ. vt intellect⁹ & intellectum in ea eſſent idem, vt declaratū eſt de primo motore, & de cæteris motoribus abſtractis, ſed iſte motus dicitur æquiuoce cum motu, qui eſt a motoribus, qui ſunt corpora, aut virtutes in corporibus. vnde lucidiſſi. Them. in. 1. de ani. in expoſitione te. 62. vbi Ariſt. arguit contra antiquos, qui opinabanť animam ſeipſam mouere, qui gaudet, & triſtatur, & ſentit, & intelligit, inquit enim, atq; hæc ratio ſi quis ea vtatur dupliciter reprehēdi poteſt. Primum ꝙ affectiones illæ nō ſunt motus. Deinde ſi illas motus eſſe cōceſſero, tamen aīæ motus eſſe non poſſunt, ſed permixtionis. & ibidem dicit. ꝙ iudicium nō eſt motus, ſed tranquillitas, & quies potius, & infra cap. 34. inquit. Afferendus eſt ēt alius modus, vnde nam moueatur anima, ſi oīno neceſſarium ſit moueri, ſed nec eo motu quo corpora mouentur ab anima, neq; dem ſi eo qui

G qui ſit rei inabſolute actus, ſed eo fortaſſe qui abſolute atq; perfecte. Item primo de anima.capi.17.contra Theophraſtũ,qui rationes Ariſto.reprehenderat inquit. Sed reſiſtit huic loco Theophraſtus in his libris,in quibus tractat locos ab Ariſto.ante pertractatos.non eodem inquit mouet anima motu quo mouet ipſa corpus.iudicia, comprehenſiones,aſſenſiones ſunt animæ motus,locales vero ſunt corporis. Soluendo autem Themiſtius hanc rationem inquit.Solutio eſt,primum H demonſtret illa iudicia, & aſſenſiones eſſe motus, hoc nunquam præſtabit vtiq;, ſi diffinitionem motus recipit, quam ſupra nos attulimus motum eſſe continuum, & attendi cum tempore ex indiuiduis motionibus non componi de potentia ad actum conferri, & dum confertur obiter retineri potentiam,quorum ille omnium tanq̃ videtur, &c. vbi clariſſime patet motum æquiuocũ Auer.& Them.appellare iudicium, & comprehenſionem animæ. Et ex hoc patet quantum diſtent a veritate in via Ariſt.& Com.Ioan.Scotus, & Grego.Arimi.in hoc puncto.Scotus enim in.2.ſententiarum diſtinctio.2.q.9.de motu angeli.& Greg. Ariminen.in eodem ſecundo diſtinctio.6,q.1.arti.2.vbi examinat quæſtionem de motu grauium,& leniũ in reſponſione ad quintam obiectionem inquit. Soluendo qualiter idem non poteſt eſſe mouens per ſe & motum,nec quia pars moueat totum,nec quia totum moueat totũ. Et eſt ratio Philoſophi in.8.phyſic. tex com.40. inquit. Ad quintum loquendo de toto,& partibus quantitatiuis,vt videtur ſumere Ariſt.dico,ꝙ totum mouet totum,& qualibet pars mouet etiam ſeipſam. Si au K tem de partibus qualitatiuis,vel formalibus poteſt dici, ꝙ pars puta grauitas in graui mouet totum,& ſimiliter mouet ſeipſam,& ſi eſſet ſeparata a materia, & a forma ſubſtantiali adhuc moueret ſe,ſicut de facto patet in Euchariſtia.Tunc cum probatur,ꝙ totum non mouet totum per illa,quæ tanquam inconueniẽtia inferuntur,dico ꝙ illa ſimpliciter accepta non ſunt inconuenientia. idem nanq; ſeipſum alterat,ſicut patet de L aqua calida,quæ per ſe redit ad frigiditatem,vt ſupra patuit per Auic.& experientia docet,& ſimiliter voluntas cauſat in ſe uolitionem, & ſic de aliis plurib',iſta ſic ſimpliciter ſumpta non reputantur inconueniẽtia a philoſopho,ſed ſolum in his in quibus ſolum motio eſt vnica,ideſt in quibus principium mouendi eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ cũ termino motus.tali ſi quidem motione Philoſophus dicit idem non poſſe mouere ſeipſum primo, vt puta frigidum per frigiditatem quàm habet actu non frigefacit ſeipſum, nec M calidum calefacit ſe per ſuum calorem.& quod iſta ſit intentio eius patet.nam ſtatim ibidem abſq; medio addit. ſimiliter autem, & aliorum vnumquodq; quorumcunq; moués neceſſe eſt habere vniuocũ. vbi Cõ. & iſte inquit. Sermo eſt intellectus ex prædictis.ſ.ꝙ impoſſibile eſt, vt aliquid moueat ſm quod mouetur, & hoc eſt in motis, & mouentibus, quæ dicuntur vniuoce. & addit Cõ. qđ philoſophus dixit hoc, quia hoc non eſt impoſſibile niſi in motoribus quæ ſunt corpora aut virtutes ĩ corporibus. Rõ eſt,quia in illis tñ reperi-

Cõtra ſco. & Greg.de Arim. I

A reperiŕilla vniuoca motio, licet nō reperiatur in omnibus, & in multis reperiaŕ motio æquiuoca. talis autē motio vniuoca non eſt in motu locali corporum ſimplicium, ſicut patet, niſi diceretur per loca in quibus actualr̃ ſunt mouēt ſe ad loca eiuſdē ſpēi ſpecialiſſimæ, & forſitan ad hoc excludēdū inter alia inconuenientia dixit, & ferret, & ferreŕ. Et ſiſt diçēdum ad aliud illatum, puta, quòd idem eſſet in actu, & in potētia. ſ. in actu formali, & virtuali vniuoco, & in potentia formali. ſ. tali motione vniuoca ſe moueret. Si autē motio

B ſit æquiuoca nō ſequiŕ, niſi ꝙ ſit in actu virtuali non vniuoco, & in potentia formali iuxta vulgatā diſtinctionem, & illud non eſt inconueniens, ſicut per multa exempla declarat, quę vide ſi placet. Sed mirum

Impugna. eſt, ꝙ in motu æquiuoco in quo ſm iſtā expoſitionē principium mouēs & terminus motus non ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſimæ non ſint inconueniens idem mouere ſeipſum, & idem eſſe in actu virtuali æquiuoco, & in potētia formali, ſicut eſt in motu locali, & tñ Ariſt. de illo mo-

C tu loquitur in toto illo capi. qđ incipit ibi. Neceſſe eſt igitur omne qđ mouetur, & incipit à tex. cō. 34. vſq; ad 40. loquiŕ. n. de motu locali. nam vt dicit ibi Com. in prin. com. vult congregare omnes propoſitiones ꝑdictas in duobus ſyllogiſmis hypotheticis. quorum vnus eſt diuiſiuus, alius continuus, & cōcludere ex hoc illud quod intendit concludere, & ē qđ mouētia, q̄ mouenŕ in loco reducunŕ neceſſario ad motum ex ſe, qđ eſt primū mouentium, quæ mouētur. & in tex. 40. vbi probat, ꝙ totū non mouetur totum, quia tunc idē eſſet in potentia, & in actu. loquitur D etiam de motu locali. nā vt inquit Com. ibi in principio commenti, cum declarauit ꝙ omne motum in loco reducitur ad motum ex ſe, pau lopoſt concludit ꝙ modo vult perſcrutari de moto ex ſe quomodo mouetur, & a quo moueŕ, & intēdebat hoc, quoniam videbatur Platoni, ꝙ motum ex ſe componitur ex moto, & motore qui mouet ſe.

Nec valet ꝙ dicit Gregorius ꝙ in motu locali poteſt eſſe principium mouens vniuocum cum termino motus, ſi imaginemur ꝙ ꝑ loca in q bus actualiter ſunt corpora ſimplicia mouentſe ad loca eiuſdem ſpeciei ſpecial iſſimæ, & ideo intulit il- E la inconuenientia, & ferret, & ferretur. nam nullus hoc opinatur. nam locus eſt in locante. Amplius autem nullus opinatur locum eſſe de principiis actiuis mouentibus ſimplicia ad ſua loca in via Ariſto. quia talia dicuntur mota ex ſe, & ex principio intrinſeco actiuo, quod eſt ꝓpria forma, & ideo mirum eſt qūo allegat auctoritatem Auer. quæ erat clara, eam inuoluit, per motum .n. vniuocum inquit Comm. intelligit motum qui eſt motoribus, quę ſunt F corpora, aut virtutes in corpore. in talibus enim eſt impoſſibile, ꝙ idē ſit per ſe mouens, & per ſe motum. vnde motus vniuocus eſt motus ꝓprie dictus, & eſt rerum corporaliū. nam ſexto phyſicorum demonſtratum eſt, ꝙ omne quod mouetur eſt diuiſibile, per motum autem æquiuocum intellexit motū qui eſt metaphorice dictus ſicut intellectio, & cognitio, & iudicium dicuntur motus illo modo. vnde inquit in calce com. contra Platonem, & hoc eſſet

verum

G mam in actu.& hoc debet intelligi, ſicut diximus.nam priuatio non.d. formaliter aliquid entitatis,quia nõ eſt ſubſtantia,ne accidens,relatio ẽt non quælibet realis eſt,& ideo denominatio a relatione de neceſſitate non arguit compoſitionem in re denominata,vel quia non dicit rem diuerſam a fundamento, vel quia nõ in quolibet,nec quælibet relatio rei eſt,ſed aliqua in aliquibus eſt rõnis, vt dixi de potentia & actu. Dicamus igitur,iuxta viam antiquorum ꝙ quæcunq; differũt in genere phyſico,differunt in genere logico,quia illa quæ non communicant in materia ſicut cœleſtia corpora,quæ au

propria poſitio.

H tem materiam non habẽt, aut nõ talem, ſed ſolum ſm locum mobilem.vt dicit Ariſt.in.8. meta.tex.cõ 12.&.12.meta.tex. commen. 10. Omnia vero materiam habent quęcunq; tranſmutantur,ſed alia ſempiternorum quæcunq; non generabilia,mobilia autem latione,ſed vnde & quo.vnde vt ſcribit Com. in lib. de ſubſtan.orb.in cœlo non eſt potentia ad eſſe,ſed eſt potẽtia ad vbi, & rectius dicitur ſubiectum quàm materia,talia autem ſe habent cum

I iſtis,ſicut cauſa,& cauſatum. Nam vt inquit Ariſtot. in principio libri meteoro.Oportet mũdum inferiorem ſuperioribus lationibus eſſe cõtinuum, vt omnis eius virtus inde gubernetur,& ideo corpora iſta cũ illis non poſſunt conuenire in eodẽ genere vniuoce dicto, ſicut eſt genꝰ logicum.Tamen bene poſſunt conuenire in aliquo genere multipliciter dicto,quod videlicet dr̃ ſm priꝰ, & poſterius,vt eſt genus analogũ. Nam ens ſubſtantia,& vnũ ſm iſtos analogice dicunt̃ de illis,& de iſtis.

K Et ſi obiiciatur,quia Auer.ibi.10. meta.comm.vltimo inquit ꝙ corpus,quod dr̃ de corruptibili,& ĩcorruptibili,eſt nomen æquiuocum. Reſpondetur ꝙ per æquiuocum intellexit analogum, nam analogia ẽ quidam modus æquiuocationis. Nam corpus eſt ſubiectum vniuerſale ſciẽtiæ naturalis, vt ſcribit Auer. 1.cœli.commen.2.&.12.meta. cõmento.5.& diffinitur in.1.cœli.demonſtrantur multa prædicata,quæ per ſe neceſſario inſunt illi,talia autem nõ poſſunt competere his,quæ ſunt pure æquiuoca.nam licet poſſit de termino pure æquiuoco enũtiari aliquod prædicatum vere, ſi-

Obiectio.

ſolutio.

L cut iſta eſt vera in quolibet ſenſu, omnis canis eſt pulcher,tamen in pure æquiuocis non reperitur prædicatum eſſentiale omnino, vt ſcribit Auer.4.meta.com.2. De analogis autem & diffinitiones dari poſſunt vt patet.2.phyſi.de natura.tex.commen.3.& de motu.3.phyſi.com.4. inquit motus non dicitur vniuoce, ideo non habet diffinitionem dictã vniuoce,ſed ſm prius, & poſterius, ſed tamen tales diffinitiones intrãt in artibus demonſtratiuis. Similiter talia habent paſſiones per ſe de

M monſtrabiles de ipſis,quia ſi ſubiectum eſt analogum, & paſſio etiam eſt analoga. vt patet ex.2. poſteriorum.Et ſic aduerte ꝙ corruptibile, & incorruptibile in quantum communicant in vna ratione analoga, poſſunt ad eandem ſcientiam pertinere. vnde ſcientia libri de cœlo eſt de corpore ſimplici neutro, qđ non eſt,neq; graue,neq; leue, & eſt ſimpliciter in generabile & incorruptibile,& eſt de aliis ſimplicibus grauitatem,& leuitatem habentibus quę ſunt

A ſunt gn̄abilia,& corruptibilia ſaltem ſm̄ partem inquantum ſunt de primariis partibus quæ ſunt de integritate vniuerſi. vt dicit Cōmen. 3. cœli cōmen. 1. Sic etiam poſſunt pertinere ad eandēm potentiam. Nam cœlum eſt ſenſibile ſolū viſu. vnde inquantum iſta corpora inferiora, & cœlum participant vnam naturam cōmunem analogam ſiue ſit lux, aut diaphanum, ſic poſſunt eſſe obiecta vniuſmet potentiæ. vnde Ariſtot. in proœmio meta. maxime dicit nos diligere ſenſum viſus, quia plures rerum differentias nobis oſtendit. oīa B enim corpora colore participant, ſicut dicit in lib. de Senſu & Senſato.

Alia limitatio. Aduerte tn̄ limitationem iſtā꞉ ꝙ quando Peripatetici dicunt corruptibili,& incorruptibili nihil eſſe vniuocum, intelligunt de conceptu q̄ habet modum intentionis primæ. Sed fallit de conceptu qui eſt de ſecundo intellectis, ſicut ſunt intentiones ſecundæ, vt patet intelligenti.

PROPOSITIO LXIII.

Motus mixti eſt ab elemento ſimplici dominante in eo.

C Propoſitio iſta ſcribitur primo cęli,& mundi. tex. com. 7. & 2. de aīa cō. 14,&. 2. de gener. 49. & 4. metheo. Vera autem eſt propoſitio de mixto perfecto, cuius mixtio eſt completa, in qua videlicet miſcibilia ſunt reducta ad vnam formā ſuperadditam mixtioni. Fallit autem in mixto, cuius mixtio eſt per ſolam partium iuxta paſſionem. Nam talis motus non eſt ſimplex, ſed eſt inflexus ſeu compoſitus, vt eſt motus turbinum. gloſſa eſt Auer. primo cœli. com. 7. Et in paraphraſi eiuſdē libri, idem dicit in loco allegato.

Vbi animaduerte ꝙ natura non facit ſaltum. vt. d. Ariſt. 9. de natura animalium. ꝙ ſicut inter plantas, & animalia in viuentibus ſunt quædā ambiguæ naturę, vt ſunt zoophita à Græcis dicta, ſicut etiam credo ſine dubio in mixtis inanimatis videlicet ꝙ inter elementa, & mixta perfecta ſunt quædam mixta inanimata per ſolam iuxta poſitionem partium, & talia non oportet ꝙ ſint ex omnibus elementis conſtantia. vnde ſtat aliquod ex iſtis mixtis carere calore, vt eſt de cryſtallo. vt aſſerit expreſſe Linconienſis in 2. poſteriorū ſuper illo cap. 12. ſecundi poſterio. vbi. d. ꝙ ī cryſtallo eſt corruptus oīs calor,& potentialis,& actualis. vnde pōt dici ꝙ cryſtallus ſit exceſſus quidam elementi frigidi ibi dominātis per iuxtapoſitionem, nō quia ſit vera mixtio. Vbi animaduerte de mente Auer. ꝙ in motu grauium, & leuiū de potentia accidentali talia mouētur ab intrinſeco a ſua forma ſubſtantiali tanq̄ a cauſa principali, & grauitas,& leuitas quæ ſunt qualitates concurrunt tanquam inſtrumenta. Vnde primo cœli. cō. 17. vbi Ariſt. ponit diffinitionem grauis, & leuis, inquit. Et intelligendum eſt ex deſcriptione grauis, & leuis naturā quę innata eſt ad mouendum ad mediū, vel a medio. ſ. habitum, & formā ex qua procedit hæc operatio, & ſi hoc nomen grauitas,& leuitas non dicātur vulgariter niſi de accidente. quia igitur non datur æquale ad pondus, vt demonſtratum eſt in naturali philoſophia, inde prouenit ꝙ in mixto perfecto oportet dominari, aut elementum graue, aut leue, & ideo mouetur ab elemento dominante in ipſo, quando mouetur motu naturali. ADD. D E F

G Nam diffinitio de motu recto quæ dicit,quod eſt vel a medio vel ad medium , & circularis eſt circa mediũ. iſtæ diffinitiones veritatem habent de motibus ſecundum ꝙ ſunt naturales ſenſibiles,& in corporibus naturalibus motis natura,non violentia, vt eſt ſententia Auer. primo cœli cõmen. 5. vnde per hoc infinitæ argutiæ ſophyſtarum ſoluuntur,quę procedũt de motibus imaginariis ĩ magnitudinibus imaginariis, & tolluntur inſtãtiæ factæ de motibus factis ab arte,& a violentia, non a principio intrinſeco quod eſt natura, & p
H medium debes intelligere medium mundi. Nam motus rotæ molendini non eſt vere circularis, quia nõ eſt circa medium mundi:nec eſt motus ſimplex,tum quia non eſt corporis ſimplicis, tum etiam quia eſt talis motus compoſitus ex eleuatione, & depreſſione,nec eſt naturalis,quia componitur ex pulſu,& tractu,& iſti ſunt motus violenti,vt patet.7.phy. in tex com.10.

PROPOSITIO. LXIIII.

Nota per ſe probari non poſſunt.

I FAmoſa eſt propoſitio, & logicalis. Et Ariſtotel.2. phyſic. text. com.6.inquit. Demonſtrare autem manifeſta per immanifeſta non potentis iudicare eſt propter ipſum , & non propter ipſum cognitum..& Auer.ibi in commen.ſcribit ꝙ ille qui per naturam ſuam non poteſt diſtinguere inter illud quod eſt manifeſtum per ſe, & inter illud quod non eſt manifeſtum per ſe,eſt modus hominum qui nunquam potuit philoſophari, nec poterit. Vnde Ariſto. in quarto primæ philoſophiæ. text. com.9. Ineruditio eſt non cognoſcere,quorum oportet quærere demonſtrationem,& quorum nõ oportet. K

Gloſſa pro põnis.

Gloſſatur igitur propoſitio iſto modo,ꝙ per ſe nota probari nõ poſſunt ratione demonſtratiua,quia demonſtratio nõ erigitur ad per ſe nota, ſed ad quęſita. quæſtio autem eſt ignota propoſitio naturaliter,& dubitabilis ex ſui natura . Aduerte tamen ꝙ ad per ſe nota poteſt adduci aliqua ratio dialectica: ſic ſcribit Cõmenta. in 4 phyſi. auſcultatio.com. 1. Nam Ariſto . ibi proponit inquirere an locus ſit,vel non ſit.inquit.n. L
ſimiliter autem neceſſe eſt de loco,ſicut , & de infinito cognoſcere ſi eſt, aut non eſt. vbi Auer. in com. ſuper hoc ita ſcribit, & non intendit perſcrutari de ſuo eſſe ſecundum demõſtrationem , ſed ſecundum dialecticam. locum enim eſſe eſt manifeſtũ per ſe, ſed cum perſcrutatur de loco ſecundum dialecticam de quiditate eius,accidunt quæſtiones quæ faciũt dubitare de ſuo eſſe. Amplius Commenta. 12.metaphy.commen.8.dicit ꝙ in 9. metaphy. Ariſto . diſputat contra negantes potẽtiam eſſe ad confirmandum, quia potentiam eſſe eſt manifeſtum per ſe, hoc eſt di- M
ctu, illæ probationes ſunt dialecticæ non demonſtratiuæ, & adducuntur ad hominem ad confirmandum, qa experimentum rationum uerarum eſt vt concordent ſenſatis. ſimiliter aliqua ſunt per ſe nota,ita ꝙ demonſtratione non indigent,tamen indigent aliqua innuitione,& talia oſtenduntur aliqua manerie diſciplinæ, ſicut eſt ſyllogiſmus hypothetic' per naturam,ſicut eſt inductio, & exemplum,& id genus.alia enim eſt latentia propoſitionis quæ indiget ſyllogiſmo,

A giſmo, & alia quæ indiget inductione 4.cœli. com. 22. Reſolute igitur limita propoſitionem iſto modo, ꝓ ſe nota probari non poſſunt. uerum eſt ſimpliciter, & demonſtratiue, & per ſe loquendo, tamẽ ad hominem poſſunt rationibus ducentibus ad in conueniens oſtendi, ſicut fecit Ariſt. cum negantibus prima principia in quarto metaphyſi. nam rationes illæ non ſimpliciter probant, quia nullũ maius impoſſibile ex natura rei eſſe poteſt, quã ſint oppoſita primorum principiorum: ſed rationes illæ ducunt ad aliquid manifeſtius incon-
B ueniens ad hominem. ſic etiam ſunt rationes ducentes ad inconueniens per quas diſputat in libro primo de interpretatione, contra negantes cõtingentiam eſſe, cum hoc ſit per ſe notum. nam deducit ad hoc quod non oporteret negociari, neque conſiliari, & multa cõſimilia quæ ex parte rei non ſunt magis impoſſibilia, quã hypotheſis data ab aduerſariis, videlicet negatio contingentiæ, ſed ſunt manifeſtiora quo ad hominẽ, cum quo ſit altercatio. Similiter per accidens poteſt contingere ꝙ id qđ eſt per ſe notum, vertatur in dubiũ,
C vt contingit de eſſe loci ꝙ ſecũdum ſe eſt manifeſtum per ſe, tamen inquirendo ſuam quiditatem per rationes dialecticas, quarum natura eſt vtranque partem contradictionis indifferenter oſtendere, ſic vertitur in dubium ſuum eſſe, hoc vult dicere Commenta. in præfata auctoritate. Similiter ad per ſe nota poſſunt aliquæ rationes adduci ad confirmandum, vt dicit de potentia Commen. 12. metaphyſi. commen. 8. Similiter per ſe nota poſſunt aliqua innuitione oſtendi, vt ſupra dictum fuit.

Similiter diſtingue de multiplici D manerie per ſe notorum, ſicut ſupra poteris videre in illo theoremate. Principia ſunt ſicut locus ianuæ. &c. decies enim repetita placebunt, teſte Horatio.

PROPOSITIO LXV.

Calor concentratus fortius operatur.

ANimaduerte ꝙ cõtrarium fugiens ſuum contrariũ per viã antiperiſtaſis ſit vigoroſius. virtus enim vnita fortior eſt ſeipſa diſper- E ſa, vt inquit Ariſto. in 4. metheo. tamen. hoc veritatem non habet ſecũdum quamlibet menſuram, & ſecondum quodlibet paſſum. nam volũt Philoſophi ꝙ quælibet virtus actiua, & paſſiua requirit in operatione ſibi propria habere per ſe quantitatem terminatam, & qualitatem terminatam. ſicut ſcribit Auer. in 2. de generatione animalium, in illo cap. vbi agitur quomodo fœtus in vtero augeatur, & in 6. phyſic. commẽ. 91. Similiter etiam requiritur determinatum tempus. 2. cœli. tex. cõ. 39. F Vniuſcuiuſque actus determinatum eſt minimum tempus ad non excedere. vnde non quælibet concentratio, & fuga caloris ad partes intrinſecas calorem roborat, nec in quolibet tempore facta, aliqua enim eſt tam grandis quæ calorem ſuffocat, & extinguit, vel remittit. Similiter nonnunquam ſit adeo velociter, & præcipitanter talis fuga, ꝙ calorem illum obtundit. Nam vt patet exercitatis in medicina in rigoribus, & frigoribus cõtingentibus in febrib9 calor Inatus cõcẽtratur, fugiẽs ſuum

G contrarium, tñ quia inordinato motu, & præcipitanter mouetur in tali fuga nō videmus ipſum fortificari, immo debilitatur. ſimiliter in timore, & triſtitia calor ad interiora refugit, & tamen non roboratur, iuxta illud Poetæ.

Quando ego non timui grauiora pericula veris?
Res eſt ſolliciti plena timoris amor.
Et idem dicit.
Frigidius glacie pectus amantis erat.

Similiter ſecūdum Auic. pulſus in ſomno eſt paruus, licet calor tunc tēporis ſit concentratus. Non igitur H quælibet caloris concenttatio calorē roborat, ſed determinat. Nec in quolibet ſubiecto facta, nam animalia exanguia, & corpora frigidæ cōplexionis, quorum calor a frigiditate continentis vincitur, & ſuperatur, deterius degunt in hyeme, quàm in æſtate, ſicut recitat Gal. in prima particula aphoriſmorum. in com. 15. ſuper illa ſententia diuini Hippocrat. Ventres hyeme, & vere calidiſſimi ſunt natura. Aduerte etiam quia de calore loquimur, & operationibus eius quód eodem modo propoſitio quæ paſſim allegatur a philoſophis I in 4. methe. & a medicis, ꝙ digeſtio fit a calido, non eſt vniuerſaliter vera. nam calor alius cœleſtis, ſeu viuificus, ſeu naturalis, alius vero elementalis, & eſt differentia inter iſtos calores, ut ſcribit ſolertiſſimus naturæ rimator Ariſtot. in 2. de generatione animalium. cap. 3. & Auer. 12. metaphyſi. commē. 18. & in 2. capite de ſubſtantia orbis, quia primus eſt dator vitæ, & generationis, ſed calor elementalis reſoluit, & deſtruit. Extat etiam alia differentia, quia calor naturalis, & viuificus non poteſt ſaluari niſi in humido naturali, vñ inquit K Princeps in tertia Fen primi, doctrina prima. cap. 1. Calor īnatus humiditate cōſiſtit naturali, & ab augmēto extraneæ humiditatis extingui-tur: ſicut flamma duas habet humiditates, aquam, & oleum. vna quarū conſiſtit, & altera extinguitur. vnde Seneca loquendo de calore naturali, & humido naturali, quod a medicis dicitur ſubſtantificum in libro naturalium quæſtionum, inquit. Qui mecum oritur mecū moritur, quia, vt inquit Ariſtot. in libro de morte, & vita. Generatio eſt prima participatio animæ in calido naturali, & vita eſt eius permanſio, & Auer. in primo Canticæ. com. 73. inquit. Calor L naturalis eſt ſubiectum animæ, vt eſt notum ex ſcientia naturali, & 7. metaphy. com. 31. Anima eſt forma in calore naturali. i. in corpore diſpoſito per calidū naturale: ſed quia tale calidum in viuentibus nō poteſt ſaluari niſi reſtauretur ex humido, cōſumpto humido a calore, ſequiť per accidens ipſiuſmet caloris conſumptio, ſed calidum elementale poteſt ſaluari in ſicco, vt clarum eſt de ſe.

Calor duplex, & differentia.

Digeſtio igitur non a calido elemētali perficitur, ſed a naturali. Vnde M Auenzoar in principio ſui Theyſir prohibet comeſtionem panis calidi ſtatim extracti a fornace, quia maxime nocet ſtomaco, & virtuti digeſtiuæ. non enim, vt inquit, quælibet caliditas digeſtionem procurat, vt dicunt vulgares, vnde caloris extranei conſuetudo, & natura eſt extinguere naturalē, & reſoluere humiditatem ſubiectā ei. vt ſcribit Auer. 4. metheo.

A PROPOSITIO LXVI.

Omne in quo eſt potẽtia, aut eſt corpus, aut eſt potentia in corpore.

ISta propoſitio ab Auer. ſcribitur in 10. primæ philoſophiæ, cõ. 41. Vera autem eſt propoſitio de potentia phyſica paſſiua, quæ atteſtatur imperfectioni ſimpliciter loquendo. Nã iſta eſt potentia materiæ. vnde Com. dicit in 9. meta. cõ. 2. ꝙ in diffinitione potẽtiæ paſſiuę ſumitur diffinitio potentiæ paſſiuæ primæ materiæ, ſicut in diffinitione potentiæ
B actiuæ ſumiť diffinitio actionis primæ formæ. Fallit autem de potentia logica quæ eſt ens rationis. nam in omnibus intelligẽtiis citra primam eſt huiuſmodi potentia logica. vt vult Auer. in. 3. de anima. in ſolutio. 3. q. in com. 5. & tamen illæ nec corpora ſunt, nec virtutes exiſtentes in corpore. Et animaduerte vnum qđ
Põa & mã hẽt grad⁹. vt ſcribit Cõmẽ. in lib. de ſubſtantia orbis, cap. vltimo. potentia habet gradus, & materia habet gradus, nã 12. met. cõ. 26. potẽtia reducitur ad materiam, & actus ad formam. ¶Infimus enim & Iperfectiſſimus gradus mãę
C eſt prima materia, quæ eſt in potentia ad omnes formas materiales ſecũdum eſſe materiale per trãſmutationem ſubſtantialem. Alius gradus parum eleuatus ab iſto eſt potẽtia quæ reperitur in elemẽtis quæ ſunt in potentia non ad omnes formas ſimpliciter, ſed ad formas mixtorum. ſicut teſtatur Cõ. 3. cęli. cõ. 67. vbi ponit differẽtiam inter primam materiã, & elementa, in ſolutione obiectionis ibi motę, in qua quærebatur quare elementa non habent figuras, & tamen elementa habẽt formas, & iam dictum fuit ꝙ prima materia nõ eſt D
receptibilis formarum niſi inquantum caret forma omnino. Et reſpondet dicens, & diſſolutio eſt, quia nõ eſt neceſſarium in receptibili, niſi vt non habeat formam quam recipit, non vt non habeat formam omnino. Quia igitur prima materia eſt receptibilis omnium formarũ, non debet habere aliam formam omnino. elementa vero quæ non ſunt receptibilia omnium formarum cum non recipiunt ſe, ideo non debẽt denudari a ſuis formis apud receptiones, ſed eſt neceſſarium tãtum vt denudenrur a formis quas recipiunt, & ideo omnis materia habẽs formam eſt receptibilis quarundam formarum tantum, & propter hoc iſtæ materiæ proprie non hñt formas quas recipiunt. Prima autem materia eſt Nota.
vniuerſalis cum nullam formã habeat omnino. poſt elemẽta ſunt mineralia quæ ſunt magis eleuata a materia quam elemẽta, poſtea ſunt plãtæ, poſtea ſunt quædam quæ a Græcis zoophita, hoc eſt ancipitis naturę inter plantas, & animalia, quia vt inquit Ariſ. in. 9. de natura animaliũ. natura in ſuis operationibus nõ facit ſaltum. non enim progreditur de F
extremo ad extremum ſine medio. poſtea eſt gradus animaliũ, poſtremo eſt homo. nam homo eſt terminus mundi iſtius inferioris. vt patet 2. de anima. te. com. 32. vbi Cõmen. in principio cõ. inquit. Complemẽtum animalium, & finis eorum qui intendebatur in generatione quem cum natura potuit pertingere, ſtetit, eſt modus animalium habens virtutem ſpeculatiuam cogitatiuam. i. intelligibilem. Supra aũt iſtam naturã corporalẽ eſt natura orbis cœleſtis,

G quæ ſm Auer. in 2.ca. de ſubſtantia orbis, eſt pfectior cæteris modis materiæ, & non eſt in eo de potentiis niſi rantum potentia in loco, & ex motu locali nobiliſſimus omnium, ſcilicet circularis. quod intelligo loquendo de potentia inuenta in natura corporali, illa enim eſt ſuprema in perfectione, ſed vltra eſt materia intelligibilium, & ſeparatorum entium, & iſta etiam habet gradus. vnde infimus intellectus eſt intellectus poſſibilis qui recipit alio modo receptionis quã materia quæ eſt in rebus corporalibus, quia intellectus recipit ſi-

Mã intelligibiliũ habet grad⁹.

H militudines rerum. nam. 3. de anima tex. commen. 6. intellectus eſt locus ſpecierum. lapis enim non eſt in anima, ſed ſpecies lapidis, & ſic aſcendit ordo vſque ad actum purum, in quo nulla prorſus eſt potentia quæ ſit arguens imperfectionẽ. primum enim ens, eſt ens ſimpliciter perfectũ 5. meta. cap. de perfecto.

PROPOSITIO. LXVII.

Contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant.

I Scribitur propoſitio ab Ariſto. in 10. meta. in tex. com. 13. Sed non eſt generaliter vera de omnibus contrariis, immo quædam ſunt in diuerſis generibus, quædam autẽ ſunt ipſa genera contrariorum, & non ſunt in genere, vt inquit ipſemet Ariſtot. in poſtprædicamentis. Neceſſarium eſt omnia cõtraria vel in eodem genere eſſe, vel in contrariis generibus eſſe, vel ipſa genera eſſe. albũ enim, & nigrum in eodem genere ſunt, color. n. genus eorum eſt. Iuſtitia vero & iniuſtitia in contrariis generibus ſunt, huius enim virtus, huius autem

Propõ nõ eſt uera vniuerſalr.

nequitia genus eſt: bonum vero, & K malum non ſunt in genere, ſed ipſa ſunt genera aliorum exiſtentia.

Nota ꝙ malum, & bonum ſunt ADDI. contraria, & ſunt genera aliorum ꝙ duplex eſt bonum, quoddam per eſſentiam, & hoc eſt ĩ ſolo deo, & huic nihil eſt cõtrarium. aliud autem per participationem, & eſt bonum in generatione perſeuerans, & huic dicitur malum eſſe contrarium, ſicut luci ſolis nil contrariatur, ſed luci aeris, & aliis participantibus lucem opponitur tenebra. ita nõ cuiuis cognitioni ignorantia opponitur. Nam teſte Plato. duplex eſt cognitio, in- L tellectualis, & diſcurſiua. primæ nihil opponitur, ſed cognitioni cũ diſcurſu, & opinione ignoratio opponitur. Ita notat Ioan. Gramma. in poſt prædicamentis in ſermone de oppoſitis. Nota etiam ex mente Alexã. referente Simplicio in 1. cęli tex. cõ. 122. ꝙ iſta propoſitio locum habet in ſimpliciter, & proprie contrariis ſine complexione dictis. nã alia eſt contrarietas quæ eſt in propoſitionibus, & talium nõ oportet aliquod idem genus cõmune eſſe, nam alia eſt contrarietas in propoſitionibus alia in terminis. M

Aduerte etiam ꝙ vt ſcribit Auer. 8. meta. com. 4. & 10. meta. com. 13. contrarietas primo reperitur in eis quæ ſunt in loco, ideo diſtantia accepta eſt in diffinitione contrariorũ, cum df. contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant. diſtantia n. quæ eſt in loco eſt maxima. ſ. centri ad circunferentiam. Nota etiam ꝙ contrarietas inuẽta in loco, & in qualitate. vt ſcribit Com. in 4. de cœlo, & mundo. cõ. 38. eſt æquiuoce; quia cõtraria quæ ſunt in qualitate

A litate ſunt duo in forma, & vnum in ſubiecto. Sed contraria in loco ſunt duo in forma, & duo in ſubiecto.

Inſtantia. Sed tunc eſt inſtantia contra hoc dictum Auer. propterea quia hoc ui detur eſſe cōmune omnibus contrariis videlicet, ꝙ nedū ſint duo in forma: verumetiam & ſecundum ſubiectum, quia contraria in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt.

Solutio. Niſi eſſet ꝙ licet contraria in qualitate ſimul in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt, tamen bene poſſunt in eodem ſubiecto eſſe ſucceſſiue, ſed contraria in loco, neq; ſimul, neq; ſucceſſiue in eo-

B dem ſubiecto eſſe poſſunt, locus.n. inferior, & ſuperior ſunt loca contraria, & ſecundum formam, & ſecundum ſubiectum illo modo.

Replica. Sed tūc eſt maior difficultas, quia 10. meta. tex.com. 14. Eadem eſt materia cōtrariorum. ſimiliter contraria ſunt quæ circa idem ſubiectum tranſmutata ſeinuicem deſtruunt, & expellunt. Niſi eſſet ꝙ iſta dicta non habent veritatem de omnibus contrariis, ſed ſolum de his quę ſunt in qualitate, & ideo recte animaduertens ad omnia iſta Auer. dixit ꝙ contrarietas quæ eſt in loco, & in aliis præ-

C dicamentis eſt æquiuoce, quia non ſunt eiuſdem rationis vniuoce, ſicut patet ubi per ly ęquiuoce debet exponi ſecundū prius, & poſterius, & analogice, quia in pure æquiuocis non inuenitur prædicatum eſſentiale. vt dicit Commen. in 4. meta.com. 2.

Contraria pſſt cōuenire in ſpecie ſecundum mathema. Aduerte etiam ꝙ aliqua cōtraria ſm mathematicam conſiderationē ſunt eiuſdem ſpeciei. pro hoc eſt notabilis auctoritas Com. in. 1. cœ, & mun. in cō. 32. vbi vult ꝙ duo motus circulares facti ſuper eodem axe, & eiſdē polis ad partes diuerſas ſunt contrarij, & ſeinuicem impediunt, quod

D tamen eſſe non poteſt ſecundū phyſicam conſiderationem, vnde inqt. Ego autem longo tempore feci moram in quo non intellexi explanationem illius loci vltimam, ſed deus induxit me ad veritatem, & ſecundum hanc explanationem erit intētio ſermonis Ariſt. ꝙ motus circularis nō habet contrarium, non in eo quod eſt motus abſtractus a corporib' naturalibus, ſed inquantum eſt in corpore moto per naturam, qm̄ ſi eſſet acceptus motus in imaginationibus abſtractis a moto, non contingit impoſſe ponendo eos contrarios, & eoſ-

E dem ſm ſpeciem. ver. gr. cum imaginauerimus duos motus ſuper eundē polum, & idē centrum ad duas partes diuerſas contingit neceſſario, vt prohibeant ſe, & contrarientur inter ſe, & ſecundum hunc modum poſſibile eſt exiſtimare ꝙ in motu circulari ſit contrarietas, & cum iſti duo motus fuerint poſiti in corporibus naturalibus, reuertetur poſſibile ad impoſſibile. ſ. eſſe contrarietatem in eadem ſpecie, quia tunc continget vt vna res deſtrueret ſe, & ſic natura faceret ocioſum. Vbi manifeſte colligitur ꝙ aliqua non poſſunt con-

F trariari in natura, & ſecundum phyſicam conſiderationem, quæ tamen poſſunt eſſe contraria in eadem ſpecie ſecundum eſſe imaginarium, & ſm mathematicam conſiderationē, & ſic non omnia contraria ſunt ſpecie differentia ſecundum mathematicos, immo aliqua contraria ſunt eiuſdem ſpeciei.

ADDI. Nota tamen ꝙ cōtrarietas eſt duplex, quędam inſequens rationem & formam, & quædā materiam, & tūc contrarietas ſm rationē, & formam

 ſemper

G ſemper arguit differentiam ſecundũ ſpeciem, talia contraria ſunt illa quę deſcribnntur in 10. metaphy. ꝙ ſub eodem genere exiſtētia maxime diſtant, ſunt aũt quædam contraria inſequentia materiam, vt maſculinũ, & fœmininum, & talia non cauſant, nec arguunt ſpecificam differentiã, animal enim mas non differt ſpecie a fęmina. notabilis eſt diſtinctio Philoſophi in 10. meta. tex. com. 25. Et ideo motus poſiti in corporibus mathematicis qui ſunt circulares, & cõtrarii, differũt materialiter, quia corpora illa abſtrahunt a formis natura H libus, quæ ſunt principia ſpecificæ diſtinctionis, & ſic ſunt eiuſdem ſpēi, & illa contrarietas eſt ſecundũ materiam, ſed in corporibus naturalib⁹ motus contrarij inſequũtur, aut formas contrarias, vt voluit Alexã. aut ſaltem diuerſas, vt voluit Auerro. 5. phy. com. 10. & 7. cœ. com. 23. & primo cęli. 81. vnde nunquam contraria ſm formam ſunt eiuſdem ſpēi.

Aduerte ēt ꝙ contrarietas quandoq; ſumitur large, & ſic non ſolum dicitur de contrariis poſitiuis, verũ etiam dicitur de priuatiue oppoſitis. ſicut teſtatur Com. 1. phy. com. 41.

Priuatiue I oppoſita dupl. Et priuatiue oppoſita ſunt in dupli ci differentia, quędam ſunt ſm rei veritatem, ſicut cœcum, & videns, quędam autem ſunt priuatiue oppoſita ſecundum famoſitatem. vnde Auer. in eodem com. 41. inquit, ꝙ vacuũ, & plenum ſunt priuatiue oppoſita ſm famam. vnde propoſitio famoſa quæ dicit, ꝙ contraria habent fieri circa idem ſubiectum, fallit in cõtrariis poſitiuis quæ ſunt in loco, vt ſupra dictum eſt ex mente Commen. 4. cœli com. 38. ſed veritatem habet in contrariis in qualitate, niſi illud ſubiectum determinauerit ſibi natu K raliter alterum contrariorum, ſicut ignis calorem. De priuatiue vero oppoſitis veritatem habet propoſitio in his quæ ſunt ſecundum rei veritatem, fallit in his quæ ſunt oppoſita priuatiue ſecundum famam ſolummodo.

Similiter propoſitio famoſa 2. cœ ADDI. li. 18. ſi vnum contrariorum fuerit in natura erit reliquum, vera eſt in poſitiuis, & ſecundum phyſicam cõſiderationem, non ſecundum logicam, vt patet in poſtprædicamentis: Similiter licet generatio, & corrũptio ſunt inter contraria, non tamen L conuertitur ꝙ vbi eſt cõtrarietas ibi ſit generatio, & corruptio, quia in cœlo eſt contrarietas ſecundum rarum, & denſum, & non eſt ibi generatio, neq; corruptio. vide Simpliciũ in 2. cęli in tex. cõ. 41.

Et ita in ſimili famoſa propoſitio Philoſophi in 2. cœli, & mundi, quæ dicit in tex. com. 18. ſi vnum contrariorum fuerit in rerũ natura, oportet ꝙ ſit reliquum, vera eſt de contrariis poſitiuis quæ ſunt ad perfectionem vniuerſi. nam vniuerſum in qualibet hora completum, & perfectum eſt, vnde omnes ſpecies quæ M ſunt ad perfectionem vniuerſi, ſemper actu ſunt in vniuerſo, licet enim apud nos in hac hora cum ſit hyems non ſint roſæ, tamen in alia regione in qua in hac hora eſt ver, bene reperiuntur roſæ, ſed fallit hoc in priuatiue oppoſitis, quia non ſequitur. in rerum natura eſt plenum, ergo in rerum natura eſt vacuum, neq; ſequitur, eſt finitum, ergo erit & infinitum. Similiter etiam propoſitio famoſa, quæ dicit ꝙ cõtraria nõ pñt eſſe ſimul in eodẽ ſubiecto, vera eſt

A eſt in eſſe completo, & perfecto, tamen bene eſſe poſſunt in eſſe refracto. gloſſa eſt Auer. in. 5. phy. in cō. 6. 19. & 52. & alibi frequenter. Similiter famoſa propoſitio, quæ dicit, ꝙ illud, quod eſt conſeruatiuum vnius contrarij, eſt deſtructiuum alterius contrarij, vera eſt de agente particulari, fallit autem de agente vniuerſali. nam cœlum mediante motu, & lumine conſeruat omnia elementa virtute caloris cœleſtis. Vnde Auer. 2. cęli, & mun. com. 42. B ſcribit corpora cœleſtia in rei veritate non agunt frigiditates, ſed calores ſimiles vnicuiq; elementorum.

PROPOSITIO. LXVIII.

Impoßibile eſt quòd actio & paſſio ab una, & eadem natura procedant.

PRopoſitio iſta ē famoſa, & ſcribitur formaliter ab Aue. in lib. deſtru. deſtru. in. 3. diſpu contra Algazelem. in ſolu. 18. dub. & ſub aliis verbis in. 1. diſpu. in ſol. 1. dub. vbi inquit. Principium per ſe notum ē, C & ab omnibus conceſſum, quod nihil ſeipſum permutare poteſt. & idē habet in lib. de ſubſtan. orb. in principio. Aduerte autem ꝙ actio, & paſſio, ſeu mouere, & moueri dupliciter ſumuntur apud philoſophos, proprie videlicet, & tranſumptiue, ſiue æquiuoce. Actio proprie ſumpta, & paſſio fundantur in motu. vt patet. 3. phy. tex. com. 17. & ſunt merito contrarietatis. vt patet in. 1. de gener. & corru. tex. com. 50. Et iſto modo actio vera nō reperitur in abſtractis a materia. vnde Com. in. 12. meta com. 44. contra Auic. inquit, ꝙ in intelligentiis non eſt conſecu- D tio, neq; prouentus, neq; actio, ſoli enim ibi eſt cauſa, & cauſatum ſecidum, ꝙ intellectum eſt cauſa intelligētis. Nam vt ibidem dicit, actio agentis nihil aliud eſt, quā extrahere illud, quod eſt in potentia ad actum, eodem modo motus proprie dictus eſt in rebus corporeis, & eſt actus entis in potentia inquantum in potentia: motus tamen æquiuocus eſt motus ſpiritalis: inquantum enim aliquid intelligit ſe, vt ſic pōt dici mouere ſe. colligitur iſta diſtinctio ex verbis Auer. in. 8. phy. com. 40. vbi ſcribit, ſoluendo rōnem Platonis de anima, quam vide, inquit. E Et hoc eſſet iterum ſi anima moueret ſe eſſentialiter, & moueret ſe motu proprio abſtractis. ſ. vt intellectꝰ & intellectum in ea eſſent idem, vt declaratū eſt de primo motore, & de cæteris motoribus abſtractis, ſed iſte motus dicitur æquiuoce cum motu, qui eſt a motoribus, qui ſunt corpora, aut virtutes in corporibus. vnde lucidiſſi. Them. in. 1. de ani. in expoſitione te. 62. vbi Ariſt. arguit contra antiquos, qui opinabanť animam ſeipſam mouere, qui gaudet, & triſtatur, & ſentit, & intelligit, inquit enim, atq; hæc ratio ſi quis ea F vtatur dupliciter reprehēdi poteſt. Primum ꝙ affectiones illæ nō ſunt motus. Deinde ſi illas motus eſſe cōceſſero, tamen aïæ motus eſſe non poſſunt, ſed permixtionis. & ibidem dicit. ꝙ iudicium nō eſt motus, ſed tranquillitas, & quies potius, & infra cap. 34. inquit. Afferendus eſt ēt alius modus, vnde nam moueatur anima, ſi oīno neceſſarium ſit moueri, ſed nec eo motu quo corpora mouentur ab anima, neq; demū eo qui

Actio & paſſio dupliciter.

G qui ſit rei inabſolute actus, ſed eo fortaſſe qui abſolute atq; perfecte. Item primo de anima. capi. 17. contra Theophraſtũ, qui rationes Ariſto. reprehenderat inquit. Sed reſiſtit huic loco Theophraſtus in his libris, in quibus tractat locos ab Ariſto. ante pertractatos. non eodem inquit mouet anima motu quo mouet ipſa corpus. iudicia, comprehenſiones, aſſenſiones ſunt animæ motus, locales vero ſunt corporis. Soluendo autem Themiſtius hanc rationem inquit. Solutio eſt, primum H demonſtret illa iudicia, & aſſenſiones eſſe motus, hoc nunquam præſtabit vtiq;, ſi diffinitionem motus recipit, quam ſupra nos attulimus motum eſſe continuum, & attendi cum tempore ex indiuiduis motionibus non componi de potentia ad actum conferri, & dum confertur obiter retineri potentiam, quorum ille omnium tanq̃ videtur, &c. vbi clariſſime patet motum æquiuocũ Auer. & Them. appellare iudicium, & comprehenſionem animæ. Et ex hoc patet quantum diſtent a veritate in via Ariſt. & Com. Ioan. Scotus, & Grego. Arimi. in hoc puncto.

Cõtra ſco. & Greg. de arim.

I Scotus enim in. 2. ſententiarum diſtinctio. 2. q. 9. de motu angeli. & Greg. Ariminen. in eodem ſecundo diſtinctio. 6, q. 1. arti. 2. vbi examinat quæſtionem de motu grauium, & leuiũ in reſponſione ad quintam obiectionem inquit. Soluendo qualiter idem non poteſt eſſe mouens per ſe & motum, nec quia pars moueat totum, nec quia totum moueat totũ. Et eſt ratio Philoſophi in. 8. phyſic. tex com. 40. inquit. Ad quintum loquendo de toto, & partibus quantitatiuis, vt videtur ſumere Ariſt. dico, ꝙ totum mouet totum, & qualibet pars mouet etiam ſeipſam. K Si autem de partibus qualitatiuis, vel formalibus poteſt dici, ꝙ pars puta grauitas in graui mouet totum, & ſimiliter mouet ſeipſam, & ſi eſſet ſeparata a materia, & a forma ſubſtantiali adhuc moueret ſe, ſicut de facto patet in Euchariſtia. Tunc cum probatur, ꝙ totum non mouet totum per illa, quæ tanquam inconuenietia inferuntur, dico ꝙ illa ſimpliciter accepta non ſunt inconuenientia. idem nanq; ſeipſum alterat, ſicut patet de aqua calida, quæ per ſe redit ad frigiditatem, L vt ſupra patuit per Auic. & experientia docet, & ſimiliter voluntas cauſat in ſe uolitionem, & ſic de aliis plurib', iſta ſic ſimpliciter ſumpta non reputantur inconuenientia a philoſopho, ſed ſolum in his in quibus ſolum motio eſt vnica, ideſt in quibus principium mouendi eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ cũ termino motus. tali ſi quidem motione Philoſophus dicit idem non poſſe mouere ſeipſum primo, vt puta frigidum per frigiditatem quàm habet actu non frigefacit ſeipſum, M nec calidum calefacit ſe per ſuum calorem. & quod iſta ſit intentio eius patet. nam ſtatim ibidem abſq; medio addit. ſimiliter autem, & aliorum vnumquodq; quorumcunq; moués neceſſe eſt habere vniuocũ. vbi Cõ. & iſte inquit. Sermo eſt intellectus ex prædictis. ſ. ꝙ impoſſibile eſt, vt aliquid moueat ſm quòd mouetur, & hoc eſt in motis, & mouentibus, quæ dicuntur vniuoce. & addit Cõ. qđ philoſophus dixit hoc, quia hoc non eſt impoſſibile niſi in motoribus quæ ſunt corpora aut virtutes ĩ corporibus. Rõ eſt, quia in illis tm̃ reperi-

A reperiť illa vniuoca motio, licet nõ reperiatur in omnibus, & in multis reperiaẗ motio æquiuoca. talis autẽ motio vniuoca non eſt in motu locali corporum ſimplicium, ſicut patet, niſi diceretur per loca in quibus actualiť ſunt mouẽt ſe ad loca eiuſdẽ ſpẽi ſpecialiſſimæ, & forſitan ad hoc excludẽdũ inter alia inconuenientia dixit, & ferret, & ferreť. Et ſiſt diçẽdum ad aliud illatum, puta, quòd idem eſſet in actu, & in potẽtia. ſ. in actu formali, & virtuali vniuoco, & in potentia formali. ſ. tali motione vniuoca ſe moueret. Si autẽ motio
B ſit æquiuoca nõ ſequiť, niſi ꝙ ſit in actu virtuali non vniuoco, & in potentia formali iuxta vulgatã diſtinctionem, & iſtud non eſt inconueniens, ſicut per multa exempla declarat, quę vide ſi placet. Impugna. Sed mirum eſt, ꝙ in motu æquiuoco in quo ſm iſtã expoſitionẽ principium mouẽs & terminus motus non ſunt eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſimæ non ſint inconueniens idem mouere ſeipſum, & idem eſſe in actu virtuali æquiuoco, & in potẽtia formali, ſicut eſt in motu locali, & tñ Ariſt. de illo motu loquitur in toto illo capi. qđ incipit ibi.
C Neceſſe eſt igitur omne qđ mouetur, & incipit à tex. cõ. 34. vſq; ad 40. loquiť. n. de motu locali. nam vt dicit ibi Com. in prin. com. vult congregare omnes propoſitiones ꝓdictas in duobus ſyllogiſmis hypotheticis. quorum vnus eſt diuiſiuus, alius continuus, & cõcludere ex hoc illud quod intendit concludere, & ẽ qđ moueťia, q̃ mouenť in loco reducunť neceſſario ad motum ex ſe, qđ eſt primũ mouentium, quæ mouẽtur. & in tex. 40. vbi probat, ꝙ totũ non mouetur totum, quia tunc idẽ eſſet in potentia, & in actu. loquitur D etiam de motu locali. nã vt inquit Com. ibi in principio commenti, cum declarauit ꝙ omne motum in loco reducitur ad motum ex ſe, paulopoſt concludit ꝙ modo vult perſcrutari de moto ex ſe quomodo mouetur, & a quo moueť, & intẽdebat hoc, quoniam videbatur Platoni, ꝙ motum ex ſe componitur ex moto, & motore qui mouet ſe.

Nec valet ꝙ dicit Gregorius ꝙ in motu locali poteſt eſſe principium mouens vniuocum cum termino motus, ſi imaginemur ꝙ ꝑ loca in quibus actualiter ſunt corpora ſimplicia mouent ſe ad loca eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ, & ideo intulit il- E la inconuenientia, & ferret, & ferretur. nam nullus hoc opinatur. nam locus eſt in locante. Amplius autem nullus opinatur locum eſſe de principiis actiuis mouentibus ſimplicia ad ſua loca in via Ariſto. quia talia dicuntur mota ex ſe, & ex principio intrinſeco actiuo, quod eſt ꝓpria forma, & ideo mirum eſt quo allegat auctoritatem Auer. quæ erat clara, eam inuoluiť, per motum. n. vniuocum inquit Comm. intelligit motum qui eſt motoribus, quę ſunt F corpora, aut virtutes in corpore. in talibus enim eſt impoſſibile, ꝙ idẽ ſit per ſe mouens, & per ſe motum. vnde motus vniuocus eſt motus ꝓprie dictus, & eſt rerum corporaliũ. nam ſexto phyſicorum demonſtratum eſt, ꝙ omne quod mouetur eſt diuiſibile, per motum autem æquiuocum intellexit motũ qui eſt metaphorice dictus ſicut intellectio, & cognitio, & iudicium dicuntur motus illo modo. vnde inquit in calce com. contra Platonem, & hoc eſſet verum

¶ verum ſi anima moueret ſe eſſentia-
liter, & moueret ſe motu proprio
abſtractis.ſ.vt intellectus, & intelle
ctum in ea eſſent idem, vt declara-
tum eſt de primo motore, & de cæ-
teris motoribus abſtractis, & ſubdit
ſed iſte motus dicitur æquiuoce
cum motu qui eſt a motoribus, qui
ſunt corpora, aut virtutes in corpo-
ribus, & omne hoc eſt manifeſtum
exercitantibus ſe in iſtis ſcientijs. qd
clarius, aut quid manifeſtius dici po
tuit? vnde iſti Gregorio multotiens
hoc contingit, quod allegat aliquas
H Com. auctoritates extra propoſitũ.

Dicamus igitur ꝙ in motu æqui
Opinio propria. uoco qualis eſt in abſtractis ſubſtan
tiis, idem poteſt eſſe per ſe mouens,
& per ſe motum. i. idem poteſt ſeip-
ſum intelligere, quia in talibus idem
eſt intelligens, & intellectum, & in-
tellectio. loquendo autem de vero
motu, & de vera actione, quæ eſt in
corporibus, impoſſibile eſt, vt idem
ſm idem, & eodem modo ſit per ſe
mouens, & per ſe motum, ſed ſemp
inter mouens, & motum ſm philo-
ſophos illo modo cadit realis diſtin
ctio. Pro quo debes ſcire ꝙ mouere,
& agere ſunt effectus formę, moue-
I ri autem, & pati ſunt materię, vt ſcri
bit Ariſt. in. 2. de gene. & corrup. in
tex. com. 53. &. 3. phy. tex. com. 17.
Semp exiſtimabitur aliqua ſpecies
Formę ſũt duplices. mouens. Aduerte tamen ꝙ for-
mæ ſunt duplices, quædam ſunt in
materia, & quædam ſunt abſtractæ
a materia. differũt autem, & conue-
niunt inuicem iſtæ formæ. Nam o-
mnis forma ſiue ſit in materia, ſiue
abſtracta a materia habet per ſe mo
uere, quia hoc competit formis in-
quantum ſunt formæ. Differunt au
tem, quia forma in materia licet per
ſe moueat, tamen per accidens mo- K
uetur; quia eſt conſtituta in eſſe per
ſuum ſubiectum, & ideo mouetur
per accidens ad motum ſui ſubie-
cti. vnde Auer. in. 4. cœli & mundi
in commen. 22. &. 3. cœli. com. 28.
inquit. lapis enim mouet ſe inquan
tum eſt grauis in actu, & mouet in-
quantum eſt potentia inferius, & cã
in hoc, quia inuenitur vno modo I
actu, & alio modo in potentia eſt,
quia componitur ex materia, & for
ma. forma enim eius mouet inquã-
tum eſt forma, & mouetur ſecundũ
ꝙ eſt in materia. non enim eſt in po
tentia inferius, niſi ſm, ꝙ eſt in mate L
ria. Ecce igitur, ꝙ formæ materia-
les quoquo modo ſiũt mobiles per
accidens. ſecus autem eſt de formis
abſtractis a materia, quia illę ſolum
ſunt per ſe motrices, & nullo modo
motæ per accidens in ſe conſiderata-
tę, nec etiam per ſe, quia moueri per
ſe repugnat formis inquantum ſunt
formæ. quia tale vt ſic eſt potentiæ,
& materiæ, repugnat etiam talibus,
quod ſint motæ per accidens ratio-
ne materiæ, quia tales non ſunt for-
mæ in materia, nec ſunt conſtitutæ
in eſſe per ſubiectum, & ideo Com- M
men. animaduertens ad hoc, ꝙ mo
do dixi in. 9. primæ philoſophię. cõ
men. 2. inquit. Forma non patitur a
primo tranſmutante ſm, ꝙ eſt for-
ma eſſentialiter, ſed patitur per ac-
cidens, & ideo tranſmutatio eius
non eſt prima tranſmutatio, ſed ſe-
cundum, quód eſt forma in paſſiuo
ſcilicet ĩ materia, & ideo formę, quæ
non ſunt in materia non patiuntur
eſſentialiter, aut accidentaliter, quia
igitur potentia actiua eſt principiũ
actionis, & potentia paſſiua eſt prin
cipium paſſionis, & iſtæ ſunt poten-
tiæ

A tiæ primo diuerſæ.nam.9.metaph. tex.commen.2. Potentia actiua eſt principium trãſmutationis in aliud inquantum aliud,quod additur ſecundum Auer.ibi,quia eſt manifeſtum per ſe,quod nihil agit in ſeipſum,& potentia paſſiua eſt principium trãſmutationis ab alio inquã tum aliud,quia vt dicit eſt manifeſtum per ſe,quod nihil a ſeipſo patitur.vnde Ariſto.in.1.de generatio. tex.commen.48.infert.ꝙ ſi ſimile a ſimili pati aliquid poſſibile eſſet,tũc idem a ſeipſo etiam pateretur. Ex

B quo patet ſolutio ad Achillem Scoti,qui voluit probare oppoſitum in 9.ſuæ metph.q.14. arguit ſic. Actiuum quodcũq; pro primo obiecto reſpicit paſſiuum tale,non hoc paſſiuum.verbi gratia, tam calefactiuũ in communi, quàm quodcunque pro primo obiecto reſpicit calefactibile in communi,non hoc vel illud ſed in communi. Ex his ſequitur quodlibet contentum ſub primo obiecto alicuius ſit per ſe obiectum eiuſdem, quodcunq; calefactiuum, reſpicit quodcunq; calefactibile, ꝑ per ſe obiecto,& econuerſo,quod-

C cunq; calefactibile quodcunq; calefactiuũ,ſed poſſibile eſt, ꝙ aliquid ſit actiuum ſecũdum A eodem modo quo aliquid aliud eſt actiuum ſecũdum A, idem etiam ſit paſſiuum ſecũdum A, ſicut quodcunq; aliud paſſiuum eſt ſecũdum A, ergo illud in ratione actiui ita habet ſeipſum in ratione obiecti, ſicut quodcunq; aliud paſſiuum,ergo ita poteſt in ſe ipſum agere ſicut ĩ aliud.maior autem eſt ſatis manifeſta ex prima relatione inter cõmunia,ſed minor negaretur, vel etiam ipſa conceſſa negaretur vltima conſequentia, quia agens debet eſſe approximatum paſſo,& ita diſtinctum ſitu ſic non poteſt idem ſe habere ad ſe. Contra primum minor probatur,multi sũt effectus nati produci ab actiuo ęqui uoco,& non vniuoco,patet de leuitate in igne generato. illam formã æquiuocam oportet ponere,aut formam ſubſtantiæ, aut aliam aliquã qualitatem,ergo habens illam actiuam per ſe eſt leuificatiuum, vt ita loquar.poteſt aũt iſta forma eſſe in aliquo leuificabili,patet in exemplo prædicto,quæcunq; enim forma in generante poneretur actiua reſpectu leuitatis eadem eſt in igne genito,& prior eſt naturaliter ipſa leuitate.Patet quia eſt eius principium

E actiuum,ergo non eſt contradictio ꝙ ipſa inſit generatio leuificante non in exiſtente. Et patet ꝙ poteſt ineſſe illi,quare idem ſine contradictione poteſt eſſe leuificatiuum, & leuificabile. Contra ſecundum ꝓbatur illa conſequẽtia vltima. nam approximatio hæc non videtur neceſſaria ad agendum, vt includit diſtinctionem ſitus,niſi qñ maior prę ſentia non eſt poſſibilis inter actiuum & paſſiuum.Si enim hæc præſentia ſufficit,multo magis maior ꝓ

F ſentia ſufficeret, quod probatur dupliciter.Primo ducendo ad inconueniens,alioquin ſi poneretur ignis in exiſtẽs aquæ, ſicut angelus poteſt ſimul cum cœlo,non calefaceret aquam,nec angelus moueret cęlum. Secundo idem probatur ex cauſa, quia non oportet agens eſſe præſens patienti,niſi quia virtus agentis nõ poteſt attingere in proportionabiliter diſtans, vt vbi aliquid efficiat, quòd ſi paſſim ſecum eſſet. nonne ꝑfectius attingeretur a virtute agentis?

G tis? Hoc ergo ſuppoſito arguitur vltra. Cum idē verius eſt ſibi præſens ſi eſt actiuum, & paſſiuum ſm idem quā aliud poſſet eſſe ſibi præſens, ita veriſimile ſaluatur illa conditio ꝓp quā appropinquatio requiritur, qſi maior præſentia eſſe non poteſt, ergo veriſſime eſt actio.

Solutio. Ad hoc autem dicimus, ꝙ rō iſta eſt logica. nō enim procedit ex propriis quales debent eſſe rōnes demonſtratiuæ. nā fundamentum huius rei eſt diuerſitas inter potentiam actiuam, & paſſiuam, præſertim, quia Com. vult ꝙ in diffinitione potentiæ paſſiuæ, cu-

H iuſcunq; accipitur diffinitio primæ materiæ, & in diffinitione cuiuſcūque potentiæ actiuæ ſumitur diffinitio actionis primæ formæ. nam ſicut omnes formæ ſunt in potentia paſſiua primæ materiæ, ſic ſunt in potentia actiua primi motoris, qui eſt idem cum prima forma, vt patet. 12. meta. com. 18. vnde nihil poteſt eſſe per ſe agens, & per ſe patiēs ſm idem. Amplius actio requirit contactum. nam forma exiſtens in ſubiecto nō alterat ſuum ſubiectū. propter quid enim hecticus nō ſen-

I tit calorem febrilem, niſi quia illa febris non habet cauſam ex qua depēdet, ſicut febres putridæ, & ephimeræ, quæ dependent ab humoribus, & a ſpiritibus, ſed illa eſt impreſſa in mēbris, & facta familiaris, vnde Ariſto. in. 1. de genera. & corrup. in tex. com. 78. expreſſe inquit. Continuū igitur vnumquodq;, & vnū ens im paſſibile ſiēt autem, & nō appropinquantia, nec ſibi ipſis, neq; aliis, quæ facere apta ſunt, & pati. vnde actio vera præſupponit contactum, vel formalem, ſicut eſt quando tam agēs, quàm patiens ſunt corpora, vel ſaltem virtutes in corpore. ſicut qñ K

intelligentia mouet orbem, & ideo minor illa ſciti, & vltima conſequētia neganda eſt, quia impoſſibile eſt ꝙ aliquid per ſe poſſit habere ſeipſum in ratione actiui, & paſſiui, tū quia natura agens, & natura patiens ſunt naturæ per ſe primo diuerſæ, tum quia in actione requiritur, ꝙ agens, & patiens ſint diſtincta loco, & ſubiecto, ſicut expreſſe determinat Ariſt. 1. de genera. vbi ſupra, & experientia teſtatur hoc de hectico, vt dictum fuit. experimētum enim ſermonū verorum eſt, vt cōcordēt ſenſatis, vt dicit in. 8. phy. Comm. in L

commen. 22. quod autem dicit de le uitate, quæ generatur ab æquiuoco, patet ꝙ illa eſt a generante. nam. 3. cœli, & mundi. com. 28. agens quantum dat de forma, tantum dat de ac cidentibus concomitantibus formā mediante tamen forma.

Obiectio. Sed contra prædicta obiicitur. nam ſi in motu metaphorico, ſeu æquiuoco non inconuenit, ꝙ idem ſit mouens, & motum, & idem ſit in actu, & in potentia tunc demonſtratio Ariſt. rueret in. 3. de anima tex. com. 4. habet enim Auerr. in commen. ꝙ illa de- M

monſtratio fundatur ſuper duas ꝓpoſitiones, quarum vna eſt, ꝙ ſubſtantia, intellectus materialis recipit omnes formas materiales. Secunda autem eſt, ꝙ omne recipiēs aliquid neceſſe eſt, vt ſit denudatum a natura recepti, & vt ſubſtantia non ſit ſubſtantia recepti in ſpecie. ſi enim recipiens eſſet de natura recepti, tūc res reciperet ſe, & tunc mouens eſſet motum. vnde neceſſe eſt, vt ſenſus recipiens colores careat colore, & re cipiens ſonum careat ſono. & hæc propoſitio, inquit Auerro. eſt vera

ſine

A ſine dubio. modo ſi prędicta ſunt vera dicam ſibi ꝙ in receptione intellectus poſſibilis cum illa ſit motus æquiuocus, non oportet, vt idem nō ſit recipiens, & receptum, & moueſ, & motum, quia iſta vera ſunt ſecūdum ipſum in motu vniuoco, qui eſt in corporib', aut in virtutibus, ꝗ ſunt in corpore. Amplius autem

Secunda. dubitatur, quia ſupra dictum fuit ꝙ forma, vt forma mouet, ſed vt ĩ materia mouetur, & ſic diuerſis modis poteſt eadem forma eſſe actiua, & paſſiua, tunc ſtante hoc ſequitur, ꝙ non oportet ponere intellectum agentem tanquam rem diſtinctam B ab intellectu poſſibili contra Ariſt. & Commen. in. 3. de anima. in tex. commen. 17. quia dicunt ꝙ anima intellectiua, vt eſt forma eſt actiua intellectionis, vt autem eſt forma ĩ materia eſt paſſiua. Niſi eſſet ꝙ ꝓpoſitio illa ſuperius limitata, quod ĩ motu æquiuoco, & actione æquiuoca non inconuenit, quod idem ſit ꝑ ſe mouens, & per ſe motum, id eſt idem ſit per ſe intelligens, & per ſe intellectum, veritatem habet in omnibus abſtractis ſubſtantiis, excepto C intellecto poſſibili, qui eſt imperfectiſſimus in genere abſtractorum, vt dicit Commen. in. 3. de anima. in com. 19. vnde talis non intelligit ſe eſſentialiter, ſed poſt intellectionem aliorum, vt teſtatur Ariſto. in 3. de anima. in com. 8. & iſta gloſſa etiam colligitur expreſſe de mente Auer. ex. 8. phyſi. comm. 40. iam allegato. vbi loquens contra Platonē de anima rationali inquit, ꝙ illa nō mouet ſe eſſentialiter motu ꝓprio abſtractis, ita ꝙ intelligens, & intellectum ſint eadem eſſentialiter ĩ ea, ſicut eſt de primo motore, & de cæteris motoribus abſtractis. vñ mul- D tum difficile eſt inuenire in naturalibus, & in ſcientia diuina propoſitionem, quæ ſit vniuerſaliter vera, quia naturæ entium ſunt valde diuerſæ.

Solutio ad obiectionis. Ad aliud dico, quòd nō poteſt dici animam intellectiuam eē receptiuam ratione qua eſt forma in materia. Et ratio eſt, quia eſt longe diuerſus modus receptionis materiæ, & modus receptionis intellectus poſſibilis. nam vt inquit Cōmenta. in tertio de anima in commen. 5. in principio. Materia recipit E formas diuerſas, & iſtas quarum cōcluſio in materia eſt terminatio primæ materiæ in eis, ſed natura intellectus recipit formas vniuerſales, & abſtractas, non enim eſt opinandū, quòd materia ſit cauſa receptionis ſimpliciter. ſed eſt cauſa receptionis tranſmutabilis, ſcilicet receptionis huius indiuidualis entis, vt dicit in eodem. 3. de anima in commen. 28.

Epilog' & ſumma totiꝰ limitationis. Dicamus igitur ꝙ in actione vera, & motu vero, qui reperitur ĩ corporibus, aut in virtutibus corporeis impoſſibile eſt, vt actio, & paſſio ab vna, & eadem natura per ſe procedant. vnde Auer. in eodem loco dicit, quòd Philoſophi poſuerunt ſignum formæ ex operationibus, & F poſuerunt ſignum ſubiecti ex paſſionibus. nam ex operationibus demonſtratione ſigni innoteſcunt nobis formæ, & ex paſſione ĩnotuit nobis materia, tamen in motu æquiuoco idem poteſt eſſe per ſe moueñ & per ſe motum. i. ꝑ ſe intelligēs, & intellectum in omnibus abſtractis intelligentiis, excepto intellectu materiali, & iſte eſt intellectus propoſitionis.

G PROPOSITIO LXIX.

Cauſa eſt nobilior ſeu perfectior cauſato.

FAmoſa eſt propoſitio, ſed nō eſt vniuerſaliter vera. vnde ſubtilis doctor in ſuis Theorematibus longe ante nos dixit, ꝙ iſta propoſitio eſt falſa ſimpliciter, ſed eſt vera accidentaliter. fallit enim in materia. nā ſeptimo metaph. tex. commen. 7. cōpoſitum eſt magis ens, quàm materia, & ratio eſt, quia compoſitum eſt in actu, & materia eſt in potentia.

ADDI. H Quod veritatem habeat in cauſa materiali, arguitur ex ſecundo de anima, tex. commen. 3. vbi dicitur ꝙ corpora phyſica ſunt magis ſubſtātiæ, & rationem reddit dicēs, principia enim aliorum ſunt, videlicet corporum artificialiū, patet autem ꝙ corpora naturæ nō ſunt principia artificialiū niſi ī ratione materiæ, vt patet. 2. de anima. commē. 8. Niſi eſſet quod ratio iſta valet gratia materię, qa corpora naturæ ſunt ſubſtantiæ, corpora artis, ut ſic ſunt accidentia, ſubſtantia autem licet ſit cauſa accidentis in genere cauſę ma-

I terialis eſt prior accidente. 7. meta. t. com. 4. in cauſa igitur materiali in hisquæ ſunt eiuſdem generis non tenet, ſed in his, quæ ſunt diuerſorū generum, vt ſubſtantia, & accidens tenet.

Inſtantia. Sed ſi quis inſtet ꝙ materia eſt æterna, & compoſitum ex materia, & forma eſt corruptibile. modo prius natura, & ratione, & tempore eſt perfectum imperfecto, corruptibili autem incorruptibile, vt teſtatur Ariſto. in. 8. phy. in com. & tex. 75. materia igitur eſt perfectior cōpoſito.

Solutio. Niſi eſſet ꝙ licet æternum inquantum æternum eſt ſit prius, p̄fectione corruptibili inquantū corruptibile eſt, non tamen quodlibet æternum eſt prius quolibet corruptibili. nam mā cum ſit ens in potentia non poteſt eſſe perfectior forma aut cōpoſito, quæ ſunt in actu, quia perfectio, vt ſupra habitum fuit, nō inſequitur gradum præciſum entis, ſed entis in actu, nec maior duratio abſolute in iſtis, quę ſunt hic, atteſtatur maiori perfectioni, alioquin mīnetalia, & lapides cū habeant magis perſeuerantem, & diuturnam pmanentiam eſſent nobiliora plantis, & animalibus, qđ eſt expreſſe falſum. K

L Propoſitio etiam ſm Scotum locū non habet dę forma, ſed hoc non teneo iuxta viam Auer. & Ariſto. qui in. 7. meta. tex. com. 7. eadem rōne vult formam eſſe prius, & magis ens vtroq;. ſ. tam reſpectu materiæ, quā reſpectu cōpoſiti.

Scoti rō. Scoti autē rō, quā innuit hic, ſolui pōt. nam inquit, forma cū ſit pars eſt imperfectior toto. Et pōt cōfirmari ſua rō per Auer. in. 7. meta. com. 35. vbi habet, prioritas partium ad ſuum totū eſt prioritas materiæ ad formā, ſed prioritas totius ad partes eſt prioritas formæ ad materiā, modo reſpe- M ctus materiæ ad formam eſt reſpectus imperfectioris ad perfectius neceſſario.

Solo rōnis Scoti. Ad hoc dici poteſt, ꝙ licet prioritas partium quātitatiuarum ad totum integrale ſit prioritas imperfectioris ad perfectius, & materiæ ad formam, tamen in partibus qualitatiuis hoc vniuerſaliter veritatem non habet. vnde forma eſt tota rei perfectio, & omnem perfectionem, quam habet compoſitum, hēt a forma. Falſa etiam eſt propoſitio de efficiente vniuoco. clarum eſt,

A eſt,quia in generatione vniuoca generans,& genitum ſunt,eiuſdem perfectionis eſſẽtialiter,ſicut homo generans,& homo genitus. nã in indiuiduis eiuſdem ſpeciei non eſt hoc prius,& illud poſterius,vt dicit Philoſophus in.3.metaphy.in tex.com. 11. Fallit etiam de fine intrinſeco, ſiue de fine rei generatę, quia talis eſt accidens, quia non eſt niſi ipſa propria operatio. Fallit etiã in cauſa inſtrumentali. ſicubi igitur famoſa propoſitio veritatem habet,eſt de efficiente ęquiuoco,& de fine extrinſeco.

B PROPOSITIO LXX.

Motus,qui eſt ab extrinſeco motore,eſt uiolentus.

Colligitur iſta propoſitio ex intentione Philoſophi in.7.phy. in tex.com.10. vbi diuidit motum in loco in motum ex ſe, ideſt ab intrinſeco,& eſt motus naturalis, & in motũ ab extrinſeco,qui eſt quadrifariam,videlicet, pulſio, tractio, vectio,& vertigo,& oẽs iſti ſunt motus violenti. Et ita multi tenent abſolute nulla limitatione adiecta debere propoſitionem intelligi,quod confir-

C mant ex diffinitione violenti poſita ab Ariſt.in.3.ethic.cap.2.vbi inqt. violentum eſt id cuius principium

Impugnatio. extrinſecum eſt. Sed iſta opinio nõ eſt de intẽtione Cõm. nec etiam eſt de mente ſancti Thomæ, vt dicunt quidam.nam Cõment.in.3.cœli & mundi.in com.20.& in.2.metheor. tenet in capit.2. ꝙ motus circularis ignis in ſua propria ſphæra non eſt naturalis ſimpliciter, quia non eſt à principio intrinſeco,nec etiã eſt violentus,quia nullum violentum perpetuum eſſe poteſt ex.2.cœli & mundi.tex.com.18. ſed dicit, ꝙ eſt neuter. Nec etiam illud habet veritatẽ

D

ex mente diui Tho. nam ipſe in.1. cœli.in lectione.4. loquens de eodẽ motu ſuper expoſitione.tex.cõ.10.& 11.inquit,ꝙ motus ignis,& aeris nõ eſt naturalis, neq; violentus, quem habent in ꝓpria ſphęra,ſed eſt quodam modo ſupra naturam,quia talis motus ineſt eis ex impreſſione ſuperioris corporis, cuius motum ſequũtur ignis, & aer ſm completam reuolutionẽ,quia hæc corpora ſunt cœlo propinquiora. Aqua vero ſm incompletam circulationem. ſ. ſm fluxum,& refluxum maris. Terra

E vero velut remotiſſima à cœlo nihil à tali permutatione participat, niſi ſm ſolam alterationem partium illius. Ex quibus manifeſte elicitur,ꝙ non quilibet motus ab extrinſeco motore eſt violentus abſolute loquẽdo. nam hoc ſi veritatem continet non eſt niſi quando ille motor extrinſecus non habet ex ſua natura,vt ſem per moueat illud mobile,ſed in aliqua hora, & hoc bene notatur per Auer. in.3. cœli. in com. allegato. Et ex hoc patet ſolutio argumenti, ꝙ aliqui credũt demõſtrare ad probandum intelligentiam dare eẽ formaliter orbi,aliàs, vt dicunt motus cœli eſſet violentus, quia tunc talis motus eſſet ab extrinſeco motore,& omnis motus ab extrinſeco motore ſm ipſos ẽ violentus,& ideo ponunt cœlum eẽ formaliter animatum ab intelligentia tanquam à forma dante eſſe,quia omnis forma informat, & dat eẽ formaliter, & ita ſm ipſos primus motor cũ ſit idem cũ prima forma volunt,ꝙ dat eſſe formaliter ipſi cęlo,quorum neutrum verũ eſt. Nam Auer.1.cœli.com.22,manifeſte

Sol. rõnis ponẽtium F intelligentiam dare eſſe orbi.

G ſte concedit motum cœli eſſe à principio extrinſeco. inquit. n. & ideo via loquentium de lege noſtra ad probandum Deum eſſe non inducit eos niſi ad corpus æternum neceſſario, vt inquantum eſt nouum eſt generatum, & quia omne generatum habet generans, & omne generatũ, nõ generatur, niſi poſtquam primo alteratur in qualitate ab agente, neceſſarium eſt, ꝙ alterans ipſum ſit corpus, quapropter neceſſe eſt, vt ante mundum eſſet corpus alterans ipsũ. & ſi ponat illud corpus generatum contingeret, vt prius eſſet aliud cor-

H pus, & ſic in infinitum, neceſſario, ergo oportet vt ſit corpus alterans nõ alterabile, neq; generabile omnino, & perſcrutabitur de hoc corpore. apparet enim quod impoſſibile eſt, ꝙ ſit ſemper mobile p ſe, niſi per principium extrinſecum non corporeũ, neque vt ſit virtus in corpore. Amplius. 8. phyſic. commen. 52. expreſſe teſtatur, ꝙ motus diurnus, qui inuenitur in orbibus planetarum eſt non à motore cõiuncto, ſed eſt à primo motore. Patet autem ꝙ primus motor eſt motor extrinſecus reſpectu orbium planetarum, & tamen

Impugnatio.

I non dicimus, ꝙ illi orbes mouentur violenter illo motu. Similiter falſum eſt, ꝙ omnis forma actualiter informat. nam Auer. 12. metaphy. com. 37. expreſſe dicit. perfectionũ enim propter quas mouetur perfectum, quædam ſunt qualitates quibus perficitur illud quod mouetur, vt illud quod mouetur propter ſanitatem, & quædam ſunt ſubſtantiæ extrinſecæ à re quæ mouetur ad eas vt aſſimiletur eis, vt inueniuntur omnes actiones ſeruorum, quoniam ſunt erga genera intẽtionum domini ſui. igitur dicuntur eẽ propter dominum, & ſimiliter omnia entia cũ hoc primo principio, & in prima diſputatione in ſolut. vlt. dubij expreſſe idem habet. Amplius ſi omnis forma, & actus ſecundum mirabilẽ iſtorum phantaſiam ſecũdum mentem Ariſt. & Auer. formaliter informat, & actuat ſuum ſubiectum, ad quid ergo poſita ab Ariſt. diffinitione animæ in. 2. de anima tex. com. 5. in qua dicitur anima ẽ actus corporis phyſici organici habentis vitã in potentia? demum in tex. com. 11. inquit. Amplius autem immanifeſtum eſt ſi ſit corporis actus anima, ſicut nauta nauis. Amplius Auerr. expreſſe. 8. metaph. com. 12. dicit, ꝙ ſubſtantiæ cœleſtes non ſunt compoſitæ ex materia, & forma, ſed ex corpore, & forma animata intelligibili. non ita ꝙ anima ſit res animata, non ita ꝙ illis eſt aliquid, ꝙ animatur per animam, aut viuat per vitam, ſed ſunt animata per ſe & viua, omne. n. ꝙ viuit per vitam eſt generabile, & corruptibile. Amplius ſi cœlum eſt cõpoſitum ex orbe, & intelligentia tanquã forma informante, vt iſti aſſerunt, quærẽdum eſt ab iſtis tenentibus hoc eſſe de intentione Auer. iſta compoſitio ad quẽ artificem ſpectat, qui habeat declarare hoc. Non ad diuinum, quia ipſe arguit Auic. in primo phyſi. com. vlti. qui aſſerebat naturalem à diuino ſumere corpora eſſe compoſita ex materia, & forma, vnde inquit, & peius eſt hoc quod dicit, ꝙ iſta ſcientia accipit à primo philoſopho corpora componi ex materia, & forma. Forte dices, ꝙ cõpoſitio ex materia quæ eſt in potẽtia ad eſſe, eſt illa quæ declaratur in naturali philoſophia, & de

Non oĩs forma actualr̃ iformat.

Quod prima intelligentia nõ ſit forã cœli inhærẽs ſiue informansvide expõnem Simpl. l. 8 phyſi. 84.

K

vbi ponit hoc paril ex ſnia Alex. pũm ſua.

L

Ibidem & inuenies. quõ cœli dñr aĩati, & q̃ forã; habeãt, & oĩno, quæ ſit eorum natura.

M

A de iſta Auer. reprehēdit Auic. qa ſequitur negligens eſt ne alia via ad ſciendum hoc niſi ex tranſmutatione exiſtente in ſubſtantia, tamen cō poſitio ex orbe, & intelligentia pertinet ad diuinum. Sed hoc ſtare non poteſt in via Auer. quia in principio libri de ſubſtantia orbis, ita exordiť. In hoc tractatu intendimus perſcrutari de rebus ex quibus corpus cœleſte componitur. determinatum eſt .n. corpus cœleſte componi ex duabus naturis, ſicut generabilia, & corruptibilia componuntur, ſed tamen in iſtis fuit declaratum has duas naturas eſſe per generationem, & corruptionem in eis inuentas. in cœleſtibus autem per motum localem. Manifeſtum eſt autem, ꝙ motus localis eſt medium naturale, ſicut trāſmutatio in ſubſtantia, & ita naturalis vnamquāq; compoſitionem inuentam in corporibus cum ſuis formis habet demonſtrare demonſtratione ſigni, ſed per motum localem Philoſophus naturalis non aſcendit ad cognitionē intelligentiæ inquantum eſt forma informās, ſed inquantum eſt motrix. Confirmatur, quia prima forma, & primus finis à metaphyſico conſiderātur, ſed prima materia, & primꝰ motor à naturali Philoſopho. 12. metaphy. com. 5. & 6. & in ſuo prologo ſuper libro phyſicorum. vnde intelligentia non dicitur anima cœli niſi ratione motus, & appetitus. principium enim mouens de rebus mobilibus eſt veluti anima de rebus viuis. 8. phyſi. com. primo. Et primo cap. de ſubſtantia orbis non fuit dictum cœlum habere animam niſi propter motum, & appetitum exiſtentem in illo modo propter nullam, ex iſtis cauſis oportet intelligētiam eſſe formaliter inhærentem ſuo ſubiecto, & perficientem ſuum ſubiectum, non propter motum localem, quia illa non mouet, ſicut forma materialis quæ mouet mediāte aliquo inſtrumēto corporeo. non. n. mouet intelligētia orbem manu, aut pede, nec propter appetitum, quia intelligentia de virtutibus animæ non habet niſi intellectum, & virtutem deſideratiuam ꝑ quæ mouet in loco, modo intelligētia in intelligendo, & appetendo nō dependet ab orbe, nec ab aliquo in corpore exiſtente, nec vt à ſubiecto, nec vt ab obiecto, & ita nulla eſt cauſa quæ cogat intelligentiam præcipue primam, quæ eſt Deus glorioſus eſſe formam formaliter inhærentem orbi. accideret enim ipſam moueri per accidens ad motum ſui ſubiecti quod negant Philoſophi, & præcipue Auer. 8. phyſic. com. 52. & iſta non poſſunt negari niſi à proteruientibus contra veritatem. Dicamus igitur, ꝙ licet cęlum moueatur ab intelligentia tanquā à principio extrinſeco, non propter hoc motus cœli eſt violentus, ſed ē naturalis, vel quia orbis motus aptus natus ē moueri illo motu. Vnde violentum. 3. ethi. cap. 2. eſt cuius principium extrinſecū eſt nihil ꝯferente eo, cui vis affertur, qđ non eſt in ꝓpoſito, quia nā orbis apta ē moueri nāliter motu circulari. qa cuiuslibet corporis nālis ſimplicis eſt vnus motus naturalis ſimplex. Vel eſt naturalis ex parte intelligentiæ quæ eſt anima, & forma eius modo declarato. nam vt inquit Cōm. primo cœli. com. 5. formæ abſtractæ ſecundum ꝙ ſunt formæ abſtractæ innatæ ſunt, vt illud quod ab eis mouetur ſit corpus,

Marginalia: Euaſio. — Impugnatio. — B — C — D — E — Opi. propria. — F

G neq; graue, neque leue, ſicut innatæ ſunt, vt motum ab eis ſit rotundum, & ſicut innata eſt forma ignis, vt habeat materiam propriam, & quia talis intelligentia ſemper innata ē mouere cęlum motu circulari, ideo motus ille eſt naturalis, licet ipſa non ſit forma perficiēs, immo vt ſic eſt principium ſeparatum, & extrinſecum, licet vt mouet ſit coniuncta, & appropriata ſuo orbi, quod pręcipue locum habet de omnibus mouētibus orbes inferiores, quia prima intelligentia eſt forma communis totius cęli, vt ſupra declaraui quomodo cę-

H lum componitur ex duobus motoribus iuxta duas ſolutiones datas p Auer. vbi ſupra. Mot⁹ igit; ab extrinſeco motore non ſemper mouente, vel motus ab extrinſeco motore in mobili non habente inclinationem ad talem motum, dicitur eſſe violentus, & ſic debet intelligi propoſitio propoſita in via Peripateticorum.

Sūma totius limitationis.

Et iuxta hoc patet ſolutio ad obiectionem illius viri, qui dicebat, ꝙ ſi intelligentia non eſſet forma dans eſſe cœlo motus cœli eſſet, ſicut motus, qui ē reſpectu aggregati ex plauſtro, & bobus, & ſicut ille motus eſt

I violentus ſimpliciter, quia eſt ab extrinſeco motore, ita eſſet de motu cęli pro aggregato ex intelligentia, & orbe, patet quòd eſt magna diuerſitas. nam alia longe ratio eſt, tum ex parte formæ, tū etiam ex parte materiæ, vt ſatis clare patet conſideranti. nam vt inquit Alber. cognomento Magnus, primo cœli, ſuper expoſitione tex. com. 10. motus circularis duo requirit, quorum vnum eſt, vt mobile non habeat inclinationem naturalem niſi ad motum circulationis, & hæc aptitudo conuenit ſibi

Alb. Mag.

ex rotunditate ſuarum ſuperficierum. Alterum autē eſt motoris ſimplicitas, q vniformiter ſe habeat ad partes eius quod mouetur, cum tale nullius corporis ſit actus, & cum non poteſt moueri per accidens aliquo modo ratione cuius diuerſimode diſponeretur ad motum. non ſic autem eſt aptitudo naturalis ī plauſtro, vt vehatur à bobus. nec boues ſunt innati ſemper mouere plauſtrū ſicut intelligentia ſemper eſt innata mouere circulariter orbē, quia motus circularis eſt motus aīæ, vt dicit Cōm. 2. cap. de ſubſtantia orbis. K

L

PROPOSITIO LXXI.

Media ſunt compoſita ex extremis.

ANimaduerte, ꝙ mediū eſt duplex, quoddam eſt mediū ſm cōparationem, ſicut dicimus ꝙ aer, & aqua ſunt elementa media inter ignem, qui eſt ſimpl̄r leuis, & inter terrā quę eſt ſimpliciter grauis, & de talibus medijs in comparatione ſola exiſtentibus propoſita propō veritatem non habet, vnde aer, & aqua nō ſunt cōpoſita ex igne, & terra, nec

Mediū eſt duplex.

M ex leuitate ignis, & grauitate terræ, vt manifeſtum eſt. Similiter etiam hoc modo anima intellectiua ē media inter abſtracta, & materialia illo modo. Similiter elementa ſecundū Cōmen. 3. cœli com. 67. illo modo dicuntur media inter ſubſtantiam, & accidens. quia in aliquo aſſimilantur ſubſtantijs, & in aliquo accidentibus, non quia forma elementalis ſit realiter compoſita ex natura ſubſtantiæ, & ex natura accidentis, ſicut conatur dicere Pluſq̄ com. in primo microtechni. com. 15. contra

A tra Auer. nam inquit, cũ media ſint eiuſdem generis, cum extremis ſi elementa ſunt media inter ſubſtantiã, & accidens, tunc ſubſtantia, & accidens eſſent eiuſdem generis, nõ animaduertit autem hanc æquiuocationem, quia in medijs in ſola comparatione dictis, aut conſiſtentibus, nõ oportet ꝙ media, & extrema ſint eiuſdem generis, ſicut forma elemẽti eſt medium ſolum ſecũdum comparationem. nam inquantum facit hoc aliquid eſt ſubſtantia, & participat naturam, & conditionem ſubſtantiæ, ſed inquantum intenditur, B & remittitur, ſic aſſimilatur accidentibus. Alia autem ſunt media abſolute non ex comparatione dicta, & talia ſunt formaliter compoſita ex extremis, vt tenet Cõm. & ſic colores medij componũtur ex extremis, vt patet. 5. phyſico. com. 52. & alibi infinities, & talia media, & extrema ſunt eiuſdem generis. Et aduerte, quòd tale medium ſecundum compoſitionem eſt duplex. Quoddam enim ſolum differt ab extremis ſm magis & minus, vt tepidum dicitur eſſe medium inter calidum, & frigidum. Et quoddam eſt medium ſm C formam, ſeu qualitatem, & tale ſpecie differt ab extremis, & iſto modo mixtũ poteſt dici medium inter elementa ex quibus componitur. Diſtinctio prima eſt Auerr. in. 4. cœli com. 26. Diſtinctio autem ſecunda eſt eiuſdem in. 6. phyſi. com. 32. & in. 3. metheor. in cap. de iride, expreſſe ponit eam dicens, medium eſt ſecundum duas ſpecies. Vnum eorum ſecundum veritatem, & ſecundum prius, & eſt medium inter contraria cuius eſſe conſiſtit in complexione duarum extremitatum, & ipſum ſecundum quidditatem eſt diuerſum D à duabus extremitatibus. Secundũ autem dicitur ſimilitudinarie, & ſecũdum poſterius, & eſt medium inter duo contraria ſm quantitatem tãtum, & diuerſificatur ab extremis ſecundum magis, & minus. Et nota, ꝙ loquendo de medio ſecundum formam, non oportet, vt trãſiens de extremo ad extremum pertranſeat per omnia talia media ſecundum formam, quæ ſpecie diſtinguuntur ab extremis, ſicut notabiliter ſcribit Auer. in. 2. de anima. in tex. cõmen. 106. quemadmodum albedo non transfertur ad nigredinem, aut ecõ- E uerſo, niſi mediãte aliquo colorum mediorum. in aliquo igitur trãsfertur mediante charopo, & in aliquo mediante chiano. Non. n. eſt neceſſe, vt trãslatio in extremis ſit per oĩa media. Ex hoc ſoluitur Achilles volẽtium probare dari æquale ad pondus, ſicut fuit Thomas de Garbo in ſumma ſua tractatu. 2. de complexionibus in. q. 5. vbi tenet dari mixtum æquale ad põdus, quo ad qualitates alteratiuas, videlicet, ꝙ non poſſit dici plus calidum, quàm frigidum, nec plus humidum, quàm ſiccum, inquit. n. nulli dubiũ, ꝙ ſecun- F dum communem viam in homine plus abundat calidum, quàm frigidum, & ꝙ in prædicto ſubiecto poteſt caliditas paulatine corrumpi in tãtum, ꝙ frigidum erit plus calido, & ſemper inquit. loquimur de complexione mixti, quæ eſt vere mediũ. ſecũdum formam igitur neceſſario in tali motu calidum non abundat ſupra frigidum, nec econuerſo. Similiter ſepum à prædominio eſt humidum, & paulatine exiccatũ cum comburitur non ſolum per reſolutionem,

Cõtra Trũſianum.

Medium ſm cõpõnẽ duplex

Arg. Tho. de Garbo.

G tionē, ſed etiā per qualitatem intantum quod fit cinis, clarum eſt, quòd prædictus cinis, eſt plus ſiccus, quàm humidus. Et quod eſt mixtum, & non elementum purum, & per conſequens complexionatum; & quod non erat in actu, in ipſo ſepo. Ergo oportuit in aliquo inſtanti in præterito motu humidum adęquatū fuiſſe ſicco. Dicimus nos, quòd licet in aliquo inſtanti medio in tali tranſitu a calido ad frigidum, & ab humi-

Solutio argumenti. do ad ſiccum. iſtæ qualitates cõtrariæ ſint adæquatæ in gradu, tamen ibi non reſultat vna forma media,

H nec durat illa adęquatio niſi per inſtans. Sed contra iſtam ſolutionem

Replica eiuſdem. inſtat præfatus doctor, quia iſta eſt melior quæ dari poteſt dicens, ꝙ iſta reſponſio non valet, quia in quocunque inſtanti poteſt terminari motus. Secundo, quia cui repugnat eſſe, & eſt impoſſibile eẽ, repugnat pro omni menſura. Si igitur ex natura mixtionis, vt ipſi deducunt impoſſibile eſt eſſe æquale ad pondus, impoſſibile erit ipſum eſſe pro quacun

Solutio. que menſura. Dicimus nos, quòd rationes iſtæ ſunt logicæ. non enim procedunt ex proprijs principijs na-

I turalibus, ſed ſunt rationes imaginariæ; licet enim in quocunque iſtanti poſſit terminari motus alterantis aliquod alterabile ad aliquam formā, non tamen in quocunq; inſtanti poteſt forma aliqua induci. Nam vt inquit Princeps in ſecunda Fen, primi, primo cap. Nõ omnis cauſa quę corpori aduenit in ipſum operatur, immo præter hoc tria ſunt neceſſaria, fortitudo, ſcilicet ſuæ virtutis agentis, & fortitudo virtutis præparatiuæ corporis, & poſſibilitas permittendi vnum tangere aliud tãto tem-

pore, vt in tali quale illud poſſit prouenire operatio in aliud. vnde Ariſ. k ſecundo cœli & mundi. tex. com. 39. vniuſcuiuſque actus determinatum eſt minimum tempus ad non excedere. Amplius autem ignorare videtur modum quo fiat mixtio. Nā Ariſt. in fine primi de generatione, & corruptione. tex. commen. 89. inquit. Quando autem potentijs adęquantur æqualiter, tunc tranſmutatur vtrunq; indominans in ſui ipſi' natura, nõ generatur enim alterum, ſed medium commune, & eandem ſententiam repetit in ſecundo de generatione, & corruptione, in tex. cõ. L 48. & Auer. in com. inquit. Modus ſecũdum quem mixtio fit, dictus eſt ſuperius, & quæ ſunt miſcibilia, & ꝙ mixtio contrariorum eſt quando alterum nõ dominatur ſimpliciter ſuper alterum, neq; habent æqualem potentiam. Si enim potentia fuerit ſimpliciter dominata corruptio erit dominati, & generatio erit dominãtis. Et ſi æquales fuerint potentiæ, tunc non fiet altera forma, ſicut declaratum eſt in quarto metheor. & cum potentia alterius cõtrariorum non fuerit dominãs ſimpliciter, ſed dominans dominati generabitur ex M eis aliquod medium. Sed tamen declinat ad partem dominãtis. Et ideo hoc medium cum eo quod eſt declinans ad alterum duorum extremorum habet aliquam latitudinem recipientem magis, & minus. Et ex Cõtra ponentes cõplexionē põderalē. hoc apparebit etiam impoſſibile eſſe aliquam complexionem. temperatam eſſe, quam poſuit Galen. ſcilicet temperantiam quæ eſt ſecũdum extrema, quia poſuit complexionem temperatam ponderalem non in temperantia quæ eſt ſecundum

extrema

A extrema complexionis ſpeciei, ideſt ad iuſtitiam de qua conſiderat medicina. idem habet Auer. in ſecundo Colliget. ca.vltimo, vbi patet ſecundum naturã dari non poſſe complexionem æqualem ad pondus in natura exiſtentem, & ſi cõtingit contraria æquari hoc eſt ſolum per inſtans. Ad aliud reſpondetur, ꝙ illa ꝓpoſitio aſſumpta per ipſum quod repugnat alicui pro aliqua menſurã, ita ꝙ impoſſibile eſt ineſſe illi, tũc repugnat ſibi pro omni menſura vera eſt, vbi illa repugnãtia fuerit gratia formæ, ſeu eſſentialis: fallit au-

B tem vbi repugnantia fuerit accidentalis, & ratione materiæ, verbi cauſa homini eſſentialiter repugnat eſſe irrationalem, & ideo pro quacunque menſura hoc ſibi repugnat, ſiue ſit tempus, ſiue ſit inſtãs, tamen homini puero repugnat ſibi generare, nõ tamen repugnat homini pro quacũnq; menſura poſſe generare, quia competit ſibi in ætate perfecta. Similiter homo in articulo mortis nõ poteſt ridere, non tamẽ impoſſibile eſt homini in quacunque diſpoſitione alia poſſe ridere, licet enim hõ ſemper riſibilis eſt, nõ tamen homo ſem

C per poteſt ridere. Differt.n.potentia ab aptitudine apud ſapientes, ſicut dicit Auic.in.6.naturalium particula.4. cap.5. Ita etiam in propoſito in illo inſtanti medio, vbi ſm caſum argumenti qualitates extremæ ſunt æquales in gradu, non poteſt reſultare complexio media, quia oportet, ꝙ vna ſit dominãs, & alia dominata, & in complexione mixti perfecti oportet actiuas dñari paſſiuis, & ideo in illo inſtãti non põt eſſe forma media, non.n.in quacunq; mẽſura agens põt in materia introducere determinatam formã, ſicut ſu- D pra dictum fuit, iſta aũt repugnãtia non eſt eſſentialis, quia inſequit᷑ diſpoſitiones materiales, vt patet conſideranti: vnaquæq;.n.forma requirit determinatas diſpoſitiones, & ſm qualitatem, & ſecundum quantitatem, vt ſciunt Philoſophi.

Ex hoc nota aliam ꝓpoſitionem, ADDI. quod medium poteſt eſſe vnum inter extrema, & poſſunt eſſe plura, & poſſunt eſſe infinita, nam medium punctuale quod mathematice cõſideratur ſit ſemper vnũ eſt inter duo extrema, ſed mediũ naturaliter eſt duplex.6.phyſi.32.com. ſecundum E formam, & eſt ſpecie diſtinctum ab extremis ad quod motus terminari poteſt, & tale ẽ finitum, quia ſpecies formæ ſunt. aliud eſt differens ſecũdum magis, & minus ab extremis, & non retinet motum, & eſt in potentia, & tale eſt multiplicabile in infinitum, vnde nõ ſemper vera eſt propoſitio, quòd extrema ſunt plura, quàm media, vel quòd vnum eſt mediũ inter duo extrema, quia eſt multiplicitas, vt vides.

PROPOSITIO LXXII.

Medium eſt in quod prius mutat mutans, quàm in extremum. F

PRopoſitio iſta ſolet ſic allegari, & in propria forma ſcribitur.in quinto phyſic. medium eſt in quod aptum natum eſt primum pertingere mutans, quàm in quod vltimum mutat ſecundum naturam cõtinue mutandum. Vbi animaduerte quòd medium apud arabes dicitur inter, vbi enim litera noſtra habet mediũ, litera translationis Arabicę habet inter. Et ita dicit Auer. in commen.

G quod intereſt neceſſario de natura eius ad quod eſt motus, ideſt de natura termini motus, quoniam ſi motus fuerit in loco inter: ideſt mediū erit primus locus ad quem motum mouetur. Et ſimiliter ſi motus fuerit in qualitate, tunc inter erit prima qualitas ad quam tranſmutatur tranſmutatum. Animaduerte vnū quòd diffinitio iſta data de medio non ſecundum vnam rationem vniuocam competit medijs cuiuslibet motus, & iſta eſt cauſa difficultatis, & cōfuſionis: vnde Auer. inqt. quod diffinitiones rerum ambiguarum. i.
H multipliciter dictarum difficile aſſiguari poſſunt, eo q̄ appropinquant ei quod non habet naturam cōmunem, & ideo latet, & diffinitio communis declarat hanc naturam communem, & huiuſmodi diffinitiones difficile inueniūtur per regulas dantes diffinitionem, quæ ſunt diuiſio compoſitio, & demonſtratio. 4. phy. com. 2. ſic in propoſito contingit. Nam medium, vt ſcribit Commen. in. 4. cœli & mundi. com. 38. in motu locali differt à medio in motu alterationis. Contrarietas. n. inuenitur in forma. i. in qualitate, & in loco æ-
I quiuoce, ſcilicet q̄ duo loca contraria debent eſſe contraria in formis, & in locis. Contraria autē quæ ſunt in alijs prædicamentis, ſunt duo in forma, & non duo in ſubiecto, & cū ita ſit, & contraria quæ ſunt in loco, ſunt duo in forma, & duo in ſubiecto econtrario contrarijs, quæ ſunt duo in forma, & vnum in ſubiecto, & cum ita ſit, & medium debet habere intētionem duorum extremorum ſecundum viam diminutionis neceſſe eſt, vt mediū in loco habeat duas intentiones ꝯtrarias in forma, & ī ſubiecto. Vnde neceſſe eſt, vt me- K dium inter duo loca contraria habeat aliquam cōtrarietatem in forma, & in ſubiecto. Vnde neceſſe eſt, vt diuidatur in duo loca quæ nō numerantur niſi propter numerationē ſubiecti. Alia vero contraria in alijs prędicamentis quæ ſunt vnum in ſubiecto, & contraria ſecundum formas medium fuit in eis vnum in ſubiecto, & duo ſm formā, & ideo fuit poſſibile, vt inter duo contraria iſta inueniretur vnum mediū, aut plusq̄ vnum. Medium autem quod eſt in loco eſt impoſſibile, vt ſit vnū in ſubiecto. Quoniam ſi eſſet vnū in ſu- L biecto non inueniretur in eo cōtrarietas, quæ eſt in extremis, quemadmodum inueniretur in medijs quæ ſunt inter extrema contraria, cōtrarietas. n. quæ eſt ī extremis, quę ſunt in loco eſt in ſubiecto, & in forma. Vnde neceſſe eſt, vt contrarietas exiſtens in medio ſit in forma, & in ſubiecto ſm viā diminutionis, & ideo neceſſe eſt, vt locus medius diuidaṫ in duo loca, quorum vnus eſt quaſi forma, & alius quaſi materia, & hoc manifeſtum eſt ei, qui bene conſiderauit. hæc Cōmen. Ex quibus clare elicitur, quòd medium in qualitati- M bus eſt cōpoſitum ex extremis refractis formaliter remanētibus in eo, vt patet. 5. phy. 5. 6. 19. & 52. cōmentis. non ſic aūt eſt de medio in motu locali. Vnde animaduerte q̄ ita etiam cōtingit de diffinitione motus quod illa nō vniuoce dr̄ de omni motu, ſed ſm prius, & poſterius, & hoc eſt ad qd non aduertunt plerunq; Doctores, qui infinitas quæſtiones agitant circa hoc de contrarietate, & de continuitate, & de diuiſibilitate inuentis in motibus, credentes omnia iſta

Nota errors multorum.

A iſta ſm vnam,& eandem rationem competere motui locali, & alijs motibus,cum tñ ſit maxima diuerſitas. Nam patet,ꝙ contrarietas in motu locali eſt ſm formam, & ſecundum ſubiectum,ſed contrarietas in motu alterationis eſt ſecundum formam tantum,& non ſecundum ſubiectũ. Similiter contrarietas in motu locali circulari latet:vt dicit Cõm. 1.cœli & mundi.cõm.86.quia eſt ab eodem in idem,& non de contrario in contrarium, ſicut eſt motus localis rectus,licet aliquo modo etiã in motu circulari poſſumus imaginari cõ-
B trarietatem non ratione totius, ſed ratione diametri,vt patet. 1.cœli.cõ 87.vnde Cõm in com.inquit.ꝙ ſtella in vno extremo dicitur aſcẽdens, & in altero deſcendens,& aſcendens dicitur contrarium occidenti. Et ita vſr etiam eſt de continuitate,& regularitate motus,quod illa proprie reperitur in motu locali,qui ſolus põt eſſe vere continuus, & vere regularis,vt fuit oſteuſum in.8.phy. à tex. com.55.vſq; ad tex.com.60. Vnde Auer. in.3.phyſic.cõmen.6.& in.8. phyſi.com.23. tenet, quòd motus augmenti,qui eſt in animalibus, &
C plantis non eſt vere continuus, ſed eſt compoſitus ex pluribus motibꝰ, & pluribus quietibus,& ita etiã contingit in alteratione,vt patet in octauo phyſicor.tex.com.23. licet enim Ariſt.in quinto phyſic.dixerit, quòd motus, & vnus motus, & continuus motus conuertuntur: & in.6.phyſi. quòd motus diuiditur ſecundum diuiſionem mobilis,& temporis, tamẽ in ſexto, & quinto determinauit de motu in communi,non applicando ad aliqua mobilia determinata, & ideo ea quæ ibi de motu tractauit accipienda ſunt ſecundum commu D
nitatem motus,cum motꝰ ſit de natura continui.vnde vt ſupra declaraui in proprio Theoremate , aliquæ ſunt cauſæ quæ quodammodo ſunt naturales, & quodãmodo ſunt mathematicæ , in ratione enim continui multa ſunt in quibus concordat naturalis cum geometra. In octauo autem phyſicorum,& in alijs libris Ariſt.conſiderauit motum applicando ipſum ad mobilia determinata per aliquam formam ſpecialẽ, in quibus contingit aliquem motũ interrumpi , & non continuari , qui ſecundum rationem communẽ mo E
tus poteſt eſſe continuus : vnde aliqua poſſunt alicui competere ſecundum rationem communem. quę tamen repugnant ſecũdum rationem ſpecialem. Nam cœlum poteſt quieſcere inquantum corpus,ſed nõ inquantum cœlum, vt dicit Cõm. in 7.phyſic. com.2. & motus inquantum motus poteſt velocitari in infinitum,& tamẽ nullus motus eſt,qui ſit velox in infinitum . 6 phyſicor. com.15. Eodem modo eſt de diuiſibilitate termini motus. Nam motus localis, & motus augmenti ſunt ad terminum per ſe diuiſibilem, ſed F
motus alterationis eſt ad terminum diuiſibilem per accidens,vt patet.6. phyſic.tex. com.32. & 39. Et ideo fruſtra laborãt,qui volunt iſta quæ in motu reperiuntur eſſe vnius rationis vniuocę,cũ hoc inueniri non poſſit.vnde in ſimili Ariſto dixit de diffinitione animę in ſecũdo de anima.in tex.commen.30. Ridiculum eſt quærere communem rationem in his, & in alteris, quæ nullius erit eorum quæ ſunt propria ratio , neque ſecundum propriam, & indiuiduam

G duam ſpeciem dimittẽtes huiuſmodi. Et ideo cum diffinitio motus non dicatur vniuoce, ea quæ pertinent ad motum non ſunt vnius rationis vniuocę in omni motu,& hoc eſt quod multos decepit.

PROPOSITIO LXXIII.

Frigiditas non ingreditur opus naturæ.

Inſtãtia ſuper propoſitione. Famoſa ſatis eſt propoſitio,& paſſim allegata, ſed ſi vera eſt opinio Auerro.7. primæ philoſophiæ. com.31. vbi habet,ꝙ idem eſt agẽs diſponens materiam,& inducẽs formam, fallit in generatione ſimplicium,quia ſi agens generet ex aere H aquam,ſicut contingit in tranſmutatione ſubſtantiali qua vnum elementum tranſmutatur in aliud, tũc frigiditas cum diſponat materiam, eadem inducit formam. Bene verum eſt quòd ĩ mixtis,& vegetabilibus,& animalib⁹ calor eſt dator formæ.vnde Cõm.12.primæ philoſophiæ, com.18. inquit. Calor ſolis,& ſtellarum diffuſus in aqua, & terra generat omnia etiã ſine ſemine nata. Vbi aduerte, quòd calor dupliciter conſiderari poteſt,videlicet inquantũ calor eſt abſolute,& inquantum eſt naturalis. Si conſideretur inquantum calor abſolute,ſic habet congregare homogenea prima intentione, & ſegregare heterogenea ſecundaria intentione. Nam vt ſcribit Cõm.in ſecundo de generatione & corruptione.in com. octauo congregatione homogeneorum accidit ſegregatio heterogeneorum, & idẽ ſcribit.3 cœli, com.74.vt ſic autem calor habet diſſoluere. Sed calor inquantum naturalis,ſeu cœleſtis habet virtutem formatiuam vniuſcuiuſq; naturæ reſpectu cuius naturalis eſſe dicitur, vt ſic enim in eo eſt virtus cœli,& motorum cœleſtium, & vis complexionis, ſiue formæ illi⁹ naturæ quam format, ſicut in calore ſeminis plãtæ, vel animalis eſt vis formatiua plãtæ vel animalis,& eodem modo eſt in mineralibus, & calore eorum.vnde opus caloris eſt educere formam de potẽtia ad actũ. vnde ſine dubio ad formam introducendã non operatur niſi calor in oĩbus compoſitis,ſiue ſint mineralia, & lapides, ſiue plantæ, & animalia, ſed frigiditas nihil operatur ad formã ſpeciei,& ideo Philoſophis nuncupatur qualitas mortificatiua.Tamen operatur ad id quod ſubiicitur formæ,quia operatur ad conſtantiã partium materiæ ne à calore diſſoluantur,& ideo adunãdo partes continet figuras,& formas rerum generandarum, & hoc verum eſt de frigido complexionali quod eſt ſecundum proportionem naturæ, & ſubſtantiæ mixti, & hoc verum eſt ſecundum Peripateticos,licet Plato,& Auicen.huiuſmodi formas aliunde in materia deriuari opinentur, vt dicit Albertus in quarto metheoror.

Limitatio propõnis. Calor dupliciter. I K L

M Alia limitatio. Alio etiam modo limitatur propoſitio per Auer. in eodem loco,quod videlicet,frigiditas per ſe nõ operatur ad formam,tamen per accidens inquantum cõtemperat calorem, qui eſt cauſa per ſe dans formam, poteſt & de facto concurrit frigiditas in operationibus naturæ illo modo, quia contemperando calorem reddit ipſum proportionatum actionibus naturæ.vnde ſic per accidens, & ſecundaria intentione cooperat̃, ſic gloſſat Auer.4.meteor.in digreſſione, & in.2. de partibus animalium,

A in capitulo de cerebro, & eſt manifeſta ſententia Ariſtotelis ibidem, capitu. ſeptimo, qui vult cerebrum non eſſe membrum principians aliquam virtutem, ſed ſolum ſui frigiditate inſtitutum eſt à natura ad hanc vtilitatem ad contemperandum calorem cordis: vnde animalia, & homines parui capitis. ſunt naturaliter iracundi. Et in animatis maxime verificatur propoſita propoſitio, nam Ariſtotel. in libro de morte, & vita inquit, quod anima omnia mediante igne operatur, & idem dicit in ſecundo de a-
B nima. quòd anima omnia calore operatur, vnde omnes operationes, & naturales, & vitales, & animales procedunt ab anima mediante calore naturali, qui eſt inſtrumentum animæ deſeruiens ipſi animæ, pro omnibus iſtis operationibus.

Calor naturalis dupl. Sumitur autem calor naturalis, quandoque pro qualitate, & quandoque pro corpore calido ſicut notat. Galen. in prima particula ſeparatorum ſermonũ ſuper illo aphoriſmo. Ventres hyeme, & vere caliſſimi ſunt natura. quando autem Philoſophi, & ſapientes dicunt ca-
C lorem naturalem eſſe primum motum in animalibus ab anima, & eſſe vniuerſale inſtrumentum animę pro omnibus operationibus, intelligunt calorem, pro calido corpore, & quia anima nõ habet aliquod frigidum corpus, quod iſto modo ſit inſtrumentum animæ pro omnibus operationibus, ſic intellexerunt ſapientes in theorica medicinæ iſtam propoſitionem, quæ dicit, quòd frigiditas non ingreditur opus naturæ, rectiꝰ autem dixiſſent opus animæ, & hoc per ſe, & primaria intentione non ſecundaria, ſicut iam clare audiuiſti.

PROPOSITIO LXXIIII.

Rationibus dialecticis Ariſtoteles dupliciter utitur ad exercitandum, & ſic inducit eas ante rationes neceſſarias, & demonſtratiuas, quandoque uero ad confirmandum, & ſic inducit illas poſt demonſtratiuas.

ADDI. E Aduerte et qd. 3. nõ utitur Ariſt. ſermonibus dialecticis in locis in quibus nõ põt inducere ſermones demõſtratiuos: ita d. Cõ. 1 de aĩa. cõ. 65.

Sententia iſta eſt Auerro. in primo cœli, & mundi. commen 85. vbi nota iuxta ſententiam eius in tertio metaphyſico. commento primo ꝙ conſuetudo Ariſtot. eſt in omnibus arduis, & difficilibus quæſtionibus inducere ſermones diſputatiuos, qui affirmant, & negant idẽ, quia nullus ſcit quantum ſint difficiles, niſi ſciat eas per ſermones diſputatiuos, & ita fecit Ariſtoteles in tertio metaphyſicor. vbi examinat omnes quæſtiones difficiles ſpectantes ad illam ſcientiam ad vtranque partem per rationes dialecticas. In
F aliis autem quæſtionibus, quæ non ſunt tantæ difficultatis, inducit rationes dialecticas poſt demonſtratiuas. vt inquit vt faciat conuenire, id eſt vt id quod eſt verum in ſe per rationem veram conueniat etiam ſenſui quæ rationes ſunt probabiles, ita notabiliter ſcribit Commenta. primo cœli. & mundi. commento. 22. Sufficientia quando fuerit per rationem veram demonſtratiuam, erit complementum illius. Pro quo aduerte ꝙ in doctrina Auer ſermo ſufficiens eſt terminus multiplex, nam qua-

Sufficiẽtia multifariã ſumitur apud Auer.

G quandoq; ſumitur pro ratione rhe-
torica, quæ eſt minoris fidei, quàm
ſit ratio dialectica. nam rhetores nõ
vtuntur ſyllogyſmo, nec inductio-
ne, ſed loco ſyllogiſmi vtuntur en-
thymemate, & loco inductionis vtũ
tur exemplis, vnde Ariſtot. in libro
rhetoric. inquit, quòd rhetorica eſt
aſſecutiua dialecticæ, ſic ſumpſit Cõ
men. ſermones ſufficientes in 2. cœ
li, & mundi. comm 34. &. 3. de ani-
ma. commen. 36. vbi colligitur, ꝙ
ſermones ſufficientes ſunt infra pro
babiles. vbi dicit exagitando illam
rationem Themiſtii, quæ erat per
H locum a minori ad maius, inquit.
& iſte ſermo, aut fiet, ita quòd intel-
lectus materialis eſt corruptibilis,
aut non corruptibilis, ſcilicet ſepara
bilis, aut non ſeparabilis, ſecundum
autem opinionem dicentium, quòd
intellectus materialis eſt virtus ĩ cor
pore, & generatus, iſte ſermo erit ſuf
ficiens quoquo modo non probabi
lis. vnde ſic intelligitur dictum eius
contra Auicen. in. 12. metaphy. ſuæ
commen. 5. ꝙ omnes viæ eius, quas
inuenit ad probandũ primum mo-
torem eſſe præter viam motus, ſunt
I ſufficientes quoquo modo, & ſi eẽnt
veræ eſſent numeratæ in metaphy-
ſica, &. 1. phyſicor. com. vlti. contra
eundem. Certior illorum ſermonũ
quibus vſus eſt non pertranſit ordi
nem ſermonum probabilium, hoc
eſt dictu, non aſcendunt ad illũ gra-
dum fidei, & certitudinis ad quem
aſcendunt ſermones ꝓbabiles, quia
ſermones ſufficientes ſunt infra pro
babiles. Quandoque vero ſumi-
tur ſufficientia pro certitudine, & ſer
mo ſuffic ẽs pro ratione neceſſaria
& demonſtratiua, ſic ſumpſit Com-
men. 1. cęli commẽ. 24. vbi inquit,
& intelligitur hic per ſufficientiam K
fidem perfectam non abundantiam
exiſtimationis, nam textus transla-
tionis arabicæ habet ibi. Et poteſt cõ
ſiderans ſufficere ex multis, vbi lite-
ra noſtra habet, ex multis vtiq; quis
accipiet fidem. Quandoq; vero ſu
mitur ſermo ſufficiens pro ratione
completa, quæ omnia complectitur
ita ꝙ nõ eſt diminuta, quia aliquid
prætermittat, ſic ſumpſit Auerr. 12.
metaphy. com. 18. vbi dicit. Them.
autem dicit ſermonem non eſſe ſuf
ficientem, quia fuit oblitus anima-
lia ſine ſemine. Quandoq; vero L
ſumuntur ſermones ſufficiẽtes pro
rationibus, quæ procedunt ex his, q̃
ſenſu videntur, & ſunt propinquæ
veritati certæ. Sunt enim aliquę ꝓ-
poſitiones vt dic. Abumazar, quæ
licet non inducant ad primæ certitu
dinis ordinem, tamen nullus ſenſus
contradicit eis, & iſto modo ſumi-
tur in. 1. cœli. commen. 22. in allega
ta auctoritate, videlicet ſufficientia,
quando fuerit ſuſtentata per ratio-
nem demonſtratiuam erit comple-
mentum illius, & iſto modo poſſu-
mus exponere dictum Auer. in præ
fata auctoritate, in. 1. cœli. com. 85. M
ꝙ quando vtitur dialecticis poſt de-
monſtratiuos eſt, vt faciat conueni
re, quia iſtæ rationes dialecticæ, quę
adducuntur poſt demõſtratiuas ꝓ-
cedunt ex propoſitionibus ſenſatis,
& experimentum ſermonum vero-
rum eſt, vt cõueniat ſenſatis, vt dic.
Commen: 8. phyſi. com. 22. &. 1. cę
li, & mundi. com. 22. Alio modo
exponere poſſumus quod Ariſt. ad
ducit quandoq; poſt demonſtrati-
uos ſermones dialecticos, vt faciat
conuenire, ideſt vt ſuper concluſio-
ne illa aſſentiant omnes gentes, vel

A maxima pars. Nam vt ſcribitur in 2.metaph.comm.& tex.15. Aliqui quærunt ſermones demonſtratiuos & maximam certitudinẽ, & iſta eſt natura philoſophorum. Aliqui vero quærunt rationes probabiles, & hi, vt inquit Ariſt. ibi teſtem dignãtur adduci poetam, & Auerr. inquit ibi in comm. ꝙ accidit quibuſdam hominibus per naturam, quod non poſſunt pertranſire ſermones probabiles, & demonſtratiuos, & iſti cũ concedunt prima intellecta non cõcedunt ea, niſi inquantum ſunt famoſa. Ita ꝙ ſi acciderit, quod contra
B ria eorum ſunt famoſa concedent illa. Sed tunc inſurgit maxima difficultas contra prædicta, quia quando duo effectus ſunt incompoſſibiles in eodem, etiam cauſæ erũt ſimul incompoſſibiles in cauſando, quia non poſſunt ſimul cauſare, quia altera cauſante, altera nõ cauſabit impedita fortiori cauſa illius. Cum igitur ſcientia, & opinio ſint incompoſſibiles habitus ſimul ĩ eodem, & de eodem, ſi aliquis primo habeat opi-
C nionem de aliqua concluſione, & ſuperueniat demonſtratio corrumpitur opinio, ſi enim ambæ cauſæ in eodem, ſcilicet medium dialecticũ, & demonſtratiuum fuerint, dialecticum nihil faciet impeditum a demõſtratiuo, ita ꝙ nunquam effectus erunt ſimul, nec cauſæ ſimul cauſabunt. Et ita tenet Scotus in. 3. ſentẽtia. diſtinct. 24. quæſtio. vnica, qua quærit, vtrum de credibilibus reuelatis poſſit aliquis ſimul habere fidẽ, & ſcientiam in ſolutione argumentorum principalium. Sed iſta opinio omnino tuta non eſt, nam licet verum ſit, quòd vbi intellectus prius per mediũ dialecticum habuit opinionem de aliqua concluſione, quę
D opinio eſt cum formidine de oppoſito, & ſuperueniente medio demõſtratiuo per quod paritur ſcientia, tunc oportet opinionem corrumpi, quia ſcire eſt rẽ per cauſam cognoſcere propter quam res eſt, & quoniam illius eſt cauſa, & quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. Tamẽ vbi aliquis ſciuit aliquam concluſionẽ per demonſtrationem, per quam acquititur ſcientia, ſi ad eandem concluſionem adducatur ratio dialectica, dicemus ne ſcientiam illam corrumpi, quæ fuit aggenerata per demontaſttionem? certe non. Nam
E Commen. vult in præfatis locis, qđ rationes dialecticæ poſt demonſtratiuas adducuntur ad confirmandũ.

Et tunc reſtat quæſtioni locus, vtrum in tali caſu iſtæ rationes aggenerant opinionem, aut ſciẽtiam, non ſecundum, quia ſunt dialecticę. ſi primum ergo ſtabit ſcientia cum opĩone, quod eſt falſum. Forte dices, hoc nõ poteſt contingere reſpectu vni⁹, & eiuſdem hominis, quod aliquis prius ſciens aliquam cõcluſionem per demonſtrationem, & nõ oblitus acquirat opinionem per ſyllogiſmum dialecticum. Contra,
F quia Ariſtot. infinities hoc facit in vnam et concluſione in eadem parte ſcientiæ, quod vbi demonſtrauit illam, deinde confirmat eandem ꝑ rationem dialecticam. Et ideo videtur eſſe dicendum, quòd rationes dialecticæ non ſemper aggenerant opinionem, quæ eſt cum formidine ad oppoſitum, intelligendo præcipue illas eſſe rationes de numero dialecticarum, quæ vt ſupra habitũ eſt, procedunt ex propoſitionibus, quæ ſenſui videntur, & ſunt propin

quæ

Marginalia: Ardua difficultas. — Opio Sco. — Impugna. — Reaſſumptio dub. — Euaſio — Impugna. — Solutio vera prima.

G quæ veritati certe, vt dicit Cõment. 1. cœli. cõ. 22. Aut aliter dici poteſt, ꝙ rationes dialecticæ qualeſcunque non ſemper aggenerant opinionem quę eſt cum formidine ad oppoſitũ, quia actus actiuorum ſunt in paſſo diſpoſito, & ideo quando paſſum fuerit prædiſpoſitum per actionẽ ſuperioris agentis, non poteſt recipere actionem debilioris agentis eodem modo quo ſi prędiſpoſitum nõ fuiſſet, & maxime quando talia agentia ſunt diuerſa, & diuerſorum effectuũ productiua, vnde quemadmodũ contingit in actione reali quod actio alicuius agentis quando tale fit inſtrumentum alterius ſpeciei variatur, ſicut ignis qñ fit animæ inſtrumentũ habet multas operationes ſpecie differentes a ſeipſo, dum erat agẽs principale, ſicut patet ex. 2. de anima. tex. com. 42. vbi dicitur ꝙ augmentum ignis, vt principalis agẽtis creſcit in infinitum appoſito combuſtibili, tamen dum ignis concurrit in animalibus, & plantis vt concauſa, & vt inſtrumentum agit ſecundum exigentiam animæ, & operatur oppoſitum illius quod operabatur dum ageret tanquam agens principale, quia ſic I ducit ad determinatum finem, & terminum notum in natura. quandoquidem omnium natura conſtantium determinatus eſt numerus magnitudinis, & augmenti. Ita videtur mihi ꝙ contingat in actione ſpiritali, quod aliqua ratio dialectica dum principaliter affertur ſup aliqua concluſione variatur in ſua actione, quãdo adducitur ad eandem concluſionẽ poſt demonſtratiuam, quia tunc fit quaſi inſtrumẽtum illius, ſemper enim reſpectus imperfectioris ad perfectius, aut eſt reſpectus inſtrumenti ad agens, aut eſt reſpectus materiæ K ad formam, & inſtrumentum agit ſm exigẽtiam principalis agentis, & materia diſponitur ſm exigentiam formæ. vnde quando aliqua concluſio prius innotuit intellectui per demonſtrationem aggenerantem ſcire, quod eſt rem per cauſam cognoſcere propter quam res eſt, & qm̃ illius eſt cauſa, & quod impoſſibile eſt aliter ſe habere, impoſſibile eſt quod intellectus taliter diſpoſitus acquirat per rationem dialecticã veram opinionem quę eſt cum formidine, niſi ille prior habitus ſcientificus deleretur per obliuionem, aut per aliquam L aliam viam. Sed dico tunc ꝙ tales rationes aggenerant oppinionẽ ſine formidine. Vnde Auer. 1. cœli dicit ꝙ ſufficientia quando non fuerit ſuſtentata per aliquid, tunc eſt de modis propinquis veritati certæ.

Soſa. 2.

ADDI. Pro hoc facit auctoritas Plat in Gorgia q vult duplicẽ eẽ fidẽ doctrinalẽ, & credulitatis H dictinã doctrialis ẽ i ſciẽtiis demõſtratiuis, credulitatis vero ẽ ex rõnib⁹ perſuaſibilibus vt in rhetoricis, dialectici.

Confirmatur auctoritate Auer, ADDI. in 2. cœli, co. 1. & ex tex. ibidem, vbi Ariſto. dicit ꝙ vltra rationes quibus demonſtratum fuit in primo, ſempiternitas, & ĩmortalitas cœli, vel pro vniuerſo, vel pro corpore circulari ſm varias expoſitiones ibi ſubdit.

Et per opinionem eam quæ ab aliter dicentibus, & generãtibus ipſum. M Si. n. ſic habere contingit, ſm quem autem modum illi factum eſſe dicunt non coniungitur magnũ vtiq; habebit, & hoc momentum ad fidẽ de immortalitate ipſius, & ſempiternitatem, vbi Commen. dicit ꝙ ſi aliquis inſpiciat ſermones Ariſtot. numerum ſequitur impoſſibile, ſed ad ſermones antiquorum plura ſequitur impoſſibilia, & ideo taliter conſiderans acquiret maiorem fidẽ quã prius habuerit per rationem.

Cum autem fuerit ſufficiẽtia ſuſtentata

A ſtentata per demonſtrationes certas, erit complementum illorum ſermonum, quia ex conditione ſermonum demonſtrabilium eſt conuenientia ſenſus, & eſt ſubtilis reſponſio ſicut vides, quam ſubtilitas Scoti nõ attingit. Et aduerte vnum quod eſt ſatis pulchrum in hoc propoſito quod refert multum conſiderare aliquam rationem in ſe, & conſiderare illam in reſpectu ratiocinantis. Nã ſtat aliquam rationem in ſe abſolute conſideratam eſſe demonſtratiuã, quia procedit ex veris, primis, prioribus, & notioribus, & cauſis cõcluſio-B nis: quæ tamen propoſitiones licet in ſe ſint neceſſariæ ſi apud aliquem ſumantur tanquam probabiles, non aggenerabunt in illo ſcientiam ſed opinionem, vnde ſcribit Comment. in 2. meta. com. 15. quod aliqui nõ recipiũt primo intellecta niſi inquãtum fuerint famoſa, ita ꝙ ſi acciderit quod contraria eorum fuerint famoſa negabũt ea, ad hoc. n. quod aliquis ſciat, vt dicit Ariſt. in. 1. poſter. non ſufficit ꝙ demonſtrationem faciat, ſed oportet ꝙ ſciat ſe demõſtrare, vnde multi ſunt dantes ſe ſciẽtiis mathematicis, qui neſciũt naturã de-C monſtrationis, & certũ eſt ꝙ illę rationes apud tales nõ aggenerant ſciẽtiam, ſed opinionem, eſt. n. multum difficile cognoſcere ſe ſcire, vt inquit Ariſto. eodem modo cõtingit quod ratio aliqua dialectica dum adducitur poſt demonſtratiuam illa probabilia ſumuntur apud talem ſub ratione qua habent neceſſitatis aliquam participationem, inquantum habẽt aggenerare ſcientiæ complemẽtum, vt dic. Commen.

Nota.

Eſt multũ difficile cognoſcere ſe ſcire.

ADDI. Confirmatur opinio mea auctoritate Plat. in Gorgia, qui vult. duas eſſe perſuaſionis ſpecies, quarum al-D tera aggenerat ſcientiam, altera vero credulitatem, & fidem ſine ſciẽtia.

PROPOSITIO LXXV.

Totum nihil aliud eſt quã ſuæ partes ſimul iunctæ.

Scribitur iſta propoſitio ab Auer. 1. phyſicæ auſcul. cõ. 17. & in 4. cẽt com 43. Quia autem totum eſt multiplex, ideo opus eſt diſtinctione, nã vbi eſt multiplicitas, ibi eſt confuſio apud intellectum, vt patet. 1. cœli, & mundi in tex. com. 110. nam vt colligitur per Auer. 1. phy. com. 5. ſunt E tres modi compoſitionis. Compoſitio ſpeciei ex ſuis cauſis. Et compoſitio generis ex ſuis ſpeciebus. Tertia autem eſt compoſitio indiuidui ex ſuis partibus ſm ſui qualitatem. Et ex hoc dedit intelligere quartũ modum compoſitionis indiuidui videlicet, ex partibus ſm quantitatem, partes. n. ſm qualitatem in via Auer. sũt materia, & forma, quæ a noſtris dicũtur partes eſſentiales, vt patet ab ipſo 4. phyſi. com. 20. & 3. cęli cõ. 12. partes autem ſm quantitatem ſunt partes integrales, vnde aliud eſt totum eſſentiale, & aliud eſt totum integra F le. De toto autem, & partibus ſecundum quãlitatem dictis, aut de toto reſultante ex partibus eſſentialibus, an realiter diſtinguatur a partib' in via Commenta. multi dubitauerunt, & Scotus in. 3. ſen. diſtinct. 2. q. 2. tenet Auerro. fuiſſe iſtius opinionis, ꝙ totum eſſentiale non dicat tertiam entitatem a partibus ſimul iunctis realiter diſtinctam, cuius tamen oppoſitum demonſtraui de mente eius in concordantiis Auer. ſuper. 1. phy. in cõme. 17. per varias auctoritates, & ratio-

Tres ſeu quatuor modi cõpõnis.

G rationes,& ideo de hoc ad pręsẽs nõlo habere ſermonem, uam vt inquit Gale.in.8.de inge.ſani.ca.3.Scripto res qui omnifariam pauca cognoſcẽtes in omnibus libris eadem pertractant imitandi non ſunt, hoc.n.non eſt multa docere, ſed multa ſcribere eſt, & multas chartas cõſumere cum poſſent paucas,& multum contererẽ tẽpus vbi non oportet & Beatus Auguſ. inquit ꝙ afflictio animi eſt ſemper eiſdem inuentis vti. Prætermiſſo igitur de toto eſſentiali quod indubitanter teneo ſm Ariſt.& Cõment. dicere tertiam entitatem realiter di-
H ſtinctam a partibus, tunc propoſitio allegata gloſſanda ẽ de hoc toto qđ nihil aliud eſt q̃ ſuæ partes ſimul iũctæ, verum eſt conſtitutiue, & integratiue, ex nullis.n.aliis cauſis intrinſecis componitur ſubſtantia compoſita demonſtrata quàm ex materia, & forma. Loquendo tamen de toto integrali cõparato ad ſuas partes integrales teneo tale totum ſm rem nihil aliud eſſe quàm ſuæ partes ſimul iũctæ, bipedale enim in re ipſa nihil alud eſt quam duo pedalia ſimul iũcta,& de hoc veritatem habet allegata propoſitio. Aduerte tamen ꝙ ta-
I metſi tale totum integrale non dicat tertiam entitatem realiter diſtinctã a partibus ſimul iunctis, dicit tamen aliud ſm rationem etiam a partibus ſimul iunctis. nam tale totum reſpectu partium habet reſpectum formæ ad materiam,& partes ad tale totum habẽt reſpectum materiæ ad formã, vt ſcribit Commen.in.7.meta.com. 33.& eſt etiam ſententia Philoſophi in.2.phy.in tex. com. 31. vbi partes tales, quæ ſunt totius integralis reducit ad genus cauſæ materialis, modo ſi totum integrale a partibus non eſſet, neq; re, neq; ratione diſtinctum
K non poſſet ſubire reſpectum formæ ad materiã, idem.n.oĩbus modis remanens idem non poteſt dici materia,& forma, vt clare patet intelligenti. Amplius hoc idem authoritate Ariſt. confirmatur, qui in 5.metaph. tex.com.19.inquit ſubſtantia vniuſcuiuſq; ꝙ ſemel,& ibidem ſubdit, ꝙ ſex ſemel eſt ſex nõ eſt ter duo, neq; bis tria,& Auic.in.3.tract.ſuæ meta. cap.5.dicit ꝙ decem non ſunt nouẽ, & vnum, aut quinq;,& quinq;. Amplius Ariſt.7.meta.te.cõ. vlti.inquit. ſyllaba non eſt elementa, nec idem eſt ba, quod b,& a, nec caro ignis, &
L terra, quid clarius dici potuit in hoc?

Loquendo autem de toto quod eſt ſpecies, quæ componitur ex cauſis ſecundum imaginationem.ſ.ex genere, & differentia, & de toto quod eſt genus, quod eſt compoſitum ex ſpeciebus ſecundum ponentes prædicata quidditatiua eſſe multiplicata ad multiplicationem formarum, vt tenuit Ioan.de Gandauo, talia tota sũt diſtincta a partibus etiam ſimul iunctis. Nos autem ponimus ꝙ talia tota ſecundum conceptum ſolum diſtinguuntur a partibus. vnde phyſicè loquendo, genus non eſt vna na-
M tura ſicut ſpecies. propter hoc enim Ariſt. in.7.phy.tex.cõ.31. voluit in genere non poſſe fieri comparationes, quia in eo latent æquiuocationes, ſed ſolum in ſpecie atoma, quia ſpecies ſpecialiſſima ſumitur ab vltima forma, quę ſimpliciter vna eſt in rerum natura. Genus autem non ſumitur ab aliqua vna forma, quæ ſit in rerum natura, ſed ſecundum rationem tantum, nõ.n.eſt aliqua forma in rerũ natura per quam homo eſt animal, alia ab illa ſecundũ rem

per

A per quā homo eſt homo, omnes igi
tur homines conueniunt in forma,
quæ conſtituit ſpeciem, quia quili-
bet habet animam rōnalem, ſed nō
eſt in homine, equo, & aſino, aliqua
anima communis, quæ conſtituat
animal, quod eſt genus in quo con-
ueniunt præter animam hominis,
equi, & aſini. nam ſi eſſet talis forma
cōis, tunc genus eſſet vna natura, ſi-
cut ſpecies, & in illo poſſent fieri cō-
parationes. ſed in ſola conſideratio-
ne, & abſtractione intellectus eſt for
ma generis per abſtractionem a dif
ferentiis, ſic igitur genus eſt vnum
B ſm logicam cōſiderationem, inquā
tum dicit vnum conceptum prædi-
cabilem vniuoce de pluribus ſpecie
bus. Nec eſt verum apud Peripateti
cos, quod quot ſunt prædicata qui-
ditatiua, tot ſunt formæ realiter di-
ſtinctæ in nā illis correſpondentes.
nam vt ſcribit Com. in. 7. primę phi
loſophiæ. com. 11. prædicabilia ſub
ſtantialia ſunt illa, quæ adunanť cū
ſubiecto, & adunantur adinuicē, &
iſta eſt opinio Ariſt. contra Plato-
nem, ſicut patet conſideranti.

PROPOSITIO LXXVI.

C *Vniuerſalia ſunt difficillima ad cognoſcendum, eo quod ſunt a ſenſibus remotiſſima.*

ARiſto. propoſitio eſt in proœ
mio met. & communiter alle
gatur. Solet tñ gloſſari de vſibus in
cauſando, quemadmodum eſt deus,
& intelligentiæ, talia nāq; entia ab-
ſtracta cum a ſenſibus ſint remotiſ-
ſima, ſunt difficillima cognitu, nam
vt inquit Com. 2. de anima cō. 92.
Comprehenſio differentiarum ſen
ſibilium a ſenſu eſt cū comprehen-
ſionis eorum ab intellectu. Et hic D
ſcire debes, ꝙ difficultas, quæ contin
git intellectui noſtro in cognitio-
ne abſtractorum, & in cognitione
entium materialium, prouenit ex di
uerſis cauſis. vt teſtatur Ariſ. & Cō.
in. 2. meta. in tex. com. 1. vbi inquit.
Forſan autē, & difficultate duobus
modis exiſtente non in rebus, ſed in
nobis eſt eius cauſa, vbi Com. in cō.
inquit. cum difficultas comprehen-
ſionis entium ſit duobus modis, re-
ctum eſt, vt difficultas in rebus, quæ
ſunt in fine veritatis. ſ. ī primo prin- E
cipio, & ī principiis abſtractis a mā
ſit ex defectu. ſ. ex nobis non ex illis.
Qm̄ cum abſtracta ſint intellecta ex
ſe naturaliter, & non intellecta, quia
nos facimus ea intellecta eſſe. Sed
quia ſunt intellecta in ſe, ſicut ſunt
formæ materiales, difficultas enim
in iſtis eſt ex ſe magis, quàm ex no-
bis. Ita ꝙ Auer. ex mente Ariſt. eli-
cit duas concluſiones, ꝙ difficultas ī
intellectione entium abſtractorum
a nobis eſt ex nobis magis, q̄ ex illis.
Sed difficultas rerum materialium
eſt magis ex illis, quia res materia-
les ſunt potentia intellectæ, & non F
ſiunt actu intellectæ, niſi virtute in-
tellectus agētis, qui eſt in nobis, qui
transfert res de ordine in ordinem,
& facit de potentia intellectis actu
intellecta, vt dicit Com. in. 3. de ani
ma com. 18. Scotus autem & Ant.
And. in. 2. meta. q. 2. volunt. n. con-
tra Com. ſi difficultas intelligendi
res materiales eſſet ex parte obiecti.
ſ. ex parte earum, tunc tales ſubſtan
tiæ comparatæ ad quencunq; intel-
lectum eodem modo ſe haberent.
Conſequens eſt falſum, ſicut patet
reſpectu intellectus diuini. ergo, &
añcedens. probatio conſequentiæ,

Theo. S quia

difficultas ītelligēdi ī nobis ꝓ duobus euenit.

Opi. Scot. & Anton. And. in. 2. met. q. 2.

G quia da oppoſitum, ꝙ difficultas eſt ſolum reſpectu intellectus noſtri,& non reſpectu cuiuſcunq; intellectus tunc cum iſtæ ſubſtantiæ ſint eadē ad quencunq; intellectum cōparentur,ſequitur ergo ꝙ difficultas non eſt ex parte earū,ſed eſt ex parte intellectus noſtri cui comparantur.& ideo tenent ꝙ tota difficultas in intellectione noſtra dependet ex parte intellectus noſtri. vnde dicūt. quod licet Ariſt.in litera innuat duos modos difficultatis.contingentes in intellectione,tamen dubitatiue loquutus eſt.inquit enim forſan, & ideo

H quaſi determinando dictum ſuum ſubdit,non in rebus,ſed in nobis cauſa eſt. Suſtinendo tamen viā Auer. q̄ magis conſona eſt dictis Ariſt. facile eſt ſoluere rōnem eorum. Nā Com.tenet ꝙ Deus,& intelligentiæ non intelligunt ea,quę ſunt hic ſicut nos intelligimus illa.ſcientia.n.vt inquit Auer..12.meta.com.51.æquiuoce dr̄ de ſcientia Dei, & de ſcientia noſtra,quia ſcientia Dei eſt cauſa entium,ſed ſcientia noſtra cauſat̄ ab entibus. vnde Auer.3.de ani.cō. 36.inquit. Ex eis comprehendenti-

Defenſio Auer.

I bus,quæ non ſunt admixta materię quod comprehendit minus perfectum, comprehendit magis perfectum,& non econtrario, & ideo dixit.1.com.ſuper.2.met. ꝙ illud exēplum Ariſt.ibi ſicut ſe habet oculus noctuæ ad lucem diei,ita ſe habet intellectus animæ noſtræ ad ea, q̄ manifeſtiſſima ſunt in natura.ꝙ oſtendit difficultatem nō impoſſibilitatē.

Opi. beati Thom.

Et licet beatus Tho. in illo loco dicit de mente Ariſto.ꝙ anima noſtra corpori vnita impoſſibile eſt comprehendat ſubſtantias ſeparatas cognoſcendo de eis, quod quid eſt, ex quo inquit falſum eſſe, quod dicit Auer.hic in com. ꝙ philoſophus non demſat hic eē impoſſe nobis intelligere res abſtractas. ſicut impoſſe eſt veſpertilioni inſpicere ſolem. K

Impugna.

Tn̄ ſine dubio dictum Auer. eſt de mente Ariſt.Nam.9.met.tex.com. vlti.loquens de cognitione ſubſtantiarum ſimplicium inquit, ꝙ ignorantia talium non eſt æqualis cæcitas,cæcitas enim eſt,vt vtiq; ſi intellectuum oīno non habeat aliquis. Ex quibus verbis idem beatus Tho. elicit ab ipſa tandem veritate coact' ibi dicens.ex quo patet ꝙ ſm̄ ſniam L Ariſt.humanus intellectus pōt pertingere ad intelligendum ſubſtantias ſimplices,quod videtur ſub dubio reliquiſſe in.3.de ani. Clare autem patet apud oēs Peripateticos, ꝙ quæſtio mota in.3.de anima de intellectu humano an poſſit intelligere abſtractas ſubſtantias,non eſt qō pertinens ad intellm̄ hominis ſeparatum,exiſtentem in alio ſtatu. nā 3.de anima tex.com.20.dixit.quod non reminiſcimur poſt mortē,quia intellectus paſſiuus corrumpitur, & ſine hoc nihil intelligit anima, tum etiam,quia illa qō formaliter proce- M dit de intellectu hominis pro ſtatu iſto,nam ſic inquit.in tex. 36.in.3. de ani. Vtrum aūt contingat aliqđ ſeparatorum intelligere ipſum non exiſtentem ſeparatum a magnitudine,conſiderandū poſterius. vbi beatus Doctor dicit, ꝙ poſterius cōſiderandū eſt vtrum intellm̄ nr̄m non exiſtentem ſeparatū a corpore,poſſibile ſit intelligere aliquā ſubſtantiam ſeparatam. hæc enim quæſtio, vt inquit,hic determinari non potuit, quia nondum manifeſtū erat aliquas ſubſtantias ſeparatas eē, nec

quæ

A quæ vel quales ſunt. vnde hæc quæſtio ad metaphyſicum ptinet, tamẽ non inuenitur ab Ariſt. ſoluta, & tñ pro parte teſtatur. in. 9. meta. in præallegato loco Ariſt. ibi hoc ſoluiſſe, & ideo expoſitio Auerr. ibi, licet ab omnibus expoſitoribus Latinis deriſibilis iudicetur, tamen vt vides eſt ex mente Ariſto. qui dicit ignorantiam de talibus abſtractis in nobis non eſſe, qualis eſt cæcitas in oculo. quid clarius potuit dici pro Com. dum aſſeruit exemplum illud non dicere impoſſibilitatem, ſed difficultatem tm̄? Redeam⁹ igitur eò, vnde

B effluxit ſermo, ꝙ vl̄ia ſunt difficillima ad cognoſcendum de vl̄ibus in cauſando eo, quia ſunt a ſenſibus remotiſſima, iſta enim difficultas prouenit ex parte noſtri intellectus, qui in intelligendo dependet a ſenſu, & quia ſubſtantiæ ſeparatæ ſm ſe non ſunt phantaſiabiles, ſed ſolum ſuus effectus qui eſt motus ſenſu apprehẽditur, ideo multum eſt cognitio de talibus difficilis in nobis, ſed non iſta difficultas in intellectione earũ dependens ex parte ipſarum, quia ipſæ ſunt intellectæ in actu. Quomo

C do autem rationes Auer. procedãt in. 2. met. vide quæ ſcripſerim in cõcordantijs eius, ſi placet. Fallit autẽ propoſita propoſitio de vl̄ibus complexis in cauſando, ſicut ſunt prima principia, quorum cauſalitas extenditur ad omnia ſcibilia. nam talia vniuerſalia ſunt notiſſima, & ſunt ſicut locus ianuæ in domo quem nullus ignorat. 2. meta. com. 1. vnde demr̄ationes cõſtantes ex primis principiis reſpectu aliarum demr̄onum ſunt, ſicut elementa de compoſitis, vt patet. 5. meta. text. com. 4. Nota etiam ꝙ loquendo de vl̄ibus in prædicando, & ſi talia quo ad ſimplicẽ

D cognitionem ſui ſint nota, præcipue vbi fuerint ſenſata, vt declaraui in ſpeciali quæſtione mea de primo cognito, tñ de talib⁹ poſſunt formari ꝓpoſitiones in ordine ad ſuas naturales proprietates multum occultæ, & laborioſæ. licet enim teſte Auic. ens & res prima impreſſione quo ad ſimplicem cognitionem imprimantur in aĩa, tñ poſſunt arduæ qõnes formari de ipſis, ſicut patet exercitatis in ſcientia diuina.

PROPOSITIO LXXVII.

E *Scientia quæ ſubalternatur ſpeculatiuæ, ſpeculatiua eſt.*

VEra eſt propoſitio qñ ſcientia ſubalternatur ſicut ſpecies generi. inde. n. eſt, quod ſcientia ſubalternata non ponit in numerum, alioquin diuiſio ſcientiæ ſpeculatiuæ poſita ab Ariſt. in. 6. primæ philoſophiæ eſſet inſufficiens, vbi Ariſt. diuidit ſciẽtiam in actiuam factiuã & in theoricam: & theoricam demum diuidit in naturalem mathematicam, & diuinam. nõ. n. ſubalternata ſcĩa differt a ſubalternãte niſi

F accidẽtali dr̄ia, quæ non facit aliud, ſed alteratum ſolũ, ſicut geometria, & pſpectiua. nã linea, & linea viſualis ſola dr̄ia accñtali diſtinguunt. & ſic de muſica cũ arithmetica, quarũ altera eſt de numero, altera vero de ſonoro numero. Falſa aũt eſt ꝓpõ vbi ſubalternatio fuerit merito prĩcipiorũ tm̄. Nã non eſt dubiũ ꝙ oẽs ſcientiæ morales, & practicę, ſiſr, & aliæ ſcĩę ſpeculatiuę pticulares ſubalternant merito prĩcipiorũ ſcĩæ diuinę. nã ſicut ſcribit prĩceps ĩ prima Fen, primi canõ. doct. 1. I ca. de ſub-

 iectis

G iectis medicinæ. principia ſcientiarum particularium, tanquam credita recipiũtur, & in aliis ſcientiis, quæ ſecundum ordinem ſunt ante eas ratiocinantur, & ita fit donec principia omnium ſcientiarum ad philoſophiam primam, quæ metaphyſica eſt nuncupata, eleuentur. & Auer. in. 1. Colliget. cap. 1. Artifex artis inquantum eſt artifex illius artis non poteſt cognoſcere principia recepta in illa arte, quanuis ſciat illa, non ſcit. n. ea niſi inquantum eſt artifex alterius artis, ideo oportet eum recipere illa principia artis ſuæ ab il-
H lo loco in quo ſunt magis nota.

ADDI. Dicit etiam Alexan. in. 1. topi. in 2. ſectione, ſuper cap. 11. ꝙ ſunt aliqua problemata, & propoſitiones phyſicæ, quæ circa electionem, & fugam relationem habent. Nã vtrũ omnia neceſſario a fato dependeãt, quod eſt phyſicum, relationem hẽt circa electionem, & fugam. Nam ſi oporteat cõſiliari de actibus noſtris, aut non, inde eſt initium. Sĩr etiã non eſt dubium ſm Ariſt. & Com. ꝙ ſcientia de anima tribuit multis ſcientiis, quæ ſunt practicæ multa
I principia. cum tñ ſcientia illa ſit mere ſpeculatiua. nam Auerro. in. 1. de anima, com. 2. inquit, ꝙ iuuamentum ſcientiæ de anima aliis ſcientiis eſt tribus modis, & ſecundus modus vt aſſerit eſt pro quanto dat plurib' ſcientiis plura principia, vt ſcientię morali. ſ. regendi ciuitates, & diuinæ. Moralis. n. ſuſcipit ab hac ſcientia vltimum finem hominis in eo, quod eſt homo, & ſcientiam ſuę ſubſtantię, quę ſit, & diuinus ſuſcipit ab ea ſubſtãtiam ſui ſubiecti, hic enim declarabitur, qm̃ formæ abſtractæ ſunt intelligentiæ, & alia multa de cognitione diſpoſitionũ conſequẽ- K
tium intelligentiá in eo, ꝙ eſt intelligentia. Sĩr etiam medicina, quæ a toto genere practica eſt, licet ſm ſimilitudinem aliquid eius dicatur practicum, & aliquid ſpeculatiuum, ſubalternatur merito principiorum ſcientiæ naturali, quæ eſt ſpeculatiua. Et ex hoc patet error Conciliatoris, & aliorum aſſerentium medicinam eſſe vere ſubalternatam ſciæ naturali. inquit enim in dña. 3. in. 3 dicendorum, ꝙ cum duplex ſit ſubalternandi modus, videlicet ratione ſubiecti, & ratione principiorum, vtroq; modo medicina eſt ſubalternata ſcientiæ naturali. nam ſubiectum eius, quod eſt corpus huma- L
num ſanabile eſt ſub ſubiecto ſcientiæ naturalis, quod eſt ens mobile. vel corpus mobile. Similiter etiam ſubalternatur illi merito principiorum, quia vltimæ cõcluſiones libri plãtarum, & libri de animalib. ſunt maximæ, & principia credita in medicina, nam vt ſcribit Philoſophus in libro de ſenſu, & ſenſato, vbi definit phyſicus, ibi incipit medicus, & iſta eſt opinio eius. Sed iſta opinio quo ad primum dictum ſtare nõ poteſt, quia certum eſt, ꝙ ſubiectum medi- M
cinæ formale non eſt corpus humanum ſanabile abſolute, ſed ab arte, & tale, vt ſic eſt res artis, & non eſt pars ſubiectiua entis naturalis, vt bene patet conſideranti. Amplius cũ ſcientia naturalis ſit mere ſpeculatiua: Medicina autem ſit mere practica, ſi eſſet vere ſubalternata illi ſicut ſpecies generi, tũc ſequeretur, quòd ſcientiæ practicæ ſola accidẽtali differentia differrent a ſcientiis, quæ ſimpliciter ſunt ſpeculatiuæ contra Philoſophum. 6. metaph. tex. commen.

Opinio Concil.

Impugna.

A men primi. vbi diuidit ſcientiam in theoricam actiuã, & factiuam: theoricum autem, & practicum, vt diuidunt philoſophiam, & ſcientiam in communi ſunt eſſentiales differentiæ. nam vt Auicen. in principio ſuę logicæ, & in principio ſuæ meta. ſcribit, ſcientiæ ſpeculatiuæ ſunt de rebus operatis a natura, & ſciẽtiæ practicæ ſunt de rebus operatis a nobis. ſecus autem eſt de theorico. & practico, quæ diuidunt medicinã, quia B tales ſunt differentiæ accidentales in medicina. vnde theoricum, & practicum, quæ diuidunt ſcientiã in cõ muni æquiuoce dicuntur cum theorico, & practico per quæ diuiditur medicina, quia impoſſibile eſt eaſdẽ eſſe differentias, per quas diuiditur ſuperius, & inferius, vnde theoricũ in medicina ordinatur ad practicũ, non ſic autem eſt de theorico, & practico per quæ diuiditur ſcientia in communi, quia ſcientiæ ſpeculatiuę non ſunt propter practicas, vt patet ex procemio metaph.

Theoricũ & practicũ in medicina sũt equiuocè.

ADDI. Gregorius in ſermone Diui Baſilii ita ſcribit, medicinam eſſe fructũ C philoſophiæ, & philoponiæ. id eſt dilectionis laboris. nam quantum ad theoricam eſt fructus philoſophię, quo ad partem practicam eſt opus laboris, quia pro maxima ſui parte practica medicinæ ex experimento conſtat. Similiter etiam, vt dictũ eſt, iſta, vt diuidunt ſcientiam in cõ muni ſunt eſſentiales differentię habituum diſtinctorum: ſed vt diuidunt medicinam ſunt differẽtiæ accidentales. nam illa pars medicinæ, quæ a remotis dirigit in opus dicitur theorica, illa autem, quæ a propinquo dicitur practica. Iquit enim Scotus in. 6. metaph. q 1. in ſolutione argumentorum, & præcipue ad D ſecundum, quod omnis habitus cognitiuus circa obiectum operabile ex natura rei & obiecti, eſt directiu' in operatione, licet non ex vſu habẽtis, ſed aliquis habitus eſt directiuus incomplete, & quaſi a remotiori, ſicut qui eſt circa magis vl'ia aliquis magis perfectę, & de propinquo, ſicut qui eſt circa magis particularia, actus enim ſunt circa ſingularia. vnde experiẽtia magis dirigit in operando, quã ars ſine experiẽtia. 1. meta. & ſic habitus incomplete dirigẽs comparatiue, & large poteſt dici ſpeculatiuus, quia ex ſe non ſufficit ad E dirigendum ſine particulari determinante, & applicante, & ita dicit ẽt in prologo primi ſentẽ. in. q. de praxi, & eſt etiam ſententia beati Tho. in qõnibus ſuper Boethio de trinitate quæſt. qua quærit. Vtrũ ſit conueniens diuiſio ſcientiæ ſpeculatiuę in naturalem, mathematicam, & diuinam. inquit enim in reſponſione ad quintum. ꝙ aliqua ſcientia continetur ſub alia dupliciter. Vno modo, vt pars ipſius, ſicut ſciẽtia de plãtis continetur ſub naturali, vt pars. F Alio modo, qñ in ſuperiori ſcientia aſſignatur propter quid corũ, quæ in inferiori ſcientia demonſtrantur vt muſica arithmeticæ. Medicina igitur non ponitur ſub phyſica, vt pars, ſubiectum. n. medicinæ nõ eſt pars ſubiecti naturalis philoſophiæ ſm illam rõnem, ſm quam eſt ſubiectum medicinæ, quanuis. n. corpus humanum ſanabile ſit corpus nãle, non tñ eſt ſubiectum medicinæ, vt eſt ſanabile a natura, ſed vt eſt ſanabile per artẽ. ſed quia in ſanatione, quæ fit per artem, ars eſt miniſtra naturæ, iuxta illud Gal. in. 3. techni.

G Omnium natura operatrix, medic⁹
vero miniſter, quia ex aliqua natu-
rali virtute ſanitas perficitur auxi-
lio artis, ideo pp quid in operatio-
ne artis oportet accipere ex proprie
tatibus rerum naturalium, & ꝓpter
hoc medicina ſubalternatur philo-
ſophiæ naturali, ſicut alchimia, &
agriculrura, & aliæ hmõi. Et ſic pa-
tet qualiter aliquæ ſcientiæ operati-
uæ ſubalternari poſſunt alicui ſcien
tiæ mere ſpeculatiuæ ſm ſe, & ſecun
dum omnes ſui partes.

ADDI. Et quod medicina motu genere
ſit practica, oſtenditur etiam autho
H ritate Com. in. 2. meta. comm. 3. in
quit enim. ſcientia operatiua, quan-
uis vtatur rõcinatione, & ſpeculetur
de cauſis, non tamen eſt digna voca
ri ſcientia ſpeculatiua, quia non per
ſcrutatur de cauſis rerum, & de dif-
ſinitionibus earum, niſi vt ſcientes
eam agant, & non vt ſciant, ſicut eſt
de ſcientiis ſpeculatiuis patet: videſ,
ꝙ ſcientia quæ conſiderat cauſas, &
theorica ſm medicos abutentes vo-
cabulo, vnde a fine vnum quodque
denoſare fas eſt, & vt dicit Com. il-
la demũo fuit inuenta ab Iacuaym
I medico Arabe, nullus enim ex anti
quis hoc poſuit. Et animaduerte
iuxta ſententiam Ariſt. in lib. de ſen
ſu, & ſenſato. ꝙ vbi deſinit phyſicus
ibi incipit medicus, inde contingit,
quod quo ad poſtremam ſui partẽ,
quæ eſt de animalibus, & plantis A-
riſt. interponit aliqua, quæ pertinẽt
ad actum practicum. vnde in lib. de
natura animalium ponit multa me
dicamina conferentia variis, & di-
uerſis ægritudinibus animalium, pa
tet autem ꝙ notitia illa, quæ docet
modum, & qualitatem operãdi pra
ctica eſt, ſicut inquit Princeps in prĩ
cipio primi canon. nam in. 9. lib. agi K
de ægritudinibus ſuum, eorumque
remedijs. & in cap. 22. agit de ægri-
tudinibus canum, & cap. 24. agit de
morbis equorum, & remedijs eoꝝ.
& in cap. 26. agit de morbis elephã-
tium, & eorum remedijs. vnde ſicut
contingit in naturis temporum ꝙ fi
nis vnius ſapit naturam principij
alterius & econtra, ſicut principium
veris ſapit naturam hyemis, ſic finis
naturalis ſcientiæ ſapit, & oſtendit
alium modum conſiderandi medi-
cinæ. vnde Ariſt. iſtas duas ſcientias
ſorores appellabat, & alteram deſcri
bebat p alterã, dicebat. n. medicinã L
eẽ corporis philoſophiã, & phiam
dicebat eſſe animi medicinam. nã
vt inquit diuinus Boe. in. 4. de con-
ſolatione philoſophica. Animorum
ſalus quid eſt niſi virtus, & ægritudo
quid niſi vitium? & aduerte quod
quanto anima præſtantior eſt cor-
pore, tanto philoſophia, quæ inſti-
tuit animum præſtantior eſt medi-
cina, quæ inſtituit corpus, vt. d. Ari-
ſto. in. 1. ethic. cap. 17.

PROPOSITIO LXXVIII.

Regula eſt, quod a cauſis quarum M
natura eſt eadem, & non diffe-
runt niſi ſecundum magis, & mi
nus, non prouenit niſi una nara
differens ſecundum magis,
& minus.

AVerrois eſt propoſitio in pro-
pria forma in. 3. de cœ. & mũ.
in com. 72. vbi etiam ſubdit. & cau-
ſæ diuerſæ in quantitate habent cau
ſata diuerſa in quantitate. Vera au
tem eſt propoſitio, vbi illæ cauſę dif
ferentes ſm magis & minus fuerint
cauſæ

A cauſæ adæquatæ illorum effectuũ, fallit autem vbi nõ ſunt ſic adæquatæ. Nam videmus proportiones elementorum in mixtis inuentas differre ſecundum magis & minus, attamen videmus maximam diuerſitatem in formis mixtorum, quæ nõ cauſantur adæquatæ ex illis proportionibus elementorum, ſicut credit Alexan. vt recitat Auer 3. de anima.com.5. intantum ꝙ etiam anima, & intellectus materialis illo modo cauſantur, cõtra quem Auer. ibidem inquit. Et magis inopinabile de opinione Alex eſt hoc ꝙ dixit qđ B primæ præparationes ad intellecta, & ad alias poſtremas pfectiones de anima ſunt res perfectę a complexione, non virtutes factæ a motore extrinſeco, vt eſt famoſum ex opinione Ariſt. & omnium Peripateticorum, iſta enim opinio in virtutibus animæ comprehenſiuis ſi eſt ſecũdum quod nos intellexerimus eſt falſa, a ſubſtantia enim elementorũ non poteſt fieri virtus diſtinguens comprehenſiua, &c. vnde etiam elementa ſecundum doctrinam Ariſt. (Nota.) reſpectu mixti non concurrunt niſi, vt cauſa materialis, ſed cauſa efficiens eſt calor cœleſtis, vt patet. 12. meta.commen.18. Solet etiam ꝓpoſita propoſitio ſub aliis verbis allegari, videlicet magis, & minus nõ diuerſificant ſpeciem, & tunc etiã eſt alia limitatio, nam magis, & minus quandoq; inſequuntur formã, & quandoq; inſequuntur materiã ſeu materiales diſpõnes, & verum ẽ, quod differentiæ rerum ſecundum magis, & minus inſequentia materiam non faciunt differre ſpecie, tales enim ſunt indiuiduales differentiæ per quas diſtinguuntur ea, quæ ſub eadem ſpecie continentur. Sed D loquendo de magis & minus, quæ inſequuntur formã, & principia eſſentialia, talia bene faciunt diuerſitatem ſpecificam, & inferunt illam, nam ſpecies entium ſunt inæquales quia ſunt ſicut numeri. Colligitur autem limitatio iſta ex intentione Philoſophi in. 10. meta. tex. comm. 25. vbi habet ꝙ contrarietas ſumpta penes formam facit differentiã ſpecificam, non autem cõtrarietas ſumpta penes materiam.

PROPOSITIO LXIX.

Simile non patitur a ſimili.

PRopoſitio eſt Ariſto. in. 1. de generatione & corruptio. in text. E commen. 48. cuius probatio ibidem adducitur. inquit enim ſi ſimile ſecundum quod ſimile actiuum, ipſum ſeipſum mouebit omne. Gloſſatur autem ab Aui. iſta propoſitio in ſecunda Fen primi doctri. 3. in cap. 3. de ſignis complexionum de ſimili, cuius qualitas, & quantitas illius, quod eſt ei ſimile eſt vna ſpecie, & natura. nam quod eſt calidius alio non eſt ſimile ei quod minus calidum exiſtit. immo duo calida, quorum vnum ẽ calidius altero diuerſificatur, & illud quidem quod F eſt minus calidũ comparatione ei⁹, ꝙ eſt calidius frigidum exiſtit. Intelligitur igitur propoſitio de ſimilibus in forma, & gradu formæ, & ẽt ſm potẽtiã. nam actio inſequit̃ multitudinem formæ, & multitudo formæ inſequit̃ multitudinẽ mãæ, ex augmẽto. n. ſubãæ in quãtitate ꝓuenit augmẽtũ virtutis in robore, ſicut declaratũ eſt ex principijs naturalibus, vt inquit Auic. in. 6. naturalium, ſectione. 4. ca. 5.

G **PROPOSITIO LXXX.**

Dialecticus diffinit per formam, phyſicus autem per materiam.

Diffõnes quiditatiuæ tria debent hre.

Propoſitio iſta eſt Philoſophi ĩ primo de anima.in tex.comm. 16. Aduerte ꝙ diffinitiones, quæ dant quiditatem debent habere tria proptia, vt ſcribit Commen.4.phyſico.commen.31. Quorum primum eſt, vt ex illis diſſoluantur qõnes contingentes in re. Secundum vero eſt, vt per illas appareat cauſa ĩhærentiæ accidentium eſſentialium
H exiſtentium in re, quia diffinitiones completæ innatæ ſunt reddere cauſas omnium accidentium exiſtentium in re: ſed non conuertitur, qđ omne ex quo apparet cauſa accidentium exiſtentium in re ſit diffinitio. Tertium vero eſt, vt ex diffinitione appareat difficultas. Vbi aduerte quòd de proprietate diffinitionis completæ eſt, & appareat ſolutio omnium difficultatum contingentium in re ex ignorantia diffinitionis, & quòd omnia accidentia propria, quæ conuertuntur cum diffinito demonſtrẽtur per illam, nam
I vt ſcribit Ariſto.1.de anima.tex.cõ.11. Diffinitiones ſecundum quas nõ contingit accidentia cognoſcere, ſed neq; de ipſis facile imaginari, manifeſtum ꝙ dialecticę dictæ ſunt, & vanæ omnes. Vnde animaduerte, ꝙ cum dialecticus ſit artifex communis, non enim procedit ex propriis ſicut demonſtrator, ideo a Philoſophis omnes diffinitiones, quæ dantur per cauſas remotas, & cões dicuntur dialecticæ, quia non pñt eſſe medium ad demõſtrandum accñtia eſſentialia de diffinito, nã demõ eſt ex propriis. Et eadem ratione omnes illæ rationes in philoſophia K naturali, vel in ſcientia diuina, ſeu alijs factæ per principia remota. & vſia non appropriata ei, qđ demõſtrat eſſe, dñr logicæ rationes. Extat ad hoc ſingularis authoritas Ariſto.in 2.de genera.anima.cap vlti. inquit enim. Sed fortaſſe veriſimilior his demõ illa logica videtur, logicam appello, quia quo vſior, eo remotior a propriis principiis eſt, & Auerr. 1. cœli.commen.70.inquit. hæc ē alia demõ a prædictis, & eſt logica. ſcilicet, quia eſt ex veris propoſitionib⁹, ſed non proptiis, ſed generalibus. L
Eandem ſententiam habet etiam in 8 phyſi.com.70.&. 12. meta. com. 4 dicit, ꝙ Platoni contingit dici vniuerſalia eſſe cauſas ſingularium ꝓpter logice ĩquirere, & ſubdit. quod quia erat ſemper in diſputatione, ideo contingit ei dicere extranea, & remota a veritate. Ex qua authoritate male intellecta, & expoſita inferunt aliqui, quod in diſputatione poſſunt dici extranea, & remota, qđ falſum eſt, præſertim in diſputa.doctrinali, qualis eſt illa qua vtuntur Philoſophi in pſcrutatione veritatis. nã vt elicit in.2. primæ philoſo. t.c.15. Nã philoſophi eſt q̃rere ma- M
ximam pſcrutationẽ ob ſtudiũ veritatis. vnde.4.met.t.cõ.18. In rebus in qbus hõ hẽt opĩonẽ, & exiſtimationẽ dẽt inq̃rere certitudinẽ ſicut ĩfirmus ſanitatẽ. vñ ſi fas ē diſpõnes corporis diſpõnib⁹ intelľs cõparare, debes ſcire, ꝙ queadmodũ medici ĩ corpe humano ponũt tres diſpõnes, ſanitatem, ægritudinem, & neutralitatem: ſic ſcientia certa apud intellectum eſt ſicut ſanitas in corpore, qa eſt eius perfectio. Omnes.n.hoĩes natura ſcire deſiderant, ignorantia

Nota pulchrã ſimilitudinem.

autem

A autē diſpoſitionis eſt ſicut ægritudo in corpore, opinio aūt qua intell's cognoſcit aliquid cū formidine eſt veluti neutralitas in corpore, & ideo dictum Cō aliter intelligitur, quod q̄a Plato. ſemper eſt in diſpu. id eſt ſemper in ſuis dialogis per dialecticas rationes procedit, quæ ſunt per cauſas vniuerſales, & remotas, ideo contingit quod non dicit conuenientia, q̄a conabatur ex cauſis intelligibilium ſeu entium mathematicorum reddere cauſas ſenſibilium. vnde Ariſt. in. 1. de generatione tex. cō. 7. contra Plat. & ſequaces, inquit. Cauſa autē B quare non potuerunt confeſſa videre inexperientia fuit. ideoq; quicunque magis inſudauerunt naturalib' magis poſſunt ſupponere talia principia, quibus multa poſſunt complicare. quia autem ex multis ſermonibus indocti exiſtentium entis intuētes, & ad pauca reſpiciētes facile enūtiant. Sed dices, quare dialecticus dicitur diffinire per formam, phyſicus autem per materiam. Ad hoc videt̄ reſpondere The. 1. de anima. c. 9. in expoſitione tex. cō. 16. inquit. n. cū ſint tria diffōnum genera. Quædam per ſolam formā hoc modo, domus C eſt cuſtodia, & defenſio a ventis, imbribus, caloribus, & frigore. Alius modus eſt per ſolam materiam, domus eſt ligna, lateres, intrita. Tertius autem qui vtrunq; complectitur. ſ. materiam, & formā, ſic videlicet domus eſt munitio ab his, quæ de foris ingruant ex tali, & tali materia. De his tribus quod genus phyſico conuenit? Vtrum id in quo ſolius formæ ſit mentio, prætermiſſa, & neglecta materia, an id in quo ſolius materiæ admonitio ſit forma ſuperpoſita, an id potius in quo iūctim for-

Pulchra, & ardua difficultas

Opinio Themiſt.

A D D I. Aduerte hic quod diffō completa ex mā. & forma dr̄ a demrōne ſole ſitu ſm philoſophū. 1. poſt. quia in diffōne tali māli, diffinitio p̄oi dinat formali q̄a ſm philoſophum mā eſt pp

ma, & materia declaratur? & ſoluendo dicit ꝙ ſi poſtremum hoc genus Philoſopho naturali congruit cui ſe D ctæ reliqua duo vendicari, aut tribui debēt, certe diffinitio in qua ſola uis formæ aſſertur, quæ ſeorſum conſiſtere confirmationem, quæ & ſoliditatem habere non poteſt dialecticis aſciſcitur. vnde plerunque illa facilis inaniſq; habetur: ea vero: quæ materiam tantū, & affectiones eius, quæ abiungi non poſſunt ſectatur, nulli' quidem fuerit niſi eius, qui naturam exploret, quippe q̄ circa omnia verſetur, quæ materiam, & eius opera, atq; affectiones appellent, ſed ceſſans E & manca niſi formæ meminerit, ac formam quidem ſemper in diffinitione collocare debemus, quę locum principem teneat. ita tamē, vt a materia non recedamus, etiam ſi forma ratione poſſit abiūgi. etenim formæ naturali materia ſemper opus vſuſq; eſt Sed niſi aliud dicatur, ſolutio iſta Themiſtij videtur manca, & inſufficiens, nam ſi ea ratione definitio data per ſolam formam dialectica eſt, quia forma ſeorſum ſoliditatem habere a materia non poteſt, neq; ſeorſum cōſiſtere valet: pariformiter ſequi videtur, ꝙ definitio, quæ datur F per ſolam materiam dialectica erit, quia materia ſeorſum conſiſtere, & ſoliditatem habere præter formam non valet, ſicut ſcribit Cōmen. in. 2. phy. in com. 12. īmo ſi bene conſiderare volueris, magis hoc eſt de materia ſecundum ſententiam Peripateticorum. nam 2. phyſicæ auſcul. tex. com. 91. Materia eſt propter formā, non autem forma pp m̄am. Confirmatur, nam Auer. in 7. primæ philoſophiæ in cō. 8. in calce cō. ſcribit. & cum induxit rōcinationes ex quibus apparet

formam, & nō ecōtra. ſed in demrōne diffinitio formalis p̄ordinat̄ māli, q̄a ē mediū, & demrō ē per cām in eſſendo, & ī inferendo forā āt eſt cā māæ, & nō ecōtra. 2. ph. 91. & cō. 87. Vł dic, q̄a primus loc' ī diffōne dētur principio māli, vñ genus q̄d ē ꝓportiōale materiæ dēt ī diffōne p̄mitti differentiis

G apparet ꝙ mã eſt magis ſubſtantia dixit, ſed hoc ẽ impoſſe.i.ſed impoſſe eſt, vt materia ſola ſit ſubſtãcum opinatur ꝙ intẽtiones ſeparabiles in intellectu .ſ. quæ non intelliguntur in reſpectu aliorum, ſicut eſt materia, ſed quæ intelliguntur per ſe, ſunt magis ſubſtantiæ, & ideo exiſtimatur ꝙ forma ſit ẽt ſubſtantia cum ſit quiditas quam ſignificat diffinitio, vbi ex ꝑ teſſe colligitur quod eſt magis abſolutus intellectus formæ, q̃ intelle-
ADDI. ctus materiæ. Et confirmatur, quia
Cõfirmac. idem eſt iudicium de materia, & for
12. meta. c. ma, ſicut de potẽtia & actu, quia. 12.
37. p͡ба in meta. com. 26. potẽtia reducitur ad
telligiť per materiam, & actus ad formã, modo
aliud, act⁹ 9. meta. tex. cõ. 13. potentia per ſe re-
vero ꝑ ſe.
H fertur ad actum, actus autem non refertur ad potentiam, niſi quia potentia refertur ad actum, quia ſunt relatiua oppoſita de. 3. modo relatiuorũ per modum menſuræ, & menſurati.
Euaſio. Nec valet ſolutio illa Themiſtij, q̃ď ideo ea, quę per ſolam materiam eſt, diffinitio naturalis eſſe dicatur, quia omnia, quæ a naturali conſiderãtur
Impugn. materiam habent. Nam rectius dixiſſet plura ex his, quæ a naturali cõſiderantur materiam habent ꝑpter
I intellectum. vnde ſic loquitur Ariſt. in 6. primæ philoſophiæ in te. cõ. primi, phyſica theoria quædam eſt, ſed theoria circa tale ens, quod eſt poſſe moueri, & circa ſubſtantiam quæ ſecundum rationem, vt ſm magis non ſeparabilem ſolum, vbi Auer. in cõ. inquit, ponderando ly ſm magis, & dixit in maiori parte propter intellectum. &. 2. phy. cõ. 21. inquit Com. ex fundamentis, quę ponit naturalis eſt quod plures formæ naturales ſũt in materia, & hoc manifeſtũ eſt per ſe, de forma autem in qua hoc non eſt manifeſtũ per ſe iſta ſcientia conſiderat, vtrum ſit in materia, vel nõ, K
& in hoc non eſt dubium niſi de aĩa tm̃. Præterea. Eſto ꝙ illud verum eſſet tunc adhuc eſt difficultas, nã. 2. phy. tex. cõ. 12. Forma eſt magis natura, q̃ materia, & Commentator. 5. meta. cõ. 5. ſcribit ꝙ natura primo dicitur de ſubſtantia, quæ eſt forma, quæ eſt principiũ motus in rebus naturalibus eſſentialiter, & primo, & ꝙ materia nõ dicitur natura, niſi quia recipit iſtam materiam. vnde diffinitio naturæ dicitur analogice, quia prius verificatur de forma q̃ de materia, &. 1. cœli. cõ. 5. idem habetur. L
Scientia igitur naturalis prius eſt de natura quæ eſt forma, q̃ de natura, q̃ eſt materia. nam vt ſcribit Cõmẽ. 2. phyſic. cõ. 26. licet ſcientia naturalis vtrunque conſideret, & formam, & materiam, tamen de forma naturalis conſiderat per ſe, & de materia ꝑꝑ formam, & tũc videtur, ꝙ potius diffinitio data per ſolã formam ſit naturalis, quàm quæ datur per ſolã materiam, & ſunt difficultates ſicut uides, a quibus non niſi ſolers ingeniũ poteſt euadere. Albertus autem cognomento Magnus. 1. de aĩa tracta. Opĩo Alb. magni.
1. cap. 7. fecit longam digreſſionem M
de hoc dubitãdo quõ dialecticus diffinit per formã, cum forma ſit pars rei. & non totius, neq; videtur poſſe de toto prædicari. Ad quod multis interpoſitis, inquit, ꝙ forma rei dupliciter poteſt conſiderari, ſicut dicit Auicen. Vno. n. modo conſideratur, vt eſt act⁹ rei, & pars eſſe eius. & hoc modo non prædicatur de re. Alio modo, vt eſt intentio rei abſtracta a re, & ſic prædicatur, quia eſt intentio totius, & non partis. totum. n. ſignificatur ſub qualibet forma quæ eſt

A eſt in ipſo, ſiue ſit generis, ſiue drīæ, ſiue proprij, ſiue accidentis, & ſm qđ ſignificatur, ſtans ſub aliqua illarum formarū, ſic abſtrahitur ab ipſo vniuerſale, & eſt illud vniuerſale intētio totius, & ideo prædicatur de toto, & has intentiones totius conſiderat lo-
Impugn. gicus, & cætera, quę vide ab ipſo. Sed nec iſtud dictum Alberti ſatis facit, quia nō eſt quæſtio an forma poſſit prædicari per modum partis, aut per modum totius, ſed qō quærit pp qđ diffinitiones illæ ex quibus non contingit accidentia eſſentialia demonſtrare dicuntur dialecticæ, & dicun-
B tur datæ eſſe per formam. Et pro-
Opīo propria. pter hoc relictis aliorum opinionibus in hoc dicendum puto, quod cū forma ſit ſubiectum vniuerſalitatis, & iſte eſt intellectus cuiuſlibet formę, vt ſcribit Cōmen. 1. cœli cō. 92. & ideo dicitur in diffinitione vniuerſalis quod eſt aptum natum dici de pluribus, & in lib. deſtruc. deſtruc. in diſpu. 1. in ſolo. 7. dubij. Cauſa pluralitatis ſeu numeralitatis eſt materia apud Philoſophos, & cauſa cōuenientiæ in multitudine numerali eſt forma, ſm quod poſſunt reperiri res plures in numero in vna forma. ideo
C dicimus nos ꝙ tales diffinitiones datæ per communia dicuntur eſſe datæ per formam, quia cauſa cōmunitatis, & conuenientiæ eſt a forma, & propter hāc cauſam oēs rationes ex cōibus procedentes dñr dialecticę, vt ſupra dictū fuit, quia dialecticus procedit ex cōibus ex quibus non aggeneratur ſcientia, ſed opinio: phyſicus autem appropriate dicitur diffinire per materiam, pro quanto videlicet nō diffinit per cōia ſicut dialecticus, nō quia in diffinitione naturali appareat mā ſine forma, quia vtingt Auer. 1. de anima cō. 16. qui in diffinitionibus rerum ponit materiā, & omittit formam diminute accipit, ſimiliter etiam, vt ſcri. Cō. 2. phy. cō. 70. Naturalem oportet dare in rñſione omnes quatuor cauſas, qm̄ in ſcīa naturali apparet materia, & in quo eſt materia ſunt omnes cauſæ, & oēs cauſæ rerū a naturali cōſiderantur ſm quod habent attributionem ad materiam, & vt habent eſſe in materia. nam conſiderat mouentem cām ſm quod mouet materiā, & formā ſm eſſe quod habet in materia, & finē ſm quod eſt terminus motus quo mouetur materia, & materiam ipsā ſm quod eſt ſubiecta formæ ſm eſſe quod habet forma in materia, ſic igitur intellexiſti quomodo dialectic⁹ diffinit per formam, & phyſicus per materiam, quod Ioan. de Ganda. & alij adhuc intelligere reſolute non potuerunt. D

ADDI. Et Cō. 7. me. c. 39. i calce cō. nālis non dét pſcrutari de ſubſtātia, quæ ē materia quia mā ē ꝓpria entibus, ſed de ſuba, q̄ eſt fora, & materia.

E

Sed eſt dubium quia. 1. de anima tex. com. 18. ira, & furor nō poſſunt ſine mā ſēſibili, diffiniri, ſicut linea, & planū, & tunc quæro qūo igiť dialecticus diffinit irā ſine materia ſenſibili? niſi eſſet quod Ariſt. vult dicere ꝙ omnes paſſiones quæ inſequuntur corpus trāſmutabile in eo ꝙ trāſmutabile appropriāť nāli, ſed q̄ inſequuntur corpus in eo ꝙ corpus, & magnitudo appopriantur mathematico, vt dic. Commenta. 1. de anima com. 17. licet igitur naturalis qui eſt artifex ſpecialis non poſſit iram, & furorem diffinire ſine materia, poteſt tamen dialecticus qui eſt artifex communis, nec hoc incōuenit, quia alius eſt modus ſpecialis artificis, & alius communis. F

G PROPOSITIO LXXXI.

Mathematicus nõ abſtrahit a materia intelligibili.

Opio Egi. Rom. ELicitur propoſitio iſta ex.7. primæ philoſophię te.cõ.35. Aegidius Rom.in.2. phyſi.ſuper expoſitione tex.cõ.18.& in.1.de gñone,& corruptione ad principiũ, tenet materiam intelligibilem eſſe ſubſtantiam.vult.n.ꝙ materia quanta ſit ſubiectum ſcientiarum mathematicalium,nam ut inquit,prius natura poteſt intelligi ſine poſteriori, & non

H econtra,& quia quantitas eſt natura prior qualitatibus ſenſibilibus, ideo mathematicus põt abſtrahere a qualitatibus ſenſibilibus. quantitas autẽ eſt natura poſterior materia, ideo non poteſt abſtrahi a materia, ſicut qualitates ſenſibiles ſunt poſteriores quantitate, ideo naturalis nõ poteſt abſtrahere a ſubſtantia. Scotus etiã qui in 6.metaphy.quæſtione prima tenuit ſubſtantiam corpoream eſſe ſubiectum ſcientiarum mathemati-

I calium.& Auicẽ.& vniuerſaliter oẽs ponentes cum eo formam corporeitatis de prædicamento ſubſtãtiæ coę

D ternam primæ materiæ,habent conſequenter dicere materiam intelligibilem a qua mathematicus non abſtrahit eſſe ſubſtantiam.

ADDI. Contra iſtam poſitionem videtur eſſe authoritas Ariſto.in 4.met.tex. com. 4. vbi habetur ꝙ tot ſunt partes philoſophiæ,quot ſunt ſubſtãtiæ. Ad hoc ſoluitur ꝙ vt inquit Cõmẽ. loquitur de partibus primæ phyloſophiæ,quia vna eſt de ſubſtantiis abſtractis,alia de ſenſibilibus.

Impugn. Sed iſta opinio ſtare nõ poteſt in principiis Ariſto. & Peripateticorũ. nam Ariſto.12. meta. tex. com.44. expreſſe teſtatur ꝙ mathematicarũ K ſcientiarum nulla de ſubſtãria theoriam facit excepta aſtrologia, hæc enim ſicut inquit.de ſubſtantia ſenſibili quidem, ſempiterna autem theoriam facit.aliæ vero de nulla ſubſtãtia,puta quæ circa numeros, & geometria. vbi clariſſime apparet de nulla ſubſtantia alias mathematicas ſcientias conſiderare. & Auer.in cõmẽ. inquit.iſta autem ars,ſcilicet aſtrologia eſt propria huic intentioni inter alias mathematicas,quia conſiderat de ſubſtãtiis æternis ſenſibilibus,alię autem ſcientiæ mathematicæ conſiderant de accidentibus,vt arithmetica,& geometria. Et luculentiſſim⁹ The- L The.ſnia. miſtius in.1.de anima cap. 9. in expoſitione tex. 16.inquit. At mathematicis lineam citra materiam diffinire conceditur, quia res quæ apud illos tractantur a nexibus materię liberiora excuſſioraq; ſnt q̃ forma naturalis. atq; hoc diſtinctius capiatur paulo altius ordo petendus eſt. Naturalis corporis opera alia naturalia ſunt,alia extrinſecus veniunt. Naturalia ſunt,vt calor,frigus,ſiccitas,humor,nutritio,auctio,minutio. Extrinſecus veniunt, quæ artificio aliquo comparantur. Artificium aliud M materiam exornat, aliud defectum, & inualentiam corrigit. Materiam exornant excuſſores ſignifici,poſtremoque ſellularii. Inualentiam corrigit medicina,agricultura. Eſt & genus tertium,ſiue id affectionem vocare,ſiue accidens malis, quod nunquam non poteſt a corpore, naturali euidenter ſeiungi, ineſt tamen in corpore, vt naturale non eſt,quo numero ſunt illa,rectum inflexum,triãgulum,concauum deuexum. Demũ in omnibus, quæ ſibi mathematici contem-

A contemplãtur naturales affectiones a conſpectione ſua reiiciũt: ſolas me raſque magnitudines, & nuda atque inania ſpacia æſtimant finiendis his neq; materiam, neq; naturalem qualitatem adiungunt. quid expreſſius dicere potuit? Amplius autem Ariſt. in 11. primæ philoſophiæ. ca. 3. inquit. Quemadmodum autem mathematicus circa ea, quæ ex ablatione theoriam facit. circumtollens enim omnia ſenſibilia ſpeculatur, puta leuitatem, & grauitatem, & duritiem, & contrarium. adhuc aũt caliditatem, & frigiditatem, & alias ſenſi
B biles contrarietates. ſolum autem de relinquit quantum, & continuum. Et in. 2. de generatione, & corrupt. tex. com. 7. declarat hoc. & Alexan. in 4. metheo. inquit ꝙ corpus ſenſibile ſpecificatur, & diſtinguitur a corpore mathematico ſolum per ſenſibiles contrarietates qualitatum, & in 4. meta. tex. cõ. 1. dr̃ ꝙ ſola ſciẽtia diuina conſiderat ens inquantum ens. aliæ aũt abſcindentes quandam partem entis circa hanc accidentia ſpeculantur. vbi Com. inquit in com. ꝙ geometria verſatur circa magnitudines, & arithmetica circa numeros.

ADDI.

C Cõmen. etiam. 3. phyſic. com. 71. dicit ꝙ mathematicus non conſiderat de menſura, vt eſt terminus corporis naturalis, ſed vt eſt non in corpore omnino. Ampli⁹ periret dr̃ia poſita per Auer. 5. ph. com. 22. 30. & 39. inter contractum naturalem, & contractum mathematicum. quia in cõtractu mathematico duo vltra fiunt vnum, non autem in naturali, ſed remanent duo demonſtrata in actu.

Opĩo propria.

Et ideo dicamus materiam intelligibilem eſſe ipſum continuum in geometria, vt abſtrahit ab omnibus qualitatibus ſenſibilibus: & numerũ D etiam, vt taliter abſtrahit ab omnib⁹ qualitatibus ſenſibilibus eſſe ſubiectũ in arithmetica. Et ad rationem Aegidij Ro. dicendum ꝙ non eſt illa ratio quam aſſignat, quare naturalis non abſtrahit a quantitate, quia videlicet qualitates ſenſibiles ſũt poſteriores quantitate, & poſterius nõ poteſt abſtrahi a ſuo priori, quia vt in proprio theoremate de hoc dictũ fuit locũ non habet niſi qñ prius eſt de quiditate poſterioris. Sed vera ratio illius quæſiti eſt iſta. nam per Philoſophum in. 7. meta. tex. com. 2. ſciẽ
naturales ſe habent per additionem E ad ſcientias mathematicas, ea. n. quæ cõſiderãtur in naturali philoſophia ſunt ſicut ſimum, & ea quæ conſiderantur in mathematicis ſe habẽt ſicut cõcauũ. Materia igitur intelligibilis apud Ariſt. & antiquiores Peripateticos eſt quantum præciſe ſumptum: & materia ſenſibilis ſunt qualitates ſenſibiles in naturali corpore inuentæ. Et ſcias ꝙ propoſitio famoſa quę dicit ꝙ naturalis diffinit per materiã ſenſibilem, & quod non abſtrahit a materia ſenſibili: non intelligitur ꝙ in diffinitionibus naturalibus ponãtur ſenſibiles qualitates, quia hoc locum non habet niſi qñ differentiæ F ſubſtantiales rerum ſunt occultæ, & tunc circumlocutiue poni pñt, vt teſtatur Auer. 8. meta. com. 5. ſed illud ſic intelligitur ꝙ in diffinitionibus naturalibus ponitur principium a quo emanant huiuſmodi qualitates ſenſibiles. non. n. naturalis abſtrahit a principio tranſmutationis, & motus quod eſt ipſa natura. & ſic etiam intelligitur dictum cõe, ꝙ naturalis non abſtrahit a motu, id eſt non abſtrahit ab illo quod eſt principium motus,

Qũo nãlis nõ abſtrahit a materia ſenſibili, & motũ.

G motus,quia natura eſt motus princi
pium, & ſic conſequenter intelligis
quomodo mathematicus abſtrahit
a motu.nõ n.hoc intelligas ꝙ nullo
mõ de motu ſe intromittat.nã mul-
ta poſſunt de motu cõſiderari in ſciẽ
tiis mathematicis ſm formalem mo
dũ.& abſtractionẽ mathematicam,
quæ tamen non ſunt uera ſm natura
lem conſiderationem.nam motibus
circularibus mathematicis imagina
tur ineſſe poſſe contrarietatẽ, ſicut
dicit Cõ.in.1.cęli, & mundi.cõ.32.
quod negat naturalis. Similiter mo
tus circularis naturaliter non eſt cõ-
H parabilis recto.7.phy.ſed ſm mathe-
maticam conſiderationem poſſunt
comparari,vt aliás declaraui.

ADDI. Amplius Com.1.phy.com.vlti.
dicit,ꝙ formæ aliæ ſunt in materiis,
aliæ vero non in materiis, & ſtatim
infert, & ideo cõſideratio de formis
eſt duarum ſcientiarũ. naturalis.n.
eſt de his quę ſunt in materiis,& ſcïa
diuina eſt de abſtractis a materia,pa
tet aũt ꝙ loquitur de formis ſubſtã-
tialibus,& ſi mathematicę pure con-
ſiderarẽt,tunc ſermo eius eſſet van⁹.
Certum eſt.n.ꝙ de motu imagina-
I rio conſiderat mathematicus, quia
dicit ꝙ punctus fluens cauſat lineã,
& linea ſuperficiem,& illa corpus,&
ꝙ corpus ſphæricum motum in pla-
no contangit ipſam in puncto. Am-
plius quadratũ addito gnomõe cre-
uit, & illud cremẽtum eſt motus ma
thematicus ſine alteratione,qa aug-
mentum naturale non põt ſine præ-
uia alteratione conſiſtere. Adde ꝙ
Alexan.dicit in principio libri prio-
rum,ꝙ modus conſiderandi mathe-
maticus eſt neceſſarius nãli in pleriſ
que locis. Confirmatur ex authori-
tate Philoſophi.2.ph.tex.cõ.19. vbi
dicit ponẽdo differentiam inter ma- K
thematica,& naturalia,quia mathe-
matica ſunt magis abſtracta,inquit.
Patet autem hoc ex rationibus ipſo-
rum. impar quidem.n.& par, & re-
ctum,& curuum,adhuc autem,& li-
nea,& figura ſine motu. Caro autẽ,
& os, & hõ non adhuc. vbi Cõmẽ.
declarans qũo entia mathematica
abſtrahunt a motu,inquit, in cõmẽ.
qm̃ cum diffiniuerimus parẽ, & im-
parem,& vniuerſaliter numerum,&
accidẽtia numeri, & ſimiliter magni
tudines, & accidentia earum,non ap
parebit materia in diffinitione earũ,
quæ eſt cauſa tranſmutationis, cum L
autem diffiniuerimus carnem,& os,
& alia nãlia ſtatim apparebit mate-
ria in diffinitione eorum,idẽ 7.me-
taph.37.& 39. Et nota ꝙ modus ab-
ſtrahendi mathematicus in aliqui-
bus deſeruit naturali, ſicut dum na-
turalis ratione abſtrahit formam a
materia, 2.phyſico.text.commen
12.& ſicut inquit Alexan. in princi-
pio libri priorum eſt de accidẽtibus
reſpectu ſubiectorum, & ex hoc no-
ta vnũ pulchrum ꝙ cum prouenit
ꝙ multæ propoſitiones ſm iſtũ mo
dum abſtrahendi in quo naturales
imitatur mathematicũ verificantur M
in nãli philoſophia, vt illa.6. ph.15.
Motus inquantum motus eſt diuiſi
bilis in infinitum,& multæ conſimi
les. Secundo nota ꝙ naturalis ſcien-
tia, cum hoc diſtinguitur a mathe-
maticis, quia diffinitiones completę
naturales dantur per materiam ſen-
ſibilem, licet non mathematicæ. 6.
meta.tex.com. 2. Intelligitur ergo
famoſa propoſitio iſto modo ꝙ ma
thematicus abſtrahit a motu,qa ab-
ſtrahit a natura quæ eſt principium
motus,quia nõ conſiderat, neq; na-
turam

A turam quæ eſt principium actiuum motus quod eſt forma, neq; materiã quæ eſt primũ paſſiuũ, quia puræ ſcientiæ mathematicæ de nulla ſubſtantia theoriam faciunt, vt dicit Ariſt. vbi ſupra, & cõſidera bene iſta qa multos vidi chriſtato capite ĩ philoſophia ſe iactãtes iſta ignorare.

PROPOSITIO LXXXII.

Intelligentia & orbis conſtituunt uerius unum quàm ſit compoſitum ex materia, & forma.

B FAmoſa eſt propoſitio, & cõiter allegatur ex cõ. 3. ſecundi de cęlo, & mundo. nihilominus iſta propoſitio formaliter non eſt in illo cõmẽ. nam litera habet ibi. Et ideo forma, & formatum in eo eſt vnum numero, ſed ſm diſpoſitionẽ magis diminutam q̃ ſit adunatio recipientis. & recepti in forma abſtracta, ita cõmuniter inuenitur litera. vnde ſi iaceret litera negatiuè, vt diceret in forma nõ abſtracta poſſet propoſitio extrahi, ſed cõmuniter inuenitur litera iacere affirmatiuè, & tunc dico iuxta ſententiam Com. in. 3. de anima

C com. 5. in ſolutio. 4. q. & clarius ibidem in com. 14. in intelligentiis eſt compoſitio, ita ꝙ vna perficit aliam. modo illa adunatio inuenta in intelligentiis eſt perfectior q̃ illa, in qua adunatur orbis cum intelligentia. Nam licet intelligentia non vniatur orbi mediantibus dimenſionibus interminatis ſicut foſę extractę de potentia materiæ, vt ſcri. Auer. in. 1. ca. de ſubſtantia orbis. nam non dicitur habere neq; totum, neq; partem, vt ſunt formæ conſtitutę in eſſe per ſubiectũ, nihilominus perfectior vnio

D eſt in qua vnus intellectus vnitur alteri q̃ ſit vnio orbis cum intellectu. Auer. n. 12. met. cõ. 44. ſcribit ꝙ in intelligentiis non eſt cõſecutio neq; prouentus, neq; actio, aut paſſio, ita ꝙ vna actio cõſequatur vnum agẽs, ſed ſolum ibi eſt cauſa, & cauſatum ſecundum ꝙ intellectum eſt cauſa intelligentis. Vnde ſecundum ponẽtes veram, & realẽ compoſitionẽ in omnibus intelligẽtiis citra primam ex intellectu poſſibili, & ex ĩtellectu agente, facile eſt declarare q̃uo vnio illa eſt maior, & perfectior q̃ vnio intelligentiæ cum orbe, quia vna eſſẽtia numero intelligentiæ reſultat ex

E illa cõpoſitione intellectus poſſis cũ intellectu agente, ſed ex intelligẽtia, & orbe fit vnũ operans ſolũmodo. Si teneamus etiam aliam viam quod in aliis intelligentiis præter primã, & vltimã non eſt vera cõpoſitio realis, nec ibi eſt vere intellectus poſſibilis, aut aliqua realis potentia quæ dicat imperfectionem, ſed ſolũ eſt quędam priuatio ſm logicã cõſiderationem inquantum reperiuntur priuatę aliquo gradu perfectionis inquantum entia ſunt, tunc in talibus ſuperior perficit inferiorẽ, & eſt illi tãq̃

F forma. Manifeſtum eſt autem ꝙ perfectio, & pfectibile in abſtractis ambo ſunt abſtracta, & incorporea, & maiorem conuenientiam habẽt inter ſe q̃ vbi vnum, puta perfectibile fuerit corpus, & perfectio ſit ſubſtantia ſeparata. Aduerte etiam ꝙ bene Auer. in 3. de anima in cõ. 5. in ſolutio. 2. q. habet iſta verba formaliter, & eſt manifeſtum etiam ꝙ materia, & forma copulantur adinuicem, ita quod congregatum ex eis fit vnicum. Et maxime intellectus materialis, & intentio intellecta in actu, quod

G quod.n.componitur ex eis nõ eſt aliquod tertium, aliud ab eis ſicut eſt de aliis compoſitis ex materia,& forma. Ex quo loco bene allegari ſolet ꝙ ex intellectu, & intelligibili fit verius vnum q̃ ex materia,& forma,& fuit illud dictum ſatis obſcurum, & multos fatigauit. Ioan. de Ianduno in 3. de anima. in q. 11. reprobatis aliorum opinionibus tandem deuenit ad hoc ſupponit.n. primo ꝙ ſpecies intelligibilis recepta primo in intellectu non eſt per ſe principiũ effectiuum intellectionis, ſed ſolũ receptiuum,& diſpoſitiuum. Secũdo ſup-

Op̃io Ioã. de Iandu.

H ponit ꝙ quęlibet forma ſubſtantialis ſpecifica eſt principium alicuius operationis, ſicut patet inducẽdo in omnibus formis. Tertio ſupponit ꝙ ex ſpecie intelligibili,& intellectu fieri magis, & verius vnum dupliciter hoc intelligi põt. Vno modo ꝙ ex eis fiat magis vnum quantum ad eſſentiam. Alio modo quantum ad genus cauſalitatis ſuper operationẽ. Et tunc inquit. ꝙ ex intellectu,& ſpẽ intelligibili non fit magis vnum q̃ ex materia,& forma, quantum ad eſſentiam conſtitutam. Secundo dicit ꝙ bene fit magis vnũ ſecundo mõ.ſ.

I quantum ad cauſalitatem ſupra operationem, quia compoſitum ex intellectu,& ſpecie non eſt principium effectiuum ipſius intellectionis niſi receptiuæ, ſed compoſitum ex materia, & forma eſt cauſa effectiua ipſi' operationis reſpectu formæ,& receptiua ratione materiæ, & iſta eſt breuiter opinio eius. Et ſine dubio eſt multum remota a via Cõmen. Primum.n.ſuppoſitũ eſt falſum ꝙ ſpecies intelligibilis ſolum concurrat, vt ratio receptiua, & diſpoſitiua. Nam Auer.12.meta.cõ.36.inquit. ꝙ balneum in anima mouet vt efficiens, & forma balnei extra animã mouet, vt finis. Amplius Ariſto. 3. de aĩa. 54. textu, vult ꝙ obiectum quod relucet in ſpecie mouet intellectũ poſſibilem, vt efficiens. & Cõmenta. 3. de anima.cõ.18. etiam dicit ꝙ intentiones imaginatę non mouent intellectũ niſi fiant actu intellectæ,& propter hoc fuit neceſſarium ponere intellectũ agentem, vt extrahat res de ordine in ordinem, & faciat de potẽtia intellectis, actu intellecta. vnde ibi infert ꝙ ſi darẽtur vniuerſalia extra animã ſicut poſuit Plato, nõ op' eſſet ponere intellectum agentẽ. K

Impugn.

L imaginatur igitur Auer. ꝙ vniuerſale in actu quod eſt obiectũ intellectus eſt illud quod mouet de propinquo ipſum intellectum. Tale autem non eſt niſi, vt relucet in ſpecie intelligibili,& ita falſum eſt ꝙ ſpecies intelligibilis,& intellectus materialis reſpectu intellectionis ſolũmodo concurrant tanquã cauſa receptiua tantũ. Immo hoc manifeſte eſt ꝯtra Auer. in.3.de anima in cõ.19. vbi ponens differentiã inter intellectũ agentẽ, & poſſibilẽ inquit, quod intellectus agens eſt actio tantũ, ſed intellectus poſſibilis eſt actio, & paſſio, quia pri-

M mo recipit,& ſic eſt paſſio. Vnde ſatis probabiliter teneri poteſt ꝙ intellectus agens in via eius quo ad primã eius operationem, qua continuatur nobis in principio, vt agens non concurrit, vt efficiens niſi inquantum abſtrahit ſpeciem intelligibilem quam recipit intellectus poſſibilis. Et intellectus poſſibilis informatus per ſpeciem fit productiuus intellectionis, ſic enim intellectus poſſibilis eſt actio, & paſſio, quia primo recipit, & ſic eſt paſſio

Nota.

A ſio, deinde inquantum informatus per ſpeciem fit productiuus intellectionis, ſic eſt actio ſicut in ſimili dixit Albertus re, & nomine Magnus de ſenſu reſpectu ſenſationis. & ideo Auer. in lib. deſtruct. in diſputa. 3 in ſol. 18. dubij. inquit. Prælibato apud eos ꝙ quælibet forma duobus modis habet eſſe, videlicet eſſe intelligibile quando apprehenditur ſeparatum de materia ab intellectu. Et eſſe ſenſibile. videlicet, id quod actualiter habet in materia. v.g. lapis ſine dubio formam habet materialẽ extra animam. Et aliam formam quę

B eſt intellectio, & comprehẽſio facta in anima, prout anima rationalis capit eam ſeparatam. Vnde ſicut forma lapidis exñs in materia eſt principium alicuius ſenſibilis operationis, ſic forma lapidis ſeparata à materia, & exiſtens in intellectu non ſicut forma in materia, ſed in eſſe abſtractionis, & ſicut cognitum in cognoſcente, eſt principiũ alicuius ſpiritalis operationis. Confirmatur authoritate Ariſt. in. 7. primæ philoſophiæ in tex. com. 23. oſtendit, ꝙ in rebus artificialibus forma artificialis eſt principium productiuum, vt

C eſt ĩ anima artificis reſpectu formæ, quæ fit in materia. ſic. n. ab vniuoco forma domus habens materiã fit à forma domus exiſtente in anima artificis ſine materia. Et nõ de Ioanne minor ſuper hoc, ſicut de Grego. Arimin. qui in. 2. ſent. diſt. 2. nõ potuit intelligere quomodo obiectum intelligibile reſpectu intelligentis ſe habeat, vt efficiens. cum tamen Ariſ. in præfatis locis, & Auer. hoc aperta voce teſtentur. nam licet intelligibile in nobis nõ efficiat intellectum, tamen ad hoc, vt intellectus fiat in-

Cõtra Grego. de Arimin.

telligens neceſſe eſt, vt moueatur ab intelligibili ſicut motum à motore. D Nam vt teſtatur Ariſt. 3. de anima. in tex. cõ. 2. Intellectus ita ſe habet ad intelligibile, ſicut ſenſus ad ſenſibile. Et ex hoc fundamento etiam patet defectus eiuſdem Grego. & Io. de Bacco. in. 2. ſent. diſtin. 1. q. 1. vbi volunt, quòd intelligẽtiæ, & cœlum nõ ſunt à Deo in gñe cauſæ efficientis, ſed ſolum in genere cauſæ finalis, & hoc inquit, poteſt manifeſtari ex duobus fundamẽtis poſitis à Philoſophis ſuper quibus videtur ferè tota doctrina eorum fundata eſſe.

Error eiuſ de & Io. de Bacco.

Quorum vnum eſt, quòd omne ꝙ fit, fit ex aliquo & nihil fit ex nihilo, aut puro non ente. E hoc quidem habuerũt pro principio, & oppoſitum reputauerũt penitus impoſſibile. vnde primo phyſ. probat Philoſophus tertium principium generationis ſubiectum contrarijs, quod eſt materia ex qua fit quod fit, vt ibi ait Philoſophus, & inducendo declarat etiã ibidem Cõm. Item. 7. metaph. omnia quæ fiunt ab aliquo fiunt, & ex aliquo, & ad aliquid, vt patet tex. cõ. 22. & idẽ ponit Philoſophus in. 12. metaph. tex. com. 12. ſuper hoc fundamento ſuſtentať magna pars ſuæ F doctr. v.g. ꝙ materia ſit ingenita, vt patet. 12. metaph. & quod generatio ſit perpetua, vt patet primo de generatione, & multa alia, nec aliqs, qui viderit dicta ipſorum dubitare põt, quamuis falſum fuiſſet omnino de mente illorum. vnde in prologo. 3. phyſ. dicit Cõm. ꝙ hæc eſt propoſitio manifeſta, in qua omnes antiqui conueniunt, ꝙ nihil generatur ex nihilo. Idem etiam. 8. phyſ. nititur probare creationem eſſe impoſſibilem, ſic dicens, ꝙ qui exiſtimant aliquid

G poſſe fieri ex nihilo æſtimant impoſſibile poſſe eſſe, & nituntur ad cõfirmandum hoc ex hoc, quod mos ē dicere, ꝙ ſubiectum eſt neceſſariũ agenti. ſ. ſubiectum ex quo ſit generatio eſt diminutio agentis, & oĩa iſta ſunt exiſtimationes vulgares. Agens .n. non poſſe agere aliquod impoſſe non dr̃ eſſe diminutũ, ſed dicere ipſum facere aliquod impoſſe, & poſſe facere, eſt deceptio. Ex quibus patet ꝙ ipſe reputat impoſſe ex ſe hanc, aliquid fit ex nullo ente ꝑſuppoſito, ita ꝙ cuicunq; agenti hoc eſt impoſſe. Et primo cœli dicit, ꝙ nullus antiH quorum dicebat mundũ generatũ eſſe ex nihilo, quoniam eſt inopinabile, & impoſſe, & oẽs libri tam eius, q̃ Philoſophi ſunt pleni de hoc ſimpliciter, & ſicut putauerunt impoſſe aliquid fieri ex nihilo, ſic dixerũt im poſſe aliquod agens aliquid ex nihilo agere. vnde. 8. met. dicit Cõm. cõ. 15. ꝙ actio agentis nihil aliud eſt, q̃ extrahere aliquid quod eſt in potentia ad actũ, & 12. meta. com. 18. poſitis opinionibus dicẽtium creationẽ, & latitationem formarũ ſubdit. Tertia autem opin. eſt Ariſt. & eſt, ꝙ agens non facit niſi ꝯpoſitum ex ma I teria, & forma, & hoc fit mouendo materiam, & tranſmutando eã donec exeat de ea illud, quod eſt in potẽtia ad illam formã in actu. Quod etiã confirmatur, quia vbicũq; Philoſophus loquutus eſt de cauſa efficiente ſemper diffinit eam per eſſe principium vnde motus, & ſimiliter potentia actiua per eſſe principium tranſmutandi, vt patet. 5. & 9. met. nec vſquam dicit aliquod agens agere ſine trãſmutatione, vt iſti fingũt, quinimmo ipſe primo de generatione & Cõm. 3. phyſ. volunt, ꝙ omne agens eſt mouens, licet non oẽ ſit agens, K ſicut oĩs actio eſt mutatio, licet non econtrario, nec vſquã repeπtur eos poſuiſſe aliquã actionẽ ſine mutatione. Secundum fundamentum ipſorum eſt, motum cœli nunquam incepiſſe, ſed eſſe æternum, quod fuiſſe de intentione eorum ſuperfluum eſt probare. Ex quo patet & corpora cœleſtia, & eorum motores eſſe ęternos. & hoc ex. 8. phy. & ex. 12. meta. notum eſt. Et ex his duobus fundamentis concluditur manifeſte, nunquam ipſos intellexiſſe oĩa primũ eſſe facta, & ita ad longum deducit præfatus doctor de prima materia, L & de intelligentijs, & abſtractis ſubſtantijs, & de corporibus cœleſtibus, quę quia oĩa eandem vim hñt, noluit formaliter adducere ad euitandam prolixitatẽ pręcipue, quia hoc late diſcuſſum eſt à nobis in quadã ſpeciali qõne de triplici cauſalitate intelligentiæ, quã feci in adoleſcẽtia mea. Vnde pręfatus doctor finaliter tenet nullam æternam ſubſtãtiam, ſeu corpoream, ſeu abſtractã dependere à Deo, vt ab efficienti, ſed vt à forma, & fine præcipue, quia Cõm. 4. cœli & mundi, com. 1. inquit. Res ęternę non habent agẽs niſi ſm ſimiM tudinẽ, neq; habent ex quatuor cauſis niſi formalẽ, & finalem, ſi habuerunt aliquid quod eſt agens nõ erit niſi inquãtum eſt forma illi, & conſeruans ipſum. Dicit etiã ſuper hoc alio modo tenendo eandem concluſionem Ioan. de Bacco. in. 2. ſenten. diſt. 1. q. 1. art. 2. ꝙ tam intelligentiæ, q̃ corpora cœleſtia ſm Philoſophum, & Cõm. non ſunt à Deo tanquam à cauſa efficiẽte, ſed ſolum ſicut à fine. ad hoc imaginemur ſic ꝑ exempla de principe. I ciuitate, quod exem-

A exemplum ponit Cōm. 12. met. cō. 44. licet aliter deducit. ponamus igitur, ꝙ aliquis intelligatur à ſeipſo, ꝙ ipſemet ſit princeps, tunc oportet eū neceſſario hr̄e ciues, & ciuitates, qđ aūt oporteat ciues, & ciuitatem efficienter produci, hoc eſt ex imperfectione ſua, quinimmo ſi actus intelligendi quo intelligitur à ſeipſo qđ ipſe ſit princeps eſſet omnino perfectus ipſum actum intelligendi concomitarentur talia neceſſaria ad finem ſuum. ſ. ciues, & ciuitas quaſi quædam ſequela actus, & hoc per quandā reſultationē ſine omni effi-
B cientia. hoc. n. denotaret maiorem perfectionem ꝙ talia immediate cō comitarētur ſuū intelligere, q̄ ꝙ præcederet intelligere, & poſt effectiue cauſarentur, ſicut maioris perfectionis eſſet ſi virtutes ineſſent nobis à natura, q̄ ſi oporteat eas acquirere. Eodē modo in propoſito imaginantur Philoſophus. & Cōmen. quod ex hoc, ꝙ Deus intelligitur à ſeipſo qđ eſt princeps vn⁹ quo oīa bene diſponuntur, vt dicit Philoſophus in. 12. meta. ex perfectione actus ſui intelligendi per quandā concomitātiam, & reſultationem reſultāt intelligen-
C tiæ & intellīn., quaſi quædā ſequela actus intelligēdi, & hoc ſine efficientia. & hæc vr̄ in prima facie verborū fuiſſe opinio Auic. vnde. 9. metaph. cap. 4. dicit ſic. Nos enim ad ſequendum illud quod imaginamur indigemus motu, & voluntate ad hoc vt ſit. In primo autem hoc non eſt inconueniens. Sed ex hoc quod intelligit ſe cām cauſatū eſt ab eo per viā conſequendi, & concomitandi eſſe. Nota, ꝙ licet hęc verba ſint Auicen. tantū: Tamen in rei veritate opinio ſua fuit, ꝙ Deus per hoc cauſatū efficienter produxit, ita ꝙ ſuum intelli- D
gere fuit efficienter producere, ſicut nos dicimus, ꝙ Deus efficienter produxit mundum per actum voluntatis Sed Cōm. 12. meta. com. 44. oīno fuit illi⁹ opinionis. ſ. ꝙ Deus ex hoc, ꝙ intelligit diuerſimode ſe eſſe finē omnium æternorum oīa æterna reſultant in eo per dependentiam ad ipſum, ſicut ad finem, & hoc patet ꝑ hoc quod reſpondet Auic. per ſimilitudinem. Auic. n. dixit, ꝙ à prima cauſa non proceſſit niſi vnum, quia vt dicit, ab vno nō procedit niſi vnū. Reſpondet ꝙ verum eſt niſi circa illud vnum intelligātur multi modi, E
& ponit exēplum, ꝙ aliud eſt quod ītelligit de primo motore, motor orbis Saturni: Et aliud eſt quod intelligunt alij motores. Idem eſt verum ꝙ aliud, & aliud cauſant iſti motores efficienter ſic diuerſimode intelligendo, quia extrahunt ſuos orbes de potentia ad actū. in cęlo. n. eſt potentia ad vbi, vt vult Philoſophus. 12. meta. tex. com. 10. Ad propoſitum vult intelligere, ꝙ à primo motore procedūt multa ſm ꝙ diuerſimode intelligit ſe eē finē eorum. Sed quia iſta multa q̄ ſunt ab æterno nō procedunt de potentia ad actum quod F
proprium eſt agentis, vt ibi inferius dicit, ideo imaginatur Cōm. ꝙ ſm quod primū intelligit ſe eſſe diuerſimode finem eorū, ꝙ illa æterna ſtatim ſunt entia quędam per ſolā dependentiā ad ipſum tanquā ad cām finalem, ita ꝙ diſtinguuntur in diuerſos gradus eſſēdi ſolum per hoc, ꝙ diuerſimode ordinantur ad diuerſa officia in ordine ad primū finem. Hæc autē infallibiliter eſt intentio Cōm. 12. meta. com. 44. vbi recitat opinionē aliorū. ſ. Auic. 9. meta. ſuæ

G cap.4. qui dicit,ꝙ ex iſtis intelligen-
tijs,ꝙ quædam earum conſequūtur
quaſdam ſicut cauſatū cauſam ſup-
ple efficienter productum ab eo. Di
cit.n.Cōm.contrarium illius ſic di-
cens. Iſte ſermo eſt imaginabilis.i.
phantaſticus,non.n.eſt illic prouen
tus,ſeu conſecutio neq; actio, ita qđ
dicamus,ꝙ vna actio ſequitur vnū
agentem tantum, eſt.n.illic cauſa,
& cauſatum ſecundum quod dici-
mus,ꝙ intellectum eſt cauſa intelli-
gentis,ſed intellectum eſt per ſe ſo-
lum cauſa finalis reſpectu iſtarum.
Probatur aſſumptum, quia intelli-
H gibile per ſe,& eſſentialiter eſt pro-
pter iſtum finem, vt terminet actū
intellectus. Accidit autem ſibi ꝙ ſit
efficiens reſpectu intelligentis, quia
hoc ſolum contingit quando intel-
lectus eſt in potētia, & ita concludit
finaliter,ꝙ nec cęlum,nec intelligen
tiæ habent agens eadē ratione qua
nec intelligentiæ,& quod motus cę
li,& generabilia,& corruptibilia ha-
bent agens,quia Cōm.vbi ſupra cō-
cludēdo dicit ad argumēta illorum,
qui dixerūt,ꝙ à primo motore pro-
uenit ſecundus motor,ſicut cauſatū
à cauſa. Dicit.n.ſic. Mos autem qui
I ē inter modernos dicere,ꝙ à tali mo
tore prouenit talis motor,aut conſe-
quitur,aut præcedit; aut talia verba
non vere intelliguntur de iſtis prin-
cipijs abſtractis, omnis.n.iſta ſūt di
ſpoſitiones agentiū ſuperficietenus,
non vere.ab agēte. n. vt prędiximus
nihil prouenit niſi extrahere quod
eſt in potentia ad actū. Sed illic non
eſt potentia. vnde neq; agens, tantū
.n.eſt illic intelligēs,& intellectum,
& perficiens,& perfectū. Ex iſto ha-
betur primo,quod cęlum non eſt ef
fectum efficienter, ſicut nec intelli-
gentiæ,illud.n.Cōm. ponit habere K
agens, quod extrahitur de potentia
ad actum. Sed huiuſmodi non ſunt
cœlum nec intelligentiæ,non.n.præ
ſupponunt aliquid de cuius poten-
tia educantur, cum ſint æterna ſm
Cōm.ergo non habent agens. Se-
cūdo apparet ex hoc,ꝙ primus mo-
tor eſt agēs reſpectu generabilium,
& corruptibiliū. motus enim quan-
tumcunq; ſit ęternus educitur de po
tentia mobilis,& generabilia, & cor
ruptibilia de potentia materiæ, & re
liqua quæ dicit concordat cum Gre
gorio,vt poteris clariſſime videre ab
ipſis. Et licet iſti duo viri ſint ma- L
gnæ authoritatis, & præcipue in via
Cōmen.hodiernis temporibus, & vi
detur mihi,ꝙ ſecus ſe habeat res in
hoc,ideo non ſtudio contradicendi,
ſed ſolum propter amorem veritatis
primo oſtendam cōtra illud in quo
ambo conueniunt, ꝙ ſm mentē Phi
loſophi, & ſui Cōm. in æternis ſub-
ſtantijs ſicut intelligentiæ,& corpo-
ra cœleſtia ſit aliqua efficientia ęter
na à primo principio. Deinde ſpecia
liter impugnabo modum illum po-
ſitum per Ioan.de Bacco.circa ſuam
poſitionem. Quantum ad primum
Cōm. 1. cœli & mundi.com.20.vbi M
Ariſt.in tex.p̄ponit iſtam conclu-
ſionem, ꝙ cœlum non eſt generatū
ab aliquo.i.ex aliquo, vt iacet textus
Arabicæ tranſlationis, vbi dicitur, &
oportet nos dicere,ꝙ corpus glorio-
ſum non eſt factum,nec generatum
ab aliquo. vbi Cōm.ponderans hoc
inquit. Et dixit, neq; generabile ab
aliquo. Et non dixit generabile ſim
pliciter, quoniam hæc eſt differen-
tia inter opinantes ipſum eſſe pri-
mam cauſam, & inter opinantes, ꝙ
ipſum eſt creatū à prima cauſa ſ.ꝙ
dicentes

Impugnatio Greg. & Ioã. de Bacco. in uno dicto

A dicentes ipſum eē primam cauſam opinantur ipſum eſſe non generabile ſimpliciter,& dicētes ꝙ ipſum eſt cauſatum à prima cauſa, opinantur ꝙ nō eſt generabile ab alio, & quod ſi diceretur eſſe generabile à nullo, & in nullo tempore,bene poſſet hoc inſtitui ſm vocem. & ſm tranſumptionem. Generabile vere eſt terminatum tempore,& generabile ab aliquo,& hoc nomen generationis eſt vulgariter quod Ariſt.vult remouere à cęlo. Ex quibus verbis vult Cōmen.quod generabile proprie ſumptum eſt,quod fit ex aliquo tanquā

B ex ſubiecto,quia generatio ſm propriam quidditatem eſt actus generabilis inquantum generabile, & etiā vere,& proprie generabile eſt, ꝙ in tempore generatur. Sumitur.n. generatio pro aggregato ex alteratione præuia,& ſubito prouētu formæ. ſic.n.generatio ē diuiſibilis, & fit in tempore,vt patet.6.phyſ. com.32. Et in hoc ſenſu Ariſt.in primo cœli oſtendit,ꝙ cœlum non eſt generabile,quia ſumit nomen generationis in propria vi, & ſignificatione vocabuli,quia non oportet vti metaphoris in ſcientijs demonſtratiuis,& qa

C Ariſt.non opinatur cœlum eſſe primam cauſam,immo eſſe cauſatum à prima cauſa ſm ipſum eſt cauſatum ex nulla præſuppoſita materia, & non eſt cauſatum in tempore, & huic cauſationi poſſet poni nomen proprium ad ſignificandum iſtum modum ſpecialiter,qui eſt diuerſus à primo quo aliquid dicitur vere generabile eſſe,aut poſſet poni nomen ſm tranſumptionē,quia gn̄abile vere eſt,qđ ex aliquo,& in tpe cauſatū. Sed gn̄abile tranſumptiue eſt, quod ex nullo ſubiecto,& non in tpe, ſed ab æterno cauſatū,& iſta eſt doctrina D manifeſte,quæ elicitur de intētione Cōm.ex pn̄ti documento.Cōfirmatur,quia in eodē.1.cęli. in com.105. inquit. Defendentes aūt Platonem dicunt,ꝙ aſſimilatio gn̄onis mundi ex ſuis eētis gn̄oni figurarum ex lineis,& ſuperficiebus à Platone ſignificat,ꝙ mundus ſemp fuit apud Platonem. Et quod ipſe nō intendebat per hunc ſermonē niſi ꝙ partes eius ſunt priores natura toto, non quod ipſe fuit gn̄atus vere Et ſi hoc intendebat nihil differt ab Ariſto. Sed tn̄ male fecit in dicendo mundum eſſe gn̄atum,& non corruptibilē, hoc.n. E non intelligit̄ ex gn̄one niſi cū difficultate,& maxime cum dixit, ꝙ fuit quod efficitur ex non ordine in ordinem. Vbi clariſſime patet,ꝙ ſi Plato intellexit dum dixit mundū eſſe generatum non vere,ſed trāſumptiue. pro quanto partes eius,& ſuæ cauſæ ꝑcedunt nā totum non tpe Ariſt.nō diſcrepat in hoc ab ipſo,qa vult Cōmen.in 2.ca. de ſubſtan.orbis,ꝙ de numero agētium quoddam tēpore eſt prius acto, quoddam vero eſt ēē prius ipſomet tpe.vn̄ in æternis datur agens natura præcedens actum. Tn̄ hoc difficile intel igitur ex gn̄a- F tione.q.d.iſta defenſio nō vadit ꝯn̄r in ſermone verborū Platonis, quia poſuit mundū eſſe genitum ex hoc ꝙ elementa,quæ non erant ordinata deuenerunt ad ordinem,& poſteà dixit,ꝙ eſt generatus,ſed nō eſt corruptibilis. modo generabile quod transfertur ex priuatione ad habitum,& tale eſt generabile in ꝓpria ſignificatione, quia vbi eſt priuatio ibi eſt materia, & hoc confirmant verba eius in com.106. immediate ſequente, vbi habet,& ideo nulla eſt

G ratio ſermone Platonis,qui ponit, & priora per ſeculum mundo. quod innatum eſt igitur reperiri in tempore nõ inuenitur niſi in tempore, & quod nõ eſt innatum inueniri in tpe non habent prius,& poſteri⁹. niſi, ſm eſſe quod eſt de lineis,cum figuris,& magis de rebus abſtractis, qm̃ ſi aliqua gñatio fuerit ex rebus non tpalibus,tunc illę res non erunt priores niſi in eſſe tantum. Si igitur intendebant cum dicebant mundum eſſe generatũ,quia eſt ex cauſis ptioribus in eſſe erit verũ. Sed verba eorum non cõpatiuntur hoc, aut ergo H peccãt,aut hoc deuiat à veritate, aut male docent. Ecce quod cõcedit aliquem modum generationis non verè, ſed tranſumptiuè in rebus non tpalibus,vbi eſt prioritas naturæ nõ tẽporis. Ex omnibus his authoritatibus manifeſte colligit̃ quod vbiq; locorum vbi Ariſt.& Cõm.probant cœlum non eſſe generatũ, & factũ, loquũtur de vera generatione, & de vera factione quæ eſt cum nouitate, & tempore,& requirit ſubiectum,& materiam,& non loquuntur ſimpl̃r, ita ꝙ intentio eorum fuerit, ꝙ cœlũ non ſit cauſatum aliquo modo ab I æterno, & habeat cauſam efficientem & conſeruantem ipſum ab ęterno,& ne videamur dicere iſta gratis, adduco claram ſententiam Auer. in lib. deſtruct. deſtruct. in diſput. 3. in ſolutione. 18. dubij. vbi inquit. Deinde vero gradatim aſcenderunt inueſtigare deſuper cœleſtibus,corporibus,& apparuit eis quod ſunt ingenerabilia nõ ſicut ſunt inferiora corpora, generabile.n.inquantum generabile pars eſt huius mundi ſenſibilis,cuius generatio non ſequeret̃, niſi prout ẽ eius pars,eo ꝙ omne generabile generatur ſine dubio de re, K & ex re,& pro re,& in loco,& in tpe, & inuenerunt ꝙ orbium corpora neceſſaria ſunt in generatione inferiorum corporum, prout ſunt agentia remota. Vnde ſi corpora ſupercœleſtia generabilia eſſent iſto modo generationis indigerent de alijs corporibus pręcedentibus ea quod ſiſt eſſent partes alterius mundi. Ergo eſſent alia corpora ſuper cœleſtia, & indigerent etiam de alijs præcedentib⁹ corporibus,& ſic ad infinitum. Patet ergo ex hoc,& ex alijs vijs pro pinquioribus iſtis ꝙ corpora ſupercœleſtia ſunt ingenerabilia,& incor L ruptibilia eo modo, quo accidit corporibus inferioribus, hęc ille. quod etiam de intentione Auer. ſubſtantiæ ſeparatæ depẽdeant à prima cauſa non ſolum, vt à cauſa finali, verũ etiam vt à cauſa efficiente, manifeſte teſtatur Cõm. in. 2. cap. de ſubſtantia orbis, vbi dicit,ꝙ finis ſignificat agẽs ſignificatione neceſſaria. vnde implicat contradictionẽ apud ipſum,quod aliquid habeat cauſam finalem,& non habeat cauſam efficientem,& ne videar ſtudio contradicendi iſta dicere audiamus Auer. in eadem diſput. 3. in ſolut. 18. dub. M verſus finem. vbi inquit. Amplius declaratum eſt à Philoſophis, ꝙ id quod dat entium ſeparatorum à materia finem eſt illud quod dat eis eẽ. forma enim & finis ſunt vnum & idem in hac ſpecie entium: ergo illud quod dat finem entib⁹ illudmet dat formam,& illud quod dat formam eſt agens, ergo illud quod dat finem huic eſſe eſt agens. apparet id circo quod primum principium eſt omnium iſtorum principiũ. ſ. agens & forma,& finis, Confirmatur, quia Auer.

A Auer. in. 2. cap. de ſubſtantia orb. po
nit caſum imaginarium quid eet de
orbe ſi intelligentia non eſſet, & bre
uiter ſe expedit quod eſſet ſicut eſſet
de motu. Manifeſte autē ex hoc ſe-
quitur ꝙ eadem neceſſitate, & cau-
ſalitate auferuntur cauſata ad abla-
tionem ſuæ cauſæ. vnde ablato ſole,
& homine eadem ablatione aufer-
tur homo, & hoīs riſibilitas, quia a-
gens eſt quod dat formā, & acciden-
tia concomitantia formam. 3. cœli,
com. 28. Motus autem aufertur ad
ablationem intelligētiæ, quia depen
det ab ipſa tanquam à cauſa efficiē-
B te, vt dicit Cōm. 12. meta. com. 41.
ſicut omnes fatentur. igitur parifor-
miter orbis depēdet ab intelligētia,
vt à cauſa efficiente ab æterno, quia
ſi intelligentia non eſſet, nec orbis eſ
ſet. vnde hæc ſunt verba Auer. ibi. &
debes ſcire quod iſtud corpus cœle-
ſte non indiget virtute mouente in
loco ſemper tantum, ſed largiēte vir
tute in ſe, & in ſua ſubſtātia perma-
nentiam æternam, qm̄ & ſi ſimplex
ſit non habet potētiam in ſe ad cor-
ruptionem, tamen eſt finitæ actio-
nis neceſſario, quia eſt finitarum di-
mēſionum, & terminatarū à ſuperfi
C cie continente ipſum, & omne tale
cum intellˀs poſuerit ipſum exiſtens
ꝑ ſe abſq; eo quod aliud largiatˀ ipſi
permanentiā & æternitatē, neceſſe ē,
vt ita ſit de finitate ſuæ permanētiæ
ſicut eſt de finitate ſuæ actionis, &
ideo neceſſe eſt in intellectu eſſe po-
tentiam largientem ipſi permanen-
tiam æternam, quemadmodum lar
gitur ei motū proprium ſiue actio-
nē, quę ē æternitas inter cæteros mo
tus. ſ. motū localē in circuitu & figu
ram propriā iſti motui &c. Ecce bo-
ne Deus qūo viri iſti grauiſſimi de-
fecerunt in re clariſſima. nam mani D
feſte colligitur de mēte Auer. in prę
dicto loco, ꝙ tametſi ſubſtā orbis non
poſſit deſinere ꝑ corruptionem, quia
eſt ſubſtantia ſimplex non cōpoſita
ex materia, & forma, ſicut corpora
generabilia, & corruptibilia, nihilo-
minus iſta ſubſtantia orbis eſt fini-
tæ actionis neceſſario, quia habet di
menſiones terminatas, & ideo tale ſi
fuerit exiſtens per ſe. i. ſolitarie, ita ꝙ
intellectus circumſcribat ipſum ab
intelligentia, quia intellectus natus
ē diuidere adunata ineſſe, vt dicit ip-
ſe. 12. meta, cō. 39. tūc ita erit de ſua
permanentia ſicut eſt de motu. vult E
igitur, ꝙ realiter dependet in ſuo eē,
& quo ad ſui ſubſtā ab intelligen-
tia ſicut & motus. vnde mirum ē de
iſtis viris, qui nitūtur de mente eius
tenere ſolum cœli motum depende-
re ab intelligentia tanquam à cau-
ſa efficiente, & non quo ad ſui ſub-
ſtantiā. cum iſtam opin. Auer. ad li-
teram intendat ibi reprobare. vnde
propter hoc dicit ſe feciſſe digreſſio-
nem in illo loco, & hæc ſunt verba
eius. Vnde videmus cœlū hr̄e vnam
virtutem non tm̄ mouētem omnia,
ſed agentem, & conſeruantem, ſicut
eſt diſpoſitio in corpore hoīs, & in F
corpore facto propter finē propriū.
finis. n. ſignificat agēs ſignificatio-
ne neceſſaria, ſicut motū ſignat mo-
uens, ſed in gn̄e agētium quoddā eſt
prius tpe acto, & ē omne quod fit in
ſphæra iſtius mūdi, & iſtius agentis
& acti. Quoddam vero eſt prius na
turaliter, & tempore, & eſt orbis quē
ſequitur tempus, & cui accidit, & a-
gens orbem. ſ. faciēs ipſum in diſpo-
ſitionibus neceſſarijs in inueniendo
finem propter quem fuit. & cū hoc
ignorauerunt quidā, de opi. Ariſ. di-

G xerunt ipſum non dicere cauſam agentem, ſed cauſam mouentem tantum, & illud fuit valde abſurdum, & non eſt dubiũ in hoc, & quod agens ipſum eſt mouẽs ipſum, quod.n. mouet ipſum motu proprio illr, eſt illud quod largiť ei primo diſpoſitiones per quas acquirit motũ proprium. & illa virtus eſt illa quã laudat Ariſ. ĩ multis locis ſui libri de cęlo & mũdo, & iudicat ipſum eſſe nobiliorem cœlo, & altiorem. & iam nos induxit amor explanandi hoc facere digreſſionem à principali. ſ. declaratione corporis cœleſtis quod eſt de cœlo

H tanquã corpus de animali. Nec valet expoſitio Grego. & Io. de Bacco. ĩ hoc quod ex iſtis verbis colligitur, quod vt ſcribit Cõm. 4. cœli. com. 1. agens dupliciter poteſt ſumi. ſ. proprie, & ſic eſt illud, quod tranſmutat materiam de potentia ad actum, & quod eſt principium vnde motus, & ſic eſt cauſa p ſe diſtincta contra tria alia gña cauſarum. Alio mõ ſumitur agens improprie, & ſimilitudinarie, & ſic omne quod eſt cauſa propter quã aliquid eſt tale, vel tale põt dici agens, & dicitur facere, vel agere illud ſic, vel ſic. & hoc mõ, & for-

I ma, & finis poteſt dici agẽs reſpectu eius cuius eſt forma, vel finis, forma .n. ſubſtãtialis alicuius eſt cauſa propter quam talia, vel talia accidentia propria conſequantur ipſum, ſicut forma ignis eſt cauſa, ꝙ ignis ſit leuis, & ſiccus, & calidus, & quod ſibi competat moueri localiter ſurſum, & ſic de cæteris alijs accidẽtibus eius proprijs, ſimiliter finis eſt cauſa propter quam quod eſt ad finem eſt tale, aut tale. vnde ſm alium, & alium finem rei res ipſa aliter, & aliter eſt diſpoſita, vt patet. 2. phyſi. Et ex hoc

Baſio.
Gregor. de Arimino.

etiam conſuetum eſt aliquando de K forma, & fine dici, quòd agũt, vel faciunt. vnde dicamus ꝙ forma hominis facit hominem eſſe talis figuræ, & talium membrorum, & hmõi, & ſimiliter dicimus de fine. Ex his ad propoſitum dicendum, ꝙ nõ eſt intentio Cõm. ꝙ intelligentia agat orbem primo modo, & productiue, & proprie, ſed. 2. modo tantum. ſ. ſimilitudinarie, & ſicut fora, vel finis dr̃ agere. Ad cuius intellectum eſt ſciendum, ꝙ intentio Cõm. vt patet, fuit ꝙ corpus cœleſte eſſet ſubſtãtia ſimplex non cõpoſita ex materia, & forma, nec tamen eſſet materia ꝓprie L dicta cum non ſit in potentia ad formam, ſed eſt materia in actu, nec eſſet natura formæ. oĩs n. forma naturalis eſt principium alicuius operationis, & motus naturalis, & ſuarum diſpoſitionum naturalium. Corpus autem cœleſte ex ſe non eſt principium alicuius motus naturalis, non quidem recti, quia non eſt graue, neque leue, nec circularis, cum iſte ſit proprius aĩæ, vt ibi dicit, & cum ipſũ cœlum habeat proprium motum. ſ. circularem, qui eſt motus aĩæ, & propriam figurã aliaſq; ꝓprietates quę nulli conueniunt niſi ex forma, con M cludit Cõm. ꝙ corpus cęleſte ẽ quaſi materia alicuius formæ quæ eſt generis aĩæ, & hęc eſt intelligẽtia mouens ipſum. hæc aũt intelligẽtia ſe habet ad corpus cęleſte, ſicut formę materiales ad ſuas mãs, quãtum ad aliqua ſiłr, & quãtum ad aliqua diſſimiliter, formę nãq; materiales cũ habeant materiam, quę eſt de potẽtia pura, nec eſt actu aliquid entiũ, perficiunt eã, & cum ipſa conſtituũt aliq̃d ens determinatũ. v. g. ignẽ, aut terrã, aut aliquid aliorũ. Item cũ tales

A les formę aduenięt materię median tibus dimenſionibus diuiduutur diuiſione ſubiecti, & materiæ, & conſtituuntur per earum materias. neutrum autem horum conuenit intelligentiæ reſpectu cœli. non. n. conſtituunt cum ipſo aliquid per ſe vnum huius aut illius ſpeciei, cum corpus cœleſte nō ſit materia quæ ſit in potentia, ſed eſt ens in actu. vñ dignius dicitur ſubiectum, ꝙ materia, vt dicit. Item intelligentia non vnitur cęlo mediantibus dimẽſionibus, & iō non diuiditur diuiſione corporis cœleſtis, & per conſequens non conſti-
B tuitur per ipſum. non. n. exiſtit in eo nec in diuiſibili, nec in indiuiſibili, vt dicit Cōm. 1. & 2. cœli. Rurſum formæ materiales ſunt determinatę magnitudinis, & quãtitatis in materia, vt dicit. 1. cœli. Item determinatæ actionis, & motus ꝓprij, vt ibidem cōmen. 19. & 84. Item quædam ſunt cauſæ determinatæ figuræ, & formæ viuentium, ſicut patet ꝑ eundem. 1. cœli, & 1. de anima. Itẽ ſunt cauſa corpori permanentiæ debitæ. vnde ſm ꝙ corpora hñt aliã, & aliã formam, & alias aliasq; diſpoſitiones proprias cõuenientes formæ, ſic
C plus & minus durant ineſſe, ſic etiã videmus, ꝙ forma conſeruat ſuũ ſubiectum proprium in eſſe, vnde ea corrupta corrumpuntur, & corpus, & eius diſpoſitio, vt patet in corporibus animalium, & ĩ omnibus iſtis non conuenit forma abſtracta. i. intelligentia cum formis materialibꝰ. nam corpus cœleſte præciſe ratione ſuę corporeitatis nō determinat ſibi motum circularem, cum iſte ſit proprius animæ, vt dictũ eſt, neq; hanc, aut illam figuram, cum ſola animata habeant naturaliter figurã termi natã, vt videmus ad ſenſum, vt dicit D
Cōm. 2. cœli. cō. 61. neq; ẽt tantam, aut tãtam magnitudinem, & ſic de aliis, ſed oĩa hęc ſibi ꝓueniunt à ſua forma, quæ eſt intelligentia. vnde in de ſubſtantia orbis. cap. 2. quia declaratum eſt hoc corpus eſſe in generabile, & incorruptibile, apparet quòd neceſſe eſt, vt ſit corpus ſimplex non compoſitum ex materia, & forma, & quia eſt indiuiduum demonſtratum in actu, & habens vnam figurã, & omnia iſta ſunt in corpore per naturã, & ſunt in corpore propter formam, neceſſe eſt, vt hoc corpus cœleſte ſit materia aĩalium cœleſtiũ quę E
mouentur circulariter ex ſe, & deinde recitat ꝟba ſupra adducta ꝑ me, ex quibus inquit. Omnibus patet, ꝙ dum dicit cœlum habere virtutem agentem ipſum non intelligit eam eſſe agentem proprie per modum efficientis, ſed ſimilitudinarie per modum finis, ſeu formæ. vnde dicit, ꝙ nulla eſt differentia in hoc virtutis actiuæ in corpore quolibet &c. ſiue illud fuerit generatum, ſiue nõ. omnem. n. formam vocat actiuam reſpectu ſui corporis, & conſtat ꝙ non poteſt intelligi qd efficiat proprium corpus. Itẽ inquit in authoritate per F
eos allegata dicit, ſicut ẽ diſpō facta in corpore hoĩs, & corpore facto ꝑꝑ finem proprium. Conſtat aũt, ꝙ aĩa hoĩs non agit proprie ſuum corpus, ſed tñ dicitur agere ipſum in diſpoſitionibus neceſſarijs, & illas ſibi largiri determinate, & exigenter. & iterum infra cum dicit, ꝙ eſt agens orbẽ nullo interpoſito, quomodo intelligat exponens ſe dicens, faciẽs. ſ. ipſum in diſpoſitionibꝰ neceſſarijs in inuenieudo finem propter quẽ fuit, ſm enim exigentiã proprij finis, qui eſt

G eſt eius motus, largitur ſibi proprias diſpoſitiones & hoc eſt illud agens, quod dicit finem ſignificare ſignificatione neceſſaria, quod etiam clarет amplius in eo quod ſubdit. poſt ꝙ agens ipſum eſt mouens ipſum, qualiter enim intelligat ipſum eſſe agens ſine medio aliquo exponit dicens, quod enim mouet illud motu ꝓprio illi, eſt illud quod largitur ei diſpoſitiones proprias propter quas acquirit motum proprium. & ſic patet ꝙ non eſt agẽs niſi ſimilitudinarie, ſicut forma dicitur dare eſſe compoſito, & facere ipſum in diſpoſitio-

H nibus neceſſarijs. Et hoc etiam patet ex hoc, quia dicit, ꝙ nõ eſt mouens tantum, quia non opinatur Cõm. ꝙ corpus cœleſte ex ſe, aut alia forma præter intelligentiam habeat tales diſpoſitiones, & ipſa intelligẽtia moueat ipſum tantũmodo, ſicut figulꝰ mouet rotam cui nõ dat tales diſpoſitiones ꝓprias ad motum, ſed vltra quod intelligentia mouẽs ſit ſibi cã omnium taliũ diſpoſitionum, ſicut aliæ formæ ſuis corporibus. Sic aũt eſſe agens non eſt agẽs proprie, nec ꝑ tale agens hr̃e arguit ſm Cõm. cęlum eẽ factũ in ſenſu in quo qõ tra-

I ctatur. imo ſm eum tale agens põt corpori competere, ſiue ſit generatũ, vel factum, ſiue non ſit factũ, vt iam dictum eſt, & debere ſic ipſum intelligi, ipſe docuit qñ. 4. cęli dixit, ꝙ res ęternę non habent agens, niſi ſm ſimilitudinẽ, & ſi habuerint aliquid quod eſt agens non erit niſi inquantum eſt forma illi, & conſeruans ipſum, vt ſupra dictum eſt, & allegatum. iſta eſt iſtius viri opinio, & verba formalia. Sed iſte doctor in tanta verborũ copia, & in tam longa atteſtatione authoritatum non aïaduertit, ꝙ Auer. in illo capit. 2. in authoritate allegata declarat cęlũ quo ad ſuam ſubãm, & in ſe dependere ab intelligentia, & ẽt quo ad motũ, & ad oẽs diſpoſitiones requiſitas ad motum. vnde bene verũ eſt, ꝙ in illis locis allegatis loquitur Cõm. declarando qũo cœlum cõſtituitur in diſpõnibus neceſſarijs, ſicut ẽ. in corpore hoĩs, & corpore facto ꝓpter finẽ. Sed iam ſupra, Pater venerande, declarauerat, ꝙ cęlum quo ad ſuam ſubſtantiam, & in ſe indiget virtute largiente ſibi permanentiã æternã, quẽadmodum largitur ſibi motum æternum. & inquit, ꝙ idem eſt iudi-

Impugnatio. K

L cium apud intellm circũſcribentem ipſum orbem ab intelligentia, ſicut erat de motu. & inquit ſe declaraſſe hoc propter amorem. quia quidam errauerunt de mente Ariſt. tenentes cœlum non hr̃e niſi cauſam mouentem tñ, & eſt opinio, quã iſti tenẽt, quia volunt cœlum ab intelligentia dependere, vt à cauſa efficiente quo ad motum, & quoad diſpõnes proprias ordinatas ad motũ, nõ autem quo ad ſui ſubſtantiam. quia vt ſic dependet ab ipſa, vt à fine tantum. Et ideo dicimus nos aliter gloſſantes authoritatem Cõm. in. 4. cœli, & mundi. com. 1. ꝙ agens eſt duplex verum, & ſm ſimilitudinem, agens verum eſt, quod efficit actum extrahendo illud de potentia ad actum, quia iſta eſt nã, & proprietas veri agentis. Vnde. 12. meta. cõ. 18. ſi non eſſet potentia non eſſet agẽs, & quia actio vera fundatur in motu, & tale agens eſt illud quod tempore præcedit actum, vt dicit Cõm. in. 2. cap. de ſubſtantia orbis, & hoc agit cũ tranſmutatione, & in tempore, & nouitate. & iſta actio reperitur in his actis, quæ

Expõ propria verborũ Auer.

M

A quæ ſunt in ſphæra actiuorum, & paſſiuorum, quorum natura eſt, vt taliter acquirant eſſe per motum verum & tranſmutationem veram. Aliud eſt agẽs metaphoricum quod agit per motum æquiuoce dictum, ſicut eſt ſcĩa, & cognitio intellectualis. nam vt inquit Auer. 8. phy. com. 40. in abſtractis a materia eſt motus æquiuoce dictus pro quanto idẽ põt eſſe mouens, & motum. i. intelligẽs, & intellectum. & iſto modo entia æterna habent cauſam agentem, & efficientem illa ab æterno, quia natura

B eorum non eſt apta nata participare eſſe a primo principio mediante motu vero qui diffinitur in phyſicis, vbi dr̃ ꝙ motus eſt actus entis in potẽtia inquantũ in potẽtia. Nec p actionẽ verã q̃ fundat᷑ in vero motu, & quæ fit merito cõtrarietatis, vt dr̃ in. 1. de generat. & corrup. tex. cõ. 50. ſed deriuantur in eſſe per motum æquiuocum, quia intellectio, & ſcientia dei eſt cauſa illorum, & quia non acquirunt eſſe per extractionem de potentia ad actum, ſic non dicuntur habere agens verum. videlicet quod efficit illo modo. videlicet per verũ mo

C tum, & ſic dicuntur habere cauſam conſeruantem. cauſa autem conſeruans reducitur ad cauſam efficiẽtem, vt patet ex. 2. phy. & hoc eſt quod dixit Com. in. 7. meta. in cõ. 31. quod mouit Ariſt. in ponendum mouens ſeparatum a materia in factione virtutum intelligentium, quia virtutes intellectuales apud ipſum ſunt non mixtæ cum materia. vnde neceſſe eſt, vt illud quod eſt nõ mixtũ cum materia gñetur quoquo modo a nõ mixto cum materia, ſimpliciter, quẽ admodum eſt neceſſe, vt omne mixtum cũ materia generetur a mixto cum materia. non. n. loquitur ſolũ

D de intellectu agente reſpectu ſpecierum intelligibiliũ, vt gloſſat Greg. ſed loquitur vlr̃ de oĩbus virtutibus intelligentibus quæ ſunt cauſatæ, vt bene patet cõſiderãti. Pro quo aĩaduerte qd̃ vt ſcri. Ariſt 1. cęli & mũdi tex. cõ. 100. A primo principio cõicatum eſt eſſe, & viuere omnibus, his quidem clarius, his vero obſcurius. Deus. n. eſt cauſa entitatis, & veritatis oĩum entiũ. vt ſcri. Cõ. in 2. met. cõ. 4. Et ideo omnia emanãt ſm modum cõuenientem propriæ naturæ. ea igr̃ quoꝝ natura eſt participare eſſe, & viuere mediante motu per mo-

E tũ, & tranſmutationẽ fiunt, & talia ſunt quoꝝ eſſe, & fieri præſupponit materiã, & agẽs, & tp̃s, ſicut ſunt oĩa q̃ in hoc mũdo inferiori ſunt, cuius natura tota in gñone, & corrup. perſeuerat, vt dicit Ariſt. in 4 met. & talia dñr vere acta, & facta, & dñr hr̃e verum agens, quia exeunt de potẽtia ad actum, & fiunt in tp̃e, & agens in talibus tp̃e præcedit actum. Sunt iterum alia entia quorum natura non eſt acquirere eſſe a primo principio per extractionẽ de potẽtia ad actũ, nec fieri in tẽpore, & ex aliquo præ-

F ſuppoſito ſubiecto, & talia ab æterno acquirũt eſſe a primo principio, & ab æterno cõſeruantur. Vnde per vitam meã multũ deridenda eſt ſententia iſtorum in hoc ſectantiũ viã Henrici de Gandauo, & ponentium æterna non hr̃e cãm penitus efficientẽ, quia tũc aut ex aliquo fierent, aut nihilo. & ita vel haberẽt materiã, vel dare᷑ creatio. Nulla prorſus eſt iſta inſtantia, propterea quia fieri ex aliquo, vel ex nihilo ſunt diuidẽtia verũ, & falſum in rebus quæ fiunt a natura, q̃ eſt principiũ motus, & quietis:

Solũ tõnis ponẽtium æterna nõ hr̃e efficiens.

G tis: vnde principium naturaliũ erat illud, vt patet. 1. phyſ. vbi dicit. Oẽs, qui de nã loquuti ſunt in hoc conuenerũt, ꝙ ex nihilo nihil fit, ſed in rebus æternis non eſt ibi fieri ex aliquo, nec ex nihilo, quia natura taliũ eſt, vt ab alio ab ęterno acquirant eſſe, & permanentiam ęternam, & per hoc fundamentum, & veram reſpõſionem in via Peripateticorum patet ſolutio ad rationes Gregorij, & Io. de Bacco. impugnãtes iſtum modum, ſeu iſtam diſtinctionem de duplici modo producendi. nam inquit Ioan. Bacco. in. 2. ſent. diſtin. 1. q. 1.

H art. 2. in dicto. 2. probatur, ꝙ cœlum non habet cauſam efficiẽtem. in. 8. n. phy. hẽt Philoſophus pro impoſ'i, ꝙ aliquid fiat per cãm efficientẽ niſi per mutationẽ, ſed cœlum non põt fieri per mutationẽ, ergo habet pro impoſſibili, ꝙ cęlũ ab efficiente fiat. Maior probatur, qa arguit, ꝙ ſi motus fit quod fiat per mutationẽ præcedentem ipſum. & idem dicit, ꝙ ſi mobile fiat quod fit p mutationem ꝓcedentẽ ipſum. ſed ſi poneret aliũ modũ efficiendi ipſum, q̃ permutationem argueret ex inſufficienti, ergo &c. Minor eſt ibidẽ in tex. & re-

I putat impoſſibile, ꝙ mutatio p ſe ꝓcederet primum mobile quod de facto apparet impoſ'e. Ad hoc ne amittatur tꝑs dicimus nos, ꝙ Ariſt. ibi in principio 8. phy. ꝓponit ĩ tex. cõ. 1. Vtrum aũt factus ſit aliqñ motus cũ non eſſet prius, & corrũpitur iterum ſic, ꝙ moueri nihil ſit, aut neq; fact', neq; corrũpitur, ſed erat ſp, & ſemp erit hoc ĩmortale &c. Vbi qõ illa ſm Auer. eſt de motu cœli. Dico igitur, ꝙ ratio Ariſt. non peccat per fallaciam ꝯñtis arguendo ab inſufficienti. nam in factus de nouo, hoc eſt verũ, ꝙ omne quod fit, fit per motum,

Sol. primę rõnis.

K aut permutationem, & ita ſi motus. cœli, & mobile vere facta eſſent, ita ꝙ inciperent eſſe poſtq̃ non fuerunt, ſequitur quod fuerunt facta per motum, vel mutationẽ, tñ tu non potes, dicere Philoſopho, ꝙ dicã cœlum eẽ factum per alium modũ productionis, qui non eſt per motũ verum, &, per verã mutationem, quia illæ non. eſt reſpectu iſtorum q̃ fiunt cũ tpe, ſed eſt eoꝝ quæ ſunt ſupra tꝑs, patet. ſancte. Sed contra iſtã reſponſionẽ replicat ipſe cõtra, illa actio qua produceretur primũ mobile ab æterno quæ non eſſet mutatio, non ꝓſuppo

Replica eiuſdem.

L nebat mãm primã pro ſubiecto, qa. 1. phy. & 8. meta. ponit Philoſophus iſtam actiõnẽ mutatiõnẽ. ſ. in qua ſupponiť materia prima pro ſubiecto, ſed actio productiua in qua nõ ſupponiť materia prima pro ſubiecto eſt creatio, ergo Philoſophus ponit creatiõnẽ, & aliquid fieri ex nihilo, cuius contrarium poſuerunt oẽs Philoſophi. Philoſophus. n. in primo phy. & Cõm. com. 71. diſſentiũt ab opinione chriſtianorum in hoc. &. 12. meta. & com. 44. Ab agente nihil ꝓuenit niſi extrahere id quod

M eſt in potentia ad actũ. Dicimus nos negando conſequentiam, & conſequens. nam vt ſcribit Cõm. in diſp. 3. in ſolutione. 18. dub. in lib. deſtructionum. Modus generationis ſenſibilium eſt, vt fiant à re, ex re, & pro re, quia talia ſunt compoſita, & hñt omnes cauſas, tñ productio rerum ęternarum non requirit ſubiectũ, & ideo non ſequitur, ꝙ detur creatio, nam creatio eẽt apud Philoſophos quando aliquid ex natura ſui factibile de nouo requirens materiam fieret nulla præſuppoſita materia.

Solutio.

Aeterna

A Aeterna autẽ bene in participando eſſe habent aliud a quo ſunt.non autem vt ſint requirunt ſubiectũ, quia non ſunt de conditione iſtorũ, quia alio modo ſunt diſpoſita in eſſe,& in modo eſſendi illa,& alio modo iſta. vnde Cõ.inquit in 2.cœli,& mundi. cõ.63. In corporibus cœleſtibus illud quod eſt nobilius habet pauciores actiones,ſed in corporibus inferioribus quod habet pauciores actiones eſt imperfectius, ſicut elementa, & quod habet plures actiones eſt pfectius, ſicut homo. Similiter finis minori actione attingitur,& hoc eſt
B verum in cœleſtibus,q̃ etiam in terrenis, ſed ex oppoſitis cauſis hoc contingit, quia in ſuperioribus hoc euenit propter nobilitatem ſui, & ſui finis, ſed in iſtis caducis hoc prouenit ex oppoſitis cauſis.ſ. propter vilitatẽ ſui,& ſui finis.ita ſcribit Auer. in. 2. cęli.in cõ.66. Similiter entia neceſſaria primaria intentione ſunt per ſe,& ſecundaria intentione ſunt propter alia,ſed entia inferiora ſunt oppoſito modo, ſicut ſcribit Cõ. in 2.
Secta 16. cęli in com.17.& 21. Arguit iterum præfatus doctor ad idem ſic. Itẽ qua ratione Philoſophus ponit aliquid a
C deo ab æterno ſine mutatione produci poteſt, & in tempore ſine mutatiõe produci, ergo ſi Philoſophus in demonſtratione ſua pręſupponit quod potuit ab ęterno efficiẽter fuiſſe productum ſine mutatione,& nõ in tempore,ergo præſupponit falſũ, & petit principium. Approbatio aſſumpti, quia certum eſt ꝙ ex parte Dei impoſſibilitas nõ poteſt aſſignari niſi ex parte factibilis, quia cęlum ſm omnẽ opinionem ſibi derelictũ eſt non ens,& ita ſiue producebatur ab æterno, ſiue in tempore ſuũ non eſſe, vel ſuum nihil ordine naturæ præceſſit ſuũ eſſe,ſed per te, cum ab æterno ponitur productũ poſt ſuũ nihil ponitur ex hoc ꝑduci ſine mutatione,quia.ſ. mutatio pręſupponit ſaltem aliquid eſſe productibile, ergo eadem rõne cũ ſibi nõ repugnat in tẽpore produci in eſſe poſt ſuũ nihil,ſicut nec ab æterno,& hoc dico a Deo agente ꝙ ſtatim patet ſm Chriſtianos, ſequitur ergo quod ſicut ab æterno potuit efficienter produci ſine mutatiõe,& hoc a Deo ita in tpe. D
Dicimus nos ꝙ ſermo iſtius viri eſt imaginarius, & mirum eſt q̃ůo iſta audet dicere in via Philoſophi, & Auer.cuius doctrinã profitetur.Scribit nanq; Cõ.in 1.cœli,& mundi in cõ.106.Quod innatum eſt inueniri in tpe non inuenitur ſine tempore, & quod non innatũ eſt inueniri in tpe,nõ hẽt prius, & poſterius niſi ſm eſſe tñ,& in 8.phy.cõ 15. late diſputat in principiis Peripateticis fundãdo ſuas rõnes,ꝙ a voluntate antiqua non põt aliquis effectus nouus ĩmediate prouenire.& ideo neganda eſt ꝯñtia iſtius viri in qua dicit,ꝙ ſi cęlũ alio mõ efficiẽter producit̃ ab æterno, ergo eodem mõ põt produci in tpe.nã cęli nã ſm philoſophum non apta eſt emanare illo mõ quo emanant a primo principio res tẽporales, & quia hoc nõ potuerunt iſti intelligere declaremus eis hoc ex mente Auerro. Res vt diximus ſunt in duplici dñia, tẽporales,& æternæ, res tẽporales producuntur a primo principio mediãte motu cęli,& cauſis ſecũdis, & ſua productio eſt per verũ agẽs,quod in agendo pẽdet a mã cũ actio eius non ſit niſi ut formæ,quæ ſunt ĩ potentia materiæ deducant̃ ad actũ,ſicut dicit Cõ 8.ph.cõ.4 &. 12. met.

Solutio. E
F
Res ſunt duobus modis.

G meta.com.44.& talia in tempore ꝑducuntur,& vnum actum conſequitur vnam actionem vnius agentis, quia. 12.meta.tex.com.27. Singularium aliud tua materia,& ſpecies, & mouẽs,& mea,vniuerſali autem ratione eadem. Sed res æternæ nõ habent agens iſto modo,ſed ibi eſt cã, & cauſatum,ſecundum ꝙ intellectũ eſt cauſa intelligentis,ſicut autem vnũ intelligibile poteſt mouere plures intelligentes,ſic primum intelligibilium,quod eſt Dei eſſentia, & ſcientia eſt cauſa plurium intelligẽtium immediate ſm. ꝙ diuerſimo-
H de aptum natum eſt tale ab ipſis intelligentiis participari ſm latitudinẽ quandam,quia non omnes participant illius perfectionem æqualiter, & vno modo.& hoc voluit Comm. 12 meta.com.44.dum dixit contra Auic.qui ponebat ibi productionẽ omnium non eſſe immediate a prima intelligentia,ſed erat conſequutio.inquit enim ꝙ ille ſermo ẽ imaginabilis. non enim eſt illic prouentus,neque conſequutio, neq; actio. ita quod dicamus,ꝙ vna actio conſequitur vnum agentem. tantũ enim eſt illic cauſa,& cauſatum, ſecũdum
I quod dicimus,ꝙ intellectum eſt cã intelligentis, vult igitur,ꝙ non cauſentur per actionem, & per cõſequutionem,& prouentum, quia vt habet ipſe in eodem commento parũ infra. Mos autem qui eſt inter modernos in dicendo, ꝙ a tali motore prouenit talis motor,aut conſequit, aut præcedit,aut talia verba, non vere intelligũtur de iſtis principiis abſtractis. omnia enim iſta ſunt diſpoſitiones agẽtium ſuperficietenus nõ vere, ab agente enim nihil prouenit vt diximus niſi extrahere illud, qđ eſt in potentia ad actum, ſed illic
K non eſt potentia. vnde. neq; agens. tantum enim eſt illic intellectus, & intellectum,& perficiens, & perfectum,&c. Vbi vult ꝙ in intelligẽtiis non eſt actio, ſed bene eſt cauſa, & cauſatum, vnde cauſantur ab ipſo primo intelligibili ab æterno alij cauſati intellectus,& perficiuntur ꝑ illud ſm diuerſos gradus in perfectione,& in tali cauſatione non incõuenit, vt inquit, vt illud quod eſt per ſe intelligentia, & intellectus ſit cauſa plurium entium ſm ꝙ intelliguntur ex eo multi modi. illud igit̃ quod intelligit motor corporis cœ-
L li de primo motore, & eſt cauſa in anima cœli, aliud eſt ab eo, quod intelligit ex eo motor Saturni. Et ſilr de vnoquoq; eorum, quod non eſt intelligendum, ꝙ iſta alietas ſit ex parte primi intelligibilis, ꝙ ab omnibus intelligẽtiis intelligitur, quia tale eſt in fine vnitatis, ſimplicitatis, & nobilitatis, vt dicit Com. 12. meta.commen. 37. formaliter loquendo. Nec eſt intelligendum, vt expoſuit iſte doctor, & ſequaces eius ꝙ Deus inquantum intelligit ſuam eſſentiam ſub ratione quã eſt diuerſi-
M mode imitabilis ab intelligentiis in ratione finis, per uiam reſultationis conſequitur eſſe aliarum intelligentiarum, non quod Dei intellectio directe ſit cauſa effectiua ipſarũ. Hoc quidem ſtare nõ poteſt, vt in ſequenti theoremate ſtatim dicã, quia tũc ſcientia Dei eſſet relatiua. & pateret Comm. conſimiles inſtantias, quas adduxi ipſe contra Themiſtium. 12 meta. commen. 51. ſed ſolum hoc debet intelligi ex parte intelligentiarum diuerſimode participantiũ perfectionem primi per cauſationẽ iſtam

A iſtam, quæ fit per intelligere, & non per actionem. hoc eſt dictu, q illud quod intelligit motor Saturni. i. q ab intellectione primi accipit, eſt aliud ab illo, qd intellig: motor Martis, & Mercurij, quia emanat a ſcientia, vel tanquam a cauſa effectrice in multa diuerſitate quo ad perfectionem. Et ita vides pater reuerende differentiam inter actum, quod fit ab agente, & inter cauſatum, quod cauſatur ab intelligibili, quia actum præſupponit agens prius tempore acto, ſed cauſatum illo modo præſupponit cauſam, quæ eſt prior natura, quia ſi prima cauſa non eſſet nulla intelligentia eſſet. Similiter actum quod fit actione ab agente fit cum prouentu, & extractione de potentia ad actum, quia actio agentis pēdet a materia, & ita ibi eſt conſequutio, q vnum actum eſt ab vno agente propinquo, ſed cauſatum ab intelligibili non fit cū prouentu, & conſequutione, quia in tali cauſatione ab vno poſſunt immediate cauſari plura cauſata ſecundum diuerſos modos participantia perfectionem vniuſmet cauſæ cauſantis, quia vnum imaginatum poteſt mouere plures imaginationes.

Dfia inter actum, ab agente & cauſatum ab intelligibili.

B

C

Similiter eſt alia differentia, quia agens, ad hoc, vt agat actum præſupponit materiam, ſed cauſa prima in cauſando intelligentias abſtractas neceſſariaq; entia non præſupponit materiam, quia iſte eſt diuerſus modus cauſandi, immo ſua ſcientia eſt cauſa immediate cauſans illa tanq̃ efficiens. Sed quid fuit cauſa erroris iſtorum, ſi ita licet loqui de tantis viris? fuit meo iudicio, quia crediderunt omne cauſatum, eodē modo debere cāri, ſed eſt error purus, quia ratio cauſæ, & cauſati, ſunt in plus, quàm rō agentis, & acti. vnde decepit iſtos viros locus conſequentis, quia videntes, quod non habent cauſam agentem, crediderunt, quod non habeant cauſam efficientem, & quod ſi in eis non eſt actum, ergo in eis non eſt aliquid effectiuè cauſatum. Aliud argumētum iſtius viri eſt hoc. Item ſi Philoſophi poſuiſſent, q intelligentiæ, vel quodcunq; aliquod ſempiternum potuiſſet fuiſſe ab æterno efficienter ſine mutatione, tunc argumentum quod facit Com. 12 meta. com. 44. nihil valeret, ergo philoſophi hoc non poſuerunt. Probo q nihil valet. Auic. ponit, vt recitat Com. ſupra eodem cō men. 44. q primus motor producit animam primi cœli, & motorem orbis conſequentis. contra arguit Cō. infra, q hæc non proueniūt ab agēte, quia ab agente nihil prouenit, niſi extrahere illud, quod eſt in potentia ad actum, ſed in his non eſt potētia, ergo nec agens. Ecce Cō. arguit cōtra Auic. q ſi talia æterna fuiſſent producta, quod fuiſſent extracta de potentia ad actum, quod eſt acquirere eſſe per mutationem. ſed planū eſt, q illud argumentum Com. non valeret ſi talia æterna potuiſſent eē producta efficienter ab ęterno, ſine mutatione, ergo philoſophus nullā efficientiam poſuit ſine mutatione, etiam ab æterno. Dicimus nos, q ad opinionem Auic. ſm modū ſuæ poſitionis in quo declarabat, q intelligentiæ non poſſunt immediate produci ab vno, quia ab uno inquātum vnum immediate non prouenit niſi vnum ęſt, & propter hoc conatus eſt dicere, q vna tantum vnū producit, & ſic cōſequenter dici pro ductio-

Cā erroris iſtorum.

D

Alia ratio eiuſdem.

E

F

ſolutio.

G ctionem intelligentiarum eſſe per conſequutionem,& prouentum,ſequitur quod Aui.imaginabatur, ꝙ eodem modo eſſet cauſatio in intelligentiis,ſicut eſt in iſtis rebus corporalibus agentibus ſuperficieten⁹, idest per contactum. nam in talibus in quibus eſt vera actio,& motus atque contactus,eſt vera illa propoſitio,quæ erat fundamentum imaginariæ poſitionis ſuę,valet ꝙ ab vno inqnantum vnum,nō prouenit immediate niſi vnum. ſed Auer. dicit ꝙ intelligentiæ per actionem non
H producuntur,ſed cauſantur ſm ꝙ intelligibile eſt cauſa intelligentis, & quia vnum intelligibile immediate poteſt mouere plures intelligentes, ſic prima intelligentia, quæ eſt primum intelligibilium cauſat ab æterno multos intellectus intelligentes immediate, quia in tali modo cauſandi plura poſſunt immediate cauſari ab vno,& ideo dixit, ꝙ ſolum ibi eſt cā, & cātum ſm ꝙ intellectū eſt cauſa intelligentis, & ideo immediate infert. Et cum ita ſit, non eſt impoſſibile,vt illud quod eſt per ſe intelligentia, & intellectus ſit cauſa plurium entium ſm, ꝙ ex eo intelliguntur multi modi. licet igr̄ Auic.
I in ſua poſitione non dixerit formaliter intelligentias produci per verā actionem,per quām aliquid extrahit,vt de potentia ad actum, tamen ex modo ſuæ declarationis cōcomitanter dixit hoc, quia aſſimilat illū modum modo iſtorum,& ideo dixit bene Com. ꝙ ille ſermo eſt imaginabilis,quia in loquendo de cauſatione abſtractorū imitatus eſt imaginationem,quæ eſt in iſtis ſenſibilibus. Aliud argumentum eius eſt iſtud,cum Philoſophus.8.phy. acce- Alia ratio eiuſdem.

pit ſi mobile eſt factum,ergo p mutationem præcedentem, aut ipſe vidit modum efficientiæ ſine mutatione,& ab æterno,aut non. Si non vidit,ergo nū poſuit,cuius contrariū tu dicis. Si vidit,ergo petit principiū quia apparenter ſaltem potuit ſibi reſponſum fuiſſe,qđ non ſequit̃ cōſequentia ſua,immo ſicut ab æterno potuit fuiſſe ſine mutatione aliquis effectus,quāuis de ſe nihil erat eadem ratione,& in tempore, & ſine mutatione,ergo cum non reprobauit iſtam reſponſionem ſatis apparentem,petiit,vel ſaltem non valuit demonſtratio ſua. Ad hoc dicimus nos ꝙ philoſophus bene vidit alium modum efficientiæ, ſed non oportuit illum in propoſita conſequentia manifeſtare, quia ſi mobile eſſet de numero factibilium,tunc eſſet de numero eorum,quæ ſunt generabilia,talia autem ſunt illa, quæ apta nata ſunt fieri in tempore, & ꝙ ſunt hmōi ſunt longe diuerſa ab illis,quæ ſunt apta nata cauſari ſine tē pore,quia vt dixit Auerr.in.1 cœli. com.106. Quod aptum natum eſt inueniri ī tempore, nō inuenitur ſine tpe,& quod non eſt aptum natū inueniri in tpe,non habet prius, & poſterius,niſi ſm eſſe. Et ita imaginarius eſt ſermo iſtorū, qualis erat ſermo Auic.quia iſti imaginantur, ꝙ omne cātum vno, & eodem mō cāri habet a ſua cā,quod tñ eſt falsū. nam longe diuerſus eſt modus, quo cauſantur æterna a modo quo cauſantur,ea quæ de nouo fiunt. & iō non petit Ariſt. in ſua rōne. natura namq; inferiorum eſt multum diuerſa a natura ſuperiorum, tam ex parte materię,quām ex parte formę tam ex parte agētis,quām ēt ex parte fi- K L Solutio. M

A te finis, ſicut late proſequitur Auerr. in libro de ſubſtantia orbis, & ideo nulli mirum videatur, ſi eſt aliud genus cauſalitatis in illis, & in iſtis.

ADDI. Hoc etiã ſentit Homerus in quinto Iliados vbi introducit Apollinẽ alloquentem Diomedem, qui Venerem deam in bello percuſſit, auſus mortalis immortali congredi.

Φάζεο τοδείδη καὶ χάζεο, μὰδέ
θεοῖσιν
ἶσ᾽ ἔθελε φρονέειν, ἐπεὶ ου ποτε φῦ
λον ὁμοῖον
ἀθανάτον τεθεῶν χαμαὶ ἐρχομέ
νων τ᾽ ἀνθρώπων

B

Alia ratio eiuſdem. Aliud argumentum eiuſdẽ doctoris eſt iſtud. Si Philoſophus vidit, & poſuit talem factionem ergo probando primam cauſam ex effectibus non ſolum potuit ipſam probare ex motu ſed ex tali efficientia ſine motu, quia ſicut ex naturalibus ſuis potuit Philoſophus conuincere effectum dupliciter cauſatũ, ita ex naturalibus potuit dupliciter cõuinciſſe cauſam primam, ſed hoc non, immo ex ſolo motu conuincit primam cauſam ſicut patet. 8. phyſi. & 12. met. ergo, &c.

Solutio. Ad hoc dicimus

C nos, ꝙ iſtud eſt difficilius inter oĩa argumenta iſtius viri, vt mihi datur cernere, tamen in via Auer. iſto mõ reſpõderẽ, ꝙ naturalis ſolus via motus poteſt demõſtrare primam cauſam eſſe abſtractam a magnitudine, & eſt via qua proceſſit in 8. phyſi. & eadem via proceſſit in 12. meta. tex. com. 41. tamen vtrum talis ſubſtantia abſtracta, a magnitudine ſit intelligentia, hoc aſſumitur etiã a naturali ex. 3. de anima. & ibi etiã oſtẽditur quomodo intelligibile ſe hẽt reſpectu intelligentis, & ſimiliter ꝙ in intelligentiis ſit multitudo accipit diuinus ex illo loco propter naturam intellectus poſſibilis inuentam in eis. Et ne videamus iſta ſomniãdo dicere, adduco auctoritatẽ Auer. in. 1. de anima com. 2. vbi ponit tres vtilitates ſcientiæ libri de anima: Quarum vna conſiſtit in hoc. ꝙ illa ſcientia tribuit diuerſis ſcientiis multa principia, inquit. n. Secundus eſt quia dat pluribus ſciẽtiis plura principia, vt ſcientiæ morali. ſ. regendi ciuitates, & diuinæ. Moralis. n. ſuſcipit ab hac ſcientia vltimum finem hoĩs in eo quod eſt homo, & ſcientiã ſuæ ſubſtantiæ quæ ſit: Diuinus autem

E ſuſcipit ab ea ſubſtantiã ſubiecti ſui. hic. n. declarabitur quoniam formę abſtractæ ſunt intelligentes, & alia multa de cognitione diſpoſitionum conſequentium intelligentiã in eo quod intelligentia eſt, & intellectus. Et in. 3. de anima in com. 5. in ſolutione. 3. q. inquit. & niſi eſſet hoc genus entium, ꝙ ſciuimus in ſcientia de aĩa nõ poſſemus intelligere multitudinem in rebus abſtractis, quemadmodum niſi ſciuerimus hic naturam intellectus non poſſemus intelligere, quod virtutes mouentes abſtractæ debẽt eſſe intelſus. Et hoc la-

F tuit multos modernos adeo ꝙ negauerunt illud quod dicit Ariſt. in tra. ſui libri ꝙ neceſſe eſt, vt formæ abſtractæ mouentes corpora cœleſtia ſint ſm numerum corporum cœleſtium, & ideo ſcire de aĩa eſt neceſſarium in ſciẽdo primã philoſophiã. Et infra cõ, 14, inquit vnde non eſt opinandũ, ꝙ prima materia eſt cauſa receptionis ſimpliciter, ſed cauſe receptionis tranſmutabilis, & eſt receptio hujus ſingularis, cauſa autem receptionis ſimpliciter eſt iſta

G natura,& ex hoc modo fuit poſſibile,ꝙ corpora cœleſtia reciperent formas abſtractas, & intelligerēt eas,& fuit poſſibile, vt intelligentiæ abſtractæ perficerentur per ſe adinuicem, & ſi non, non eſſet illic recipiens, & receptum,vnde videmus,quòd illud quod eſt liberatum ab hac natura eſt primum intelligens, & ponendo iſtam naturam diſſoluetur quæſtio dicens . quomodo intelligitur multitudo,& quomodo intelliguntur multæ ex formis abſtractis,& intellectus idem eſt in eis cum intellecto.

Confirmatio eiuſdem.

H Ex omnibus igitur his auctoritatibus colligitur, ꝙ quādo Auer. dixit. ꝙ via motus ſolum poteſt demonſtrari primum principium eſſe verum , eſt quantum ad hoc, quod ſit abſtractum a magnitudine, tamen ꝙ tale ſit intelligens, & quod intelligibile ſit cauſa intelligentis, & multitudo, & modus omnium iſtorum ſumuntur ex libro de anima.

Et per hoc patet ad auctoritatem adductam per iſtum doctorem ex primo phyſic. cōmē. vltimo quæ vt inquit. non recipit gloſſam vbi dicit, ꝙ primum principium eſſe, vel aliquid ſeparatum non poteſt probari

I in philoſophia naturali niſi via motus, & tranſmutationis, & dicit Auicen. peccaſſe peccato manifeſto qui poſuit primum Philoſophum.i. metaphyſi. probare primum principium eſſe. Et confirmatur , nam ſi Ariſto. vidiſſet efficientiam talem, ſiue ab æterno,ſiue in tempore cum in metaphyſic. conſiderat de cauſis æternis,& de his quæ agunt ſine motu ſi quæ talia ſūt,ergo in met. in.5. lib. vbi diſtinguit genera cauſarum debuit feciſſe mētionem de iſto, ſaltem in genere, ſcilicet quod diffinitio cauſæ agentis ſibi poterit conue- K niſſe,conſequens eſt falſum . vbique enim dicit de efficiēte quod eſt principium vnde motus, ſed iſta diffinitio non poteſt conuenire agenti ſine motu. Confirmatur, & eſt contra quandam reſponſionem. Philoſophus naturalis conſiderat de fine acquiſito per actionem , vt eſt ſanitas, metaph.autem conſiderat de fine qui præexiſtit actui,& ideo 12. meta. diſtinguit talem finē perſcrutandum qualiter, &c. & Commen. 12.metaphy.com.37. diſtinguit duplicem iſtum finem.ergo eadem ratione cum Philoſophus naturalis cō- L ſiderat de agente per motum, metaphyſicus agens ſine motu diſtincte conſiderat, cuius oppoſitum eſt verum , ſemper enim vocat per totum principium,vnde motus,& 5. meta. vocat principium tranſmutandi.

Solutio.

Dicimus nos ad iſtas confirmationes, ꝙ motus eſt duplex, verus & æquiuocus.i.ſecundum ſimilitudinem , tūc efficiens in ſui generali ratione,vt dicitur quod eſt principium vnde motus,intelligitur ſiue ſit principiū motus veri, ſicut eſt motor naturalis,ſiue ſit motor per intelligere, vn̄. 12. meta.com. 36. dicitur ꝙ intelligen- M tiæ de potentiis animæ non habent niſi intellectum,& virtutem deſideratiuam per quæ mouent in loco, & hoc eſt conceſſum ab omnibus Philoſophis ꝙ omne agens, aut eſt agēs per naturam , aut per intelligere, & mirum eſt, de iſtis viris illuſtribus. quomodo auferunt efficientiam a primo intellectu , cum tamen ille ſit maxime actiuus, ſcientia .n. Dei eſt cauſa omnium entium, & ſi Ariſto. in 7. meta. dicit. Formam domus in materia fieri a ſpecie domus ſine materia

A teria exiſtente, vt quid igitur imaginari nõ potuerũt primam formam eſſe omnium entium effectricẽ, non video. Ad vltimum reſpondetur ꝙ diuinus eſt artifex communis,& indifferenter conſiderat vtrunq; efficiens per motũ,& ſine motu,ſed differenter,quia efficiens per motũ verum conſiderat ſub rationibus tranſcendentibus, quia cõſiderat omnia vt contingit tamen illud quod efficit ſine motu vero, & efficit per intelligere, & velle de tali quiditatiue, & in propria forma conſiderat nedum ſub rõnibus tranſcendentibus quia
B tale eſt intelligentia, & de intelligentiis quiditatiue conſiderat diuinus,licet multas diſpoſitiones, & de intelligentiis ſumat diuinus a naturali, ſicut ſupra deduximus in via Auerr'. Et ex iſtis ſolutionibus apparet etiã ſolutio ad omnes rationes,& auctoritates Greg. de Arim. quæ ad idem tendunt ſicut cuilibet facile innoteſcere poteſt, omnes.n.fundãtur ſup illo præſuppoſito, quod ſi vnus, & idem modus quo cauſantur a primo principio temporalia, & æterna, ſi æterna cauſarentur, & hoc eſt fundamentũ quod eſt debilius quã
C ſit tela araneæ, quia eſt longe diuerſum genus entium hoc & illud. Redeamus igitur ad locum noſtrum, vnde diuertimus,& declaremus quo modo ex intellectu, & intelligili fit magis vnum q̃ ex materia, & foꝛa,& dicamus quod res eſt clara,& aperta ex verbis ſequentibus in illa auctoritate, quia inqt. quod enim fit ex eis non eſt aliud ſicut in compoſitis ex materia & forma, ly enim, vt clarũ eſt, eſt redditio cauſæ, vnde vt alias demonſtraui,ſententia Auer. fuit ꝙ ſubſtantia compoſita ſit tertia,quæ-

Cõcluſio theorematis.

dam entitas diſtincta a partibus, etiã D ſimul iũctis, quicquid alij imponãt ſibi, ideo igitur ex intellectu,& intelligibili fit maxime vnum, quia intellectus põt fieri intelligibile, nam qñ intellectus intelligit ſeipsũ, patet quo modo intellectus ſit intellectum, nõ ſic eſt ĩ cõpoſitis ex materia & foꝛa, quia nunquam materia fiet forma, nec forma materia, ſed ex materia & forma, fit ſuƀa cõpoſita, q̃ eſt aliud ab eis uel diuiſim, quia non eſt materia. nec eſt forma, vt tenet via cõis de mẽte Auer. vel etiam coniũctim, vt ego teneo, & pro hoc habemus claram Auer. auctoritatẽ in 12, com. E 39. vbi inquit, intellectus.n inquantum intelligit intellectũ dicitur intellectus, & inquãtum intelligit per ſe dicitur, ꝙ intellectum per ſe eſt ipſe intellectus econtrario illi, ꝙ intelligit, per aliud, & inquantum quidẽ intellectus eſt', illud quod intelligiť, diciť ꝙ intellectus eſt res intellecta.

PROPOSITIO LXXXIII.

Primus intellectus ſolum ſeipſum intelligit.

Peripatetici omnes conuenerunt F in præſenti Theoremate, nam Ariſto. de compoſito iſtam quæſtionem examinat in. 12. primæ philoſophiæ tex. commen. 51. verumtamen ſunt diſcordes circa modum quo intellectus diuinus ſolum ſeipſum intelligens, nihil tamen dicitur ignorare. Animaduerte igitur quòd Ariſto. & Commentator vbi ſupra, tres cõcluſiones de intellectione Dei proponunt per ordinem. Prima concluſio eſt iſta. Deus eſt ſubſtantia intellectualis ſemper actu intelligens. Aut ſic deducitur,

V ij nam

G nam Deus eſt ens nobiliſſimum o-
mnium,hoc autem non eſſet,ſi non
eſſet intelligens,aut non eſſet ſem-
per actu intelligens , vnde ait . ſi
non intelligat, quid vtique erit inſi
gne uenerabile,ſed habet queadmo
dum,ut ſit dormiēs.ubi Auer.in cō.
inquit neceſſe eſt,ſi eſt intelligēs, vt
ſemper ſit ſm alterum iſtorum duo
rum modorum,aut ſecundū diſpoſi
tionē,in qua non vtitur ſciens ſcien
tia,aut in qua vtitur. Si igitur fuerit
in diſpoſitione, in qua ſciens non vti
tur ſcientia ſua eſt,quaſi dormiēs, &
non erit in eo diſpoſitio nobilis, &
H hoc eſt inconueniens. Secunda con-
cluſio eſt iſta, ſua ſubſtantia eſt ſua
intellectio,quæ ſic oſtēditur per Phi
loſophum,nam ſi ipſe non ſit ſua in-
telligentia.i.ſua intellectio, ſed potē
tia,tunc igitur non erit optima ſub-
ſtantia,per intelligere.n.ei honora-
bile ineſt,quaſi dicat.cum Deus non
ſit in optima diſpoſitione niſi p in-
intelligentiam, ſi ſua ſubſtantia non
ſit ſua intelligentia, tunc igitur ipſe,
ex ſe non erit optima ſubſtantia, &
perfectiſſima, ſed perficitur p aliud,
ſcilicet per ipſam intellectionem , &
hoc eſt inconueniens. Tertia conclu
I ſio eſt, De⁹ nihil aliud a ſe intelligit,
q̄ uariis rationibus ab ipſo, & a Cō.
ibi deducitur. Tum quia ſi intellige-
ret aliud a ſe, tunc ſua ſubſtantia nō
eſſet ſua intellectio,ſed erit potentia
per quam ſit intelligens aut intelle-
ctio. Tum etiam quia erit aliquid
nobilius eo quod eſt falſum. proba-
tio ſequelę,nam intellectum eſt per-
fectio intelligentis.ſ.cauſaliter, quia
cauſat in intelligente ſuam perfectio
nem,quæ eſt intellectio, omne antē
tale inquantum hmōi eſt perfectius
eo. Tum quia non eſſet ſimpliciter
independens, & nullius indigens, cō K
ſequens eſt falſum . Deduco conſe-
quentiam , quia intellectus depēdet
ab intellecto . Tum quia eſſet in eo
paſſio , quia oē quod intelligit aliud
tranſmutatur in ſua ſubſtantia, ſeu
mouetur ab alio. Tum quia nō eſſet
ens nobiliſſimum , & ex ſe optimū .
Probatur conſequenia, quia intelle
ctio rei vilis nō eſt nobilis, ſed vilis,
vnde etiam vt inquit. Melius etiā eſt
apud nos quædam negligere, q̄ intel
ligere,& non videre q̄ videre. Addu
citur etiam per Com. alia ratio. nam
ſi Deus intelligeret alia a ſe, aut hoc
eſſet ſcientia in vniuerſali, aut ſcien- L
tia in particulari. Non in vniuerſali,
q̄a ſcire in vniuerſali eſt ſcire in po-
tentia,& eſt ſcire confuſum , & indi-
ſtinctum. Nec in particulari, quia en
tia particularia ſunt infinita, & infi-
nitum ſecundum quod infinitū eſt
ignotum . Aduerte tamen quod li-
cet Philoſophus , & ſequaces eius te-
neant iſtam concluſionem, tamen
omnes hoc fatētur quod Deus ſe ſo-
lum intelligendo dicitur omnia co-
gnoſcere,& nihil dicitur ignorare, &
in hoc ſunt uarii, & diuerſi modi di-
cendi. Themiſtius autem vt recitat The.opin.
Com. in loco prædicto dixit. ꝙ intel M
lectus diuinus intelligit oīa, ex hoc
quod intelligit ſe eſſe principiū om
nium. Com. autem impugnans di-
ctum Them. inquit, ꝙ iſta ſunt dicta
illius qui non intelligit demonſtra- Impugna.
tiones Ariſt. & hoc pro tanto dixit,
quia ex verbis Ariſt. apparet ꝙ De⁹
intelligit ſe, & nihil extrinſecum, ſed
ſecundum expoſitionem Them. ſe-
quitur ꝙ Deus intelligat alia a ſe .
Amplius, tunc intellectus, & intelle-
ctum in Deo non ſunt eadem omni
bus modis, quia ſi Deus Itelligit alia
extrin-

A extrinſeca a ſe patet, ꝙ tunc ibi intellectus, & intellectum non eſſent eadem ſimpliciter, & omnibus modis. Et ideo Auerr. aliter exponit mentem Ariſto. in illo loco. inquit enim quod primus intellectus eſt ſimplicior omnibus, & eſt vnus ſimpliciter ſine aliqua multiplicitate, neq; propter alietatem intellectus, & intellecti, neq; propter multitudinem intellectorum, multitudo enim intellectorum in eodē intellectu, ſicut eſt in intellectu in nobis conſequitur alietatem, quæ inuenitur in eo. ſ. alietatem intellectus, & intellecti in no-

Expoſitio Auer.

B bis, qm̄ cum intellectus, & intellectū fuerint adunata perfecta adunatiōe contingit, vt intellecta multo plura, quæ ſunt illius intellectus adunētur, & terminēt vnum, & ſimplex omnibus modis, quoniam ſi remanēt illa intellecta, quę ſunt in vno intellectu plura, & non adunarentur cum eſſentia intellectus, tūc eſſentia eius illud erit ab eis. Quæ verba ita interpretatus eſt Ioannes de Bacchone. in. 1. ſen. di. 39. q. 1. inquit. n. ꝙ licet opinio Themiſtii non poſſit ſtare, ſemper tñ remanet inconueniens quoddam, & eſt quod Deus ſit ignorans,

Op^o Ioã. de Bacco.

C ea quæ ſunt hic, & ideo ſubdit Com. ꝙ erant quidam dicentes, Deum ſcire omnia quæ ſunt hic ſcientia vniuerſali, non ſcientia particulari, & hanc reprobat. Non. n. poteſt eſſe vniuerſalis, quia tunc illorum ſcientia non eſſet niſi in potētia. Nec particularis, quia particularia ſunt infinita, & infinita non determinantur a ſcientia, tenet igitur Com. pro finali cōcluſione illud in quo ambæ iſtæ opiniones concordant. ſ. ꝙ Deus ſcit omnia quæ ſunt hic, ſed diſcordat ab vtraq; in modo ponendi, non. n.

cognoſcit ea ſcientia vniuerſali, & cōfuſa nec particulari, & diuiſa, nec cognoſcit ea per hoc ꝙ cognoſcit primum eſſe cauſam eorum ſubito trāſeundo a cognitione ſuipſius ad cognitionē eorum, vt quædam entia in ſeipſis, vt ponit Themiſtius, ſed ex hoc ꝙ cognoſcit ſeipſum in ſeipſo, dico ꝙ continet eſſe eorum, & ꝙ eſt cauſa eſſe eorum, & hoc eſt ꝙ dicit. & veritas eſt quod cum ſcit ſe tantū in ſe, ſcit omnia in eſſe quod eſt cauſa eorum eſſe. & nota dicit quod eſt cauſa, non dicit ſecundum quod eſt cauſa. Ad euidentiam iſtorum eſt D

intelligendum, ꝙ aliquid poteſt dici eſſe intellectum, vel ſcitum, & ſm ipſum eſſe quod habet in ſeipſo dupliciter. Vno modo ꝙ ipſum ſm proprium eſſe quod habet in ſeipſo per ſe terminet actum intelligendi ſic, ꝙ intellectus in intelligendo trauſeat ſuper ipſum tanq̄ ſuper per ſe terminum intellectionis, & tanquam ſup obiectum per ſe ſpeculatum, & per ſe intellectum, ſicut poſuit Themiſtius ꝙ cum Deus intelligit ſe, ſubito transferret ſe ad intelligendum creaturam ſecundum illud eſſe propriū quod habet in ſeipſa creatura, ita ꝙ E

actus intelligendi terminaretur ad creaturam cognitam in proprio eſſe, quod habet in ſeipſa, tanquam ad obiectum per ſe ſpeculatum, & intellectum ſiſtens, & terminans actum intelligendi diuinum. Alio modo, ꝙ ipſum ſit cognitum in quodam alio adunate, & vnitiue cum eo ſic, ꝙ illud aliud in quo adunate ipſum cognoſcitur, ſemper indefectibiliter ſit per ſe terminans actum intelligendi & per ſe ſpeculatum, & per ſe intellectum, & ꝙ intellectus ſuus nunquā ſe transfert vltra, tanquam in aliud F

G obiectum per ſe ſpeculatum, ſed qď ſolum conſequutiue intelligat illud quod adunate eſt cognitum, in eo ſecundum eſſe, proprium quod habet in ſeipſo. poſito enim quod eſſet vnus calor ſeparatus qui eſſet calor per eſſentiam, & includens perfectiones omnium calorum, ſi tunc eſſet aliquis intellectus comprehendens illum calorem, & omnes alios in eo adunate poſitos, cum hoc ꝙ ille intellectus comprehendens illum calorem, & omnes alios in eo ſemper indefectibiliter ſtaret ſpeculando ſemper illum calorem tãtum ex H hoc quod ſic inteligeret ſemper ſtando in comprehenſione illius caloris per eſſentiam, qui includit perfectiones omnium calorum ſm proprium eſſe in ſeipſis, & inquit ꝙ iſtud clarius habetur diſtinct. 35. art. 4. in fine & in reſpõſione vltimi argumenti, per hunc modum vult Commen. dicere contra Themiſtium, quod non ſolum intellectus diuinus nihil intelligit extra ſe acquirendo ſcientiam a rebus, vt probauit prima conclusio principalis, ſed quod nihil intelligit extra ſe tanquam obiectum terminans actum intelligendi, & I tanquam obiectum ſpeculatum, & intellectum, ſicut poſuit Themiſtius. Sed quod intelligit omnia in ſeipſo, ita quòd intelligendo comprehenſiue, ſeipſum tantum qui eſt cauſa eorum intelligit alia, & hoc eſt quod dicit reſpondendo, & veritas eſt, ꝙ ſecũdum quod ſcit ſe tantum ſcit omnia in eſſe, quod eſt cauſa eorũ in eſſe, & vocat cognoſcere in cauſa cognoſcere omnia in eo ꝙ eſt tale per eſſentiam, in quocunque genere ſit cauſa non curat. Et adhuc vlterius declaratur poſitio, ne enim aliquis crederet, ꝙ ſolum cognoſceret illa ſecundum eſſe ſolum, quod K habent in ipſo, & non ſecundum eſſe proprium, quod habent in ipſis ſuis eſſe propriis extra, addit triplex exemplum, Primum de calore, quia qui ſcit calorem ignis tantum, non dicitur neſcire nãturam caloris inexiſtẽtis in reliquis calidis, ſed iſte eſt qui ſcit nãm caloris ſecũdum quod eſt calor. Tunc arguo, ipſe dicit, ꝙ qui cognoſceret calorem per eſſentiam, ſcilicet ignis tantum, nõn dicitur neſcire naturam caloris exiſtentis in rebus calidis, ſed cognoſcere calorem, vt eſt in calidis eſt cognoſcere ipſa calida, ſicut cognoſcere albedinem, vt in pariete eſt cognoſcere parietem album. Igitur vult ꝙ L qui cognoſcit calorem tantum, non ſolum cognoſcit calorem in his, ſed cognoſcit ipſa calida, ſed hoc non poteſt eſſe niſi conſequutiue. Cum nõ ponitur niſi vnum per ſe intellectũ terminans cognitionem. Et poteſt formari ratio principalis a ſimili ſed ſententialiter ſic. Si aliquis ſciret calorem per eſſentiam. ſcilicet ignis tãtum. ſuper perfecta comprehenſione ſciret omnia calida omnibus modis quibus ſunt calida, quia da oppoſitum, non comprehenderet calorẽ. M Igitur, ſimilia ſi primũ ens ſcit ſe tãtum, ꝙ ens eſt ens per eſſentiam, & comprehenſiue, ſequitur ꝙ ſcit omnia entia omnibus modis quibus sũt entia, ſed cognoſcere omnia entia omnibus modis quibus ſunt entia, eſt cognoſcere diſtincte ea ſecundũ propria eſſe. Igitur Deus intelligendo ſe tantum comprehenſiue excluſo omni alio obiecto terminante eius cognitionem, ſaltem cognoſcit alia diſtincte ſecundum ſua eſſe propria,

A pria, ut ſunt videlicet in ſeipſis. Secundo ponit aliud exemplum, ſi eſſet aliquod ens, quod ens eſſet in ſeipſo ſimplex exiſtens, & eſſet omne ens ſecũdum perfectionalem, & identicam continentiam, tunc eo quod quis ſciret perfectiſſime tale ens, ſequitur, quod ſciret omne ens ſecundum omnem perfectionem ſuam, quod eſt ſcire ipſum ſecundum quã libet entitatem ſuam, quia in omni ente eſt aliqua perfectio, ſed vt dicit, tale eſt Deus, ait enim ſic, primus ſcit naturã entis in eo quod eſt ens, in eo quod eſt ens ſimplex, quod eſt B ipſum. Tertio de intellectu, videlicet ſi eſſe aliquis qui per eſſentiam contineret omnia intelligibilia. T ſic qui comprehenderet illum intellectum, conſequenter cognoſceret oĩa alia ſecundum omnem modum ſuę entitatis. Addit etiam præfatus Doctor ex ſuo, ad hoc duplex exẽplum naturale. primum numerus ſenarius eſt formaliter cõſtitutus aliqua vnitate. Non enim eſt bis tria, neq; ter duo, ſed ſemel ſex. 5. meta. & tamen patet, ꝙ qui comprehenderit illam vnitatem .ſ. ſenitatem cognoſceret diſtincte duas trinitates. & ſex vnita C tes, cum enim hęc in eo quoquo modo continentur, non eſſet comprehẽſio eius niſi hæc omnia ſecundũ ſua propria eſſe cognoſcerentur, ſic in propoſito, Deus cõprehendendo ſeipſum qui eſt per ſe quædam vnitas cognoſcibilis omnium, dicitur eſſe comprehenſiuus, &c. Aliud exemplũ valde conueniens eſt, poſito gratia exempli, quód vnitates omnium concluſionum, quæ continentur in primis principiis eſſent eadem vnitas per eſſentiam cum vnitate prioris ſecundum continentiã perfectionalem, ſicut ponit Commenta. com. D 51. 12. meta. quod plura in intellectu diuino non ſunt ab eſſentia intellectus diuini. ſi igitur intellectus meus comprehenderet prima principia, & ſtaret ſemper indefectibiliter ſpeculando, & non transferret ſe a ſpeculatione principiorum ad ſpeculandum concluſiones in ſeipſis, tunc manifeſtum eſt quod comprehendendo prima principia, etiã perfectiſſime adunate, & ſimplici comprehenſione comprehenderet omnes concluſiones, & geometricas, & aſtronomicas. & omnium aliarum ſcientiarum, ſed talis comprehenſio E non eſſet omnino totalis, & perfectiſſima, niſi ad illam conſequeretur cognitio rei ſecundum omne ſuum eſſe. Ergo intellectus meus comprehendendo perfectiſſime adunate, & ſimplici comprehenſione prima principia, & omnes concluſiones in eis conſequutiue, ſaltem cognoſcit omnes concluſiones in ſeipſis, & ſic arguendum eſt per omnia de intellectu diuino, & cætera. iſta eſt opinio, & declaratio Auerr. ſecundum iſtum doctorem. Licet autem de hoc memini me ſpecialem quæſtionem edidiſſe in commentariis meis ſuper. 12. metaphy. F quantum ſpectat ad præſentem locum, Dico quód iſta non eſt mens Auerr. quia intellectio Dei ſecundum ipſum eſt omnino ſimplex, & omnino indiuiſibilis, quia, vt ſcribit Commentator 12. metaphyſic. commen. 37. eſt in fine ſimplicitatis, vnitatis, & nobilitatis. Et per conſequens ibi non eſt multitudo intellectorum in propria forma, neque per viam intentionis primæ neque per uiam conſequutionis, ſi-

G cut ſibi imponit iſte doctor. Amplius tūc intelligens, & intellectum in eo non eſſent omnibus modis eadem, quia obiecta conſequutiue cognita non ſunt formaliter loquendo ſecundum proprium eſſe forma le omnibus modis eadem cum obiecto primo cognito, quia ſi omnibus modis obiectum primo cognitum, & obiecta alia conſequutiue cognita formaliter, & omnibus modis ſunt eadem, igitur non oporteret alia obiecta per participationē entia conſequutiue diſtincte cognoſci, ex hoc ꝙ intellectus diuinus ſuā
H eſſentiam, quæ eſt ens per eſſentiam cognoſcit, imo omnia æque primo intuerentur a diuino intellu in propria forma ſine aliqua conſequutione. Confirmatur, quia Auer. contra Auic. 12. meta. non ponit in intelligentiis eſſe conſequutionem, nec in ſe, nec in ſuis actibus intelligēdi. Amplius pateretur Com. conſiſes anguſtias quas patitur Themiſtius, ꝙ poſuit intellectum diuinum cognoſcere omnia inquantum cognoſcit ſe eſſe principium omniū, manifeſtū eſt autē ꝙ ſi ita eſſet, vt inquit Themiſtius ꝙ in cognitione Dei eſſet ali
I qua conſequutio inter cognitionem principij, & principiati, & ita eſt ſm te conſequutio inter intelligere ens per eſſentiā, & inter intelligere ens per participationem. Quod autē dicit præfatus Doctor de tribus exemplis adductis per Auer. facile excludi poteſt. nam exemplis vtimur, non vt ita ſint, ſed vt audiant qui addiſcunt, nam exemplorum requiritur manifeſtatio, & non verificatio, vt ſcribit Commenta. in. 2. de anima in com. 67. vnde lucidiſſimus Themiſt. in. 1. de anima cap. 24. ſcribit.

Ego vero primum illud demiror eo K rum qui hoc audent dicere, quod arbitrantur exempla vim probationū habere, cum tamen exemplum ad faciendam fidem infirmiſſimum argumentum ſit. Amplius autem ex illis exemplis non poteſt haberi illud quod deducit præfatus Doctor. nam licet cognoſcens calorem per eſſentiam inuentum in igne, non dicatur ignorare naturam caloris exiſtentis in aliis rebus calidis, tñ in illa intellectione caloris ignei, non intelligit iſte intellectus omnes alios calores per participationem in aliis rebus calidis ſecundum propria eſſe, L & formaliter, quia nō intelligit iſte intellectus formaliter niſi caloris eſſentiam, non tamen iſte in propria forma intelligit calorem lapidis, qui eſt, vt quatuor, & calorem plantæ, ꝙ eſt vt quinq;, vt clarum eſt, vnde deductio eius videtur peccare per fallaciam accidentis, cognoſco albedinem, quę eſt in pariete, ergo cognoſco parietem album, quia accidit albedini, vt eſt cognita a me, ꝙ ſit in pariete, ita omnia calida per participationem cognoſcuntur in cognitione caloris per eſſentiam, ſed non ſequitur propter hoc, quod illis taliter cognitis cognoſcātur in propria M forma, quia cognoſci in propria forma accidit, & extraneum eſt calidis per participationem, vt cognoſci dicuntur ad cognitionem caloris per eſſentiam, & ita patet ſolutio ad omnia exempla adducta per ipſum. Amplius in ſeipſo hoc experiri potuit, nam non eſt dubium quod in entibus eſt ordo, & imperfectiora dñt contineri in perfectioribus, vñ Ariſt. in. 2. de aīa in te. cō. 31. inquit, ꝙ vegetatiuum eſt in ſenſitiuo, ſicut

trigonum

A trigonum in tetragono,& nõ oportet,quod qui diſtincte cognoſcit ho minem, qui eſt metrum omnium eorum,quæ ſunt hic,quod principaliter,aut conſequutiue intelligat omnes alias ſpecies, & creaturas a quibus differt homo,vnde Ariſt.& Cõmen.& Them.in.2.poſter. damnat in tex.comm.20.in illo cap. non autem oportet definientem, & diuidẽtem omnia ſcire Speuſippum,vt inquit Themi.in ſua paraphraſi. cap. 24.qui opinabatur, ꝙ ille qui diffiniturus eſſet aliquam rẽ,debet pri⁹ cognoſcere omnia a quibus differt, vnde Ariſt. ibi manifeſte concedit

B aliquem habere poſſe diſtinctam cognitionem de ſpecie nobiliori,eſto quod ignoret viliorem diſtincte a qua illa nobilior diſtinguitur, & iõ ſine dubio cum ſupportatione,& reuerentia, non medullitus penetrauit veram opinionem tangendo Auer.ſed corticem verborum tetigit, vt ſtatim oſtendã, nam rectum eſt iudex ſui,& obliqui. Dico igitur altius quædam repetendo neceſſaria circa hoc,quæ ſunt de mente Auer.

Solutio. Primum ꝙ ſuppono de mente eius eſt hoc, quod eſſe ſenſibilium

C formarum gradus habet, quorum vilior eſt in materia nobilior, illo autem eſt eſſe,quod habent in humano intellectu,& nobilior illo eſt eſſe,quod habent in ſeparatis intelligẽtijs,deinde ĩ ipſis ſeperatis intelligentiis, dictæ formæ gradus habent adinuicẽ differẽtes,ſm qd differũt illæ intelligẽtiæ adinuicẽ,& eſt de intẽtione Auer.in li.deſtr u.deſt.in diſpu.3.in ſol.18.du. Pro quo debes ſcire ꝙ ſunt duo extrema latitudinis formarũ.Vnum ĩ extremo remiſſiori,& hoc eſt prima materia, quæ ſecundum beatum Aug.in.12.lib.cõ-

D feſſionum eſt prope nihil, vnde ex ſua imperfectione, & latentia propter ſuum eſſe diminutũ quod habet Plato non diſtinxit inter ipſam & priuationem, vt patet.1.phy.tex. com.79. Aliud eſt in extremo inteſiori,& iſtud eſt Deus ſublimis, vnde Commen.12.meta.tex.com.18. inquit. Omnes formæ ſunt in potentia in prima materia,& ſunt in actu in primo motore,& iõ formæ, quæ ſunt maxime ꝓpinquæ naturæ primæ materiæ,ſunt imperfectiſſimæ, ſicut ſunt formæ elementales. Deinde ſunt parum illis perfectiores for-

E mæ mixtorum inanimatorum, vt ſunt mineralia,& lapides. Deinde ſunt vegetabilia,& plantæ. Deinde ſunt quædam, quæ a Græcis zoophyta,a nobis autem ambiguam naturam obtinentia inter animalia, & plantas, vt eſt ſpõgia marina. Deinde ſum animalia. Demũ in hoc mũdo inferiori eſt homo,qui eſt terminus iſtorum inferiorũ. vnde Auer. 2.de anima.com.32. Complementum autem animalium, & finis eorum qui intendebatur in natura, & generatione,quem cum natura potuit pertingere ſtetit, eſt modus ani- F malium habentium virtutem ſpeculatiuam cogitatiuam. i. intelligibilem,& ita intelligis primam partem ſuppoſiti,ꝙ vilior gradus quem obtinet forma ſenſibilis in hoc mundo inferiori,eſt ille quem habet in materia,& nobilior eſt ille quem habet in humano intellectu. nam vt ſcribit Auer.in eodẽ loco,lapis ſine dubio,& quælibet forma duobus modis habet eſſe. videlicet eſſe intelligibile,quando comprehenditur ſeparatum a materia ab intellectu, & eẽ ſenſibile,

G ſenſibile,videlicet id quod habet in materia. verbi gratia lapis formam habet materialem extra animam,& aliam formam, quæ eſt intellectio, & comprehenſio facta in anima, ꝓut anima rationalis ſeparatam capit eam,& ideo forma, vt eſt in anima humana,quæ eſt locus ſpecierū non omnis,ſed intellectus,vt dicitur in.3.de anima,habet nobilius eſſe, quod habere poteſt reſpectu iſtius ordinis,qui eſt in hoc mundo inferiori,nam vt ſcribit Ariſto.in.3.cœli,& mund.tex.comm.24. Ordo eſt

H propria natura ſenſibilium. Secūdo imaginare debes & conſimilis ordo,immo longe perfectior eſt in illo ſuperiori mundo,a quo omnis ordo,& ſeries,& permanentia iſti' mūdi diſponitur,teſte Ariſto. in principio libri meteororum. vbi inquit. Oportet mundum iſtum inferiorē ſuperioribus lationibus eſſe continuum,vt omnis eius virtus inde gubernetur. vnde Ariſto.deridet antiquos,qui ponebant caſum & fortunam in corporibus cœleſtibus., & non in iſtis inferioribus, vt patet in

I 2.phyſic.tex.comm.46. vbi inquit. Adhuc inconuenientius eſt dicere hoc videntes quidem in cœlo nihil caſu fieri,in his autem, quæ nō ſunt a fortuna multa contingere a fortuna,& erat merito ecōtrario fieri. vnde.8.phyſi.tex.com.15. Nihil inordinatum eſt eorū,quæcunq; a natura,& ſm naturam ſunt,natura enim cauſa ordinationis eſt,& Commen. in com.dicit,ꝙ illud quod eſt cauſa ordinis eſt,dignius ordine, & ideo ſcire debes,quod gradatim aſcendēdo ab anima humana, quæ licet ſit ſuprema inter formas, quæ ſunt in hoc mundo inferiori,eſt tamen infima reſpectu formarum, quæ ſunt K in mundo ſuperiori,quia eſt in confinio æternitatis,& temporis, vt dixit Iſaac,& eſt etiam ſententia Auerro.in.3.de ani.in com.19. Et in.2. phyſi com.26. Forma igitur eadē, vt eſt in intelligentia lunæ eſt habēs nobilius eē,quam vt erat in anima humana,& eadem, vt eſt in intelligentia Mercurij eſt in nobiliori gradu eſſendi,quàm vt erat in illa, quæ eſt Lunæ,& adhuc nobilius eſſe habet,vt ē in intelligētia Veneris,& nobilius eſſe adhuc habet vt eſt ī intelligentia Solis, & adhuc nobilius eſſe L habet,vt eſt in intelligentia Martis, & adhuc nobiliori modo, vt eſt in intelligentia Iouis, & adhuc nobilius eſſe habet, vt eſt in intelligentia Saturni.in ſupremo autem,& ꝑfectiſſimo gradu eſſendi eſt, vt eſt in primo motore,qui eſt Deus ſublimis, & hoc tenendo ꝙ ordo intelligentiarum in nobilitate, & perfectione ſit,ſicut eſt ordo in orbib' motis, videlicet ꝙ quanto aliquis orbis eſt ꝓpinquior orbi ſtellato, tanto eſt perfectior,& quanto eſt remotior tanto imperfectior,vnde orbis Lunę inter corpora cœleſtia eſt,ſicut elemētum terræ inter elementa, vt dicit M Comm.in.2.cap. de ſubſtan. orbis, & in.2.cœli.in comm.49.& eſt ſententia Ariſt.vt dicit in libro de animalibus, & ſic eſt tenendum ſm opin. Ariſt. vt ſcribit Com. 12. meta. in commen.44. vbi inquit.ꝙ Ariſt. intendebat,quod ordo earum ſit ſm ordinem orbium earum in loco,licet mathematici aliter ſentiant in hoc,vt dicit ibidem. Et ſic intelligis quomodo formæ iſtorum ſenſibilium ſunt in ſuperiorib',& nobiliori modo quàm ſint in materia, vnde

A de in lib. de diuinis nominibus. cap. 5. Dionyſius dicit, ꝙ ſuperiora in entibus ſunt exemplaria in inferioribus, & beatus Thom. in q̃onibus diſputatis de anima. in. q. 15. ſcribit, ꝙ ſimilitudo inferiorum inuenitur in ſuperioribus. Vnde & mathematici futura prænunciant conſiderantes ſimilitudines eorum, quæ hic aguntur, & in cœleſtibus corporibus.

diuinatio ne ſm quietem. Et iſto modo innoteſcere etiam poteſt tibi, vnde contingat diuinatio, quæ eſt ſm quietem, de qua multū laborauit Ariſt. & etiam Auer. in libro de diuinatione. Et inde etiam B contingunt futurorum prophetiæ, quæ plerunq; melancholicis cōtingunt, licet tales non intelligāt illud quod dicant, vnde Comm. 12. met. comm. 18. prophetæ prædicentes futura, non intelligunt illud quod dicunt. Vnde ſcire debes, ꝙ antiquitus erant inſtituti interpretes vaticiniorum, & iſti dicebantur prophetæ, ſed loquentes futura dicebantur vates, vt refert Plato in Timæo, & ratio naturalis ſuper hoc, eſt, quia vates, ſunt melancholici, & extaſim C paſſi, qui vt inquit Ariſt. in lib. de diuinatione, quæ eſt in ſomno præuident futura, quia propriis motibus non infeſtantur, ſed longe proijciūtur, & ideo extraneos motus maxime percipiunt, & de hoc vide Auic. in. 6. nāli. parte. 4. ca. 5. Et ſic intelligis etiam qūo multę artes, & qūo ēt medicina, vt inquit Auer. exiſtimatur, ꝙ ſit pars prophetiæ, quia multa remedia ægritudinum reuelata fuerunt in ſomno, vt refert Auicen. de ſplenetico in. 2. canon. in ca. de vrina, & multa conſimilia. Et ſic intelligis quomodo omnia, quæ ſunt in hoc mundo inferiori cadunt ſub ſolicitudine, & prouidentia, vnde Cō D menta. in. 2. phyſicæ auſcultationis. in commen. 75. vbi Ariſtote. intendit declarare, quomodo natura agit propter finem. inquit enim, quia iſta propoſitio eſt maxima, & fundamentum in hac ſcientia, & in ſcientia diuina, quoniam ſi naturalis nō conceſſerit eam negat principium finale, & negat materiam eē propter formam, ex quo ſequitur ipſum negare agens, generans enim non generat niſi propter aliquid Et ſimiliter mouens nō mouet niſi propter E aliquid. Et cum ſequitur formam neceſſario materiæ natura naſcitur caſu. Et ſic non erit agens, aut ſi erit, erit fruſtra. Et ſimiliter ſi diuinus non conceſſerit eam non poterit ꝓbare ꝙ Deus habet ſolicitudinē circa iſta quæ ſunt hic. Et ſimiliter ex hoc intelligis quomodo opus naturæ rememoratur ab intelligētia nō errante, vt recitat Commen. 12. metaphyſi. commen. 18. & fuit ſententia lucidiſſimi Themiſtij. inquit. n. in primo phyſicæ auſcultationis ſuper expoſitione tex. commenti. 81. vbi Ariſtote. loquitur de appetitu F naturali materiæ in illo textu. Exiſtente enim quodam diuino, & optimo, inquit enim. Nam cum materia ſit receptrix capaxque priuationis, atque id habeat ſolum, vt potentia conſtet infirmior, & imbecillior eſt, quàm vt poſſit formas quas vicibus ſuſcipit perpetuo retinere. Sed cur ſuſcipit vicibus formas? Quia appetens eſt diuinitatis, & diſcupiens boni. Voco autem diuinum, & bonum primam formam, & primam cauſam, quo referuntur collimātq; omnia, & cui quæq; res tendit fieri q̃ ſimillima q̃tū pōt, pōt aūt quantum

Prophetæ Vates.

tum natura conceditur. Ea vero appetitio, quonam modo eſt in materia profecto veriſſimum puto, quod dicitur, prouidentiam fuiſſe, quæ & turpi deſiderium honeſtatis, & egenti opulentiæ quantum ſit ſatis iniecerit. Sed tunc eſt ardua difficultas, quomodo ea, quę ſunt hic cadũt ſub Dei prouidentia, ſi Deus nihil ſm Peripateticos, eorum quæ ſunt hic intelligit. Iſtam autem difficultatem Auer. iſto modo euadere conatus eſt in. 12. met. com. 37. inquit enim. Dicentes autem quod Deus ſolicitus eſt circa vnumquodq; indiuiduum aliqualiter eſt verum, & aliqualiter non, quia nullum indiuiduum habet diſpoſitionem propriã niſi illa diſpoſitio inueniatur in aliquo modo illius ſpeciei. hoc igitur modo verũ eſt Deum ſolicitari circa indiuidua. Solicitudo autem circa indiuiduum tali modo, quod nullus habeat communicationem cum eo, hoc non eſt fas bonitati diuinæ. Et iſte locus fuit iudicio meo, in cã quod Ioannes ille de Bacchone deuenerit ad illum modum dicendi in via Auer. quod intellectus diuinus intelligit diuinam eſſentiam, quæ adunate continet omnia, & hoc cõprehenſiue, tunc per viam conſecutionis intelligit oĩa alia entia diſtincte ſecundum ſuũ propriũ eſſe. Sed iſte intellectus ſtare non poteſt, vt prædiximus. Amplius ſequeretur poſitio idearum in intellectu diuino ſecundum viam Ariſt. quia intellectus diuinus ſi cognoſcit ſpeciem hominis, pariformiter, & alias ſpecies, hoc autem ſtare non poteſt ſub propriis rationibus diſtinctis iſta eſſe apprehenſa ab intellectu Dei ſecundum fundamenta eorum. Nam Ariſto. in. 1. cœli & mundi. in text. commen. 92. vbi Ariſto. arguit contra Platonem qui dicebat mũdũ iſtum ſenſibilem eſſe productum a Deo per exemplar in mente diuina, quod ipſe Plato nuncupabat mundum archetypum, iuxta illud Boeth. in. 3. de conſolatione philoſophica in illo metro.

Ardua difficultas.

Euaſio

H

Cã erroris Io. de bac.

I

Impugna.

O qui perpetua mundum ratione gubernas.
Terrarum cœliq; ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabiliſq; manens das cuncta moueri:
Quem non externæ pepulerunt fingere cauſæ
Materiæ fluitantis opus. verum inſita ſummi
Forma boni, liuore carens. tu cuncta ſuperno,
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimiliq; in imagine formans.

Inquit præcipue in tex. translationis Arabicæ Ariſt. ibi. Et iſte ſermo ſequitur ſermonem de exemplari mundi, ſicut dicunt quidam, quod mũdus habet exemplar apud creatorẽ. Vbi Auer. in commen. inquit. & teſtatur huic ſermoni. ſ. mundos eſſe plures, qui ponit in Creatore mundi exemplar ſecundum, quod fecit mundum. dicens enim exemplar eſſe contingit ei neceſſario dicere, vt mundus habeat plura indiuidua, nã vno exiſtẽte exemplari poſſunt fieri multa exemplata ad imaginem, & ſimilitudinem illius, vt clarum eſt. Ecce igitur ſecundum viam Ariſtote. & Auer. quod intellectus diuinus non habet exemplar mundi in propria forma, quia tunc ipſe pateretur conſimiles anguſtias, quales ipſe

K

L

M

A ſe intulit in Platonem, vt patet intelligenti. Amplius ſi intellectus diuinus intelligit Sortem & Platonem. non ſub rönibus indiuidualibus, qa hoc non eſt fas bonitati diuinæ, vt ipſi opinantur, ſed intelligit illa ſub ratione ſpeciei, inquantum videlicet cōueniunt in humanitate, tunc iſta ſcientia eſſet in vniuerſali, & tamen ipſe determinat in. 12. meta. commen. 51. ꝙ ſcientia Dei non eſt vniuerſalis, neq; particularis, & iam vides quantum ſit arduus iſte locus.

B Solutio. Dicamus igitur, ꝙ in ſolo primo intellectu veritatem habet ſimpliciter, & omnibus modis, ꝙ intellectus & intelligibile ſunt idem omnibus modis, ſicut dicit Commen. 12. meta. com. 51. Et clarius in libro deſtructio deſtruct. in diſputatione. 3. in ſolutione. 16. dubii. inquit enim. Non nanq; ſequitur, ꝙ quamuis intellectus, & intelligibile ſint in ſeparatis intelligentiis vnum, & idem, quod ſint æquales in ſimplicitate. Philoſophi enim ponunt, ꝙ intellectus differunt in hac proprietate ſecundum magis & minus. Et dicta ſimplicitas non reperitur, ſecundū

C veritatem niſi in primo intellectu. Et cauſa huius eſt, ꝙ ſubſtantia primi intellectus eſt, quid exiſtens per ſe. Et alij intellectus intelligunt de ſeipſis, quod, in primo intellectu conſiſtant. Vnde ſi intellectus intelligens, & intelligibile ī quolibet horum intellectuum eſſent in gradu vnitatis, quod ſunt in primo, eſſet ipſorum ſubſtantia ſimilis ſubſtantiæ aliorum, quod ē falſum. Et vult dicere iuxta doctrinam in. 3. de anima. in comm. 5. in ſolut. 3. q. ꝙ in ſola prima intelligentia quiditas, & eſſentia ſunt idem omnibus modis, ſed in alijs intelligentijs citra primā D quiditas, & eſſentia diſtinguntur quoquo modo. Nam vt alias declaraui, licet in intelligentiis non reperiatur vera materia, & realis potentia, inuenitur tamen aliquid proportionale materiæ, & reperitur aliquis modus potentialitatis, & ſicut vera materia, & realis potentialitas innenta in iſtis ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma diuerſificauit ſimpliciter eſſentiam a quiditate, quia tota quiditas eſt ipſa forma, licet eſſentia conſtet ex materia, & forma, ſic in intelligentijs, in quibus eſt potentia aliqua pro quanto vnaquæq; E citra primam non eſt ens per eſſentiam, nec per conſequens aliqua ex ipſis habet perfectionem ſimpliciter quia ſolum primum principium, quod eſt Deus ſublimis eſt ens ſimpliciter pfectum vt ſcribit Com. in 5. meta. in capi. de perfecto, & eſt in com. 21. & hoc vult dicere, ꝙ cauſa quod ſecūdum veritatem, id eſt ſimpliciter, & omnibus modis Intellectus, & intelligibile identificantur in ſolo primo, quia ſubſtantia primi intellectus eſt exiſtens per ſe, id eſt eſt ens per eſſentiam, & eſſentia, & quiditas ſunt eadē omnibus modis, F vnde etiam ſacra teſtantur eloquia Deum eſſe id quod eſt, iuxta illud Exodi. Ego ſum qui ſum. Et alij intellectus intelligunt de ſeipſis, q̃d in primo intellectu conſiſtant, quia ſunt intellectus cauſati, & non ſunt entia per eſſentiam, ſed per participationem, vnde inquit Auer. in diſputatione. 6. in ſolut. 6. dub. prima cauſa eſt quiditas abſoluta. Et omnia alia entia a prædicta quiditate quiditatem habent. Et dicta prima cauſa eſt ens, ſciens omnia entia abſolute.

G ſolute, entia namq; eſſe habent, & ſunt intelligibilia, ꝓut ipſe ſeipſum ſcit. Dicamus igitur iuxta præinducta fundamenta, ꝙ cũ eſſe ſit in primo principio per eſſentiam omnes perfectiones formarũ vnitiue continentur in eſſentia eius non ſecundum proprium & diſtinctũ eſſe repræſentãs ipſa in propria forma, nec principaliter nec conſequutiue ſecũdum opinionem Peripateticorũ, ſed nobiliori, & altiori modo, quàm ſi ſecũdum propriũ, & formale eſſe eorum repræſentarentur, vnde intellectus diuinus eſſentiam diuinam ſo

H lũ diſtincte intelligit omnibus modis, ex hoc tamen non dicitur confuſam, aut vniuerſalem cognitionem de alijs habere.

Ad D 1. Vnum quodq;.n. perfectius eſſe habet in cauſa prima, licet ſm aliam rationẽ q̃ in ſeipſo ſm propriam rationẽ, quæ enim in ſeipſis non ſunt vita in Do ſicut vita. vt dicit etiam beatus Auguſ. ſuper primo Ioannis quod factum eſt in ipſo, vita erat. Vnde nihil dicitur extra ſe intellige re, quia extra ens per eſſentiã nihil intelligit, quia tamen omnis modus eſſendi nobiliori modo eſt in ente

I per eſſentiã q̃ ſit in propria forma, ideo intellectus diuinus intelligendo ſeipſum tãtũ, nihil dicitur ignorare, immo oĩa entia intelligit nobiliori, & altiori modo q̃ aliquis intellectus ea poſsit intelligere, vnde Cõ. in diſpu. 3. in ſolutione. 18. dubij. inquit. Facta igitur iſta excuſatione dicimus, ꝙ id qđ dixerat Algazel, videlicet ꝙ ſi primum principiũ tm̃ ſeipſum intelligeret, ignoraret omnia quæ creauit bene ſequeretur, ſi id quod intelligit de ſeipſo eſſet aliquid præter entia abſolute, hoc eſt dictu, ſi nullo modo entia per participationem eſſent contenta, & adunata in ſua eſſentia, q̃ eſt ens per eſſentiam, & ſequit̃, ſed id qđ ponũt. ſ. ꝙ id quod intelligit de ſeipſo ſunt entia ĩ nobiliori eſſe qđ fieri poſſet ſ. qđ ipſe eſt intellectus, qui oĩum entiũ eſt cauſa, vult dicere ꝙ oĩa alia entia in intellectu diuino nobiliori modo ſunt quã ſint in ſeipſis, quia ibi ſunt independenter., & ſunt modo diuino, nam intellectus diuinus eſt cauſa omnium entiũ. Et quia ex his verbis aliquis poſſet cogitare, ꝙ

L intellectus Dei intelliigit oĩa inquãtum cognoſcit ſe eſſe cauſam omnium, ſicut opinabatur Themiſtius, ideo immediate ſubdit, non quod intellectus Dei intelligat entia inquantum ſunt cauſę abſolutæ, quod ipſe ea intelligit eo modo, quo nos ea intelligimus, immo modo quo nullus intellectus præter eum, poteſt ea intelligere. ſi enim alius intellectus entia intelligeret illo modo, quo intellectus diuinus ea intelligit, communicaret ergo cum eo in ſua ſcientia, quod eſt falſum, & eſt manifeſtum, quod Deus ab

M alijs in hac proprietate differt expreſſe, & ideo caueamus nobis dicere, quòd Dei ſcientia eſt vniuerſalis, aut particularis, quoniam ambæ iſtæ ſcientiæ cauſantur ab entibus, & ſunt generabiles, & corruptibiles, & hæc diffuſius declarabimus in ſequentibus, quando tractabimus de Dei ſcientia, attamen, quo ad præſens dicimus ſummatim, ꝙ hæc quæſtio duo habet membra, quorum vnum eſt, ꝙ ſi ipſe Deus intelligeret entia prout ſunt cãæ ipſiꝰ ſcĩæ, ſequeretur ꝙ Dei intellectus eſſet generabilis, & corruptibilis, & quod

A quod nobilior ex viliori perficeret. vnde ſi eius ſubſtantia ab intelligibilibus rerum,& earum ordine non differret, oporteret ergo huic dare intellectum qui non eſt comprehenſio formarum entium ſicut in ſe in gradu,& ordine, vnde poſtquã iſta duo ſunt falſa, ſequit̃ ꝙ id quod ſeipſum intelligit, ſicut omnia entia, ſed in nobiliori eſſe q̃ illud quod habent in ſeipſis. Ecce igitur ꝙ Philoſophi dicentes Deum ſeipſum intelligere ſolum,non negant ex hocillum ignorare alia a ſe,omnibus mo-
B dis,licet.n. ignoret illa eo mõ quo nos ea ſcimus, quia talis ignorantia non arguit imperfectionem,ſed perfectioni atteſtatur, qñ quidem ſcientia noſtra eſt cauſata ab entibus,& tali ſcientia Deus non ſcit entia,vnde ſic ignorare quædam præſtat q̃ intelligere ſimpliciter loquendo.nã ſi itellectus diuinus ſciret entia iſto modo quo Itellectus humanus ſcit illa, ſequeretur ꝙ ſcientia Dei eſſet cauſata ſicut ſcientia noſtra, & cum intelligibile ſit perficiens intellectũ, tũc vilius perficeret nobilius. Sequeretur etiã ꝙ ſi ſcĩa Dei eſſet cauſata ab obiecto, ſicut ſcientia humana, cum talis ſit generabilis & corruptibilis,ſaltem ſecũdum indiuiduũ, vt dicit Com.in.3.de anima in cõ.5.& Ariſt.3. de aĩa tex. cõ. 20. tunc igitur ſcientia Dei eſſet corruptibilis. Et vt poſſis bene intelligere, qũo intellectus diuinus ſe ſolum intelligendo dicitur omnia intelligere nobiliori modo, quàm ſint in proprio eſſe,audi verba Auer.quæ ſequunt̃. Sed qũo vnum & idem ens gradus habeat diuerſos in ſuo eſſe, manifeſte apparet ab aĩa.color enim gradus habet in ſuo eẽ adinuicem differẽtes in nobilitate, vilior enim ſuis D
gradibus eſt ille quem hẽt in materia,Deinde habet nobiliorẽ, eo.ſ.in viſu,quare ex viſu cõprehenditur & in materia minime.Præterea declaratũ eſt in naturalibus,qũo color habet aliud eſſe in virtute phantaſiæ q̃ eſt nobilior, & ſimplicior eſſe q̃ in viſu hẽt. Deinde habet nobilius eſſe iſto in memorię virtute.Deinde habet in intellectu eẽ nobilius alijs pręcedentibus gradibus.et dicunt Peripatetici, ꝙ adhuc habet eſſe aliud nobilius omnibus prædictis ſine cõparatione aliqua,ſcilicet in ſcĩa Dei quomodo nobilior illo conſidera- E
ri non poteſt. Et vt poſſis bene hoc capere, ſcire debes, ex Philoſophorum concluſionibus, vt inquit Aue. in diſputatio.6.in ſolu. ſecundi dubij quod ens in corporeũ eſt ĩ ſe pura ſcĩa tantũ, ipſi enim opinati ſunt qđ formę inſcientes ſunt.i.ſcĩa,& cognitione carentes, ꝑut cõſiſtunt in materia, & ſi forte inueniret̃ aliqd in materia nõ cõſiſtens, manifeſtũ ẽ qđ ẽ pura ſcĩa, & hoc patefit apud eos oĩ rõne,ipſi enim reperierũt formas naturales aliquo mõ ſeparatas F
a materia & ſunt pura ſcientia, & intellectus, & intellectus nõ eſt aliud in eſſentia a forma rerum ſeparatarum a materia, vnde poſtquã res quæ de ipſarum naturis non ſunt ſeparatæ a materia ſic ſe habent quãto magis illę, q̃ de natura earum continue ſeparantur digniores ſunt quod ſint purus intellectus, & pura ſcientia? vnde arguit per locum a minori ad maius. ſi formæ materiales quæ ſunt potentia intellectæ fiũt actu intellectæ cum abſtrahuntur a materia, & fiunt vnum cum intellectu, vt dicit Commentator in 3.de

G 3. de anima. in com. 5. in ſolutione 2. q. quanto magis credendum eſt in alijs formis, quæ de ſe abſtractæ ſunt a materia intellectum, & intellectus erunt vnum in ſuperiori gradu, quam ſit in intellectu noſtro? in primo autē intellectu omnibus modis, & ſimpliciter iſta ſunt vnum, & ideo in eodem loco infert parum infra, & concluditur ex ipſis præmiſſis, quod intellectus ſeparatus nō intelligat niſi ſeipſum. & intelligendo ſeipſum intelligit omnia entia, quia intellectio ſua non eſt aliud niſi omnium entium ordo, ideſt natura,
H quia natura entium, & bonum vniuerſi conſiſtit in ordine. vt patet. 12 meta. comm. 44. Sed contra prædicta ſunt rationes Gregor. de Arimi. in. 1 ſenten. diſtin. 35. & . 36. recitatis enim motiuis Ariſt. & Com. inquit. hæc ſunt motiua huius partis, quibus multo fortioribus apparet probari partem oppoſitam, ideo cōcluſionē oppoſitam teneo, quam probo primo ſic. ſequēs naturalem rationem, habet ponere Deum intelligere. ergo habet ponere Deum
I intelligere alia a ſe. Ancedens eſt cōceſſum, etiam a tenentibus partem oppoſitam, & ꝓbatur ratione, quia nomine Dei intelligim' illud quod eſt entium omnium nobiliſſimum cuius nobilitatem non niſi ex his, q̄ no ta ſunt nobis poſſumus naturaliter inueſtigare, cum ergo in rebus notis omnes communiter iudicem' eas, quæ cognoſcunt nobiliores eē, his quæ naturaliter carent cognitione, & ex cognoſcentibus eas, quæ intelligunt nobiliores eē cæteris, quæ & ſi cognoſcunt aliquo modo, v. g. per ſenſus corporales, non tamen intelligunt rōnabiliter, concludendū

Rōnes Gr. de Ari. I. 1. ſen. diſ. 35. & 36.

eſt quod Deus alia intelligit. Conſequentia quoq; quaſi ex eadē radice probatur. nā ſicut naturaliter iudicamus cognoſcentia nō cognoſcētibus eſſe digniora, ſic etiam virtutes per quas plura cognoſcimus ex hoc ꝙ plura cognoſcimus per eas iudicamus eſſe digniores, & perfectiores. vnde etiam ſicut dicit Philoſophus in proœmio meta. & ſi nunq̄ diceret adhuc dictum in ſe verum ē ſenſum viſus præ alijs, diligimus ēt præter vtilitatem, quam habem' de ipſo, & nihil habere debentes. ſup. ꝑ dilectionem viſus, & cauſa eſt vt dicit, quia plures differentias rerū no- L bis oſtendit, & ſicut eſt de viſu reſpectu aliorum ſenſuum, ſic generaliter oīs virtus, ex ſua natura plurium rerum dr̄ias ſm ſpeciem apprehenſiua ſeu cognitiua eſt ſimpl̄r ſm ſuā naturam perfectior cæteris, quæ nō ſunt tot dr̄iarum entium cognitiuę. ergo cum Deus ſit oīum nobiliſſimus, ſi naturalē rōnem quis ſequatur, non minus habet ponere, quod plures dr̄ias, & maiores rerū cognoſcat cęteris cognitionem habētibus, & per conſequens cognoſcat alia a M ſe, q̄ habeat ponere, quod ipſe ſimpliciter ſe tantum intelligat. Forte dicetur quod nō oportet propter nobilitatis excellentiam in Deo reſpectu aliorū cognoſcentium ponere, quod plura cognoſcat quàm alia, ſed ſufficit quod cognoſcat aliquid nobilius quàm illa, cognoſcunt; nunc autem dicitur, quod ipſe cognoſcit ſeipſum, qui eſt quid nobiliſſimum omnium cognoſcibiliū, & per conſequens eius cognitio eſt nobiliſſima, & ipſe eſt cognoſcens nobiliſſimum. Iſta reſponſio nō valer. primo quidē, quia rō probat Deum

Euaſio aliquorum

Impugna Greg.

A Deum non eſſe nobiliſſimũ niſi intelligat alia, vnde reduco iſtam rõnem,& poteſt eſſe ad principale. Oĩs natura ex ſe primo plurium cognitiua,eſt nobilior omni alia,quę non eſt ex ſe primo tot cognoſcitiua, dico aũt ex ſe primo ꝓpter organa, & potentias, ſi diſtinctæ ſint ab eſſentijs,quarum dicuntur eſſe potentiæ, & ſic ꝓpoſitio in omnibus nobis notis,patet per inductionem eẽ veram, vnde ſenſitiua animalis perfecti, vt leonis,vel equi ſimpliciter nobilior eſt qualibet anima,vel re alia q̃ non eſt tot cognitiua,& humana anima B quæ eſt pluriũ cognitiua, quàm cuiuſcunque alterius animalis,anima ſimpliciter ẽ nobilior qualibet aliarum,& ſi eſſet plurium cognitiua,q̃ Angelus,vel Deus vtiq;, & Angelo, & Deo eſſet nobilior. Secundo non valet. quoniam & ſi forte proteruiter poſſet ſuſtineri,non tamen rõnabiliter. Nam & ſine maiori proteruia æque dici poſſet,quod non oportet propter Dei ſaluandam nobilitatem ponere,ꝙ ipſe intelligat, quinimmo hoc non poſito adhuc eſt ei⁹ natura nobiliſſima. Nec certe magis poterit conuinci ipſum eſſe intel C lectualis naturæ ex pręeminentia rerum intellectualium inquantũ huius ad non intellectuales, q̃ poterit conuinci ipſum plura intelligere cęteris intellectualibus naturis, ex eo quod quæ plurium ſunt cognitiuæ, & digniores, & perfectiores ſunt his quæ pauciora cognoſcunt. Licet autem illam concluſionem ego ex fide teneam,quia tamen fides, vt inquit Grego. non habet meritum,vbi humana ratio exhibet experimentum, & teneo quod non poteſt probari ratione naturali Deum aliquid aliud

Impugnatio.

à ſe intelligere,vel velle,vt tenet etiã D ſubtilis Doctor in ſuis theorematibus. Ad hanc igitur primam eius rationem,& ita reſpõdeo,concedo antecedens, ſed nego conſequentiam maxime ſi intelligat,ꝙ Deus intelligit alia à ſe in propria forma, ſed ſi intelligat, ꝙ intelligat ea nobiliori modo,hoc non eſt negatum à Philoſophis ſicut patuit. aut igitur ipſe mentem Philoſophoꝝ non habuit, aut argumentum ſuum nullius eſt roboris. Et quia argumẽtum ſuum procedit in primo ſenſu,ideo ad probationẽ conſequẽtię dico,ꝙ ipſe cõparat cognitionem iſtorum inferiorũ ad ſuperiora,& credit, ꝙ ſint vniformes,& hic ẽ maximus error,vnde ſcribit Cõm. in lib. deſtruct. deſtructionum in diſput. 6. in ſol. 5. dubij,in ſimili cõtra Algazelem,& cauſam erroris eius aſſignando. Et nos E dicimus,ꝙ hic error accidit ei aſſimilando ſcientiam humanam ad diuinam,vnde dicimus, ꝙ quicunq, mo ueat dubium in diuina ſcientia, & perpendit illud ſoluere per humanã ſciẽtiam,eſt manifeſtum, quòd ille transfert iudicium pręſens & abſens in duob⁹ entibus,in maxima diſtantia diſtantibus,videlicet in ſpecie,& F in genere, vnde. 12. meta. com. 51. Scientia ęquiuoce dicitur de ſcientia noſtra,& de ſcientia Dei, quia ſcientia Dei eſt cauſa entium: ſed ſciẽtia noſtra cauſatur ab entibus. vnde nõ oportet cõparare ſuperiora inferioribus in aliquo vniuoco,quia habẽt maximam diuerſitatem adinuicem & ex parte formæ,& ex parte materiæ,& ex parte proprietatum,vt late proſequutus eſt Auer. in ſuo libro de ſubſtantia orbis. Similiter in. 2. cœli & mundi. in com. 63. inquit. Nos

Sol' primę rõnis.

G autem diximus ſm ꝙ dixit Alexan. quamuis non peruenit ad nos ſuus ſermo. Quoniã primus ſermo apud me eſt in corporibus cœleſtibus. ſ. ꝙ illud quod eſt paucioꝝ actionũ eſt melius, quàm illud quod ẽ plurium actionum. Et ille ſermo eſt in eis, quæ ſunt ſub corporib⁹ cœleſtibus. ſ. ꝙ illud quod eſt pluriũ actionum eſt nobilius, quàm illud quod ẽ pauciorum, & ideo nobiliſſimum eſt homo. Et viliſſimum elementa, & manifeſtum eſt ex hoc ſermone, quod conuenit in rebus exiſtentibus. Vnde licet Pater reuerende in virtutib⁹

H ſenſitiuis virtus, quæ plures differentias rerum percipit perfectior ſit, vt allegatur ex procœmio metaph. & etiam eſt auctoritas Ariſt. & Auer. in fine libri de ſenſu & ſenſato, vbi inquit. Proprietas autem comprehenſionis iſtorum ſenſuum in animalibus non eſt eadem, homo. n. cõprehendit differentias rerum, & intentiones earum proprias, quæ ſunt in re ſenſata quaſi medullã de fructu. In animali aũt bruto ꝯprehendunt ea quę ſunt extra, quę ſunt quaſi cortices fructuum. Tamẽ in virtutibus à materia ſeparatis, hoc locum non

I habet quod virtus quæ plura cognoſcit perfectior ſit virtute pauciora cognoſcente, alioquin intellectus poſſibilis, qui cognoſcit priuationes, & ea quæ ſunt hic, perfectior eſſet intellectu agente, qui priuationes non cognoſcit, teſte Ariſto. in. 3. de anima, nec vr̃ cognoſcit aliquid eorũ, quæ ſunt hic, vt ſcribit Cõm. ibidem. in com. 19. Conſequens aũt eſt impoſſibile, nam agens ſemper eſt nobili⁹ paſſo, & principium materia, vt ibidem ſcribit Ariſt. tex. cõ. 19. Vnde lu-

Themiſt. cidiſſ. Them. in. 3. de aĩa. ſuper hoc dicit hæc aurea verba cap. 45. Prohinc, ſi ꝗs intellꝰ eſt ab omni potentia exolutus liberq́;, is neq; malum, neq; priuationẽ intelligit, qualis intellectus videtur. i. agens. Et eo amplius cauſa rerum princeps. i. Deus. Eſt. n. intellectus agẽs à materia abiunctior, quàm intellectus potentię. quamobrem is ſemper intelligit id quod maxime eſt, & quod maxime forma exiſtit, & quod longiſſime ab omni priuatione informateq́; abeſt, talis ipſemet eſt, ſeipſum ergo intelligit atque hic eſt, cuius ſubſtãtiam merito actũ vocauimus, & qui proprie ſeparatus eſt, & qui neq; illum quidem innexum potentiæ cõtinet. K

L Nec eo tñ imperfectior videri debet, quàm hic, qui contraria, & priuationes intelligit, non n. numero rerum quæ ſciuntur perfectio, aut pręſtãtia corrigatur, ſed pondere. nec qui plurima intelligit, idem etiã pluris eſt, ſed qui meliora nobilioraq́; nouerit. Hęc ille. Vnde mirum eſt de tanto theologo, qui audet dicere rationem ſuam oſtendere Deum nõ eſſe nobiliſſimam ſubſtantiam, niſi alia intelligat, quandoquidem, vt puto nec hoc theologice dici poteſt. non .n. nobilitas Dei conſiſtit ex hoc qđ

M alia intelligit, ſed quia intelligit ſeipſum. nam obiectum primarium, & adæquatũ ac beatificum intellectus diuini eſt eſſentia diuina, quatenus eſt infinita, & licet ita ſit de facto, ꝙ alia à ſe intelligat, vt tenet fides Catholica, tamen nõ ex hoc dicitur eſſe nobiliſſima ſubſtãtia, niſi talis intellectus eſſet cauſatus, & perfectibilis ab intellectis, & ita vilius eẽt perfectio nobilioris. Et ad illã rationis reductionem patet, ꝙ ꝓpoſitio maior quæ dicit. omnis virtus, ſeu natu-

Solutio formalr.

ra

A ra ex ſe primo pluriũ cognoſcitiua,ẽ
nobilior oĩ alia,quæ ex ſe primo nõ
eſt tot cognitiua, patet ex iã dictis,ꝙ
illa propoſitio locũ habet in virtuti-
bus materialib⁹ organicis,ſicut ſunt
ſenſus,ſed fallit illa propoſitio in vir
tutib⁹abſtractis à materia,ſicut ſunt
virtutes intellectuales,vnde Auer. de
talibus loquẽs in.3.de aĩa.in cõ.36.
inquit. Ex eis comprehendentibus,
q̃ nõ ſunt admixta materię quicqd
cõprehendit minus perfectũ neceſ-
ſe eſt,vt cõprehendat pfectius, & nõ
ecõtrario, ſicut intelľs poſſis ex hoc
quod eſt non admixtus materiæ in-
B telligit formas mãles, quæ ſunt po-
tentia intellectæ ĩtelligit formas ab-
ſtractas,quę ſunt actu intellectę, ſed
non conuertitur,ꝙ illę intellectus, q
intelligit abſtracta intelligit mãlia,
quia inſtantia eſt de intellectu agen
te,& Deo, vt ſupra diximus ex mẽte
Philoſophorũ. Et ꝙ dicit vltimo qđ
cum minori proteruia teneri poſſet.
poſito ꝙ Deus non ſit natura intelle
ctualis,q̃ ſi ponať quod non intelli-
gat alia à ſe. Negatur hoc. nã vt in-
quit Ariſt. ſi Deus non eſt vita intel
lectualis ſp actu intelligens,nihil erit
inſigne, & ponendo hoc non negãt
C Philoſophi Deũ ex hoc qđ ſe ſolum
intelligit qđ alia ignoret oĩbus mo-
dis,quia hoc veritatem hꝛet qñ alia
entia eſſent qd diuerſum à ſua ſcĩa,
& hoc falſum eſt,qa ſcĩa eius eſt cã
oĩum entiũ,& ideo vt ꝯtinentur emi
nẽter in ipſo ſunt ſcĩa eius, & vt ſic
hñt eſſe nobilius,q̃ in ſeipſis, vnde ſi
forma materialis, vt eſt in intellectu
noſtro fit comprehẽſio, & fit vnum
cum intellectu noſtro, quæ forma ẽ
potentia intellecta, quáto magis cre
dere debemus de formis cõſideratis
in eſſe,quo cõtinentur in primo in-
tellectu qđ cũ eo vnificenť,vt ita di- D
cam? & ideo bñ dixit Cõm. ꝙ intel
lectus diuinus taliter intelligit entia
qualiter nullus alius intelľs poteſt ea
intelligere,quia ſi qs ita poſſet opor
teret,ꝙ ille cõuerteretur in nãm in-
tellectus diuini,& rõ eſt,quia intelľs,
& ĩtelligibile oĩbus modis, & ſimplr
nulli identificanť, ſicut in intellectu
Dei,quia ille identificat ſibi ens per
eſſentiã. Et hoc nulla creatura põt.
Secunda rõ principalis Gregorij ta- Scda ratio Greg.
lis eſt. ſi poře ẽ pluriũ effectuũ æqua
liter,& indifferẽter poſſibilium pro-
duci ab aliquo determinato actiuo
naturali, in aliquo determinato paſ E
ſiuo aliqđ determinate produci re
liquis eorũ non productis. ergo poſ-
ſibile eſt aliquid actiuũ ſingulorum
eorundẽ effectuum poſſibilium di-
ſtincte cognitiuũ,& libere producti-
uum concurrere cũ prædicto agente
naturali ad determinate aliquid ex
illis producendũ, & vltra. ergo De⁹
cognoſcit alia à ſe. Antecedens ſta-
tim patet, nam conſtat, ꝙ actiuum
naturale eſt in potẽtia ad producen-
dum plures effect⁹ eiuſdem rationis,
verbi gratia, diuerſas formas ſubſtã-
tiales ex eadem materia, & ſimiliter
accñtales, vt corpus luminoſum plu F
ra lumina,& eadẽ pars medij eſt ſi-
mul in potentia ad recipiendum,&
indifferenter vtrunq; eſt in potentia
ad omnia illa lumina, & tamen ſi
approximetur corpus luminoſum il
li parti medij illuminabilis, nõ pro-
ducit oĩa illa lumina poſſibilia, ſed
aliquid tantum determinate. Idem
apparet de calefactiuo, & frigefacti-
uo,& cęteris agentibus naturaliter,
& ſimiliter generãs determinate ali-
quam ſingularem formam ſubſtan
tialẽ, & non ſimul producit omnes.

G Conſequentia vero probatur ex hoc
ꝙ ſi aliquis effectus determinate ꝓ-
ducitur, oportet aliquā eſſe cauſam
nāliter, vel libere determinatam ad
eius productionem potius, q̄ ad alio
rum, talis autem non poteſt eē illud
actiuum naturale, nec etiam aliq̄d
aliud cum quodlibet actiuum natu
rale potens in vnum illorum indif-
ferenter poſſit in quemlibet, ſimili-
ter nec paſſiuum eſt magis determi
natum ad recipiendum vnum, q̄ a-
lium, oportet ergo hoc ꝓuenire ab
aliqua cauſa libera, quæ & ſi quem-
libet poſſit, vult tamen hunc, vel il-
H lum determinate producere. ad hoc
auté neceſſarium eſt quod quemli-
bet diſtincte cognoſcat, alioquin nō
ſe libere determinaret ad aliquem,
& per conſequens nullum determi-
nate produceret. Ex hac cauſa puto
Cōm. fuiſſe coactū ponere ꝙ ad cu-
iuslibet indiuidui animaliū, & plan-
tarum generationem, & generaliter
cuiuſcunq; alterius qđ per ſe, & non
à caſu fit à natura cōcurrit ſimul cū
principio naturali immediato intel
ligētia agens, quæ ad generandum,
hoc modo indiuiduū vtitur illo na-
turali principio, ſicut artifex inſtru-
I mento, vnde ipſe in de ſomno & vi-
gilia ait. quod declaratum eſt in li-
bro de animalibus, & vegetabilibus
quod indiuidua animalium, & plan
tarū ſunt determinata in eſſe, & de-
terminatarum cauſarum. In genera
bilibus autem per ſemina, & agenté
intelligentiam. In non generabilib'
vero ſunt determinata per corpora,
cœleſtia, & elementa, & intelligen-
tiam agétem, & cum iſta indiuidua
habent determinatum eſſe neceſſe,
vt natura eorum ſit intellecta apud
formam abſtractam, cuius propor-
tio ad illa eſt, ſicut proportio formæ K
artificij. i. artis ad artificiatum, & ſta
tim poſt dicit, ꝙ nā ſenſibilis moue
tur ab hac forma abſtracta, ſicut in-
ſtrumenta mouentur à forma artifi
cii, & ideo viſum eſt, inquit Cōm. ꝙ
nullum indiuiduū ſit eſſentialiter. i.
per ſe à natura, niſi per ſcientiam an
tecedentem, quoniam inſtrumentū
artificis, ſicut dicit Ariſt. non mouet
niſi ſecundum artificem. ex quo pa
tet ſm eum, ꝙ illa intelligentia pręcognoſcit indiuiduum quod deter-
minate producitur. & ſic patet con-
ſequentia prima. Secunda vero ſa-
tis eſt euidés, quoniam cum non o- L
porteat plura talia agentia libera po
ni, ſed ſufficiat vnum quod ad oēs ef
fect' quorumcūq; agétium natura-
lium cōcurrat libere, vt dictum eſt,
aut tale eſt Deus, & habetur propo-
ſitum, aut ſi non eſt Deus ē nobilius
Deo, quod eſt impoſſibile, cum Dei
nomine intelligamus quod eſt in en
tibus nobiliſſimum, & patet conſe-
quentia, quoniam ens tantæ poten-
tię, & cauſalitatis, ac etiam intelligi-
bilitatis nobilius eſt cęteris, nec ali-
quis ſanę mentis diceret oppoſitū.
Ad hanc rōnem poſſet dupliciter re
ſponderi. Vno modo ad antecedens, M
& dicitur primo, ꝙ poſſet dici, quod ſol. prima
nō ſunt plures effectus poſſibiles ꝓ-
duci ab eodem agente in vno paſſo,
ſed vnus tantum. *Secundo*, eſto ꝙ
ſint plures inter illos, tamé eſt ordo
eſſentialis inquantum ad produci,
& ita nō quilibet poteſt primo pro-
duci. *Secundo* poſſet negari vltima ſol. ſecūda
conſequentia, nam diceretur, ꝙ eſto
quod detur tale agēs liberum deter-
minate productiuum, non tamé ſe-
quitur, ꝙ quodlibet diſtincte cogno
ſcat, quoniam voluntas, vel homo ꝑ
volun-

A voluntatē libere,& determinate producit aliquam volitionem circa aliquod obiectum determinatum, & tamen non cognoſcit diſtincte quālibet volitionem productibilem ab eo circa illud obiectum. Iſta nō tollunt prædictam rationem,nam primo apparet naturaliter eſſe falſum, quoniam ſi ſolus vnus effectus eſſet poſſibilis produci ab vno agente in eodem paſſo.ver.g.vnum lumen ab vno corpore luminoſo, cū poſtquā illud eſſet productum,ſi ipſum corrumperetur,vel propter interpoſitionem alicuius opaci,vel remotionem

Impugnatio.

B agentis adhuc remoto obſtaculo, & præſente eodem agente circa idem paſſum cauſaretur,lumen,ſequitur, ꝙ illud idem numero, ſecundo modo cauſaretur,quod fuit primo cauſatum, & ſic naturaliter corruptum idem numero repararetur, quod videtur impoſſibile per naturam.Præterea quicquid ſit de effectu aliquo indiuiſibili, aut de diuiſibili totali, ſeu perfectiſſimo poſſibili ꝑduci ab agente,de partibus tamen formalibus,ſeu ſecundum intenſionem effectus habentis tales partes nullus poſſet negare,qn plures ſint productibi

C les ab eodem agente in eodem paſſo,& tamen ex eis aliquando aliqua determinate ꝑducitur ante aliam, & tunc ſtat ratio tota. Secundum ēt falſum eſt,quoniam inter ea q̄ ſunt eiuſdem rationis,& omnino ſimilia nullus eſt ordo,vel eſſe poteſt, nō n. eſt ratio ꝑpter q̄ vnum ſit prius alio potius,q̄ econuerſo. Pręterea. Idem agēs naturale eoſdem effectus quos in aliquo paſſo ſucceſſiue producit poſſet in eodem ſimul producere. ergo non eſt æqualis ordo quo ad produci inter effectus huiuſmodi,con-

ſequentia patet,aſſumptum declaratur,nam ſi aliquod corpus luminoſum quod per continuū motum appropinquans alicui parti medij cauſauit in illa lumen,verbi.g. 10. gradum fuiſſet genitum in eo loco in quo eſt quando totum lumen productum eſt,tunc ſtatim illud totum lumē ſimul cauſaſſet,ſicut experientia docet,& non prius vnum gradū, q̄ alium. Ad illud autem quod ſecundo dicitur,negando conſequentiam vltimā dico, ꝙ ratio mihi demonſtratiua eſt,ad probandum, qđ non ſolum ad actiones naturalium agentium, ſed etiam ad quaſcunq; etiam libere agentium Deus libere concurrat immediate, alioquin nihil determinate produceret,nā quāuis voluntas libera ſit ad cauſandū, & non cauſandum volitionem hāc, vel illam volitionē, tamen nunquā determinate cauſaret niſi Deus, qui hanc vel illam,& quamlibet ſimilē poſſibilem diſtincte cognoſcit vellet determinate eam ꝑducere, ita ꝙ qa Deus ita vult,cum voluntate cōcurrere ad cauſationem huius, & nō illius,ideo hęc ab vtroq; ita producitur quod non illa,& idē dico de partibus intenſiuis volitionis, q̄ voluntas aliquando poteſt intendere,nunquam enim vna pars potius, q̄ alia prius produceretur,niſi agens hanc, & illam diſtincte cognoſcens vellet concurrere cum voluntate ad producendum primo hanc, & poſtea illā; & quod Deus concurrat tanquā cauſa partialis ad omnem actionem voluntatis,expreſſe dicit Aug.83.q.vbi ait.ꝙ quicquid in mundo gerit, partim diuinitus geritur, partim noſtra voluntate,& pręcedentia, & ſequentia ad hanc intentionem procedunt D E F

G ſi inſpiciantur. Iterum.q.78. dicit,
ꝙ Deus operatur per artifices quod-
cũq; opus fiat ab eis,& cõſtat, ꝙ ipſi
volũtarie operanť. Poſſet aũt in ea-
dẽ virtute eadem concluſio probari,
ex remiſſione alicuius formæ, verbi
gra.luminis, quod ad excludẽdum
quandã reſponſionem datam pona
tur totum ſimul productum fuiſſe,
& ſucceſſiue,tñ remitti per continuá
egentis elongationẽ, tũc.n. vna pars
ante aliam deſinet, cum tñ oẽs oĩno
ęque propinquæ,& oĩbus modis vni
formiter ſe habebãt ad ipſum agẽs,
& nulla cauſa oĩno aſſignari poſſit,
H ꝑꝑ quã vna ante aliam corrũpatur,
niſi quia oĩno Deus ipſe, ſic vult de-
terminate primo concurrere ad deſi
nendũ ꝯſeruare iſtã q̃ illam,& idem
eſt de alijs formis nãlibus, ſicut ſu-
pra diſt. 17. in ſolutione cuiuſdã ra-
tionis,vbi agiť de intẽſione forma-
rũ corporalium,dictum eſt. hæc eſt
Solutio ſecundæ rationis. ſecunda ratio Gregotij. Ad hanc ſe-
cundam rõnẽ Grego.rñdetur,ꝙ ipſe
bene nouit,ꝙ in accidentaliter ordi-
natis nõ eſt ordo per ſe. vnde Cõm.
5. phyſi.com.13.ſcribit,ꝙ ante trãſ
mutationem non eſt tranſmutatio
eſſentialiter,per accidens vero eſt ne
I ceſſarium.ſ.ꝙ ante oẽm tranſmuta-
tionem ſit tranſmutatio,qm̃ neceſſe
eſt,vt ſit hic vnus motꝰ æternus, qui
ſit cauſa ꝙ ante oẽm motum factũ
ſit motus,vt declaratum eſt in octa-
uo,& quia moderni non diſtinguũt
illud quod eſt per ſe, & illud quod ẽ
per accidens, exiſtimauerunt, quod
ſequitur, ex hoc ꝙ ſi homo ſemper
generatur ab homine,& primũ non
fuerit,poſtremum non erit,& nõ eſt
ita,quoniam primum eſt,& eſt ſol,
& intelligẽtia operans,hominem au
tem generari ab homine,eſt verũ in
infinitũ per accidens, & non per ſe, K
& ita dicit ẽt in.8.phyſic.com.15. &
47. Dicere etiam ꝙ ad actionẽ par-
ticularem agẽtis naturalis requirať
aliquid agens determinans illud ad
hunc effectum. & non alium, quod
determinans eſt agens per cognitio-
nem,& eſt libere agens,& quod hoc
ſenſerit Auer. in lib. de diuinatione
eſt multũ remotũ à doctrina Auer.
quia licet ipſe,& Ariſ. magiſter eius
ponant opus naturæ eſſe opus in-
telligentię non errantis, non tamen
ipſi opinantur, ꝙ intelligentia con-
currat niſi tanq̃ cauſa vniuerſalis,ne
que tenent,ꝙ intellectus eius cogno L
ſcit determinate aliquid ſingulare,
ſicut bñ patet inſpiciẽti verba Auer.
ibidem ĩ diſſolutione quęſtionis ibi
motę,qũo cum intelligẽtia ſm̃ Peri
pateticos non intelligat ſingularia
poteſt eẽ dator iſtius cognitionis cir
ca futura contingentia, quæ eſt ſin-
gularis,& circa ſingularia,& licet in
diſſolutione illius qõnis ꝑ verba iã
allegata dicat, ꝙ ĩdiuidua ſubarum
cum non ſint à caſu,quia habẽt cau
ſas terminatas, ex conſequenti dice
re videatur, ꝙ talia ſint cognita ab
intelligẽtia,tamẽ non fuit mẽs eius,
quod cadunt ibi ſub cognitione,ſub M
ratione,qua ſunt res ſingulares. vn-
de ſi proſequamur auctoritatẽ eius
inueniemus,ꝙ intelligentia cogno-
ſcit naturam abſtractam,quia vt for
mæ rerum ſenſibilium ſunt in ſciẽ-
tia intelligentiæ, ſic eſt eẽ earum a-
pud illam,& quod hoc ſit verũ,hæc
ſunt verba quæ ſubnectit parum in-
fra. hoc.n. poſito non eſt inopinabi
le,vt intelligentia abſtracta det ani-
mæ imaginatiuæ naturam vniuer-
ſalem iſtius indiuidui facti. ſ. intel-
lectum ſuæ cauſæ, & anima imagi-
natiua

A natiua recipiat ipſũ particulare, ſm
quod eſt in materia,& tunc forte re
cipiet indiuiduũ illius intellecti, aut
ſuum ſimile,& quemadmodum dat
perfectiones animales vl'es,& mã re
cipit eas particulares,ita hic dat per-
fectionẽ vltimam aĩæ imaginatiuæ
vl'em & imaginatiua recipit eã par-
ticularem. declaratũ eſt.n.ꝙ intelli-
gentia agẽs dat primas perfectiones
virtutum aĩa particulares,& particu
larium.ſ. quinq; ſenſuum, & virtu-
tis imaginatiuæ. dator.n vltimarũ
perfectionum ĩ eis eſt res ſenſibilis,
Vbi aduerte, ꝙ per intelligẽtiam a-
gentem, quæ dat immediate virtu-
tes ſenſitiuas ĩteriores,& exteriores,
B quæ eſt res ſenſibilis, debemus intel
ligere virtutem informatiuam, quæ
ab Ariſt. nuncupatur in libris de ge-
neratione animal. intellectus, vt ſcri
bit Cõm. in.7.metaphy.com.31.&
12.metaph.com.18.Et ſic etiam in-
telligitur dictum Auer.in auctorita-
te allegata per Gregoriũ. vbi Cõm.
dicebat,& declaratum eſt etiã in li-
bro de animalibus, & vegetabilibus
ꝙ indiuidua animalium,& planta-
rum ſunt determinata in eſſe,& de-
terminatarum cauſarum,in genera
C bilibus autem per ſemina,& intelli-
gentiam agentem,in non generabi-
libus vero per elementa,& corpora
cœleſtia,& intelligentiam agentem.
Vbi aduerte,ꝙ meo iudicio per intel
ligẽtiam agentẽ,puto ipſum intelle-
xiſſe virtutem informatiuam.& mo
uet me auctoritas eius. Nam.7.met.
com.31. in conſimili difficultate, de
his q̃ gñant' ex ſemine, & ſine ſemi-
ne inquit. Nos aũt dicimus,ꝙ cum
cõſiderata fuerit demõſtratio Ariſt.
in hoc loco ſuper hoc,ꝙ formæ ma
teriales ſunt generantes formas ma-

Virtus informatiua dicitur diuina.

teriales,apparebit ꝙ ſemina ſunt il- D
la,quæ dant formas rerũ gñatarum
à ſeminibus per formas quas dede-
runt ſemina gñantia, in gñabilibus
autem non ex ſemine.i.caſu appare
bit,ꝙ corpora cœleſtia ſunt illa,quę
dant ſibi aliquid loco ſeminũ,& vir
tutum quæ ſunt in ſeminibus, & in
eis quę generant' ex ſemine,& ꝙ oĩa
iſta ſunt virtutes nãles diuinæ gene
rantes ſibi ſimilia ſm ꝙ artes gñant
ſua artificiata,& ideo dixit Ariſt. in
libro de animalibus,ꝙ hæ erunt ſi-
miles intellectui.ſ.quia agunt actio
nes intellectuales, & declarat quare
iſtę virtutes aſſimilẽtur intellectui, E
in hoc,ꝙ non agunt per inſtrumen-
tũ corporale,& in hoc differunt iſtę
virtutes generatiuæ,quas Medici vo
cant formatiuas à virtutibus natu-
ralibus,quæ ſunt in corporibus ani-
maliũ,iſtę.n.agunt non actione in-
tellectus operatiui,ſed agunt per in-
ſtrumenta terminata,& mẽbra pro-
pria. virtus autem informatiua non
agit per inſtrumẽtum proprium. &
ideo dubitauit Gal. & dixit. Neſcio
vtrum iſta virtus ſit creator,aut nõ.
Et.12. metaph. com.13. ꝓpe finem
dicit. Et cum diximus,ꝙ illud quod
generatur ex putrefactione genera- F
tur ex conueniente,non volumus di
cere, ꝙ generatur ex calore innato
tantum,ſecundum quod dicit Alex.
ſecundũ alteram ſuarum expoſitio-
num,ſed eſt dicere,ꝙ putrefactio eſt
qua generatur eſt,ſicut ſemẽ in ani-
malibus generantibus,ideſt,quia ſi-
cut in ſeminibus eſt virtus genera-
tiua ſpeciei, habentis illud ſemen
quam Ariſt. aſſimilauit artificio, ita
virtus quæ eſt in putrefactione pro-
pria alicuius animalis,ſiĩis eſt artifi
cio,q quod eſt in ſemine, & cum ea,

G quæ fiunt ex artificio fiunt ex cõueniente, neceſſe eſt, vt ea quæ fiant ex virtute, quæ eſt in putrefactione ꝓpria alicuius animalis fiant à conueniente, & nulla differentia eſt inter virtutem, quæ eſt in putrefactione, quę aſſimilatur artificio, & eam quę eſt in ſemine, ſed ea quæ eſt in ſemine fuit ex habente ſemen, & ſolẽ. Illa autem quæ eſt ex putrefactione à ſole tãtum, & ideo dixit Ariſt. quod homo generatur ab homine, & à ſole, & ideo nullo modo ĩdigemus ponere formas quas exiſtimauit Them. ponere ex neceſſitate ĩ animalibus,

H quæ fiunt ex putrefactione, & eandem ſententiam habet Auer. in lib. deſtructionum in diſp. 3. in ſol. 18. dubij. Nõ fuit igitur mens Auer. ponere, vt prætendit Grego. ex illa auctoritate Cõm. in libro de ſomno, & vigilia præcipuę in illa parte, vbi de diuinatione quæ in ſomno pertractat in generatione quacunq; tã reſpectu ſubſtantiarum quæ ex ſemine genetãtur, q̃ in generatione ſubſtãtiarum ſine ſemine intelligentiã agentem quæ cognoſcat, & determinet indifferentiam agentis naturalis, ſicut ſibi imponit Grego. Arim.

I Tum quia, vt prædictum eſt de mẽte eius, intelligentiæ abſtractæ non cognoſcunt aliquod ſingulare materiale ſub ratione qua tale. Tum etiam quia intelligentiæ concurrunt tãquam cauſa vl'is, & remota, & per conſequens potius agentia quę ſunt hic determinant indifferentiam ſuę cauſalitatis, q̃ econtra. nam. 2. phy. tex. com. 38. Effectuum vl'ium cauſæ ſunt vles, & particulariũ particulares. vbi Cõm. in com. ponderando hoc ponit documentũ dicẽs, & dixit hoc pręſeruando ſe à Platonica opi. .ſ. ꝙ vl'ia ſunt cauſæ particularium. K Amplius ſi ꝑ illa verba Cõm. intellexiſſet, ꝙ aĩalia, & plãtæ ſunt ab intelligentia agente, per intelligẽtiam agentem intellexit ſubſtantiam ſeparatam, & ita etiã in verbis ſequentibus dum dicit, ꝙ in non generabilibus ſunt corpora cœleſtia, & intelligentia agens, tũc iſta eſt opi. Auic. qui voluit intell'm agentem quem nuncupabat colcodeam, ſeu datorẽ formarum, dare oẽs formas ſubales & quod agens materiale ſolũ diſponebat materiã, vt patet. 7. metaph. com. 31. & 12. met. cõ 18. ſic ſcribit de ipſo. Vnde quidam dicunt, ꝙ oẽs L formæ ſubales fiunt à forma abſtracta extrinſeca, quę dr̃ à quibuſdã dator formarũ, & dicũt ꝙ hęc eſt intelligentia agens &c. Sed quid fuit in Cã errotis cauſa, quod defecerit iſte vir eximi⁹? fuit æquiuocatio, quæ plerunq; nobiliores intellectus impedit atq; confundit, vt teſtatur Ariſt. in primo de cœlo & mundo. in tex. com. 110. nã quia in principio digreſſionis Auer. intelligentiam agẽtem ſumitur pro ſubſtãtia ſeparata, vt clarum eſt, ſic .n. procedit obiectio ĩ qua quæritur qũo fieri põt, vt iſta diuinatio ſm quietem detur hoĩ ab intelligentia M ſeparata, cũ declaratum ſit apud Peripateticos, ꝙ intelligentiæ ſeparatæ non intelligunt ſingularia, credidit ꝙ per totum illud capitulum, eodẽ modo vtatur nomine intelligentiæ. Quod quidẽ ita non eſt. nam in corpore quęſtionis dicendo, quomodo ea quæ fiũt, quędam ſunt ſubſtãtiæ, & quędam accñtia, & vult, ꝙ ſubſtãtiarum quędã ſunt elementa, quædam mixta, quędam aũt ſunt plantę, & animalia, poſtquam inductiue probauit, ꝙ indiuidua ſubſtãtiarum ſim-

A ſimplicium,vt ſunt elementa, & mixta non fiunt à caſu,quia gñatio ipſorum habet cās terminatas,vt declaratum fuit in lib. de gñatione & corrupt.in ſecundo pſertim,vbi tex. com.56. demonſtratur,ꝙ motus ſolis in obliquo circulo eſt cā gñonis, & corruptionis in elementis. nā generātur, & corrumpūtur ſm partes. motus autem primi mobilis eſt cauſa cōtinuitatis, & ſempiternitatis, & ita ēt loquutus eſt de mixtis. tranſit etiā ad declarādum,ꝙ gñationes viuentiū nō ſunt à caſu,vt inferat concluſionem ſuam vlēm,q̄ intendebat

B ꝙ nullum indiuiduum ſubſtantiæ fit à caſu,& qa vidit,ꝙ viuentia ſunt in duplici differētia,quędā ſunt abiuuicem gñabilia,ſicut ea quę ex ſemine generantur,& q̄dam non ſunt generabilia,illo mō declarauit vtrorumq; generationes habere cās determinatas, nā reſpectu eorum quæ generantur ex ſemine ſunt ſemina, & intelligentia agens.i.virtus informatiua exiſtens in ſemine,ſed in nō generabilibus,vt ſunt illa quæ ex putri materia generantur, ſunt corpora cœleſtia, & intelligentia agens. i. virtus ſimilis virtuti informatiuæ,

C quæ erat in ſemine reſpectu eorum quæ ex ſemine generantur. nam tales virtutes ab Ariſt.in libro.2.de generatione aīal.ca.3.intellectus nuncupantur propter cauſam dictā per Auerro.ſed nulla eſt differentia niſi quia virtus informatiua in aīalibus, & plantis ex ſemine generatis datur à dante ſemen,& à corporibus cœleſtibus,ſed virtus generatiua in putrefactis data eſt ſolum à ſole, ideſt à corporibus cœleſtibus, & iſta eſt vera mēs Auer. ſi nobis fas eſt Auer. per Auer. interpretari. Reſolute igi-

Solutio rationis.

tur ad totam rationem Gregorij dicendum eſt,ꝙ non opus eſt phyſice loquēdo propter actionem alicuius agentis naturalis hic inferius,ſiue agat generando ſubſtātiam, ſiue accidens ponere aliquod agens ſeparatum per cognitionem illius effectus in propria forma, libere concurrere ad determinationem agentis particularis,quia ordo vniuerſi,& ſenſata experientia oſtendit totum oppoſitum videlicet, ꝙ agentia particularia,quę ſunt hic,& diſpoſitiones materiales,vt locus,tempus,& ipſa materia ſunt quæ limitant, & dearticulant influxus,& deriuationes vniuerſales ſub vniuerſalitate prodeuntes à cauſa vniuerſali, ſicut patuit per Auer.in loco pręinducto in illa quęſtione, & ideo amor induxit nos ad diuertendum in præſenti loco,quia tēpore meo auctoritas Gregorij Ariminenſis multum inualuit, nedum Pariſi⁹, verum apud Italos,& tamen ni fallor in via Auerro.multa inducit,quæ vel non intellexit,vel finxit ſe non intelligere. Tertia ratio principalis eius talis eſt. nam videmus, ꝙ agens naturale in omnibus ſuis partibus vniforme in diuerſis partibus eiuſdem materiæ etiam penitus vniformis diuerſos cauſat effectus.verbi gratia, ſpermamaris agēs ī vniformem oīno materiam fœtus diuerſa mēbra organica per ſe cauſat ex illa,ex vna enim parte cauſat neruum,ex alia os,& ex alia carnes, & ſic de aliis,propter quid autem ex vna parte generatur caro,& non os, & ex alia econuerſo? impoſſibile eſt dicere niſi ponatur aliquod agens liberum immediate concurrere ſecundum ſe,& illud ad ſic agendum determinet, non enim ad hoc poteſt

valere

D E F

G valere ſol, vel cœlum, vel aliud aliquid naturaliter actiuum cũ quodlibet tale indifferenter ſe habeat ad quaslibet illius materiæ partes, nec ex ſe taliter determinari poſſit, nec certe talis diſtincta cauſatio caſui ẽ attribuenda, quoniam caſus nõ eſt, niſi in his quæ raro accidunt. Hoc autem euenit ſemper, & oporteret ſecundum hoc quaſi omnes naturales actiones attribuere caſui, quod penitus eſt abſurdum, tale vero vniuerſale, & liberum agens omnino Deus eſt, & ſic agere ſine aliorum cognitione non poteſt. Ad hoc reſpondetur
H in ſimili, ſicut dicit Ariſt. contra Platonem in primo de generatione & corruptione. tex. commen. 7. Cauſa autem propter quam non potuerunt confeſſa videre in experientia fuit, non enim credendum eſt, ꝙ ſi aliquod agens, aut paſſum materiale videatur eſſe vniforme quantum ad ſenſum, quod ita ſit ex parte rei. Teſtantur hoc multa ſemina, quæ tametſi parua admodum ſint, tamẽ diuerſas, & contrarias qualitates, & proprietates in diuerſis ſuis partibus obtinent, ſicut ſapientes medicinæ teſtantur de grano pſilij, cuius par-
I tes ſuperficiales ſunt frigidæ complexionis, partes autem cẽtrales ſunt calidæ, & in multis alijs hoc oſtendi poſſet. nam modi mixtionum, & diſpoſitiones materiales variantur in infinitum, vnde non eſt credendum in hoc ſenſui, qui licet iudicet menſtruum mulieris, quod eſt materia generationis membrorum eſſe vniforme, immo ex parte rei habet magnam difformitatem. vnde Auicen. dicit in capit. de complexionibus membrorum, & etiam in capitulo de humoribus in prima Fen primi, quòd membra iſta quæ habẽt diuerſas complexiones, ex diuerſis nutriuntur humoribus, aut ſecundum Ariſtotelem ex ſanguine diuerſimode diſpoſito in ſuis partibus, q̃a ipſe tenet ſolum ſanguinẽ nutrire. K
Amplius autem hoc ex diſſolutione talium mixtorum experimento ſenſato probari poteſt. nam videmus, ꝙ multæ herbæ, quæ ad ſenſum nullam difformitatem primo aſpectu habere cernuntur, ſi in alembico ponantur, quæ deſtillentur ſenſibiliter apparet in illa diſſolutione fluere aquam, aliquas autem partes eſſe terreſtres, aliquę vero ſunt aer, & ignis. L
vnde ratio dictat, quòd ꝓpter diuerſitatem approximationis agentis. & propter maximam diuerſitatem, ex parte partium materiæ ipſius paſſi eſt magna difformitas in ipſis mixtis, licet ſenſus aliter iudicet. Quarta ratio eiuſdem talis eſt ex quibuſdam effectibus apparentibus, & expertis cogimur ponere aliquod ens quod habet certam notitiam de futuris contingentibus ad vtrumlibet. ergo naturaliter oportet ponere, ꝙ Deus cognoſcat alia à ſe. Antecedẽs probo. primo quidem, quoniam viſum eſt, & expertũ apud plurimos M
Quarta rã eiuſdem.
eſt quoſdam plurima, & frequenter propheta ſſe futura, & ita eueniſſe, & quoſdã habuiſſe, & hr̃e vera ſomnia de futuris, & quoſdã ẽt habuiſſe notitiam interpretandi, tam ſomnia, q̃ prophetias, & interpretationẽ indigentes, ſicut non ſolum ex Chriſtianorum, & Iudæorum libris, ſed etiã Gentilium patet, ac etiam Philoſophorum, vt Auic. 6. naturalium. & com. Auer. teſtatur. Vnde in libello ſuo de ſomno & vigilia ait. determinatum de natura ſomniorum, & quod

A qđ eſt ſui generis de comprehenſionibus diuinis, quæ non acquiruntur ſecundum acquiſitionem hominũ. Dicamus ergo, ꝙ iſtarum comprehenſionum quædam dicuntur ſomnia, & quędam diuinationes, & q̃dam prophetiæ, & quidam homines negant iſta, & dicunt ea accidere à caſu, ſed negare ea eſt negare ſenſata, & maxime negare vera ſomnia, nullus.n. homo eſt, qui non viderit ſomnium quod enunciauerit ei aliquod futurum, & cum homo experimentauit hoc multoties videbit, ꝙ hoc non accidit à caſu, ſed eſſentia-
B liter, & illæ aliæ comprehenſiones & prophetiæ, licet non ſint viſæ, vt ſomnia ita communiter, ſunt tamen valde famoſæ, & ea quæ ſunt famoſa apud omnes, aut ſunt neceſſaria ſecundum totum, aut ſecũdum partem, impoſſibile enim eſt, vt famoſum ſit falſum ſecundum totũ. hæc Cõm. Cuius dictum ſpecialiter volui allegare, quoniam in principali concluſione opinionem oppoſitam habet, & tamen hoc aſſumptum cõfitetur, & dicit non poſſe negari. conſtat autem, ꝙ talia non proueniunt caſualiter, ſicut etiam ipſe Cõm. pro
C bauit in prædictis veris ſomnijs, & eadẽ fortior probatio eſt de prophetis. nam impoſſibile eſt, ꝙ idem homo frequẽter vere prophetet à caſu. nam quod eſt caſuale rariſſime accidit, ergo ſunt talia, & acquirũtur huiuſmodi hominibus ab aliqua cauſa determinata, & impoſſibile eſt aliquam aſſignare niſi illa habeat notitiam de illis futuris, de quibus prophetias, vel ſomnia cauſat in homine, alioquin non per ſe, ſed caſualiter talia cauſaret Secundo idem antecedens probatur ex eo quod expertum eſt, plures homines habere circa ea q̃ ſunt agenda per ipſos quoſ- D
dam quaſi naturales, & indeliberatos, ac improuiſos inſtinctus, & impulſus cordis, ad eligendum ex contradictorijs quod eis meliꝰ eſt, quos homines Philoſophus in libello de bona fortuna, bene fortunatos dicit. Talium autem inſtinctum, nec natura, nec homines, nec ratio hominis poteſt eſſe cauſa primaria, vt ibi Philoſophus probat, ſed oportet, ꝙ ibi ſit quid melius habens notitiam de futuris, in quibus vult tales homines dirigere, & propterea tales inſtinctus cauſat in eis. conſequentia ſatis eſt euidens. nam & huiuſmodi E
ens cognoſcens futura eſt Deus, & habet propoſitum. nam ſequitur ex hoc, quòd ipſe cognoſcat alia à ſe, aut eſt aliquid infra Deum, & tunc per locum a minori ſequitur, quòd talem notitiam Deus maxime habeat cum ipſe ſit maximę nobilitatis. Et confirmatur iſta conſequentia ex intentione aduerſariorum. nam Auerr. huiuſmodi reuelationẽ propter ſui nobilitatem, dicit eſſe comprehenſiones diuinas, quæ nõ apprehenduntur per acquiſitionem hominis, vt ſupra allegatum eſt. F
Item infra ait, quòd iſte modus dationis cognitionis rei futuræ eſt valde nobilis, & attribuitur principio nobiliori voluntatis, immo eſt à re diuina, & eſt ex perfecta ſolicitudine erga hominem, ſi ergo talia noſſe eſt perfectionis, & ex hoc attribuitur principio nobiliori hominis, cõſequens eſt, quòd Deus qui eſt nobiliſſimus omnium huiuſmodi perfectione non careat. vnde Auicen. vbi ſupra de hac materia tractans, quaſi principium aſſumit, quòd omnia,

quæ

quæ in mundo ſunt præſentia, prȩte
G rita, & futura, habent eſſe in ſapientia Creatoris. Item Philoſophus vbi ſupra illos inſtinctus bene fortunatorum reducit in principium ſupra rationem hominis, quod eſt melius, & nobilius ea, & expreſſe dicit, tale principiũ eſſe Deum, qui videt futurũ, & præſens, quorũ rõ periit i. pterita, quorũ notitia periit a memoriis homiuũ. vnde rõ iſta nõ dẽt cuiquã facilis videri, qñ pp ipſam Philoſophus coactus eſt in principali cõcluſione, quæ in hoc inquiritur ſibi contradicere, vt ex dictis eſt euidens. pro
H pter iſtam mihi apparet ꝙ quilibet volens naturalem rationem ſequi in auctoritate excluſa, cogitur ponere Deum habere notitiã omnium aliorum, hæc ille. Ad iſtud argumẽtum patet ex iam dictis ſolutio, nam vt late diſputat Auer. in cõm. ſuper libro
Solutio. de ſomno, & vigilia in illa parte vbi Ariſtot. agit de diuinatione, quæ eſt ſm quietem, vult tandem ꝙ ſint ab intelligentia, tñ exeunt ab illa ſub ratione cõi, & vniuerſali, & anima imaginatiua recipit illam cognitionem ſingulariter, & ſignate. ſic. n omnes
I effectus ſunt a cauſis abſtractis procedentes. & materia recipit illos ſignate. & cum hic & nunc, & dat exemplum dicens, & quemadmodum medicus enunciat, quod accidit corpori Sortis, & animæ eius in aliquo tẽpore terminato per duas propoſitiones, quarum vna eſt vniuerſalis intelligibilis, & alia particularis ſenſibilis, ita iſta enũciatio componitur ex vniuerſali quod datur ab intelligentia, & ex intentione particulari ſimili illi vniuerſali, quare vero hõ non comprehẽdit ex iſtis particularibus, niſi illud quod eſt proprium ſuo tẽpori, & ſuo loco, & corpori, & ſuis
K hoĩbus, abſq; aliis particularibus cõmunicantibus eis in illa natura vlĩ. hoc eſt quia neceſſe eſt, vt hõ habeat in hac comprehenſione alterũ duorum modorum generum cognitionis, quæ antecedit fidem. ſ. cognitio præparãs. ſ. cognitio imaginationis imaginem informans, & debet antecedere fidem, & hõ non põt acquirere iſtam cognitionem niſi in indiuiduis, quæ iam præſciuit, & maxime illa indiuidua circa quæ habuit magnam ſolicitudinem, de eis aũt quæ ſunt ignota apud ipſum non põt acquirere ſciãm. iſta n. fides licet non L
eſt neceſſariũ, ut antecedat eã cognitio agens, tñ neceſſe eſt, vt antecedat eã cognitio præparans, &c. vbi patet iſtã fuiſſe mẽtẽ Auer. ſicut dicimus, & ita dicendum eſt pariformiter de prophetia ſm Philoſophos. Ad auctoritatem Ariſt. in lib. de bona fortuna pariformiter dicendum eſt, ꝙ De⁹ oĩa cognoſcit, ſed nobiliori mõ q̃ nos. aũt quam ſint in ſuo proprio eſſe. Aut aliter ꝙ ille non erat locus diſcutiendi iſtam materiam, & ideo ibi loquitur, vt erat famoſum, nam quæſtio de cognitione Dei eſt nobi M
liſſima, & maxime deſiderata ab hominibus, vt dicit Auer. in commen. 51. duodecimo metaph. & pertinet ad ſcientiam diuiuam, & ideo contradicentibus auctoritatibus, circa hoc hincinde magis adhibẽda fides eſt ſcientiæ diuinæ, cuius intereſt hoc determinare. Etenim in ſimili etiam in 10. ethic. ca. 10. ſcribit Deũ ſolicitudinẽ hꝭe de ſapiente, & eum amare, inquit enim. Qui ſm mentẽ operatur, & eã colit, & optime diſpoſitus eſt, amiciſſimus dijs vꝭ eſſe. nã ſi dij curã aliquã hñt humanarum rerum,

A rerum, vt eſtimatur, & creditur, rationabile eſt eos gaudere optimo, & cognatiſſimo, tale vero hmõi mens eſt, & amantibus illã maxime honorantibusq; fauere, tanquã terũ ſibi chariſſimarum curatoribus, & recte ac bene agentibus. quod aũt hæc oĩa ſapiẽti maxime cõpetãt, nõ eſt obſcurũ. amiciſſimũ ergo deoꝝ eundẽq; feliciſſimum eſſe decẽs eſt itaque, & hoc modo ſapiẽs vtiq; erit maxime felix. & Auer. ſcribit in cõ. dixit. De eo aũt qui agit ꝑ intellectũ, & fuerit obſequium eius intellectui, & diſpõ eius diſpõ bona vr̃, ꝙ ſit Deũ amans valde, & ſi quidẽ cura ſit Deo de ho-
B minibus, vt creditur, & debitũ eſt, & ſit quidẽ Deus gaudẽs de eo. qui eſt melior, tunc gaudet de eo qui nitiť aſſimilari ei valde, & hic eſt intellꝰ. dignum eſt ergo benefaciat eis qui amant ipſum plus, & vt honorificet eos, & viſitet ipſos, ſicut eſt diſpõ amici, cũ amico ſuo, patet ꝙ litera. d. rõnabiliter. nam ibi erat in ſcĩa morali, q̃ eſt via propria populorũ vt ſcribit Auer. in ſuo prologo. 1. phyſi. de Socrate, cui nõ fuerũt apertæ, vt exiſtimatur viꝫ cões & propiæ, quia voluit ambulare in via propria populorũ. i. moralibus tm̃ voluit inſudare,
C iuxta illud Ariſt. in. 1. meta. Socrate circa moralia philoſophãte, & de tota nã nihil, non eſt autẽ neceſſarium ꝙ populus, & rudes intelligãt veritatem, ſed ſufficit eis perſuadere aliqua principia, iuxta quę poſſit bene viuere, quia iſta eſt intentio legiſlatoris. vñ Ariſt. 12. meta. tex. cõ. 50. loquẽs de Chaldæis inquit, Tradita ſunt aũt a ſenioribus, & antiquis in fabulæ figura demiſſa poſterioribus, quia dij ſunt ij, videlicet corpora cœleſtia, & cõtinet diuinã nãm vr̃m: reliqua vero fabuloſe iam adducta ſunt ad
D perſuaſionẽ multoꝝ, & ad opportunitatẽ multoꝝ ad leges, & cõferens. vñ ẽt Auer. in 2. me. cõ. 14. vbi Ariſ. adducit impedimenta, q̃ impediunt intellꝫum ſcire veritatẽ, inter q̃ vt dicit fortiſſimũ eſt conſuetudo in pueritia in rebꝰ legis, & maxime in ſcĩa diuina, quia plures opĩones illius ſciẽ ſunt radices legũ, & ponunť in legibus non ad ſciendum, ſed ad inquirẽdũ bonitatẽ. Et cã in hoc eſt, quia cõplementũ hoĩum nõ cõpletur niſi ꝑ cõgregationẽ, & cõgregatio ꝑ bonitatẽ eſſe, ergo boni eſt neceſſariũ, & non eſt neceſſariũ eos ſcire veritatẽ. & ita ni fallor diceret Ariſt. & Com.
E ad iſtas rationes adductas cõtra ipſos de iſta contradictione. Colligentes igr̃ ſynceram ni fallor Ariſtot. & Auer. in tã ardua qõne ſnĩam dicamus, ꝙ intellꝰ diuinus ſolũ ſuã eſſentiã intelligit, q̃ eſt ens ꝑ eſſentiam in qua eminẽter cõueniuntur oĩa alia entia, & perfectiones oĩum, & talia entia ſic cõtẽta nõ ſunt aliud a dei ſcĩa. Etenim ſicut ſupra dictũ fuit ꝑ locũ a minori ad maiꝰ, ſi forã nãlis, q̃ eſt in mã, & eſt potentia intellecta hẽt nobilius eſſe, vt eſt in humano intellectu, quia in materia non eſt comprehenſio, ſed in intellectu fit cogni-
F tio, & cõprehẽſio, & ſit vnũ cũ intellectu, q in intelligẽdo perficiť ab ea, quanto magis forã eadẽ conſiderata quo ad eſſe quod hẽt in intellꝰu diuino erit dei ſcĩa? Sed in hoc eſt dr̃ia ſm Philoſophos de forã, vt eſt in intellꝰu nr̃o, & in intellꝰu Dei, quia vt eſt in intellꝰu nr̃o ꝑficit, & mouet ipſũ, quia intelligibile eſt perfectio intelligẽtis, ſed vt eſt in deo cauſatur a ſcĩa ſua, & ſua ſcĩa eſt perfectio intelligẽtiũ, & oĩum intelligibiliũ, quia ſcĩa dei,

G dei, quæ eſt ſuamet eſſentia eſt maxime actiua. nã ſi ars, quæ nihil aliud eſt q̃ forma artificialis in mente artificis exiſtens, teſte Ariſt. in. 7. primæ philoſophię ex. cõ. 23. vbi dicit. Medicinalis. n. eſt, & ædificatiua ſpecies ſanitatis, & domus; ſi talis inquã forma, & ars eſt principiũ cũ recta rõne factiuũ, teſte Ariſt. in. 6. ethi, etenim vt ipſe dicit. 7. meta. vbi ſupra. A ſpẽ domus ſine mã exñte fit ſpecies domus hñs mãm, quanto magis credẽdũ eſt formã primam quæ abſoluta prorſus eſt ab oĩ mã, & ab oĩ potentia productiua erit ĩmediate forma-

H rũ ſine mã, & aliarũ in materia mediate? quod nõ potuit videre Greg. ille Arim. in 2. ſentẽ. diſt. 1, q. 1. arti. 1. in rñſione ad rationem partis aduerſæ. vbi arguebatur q̃ñ in intelligentiis ſit perficiens, & perfectum. dicit ꝙ illa ratio cõtinet duo falſa, & ſm cuius falſitas patet, inquit, eſt ꝙ prima intelligentia intellectionis ſecundæ eſt cauſa efficiens, quia intelligitur a ſecunda. inquit ipſe, ꝙ falſitas iſtius patet ex primo ibi declarato per ipſum, quia ſecunda intelligit primam per eſſentiam primæ. Tum

I etiã quia ſi iſta ratione prima efficit intellectionem ſecundæ, quia intelligitur a ſecunda, tunc cum ipſa prima intelligat ſeipſa, igitur efficeret ſeipſam. Dicimus nos ꝙ prima intelligentia formaliter intelligit ſeipſam, & ſua intellectio eſt ſua eſſentia, nec ſic cauſat, nec cauſare põt ſeipſam, q̃a nullus intell'us hoc capere põt, vt aliquid ſeipſum cauſet vt ſit, vt inq̃t beatus Aug, quia hoc implicat manifeſtã contradictionẽ, quia tunc aliquid eſſet antequã eſſet, ſed ſua formalis intellectio, quæ eſt ſua eſſentia eſt cã efficiens ab æterno oĩs intellectionis cauſabilis, & iſta eſt nã intel- K ligentiarũ. ſcĩa. n. dei eſt cã efficiẽs totius entis cauſati, ſed diuerſis modis: cauſare aũt intellectionẽ nõ eſt formaliter intelligere. nam obiectũ cauſat ſaltim partialiter intelligere, & tñ non dr̃ intelligere, & hoc eſt quod dixit Com. ꝙ in intelligentiis ſolũ eſt cã, & cauſatũ, ſicut intelligibile eſt cã intelligentis, intelligibile. n. eſt cã efficiens intellectionem in intelligente. & ſic dei ſciẽtia efficit intellectionem extra ſe, quæ intellectio ſunt eſſentiæ ipſarum intelligentiarum ſm ꝙ intelligunt multi modi, q̃a aliud eſt quod intelligit vna, & aliud eſt L quod intelligit alia, quia intelligẽtię deriuatæ, & cauſatę a ſcĩa dei, cauſantur in multa diſtantia, in participando perfectionẽ primi. Cõcludo ergo ſm Peripateticos ꝙ deus ſe ſolum intelligẽdo pp hoc non dr̃ alia ignorare, imo oĩa intelligit, & nobiliori mõ q̃ intellꝰ humanus, aut alius aliquis intellꝰ poſſit ea intelligere, licet. n. nõ cognoſcat ea illo modo quo a nobis, vel ab aliis intelligentiis intelligunt, tñ oĩa intelligit mõ qui ſoli propriꝰ eſt, quia nullus intellꝰ hẽt ens p eſſẽtiã ſibi identificatũ pro proprio, & adæquato obiecto, niſi ſolus intell'us M dei ſublimis. vñ ſe intelligẽdo oĩa entia cognoſcit, quia alia entia ab ipſo nõ ſunt quid aliud a ſui ſcĩa. vñ ſicut poſſidens aurũ nõ dr̃ carere argẽto, ſic intellꝰ cõprehendens mare entitatis, nõ dr̃ ignorare riuulos qui a mari emanant in alietate, & diuerſitate, & in mare reuertunt, & adunantur maiori virtute, & robore q̃ ſint in ſeipſis. nam mare, teſte Ariſt. putreſcere non poteſt, riuuli poſſunt ſeu ſtagna. ſic omnia entia cauſantur a dei ſcientia ſm ꝙ apta natã ſunt cauſari,

A ſati, quia diſtantiæ entium, vt ſcribit Commen. in. 2. cœli & mun. cõ. 63. ſunt valde diuerſæ, ſed ſi talia cõſiderata fuerint, vt ſunt in ſcientia Dei ſunt nobiliori modo, quàm sũt I ſeipſis, quia vt ſic ſunt idem quod Dei ſcientia. & hoc ſine dubio credo tenuiſſe omnes Peripateticos, tamẽ ego teneo, & firmiter credo Deum etiam omnia ſingularia cognoſcere in ꝓpria forma. Nam ut propheta teſtatur, ipſe humilia reſpicit ĩ cœlo, & in terra. non enim opinio Philoſophorum debet nos deterrere in his, in quibus videntur a rebus fidei

B eſſe diſcordes, quia ipſi intantum ꝓceſſerunt inquantum lumen naturalis rationis potuit eos ducere, ſed fides noſtra a ſupernaturali lumine ſpiritusſancti illuſtrat, qui falli non poteſt, & ipſe ſit dator auxilij. placuit autem nobis ſoluere ea argumenta Grego. quia Deus, vt inquit beatus Augu. non indiget noſtro mendacio. non enim rationes illæ ſunt ex mente Philoſophi, & ne aliquis rationibus illis innixus, amittat meritum fidei.

C PROPOSITIO LXXXIIII.

Omne recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti.

VVlgatiſſima eſt propoſitio, & maximi momenti in philoſophia. vnde Auer. in. 3. de anima. cõ. 4. inquit. ꝙ illa demrõ in. 3. de anima adducta ibi p philoſophum, fundatur ſuper duas propoſitiones, quarum vna erat, ꝙ intellectus materialis omnia cognoſcit, ſicut dicit hoc eſſe per ſe manifeſtum. Secũda autem propoſitio eſt iſta, quam habemus præ manibus ſpeculandam, videlicet, ꝙ omne recipiens eſt denudatum a natura recepti. Gloſſatur autem per Auer. in. 3. cœli & mun. in com. 67. iſto modo, ſi fuerit aliqđ ſubiectum receptiuum omniũ formarum, oportet abſolute, & ſimpl'r illud ſubiectum eſſe denudatum ab omni forma, ita ꝙ non ſit aliqua illarum, nec habens aliquam ex illis formis quas recipit ſibi propriã, ſed eſt indifferenter ſe habens in potentia ad omnes formas, & ita vt dicitẽ prima materia, quæ recipit omnes formas tam perfectas, quàm imperfectas: & ideo eſt denudata ab omni forma, quia ipſa de ſe informis eſt, & eſt in potentia ad omnem formam. vnde nullam habet formam ſubſtãtialem, neq; vl'em, neq; particularẽ, neq; imperfectam, neq; perfectam, ſicut dicit. Si autem fuerit aliquod ſubiectum, quod non eſt receptiuũ omninm formarũ ſimpliciter, ſed quarundam, non oportet, vt dicit ꝙ tale ſubiectum careat, & ſit denudatum ab omni forma ſimpl'r, ſed ſolum debet eſſe denudatum, ab illa forma, vel ab illis formis reſpectu quarum tale ſubiectum dicitur eſſe receptiuum. & iſto modo elementa quæ ſunt ſubiecta receptiua formarum mixtorum corporum, ab illis ſolummodo oportet eſſe denudata, ſed non oportet, ꝙ ab omni forma abſolute ſint denudata, quia elementa remanentia elementa, non poſſunt eſſe priuata proprijs formis. vnde niſi ita eſſet, tunc nulla prorſus eſſet dña inter primum ſubiectũ, ſeu primam materiam, & inter ſubiectum ſm, & materiam ſecundã, contra Ariſt. & Auer. 1. phy. in com. & tex. 82. vbi Ariſt. deſcribens in illo tex. materiam, inquit. Dico autem mate-

D Glo. Auer.

E

G materiam primum ſubiectum vnicuique, ex quo fit aliquid cum inſit non ſm accidens. vbi Commen. dicit primo, intelligo.n. cum dico materiam primum ſubiectum, quod ẽ in potentia non ſubiectum ex quo generatur res, & eſt in actu, & generatum ex eo eſt exiſtens per ſe, & nõ per accidens, hoc enim ſm ſubiectũ, & primum conueniunt in hoc, qđ generatum inuenitur ex eis per ſe. Et differunt in hoc, ꝙ primum eſt in potentia; & ſecundum eſt in actu aut modo medio inter potentiam & actum, ſicut eſt diſpoſitio in illo, quod generatur ex pluribus vno ſu-

H Gloſſ. alia eiuſdem.

biecto. Gloſſat etiam Auerr. iſtam propoſitionem in.2. de anima. in commen.67. & dicit, ꝙ eſt vl'r vera tam in receptione ſpiritali, quàm ẽt in receptione materiali. vnde inqt. manifeſtum eſt, ꝙ non de neceſſitate illud, quod mouetur a colore debet eſſe non lucidum, ſed debet eſſe non coloratum, nihil enim recipit ſe, aut ẽ cã alicui' ĩ recipiẽdo ipſum, & iſta eſt propoſitio manifeſta p ſe, & Ariſt. ea multotiens vtitur: & indifferenter ſiue mouere, & recipere

I fuerint ſpiritalia: ſicut aer recipit colorẽ, aut materialia ſicut corp' mixtum ex lucido, & diaphano obſcuro recipit colorem. In tertio ẽt de anima ꝓbat veritatem iſtius propoſitionis iſto modo in com.4. dicẽs, ſm autem ꝙ omne recipiens aliquid neceſſe eſt, vt ſit denudatum a nã recepti, & vt ſua ſubſtantia non ſit ſubſtantia recepti in ſpecie. Si enim recipiens eſſet de natura recepti, tunc res reciperet ſe, & tũc mouens eſſet motũ. vnde neceſſe eſt, vt ſenſus recipiens colorem careat colore, & recipiens ſonum careat ſono, & hæc propoſitio eſt vera, & ſine dubio. K

Vnde videt' limitare iſto mõ quod recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti ſm ſpeciẽ, quia alias idẽ reciperet ſe, & mouẽs eſſet motum. nam in his quę ſunt eiuſdem ſpeciei quicquid per ſe conuenit vni, per ſe cõuenit alteri, & ideo ſi fuerint duo indiuidua eiuſdem ſpeciei, quorum vnum eſſet recipiens alterum pariformiter idem poſſet recipere ſeipſum ſicut ſequitur, & tunc idẽ eſſet mouens, & motum, & per conſequẽs in actu, & in potentia vnde parum infra Cõmen. in eodem com. confirmando iſtam limitationem ſcribit.

Declaratio gloſſæ Auer. Qũo intelligit' Auer. cõſequentia niſi recipiẽs eẽt denudatũ a nã recepti, idẽ reciperet ſeipſum & eẽt mouẽs & motum.

Propter opionẽ A-

L

lex. qui putat in hoc loco ab Ariſ. oñdi ꝙ intellꝰus nõ ſit act' ſed ſuba ĩ põa tm̃, & mã intelligibilium & vt ait ἀγραφων γραυάτλων.

Vtrum autem hęc ſubſtantia habeat formam diuerſam in eſſe a formis mãlibus, adhuc non declaratur ex hoc ſermone. q. d. licet per illam demonſtrationem Ariſt. demonſtraret intellectum poſſibilẽ eſſe denudatũ ab omni forma materiali, quia eſt receptiuum omnium formarũ materialium, tñ ex illa demonſtratione non apparet an ſit expoliatus qualibet forma etiam immateriali, quæ eſt diuerſa a materialibus formis, & reddit cauſam dicens, propoſitio enim dicens ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti, intelligitur a natura ſpeciei illius recepti non a natura ſui generis, & maxime remoti, & maxime eius quod dictum eſt per æquiuocationem .i. analogice, ſicut eſt ſubſtãtia, & ens, & vnum, quæ plerũq; ab Auerr. dñr gña multipliciter dicta. i. ſm prius, & poſterius. nam de mente eius genus dupliciter dicitur, vno modo ꝓ genere vniuoce dicto, & iſtud eſt genus logicum & etiam dicitur de genere dicto ſm prius, & poſterius. i. analogo, vt eſt videre. 5. metaphyſi. com.

M

A com.4.& 1.de anima. commen. 7. & alibi frequenter, vt alias probaui diffuſius. Ioannes autem de Gandauo in.3.de anima. in quæſtio.4. inquit, ꝙ aliquid eſſe denudatum ab aliquo intelligitur dupliciter.

Opin.Ioã de Cand. Vno modo ſm eẽ, vt dicimus quòd Sortes eſt ſeparatus a Platone, & vr̃ ſic ſe habent illa, quorum vnum nõ eſt coniunctum ſecundum ſubſiſtẽtiam cum alio. Alio modo intelligitur aliquid eſſe denudatum ab alio ſm quiditatem, ſeu eſſentiam, ſicut cum quiditas vnius non eſt quiditas, & eſſentia alterius, quanuis ſint

B coniuncta ſecundum ſubſiſtẽtiam, vt dicimus ꝙ materia prima eſt denudata ab omni forma ſeu actu, nõ quod ſecundum ſubſiſtentiam ſit ſeparata ab omni forma, ſed quia quiditas, & eſſentia materiæ primæ nõ eſt quiditas nec eſſentia alicuius formæ, vt patet. 1. phyſicor. & ſic eſt in multis aliis cõſimiliter. poſſibile.n. eſt, ꝙ aliqua duo ſint ſibiinuicẽ coniuncta ſecundum eſſe, ita ꝙ ſint in eodem loco, & eodem ſubiecto, & tamen eſſentia vnius diuerſa eſt ab eſſentia alterius, vt ſciunt parũ exer

C citati in philoſophia Ariſtote. vnde iuxta iſtam ſolutionem ſoluit multa argumenta in illa q̃one de tactu reſpectu qualitatum tangibilium, dicendo ꝙ licet tactus non ſit denudatus ab omni tangibili ſecundum eẽ ſubſiſtentiæ, tamen ipſa virtus tactiua eſt denudata eſſentialiter ab omni qualitate tangibili. Sic.ſ. ꝙ eſſentia ipſius non eſt aliqua qualitas tangibilis, ſed eſt virtus animæ naturalis fundata in organo habẽte quãdam medietatem, & proportionem omnium qualitatum tangibilium. Et ſic dicit de intellectu, quod ẽ eſ-

D ſentialiter denudatus ab omnibus formis materialibus, & earum ſpeciebus, quamuis ſit coniunctus ſm eſſe cũ multis, & forte omnibus ſpeciebus intelligibilibus formarũ materialium. Et eodem modo reſpõdet ad illud de viſu, & viſibili. Dicit enim ꝙ viſus non eſt ſeparatus ſm eſſe ab omnibus coloribus, ſicut bene arguebat, videlicet, quia omnia mixta colore participant ex lib. de ſenſu & ſenſa. Tamen alia eſt quiditas viſus ab omni colore, & ſic denudatus eſt ſecundum eſſentiam, licet non ſecundum ſubſiſtentiam, & rurſus, quilibet viſus non cognoſcit colorem ſui organi in quo exiſtit. E

Quamuis forte viſus vnius animalis cognoſcit, vel cognoſcere poſſit colorem organi viſus alterius animalis. & ita breuiter ſm prædictum doctorem ꝓpõ noſtra, quæ proponitur hic, locum habet iſto modo, ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti, ſecundum eſſentiam & non ſecundum ſubſiſtentiam.

Sed iſta gloſſa Ioannis contradicit Commen. expreſſe in. 3. de anima. com.4. vbi dicit, ꝙ. 2. propoſitio ſu per qua fundatur demonſtratio Ariſto. eſt iſta videlicet, ꝙ recipiens dẽt eſſe denudatum a natura recepti, & vt ſua ſubſtantia, non ſit ſubſtantia recepti in ſpecie, vbi duo ſimul iuncta concurrunt in verificando illam propoſitionem videlicet, ꝙ recipiẽs debet eſſe denudatum a natura recepti, & hoc quantum ad eſſe, & quod ſubſtantia eius non ſit ſubſtantia recepti in ſpecie, & hoc quantnm ad eſſentiam. Amplius ſi recipiens ſecundum eſſe non debet eſſe denudatum a natura recepti, tunc aliquid ſecundum eſſe habens aliquam for- F

G nam eſſet ratio recipiendi ſuo ſubiecto conſimilem formã in ſpecie, & ſic idem eſſet moueus,& motum, & in actu,& in potentia,& ſic nulla eſſet probatio,qua vtitur Auerro.in verificando illam propoſitionem.

Impugna. Amplius quod dicit de tactu nihil eſt.nam mirum eſt quomodo non viderit gloſſam Commen.in. 3. de anima.in com.4. vbi occurrit tacite obiectioni.nam gloſſauit Commẽ. illam propoſitionem iſto modo ibi videlicet.ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti ſecundũ ſpeciem. vnde infert, propoſitio.n. H dicens ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti, intelligitur a natura ſpeciei illius recepti, non a natura ſui generis,& maxime remoti,& maxime eius quod dictum eſt per æquiuocationem, & ideo diximus ꝙ in ſenſu tactus inuenitur medium inter contraria,quæ comprehendit.contraria enim alia ſunt in ſpecie a mediis. Et mirum eſt de Ioanne,quomodo reſponſionem iſtã, quæ eſt Commen.in ſimili argumẽto non viderit, vnde ſenſus tactus nõ poteſt eſſe denudatus a tota latitudine qualitatum tangibilium ſecundum genus, quia organum in quo conſiſtit requirit certam, & determinatam complexionem, quæ reſultat ex actione,& reactione qualitatum primarum in elementis reptarum,quæ in mixtione diuiduntur ad minima, vt plurimum vnius contangat plurimum alterius, ſicut dicit Princeps in cap. de complexionibus.& ideo ſufficit, vt ſit denudatus ab excellentiis contrariorũ quas cognoſcit,& recipit. vnde. 2. de anima.tex.comm.118. Æqualiter calida,& ęqualiter frigida non ſentim⁹.

Intellige de medio ſoſæ, non aũt de medio tranſitus.

I

& ideo bene dixit Auerr.in.3. cœli. K com.67.ꝙ ſi ſubiectum fuerit ſimpliciter receptiuum cuiuslibet formæ,oportet illud eſſe denudatũ ſimpliciter ab omni forma. ſi vero ſm quid etiam ſufficit ipſum ſecũdum ſe ab illa forma eſſe denudatum.

Ad illud autem quod de viſu dicit. Ioan.multum decipitur. Nam Ariſto.in.2.de anima.in tex. com.71. inquit. Eſt autem coloris ſuſceptiuum,quod ſine colore, ſoni autem abſonum,& tex.comm.83.ait,ꝙ per ſi quidem inſonabilis aer. vbi Cõ.ĩ cõ.ait,ꝙ quẽadmodũ ſi diaphanum hẽret colorẽ nõ reciperet colores,ſic L ſi aer hẽret ſonos ex ſe nõ reciperet ſonos.&.3.de anima Cõ.dicit.com. 4.vnde neceſſe eſt, vt ſenſus recipiẽs colorem careat colore, & recipiens ſonum careat ſono. Sed quid fuit Cã erroris in cauſa,ꝙ Ioan deceptus fuit? Certe fuit famoſitas propoſitionis, quæ dicit ꝙ omne mixtum colore participat,quæ ſcribitur in lib. de ſenſu, & ſenſa.ſed de hac fuit ĩ ꝓprio theoremate late dictum.nam color in li. de ſenſu ſumitur nimis cõiter pro qualibet qualitate viſibili, ſicut eſt lux,ſed nõ intelligit̃ pro vero colo- M re proprie dicto,vt eſt qualitas,quædam ſecunda reſultãs ex debita commixtione lucidi cũ opaco. nota n. iſto modo verum eſt dicere, omne mixtum corpus coloratum eſſe. vñ organum viſus,ſiue pupilla, ſiue humor cryſtallinus fuerit, ſiue nerui optici,vt aſſerunt medici,nõ hẽt ſic colorem dictum quantumq; tale organum ſit,aut poſſit eſſe lucidũ. vñ Auer.in 2 de aĩa.cõ.67.in digreſſione dicit pp verba Ariſ.in tex. vbi dicit,oĩs color motiuus eſt eius,qđ eſt ſm actum diaphanum,& hæc eſt ei⁹ natura

A natura, qđ manifeſtum eſt, ꝙ nō de neceſſitate, quod mouetur a colore deber eſſe non lucidum, ſed nō coloratum, nihil.n. recipit ſe, aut eſt cauſa recipiendi ſe. licet enim color pro prie dictus nō niſi in corpore mixto reperiri poſſit, nō tamē oē mixtū coloratum eſt, ſicut ſimitas, nō niſi in naſo reperiri poteſt, non tamen omnis naſus ſimus eſt, & ita ē de odore, ſono, & ſapore. Vnde organū viſus in ſua naturali diſpoſitione cōſtitutum eſt abſcolor, quia aliter viſus non bene iudicaret de omnib' coloribus. vnde manifeſtat ſenſata, experientia, ꝙ vbi contingit in hictéritia ægritudine vbi organum viſus infectum eſt ex ſparſione choleræ, quæ eſt citrini coloris, videmus tales hictéricos iudicare omnia eſſe citrini coloris, & ita organum guſt' in ſua naturali diſpoſitione exiſtens caret omni ſapore, quod experimēto comprobatur in infirmis, qui pp habere organum infectum aliquo humore amaro iudicant etiam dulcia eſſe amari ſaporis, intus enim apparens, vt inquit Ariſt. prohibet extraneum.

B

Dubium. Sed dices pp quid cōtingit, ꝙ ſenſu viſus omnes colores percipimus, ſenſu autem tactus nō poſſumus omnes qualitates tangibiles percipere, quandoquidem teſte Ariſto. in. 2. de ani. tex. com. 118. æqualiter calida, aut frigida, aut mollia, vel dura non ſentimus.

C

ſolutio. Et ad hoc ex iam dictis patet ſolutio. nam organum viſus eſt abſque omni colore, ideo omnium colorum ſuſceptiuum eſt. conſiſtentia autem organi tactus a tota qualitatum primarum latitudine expoliari nō potuit, ſed ſolum denudatum eſt ab excellētiis earum, eſt.n.ī mediocritate quadam conſtitutum, & iō exceſſus, & defectus poteſt percipere, medium enim, vt inquit Com. ſpecie differt ab extremis. ſufficit autem ſicut dicit, vt recipiens ſit denudatum ſecūdum ſpeciem ab extremis.

Tactus. n. ualde materialis

D

difficultas Sed tūc iterum eſt difficultas contra Auer. Nam. 6. phyſicæ auſcul. com. 32. ipſe diſtinguit de duplici medio. inqt enim declarando ꝙ ſit primum in qualibet tranſmutatione, ꝙ primū naturaliter in tranſmutationibus, quæ ſunt in qualitate, manifeſtum eſt in coloribus cum bene apparet, ꝙ inter colores ſunt media finita naturaliter ī numero. Et intelligo hic per medium nō illud quod diuerſatur fm magis, & minus. Sed illud qđ diuerſatur fm formam, & qualitatē qm̄ pallidum non differt ab albo ſecundum magis, & minus, ſed ſecundum qualitatem, & ſi nō eſſent eiuſdem ſpeciei. In guſtabilibus autem videtur, ꝙ ita ſit ſicut in coloribus. In primis aūt qualitatibus. ſ. caliditate, & frigiditate vr̄, ꝙ medium ſit temperatum. Trāſmutatū.n.ī principio cū trāſmutatur de calido ī frigidum, dr̄ ꝙ quoddam eſt in calido & quoddam in temperato cū inter calidum, & temperatum nō eſt qualitas media, ſed fm magis, & minus. Qm̄ manifeſtū eſt p ſe, ꝙ cum tranſmutatum amittit partē calidi, & acquitit partē frigidi, ꝙ quædam pars eius eſt in calido, & quædā in tēperato, qm̄ nō eſt calidū fm totum, neque temperato fm totum. Et conſimilē diſtinctionē de hoc hēt in cō ſuper. 3. meteo. in ca. de iride, vbi dicit, ꝙ medium dr̄ fm duas ſpecies. vnum eorum eſt fm veritatem, & prius, & eſt medium inter duo contraria, cuius eſſe conſiſtit in comple

E

F

G xione duarum extremitatum, & ipſum ſecūdum quiditatem eſt diuerſum a duabus extremitatibus. Secundum autem dicitur ſm ſimilitudinē & ſecundum poſterius, & eſt mediū inter duo contraria ſecundum quātitatem tantum. vt igitur, ꝙ reſponſio Auer. ad tacitam obiectionem, quam dat de tactu reſpectu qualitatum tangibilium, non ſit ad propoſitum, quia medium non ſpecie diſtinguitur ab extremis, ſeu ſecundū quiditatem, & ſimpliciter, ſed ſolū ſm magis, & minus. Niſi eſſet, ꝙ in tali medio in quo ſunt contraria refracta per vnum contrariorū pōt

ſolutio.

H dici ſpecie diſtīgui ab alio extremo cuius eſt receptiuum. Sed tunc inſurgit contra eādem gloſſam Auer. vna alia difficultas. nam ſi recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti ſm ſpeciem, & hoc eſt vniuerſaliter verum, ſicut ipſe fatetur in. 2. de anima. commen. 67. de qualibet receptione tam reali, quàm ſpirituali, tūc igitur materia habens formā ſubſtātialem ignis poſſet illa remanente recipere formā aquæ aut terræ, quia iſtæ formæ ſicut patet conſideranti ſunt ſpecie differentes. hoc

Dubium.

I autem minime fieri poteſt, vt patet in. 2. de generatione & corr. vbi agitur de modo tranſmutationis ſubſtantialis elementorum adinuicem. Niſi eſſet ſicut ſcribit Auer. in. 3. cœli & mundi. in commē. 67. iuxta verba Ariſt. ibi in tex. vbi dicit. Sic & elementa oportet putare quemadmodum materiam eſſe compoſitis, propter quod, & poſſunt tranſmutari adinuicem ſeparatis his, quæ ſecūdum paſſione differētiis. Vbi Auer. exponens dicit, ideſt quia formæ elementorum non recipiunt ſeipſas cū

ſint eiuſdem generis. Contingit, ꝙ K non generantur adinuicem, niſi cū recipiēs exuit formam, & recipit formam receptam: & ideo non ſunt elementa adinuicem, & hoc non contingit in receptione formarum cōpoſitorum. ſ. vt denudentur a ſuis formis apud receptiones formarū compoſitorum. Formæ enim compoſitorum ſunt aliæ formis eorum. Formæ quidem eorum licet ſint diuerſæ, tamen in eodem ordine ſunt in ſubſtantialitate. ſ. quod impoſſibile eſt, vt quædam ſint materiæ formarum quarundam, & omnia iſta manifeſta ſunt exercitatis in hac ſciē L tia. Secundum igitur iſtam expoſitionem oportet illo modo illud dictum Auer. gloſſare per ſeipſum, ꝙ recipiens, & receptum debent ſpecie differre, ita ꝙ non ſint eiuſdem ordinis in ſubſtantialitate, præcipue in vera tranſmutatione reali, quæ fit cum abiectione contrarij, & ideo, quia formæ elementorum, vt ſunt ī materia ſunt contrariæ, vel ſecundum ſe, vt voluit Alexan. vel ratione contrariarum qualitatum, cum quibus exiſtunt in materia, ſic vnū elementum non poteſt eſſe materia alterius. Sed quantum ad intellectū M poſſibilem iſta gloſſa hoc modo intellecta locum non habet videlicet, ꝙ intellectus poſſibilis habens ſpeciem vnius elementi: non poteſt recipere ſpeciē alterius, quia videlicet elementa ſunt eiuſdem ordinis in ſubſtantialitate. Et ratio eſt iſta, q̄a formæ quæ contrariantur in materia, non contrariātur in intellectu. Vnde Com. 6. primæ philoſo. com. vlti. inquit. Et intēdebat per hūc ſermonem declarare diuerſitatem duorum entium. ſ. entis, quod eſt in intellectu,

Oē recipiens dēt eē denudatū a nā recepti ſm ſpeciē, atque ita, vt non ſit in eodē ordine ſubſtantialitatis. neq; cōtrarias requirant qualitates

A tellectu,& entis, quod eſt extra intellectum. Quod.n.eſt in aīa cōtingit, vt recipiat duo oppoſita inſimul quod non poteſt eſſe extra animā, quia materia recipit contraria ſucceſſiue,& cauſa in hoc, ꝙ intellẽctꝰ comprehendit inſimul, duo oppoſita eſt, quia natura primorum oppoſitorum in intellectu.ſ.veri, & falſi non eſt natura primorum oppoſitorum extra animam.ſ.boni & mali. veruntamen verum, & falſum ſunt in cognitione,& bonum & malum eſt in materia,& nullum entium, ꝙ ſunt in cognitione dicitur eſſe ſim-
B pliciter ſecūdū ꝙ eſt extra animam, & propter hoc noli mirari, quia licet iſta propoſitio vera ſit, tam in receptione ſpirituali, quàm etiam in receptione materiali, quia tamē iſtæ receptiones ſunt multum differentes,& præcipue receptio ſpiritalis, ꝙ eſt in intellectu,& receptio realis, ꝙ eſt in prima materia. nam vt ſcribit Commen.3.de anima.com.28 Materia nō eſt cauſa receptionis ſimpliciter, ſed cauſa receptionis tranſmutabilis.ſ.receptionis huius entis indiuidualis. vnde neceſſe eſt, vt il-
C lud quod non recipit receptione indiuiduali, non ſit materiale aliquo modo. Et propter hoc aliqua ſunt neceſſaria ad verificandum illam ꝓpoſitionem in receptione materiali quæ fit cum vera actione, & cū abiectione contrarij, quæ non ſunt neceſſaria ad verificandum illam in receptione ſpiritali. Sed tūc inſurgit alia difficultas contra Ariſtot.& Auer. Nam non videtur eſſe verū, ꝙ in receptione ſpiritali recipiēs debet eſſe denudatum a natura recepti, quia ibi non eſt neceſſarium, vt mouens ſit diſtinctum a re mota, ſicut ſcribit expreſſe Commen. in.8. D
phyſi.com.40. vbi habet ꝙ in motu æquiuoco qualis eſt, qui inuenitur in entibus abſtractis. idem poteſt eē mouens,& motum. Et confirmaꝛ quia in abſtractis a materia idem ē intelligens,& intellectum, vt patet 3.de anima.tex.com.15. vbi dicitur ꝙ in his, quæ ſunt ſine materia, idē eſt intelligens,& quod intelligitur.

difficultas

Niſi eſſet, quod vt ſcribit Com.ī lib.deſtru.deſtru.in diſput.3.in ſol. 18.dub. Perfectio in ipſis ſeparatis Intelligentijs latitudinem habet magnam. vnde.3.de anima.com.19. intellectus materialis eſt infimus in genere abſtractorum,& ideo accidit ſibi inquantum intellectus eſt ꝙ ſua E
intellectio non identificatur cū ſua eſſentia propter ipſum eſſe propinquum continuo,& tempori. nam ſicut dicit Ariſt. in.2.de ani.text cō. 151. aīa magnum tempus apponit in ignorantia, ſed in alijs intelligentijs, quæ ſunt perfectiores in talibus intellectio,& intellectus,& intelligibile identificantur,& hoc maxime veritatem habet de primo intellectu, vt dicit Com.12.meta.com.51. I

Solutio.

Vltimo autem dubitatur propter quid intellectus materialis ſi debet recipere formas materiales debet eē F
denudatus a materialitate. Si autem intelligit immaterialia non oportet pariformiter in virtute iſtius ꝓpōnis ipſum eſſe denudatum ab immaterialitate. Ad hoc dicimꝰ ꝙ Auer. hoc argūm dimiſit inſolutum in cō. 4.in.3.de ani. inquit.n. vtrum autē hæc ſubſtantia.ſ.intellectus poſſis habeat formam diuerſam in eſſe a formis mālibus, adhuc non declaratur ex hoc ſermone. ꝓpō.n.dicēs.ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a na-

Dubium.

ſolutio.

G tura recepti intelligitur a natura ſpeciei illius recepti, non a natura ſui generis, & maxime remoti, & maxime eius, quod dicitur per æquiuocationem. Tamen rō diuerſitatis in hoc ē in prōptu, quia ſm Philoſophos impedimentum ſemper eſt a materia. vnde immaterialitas nō impedit cognitionem, immo promouet, ſic ſcribit Auer. in lib. deſtru. deſtr. in diſpu. 5. in ſolu. 2. dub. dicens. Vnde dicimus ex philoſophorum concluſionibus ꝙ ens in corporeum eſt in ſe pura ſcientia tm̄. ipſi. n. opinati ſunt

Quare intellectus i intelligēs immaterialia nō eſt carens im materialitate.

H ꝙ formæ ſunt inſcientes, prout conſiſtunt in materia, & ſi forte inueniretur aliquid in materia non conſiſtens, manifeſtum eſt, ꝙ eſt pura ſciētia, & intellectus, & intellectum non eſt aliud in eſſentia a forma rerum a materia ſeparatum.

PROPOSITIO LXXXV.

Eadem ſunt principia, & cauſæ eſſendi, & cognoſcendi.

I FAmoſa eſt propoſitio, & ſic declaratur, nam ſcire ſimpl'r ē cauſam cognoſcere ꝑ quam res eſt, & qm̄ illius eſt cā, & quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. vnde. 1. phyſi. non contingit ſcire, & intelligere in omnibus ſcientiis, quarū ſunt principia aut cauſæ, & elementa niſi ex horum cognitione. & Auicē. in prima Fen primi, doct. 1. in capi. de ſubiectis medicinæ inquit. Cognitio vniuſcuiuſq; rei habentis cauſas acquiritur cognitis cauſis eius, & completur qn̄ fuerint cognita oīa inherentia illi rei. Vnde mirū eſt qūo fere oēs expoſitores hallucinētur in illo loco atq; conueniant in declarando penes quid attenditur ſcientiæ acquiſitio, & penes quid ſciētiæ K complementum, cum ipſe author ſe ipſum ibidem declaret. Vnde in re notiſſima litigant, & nodum in ſcirpo quærunt. Vnde Com. Auerr. in 1. de anima. com. 3. habet conſimilē ſnīam dicens. Cognitio vniuſcuiuſq; generis, & ſpeciei eius nō complebitur niſi per cognitionem ſubſtantiæ illius ſpeciei, & per cognitionem eorum, quæ cōtingunt ei, vt dictum eſt in poſterioribus analyticis, & eſt in. 1. poſter. tex. com. 43. Vna autem ſcīa eſt, quæ eſt vnius generis quæcunq; ex primis componū tur, & partes ſunt paſſiones per ſe, & L Auer. iuxta hoc in prologo ſuo ſup lib. phy. inquit, ꝙ intentio ſcīæ naturalis eſt cognoſcere cauſas ſpecierum ſenſibilium, & cauſas viſibiles in ſpeciebus accidentium. vnde circa iſta conſiſtit perfectio, & complementum ſcīæ. primo in cognitione quiditatiua ſui ſubiecti, & ſpeī eius quæ habetur per cauſas, ſi cauſas habuerint. & hoc eſt intelligere ꝓprie loquendo, & in cognitione demſtratiua oīum proprietatū & hoc ꝓprie eſt ſcire. Aduerte tñ, vt inquit lucidiſſimus The. in. 1. phy. auſcul. cauſæ apud Ariſt. ſunt efficientes, & fines. M Concauſæ aūt ſunt mā, & forma, & poſtremo elementa. Verum Plato cauſis additis addidit exēplarem, quia poſuit ideam. Concauſis aūt addidit inſtrūariam ſiue officialem. Vnde aīaduerte ēt in via Peripateticorum ꝙ nō eſt vl'r verū cām inſtrūariam ſemper reduci ad genus cauſæ efficientis, immo etiā qnq; reducitur ad genus cauſæ materialis. nam certum eſt ꝙ diaphaneitas cōcurrit tanq̄ cā inſtrūalis in illuminatione aeris. Patet aūt ꝙ nō cōcurrit in

Nō quælibet cauſa inſtrūalis reducit ad cām efficientem.

Cōtra Gētilē, Mundinū, & Iaco. de Forliuio.

A in genere cauſæ efficientis. nam talẽ efficit corpus luminoſum. nec etiã concurrit tãquã forma, quia aer formaliter nõ lucet diaphaneitate, ſed lumine. Neq; ẽt cõcurrit tanquam finis, quia potius diaphaneitas eſt ꝓpter lumẽ nõ ecõtra. Relinquit᷑ ergo, vt concurrat in genere cauſę materialis, quod etiam oſtendit diffinitio data de lumine ab Ariſt. in. 2. de anima. in tex. com. 68. vbi dicit᷑ lumen eſt actus diaphani ſm actum.

Quodlib; genus cauſæ hẽt ꝓprias diſpões. Immo ſi ſubtiliter rimari velis, vnũ quodq; genus cauſæ in ſuo proprio gñe vr̃ determinare ſeu appropriare ſibi aliquas diſpões ſicut patet in-

B tuenti librum de ſubſtan. orb. ipſius Auer. Et eſt vltra hoc etiam rõ. nam ſicut ſe habet diſpõ agentis ad agẽs, ſic diſpõ paſſi ad paſſum, ſed diſpõ agentis cauſat efficienter, ergo diſpoſitio patientis cauſat materialiter. Vnde iſtæ ſunt diſpões dictæ occultæ a medicis, quæ ſe tenẽt ex parte materiæ. & ſunt variabiles in infinitum, & nõ poſſunt ab homine cognoſci a priori, ſed ſolo experimento, & illę ſunt, vt inquit Auerr. in. 3. Colli. quæ reddunt artem medicinæ imperfectam. nam vt ſcribit A-

C uic. in prima Fen primi doctri. 1. in ca. de complexionibus. Dedit Deus glorioſus vnicuiq; indiuiduo complexionem ſibi propriã, i qua aliud indiuiduum ſibi aſſociari eſt impoſſibile. Licet. n. beatus Augu. in libro de ciuitate Dei, vt refert Concilia. in dña. 23. dicit ꝙ fuerunt duo gemelli qui ita ſe habebant, ꝙ qñ vnus ridebat alter etiam ridebat, & quãdo vnus triſtabatur, & alter etiam triſtabat᷑, & vno ægrotante alter ægrotabat cuius cauſam Hippocrates interrogatus dixit, quia ex eodem patre, & ſimili aluo, & nutrimento, &

D ſimili regimine fuerunt producti, & educati Poſidonius autem aſtrologus de eodem interrogatus retulit hoc ad identitatem ſtellarum, cuius tamen reſponſionem poſtpoſuit Auguſtinus, & illam Hippocratis prætulit. Conſimile narrat etiam Almanſor de duobus gemellis, qui erant adeo ſimiles, quòd tempore magnæ famis, & penuriæ vnus eorum accedebat ad matrem quæritans panem, quo ſemel accepto itera to poſt paruam moram reuertebatur ad matrem ſimulans ſe eſſe aliũ & quia ſimilitudo eſt cauſa decep-

E tionis, illo modo matrem decipiebat. Hoc etiam narrat Albertus magnus in. 9. de animalibus. Et Quintilianus in declamatione ſeptima, pro duobus gemell. s infirmãtibus deſperantibus reliquis medicis de eis vnus medicorum ſalutem promittit, ſi alterius intralia. i. membra interiora reſpiciantur, & concedente hoc patre innuit. Quintilianus ꝙ ex omnimoda fere ſimilitudine viſa, & cognita ægritudine vnius per anatomiam, alter curatus

F fuit. vnde vxor virum incuſauit male tractationis. Licet omnia iſta vera ſint, tamen eſt aliqua differentia inter vnam complexionem vniꝰ indiuidui, & aliam ſicut eſt alia, & alia forma. Non ergo credẽdum eſt omnem inſtfariam diſpõnem ad genus cauſæ efficientis reduci. Reuertamur igitur ad declarationem propoſiti Theorematis, ꝙ iſta noĩa principium, cã & elementum, vt ſcribit Comm. in. 1. phyſi. com. 1. qñq; ſumuntur cõiter, & qñq; ſumunt᷑ ꝓprie. Cõiter aũt ſumpta confunduntur adinuicem, ita ꝙ cã cõmuniter ſtat

Principiũ cã & elementum dupl᷑.

G ſtat pro omni cauſa in quocunque genere cauſante,& ſimiliter principium,& elementum. Tamen quādo ſumuntur proprie, cā dicit ſicut ſtat pro cauſa finali. nam finis eſt cā cauſarum, ex. 2. phyſi. nam cauſalitas finis eſt in cauſata. Principium autem proprie dicitur de agente, & mouente cauſa, Vnde Ariſtot vbiq; locorum vbi deſcribit cauſam efficientem dicit ꝙ eſt principium vnde motus,

H de ratione enim principij eſt primum eſſe, vt dicit Ariſtot. in principio. 5. meta & quia cauſa efficiens in eſſe reali præcedit omnem aliam cauſam, licet. n. finis in intentione, & quo ad cauſalitatem præcedat cauſalitatem agentis, ſed quo ad eſſe ē oppoſito modo, & appropriate nomen principij attribuitur cauſæ agenti, & mouenti, differentia autem inter mouens, & agens nota eſt ex. 1. de generatio. & corru. in text. com. 43. & infra, quia omne agens eſt mouens, & non ecōuerſo. Elementum autem appropriatur cauſis intrinſecis, præcipue tamē materiæ pp cauſam quam diximus, vbi de diffinitione elementi loquebamur. Nota etiam ꝙ aliquid poteſt

Aliquid pōt eē prī cipiū eēndi, & non cognoſcēdi.

I eſſe principium eſſendi quod nō eſt principium cognoſcendi ſicut prima materia, quæ de ſe ignota eſt, ꝙ tñ in proprio genere eſt cā materialis reſpectu compoſiti, tñ de ſe non eſt principium cognoſcendi, niſi vt ſtat ſub forma, licet etiam dici poſſit ꝙ materia etiam, vt ſtat ſub forma, vel vt coniungitur formæ eſt cauſa eſſendi compoſiti. nam Com. in. 5. meta. com. 5. dicit. ꝙ hoc nomen natura dicitur primo, & principaliter de ſubſtantia, quæ eſt forma, quæ eſt principium motus in rebus naturalibus eſſentialiter, & primo. K

Et quod materia nō dicitur natura, niſi quia recipit iſtā naturam. Et aduerte ꝙ oē cauſatum ſi omnes cauſas habuerit per omnes, cognitione completa debet cognoſci ſi habuerit plures ex plurib⁹, vt dicit Cōmen. & ſi vnum, vnum, ſemper referendo ſingula ſingulis, & hoc eſt verum, tam in cognitione incomplexa, quæ habetur per diffinitionem, quàm etiam in cognitione complexa, quæ habetur per demonſtrationem; quicquid dicat Burlæus, & ſequaces eius in hoc. L

Contra Burl.

nam idem eſt vtriuſq; iudicium. nam diffinitio, aut eſt demōſtrationis principium, aut eſt concluſio, aut eſt demō variata in ſitu, vt dicit Ariſt. in. 2. poſter. & ideo implicat ſcientiam complexā per demonſtrationem habitám ſi pfecta ſimpliciter fuerit, quòd ſit per omnes cauſas, & quòd in diffinitione omnes cauſæ non appareāt cum hoc quod eſt cōtra Ariſt. in. 8. meta. tex. cō. 11. &. 12. qui iubet in diffinitione cōpleta omnes cauſas aſſumi debere. Aduerte tamen ꝙ licet eadem ſint principia, & cauſæ eſſendi, M

& cognoſcendi, tamen alio modo ſunt principia eēdi, & alio mō ſunt principia cognoſcēdi. Nā ī eē ſignato, & particulari ſunt prīcipia eēndi ſed ſunt principia cognoſcendi ſub alio reſpectu, videlicet in eē vl'itatis, & abſtractionis. vñ. v. g. de hoīe loquentes dicere poſſumus, ꝙ hō in eē reali cōponit' ex tali corpore, & ex tali actu, qui ē aīa eius, ſed dicere, ꝙ ē aīal rōnale, hoc eſt p intell'm, & vl'r, & ſic ſunt cognitionis principia. vnde Com. 1. meta. ſcribit ī cō. 27. & intendit ꝙ cōprehenſiones, quæ dicūtur ſciæ ſunt rerum, ꝙ ſunt ī ſenſibilibus

A ſibilibus nō generabiles,neq; corruptibiles niſi accidentaliter, & ſunt intentiones vniuerſales quas intellect⁹ comprehendit in eis, & ſunt formæ. Comprehēſiones vero,quæ ſunt corruptibiliū,& gñabiliū.ſ.indiuiduoꝝ compoſitorum nō ſunt ſciæ,ſed imaginationes eorū, & quaſi intendebat ꝙ iſta ſenſibilia hñt duos modos cōprehenſionis, modum qui non eſt ſciētia eorum,ſed imaginatio,& modum qui eſt ſcientia eorum, & eſt intellecta vniuerſalia, & hoc eſt quod dicit Boethius,ſingulare eſt dum ſentitur,& vniuerſale eſt dum intelligitur,& propter hoc dixit Auer. ꝙ partes diffinitionis ſumunt̃ a principiis, B quæ ſunt in re. 1. de anima cōmē.7. Ariſto.n.non opinatur ꝙ intellecta rerum ſint rerū ſubſtantiæ, ſed ſunt notiones,quæ notificant ſubſtantias rerum,vt dicit Cōmen.1.metaphy. com.45. Aduerte etiam ꝙ licet oīa principia,& cauſæ eſſendi ſint principia cognoſcendi ſm prædictū modum,non tamen omnia principia cognoſcendi ſunt principia eſſendi, ſicut patet intelligenti.

PROPOSITIO LXXXVI.

C *Intellectus omnia intelligit.*

Propoſitio iſta eſt Ariſt.3.de anima,tex.commē.4. & eſt vna de propoſitionibus in quibus fundatur demonſtratio Ariſto.ibi.vt ſcribit Auer.in com. ad demonſtrandū ꝙ intellectus non eſt corpus, nec virtus in corpore.vnde dr̃ in litera.Neceſſe eſt autem quia omnia intelligit, immixtum eſſe,ſicut dicit Anaxagoras. intus.n.apparens prohibet extraneum. & dicit Commen.ꝙ iſta propoſitio eſt manifeſta per ſe. Et in.1.de generatione,& corruptione, in cōmen. 19. inquit de antiquis, & D iſti quamuis errent in hoc,ſicut dicit Ariſt. tamen in hac opinione conſequuntur viam veritatis aliquo modo inquantum dicunt ꝙ ens eſt cōprehenſum, & non comprehenſum naturaliter eſt non ens. Et in 2.phy. in com.47.vbi recitat opinionem illorum antiquorum de fortuna aſſerentium ꝙ, fortuna eſt quędam res diuina, & nullus ſcit quiditatē eius, inquit ꝙ Ariſt. tacuit iſtos.i.non dignatur reprobare iſtam opinionem, propterea quia iſte ſermo eſt irrationabilis.ſ.vt ſit hic cauſa ignorata naturaliter.nam vt ſcribit Ariſt.1.top. E cap. 9. quolibet proferente cōtraria opinionibus ſapientum de quolibet ſolicitum eſſe ſtultum eſt. Mirum tamen eſt ꝙ Commenta. dicit iſtud eſſe manifeſtum per ſe, Imo hoc eſt dubium, & forte falſum. nam in 2. cœli & mundi in tex.cōm.16.de illa quæſtione,quæ ſit nobilior pars cœli,an illa,quæ eſt ſub polo arctico,an illa,quæ eſt ſub polo antarctico.& dicit Com.ibi in com.ꝙ intellectus humanus non poteſt comprehendere verificationem huius comparationis. Amplius Ariſt.in 2. met. in tex. cōm. 1. dicit, ꝙ quemadmodum ſe habet oculus veſpertilionis ad lucē F diei, ſic ſe hēt intellectus animę noſtræ ad ea quę ſunt ſecretiſſima in natura. Nec valet reſponſio Auer. ibi in Cōmento, ꝙ illud exemplum nō oſtendit niſi difficultatem. non autem impoſſibilitatem, quia tunc natura ocioſe egiſſet quia feciſſet aliquod naturaliter intellectū ꝙ a nullo eſſet intellectum, eſt enim in tali ratione Auer. multiplex error atque fallacia. quia ſicut ipſemet ſcribit. 7. meta. com. 58. eſſentiæ rerum ſunt exi-

Inſtantiæ ſuper propoſitionē.

G exiſtentes licet non intelligantur. Amplius Ariſto. ſm iſtã mirabilem Auer. phãtaſiam incideret in foueã quam fecit. nam ipſe in. 2. de anima. in tex. cõ. 142. argumentatur contra antiquos qui opinabantur nullũ eſſe colorem ſine viſu, nullumq; eſſe ſaporem ſine guſtu, vt patet clare dicenti. Nam vt inquit Ariſtot. ibi. ſic quidem recte dicebant, ſic autem non recte. dupliciter. n. dicto ſenſu, & ſenſibili, his quidem ſm potentiã, his vero ſm actum, de his quidem. ſ. quæ ſm actum dñr accidit quod dictum eſt, ſed in alteris. ſ. in his quæ
H ſecundum potentiam dñr, hoc non accidit. pariformiter dicam de intellectu cum intelligibili, quod illa dupliciter dicũtur ſm potentiam, & ſecundũ actũ, & licet intelľs, & intelligibile in actu dicta ſimul ſint, & nõ ſint, non tamen ſequitur vbi ſm potentiam dñr. Confirmat quia. 3. de anima tex. com 2. ſic ſe habet intelligibile ad intelľum, ſicut ſenſibile ad ſenſum, ergo ſicut ſenſibile, & ſenſus dicuntur dupliciter pariformiter, & de intellectu cum intelligibili. Et cõfirmatur ſimilitudo manifeſte ex authoritate Ariſt. in. 3. de anima in te.
I cõ. 38. vbi dr. Secatur igitur ſcĩa, & ſenſus in rés, quæ quidem potẽtia eſt in ea, quæ ſunt potentia, q̃ vero actu in ea, quæ ſunt actu, animæ aũt ſenſitiuum, & quod ſcire poteſt potentia hæc ſunt, hac quidẽ ſcibile, illud aũt ſenſibile. & Com. in com. ſcribit. Res enim quarum drĩæ ſunt eædem ipſę ſunt eædem in illo modo in quo habent eaſdem drĩas. intellectus igr̃ eſt intellectũ, & ſenſus eſt ſenſatum. Amplius drĩæ vltimę rerum ſunt nobis ignotæ. alioquin ſententia Philoſophi in. 2. poſte. vera nõ eſſet, vbi ſcribitur, ꝙ quælibet pars diffinitionis K eſt in plus q̃ diffinitum, & totum in ęquæ. nã ſi drĩę vltimæ eſſent notæ, patet ꝙ ille conuertunť cũ diffinitis. Amplius numeꝝ ſpecieꝝ aĩaliũ, atq; plantarum ſtellas etiã oẽs, vt inquit ſapientiſſimus Salomõ, quis dinumerauit? proportiones etiam diuerſas mixtionum quis eſt, qui comprehẽdere poſſit? Niſi eſſet ꝙ propoſita Solutio. propoſitio ſic veritatem habet, ꝙ intellectus oĩa cognoſcit quo ad eius fieri põt, nam de omnibus materialibus cognitionem habet talem, qualẽ põt hře ſm etiam quòd requirit natura materiæ ſubiectæ. nam vt ſcribit Ariſt in. 2. meta. in te cõ. vltimi. L Acribologia mathematica nõ in oĩbus eſt expetẽda, & vt inquit. 1. ethi. cap. 2. Eiusq; qui eruditur eſt eatenus in vno quoq; genere certitudinem exigere, quatenus eius natura rei recipit ſimile quippe videtur a mathematico perſuaſionem recipere, & ab oratore demonſtrationem requirere. Vnde Ariſto in principio lib. me theo. ſcribit proponendo ſe inueſtigaturum omnes cauſas meteorologici negotij, partim dubitando partim aliquo modo attingendo. Et in 2. cœli & mundi, tex. cõ. 60. inquit. M Duabus etiã dubitationibus entibus de quibus merito vtiq; quilibet dubitabis tentandum dicere, quod videtur dignum eſſe reputantes promptitudinem magis imputari verecũdiæ, q̃ audaciæ, ſi quis propter philoſophiam ſtare, & paruas ſufficientias diligit de quibus maximas habemus dubitationes, vbi Auer. notabiliter dicit, in principio commen. quia propoſitiones, quæ ſunt in noſtris manibus in talibus quæſtionib' ſũt paucæ, & ferè dicuntur æquiuocę,

quia

A quia ſunt acceptæ ab animatis, quæ ſunt hic, & de iſtis, & de illis dr̄ animatum fere æquiuoce, ſed tamen q̃a nos nõ poſſumus habere in hoc, niſi hmõi propoſitiones, & propter hominem dicere in quolibet ſm quod eſt in natura hominis dicere in illa re, non ſecundum ipſam rem. Cum in pluribus non poſſimus dicere niſi ſecundum potentiam noſtram naturalem, & propter hoc Ariſto. incepit ſe excuſare dicendo, ꝙ aliquis nõ dēt tenere hoc in nobis in verecundia, q̃m qui ignorat hæc duo. ſ. ꝙ perfectio hominis, & virtus eius in quãtũ eſt homo nõ eſt dicere in iſtis rebus ſecundum quod eſt in natura ſua, & quod impoſſibile eſt dicere de iſtis ſecundum ſuas naturas multoties attribuit loquenti in iſtis rebus ſtultitiam, & inuerecũdiam, qui autẽ iſta ſcit, miratur ex ſua diligentia, & ex ſua philoſophia, & etiã ex extraneitate ſermonum quos addiſcunt in iſtis rebus ex difficultate eorum, quãuis non ſunt demonſtrationes perfectæ fidei, tamen quia ſubiectum earum eſt valde nobile, ſũt nobiliores illis, modicum. n. nobile nobilius eſt multo ignobili.

ADDI. Vñ an̄ iſta ſint paria, vł iparia, hoc eſt naturæ cognitũ, ſed nõ nobis, ut teſtatur Boe. in. 2. editiõe libri pihermenie.

B

C Et. 3. de anima. cõ. 36. inquit. non ſequitur, vt illud quod eſt magis viſibile in ſe ſit magis viſibile a nobis. & in. 12. primæ philoſophiæ. tex. cõ. 45. vbi Ariſt. venatur numerũ intelligentiarum ex numero motuũ ipſorum orbium dicit, ꝙ talia principia in maiori parte ſunt famoſa cum fere omnia ſint fundata in ſenſu quantitatum motuum ſtellarũ, quod nõ poteſt pfici in vita humana, & ideo neceſſe eſt in conſiderationibus credere conſiderationibus prædictis, & tunc verificatur quantitas motuum, & pp difficultatem iſtarum rerũ impoſſe eſt vti propoſitionibus neceſſariis, ſed famoſis in hoc loco magis vtimur q̃ neceſſariis, ſed qñ in eis non fuerit diuerſitas, ſi aũt in eis fuerit diuerſitas, nihil erit ſuper quo ſuſtentetur, ſed quocunq; modo ſit, melius eſt ſcire ſermones hominum in hoc q̃ nihil. Ex quib⁹ authoritatibus clariſſime colligitur ꝙ in quibuſdam rebus intellectus humanus non poteſt attingere naturas rerum, vt ſunt in ſeipſis, ſed attingit illas quo ad ſibi conceſſum eſt, & eſt ſibi poſſibile. D

In quibuſ dã intell's hoĩs nõ attingit rerũ nãs.

Pro quo ſcire debes, vt colligitur ex intentione Ariſtot. & Com. Auer. in principio ſecundi meta. Duplex eſt cauſa difficultatis contingentis intellectui noſtro. Vna ſumitur ex parte obiecti intellecti. Et alia ſumitur ex parte ipſius potẽtiæ intellectualis, & Com. ibi in com. dicit. duas concluſiones quod in cognitione entiũ materialium difficultas magis pẽdet ex natura rei intellectæ q̃ ab intellectu, & ratio eſt in promptu, quia intellectus poſſis eſt in potentia ad oĩa intelligibilia, & oportet ꝙ moueatad intelligere ab aliquo obiecto quod ſit actu intellectũ, ſed quia entia materialia de ſe ſunt potentia intellecta & de ſe non poſſunt mouere intellectũ ad intellectionem, & propter hoc indigent extrinſeco motore, qui extrahat illa de ordine in ordinem, id eſt de ordine ſenſibiliũ ad ordinem intelligibilium, & faciat ea de potentia intellectis actu intellecta, & hic eſt intellectus agens, vt patet tertio de anima, tex. comẽ. 18. & propter hoc labor, & difficultas intellectui contingens in intelligendo huiuſmodi materialia magis pendet ex natura obiecti cogniti, quàm ex natura potentię cogno- E F

G cognoſcentis.Sed in cognitione ſubſtantiarum ſeparatarum difficultas pendet ex natura noſtri intelſus, qui eſt infimus in genere ſubſtantiarū intellectualium, & vt continuatʼnobiſcum in intelligendo dependet a ſenſu,& a phantaſia,non.n.talis difficultas cauſatur ex natura obiecti cogniti, quia talia obiecta ſunt actu ab ſtracta a materia, & a conditionibus materiæ. vñ talia nō indigēt ad hoc ꝙ intelligātur,intellectu agēte quantum ad hoc ꝙ extrahat,& transferat illa de ordine in ordinē, & faciat de
H potentia intellectis actu intellecta, quia talia ſunt de ſe actu intellecta. vnde dicit Com.3.de aīa cō.18. ꝙ ſi eſſent vſia Platonica extra animam, non opus eſſet ponere intellectū agē tem,& pp hoc Ariſt.ibi in text. Cō. 1.loquens de ipſis,inquit.Forſan aute, & difficultate duobus modis exiſtēte nō in rebus,ſed in nobis eſt eius cauſa,quicquid dixerit Scotus, & ſequaces eius ī hoc,iſta eſt uia antiqua omnium Peripateticorum. Aduerte ēt ꝙ in iſtis rebus corporeis,& materialibʼ eſt magna diuerſitas, quia nō oīa atq; difficulter intelligūtur, ĩmo hēnt latitudinē magnā, quædam.n. ſimilitudine,& cōparatione ad alteꝝ
I intelliguntur,& tandē negatione, ſicuteſt notio primæ materiæ quæ in prima cognitione naturali innotuit nobis ex analogia, & comparatione ad habentia formā, & ad ipſam formam,& ſic naturalis cognoſcit eam, ſicut patet.1.phyſi.tex.cō. 69. vnde Ariſt.in 7. primæ Philoſophiæ.t.cō. 7.inquit.Dico aūt materiam ęs,formam aūt figurā ſpeciei,vbi per comparationem ad res artificiales q̄ ſunt noſtra opera dedit nobis intelligere naturam materiæ, quæ eſt in rebus naturalibus Cognoſcitur etiam vltimate mā negatione, vt patet. 10.metaph.tex.cō.24. quæ cognitio pertinet ad diuinum,ſicut ſupra memini me dixiſſe. Aliqua cognoſcuntur ꝑ effectus, & aliis modis, quos vide a Scoto in. 1. ſuæ meta. q. qua quærit an ars generetur ex experimento,vñ quanto aliqua fuerint magis, aut mimus ſenſata,tanto ſunt faciliora, aut difficiliora cognitu, vñ Com. in. 2. de anima.cō.92. ſcribit.dans documentum iuxta textum,quare intellectus difficile poteſt comprehendere differentias odorum dicens. Et intēdebat per hoc demonſtrare cām pro
L pter quam intellectus difficile cōprehendit differentias odorū, & eſt qa iſte ſenſus eſt debilis, qui comprehēdit differentias ſenſibiles odorū, cōprehenſio enim dñarum rerum ſenſibilium a ſenſu eſt cauſa in comprehenſione earū ab intellectu, & ideo qui caret intellectu illius generis ſenſibilium,quod etiam dixit Ariſto.in 1.poſter.analyticorum. tex. cō. 33. vbi dicit. Manifeſtum autem eſt, & ſi aliquis ſenſus defecerit neceſſe eſt, & ſciētiam aliquam deficere, quam impoſſibile eſt accipere ſi quidē addiſcimus, aut per inductionem, aut
M per demōſtrationem,&c. Et propter iſtam cauſam contingit ꝙ aliqua entia quæ licet ſm naturam parū, aut nihil entitatis,& perfectionis participantia,quia tamē ſunt ſenſibus proximiora,fiunt nobis magis cognita q̄ entia plurimum entitatis habētia, quæ a noſtris ſenſibus ſunt remotiſſima,vnde Ariſto. 7. primæ philoſophiæ.in tex.cō.10.inquit.[Quæ autē ſingulis nota,& prima multoties debiliter nota.ſ.quo ad naturam,& parum,aut nihil entis habent,attamen ex

Mālia entia diuerſis modis intelligunt.

A ex male quidem noſcibilibus, ipſi autem noſcibilibus quæ omnino noſcibilia noſcere tentandum. & in proœmio meta. ſcribit. ꝙ vniuerſaliſſima ſunt difficilia ad cognoſcendũ, quia ſunt a ſenſibus remotiſſima ſtantibꝰ his, patet ſolutio ad obiecta. Ad primũ dupliciter dicere poſſumus, primo quidem ꝙ illa authoritas Com. arguit difficultatem non impoſſibilitatem, hoc eſt quod eſt multum difficile intellectui attingere ueritatẽ in illa quæſtione, ſeu non arguit impoſſibilitatem, ſicut ipſe dixit in ſimili de illo exemplo Ariſt. in. 2. metaph. B com. 1. Aut aliter ꝙ in tali quæſtione intellectus humanus nõ poteſt dicere ſm naturam rei, ſed ſolũ ſm ſuã capacitatem, iuxta gloſſam eiuſdem 2. cæli cõ. 60. vbi dicit, ꝙ in quibuſdã rebus homo nõ poteſt enunciare ſm naturas rerum, ſed vt eſt in natura hoĩs. Ad ſecundum reſpondetur, vt dicit Com. in com. ꝙ illud exemplũ Ariſt. in tex. adductum non arguit impoſſibilitatem, ſed difficultatem, & eſt mens, & expoſitio illa Auer. ex intentione Ariſto. licet ab omnibus Latinis derideatur, nam Ariſt. in. 9. meta. in tex. com. vltimi. loquens de C intellectione ſimplicium ſeu ſeparatarum ſubſtantiarum, inquit. quod ignorantia talium in nobis non eſt ſicut cæcitas. Cæcitas. n. eſt ut vtique ſi intellectiuum omnino nõ habeat aliquis. In quo loco beatus Tho. ab ipſa tandem veritate coactus dixit, ex quo patet ꝙ ſm ſententiam Ariſt. humanus intellectus poteſt pertingere ad intelligendũ ſubſtantias ſimplices, quod videtur ſub dubio reliquiſſe in tertio de anima.

Solõ ad primũ.

Ad ſcdm.

ADDI. Inſtantia etiam eſt de proprietatibus indiuidualibus quę teſte Auer. 3. colliget cap. 1. ſunt ignotæ, ſed ſol D uitur quod ſunt incognitæ a priori, & per cauſam, quia ſequuntur proportiones diuerſas elemẽtorum, & vnaquæque habet propriam proportionem, & ſi illa nõ cognoſcitur, non poteſt cognoſci illa proprietas, & quia iſtæ proportiones ſunt infinitæ. nam vt. d. Auicẽ. Deus dedit vnicuiq; indiuiduo propriam complexionem in qua aliud communicare eſt impoſſibile, & id, & id quod eſt ſecundum ſui naturam eſt infinitũ non poteſt recipere finem ab humano intellectu, ideo ſunt ignotæ per proceſſum ſyllogiſticum. i. per cau- E ſam, ſed ſolum experimento cognoſcuntur, ita notabiliter. d. Auer. in. 1. canticæ canticorum. com. 31.

Ad illud quod dicitur contra Cõmẽtatoris deductionem ſatis dixim' in concordantiis Auerr. & ideo non oportet hic immorari Ad illud. 2, de anima reſpõdetur dando rationem diuerſitatis, nam Ariſt, arguit ibi cõtra antiquos, quorum opinio erat, vt ipſe dicit in. 4. primæ philoſophiæ. ꝙ omnia conſiſterent in apparentia, & tunc vt ibi deducit ſequeretur quod omnia eſſent in cap. relationis eſſentialiter, quia omne quod apparet ali- F cui apparet, vt patet in tex. cõ. 26. & 27. & ideo apud ipſos ſequebaẽ ſimpliciter ꝙ ſenſibile dependet a ſenſu, & eſt idem, cum ſenſu. & contra hoc procedit inſtantia ſua, & ideo dicit, ſed priores Philoſophi hoc non bene dicebant nihil opinantes, neq; album neq; nigrũ ſine viſu eſſe, neq; ſaporem ſine guſtu, ſed Ariſtot. qui tenet quod rerum ſubſtantiæ ſenſibilium non conſiſtunt formaliter in apparentia ſenſus, aut intellectus, imo eſſe cognitum accidit ſubſtantiis

Ad tertiũ.

G tiis rerum iſtam difficultatem non habet. & ideo in via eius procedit illa diſtinctio per actum, & potentiam data, vnde omnes authoritates allegatę conceduntur, & iam diximus ꝙ ſi intellectus humanus qui eſt libera tus a materia intelligit m̄alia oĩa, et intelligit abſtracta. vnde Cōmen. 3. de anima com. 36. Ex illis comprehendentibus quæ non ſunt admixta materiæ quod comprehendit minus perfectum neceſſe eſt vt comprehen dat perfectius, & non conuertitur, & ideo ſi intellectus poſſibilis qui eſt eiuſdem naturæ, & ſpeciei ſaltē ana- H logæ cum alijs non poteſt abſtracta intelligere, nullus pariformiter poſ- Ad ultim. ſet, vt alibi diffuſe diximus. Ad aliud de differentiis vltimis rerum reſpon detur ꝙ refert dicere differentias rerū vltimas eſſe ignotas, & dicere eas eſſe innominatas, vnde credo multas rerum vltimas differētias cognoſci ab intellectu, licet illis non ſint nomina impoſita, quia inſtitutores idiomatū non omnibus rebus poſuerūt nomina, nullus.n. imponit nomen rei q̄ ignorat, & quia huiuſmodi rerū dr̄iæ non niſi ſapiētibus innotuerūt, ideo ſolet dici eas eſſe ignotas, quia I vulgus non comprehendit illas. vnde Auic. 5. ſuæ meta. cap. 5. dicit latētia differentiarum, & carentia nominū aut hoc, aut illud fecit nos deuiare a principali ad concomitans, quia in diffinitionibus rerum ad circumloquendum differentias vltimas rerum vel quia ſunt ignotæ, vel quia non habent nomina impoſita ponimus propria. quę fluunt & concomitantur illas, vt dicit etiam Auerr. 8. meta. com. 5. Aut aliter iſtæ differentiæ vltimæ cognoſcuntur eo modo quo ſunt aptæ natæ cognoſci. non enim omnia cognoſcuntur ab intel- K lectu, quia ſpeciem faciant, ſed multa ex operationibus, & effectibus aut aliis vijs innotuerunt, & hoc eſt de mente ſubtilis Doctoris.

ADDI. Et Albertus Magnus in principio libri de anima. inquit, nobis ad hoc rationem, & intellectum deus dedit vt ratio, & intellectus reflexi ad ſenſum non tantum ſēſibilia, ſed etiam quæ ſub ſenſibus latent accipiant, & pertractent.

In via tamen Auerro. puto ꝙ intellectus humanus in ſpecie huma- Solutio ad oĩa ſecundū Auer. na conſideratus omnia cognoſcit, & licet vnus vnam rei dr̄iam non co- L gnoſcat, cognoſcit eam tamen alius homo, nō.n. vt inquit poeta. omnia poſſumus omnes. Et ita patet ſolutio ad omnia ſequentia quod omnes ſpecies, & animalium, & plantarum ſunt cognitę intellectui humano, q̄a intellectus ſpeculatiuus ſm Auerr. in qualibet hora eſt completus in ordi ne ad ſpeciem, licet non ſecundum indiuiduum, vt patet tertio de anima. cō. 5. & ita ſentiunt in hoc quæſito peripatetici. A

PROPOSITIO LXXXVII.

Omne diminutum eſt diminutum ratione contrarii admixti. M

SOlet allegari iſta propoſitio ex 5. phyſi, tex. com. 45. vbi Ariſto. loquit̄ de irregularitate motus vbi dicit, vnus quidem igitur irregularis eſt quo eſt continuus, minus autem quod reflexiuo quidem motui accidit, hoc autem minus commixtio ſemper contrarii eſt. Vbi Auerr. in com. dicit, diminutum in omni genere eſt diminutum per mixtionem contrarij, & ita etiam dicit ibidem

A dem cōmē. 19. ꝙ non fit minus niſi per mixtionem contrarij. Iſta tamē propoſitio non eſt vniuerſaliter vera, quia vt ſcribit Com. 2. cœli. com. 15. in corporibus cœleſtibus reperitur differentia ſecundum magis, & minus in nobilitate, & tamen nō eſt ibi minus per admixtionem contrarij. in cęlo. n. nulla prorſus eſt cōtrarietas: vt patet 1. cœli, & mundi. tex. com. 20. vbi dicitur. Recte quidem natura futurum ingenitum, & incorruptibile videtur exemiſſe a contrariis. & ideo. Com. 2. cęli vbi ſupra dicit. & non ſeqnitur ex hac poſitione ꝙ in orbe ſit pars nobilior alia, vt ſit B compoſitus ex virtutibus diuerſis, ſtellę enim ſunt partes nobiliores cęli, & ideo manifeſtum eſt quod non componitur ex contrariis, & non ſequitur vt remiſſio ſit ſemper ex mixtione contrarii, ſicut dicit Alexā. in multis locis. Fallit etiam in moralibus. Sed eſt mirabile, quia tex. Ariſ. dicit ſemper minus fieri per admixtionem contrarij, & Alexand. dicit quod non ſemper. Et ideo aliqui gloſſant iſto modo ſemper minus fieri per admixtionem vel contrarij poſitiui in habentibus contrarietatem, & præcipue quando inuicē contraria agunt adinuicem approxima C ta, ſicut ſupra dixi, propter elementa quæ non habent ambas qualitates in ſummo, vt tenet Alexand. in. 1. metheo. cap. 4. vel per admixtionem contrarii priuatiui, vt lumen diminutum, non quia tenebra ſibi admiſceatur, ſed quia in eo eſt priuatio intenſioris luminis, cum aptitudine ad illud. Albertus autem cognomento magnus in, 4. ſuæ primæ philoſophiæ tracta. 2. cap. 7. dicit hoc confirmando quod magis, & minus dupliciter fiunt. Vnō modo per remotionem a contrario, vt illud dicatur eſſe D intenſius altero quod eſt contrario impermixtius, & ſic ſuſcipiunt intenſionem media quæ ſunt inter duo contraria, quorum vtrunq; eſt qualitas poſitiua, ſicut album, & nigrū, & cęteri colores. Alio modo aliquid ſuſcipit magis, & minus ſecundum acceſſum, & receſſum ad vnū quod dicit rem illam in termino, ſicut in his quæ opponuntur. & priuatio, & habitus, & affirmatio, & negatio, & in hoc non poteſt eſſe falſius, quod eſt vero impermixtius, quia falſum nihil eſt, & ſimiliter non eſt aliquid cæcius quod eſt viſui impermixtius, E quia cæcitas non eſt aliquid, ſed eſt verius quod eſt certiſſimo vero propinquius, & falſius a certiſſimo vero longinquius.

PROPOSITIO. LXXXVIII.

In mathematicis non eſt bonum, neque finis.

Solet ſæpe allegari iſta propoſitio quæ ſcribitur in. 3. metaphyſic. in text. commen. tertio vbi dicitur. Amplius autem multis exiſtentium non inſunt omnibus omnia. quo F nanque modo poſſibile eſt motus principium eſſe in īmobilibus, aut boni naturam, ſi quidē omne quod eſt bonum ſecundum ſe, & propter ſuam naturam finis eſt, & ita cauſa illius & fiunt &c. finis autem, & cuius cauſa actus cuiuſdam eſt finis, ſed actus omnis cum motu, quare in immobilibus non contingit hoc eſſe principium, nec eſſe aliquid autoagathon. i per ſe bonum, vnde & in mathematicis per hanc nihil oſtenditur

G ditur cauſam, nec eſt demonſtratio vlla eo ꝙ meli⁹, aut deterius, ſed nec omnino nullius talium alicuius reminiſcitur. quapropter & ſophiſtarũ quidam vt Ariſtippus ipſas pręneglexit. in aliis. n. artibus, & illiberalibus, vt tectonica, & coriaria eo ꝙ melius, vel deterius dici oīa, mathematicas vero nullam de bonis, & malis facere ratonẽ, & eandẽ ferme ſententiam confirmat Ariſt. in. 1. de parti busanimalium. cap. 1. Sed vř ꝙ iſta propoſitio veritatem non habet, nec ratio adducta valere videtur, quia innititur falſo præſuppoſito. videlicet

Inſtantia ſuper propoſitione.

H quod quilibet finis eſt reſpectu alicuius actus, & quod quilibet actus ſit cum motu, & quia mathematicæ abſtrahunt a motu, ideo abſtrahunt a fine, nam ſequeretur ſecundum hoc quod in abſtractis a materia, & a motu ſm eſſe, & ſm rõnem, quod non ſit ratio finis, quod eſt manifeſte falſum, immo primum principiũ eſt forma, & finis omniũ abſtractorum intellectuum, & omniũ entiũ, vt dř in 12. meta. cõ. 7. & 36. & Cõ. ibidẽ cõ. 44. Dixerunt aliqui ad hoc diſtinguentes ꝙ duplex eſt bonum, ſicut duplex eſt finis. Quoddam. n. eſt acquiſitum per motũ, & tale non

I eſt in mathematicis, quia abſtrahũt a motu. Aliud autem eſt bonum ꝙ præexiſtit motui, & non eſt acquiſitum per motum, & tale eſt in mathematicis. Sed iſta ſolutio non placet Ioan. de Gand. in. q 4. primi de anima, quia ſi in mathematicis eſt tale bonum vel finis, tunc in mathematicis deberet eſſe demõſtratio per tale bonum vel finem, ſed hoc eſt falſum, vt patet per Philoſophum, & Com. 3. meta tex. cõ. 30. conſequentia aũt patet quia demřo eſt eorum, quorum eſt altera cã ex 2. poſter. & patet in ſimili, quia in ſeparatis a materia nõ eſt finis, acquiſitus per motum, ſed præexiſtens motui, vt dicit Philoſophus in. 12. metaphyſi & tamen fit demonſtratio per talem vnũ finem, vnde Ariſtot. 12. metaphy. per talem finem demonſtrat quod eſt vnus princeps, cum dicit. Entia nolunt male diſponi, vnus ergo princeps. vnde etiam Cõ. 1. phy. cõ. 1. inquit ſcĩa diuina demſat per tres cauſas. ſ. formam, efficiens, & finem. ergo eodem modo ſi in mathematicis eſſet tale bonum aut finis, demřo fieret per ipſum, quod eſt falſum. quare, &c. Et ideo ipſe aliter reſpondet

Opio alio rum.

Impugnatio ſm Io.

K

L cum dicitur ꝙ in mathematicis non eſt bonum, inquit, ꝙ hoc habet duos ſenſus, nam aut per ly, mathematicis, intelliguntur entia mathematica, & ſic eſt verum: aut per ly, mathematicis, intelliguntur ſcientiæ mathematicæ, & ſic eſt falſum, nec vt ſic intellexit Philoſophus. Sed iſta ſolutio ſtare non poteſt, tũ quia non eſt de mẽte Philoſophi, ibi quia infert, quapropter, & ſophiſtarum quidam vt Ariſtippus ipſas præneglexit, in aliis enim artibus, & illiberalib⁹, vt tectonica, & coriaria eo ꝙ melius, vel deterius dici omnia: mathematicas vero nullam de bonis, & malis facere rationem. vbi patet ꝙ loquitur de ipſis ſcientiis mathematicis, vt patet conſideranti. Amplius ſolutio Ioannis eſt irrationabilis, nam in primo de anima. tex. cõ. 1. Vna ſcientia eſt melior, & honorabilior altera aut ratione obiecti, aut ratione certitudinis demonſtrationis, & 6. met. tex. com. 2. Honorabiliſſimam ſciẽtiam oportet circa honorabiliſſimũ genus eſſe.

Opio Ioã.

Impugn.

M

Et

A Et ideo implicat quod in entibus mathematicis non ſit ratio boni, & in ſcientijs iſta ratio ſit. Et confirmatur, quia. 5. metaph. tex. com 20. Scientia refertur. 3. modo relatiuorum ad ſcibile. videlicet per viã menſurati ad menſuram, & ideo impoſſibile videtur, ꝙ in obiecto de quo eſt aliqua ſcientia non ſit aliqua bonitas, & tamen in ſcientia menſurata per illud reperiatur. Et ideo ſalua omnium Doctorum reuerentia, dico ꝙ illa propoſitio non eſt vera ſimpl'r, nec eſt de mente Ariſt. vnde authoritatibus. 3. metaph. nõ eſt adhibenda fides per certitudinem, quia ſicut ſcribit Cõm. in com. 1. illius. 3. Ariſ. in illo lib. ꝑ ſermones diſputatiuos ad vtranq; partem exagitat oẽs qõnes ſcientiæ diuinæ, rationes autem dialecticæ procedunt ex probabilibus, & non ex neceſſariis, vnde ratio illa eſt ex intẽtione antiquorũ, propter hoc. n. concludit, quapropter, & ſophiſtarum quidam, vt Ariſtippus ipſas prçneglexit. videtur ergo ratio illa adducta fuiſſe Ariſtippi, vnde illa ratione motus ipſas præneglexit mathematicas artes, ſeu diſciplinas, quia in illis, vt aſſerebat, non erat bonum, neq; malum, ſicut in alijs artibus, vnde vt recitat etiã Gale. in lib. de hiſtoria Philoſophorum, Socrates ſcientias ſpeculatiuas neglexit, tanquã inutiles ad vitam humanã, & ideo circa moralia verſatus eſt, opinatus homini magis eſſe expediẽs noſcere q̃ ſint iuſta, aut iniuſta quã naturas rerũ perquirere, iuxta illud Ariſt. in primo primæ philoſophiæ. tex. cõ. 5. Socrate circa moralia philoſophante, & de tota natura nihil. Et ſic debet exponi ille locus, vt mihi videtur in quo S. Thom. videtur

Opi. propria.

B

C

Expõ diui Tho.

defeciſſe, refert. n. illud ad demõſtrationes, quæ fiunt per cauſas finales, inquit. n. in lectione. 4. ſuper expoſitione. tex. com. 3. ſuper hoc loco. ꝑ quod quidam ſophiſtę, vt Ariſtipp⁹ qui fuit de ſecta Epicureorum oĩno neglexit demonſtrationes, quę fiunt per cauſas finales, reputans eas viles ex hoc ꝙ in artibus illiberalibus, ſiue mechanicis, vt in arte tectonica. i. ædificatoria, & coriaria omnium rationes aſſignãtur ex hoc, quod eſt aliquid melius, aut deterius: in mathematicis vero quæ ſunt nobiliſſimæ, & certiſſimæ ſcientiæ nulla ſit mentio de bonis, & malis. Sed ſi cõtextus verborum tex. Ariſt. inſpiciatur potius illud relatiuũ in quo dicitur ipſas prçneglexit, debet referri ad ſciẽtias mathematicas, de quibus loquutus fuerat in antecedente in plurali numero, quàm ad demõſtrationem de qua loquutus fuerat ſolum in numero ſingulari, nam ſic iacet ſeries verborum. Vnde & ĩ mathematicis per hanc nihil oſtenditur cauſam, nec eſt demonſtratio ulla eo ꝙ melius, aut deterius, ſed nec oĩno nullus talium reminiſcitur quapropter, & ſophiſtarum quidam, vt Ariſtippus ipſas præneglexit. Auer. etiam in com. 3. ita expoſuit illum locum, ſicut beat⁹ Doctor exponit. inquit. n. Deinde. d. & ideo quidam ſophiſtarum, & cætera, ideſt negabãt eam. ſ. cauſam finalem eſſe in oĩbus ſcientijs, quia non reperierunt eam in finiſſima ſcientiarum. ſ. in mathematicis. Albertus etiam cognomento Magnus illam etiã Auer. expoſitionem ſequitur in 3. ſuæ meta. tract. 2. cap. 1. quapropter etiam ſophiſtarum quidam vt Ariſtippus cauſam finalem in genere cauſarum ponere

D

E Impugnatio.

F Expoſitio Auer.

G præneglexit, opinatus eſt enim oĩa naturalia caſu cauſari, ſicut & multi alij: in mathematicis aũt non vidẽs eam eſſe in alijs etiam dixit non in eſſe hanc cauſam, ſed caſu fieri ea q̃ fiunt &c. Sed expoſitioni primæ vr̃ aſtipulari translatio Argyropyli, vbi ſic iacet, quapropter & in mathematicis nihil omnino per hanc oſtẽditur cauſam, neq; vlla prorſus ex eo fit demonſtratio, quia ſic eſt melius aut deterius, quia nemo mẽtionem vllam oĩno facit. iccirco ſophiſtarũ quidam in ipſa inuehebatur. i. cõtra mathematica, nam ſequitur in cæte-
H ris quidem inquiens artibus, & etiã ſordidis, vt in ædificandi facultate, atque ſuendi omnia dici, quia ſic eſt melius, aut deterius, mathematicas vero nullam bonorum malorũque
Exen.Cõ. curã habere. ſed Latini imitati ſunt in hoc expoſitionẽ Cõm. qui exponens translationem Arabicam, vbi tex. eius ita iacet, & vr̃ nullus hominum inuenit iſtã talem cãm in mathematicis ſcientijs, vnde quidã ſophiſtarum dimiſerunt, & cætera. & ideo Cõm. exponens literam errantem alios etiam errare coegit. Aduerte tamen q Cõm. in illo loco di-
I cit vnum annotatione dignum, de quo poſteriores non ꝯſiderauerunt, nam ſuper illis verbis. Deinde dixit & in ſciẽtijs mathematicorum. i. q̃ iſta cauſa non inuenitur in mathematicis, ideo non datur in eis in aliqua re quæſita cauſa finalis, neq; fit in eis demonſtratio, cuius terminus medi⁹ ſit iſta cã. & ſuper iſtis verbis quaſi documentum apponens immediate ſubdit. & ipſe dixit in tractatu de quo loquitur in principijs mathematicorum quòd ordinatio, & cætera, ideſt ordinatio numerorũ, & magnitudinũ inuenitur in eis,
K & indiget hoc perſcrutatione. Et eſt valde mirandum per vitam meam, qũo nullus de hoc aliquid perſcrutatus ſit, in quo Auer. nos admonet, q locus iſte indiget perſcrutatione, immo iſta propoſitio paſſim allegatur & recipit̃ tanq̃ vera apud oẽs videlicet q in mathematicis ſcientijs nõ eſt bonũ neq; finis, ſed hoc nõ eſt de mente Ariſt. nam in. 12. meta. & eſt locus quem innuit hic Auer. in præallegata authoritate, ita ſcribit Ariſ. in fine primi cap. Quoniã aũt bonũ & malum alterum, hoc quidem eſt ſemper in poſitione. bonum aũt &
L in ĩmobilibus dicentes nihil dicere mathematicas ſciẽtias de bono, aut optimo mentiunt̃, dñt. n. & demonſtrant maxime, non. n. ſi non nominatum, opera autem & rationes oñdunt non dicunt de ipſis, boni autẽ maxime oñdũt mathematicæ ſcientiæ, & qũo multorum cauſa vr̃ hic. dico aũt puta ordo, & determinatur palam quod dicent vtiq;, & talem cãm eã q̃ vt bonũ cauſa mõ aliqũo, magis aũt vere in alijs de ipſis dicemus. de mathematicis igit̃, & quod entia ſint, & qualr̃ entia, & qũo non priora, tanta dicta ſunt. Conſideret
M igitur diligenter, qui ſcire deſiderat ne ſub imagine temerariæ præſumptionis labatur in barathtum ignorantiæ: nã vt ſcribit Auer. de Auic. in. 3. cœli & mundi. in com. 67. paucitas exercitationis iſtius viri in philoſophia, & bona confidentia in proprio ingenio deduxit ipſum ĩ maniſeſtiſſimos errores. vides. n. frater mi qũo in multis famoſis propoſitionibus etiã viri illuſtres deficiunt? quãdoq;, & Deus ſit dator auxilij. Sed propter reuerẽtiam authoritatis tantorum Gloſſ alia

A torum virorum,gloſſo illam authoritatem de mēte etiam Philoſophi, & Cōm.tenendo eā ſic,ꝙ formę ma thematicæ abſolute conſideratæ nō habent bonitatē in ſe, quia bonitas inſequitur formam rōne qua eſt finis,& quia illo modo non conſiderantur,ideo vt ſic abſtrahunt à rōne boni,ſic dicit Cōm.in.2.phy.cō.74. & dicit hoc,vt notificet ꝙ forma nō ſequitur naturam materiæ neceſſario,vt opinati ſunt antiq naturaliū, ſed natura inuenit eam propter hoc ꝙ ens ſit in ſua nā nobilius, & ideo forma quæ ſequitur naturā entis nō

B eſt dicta nobilior,vt forma mathematica. non.n.dicimus ꝙ lineæ exeuntes à cētro circuli ad peripheriā ſunt ęquales,vt circulus ſit nobilior, ſed hoc contigit naturę circuli,& iō nobilius nō inuenitur in formis ma thematicis,hoc.n.ſ.nobilitas nō accidit formis niſi ſm quod eſt finis,& iſta authoritas adiuuat opinionem noſtram,vbi diximus,ꝙ bonitas nō eſt primo entis inquantum ens.

ADDI. Nam cū eadem ſint ſubiecto entia mathematica,& nālia. 2.phyſic. 18. eędem lineæ ſunt in talibus nō eſt ratio finis,& boni niſi vt ſunt ter

C mini generationis naturalis, non vt ſunt in intellectu,quia bonū, & malum ſunt in rebus,& quia in mathe maticis talia non conſiderantur niſi vt ſunt in abſtractione intellectus, vt ſic in talibus nō eſt talis bonitas, quæ eſt in re. dicit.n.Cōm.12. met. com.36. balneum in anima mouet vt efficiens,& extra animam mouetur vt finis,& quia entia mathematica conſiderantur,vt ſunt in aīa,vt aūt conſiderantur à naturali cōſiderantur,vt ſunt extra, ſic habent rōnem boni,vt ſunt extra, & nō intra.

PROPOSITIO LXXXIX. D

Scientiæ ſpeculatiuæ ſunt duobus modis,unus numeratur propter exercitium,ſicut mathematica: alius propter perfectionē per quā ipſum eſt,& eſt ſcientia naturalis & diuina.

SCribitur ꝓpoſitio iſta ab Auer. in prologo ſuo ſuper libro phyſ. Scire autem debes pro declaratione eius ꝙ ſcientia in cōi Ariſto.teſte in principio ſexti primæ philoſophiæ, prima ſui diuiſione diuiditur in actiuam,factiuam,& theoricā,ſiue ſpeculatiuam,quod idē eſt,nota eſt aūt dīa inter agere,& facere ex 6.ethic. Theorica aūt diuiditur prima ſui diuiſione in tres partes,in naturalem, mathematicā,& diuinā.vñ iſtæ tres ſcīæ ſolummodo ſunt ſpeculatiuę,illarum.n.finis eſt veritas, vnde plerunq; veritates nuncupantur, à fine .n.vnūquodq; denominare fas eſt, vt dicit Ariſt.in.2.de anima. tex.cō. 49.vnde Auer.1.de anima.com.2. inquit,exponens quid Ariſt.intellexerit per omnem veritatem ad quā cognitio ſcīæ de anima videtur multum proficere, quòd intellexit ſcientias ſpeculatiuas.nā.2.meta.tex.c.3. theoricæ finis eſt veritas,& practicæ opus,& ſm ſententiam Auic.in principio ſuæ logicæ, ſciētię oēs,aut ſunt de rebus q̄ non ſunt ex nr̄o arbitrio vel opere,& tales dicuntur ſpeculatiuæ,aut ſunt de rebus q̄ ſunt noſtra opera,& dicuntur actiuę.finis primę eſt ſcire tantum,ſed finis actiuæ nō eſt vt ſciat tm̄,ſed vt ſciat qd debet

E Scientię diuiſio.

F

G agere & agat, vnde Ariſt. in.2.ethic. cap.2. Sermo in talibus non cõtem plationis gratia fit, quemadmodum in cęteris, non.n. vt ſciamus quid ſit virtus, nã ſic nulla eius foret vtilitas, ſed vt boni ſimus perſcrutamur. etenim vt ibidẽ cap.4. teſtatur in virtutibus ſcire ipſum parum eſt, aut nihil, vt vero & exercere plurimũ, immo totum valet vtpote quæ ex frequenti actione iuſtorum modeſtorumq; proueniat. res.n. tunc iuſta, & modeſta dicitur quando talis eſt qualem iuſtus, & modeſtus ageret, iuſtus autẽ & modeſtus non qui hoc
H agit, ſed qui ſic agit vt iuſti, & modeſti agũt. bene igit̃ dicitur quod qui iuſta agẽdo iuſt⁹ fit, & modeſta modeſtus, non agendo autem nullus vt bonus ſit, nec curare quidem vř, ſed pleriq; non ita faciũt, verum ad verba diſputationemq; conuerſi putãt ſe philoſophari, atq; ita viros bonos fieri, ægrotos imitari, qui verba medicorum audiunt quidem diligenter, faciunt autem nihil ex his quæ præcepta ſunt ſibi. vt ergo illorũ corporibus non bene erit, qui ita curantur, ſic nec illorũ animis, qui ita philoſophantur. Et voluit Auic. vbi ſu
I pra. ꝙ ſpeculatiua dignior eſt comparari ſcientiæ ex iſto fundamento, quia finis eius eſt ſcire tãtum. Tum etiam quia diuiſio ſcientiæ per theoricum, & practicum, videtur eſſe diuiſio æquiuoci analogi in analogata, nomen autem tale abſolute prolatum ſtat pro nobiliori, declaratũ eſt aũt in proœmio metaph. ꝙ ſcīæ ſpeculatiuæ nobiliores sũt practicis, quia illę ſunt gratia ſui, ſed practicæ ſunt gratia alterius, vñ Ariſt. in.10. ethic.ca.10. In cognitione ſcīatum ſpeculatiuarum videtur ponere con ſiſtere hominis fęlicitatem. Et ſi be- K ne conſideras, ſcientiæ ſpeculatiuæ comparantur practicis, & actiuis, ſicut cauſa ad cauſatum. vñ videmus, ꝙ multa principia tales accipiunt à ſpeculatiuis ſcientijs, nam vt ſcribit Cõm. primo de anima. com.2. Scīa moralis ſumit à ſcientia libri de anima vltimum finem hominis in eo quod eſt homo, & ſcientiã ſuæ ſubſtantiæ quæ ſit. Et ſimiliter medicina quæ eſt ſcientia factiua ſubalternatur philoſophiæ naturali merito principiorum, naturalis.n. eſt ſanitatis & ægritudinis prima inueſti gare principia, vt teſtatur Ariſtot. in L lib. de ſenſu, & ſenſato. hinc ẽ quod vbi deſinit phyſicus, inde incipit medicus. Amplius autem ſcĩẽtiæ actiuæ, & artes imitantur, & deriuantur à cognitione ſcientiarum ſpeculatiuarũ, ſicut declarauit Alex. & Auer. diffuſe ĩ prologo ſuo ſuper lib. phyſ. vbi de vtilitate pertractat. inquit.n. & cum hoc conſequitur cognitionẽ ſcientiæ ſpeculatiuæ de moralitate virtutum, quoniam ſcientes iſtam ſcientiam quum erunt ſm ordinem naturalem, oportet eos de neceſſitate eſſe virtuoſos in omnibus ſpeciebus virtutum moralium & cętera. & M primo cœli. com.2. ſcribit. Lex & ars licet ſint res voluntariæ, dum veræ ponuntur inſequuntur naturam & opus eius, regula autem eſt, vt ſcribit Cõm. in.8. phyſic. com.77. nomen dictum de aliquibus ſecũdum prius & poſterius, illud quod ꝑ prius participat illud nomen eſt cauſa poſteriorís, cum igitur Auic. ſententia ſpeculatiua ſit dignior nomine ſcĩẽtiæ, comparatio eius ad theoricã erit comparatio qualis eſt cauſæ ad cauſatum. Dicamus igitur ꝙ cum ſcię ſub-

A ſubalternatæ non ponant in numerum cum ſubalternantibus,quia nõ niſi accidẽtali differẽtia diſtinguuntur,ſicut homo,& homo albus ſolũ tres in genere ſcientiarum ſpeculatiuarum ſunt ſciæ. videlicet,naturalis, mathematica, & diuina, tũ quia ſunt de rebus quę nõ pendent ex noſtro arbitrio, tum ẽt quia finis iſtarũ eſt notio veritatis, & non opus.

Tres fuere opiniones de logica, an ſit ſcia

De logica autem tres fuerũt opiniones. Stoici.n. voluerunt philoſophiã diuidi ĩ ſpeculatiuam,actiuam,& in organicam. vnde logicam dixerũt, neq; ſpeculatiuam,neq; actiuam eſſe,ſed organicam. B Academici autẽ dixerunt logicam in ſe tantum conſideratam eſſe partem philoſophiæ, ſed vt eſt in vſu,eſſe inſtrumentum. Peripatetici autem vtrunq; de logica aſſeuerant,& quod ſit pars philoſophiæ,& eſt etiam philoſophiæ inſtrumentum. non.n. inconueniẽt idẽ reſpectu eiuſdem alio,& alio reſpectu cõparatum dici partem, & dici inſtrm : ſicut manus alio & alio reſpectu,& pars eſt humani corporis, & etiam inſtrm, ſicut bene declarauit Boethius ſup Porphyrio,& Auic. etiã in principio ſuæ logicæ.

Opi.aliorũ

Dixerunt aũt quidã in declaratione C propoſiti Theorematis, ꝙ ſcientiæ mathematicæ non ſunt propter hominis finem,qui eſt felicitas,ſed ſolum ſunt propter exercitium. nã inquiũt quod antiquitus erant loco dialecticæ.

Impugnatio.

Sed hoc quidẽ ſtare non poteſt, qa Auer. abſolute dicit ſcientias mathematicas eſſe propter exercitium, ſed naturalem,&diuinam dicit eſſe propter finem,propter quẽ fit iſtud exercitium, manifeſte autem patet, ꝙ tpe Auer. erat iã logica pfecta tradita ab Ariſ. Ampliꝰ nõ eſt credendũ ꝙ Plato,& Hippoc. & alij ſapientes nõ habuerint logicã,nã quõ fuiſſent ſciẽtes ſine demrone,& arte demõſtrandi? ſi verũ eſt, ꝙ dr in diffinitione demrõnis ꝙ eſt ſylls faciens ſcire. nã licet logica p doctrinã non acquiſiuerint ſciam. credendum eſt illos habuiſſe logicã per ĩuentionẽ. D

Opi.aliorũ

Alij dixerunt ꝙ pro quãto deſeruiũt architectonicis,& machinis,& picturæ,ideo dñr eſſe pp exercitium.

Impugna.

Sed hoc ſtare nõ põt,quia etiã nãlis deſeruit medicinæ, & ſcĩa libri de aĩa deſeruit morali,q̃ ſunt ſcĩę practicę, & ſcientia nãlis confert operi nautarũ,nam in .2. metheor. vbi agitur E de cauſis ſalſedinis maris,declaratur ꝙ aqua ſalſa eſt dẽſior aqua dulci, ſeu inſipida, & ideo magis ſuſtinet pondera, q̃ dulcis, vnde nauigantes p flumina onuſtis nauibꝰ periclitantur,& tñ naturalis non dr pp exercitium.

Aliorum poſitio

Alij aũt dixerunt ſcĩas mathematicas eẽ pp exercitium memoriæ, nã vt inquit Ariſt in lib. de memoria,& reminiſcentia,ordo multũ cõfert ad reminiſcentiã. inquit.n. quęcũq; ordinationẽ hñt aliquam, ſunt magis reminiſcibilia, ſicut mathematica: quę aũt prauę,grauiter.

Cõfutatio

Sed nec iſta ſolo ſatisfacit cõplete declarationi propoſiti Theorematis,quia nõ oſtẽdit qũo hmõi exercitium ſit pp finem hoĩs potiusq̃ dialectica, & aliæ artes,ſiue potẽtiæ dictæ.

Opin.alia.

Alij aũt dixerunt, ꝙ ſcĩæ ſpeculatiuæ contulerũt ad felicitatem,ſed differẽter, nãlis.n. cõfert pro quãto demrat ſubas abſtractas eẽ,ſed diuina pro quanto illas contẽplatur,ſed ſcĩę mathematicæ nullo mõ deſeruiũt, qa ſunt de ſolis magnitudinibus, & numeris.

Impugna.

Sed hęc opi. ſtare non põt, quia. 12. meta. tex. cõ.44. Aſtrologia confert

G quo ad numerũ orbiũ, & intelligen-
opi. ꝓpria tiarum venandum. Propter hoc igi
tur reiectis aliorum ſermonibus in hoc
loco dicendũ puto iuxta ea quę ſupe
rius declaraui, ꝙ ſcientiæ mathema-
ticæ puræ, vt geometria, & arithme-
tica non conſiderant de ſubſtantia,
ſed ſolũ magnitudines, & numeros,
ſola.n. mathematicarum aſtrologia
de ſubſtantia theoriam facit, vt ſcri
bit Ariſt. in. 12. primæ philoſophiæ.
tex. com. 44. Et lucidiſſimus Them.
in paraphraſi libri primi de aĩa. cap.
9. ſcribit. Eſt & genus tertium, ſiue id
affectioné vocare, ſiue accñs malis,
H quod quáquam non põt à corpore
naturali euidenter ſeiungi, ineſt tñ
in corpore, vt naturale non eſt quo
numero ſunt illa, rectum, inflexum,
triangulum, concauũ, deuexum. de-
mum in oĩbus quę ſibi mathemati-
ci contemplantur, naturales affectio
nes à conſpectione ſua reijciunt. So
las meraſq; magnitudines, & nuda
atq; inania ſpatia æſtimant: finien
dis his, neq; materiam, neq; natura-
lem qualitatem adiungunt. Quia
aũt felicitas humana cõſiſtit in ſpe-
culatione nobiliſſimi entis, oportet
ꝙ cum ſubſtãtia ſit prior natura co
I gnitione, diffinitione, & tempore, vt
patet. 7. meta. tex. com. 4. de neceſſi-
tate igitur tale ens eſt nobiliſſima
ſubã, talis aũt Deus eſt: vnde Ariſ lo
quens de hmõi hoĩs continuatione.
12. meta. tex. cõ. 39. Deductio auté
qualis optima paruo tpe nobis. Sic
.n. ſemper illud eſt nobis quidẽ im-
poſſibile. quę verba declarantur per
Auer. in fine com. pręcedẽtis. videli-
cet in cõ. 38. inquit. n Et ex hoc qui-
dem apparet bñ ꝙ Ari. opinaẗ, ꝙ for
ma hoĩum in eo qđ ſunt hoĩes, non
eſt niſi ꝑ continuationẽ eorum cum
intellẽu, qui declaraẗ in lib. de aĩa eſſe K
principiũ agens nos, & mouens nos,
intelligẽtiæ.n. abſtractæ in eo quod
ſunt abſtractæ dicunẗ eſſe principia
eorũ quorum ſunt principia duobꝰ
modis, ſm qđ ſunt mouentes, & ſm
quod ſunt finis. Intelligẽtia.n. agẽs
inquantũ eſt abſtracta, & eſt princi-
piũ nobis neceſſe eſt, vt moueat nos
ſm quod amatũ amans, & ſi oĩs mo
tus neceſſe eſt vt cõtinuetur cũ eo à
quo fit ſm finé, neceſſe eſt, vt in po-
ſtremo continueniur cũ hoc intelle
ctu abſtracto, ita ꝙ erimus depẽden-
tes à tali principio à quo cœlum de-
pendet, quãuis hoc ſit ĩ nobis in mo L
dico tpe, vt dixit Ariſt. Quia igitur
ſcĩæ de ſubſtautia cõſiderantes præ-
cipue ſunt ſcientia naturalis, & diui-
na, alio tamen & alio modo, ſicut do
cet Auer. in. 12. metaph. cõmentis.
1. & 5. & 29. Naturalis.n. via tranſ-
mutationis oſtendit primã materiã
& via motus localis oſtẽdit eſſe pri-
mi motoris, qui eſt abſtractus à ma
gnitudine. Diuinus autem præſup-
poſitis iſtis declarationibus factis ꝑ
nãlem Philoſophum, & habitis pro
conſtanti declarat ex cõſideratione
ſubſtantiarum inquantum entia, &
inquantum ſubſtãtię ſunt, quòd ta- M
lis virtus abſtracta à magnitudine ẽ
prima forma, & prius finis oĩum en
tium inquantum entia ſunt, & ideo
Cõm. dicit in. 12. meta. cõ. 44. ꝙ per
acquiſitionẽ iſtius ſcĩę diuinæ ab ho
mine homo inuenitur ĩ ſua vltima
perfectione eſſendi, ita ꝙ in tali co-
gnitione cõſiſtit vltimata hominis
felicitas, vt voluit Alpharabius, aut
ſaltẽ tanquã in diſpoſitione vltima-
ta ꝗ eſt pręuia ad vera felicitatem, ꝗ
eſt ſm Auer. per intellectum adeptũ
vt tenet ipſe in. 9. metaph. com. vlt.

A & 3. de anima. cõ. 36. Quia igitur fę licitas hoïs non põt nãliter homini contingere, niſi multis actionibus, iſta. n. eſt conditio iſtorum inferiorum, & gñabilium, ꝙ quanto aliqd eſt nobilius, & perfectius altero, tanto pluribus actionibus coniungitur ſuo fini, vt ſcribit Cõm. in. 2. de cœlo & mundo in cõ. 63. Et quia natura in ſuis operationibus nõ facit ſaltum, nec progreditur de extremo ad extremum ſine medio, vt dicit ſæpe Ariſt. in libris de natura aïalium. cũ entia de quibus intellectus human⁹ ſcientiam ſpeculatiuam capere põt

B ſint in triplici differentia Quædam .n. ſunt in vno extremo, & talia con cernunt materiam ſm eſſe, & diffinitionem. Quædam ſunt in alio extremo, q̃ videlicet abſtrahunt à materia, & ſm eſſe, & ſecundum diffinitionem. Tertium genus entium eſt illorũ quę quodãmodo ſunt in materia, & quodãmodo ſunt à materia ſeiuncta, & talia ſunt entia mathematica, & ſm aliquos in hoc genere entium eſt ſcientia de aïa, vt videtur Themiſt. in ſua paraphraſi in principio libri phyſicæ auſcul. inquit. n. ponendo diuiſionem ſciarum ſpecu

Entia i tri plici ſunt dria.

Opi. The.

C latiuarum. Alterum vero genus, ꝙ in conſpectione dũtaxat, & æſtimatione rerum ſola conſiſtit. Cuiuſq; finis eſt veritas gñali vocabulo ſpectatiuũ, contemplatiuumq; appellari voluere. Iterum genus hoc poſterius ſecatur in ſpẽs, nam ea ſpeculatio quæ circa res à materia non ſeparatas verſatur, quę auxilio ſenſus, & viſionũ ope ipſum intellẽm ptãtis perficit, nãlis ſcĩa nuncupatur ea ratione quod & circa eas res, & ĩ his nã conſiſtere videatur. Eãm aũt contemplationẽ quæ circa rẽs materia omnino carentes, & potiſſimam in- D tellectus agentis actionem, nec non circa illum actũ intellectus verſatur ptãtis, qui vna cum intellectu agẽte conficitur diuinatũ rerum ſciam, & primã philoſophiam, & metaphyſicam vocant, quia. ſ. poſt naturalium rerũ traditionem inſtituta illa, & ordinata eſſe videatur. Cęterum ea cognitio cui ſubiectæ ſunt res, partim coniunctę materiæ, & partim abſtractæ mathematica, & ſcientia de aïa nuncupatur. Etenim mathematicarum rerum ſubſtantiam affinitate quadam, & interſtitio vtriuſq; naturę ancipitem eſſe atq; intermediam E autumant. Eo ꝙ ſi vl'itatem atq; in cõe ſpecies naturæ ſint expertes, ſi dimenſum ipſum diſcretioneq̃; particularem ac ſenſilem à mã diſiungi, atq; auelli non poſſint. Idem de aïa dicitur, ex ſenſibus nanq; & imaginationibus, atq; illo ipſo intellectu potentiæ multum in eẽ materiæ colligunt, ex agente vero intellũ, quem caput animi Ariſt. oſtendit, aiunt eẽ aïam ab omni materia abiunctam, quãuis non idem Alex. videat. Hæc ille. Vbi aduerte non fuiſſe, mentẽ Themiſtij ſciẽtiam de aïa eſſe in numero ſciarum mathematicarum, vt F intellexerunt vulgares. Sed eſt conſtituta in numero illarum ſciarum, q̃ conſiderant res quodãmodo iunctas materię, & quodãmodo à materia ſeiunctas. quẽadmodum. n. entia mathematica in vl'i conſiderata abſtrahũt à materia, in particulari aũt & ſm eſſe ſignatum quod hñt extra animam à materia diuelli non pñt, ita vt inquit eſt de aïa. Nam quo ad vegetatiuum, ſenſitiuum, & intellectum potentię, ſcientia de anima videtur tractare de his, quæ multum

Declaratio mẽtis Themiſt.

G ſunt connexa materiæ, ſed in illa parte in qua conſiderat de intellectu agente dicitur cõſiderare de re abiuncta à materia. ita q conuerſo modo videtur eſſe quantum ad hoc de ſcia de anima, & de ſcientijs mathematicis, nam ille primo, vt vr̃itatẽ ſpectãt ſic ſunt expertes materiæ, ſed ſciẽtia de anima pro maiori ſui ambitu res materiæ innexas contẽplatur, & pro minori rem à materia ſeiunctã. Et iſta eſt via eius, quã etiam vr̃ imitari Boethius in prima editione ſuper Porphyrio in principio, ſicut poteris videre, ſed quicquid ſit de hoc opor

H tet intell'm ante q̃ prouehatur ad intellectionẽ entium totaliter ſeparatorũ à materia, & ſm eſſe, & ſm rationem præexercitari in cognitione iſtorum entiũ, quodammodo in materia, & quodãmodo à materia ſeparatorum. Nam credendum eſt, q ordo ſit in intellectu in ipſa cognitione, qñ aſcendit ad ſuã vltimam perfectionẽ, ſicut bñ declarat. Cõ. in.3. de anima. in com.36. Sic igitur bene intelligere potuiſti qũo ſcientiæ mathematicę ſunt propter exercitiũ intellectus, vñ antiquitus ſciẽtię mathematicę dicebant progymnaſmata.

I i. pręexercitamenta intellũs, ꝑpter prędictã cauſam, & iſta eſt antiqua ſententia Platonis in.6. lib. de republica, & ita expoſuit Ammon. ſuper Porphyrio, & eſt vera expoſitio in ſe.

ADDI. Et nota vt alias dixi, quòd iſta authoritas magis eſt ex intentione Platonis, qui theoricũ ſolum in duo diuiſit, theologicum, & in phyſiologicũ, mathematicum aũt apud Platonem nõ eſt ſub theorico, ſed ſunt progymnaſmata, & exercitamenta intellect⁹ modo declarato, ſed Ariſt. ſexto primæ philoſophiæ collocauit tertium membrum mathematicũ,

K & hoc adde hic. Naturalis autem & diuina, quia iſtę ſcientiæ conſiderant de ſubſtantia quibus ex mathematicis adminiculatur aſtrologia, q̃ etiam ſola inter mathematicas ſciẽtias de ſubſtãtia ſempiterna conſiderat. iſtæ directæ ſunt propter hominis finẽ, vel vltimatũ, vel ſaltem in rõne prę̄uiæ diſpõnis ĩmediate præparantis intellectũ ad illius finis cõſequutionem, ſecũdum diuerſas opiniones, ſicut diximus.

PROPOSITIO XC.

Omne agens, agit propter finem.

L

Propoſitio iſta patet inductiue, nam ex.2. phyſi. omne agẽs aut agit per intellectum, aut agit naturaliter. ibi aũt Ariſt. probat tã agens naturale, q̃ agens à propoſito agere propter finẽ, vt patet in.2. phy. à tex. com.75. vſq; à tex. com.87. Nota tamen, quia eſt differentia in numero agentium, quia quędam ſunt neceſſaria, & quędam ſunt contingentia ſicut iſta quę ſunt hic. In agẽtibus neceſſarijs dicimus nos q iſta eſt diſpoſitio eorum, vt ipſa non ſint pp ſuam actionem, ſed actio eorum ſit

Agentia in duplici ſunt drĩa.

M propter ipſa, & iſta neceſſitas eſt in rebus æternis ita ſcribit Cõm. in.2. phy. in com.88. vbi animaduerte, vt ſcribit Auer. in.2. cœli & mundi. cõ. 17. & 21. & in.12. meta. cõ.36. præcipue aũt.2. cœli tex. com.17. vbi dicit Ariſt. in litera. Dei autẽ operatio immortalitas, inquit, neceſſario eſt, vt actio rei diuinę ſit ęternitas, actio enim rei diuinæ eſt ipſa, & ſuũ eſſe cum non ſit propter aliud. Et quia appropriatur ab alijs entibus, & diſtinguitur in eſſe. Contingit quòd actio eius quod eſt ſuum eſſe nõ eſt

A niſi propter ęternitatẽ.i.ęternitatem ſui eſſe. Actio autem aliorũ entium q̃ non ſunt æterna, nõ eſt primo niſi pp eſſe aliorũ entium tñ, quãuis illorum eẽ ſit pp aliud, v.g ꝙ actio hominis prima intentione non eſt pp ſuum eſſe, & ipſe etiã non eſt niſi pp complementũ diuiſionis huius eſſe, ſm hoc erit actio huius prima intentione propter aliud, ſecundo propter ſe, in rebus aũt diuinis eſt econuerſo. ſ. ꝙ actio eorum prima intentione eſt propter ſuum eſſe, & ſecunda propter aliud, & hoc eſt quod ponendum eſt, & declarandum in ſcĩa di-

B uinali, vnde Ariſt. 12. meta. tex. cõ. 36. declarat qũo intelligẽtia mouet in ratione finis amati, & deſiderati, vbi Cõ. mouet qõnẽ in cõm. & tandem concludit ꝙ motus intelligentiarum nõ eſt propter exitum iſtarũ formarum de potentia ad actũ, non ita ꝙ illud eſt perfectio eorũ prima, ſed ita ꝙ illud eſt ꝯñs primam perfectionẽ eorum. ver. g. qui exercitat ad conſeruãdam ſanitatẽ per aliquam operationẽ alicuius artis, primo intendit ad conſeruandam ſanitatem ſuam, ſecundo aũt intendit illã operationem. in hoc igitur conſiſtit, ſi-

C cut vides natura agentium æternorum qđ ipſa non ſunt propter ſuam actionem prima intẽtione, ſed econuerſo, ſed natura agentis corruptibilis primo eſt propter ſuam actionẽ, & propter alia, & ſecũdo propter ſe. Sed quæres cauſam ꝑpter quid hoc contingat, niſi eſſet, quia natura de poſſibilibus ſemper facit quod melius eſt, vt dicit Ariſ. in. 2. cęli. in tex. com. 34. & in libris de generatione aĩalium frequenter, quia natura in iſtis corruptibilibus perpetuari non poteſt ſm indiuiduũ indidit Deus, & natura naturale deſideriũ ad con- D

ſeruandam ſpeciem, & ideo ſpẽs eſt de primaria intẽtione naturæ, & pp hoc, pater nãli deſiderio plus amat filium, q̃ ſeipſum, & pl⁹ neporem, q̃ filium, hoc eſt quod dixit Auer. 2. de aĩa. com. 34. Solicitudo diuina cum non potuerit facere ipſum permanere ſm indiuiduum miſerta eſt in dãdo ei virtutem, quia poſſit permanere in ſpecie, & hoc nõ eſt dubium. ſ. ꝙ melius eſt in ſuo eẽ, quod habeat iſtam virtutem quã ſi non habeat. Sed tunc contra prædicta eſt difficultas, quia ſi agens corruptibile ſit pp ſuã actionem, tũc ſequeretur ꝙ ipſa operatio eſſet finis operantis, & cum operatio ipſa ſit qualitas, accideret cum finis ſit nobilior ordinatis ad finem, tunc igitur ſubſtantia eſſet imperfectior accidente, hoc aũt non capit intellectus, & hoc eſt quod multi non intelligunt. Niſi eſſet, ꝙ hoc ſic debet intelligi, quod complementum rei ex rebus q̃ ſunt hic eſt quando actualiter operantur, & ſunt in actu ſecundo. Nam vt inquit luci- diſſimus Themiſt in primo de anima. cap. 8. illud quidem defendi nõ poteſt, vt aliquod ocioſum natura creauerit. Eſt enim compertum hoc nihil in natura torpere, nihil feriari, ſua in ſingulis ingenia rebus contineri, officia quæq;, & geſtiones ſuas agnoſcere agitareq;, & quaſi penſã perſoluere. Vnde Cõm. in. 9. primæ philoſophiæ in cõ. 7. contra loquentes in ſua lege, inquit, Moderni autẽ ponunt vnũ agens omnia entia ſine medio. ſ. Deum. Et contingit iſtis, vt nullum ens habeat actionem propriam naturaliter. Et cum entia nõ habuerint actiones proprias, non habebũt eſſentias proprias. Actiones enim

Dubium. E Solutio. F

G enim non diuerſantur niſi per eſſentias diuerſas. Et iſta opinio eſt valde extranea à natura hominis. Et qui recipiunt hmõi non habent cerebrũ habilitatum nãliter ad bonum. hoc autem non dicit lex noſtra Chriſtianorum. Nã vt inquit beatus Auguſ. in lib. de libero Arbitrio. Deus res quas condidit ſic adminiſtrat, vt eas proprios motus agere ſinat. Dico igitur, ꝙ agens etiam corruptibile non dr̃ eſſe propter ſuam operationem principaliter, ita ꝙ ipſa operatio abſolute conſiderata in ſe ſit finis, & pfectio vltimata ipſius agentis principalis. Nã vt ſcribit Ariſt. in. 7. politicæ. ſemper deterius eſt melioris gratia, patet hoc in his, vt inquit, & quę ſm artem ſunt, & quę ſunt ſm nãm; ſed eſt inquãtum illa coniungit ipſum agens enti quod eſt cauſa finalis eius, quia oĩa entia non intendũt p ſuas operationes niſi, vt aſſimilentur perfecte nobili, ꝙ eſt deus ſm qđ in natura eorum eſt acquirere de aſſimilatione, vt dicit Cõm. in. 2. cęli. com. 64. Sic enim ignis per motum aſcenſus, & per ſuam leuitatem vnitur ſuo fini, & graue per ſuũ deſcenſum, & ſuam grauitatem conſequitur finem ſuum, ſic homo etiam per intelligere vnit̃ primo principio qđ eſt felicitas eius. omnia. n. participant bonitatem primi per ſuas operationes ſm quòd poſſunt, vnde etiã prima materia per naturale deſiderium, quod nihil aliud eſt, vt ſcribit Cõm. primo phyſi. com. 81. niſi motus ille quem habet materia ad recipiendum formam. Nã materia ſm quòd accidit ei priuatio eſt innata appetere ſe aſſimilari primo principio. Et ſic oĩa agentia, quæ ſunt hic agunt nõ ſolum pp ſuam operationem, & pp ſuos effect⁹, verũetiam agunt pp aliquẽ finem, qui eſt cauſa finalis eorum, & hoc eſt quoddã ordine ſeruato. Nam vt ſcribit Ariſto. in. 8. phyſi. tex. com 15. Nihil inordinatum eſt eorũ quæ natura, & ſm naturã ſunt, natura. n. cauſa omnis ordinationis eſt, & 3. cœli & mundi. tex. com. 24. Ordo, propria ſenſibilium natura eſt, immo bonũ totius vniuerſi in ordine conſiſtit, vt patet 12. meta. tex. com. 44. Sic igitur dicimus materiam eẽ propter formam. 2. phyſic. tex. com. 91. Et elemeuta propter mixta. vt patet. 3. cœli. 67. & mixta propter vegetabilia. & vegetabilia propter animalia in quibus eſt magis ordo, q̃ in vegetabilibus, vt patet ſecundo phyſic. tex. com. 83. Et animalia propter hominem. Nam vt ſcribit Cõm. in. 2. de anima. com. 32. Complementum animalium, & finis eorum, qui intendebatur in generatione quem cum natura potuit pertingere ſtetit, eſt modus animalium habẽs virtutem ſpeculatiuam cogitatiuã. i. intelligibilem. Et Ariſt. in. 2. de anima. tex. cõmen. 37. Sicut. n. intellectus gratia huius facit, eodem modo & natura, & hoc eſt ipſi⁹ finis, huiuſmodi autem in aĩalibus anima, & ſecundum naturã, omnia enim phyſica corpora animæ inſtrumenta ſunt ſicut animalium ſic, & plantarum, tanquam gratia animæ exñtia. Vnde rõnabiliter dictum eſt aĩam quodãmodo eſſe oĩa. Nam eſt oĩa ſenſibilia per ſenſum, & eſt oĩa intelligibilia p intelľm, vt patet. 3. de aĩa. tex. cõ. 37. Et aduerte ꝙ iſte ordo procedit ẽt aſcendendo ad primũ principiũ, nã ſi ordo reperit̃ in iſtis gñabilib⁹ & corruptibilib⁹ lõge magis, & nobiliori mõ repit̃ in cęleſtib⁹

A & abſtractis ſubſtantijs, in qbus neque caſus, neq; malum reperitur, vt ſcribit Ariſtot. in. 9. primæ philoſophiæ. in tex. commen. 19. vnde Ariſtote. in. 2. phyſico. tex. comēm. 46. multum deridet antiq uos, qui poſuerunt caſum in corporibus cœleſtibus, & non in iſtis generabilibus, & corruptibilibus, & erat merito ſicut dicit econtrario fieri. Sic igitur intellexiſti, quomodo omne agens ſiue ſit a natura, ſiue ab intellectu agens agit propter finem, & intellexiſti differentiā inter agentia æterna, & corruptibilia.

B Eſt & alia differentia, nam in corruptibilib⁹ quāto aliquod agens fuerit nobilius, tāto pluri actione coniungitur ſuo fini, ſecus eſt in agentibus ęternis, ita ſcribit Com. in. 2. cœli & mundi. in commen. 63. Tertia differētia eſt, quia agens per intellectum cognoſcit finem, propter quem agit, quia agit cum cognitione, ſecus eſt de agente naturali, quia agit ſine cognitione, licet in ſuum finem ordine ab intelligentia non errante. vnde Com. 12. meta. com. 18. dicit ex ſententia Them. ꝙ opus naturæ rememoratur ab intelligentia.

C Et ex hoc exoritur quarta differētia, quia finis propter quem agit agens naturale ſemper eſt bonus. Non ſemper autem eſt bon⁹ finis propter quem agit agens cum cognitione, licet ap pareat bonus, vnde Ariſt. deſcribens finem. in. 2. phyſi. auſcult. inquit. in tex. com. 31. quod autem cuiuscauſa potiſſimum eſt, & finis aliorum voluit eſſe, differt autem nihil quidem dicere bonum, vel videri eē bonum. vbi Com. in calce com. ponderans hoc inquit. Et dixit hoc vt deſcriptio ſit cōis rebus voluntariis, & naturalibus, qm̄ vltimum intentū

D in rebus voluntariis multoties videtur bonum. Et non eſt in rei veritate, intentum vero in rebus naturalibus eſt bonum verum, & ratio eſt illa quam diximus, quia agens naturale licet agat ſine cognitione, tamē dirigitur in ſuum finem ab intelligentia non errante. Nam quemadmodum ſagitta tendit in determinatum ſignum ex directione, & ordinatione ſagittantis: ſic agens naturale in finem ſibi præfixum diſponitur. & dirigitur ab intelligentia. Et quia illa errare non poteſt, hinc eſt, ꝙ talis finis ſemper eſt bonū verū.

E Secus autem eſt in nobis, nam ratio humana quandoq; errat, & ideo nō ſemper bonum verum appetimus, pauci. n. dignoſcere poſſunt Vera bona, atq; illis multum diuerſa remota. Erroris nebula, vt dicit Iuuenalis. Eſt etiam alia drīa inter agētia in materia, & inter agentia abſtracta a materia penes hoc, quia in abſtractis idem eſt, ꝙ mouet vt finis & quod mouet vt agens. In iſtis aūt quæ ſunt in materia diuerſificātur, vnde Auer. 12. primæ philoſophiæ. com. 36. ſcribit. hæc autem differūt

F in nobis. ſ. illud quod mouet nos in loco ſm quod eſt agens, & ꝙ mouet nos in loco ſecundum quod eſt finis, & habet duplex eſſe in anima, & extra animam, quod autem in anima eſt, eſt agens motum, ſm vero quod eſt extra animā eſt mouēs ſm finem. v. g. qm̄ balneum duplicē habet formā in anima, & extra animam. Et propter illā formam quę eſt in anima deſideramus aliam formā, quæ eſt extra aīam. Forma igitur animæ balnei inquantum eſt in aīa, eſt agens deſiderium, & motum.

G Secundum aũt quod eſt extra aĩam eſt finis motus,& non agens. ſiquidem igitur forma balnei non eſſet ĩ materia,tunc moueret, & ſm agens & ſm finem ſine aliqua motione cõtingente,& ſic eſt intelligendum de mouentibus corpora cœleſtia ſm quod ſunt fines eorum,mouẽtur ab illis ſm deſiderium. Et eandem ſententiam habet in lib. de ſubſtantia orbis.in fine primi cap.licet per accidens in iſtis materialibus poſſit cõtingere ꝙ efficiens,& finis coincidãt in idem ſm diuerſas rationes, ſicut operatio motiua eſt finis ſanitatis
H membrorum quæ ſunt inſtrã motus,quorum ſanitas ad hanc operationem finaliter ordinatur,pro quãto vero operatio motiua,eſt cauſa potens aliquo modo alterare nr̃m corpus,& conſeruare,ſic eſt cauſa efficiens. Sed aduerte ꝙ operationes ſunt cauſæ conſeruantes non principaliter,& per ſe, ſed ſecundario, & quaſi per accidens. Nam dum membrum mouetur expanditur ſpritus, & calor naturalis ad illud,& ſic vigoratur. Alias etiam differentias poteris inuenire ſi bene conſideres,ſed
I iſtæ ſufficiant ad excitandum intellectum. Iuxta hoc intelligere debes,ꝙ vt inquit lucidiſſimus Themiſtius.in ſecundo de anima. capitulo 14. Duplex eſt id quod ſub hoc nomine,cuius gratia,notari volumus. Tum id quo itur,tum id cui itur, & ẽ diſtinctio philoſophi in 2 de ani. tex.com.35 & 37.vbi dicitur. Illud autem quod cuius cauſa fit dupliciter eſt hoc quidem cuius,illud vero cui. Datur autem accommodatũ duplex exemplum per Themiſtiũ in moralibus.primo vt dicit,finis bifariam dicitur vt primus,felicitas habeatur quo omnes laboramus, & tẽ- K dimus. Alter vt noſipſi, & ſibi quſq; cui fœlicitas optatur,& quæritur.

Secundum vero exemplum eſt in medicina in qua etiam hmõi finis conſpicitur,eſt enim ibi ſanitas tanquam id quo pergitur,& cuius cauſa adhibitus,& accerſitus eſt medic⁹. Eſt & ægrotus vt is cui paranda reſtituendaq; eſt ſanitas. Item etiam intelligere debes, ꝙ in omni agente naturali duplex dicitur eſſe finis, & primus quidem eſt diuina bonitas, & immortalitas,cuius gratia agunt quæcunq; agunt ſecundum naturã, L vt patet.1.phyſic.81.&.2 de anima. 34. Alter vero eſt natura ipſorum entium participantium talem finẽ, & perfectionem. Et iuxta hanc diſtinctionem patet tibi limitatio famoſæ propoſitionis, quæ ſolet paſſim allegari, finis eſt nobilior ijs, q̃ ſunt ad finem,& elicitur ex.2.phyſi. text.commen.31.quod autem eſt, cuius cauſa potiſſimum, & finis aliorum voluit eſſe, nam vera eſt de fine cuius. ſeu de fine quo itur, non autem eſt vniuerſaliter vera de fine cui, vnde vt inquit Commenta.pri- M mus reſpectus eſt materiæ ad formam,& corporis ad animam, nam materia eſt propter formam, tanquam propter finem, & non econuerſo; vt dicitur ſecundo. phyſicorum.text.commen.91. Secundus autem reſpectus eſt animæ,& corporis ad corpus animatum. nam corpus animatum,ſeu compoſitum ex anima,& corpore eſt finis cui, reſpectu animæ,& corporis.manifeſtum eſt autem ſecundum doctrinam Auerro.ꝙ compoſitum non eſt nobilius,neq; perfectius quàm ſit forma & ita non eſt vniuerſaliter vera illa propoſi-

In agente nãli duplex eſt finis.

Limitatio unius famoſę ꝑpõnis.

A propoſitio de fine cui. Fallit etiam de fine ſecundario, nam certum eſt, ꝙ intelligentiæ agunt propter iſta inferiora tanquam propter finem, tamen hoc eſt conſecutiue, & ſecundaria intentione, & ideo non ſunt illa nobiliora illis, vt patet. 12. meta. commen. 36. vnde locum habet de fine principali. Iuxta hoc intelligis veritatem alterius propoſitionis famoſæ in philoſophia, quæ dicit, ꝙ agens naturale agit, vt aſſimilet ſibi paſſum. non enim eſt intelligendũ, quòd illa aſſimilatio quæ formaliter relatio ſit finis ipſius agentis, qñ quidem relatio eſt debilis entitatis, B intantum quòd quidam reputauerunt prædicamentum relationis eẽ de ſecundo intellectis, vt ſcribit Cõmen. 12. metaph. commen. 19. Nec intelligitur ꝙ agẽs agit propter formam generati tanquam propter finem principalem, in quo agens aſſimilatur ipſi genito, nam forma rei generandæ, aut eſt æque nobilis formæ ipſius generantis, ſicut cõtingit in generationibus vniuocis: aut for ma illa eſt minus nobilis, ſicut contingit in generationibus a generante æquiuoco, ſicut quando ſol ſgenerat ranam: manifeſtum eſt autem, C quod æque nobile, vel minus nobile, non poteſt eſſe finis principalis agentis. nam finis principalis debet eſſe nobilior omnibus ijs quæ ſunt ad finem, ſed intelligitur iſto pacto, quòd agens naturale agit propter formam generandi acquirendam, tanquam propter finem ſub fine, inquantum ordinatur ad ſaluandam ſpeciem in ordine ad perfectionem vniuerſi.

Limitatio alterius ꝓpoſitionis

PROPOSITIO XCI. D

Omne quod corrumpitur a contrario corrumpitur.

FAmoſa ſatis eſt ꝓpoſitio in philoſophia, vt patet. 1. phy. tex. cõmen. 47 &. 1. cœli & mundi tex. cõmen. 20. & eſt ſententia Commen. Auer. in libro de ſubſtantia orb. ca. 1. vbi inquit. Declaratum eſt igitur quòd cauſa corruptionis entium, & factionis eorum eſt contrarietas exiſtens in ſuis formis, & commune ſubiectum, quòd nullam habet propriam formam, immediata enim cã eſt contrarietas, & commune ſubiectum, eſt cauſa mediata. E Vera eſt propoſitio in habentibus contrariũ, & in his q̃ per ſe corrumpuntur, nã talia poſſunt corrumpi per accidens ad corruptionẽ ſubiecti in quo exiſtunt, vt ſapor, & color, & tunc non oportet ꝙ a ſuis contrariis talia corrumpantur. In carentibus aũt cõtrarietate aliquid corrumpi põt pp abſentiam agentis, vel producentis ſeu conſeruantis, vt lumen in aere corrumpitur, & non eſt dicendum ꝙ a nullo corrumpať, nã qđ oĩno nihil eſt, non hẽt vim aliquam corruptiuam, nõ entis. n. nullæ ſunt virtutes F aut driç. Nec a ſeipſo, quia nihil ſeipſum corrumpit p ſe, quemadmodum nihil ſeipſum generat, vt patet. 2. de anima tex. com. 47. Nec corrũpitur a ſuo contrario, quia aut a contrario poſitiuo, aut a cõtrario priuatiuo. Nõ ſm, quia illud eſt tenebra, q̃ eſt pura priuatio, & p cõſequens nullius actiuitatis ẽ. Nec a cõtrario poſitiuo, qa nihil hoc pacto ſibi cõtrariatur. Nec ab aliquo oppoſito diſperato

G diſperato.quia formę diſperatæ poſſunt ſimul ſe compati in vno, & eodem ſubiecto,ſicut albedo, & dulcedo in lacte.relinquitur igitur per ſufficientem diuiſionem ꝙ corruptio luminis fiat propter abſentiam producentis,aut conſeruantis.præſentia.n. radij ſolaris in aere conſeruat lumē, & ideo ad eius abſentiam corrumpitur. Pro quo ſcire debes.vt ſcribit Commen.in.4.phy.cō.129.dubitādo contra Ariſto.ibi dicētem, ꝙ oīs motus,& tranſmutatio eſt in tempore,quomodo hoc eſſe poteſt.nos.n. videmus tranſmutationes quaſdam

H quæ fiunt non in tempore,vt illuminatio totius horizontis a ſole, & totius domus a candela, & ſicut factio formę rei generatæ in actu.exiſtimatur.n. ꝙ hoc eſt aliquod indiuiſibile.ſumus.n.inter duo aut concedere hanc demonſtrationem eſſe vniuerſalem, & dicere ſenſum peccare in iſtis rebus,& quod non comprehendit tempus propter velocitatem earum,aut iſte ſermo erit particularis, ſcilicet qm̄ non eſt verus niſi de quibuſdam tranſmutationibus,in quibus inuenitur velocius & tardius. Et ſoluendo dicit, & ad hoc dicemus ꝙ

I tranſmutatio dicitur æquiuoce de tranſmutatione quę eſt per ſe,& trāſmutatione quæ non eſt per ſe,ſed eſt finis tranſmutationis. finis.n.rei nō eſt de natura rei,& quia tranſmutationes quæ ſunt non in tempore ſunt fines tranſmutationis, & non ſunt tranſmutationes niſi æquiuoce,ergo in omni tranſmutatione vera inuenitur velocius,& tardius, & omne in quo inuenit velocius, & tardius, invenitur in eo prius & poſterius, & omne in quo inuenitur prius, & poſterius eſt in tempore. ergo omnis

tranſmutatio eſt in tempore,ſiue finis tranſmutationis fuerit de genere illius,ſiue de alio genere, & hoc declarabitur bene in.6.nam.6. phyſic. cō. 32. fecit prolixam digreſſionem contra expoſitores qui accuſauerūt Ariſto.in illo loco,& ibidem Cōmē. iſtam ſolutionem confirmat. Dico igitur ꝙ corruptio luminis non eſt uere motus, nec vere tranſmutatio, nam ſi ita eſſet,fieret in tempore,ſed hoc falſum eſt, nam quemadmodū ſua generatio eſt in inſtanti,vt patet 2.de anima in tex.com.70. vbi Ariſ. arguit contra Empedoclem opinantem lumen eſſe corpus,& quod in tē- L
pore multiplicabatur,ſed latebat nos propter velocitatem ſui motus, inquiens ꝙ iſte ſermo eſt extra verum, & extra apparētiam, poſſibile eſt n. hoc percipi in breui ſpatio, ſed non percipi de oriente ad occidentē magna eſt differentia valde. ita etiā corruptio luminis fit in inſtanti,& ideo non corrumpitur a contrario, quia contrario caret, & ſi haberet poſſet in tempore per ſe corrūpi, quia vbi eſt contrarietas ibi eſt reſiſtentia, & vbi eſt reſiſtentia,ibi eſt ſucceſſio, vt ſcribit Commenta.in.4. phyſi.com. M
71. Sed eſt dubium de calore naturali a quo corrūpatur in morte animalis, non.n.ſufficit dicere ad hoc, ſicut quidam theorici medicinæ auſi ſunt dicere quod corrumpitur ad corruptionem humidi ſubſtantifici,quod continue exiccatur, & deterius fit,& generatur, vt dicunt reſpectu prioris diſſoluti. Nam vt aſſerūt ſi humidum æque perfectū,aut melius diſſoluto poſſet reparari, tunc vita hominum poſſet perpetuari. Et ideo ad corruptionem ſui ſubiecti ex quo reparatur,accidit corruptio eius,

Dubitatio de Garb. ſpāli trac. de reſtauratiōe humidi.

A eius, ſicut eſt de flamma quæ deſinit eſſe conſumpto oleo, vnde Galen. in prima particula ſeparatorum ſermonum dixit, ꝙ natura ſenum eſt ſicut Impugn. lucerna extinctioni parata. Hoc quidem ſtare non poteſt, quia effectus poſitiuus requirit cauſam per ſe poſitiuam, licet enim Ariſt. in. 2. phyſicæ auſcultationis dicat eandem eſſe cauſam contrariorum ſm cõtrarias diſpoſitiones, vt nauta per ſui pręſentiam eſt cauſa ſalutis nauis, & per ſui abſentiam eſt cauſa ſubmerſionis. Tamen adhuc illa abſentia cum ſit cauſa priuatiua pręexigit, & debet re-

B duci ad aliquam cauſam poſitiuam, & ſunt venti aut alia cauſa quæ ſubmergit iſtã, & ita corruptio olei eſt flammæ generatio. ſi igitur flamma corrupta oportet de neceſſitate ꝙ habeat corrumpens, & eodem mõ corruptio ſubſtantialis ipſius humidi ſubſtantifici eſt generatio ipſius caloris nãlis (loquor. n. de colore nãli, vt eſt corpus calidum, & nõ loquor, vt ſumitur ꝓ qualitate) oportet igitur ꝙ calor naturalis ab aliqua cauſa poſitiua corrumpatur. Amplius autem ſolutio iſtorum in alio deficit. Nam peccat ratio ipſorum per

C fallaciã conſequentis, licet enim humidum ſubſtantificum æque perfectum, & etiam perfectius naturaliter repatetur, quod credo firmiter eſſe verum, ſi Galeno credimus poſſe fieri corporum reductionem, non propter hoc vita hominis eſſet ꝑpetuabilis. Tum quia, vt nouerunt Philoſophi, virtutes materiales ſunt fatigabiles, & per conſequens non poſſet virtus iſta vniformiter agere, & eodem modo operari, vel eſto ad imaginationẽ quòd hoc fieret, ſicut fingit Auic. in prima Fen primi can. do-

ctrina. 3. cap. 3. de complexionibus D ætatum, & generum, vbi inquit. Amplius, ſi hæc virtus infinita foret, & ſemper permutationem in corpore faceret, & eius quod diſſoluiť æqualiter, & vno modo diſſolutio nõ eſſet, immo ſemper quotidie augeretur, & corpus diſſolutionem tolerare non poſſet, & diſſolutio humiditatem finiret, quanto magis cũ duæ res ſe iuuent ad minorationem faciẽdam, & retrocedendum? Et poſtquã ſic eſt, oportet neceſſario, vt materia deſtruať, & calor extinguatur. Quæ quidem ratio etiã innuitur ab Ariſt. in 2. de generatione animaliũ. ca. 4. E vbi loquitur de generatione dentiũ. Amplius cum ſm Philoſophos in. 1. cœli, & mundi. text. com. 18. nullum violentum perpetuum eſſe poſſit, dato ꝙ ſemper vniformiter humidũ repararetur, elementa tamen in mixto exiſtentia violentiam paſſa q̃nq; alterarentur ad inuicem, & diſſoluerentur, vt uadant ad ſua loca, vnde Ariſto. & Com. in. 2. cœli & mundi. tex. com. 37. in tertia demonſtratione, quam adducunt ad probandum ꝙ motus cœli non poteſt eſſe irregularis, ſicut eſt in animalibus corruptibilibus, quia remiſſio vniuſcuiuſq; F in talibus propter impotentiam euenit. impotentia autem præter naturam, etenim in animalibus in potentiæ omnes præter naturam ſunt, puta ſenectus, & decrementum. tota. n. conſiſtentia animalium forte ex talibus conſtat quæ differunt propriis locis, nulla enim partium ipſius habet eam quæ ipſius regionem. vbi Auer. in com. dicit. i. neq; motus cœli poteſt tardari & flecti in tempore futuro, flexibilitas enim motus erit in animalibus propter debilitatem,

G debilitas autem eſt extra naturam, quia contingit ꝙ hoc eſt accidēs in animalibus ex prima generatione, & quia cauſa ꝙ tranſmutatio, & corruptio accidat animalibus, eſt quia generatur ex elementis contrariis,& cum hæc ſint in eis, non ſunt in locis propriis, & hoc intēdebat per hoc ꝙ corruptio, & tranſmutatio cōtingit propter iſta duo, quoniam propter contrarietatem tranſmutantur ad inuicē, & quia non ſunt in ſuis locis appetūt ſeparationem,& reuerti ad ſua loca naturalia. Et ideo aliter eſt dicendum ꝙ calor naturalis corrum- (Solo propria.)
H pitur ab ipſis membris in quibus dominatur maxima frigiditas tunc tēporis, & flamma cōſumpto oleo corrumpitur a continente, immo ſi bene conſideras, ſicut continue, eſt alia & alia flāma ſic continue ēt corrumpitur a continente,& alia generatur, & iſta eſt veritas.

PROPOSITIO XCII.

Intelligere diuerſificatur ſecundū diuerſitatem rei intellectæ.

SOlet allegari iſta propoſitio ex 3.de anima.in text.com. 35. vbi
I Ariſt.ponit modum quo intellectus intelligit entia mathematica dicens. Abſtractione autem dicta intelligit ſicut ſimum ſm ꝙ ſimum non ſeparate. inquantum autem concauū ſi aliquod intellexerit ſine carne actu, vtiq; intellexit in qua concauum ſicut mathematica. & Com. in cōmē. elicit ibi iſtam propoſitionē in propria forma. Vbi animaduerte ꝙ nō omnes formæ quæ ab intellectu intelliguntur ſunt æqualis abſtractionis. vbi animaduerte vt dicit Ariſto. in 6 primæ philoſophiæ.tex.com.2. (Non oēs formæ in tellʼe ſunt equalis abſtractiōis.)

entia naturalia ſunt ſicut ſimum,& K
entia mathematica ſunt ſicut concauum, nam ſimum non poteſt eſſe nec intelligi ſine materia ſenſibili, quia ſimitas eſt concauitas naſi, nulla.n.alia pars corporis ſimitatem habere poteſt, niſi naſus, & ideo talia accidentia limitantia ſibi vnum certum determinatum ſubiectum, dicūtur accidentia copulata, & in diffinitione iſtorum de neceſſitate ponitur tale ſubiectūm, vt patet.7.meta.text. cō.17. Entia autē mathematica ſunt ſicut concauum, quia concauitas licet ſit accidēs ſuperficiei quæ eſt materia intelligibilis, non tamen limi- L
tat ſibi aliquod ſubiectum ſenſibile determinate, quia indifferenter concauitas eſſe poteſt in naſo, & in pede, & in animatis, & in rebus inanimatis. Quæcunq; igitur formæ ita eſſe habent ꝙ non poſſunt eſſe, nec diffiniri ſine materia ſenſibili, ſunt appropriatæ naturali, ſicut ſcribit Ariſt.in loco præallegato,& Com.in 2, phy. com.18. ſed quæcunq; formæ indifferenter conſiderari poſſunt,& cum materia ſenſibili, & abſtrahendo a materia ſenſibili ſunt cōes vtriq; ſcientiæ.ſ.naturali & mathematicæ, ſicut ſunt magnitudines,& numeri,& M
accidentia iſtorum, ſed diuerſis modis, vt dicit Ariſt.& Com.in.2. phy. nam phyſicus conſiderat de iſtis inquantum ſunt vltimum ſeu terminus, phyſici corporis, ſed mathematicus conſiderat de iſtis abſtrahendo a corpore phyſico, & a materia ſenſibili, verbi gratia, naturalis conſiderat de corpore quod eſt trina dimenſio inquantum eſt vltimum exiſtēs in corpore mobili, ſeu tranſmutabili, ſed geometer cōſiderat de illo inquantum eſt trina dimenſio abſolute

A te ſimiliter geometer conſiderat de ſuperficie inquantum eſt ſuperficies tantum, naturalis vero inquantum eſt finis corporis naturalis. nam vt ſcribit Cō. in. 2. phy. cō. 71. non incōuenit dū ens diuiditur ſm cōſiderationem demonſtratiuā, vt vna nā ingrediatur duas, aut plures artes, vt conſideratio mathematici, & diuini de numero, & ſilr cōſideratio mathematici, & nālis in corpore, & linea, & in ſuperficie. Et vt poſſis bene diſcernere propōnem naturalem a mathematica, & quamlibet propōnem propriam alicui ſcīæ, manda memoriæ

Nota.

B iſtam regulā, ꝙ propoſitiones abſolute conſideratæ ſpecificātur a prędicatis, & demſōnes ſpecificant̄ a mediis. vnde logici bene dixerūt ꝙ prędicatū hēt locum formæ, & ſubiectū hēt locum materię. nam ſicut forma eſt quæ dat ſpeciē, & diſtinctionem rei, ita prædicatum ſpeciem, & diſtinctionem dat propoſitioni. vnde iſta propō, linea eſt terreſtris, eſt naturalis, ſed iſta, linea eſt lōgitudo ſine latitudine, eſt mathematica. iſta autē, linea eſt ens, eſt metaphyſicalis, ſed iſta linea eſt ſpecies, aut indiuiduū aut ſubiectū, aut prædicatū, oēs iſtæ

C ſunt logicales. ſimiliter iſta, materia eſt ens, ſenſibile, eſt naturalis, ſed iſta materia eſt ens, vel materia eſt ſubſtantia, vel materia eſt ens in potentia, omnes iſtæ ſunt metaphyſicales, vt patet expreſſe per Auer. 2. ph. cō. 4. & 21. & 7. meta. cō. 5. & 9. &. 12. meta. cō. 1. 5 & 29. Vnde non ſunt diſtinguēdæ iſtæ propoſitiones, vt quidā ex modernis dicere auſi ſunt, videlicet ꝙ iſta propō, materia eſt ens, debet diſtingui. nam rōne ſubiecti eſt naturalis, & ratione prædicati eſt diuina. nunquam. n. neq; Ariſt. neq;

Cōtra modernos.

Cō. auſus eſt dicere hoc. nā vt patuit vna, & eadem res materialiter ſūpta pōt ſub diuerſis rōnibus formalibus pertinere ad diuerſas ſcientias. Et ſi dicatur ꝙ ſcientia ſecatur. queādmodū, & res, tertio de anima. tex. cō. 38. Dico ꝙ iſta propoſitio cōiter allegatur extra intentionem Ariſto. ex illo loco, ſicut ēt in multis aliis cōtingit modernis doctoribus, quibus euenit, vt dicit de Auicē. Auer. in. 3. de aīa. in com. 30. dicit. n. ſed illud quod fecit iſtum hominem errare, & nos ēt longo tempore eſt, quia moderni dimittunt libros Ariſt. & conſiderant libros expoſitorum. patet. n. ꝙ Ariſ.

D

Dubium.

Solutio.

E ibi non vult dicere ꝙ ſcīæ diuerſant̄ ad diuerſitatem rerum. nā tunc non poſſet eſſe vna ſcīa quæ conſiderare poſſet de corruptibilib⁹ corporibus, & de æternis, & tñ hoc eſt falſum, vt patet de ſcientia nāli quæ conſiderat tam de cœlo, quàm de aliis corporibus corruptibilibus. ſimiliter ſcīa diuina de omnibus conſiderat. ſed intentio Ariſt. ibi eſt dicere, ꝙ queādmodum res diuiditur per potentiā, & actū de qua ſcīa haberi poteſt, ſic & ſcīa, & ita ēt eſt de ſenſu, & ſenſibili, vnde iſta ſunt verba text. ibi nam

F in fine. 37. propoſuerat ꝙ ſciētia eſt quodāmodo ſcibilia, ſenſus aūt ſenſibilia, & declarans hoc in text. ſequenti. ſubdit. Qualiter aūt hoc ſit, oportet inquirere, ſecatur igr̄ ſcīa, & ſēſus in res, quæ quidem potentia eſt in ea quæ ſunt potentia, quæ vero actu in ea quæ ſunt actu, animæ aūt ſenſitiuum, & ꝙ ſcire pōt potētia hæc ſūt, hoc quidem ſcibile, illud autem ſenſibile. vbi Cō. in cō. ſcribit, drīæ entium quibus diuiduntur ſunt eędem cū differentiis animæ, & ſunt potentia, & actus. quemadmodū. n. ſenſus,

G & intellectus, aut ſunt potentia, aut actu, ita omne ſenſibile, & intelligibile, aut eſt in potentia aut in actu, & cum ita ſit, ſi ſentiens fuerit in potentia ſenſatum erit in potentia, & ſi fuerit in actu ſenſatum erit in actu, & ſimiliter eſt de intellectu cum intelligibili, neceſſe eſt, vt vere dicatur ꝙ illa pars animæ eſt illa pars entium. res. n. quarum differentiæ ſunt eædẽ, ipſæ ſũt eædẽ in illo modo ſm quem habent eaſdem differentias. intellectus igitur eſt intellectum, & ſenſus eſt ſenſatum. Sic igitur propo-

H ſitiones ſimpliciter a prædicatis ſpecificantur. Concluſiones autem quę demonſtrantur ſpecificantur a mediis, quia eadem concluſio poteſt demonſtrari medio naturali, & medio mathematico vt quod terra eſt rotũda. Similiter eadem cõcluſio poteſt demonſtrari in naturali ſcientia, & in ſcientia diuina, ſed in ſcientia metaphyſicali vℓiori modo, ſicut dicit Com. in. 2. meta. cõ. 6. vbi inquit, & conſideratio vℓis in omnibus cauſis in eo quod ſunt cauſæ eſt huius ſciẽtiæ, & Ariſt. q̃uis vtatur hic demonſtrationibus ſciæ naturalis, tñ indu-

I cit eas vniuerſalius, qm̃ quanto fuerit demonſtratio vniuerſalior, tanto magis erit proprior huic ſcientiæ: & Ariſt. obſeruat ſe in hac inrẽtione. ſ. inducendo demonſtrationes vℓes alio modo quã in ſciẽtia naturali, & hęc eſt cauſa in iteratione illatũ demonſtrationum in hac ſcientia. Et ex illa auctoritate patet ſolutio contra temerarios, qui auſi ſunt dicere Ariſt. fuiſſe imperfectum metaphyſicum, quia tota fere meta. Ariſ conſtat ex demonſtrationibus naturalibus, & ideo imitari iubẽt in metaph. Auic. cum tñ in nulla ſcĩa adeo. Auic. erra-

errata te- merario: [illegible] tes.

uerit, ſicut ſcribit Cõmẽt. de eo in 3. de anima ſicut in met vt patet. com. 30. & hoc quia noluit Ariſt. imitari niſi in dialectica, ſed in aliis errauit, & maxime in meta. & hoc quia incepit quaſi a ſe. Et fuit etiam alia cauſa vt mihi videtur, quia plures opiniones ſciæ diuinæ ſunt radices legum, vt dicit Com. in. 2. meta. cõ. 14. ſermo antẽ Auic. ſemper inuenit̃ quaſi medius inter Peripateticos, & loquentes, vt dicit idem in 2. phyſi. cõ. 22. & conſimile dicit in 4. diſput. in lib. deſtructionum in ſolut. 5. dub. & non aduertunt iſti vicinitatem & ordinem iſtarum ſcientiarum adinuicem, cum iſtæ de ſubſtantia principaliter conſiderent, nec aduertunt ad diuerſos modos ſm ꝙ tales demonſtrationes reiterantur in ſcientia diuina, nam ad pauca reſpicientes de facili enuntiãt. Reuertamur igitur ad declarationem propoſiti theorematis, & dicamus ꝙ intelligere diuerſificatur ſm diuerſitatẽ rei itellectæ iſto mõ, quia non oĩa intelligibilia ſunt æqualis abſtractionis, nam licet oĩs ſcĩa vtatur abſtractione vℓis a ſingularibus, quia demonſtrationes, & diffinitiones ſunt vniuerſalium, & non ſingularium: tamen aliqua intelligibilia ita ſe hñt ꝙ nõ poſſunt eſſe nec intelligi ſine mã ſenſibili aliqua vero licet ſm eſſe ſint in mã ſenſibili, diffiniri tñ, & abſtrahi poſſunt a materia ſenſibili, vt ſunt entia mathematica: quædã vero abſtrahunt vtroq; modo, vt ſunt ſubſtantiæ abſtractę. K L M

Et aduerte ꝙ de talibus abſtractis ſubſtantiis intellectus noſter põt habere diuerſas intellectiones, attribuẽdo multa prædicata, quæ tñ multiplicitas nõ eſt ex parte rei intellectę, ſed eſt ex parte noſtri modi intelligendi.

A di. vnde allegata propoſiio in talibꝰ locum non habet gl. elicitur ex intẽtione Auer. 12. meta. com. 39. Diuerſificatur etiam, intelligere ad diuerſitatem rei intellectæ quo ad nobilitatem 1. de anima tex. cõ. primi, & 2. cœli. cõ. 60. dicit Cõ. modicum nobile nobilius eſt multo ignobili. ¶ Diuerſicatur etiam intelligere ad diuerſitatem rei intellectæ, quantum ad facilitatem, & difficultatem 2. meta. tex. com. 1. & 2. de anima. cõ. 91. Diuerſificatur etiam quãtum ad diuerſos modos abſtractionis, ſicut diximus in principio.

B PROPOSITIO XCIII.

Agens, forma, & finis multoties coincidunt in unum.

FAmoſa eſt propoſitio ex. 2. phyſicæ auſcultationis. tex. com. 70. vbi dicitur. Veniunt autem tres in vnam multoties, ꝙ quidem. n. quid eſt, & quod cuius cauſa vna eſt, ꝙ vero vnde motus principium ſpecie eadẽ eſt his, homo. n. hoĩem generat. Aduerte ꝙ licet Philoſophus in phyſicis hoc aſſerat, tñ etiã in abſtractis a materia uerificari põt hmõi propoſitio ſm ſimilitudinem quãdam, C vt dicam. Sed videamus primo qũo vera eſt in phyſicis. intelligitur in actione vniuoca, & de agente principali, & de fine generationis. fallit autem in generatione æquiuoca, & de agente inſtrumẽtali, & de fine rei generatę. Pro quo ſcire debes ex. 7. primæ philoſophie. tex. cõ. 29. & infra. generatio duplex eſt ab vniuoco, & eſt quando generans, & genitum aſſimilãtur in forma, & ſunt eiuſdem ſpeciei. ſic dicimus ꝙ homo generatur ab homine, & forma domus in materia ab vniuoco dr̃ fieri a forma D domus exiſtente in aĩa artificis ſine materia. non. n. eſt de cõditionibus agentis formæ, vt ſit in materia eiuſdẽ ſpeciei, cũ mã in quã agit forma, exempli cauſa, forma agens reſpectu lecti eſt in aĩa artificis quæ differt a materia lecti, vt dicit Auer. in. 2. de gene. cap. 2. Alia aũt gñatio eſt æquiuoca, & eſt qñ gñans, & genitum sũt diuerſarum ſpecierum, & nõ aſſimilant in forma proximi gñis, aut ſpẽi, ſicut eſt gñatio ranæ a ſole. clare aũt patet ꝙ agens æquiuocũ cum forã ꝗ eſt finis gñationis taliũ nõ ſunt eiuſdẽ ſpeciei. Fallit de agentibus inſtru E mẽtalibus, quia in gñatione vniuoca effectus non aſſimilatur agẽti inſtrumẽtali, vt clarum eſt. Fallit in agente vlt̃, & remoto, & per accñs cauſante, ſed locum habet de agente principali propinquo. ſic. n. ex intentione Alexan. gloſſat. Auer. 12. primæ philoſophiæ, iſtam propoſitionẽ in cõm. 24 ubi ſcribit ꝙ illa propoſitio quod ſimile ſit a ſili, verificatur tribus conditionibus. ſ. vt ſit in agente non inſtrumento, & in propinquo non in remoto, & in agente eſſentialiter non accñtaliter, intelligitur etiã de fine generationis, qui eſt ipſa forma, nõ de fine rei gñatæ qui eſt ipſa F operatio, gloſſa eſt Auer. in cõ. 70. ſecundi phyſi. finis tñ generationis, & forma in generabilibus illo modo iam dicto incidunt in idẽ numero, quia eadem forma numero, alia, & alia ratione concepta finis, & forma dici põt, finis quidẽ reſpectu gñationis non reſpectu rei gñatæ. nam forma hominis non eſt finis hominis, ſed eſt finis gñationis hominis, & eadem poteſt dici forma reſpectu compoſiti. Vnde lucidiſſimus Themiſt,

Generatio duplex.

G iii.2.de anima.cap.6.inquit. Nem-
pe forma tametſi in materia produ-
citur, non tamen ipſi materię forma
eſt, ſed eius quod ex duabus facultati
bus conditum eſt. nunq̃ tñ agens, &
forma quæ eſt finis generationis pñt
in mortalibus coincidere in idẽ nu-
mero, quia vt patet 2, de anima. Ni-
hil ſeipſum gñat te.cõ.47.in abſtra-
ctis aũt a materia iſta tria coincidũt
in idem numero, vt in. 1. principio.
nam vt ſcribit Auer. 12. primæ phi-
loſophiæ.cõ.5.&.6.primum efficiẽs,
prima forma, & primus finis ſunt
vnum in ſubiecto, & tria in intentio
H ne. vnde Auer. ibidem cõ.29. in ſub
Cõtra ponẽtes deũ formã informãtẽ. ſtantia æterna ſunt cauſæ quæ ſm ſi-
militudinem dñr cum cauſis genera
bilibus, & corruptibilib⁹. vnde deus
ſublimis non dr̃ forma informans ꝑ
formalem inhærentiam, ſicut multi
rudes, & profani dicere conati ſunt.
nam hoc non decet dei celſitudinẽ.
non.n.omnis forma inhæret, ſed eſt
forma extrinſecus perficiẽſ, ſicut do
minus eſt forma ſerui. Audiant iſti
Auer. 12. primę philoſophię & Alex.
co.37.vbi inqt, & Alex. dixit qđ di-
xit hoc ne aliquis exiſtimet qđ inten
I dit perfectionem q̃ eſt accñs in perfe
cto, perfectionũ .n. ꝑꝑ quas mouet
ꝑfectum, quædã ſunt qualitates qui
bus perficitur illud quod mouetur
vt illud quod mouetur propter ſani
tatem, & quædam ſunt ſubſtantiæ ex
trinſecæ a re quæ mouetur ad eas, vt
aſſimiletũr eis vt inueniuntur oẽs a-
ctiones ſeruorum, q̃m ſunt erga ge-
nera intentionum domini ſui. igi-
tur dicuntur eſſe propter dominũ,
& ſimiliter omnia entia cũ hoc pri-
mo principio. quid clarius dici po-
tuit? Et in lib. deſtru. deſtructionũ.
diſpu.1.in ſolutione dub. vlt. inquit.
Dicimus nos ꝙ ad hoc reſpondendũ K
eſt videlicet ꝙ nõ eſt impoſſibile re-
petiri perfectiones ſimiles diſpoſitio
nibus quæ ſeparantur a ſubiecto, ſi-
cut nauta a naui, & artifex cum ſuo
inſtrumento. Et confirmatur. nam
alias irrationabilis fuiſſet petitio Ari
ſto. in 2. de anima ubi poſita genera
li animæ diffinitione dicente, ꝙ ani-
ma eſt actus corporis organici phyſi
ci potẽtia vitam habentis, in tex. cõ.
11. deinde ſubdit. Amplius autẽ im-
manifeſtum ſi ſit corporis actus ani-
ma, ſicut nauta nauis, ſi omnis actus
actuat inhærenter. Similiter primũ
principium non eſt finis, qui per ge- L
nerationẽ acquiratur, ſed eſt per par
ticipationem ſuę bonitatis omnibus
entibus communicatus, vt exigit na
tura, & conditio vniuſcuiuſq;. Et
ſimiliter etiam eſt agens ſm ſimilitu
dinem, vt declarat Commẽ.4.cęli.&
mundi.com.1.

PROPOSITIO XCIIII.

*Mouens corporeum non mouet
niſi motum.*

PRopoſitio vulgata ex.7.& 8.ph.
Contra quam tamen dubitauit
Theophraſtus, vt inqt lucidiſſimus M
Them. in erroribus primi de anima
ca.17.vbi inquit, ſed reſiſtit huic lo-
co Theophraſtus in his libris in qui-
bus tractat locos ab Ariſto. ante tra-
ctatos nõ eodẽ inquit, mouetur aĩa
motu quo mouet ipſa corp⁹, iudicia
comprehẽſiones a ſẽſiones ſunt ani
mæ motus. locales vero ſunt corpo-
ris, præterea neq; retortionẽ illam
videri ſeriam neceſſariamq;, vt eo.ſ.
motu quo corpus mouetur, eodem
moueri animam ſit neceſſe. nam tra
hitur lignum ab homine nõ tamen
contra

A contra homo videtur trahi ligno. Itē̃m vapores vi ſolis in ſublime rapti rectis angulis ſubuolant, ſol ipſe verſa vice non rapitur, nec in linea mouetur, ſed in orbem & circulum. Hæc ſunt Theophraſti argumenta contra Ariſto. in. 1. de anima. tex. cō. 41. vbi arguit contra antiquos dicētes animam per ſe moueri. Quibus reſpondet Them. dicens, ſolutio eſt primum demonſtret ille iudicia, & aſſenſiones eſſe motus, hoc nunquā præſtabit vtiq;, ſi definitionem motus recipit quā ſupra nos attulimus motum eſſe continuum, & attendi
B cum tempore ex indiuiduis motionibus non componi de potentia ad actum conferri, & dum cōfertur obiter retineri potentiam quorum ille omnium tanquam videtur oblitus, ꝙ eo magis mirari ſubit qđ ille edito commentario amplexus eſt oīa quæ de motu ab Ariſtot. conſcripta ſunt, cęterum homines qui lignum trahunt, & ſol qui in gyrum torquetur, quo motu mouent eodem etiā motu mouentur. mouet adeo & mouentur motu locali, ꝙ ſi alio motu numero, aut ſpecie mouentur nihil ad rem. nec. n. tenere aliud Ariſt. vo-
C luit quā vt id quod locali motu mouet, ſi propterea quod mouet etiam mouetur, neceſſe ſit ēt ipſum quoq; motu locali moueri. Ex qua quidē Themiſt. diſſolutione elicitur iſta limitatio ꝙ in mouentibus corporeis mouens neceſſe eſt moueri vel eodem motu, vel diuerſo ſaltim in ſpecie. nō enim eſt neceſſarium vt eadē ſpecie motus mouens, & motum moueantur, vt patuit in exemplis adductis. Com. etiam Auer. in eodem loco, cō. 41. in. 1. de aīa mouet conſimilem dubitationem dicens Et cum quidam exiſtimauerunt ꝙ hæc contradictio eſt ſm rē in ſe, dederunt dubitationes ſuper Ariſt. in hac probationo[illegible]ēte, ꝙ oē corpus nō mouet niſi moueatur, & dicunt. nos videmus hic multa quæ mouent, & non mouentur illo modo motus, vt lapis retitus, qm̄ cū calefit mouet paleam motu locali, tñ ipſe nō mouetur. Et ſoluendo Auer. inquit. ſed iſte nō eſt locus iſtius qōnis, & eius diſſolutio iā dicta eſt in. 8. phyſi. vbi indigebat ponere iſtā propōnem. & eſt in tex. cō. 35. ſi qō eſſet propria huic loco cōtradictio eſſet ſm rem in ſe, quia
E multa videmus alterare quæ tñ non alterantur. ſumus igr̄ inter duo, aut debentes ponere ꝙ contradictio eſt ſm rem in ſe, & tunc non erit verum niſi in motu locali, quod non ſonant verba Ariſt. aut ponere ꝙ contradictio eſt ſm ſermonē dicentis nō ſm rem in ſe &c. Ex quibus verbis Auer. elicitur iſta limitatio ꝙ propoſita propō ſolum locum hēt in motu locali vnde. 8. phyſicæ auſcult. vbi eſt locus propri⁹ & indigebat iſta propōne ad demonſtrandū ꝙ in mouentib⁹, & motis localiter eſt deuenire ad vnum primū motū ex ſe, quod mo-
F uetur a motore non moto. ponitur ibi iſta propō in tex. cō. 35. & Com. ſic gloſſat illā. nam inquit, corpus. n. impoſſe eſt, vt moueat in loco ſine eo ꝙ moueatur eſſentialiter. Propō igr̄ eſt vr̄iter vera de motu locali ſm viam Peripareticorum, ꝙ oē mouēs corporeū localiter non mouet niſi localiter moueatur, quod autem eodem modo motus ſm numerū aut ſpeciē moueat, & moueatur, hoc nō eſt neceſſariū, quia ſufficit ꝙ ſit idētitas in gn̄e tm̄. Vnde fallit allegata propō in motu alterationis, quia nō

Gloſſa ſm Themiſt.

Gloſſa ſm Auer.

G omne corpus alterans alterat, nec ea dem ſpecie, nec ſm genus, vt clarum eſt de corpore cęleſti quod alterat alteratione paſſiua iſta inferiora, & tñ ipſum inalterabile eſt tali gñe alterationis, vt patet in. 1. cœ. & mun. tex. cō. 20. & in lib. de ſubſtā. orbis. nota tñ ꝙ licet mouēs corporeum in alterando nō eſt neceſſariū quod alteretur, nec eadē alteratione ſm ſpeciē, aut ſm genus, tñ neceſſe eſt qđ moueatur aliquo motu diuerſo ſm genus, vnde cęlū licet in alterando nō alteretur, tñ mouet localiter. Sed eſt

Inſtantia. inſtantia contra limitationē Auerr.

H nā magnes localiter attrahit ferrū, & tñ non oportet ꝙ in tali attractio

Solutio. ne magnes localiter moueatur. Niſi eſſet ꝙ ſic intelligitur dictū Auer. ꝙ oē mouens corporeū localiter īmediate aliquid in mouendo localiter mouetur, modo magnes immediate non mouet localiter ipſum ferrum, ſed mouet mediāte alteratione qua alterat medium per impreſſionē cuiuſdam qualitatis, & mediū taliter alteratum alterat ferrū, vnde poſtmodum ferrū taliter alteratū mouet ſe ad magnetem localiter. vnde Com. in. 8. ph. cō. 35. ſcribit, & ſimiliter ferrū eſt quoquo mō de numero, eorū

I quæ mouentur naturaliter cum nō mouetur a magnete niſi per alterationem, quam acquirit mediāte aere, & magnete, & ideo qñ complexio magnetis tranſmutatur nō attrahit ſicut accidit ei qñ confricatur cum allijs vt dſ. & hoc manifeſtum eſt in lapide qui non attrahit paleas donec caleſiat. vnde ēt in 7. phyſi. cō. 10. inquit. Ad hoc autem quod quæritur quoniam plura attrahentia videntur attrahere ſine tractu, & ſine motu. dicendum eſt ꝙ hæc dr̄ attractio æquiuoce attractio. n. in rei veritate K eſt illa in qua attrahens mouetur cū attracto, & hoc qñ attractum ad ipſum nō fuerit quieſcēs. neceſſe. n. eſt vt motus attrahentis ſit velocior motu attracti, & hoc inuenitur in virtutibus volūtarijs, & inuenitur in multis virtutibus naturalibus vitalibus, & ideo poſita ſunt fila in mēbris animaliū, attractio autem in qua attrahens eſt quieſcens, & attractū motū non eſt attractio in rei veritate, ſed attractū mouetur ex ſe ad attrahens, vt perficiat, ſe vt terra mouetur ad inferius, & ignis ad ſuperius, & ſimiliter oportet hoc intelligere de mo- L tu ferri ad magnetem, & nutrimenti ad membra. ver. gr. de motu ſanguinis ad ſuperiora corporis, & vr̄ter nutrimēti arborū ad ſuperiora eaꝝ, ſed eſt differentia inter iſta, & illa q̄ mouentur ad locum proprium qm̄. illa mouetur ad locū, ſiue fuerit propinquus ſiue remotus. nutrimenta vero non mouentur ad nutriendū niſi fuerint in aliqua diſpoſitione de nutrito, & ſimiliter ferrum non mouetur ad magnetem niſi cum fuerit in aliqua qualitate de magnete. & iō magnes qñ fricatur cum allio amittit virtutem. nam ferrū tunc non ac- M quirit de lapide in illa diſpoſitione qualitatem per quam innatū eſt moueri per ſe ad lapidem. & hoc manifeſtū eſt in ambra quòd attrahit paleam quando caleſit, ergo iſte modus motionis ſi dicatur attractio nō intendebatur ab Ariſt. in hoc nomine attractio cum collocetur in his q̄ mouētur ex ſe. Ex quibus verbis colligitur de mente Com. iſta limitatio ꝙ oē mouens corporeum localiter mouēs aliud corpus in mouendo localiter mouetur, veritatem habet de

A illis motibus quæ fiunt ab extrinſe-
co de quibus meminit Ariſto. in. 7.
phy.tex.cõ.10. de motibus autem fa
ctis ab intrinſeco gñaliter propoſi-
tio verificari nõ poteſt, ſicut eſt mo-
tus ferri ad magnetem,& vaporis ad
ſolem,& nutrimenti ad nutritum, &
hæc ſunt quæ dici poſſunt. ſed eſt dif
ficultas de elemẽto. quod teſte Auer.
in.3.cœli & mundi.cõ.28.mouet ſe
per accidens mouendo medium. nã
imaginatur ꝙ ſicut nauta per ſe mo-
uendo nauim mouet ſeipſum per
accidens, ſic elementum mouendo
per ſe medium mouet ſeipſum per
B accidens. vnde inquit. & quia la-
pis ſicut diximus non diuiditur in
motorem, & rẽ motã, ita ꝙ vtrunq;
eorum ſit exiſtẽs in actu, lapis enim
mouetur a principio quod eſt in eo
accidentaliter cum non habeat eſſe
motus niſi per illud principium. non
enim eſt motus lapis niſi ſm quod
eſt potẽtia inferius, & eſt motor ſm
ꝙ eſt gradus. Si igitur fuerit motus
eſſentialiter per ſe inquãtum eſt gra
uis, & iam poſuerimus ꝙ non mo-
uetur eſſentialiter niſi ſm ꝙ eſt gra-
uis, ergo eſt motor, & motus eſſen-
tialiter eodem modo quod eſt im-
C poſſibile, & ideo non eſt motus hic
eſſentialiter lapis, neq; mouet ſe eſ-
ſentialiter, & cũ ita ſit, & omne quod
mouet ſe accidentaliter, neceſſe eſt
vt moueat ſe, quia eſſentialiter mo-
uet aliud motum a ſe. ver gra. quia
homo non mouet ſe accidentaliter
in naui, niſi quia mouet nauim eſſẽ-
tialiter, & cum ita ſit, lapis, igitur nõ
mouet eſſentialiter, niſi aerẽ in quo
eſt, & mouet ſe ſecũdum motum ae-
ris, ſicut de homine cum naui, & cũ
ita ſit, aer igitur, & aqua ſunt neceſſa
ria in motu lapidis. Ex hoc elicitur
ꝙ in motu locali licet omne mouẽs D
corporeum localiter imediate mo-
uens aliud per ſe motum, in mouen
do localiter moueatur, non oportet
tamen ꝙ tale ſemper ſit per ſe mo-
tum, ſed ſufficit ꝙ ſit vel per ſe, vel ꝑ
accidens motũ, & hoc additur pro-
pter elementum quod licet per ſe lo-
caliter moueat, medium tamen ip-
ſum non eſt per ſe motum a ſeipſo,
quia nõ diuiditur in partẽ per ſe mo
uentem. & in partem per ſe motam.
ſicut animal quod diuiditur in duo
in actu, quorum vnũ eſt per ſe mo-
uens, & eſt aĩa, & aliud eſt per ſe mo
tum & eſt ipſum corpus, & ideo ani- E
mal eſt motum ex ſe, & per ſe, ſed ele
menta non diuiduntur in duo in actu.
nam non diuiduntur niſi in mate-
riam, & formam. Materia autem cũ
ſit ens in pura potentia non põt eſſe
ſubiectum motus, quia quod moue-
tur eſt in actu. 5.phy.tex.com.8. Ma
teria autem prima eſt primo diuer-
ſa ab actu. vnde Auerr. ibidem dicit
ꝙ cum eſſe primæ materiæ non ad-
miſcetur actus omnino, & ideo ele-
menta dicuntur mota ex ſe per acci-
dens, quia dum mouentur de poten
tia accidentali, habent principium
actiuum intrinſecum ſui motus, ſed F
non habent principium intrinſecũ
paſſiuum, & ideo elementum a ſua
forma mouendo per ſe mediũ mo-
uet ſeipſum per accidens ad motum
medii, & in tali motu forma eſt quę
mouet inquantum forma, & moue-
tur vt eſt in materia. vt dicit
Com. ibi. & 4. cœli. com.
22. & 24, & 25. &
in. 8. phyſic.
32.

G PROPOSITIO XCV.

Medium eſt nobilius extremis.

ADuerte ꝙ vbi eſt æquiuocatio ibi eſt confuſio. mediũ eſt terminus multiplex, & vltra alias acceptiones, de quibus ſupra locuti fuimus, pro nunc medium eſt duplex. vnum eſt ſecũdum magnitudinem, aliud autem eſt medium quod eligitur a natura. Propoſitio vera eſt de medio ſecundum naturam, non autem de medio ſecundum magnitudinem ſiue ſecundum ſitum, gloſ

Medium duplex.

H ſa eſt Ariſto. & Auer. in. 2. de Cœli & mun. tex. com. 74. vbi Ariſto. reprehendit opinionem antiquorum probantium ꝙ medium mundi eſt nobilius horizonte. nam terminans eſt nobilius terminato, ſed horizon terminat medium mundi. ergo horizõ eſt perfectior, quia proportio terminantis ad terminatum eſt proportio formæ ad materiam, forma autem eſt nobilior materia. & Commen. dicit in com. ꝙ Ariſto. concedit antiquis illas propoſitiones quod nobilius debet eſſe in nobiliori loco, vnde. 1. cœli & mun. tex. cõ. 22. omnes

I homines de dijs habent exiſtimationem, & oẽs eum qui ſurſum deo locum attribuunt, & barbari, & græci, quæcunq; putãt deos palã vt ĩmortale ĩmortali coaptarum ſit, impoſſibile. n. aliter. & ita tenet etiã. 12. meta. t. c. 44. ſed non concedit ꝙ mediũ in magnitudine eſt nobilius, ſed medium quod eligitur a natura. vnde vt inquit, medium quod eſt ſm nobilitatem, & electionem in aĩalibus nõ eſt medium in magnitudine, ſed eſt medium in ſubſtantia. & inquit Cõ. ꝙ iſte ſermo contradicit pytha-

gorico ſermoni de corde, & ſermoni K ipſius. dicit. n. ꝙ cor eſt nobiliſſimũ membrorũ. ergo debet habere locum nobiliſſimũ quod eſt medium corporis, ſicut princeps debet habere medium in ciuitate vt habeat regnum æquale, & eſt exemplũ Ariſt. in libro de motibus animalium, & ſubdit. ſed tamen videtur ꝙ non eſt ita de aĩali magno. ſ. de mundo, ſicut de aĩali paruo quod eſt generabile, & corruptibile, qm̃ horizon in mundo eſt nobilius cẽtro. horizon. n eſt terminãs, & centrũ eſt terminatum, & entia nobiliora ſunt in cœlo quod eſt nobiliſſimum locorum, videtur L ergo ꝙ medium animalis generabilis, & corruptibilis eſt cõtrarium medio aĩalis æterni, & propoſitio quam accipiunt iſti. i. antiqui fuit accepta vniuerſaliter in aĩali ſimpliciter.

Vbi conſidera ꝙ plerunq; paralogizat mens ſumẽdo aliquas propõnes quæ ſunt veræ de aĩali corruptibili trãſumens illas ad aĩal cęleſte, & eſt error magnus. nã aĩatũ fere dr̃ æquiuoce de iſtis, & de illis, vt dicit Cõ. in 2 cęli c. 60. aĩal. n. corruptibile ẽ animal per ſenſum, ſed aĩal cœleſte de virtutibus aĩæ nõ habet niſi intelľm M & appetitũ. 12. meta. c. 36. &. 1. ca. de ſub̃a orbis contra Auicẽ. ponentem aĩam imaginatiuam in cœlo, vñ vt excitẽ intelľm tuũ in hoc parũ digredi cõſtitui nõ ſine cã, quia multi decipiuntur loquentes vniformiter de illis, & iſtis. Altera differentia inter animal magnum, & paruum eſt iſta, quia animal cœleſte ita ſe habet quod eſt ſm vniuerſum animatum & intelligens, quia intelligẽtia non vnitur orbi mediante dimenſione interminata. nõ. n habet totũ neq; partem, ſecus eſt de animali corruptibili

A ruptibili.colligitur dr̃ia iſta ex. 2.cę
li com. 3.& ex.1.cap.de ſubſtan.or-
bis.. Amplius illæ ſex dr̃iæ poſitio-
nis dextrum,ſiniſtrum,ſurſum deor
ſum,ante,& retro,aliter ſunt ibi,ali-
ter hic,patet ex.2.cœli,comm.15.

Ampliusin animali cœleſti non
eſt aliquid quod animatur per ani-
mam,nec eſt aliquid quod viuat per
vitam,quia omne tale eſt generabi-
le,& corruptibile animal. ſententia
eſt Auerr. clara in.8.meta.com.12.
vbi dicit,& cum narrauit ꝙ iſtæ ſub
B ſtantiæ cœleſtes non habent mate-
riam.ſ.quia non ſunt compoſitæ ex
materia & forma,ſed ex corpore, &
forma animata intelligibili, nõ ita
ꝙ anima ſit res animata,ſicut,ſupple
tu,eſt in iſtis corruptibilib⁹ in qbus
forma eſt tota quiditas,non ita,ꝙ il
lic ſit aliquid quod aĩatur per aĩam,
aut viuat per vitam, ſed ſunt anima
ta per ſe,& viua, omne enim quod
viuit per vitam eſt generabile,& cor
ruptibile,& ideo dicit Themi. ꝙ ſol
& luna,& ſtellæ,aut ſunt formæ ſine
materiis,aut habẽt materias p ęqui-
uocationem, ſicut eſt diſpoſitio in
materia intellectus. Et ex illo loco
C patet error eorum, qui ponunt in-
telligentiam per formalem inheren
tiam animare cęlum cum tamẽ hic
aperte reclamet Cõ. ꝙ ibi nihil ani-
matur per animam nihilq; viuit ibi
per vitam.Et rõ eſt, quia vt idem di
cit in lib.de ſubſtan.orbis in penul.
cap.vbi dicit,ꝙ corpus cœleſte non
indiget in ſuo eſſe anima,quia ipsũ
eſt permanẽs per ſe, ſecus autem eſt
de corpore animalis corruptibilis,
quia tale eſt fluxibile, & ideo indi-
get anima animante quod videmus
experimento,ceſſante.n. anima cor
pus ſtatim diſſoluitur. vnde Ariſto.
contra antiquos.1.de anima inquit D
quod vr̃ magis, ꝙ anima continet
corpus,quàm corpus animam. Pro
quo aduerte,ꝙ anima apud ſapien-
tes præcipue arabes dicitur a forma
liter animando,ſicut eſt anima ve-
getatiua,& ſenſitiua, quæ ſunt for-
mæ informantes corpus organicũ.
vnde Auer.in.2.Collig.ca.7. loquẽ
do de virtutibus animæ vegetatiuæ
inquit. Et in naturali philoſophia
fuit declaratum de iſtis, quod ſunt
animæ,& hoc ideo,quia ipſę ſunt or
ganicæ,& quia non ſunt virtutes na
turales. Et ex hoc poteris intellige- E
re etiam ſermonem Ariſtot.in.2. de
anima.in tex.com.21.vbi inquit.
De intellectu autem, & perſpectiua
potentia nihil adhuc manifeſtum,
ſed vr̃ aliud genus animæ eẽ, & hoc
ſolum contingere ſeparari,ſicut per
petuum a corruptibili. vbi Auer.in
comm.dicit ꝙ rectius eſt, vt ſit non
anima.& Auic.9.ſuæ meta. c.4. lo-
quens de anima imaginatiua cœli
dicit,ꝙ nõ eſt forma ſeparata ab or
be,alioquin eẽt intelligentia, & hoc
non eſt dubium in via Com. quic-
quid dicant alij. vnde ſi intelligen-
tia dr̃ anima cœli ẽ rõne motus, qa F
principium mouens de rebus mobi
libus eſt ſicut anima de rebus viuis.
8.phy.com.1.& ita dicit ſeipſum de
clarando in lib.de ſubſtan.orb. cap.
1.ꝙ cęlum non dr̃ animatum, niſi
pp motum localem,& propter appe
titum,quia dr̃ motum ex ſe, & appe
tens per ſe,& neutrum iſtorum re-
quirit,ꝙ intelligentia ſit forma in-
hærens,vt alias diffuſe demonſtra-
ui. Alia dr̃ia eſt,quia in animali cœ-
leſti non datur materia niſi pp mo-
tum localem:ſed in animali corru-
ptibili datur materia pp gñationẽ,
&

G & corruptionem ſic dicit Comm. in lib. de ſubſtan. orb. & ibi vide, quia longe plures dñas inuenies tum ex parte formæ, tum ex parte materiæ, tum ex parte accidentium. Reuertamur iterum ad declarationẽ propoſiti theorematis, qđ eſt ꝑalia ęquiuocatio ex parte medij. nam quædã dñr media per compoſitionem ex extremis, ſicut colores medij inter album & nigrum, & quædam dicũtur media per comparationẽ tantũ, ſicut aer, & aqua ſunt media inter ignem & terrã. diſtinctio eſt Auer. 4. cœli & mun. comm. 26. in neutris
H eſt vrr vera ꝑpoſitio aſſumpta. nã viredo non eſt perfectior albedine. nam. 10. met. tex. com. 7. albedo eſt metrum, & menſura omnium colorũ, ſilr aer, & aqua quæ ſunt media ſm comparationem inter ignẽ, qui eſt leuis ſimplr, & tertam quæ ẽ grauis ſimplr, non ſunt nobiliora igne qui eſt formaliſſimum omniũ elementorum. Falſa etiam eſt propoſitio in formis recipientibus intenſionem, & remiſſionem. Fallit ẽt ꝑpõ in operationibus propter eandẽ cauſam, ꝑnam extremum intenſius in o-
I peratione eſt nobilius medio. Vera autem eſt propõ in moralibus, quia virtus quæ eſt ꝑin medio duorũ extremorum, quæ ſunt vitia, eſt nobilior extremis. ibi. n. veritatem habet ſermo Heſiodi poetæ, dicentis, medium eẽ plus toto, vt declarauit Plato in. 3. libro de legib.

PROPOSITIO XCVI.

Semper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens.

Famoſa eſt propoſitio, & ſcribitur in. 3. phyſicæ auſcultationis in tex. comm. 17. Aduerte tamen ꝙ K Ariſto. ſibimet obuius eſſe vr. nam in. 5. phyſicæ auſcul. tex. com. 3. inquit. ſpecies, neq; mouet, neq; mouetur. & Com. ibidem com. 5. ſcribit qui fingit formas moueri, non eſt amplius cum eo loquendum in hac ſcientia naturali videlicet. nam vnũ eorum quæ ponit naturalis eſt, qđ forma non ſeparatur per ſe. ſ. non mutatur de materia in materiã ſm ꝙ corpora mutantur de loco ad locum, ſed ſeparatio eius a materia eſt corruptio, vt ſcribit Auer. 4. phyſic. com. 17. Aduerte igitur ꝙ eſt duplex formarum genus, quædã ſunt L abſtractæ a materia, & quædã ſunt eductæ de potentia materię, vt patet per Auer. 1. phy. com. vlti. Differentia tñ magna valde eſt ĩ hoc duplici genere formarum, nã in abſtractis a materia idem eſt quiditas, & eſſentia. In materialibus autẽ iſta diuerſantur, vt patet in. 7. meta. tex. com. 41. Et in. 3. de anima tex. commẽ. 9. Et iõ principiũ fořale agẽdi eſt ipſa forma, ſed id qđ agit eſt ipſa eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ, & in paſſione id quod patitur eſt compoſitum, ſed principium quod eſt ſibi ratio patiendi eſt materia. vnde Ariſt. M in procemio met. actus & generationes ſunt ſuppoſitorum. Et. 7. meta. tex. com. 26. & 27. Non generatur forma nec materia, ſed ſynolon. i. congregatum ex materia & forma. Sic igitur ſpecies rei materialis eſt principium mouendi, vt quo, nõ vt quod, ſed quod ſic mouetur, & mouet eſt compoſitum ex materia, & forma. Et hoc innuit Com. ibi in. 5. phy. reddens cãm illius dicti, quare forma non mouet, neq; mouet, & inquit, qm̃ motor, & motum eſt compoſitum

Formarũ duplex eſt genus.

A poſitum ex materia,& forma. Et declaratū eſt in.3.ſ.phy. ꝙ motus eſt in moto non in motore. Themiſti' autem in.5 phyſi. perſcrutans illum locum inquit,ꝙ licet nonnullæ for mæ mouere dicātur, vt animal anima,& lapidem grauitas, non tamen ab his mouentur illa quatenus procreantur. Nec enim grauitas lapide ſcentem,& concreſcentem vaporē progignit ipſa. Alioquin motus in his neceſſario haberetur, ꝙ ſtatim reuincitur falſum,qm̄ in rebus mo-
B tis non in mouentibus motum eſſe perſuaſum eſt, &c. Conſiſtit igitur ſolutio Themiſtij in hoc ꝙ qn̄ res ē in procreari,& gigni non mouetur a ſua forma,ſed ab ipſo generāte, vt patet.8.phyſi.tex.com.32.vnde for ma,quæ eſt terminus motus nō mo uet,neq; mouetur in illo motu, ſed bene forma,quæ eſt agens,quæ coin cidit in idem ſpecie cum forma,quę eſt terminus motus eſt illa, quæ mo uet,& hoc etiam eſt de intētione Al berti magni ibidem dicentis.ꝙ forma in motu rei quæ tranſmutatur
C ad illam formā,non mouet influen do aliquid de moto ipſi materiæ,ſicut facit efficiens,licet enim efficiens idem ſpecie ſit cum forma, quæ eſt finis motus, nunquam tn̄ eſt idem numero. Et ideo forma vt eſt finis motus,neq; mouet, neq; mouetur proprie loquendo. Niſi forte velimus dicere ꝙ mouet metaphorice pro quanto mouet intentionē agētis. Nam vt inquit Ariſt.in.1.de genera.& corru.in tex.com.55 Faciēs cauſa eſt, vnde principium motus. Cuius autem gratia non actiuū. nā ſanitas nō factiuum eſt niſi ſm metaphoram. Intellectus igitur propoſitionis in rebus habētibus formam in materia talis eſt, ꝙ omne agens debet habere aliquā formā per quā ſit in actu,& per quam agat. fruſtra enim eſſet agens niſi haberet in ſe principium alicuius operationis,ſed non oportet,ꝙ ſit in actu rei fiendæ ita ꝙ ſemper ſit eiuſdem ſpeciei. Sic enim omne quod mouet, & agit eſt in actu loquendo de vera motione. Nam illud ꝙ metaphorice mouet ſicut eſt finis,non debet eſſe in actu. Nam quam primum finis eſt in effectu ceſſat motus. Nam habitibus præſentibus in materia non adhuc generatur aliquid, ſed iam eſt primo de gene & corr. vbi ſupra,& ma E
xime de fine ſecundario. Vnde hoc eſt ſingulare,& peculiare in hoc genere cauſæ finalis ꝙ ſit ens in potentia cū actuali intentione eius ad qđ mouet. Vnde dicit Auer.in.12. meta.com.36. Balneum in anima mouet, vt efficiens,& balneum extra animam mouet, vt finis, non vult dicere,ꝙ forma balnei, præciſe, vt acquiritur homini in eſſe reali ſm tale eē, ſit cauſa mouens, quia finis illo modo nō habet rationem cauſæ,ſed eſt effectus ſm eſſe productus, ab agente,ſed voluit dicere ꝙ quia finis ha- F
bet mouere in ratione boni amati, & deſiderati intenſionem agentis,& quia non habet bonitatem, & vtilitatem reſpectu ſanitatis, vt forma balnei habet eſſe cognitum, ſed vt ē inexiſtentia,quia bonum, & malū ſunt in rebus,& verū, & falſum ſunt in anima,ſic forma balnei præciſe ī eſſe abſtractionis conſiderata, mouet vt efficiens,quia obiectum mouet intellectum ſicut motor mobile, vt patet.3.de anima.tex.com.54. Sed forma balnei primo, vt apprehenditur ab aīa, vt hēt bonitatē extra

G tra acquirendam infirmo debēti accedere ad illud ſic mouet in ratione finis,& iſte eſt intellectus Auerro. Nota tamen ꝙ actio proueniens a forma duplex eſt. Quædam eſt materialis,& tunc forma agit medianti bus qualitatibus exiſtentibus in materia, vnde dicit Ariſt. in lib. de ſenſu,& ſenſato, ignis non agit inquantum ignis, ſed inquantum calidus. Et ratio eſt, quia actio eſt merito cōtrarietatis. Ignis autem nō habet cōtrarium, niſi rōne qua calidus, non ratione qua ignis. Alia autem eſt

Actio formæ duplex

H actio ſpiritalis,& in tali actione forma ſola eſt principium agendi. ſic dixit dominus Alber. magnus in. 2. de anima. in tract. 3. ca. 6. Vtrum autē concurrat aliquid aliud in illa actione Auer. 2. de ani. com. 60. viſus eſt dereliquiſſe ſub dubio, tamen ſine ꝑ iudicio dici poteſt, ꝙ ſi in actione materiali agens naturale rememoratur ab intelligentia non erraute, multo magis credēdum eſt in actione ſpiritali, quæ eſt longe præſtantior. Nam non eſt opinandum, ꝙ ſi eē coloris nobiliori modo eſt in vi-

I ſu quàm ſit in corpore colorato, ꝙ iſta diuerſitas cauſetur ab ipſis ſubiectis, quia vt inquit. Comm. in loco præallegato, melius eſt exiſtimare, ꝙ diuerſitas formarum ſit cauſa diuerſitatis materierum, quàm econtra. Forma igitur materialis q̄uo ſit principium agendi dictum eſt. Sed forma abſtracta a materia per ſuā eſſentiam agit ſecundum Peripateticos,& in ſua actione non eſt fatigabilis, quia non eſt conſtituta in eſſe per ſubiectum, ſed eſt potius cōſtituens ſuum ſubiectum in eſſe, vt patet per Auer. 1. phyſicorum commen. 63.

PROPOSITIO XCVII. K

Materia eſt cauſa pluralitatis, ſeu numeralitatis apud philoſophos, & cauſa conuenientiæ in multitudine numerali eſt forma.

PRopoſitio iſta in propria forma ſcribitur per Auer. in lib. deſtr. deſtruct. in diſpu. 1, in ſolut. 7. dub. extrahitur autem ex mente Ariſto. 12. primæ philoſophiæ. in tex. commen. 49. vbi ſcribit. Quod autē vnū cœlum manifeſtum eſt, ſi enim plures eſſent cœli, vt homines, foret prīcipium quidem circa vnumquodq; ſpecie vnum, numero vero multa, ſed quæcunq; ſunt numero multa multam materiam habēt. vna enim & eadem ratio multorum vt hoīs, ſocratis vero vnus. Quod autem qđ quid erat eſſe non habet materiam primam. endelechia enim. vnū igitur,& ratione,& numero primum mouens immobile ens,& motum, ergo ſemper,& continue vnum ſolum, vnum ergo ſolum cœlum. L

Dicit autem Scotus in. 7. ſuæ meta. q. 13.& in. 2. ſententiarum diſtin. 3. parte prima,& Anto. And. in. 5. ſuæ metaphy. q. 5. dicunt ꝙ cum ſecundo phyſi. tex. com. 26. materia & forma opponunt relatiue,& quia quot modis dicitur vnum oppoſitorum, tot modis dicitur & reliquum, ſicut forma apud Philoſophos ſumitur duobus modis, videlicet pro forma partis quæ eſt altera pars eſſentialis compoſiti, ſicut anima reſpectu hominis,& pro forma totius, ſicut humanitas, quæ eſt idem, ꝙ quiditas. pariformiter materia ſumitur duobus modis, quia quædam eſt materia, Opin. Sco. M

ria,

A ria,quæ opponitur formæ partis, & hæc eſt materia, quæ eſt principiũ eſſentiale rei conſtituens rem cum forma,& vnum ens per ſe, quædam autem eſt materia, quæ opponitur formę totius, & ipſi quiditati,& per conſequeus eſt extra rõnem quiditatis formaliter,& hæc eſt materia, quæ eſt differẽtia,ſeu proprietas indiuidualis,& tunc iuxta huiuſmodi diſtinctionem dicũt Ariſt.& ſequaces intellexiſſe,ꝙ iſta materia indiuidualis eſt illa,quæ cauſa exiſtit propter quam indiuidua multiplicantur numero in eadem ſpecie, & for-
B ma eſt cauſa cõuenientiæ .ſ.forma, quæ eſt quiditas iuxta illud Porphyrij,participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo, & ſic gloſſant omnes auctoritates Ariſt. in. 5. &.7.primæ philoſophiæ,quæ videntur ſonare,ꝙ quæ numero differũt propter materiam differunt, & ita præallegatam Ariſtot.auctoritatem in.12.meta.tex.com. 49. de primo motore gloſſant,qa Deus de ſe ẽ hic & ſingularis,quia natura diuina nõ eſt contrahibilis per differentias indiuiduales ad plures deos.

Impugna. Sed qc
C quid ſit de principio indiuiduationis, de quo feci quæſtionem prolixam dum eſſem iunior, quãtum tñ ſpectat in declaratione pñtis theorematis: Dico,ſalua pace,iſtam glo. eẽ de mente Ariſto.& ſui Com. Auer. in præallega.locis.nam Com. in cõ. 49.exponens illam Ariſt.demõſtrationem dicit,ꝙ omne quod eſt vnũ, & plura in numero habet materiã, ideſt omne,ꝙ eſt vnum in ſpecie,& plura in numero habet materiam, ſed iam declaratum eſt, ꝙ principiũ cœli non habet materiam . maniſeſtum eſt autem,ꝙ demſo qua ibi in 12.meta.com.41.& in.8.phyſi. tex. com.78.&.79.demonſtrauit ꝙ primus motor non habet materiam non proceſſit de materia, vt opponitur quiditati . Amplius.7. primæ philoſophiæ.tex.commen.28.contra Platonem inquit.Quare palam, quia non oportet quaſi exemplum ſpeciem probare. maxime enim in his exquirerentur formæ,nam ſubſtantię maxime hæ,ſed ſufficiens eſt generans facere & ſpeciei cauſam eſſe in materia. omnis vero iam talis ſpecies in his carnibus,& oſſibus callias,& ſortes,& diuerſa quidem pro- E
pter materiam.diuerſa nanq;,idem vero ſpecie.nam indiuiduæ ſpecies. Patet autẽ maniſeſte ꝙ materia ſumitur pro ſubiecto generationis, in tali enim eſt forma generans. Et cõfirmatur anctoritate Auerr. ibidem commẽ.28.vbi expreſſe dicit in calce commenti,exponens allegata verba. Deinde dixit,ſed vt generãs poſſit,ideſt,ſed ſufficit in generatione, vt in generante ſit potentia ad generandum formam ſibi ſimilẽ in materia,quæ eſt in potentia forma eius ideſt,quia actio eius nihil aliud eſt, quàm extrahere illud, quod eſt in F
potentia ad actum , & erit cauſa in multiplicatione generabilium ab vno generante multiplicatio materierũ in quas agit,& vt ipſum agere in aliud,& vt generans,& generatũ, cũ hęc ſint idem ĩ forma . Et hoc intendebat cum dixit, vt ſit ſortes,& callias.i quoniam ſi generatio eſſet a formis ſeparatis,non poſſibile eẽt vt iſtæ formæ eſſent cauſæ eius, qđ apparet, ſcilicet quod generans, & generatum ſunt duo in numero, & vnum in forma . Vbi patet clariſſime intelligenti,quod loquuntur de

materia

G materia ex cuius potentia res extrahitur ab agente ad actum, tale autẽ non eſt differentia indiuidualis, immo eſt materia quæ eſt ſubiectum generationis. Ex hoc igitur loco patet, ꝙ expoſitio iſtorum non eſt de mente Ariſt. Dicamus igitur iſtũ eſſe propoſiti theorematis intellectum, ꝙ comparando principium diſtinctiuum ad principium aſſimilatiuum, materia ſm Peripateticos eſt appropriatum principiũ pluriſicationis, & diſtinctionis. forma autem eſt appropriatum principiũ aſſimilationis. vnde iſto modo in-
H telligitur etiam auctoritas Auer. 1. meta. com. 40. vbi habet ꝙ dualitas in re eſt propter materiam, non tñ credas, vt multi ante nos tenuerunt, materiam comparatam ad formam reſpectu indiuidui demonſtrati, & ſuæ vnitatis numeralis principalius dependere ab vnitate materiæ, quã vnitate formæ. nam materia nõ eſt vna numero, niſi priuatiue de ſe, vt ſcribit Auer. 12. met. com. 14. ſed ipſum indiuiduum demõſtratum eſt hoc, & vnum numero principaliter per ſuam formam, & iſta eſt vnitas
I poſitiua, ſic enim ſcribit ad literam Auer. vbi ſupra dicens. Demonſtrãdum igitur quomodo vnum numero poteſt inueniri in pluribus. hoc quidem nõ intelligitur in eo quod eſt in actu, in eo autem, quod eſt in potentia dicere eſt, quod eſt vnum in numero, & commune pluribus, & non habet differentias, quibus differunt in ſingulis indiuiduis adinuicem, & quia differentiæ indiuiduales abſunt, & caret formis quibus inuenitur pluralitas in numero dicit̃ eſſe vnum, & quia caret forma qua res dr̃ eſſe vna numero dicitur eẽ communis rebus pluribus in
K numero, non quia habet formam communem ſicut eſt in genere. ſm igitur quod caret drĩis formatũ indiuidualium eſt vna numero non, quia habeat formam indiuidualem qua res dicitur eſſe vna numero, & ſm hoc etiam quod caret forma in actu indiuiduali eſt communis pluribus rebus, & primo de anima commento. 90. dicit manifeſte. omne quod eſt vnum, & continuum non eſt vnum per ſuam materiam, ſed per ſuam formam, quod intelligo principaliter, vt in quæſtione de principio indiuiduationis latiſſi- L
me declaraui, & iſta eſt via eius, & ſui magiſtri ni fallor. Sed quæ fuit cauſa ꝙ iſta opinio inualuit in via multorum virorum iuxta principia peripatetica, quod abſolute crediderunt multiplicationẽ a materia principaliter prouenire non a forma, & ꝙ diſtinctio indiuiduorum in eadem ſpecie principaliter eſt a materia non a forma fuit, quia iſta multitudo indiuiduorum in eadem ſpecie in ſolis materialibus reperitur. vnde etiam Comment. primo phyſico. commento 6. quaſi ab ipſa ve- M
ritate coactus dicit, ꝙ differentiæ, aut ſunt rerum differentium ſcd̃m formam, aut rerum differentium ſm quantitatem differentiam per formas nuncupans ſpecificas differẽtias. Differentiæ vero ſm quantitatem ſunt indiuiduales. nam indiuidua per accidens differre dicuntur, & quantitas inſequitur materiam, vt patet ex libro de ſubſtan. orbis. cap. 1. ita etiam dicit in præſenti loco, in diſputa. 1. in ſolutione. 7. dub. vbi habet. Nullum nanque indiuiduum ab alio indiuiduo diſtingui debet

Cã erroris

debet ab aliqua proprietate, niſi per accidens, immo indiuidua abinuicē diſtinguuntur materia. Quem locum quidam illo modo expoſuerunt ꝙ Auer. iſtā rationem innuit ibi. Quæcunq; multiplicātur in numero, & vniuntur in forma, ſunt cōpoſita ex materia & forma, ſed animæ ſeparatæ nō ſunt compoſitæ ex materia, & forma, ergo nō ſunt multæ in numero. Syllogiſmus eſt in ſecunda figura, & accepit maiorem, & tacuit minorem, quia eſt conceſſa ab eis, & dicunt ꝙ ibi. nullum autē indiuiduum, quod ibi probat maiorem, & dicit. nullum indiuiduum diſtinguitur ab alio ab aliqua proprietate, niſi per accidens. hæc maior ꝓſyllogiſmi, ſed indiuidua diſtinguūtur materia. igitur diſtinctio per accidens eſt per materiam, & econtra. eſt enim ratio in tertia figura, & maior eſt Ariſto. in. 2 poſter. & minor eſt manifeſta per ſe, & notat, ꝙ ſicut materia concurrit ad eē indiuiduorum ita concurrit ad diſtinctionē, ſed quoniam materia eſt cauſa per accidens indiuidui neceſſario, tamen forma per ſe eſt cauſa indiuidui, ideo diſtinctio indiuiduorum eſt per accidens, non tamē pure, ſed per accidens neceſſarium. declaratum eſt. n. in. 7. meta. ꝙ materia eſt cauſa quiditatis indiuiduoꝝ nō per ſe, ſed per accidens, ſed tamen neceſſarium. forma autem eſt cauſa per ſe totalis eſſentiæ, & quiditatis rerū, ideo eſſentia indiuiduorum eſt per accidens a materia, & per ſe a forma.

Expō modérni expoſitoris.

B

C

Impugna.

Sed iſte bonus vir, vt ſui moris eſt, ad pauca reſpiciens in omnibus de facili enunciat. Primo quidem non animaduertit ꝙ ille proſyllogiſmus non eſt ad maiorem, quia eſt in tertia figura, & illa maior erat vniuerſalis, quę erat ſyllogizanda, & in pro ſyllogiſmo altera præmiſſarū erat vna indefinita. vnde propter vtrāq; cauſam ex vi proſyllogiſmi. maior primi ſyllogiſmi, quæ erat vniuerſalis non poteſt concludi. nam licet gratia materiæ, quando ambæ præmiſſæ ſunt vniuerſales, & minor eſt in terminis cōuertibilibus, quia tūc poteſt redire ad primam figurā poſſit ſequi concluſio vniuerſalis in figura tertia, vt dicit Auer. in. 4. phy. commento. 42. vbi tamen non ſunt ſic diſpoſitæ, nullo pacto ſequi poteſt. Amplius autem adhuc non habet intentum ſuum, quia per talem proſyllogiſmum non concluditur maior rationis, quia maior illius rationis erat ꝙ quæcunq; multiplicantur in numero, & vniuntur in forma, ſunt compoſita ex materia, & forma, ſed per mirabilem deductionem tui proſyllogiſmi, ſequitur quòd diſtinctio per materiam eſt per accidens, aut ecōtra. quid ad rem? Amplius Commenta. in illo proſyllogiſmo peteret principium, quia arguens contra Algazelem, & Auicennam, qui poſuerunt animas ſeparatas numero differentes, accipit in proſyllogiſmo, quod indiuidua diſtinguuntur per materiam, ſed hoc erat, quòd ab ipſis negabatur, immo dicunt, quòd animæ illæ per proprietates accidentales diſtinguūtur. Præterea. Bone vir, quomodo dicis materiam eſſe cauſam eſſendi, & diſtinguendi tanquam principium, & cauſam per accidens reſpectu indiuidui, cum hoc ſit per ſe notum, & manifeſtum omnibus etiam de nouo inchoantibus philoſophari, quòd materia, & forma ſunt principia

D

E

F

G cipia per ſe generationis, quia ſunt
principia ꝑ ſe rei generatę, & rema-
nent in re generata. priuatio aũt eſt
principium per accidens neceſſariũ;
tamen ſicut patet in. 1. phyſi. auſcul.
in tex. commen. 65. vbi habetur, ma
nifeſtum igitur, ꝙ ſi quidem ſunt
cauſæ, & principia eorum. quæ natu
ra ſunt. Ex quibus primis ſunt, & fi-
unt non ſm accidens, ſed vnunquod
que quidem dicitur ſm ſubſtantiá,
quod fit ex ſubiecto & forma. com-
ponitur enim muſicus homo ex ho
mine, & muſico quodammodo, re-
ſolues enim rationes in rationes eo
rum. vbi. Commenta. dicit ꝙ cum
H Ariſto declarauit ꝙ principia ſunt
tria, forma, & priuatio, & ſubiectũ,
incepit notificare, quæ eorum ſunt
per ſe, & quæ per accidens. Et infra
reaſſumens rationem, quam Ariſt:
intendit in tex in forma inquit. Et
ſyllogiſmus componitur ſic. Si prin
cipia naturalia ſunt illa ex quib⁹ ge
neratur genetabile per ſe, & princi-
paliter, & talis eſt diſpoſitio formæ,
& ſubiecti, neceſſe eſt, vt omne gene
rabile generetur ex forma, & ſubie-
cto. Dimittit autem minorem, & cõ
cluſionem, quæ debet ſuppleri, quia
I eſt ſyllogiſmus hypotheticus conti
nuus conſtructiuus, quem noſtri ap
pellant ſyllogiſmum cõditionalem
a poſitione antecedentis ad poſitio-
nem conſequentis, & ita dicit etiam
in ſeq. tex. & com uſq; ad. 68. iucluſi
ue. Amplius Comm. 5. meta. cõ.
23. expreſſe habet ꝙ omne compo-
ſitum eſt per ſe, per ſuam materiam
& per ſuam formam, & non per acci
dens, vt tu dicis. quomodo enim pri
uatio diſtingueretur aliter a mate-
ria, ſi materia eſt principinm per ac
cidens, neceſſarium tamen, ſic enim
eſt de priuatione, & ita rediret opi- K
nio Platonis, qui non diſtinxit in-
ter materiam, & priuationem, vt pa
tet primo phyſicorum. 66. & 79.
Amplius quod dicit iſte expoſitor,
quòd materia eſt cauſa per accidens
eſſentiæ, & quiditatis indiuiduorũ,
& dicit hoc eſſe declaratum in ſepti-
mo meta. eſt purus error, quia fra-
ter mi, apud Peripateticos in conce-
ptis cum materia, aliud eſt, qđ quid
eſt, ab eo, cuius eſt quod quid eſt, vt
dicit expreſſe Philoſophus. 7. meta-
phy. tex commen. 41. ideſt differt eſ
ſentia a quiditate. illud enim, quod L
in talibus diuerſificanit eſſentiam a
quiditate eſt materia, vt dicit etiam
Commen, tertio de anima. comm.
5. in ſolutione. 3. q. vnde referet dice
re aliquid eſſe partem per ſe eſſen-
tiæ, & dicere eſſe per ſe partem qui-
ditatis, vel dicere aliquid per ſe per-
tinere ad rei eſſentiam, & illudmet
pertinere per ſe, ad rei quiditatem.
vnde dicunt Peripatetici ꝙ materia
& forma per ſe pertinent ad rei eſ-
ſentiam, quia eſſentia ſubſtantiæ cõ
poſitæ per ſe reſultat, & integratur
ex ipſis. vnde a græcis dicuntur ſy-
nætia, ideſt concauſę, quia ſimul cau M
ſant ſubſtantiam compoſitam, & di
cuntur partes eſſentiales eiuſdem,
ſed tamen materia non pertinet ad
rei quiditatem per ſe, quia ipſa ne-
que quiditas eſt, nec quiditatem ha
bens, eſt tamen in ſe conſiderata ſub
ſtantia, & natura quædam. nam ſo-
la forma a Peripateticis quiditas nũ
cupatur. vbi Ariſto. in ſecundo phy
ſicorum. & in ſeptimo meta. &. 5. &
vbiq; appellat eam rationẽ, & quod
quid erat eſſe rei. Et ne videamur
iſta ſtudio contradicendi dicere, ad-
ducamus verba Auer. l. 7. primę phi
loſophiæ

A loſophiæ com. 21. vbi inquit. Et ſolutio eſt, quoniã quidditas hominis eſt homo vno modo, & non homo alio modo, & eſt forma hominis, & non eſt homo, qui eſt congregatus ex materia & forma. q. d. ſi homo ſumat pro hominis quidditate, ſic forma hominis eſt homo: ſed ſi homo ſumatur pro eſſẽtia hominis, ſic forma hominis non eſt homo, immo homo vt ſic eſt congregatum ex forma, & materia. Et in com. 34. ibidẽ confirmans iſtam ſentẽtiam expreſſe dicit. Si igitur hoc nomẽ ſubſtantia dicit ſimpliciter de materia ſub-
B ſtantiæ compoſitæ ex materia & forma, & de forma eius, & de cõpoſito, tunc forma ſubſtantiæ dicetur eſſe ſubſtantia, rei cum ipſa declarat eſſentiam rei. Materia vero dicitur ſecundum conſideratione ad ſubſtantiam ꝯpoſitam ex materia, & forma eſſe pars ſubſtantiæ, ſm conſiderationem vero ad ſubſtantiam declarantem eſſentiam rei non dicitur eẽ pars ſubſtantiæ, ſed eſſe apparẽs deferens formam in ſuam diffinitionem. vnde in diffinitionibus rerum neceſſario debet poni materia, non
C ꝗa ſit pars quidditatis, quia ipſa ſm ſe eſt ignota, eſt. n. pura potẽtia, ſed ponitur tanquam vehiculum deferẽs ipſam quidditatem. vnde primo de aĩa. cõ. 16. inquit. Qui in diffinitionibus ponit materiam, & dimittit formã diminute accipit, ſed qui ponit formam, & dimittit materiam videtur dimittere aliquid non neceſſarium, ſed nõ eſt ita qm̃ forma debet accipi cum diſpoſitionibus in quib⁹
opi. ꝓpria exiſtit. Dicamus igitur nos, ꝙ opĩo Cõm. eſt iſta in illo loco, ꝙ comparãdo indiuidua quo ad principium cõuenientiæ, & diſtinctionis, ſeu plurificationis appropriatæ conuenien-
D tia eſt à forma, & plurificatio, & diſtinctio, numeralis eſt à mã. Philoſophi. n. innixi rationi ſenſatę, quod natura nihil fruſtra facit, cuſtauerunt multitudinem entium inquantum fieri põt. vnde Ariſt. in 1 phyſicę auſcultationis in tex. com. 50. ꝓpoſuit opinionem Emped. ponentis principia finita opinioni Anaxagorę, & Democriti ponentium principia infinita, quia vbi fieri poteſt, & ſaluari poſſunt apparentia in rebus cum paucitate principiorum longe meli⁹ eſt, ꝗ̃ multiplicare illa ſine neceſſitate. vbi inquit Cõm. in com. ꝙ qui poteſt ſanare modica actione il le agit actione artificiali. Si aũt laborauerit actiõe maiori ſuperflue aget & ocioſe, & ita eſt de natura, ſicut de arte. Quia igitur viderunt multitudinem entium in eadẽ ſpecie in habentibus formam in materia ex ſua imperfectione proficiſci, quia natura non poteſt perpetuari ſm indiuiduum, ſed ex diuina ſolicitudine, & miſericordia datum fuit, vt alia ſm ſpeciem perpetuẽtur, vt dicit Cõm. in 2. de anima. com. 34. & eſt etiam ſententia Ariſt. in 2. de gener. & corruptione in tex. com. 59. vbi habet. M
Hoc autem rationabiliter cõtingit. quoniam. n. in omnibus inquimus, ꝙ melius eſt deſiderare naturã ſemper, melius eſt autem eſſe quàm non eſſe. Eſſe aũt quot modis dicim⁹ in alijs dictum eſt. Hoc autem in omnibus impoſſibile exiſtere propter lõge à principio diſtare reliquo modo compleuit eſſe Deus faciens continuam generationem, ita enim maxime continuabitur eſſe, quia proximè eſt ſubſtantiæ fieri per generationem. Vbi Cõm. inquit, quia iam

¶ viſum eſt nobis, ꝙ natura ſemp mo
uetur ad nobilius ſm ꝙ poteſt ĩ vno
quoq;. Et ſm poteſt recipere vnum
quodq, & quia ens eſt nobilius quã
non ens, & ens verum, quàm nõ ve-
rum, & ſm indiuiduum, quàm ſm
ſpeciem. Quãuis impoſſibile eſt ali
quod ens in iſtis rebus eſſe ſimplici-
ter nobile, propter remotionẽ à pri-
ma cauſa habens eſſentiam, & nobi
litatem, quia Deus compleuit dimi-
nutionem in iſtis contingẽtem hoc
modo, ſm ꝙ generatio facta eſt con
tinua, quare eẽ põt perpetuũ in iſtis
rebus. Et in primo de cœlo, & mun-
H do cõmen. 4. ꝙ inuenitur ex eis plus
quam vnum. ſ. plus quã vnum indi
uiduum in vna ſpecie eſt diminutũ,
quia ſi eſſet perfectum ſufficeret eſſe
vnum ſicut in mundo, & hæc eſt cã
eſſe indiuiduorum multorum ĩ vna
ſpecie. ſ. ꝙ propter diminutionẽ non
fuit natura contenta eſſe vnius. Et
ideo Philoſophi in abſtractis à ma-
teria in quibus tota perfectio natu-
ræ poteſt perpetuari in vno indiui-
duo dixerunt, ꝙ in talibus non eſt
niſi vnum ſuppoſitum ĩ vna ſpecie.
ſic igitur Auer. cõtra Algazelem, &
contra Aui. ponentes animas ratio-
I nales eſſe plurificatas in eadem ſpe-
cie, & poſſe remanere poſt mortem
ſeparatas à materia, & diſtinctas in-
quit. Nos dicimus quòd ponere ani
mas ſeparatas à materia plures ĩ nu-
mero, eſt opinio in conceſſa ab om-
nibus Philoſophis, immo eſt opinio
valde dubitabilis, & reddit cauſam.
Cauſa enim pluralitatis, ſeu nume-
ralitatis eſt materia apud Philoſo-
phos, & cauſa conuenientiæ in mul-
titudine numerali eſt forma. Sed
quod poſſint reperiri res plures ĩ nu
mero vna in forma ſine mã, ſic de-
bet ſtare, quia litera iacet ſm mãm, K
& eſt mendoſa, impoſſibile eſt. Et
qa Algazel, & Auic. poſſent arbitra-
ri, & dicere, ꝙ ſtat quod aliqua indi-
uidua in aliqua natura, & ſpecie di-
ſtinguãtur per aliquas proprietates
accidentales, & nõ ratione materiæ,
Ideo ĩmediate occurrens huic tacitę
reſponſioni ſubnectit. Nullũ namq;
indiuiduum ab alio indiuiduo di-
ſtingui debet ab aliqua proprietate
niſi per accñs. q. d. non eſt prima in-
diuiduoꝝ diſtinctio ĩ eadẽ ſpecie ex
proprietatibus q̃ ſunt accidentia. Et
ideo ſubdit, immo indiuidua ab inui
cem diſtinguunt materia. Nã de fa L
cto Algazel, & Auic. poſſent dicere,
ꝙ aĩæ ſeparatæ à corporibus nõ dif-
ferunt inter ſe materia, quia ſunt per
caſum ſeparatæ à materia, ſed diffe-
runt ꝑ aliqua accñtia, quæ nõ faciũt
differre ſpecie, ſed numero tm̃, & iõ
Auer. excludẽdo iſtam rñſionem di-
cit, ꝙ indiuidua inter ſe non diſtin-
guuntur ꝑ accidentia, loquendo pri-
mo & ꝑ ſe, ĩmo prima diſtinctionis
cã in ipſis eſt materia. modo prę ex-
poſito ꝯparando principium diſtin-
ctionis ad principiũ aſſimilationis.
Ex quibus clare patet error illorum, M
qui ad mentem Ariſ. & Auer. ponũt
principium indiuiduationis eſſe ali
quod accidẽns, vt quãtitas, aut aliud
conſimile. Hoc quidem ſtare nõ po
teſt ſicut vides ex verbis prę allegatæ
auctoritatis. Amplius hoc expreſſe
eſt contra ipſum in. 7. primæ philo-
ſophiæ. cõmen. 2. vbi inquit. In hoc
cap. intendit declarare, ꝙ quidditas
indiuidui ſubſtantiæ eſt prior in eſſe
quidditatibus accidentium, indiui-
duum enim ſubſtantiæ, quod prius
eſt alijs indiuiduis accidentium, ma
nifeſtum eſt per ſe, & ita dicit infra
com. 4.

Cõtra ponentes aliquod accidens eſſe principiũ indiuiduationis.

A com.4.& 47. Et quod iſta ſit mens eius adducamus verba eius ibidem in ſolut.8.dubij.vbi dicit. Dicimus nos ꝙ Petrus bene differt à Gulielmo in numero, & ſunt vnus in forma.ſ.in anima vna. Si anima Petri differt ab anima Gulielmi in numero, ſicut perſonaliter differunt in numero. Oportet igitur ꝙ anima Petri,& Gulielmi eſſent duæ in numero. Et ſequeret ex hoc,ꝙ anima haberet animam,& ſic anima Petri, & Gulielmi eſſent vna,& eadem in forma. Et pluralitas numeralis.ſ.diuiſio ſequitur vnum in forma ratione

B materiæ.Vnde ſi anima non admitteretur in corporis diuiſione,ſeu admiſſione,oportebit ꝙ quando ſeparata fuerit à corpore quod ſit vna & eadem in omnibus.videlicet,in numero. quid clarius quam exponere. Auer.per ipſummet Auer? & iō non poteſt ſtare opinio illa,vt ipſe opinatur cum principijs Peripateticis,ꝙ videlicet, duo indiuidua ſine materia numero diſtingui poſſint. Ad hoc igitur reſpiciētes Philoſophi,ꝙ multiplicatio indiuiduorum in eadē ſpecie non inuenitur in genere formarum niſi in formis habētibus eſſe in

C materia,ideo dixerunt abſolute materiam eſſe cauſam pluralitatis, ſeu numeralitatis,quia hoc nō inſequitur formas inquantum ſunt formæ, ſed formas quæ ſunt in materia. Si tamen diligens inquiſitor compareret materiam & formam, quæ concurrunt ad conſtitutionem indiuiduorum in eadem ſpecie,& inter ſe,& vt conſtituunt indiuiduum,non eſt credendum ꝙ materia ſit prima cauſa pluralitatis ipſius formę,quia forma non ſequitur naturam materiæ ſm Ariſt. in.2.phyſic. quia tunc eſſet à caſu.vnde Cōm.ibidem com.75.vbi

D Ariſt. intēdit probare,ꝙ natura agit propter finem inquit.Quia iſta propoſitio eſt maxima, & fundamentū in hac ſcientia,& in ſcientia diuina, quia ſi naturalis non cōceſſerit eam negat principium finale, & negat materiam eſſe propter formam, ex quo ſequitur ipſum negare agēs.generans.n.non generat niſi propter aliquid. Et ſimiliter mouens mouet propter aliquid,& cum ſequitur forma neceſſario materiæ naturam,naſcitur caſu, & ſic non erit agens, & ſi erit,erit fruſtra &c.Et infra com.87. inquit. Et omnes antiqui dicentes

E cauſam materialem tantum eſſe, nituntur ex illa reddere cauſas formarum,& actionū,opinabātur.n.ꝙ formæ ſequuntur de neceſſitate naturā materiæ,& quod diuerſitas earū eſt ex diuerſificatione materię. ipſe igitur vult deſtruere hoc,quoniam ipſe opinatur ecōtra.ſ.ꝙ materia ſequitur formam, & eſt verum dictum Cōm.nam Ariſt.ibidem tex.cō.91. expreſſe dicit,& vtrunq; phyſico dicēdæ ſunt cauſæ. magis autem quæ cuius cauſa, cauſa enim hæc materiæ eſt,ſed non hæc finis, vbi Cōm. inquit,ꝙ oportet naturalem redde-

F re vtranq; cauſam,quia conſtitutio rerum naturalium eſt ex ambobus .ſ.ex materia,& ex illo propter quod eſt materia. deinde dixit, ſed magis debet,id eſt oportet naturalem ſolicitari magis circa cauſam finalem cum ꝓpter cauſam finalem ſit cauſa materialis, & nō propter cauſam materialem eſt cauſa finalis. vnde etiā Auic 5. ſuæ metaph. dicit materia eſt materia formę,ſed nō eſt cauſa formæ,licet illum modū dicēdi late loquēdo Cōm.admittere viſus eſt

G quandoq;, & ideo in via Ariſt.& Peripateticorum nõ teneo primam rationẽ multitudinis,& plurificationis in forma materiali prouenire in forma à mã,ſicut ſupra diffuſe declaraui: imo hoc eſt ex ſua propria,& intrinſeca rõne,quia ex ſe plurificabilis eſt,quia diſtantiæ entiũ ſunt valde diuerſæ,vt ſcribit Cõm. in.2.cęli & mũdi. in cõ.64.vnde Auer. in. 2. de aĩa.com.60.expreſſe dicit melius eſt exiſtimare, ꝙ diuerſitas formæ ẽ cauſa diuerſitatis materiæ, q̃ econuerſo,& in primo de aĩa.com.53. dicit,ꝙ membra cerui non differunt à
H membris leonis,niſi quia anima differt ab anima.& Auer. lib.deſtr. deſtruct.in diſp.3.in ſol.12.dub. inqt, ꝙ ſequaces Pythagoræ fuerunt qui dicebant ꝙ pluralitas ꝓcedit à mã. Plato etiam & ſequaces fuerũt illius opinionis,vt patet.1.phy.tex.cõ.55.

Sic igitur intelligere potuiſti quõ apud Philoſophos cauſa pluralitatis eſt materia,& cauſa cõuenientiæ eſt forma,& quõ forma pendet à materia in hoc,& quomodo non,nã pauci ad hoc pertingere potuerunt.

PROPOSITIO XCVIII.

I *Diuiſibilitas eſt paſsio quantitatis.*

SOlet extrahi & allegari præſens propoſitio ex intentione Ariſto. in.5.metaphy.cap.de quanto,& eſt in tex.com.18.vbi dicitur.quantum vero dicitur, ꝙ eſt diuiſibile in ea q̃ inſunt,quorum vtrunq; aut ſingulũ vnum aliquid, & hoc aliquid natũ eſt eſſe. Scire debes ne propter multiplicitatem contingat cõfuſio apud intellectum,quod partes ſunt duplices. ſubiectiuæ,& integrales. [Partes sũt duplices.] Partes ſubiectiuę sũt,quę ſunt ſub toto vlĩ, K ꝙ quidditatiue,& in recto prædicatur de ipſis,ſicut ſuperiꝰ reſpectu inferioris,& iſto mõ ſpecies ſunt partes ſubiectiuæ generis, & decem genera generaliſſima ſunt partes ſubiectiuæ entis,& indiuidua reſpectu ſpeciei. Partes autẽ integrales ſunt duplices, [Partes integrales duplices.] quædam.n.ſunt,quæ integrant totam eſſentiã ſubſtantię cõpoſitæ,quarum vna non poteſt naturaliter eſſe ſine alia,ſicut materia, & forma reſpectu ſubſtantię compoſitæ,& hęc alio nomine partes eſſentiales nuncupantur, & ab Auer. primo phyſi.com.5. dicũtur partes ſm̃ L qualitatem, & de talibus veritatem non habet propoſita propoſitio, qa diuiſio in tales partes,ſiue ſint ſubiectiuę,ſiue ſint integrales hoc modo, quẽadmodum materia & forma reſpectu ꝯpoſiti nõ eſt hæc diuiſio paſſio inſequens quantum in eo, quod quantum,diuiſi enim totius in partes ſubiectiuas cauſatur,aut ex differentijs eſſentialibus,ſiue ſint vniuocæ,ſiue ſint analogæ, ſiue per differentias quę accidẽtaliter faciunt differre,ſiue ſint modi,ſiue ſint dr̃iæ. Et aduerte bene hic vnum,ꝙ eſt annotatione dignum,quod eſt alia diuiſio entitatiua, & alia quãtitatiua. M

[Diuiſio duplex.] Diuiſio entitatiua ex contradictione cauſat,vt quia a, eſt a,& b, eſt b, ideo a,& b, ſunt duo in entitate diſtincta, in hoc enim errauit vehemẽter Auic.vt inquit Auerro.de ipſo.in quarto primæ philoſophiæ,in com: 3. & in.8.com.10.metaph. quia opinatus fuit,ꝙ idem eſſet vnum quod [Numerus duplex.] eſt ſynonymum enti cũ vno, quod eſt principium numeri, immo ſunt valde diuerſa,vnum enim quod eſt principium numeri eſt accidens, & eſt

A eſt principium numeri prędicamentalis, qui cauſatur ex diuiſione continui, & talis numerus non eſt niſi in rebus materialibus, & in generabilibus, & corruptibilibus, & incorporalibus tantum.

ADDI. In hac diſtinctione de duplici numero, concordat etiam Plato vt recitat Themiſt. in. 1. de anima in expoſitione tex. 26. vbi īquit. Cum enim incorpoream naturam à quantitate continua remotiſſimam putarent, vtpote quæ nullam molem, aut diffuſionem haberet, ſed ſub diſcretam commode poſſe cadere viderent, nu-

B merum illi & multitudinem aſciſcebant non omnem, ſed quā veræ, & ſimplices vnitates attollerent. Dixi veras vnitates ac ſimplices, quia numerus, qui ad incorporea pertinet, non conſtat ex his vnitatibus, quæ corporali naturæ mortaliq; tribuuntur. Nullum. n. corpus perfecte vnū eſt, quia diſtrahi poteſt ſubinde in plura, immo infinitæ ſecari, quamobrem numerum illum tāquam ex ſpeciebus, & formis collectum formalem, ſeu ſpecificum appellabant. Contraq; eius generis numeros vt rerum formas, & ſpecies prædicabant,

C atq; huic ſententiæ verſus ille de proximo congruit. Queq; ſuos retinent numeros, numero omnia conſtant. Alius autem eſt numerus tranſcendens, & cauſatur ſecundum diuinos ex cōtradictione, & partes eius ſunt vnitates, quæ ſunt eadem cum eſſentijs rerum. Nam vnum, & ens, vnam naturam ſignificant, & non diſtinguuntur niſi ratione, vel ſecundum modum, vt dicit Cōm. in præallegatis locis, non enim ſuperaddit vnum ſupra rationem entis niſi in diuiſionem in entitate tantū, vt dicit Cōm. in libro deſtructio deſtruct. diſpu. 3. D in ſol. 14. dubij, & non eſt diſpoſitio, quæ fit accidens, vt voluit Auic. Pro quo ſcire debes, q vnum quod conuertitur cum ente ex hoc quod ſuperaddit modum, qui eſt priuatio diuiſionis, ratione talis modi opponit multitudini, & illi non opponit ens, & ſic vnum fit diuiſiuum entis, dum ens diuiditur per priuationes, quando dicimus, q ens diuiditur per vnū & multa. diuiſiones. n. entis, vt dicit Cōm. in prædicto loco ſunt multiplices, aliæ nāq; ſunt per drias ſubſtantiales, ſicut dum diuiditur ens p ſubſtantiā, & accidens, quia ſubſtan- E tia & accidens ſunt de primis differentijs entis, vt ſcribit Cōm. 2. phyſ. com. 4. Aliquæ dantur per relationes. vt quando diuiditur ens per potentiam, & actum: actus. n. & potentia relatiue opponuntur, vt patet in 9. primæ phyloſophiæ, tex. com. 11. ſunt. n. illo modo driæ oppoſitæ, & circuunt omne genus. primo de aīa com. 6. Aliæ dantur per priuationes .i. per priuatiue oppoſita, vt dum diuiditur ens per vnum & multa, & ita intelligis qūo vnum inquātum ſm ſubiectum ſignificat eandem naturam cū ente, eſt ſynonymum enti, & F conuertitur cum ente, ſed pro quanto addit modum, qui eſt priuatio diuiſionis in entitate, ſic opponit multitudini, cui nō opponitur ens ſecundum propriam rōnem, & ſic vnum fit entis diuiſiuum, & ita non inconuenit aliquid conuerti cum aliquo, & eſſe illius diuiſiuum, præſertim in tranſcendentibus. de tali igitur diuiſione entitatiua, quæ ex cōtradictione cauſatur, veritatē non habet propoſita propoſitio, quod iſta inſequatur quantitatem in eo quod quanti-

G tas. Aliæ autem ſunt partes integre les eiuſdem rationis,quarum quęlibet de ſe apta nata eſt eſſe ſine reliqua diuiſo toto, & de tali veritatem habet propoſita propoſitio,& ſic intelligitur etiã deſcriptio quanti poſta ab Ariſt.5.met.tex.com.18.quantum eſt quod diuiditur in ea, quæ inſunt,quorum vtrunq;, aut ſingulum aptum natum eſt eſſe hoc aliquid,& vnum aliquid. Et quod talis diuiſio ſit paſſio per ſe primo inſequens quantitatẽ in eo quód quãtitas,oſtendo tali ratione. Illa eſt prima proprietas alicuius quæ cuicũq;

H competit,competit ratione eius, ſibi autem non competit per aliud, ſed iſta diuiſio in partes integrales eiuſdem rationis cuicunq; competit ratione quantitatis cõpetit,nam ſi alicui ineſſe per propriam rationẽ maxime illud eſt prima materia,ſed ſecundum Auer.in lib.de ſubſtãtia orbis.c.1. Diuiſio non competit huic ſubiecto niſi per quantitatem: vnde coactus fuit Auer. ponere quantitates interminatas præcedere formas ſubſtãtiales in materia,aliter,vt inquit,materia non poſſet ſimul habere plures formas coexiſtentes in ea.

I Ardua q̃o. Sed eſt maxima difficultas in philoſophia,vtrũ materia habeat aliquã diuiſionem aliam ab illa,quam habet merito dimenſionis interminatæ,& arguitur ad partẽ affirmatiuã, ꝙ ſic. Nam in vno pugillo terræ dicitur eſſe plus de materia,q̃ in duob⁹ pugillis aquæ, ſi vera eſt ſñia Ariſt. in.1.de gña.& corru.ꝙ ex vno pugillo terræ gñantur decẽ pugilli aquæ, ſed illud plus nõ poteſt ſumi ex parte dimenſionis,q̃ eſt ſm quantitatẽ, quia clarũ eſt quod plus eſt de quantitate in duob⁹ pugillis aquæ,quàm ſit in vno terræ,uã eſt maior extenſio quantitatis,igitur oportet,ꝙ hoc intelligatur de alia extenſione q̃ de extenſione quãtitatis. K ſed in caſu nõ eſt dare aliam extenſionem niſi primæ materię.ergo prima materia habet aliã extenſionem ab illa,quã habet à quantitate. Præterea Vbi ẽ dare alias,& alias dimẽſiones, ibi ẽ dare alias,& alias partes materiæ,vt clarũ eſt: ſed partes materiæ ſunt aliæ à partibus quantitatis,qa partes materiæ ſunt ſubſtantiæ,partes autem quantitatis ſunt accidentia, ſubſtantia autem, & accidens ſunt entia diuerſa,vt clarum eſt.

L Opi. Scoti. Subtilis Doctor in.2.ſent.diſt.3.q.4. in reſponſione ad argumenta opinionis, & præcipue ad ſecundum inquit. Ad ſecundam rationem patet q̃ſo ex illa poteſt concludi per idem, quód idẽ generet ſeipſum,ſed ad formam argumenti,dico ꝙ ambæ præmiſſæ ſunt falſę.licet.n.alia forma ſit ĩ alia materia, non tñ propter alietatem materiæ eſt alia forma,ſed ſicut entitas formę eſt prior illa,ita & ſua alietas. Similiter alia pręmiſſa.ſ.quod ẽ alia pars materiæ propter aliam partem quantitatis falſa eſt,quia ſiue ſit

M diſtinctio partium materiæ in ſe præter quantitatem, ſiue non, prior eſt diſtinctio partium materiæ, q̃ quantitatis, quia hui⁹ accidentis ſubiectũ eſt hoc aliquid, vnde ſequaces eius volunt aliam partibilitatem in partem,& partem aliam in partem extra partem.

Opi. Auer. Auer.autem oppoſitum ſentire videtur, quia dicit in lib. de ſubſtantia orbis,ꝙ materia non habet diuiſionem in ſuis partibus, niſi merito quantitatis, & rõ vt mihi videtur eſt illa,quã ſupra adduxi,quia illud quod eſt ꝓprietas,aut effectus for-

A formalis alicuius, nō poteſt eſſe ſine
eo, cuius eſt proprietas, ſiue ſine ſua
cauſa, ſicut eſſe albū quod eſt effectꝰ
formalis albedinis, non pōt eſſe ſine
albedine: ſed habere partes integra-
les eiuſdē rationis, quarum quęlibet
pōt eſſe hoc aliquid, & vnū aliquid
eſt proprietas, ſeu effectus formalis
quantitatis inquantū quantitas eſt:
igitur non pōt inueniri ſine quātita
Solutio rationum. te. Quo ſtante, patet ſolutio ad ra-
tiones adductas. Ad primam reſpon
detur, ꝙ in vno pugillo terræ dicitur
eſſe plus de materia quā in duobus
pugillis aquæ, & in vno aquæ plus ē
B de materia, q̄ in duobus pugillis ae-
ris: nā ex vno aquę fiunt decē aeris,
non quia mā in actu habeat aliam
diuiſionē ab illa quā recipit à quan
titate, vt imaginatur argumentum,
ſed hoc eſt ſolū in potentia tm̄, pro
quanto, videlicet materia ſtans ſub
vno pugillo terræ, eſt in potētia per
tranſmutationem ſubſtantialem ad
maiorem extenſionem quantitatis,
quàm materia ſtans ſub duobus pu
gillis aquæ, quandoquidem ex vno
pugillo terræ poſſunt fieri decem a-
quæ, & ita dicendum eſt de vno pu-
gillo aquæ reſpectu duorum aeris,
C vnde Cōm. in primo cap. de ſubſtan
tia orbis. ſcribit, & hoc totum con-
uenit ſenſui. videtur enim ꝙ forma
caliditatis quādo agit in aquam in-
cipit aqua augeri, & creſcere in di-
menſionibus, & vicinari dimenſio-
nibus aeris, cū igitur peruenit ad ma
ximam quantitatem aquæ, tunc ſu-
biectum eius denudatur à forma a-
quæ, & quantitatem dimenſionum
aquę propria, & recipit formā aeris,
& quantitatē dimenſionem ꝓpria-
rum formæ aeris. Et ſilr facit cōtra-
rium forma frigiditatis in aere. &c. ꝙ
dimēſiones aeris nō ceſſant diminui D
donec ſpolietᷣ à ſua forma, & recipiat
formā aquæ. Sic igitur patet, quòd in
vno pugillo terrę eſt plus de materia
quàm in duobꝰ pugillis aquæ, quod
hoc eſt in potentia intelligēdum nō
actu, ex hoc autem non ſequitur, ꝙ
materia habeat aliam extenſionem
in actu ab illa quā recipit à quanti-
tate, quia pariformiter ſequeretᷣ qua
litatem quę extenditur merito quā-
titatis habere aliam extēſionem ab
illa, quam recipit merito quātitatis,
quod eſt falſum. Ad ſecundam ra- Ad ſcdam
tionem dicitur, ꝙ peccat per fallaciā
æquiuocationis, nam materię cōpe- E
tit habere partes ſubiectiue, quanti-
tati aūt formaliter, vñ bene cōcedo,
ꝙ ſub diuerſis ptibus quātitatis ſunt
diuerſæ partes materiæ, tamen ma-
teria dicitur habere partes ſubiecti-
ue, non formaliter loquendo de par-
tibus integralibus eiuſdem rationis,
quarū quęlibet poteſt eſſe ſine alia,
vnde non ſunt ibi diuerſę partibili-
tates quibus aliquid formaliter dici
tur eſſe quantum atq; partibile, ſed
eſt vna tātummō, & eſt ipſius quan-
titatis inquantum quantitas eſt, per
eam enim aliquid formaliter dicitur
eſſe quantum, & diuiſibile. Sed re- F
plicabis, diuiſio partiū materiæ præ- Replica.
intelligitur quantitati. ergo in illo
priori materia habet partes, & tamē
non per quantitatem. Ad hoc re- Solutio.
ſpondetur, quòd ſi argumentū pro-
cedit de partibus ſubiectiuis non eſt
ad propoſitum, quia de talibus non
loquimur nunc, ſed ſi intelligas de
partibꝰ integralibus eiuſdem ratio-
nis, ſic negatur aſſumptū, & ſi proba
retur, quia ſicut ſubſtantia compoſi
ta præcedit accidentia, & ſm Auer. 7.
meta. com. 2. Induiduū ſubſtantiæ

G præcedit indiuidua accidentium.ergo partes & diſtinctio partium ſubſtantiæ pręcedit partes,& diſtinctionem partium accidentium. Niſi eſſet ꝙ licet partes materiæ quo ad id quod ſunt præcedant quantitatem, quia ſubſtātia abſolute ꝑcedit quātitatem,& omne accidēs,non tamen præcedunt quo ad eſſe diuiſum per diuiſionem quæ eſt proprietas,quātitatis,aut effectꝰ formalis eiuſdem, ſicut licet ſubſtantia præcedat qualitatem abſolute,non tamen quo ad eſſe quale,quando nihil poteſt eſſe quale ſine qualitate. inquit.n. Ariſt.

H in quinto metaph.ꝙ accidēs ſecundum rationem eſt toto prius,vt muſicum homine muſico. nō enim eſt ratio tota ſine parte,nanq; non contingit muſicum eſſe non exiſtēte aliquo muſico. Redeamus igitur & dicamus ꝙ quantitas eſt per ſe primo diuiſibilis illo mō,& ſic eſt eius proprietas,fallit autem de eo quod eſt diuiſibile per accidens,ſicut eſt qualitas,& ſicut ſunt formæ,vide Auer. in lib.deſtruct.deſtruct.diſput.1.in ſol.18.dubij, inquit. Sed id quod dicebat,ꝙ diuiſio non poteſt diuidere in quantitabile falſum eſt abſolute,

Limitationes propoſitionis.

I videlicet, ꝙ hæc propoſitio non eſt vl'is,immo deficit in quodā modo, hoc.n.verificatur in eo quod per ſe diuiditur,ſed non in eo qđ diuiditur per accidēs.ſ.id quod diuiditur rōne ſubiecti diuiſibilis per ſe, vt albedo quæ diuiditur rōne ſubiecti diuiſibilis per ſe.ſ.rōne corporis,& hoc modo forma,& aīa diuiduntur ratione ſubiectorum. Intelligitur ēt propoſitio ꝙ diuiſibilitas eſt merito quātitatis formaliter,ſed ſubiectiue eſt merito materię,& hoc vel materiæ,quę eſt in potentia ad eē,ſicut eſt in iſtis generabilibus,& corruptibilibus,vel K materiæ quæ eſt in potentia ad vbi tantum,ſicut eſt orbis cœleſtis, præcipue in via Auer. Intelligitur etiā propoſitio ad hoc, vt ſit vl'r vera de diuiſione quæ fit in partes ſm deſignationem propter corpus cœleſte, & propter minima naturalia, quia non ſemper omne quantum eſt diuiſibile ſm actualem ſeparationem. Vel ſi ſic velis intelligere,hoc erit ſecundum non repugnantiā,quia cœlo inquantum eſt quoddam quantum qđ poſſit in ea quę inſunt,quorū quodlibet,aut vnūquodque aptū natum eſt eſſe hoc aliquid,& vnum L aliquid diuidi non repugnat,licet repugnet cœlo inquantum cœlum,ſicut in ſimili dicit Cōm.in.7.phyſic. com.2.ꝙ cęlū inquantum corpus poteſt quieſcere,ſed non inquantū cœlum,& ſic de minimo naturali dicas conſequēter. Animaduerte tamen Nota. ꝙ plerunq; contingit quod cum diuiſione quantitatiua quæ eſt totius integralis in partes integrales, aſſociatur diuiſio totius vl'is in partes ſubiectiuas, præcipue in homogeneis ſubſtantijs,& in hoc contingit intellectum errare putando nullam eſſe drīam inter vtranq; diuiſionē, ſicut M quando vnum lignum diuiditur in plura ligna, & vnus lapis in plures lapides,& eſt error magnus, quia totum integrale nō poteſt in recto formaliter prædicari de parte integrali,ſed totum vniuerſale bene prædicatur formaliter de partibꝰ ſubiectiuis,& ideo aduerte,ꝙ licet concurrāt diuiſio totius integralis in partes integrales,& diuiſio totius vniuerſalis in partes ſubiectiuas,ſicut contingit in homogeneis, tamē nō ſunt vnius totius diuiſi, quia totum quātum diuiditur

A uidit diuiſione quantitatiua,& non prædicatur de aliqua parte diuidẽte ſic, nec quantum heterogeneum de ſuo diuidente. vniuerſaliter.n. nulla pars quantitatiua eſt totum illud cu ius eſt pars, ſed cum hoc concomita tur quod ſunt plura indiuidua habẽtia idem commune, quod diuiditur in ipſa alia diuiſione,& illud cõe non erat illud quantum quod diuidebatur diuiſione quantitatiua, eſt igitur aliud totum diuiſum hac diuiſione & illa,& tamen in eaſdem partes per accidens, ſed formaliter partes alterius rationis reſpectu huius B totius,& illius, quia reſpectu huius integrales,& reſpectu illius ſubiectiuas,& propter iſtum cõcurſum duarum diuiſionum duorũ totorum in partes in quibus cõcurrit diuerſa ratio partis, putauerunt aliqui, ꝙ iſta duo tota diuiderẽtur in partes eiuſdem rõnis,&quod accipitur à Philoſopho. Dicendum ꝙ Philoſophus non dicit quantum diuidi in partes eiuſdem rõnis,ſed quod eſt diuiſibile in ea quæ inſunt,quorũ vtrunq; vel ſingulum eſt natum eẽ aliquid, & hoc aliquid in ea quę inſunt. inquit,tanquã componẽtia totum cui C inſunt. igitur non ſicut in partes ſubiectiuas quę non ſic inſunt, quorũ vtrunq; ſi diuiſio fiat in duo, aut ſingula,ſi in plura natum eſt eſſe aliqd per ſe.Cexiſtens eo modo quo totũ, quia inquantũ aliquid eſt pars quãtitatiua diuidens,ita per ſe poteſt eẽ ſicut totum diuiſum, & hoc contra diuiſionem compoſiti in materiam & formã,& hoc aliquid,& hoc contra diuiſionem generis in ſpecies, & ſi numerus componeretur ex diuerſis numeris,non obſtaret rationi numeri inquantum quantus,quod diuideretur in numeros alterius ratio- D nis,& eodem modo nõ obſtaret vni uerſali, puta quanto quod diuideretur in partes alterius rationis,ſicut ſi componeretur ex partibus alterius rationis, ſi cõponeretur ex bicubito & tricubito,quę differunt ſpecie, ita etiam quantitati non obſtaret diuiſio ſuiipſius in partes eiuſdem rationis.cõcedo igitur de facto,ꝙ licet totum nõ requirat quod diuidatur in partes alterius rationis, tamen nõ requirit eas eſſe diſtinctæ rationis, qa inquantum ſunt partes quanti, non ſunt alterius rationis,licet enim caput,& man⁹,& cor ſunt partes quan E titatiuæ,& alterius rationis, non tamen ſunt partes alterius rationis.inquantum ſunt præciſe partes quãti. eo ergo modo quo verum eſt, licet à Philoſopho nõ poſſit accipi ꝙ quantum diuidatur in partes eiuſdem rationis oĩno,non eſt ad propoſitum, quia non diuiditur in partes in quibus includatur ratio diuiſi,ſed ĩ partes quę infuerunt diuiſo,& habẽt rationem vnam nõ illius, ſed alicuius cõis illi toti, & ipſis.Cdiuidentibus: ſpecies autẽ diuiditur in partes eiuſdem rationis,quarũ quælibet includit rationem diuiſi, & non aliquid F aliud alterius rationis cõe diuiſo, & diuidentibus. ita notabiliter tenuit ſubtilis Doctor in. 2. ſent. diſt. 3. q. 4. in illa parte, vbi infringit rationes Aegidij Rom. Diſcrepat igitur à via communi Scotus in hoc,quia dicit, ꝙ nõ eſt de ratione quanti diuidi in partes eiuſdem rationis propter cauſam aſſignatam, ſed via communis tenet oppoſitum.

Nota hic aliam propoſitionem,q̃ AD DI. ſolet allegari,ꝙ idem nõ poteſt eſſe diuiſiuũ,& diuiſiuũ reſpectu eiuſdẽ,

ꝙ

G. ꝙ veritatem habet propoſitio in diuiſione ſecundum ſe, fallit autem in diuiſione ſecundum accidens, & præcipue quando accidẽs diuiduur per accidentia, vt dicit Boe. in libro diuiſionũ. Dicimus nos, quòd partes integrales quędam ſunt alteri⁹ rationis, vt materia, & forma, vt dixim⁹, & tales naturaliter ita ſe habẽt ꝙ vna naturaliter non pŏt eſſe ſine alia. Aliæ aũt ſunt partes integrales, quæ ideo dicuntur eiuſdem rationis, nõ quia totum integrale prædicetur in recto de ipſis, ſed pro quanto tales participantes naturã quantitatis, ſunt eiuſ-

H dem rationis quãtum ad hoc, ꝙ vna non poteſt eſſe ſine alia, & ſic intelligit via cõmunis, nec hoc Scotus negare poteſt, illud autem dictũ eſt notabile, quod licet in eodem per accidens coniungantur diuiſio in partes ſubiectiuas, & in partes integrales, vna tamen eſt diſtincta ab alia. Aduerte etiam vt ſcribit Auer. in. 3. cœli, & mundi. cõ. 7. quod vt etiã ſupra patuit per nos diuiſibilitas qualitatibus, & formis cõpetit per accidens, ſed de his, quæ ſunt per accidens nulla ſcientia cõſiderat. Tunc igitur eſt quæſtio quomodo ſcientia natura-

I lis ſe intromittit in hoc, dum loquitur de diuiſione qualitatum, & formarum. Ad hoc autem ſoluit Auer. dicens, dicamus reſpondendo, quòd accidentia de quibus artifex conſiderat quædam ſunt, quæ exiſtunt in ſuo ſubiecto eſſentialiter, & primo, vt par, & impar in numero, & quædam exiſtunt ſub ſimilitudine ad accidentia exiſtentia in ſubiecto alterius ſcientiæ naturaliter, vt arithmeticus conſiderat de numeris ſuperficialibus, & ſolidis, & conſiderat geometer de ſuperficiebus, & lineis, & corporibus communicantibus, & **K** plus de hoc eſt ſciẽtiæ inferioris conſideratio tantũ in accidentibus contingentibus ſuo ſubiecto propter ſubiectum alterius ſcientiæ, vt prædictum eſt, & cum tu inſpexeris conſiderationem naturalis in diuiſione continui, inuenies ipſam eſſe in conſideratione demonſtratam his duobus modis quos dixim⁹, ſcilicet modo per aſſimilationem, & modo per cauſam cum diuiſio qualitatis ſit ſimilis diuiſioni quantitatis, & cauſa diuiſionis earum ſit diuiſio quantitatis, in eo quod eſt quantitas.

L Vult dicere in hac ſolut. quæ videtur obſcura ſententia Ariſt. in primo poſteriorum analyticorum, in illo cap. Non eſt ex alio genere trãſcendentem demõſtrare, & eſt tex. com. 22. vbi dicitur nõ eſt arithmeticam demõſtrationem accommodare in magnitudinibus niſi magnitudines numeri ſint. vnde accidẽtia demonſtrabilia ſunt in duplici differentia, quędam quæ exiſtunt primo, & eſſentialiter illi ſicut par, & impar eſt paſſio primo competẽs numero, inquantum numerus eſt, & quædam ſunt accidentia ſecundum ſimilitudinem ad accidentia exiſtentia in ſubiecto alterius ſcientiæ, ſicut lineę, & magnitudines, vt ſunt numerabiles participant par, & impar, ꝙ primo erat numeri inquantum numerus, & ita per oppoſitum numerus, vt induit aliquam rationem magnitudinis, habet propria illius. vnde conſiderat arithmeticus de numeris ſolidis, & ſuperficialibus, cum tamẽ iſta per ſe primo, & vere, & eſſentialiter inſequantur magnitudines de quib⁹ eſt geometria. ita in propoſito, vult Cõm. ꝙ diuiſibilitas iſtis duob⁹ modis

Cõcordia. Partes integrales dupliciter.

Dicit etiã Cõm. 1. de a a cõ 17. qđ accidẽtia nõ abſtracta a corpe, & cõſequentia ipſum non in eo qđ tranſmutabile, ſed in eo qđ eſt corpus tñ, & magnitudo & ſunt ea, quę in-

M tellẽ intelligit ſecũdũ abſtractionem a mã ſcđm veritatem ſunt, materia ſunt de quibus cõſiderat mathematicus, & ĝ ſnia Ariſt. ibidem in tex. vbi patet qđ ac-

> eſſētia quæ fluūt a rōne q̄titatis abſolute i quantū q̄tæ s ſunt, vt ſic mathematicę cōſiderationis. & ſi a nālı cōſiderāť tūc magis cōtractè conſiderātur, vt patet ſecūdo phy. tex. cō. 18.

A dis demſatur in philoſophia, modo per aſſimilationem, & modo per cauſam. nā qñ demonſtratur de quātitate, cui primo, & eſſentialiter competit, tunc dicitur demonſtrari per cām. ſ. adæquatam, quia eſt ei primo, & vl'r competens, ſed dū demonſtratur de qualitatibus, & formis, tūc demonſtratur de illis per aſſimilationem. nam qualitates & formæ, vt induunt rōnem quanti participant diuiſibilitatem, quæ eſt proprietas quāti in eo ꝙ quantum iuxta illud Ariſ. in prædicamentis. Quanta ſuperficies fuerit; tantam albedinem fore dices, & ita vides ex præſenti Auer. au-
B thoritate, qualiter diuiſibilitas ſit paſſio primo, & eſſentialiter fluens a quantitate inquātum quantitas eſt. ſi uis autem reſolute, & ample videre naturam quantitatis, & interminatæ, & terminatæ, vide quæ ſcripſi in libro de ſubſtātia orbis latiſſime.

Iuxta hoc intelligis propoſitionē notabilem, quæ dicit quòd totum ſequitur partes in magnitudine, & paruitate, intelligitur .n. de partibus ſm quantitatem, & non ſm qualitatem, & quia partes ſm quantitatem ſunt duplices, videlicet in potentia, & in
C actu, propoſitio locum habet de partibus in actu, & ſunt quæ actu ſunt in toto, & in quas totum poteſt diuidi in actu, ita ꝙ vt dicit Themiſt. 1. phyſi. ſuper. 36. poſſunt ſeorſum eſſe a toto, & a ſeinuicem. limitatio eſt Ariſt. & Com. 1. phy. tex. com. 36.

PROPOSITIO XCIX.

Intellectus abſtrahit a materia.

> Intellect⁹ quatuor modis ſumitur.

NE ſit Confuſio in hoc, ſcire debes ꝙ intellectus apud Peripateticos ſumitur multis modis, & ſm ꝙ ſcribit Com. in 3. de anima com. D
20. ſumitur quatuor modis. Primo namq; modo dicit' de intellectu materiali. i. de ītellectu poſſibili, de quo Ariſto. locutus eſt in principio 3. de aīa. in tex. cō. 5. & dixit quod eſt oīa fieri, & ꝙ nullam habet naturā niſi ꝙ poſſibilis eſt vocatus animæ intellectus, pro tanto autem dr̄ materialis ſiue hylealis, quia cum ſit quoddam ens, & non eſt forma materialis, nec compoſitum ex materia, & forma nec etiā eſt prima materia, quia alia eſt receptio primę materię, & alia eſt receptio intellectus poſſibilis. nam vt ſcribit Com. in 3. de anima cō. 5. E
in principio. Diffinitio intellectus materialis eſt illud, quod eſt in potentia omnes intentiones formarum materialium vniuerſalium, & non eſt in actu aliquod entium anteq̄ intelligat illud, & cum iſta ſit diffinitio intellectus materialis, manifeſtum eſt ꝙ differt apud ipſū a prima materia in hoc, quod iſte eſt in potentia omnes intentiones formarum vniuerſalium materialium, prima autem materia eſt in potentia omnes iſtæ formę ſenſibiles non cognoſcēs, neq; comprehendens, & cauſa pro- F
pter quā iſta natura eſt diſtinguens & cognoſcens, prima autē materia, neq; diſtinguens, neq; cognoſcens eſt, quia prima materia recipit formas diuerſas. ſ. indiuiduales, & iſtas ideſt mālıter ſignatas pp inſtātiā de ſenſibus, intelllectus aūt recipit formas vl'es. vnde non eſt opinandū, vt inquit ipſe in eodem. 3. cō. 28. ꝙ materia ſit cauſa receptionis ſimpl'r, ſed eſt cā receptionis tranſmutabilis. ſ. receptionis huius indiuidualis. vnde neceſſe eſt, vt illud quod non recipit receptione indiuiduali, non ſit māle

vllo

G nullo mõ,& pp hoc,vt dicit Cõm.in ſolut.tertiæ.q.cõ.5. Intellectus iſte poſſibilis eſt quartum gen⁹ entium. nam queadmodum eſſe ſenſibile diuiditur in materiam,& formã,ſic eſſe intelligibile diuiditur in duo.ſ.in aliquod ſimilæ formæ,& in aliquod ſimile materiæ,& ideo iſte intellect⁹ dicitur materialis,qa eſt materia intelligibilium vniuerſaliter,& abſtracte recipiens. Secundo modo ſumitur intellectus pro intellectu agente, vt patet.3.de anima tex.cõ.17. Nã ſicut intellectus poſſibilis eſt omnia fieri,& eſt omnia modo ſimilitudi-

H nis,& receptionis.i.fit omnia recipiẽdo ſimilitudines omnium. Ĩ hoc.n. diſcrepat Ariſt.ab Empedocle, & ſequacibus,qui ponebant aĩam realiter ex omnibus eſſe compoſitã, quia omnia cognoſcit, & cognitio apud eos erat per aſſimilationem cognoſcentis ad cognitum.vnde cum Empedocles principia materialia omnium quatuor elementa poſuerit,ſine dubio voluit ex eiſdem animam eſſe cõpoſitam, dum metrice ſic de anima ſcripſit.

Terrea,vis terras,vis humida percipit vndas,

I Aether ab ętherea ſentitur, ab ignĩ bus ignis.

Sed & hi,qui ex vno duntaxat elemento aĩam fabricantur, eius quoque qualitatem ſolum tribuunt animæ. Heraclitus caliditatẽ, quæ igni conueniat. Hippon humiditatem, quę aquæ ſit propria, vt patet in erratis primi de anima tex. com. 35. & 36. Ariſt. autem voluit animam nullam realiter habere naturam ex iſtis formis quas recipit, ſed eſſe in potentia ad omnes. vnde intellectus eſt tãquam tabula raſa in qua nihil eſt depictum.3.de aĩa. tex.cõ.14. & K

voluit ſiĩitudines rerũ recipi in aĩa. vnde tex.cõ.38.lapis non eſt in aĩa, ſed ſpecies lapidis. ita igiť oportuit intellectum agentem eſſe omnia facere.vnde officium eius eſt transferre res de ordine in ordinem, & facere de potentia intellectis actu intellecta.nam cum phantaſmata, ſeu modo loquendi Auer.intentiones imaginatę cũ ſint potentia intellectę,qa non poſſunt mouere intellectũ poſſibilem,qui ĩmaterialis eſt niſi fiant actu intellectæ,ideo opus fuit ponere intellectum agentem. nam.3.de anima.com.18.in calce commen.ſi L

darẽtur vľia extra aĩam ſicut poſuit Plato,tunc nõ opus eſſet ponere intellectum agentem,quia talia eſſent actu intellecta,& abſtracta à materia,& conditionibus materiæ, & per conſequens de ſe ſine aliquo extrinſeco motore poſſent mouere intellectum poſſibilem ad intellectionem. Tertio mõ ſumitur intellectus apud Peripateticos pro intellectu in habitu.i.pro ĩtellectu ſpeculatiuo, & iſte intellẽs ſecundum Theophraſtum, & Themiſtium cõſtat ex intellectu agente, & poſſibili, vt imponit ſibi Auer.in com.5. in.3. de anima, ſed M

ſm Auerro. concurrunt vltra intellectum agentẽ,& poſſibilem intentiones imaginatę,& ideo ſm Auer.ĩtellectus ſpeculatiuus ex parte qua depẽdet à phãtaſmatibus,quoquo modo eſt generabilis,& corruptibilis,& quoquo modo eſt æternus. nam ſecundum indiuiduum eſt generabilis,& corruptibilis, ſed ſecundũ ſpeciem eſt æternus. Quarto & vltimo mõ ſumitur intellectus pro virtute imaginatiua, ſiue cogitatiua, & de hoc loquutus ẽ Ari. ĩ.3.de aĩa.tex.c. 20.

A 20. dum dixit ꝙ intellectus paſſiuus corrumpitur.& ſine hoc nihil intelligit anima. Vlterius ſcire debes ꝙ materia apud Philoſophos multifariã ſumitur. nam vt ſcribit Auer. in fine libri de ſubſtantia orbis. Materia hẽt gradus,& potentia hẽt grad⁹. nam infimus gradus materiæ in rebus corporalibus eſt prima materia, quæ de ſe eſt ſubſtantia quædam, & natura quæ non eſt forma, nec formam habens,nec vlem, nec particularem, nec priuationem aliquam ſibi propriã,ſed eſt in potentia ad oẽs formas ſubſtantiales,& accidentales,

Mã multipliciter dr

B & hæc dicitur prima materia,& primum hyle,& eſt ſubſtantia ſimplex. Alia autem eſt materia compoſita, & iſta nõ eſt natura ſed naturatum, aut habens naturam. vnde Cõmẽ. 1. phyſi. vbi Ariſto. ponit diffinitionẽ primæ materiæ dicens. Dico autem materiam primũ ſubiectũ vnicuiq; ex quo fit aliquid cum inſit, non ſecundum accidens, ponderans ly primum, ſubiectum dixit, hoc.n.ſecundum ſubiectum, & primum conueniunt in hoc quod generatum inuenitur ex eis per ſe,& differunt in hoc quod primum eſt in potentia, & ſe-

C cundum in actu, aut mõ medio inter potentiam,& actum, ſicut eſt diſpoſitio in illo quod gñatur ex pluribus vno ſubiecto, vnde tale appellatur materia ſecunda. Materia etiam apud Philoſophos triplex eſt, alterationis tm̃, compoſitionis tm̃, alterationis,& compõnis ſil. exẽplũ primi, vt humores reſpectu mẽbrorũ, exẽplum ſecundi, vt literæ reſpectu ſyllabarum, exemplum tertij, vt elementa reſpectu mixti, qa mixtio eſt miſcibilium alteratorum, & non corruptorum vnio. iſta diſtinctio de tripli

D ci materia habetur in 2. phy. auſcultationis in com.& tex. 31. Materia etiam q̃ eſt in ſupremo gradu in rebus corporalib⁹ eſt materia in actu, & iſta rectius dicitur ſubiectum q̃ mã,& ẽ orbis cœleſtis, ita ſcribit Cõ. in. 2. ca. de ſubã orbis dicẽs, ſed quia natura corporis eſt alia a natura animæ, quia eſt cõpoſitũ, & neceſſe eſt mouens,& motũ eſſe diuerſa, neceſſe eſt cõſiderare de natura illius corporis, & quia declaratũ eſt hoc corpus eſſe ingenerabile,& incorruptibile, apparet quod eſt neceſſe, vt ſit corpus ſimplex non compoſitum ex materia & forma,& quia eſt demſa-

E tum indiuiduum, & ens demſatum in actu, & habens vnam figuram in actu,& omnia iſta ſunt in corpore ꝑ materiam, & in materia propter formam, neceſſe eſt, vt hoc corpus cœleſte ſit materia animaliũ cœleſtiũ, quæ mouentur circulariter ex ſe, & vt ſit perfectius modis ceteris materiæ,non .n. eſt in eo de potentiis niſi tm̃ potentia in loco,& ex motũ locali nobiliſſimus oĩum. ſ. circularis, intelligo autem orbem ſecluſa intelligentia eſſe nobiliorem, & perfectiorem inter omnes modos materię in-

F uentæ in naturis corporalibus, non aũt ſimplr, quia vt ſupra patuit, intellectus poſſibilis aſt materia in genere entium intelligibilium. manifeſte autem patet ꝙ comparando eſſe intelligibile ad eſſe corporeũ, eſt longe præſtantius hoc q̃ illud. Materia etiam apud Philoſophos alia ſenſibilis, alia intelligibilis, vt colligitur ex 7. meta. tex. cõ. 35. & etiam in 8. meta. tex. cõ. 16. Materia autem intelligibilis ſm aliquos eſt ipſa ſubſtantia,& ab iſta non dicuntur abſtrare ſcientiæ mathematicæ, quia vt aiunt poſterius

Opĩo aliquorũ de mã intelligibili.

G poſter us non poteſt abſtrahi a prio
ri, & quia ſciẽtiæ mathematicæ ſunt
circa magnitudines, & numeros quę
ſunt accidentia, quæ ſunt poſterio-
ra ſubſtãtia, vt patet. 7. metaph. tex.
comm. 4. ideo dicunt ꝙ a ſubſtantia
ſcientiæ mathematicæ non abſtra-
Impugna. hũr, & ſic gloſſant. Sed iſta opinio,
vt ſupra dictum fuit, non eſt de mẽ-
te Ariſto. & Peripateticorum, quia
ipſe voluit I. 12. primæ philoſophiæ
ex ſcientiis mathematicis aſtrolo-
giam ſolam de ſubſtantia theoriam
facere, inquantum ſe intromittit de
ſubſtantia æterna, quæ eſt corpus cę
leſte. Et ideo dicimus materiam
H intelligibilem eſſe ipſam quantita-
tem, ſiue ſit continua, ſiue ſit diſcre-
ta, vt abſtrahit ab omnibus qualita-
tibus ſenſibilibus, quæ fluunt a na-
tura, quæ eſt principium motus, &
quietis. Materia autem ſenſibilis
ſunt hmõi qualitates, quæ fluunt a
natura, quæ eſt principium motus,
quia non eſt credendum, ꝙ mathe-
maticus nullas qualitates cõſideret.
nam patet ꝙ conſiderat proprieta-
tes inſequentes naturam ſui ſubie-
cti, arithmeticus enim cõſiderat par
I & impar, quæ ſunt paſſiones nume-
ri, & geometer conſiderat rectum,
& curuum, & magnum, & paruum,
immo etiam locum, & tactum, vt pa
ter. 1. de genera. & corrup. tex. com.
44. vbi Com. inquit, locus eſt inſe-
parabilis a corporibus mathemati-
cis, ſiue fuerint abſtracta, vt aliqui di
cunt in ſermone, & in eſſe, ſiue fue-
rint abſtracta in ſermone tantũ, cũ
corpus non ſit in loco niſi per ſuas
dimenſiones non per accidẽtia alio
rum prædicamentorum. Similiter
etiam non dicitur abſtrahere a qua
litatibus ſenſibilibus, quia nullo mo
do poſſit loqui, & intromittere ſe de K
illis, quia vt ſcribit Com. in. 2. phyſi.
auſcul. in com. 71. dum ens diuidi-
tur ſm conſiderationem demõſtra-
tiuam, ingredietur vna natura duas
artes. nam certum eſt, ꝙ licet motus
ſit qualitas ſenſibilis fluens a natura,
quæ eſt principium motus, tamen
de motu poteſt conſiderare mathe-
maticus conſideratione ſibi ꝓpria,
& alio modo quàm conſiderat natu
ralis, & hoc expreſſe teſtatur Auer.
in. 1. cęli. com. 32. vbi dicit ꝙ in mo
tibus circularibus, etſi contrarietas
inueniri non poſſit ſm phyſicam cõ
ſiderationem, tamen ſm mathema L
ticam illud non inconuenit imagi-
nando duos motus circulares ſuper
eoſdem polos ad diuerſas partes, ſi-
cut etiam teſtatur. 12. meta. comm.
47. Similiter etiam rarum & den-
ſum ſm Auer. 1. phyſicæ auſcul. cõ.
49. ſolum comprehendũtur in cor-
poribus ſenſibilib' naturalibus, ſed
magnum & paruum comprehendũ
tur in corporibus naturalibus, & ma
thematicis, & tamen Auer. 4. phyſi-
auſcult com. 72. ſcribit, quod ita eſt
de ſubtilitate & ſpiſſitudine, ſicut eſt
de diuiſione lineæ & ſuperficiei, qm̃ M
quemadmodũ linea ſm ꝙ linea po-
teſt diuidi in infinitũ, quod eſt im-
poſſibile, ſm ꝙ eſt linea terreſtris,
aut ignea: ita de ſubtilitate poteſt in
telligi proceſſus in infinitum ex ſua
natura. ſ ſm ꝙ eſt ſubtilitas ſimpli-
citer, non ſm ꝙ eſt ſubtilitas corpo-
ris mobilis, & ſm hoc, hæc propõ po
ſita eſt falſa poſſibilis, ſecundum ꝙ
fuit poſita, & ex falſo poſſibili nõ ſe-
quitur falſum impoſſibile, & hoc
modo declarationis vtitur multo-
ties Ariſto. & etiam Plato. Vnde Quomo-
animaduerte ꝙ, illud dictum ſic dẽt do intelli-
intelli-

A intelligi ꝙ mathematicus abſtrahit a qualitatibus ſenſibilibus, quia videlicet conſiderat ſuum ſubiectum, quod eſt magnitudo, & numerus ſecundum rationem abſtrahentẽ ab illa ratione, quæ eſt principiũ qualitatum ſenſibilium, quod eſt natura, tamen non inconuenit ꝙ qualitates aliquæ ſenſibiles poſſint modo intelligibili in ſcientiis mathematicis conſiderari. ſicut enim naturalis entia intelligibilia ſcientiarum mathematicarum ſenſibiliter ſpeculat̃, ſic entia ſenſibilia naturalia poſſunt modo intelligibili cõſiderari in ſciẽtiis mathematicis, ſaltem in aliquibus, hoc non eſt impoſſibile pp

gitur mathematicũ abſtrahere a qualitatibus ſenſibilib.

B prędictam cauſam, quia vnamet res ſub diuerſis rõnibus formalibus poteſt pertinere ad diuerſos artifices. & immorari in hoc eſt ſuperfluum, ſed multos nebulones vidi errare tempore meo in iſtis. Aduerte ẽt ꝙ materia dupl'r adhuc ſumit̃ apud Peripateticos, primo modo pro materia, quæ eſt ſubiectum motui: ſecũdo modo pro materia, quæ eſt ſubſtans vſ̃i, & dña eſt inter vtranque, quia materia primo modo eſt pars rei, & non prædicatur de re, alia aũt

C eſt idem, quod ipſa res. ſingulum. n. non eſt aliud a ſuimet ſubſtantia, & talis materia eſt, idem, quod ipſum ſingulare demonſtratum, quod ſubſtat vſ̃i, quod eſt idem ipſi, & prædicatur de illo. vnde ſic ſumitur materia. 1. cœli & mun. tex. com. 92. vbi dicitur, qui dicit cœlum, dicit formã & qui dicit hoc cœlum dicit materiam. Vlterius ſcire debes ꝙ reperiuntur in nobis quatuor abſtractiones in virtutibus comprehenſiuis, vt bene notauit Auic. in. 6. naturalium ſectione. 1. cap. 2. & dominus Albertus cognomento magnus in. 2. de

Quatuor gradus ſũt abſtractionis.

D anima. tract. 3. cap. 4. Primus gradus abſtractionis, & infimus eſt dũ abſtrahitur & ſeparatur forma a materia, ſed non a præſentia materiæ, nec ab eius appendiciis, & hoc facit virtus apprehenſiua deforis, quæ eſt ſenſus, nam ſimulacra rerum, & ſpecies ſine mã recipiuntur in ſenſibus dicente Ariſt. in. 2. de anima. in tex. com. 121 ſenſum ſuſceptiuũ eẽ ſpẽrum ſine mã, vt cera anuli ſine ferro, & auro recipit figurã, accipit enim aureum, aut æneũ ſignũ, ſed non inquantum aurũ, aut æs. ſ'r au

E tem, & ſenſus vniuſcuiuſq; ab habẽte colorem aut humorem, aut ſonũ patitur, ſed non inquantum vnumquodq; illorum dr̃. Sed inquantum hm̃oi eſt, & ſm rõnem, vbi Com. dicit, intentio coloris eſt alia a colore, & dixit ſm ꝙ eſt in hac diſpoſitione & intentione, obſeruando ſe ab intẽtionibus, quas recipit intellectus, illæ enim ſunt vniuerſales, iſtę autem ſunt particulares, & eſt locus apertus contra negantes ſpecies intelligibiles. Secundus gradus abſtractionis eſt ꝙ ſeparetur a materia, & a pręſentia materiæ, ſed non ab appendiciis

F ſiue conditionibus materiæ, & hanc apprehenſionem facit imaginatiua potentia, quæ etiam ſingularibus nõ præſentibus retinet formas ſenſibilium, ſed non denudat eas a materiæ appendicibus. Dico autem appendices materiæ conditiones, & proprietates quas habet ſubiectum formæ, quod eſt in tali, vel in tali materia. verbi gratia, talis membrorum ſitus vel talis color faciei, vel talis ætas, vel talis figura capitis, vel talis locus generationis. hæc enim ſunt quę dam indiuiduãtia formã, q̃ ſic ſunt in

G in vno indiuiduo vnius ſpeciei, ꝙ non ſunt in alio. Et hac apprehenſione ſortem non præſentem imaginamur criſpum,& album, & ſenem vel iuuenem,& cum longis digitis, vel breuibus,quorum nullum accidit ei inquantum eſt homo. Terti⁹ autem gradus abſtractionis, quo accipimus,non tantum ſenſibilia, ſed quaſdam intentiones,quæ non imprimuntur ſenſibus,ſed tamen ſine ſenſibus nunquã nobis innoteſcunt, ſicut eſt eſſe ſocialem, & amicum,& delectabilem in conuictu, & affabilem,& his contraria,quę quidem cũ
H ſenſibus accepimus. Et tamen eorũ nullum ſenſibus imprimitur,& tale eſt,ꝙ accipimus hunc eſſe filiũ Cleonis,& eſſe agnum vel hominem. Alium autem eſſe lupum, vel leonẽ ſecundum quod ſubſtantiales formæ mediantibus ſenſibilibus, & nõ ſeparatæ ab ipſis apprehenduntur. & iſte gradus nunquam eſt ſine eſtimatione,& collatione, & iſte grad⁹ eſt virtutis æſtimatiuæ in brutis,& cogitatiuæ in hominibus,quę a philoſophis appellatur intellectus particularis,quia particulariter diſcurrit
I & quia immediate miniſtrat intellectui.vnde Diuus Thom.in.2.de anima. in lectione. 13. in expoſitione tex.65 ponendo drĩam inter æſtimatiuam,& cogitatiuam, quod cogitatiua hominis apprehendit indiuiduum,vt exiſtens ſub natura cõi. quod contingit ei inquantum vnit intellectiuæ in eodem ſubiecto. Vnde cognoſcit hunc hominem, prout eſt hic homo,& hoc lignum,prout eſt hoc lignum: æſtimatiua autẽ in brutis non apprehendit aliquod indiuiduum ſm quod eſt ſub natura communi,ſed ſolũ ſm, quod eſt terminus, aut principium alicuius K actionis,vel paſſionis,ſicut ouis cognoſcit agnum hunc non inquantum eſt hic agnus,ſed inquãtum eſt lactibilis. Et hanc herbam inquantum eſt eius cibus. Vnde alia indiuidua ad quæ non ſe extendit eius actio,aut paſſio, nullo modo apprehẽdit ſua æſtimatiua naturalis. Naturalis autem æſtimatiua datur animalibus,vt per eam animalia ordinentur in actiones proprias,vel paſſiones proſequendas, vel fugiendas, & hoc etiam eſt de mente Com.in L lib.de ſenſu & ſenſa.circa finem, vbi dicit proprietas autem comprehenſionis iſtorum ſenſuum in animalibus non eſt eadem in omnibus, homo enim comprehendit differẽtias rerum,& intentiones earum ꝓprias quæ ſunt in re ſenſata, quaſi medullam de fructu. In aĩali autem bruto comprehendunt ea,quæ ſunt extra, quæ ſunt quaſi cortices fructuum,& ſignum eius eſt,quod bruta nõ mouentur a ſenſibilibus,ſicut hõ mouetur,homo enim mouetur apud cantum,quod non faciunt bruta. Et ſilr mouetur homo a picturis,& figuris M motu quo non mouentur bruta, & ſimiliter de modis ſaporis, & odoris. Quartus modus abſtractionis, & vltimus eſt gradus,qui apprehendit quiditates rerum denudatas ab omnibus appendicibus materię,nec accipit ipſas cum ſenſibilibus intentionibus,ſed potius ſimplices,& ſeparatas ab eis,& iſta apprehenſio ſoli⁹ eſt intellectus, ſicut eſt intellect⁹ hominis per hoc,ꝙ conuenit oĩ homini,vel intellectiuæ ſubſtantiæ. Vlterius ſcire debes, ꝙ abſtrahere apud Abſtrahere dupl. Philoſophos ſumitur bifariam. Nã primo modo idem eſt quod tráſſerre

A re res de ordine in ordinem, & face-
re de potentia intellectis actu intelle
cta,& hoc fit abſq; comprehenſio-
ne virtutis abſtrahentis, & ſic abſtra
here eſt operatio intellectus agẽtis,
virtute cuius,obiectum relucens in
phantaſmate cauſatur in eſſe obie-
ctiuo in ſpecie intelligibili, quæ eſt
effectus intellectus agentis,& phan-
taſmatis. ſicut enim ſol, & homo ge
nerant hominem, & vnum concur-
rit tanquam agens principale,& re-
liquum tanquam cauſa particula-
ris,quod autẽ ſpecies illa vl̃r repre-
B ſentet,habet ab intellectu agẽte, ſed
quod repreſentet naturam hominis
& non leonis,hoc eſt pro quanto il-
la ſpẽs intelligibilis dependet a phã-
taſmate hominis, & non a phantaſ-
mate leonis in virtute cogitatiua.
Vnde Auer.in.3.de anima.in com.
30.vult propter verba Ariſt. in tex.
vbi habet,ꝙ nequaquam ſine phan
taſmate intelligit anima,quod intel
lecta vl̃ia ſunt colligata cum inten-
tionibus imaginatis,& corrupta per
corruptionem earum,& iſto modo
intellectus agens abſtrahendo a phã
taſmatibus non cognoſcit, ſed iſta
actio prouenit ab eo naturaliter,qa
C vult Com.3.de anima.com.19.ꝙ
intellectus agens,non cognoſcit ali-
quid eorum,quæ ſunt hic, & fuit ẽt
ſententia Them.& Ariſt.in.3.de ani
ma. Alio modo abſtrahere eſt ap-
prehendere ex his,quæ ſunt coniun
cta in eſſe aliquid non apprehenſo
reliquo.Et tale eſt operatio intelle-
ctus poſſibilis qui, vt inquit Com.
in.12.primæ philoſophiæ, aptus eſt
diuidere adunata in eẽ, iudicium n.
& apprehenſio formaliter attribuũ
tur nobis per intellectum poſſibilẽ,
ille enim eſt pars per quã intelligit

anima i.nos habentes animam, illo D
intelligimus,vt gloſſat Them. & Cõ
men.in principio tertij de anima.
Vlterius ſcire debes ꝙ abſtractio du
plex eſt ſm philoſophos. vna ſm rõ
nem diffinitiuam,ſm quam dicim⁹
ꝙ aliqua abſtrahunt a materia ſenſi
bili ſm rõnem tantum, vt mathema
tica aliqua,neq; ſm rõnem,neq; ſm
eſſe, vt phyſica,aliqua vtroq; mõ, vt
metaphyſica. Alia vero eſt abſtra-
ctio vl̃is a particulari, & iſta eſt cõis
omnibus ſcientiis. His ſtantibus, Declaratio theorematis.
accedamus ad declarationem propo
ſiti theorematis ꝙ intellectus parti-
cularis.i.uirtus cogitatiua abſtrahit E
a materia, vt clarum eſt, & patuit, &
a pñtia materiæ, & ab appendicibus
materiæ,ſed non abſtrahit a mate-
ria,prout materia idem eſt quod ſu
biectum vl̃i,quia particulariter di-
ſcurrit quantuncunq;, vt dictũ fuit
poſſit intelligere ĩdiuiduum,inquã-
tum ſtat ſub natura communi pro-
pter eam coniungi in eodem ſuppo
ſito cum intellectu, vt voluit beatus
Thom. Intellectus etiam agens dr̃
abſtrahere a materia modo prædi-
cto,quia transfert obiectum de eſſe
ſenſibilium,& particularium ad eẽ
intelligibilium & vl̃ium. Intellect⁹ F
etiam poſſibilis dr̃ abſtrahere a ma-
teria in intelligendo,non a materia
quæ eſt ſubiectum motui, vl̃r enim
hoc verum non eſt. Nam qñ intel-
lectus poſſibilis intelligit hominem
non poteſt ipſe in ſua intellectione
a carnibus,& oſſibus, ſicut dicit ex-
preſſe Ariſtot.in.7.primæ philoſo-
phiæ.tex.comm.37.&.39.Vbi dr̃ ꝙ
hominis ſpecies ſemper in carnibus
apparet,& oſſibus,& talibus partib⁹
vbi Com.inquit com.37. Impoſſi-
bile eſt enim hominem intelligere

G ſine carne,& oſſibus Formæ autem mathematicæ, quæ inueniuntur in pluribus vna materia intelliguntur abſtractæ a materiis & intendebat, ꝙ intellectus comprehendit diuiſionem inter formas,& materias facile quia abſtrahit eas in imaginatione a materia:in naturalibus vero difficile,quia non poteſt abſtrahere eas in imaginatione a materia. Et ex hoc loco patet,ꝙ non omnis abſtractio eſt intellectus agentis,& ꝙ iſta abſtractio,quæ eſt cum apprehẽſione eſt intellectus poſſibilis opus, & nihil aliud eſt quàm in imaginatio-
H ne,ideſt in apprehenſione apprehẽdere ex his,quę ſunt coniuncta in eſſe vnum, non apprehenſo reliquo, & de tali abſtractione verificatur dictum Ariſt.in.2.phy.tex.com.18.dicentis.Abſtrahentium non eſt mendatium.nam loquimur de abſtractione,quæ eſt ſimplicium apprehẽſio,quæ dicitur formatio apud Arabes,& eſt prima operatio intellectus in qua non cadit error formaliter loquendo.licet igitur intellectus poſſibilis abſtrahat a materia ſubiecta motui in mathematicis,non tamen
I hoc eſt vl̃r verum, vt patuit. vnde Comm.dicit com.39. ſeptimi meta.Quiditates naturales nõ poſſunt intelligi ſine ſenſu & motu,ſicut poſſunt intelligi quiditates mathematicorum : ſemper tamen intellectus poſſibilis dicitur in quacunq; ſcientia abſtrahere a materia,ideſt a ſingularibus,quia ſcientia eſt vniuerſalium,& ſenſus ſingularium.l.2. de anima.tex.commen.60. Intellectus enim poſſibilis intelligit vniuerſale per ſe,& ſingulare mediante ſenſu, vt dicit Com.in.3.de anim.com.9. De aliis etiam abſtractionibus ſatis diximus in illo theoremate, quo K
declaratur,quomodo diuerſificatur intelligere ad diuerſitatem rei intellectæ,ideo non repeto.

PROPOSITIO C.

Poſteriora generatione ſunt priora perfectione.

Allegari plerũq; ſolet iſta propoſitio:& ſcribitur l.9. primæ philoſophiæ in tex.com.15. vbi dicitur. Quæ generatione poſteriora, ſpecie & ſubſtantia ſunt priora, vt vir puero,& homo ſpermate. Scire debes ꝙ prius,& poſteriꝰ ſunt dif- L
ferentiæ contrariæ per quas diuidiť ordo,vt ſcribit Com.1.phyſi.cõ.41. Ordo enim eſt reſpectu primi poſiti,aut intellecti,vt dicit idem.5.meta.com.16.ꝙ pro tanto ſuſpicor dictum fuiſſe,quia ordo aut eſt ſm rẽ, aut ſm rationem ſemper cum priori,& poſteriori eſt.vnde Ariſtot. in prædicamentis iſta ratione probat quantitates poſitione carentes habere ordinem,quia habent prius & poſterius. Quãtum autem ſpectat ad declarationem pñtis propoſitionis, ordo naturæ eſt duplex.Quidam eſt ſm viam generationis. Et quidã ſm M
viam perfectionis.vnde Ariſt.5.meta.in cap.de priori,prioritatem gñonis appellat prioritatem ſm tempus. Talia autem inquit priora ſm tempus eſſe dñr,vel quia ſunt remotiora ab ipſo nunc,quod eſt inſtãs præſens,vt in factis, quemadmodum dicimꝰ Troica bella priora fuiſſe Modis,quia ſunt remotiora a præſenti nunc. Alia aũt dñr priora ſm tẽpus, pp ea'q̃ ſunt propinquiora tali nũc vt in futuris,ſic.n. antiquitus Priores dicebantur ludi Iouis,ludis Apollinis.

Ordo naturæ ẽ duplex.

A linis. Et ſic non dicimus prius eẽ feſtiuitatem natiuitatis Domini, quã ſit feſtiuitas Epiphaniæ. Tali prioritate generationis materia præcedit formam, & ſenſus tactus præcedit ſenſum viſus vnde Comm. in. 2. de gene. & corrup. in comm. 7. dicit ſuper verbis Ariſt. ibi in tex. vbi dicitur, quanuis prior viſus tactu, qua propter & ſubiectum etiam prius, vbi vult obiectum viſus eſſe prius obiecto tactus, ſicut viſus eſt prior tactu, dicit Com. & non debet aliqs B dicere ꝙ contrarietas, quæ eſt in viſu eſt prior contrarietate tactus, nõ enim quærimus in hoc loco priori tatem ſm finem, & formam, ſed ſm ſubiectum, & materiã, quæ eſt prioritas ſm naturam, prioritate autem perfectionis forma eſt prior materia, vt patet. 7. meta. text. com. 7. Et viſus tactu. vnde Ariſ. dicit in proœmio meta. ꝙ iſtum ſenſum maxime diligimus, quia plures dñias rerum nobis demonſtrat. ſimiliter ex modo ſuæ immutationis, qui ſpiritalior eſt modo, quo immutatur ta- C ctus, & alij, & eſt longe aliis pfectior vt patet in. 2. de anima. in tex. com. 115. & .116. vnde Com. in eodem loco com. 77. inquit. ꝙ Ariſt. viſus ẽ ordinare conſiderationem de virtutibus ſenſus ſm nobilitatem non ſecundum naturam. Et ideo præpoſuit ſermonem de viſu aliis ſenſib⁹, deinde de auditu, & de odoratu. Et infra comm. 101. inquit. cum com pleuit ſermonem de olfatu, & ſenſu guſtus, & illud quod debet conſequi numerum ſecundum ordinem qui incepit a meliori, & procedit ad magis neceſſarium incepit loqui de eo. Auicen. autem. in. 6. naturalium loquens de ſenſibus incepit a tactu, deinde de guſtu, olfatu, auditu, & D poſtremo de viſu, quia voluit obſeruare ordinem ſecundum naturam, qui eſt via generationis. Et debes ſcire pro intellectione ꝓpoſiti theorematis, ꝙ veritatẽ habet de his, quæ generantur, vt quod, non vt quo, & hoc ideo apponunt aliqui propter opinionem. Com. tenentis formam eſſe perfectiorem compoſito, cum tamen compoſitum ſit poſterius generatione forma. nam vt inquiunt, Omne compoſitũ eſt poſterius partibus componentibus, & per conſequens forma eſt prior generatione E compoſito, & non eſt imperfectior compoſito, quia non generatur, vt quod, ſed vt quo. ad excludendam igitur iſtam obiectionem appoſuerunt iſtam limitationem. Sed iſta opinio & gloſſa ſtare non poteſt, quia illud quod per accidens generatur dicitur poſterius generari illo, quod dicitur generari per ſe. nã, vt ſcribit Ariſt. in. 2. phyſicæ auſcul ta. in cõm. 66. Nihil ſecundum accidens prius eſt his, quæ ſunt per ſe, ſic enim ibi probat, ꝙ cã per accidens non eſt prior per ſe, ſed forma per accidens generatur, & compoſitum F eſt quod per ſe generatur. textus eſt Ariſtote. in ſeptimo metaph. tex. cõ men. 26. quemadmodum nec ſubiectum ęs inquam ipſum, ſic ſphærã, niſi ſecundum accidens facit, quia ænea ſphæra eſt, & illud facit. nam hoc aliquod facere ex totalr ſubiecto hoc facere eſt, dico autẽ, quia æs rotundum facere eſt non rotũdum, aut ſphæram facere, ſed alterũ aliqd, aut ſpẽm hãc ĩ alia. nã ſi facit ex ali quo facit alio, hoc. n. ſubiiciebaẽ, vt facere æneã ſphęrã, hoc ãt ita, qa ex hoc qđ ẽ ęs, hoc facit qđ ẽ ſphęra, ſi

Opin. aliquorum.

Impugna.

G igitur,& hoc facit ipſum, palā, quia ſimiliter faciet, & ibunt generationes in infinitum. vbi clariſſime patet, ꝙ illud quod per ſe fit, & per ſe generatur eſſe compoſitum ex materia, & forma, quia dicitur ibidem in tex.27. ſemper diuiſibile eē oportet id quod fit, & hoc quidem hoc, & hoc hoc.i.in duo, quorum vnum ē materia, & reliquum eſt forma, & iō ſi forma per ſe fieret, generationes protenderentur in infinitum, ſicut dicitur. quia ſi agens faceret ꝑ ſe formam, oporteret ꝙ illā ageret ex materia & forma, & ſic illam aliam for

H mam ex forma & materia, & ita hoc abibit in infinitum. & Com. in calce com.23. in eodem.7.meta. inquit, & hoc inuenitur in ſermone Ariſt. in capite ſequenti, in quo declarat dñam inter formam, & materiam, & dat propoſitionem in eo ꝙ vult declarare quod forma nec eſt generabilis, nec corruptibilis, niſi per accidens, & ſimiliter eſt de materia, & quod generabile, & corruptibile in rei veritate eſt indiuiduum compoſitum ex forma, & materia, & ideo iſta opinio male dicit in conceden-

I do formam prius generari compoſito, & ideo cogitur ad illā limitationem, quandoquidem compoſitum eſt illud quod primo generatur, ꝗa per ſe generatur ſicut diximus. Ad rationem autem partis aduerſæ qua cogebatur illud dicere ex hoc, videlicet, quia compoſitum præſupponit partes componentes, reſpondetur quod vt ſupra ex verbis Auerro. dicebam, eliciendo duplicem eē ordinem, vnum ſm rem, & alium ſecundum rationem, tunc dico ꝙ cōpoſitum ex materia, & forma, præſupponit materiam, & formam, nō tanquam duo in actu ſecundum rē præcedentia ipſum eſſe compoſiti, quia non alia generatione generatur forma ab illa qua generatur cōpoſitum, immo eſt vna & eadem ſecundum rem qua compoſitum per ſe primo in re dr̄ generari, & forma eadem generatione dr̄ generari per accidens, ſed compoſitum dr̄ pſupponere partes componentes ſm rationem, & hoc pulchre elicio ex verbis Com. in.7. meta. in tex. com. 27. vbi Ariſt. dicit in tex. oportet enim diuiſibile eſſe ſemper quod fit, & eē hoc quidē hoc, & hoc, hoc dicit cū declaratum ſit quod in forma ſimplici non eſt generatio nec materia habet generationem, neceſſe eſt, vt omne generatū ſit diuiſibile in duas partes rōne non actu in materiam. ſ. & in formam, & Ariſt. in. 2. phyſi. tex. com. 12. dicit formam non eſſe ens ſeparabile, ſed aut ſm rationem, vbi Com. dicit ꝙ non ſeparatur in eſſe a materia, ita ꝙ poſſit eſſe ſine materia, ſed eſt ſeparabilis a materia ſecundum diffinitionem tantū. materia autem differt a forma, ſed nun quā denudatur a forma, immo cū ſeparatur a forma induit aliam, quoniam ſi denudaretur ab oībus formis. ſ. prima materia, tunc quod nō eſt in actu eſſet in actu. vnde multi ſunt, qui credunt ꝙ generationes naturales ſimiles ſint generationibus artificialibus, quæ conſtant ex reb᷒ adunatis per contactum, & ligamentum. vbi generatio totius præſupponit partes componentes, vt generatio nauis præſupponit tabulas, & clauos, & generatio domus præſupponit ligna, & lapides, & cæmentum, & valde errant. vnde Auer. inquit. 12 metaphyſi. commen. 18. Imaginatio

K Iſtā opiōnē inueni poſt lōgū tpſ in Simplicio.1.cęli. & Alex. in li. prio. in princ. a ſtipulat̄ ei dū dicit ꝙ modus abſtractionis mathematicus ī pl̄ribus caſib. deſeruit philoſo- L pho nālī, & iō laus deo illuſtranti intellectum detur.

M

A tio ſuper creationes formarum induxit homines dicere formas eẽ, & datorem eſſe formarum. Et propter hoc etiam patet ꝙ Scotus in .7. ſuæ meta.q.10.& Ant. And. in eodẽ loco.q.4.in ſolutione primæ rationis,&.q.9.non ſatis,vt videtur congrue dixerunt opinantes, quod in compoſito forma habet duplex eẽ, ſ.eſſe proprium,& eſſe communicatum ſibi a compoſito, & tunc dicũt ꝙ forma per eẽ proprium eſt prior

Opi. Scoti & Anton. And.

B compoſito,& eſt ens per ſe,aliud autem eſſe eſt eſſe exiſtentiæ quo cõpoſitum eſt ens per ſe,& tali eſſe forma eſt per accidens,ſicut pars per eſſe totius,& ita ad eſſe compoſiti generatur forma per accidens,quia exiſtit ad exiſtentiam compoſiti, tale enim eſſe eſt per ſe compoſiti,& formæ eſt per accidens, ſed forma ſecũdum proprium eſſe eſt ens per ſe, & eſt prior,vt ſic ipſo compoſito. Sed iſta opinio non poteſt ſtare, quia non oportet multiplicare entia ſine neceſſitate,quia omne eſſe ſecundũ Peripateticos ẽ a forma ĩ rebus crea-

Impugna

C tis.vnde philoſophi illud ſic deſcribunt,eẽ eſt exiſtentia formæ in materia,vt inquit Boe.in lib. de vnitate,& vno.Nec valet, ꝙ illud veritatẽ habet de eſſe ſpecifico,& non de eſſe indiuiduali.nam Ariſto.in.2 de anima.tex.com.2. dixit forma eſt per quam eſt hoc aliquid & infra. text. com.7.vnum enim,& eſſe cũ multipliciter dicantur, quod proprie eſt actus eſt,vbi Com.inquit, hæc nomina ens,& vnum licet dicãtur pluribus modis,tamen prima perfectio in iſtis.ſ.forma eſt magis digna, vt habeat hoc nomen.ſ.vnum, & ens quàm illud quod eſt congregatum ex materia & forma, congregatum enim non dicitur vnũ niſi per vnitatem exiſtentem in forma,& ſi materia,& forma eſſent in compoſito exiſtentes in actu, tunc compoſitũ non diceretur vnum niſi ſicut dicitᷣ in rebus,quæ ſunt vnum ſecundum contactum, & ligamentum, modo autem, quia materia non differt a forma in compoſito niſi potentia, & compoſitum non eſt in actu ens niſi per formam, tunc compoſitum non dicitur vnum niſi quia ſua forma eſt vna,& The. ibidem dicit, ſicut res a forma habet vt ſit,ita a forma habet vt ſit vnũ. Et ꝑpter hoc

D

E videtur mihi iuxta fundamẽta Ariſto. & euitando multitudinem entium,vbi neceſſaria non eſt inquantum eſt poſſibile quod vnomet eſſe dicitur eſſe compoſitum, & dicitᷣ eẽ materia in compoſito exiſtens,& ipſamet forma,tamen tale eſſe eſt formæ per eſſentiam, nam quod vere eſt, actus eſt,quia eſſe nihil aliud eſt niſi exiſtentia formæ in compoſito.vnde non eſt opinãdum, quod forma exiſtit ad exiſtentiam compoſiti,immo magis compoſitũ exiſtit propter formam, dicimus enim compoſitũ eſſe in actu per formã,& non econtra. Exiſtere igitur competit compoſito per participationem.

Poſitio ꝓpria.

F vnde verius eſt forma quã cõpoſitũ: quia propter vnũquodq; tale, & illud magis eſt,ex.1.poſter.& ita non oportet imaginari tria eſſe in compoſito,vnum propriũ formæ,aliud proprium materiæ,& aliud compoſito,quod cõmunicatur vtrique.nã licet ſit alia entitas,quæ eſt materia, & alia ſit entitas,quæ eſt forma, tñ. non eſt aliud eſſe materiæ, & aliud eſſe formæ,& aliud cõpoſiti, immo vnũ eſt eſſe oĩum iſtorum, ſed for-

G mæ eſt per eſſentiam ipſum eſſe, q̃a forma non alio eſt, ſed compoſitum & mã habent eſſe a forma. Sed dices, q̃uo igit̃ cõiter dici ſolet, ꝙ forma generatur per accidens, & tñ. 5. phy. generatio per ſe terminatur ad formam, & hoc vt patet fuit in cauſa quod deduxit iſtos viros, & multos alios, vt dicam quod aliud eſt eẽ proprium formæ, & aliud eſt eẽ cõpoſiti, & quod forma ſm eſſe ꝓpriũ eſt terminus per ſe generationis, partialis tamen, ſed compoſitum ſm eẽ proprium eſt terminus per ſe totalis, & illo modo forma quo ad eſſe, H quod cõicatur ſibi a compoſito dr̃ generari per accidens, & omnes fere currunt ex modernis doctoribut cũ iſta ſolutione, & ſalua oĩum reuerẽtia, quia non eſt nobis etiã præcluſa via ad ſpeculandum, iſti multiplicãt entia ſine neceſſitate, vt ſupra dixi.

Cã erroris

Dico igitur ꝙ aliud eſt conſiderare generationẽ ſm rõnem, & aliud eſt conſiderare inquantum ipſa mediante aliquid in effectu, & in re ipſa terminat actionem agẽtis, nec videatur tibi mirum hoc, quia intellectus innatus eſt diuidere, quæ ſunt I adunata in eſſe, quæ tñ natura non poteſt ſicut diuidit materiam a forma, vt dicit Com. 12. primæ philoſophiæ. com. 39. & 14. primo igitur modo, quia motus, & terminus motus ſunt idem, & non differunt niſi ſicut via, & terminus viæ, aut ſicut imperfectum a perfecto. 5. phyſi. cõ. 9 ſic forma eſt terminus, per ſe gñonis, & iſto modo motus, & mutationes ſumunt ſpeciem, & diſtinctionẽ a termiuis, & hoc modo conſiderantur in. 5. phy. vbi ponitur diſtinctio inter motum, & mutationem, tũ ex terminis, tum ẽt ex ſubiectis, vt patet in tex. com. 7. & 8. ibidem. in ta- K li aũt conſideratione non conſiderat intellectus an forma in re extra habeat terminare per generationẽ actionem agentis tranſmutantis ipſum ſubiectũ, ſed abſtrahit ab hoc.

Gñatio du pl'r cõſideratur.

Sed conſiderando gñonem, vt per eã extra aliquid accipit primo eſſe ab agente mediante forma, ſic compoſitum eſt illud, quod in tale eẽ p̃ ſe generatur. & forma illo modo nõ dr̃ generari niſi per accidens. vnde Com. in. 7. primæ philoſo cõm. 26. ſcribit, & eſt ſnĩa Ariſt. vt ſupra dcm̃ eſt in illo tex. ꝙ agens non facit aliquid vnum in aliquo vno, v. g. for- L mam in ſubiecto, q̃m manifeſtum eſt q̃d facit ex alio aliud, nõ aliud in alio, facit. n. ex materia formatũ nõ in mã formam, refert igr̃ dicere formam eẽ per ſe terminũ gñonis, & dicere formã per ſe gñari. prima ẽ vera, & ſecunda eſt falſa. nam aliquid connotat generari, quod non connotat generatio.

Sicut dicit The. in. 3. phy. ꝙ licet A D D L ſit eadem diſtantia ab Athenis Thebas, & econtra, non tñ eſt idem diſtare hinc inde. Et immorare ſup hoc, M & noli ex abrupto iudicare, nã ſm diuerſa eſſe, ſeu ſm diuerſos modos conſiderandi oppoſita pñt de eodẽ verificari. mã. n. prima negatione cognoſcitur ab intellectu. 10. meta. tex. com. 24. & tũ in eſſe reali nõ poteſt eſſe cũ priuatione oĩum formarum, quia q̃d non eſt in actu eſſet in actu, ſiĉr finis, vt eſt in intentione agentis eſt cã mouens agentem, & vt eſt in re ẽ effectus terminãs actionem agẽtis. ſic pariformiter noli de diſtinctione nr̃a mirari. Reuertamur igr̃ vnde diuertimus, & dicam ꝙ in his, quæ ſunt eiuſdem generis,

Ita ꝙ poſterius ſit finis prioris.

&

A & ſunt adinuicem ordinata, ꝙ ſunt poſteriora gñone ſunt perfectiora. nam duplex eſt proceſſus naturæ, quidam eſt perfectus, & gñonis, quidã aũt eſt proceſſus defectus, & imperfectionis. nam motus ſolis in obliquo circulo eſt cã gñonis, & corr. & æquale eſt tp̃s gñonis, & corru. quæ fit ſm naturam, vnde tp̃s, & vita vniuſcuiuſq; habet numerum, & hæc determinantur, oĩum, n. eſt ordo, vt patet in. 2. de gñone, & corru. te. com. 56. & 57. Et Com. ibi. cõ. 57. inquit, ꝙ tp̃s iuuentutis eſt æquale tp̃i ſenectutis, tñ diuerſo, & oppoſito modo ꝓ-

B cedit natura in via gñonis, & oppoſito modo, in via corruptionis. Nã in via gñonis, quæ eſt via ad formã, & ad eſſe procedit de imperfectiori ad perfectius. vnde dicit Com. in. 1. meta. cõm. 17. Mã prima ex formis quas recipit nullam hẽt formã omnino, neq; vlẽm, neq; particularem, ſed primo recipit formam vlẽm. Et poſtea mediante forma vl̃i recipit formas alias vſq; ad indiuiduales. Et Ariſt. in. 2. de gñone aĩa. inquit. ca. 3. ꝙ homo prius viuit vita plantæ, deinde vita bruti, poſtremo viuit vita hominis. In via vero corruptio-

C nis & defectus, quæ eſt via ducens ad non eſſe eſt cõuerſo modo, quia ibi eſt a perfectiori ad imperfectius, ſic in ſimili dixit Com. in. 3. phyſi. cõ. 60. ꝙ ire ad augmentum eſt ire ad formam, & ad eſſe. Sed diminutio e ire ad nihil, cuius cauſa eſt materia.

Summa limitatiõis. In his igitur, quæ ſunt eiuſdem generis poſteriora gñone ſunt perfectiora, fallit aũt in his, quæ ſunt diuerſorum prædicamentorum. Nã accidẽtia ſunt poſteriora gñone ſubſtantia, & tñ non ſunt perfectiora. Fallit etiam in his, quæ ſunt in diuerſis ſubiectis. Nam membra reliqua

D ſunt poſteriora corde via generationis, quia primum membrum, vt dicit Hippocra. in libro de natura fœtus, & Ariſtot. in libro de partibus, & de generatione animalium, quod formatur a virtute informatiua eſt cor, & eſt primum quod viuit. & vltimum quod moritur. Et tamen ex authoritate Ariſto. principaliſſimũ & perfectiſſimum omnium membrorum, & hoc ideo contingit, quia alia eſt portio materiæ, quæ recipit formam cordis, & alia, quæ recipit formã hepatis, ſiue iſtæ formæ ſint

E ſubſtantiales, ſiue accidentales non ſit nobis curæ de hoc.

Aut dic ꝙ cor non ordinatur ad reliqua, ſicut ad finem, ideo non eſt imperfectius.

PROPOSITIO CI.

Omne ens omni enti comparatum, aut eſt idem, aut diuerſum, aut æquale, aut inæquale, aut ſimile, aut diſſimile.

F Amoſa eſt propoſitio apud Latinos in ſcientia diuina multum exagitata, ſed quo ad ſui primã partem inuenitur expreſſe apud Ariſt. in. 10. primæ philoſophiæ. in text. commen. 12. vbi ſcribit Ariſt. Omne nanque aut diuerſum, aut idem quodcunq; ens. Sed duæ reliquæ ꝓpoſitiones expreſſe non habentur ab Ariſtotel ibi, ſed in. 3. metaphy. tex. com. 2. Dicit Com. omne ens oĩ enti comparatum, aut eſt idẽ, aut diuerſum, aut ſiẽ, aut diſſiẽ, aut cõtrariũ, aut nõ cõtrarium. Sed a modernis doctoribus eliciuntur a ſimili.

G Vnde Anto. Trombeta clariſſimus in ſcientia diuina, & magiſter meus maxime mihi præcipuus, & venerādus in.q.de diuiſione entis iſto modo declarat illas propoſitiones in vltimo argumento, omne ens, aut idē aut diuerſum, & ex conſequenti ſimile, aut diſſimile, æquale aut īæquale. Nam vnumquodq; ens eſt quid, & quale, & quātum. Eſt enim quid pro quanto habet aliquam quiditatem vel eſſentiam: eſt quale qualitate eſſentiali modo quo actus, & forma dicitur eſſe qualitas ad modum loquendi Ariſt. 5. metaph. capit. de quali. vbi vult ꝙ differentia eſſentialis eſt quædam qualitas, quia eſt actus eſſentialis, & cum vnumquodque ens ſit in actu aliquo modo, ſic eſt quale. Eſt etiam quantum ſecundum Ariſt. pro quanto habet aliquē ordinem in entibus ad primum ens ſimpliciter, ſm quem ordinem dicitur eſſe quantum. Et ita omne ens inquantum quid ad aliud comparatum, eſt idem, vel diuerſum. Inquātum quale eſt ſimile, aut diſſimile. Inquantum quantum, & habēs quātitatem, eſt æquale, vel inæquale, qm̄ identitas, & diuerſitas immediate fundātur ſuper eſſentiam rei. Similitudo, vel diſſimilitudo ſuper qualitatem, æqualitas, vel inæqualitas ſuper quantitatem. Sed quia teſte Ariſt. in. 1. ethi. cap. 7. pro defenſione veritatis, etiam propria impugnare oportere, pſertim philoſophos magis forſan exiſtimandum eſt. Nam cum ambo ſint amici pium eſt veritatem in honore præferre. Videt̄ mihi ſalua pace non eſſe de mente Ariſto. Omne ens omni enti comparatum eſſe æquale, aut inæquale, nec omni enti omne ens comparatum eſſe ſimile, vel diſſimile. Tum quia non omne ens de ſe quantum eſt, nec omne de ſe quale, vel actus eſt.

Opi. Ant. Trōbetæ.

H

K

Impugna.

K Er ne laboremus in æquiuoco primo videndum eſt de primo, an omne ens ſit quantum. Sequaces Scoticæ doctrinæ propter authoritatem Aug. in lib. de trinitate aſſerētis: In his, q̄ nō mole magna ſunt idem eſt maius eſſe quod melius eē, & eſt in 7. de trinitate ca. 8. volūt q̄d duplex eſt q̄titas, molis videlicet, & virtutis: quātitas molis eſt in rebus corporalibus ſm quā aliquid extēdit̄. Quantitas virtutis eſt q̄titas pfectionalis, & ſic ēt dicūt de finitate, & infinitate, quædam eſt in q̄titate molis, & q̄dā in q̄titate virtutis. Et licet Auer. in. 8. phy. 1 com. 79. in ſolu. 2. qōnis videatur negare iſtā diſtinctionem. Dicit. n. ad ſcdam aūt qōnē qua q̄ritur, vt quid ſi poſuerimus actionē infinitā in corpore ſequit̄, ꝙ motus ſit in nō tpe. Et nō ſequit̄ ſi poſuerim' actionē infinitā eē potētię nō in corpore, ſic rn̄dētes dicimus, ꝙ ſi poſuerimus actionē propriā eſſe corporis ꝓpriam, ſequit̄ ꝙ inſit ei potētia infinita. Si aūt poſuerimus alicuius nō corporis, tūc potētia illius nō pōt dici finita, aut infinita. Finitum enim & infinitum ſolum de corporib' dici poſſunt, & ſic ſola actio ipſius dicetur infinita, ſi autem potētiam infinitam poſueris in corpore, ſequetur quod motio eius ſit in non tempore, quod eſt impoſſe. Si aūt illā poſueris non in corpore, tunc non dicetur, neq; finitum, neq; infinitum eo quòd non eſt in corpore, non ergo ſequitur ꝙ ſit mouens non in tēpore. Cum in his non pōt intelligi vna potentia maior alia eo, quòd non ſunt in corpore potētiæ, maius enim

Beat' Augusti.

L

M

A enim,& minus ſolius eſt quantitatis. Vnde ſi dixerimus potentias eſſe in corporibus, tunc actio eaꝝ erit proportionalis.ſ. quod proportio potētiæ motiuæ ad potentiam motiuam eſt ſicut proportio velocitatis motus ad velocitatem exiſtentibus autē nō in corpore nō eſt proportio,cū proportio eſt ſolius magnitudini ad magnitudinem,vel eorum, quæ inſunt magnitudinis eo quod inſunt ei. Et hęc manifeſta ſūt p ſe. Ex qua authoritate clariſſime patet ꝙ maius,& minus, & finitum, & infinitū, ſimiliter
B proportio non inueniūtur talia niſi in rebus corporeis. Nihilominus Auer.ab ipſa tādem veritate coactus retractauit ſe,in 2.cœli,& mundi. in cō.71.Et in.3.cap.de ſubſtan.orbis. vbi inquit, quod qui non poſſunt diſtinguere finitum in qualitate ſeu vigore a finito in quantitate,& in tpe, accidit eis iſta perplexio. Et ibi,& ēt. 2 cœli.cō.38.& 39. dicit ꝙ infinitas vigoris cōpetit formis inquantū formę.Ita ꝙ nulla forma, ſiue ſit materialis,ſiue ſit abſtracta a materia ſm ipſum eſt infiniti vigoris,vnde quælibet forma inquātum forma,eſt vi-
C goris finiti,ſed dña eſt, quia formæ materiales ſunt finitæ motionis in tpe,ſed formæ īmateriales ſūt infinitæ motionis in tpe.vnde ad literā 2. cœli.vbi Ariſt.probat motū cęli eſſe terminatū te.cō.39.obiicit Com. & occurit tacitæ obiectioni dicens. Et non debet aliquis contradicere huic inductioni in dicendo ꝙ hoc nō eſt niſi in potētiis finitis materialibus. Vos autē dicitis ꝙ potentia motoris cœli eſt in finita,qm̄ nos non intēdimus per infinitum niſi infinitatem motionis.i.ꝙ motio eorum non ceſſat. Infinitas autem intenſionis vt ilz lic non ſit proportio inter potentiā D motoris,& moti,im poſſe eſt in formis,inquantum ſunt formæ. Et prætera etiā ratione probari pōt quod detur magnitudo profectionis,& vigoris,Nam Ariſt.in.5. primæ philoſophiæ in cap.de perfecto.& eſt tex. cō. 21. Et virtus eſt quædam perfectio,vnumquodq;.n.tunc perfectū, & ſubſtantia omnis tūc perfecta qn̄ ſm ſpeciē propriæ virtutis nulla deficerit pars eius ſm naturam magnitudinis. Patet autem ꝙ vñr loquitur de omni ſubſtantia,non.n. credendum eſt perfecti rationem ſolum in corporalibus rebus ſaluari,poſſe,cū lon E ge magis perfecta ſint entia incorporea,ſicut dicit Ariſt.in.2.cęli,& mūdi.in tex. cō. 36. vbi arguit per locū a minori ad maius,ꝙ ſi cęlum quod eſt corpus eſt ſimplex,& ingenitum, & incorruptibile, multo magis moueos rationabile eſt eſſe tale. primū enim primi & ſimplex ſimplicis, & incorruptibile, & ingenitū incorruptibilis,& ingeniti motiuum. Quoniā igitur quod mouetur non tranſmutatur corpus exiſtens,neque vtique mouens tranſmutabitur incorporale exiſtens. Amplius non negaret Philoſophus ſpecies entiū eſſe F inæquales in perfectione, cū ipſe dicit,ſpecies entiū eſſe ſicut numerus, quod ēt dicebat Plato, vt patet.8.meta.tex.cō.10 Similiter indiuidua ſpecierum dicunt Philoſophi eſſe æqualia in perfectione eſſentiali, quia in illis non eſt hoc prius,& illud poſterius 3.meta. te. cō. 11. Et ideo ſine dubio datur iſta diſtinctio apud Philoſophos,tñ non teneo omne ens de intentione Philoſophi formaliter eſſe quantum ex ſe,& per propriam rationē mouet me rō,& authoritas.nā

materia

G materia de ſe nullam magnitudinē
perfectionis ex ſe formaliter hēt, ſed
ſi quam habet eſt a forma, quia per-
fectio & nobilitas, vt dixi in proprio
theoremate, & bonitas ſunt paſſio-
nes primò competentes enti in actu
quatenus in actu, & quia cū ſubſtā ma
teriæ non permiſcet actus omnino,
vt dicit Auer. 5. phy. cō. 8. ideo mate
ria de ſe imperfecta eſt, & ideo appe-
tit formam ſicut turpe bonum, & fœ
mina marem, & hoc videtur ſenſiſſe
Ariſt. in. 1. phy. tex. cō. 81. Exiſtente
quodam diuino, & optimo, &c. Vbi
Cō. in cō. dicit. Et quia priuatio acci
H dit materiæ de neceſſitate, & eſt hic ꝑ
fectio diuina maxima cui oīa entia
appetunt aſſimilari, & ex qua appe-
tunt acquirere fm̄, ꝙ natura eorum
poteſt recipere, dicimus nos ꝙ mate-
ria fm̄ ꝙ accidit ei priuatio eſt inna-
ta appetere ſe aſſimilari primo prin-
cipio fm̄ ꝙ pōt, hoc eſt appetere re-
ceptionem formæ. Videtur igitur
materiam in tm̄ participare magni-
tudinem diuinæ perfectionis, inquā
tum recipit formam quæ eſt partici
patio quædam diuinæ bonitatis, &
pulchritudinis. Cōfirmatur ēt autho
ritate Auer. in. 2. phyſicæ auſcult. cō.
I 74. vbi Ariſt. in tex. ibi expreſſe di-
cit nobilitatem eſſe a forma. inquit.
Et dixit hoc vt notificet ꝙ forma nō
ſequitur naturam materiæ neceſſa-
rio, vt opinati ſunt antiqui natura-
lium, Sed natura inuenit eā propter
hoc quod ens ſit in ſua natura nobi-
lius. Et ideo forma quæ ſequitur na-
turam entis, nō eſt dicta nobilior vt
forma mathematica, non. n. dicimꝰ
ꝙ lineæ exeuntes a centro circuli ad
peripheriā ſunt æquales, vt circulus
ſit nobilior: ſed hoc contingit natu-
ræ circuli. Et ideo nobilius non inue
nitur in formis mathematicis, hoc K
enim. ſ. nobilitas non accidit formis
niſi fm̄ ꝙ ſunt finis. Diuini etiam te-
nēt relationes originis in diuinis nō
eſſe formaliter quantas, quia neque
formaliter ſunt finitæ, nec formali-
ter ſunt infinitæ, vt tenet Subtilis
Doc. in. 5. q. quolibetorū. Similiter Limitatio
teneo non omne ens formaliter eſſe propōnis.
ſimile, vel diſſimile alicui, quia non
oē ens formaliter eſt actus, aut hñs
actum per propriam rōnem. vnde
materia prima de ſe eſt primo diuer
ſa ab omni actu, & ab omni qualita-
te tam ſubſtātiali q̄ accidentali. Nā.
7. primæ philoſophiæ. materia non L
eſt quid nec quale, nec quātum, nec
vniuerſaliter eſt aliquid eorum qui-
bus ens eſt determinatum, vt patet
in tex. cō. 8. Dico igitur ꝙ Philoſo-
phus bene dixit, videns vſ oē ens oī
enti cōparatiuum, eſſe idem vel di-
uerſum formaliter, ideo dixit illud
quot modis dicitur diuerſum in. 5.
primæ phyloſophiæ requiratur. Sed
limitatio, & intellectus cōpletus pro
poſitæ propōnis talis eſt, omne ens
omni enti comparatum, aut eſt idē,
aut diuerſum, aut eſt identitas, aut di
uerſitas. quia idētitas proprie loquē- M
do non dicitur idem nec diuerſum.
ſed eſt quo aliquid dr̄ eſſe idē, & ſimi
liter diuerſitas eſt quo aliquid dicit
diuerſum, ſed diuerſitas nō eſt diuer
ſum. Auicen. dicit ꝙ relatio non re-
fertur, ſed eſt principium referendi
pro quanto relatione relatiuum dr̄
referti. vnde inquit, melius dr̄ ꝙ rela
tio nō refertur, q̄ dicere quod refer-
tur ſeipſa. Alij aūt ſub aliis verbis
gloſſant ꝙ omne ens omni enti com
paratum, aut eſt idem, ad diuerſum,
aut æquale, aut inæquale, aut ſimile,
aut diſſimile, aut inhærens, aut non
inhærens,

A inhætēs,& cōſimiles propōnes ſic ſūt limitari, videlicet, quod ſunt veræ, aut formalr, aut denominatiue, vel ut qđ, vel vt quo. qa regula eſt apud ſapiētes ꝙ qñ aliqua ſunt quorū alterū eſt tale denominatiue, aliud autem eſt tale formaliter, ſemper ſtatus debet eſſe in.2.& fuit antiqua ꝓpoſitio Platonis dicentis, omne ens ꝑ participationē debere reduci ad ens per eſſentiam, cui conſentit Ariſto. in.2.primæ philoſophiæ. in tex. cō. 4. dicens, vnumquodq; eſt maxime tale per quod alijs ineſt vniuocatio; & Auer. in libro deſtruct. deſtruct. in B diſpu.6. in ſolutio. 6. dubii expreſſe dicit, ꝙ denominatio rei habētis aliquid imperfecte, eſt reſpectu denominationis rei habentis illud perfecte. Et ratio eſt quam aſſignat Boet. in. 3. de philoſophica conſolatione, perfectione, inquit, ſublata, vñ aliud imperfectum extiterit ne fingi quidem poteſt, ſola nanq; diminutione perfecti imperfectum eſſe perhibetur, & propter iſtam cauſam dixit Auer. in eodem loco loquēs de Deo, ſi Philoſophi poſuerunt quiditatem nudam a ſubiecto, eſt ergo neceſſario a denominationibus denudata, C non enim poteſt eſſe ſubiectum denominationum niſi compoſita fuerit ex natura actus. ergo prima cauſa eſt qditas abſoluta, & omnia alia entia a prædicta quiditate, quiditatem habent. vnde etiam ſecundum theologos verius dicitur Deus quod ſit bonitas q̃ bonus, & ſapientia q̃ ſapiens, & entitas q̃ ens, & hoc plerunque confirmat antiqua theologia beati Dionyſij in lib. de diuinis nominibus, & de miſtica theologia.

PROPOSITIO CII. D

A priuatione ad habitum impoſſibilis eſt regreſſus.

ALlegata & diuulgata authoritas quæ ſcribitur ab Ariſto. in prædicamentis in ſermone de oppoſitis veritatem habet de priuatione quæ priuat potentiam: fallit de priuatione priuante actum. nam videmus ꝙ ſomnus cum ſit priuatio vigiliæ, poteſt fieri tranſitus a ſomno ad vigiliam, quia eſt priuans actum vigilandi non potentiam, ſimiliter quis in tenebris conſtitutus eſt priuatus actū vidēdi, & tamen aduenie- E te luce, tranſit ad videndum lucem. ſed a cecitate non poteſt fieri tranſitus ad videre, quia nedū priuat actū, verumetiam & potentiam. Fallit ēt propoſitio de priuatione quæ non ineſt ſubiecto mediante forma ſecūdum aliquos. nā ſi aer nunquā fuiſſet lucidus eſſet tenebroſus, & tamen a tenebris poſſet tranſmutari ad lucē, & ſi poſſibile vel impoſſe mā prima nunquam formā habuiſſet, eſſet in hoc caſu priuata forma, & ab illa poſſet tranſmutari ad formam, ſed vera eſt de priuatione quæ ineſt ſubiecto mediante forma, ſicut eſt de F morte reſpectu vitæ, & ſicut de cæcitate reſpectu viſus, a tali.n.priuatione non poteſt īmediate fieri regreſſus niſi per longas, & varias tranſmutationes, ſed a priuatione primo mō ſumpta īmediate pōt fieri tranſitus ad formam. Habet etiam veritatem propō de formis quæ ordine quodā habent fieri circa idem ſubiectū, inter quas non eſt reciprocatio immediate, ſicut eſt de forma vini, & aceti, vt patet. 8. metaphy. tex. cō. 14. & de forā viui, & mortui, & illo modo a pri-

a priuatione formæ in ipſam formã non poteſt fieri regreſſus. aliæ autẽ ſunt formæ inter quas nata eſt fieri tráſmutatio mutua, ſicut de albo in nigrum, & de calido in frigidum, & in talibus per naturam poteſt fieri regreſſus a priuatione formæ in ipſã formã, ſicut circa aerẽ poteſt eſſe viciſſitudo circa lumen, & tenebras, & in anima vitij, & virtutis. Aduerte tamen ꝙ differentia eſt inter res natura conſtantes, & inter res factas ab arte. nam in rebus ab arte conſtitutis. quarũ forma expoſitione rerũ exiſtentiũ in actu per contactum reſultat,

Dña iter naturalia, & artificialia.

H poſſibile eſt idẽ numero reparari poſtq̃ fuit diſſolutũ, vt eadẽ numero nauis ex eiſdẽ tabulis, & clauis reparari poteſt poſtquã fuit diſſoluta, hoc aũt in rebus naturalibus contingere non poteſt ſm naturã, vt idẽ numero cõpoſitũ poſtquã corruptũ fuit redeat. vnde Ariſt. in 2. de generatione, & corruptione tex. cõ. vlti. inquit, quorũ quidẽ igitur incorruptibilis ſubſtantia mota, manifeſtũ qm̃, & numero eadẽ erunt. motus. n. ſequitur quod mouetur: quorũ autẽ non, ſed corruptibilis, neceſſe ſpecie, numero autẽ nõ reiterari. vbi Auer.

I in cõ. d. dicamus ergo ꝙ oĩs ſubã indiuidua manẽs incorruptibilis neceſſario reuertitur ſm idem indiuiduũ, corruptibilia autẽ impoſſibile eſt vt reuertantur niſi ſecundũ ſpeciẽ, v. g. aer generabitur ab aqua, & aqua ab aere, non, quod indiuiduũ illi' aquæ corruptæ reuertatur per ſe, quamuis materia eſſet eadẽ, & agens idẽ, qm̃ ſi idem agens ex eadem materia faceret lateres, & poſtea corrũperentur, vt faceret alios poſterius, manifeſtũ eſt ꝙ differt primũ a præcedẽtibus. Et ex illo loco patet non recte ſentire illos qui ponũt naturaliter aliqua eadẽ numero redire poſſe ex corruptibilibus.

Cõtra ponentes idẽ

K nũero naturaliter redire.

dicunt. n. materia exiſtente eadẽ, & agente eodẽ, effectus erit idẽ propter authoritatẽ Philoſophi in 8. meta t. cõ. 11. & 12. vbi nõ aſſignat diuerſitatem effectus niſi propter diuerſitatem efficientis, vel materiæ, ſed poſſibile eſt idem efficiens eſſe, & eandem materiã reſpectu ſecundo producti, quę erant reſpectu primo producti, ergo poſſibile eſt ſecundo productum eſſe idem cũ primo producto. Minor ꝓbatur, quia ſi frequenter in corruptione fiat diſperſio, vel diuiſio materiæ, tñ poſſe eſt oppoſitum in multis caſibus, puta ſi includatur ignis intra vrinale, & ibi corrumpatur in aerem, deinde ex illo aere generetur ignis per reflexionẽ radiorũ ſolarium, uel aliter, materia incluſa erit eadem, cõſimiliter, ſi ex ſolido generatur ſolidum, vbi præciſe forma geniti poteſt ſequi formam corrupti: ſequitur ꝙ qua ratione tota materia præfuit ſub forma corrupti, pari ratione tota materia ſuberit ſub forma generandi. Et eſt ratio Ricardi, & opinio quã etiã inſequitur Scotus in 4. ſen. diſt. 43. q. 3. qua quærit verum natura poſſit eſſe cauſa actiua reſurrectionis.

Rões eorum. L

M Impugna.

Sed manifeſte patet per prædictam Auerr. authoritatem ꝙ ratio illa peccat per fallaciam conſequentis, quia ad identitatem numeralem effectus reparãdi non ſufficit identitas materiæ, & identitas agẽtis. verum etiam requiritur identitas potentiæ, ſicut ipſe fatetur. 12. meta. cõ. 11. vbi dicit, ſi materia fuerit vna, & generans vnum, & potentia vna, tunc illud quod fit erit vnum, ſubiectum enim cum fuerit vnum, & potentia exiſtens in eo fuerit

A fuerit vna,& agens vnum,tunc nul-
la erit cauſa multitudinis: modo ad
præteritum, & corruptum nõ eſt po
tentia. vnde Ariſt. in 6.ethi.cap,5. ap
probat dictum Agathonis aſſerentis
hoc ſolum priuatum eſſe deũ ingeni
ta facere quę facta ſunt. Non eſt igi-
tur ſic in corruptione ſubſtantiali in
diuiduorũ a natura factorum, ſicut
eſt in aliquibus factis per artem, vbi
diſſolutio fit in aliqua actu exiſtẽtia,
& eorum forma nihil aliud eſt niſi
compoſitio rerũ quæ erant diuiſæ,
nam compoſitum ex materia,& for-
ma licet diuidatur in duo ſm ratio-
B nem,videlicet in materiã & formã,q̃
formæ eſt aliud ſm rationem a ma-
teria,quia alia eſt vtriuſq; diffinitio
non tñ diuidi poteſt ſm naturam in
duo in actu,quia in corruptione ſub
ſtantiali corrupto compoſito for-
ma corrumpitur, & materia induit
aliam formam. ſeparatio.n. formę a
materia eſt corruptio eius, loquen-
do de formis conſtitutis in eſſe per
ſubiectũ. ita notabiliter dicit Auer.
7. primæ philoſophiæ.com. 27. vbi
ſuper verbis Ariſt. in tex. dicentis.
Oportebit ſemper diuiſibile eſſe qd'
fit,& eſſe hoc quidẽ hoc, & hoc hoc,
C inquit,neceſſe eſt vt omne generatũ
ſit diuiſibile in duas partes ratione,
non actu, in materiã. ſ. & in formã.
& 3. cœli,& mundi com. 31. ſcribit,
ponens documentum circa diffini-
tionem elemẽti ibi poſitam quę erat
de elemento corporeo quę dicit. Sit
itaq; elemẽtum corporum ad quod
alia corpora diuiduntur intus exñs
potentia aut actu,hoc.n. vtro modo
ſe habet dubitabile, ipſum autem in
diuiſibile: eſt in altera ſpecie. Dicit,
& debes ſcire quod hæc elementa de
quibus perſcrutatur, ſunt alia ab vni

D uerſalibus de quib' perſcrutatus fuit
in. 1. phyſi. illic. n. declarauit elemen
ta vniuerſalia corporum ſimpliciũ,
& compoſitorum. ſ. primam mate-
riam,& formam. Hic autem declara
re intendit elñta corpoꝝ cõpoſitoꝝ
tm̃, quæ ęquiuoce dicuntur elñta cũ
illis, qm̃ cũ compoſitũ diuiditur nõ
exiſtunt in actu. forma.n. corrumpi
tur,& materia induit aliam formã.
Sed tunc ex hac differentia inter ele- Obiectio.
menta vniuerſalia quæ ſunt prima
materia,& forma quę non ſunt cor-
pora,& elementa quæ ſunt corpora
poſita per Auer. inſurgit dubitatio,
quia dicã ꝙ licet in corruptione ſub E
ſtantiali alicuius indiuidui compoſi
ti ex illis primis elementis quæ ſunt
incorporea, puta dum aer corrumpi
tur non poſſit idem numero per na
turã reſtitui, quia non diſſoluitur in
elementa remanentia in actu, quia
forma corrumpitur, & materia in-
duit aliam formam, tamen dicam ꝙ
in corruptione mixti quod diſſolui-
tur in quatuor elemẽta quæ ſunt
actu, videtur ꝙ iſtud poteſt idẽ nu-
mero reparari, quia poſſibile eſt ꝙ
remaneat idem agens quod vniuit
illa ad mixtionem,& eſt eadem ma-
teria,quia elemẽta ſunt materia mix F
torum corporum, vt clarum eſt. Ad Solutio.
hoc reſpondetur ꝙ ſi mixtio nihil
aliud eſſet niſi iuxta poſitio miſcibi
lium, caſus poſſibilis eſſet. Sed iſta
opinio fuit reprobata per Ariſto. in
fine primi libri de generatione, &
corrup. in tex. cõ. 86. non enim, in-
quit, compoſitio,& mixtio idem. nã
tunc non quælibet pars mixti mixta
eſſet, quia non eadem poſſet eſſe ra-
tio totius, & partis. Amplius autem
mixtio non eſſet ſecundum craſim,
& ſecundum rei naturã, ſed ad ſen-
ſum

G ſum tantum, & idem huic, quidem
mixtum ſi non acute quis videt, lyn
ceo autem non mixtum videbitur,
ſed quia mixtio eſt miſcibilium al-
teratorum, vnio in tali mixtione
ex alteratione miſcibilium reſultat
in materia quędam forma ſuper-
addita elementis; & eſt ipſa for-
ma ſubſtantialis mixti, quæ in eius
corruptione corrumpitur, licet ele-
menta ex quibus mixtum compone
batur tanq̃ ex materia proxima re-
maneant in actu. & ideo dicit Cõ. in
H 2. de generatione & corrupt. tex. cõ.
48. ꝙ mixtioni oppoīt diſſolutio,
& generationi corruptio. vnde diffõ
illa data in 1. de gener. & corrup. vi-
delicet generatio eſt trãſmutatio to-
tius in totũ, nullo ſenſibili remanẽte
vt ſubiecto, præcipue veritatem ha-
bet de ſimplicibus corporibus. vnde
liber ille appellatur ab Ariſt. pleruq;
de elementis, vt patet in 2. de anima.
in tex. cõ. 117. in qua vnum genera-
tur ex vno, ſed non habet locum in
generatione in qua vnũ generatur
ex pluribus. Si igitur forma mixti
remaneret in actu poſt mixti diſſo-
lutionem, ſicut remanent elementa,
I vtiq; mixtum idem numero repara
ri poſſet. vnde Ariſto. in 1. de anima
in tex. cõ 41. vbi arguit contra anti-
quos, qui dicebãt aĩam eſſe ꝑ ſe ipſã
ſeipſam mouentẽ, ꝙ ſi anima poſſet
egredi a corpore, tunc pariformiter
poſſet naturaliter remigrare ad cor-
pus, & ita contingeret reſurgere mor
tua animalium, quæ ratio præcipue
uim habet contra Democritum, &
contra omnes, qui aſſerebant animã
eſſe aquam aut ignem, & eſſe in cor-
pore tanq̃ in vaſe, & ſicut locatum in
Soto ad rõ loco, vt dicit ibi Themiſt. in cap. 17.
nem Sco. Et ita pater reuerende ignis ille in

vrinali de nouo genitus non eſt idẽ K
numero cum corrupto, licet mate-
ria ſit eadem, & agens ſit idem, nec
eſt eadem numero flamma in lucer-
na ardente licet videatur, ſed conti-
nue alia, & alia numero quę eſt eadẽ
per æquiualentiam generatur, & cõ-
tinue corrumpitur a continente. vn
de nec Ariſ. in 8. met. dixit. illud ſed
bñ dixit ꝙ vbi materia fuit altera, &
agens alterum, & quod factum eſt al
terum, ſed non dixit affirmatiuã op
poſitam, quod ſi agens ſit idẽ, & ma-
teria ſit eadẽ, quod effectus eſt idẽ;
iſta in propoſitio ſic præciſe intelle-
cta vera non eſt. vt d. expreſſe Cõ. L
in com. vlti. 2. de generatione & cor
ruptione. vt ſupra allegaui; ſed licet
illa propoſitione vtatur Ariſ. in. 12.
meta. in te. com. 11. contra Anax. ad
hominem arguendo, tñ in ſe ſi vera
eſſe debet, oportet ꝙ ſuppleatur, vt eã
limitat ibi Com. videlicet ſi agẽs eſt
idem, & materia eadem, & eadem po
tentia, tunc effectus erit idem. quære
re igitur cauſam quare corruptum
idem numero naturaliter redire nõ
poteſt, eſt quęrere quare ad præteri-
tum non eſt potẽtia, & propter hoc
Ariſto. cito ſe expediuit de hoc in. 2.
de gene. & corrup. ꝙ in his quorum M
ſubſtantia eadẽ remanet, poſſunt re-
uerti eadem numero, quia motus ſe
quitur motum. vt idem ſol numero
eſt qui occidit nobis, & qui oritur,
ſed quorum ſubſtantia non rema-
net, non reuertuntur eadem nume-
ro, ſed eadem ſpecie, quare? quia cor
ruptum eſt corruptum, ideo non po
teſt non fuiſſe corruptum, & ideo
non poteſt reuerti idem numero.
non enim eſt potẽtia præteritorum
& hoc eſt ꝙ multos fatigauit.

PRO-

A PROPOSITIO CIII.

Omnis potentia paſſiua eſt contradictionis.

Diuulgata nimis eſt propoſitio, & ſcribitur in 9. primę philoſophiæ tex,cõ.17.vbi dicit tex.Eſt aũt nihil potentia ſempiternũ. ratio vero hæc omnis potentia ſimul contradictionis eſt,& vt videtur in eodem tex.com.dicere Ariſt.habet veritatẽ de potẽtia paſſiua,quæ eſt in generabilibus & corruptibilibus. nam inqt ꝙ ſemper agit ſol, & aſtra,& totum cœlum.non eſt aũt timẽdum, neq̃ ſtent,quod timent ꝗ de natura,neq; B laborant hæc agentia,nõ.n.ineſt potentia contradictionis ipſis vt corruptibilibus motus.nam ſubſtãtia materia & potentia non actu ens cauſa hui⁹.Pro quo animaduerte quod vt ſcribit Cõ.in lib.de ſubſtantia orbis. cap.vlt.potentia habet gradus,& materia habet gradus. impfectiſſimus modus potentiæ eſt ille qui reperitur in ptima materia,quæ eſt potentia ad eſſe.in ſubſtãtia.n.ptimæ materiæ non eſt permixtus actus omnino,vt dicit Com.in 5.phy.cõ.8. vnde iſta eſt illa,quę eſt ad vtrumlibet. C nam materia prima eſt per quã res poteſt eſſe,& nõ eſſe vniformiter,& æqualiter,vt patet.7.met.tex.cõ. 22. & Com.in 2.phy.cõ.48. ꝙ in potentiis actiuis naturaliter agentibus nõ eſt contingens æquale,qm̃ natura eius eſt natura materiæ, non natura formæ,qm̃ prima materia ſicut dicit eſt parata ad recipienda duo contraria æqualiter,& ideo receptio vtriuſque contrariorum eſt ei naturalis.& ibidem dicit,ꝙ cum dicimus ꝙ potentia primæ materię eſt æqualis potentiæ ad non eſſe,intẽdimus ꝙ duo contraria inueniuntur in ea in temporibus æqualibus oppoſitis, vt pluuiam eſſe, & non eſſe æqualiter, ſed hoc in hyeme , & hoc in æſtate, & D cauſarum agentium alternatio hæc duo contingentia æqualiter eſt neceſſe in temporibus æqualibus, quia vt inquit Ariſto. in.2. de generatione, & coruptione in tex.cõ.56.motus ſolis in obliquo circulo,eſt cauſa generationis, & corruptio.& tempus generationis & corruptio.ſm naturam æquale eſt,ſed actio talium agentiũ in cãtis eſt in maiori parte , & ſunt corpora cœleſtia, & ideo ſunt cauſæ eorum quæ ſunt,& non ſunt ęqualiter,& in calce illius cõ.48. epilogãdo E dicit. Apparet igitur ex hoc ꝙ contingens æqualiter non inuenitur in potentiis agentibus per ſe, ſed in potentiis paſſiuis, & earum in eis quarum præparatio ad receptionẽ duorum contrariorum eſt æqualis, ſiue ſit anima,ſiue non anima , in potentiis autem paſſiuis quæ dignius recipiunt alterum contrariorum q̃ reliquum,non eſt contingentia æqualiter,& tamen cõtingens æqualiter reperitur in paſſione non in actione. Põę paſſiuæ duplices.

Ex quo loco daĩ iſta diſtinctio ſm F Peripateticos ꝙ potẽtiæ paſſiuæ ſũt duplices,quędam recipiunt duo contraria æqualiter.quędã vero dignius recipiunt alterum contrariorum. & videtur fuiſſe ſententia Ariſtotel. in prædicamentis, in cap. de ſubſtãtia. vbi dicit,ꝙ proprium maxime ſubſtantiæ eſſe videtur ,ꝙ cum vnum, & idem ſit numero contrariorum ſuſceptibile eſſe cum permutatione, quod vt gloſſat Boethius ibi intelligitur,niſi alterum cõtrariorum a natura inſit, vt igni calor, & niui candor,& eſt ſententia eiuſdem Ariſto. ibidem

G ibidem in ſermone de oppoſitis. vbi dicit, quorum vero aliquid eſt medium nunquam neceſſitas eſt omni ſuſceptibili in eſſe alterum, neque. n. neceſſe eſſe omni ſuſceptibili candidum, vel nigrum eſſe, neq; frigidū, neq; calidum, horum. n. medium aliquid nihil prohibet eſſe, horum. n. erat aliquid medium, quorum non erat neceſſarium alterum in eſſe ſuſceptibili præter illa ſubiecta quibus naturaliter vnum ineſt, vt igni calidum eſſe ſuſceptibili, & niui candidum. Propoſitio igitur aſſumpta quæ dicit ꝙ omnis potentia paſſiua

H ſimul contradictionis eſt, locum habet in generabilibus, & corruptibilibus, præcipue de potentia paſſiua primæ materiæ, & de illis potentiis paſſiuis, quæ præparatio eſt æqualiter ad recipiendum duo contraria, ſiue ſint in anima, ſiue non. vt dicit Cō. in com. præallegato ſecundi phyſic. Gloſſat iſtam propoſitionem ad id quod mō dixi animaduertens Auer. in. 2. cap. de ſubſtantia orbis, in principio. vbi proponit ꝙ corpus cœleſte non eſt compoſitum ex materia, & forma, ſicut generabilia, & corrupti-

I bilia componuntur. nulla. n. eſt potentia in eo omnino. omne enim in quo eſt potentia non eſt potentia niſi ad duo contradictoria, ſcilicet potentia quæ eſt in ſubſtantia. vult igitur potentiam paſſiuam quæ eſt ad ſubſtantiā ſiue modo loquendi eius in aliis locis potentiam illā quæ eſt ad eſſe, illam eſſe ad duo contradictoria ad excludendam potentiam quæ eſt ad vbi nam cœlum eſt in potentia ad vbi, & illa potentia non eſt potentia paſſiua, quæ recipiat duo cōtraria æqualiter, quia non eſt timēdum cœlum quieſcere. Sed ſi propter hoc fuit illud enunciatum per K

Ardua difficultas in uia Auer.

Auer. tunc inſurgit maxima diſſicultas in via eius, nam. 12. met. com. 41 expreſſe ſcribit, ꝙ quoniā corpus cœleſte ex ſe mouetur, & omne quod ex ſe mouetur poſſibile eſt, vt quieſcat ex ſe, ex quibus verbis clariſſime patet ꝙ potētia ad vbi quæ eſt in corpore cœleſti videtur eſſe potentia cōtradictionis. & ibidem expreſſe dicit ꝙ in cœlo nulla alia eſt poſſibilitas niſi vt quieſcat, immo ſequaces doctrinæ Scoticæ vniuerſaliter volunt iſtam propoſitionem veram eſſe, ꝙ omnis potētia paſſiua, ſiue ſit ad ſub L

ſtantiam, ſiue ſit ad accidentia, quòd ſi potentia cōtradictionis, & propter hoc Scotus coactus fuit ponere ſubiectum reſpectu propriæ paſſionis nō ſolū concurrere in genere cauſæ materialis, verum ēt quoquo modo in genere cauſæ efficientis, quia dicit ꝙ propria paſſio pullulat a principiis ſubiecti; aliàs propria paſſio contingenter, & non neceſſario ineſſet ipſi ſubiecto. Sed tamen illud non eſt neceſſarium, quia ex. 2. phyſi. tex. cō. 70. materia, & efficiens non coincidunt in idem, quia eſt primo diuerſa ab aliis cauſis. nunc autem ſubie- M

ctum reſpectu propriæ paſſionis cōcurrit vt materia, vt patet. 4. primæ philoſophiæ per Auer. cōmē. 2. vbi habet ꝙ ſubſtantia reſpectu accidentium, nō eſt cauſa nec ſecundū agēs, neque ſecundum finem, ſed quia eſt materia eorum, & conſtituuntur per illam, nec propter hoc ſequitur ꝙ ipſum ſubiectum reſpectu propriç paſſionis ſit in potentia contradictionis. Et ratio eſt, quia in tali ſubiecto ſunt inductæ diſpoſitiones ab agente quibus præparatum ſubiectū de neceſſitate ita limitatur, & coarctatur,

A ſtat, vt ſtet ſub illa, ꝙ nullo mõ ſtare poteſt ſine illa, & hoc eſt quod dixit. 3. cœli & mundi commen. 28. ꝙ agens quantum dat de forma, tantum dat de accidentibus cõcomitantibus formam mediãte tñ forma. vnde etiam videmus, ꝙ in generatione ſimplicium in qua vnum generatur ex vno, & fit transmutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto, licet materia de ſe corrupta forma ſit indifferẽs ad quãlibet formã, tamen limitatur propter præſentiam agentis diſponẽtis ipſam ad receptionẽ formæ q̃d ita recipit hãc

B for mã, quòd non aliã, vt ſcribit Cõ. in fine primi libri phy. com. 81. vbi dicit, ꝙ appetitus naturalis eſt in materia ad recipiendum oẽs formas, recipit igiẽ eas alternatim quando forma agens eſt preſens. Ad difficultatem igitur motam memini me aliás ſoluiſſe illam contradictionẽ in cõcordãtijs Auer. & diffuſe dixi de hoc in cõmentarijs meis ſuper. 12. met. in expoſitione com. 41. Pro nũc igitur paucis me abſoluo, ꝙ orbis cœleſtis inquantum conſideratur in natura propria, vt eſt corpus quoddam ſimplex, non compoſitum ex mã, &

Solutio ad difficultatem.

C forma, ſic eſt indifferens tam ad motum, q̃ etiam ad quietẽ. vnde motus cœli dependet in ſuo eẽ ab ipſo motore, & ideo ex natura propria, & p intrinſecam, & formalẽ ſui rõnem ẽ ens poſſe, quia habet cõtrariũ ipſam quietem. nam motui inquantũ motus eſt contrariatur quies, ſed perpetuatur ab ipſo motore, & pp hoc cœlũ, vt ſtat ſub motore nõ eſt in potẽtia contradictionis admoueri, & nõ moueri, quia motor eius non eſt de virtutibus quę poſſunt agere, & non agere, nec eſt de virtutib⁹ in quibus eſt cõtingentia ad vtrumlibet, quia radix eius eſt materia, vt dicit Ariſt. 7. met. 53. & Cõ. exp̃ſſe. 2. phy c. 48. D

Aut dic. ꝙ oẽs potẽtia paſſiua inquantum paſſiua eſt cõtradictionis, ſed potẽtia paſſiua, quę eſt in prima mã eſt contradictionis reſpectu eſſe ſimpl̃r: potentia aũt paſſiua in orbe eſt cõtradictionis ſm eſſe, ſm quid, puta ad vbi, & licet Ariſt. 9. met. 17. videatur dicere, ꝙ ibi non eſt potentia contradictionis. reſpondeẽ, ꝙ loquiẽ ꝯditionate, vt patet, quia dicit, vt incorruptibilibus, quia nõ eſt ibi mã, quę eſt cã laboris quę ẽ mã, quę eſt ſub a non actu, ſed potentia. Et vtraq; potẽtia in ſe, vt nõ eſt ꝑparata eſt contradictionis, ſed fallit vtrobiq;, vbi potentia eſt præparata, vt de igne, & ſubiecto, & de orbe, vt ſtat ſub forma ſua. A DDI. E

PROPOSITIO CIIII.

Omne cõpoſitum ex duobus extremis, ſi unum reperitur per ſe ſine altero, etiã alterum erit ſine altero.

Elicitur iſta propoſitio ex. 8. phyſicæ auſcult. in tex. c. 37. & reperiẽ in. 12. primę philoſophiæ. in tex. cõ. 35. vbi Ariſ. demſ̃at, ꝙ datur mouens nõ motum, quia motor medi⁹ ſiue inſtr̃alis ꝯponitur ex mouente, & moto, tanquã ex duobus extremis oppoſitis, ſed vnũ extremũ quod eſt motũ reperitur in rerum natura ſeparatum ab altero, quia datur aliq̃d quod ita ẽ motũ quod nihil mouet. ergo dabitur aliquis motor, qui ita mouet, quòd nullo mõ mouebitur. Gloſſatur aũt & limitatur per Auer. preſens propõ in preãlle. cõm. de extremis, quorum vtrunq; exiſtit p ſe. Inquit. n. in. 8. phyſi. cõ. 37. q̃m cum F

G aliquid fuerit cõpoſitum ex duobus oppoſitis, quorũ vtrunq; exiſtit per ſe,& alterum eorũ fuerit ſeparatum à reliquo, neceſſe eſt, vt reliquum ſit ſeparatum. v.g. ſi terra, & aqua ſint cõiuncta in mixto, & vtraq; earum exiſtit per ſe. ſ. ꝙ neutrum eſt neceſſarium in eẽ alterius, & aqua fuerit abſtracta à terra in aliquo loco, neceſſe ẽ, vt terra ſit abſtracta ab aqua in aliquo loco. ſunt. n. duo extrema, & medium. cum igitur alterum extremũ fuerit, neceſſe eſt, vt aliud ſit. & ſilr eſt de. 1. motore cum medijs, & poſtremo moto & 12. ptimæ phi H loſophiæ. com. 35. inquit. ꝙ iſta rõ quæ fuit adducta in vltimo phyſ. eſt fundata ſuper duas propõnes, quarũ vna eſt, ꝙ omne cõpoſitum ex duobus, quorũ alterum põt eẽ per ſe, poſſibile erit ẽt alterum eſſe per ſe, niſi cõpoſitio ſit ſubſtantiæ & accidẽtis. v.g. hydromel, quia componitur ex aqua & melle, & mel inuenitur per ſe, neceſſe vt aqua inueniatur per ſe.

Cõtra modernos.

Et aduerte vnum contra modernos tenentes quãlibet intelligẽtiam eſſe formam formaliter dantem eſſe per actualem inhærentiam ſuo orbi, & ita dicunt etiã de primo motore. nã I iſte locus in. 8. phyſi. tex. cõ. 37. Manifeſte eſt contra iſtam opinio. quia Auer. in com. habet ꝙ proprium primi motoris eſt, vt non ſolum ſit pri⁹ eo quod eſt poſt ſecundũ diffinitionem, verũ etiam ſm eſſe cõtrario diſpõni in motore, per quem mouẽtur mota ex ſe. ſ. generabilia, & corruptibilia, nã animal corruptibile, licet ſit motũ ex ſe, tñ anima quę eſt primus motor ĩ illo diſtinguitur à moto ſm diffõnem, quia alia eſt eſſentia aĩæ, alia corporis, ſicut alia, & alia ẽ vtriuſq; diffõ. nam ſicut diffõnis identitas arguit eandẽ formam & nãm, vt K dicit Cõm. in. 1. cœli. com. 19. ita diffinitionũ diuerſitas arguit nãs diuerſas: tamẽ aĩa in aĩali corruptibili nõ eſt diſtincta ſm eſſe à corpore, quia eſt forma inhęrens corpori. primus aũt motor in corpore cœleſti debet eſſe vtroq; mõ ſeparatus à corpore, & ſm diffinitionem, & etiam ſm eſſe, quia habet ſuam actualẽ exiſtentiam per ſe, & ſeparatam ab orbe, q̃a non inhæret orbi. Et confirmatur quia parũ infra in eodẽ com. Auer. occurrit tacitæ obiectioni, q̃ dari poſſet, & inquit. Et non ſufficit in hac declaratione ꝙ primus motor ſit ſeparatus in eſſe, q̃m poteſt aliquis dicere, licet ſit ſeparatus in eſſe, tñ eſt mixtus cum eo quod mouẽt tali mixtione, ꝙ non põt euadere, qui moueatur cũ motu moti, ſicut ſi aliquis dixerit, ꝙ elementa nunquam inueniuntur niſi mixta. cum igitur fuerit poſitum propriũ poſtremi, & eſt ipſum eſſe ſeparatum à motore: tũc verificabitur proprium primi principij ſm ꝙ eſt motor, & principium. ſ. ꝙ non mouetur, vnde licet primus motor ſit forma, nõ tñ eſt forma inhærens. refert n. multum dicere formam perficere, & dicere formam inhęrere, ſicut dñs eſt forma ſerui perficiẽs ipſum extrinſece, ſed non eſt forma inhęrens. 12. metaph. cõ. 37. Sic igitur omne cõpoſitum ex duobus extremis oppoſitis, ſi vnum eorum poteſt eſſe ſine reliquo, contingit alterum eſſe ſine altero. vbi tale compoſitum non fuerit ex ſubſtantia & accidente, quia licet ſubſtantia poſſit eſſe ſine accidente, accidens tamen non poteſt per ſe naturaliter eſſe ſine ſubſtantia. & iſta eſt gloſſa eius ſecundum Auerroem.

Aĩ aduerte circa hoc ex ꝑplũ q̃m nõ pñt dicẽ, ꝙ pri L mus motor ẽ ſeparatus ĩ eẽ, ita vt det eſſe, nec recipiat eẽ.

Et adde ꝙ hæc ꝓpoſitio cõtra ipſos torqueri põt, M tenẽt. n. intelligentiã, ita ſcire eſſe, ut ipſa per ſe ſit ſeparata.

Propoſitio

A PROPOSITIO CV.

Actus & potentia ſunt differentiæ, quæ contingunt omnibus prædicamentis et ſunt ualde oppoſitæ.

Propoſitio iſta ſatis allegata, & eſt Auer. in. t. de aïa. cõmen. 6. Aduerte, ꝙ vt refert Cõ. in. 7. primę philoſophię. in proœmio. Tres ſunt diuiſiones entis primæ, quarũ diuiſione diuiditur tota prima philoſophia, & ſunt diuiſiones entis extra aïam. nam Ariſt. vbi in. 5. meta. tex. B cõ. 13. & 14. diuiſit ens in aïa, & extra aïam, & in ens per ſe, & in ens p accidens in. 6. excluſit à cõſideratione ſcię diuinę ens per accñs, quia nõ habet cãs terminatas per quas contingit poſſe haberi ſciam de ſeipſo, & abiecta ſua conſideratione ens in aïa, quia eſt ens diminutũ, & ideo diuidit illud in ſubſtantiã & accidens, & per potentiã & actum, & per vnũ & multa. diuiſio aũt entis per potentiam & actum eſt prima inter diuiſiones entis quæ dantur per relationes, ſeu per relatiue oppoſita, & ſunt diuiſiones entis realis qa omne ens C extra aïam, aut eſt ſubã, aut accidẽs, aut eſt potẽtia, aut actu, aut eſt vnũ, aut multa. & hoc etiã eſt de intentione Ariſt. in. 9. primæ philoſophię in principio. vbi diuidit ens diuiſum in decem prædicamenta p potẽtiam & actum. inquit. n. qm̃ vero dr̃ ens, hoc quidẽ eo quod quid, aut quantitas, aut qualitas: aliud ſm potentiã & actũ, & ſm opus. Vbi aïaduerte ꝙ potentia & actus dñr drĩæ analogæ, ſicut ens plerunq;. Ab Auer. nuncupatur genus analogum dictum ſm prius & poſterius. a formalizãtibus nuncupantur modi. Vnde aduerte, D ꝙ ſunt primo diuerſæ. ſicut materia eſt primo diuerſa à forma, potentia. n. vt dicit Cõm. t 2. primę philoſophię com. 26. reducitur ad materiã, & actus ad formã & contingunt oĩbus prędicamẽtis, quia ſunt principia oĩum prędicamentorum & ſunt diuerſa in diuerſis prędicamẽtis. vnde. 12. metaph. Ariſt. poſtquam perſcrutatus fuit, vtrum eadẽ dicant eſſe principia oĩum prædicamentorũ, vel diuerſa: tandẽ concludit, ꝙ licet principia remota ſint eadem, quia principia ſubſtantię ſunt principia oĩum. materia. n. ſubiecta cũ forma E cã eſt eorum, quę fiunt, ſicut mater, vt patet. t. phyſicæ auſcult. tex. com. 80. tñ principia propria, & proxima ſunt diuerſa in diuerſis prędicamentis. potẽtia. n. & actus quę ſunt principia prędicamenti ſubſtantię, ſunt ſubſtantiæ, & q̃ ſunt principia quantitatis ſunt quantitates, & quæ ſunt principia qualitatis ſunt qualitates, & ſic de ſingulis. hoc dicit Cõm. expreſſe & Ariſt. tex. com. 22. & 26. & ſic principia oĩum prędicamentorũ ſunt eadẽ analogia, & non ſunt eadẽ ſimplr̃ & oĩbus modis Et ex hoc aduerte ꝙ res quę in prędicamento po F nuntur ſunt quandoq; in potentia, & qñq; in actu. nã ſi ens diuiſum in decẽ prędicamenta diuidit̃ in principio. 9. met. per potentiã & actum, ſequitur ꝙ res ſempiternæ, quę nunquam fuerũt in potentia ante actũ, quia in eis non differt poſſe ab eſſe, vt patet. 3. phyſic. 33. & nono meta. tex. com. 17. non ſunt igitur in prædicamento, & eſt doctrina antiquorum, & Cõm. in. 2. cœli & mundi. in com. 49. & ſuper Porphyrio in cap. de ſpecie. & 5. met. tex. cõ. 17. & eſt

Tres entis diuiſiões.

G in cap.de ptāte,vbi dr̄,horum.n. di-
ctorū terminorū eſſe dicimus, & qđ
ptāte eſt dicibile, & qđ actu.i.vnuſ-
quiſq; terminus ex his, quæ ſignāt
decē prædicamēta aliquid dr̄ eſſe in
potentia,& aliquid dr̄ eſſe in actu,&
eſt clara ēt ſnīa Philoſophi & Cōm.
12.meta. tex.com.26. Sunt aūt po-
tentia, & actus valde oppoſitæ drīæ
inter ea quæ relatiue opponūtur. nā
actus,& potentia relatiue opponun-
tur,vt patet.9.metaph tex.com.11.
Aduerte igitur, ꝙ cum potentia, &
actus diuidant ens extra aīam, talis
potentia quę eſt drīa entis nō eſt po
H tentia logica,à qua aliquid denomi-
natur poſſibile,quę potētia cauſatur
ex habitudine terminorū inquantū
illi termini inuicē non repugnāt, &
ſm hoc aliquid dr̄ poſſe eſſe verum,
vel non poſſe eſſe verum. De tali.n.
poſſibili logico tractat Philoſophus
in lib.priorum.ſed talis potētia dicit
aliquid ex natura rei quod dicit or-
dinem ad actū. & tale poſſe phyſice,
vel realiter ſumptum denoīatiue dr̄
à potētia actiua,quę eſt principium
tranſmutādi aliud inquantū aliud,
vel à potentia paſſiua quę eſt princi-
pium tranſmntandi ab alio inquā-
I tum aliud. Et aduerte etiam ꝙ apud
ſapientes arabes potentia differt ab
aptitudine,quia potētia reſpicit duo
contraria æqualiter,ſed aptitudo al-
terum tantum.ſnīa eſt Auicē. in. 6.
naturalium ſectione. 4 cap.5. & in
lib.de viribus cordis. cap.3.vnde vt
inquit, quilibet homo poteſt triſta-
ri,& gaudere,ſed non quilibet habet
aptitudinem ad gaudium, nec quili
bet habet aptitudinem ad triſtitiā.
Quod autem moderni dixerunt in
primo de anima.ī expoſitione cōm.
6.ꝙ actus, & potentia ꝯſtituunt oīa

Potentia differt ab aptitudine.

Cōtra modernos.

prędicamenta,& non diuidunt ens, K
& quod non inconuenit drīam con
ſtituere aliquid & nihil diuidere eſt
figmentum vix fictum. nam Ariſt.
in principio.9.primę philoſophię di
uidit ens diuiſum in decem prędica-
mēta,per potētiam & actum,& Cō.
ita exorditur in principio cōmen.1.
Quia ens ſm ꝙ ens diuidit̄ eſſentia-
liter in potentiā & actum, & iſta ars
habet conſiderare de ente ſimplr̄, &
de generibus,& drījs in quas diuidit̄
eſſentialiter:incepit hic loqui de ſpe
ciebus potentiæ & actus,vt declaret
ſubſtantias eorum,& contradicat di
centibus potentiam non eſſe in en- L
tibus,& in procemio ſuper.7.primæ
philoſophię inquit. Iſta ſcīa diuidi-
tur in tres partes. prima eſt de diui-
ſione entis in ſubſtantiam,& accn̄s.
ſecunda de diuiſione entis in poten-
tiam & actum. tertia eſt de diuiſio-
ne entis per vnum,& multa.Nec va-
let ratio ſua qua dicit, ꝙ oīs diuiſio
per drīas, ſiue modos ſit ab aliquo
vno vnam nām importante, modo
ens nō dicit vnā nām,vt dicit Com.
10.metaph.cō.8.nam æquiuocatio
decepit ipſum. Genº.n.& drīa apud
Peripateticos,& in via Auer. præſer-
tim, bifariam ſumuntur,qnq;.n.ſu- M
muntur pro genere, & drījs vniuocè
dictis,& quandoq; ſumuntur ꝓ his
quę dicuntur ſm prius, & poſterius.
vnde ſuper verbis Ariſt. in.5. meta.
tex.com.4.dicētis. Nam cui drīa in-
eſt,& genus ſequitur,ſed cui genus,
non oīno drīa.omnium aūt cōe eſt
elementum eſſe cuiuslibet,ꝙ primo
ineſt cuiq;. inquit Cōm.& cauſa in
hoc ꝙ gn̄a generaliſſima ſunt ma-
gis elementa,q̄ alia genera,eſt, quia
ſunt ſimpliciora. alia n.hn̄t drīam,
& quod habet differētiam habet ge
nus

A nus,& nō omne quod habet genus habet dīiam,& hoc intēdebat dum dixit,& omne quod habet genus nō habet dīiam, genera. n. gnaliſſima non habēt genus niſi genus dictum multipliciter,& cōſimilis diſtinctio elicitur ex.4.primæ philoſophię.cō. 2.& in.1.de aīa.com.7. Et aduerte, ꝙ iſta eſt vna inter alias dīias inter genus analogum & genus vniuocū, quia genus vniuocum dicit,aut vnā naturā cōem ſuis ſpeciebus, ſm ponentes formas eſſe multiplicatas ad multiplicationē prędicatorū quidditatiuorum, ita ꝙ quot ſunt prædi-
B cata quidditatiua tot ſunt formæ: aut dicit vnum conceptum realem obiectiuū cōem, & diſtinctum a cōceptibus ſuarum ſpecierum, & vniuoce dictū de illis,& tale prius pręintelligitur eſſe diuiſum per dīias oppoſitas condiuidentes ipſum, quàm intelligatur eſſe in ſuis ſpeciebus,ſed non ita eſt de genere analogo quod dicitur ſm prius & poſterius, immo ens ſine medio diuiditur in ſubām, & accidens,vt dicit Cōm. 10. meta. com.8.vbi habet ꝙ eſſentię,& quidditates prędicamentorū ſunt diuerſæ,& nō eſt in eis aliquid cōe, ita ꝙ
C vnū & ens ſint tanquam genus,qm ſi ita eſſet,tunc hoc nomen vnū nō ſignaret illud quod ſignificat,in prędicamento ſubſtantiæ, aut qualitatis,aut quātitatis prima ſignatione, & ſine medio,ſed ſignificaret quēadmodum hoc nomē genus ſignificat ſpecies mediante aliquo cōi, ita etiā ens immediate diuiditur per actū,& potētiam,& per vnū,& multa, ita ꝙ vt aliàs declaraui ſunt plures diuiſiones entis primæ, & quælibet eſt prima in ſuo ordine,quia nō ſunt eiuſdem generis, nec eiuſdem rationis.

ſicut.n.inquit Porphyri⁹ ꝙ ſunt decem genera generaliſſima tanquam decem rerum prima principia,quod libet.n.eſt primū in ſuo ordine. dñr aūt,vt ſupra dictū eſt actus,& potentia dñæ valde oppoſitę,quia ſunt primo diuerſa, quia potentia eſt extra actum,& actus extra potentiam. D

Non aūt ſunt valde oppoſitæ ſimpliciter,quia oppoſitio maxima eſt ɔtradictio in qua non eſt mediū,ſed inter potentiam,& actū datur actus medius permixtus ex extremis,vt patet.3.phyſi.com.14. ADDI.

PROPOSITIO CVI.

Perfectum eſt quod tale alterum, quale ipſum efficere poteſt. E

QVarto metheororum ſcribitur iſta propoſitio tex.com,19.Vera eſt propoſitio,vbi alterum ſiſe factibile eſt qđ additur pp Deum,cum nō poſſit facere aliū Deum,quia nō eſt factibilis alter. Fallit ēt propoſitio ſm aliquos,vbi productū requirit cām ęquiuocam.vnde ꝙ angelus nō poſſit gñare aliū angelū,vt aiūt, hoc eſt perfectionis. Fallit ēt in vniuocis,qn eſt aliquid in potentia paſſiua tm,vnde lapis durus quantumcunq; perfectus non pōt alium ſimilem gñare, quia ſolummodo habet potentiam paſſiuā ad reſiſtendum, durū.n.eſt ꝙ reſiſtit diuidenti.Mihi aūt vr̄ propoſitio illa in via Peripateticoꝝ pręc.pue hr̄e veritatem in aīalibus,& plantis quæ ſunt hic. Nam Ariſto.ibi loquitur de ſeminibus,vt patet intuēti verba tex. & iuxta hoc. Ariſt.dixit in.2.de aīa. tex.com.34. Naturaliſſimum opus viuētium eſt quæcunque perfecta,& non orbata, aut gñationem ſpontaneam haben F opi. ꝓpria

 tia,

G tia facere tale alterum, quale ipſum, animal quidem animal, planta vero plantã. vnde proprie in habentibus virtutem gñatiuam veritatẽ habet.

PROPOSITIO CVII.

Finis eſt cauſa cauſarum.

EX ſecundo phy. 31. Vbi dicitur ꝙ autem eſt cuius cã potiſſimũ eſt, & finis aliorum voluit eſſe. Dixi ſupra multifariam ſumi finem, hic vero ſumitur proprie pro fine principali, quia ille eſt, qui mouet ipſum agens. Intelligitur tñ propoſitio reſpectu formæ, & ipſius eſſe. Fallit au-
H tem reſpectu priuationis. Nam priuatio & non eſſe ipſius effectus magis dependet ab agẽte, aut à defectu agentis quã à fine. Vnde monſtra, q̃ ſunt priuationes diſpoſitionum naturalium, & vlt corruptiones nõ poſſunt fieri ſine agente, & corrumpente, & tamen ſunt præter finem. vnde Ariſt. 2. phyſi. tex. com. 23. dicit poetam deriſorie appoſuiſſe dicere hũc finem, cuius quidẽ cauſa factus eſt. Ad eſſe igitur poſitiuũ præcipua cauſa eſt ratio finis, quia illa neceſſitat agens, & agens formã, & forma materiam. vnde reſpectu corruptionis
I non eſt aliquis finis in ſe. ſed vt inde aliud generetur, & tamen illa corruptio non fit ſine corrumpente.

PROPOSITIO. CVIII.

Cœlũ nihil prohibet vt ſit materia, ſed prohibet vt ſit forma.

AVerrois eſt propoſitio in. 9. primæ philoſophiæ cõm. 17. placuit mihi ſpeculari de hoc, qa multi grauiter errant in via Auer. Ideo altius exordiendum eſt. Scias ꝙ ſubſtantia eſt duplex, tranſcendens, & limitata. vnde iſta diſtinctio neceſſaria eſt apud Peripateticos, qui volũt genus generum prædicamenti ſubſtantiæ eſſe corpus compoſitum ex materia & forma, vt tenuit Cõm. ſuper Porphyrio in cap. de ſpecie, & in 2. cœli. com. 49. Et theologi noſtri etiam tenentes Deum nõ eſſe in prædicamento ſubſtantię, habent concedere hmõi diuiſionem. Talis autẽ ſubſtantia analoga dicitur de materia, forma, & de compoſito ex materia & forma. Et ſm doctrinã Auer. 7. primę philoſophiæ, prius dicitur de forma, deinde de cõpoſito, poſtremo vero de materia, licet aliqui ve- L
lint ꝙ prius dicatur de ꝯpoſito, ſicut ſupra diximus. Aduerte tamen ꝙ vnũquodq; iſtorum trium analogatorum ſubdiuiditur. Nam mã alia eſt in rebus ſenſibilibus, & alia eſt in rebus ſpiritalibus, ſeu intellectualibus. Materia intellectualiũ ſubſtantiarum eſt intellectus mãlis, qui poſſibilis eſt vocatus. ita ſcribit ad lrãm Cõm. in. 3. de anima in cõ. 5. in ſol. 3. q. ſicut aliud eſt eſſe ſenſibile, & aliud eſt eſſe intelľuale. & eſſe ſenſibile diuiditur in duo. ſ. in mãm & formã, ſic eſſe intellectuale in duo conſimilia diuiditur. Materia aũt, quæ M
eſt in ſenſibilibus, & corporalib⁹ ſubſtantijs gradus habet ſicut potentia, qua ſubſtantiatur ipſa materia habet gradus. nam infimus & imperfectiſſimus gradus in talibus eſt materia prima, cũ ſit ſubſtantia cui non eſt admixtus actus oĩno. 5. phyſico. com. 8. Vnde Auer. in. 1. cap. de ſubſtantia orbis loquens de prima materia dixit, ꝙ ſubſtãtiatur per poſſe, ita ꝙ potentia eſt dña ſubſtantialis eius, quia eſt in potẽtia oĩa ſiue ſint formæ ſuƀales, ſiue ſint accidentia,

Sub̃a duplex.

Mã multiplex.

&

A & iſta dicitur eſſe in potẽtia ad eſſe, quia recipit formã ſubſtantialem à qua profluit eſſe rei per tranſmutationẽ ſubſtantialem. ſupremus aũt & perfectiſſimus gradus materiæ in talibus eſt orbis, qui ſecluſa intelligentia nõ eſt forma, nec eſt compoſitum ex materia, & forma. Sed dicitur materia. in actu, quia eſt in potentia ad vbi. inter aũt iſta duo extrema ſunt multa media quæ reducũtur ad genus cauſæ materialis. ſic enim elementa ſunt materia mixtorum, & humores ſunt materia reſpectu membrorum, & membra conſimilia ſunt materia organicorum.

B Et ſcias ꝙ dĩa ẽ apud Peripateticos inter materiam & ſubiectum. Nam materia dr̃ reſpectu alicuius qđ nõdum eſt, ſed eẽ põt & fieri põt. vnde Auer. 7. primæ philoſophiæ. cõ. 37. inquit. Forma eſt. quę cum fuerit erit res, materia aũt cum fuerit non erit res. vñ æs ex quo põt fieri Mercurius dr̃ mã Mercurij. Subiectum autem dr̃ reſpectu formæ iam inductę. vnde æs in quo impreſſa eſt forma Mercurij dr̃ ſubiectum reſpectu eius. & hoc longe ante Auer. edocuit lucidiſſimus Themiſt. in. 1. phyſicæ

Mã & ſubiectũ differunt.

C auſcult. in aurea digreſſione de potentia, & priuatione materię. inquit enim, vtrunq; tñ nomen. ſ. materiæ & ſubiecti, ex ijs vocibus eſt quæ referuntur ad aliud. nã & materia dr̃ alicuius materia, & ſubiectũ alicui⁹ ſubiectũ, ſed cũ materia alicuius capit̃, tunc cũ potẽtia priuatio neq;. i. Dr̃. n. materia earum rerum eẽ quæ factæ aut ortæ nondum ſunt. Cum vero accipitur pro ſubiecto, tunc cũ priuatione non eſt. Nihil. n. prohibet materiam alicui formę ſubiectũ eſſe, illud autẽ qui põt eſſe materia, Cuius cõtinendi ptãtem amiſit. q̃a D propter æs eatenus dum ſine forma vlla eſt, recte dixeris mãm ſtatuę: poſtea vero quam iam ẽ formatũ iam in Apolline, aut in Mercurio factũ fuſumq́;, non materiam amplius recte, ſed ſubiectum appellaueris. huius rei ſigno eſt, illud quod idẽ hoc eſt ſubiectũ & permanens, alias alia ratio rerũ materia efficitur. Quẽadmodum. n. Boe. inquit. Materia qualitatibus informata nõ amplius materia remanet. nam ſm ſe informis eſt & ſpeciebus oĩbus caret, ſed adhibitis qualitatibus materia abit in ſubiectis. Debes præterea ſcire, ꝙ forma etiam duplex eſt, quędam eſt ſeparata à materia, & quędam eſt materialis, vt ſcribit Cõm. in. 1. phyſ. cõ. vlt. Forma materialis nuncupat̃ ab Auer. cõſtituta in eſſe per ſubiectũ, quia eſt educta de potẽtia materiæ, & ẽ cohęrens materię ſm ipſum mediantibus dimẽſionibus interminatus, & recipit totum, & partem ad diuiſionem materiæ. Quẽadmodum dicit Ariſt. de albedine in p̄dicamentis, ꝙ quanta fuerit ſuperficies, tantam albedinem fore dices. Formæ vero abſtractę à materia non cohærent materię mediantibus dimẽſionib⁹, vt dicit Cõm. in. 2. cœli & mundi. com. 3. & in. 1. cap. de ſubſtantia orbis. & iſtæ dicuntur conſtituentes ſua ſubiecta in eſſe, vt patet. 1. phyſ. cõmen. 63. Similiter compoſitum quod eſt ſubſtãtia eſt duplex. quoddam quod cõponitur ex materia prima & forma materiali. quoddam vero ex materia in actu, & forma abſtracta, & ſic cœlum pro aggregato ſumptum dr̃ eſſe quædam ſubſtantia cõpoſita ex duabus naturis, ſicut generabilia & corruptibilia corpora

E Forma duplex.

F

Cõpoſitũ duplex.

G cõponuntur, vt dicit Auer. in principio libri de ſubſtãtia orbis, tñ vt inquit, Philoſophi cõpoſitionẽ inuentam in generabilibus ſubſtantijs cognouerunt per tranſmutationẽ ſub ſtantialem. Alteratio.n. contrariorum inuicem coegit omnes credere, ꝙ oĩa corpora ſunt cõpoſita, & non ſimplicia, & quod in eis ſunt aliqua plura vno, & maxime prima corpora.ſ. quatuor elemẽta, vt aſſerit Cõ. 1. phy. com. 51. vñ per hoc patet ſolutio ad obiectiones illorum, qui aſſerunt Auer. ſibi cõtradicere in hoc quęſito. quia dicunt, ꝙ qnandoq; di

H cit cęlum eſſe cõpoſitum ex duabus naturis. Et quandoq; dicit cęlũ eſſe corpus ſimplex non cõpoſitum, patet ꝙ æquiuocatio decipit iſtos. cœlum.n. ſumit tribus modis, vt dicit Ariſt. & Cõm. in. 1. de cœlo & mũdo in tex. cõ. 96. Vnde qñ cœlum apud Auer. dr̃ eſſe cõpoſitum ex duab' naturis, ſumitur pro toto aggregato ex orbe & intelligentia: & orbis eſt vna natura quę dr̃ materia in actu, & altera eſt intelligentia, quæ eſt forma abſtracta in eſſe. Sed qñ dicit cęlum eſſe ſimplex, tunc ſumit cœlũ pto orbe tm̃. nam orbis ſecluſa intelligen-

I tia eſt quędã ſuba ſimplex nõ compoſita ex mã & forma. neq; forma, ſicut Greg. Arimi. & Burlęus, & multi alij auſi ſunt dicere in via eius, qđ quidem ſtare nõ poteſt, ſicut expreſſe teſtatur Cõm. in pręſenti theoremate. Dicit.n. ꝙ nihil prohibet, vt cęlum ſit materia, ſed prohibet vt ſit forma, nam formæ eſt mouere non moueri, & quia orbis eſt ille, qui mouetur. nam intelligentia nullo modo mouetur, neq; per ſe, neq; per accidens. Et quia materiæ eſt moueri & pati, vt patet in. 2. de generatione & corruptione. tex. commen. 53. K

Vnde nunquam inuẽtum eſt in doctrina Ariſ. & Auer. orbem formam fuiſſe ſimpliciter appellatum. vnde 8. primæ philoſophiæ tex. com. 12. in naturalibus aũt quidem, ſempiternis autem ſubſtantijs alia ratio. forſan.n. quędam non hñt materiã, aut non talem, ſed ſolum ſm locum mobilẽ. Et ĩ. 12. primę philoſophię. tex. com. 10. inquit. Quare materiã habuerunt, oĩa vero materiam hñt quæcunq; tranſmutãtur, ſed aliam & ſempiternorum. Quæcunq; non generabilia, mobilia aũt latione, verum non generabilem habẽt, ſed vnde & quo. Quia tamẽ corpus cœleſte eſt terminans corpa mũdi huius inferioris, terminans aũt eſt nobilior terminato. 2. cęli. commen. 74. quia proportio terminantis, ad terminatum eſt, ſicut ꝓportio formæ ad materiam. Forma autẽ eſt nobilior materia, ſilr̃ quia cœlũ continet iſta inferiora. nąm. 1. metheor. in principio inquit Philoſophus. Oportet autem mundum iſtum inferiorem ſuperioribus lationibus eſſe ꝯtinuum, vt omnis eius virtus inde gubernet. reſpectus aũt continentis eſt reſpectus formæ ad materiam. 4. cęli. tex. com. 23. Vnde Ariſt. in. 2. de gñone, & corrupt. tex. c. 50. inquit. Solus autem & maxime eſt ſpeciei ignis, q̃a innatus eſt ferri ad terminũ. vnũquodq; autem innatũ eſt ferri in ſui ipſius regionem, forma.n. & ſpecies in terminis oĩum. Et vniuerſaliter, vt inquit Cõm. in. 3. de anima. com. 36 reſpectus perfectionis ad imperfectius eſt reſpectus formæ ad materiam. Quia igitur cœlum reſpectu iſtorum inferiorum habet habitudinem terminantis, & continentis, & ſimpli-

(L: Qđó cęlũ dr̃ forma. — M)

A ſimpliciter eſt perfectius, ſicut ĩmortale & incorruptibile mortali, & corruptibili præſtantius eſt, vt patet. 8. phyſicę auſcult. tex. com. 75. propter iſtas cãs, cœlũ à Philoſophis dicitur eſſe tanquam forma reſpectu iſtoꝝ, non qđ orbis ſecluſa ſubſtantia intelligentiæ ſit verè ſubſtantia, quæ ſit forma, Imo eſt materia in actu, ꝗ nihil aliud eſt niſi corporeitas ſubſtantialis ſubiecta trinæ dimenſioni, non compoſita ex materia & forma, neque pura forma, ſed eſt materia in actu. & vt inquit Cõm. 8. metaph. com. 12. Et in lib. de ſubſtãtia
B orbis in cap. 2. rectius dicitur ſubiectum, quã materia. Nam nomen ſubiecti dicit aliquid in actu, ſicut ſupra patuit, & quia ſubiectum motus eſt in actu. 5. phyſi. tex. com. 8. quia orbis eſt ĩ quo recipitur motus, ideo rectius dr̃ ſubiectum, quia eſt actu, & non eſt in potentia ad eſſe, ſed ad vbi tãtum. Nomen autem materiæ ſonat ſm̃ vſitationẽ aliquid, ex quo poteſt aliquid fieri, & dicit aliquid in potentia ad eſſe, ideo abſolute, & ſtricte loquendo cœlũ pro orbe ſumptum rectius dicitur ſubiectũ, quàm materia, & hoc voluit dicere Auer.
C in. 2. cap. de ſubſtantia orbis ſub verbis obſcuris dum dixit. Corpus autẽ cœleſte eſt quaſi materia iſtius formæ abſtractę, & eſt materia exiſtens in actu. Et ideo non aſſimilatur materiæ niſi in hoc tãtum, quia eſt materia fixa, ad recipiendum formam, & ideo dignius dicitur ſubiectum, ꝗ̃ materia. Materia.n. quæ eſt hic dicitur materia, quia eſt in potentia formæ in ea fixa, & dicitur ſubiectum, quia fixa eſt formæ, & fit compoſitum ex materia & forma. Vbi animaduerte, ꝙ in materia prima, quæ

in mã duę ſunt cõditiones.

D inuenitur in generabilibus, & corruptibilibus, inueniuntur duæ conditiones. Prima eſt, quia forma materialis educitur de potentia materiæ. & ſic materia dicitur eſſe in potentia forma in ea fixa, aut figi, vt habet alia litera, quia forma materialis taliter eſt fixa materiæ, quod eſt conſtituta in eſſe per illam, ita ꝙ eſt extenſa ad extẽſionem eius. Alia vero cõditio eſt, quia ſtat ſubiecta formæ, & perficitur per formam. Prima conditio nõ eſt in orbe, quia intelligentia non eſt ex potentia orbis educta ad actum. Sed ſecunda con
E ditio bene inuenitur, quia orbis eſt ſubiectum recipiens formam, tanquam perficientem, ſed non inhærenter, vt quidam male opinantur, & ſic rectius dicitur ſubiectum. & iſta eſt mens Cõm. & vt inquit ſubtilis Doctor in. 2. ſent. diſt. 14. ſolus ipſe Auer. viſus ẽ in hoc habuiſſe mentem Ariſt. & ita eſt ſine cõtrouerſia.

PROPOSITIO CIX.

Scientia ſecatur quemadmodum, & res.

FRequenter allegatur iſta propoſitio, & ſcribitur in. 3. de anima. F tex. cõ. 38. & ſicut ſuperius incidentaliter dixi, ſolet allegari extra propoſitum, & intentionem Ariſto. non enim fuit mens Philoſophi, ꝙ ſcientiæ ſecantur, ad diuerſitatem ſcibilium abſolute. hoc. n. falſum eſt. nã 2. phyſic. tex. com. 18. Aedem ſunt lineæ naturales, & mathematicæ. & Cõm. 2. phyſi. com. 71. inquit. Cum ens diuiditur, ſecundum conſiderationem demonſtratiuã intrabit vna natura in duas artes, vt conſideratio mathematici, & diuini de numero, &

G & conſideratio naturalis, & mathe-
matici, de corpore ſupficie, & linea.
Sēſus igitur propoſitionis ibi in tex.
patet. nam ibi dr̄, ꝙ ſicut res diuidit̄
per potentiam & actum, ſic ſcientia
& ſenſus, vbi Auer. in com. pulchre
ponderans hoc, reddit cām dicens, ꝙ
res quarum drīæ ſunt eædem, ipſæ
ſunt eædem in illo modo, ſm quem
habent eaſdem drīas. vnde ſi ſenſus
fuerit in potētia, & ſenſatum erit in
potentia, & ſi in actu etiam in actu,
& ſic de intellectu, & intellecto. vnde
eodem actu, quo ſenſibile actu, ſen-
titur, eodem ſenſus actu ſentit, & eo-
H dem actu, quo intellſ intelligit, eodē
obiectū intellectum intelligitur. Sic
enim dicit Philoſophus in. 2. de ani-
ma. in tex. com 141. quod vnus, &
idem eſt actus ſenſibilis & ſenſitiui,
ſicut in ſimili. 3. phyſic. tex. com. 20.
dr̄ vnus & idem eſt actus motiui, &
mobilis, ſic etiā ſcire debes, qđ vnus
& idem eſt actus intelligibilis, & in-
tellſ, concomitantur igitur & iden-
tificantur modo prædicto ſcīa, & res
ſcita quo ad actum & potentiam, &
hoc formaliter loquendo. Habet ve
ritatem etiam ꝓpoſitio iſta de ſcien
tia noſtra, quia de illa loquitur Ariſ.
I in. 3. de anima. Fallit autem de ſciē-
tia Dei, & intelligentiarū, quia ſcien
tia in Deo, & intelligentijs non diui
ditur ſm diuiſionem, quę datur per
potentiam & actum, nec per vlē, &
particulare, ſicut dicit Cōm. 12. me-
taph. com. 51. ſed ſcīa in intelligen-
tijs, diuiditur ſm diuerſitatem ſcien
tiū. ſcīa. n. Dei de entibus eſt tali mo
do. quali nulla aliarum intelligētia-
rum particeps eſſe poteſt, quia entia
vt prædiximus nihil diuerſum ſunt
à ſcientia Dei, vt in illa continentur,
& nullibi ens ſimpliciter oībus mo-
dis eſt idem cum intellectu ſcientis, K
ſicut in primo principio.

PROPOSITIO CX.

Potentia quæ poteſt in maius, poteſt in minus.

GLoſſatur propoſitio, & veritatē
habet in potentijs actiuis, fallit
in paſſiuis. Potentiæ autem actiuæ
differunt à potentijs paſſiuis, vt ſcri-
bit Cōmen. in. 3. de aīa. com. 4. nam
virtutes paſſiuæ ſunt mobiles ab eo,
cui attribuuntur, actiuæ autem mo-
uent illud cui attribuuntur. i. reſpe-
ctu obiecti. & eſt intētio Philoſophi L
in. 9. primæ philoſophiæ. in tex. c. 2.
vbi inquit. Potentia paſſiua eſt prin
cipium tranſmutādi, ab alio inquan
tum aliud, & potētia actiua eſt prin-
cipium tranſmutandi aliud inquan
tum aliud. vnde ſenſus cum ſint de
virtutibꝰ paſſiuis, vt eſt ſentētia Phi-
loſophi in. 2. de anima. tex. com. 51.
vbi dicitur. Sēſus autem in ipſo mo-
ueri & pati aliquid accidit, & Cōm.
in com. dicit ꝙ primum conſideran
dum de ſenſu eſt, vtrum. ſ. ſit nume-
ratus in virtutibus actiuis, aut paſſi-
uis, & cum poſuit ipſum eſſe in gene
re virtutum paſſiuarū dedit cauſam M
iſtius exiſtimationis, quòd ſenſus fit
ſm paſſionem, quia exiſtimatur, ꝙ
ſenſus alterantur à ſenſibilibus, ali-
quo modo alterationis. In virtutibꝰ
aūt ſenſitiuis allegata propoſitio ve
ritatem non habet, videlicet, quòd ſi
patitur à maiori, quod patiatur à mi
nori, ſed habet ſe conuerſo mō, quia
in talibus, quæ poteſt pati à minori
poteſt à maiori. colligitur hoc ex-
preſſe ex mente Philoſophi in pri-
mo cœli & mundi. tex. com. 116. &
117. Similiter alia propoſitio fa-
moſa

A moſa quæ dicit, quicquid poteſt potentia inferior, poteſt etiã ſuperior, veritatem habet in potentijs actiuis, & in potentijs exiſtentibus in materia. Fallit autem propoſitio iſta in virtutibus paſſiuis, & in potẽtijs abſtractis à materia. nam potentia cœli, quæ eſt prior natura, & perfectione elementorum, potentia non põt quicquid poſſunt elementa. ſimiliter apud tenentes in virtutibus ſenſitiuis interioribus, quod alterius virtutis eſt recipere, & alterius retinere, quia virtutes tales ſunt organicæ, & in talib⁹ receptio fit per humidum, B & retentio per ſiccum. virtus imaginatiua ẽ ſuperior ſenſu cõi, & tamen non poteſt id, quod põt ſenſus cõis, quia ſenſus cõis iudicat, & componit, & diuidit, & hoc non facit virtus imaginatiua. In potentijs etiam abſtractis à materia fallit iſta propoſitio. nam intellect⁹ poſſis intelligit ea quæ ſunt hic, puta ſingularia & priuationes, & tñ intellectus agens, qui eſt præſtãtior intellectu poſſibili, nihil intelligit eorum quæ ſunt hic, vt dicit Cõm. in. 3. de anima. in cõ. 19. Et Themiſt. ibidem cap 45. vbi inquit, ſuper expoſitio. tex. cõ. 25. vbi C Ariſ. vult, ꝙ intellectus poſſibilis intelligit priuationes, & non intellẽs agens, quia eſt quãdoq; in potentia, & quandoq; in actu. Inqt, pro hinc, ſi quis intellectus eſt ab omni potentia exolutus liberq;, is neq; malũ, neque priuationem intelligit, qualis exterior intellectus videtur, ideſt agens, & eo amplius cauſa rerũ princeps. i. Deus. & Auer. in. 3. de anima. com. 36. inquit. Ex eis cõprehendentibus quæ non ſunt admixta materiæ, quod comprehendit minus perfectum, neceſſe eſt, vt comprehẽdat perfectius, ſed non econtrario. Simi D liter etiã in potentijs actiuis, in quibus tenet illa propoſitio, quicqd põt potentia inferior, põt ſuperior, intelligitur extenſiue, quia ad oẽm effectũ ad quem cõcurrit cauſa inferior concurrit ſuperior, ſed non intelligit ꝙ ſuperior poſſit cauſare, non cõcurrente cã inferiore, ſicut ſol, & homo generant hominem, & tñ ſol nõ poſſet cauſare hoĩem non concurrente homine. Et aduerte, ꝙ cauſa & potentia ſuperior nobiliori modo concurrit quã potentia inferior. vnde vegetatiuum eſt in ſenſitiuo, ſicut trigonum in tetragono, ex. 2. de ani- E ma, & vegetatiuum in aĩalibus vegetat, auget, & generat aĩal, in plantis aũt vegetat, & auget, & generat plãtam. Et nota quod iſta propoſitio, Nota. quod potentia primo mouẽs eſt nobilior potentia ſecundo mouente, & vltimo moto, quę colligitur ex intẽtione Philoſophi in. 8. de phyſico auditu. tex. com. 38. & eſt auctoris libri de cauſis dicẽtis, ꝙ cã prima plus influit quã cauſa ſecunda, & per conſequens eſt nobilior, veritatem habet, vbi ſecundum mouens recipit virtutem & influentiam motiuam à primo mouente. Sed qñ non recipit ve F ritatem, nõ habet. Nam certum eſt ꝙ in virtutib⁹ interioribus primum mouens eſt ſenſus cõmunis, & vltimum motum eſt virtus memorialis, & tamẽ virtus memorialis eſt magis ſpiritalis inter omnes virtutes ſenſitiuas, teſte Auerro. in tertio de anima. in cõmen. 6.

Propoſitio

G PROPOSITIO. CXI.

Si non eſſent ſubſtantiæ abſtractæ, phyſica eſſet prima philoſophia.

ELicitur iſta propoſitio ex, 6. meta. tex. cõ. 3. vbi dicit Ariſtot. Si quidem ergo non eſt aliqua altera ſubſtantia præter natura conſiſtẽtes, phyſica vtique erit prima ſcientia. Magna eſt altercatio circa hoc apud diuinos, Anto. Tromb. excellens in ſcientia diuina, & preceptor meus venerãdus in ſpẽali quadam ſua qõne, de hoc iſto mõ deducit iſtã ꝯſequentiã, & cõiter oẽs ſic deducere cõſueuerũt. Inquit. n. ꝙ ſtante caſu, q̃d non ſint ſubẽ niſi nã conſiſtẽtes, tũc metaphyſica non eſſet diſtincta a nãli, qa iſtæ ſciẽ diſtinguũť penes modũ diffiniẽdi diuerſum, q̃ inſequitur diſtinctionem obiectorum formaliũ. nã modus diffiniendi metaphyſicus omnino abſtrahit a materia, quia ſicut ens quod primo conſiderat, ita & quodlibet inquantum ens non includit materiam, & addit quod ideo metaphyſica abſtrahit a materia ſenſibili, quia conſiderat aliquid, quod eſt ſimpliciter abſtractum ſecundũ eſſe, ſicut ſunt ſubſtantiæ abſtractæ. Alia autem abſtracta ſm conſiderationem conſiderantur propter iſta quæ ſunt abſtracta ſm eſſe, & ideo vbi tñ eſſet ſubſtantia naturalis non eſſet aliqua ſubſtantia abſtracta ſm eſſe, ergo non oporteret ponere ſciẽtiã aliquã quæ abſtractius conſideraret quàm naturalis, quæ licet poſſet conſiderare ens, & alias quiditates abſtrahendo a motu, & quantitate. iſta tñ ſcientia ſeu conſideratio non pertineret ad aliquam ſcientiã priorem phyſica, quia ſtante iſto nulla eſſet ſcĩa, quæ conſideraret de ente priori ſimpliciter, quia prima entia eſſent naturalia, & ita conſideratio de quiditate, modo abſtracto pertineret ad eandem ſciam ad quã ſpectat conſideratio modo non abſtracto. ſ. in ordine ad motum, & alias paſſiones naturales, & ſic phyſica eſſet prima ſcĩa, & prima philoſophia. Sed tunc obiicit contra ſe, quia illo caſu ſtante, adhuc conceptus entis abſtractus a ſubſtantia nãli pertineret ad aliam ſcĩam, quia eſſet abſtractior conceptu ꝓprij obiecti. Ad quod dupliciter rñdet. prima rñſio eſt, ꝙ ad hoc quod conceptus abſtractior nõ egrediatur limites ſciæ, duo requirũtur. Primum ꝙ non ſit cõior conceptu proprii obiecti. Secundum ꝙ nõ abſtrahatur tanta abſtractione, quod ſit abſtractus ab ordine eſſentiali, & habitudine ad ſubiectum primum, quod ſignanter dř propter mathematicã, quæ in illo caſu eſſet diſtincta à phyſica, quia abſtraheret quantitatem ab ordine eſſentiali, & attributione ad materiam ſenſibilem, ita in caſu prędicto ſcientia naturalis cõſideraret ens, & quodlibet tranſcendens dũmodo non circumſcriberet ipſum ab ordine eſſentiali eius ad ſubiectum primum. Sed ſalua pace iſta dicta ſunt mihi dubia. Primum, quidem in quo dicit, quod in illo caſu philoſophia naturalis eſſet prima philoſophia, quia nulla eſſet de ente ſimpliciter priori, nõ apparet verũ eſſe, quia licet naturalis cõſideret de ſubſtantia, q̃ eſt ens ſimpliciter prius accidente natura, cognitione, diffinitione, & tempore, vt patet in 7. primæ phyloſophiæ. te. com. 4. Mathematica autem eſt de quantitate, tamen prioritas ſcientiarum, & diſtinctio, vt patet in 6. meta. tex. com. 1. attenditur

Marginalia: Ant. Trõ. opinio. — H — I — K — obiectio. — Solutio. — L — impuga. — M

A attenditur penes alium, & alium abſtractionis modũ, & diuerſum modum diffiniendi, modo maior, & altior abſtractio eſt in ſcientiis mathematicis, quàm ſit in naturalibus. Nã entia mathematica ſunt ſicut cõcauum, & naturalia ſunt ſicut ſimum. habent.n.ſe naturalia per additionẽ ad mathematica, & ex conſequenti ſtante illa diſtinctione data per Philoſophum in.6. meta penes diuerſũ diffiniendi modum in caſu illo quo non eſſent aliç ſubſtãtiæ, niſi natura ſubſiſtentes mathematica adhuc, & ſi de quantitatibus ſit, eſſet natura
B prior naturali. Et confirmatur quia etiam de facto ita contingit, ꝙ ſciæ mathematicæ ſunt mediæ inter naturales & diuinas. nam ſm Peripateticos ſunt propter exercitium, & nõ propter finem hominis vltimum, vt dicit Com. in ſuo prologo ſuper lib. phy. quia intellectus hominis poſtquam venatus eſt cognitionem entium naturalium concernentiũ materiam, tam ſm eſſe, quam etiam ſm diffinitionem, anteq̃ prouehatur ad aliud extremum, videlicet ad notitiam entium ſeparatorũ a materia vtroq; modo opus eſt ipſũ præexer-
C citari in cognitione ſcibilium, medio modo ſe habentium, videlicet q̃ quoquo modo ſunt in materia, & quoquo modo abſtrahũt a materia, ſicut ſunt entia mathematica, & ſecũdum aliquos in hoc ordine eſt ſcientia de anima etiam. licet n. Ariſt. dicat in principio libri de aĩa, ꝙ vna ſcientia excedit aliam, vel ex parte obiecti, vel ex certitudine demõſtrationis: illud, locum habet loquendo quantum ad nobilitatem obiecti. nã vt ipſemet Ariſt. fatetur. 6. meta. in tex. com. 2. honorabiliſſimam ſciam oportet circa honorabiliſſimum ge- D nus eſſe. vnde bene concederem in illo caſu argumenti, quod ſciẽtia naturalis eſſet nobilior ex parte obiecti, quàm ſint ſcientiæ mathematicç, & non tamen propter hoc ſciẽtia naturalis eſſet prior quo ad modũ formalem abſtractionis penes quẽ ſciæ diſtinguuntur. Nec videatur tibi mirum hoc, quia in ſimili Cõ. dicit in. 1. de anima, cõ. 1. artes non differũt abinuicem, niſi altero duorum iſtorum modorũ. ſ. aut confirmatione demonſtrationis, aut nobilitate ſubiecti, aut vtroq; ver. gr. q̃m geometria excedit aſtrologiam, per confir- E mationem demonſtrationis. aſtrologia autem excedit illam per nobilitatem ſubiecti. Amplius mirum eſt qualiter illo caſu ſtante mathematica eſſet diſtincta a phyſica, & notitia entis inquantum ens nõ eſſet diſtincta. Vnde arguo ſic. non minus eſſet abſtractus conceptus entis cõis naturalibus, & mathematicis, quàm conceptus quantitatis vt patet, ſed per te ſcientia de quantitate illo caſu ſtante eſſet diſtincta a naturali, ergo & ſcientia de ente inquantum ens eſſet diſtincta. Nec videtur ualere ratio, q̃ adducitur contra hoc, qua dr̃ ꝙ con- F ceptus entis non eſſet abſtrahibilis. hoc enim eſt voluntarie dictũ, quia per caſum non magis concerneret materiam ſenſibilem ens inquãtum ens, quàm quantitas, quæ eſt immediata affectio inſequens materiã ſm Peripateticos. Et quod deinde dicit in ſolutione illa ad argumentũ non ſatisfacit, quia etiam ita de facto contingit quod naturalis, nunc etiam cõſiderat de ente, & ſubſtantia, vt iſta contrahuntur ad habitudinẽ eſſentialẽ ſui ſubiecti, quia licet iſta materia

G teria eſt ens, ſit conſiderationis metaphyſicalis, tamē iſta materia eſt ens, mobile, vel ens ſenſibile, eſt naturalis conſiderationis, vt patet. 12. primæ philoſophię. 5. & 6. commentis. & 7. meta. cō. 9. vnde caſu illo ſtante dicerem, ꝙ de ente etiam conſideraret mathematicus, & de ſubſtantia etiā per habitudinem ad rationem formalem ſui ſubiecti maxime, quia ipſe tenet cum Scoto, ſubſtantiam corpoream eſſe ſubiectum mathematicarum ſcientiarum. Alia ſolutio quā ponit præfatus Doct. eſt iſta, ſi metaphyſicus inquit conſiderat quidita-

H tes rerum ſolum in vniuerſali, ſi ex caſu eſſent tñ quiditates naturales non eſſent quiditates vniuerſales, & abſtractæ. quę eſſent cōmunes aliis a ſubſtantiis naturalibus, quia expoſito, ſi nullum aliud ens eſſet, tūc phyſica haberet conſiderare omniū quiditates, & ita metaphyſica non eſſet prior ſcīa naturali. vnde arguit ſic. ſi metaphyſica in illo caſu eſſet prior naturali, aut ergo conſideraret quiditates vl̄es abſtractas, aut particulares, non ſecundum, quia illas non cōſiderat nec vniuerſales, cum per caſum ille non eſſent, quia omnes eſ-

I ſent naturales. Sed iſta ſolutio ſe-

Impugn. cunda patitur etiam manifeſtam inſtantiam, quia in illo caſu non video, quomodo ſolum quiditates naturales ſolummodo eſſent, quia adhuc remanerent quiditates mathematicę, vnde ex illa deductione ſequi videtur, non ſolum philoſophiam naturalem eſſe primam, immo omnem ſcientiam, & hoc nō videtur eſſe verum, nā licet in illo caſu intellectus humanus nō haberet cognitionem abſtractorum ſecundum eſſe, poſſet tñ adhuc habere cognitionem naturalem, & mathema- K ticam, nam intellectus innatus eſt diuidere coniuncta in eſſe, vt dicit Commentator in. 12. metaphyſic. commen. 39. unde adhuc alia eſſet ratio lineæ inquantum linea eſt, & alia eſſet ratio lineæ terreſtris, vt manifeſtum eſt, vnde non video quō in illo caſu naturalis ſcientia omnē quiditatem conſideraret, nā aut hoc eſſet in vniuerſali, aut in particulari, non ſm, quia mathematicæ quiditates pertinerent ad mathematicum, nam Com. in. 1. phyſic. com. vlti. habet. ꝙ ſi ſcientia naturalis non demōſtraret iſtud genus entiū abſtracto- L rum eſſe, tunc non eſſet niſi ſcientia naturalis, & doctrinalis, manifeſtū eſt autem ꝙ per ſcientiam doctrinalem non intelligunt Peripatetici, niſi ſcientias mathematicas, nec in vniuerſali, quia modus abſtrahendi nō eſſet, illo caſu ſtante, magis abſtraſtractus qui conueniret naturali potius, quàm mathematico, immo adhuc abſtractior eſſet ille qui eſſet mathematici, nam caſu quo metaphyſica non eſſet, poſſet remanere naturalis, & mathematica per Auer. in conſequentia eius iam adducta M ex commen. primi phyſicorum.

Manifeſtum eſt autem ꝙ modus abſtrahendi mathematici eſſet abſtractior, & altior quàm ille qui eſſet reſpectu naturalis, & ſic ſecunda ſolutio ſtare non poteſt, vt patet clare intelligenti. Alij autem con- Opinio aliorum. terranei noſtri dixerunt, quód caſu illo ſtāte ſi conceptus aliquis abſtraheretur a materia ſenſibili, & intelligibili, adhuc ille conceptus includeret materiā, & pertineret per ɔ̄ns ad naturalē philoſophiā, quia philoſophia nālis ē prior mathematica

&

A & eſt ſolo magri Fräciſci Neritonẽſis concurrentis præceptoris mei.

Impugna. Hoc qnidem etiam nõ videt poſſe ſtare, quia ſi ille cõceptus eſt abſtractus ab vtraq; materia ſenſibili & intelligibili. quã igitur materiam includit, aut naturalem, aut intelligibilem? ſi naturalem, quare etiã non intelligibilem, ſi ab vtraq; abſtractus eſt? Præterea. Si abſtractus eſt quomodo illam iucludit? ſi neutrũ includit, & eſt dare tertiam materiã indifferentem vtriq;, tunc ille conceptus erit alterius artificis diſtincti a naturali, & a mathematico. Et pp hoc poſt longam perſcrutationem circa hoc viſum eſt mihi dicere, ſalua ſemper reuerẽtia aliorum aliter ſentientium, ꝙ & ſi conſequentia illa abſolute proferri videatur ibi ab Ariſt. tamẽ ad hominem deduci habet, antiqui enim opinabãtur ꝙ ens ſenſibile, & ens inquantum ens conuerterentur, & per conſequẽs In via eorũ ſequitur ineuitabiliter, quòd ſcientia conſiderans de ſubſtãtia ſenſibili ſit prima philoſophia. Iſti. n. antiqui contra quos deducitor hic ſermo. non cognouerunt genus entium abſtractorum, vnde apud eos iſta conuertuntur, ens inquantũ ſenſibile, & ens, inquantum ens. & opinabantur ꝙ prima entia, & primæ ſubſtantiæ ſunt ſenſibiles. Vnde adduco ſuper hoc teſtem Ariſto. in. 4. primæ philoſophiæ. in text. com. 7. vbi inquit. Vnde nullus particulariter intendentium nititur dicere aliquid de eis, ſi vera aut non, nec geometer, nec arithmeticus, niſi phyſicorum quidam merito faciẽtes, hoc ſoli nanq; putãtur de tota natura intendere & de ente. De iſtis etiam loquutus fuit Ariſto. in principio. 4. de phyſico auditu. dum dixit, ea nãque quæ ſunt, omnes opinantur alicubi eſſe, vnde iſti exiſtimabant oẽ ens in loco eſſe, & per conſequens non erat apud illos aliud genus entium niſi ſenſibilium ſm rem. Et de iſtis etiam loquitur Ariſt. in. 4. met. in te. com. 22. vbi inquit. Huius aũt opinionis cauſa eſt, quia de entibus quidem veritatem intendebant, entia autem putauerunt ſenſibilia ſolum. Et de iſtis etiã loquitur Ariſto. in. 1. primæ philoſophiæ. in tex. com. 18. vbi Com. in com. expreſſe dicit, quòd multi homines reputãt ſcientiam naturalem, & diuinam eſſe eandem ſcientiam. Et ideo Cõ. 1. phyſi. com. vlti. animaduertẽs ad hoc, quod modo dixi inquit. ſi hic videlicet in ſcientia naturali non demonſtraretur iſte modus entium. ſ. ſeparabilium, non eſſet niſi ſcientia naturalis & doctrinalis, & ideo antiqui naturales exiſtimauerunt, quod ſcientia naturalis eſt prior omnibus ſcientiis, dicentes quod ſubiecta eius ſunt priora omnibus entibus. Et qa verum atteſtatur ſibi, & eſt ſibi conſonum ex omni parte, vt dicit Ariſ. in. 1. ethi. ca. 8. ſic ni fallor deductio iſta, & Ari. & Auer. intelligi habet.

Opi. alio. Nam ꝙ aliqui volentes iſtam conſequentiam Auer. com. vlti. deducere dicunt, ſic debere deduci, ſi metaphyſica poſſet probare ſubſtantias abſtractas eſſe, illud non poſſet eſſe niſi per motum: ſed omnis ſcientia probans per motum aliquid eſt naturalis: igitur metaphyſica eſſet ſcĩa naturalis, & per conſequens nõ ſunt niſi duæ ſcientiæ. ſ. naturalis, & doctrinalis.

Impugna. Hoc quidem ſtare non poteſt, nam multa probat naturalis ꝑ media meta. ſicut qñ diſputat in. 2. phy.

G teria eſt ens, ſit conſiderationis meta
phyſicalis, tamẽ iſta materia eſt ens,
mobile, vel ens ſenſibile, eſt naturalis
conſiderationis, vt patet. 12. primæ
philoſophi ę. 5. & 6. commentis. &
7. meta. cõ. 9. vnde caſu illo ſtante di
cerem, ꝙ de ente etiam conſideraret
mathematicus, & de ſubſtantia etiã
per habitudinem ad rationem for-
malem ſui ſubiecti maxime, quia ip
ſe tenet cum Scoto, ſubſtantiam cor-
poream eſſe ſubiectum mathemati-
carum ſcientiarum. Alia ſolutio quã
ponit præfatus Doct. eſt iſta, ſi meta
phyſicus inquit conſiderat quidita-
H tes rerum ſolum in vniuerſali, ſi ex
caſu eſſent tñ quiditates naturales
non eſſent quiditates vniuerſales, &
abſtractæ. quę eſſent cõmunes aliis a
ſubſtantiis naturalibus, quia expoſi-
to, ſi nullum aliud ens eſſet, tũc phy-
ſica haberet conſiderare omniũ qui
ditates, & ita metaphyſica non eſſet
prior ſcĩa naturali. vnde arguit ſic. ſi
metaphyſica in illo caſu eſſet prior
naturali, aut ergo conſideraret qui-
ditates vl̃es abſtractas, aut particula-
res, non ſecundum, quia illas non cõ
ſiderat nec vniuerſales, cum per ca-
ſum ille non eſſent, quia omnes eſ-
I ſent naturales. Sed iſta ſolutio ſe-
Impugn. cunda patitur etiam manifeſtam in
ſtantiam, quia in illo caſu non vi-
deo, quomodo ſolum quiditates na-
turales ſolummodo eſſent, quia ad-
huc remanerent quiditates mathe-
maticę, vnde ex illa deductione ſe-
qui videtur, non ſolum philoſo-
phiam naturalem eſſe primam, im-
mo omnem ſcientiam, & hoc nõ vi-
detur eſſe verum, nã licet in illo ca-
ſu intellectus humanus nõ haberet
cognitionem abſtractorum ſecun-
dum eſſe, poſſet tñ adhuc habere co-
gnitionem naturalem, & mathema- K
ticam, nam intellectus innatus eſt di
uidere coniuncta in eſſe, vt dicit
Commentator in. 12. metaphyſic.
commen. 39. unde adhuc alia eſſet
ratio lineæ inquantum linea eſt, &
alia eſſet ratio lineæ terreſtris, vt ma
nifeſtum eſt, vnde non video quõ
in illo caſu naturalis ſcientia omnẽ
quiditatem conſideraret, nã aut hoc
eſſet in vniuerſali, aut in particulari,
non ſm, quia mathematicæ quidita-
tes pertinerent ad mathematicum,
nam Com. in. 1. phyſic. com. vlti. ha-
bet. ꝙ ſi ſcientia naturalis non demõ
ſtraret iſtud genus entiũ abſtracto- L
rum eſſe, tunc non eſſet niſi ſcientia
naturalis, & doctrinalis, manifeſtũ
eſt autem ꝙ per ſcientiam doctrina
lem non intelligunt Peripatetici, niſi
ſcientias mathematicas, nec in vni-
uerſali, quia modus abſtrahendi nõ
eſſet, illo caſu ſtante, magis abſtra-
ſtractus qui conueniret naturali po
tius, quàm mathematico, immo
adhuc abſtractior eſſet ille qui eſ-
ſet mathematici, nam caſu quo me-
taphyſica non eſſet, poſſet remanere
naturalis, & mathematica per Auer.
in conſequentia eius iam adducta M
ex commen. primi phyſicorum.

Manifeſtum eſt autem ꝙ modus
abſtrahendi mathematici eſſet ab-
ſtractior, & altior quàm ille qui eſ-
ſet reſpectu naturalis, & ſic ſecunda
ſolutio ſtare non poteſt, vt patet
clare intelligenti. Alij autem con- Opio aliorum.
terranei noſtri dixerunt, quód caſu
illo ſtãte ſi conceptus aliquis abſtra-
heretur a materia ſenſibili, & intel-
ligibili, adhuc ille conceptus inclu-
deret materiã, & pertineret per ꝯñs
ad naturalẽ philpſophiã, quia phi-
loſophia nãlis ẽ prior mathematica

&

A & eſt ſolo magri Fräciſci Neritonẽ ſis concurrentis præceptoris mei.

Impugna. Hoc quidem etiam nõ videť poſſe ſtare, quia ſi ille cõceptus eſt abſtractus ab vtraq; materia ſenſibili & intelligibili. quã igitur materiam includit, aut naturalem, aut intelligibilem? ſi naturalem, quare etiã non intelligibilem, ſi ab vtraq; abſtractus eſt? Op. ppria Præterea. Si abſtractus eſt quomodo illam includit? ſi neutrũ includit, & eſt dare tertiam materiã indifferentem vtriq;, tunc ille conceptus erit alterius artificis diſtincti a naturali, & a mathematico. Et pp hoc poſt longam perſcrutationem circa hoc viſum eſt mihi dicere, ſalua ſemper reuerẽtia aliorum aliter ſentientium, ꝙ & ſi conſequentia illa abſolute proferri videatur ibi ab Ariſt. tamẽ ad hominem deduci habet, antiqui enim opinabãtur ꝙ ens ſenſibile, & ens inquantum ens conuerterentur, & per conſequẽs in via eorũ ſequitur ineuitabiliter, quòd ſcientia conſiderans de ſubſtãtia ſenſibili ſit prima philoſophia. Iſti. n. antiqui contra quos deducitur hic ſermo. non cognouerunt genus entium abſtractorum, vnde apud eos iſta conuertuntur, ens inquantũ ſenſibile, & ens, inquantum ens. & opinabantur ꝙ prima entia, & primæ ſubſtantiæ ſunt ſenſibiles. Vnde adduco ſuper hoc teſtem Ariſto. in. 4. primæ philoſophiæ. in text. com. 7. vbi inquit. Vnde nullus particulariter intendentium nititur dicere aliquid de eis, ſi vera aut non, nec geometer, nec arithmeticus, niſi phyſicorum quidam merito faciẽtes, hoc ſoli nanq; putãtur de tota natura intendere & de ente. De iſtis etiam loquutus fuit Ariſto. in principio. 4. de phyſico auditu. dum dixit, ea nãque quæ ſunt, omnes opinantur alicubi eſſe, vnde iſti exiſtimabant oẽ ens in loco eſſe, & per conſequens non erat apud illos aliud genus entium niſi ſenſibilium ſm rem. Et de iſtis etiam loquitur Ariſt. in. 4. met. in te. com. 22. vbi inquit. Huius aũt opinionis cauſa eſt, quia de entibus quidem veritatem intendebant, entia autem putauerunt ſenſibilia ſolum. Et de iſtis etiã loquitur Ariſto. in. 1. primæ philoſophiæ. in tex. com. 18. vbi Com. in com. expreſſe dicit, quòd multi homines reputãt E ſcientiam naturalem, & diuinam eſſe eandem ſcientiam. Et ideo Cõ. 1. phyſi. com. vlti. animaduertẽs ad hoc, quod modo dixi inquit. ſi hic videlicet in ſcientia naturali non demonſtraretur iſte modus entium. ſ. ſeparabilium, non eſſet niſi ſcientia naturalis & doctrinalis, & ideo antiqui naturales exiſtimauerunt, quod ſcientia naturalis eſt prior omnibus ſcientiis, dicentes quod ſubiecta eius ſunt priora omnibus entibus. Et qa verum atteſtatur ſibi, & eſt ſibi conſonum ex omni parte, vt dicit Ariſ. in. 1. ethi. ca. 8. ſic ni fallor deductio F iſta, & Ari. & Auer. intelligi habet.

Opi. alio. Nam ꝙ aliqui volentes iſtam conſequentiam Auer. com. vlti. deducere dicunt, ſic debere deduci, ſi metaphyſica poſſet probare ſubſtantias abſtractas eſſe, illud non poſſet eſſe niſi per motum: ſed omnis ſcientia probans per motum aliquid eſt naturalis: igitur metaphyſica eſſet ſcia naturalis, & per conſequens nõ ſunt niſi duæ ſcientiæ. ſ. naturalis, & doctrinalis.

Impugna. Hoc quidem ſtare non poteſt, nam multa probat naturalis ꝑ media meta. ſicut qñ diſputat in. 1. phy.

G phy.contra antiquos negantes prin
cipia cognitionis,& eſſe ſcientiæ na
turalis induens habitum meta.& tñ
non pp hoc ſcientia naturalis eſt me
ta.ſimiliter metaphyſicus multa de
monſtrat per media naturalia licet
vniuerſaliori modo,vt patet per A-
uer in.2.primæ philoſophiæ. in cõ.
6.vbi Ariſt.demonſtrat ꝙ in cauſis
efficientibus,& mouentibus non eſt
proceſſus in infinitum,nam tota il-
la demõſtratio principaliter innitiť
medio naturali,quia totam illam ra
H tionem pertractat cum motu, vnde
inquit ibi Com. quod conſideratio
vl'is in omnibus cauſis, in eo quod
ſunt cauſæ,eſt huius ſcientiæ,& Ari
ſto.quanuis vtatur hic demonſtra-
tionibus ſcientiæ naturalis, tamẽ in
ducit eas vl'ius, quoniam quanto de
monſtratio fuerit vl'ior, tãto magis
erit proprior huic ſcientiæ,& Ariſt.
ſe obſeruat in hac intẽtione. ſ.in in-
ducendo demonſtrationes vl'es, alio
modo quàm in ſcientia naturali, &
hæc eſt cauſa in iteratione illarum
demonſtrationum in hac ſcientia,
& ideo non valet dictum iſtorum,
I ꝙ ſi metaph.demonſtraret ſubſtan-
tias abſtractas,cum hoc non poſſet
facere,niſi per motum tanquam ꝑ
medium, ideo ſcientia diuina eſſet
naturalis,patet quod eſt fallacia a ſe
cundum quid ad ſimpliciter,licet.n.
diuinus in illo caſu induens habitũ
naturalis diceretur quo ad illud eẽ
naturalis,tñ ſimpliciter non ſequiť,
ꝙ ſcientia naturalis, & diuina ſunt
eadem ſimpliciter. Amplius, ſi rõ
illa valeret pariformiter ſequeretur,
ꝙ ſi ſcientiæ mathematicæ demon-
ſtrarent ſubſtantias abſtractas eſſe,
cum hoc non poſſit fieri niſi ꝑ mo
tum,& cum omnis ſcientia demon-
ſtrans aliquid per motum ſit ſcien- K
tia naturalis,tunc igitur ſcientiæ ma
thematicę eſſent naturales,& ita ſtã
te illa forma arguendi ſequitur,ꝙ ſi
hoc genus entium ſeparatorũ a ma
teria non demonſtratur in ſcientia
naturali, tunc nulla alia ſcientia re-
maneret,niſi naturalis contra Aue.
forte dices,hoc nõ poteſt dici de ma
thematicis,quia illæ non conſiderãt
de ſubſtantiis. Contra,ſaltem ſequi Euaſio.
tur de Aſtrologia,quæ ſola ex ma-
thematicis de ſubſtantia ſempiter-
na theoriam facit,vt dicit Ariſto.in
12.primæ philoſophiæ, tex.comm. L
44. Amplius eſto, ꝙ nulla prorſus ſolutio.
ex mathematicis ſcientijs de ſubſtã-
tia cõſideraret, adhuc tamẽ illa con
ſequentia eſſet neceſſaria maxime
ſm taliter opinantes, licet tam antẽ-
cedens quàm conſequens ſint impoſ
ſibilia, videlicet ſi ſciẽtiæ mathema
ticæ demonſtrarent ſubſtantias ab-
ſtractas eſſe, tunc ſcientiæ illæ de-
monſtrarent hoc per motum, ſicut
ſi lapis volat,lapis habet alas. conſe-
quentia iſta eſt neceſſaria, vt dicit
Auer.7.phyſi.com.2. & ita in virtu
te iſtius deductionis Com.non habe M
ret intentum ſuum. Modetniores Deductio
autem aliter illam conſequentiam modernorum.
Auer.deducunt præſupponentes v-
num,quod conceptus entis ſit indif-
ferens abſtractis,& non abſtractis,&
quod abſtracta ſunt in duplici dĩa
videlicet,per eſſentiam vt Deus, &
intelligentiæ,& per indifferentiam,
vt conceptus entis ſubſtantiæ vnius
boni,& veri, & id genus quæ tran-
ſcendentia cõiter nuncupantur, &
tunc dicunt ꝙ ſi ens abſtractum per
eſſentiam non eſſet, tuuc nec per cõ
ſequens ens abſtractum per indiffe-
rentiam eſſet,ſicut ſi rõnale nõ eẽt,
non

A non eſſet animal ꝙ eſt indifferẽs rationali, & irrõnali, & ita ſi entia abſtracta non eſſent, videlicet ſubſtantiæ ſeparatæ, tunc nõ eſſet ens abſtractum per indifferentiam cum conſideratio iſtius principaliter ordinat ad illam quæ eſt de abſtracto per eſſentiam, & ita prima philoſophia nõ eſſet, & ſic non remanerent niſi duæ ſcientię ſolummodo videlicet naturalis, & mathematica. Sed nec iſta deductio ſtare poteſt in via Cõ. quia ipſe non dicit ſi entia abſtracta non eſſent, non eſſent niſi naturalis, & ma-

B thematica, ita ꝙ arguat a deſtructione ſubiecti ſcientiæ ad deſtructionẽ ſcientiæ, nam ex illo medio etiam ſe-

Impugn. queretur deſtructio aliarum ſcientiarum, nã ſi ſubſtãtiæ abſtractæ nõ eſſent, nõ eſſent etiam naturales, nec entia mathematica eſſent. Et præterea iſtæ ſcientię ẽt ordinantur ad primam philoſophiam, quæ eſt vltima via doctrinę, licet ſit prior via naturę vt dicit Cõ. in. 6. primæ philoſophiæ cõ. 3. & in 7. metę. cõ. 39. & Auicẽ. in prima Fen, primi doct. 1. in c. de ſubiectis medicinæ, inquit, principia ſcientiarum particularium, tanq̃ credita recipiuntur, & in aliis ſcientiis, q̃

C ſunt ſm ordinem ante eas ratiocinãtur, & ita ſit donec principia oĩum ſcirum ad philoſophiam primã, quę metaphyſica nuncupatur, eleuetur. Amplius in illo caſu videtur, ꝙ ſi per impoſſibile entia abſtracta non eſſent, & poſſet, vt iſti dicunt, intellect⁹ intelligere ſine implicatione contradictionis remanere duas ſcientias. ſ. naturalem, & mathematicam, dico ꝙ adhuc daretur tertia ſciẽtia diſtincta ab iſtis, quia a conceptu entis ſenſibilis concernentis materiam ſecundum eſſe & rationem, & a conceptu

D entis concernentis materiam ſolum ſm eſſe, non autẽ ſm rationem, poſſet abſtrahi conceptus entis inquantum ens, quem ego dicam in illo caſu eſſe indifferentem vtriq;, ſicut in exemplo. ꝙ ipſi adducunt, eſto quod non eſſet homo in rerum natura, nõ implicaret contradictionem abſtrahere ab equo, & aſino cõceptum animalis. Et cõfirmatur, quia teſte Porphyrio deſtructis differentiis diuiſiuis, & ſpeciebus conſtitutis per illas, non eſt implicatio contradictionis apud intellectum remanere conceptum generis. a pari ego dicerem, ꝙ & ſi ſubſtantiæ ſeparatę non eſſent,

E adhuc ſine ĩplicatione contradictionis conceptus entis abſtrahi poſſet a naturalibus, & a mathematicis entibus. Et confirmatur, quia intellectus ſm Auer. 12. primæ philoſophię. cõ. 39. innatus eſt diuidere coniũcta in eſſe: mõ remanentibus duabus ſcientiis ſolum naturali, & mathematica, patet ꝙ conceptus entis quiditatiue includeretur in vtriſq;, & eſſet in pl⁹, & magis cõmunis, q̃ vnuſquiſq; illorum, & patet quod contemplatio de iſto conceptu cõmuni, & de proprietatibus eius, non magis eſſet naturalis q̃ mathematicæ diſciplinæ. & ita

F videtur ſequi, quod eſſet alia ſciẽtia. Et ideo relictis aliorum deductionibus, videtur mihi, quod ratio Auer. iſto modo deducatur. Pro quo ſuppono quod ſcientiæ ſpeculatiuæ diſtinguntur inter ſe penes triplicem abſtractionis modum, qui eſt penes diffinitionem. nam quædam abſtrahit a materia ſecundum eſſe, & rationem, & de his eſt ſcientia diuina, quędam vero abſtrahit ſm rationem tãtũ, & non ſm eſſe, & de iis eſt mathematica, quædam vero neq; ſm eſſe,

Opĩo propria. Vn̄ & ſciarũ ſpeculatiuarum.

G neq; ſm' rationem abſtrahit a materia ſenſibili, ſed vtitur ſola abſtractione vniuerſalis a ſingularib', qua abſtractione etiam utuntur aliæ ſciẽtiæ, & talis eſt ſcientia naturalis, nam. 1. de anima tex. cõ. 16. naturalis diffinit per materiã, & dialecticus per formam, cum igitur meta. ſit de abſtractis vtroq; modo, & principaliſſimum ſubiectum eius ſint ſubſtãtiæ ſeparatæ, ſcientia autem cuius ſubiectum latet nos, haberi non poteſt ſine cognitione eius. & quia ſubſtantiæ abſtractæ, in nulla ſcientia ſm ipſum demõſtrari poſſunt, niſi in ſciẽtia naturali, quia nullum mediũ efficax eſt, niſi uia motus. ideo ſi in ſcĩa naturali, tale genus entium ſeparatorum a materia nobis non innoteſceret uia motus, tunc non poſſemus habere diſtinctam cognitionem ſcientiæ diuinæ, quandoquidem lateret nos ſubiectum eius principaliſſimũ maxime, quo ad illam partẽ vbi ſcĩa diuina, agit de abſtractis ſubſtantiis, & ita non remanerent niſi duę ſcĩæ, ſcilicet naturalis & mathematica, omnis. n. ſcientia. vt ipſe dicit præſupponit ſuum ſubiectum eſſe, aut quia eſt notũ de ſe, aut quia ſumitur tãq̃ notum ab alia ſcĩa, in qua fuit, demõſtratum, in caſu autem noſtro cum ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ ſunt ſubiecta ſcientiæ diuinæ, vt ipſe dicit cõ. vltimo primi Phy. cum non ſint notæ de ſe, nec in alia ſciẽtia poſſint demonſtrati eſſe niſi in ſcĩa nãli, pp cãm aſſignatã. ſequit' ergo qđ ſi ĩ ſcĩa nãli, non demonſtrãtur in nulla demonſtrantur, & ita lateret nos, & ita duas ſolum ſcientias habere poſſemus. ſ. naturalem, & mathematicam ſaltẽ diſtincte & perfecte in ſuo proprio gñe, nã rõ Auer. a ſigno vr̃ ꝓcedere. Et ſi arguas, ſaltem meta. poſſet remanere, quo ad illam partẽ in qua agit de ſubſtantiis ſenſibilibus, quia argumenta adducta per nos contra alias deductiones pñt reflecti contra nos. Et ad hoc concedo totũ ſm iſtã reſpõſionem, & intentio eius eſt, qđ ſi ſubſtantiæ abſtractæ non demonſtrantur eſſe in ſcientia naturali, tũc non eſſent niſi ſcientia naturalis, & mathematica. ſupple, perfecte diſtinctæ in proprio genere, metaphy. autem nõ eſſet quo ad nobiliorem ſui partẽ, & eſt illa in qua de abſtractis intelligentiis pertractat. Aut aliter dici debet, & melius iudicio meo, qđ Auer. hic per alia verba facit illã eandem conſequentiam q̃ facit Ariſtot. in 6. primæ philoſophiæ, quæ eſt ad hominem, vt prædiximus, videlicet quod ſi nõ eſſent aliæ ſubſtantię niſi natura conſiſtentes, tunc phyſica eſſet prima phyloſophia, ita Cõ. dicit in ſimili ſi in ſcientia naturali non demõſtraretur iſtud genus entium ſeparabilium eſſe, quia talia non ſũt, vt opinabantur antiqui, tunc non eſſent niſi duæ ſcientiæ. ſ. naturalis, & doctrinalis, ita quod deductio Auer. eſt ad hominem qualis erat deductio Ariſt. & quod ita debeat intelligi ſententia eius, adducamus verba eius completa. inquit. n. in com. allegato videlicet in vltimo primi phy. & totum hoc eſt contrarium eius qđ exiſtimauit Auicen. qm̃ ſi hic nõ demonſtratur iſtæ modus entium. ſ. ſeparabilium eſſe, non eſſet niſi ſcientia naturalis, & doctrinalis, & ſubdit immediate, & ideo antiqui naturales exiſtimabant quod ſcientia naturalis eſt prior omnibus ſcientiis, dicentes quod ſubiecta eius ſunt priora omnibus entibus. manifeſtum eſt autem

Margin notes: H; I; Obiectio.; K; Sol. pria.; Sol. ſe; L; M

A tem quod taliter colligimus in concluſione ſicut ſeminauimus in præmiſſis,& ita videtur quod antecedēs illud ſit ad hominem, ex quo ſequitur illud conſeqnens, & iſta eſt via de præcipuis cauſis erroris contingē tibus expoſitoribus,quia multa ſunt quæ Ariſtot. deducit ex datis ab aduerſariis, & ipſi volunt illa ſimpliciter ſuſtinere,ac ſi ex principiis Ariſt. ſequerentur.& hoc accidit, quia dimittunt text. Ariſt. & inſpiciunt expoſitores,ſicut dicit in ſimili de Aui. Cō.in.3.de anima.cō. 30.

B PROPOSITIO. CXII.

Actio agentis nihil aliud eſt,quā extrahere rem de potentia ad actum.

FAmoſa nimis eſt propoſitio,& formaliter ſcribitur ab Auer. in libro deſtru.deſtr. diſpu.2.in ſolu.5. dubij & 7.metaphy.com. 28. & 12. metaphy.18.& 44.com. Aduerte ne æquiuocatio ſit cauſa confuſionis, primo cœli.110.& 7.metaph.com. 36.quod actio quandoq; ſumit̃ vere,& quandoq; ſumitur ſm ſimilitudinem,& tranſumptiue,& ita etiam C paſſio dupliciter ſumitur.colligitur iſta diſtinctio ab Auer.4.cœli,& mūdi com.1.vbi ſcribit res æternæ non habent agēs niſi ſm ſimilitudinem, neque habent ex quatuor cauſis niſi formalem & finalem,& ſi habuerint aliquid quaſi agens,non erit niſi inquantum eſt forma illi, & conſeruans ipſum,& 12.metaphy.com.29. ſcribit conſimilem ſententiam dicēs in ſubſtantia æterna inueniūtur cauſæ,quæ per ſimilitudinem dicuntur cauſæ cum cauſis generabilibus, &

Actio, & paſſio dupliciter.

corruptibilibus, & in tertio de anima com.5.in prima parte digreſſionis, vbi recitat opinio. Theophraſti, & Themiſtii auctoritate eorum, D colligitur ibidem iſta diſtinctio, qa dicebant quod iſti tres intellectus agens,& recipiens,& intellectus ſpeculatiuus ſunt idē ſubiecto,vt dicit etiā in.3. de aīa cō. 20. ex mente ipſorū, & quia intellectus ſpeculatiuus reſultabat ex intellectu agente, vt tangit intellectum materialem, cum recipiens ſit æternum,& agēs æternum, neceſſe eſt,vt factum ſit eternum, & quia opinati ſunt hoc cōtingit, vt in rei veritate non ſit intellectus agens, E neq; factum,cum agens, & factū nō intelligantur niſi cum generatione, & tempore, aut dicatur quod dicere hoc agens,& hoc factum non eſt niſi ſm ſimilitudinē, ecce quomodo de mēte Theophraſti,& Themiſtij colligitur iſta diſtinctio. Actio proprie dicta eſt in rebus corporalibus tm̄, & eſt duplex. Quædam eſt corruptiua,& iſta fit merito contrarietatis,& fit per qualitates alteratiuas,quæ sūt quatuor primæ qualitates.ſ. caliditas,frigiditas, humiditas, & ſiccitas, quarum duæ, ſcilicet caliditas,& frigiditas dicuntur actiuæ, & duæ reliquę, ſcilicet humiditas, & ſiccitas dicuntur paſſiuæ, non quia ille nullo F modo patiantur dictæ ſunt actiuæ, nec iſte quia nullo modo agant dictæ ſunt paſſiuę, ſed hoc eſt in reſpectu mixti generandi, dicit enim. Auerr. in principio quarti metheoro. commen.primo in ſua paraphraſi. Debes ſcire quod non debemus dubitare ī hoc quod diximus, quód humiditas,& ſiccitas ſunt paſſiua, & frigus, & calor actiua, quoniam inuenimus illas quaſlibet agere ſi-

Actio propria duplex.

G bi ſimilia, ſiccum.n.gñat ſiccum, & humidum humidum ſicut facit calidum calidum,& frigidũ generat frigidum,qm̃ hæc prædicta propoſitio de paſſiuis, & actiuis non cõſiderabatur niſi in comparatione actionis indiuiduorum mixtorũ, & paſſiuorũ nõn in ſe.in hac.n. mixtione fuit inuentum ꝙ calor, & frigus ſunt quæ coniungunt, & applicant elementa rerum ad ſeinnicẽ & admiſcent quouſq; gñetur ex illis elementis res noua,& fuit humidum inuentum cum quo recipit res paſſionem caloris, & frigoris,& mixtionis, & ſiccitas cum H qua recipitur incorporatio, & ſtatio in ſe,& ita igitur illa fuerunt comparata ad actionem,& iſta ad paſſionẽ. & ſic debet iacere,quia litera eſt corrupta communiter in illo loco,& bene dicit, & eſt ex mente philoſophi ibidem in tex.cõ.2.inquit.n. Eſt autem ſimplex, & naturalis generatio permutatio ab his virtutibus cũ habeant rationem,ex ſubiecta materia vnicuiq; naturæ, hæ autem ſunt dictæ virtutes paſſiuæ, generãt autẽ calidum,& frigidum obtinentiam materiam. Et aduerte, ꝙ loquendo, de tali actione ſolæ iſtæ quatuor qualitates ſm̃ Peripateticos effectrices di- I ctæ ſunt,quia ſolum alterando ſubiectum ad aliam ſpeciem tranſire faciunt,acuitas quidem incidit rem ſibi approximatã,ſed non alterat eius naturam, neq; durities ita põt alterare,quod ſibi proximũ eſt, vt ad aliã ſpeciem tranſire faciat ſubſtantiam eorum quæ ſibi proxima ſunt. Et aduerte etiã, ꝙ aliter ẽt dici poteſt,quare caliditas, & frigiditas dictæ ſunt actiue, humiditas,& ſiccitas, paſſiue, videlicet in reſpectu ad ſenſum tact⁹ cuius ſunt obiecta, nam reſpectu tactus illæ ſunt magis actiuæ, q̃ paſſiuæ,ita ſcribit Auer.in.2. Colliget in c.31.de accidentibus ſuperuenientibus virtuti ſenſibili. Aduerte tamen, ꝙ ex actiuis caliditas eſt maioris actiuitatis, q̃ frigiditas, nam frigus eſt ſicut caloris priuatio. 1. de generatio.& corrup.cõ. 18.& ex paſſiuis ſiccitas eſt magis paſſiua, q̃ humiditas,& ideo Gal.inq̃t, quod ex dyſcraſiis ſimplicib⁹ nulla eſt deterior,quã ſicca & ex compoſitis frigida, & ſicca. dyſcraſia.n.humida facile curat̃, vt patet in 7..inge.ſani. cap. 10.& in eodem libro,ca.5.dicit. licet omnes iſtæ qualitates inter ſe ſunt actiuæ, L & paſſiuæ, magis tñ ſunt paſſiuæ humiditas,& ſiccitas,q̃ actiuæ,caliditas autem, & frigiditas ſunt minus paſſiuæ,& ideo dicunt Medici, ꝙ dyſcraſiæ quę ſunt ſm̃ calidum, & frigidũ ſunt facile curabiles,ſed ſunt difficile curabiles,dyſcraſiæ ſm̃ humidum & ſiccũ. Et aduerte,quod de tali actione loquitur Ariſt.in.1.de genera. & corrup. dum ponit dr̃iam inter mouens,& agens,quia oẽ agens eſt mouens,& non econtra, quia actio talis fit cũ abiectione contrarii,& eſt corruptiua vt patet ibi in tex.cõ 43. & infra. Actio autem & paſſio alia eſt M perfectiua,quæ de intentione paſſionis non habet niſi receptionem tm̃, vt dicit Com.in 3.de anima.cõ.2.& iſto modo dicitur ibi ꝙ ſentire,& intelligere eſt quoddam pati. Et eſt iſta diſtinctio de mente Philoſophi in.2.de anima.in tex. cõ. 57. vbi dr̃.

Non eſt autem ſimplex ipſum pati,ſed aliud quidem corruptio quædam a contrario, aliud autem ſalus magis eius ꝙ potentia ab eo quod eſt actu,&.3.de anima.tex.com.28. idem dicitur. Aduerte tamen quod actio,

A actio,& metaphoricè dicta propriiſſime ſumpta eſt in abſtractis ſubſtãtiis,inquantũ.n. Deus intelligit per intelligere cauſat, quia ſcientia Dei eſt cauſa entiũ.12.meta cõ.51.ſic dicitur agens quia nõ agit per qualitates alteratiuas,ſicut verũ agẽs corporale,qđ agit alterando ipm paſsũ. Et aduerte ꝙ multa verificantur, de vero agẽte, q̃ non verificant̃ de agente ſm ſimilitudinem,ſicut ſupra etiam tetigimus. nam ſolet frequenter dici ꝙ agẽs aſſimilat ſibi paſſum,hoc quidem dictum verificari habet ſolum in vere agẽtibus,quæ agunt per qualitates actiuas,& paſſiuas tranſmutã-

Limitationes multarũ famoſarũ propoſitionum.

B tes materiam & præparantes eam, & remouendo contrarium ab ipſa, de talibus quidem veritatem hẽt quod aſſimilant ſibi paſſum.ſed fallit propoſitio de agẽte quod agit per ſuam formam, & agit per eſſentiam ſine præparatione materiæ,& tranſmutatione ad illam formam, ſicut inquit Albertus, re & nomine magnus, ſicut generatur forma in ſpeculo abſque hoc quòd ſuperficies ſpeculi remoueatur a ſua planitie vel a natura uitri,& iſto modo etiam ſenſibilia generant ſpecies ſuas in organis, & veritatem habet de agente vniuo-

C co,& de agente per ſe agente, & non per accidẽs, & de agente propinquo, non remoto. & de agente principali, & non inſtrumentali, vt inquit Com.12,met.cõ. 24. Et de tali etiã agente veritatem habet alia propoſitio famoſa,quę dicit ꝙ agens & paſſum in principio ſunt contraria, & in fine ſunt ſimilia, vt patet in.1. de generatio.& corrup.in tex.com.50. & in 2.de anima tex.com.45.de nutrimento,& nutribili.Et de tali agẽte,veritatẽ etiam habet famoſa pro-

D poſitio,vt ſupra dixi, ꝙ vna actio ſequitur vnum agens. ſic limitat Cõ. illam propoſitionem.12. meta. cõ. 44. dicens contra Auic. qui opinabatur, ꝙ in intelligentiis erat actio, & conſequutio inquit. ſed ille ſermo eſt imaginabilis, non .n. eſt illic conſequutio neq; actio,ita quod dicamus, quod vna actio conſequitur vnum agens, tm̃.n.illic eſt cauſa, & cauſatum ſm quod intellectum eſt cauſa intelligentis.Similiter alia propoſitio famoſa,quæ dicit, agente & paſſo debite approximatis ſtatim prouenit actio,de tali vero agẽte uerificatur, concurrentibus tamen ſex

E conditionibus poſitis per ſubtilem Doctorem in. 9.ſuæ met.q.14.in reſponſione ad ſecundum. & per Ant. And. ſequacem ad literam. in codẽ. 9. q. 1. in reſponſione ad ſecundum principale,inquit.n.Scotus quod nõ oportet ſemper actiuo,& paſſiuo approximatis,ut ſemper ſequat̃ actio, quia hoc tangebat argumentum,nã habito termino non agit, non habito etiam impediri poteſt ne agat per virtutem contrariam fortiorem. Si etiam non eſt tota cauſa actiua, ſed aliud cum ipſo, ſi illud aliud non adſit,non agit. Si etiam non habet in

F quod vel circa qđ agat,non agit. Si iterum alia actio naturaliter præſuponatur ſine illa nõ poſita nõ aget. Si tandem eſt liberum ex ſe potens non agere,vno iſtorum ſex modorũ poteſt ſaluari de quocunq; motiuo cur non ſemper moueat. Exemplũ primi, graue quãdo eſt in centro nõ mouet ſe, quia habitib' pręſentibus in materia ceſſat motus. vt dr̃ in. 1. de gener.&corrup.tex.cõ.55.Exemplum ſecundi, aqua bulliens præſente igne calefaciente non frigefacit ſe,

G cōponuntur,vt dicit Auer.in principio libri de ſubſtātia orbis, tñ vt inquit,Philoſophi cōpoſitionē inuentam in generabilibus ſubſtantijs cognouerunt per tranſmutationē ſubſtantialem. Altetatio.n.contrariorum inuicem coegit omnes ctedere, ꝙ oīa corpora ſunt cōpoſita, & non ſimplicia,& quod in eis ſunt aliqua plura vno,& maxime prima corpora.ſ.quatuor elemēta, vt aſſerit Cō. 1.phy. com.51.vñ per hoc patet ſolutio ad obiectiones illorum,qui aſſerunt Auer.ſibi cōtradicere in hoc quęſito.quia dicunt, ꝙ quandoq; di-

H cit cęlum eſſe cōpoſitum ex duabus naturis: Et quandoq; dicit cęlū eſſe corpus ſimplex non cōpoſitum, patet ꝙ æquiuocatio decipit iſtos. cœlum.n.ſumit tribus modis, vt dicit Ariſt.& Cōm.in.1.de cœlo & mūdo in tex.cū.96.Vnde qñ cœlum apud Auer.dr̄ eſſe cōpoſitum ex duab' naturis,ſumitur pro toto aggregato ex orbe & intelligentia:& orbis eſt vna natura quę dr̄ materia in actu,& altera eſt intelligentia,quæ eſt forma abſtracta in eſſe.Sed qñ dicit cęlum eſſe ſimplex,tunc ſumit cœlū pro orbe tm̄.nam orbis ſecluſa intelligen-

I tia eſt quędā ſubā ſimplex nō compoſita ex mā & forma. neq; forma, ſicut Greg. Arimi.& Burlęus,& multi alij auſi ſunt dicere in via eius, qđ quidem ſtare nō poteſt,ſicut expreſſe teſtatur Cōm.in pręſenti theoremate. Dicit.n.ꝙ nihil prohibet, vt cęlum ſit materia,ſed prohibet vt ſit forma,nam formæ eſt mouere non moueri,& quia orbis eſt ille,qui mouetur. nam intelligentia nullo modo mouetur,neq; per ſe,neq; per accidens. Et quia materiæ eſt moueri & pati,vt patet in.2.de generatione & corruptione.tex. commen.53.

K Vnde nunquam inuētum eſt in doctrina Ariſ.& Auer.orbem formam fuiſſe ſimpliciter appellatum. vnde 8.primæ philoſophiæ tex.com. 12. in naturalibus aūt quidem, ſempiternis autem ſubſtantijs alia ratio. forſan.n.quędam non hn̄t materiā, aut non talem,ſed ſolum ſm̄ locum mobilē.Et ī.12.primę philoſophię. tex.com. 10.inquit. Quare materiā habuerunt,oīa vero materiam hn̄t quæcunq; tranſmutātur, ſed aliam & ſempiternorum. Quæcunq; non generabilia,mobilia aūt latione,verum non generabilem habēt,ſed vnde & quo.

L Quō cęlū dr̄ forma.

Quia tamē corpus cœleſte eſt terminans corpa mūdi huius inferioris, terminans aūt eſt nobilior terminato.2.cęli.commen.74.quia proportio terminantis, ad terminatum eſt,ſicut ꝓportio formæ ad materiam. Forma autē eſt nobilior materia,ſilr quia cœlū continet iſta inferiora. nam.1.metheor. in principio inquit Philoſophus. Oportet autem mundum iſtum inferiorem ſuperioribus lationibus eſſe ꝯtinuum, vt omnis eius virtus inde gubernet. reſpectus aūt continentis eſt reſpectus formæ ad materiam.4.cęli.tex. com.23.

M Vnde Ariſt. in.2.de gn̄one, & corrupt.tex.c.50.inquit. Solus autem & maxime eſt ſpeciei ignis, qa innatus eſt ferri ad terminū. vnūquodq; autem innatū eſt ferri in ſui ipſius regionem, forma.n.& ſpecies in terminis oīum. Et vniuerſaliter, vt inquit Cōm.in.3.de anima.com. 36 reſpectus perfectionis ad imperfectius eſt reſpectus formæ ad materiam. Quia igitur cœlum reſpectu iſtorum inferiorum habet habitudinem terminantis, & continentis, & ſimpli-

A ſimpliciter eſt perfectius, ſicut ĩmortale & incorruptibile mortali, & corruptibili præſtantius eſt, vt patet. 8. phyſicę auſcult. tex. com. 75. propter iſtas cãs, cœlũ à Philoſophis dicitur eſſe tanquam forma reſpectu iſtoꝝ, non qđ orbis ſecluſa ſubſtantia intelligentiæ ſit verè ſubſtantia, quæ ſit forma, Imo eſt materia in actu, q̃ nihil aliud eſt niſi corporeitas ſubſtantialis ſubiecta trinæ dimenſioni, non compoſita ex materia & forma, neque pura forma, ſed eſt materia in actu. & vt inquit Cõm. 8. metaph. com. 12. Et in lib. de ſubſtãtia B orbis in cap. 2. rectius dicitur ſubiectum, quã materia. Nam nomen ſubiecti dicit aliquid in actu, ſicut ſupra patuit, & quia ſubiectum motus eſt in actu. 5. phyſi. tex. com. 8. quia orbis eſt ĩ quo recipitur motus, ideo rectius dr̃ ſubiectum, quia eſt actu, & non eſt in potentia ad eſſe, ſed ad vbi tãtum. Nomen autem materiæ ſonat ſm̃ vſitationẽ aliquid, ex quo poteſt aliquid fieri, & dicit aliquid in potentia ad eſſe, ideo abſolute, & ſtricte loquendo cœlũ pro orbe ſumptum rectius dicitur ſubiectũ, quàm materia, & hoc voluit dicere Auer. C in. 2. cap. de ſubſtantia orbis ſub verbis obſcuris dum dixit. Corpus autẽ cœleſte eſt quaſi materia iſtius formæ abſtractę, & eſt materia exiſtens ĩ actu. Et ideo non aſſimilatur materiæ niſi in hoc tãtum, quia eſt materia fixa, ad recipiendum formam, & ideo dignius dicitur ſubiectum, q̃ materia. Materia. n. quæ eſt hic dicitur materia, quia eſt in potentia forma in ea fixa, & dicitur ſubiectum, quia fixa eſt formæ, & ſit compoſitum ex materia & forma. Vbi animaduerte, ꝙ in materia prima, quæ

in mã duę ſunt cõditiones.

inuenitur in generabilibus, & corruptibilibus, inueniuntur duæ conditiones. Prima eſt, quia forma materialis educitur de potentia materiæ. & ſic materia dicitur eſſe in potentia forma in ea fixa, aut figi, vt habet alia litera, quia forma materialis taliter eſt fixa materiæ, quod eſt conſtituta in eſſe per illam, ita ꝙ eſt extenſa ad extẽſionem eius. Alia vero cõditio eſt, quia ſtat ſubiecta formæ, & perficitur per formam. Prima conditio nõ eſt in orbe, quia intelligentia non eſt ex potentia orbis educta ad actum. Sed ſecunda conditio bene inuenitur, quia orbis eſt E ſubiectum recipiens formam, tanquam perficientem, ſed non inhærenter, vt quidam male opinantur, & ſic rectius dicitur ſubiectum. & iſta eſt mens Cõm. & vt inquit ſubtilis Doctor in. 2. ſent. diſt. 14. ſolus ipſe Auer. viſus ẽ in hoc habuiſſe mentem Ariſt. & ita eſt ſine cõtrouerſia.

PROPOSITIO CIX.

Scientia ſecatur quemadmodum, & res.

FRequenter allegatur iſta propoſitio, & ſcribitur in. 3. de anima. F tex. cõ. 38. & ſicut ſuperius incidentaliter dixi, ſolet allegari extra propoſitum, & intentionem Ariſto. non enim fuit mens Philoſophi, ꝙ ſcientiæ ſecantur, ad diuerſitatem ſcibilium abſolute. hoc. n. falſum eſt. nã 2. phyſic. tex. com. 18. Eedem ſunt lineæ naturales, & mathematicæ. & Cõm. 2. phyſi. com. 71. inquit. Cum ens diuiditur, ſecundum conſiderationem demonſtratiuã intrabit vna natura in duas artes, vt conſideratio mathematici, & diuini de numero, &

G & conſideratio naturalis, & mathe-
matici, de corpore ſupficie, & linea.
Sēſus igitur propoſitionis ibi in tex.
patet. nam ibi dr̄, ꝙ ſicut res diuidiť
per potentiam & actum, ſic ſcientia
& ſenſus, vbi Auer. in com. pulchre
ponderans hoc, reddit cām dicens, ꝙ
res quarum drīæ ſunt eædem, ipſæ
ſunt eædem in illo modo, ſm quem
habent eaſdem drīas. vnde ſi ſenſus
fuerit in potētia, & ſenſatum erit in
potentia, & ſi in actu etiam in actu,
& ſic de intellectu, & intellecto. vnde
eodem actu, quo ſenſibile actu, ſen-
titur, eodem ſenſus actu ſentit, & eo-
H dem actu, quo intellſ intelligit, eodē
obiectū intellectum intelligitur. Sic
enim dicit Philoſophus in. 2. de ani-
ma. in tex. com 141. quod vnus, &
idem eſt actus ſenſibilis & ſenſitiui,
ſicut in ſimili. 3. phyſic. tex. com. 20.
dr̄ vnus & idem eſt actus motiui, &
mobilis, ſic etiā ſcire debes, qđ vnus
& idem eſt actus intelligibilis, & in-
tellſ, concomitantur igitur & iden-
tificantur modo prædicto ſcīa, & res
ſcita quo ad actum & potentiam, &
hoc formaliter loquendo. Habet ve
ritatem etiam ꝓpoſitio iſta de ſcien
tia noſtra, quia de illa loquitur Ariſ.
I in. 3. de anima. Fallit autem de ſciē-
tia Dei, & intelligentiarū, quia ſcien
tia in Deo, & intelligentijs non diui
ditur ſm diuiſionem, quę datur per
potentiam & actum, nec per vle, &
particulare, ſicut dicit Cōm. 12. me-
taph. com. 51. ſed ſcīa in intelligen-
tijs, diuiditur ſm diuerſitatem ſcien
tiū. ſcīa. n. Dei de entibus eſt tali mo
do. quali nulla aliarum intelligētia-
rum particeps eſſe poteſt, quia entia
vt prædiximus nihil diuerſum ſunt
à ſcientia Dei, vt in illa continentur,
& nullibi ens ſimpliciter oībus mo-
dis eſt idem cum intellectu ſcientis, K
ſicut in primo principio.

PROPOSITIO CX.

Potentia quæ poteſt in maius, po-
teſt in minus.

Gloſlatur propoſitio, & veritatē
habet in potentijs actiuis, fallit
in paſſiuis. Potentiæ autem actiuæ
differunt à potentijs paſſiuis, vt ſcri-
bit Cōmen. in. 3. de aīa. com. 4. nam
virtutes paſſiuæ ſunt mobiles ab eo,
cui attribuuntur, actiuæ autem mo-
uent illud cui attribuuntur. i. reſpe-
ctu obiecti. & eſt intētio Philoſophi L
in. 9. primæ philoſophiæ. in tex. c. 2.
vbi inquit. Potentia paſſiua eſt prin
cipium tranſmutādi, ab alio inquan
tum aliud, & potētia actiua eſt prin-
cipium tranſmutandi aliud inquan
tum aliud. vnde ſenſus cum ſint de
virtutib⁹ paſſiuis, vt eſt ſentētia Phi-
loſophi in. 2. de anima. tex. com. 51.
vbi dicitur. Sēſus autem in ipſo mo-
ueri & pati aliquid accidit, & Cōm.
in com. dicit ꝙ primum conſideran
dum de ſenſu eſt, vtrum. ſ. ſit nume-
ratus in virtutibus actiuis, aut paſſi-
uis, & cum poſuit ipſum eſſe in gene
re virtutum paſſiuarū dedit cauſam M
iſtius exiſtimationis, quòd ſenſus ſit
ſm paſſionem, quia exiſtimatur, ꝙ
ſenſus alterantur à ſenſibilibus, ali-
quo modo alterationis. In virtutib⁹
aūt ſenſitiuis allegata propoſitio ve
ritatem non habet, videlicet, quòd ſi
patitur à maiori, quod patiatur à mi
nori, ſed habet ſe conuerſo mō, quia
in talibus, quæ poteſt pati à minori
poteſt à maiori. colligitur hoc ex-
preſſe ex mente Philoſophi in pri-
mo cœli & mundi. tex. com. 116. &
117. Similiter alia propoſitio fa-
moſa

A moſa quæ dicit,quicquid poteſt potentia inferior, poteſt etiã ſuperior, veritatem habet in potentijs actiuis, & in potentijs exiſtentibus in materia. Fallit autem propoſitio iſta in virtutibus paſſiuis,& in potẽtijs abſtractis à materia. nam potentia cœli,quæ eſt prior natura, & perfectione elementorum, potentia non põt quicquid poſſunt elementa. ſimiliter apud tenentes in virtutibus ſenſitiuis interioribus, quod alterius virtutis eſt recipere,& alterius retinere, quia virtutes tales ſunt organicæ, & in talib⁹ receptio fit per humidum,
B & retentio per ſiccum, virtus imaginatiua ẽ ſuperior ſenſu cõi,& tamen non poteſt id,quod põt ſenſus cõis, quia ſenſus cõis iudicat, & componit,& diuidit,& hoc non facit virtus imaginatiua. In potentijs etiam abſtractis à materia fallit iſta propoſitio. nam intellect⁹ poſſis intelligit ea quæ ſunt hic,puta ſingularia & priuationes,& tñ intellectus agens, qui eſt præſtãtior intellectu poſſibili,nihil intelligit eorum quæ ſunt hic,vt dicit Cõm.in.3.de anima. in cõ.19. Et Themiſt.ibidem cap 45.vbi inquit,ſuper expoſitio. tex. cõ.25.vbi
C Ariſ.vult,ꝙ intellectus poſſibilis intelligit priuationes,& non intell's agens,quia eſt quãdoq; in potentia, & quandoq; in actu. Inqt,pro hinc, ſi quis intellectus eſt ab omni potentia exolutus liberq;, is neq; malũ, neque priuationem intelligit,qualis exterior intellectus videtur, ideſt agens,& eo amplius cauſa rerũ princeps.i.Deus.& Auer.in.3.de anima. com.36.inquit. Ex eis cõprehendentibus quæ non ſunt admixta materiæ,quod comprehendit minus perfectum, neceſſe eſt,vt comprehẽdat perfectius,ſed non econtrario. Simi- D liter etiã in potentijs actiuis, in quibus tenet illa propoſitio,quicqd põt potentia inferior, põt ſuperior, intelligitur extenſiue, quia ad oẽm effectũ ad quem cõcurrit cauſa inferior concurrit ſuperior,ſed non intelligit ꝙ ſuperior poſſit cauſare, non cõcurrente cã inferiore,ſicut ſol, & homo generant hominem,& tñ ſol nõ poſ ſet cauſare hoĩem non concurrente homine. Et aduerte, ꝙ cauſa & potentia ſuperior nobiliori modo concurrit quã potentia inferior.vnde vegetatiuum eſt in ſenſitiuo, ſicut trigonum in tetragono, ex. 2. de anima,& vegetatiuum in aĩalibus vege- E tat,auget,& generat aĩal, in plantis aũt vegetat,& auget,& generat plãtam. Et nota quod iſta propoſitio, Nota. quod potentia primo mouẽs eſt nobilior potentia ſecundo mouente, & vltimo moto, quę colligitur ex intẽtione Philoſophi in.8.de phyſico auditu.tex.com.38.& eſt auctoris libri de cauſis dicẽtis,ꝙ cã prima plus influit quã cauſa ſecunda, & per conſequens eſt nobilior,veritatem habet, vbi ſecundum mouens recipit virtutem & influentiam motiuam à primo mouente. Sed qñ non recipit veritatem,nõ habet. Nam certum eſt F ꝙ in virtutib⁹ interioribus primum mouens eſt ſenſus cõmunis,& vltimum motum eſt virtus memorialis, & tamẽ virtus memorialis eſt magis ſpiritalis inter omnes virtutes ſenſitiuas, teſte Auerro.in tertio de anima.in cõmen.6.

Propoſitio

G PROPOSITIO. CXI.

Si non eſſent ſubſtantiæ abſtractæ, phyſica eſſet prima philoſophia.

ELicitur iſta propoſitio ex, 6. meta.tex.cõ.3. vbi dicit Ariſtot. Si
quidem ergo non eſt aliqua altera
ſubſtantia præter natura conſiſtẽtes,
phyſica vtique erit prima ſcientia.
Magna eſt altercatio circa hoc apud
Ant. Trõb. opinio. diuinos, Anto.Tromb. excellens in
ſcientia diuina,& præceptor meus ve
nerãdus in ſpẽali quadam ſua qõne,
de hoc iſto mõ deducit iſtã ꝯſequen
tiã,& cõiter oẽs ſic deducere cõſueue
rũt. Inquit.n.ꝙ ſtante caſu,qđ non
H ſint ſubꝭ niſi nã conſiſtẽtes, tũc me-
taphyſica non eſſet diſtincta a nãli,
qa iſtæ ſciẽ diſtinguũť penes modũ
diffiniẽdi diuerſum, q inſequitur di
ſtinctionem obiectorum formaliũ.
nã modus diffiniendi metaphyſicus
omnino abſtrahit a materia,quia ſi-
cut ens quod primo conſiderat, ita
& quodlibet inquantum ens non in
cludit materiam, & addit quod ideo
metaphyſica abſtrahit a materia ſen
ſibili,quia conſiderat aliquid, quod
eſt ſimpliciter abſtractum ſecundũ
eſſe,ſicut ſunt ſubſtantiæ abſtractæ.
I Alia autem abſtracta ſm conſidera-
tionem conſiderantur propter iſta
quæ ſunt abſtracta ſm eſſe, & ideo
vbi tñ eſſet ſubſtantia naturalis non
eſſet aliqua ſubſtantia abſtracta ſm
eſſe,ergo non oporteret ponere ſciẽ
tiã aliquã quæ abſtractius conſidera
ret quàm naturalis, quæ licet poſſet
conſiderare ens,& alias quiditates ab
ſtrahendo a motu,& quantitate. iſta
tñ ſcientia ſeu conſideratio non per
tineret ad aliquam ſcientiã priorem
phyſica, quia ſtante iſto nulla eſſet
ſcĩa, quæ conſideraret de ente priori
ſimpliciter, quia prima entia eſſent K
naturalia,& ita conſideratio de qui-
ditate, modo abſtracto pertineret
ad eandem ſcĩam ad quã ſpectat con
ſideratio modo non abſtracto .ſ. in
ordine ad motum, & alias paſſiones
naturales, & ſic phyſica eſſet prima
ſcĩa,& prima philoſophia. Sed tunc obiectio.
obiicit contra ſe, quia illo caſu ſtan-
te,adhuc conceptus entis abſtractus
a ſubſtantia nãli pertineret ad aliam
ſcĩam, quia eſſet abſtractior conce-
ptu ꝓprij obiecti. Ad quod duplici- Solutio.
ter rñdet. prima rñſio eſt, ꝙ ad hoc
quod conceptus abſtractior nõ egre
diatur limites ſcĩæ, duo requirſitur. L
Primum ꝙ non ſit cõior conceptu
proprii obiecti. Secundum ꝙ nõ ab-
ſtrahatur tanta abſtractione, quod
ſit abſtractus ab ordine eſſentiali, &
habitudine ad ſubiectum primum,
quod ſignanter dr̃ propter mathe-
maticã,quæ in illo caſu eſſet diſtin-
cta à phyſica,quia abſtraheret quan-
titatem ab ordine eſſentiali, & attri
butione ad materiam ſenſibilem,ita
in caſu prędicto ſcientia naturalis cõ
ſideraret ens, & quodlibet tranſcen-
dens dũmodo non circumſcriberet
ipſum ab ordine eſſentiali eius ad ſu
biectum primum. Sed ſalua pace iſta Impuga.
dicta ſunt mihi dubia. Primum,qui M
dem in quo dicit, quod in illo caſu
philoſophia naturalis eſſet prima
philoſophia, quia nulla eſſet de ente
ſimpliciter priori, nõ apparet verũ
eſſe,quia licet naturalis cõſideret de
ſubſtantia,q̃ eſt ens ſimpliciter prius
accidente natura,cognitione,diffini
tione,& tempore, vt patet in 7. pri-
mæ phyloſophiæ.te.com. 4. Mathe-
matica autem eſt de quantitate, ta-
men prioritas ſcientiarum,& diſtin-
ctio,vt patet in 6. meta. tex. com.2.
attenditur

A attenditur penes alinm, & alium ab-
ſtractionis modũ, & diuerſum mo-
dum diffiniendi, modo maior, & al-
tior abſtractio eſt in ſcientiis mathe
maticis, quàm ſit in naturalibus. Nã
entia mathematica ſunt ſicut cõca-
uum, & naturalia ſunt ſicut ſimum.
habent.n.ſe naturalia per additionẽ
ad mathematica, & ex conſequenti
ſtante illa diſtinctione data per Phi-
loſophum in.6. meta penes diuersũ
diffiniendi modum in caſu illo quo
non eſſent aliꝫ ſubſtãtiæ, niſi natura
ſubſiſtentes mathematica adhuc, &
ſi de quantitatibus ſit, eſſet natura
B prior naturali. Et confirmatur quia
etiam de facto ita contingit, ꝙ ſcĩæ
mathematicæ ſunt mediæ inter na-
turales & diuinas. nam ſm Peripate-
ticos ſunt propter exercitium, & nõ
propter finem hominis vltimum, vt
dicit Com. in ſuo prologo ſuper lib.
phy. quia intellectus hominis poſt-
quam venatus eſt cognitionem en-
tium naturalium concernentiũ ma
teriam, tam ſm eſſe, quam etiam ſm
diffinitionem, anteq̃ proueharur ad
aliud extremum, videlicet ad noti-
tiam entium ſeparatorũ a materia
vtroq; modo opus eſt ipsũ præexer-
C citari in cognitione ſcibilium, me-
dio modo ſe habentium, videlicet q̃
quoquo modo ſunt in materia, &
quoquo modo abſtrahũt a materia,
ſicut ſunt entia mathematica, & ſecũ
dum aliquos in hoc ordine eſt ſcien
tia de anima etiam. licet n. Ariſt. di-
cat in principio libri de aĩa, ꝙ vna
ſcientia excedit aliam, vel ex parte
obiecti, vel ex certitudine demõſtra
tionis: illud, locum habet loquendo
quantum ad nobilitatem obiecti. nã
vt ipſemet Ariſt. fatetur. 6. meta. in
tex.com.2. honorabiliſſimam ſciam
oportet circa honorabiliſſimum ge D
nus eſſe. vnde bene concederem in
illo caſu argumenti, quod ſciẽtia na-
turalis eſſet nobilior ex parte obie-
cti, quàm ſint ſcientiæ mathematicę,
& non tamen propter hoc ſciẽtia na
turalis eſſet prior quo ad modũ for-
malem abſtractionis penes quẽ ſcĩæ
diſtinguuntur. Nec videatur tibi mi
rum hoc, quia in ſimili Cõ. dicit in.
1. de anima, cõ. 1. artes non differũt
abinuicem, niſi altero duorum iſto-
rum modorũ. ſ. aut confirmatione
demonſtrationis, aut nobilitate ſu-
biecti, aut vtroq; ver. gr. qm̃ geome
tria excedit aſtrologiam, per confir- E
mationem demonſtrationis. aſtro-
logia autem excedit illam per nobili
tatem ſubiecti. Amplius mirum eſt
qualiter illo caſu ſtante mathemati
ca eſſet diſtincta a phyſica, & notitia
entis inquantum ens nõ eſſet diſtin-
cta. Vnde arguo ſic. non minus eſſet
abſtractus conceptus entis cõis natu
ralibus, & mathematicis, quàm con-
ceptus quantitatis vt patet, ſed per te
ſcientia de quantitate illo caſu ſtan-
te eſſet diſtincta a naturali, ergo &
ſcientia de ente inquantum ens eſſet
diſtincta. Nec videtur ualere ratio, q̃
adducitur contra hoc, qua dr̃ ꝙ con F
ceptus entis non eſſet abſtrahibilis.
hoc enim eſt voluntarie dictũ, quia
per caſum non magis concerneret
materiam ſenſibilem ens inquãtum
ens, quàm quantitas, quæ eſt imme-
diata affectio inſequens materiã ſm
Peripateticos. Et quod deinde dicit
in ſolutione illa ad argumentũ non
ſatisfacit, quia etiam ita de facto con
tingit quod naturalis, nunc etiam cõ
ſiderat de ente, & ſubſtantia, vt iſta
contrahuntur ad habitudinẽ eſſen-
tialẽ ſui ſubiecti, quia licet iſta ma-
teria

G teria eſt ens,ſit conſiderationis metaphyſicalis, tamē iſta materia eſt ens, mobile,vel ens ſenſibile,eſt naturalis conſiderationis, vt patet. 12. primæ philoſophi ç. 5. & 6. commentis.& 7.meta.cō.9. vnde caſu illo ſtante dicerem,ꝙ de ente etiam conſideraret mathematicus, & de ſubſtantia etiā per habitudinem ad rationem formalem ſui ſubiecti maxime, quia ipſe tenet cum Scoto,ſubſtantiam corpoream eſſe ſubiectum mathematicarum ſcientiarum. Alia ſolutio quā ponit præfatus Doct.eſt iſta,ſi metaphyſicus inquit conſiderat quiditates rerum ſolum in vniuerſali, ſi ex H caſu eſſent tn̄ quiditates naturales non eſſent quiditates vniuerſales, & abſtractæ. quę eſſent cōmunes aliis a ſubſtantiis naturalibus,quia expoſito,ſi nullum aliud ens eſſet, tūc phyſica haberet conſiderare omniū quiditates, & ita metaphyſica non eſſet prior ſcīa naturali. vnde arguit ſic. ſi metaphyſica in illo caſu eſſet prior naturali, aut ergo conſideraret quiditates vl'es abſtractas,aut particulares,non ſecundum,quia illas non cōſiderat nec vniuerſales, cum per caſum ille non eſſent, quia omnes eſ-

I ſent naturales. Sed iſta ſolutio ſe-

Impugn. cunda patitur etiam manifeſtam inſtantiam, quia in illo caſu non video,quomodo ſolum quiditates naturales ſolummodo eſſent, quia adhuc remanerent quiditates mathematicę, vnde ex illa deductione ſequi videtur, non ſolum philoſophiam naturalem eſſe primam,immo omnem ſcientiam, & hoc nō videtur eſſe verum,nā licet in illo caſu intellectus humanus nō haberet cognitionem abſtractorum ſecundum eſſe,poſſet tn̄ adhuc habere cognitionem naturalem,& mathematicam, nam intellectus innatus eſt diuidere coniuncta in eſſe, vt dicit Commentator in. 12. metaphyſic. commen. 39. unde adhuc alia eſſet ratio lineæ inquantum linea eſt, & K alia eſſet ratio lineæ terreſtris,vt manifeſtum eſt, vnde non video qūo in illo caſu naturalis ſcientia omnē quiditatem conſideraret, nā aut hoc eſſet in vniuerſali,aut in particulari, non ſm̄,quia mathematicæ quiditates pertinerent ad mathematicum, nam Com.in.1.phyſic.com. vlti.habet.ꝙ ſi ſcientia naturalis non demōſtraret iſtud genus entiū abſtractorum eſſe, tunc non eſſet niſi ſcientia L naturalis, & doctrinalis, manifeſtū eſt autem ꝙ per ſcientiam doctrinalem non intelligunt Peripatetici,niſi ſcientias mathematicas, nec in vniuerſali, quia modus abſtrahendi nō eſſet,illo caſu ſtante, magis abſtractus qui conueniret naturali potius, quàm mathematico, immo adhuc abſtractior eſſet ille qui eſſet mathematici, nam caſu quo metaphyſica non eſſet,poſſet remanere naturalis, & mathematica per Auer. in conſequentia eius iam adducta M ex commen. primi phyſicorum.

Manifeſtum eſt autem ꝙ modus abſtrahendi mathematici eſſet abſtractior, & altior quàm ille qui eſſet reſpectu naturalis, & ſic ſecunda ſolutio ſtare non poteſt, vt patet clare intelligenti. Alij autem conterranei noſtri dixerunt, quód caſu illo ſtāte ſi conceptus aliquis abſtraheretur a materia ſenſibili, & intelligibili, adhuc ille conceptus includeret materiā, & pertineret per ꝯ̄ns ad naturalē philpſophiā, quia philoſophia nālis ē prior mathematica Opīo aliorum.

&

A & eſt ſolo magri Frãciſci Neritonẽſis concurrentis præceptoris mei.

Impugna. Hoc qnidem etiam nõ videt̃ poſſe ſtare, quia ſi ille cõceptus eſt abſtractus ab vtraq; materia ſenſibili & intelligibili. quã igitur materiam includit, aut naturalem, aut intelligibilem? ſi naturalem, quare etiã non intelligibilem, ſi ab vtraq; abſtra-

Op. ꝓpria. ctus eſt? Præterea. Si abſtractus eſt quomodo illam includit? ſi neutrũ includit, & eſt dare tertiam materiã indifferentem vtriq;, tunc ille con-

B ceptus erit alterius artificis diſtincti a naturali, & a mathematico. Et ꝑ hoc poſt longam perſcrutationem circa hoc viſum eſt mihi dicere, ſalua ſemper reuerẽtia aliorum aliter ſentientium, ꝙ & ſi conſequentia illa abſolute proferri videatur ibi ab Ariſt. tamẽ ad hominem deduci habet, antiqui enim opinabãtur ꝙ ens ſenſibile, & ens inquantum ens conuerterentur, & per conſequẽs In via eorũ ſequitur ineuitabiliter, quòd ſcientia conſiderans de ſubſtãtia ſenſibili ſit prima philoſophia. Iſti.n. antiqui contra quos deducitur hic

C ſermo. non cognouerunt genus entium abſtractorum, vnde apud eos iſta conuertuntur, ens inquantũ ſenſibile, & ens, inquantum ens. & opinabantur ꝙ prima entia, & primæ ſubſtantiæ ſunt ſenſibiles. Vnde adduco ſuper hoc teſtem Ariſto. in. 4. primæ philoſophiæ. in text. com. 7. vbi inquit. Vnde nullus particulariter intendentium nititur dicere aliquid de eis, ſi vera aut non, nec geometer, nec arithmeticus, niſi phyſicorum quidam merito faciẽtes, hoc ſoli nanq; putãtur de tota natura intendere & de ente. De iſtis etiam loquutus fuit Ariſto. in principio. 4. de phyſico auditu. dum dixit, ea nãque quæ ſunt, omnes opinantur alicubi eſſe, vnde iſti exiſtimabant oẽ

D ens in loco eſſe, & per conſequens non erat apud illos aliud genus entium niſi ſenſibilium ſm rem. Et de iſtis etiam loquitur Ariſt. in. 4. met. in te. com. 22. vbi inquit. Huius aũt opinionis cauſa eſt, quia de entibus quidem veritatem intendebant, entia autem putauerunt ſenſibilia ſolum. Et de iſtis etiã loquitur Ariſto. in. 1. primæ philoſophiæ. in tex. com. 18. vbi Com. in com. expreſſe dicit, quòd multi homines reputãt

E ſcientiam naturalem, & diuinam eſſe eandem ſcientiam. Et ideo Cõ. 1. phyſi. com. vlti. animaduertẽs ad hoc, quod modo dixi inquit. ſi hic videlicet in ſcientia naturali non demonſtraretur iſte modus entium. ſ. ſeparabilium, non eſſet niſi ſcientia naturalis & doctrinalis, & ideo antiqui naturales exiſtimauerunt, quod ſcientia naturalis eſt prior omnibus ſcientiis, dicentes quod ſubiecta eius ſunt priora omnibus entibus. Et qa verum atteſtatur ſibi, & eſt ſibi conſonum ex omni parte, vt dicit Ariſ. in. 1. ethi. ca. 8. ſic ni fallor deductio

F iſta, & Ari. & Auer. intelligi habet. Nam ꝙ aliqui volentes iſtam conſequentiam Auer. com. vlti. deducere dicunt, ſic debere deduci, ſi metaphyſica poſſet probare ſubſtantias abſtractas eſſe, illud non poſſet eſſe niſi per motum: ſed omnis ſcientia probans per motum aliquid eſt naturalis: igitur metaphyſica eſſet ſciã naturalis, & per conſequens nõ ſunt niſi duæ ſcientiæ. ſ. naturalis, & doctrinalis. Hoc quidem ſtare non poteſt, nam multa probat naturalis ꝑ media meta. ſicut qñ diſputat in. 2. phy.

Opi. alio.

Impugna.

G phy.contra antiquos negantes prin
cipia cognitionis,& eſſe ſcientiæ na
turalis induens habitum meta.& tñ
non pp hoc ſcientia naturalis eſt me
ta.ſimiliter metaphyſicus multa de
monſtrat per media naturalia licet
vniuerſaliori modo,vt patet per A-
uer in.2.primæ philoſophiæ. in cõ.
6.vbi Ariſt.demonſtrat ꝙ in cauſis
efficientibus,& mouentibus non eſt
proceſſus in infinitum, nam tota il-
la demõſtratio principaliter innitič
medio naturali,quia totam illam ra
H tionem pertractat cum motu, vnde
inquit ibi Com . quod conſideratio
vl'is in omnibus cauſis, in eo quod
ſunt cauſæ,eſt huius ſcientiæ,& Ari
ſto.quanuis vtatur hic demonſtra-
tionibus ſcientiæ naturalis, tamẽ in
ducit eas vl'ius, quoniam quanto de
monſtratio fuerit vl'ior, tãto magis
erit proprior huic ſcientiæ,& Ariſt.
ſe obſeruat in hac intẽtione. ſ.in in-
ducendo demonſtrationes vl'es, alio
modo quàm in ſcientia naturali , &
hæc eſt cauſa in iteratione illarum
demonſtrationum in hac ſcientia,
& ideo non valet dictum iſtorum ,
I ꝙ ſi metaph.demonſtraret ſubſtan-
tias abſtractas,cum hoc non poſſet
facere,niſi per motum tanquam p
medium , ideo ſcientia diuina eſſet
naturalis,patet quod eſt fallacia a ſe
cundum quid ad ſimpliciter,licet.n.
diuinus in illo caſu induens habitũ
naturalis diceretur quo ad illud eẽ
naturalis,tñ ſimpliciter non ſequit̃,
ꝙ ſcientia naturalis, & diuina ſunt
eadem ſimpliciter. Amplius , ſi rõ
illa valeret pariformiter ſequeretur,
ꝙ ſi ſcientiæ mathematicæ demon-
ſtrarent ſubſtantias abſtractas eſſe,
cum hoc non poſſit fieri niſi p mo
tum,& cum omnis ſcientia demon-
ſtrans aliquid per motum ſit ſcien- K
tia naturalis,tunc igitur ſcientiæ ma
thematicę eſſent naturales,& ita ſtã
te illa forma arguendi ſequitur,ꝙ ſi
hoc genus entium ſeparatorũ a ma
teria non demonſtratur in ſcientia
naturali, tunc nulla alia ſcientia re-
maneret,niſi naturalis contra Aue.
forte dices,hoc nõ poteſt dici de ma
thematicis,quia illæ non conſiderãt
de ſubſtantiis. Contra,ſaltem ſequi Euaſio.
tur de Aſtrologia,quæ ſola ex ma-
thematicis de ſubſtantia ſempiter-
na theoriam facit,vt dicit Ariſto.in
12.primæ philoſophiæ, tex.comm.
44. Amplius eſto, ꝙ nulla prorſus L
ex mathematicis ſcientijs de ſubſtã- ſolutio.
tia cõſideraret, adhuc tamẽ illa con
ſequentia eſſet neceſſaria maxime
ſm taliter opinantes, licet tam antẽ-
cedens quàm conſequens ſint impoſ
ſibilia, videlicet ſi ſciẽtiæ mathema
ticæ demonſtrarent ſubſtantias ab-
ſtractas eſſe, tunc ſcientiæ illæ de-
monſtrarent hoc per motum , ſicut
ſi lapis volat,lapis habet alas . conſe-
quentia iſta eſt neceſſaria , vt dicit
Auer.7.phyſi.com.2. & ita in virtu
te iſtius deductionis Com.non habe
ret intentum ſuum. Moderniores M
autem aliter illam conſequentiam Deductio
Auer.deducunt præſupponentes v- modernorum.
num,quod conceptus entis ſit indif-
ferens abſtractis,& non abſtractis,&
quod abſtracta ſunt in duplici drĩa
videlicet,per eſſentiam vt Deus, &
intelligentiæ,& per indifferentiam,
vt conceptus entis ſubſtantiæ vnius
boni,& veri , & id genus quæ tran-
ſcendentia cõiter nuncupantur, &
tunc dicunt ꝙ ſi ens abſtractum per
eſſentiam non eſſet, tunc nec per cõ
ſequens ens abſtractum per indiffe-
rentiam eſſet,ſicut ſi rõnale nõ eẽt,
non

A non eſſet animal ꝙ eſt indifferẽs rationali, & irrõnali, & ita ſi entia abſtracta non eſſent, videlicet ſubſtantiæ ſepatatæ, tunc nõ eſſet ens abſtractum per indifferentiam cum conſideratio iſtius principaliter ordinat̃ ad illam quæ eſt de abſtracto per eſſentiam, & ita prima philoſophia nõ eſſet, & ſic non remanerent niſi duæ ſcientię ſolummodo videlicet naturalis, & mathematica. Sed nec iſta deductio ſtare poteſt in via Cõ. quia ipſe non dicit ſi entia abſtracta non eſſent, non eſſent niſi naturalis, & ma-B thematica, ita ꝙ arguat a deſtructio ne ſubiecti ſcientiæ ad deſtructionẽ ſcientiæ, nam ex illo medio etiam ſequerentur deſtructio aliarum ſcientiarum, nã ſi ſubſtãtiæ abſtractæ nõ eſſent, nõ eſſent etiam naturales, nec entia mathematica eſſent. Et prætere a iſtæ ſcientię ẽt ordinantur ad primam philoſophiam, quæ eſt vltima via doctrinę, licet ſit prior via naturę vt dicit Cõ. in. 6. primæ philoſophiæ cõ. 3. & in 7. meta. cõ. 39. & Auicẽ. in prima Fen, primi doctr. 1. in c. de ſubiectis medicinæ, inquit, principia ſcientiarum particularium, tanq̃ credita recipiuntur, & in aliis ſcientiis, q̃ C ſunt ſm ordinem ante eas ratiocinã tur, & ita ſit donec principia oĩum ſcĩrum ad philoſophiam primã, quę metaphyſica nuncupatur, eleuetur. Amplius in illo caſu videtur, ꝙ ſi per impoſſibile entia abſtracta non eſſent, & poſſet, vt iſti dicunt, intellect⁹ intelligere ſine implicatione contradictionis remanere duas ſcientias. ſ. naturalem, & mathematicam, dico ꝙ adhuc daretur tertia ſciẽtia diſtincta ab iſtis, quia a conceptu entis ſenſibilis concernentis materiam ſecundum eſſe & rationem, & a conceptu entis concernentis materiam ſolum D ſm eſſe, non autẽ ſm rationem, poſſet abſtrahi conceptus entis inquantum ens, quem ego dicam in illo caſu eſſe indifferentem vtriq;, ſicut in exemplo. ꝙ ipſi adducunt, eſto quod non eſſet homo in rerum natura, nõ implicaret contradictionem abſtrahere ab equo, & aſino cõceptum animalis. Et cõfirmatur, quia teſte Porphyrio deſtructis differentiis diuiſiuis, & ſpeciebus conſtitutis per illas, non eſt implicatio contradictionis apud intellectum remanere conceptum generis. a pari ego dicerem, ꝙ & ſi ſubſtantiæ ſeparatę non eſſent, E adhuc ſine ĩplicatione contradictionis conceptus entis abſtrahi poſſet a naturalibus, & a mathematicis entibus. Et confirmatur, quia intellectus ſm Auer. 12. primæ philoſophię. cõ. 39. innatus eſt diuidere coniũcta in eſſe: mõ remanentibus duabus ſcientiis ſolum naturali, & mathematica, patet ꝙ conceptus entis quiditatiue includeretur in vtriſq;, & eſſet in pl⁹, & magis cõmunis, q̃ vnuſquiſq; illorum, & patet quod contemplatio de iſto conceptu cõmuni, & de proprietatibus eius, non magis eſſet naturalis q̃ mathematicæ diſciplinæ. & ita F videtur ſequi, quod eſſet alia ſciẽtia. Et ideo relictis aliorum deductionibus, videtur mihi, quod ratio Auer. iſto modo deducatur. Pro quo ſuppono quod ſcientiæ ſpeculatiuæ diſtinguuntur inter ſe penes triplicem abſtractionis modum, qui eſt penes diffinitionem. nam quædam abſtrahit a materia ſecundum eſſe, & rationem, & de his eſt ſcientia diuina, quędam vero abſtrahit ſm rationem tãtũ, & non ſm eſſe, & de his eſt mathematica, quædam vero neq; ſm eſſe,

Impugn.

Opĩo propria. vni & ſciarũ ſpeculatiua-rum.

G neq; fm' rationem abſtrahit a materia ſenſibili, ſed vtitur ſola abſtractione vniuerſalis a ſingularib', qua abſtractione etiam utuntur aliæ ſcientiæ, & talis eſt ſcientia naturalis, nam. 1. de anima tex.cõ.16. naturalis diffinit per materiã, & dialecticus per formam, cum igitur meta. ſit de abſtractis vtroq; modo, & principaliſſimum ſubiectum eius ſint ſubſtãtiæ ſeparatæ, ſcientia autem cuius ſubiectum latet nos, haberi non poteſt ſine cognitione eius. & quia ſubſtantiæ abſtractæ, in nulla ſcientia fm ipſum demõſtrari poſſunt, niſi in ſciẽtia naturali, quia nullum mediũ efficax eſt, niſi uia motus. ideo ſi in ſcĩa

H naturali, tale genus entium ſeparatorum a materia nobis non innoteſceret uia motus, tunc non poſſemus habere diſtinctam cognitionem ſcientiæ diuinæ, quandoquidem lateret nos ſubiectum eius principaliſſimũ maxime, quo ad illam partẽ vbi ſcĩa diuina, agit de abſtractis ſubſtantiis, & ita non remanerent niſi duę ſcĩæ, ſcilicet naturalis & mathematica, omnis. n. ſcientia. vt ipſe dicit præſupponit ſuum ſubiectum eſſe, aut quia eſt notũ de ſe, aut quia ſumitur tãq̃

I notum ab alia ſcĩa, in qua fuit, demõſtratum, in caſu autem noſtro cum ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ ſunt ſubiecta ſcientiæ diuinæ, vt ipſe dicit cõ. vltimo primi Phy. cum non ſint notæ de ſe, nec in alia ſciẽtia poſſint demonſtrati eſſe niſi in ſcĩa nãli, ppcãm aſſignatã. ſequitergo qd ſi ĩ ſcĩa nãli, non demonſtrãtur in nulla demonſtrantur, & ita lateret nos, & ita duas ſolum ſcientias habere poſſemus. ſ. naturalem, & mathematicam ſaltẽ diſtincte & perfecte in ſuo proprio gñe, nã rõ Auer. a ſigno vr̃ ꝓcedere. Et ſi arguas, ſaltem meta. poſſet

Obiectio.

K remanere, quo ad illam partẽ in qua agit de ſubſtantiis ſenſibilibus, quia argumẽnta adducta per nos contra alias deductiones pñt reflecti contra nos. Et ad hoc concedo totũ fm iſtã reſpõſionem, & intentio eius eſt, qd' ſi ſubſtantiæ abſtractæ non demonſtrantur eſſe in ſcientia naturali, tũc non eſſent niſi ſcientia naturalis, & mathematica ſupple, perfecte diſtinctæ in proprio genere, metaphy. autem nõ eſſet quo ad nobiliorem ſui partẽ, & eſt illa in qua de abſtractis intelligentiis pertractat. Aut aliter dici debet, & melius iudicio meo, qd' Auer. hic per alia verba facit illã eandem conſequentiam q̃ facit Ariſtot.

Sol. prĩa.

Sol. ſe

L in 6. primæ philoſophiæ, quæ eſt ad hominem, vt prædiximus, videlicet quod ſi nõ eſſent aliæ ſubſtantię niſi natura conſiſtentes, tunc phyſica eſſet prima phyloſophia, ita Cõ. dicit. in ſimili ſi in ſcientia naturali non demõſtraretur iſtud genus entium ſeparabilium eſſe, quia talia non ſũt, vt opinabantur antiqui, tunc non eſſent niſi duæ ſcientiæ. ſ. naturalis, & doctrinalis, ita quod deductio Auer. eſt ad hominem qualis erat deductio Ariſt. & quod ita debeat intelligi ſententia eius, adducamus verba eius completa. inquit. n. in com. allegato videlicet in vltimo primi phy. M & totum hoc eſt contrarium eius qd exiſtimauit Auicen. qm̃ ſi hic nõ demonſtratur iſtæ modus entium. ſ. ſeparabilium eſſe, non eſſet niſi ſcientia naturalis, & doctrinalis, & ſubdit immediate, & ideo antiqui naturales exiſtimabant quod ſcientia naturalis eſt prior omnibus ſcientiis, dicentes quod ſubiecta eius ſunt priora omnibus entibus. manifeſtum eſt autem

A tem quod taliter colligimus in concluſione ſicut ſeminauimus in præmiſſis, & ita videtur quod antecedẽs illud ſit erd hominem, ex quo ſequitur illud conſequens, & iſta eſt via de præcipuis cauſis erroris contingẽtibus expoſitoribus, quia multa ſunt quæ Ariſtot. deducit ex datis ab aduerſariis, & ipſi volunt illa ſimpliciter ſuſtinere, ac ſi ex principiis Ariſt. ſequerentur. & hoc accidit, quia dimittunt text. Ariſt. & inſpiciunt expoſitores, ſicut dicit in ſimili de Aui. Cõ. in. 3. de anima. cõ. 30.

B PROPOSITIO. CXII.

Actio agentis nihil aliud eſt, quã extrahere rem de potentia ad actum.

Famoſa nimis eſt propoſitio, & formaliter ſcribitur ab Auer. in libro deſtru. deſtr. diſpu. 2. in ſolu. 5. dubij & 7. metaphy. com. 28. & 12. metaphy. 18. & 44. com. Aduerte ne æquiuocatio ſit cauſa confuſionis, primo cœli. 1 10. & 7. metaph. com. 36. quod actio quandoq; ſumit vere, & quandoq; ſumitur ſm ſimilitu C dinem, & tranſumptiue, & ita etiam paſſio dupliciter ſumitur. colligitur iſta diſtinctio ab Auer. 4. cœli, & mũ di com. 1. vbi ſcribit res æternæ non habent agẽs niſi ſm ſimilitudinem, neque habent ex quatuor cauſis niſi formalem & finalem, & ſi habuerint aliquid quaſi agens, non erit niſi inquantum eſt forma illi, & conſeruans ipſum, & 12. metaphy. com. 29. ſcribit conſimilem ſententiam dicẽs in ſubſtantia æterna inueniũtur cauſæ, quæ per ſimilitudinem dicuntur cauſæ cum cauſis generabilibus, &

Actio, & paſſio dupliciter.

corruptibilibus, & in tertio de anima com. 5. in prima parte digreſſionis, vbi recitat opinio. Theophraſti, & Themiſtii auctoritate eorum, colligitur ibidem iſta diſtinctio, qa dicebant quod iſti tres intellectus agens, & recipiens, & intellectus ſpeculatiuus ſunt idẽ ſubiecto, vt dicit etiã in. 3. de aĩa cõ. 20. ex mente ipſorũ, & quia intellectus ſpeculatiuus reſultabat ex intellectu agente, vt tangit intellectum materialem, cum recipiens ſit æternum, & agẽs æternum, neceſſe eſt, vt factum ſit eternum, & quia opinati ſunt hoc cõtingit, vt in rei veritate non ſit intellectus agens, neq; factum, cum agens, & factũ nõ intelligantur niſi cum generatione, & tempore, aut dicatur quod dicere hoc agens, & hoc factum non eſt niſi ſm ſimilitudinẽ, ecce quomodo de mẽte Theophraſti, & Themiſtij colligitur iſta diſtinctio. Actio proprie dicta eſt in rebus corporalibus tm̃, & eſt duplex. Quædam eſt corruptiua, & iſta fit merito contrarietatis, & fit per qualitates alteratiuas, quæ ſũt quatuor primæ qualitates. ſ. caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas, quarum duæ, ſcilicet caliditas, & frigiditas dicuntur actiuæ, & duæ reliquę, ſcilicet humiditas, & ſiccitas dicuntur paſſiuæ, non quia ille nullo modo patiantur dictæ ſunt actiuæ, nec iſte quia nullo modo agant dictæ ſunt paſſiuę, ſed hoc eſt in reſpectu mixti generandi, dicit enim. Auerr. in principio quarti metheoro. commen. primo in ſua paraphraſi. Debes ſcire quod non debemus dubitare ĩ hoc quod diximus, quód humiditas, & ſiccitas ſunt paſſiua, & frigus, & calor actiua, quoniam inuenimus illas quaſlibet agere ſi-

D E E

Actio propria duplex.

G bi ſimilia, ſiccum.n.gn̄at ſiccum, & humidum humidum ſicut facit calidum calidum,& frigidū generat frigidum,qm̄ hæc prædicta propoſitio de paſſiuis, & actiuis non cōſiderabatur niſi in comparatione actionis indiuiduorum mixtorū, & paſſiuorū non in ſe.in hac.n. mixtione fuit inuentum ꝙ calor, & frigus ſunt quæ coniungnnt, & applicant elementa rerum ad ſeinuicē & admiſcent quouſq; gn̄etur ex illis elementis res noua,& fuit humidum inuentnm cum quo recipit res paſſionem caloris, & frigoris,& mixtionis, & ſiccitas cum
H qua recipitur incorporatio, & ſtatio in ſe,& ita igitur illa fuerunt comparata ad actionem,& iſta ad paſſionē. & ſic debet iacere,quia litera eſt corrupta communiter in illo loco,& bene dicit, & eſt ex mente philoſophi ibidem in tex.cō.2.inquit.n. Eſt autem ſimplex, & naturalis generatio permutatio ab his virtutibus cū habeant rationem,ex ſubiecta materia vnicuiq; naturæ, hæ autem ſunt dictæ virtutes paſſiuæ, generāt autē calidum,& frigidnm obtinentiam materiam. Et aduerte,ꝙ loquendo, de tali actione ſolæ iſtæ quatuor qualitates ſm̄ Peripateticos effectrices di-
I ctæ ſunt,quia ſolum alterando ſubiectum ad aliam ſpeciem tranſire faciunt,acuitas quidem incidit rem ſibi approximatā,ſed non alterat eius naturam, neq; durities ita pōt alterare,quod ſibi proximū eſt, vt ad aliā ſpeciem tranſire faciat ſubſtantiam eorum quæ ſibi proxima ſunt. Et ad uerte etiā, ꝙ aliter ēt dici poteſt,quare caliditas, & frigiditas dictæ ſunt actiue, hnmiditas,& ſiccitas, paſſiue, videlicet in reſpectu ad ſenſum tact⁹ cuius ſunt obiecta, nam reſpectu tactus illæ ſunt magis actiuæ, q̄ paſſiuæ,ita ſcribit Auer.in.2.Colliget in c.31.de accidentibus ſuperuenientibus virtuti ſenſibili. Aduerte tamen, ꝙ ex actiuis caliditas eſt maioris actiuitatis, q̄ frigiditas, nam frigus eſt ſicut caloris priuatio. 1. de generatio.& corrup.cō. 18.& ex paſſiuis ſiccitas eſt magis paſſiua, q̄ humiditas,& ideo Gal. inq̄t, quod ex dyſcraſiis ſimplicib⁹ nulla eſt deterior,quā ſicca & ex compoſitis frigida, & ſicca. dyſcraſia.n.humida facile curat̄, vt patet in 7..inge.ſani. cap. 10.& in eodem libro,ca.5.dicit. licet omnes iſtæ qualitates inter ſe ſunt actiuæ, & paſſiuæ, magis tn̄ ſunt paſſiuæ humiditas,& ſiccitas,q̄ actiuæ,caliditas autem, & frigiditas ſunt minus paſſiuæ,& ideo dicunt Medici, ꝙ dyſcraſiæ quę ſunt ſm̄ calidum, & frigidū ſunt facile curabiles,ſed ſunt difficile curabiles,dyſcraſiæ ſm̄ humidum & ſiccū. Et aduerte,quod de tali actione loquitur Ariſt.in.1.de genera. & corrup.dum ponit dr̄iam inter mouens,& agens,quia oē agens eſt mouens,& non econtra, quia actio talis fit cū abiectione contrarii,& eſt corruptiua vt patet ibi in tex.cō 43.& infra. Actio autem & paſſio alia eſt perfectiua,quæ de intentione paſſionis non habet niſi receptionem tm̄, vt dicit Com.in 3.de anima.cō.2.& iſto modo dicitur ibi ꝙ ſentire,& intelligere eſt quoddam pati. Et eſt iſta diſtinctio de mente Philoſophi in.2.de anima.in tex.cō. 57. vbi dr̄.

K

L

M

Non eſt autem ſimplex ipſum pati,ſed aliud quidem corruptio quædam a contrario, aliud autem ſalus magis eius ꝙ potentia ab eo quod eſt actu,&.3.de anima.tex.com.28. idem dicitur. Aduerte tamen quòd actio,

A actio, & metaphoricè dicta propriiſſime ſumpta eſt in abſtractis ſubſtātiis, inquantū.n. Deus intelligit per intelligere cauſat, quia ſcientia Dei eſt cauſa entiū. 12. meta cō. 51. ſic dicitur agens quia nō agit per qualitates alteratiuas, ſicut verū agēs corporale, qđ agit alterando ipm paſſū. Et aduerte ꝙ multa verificantur, de vero agēte, q̃ non verificanť de agente ſm ſimilitudinem, ſicut ſupra etiam tetigimus. nam ſolet frequenter dici ꝙ agēs aſſimilat ſibi paſſum, hoc quidem dictum verificari habet ſolum in vere agētibus, quæ agunt per qualitates actiuas, & paſſiuas tranſmutā-

Limitatio nes multarū famoſarū propoſitionum.

B tes materiam & præparantes eam, & remouendo contrarium ab ipſa, de talibus quidem veritatem hēt quod aſſimilant ſibi paſſum. ſed fallit propoſitio de agēte quod agit per ſuam formam, & agit per eſſentiam ſine præparatione materiæ, & tranſmutatione ad illam formam, ſicut inquit Albertus, re & nomine magnus, ſicut generatur forma in ſpeculo abſque hoc quòd ſuperficies ſpeculi remoueatur a ſua planitie vel a natura uitri, & illo modo etiam ſenſibilia generant ſpecies ſuas in organis, & veritatem habet de agente vniuo-

C co, & de agente per ſe agente, & non per accidēs, & de agente propinquo, non remoto. & de agente principali, & non inſtrumentali, vt inquit Com. 12, met. cō. 24. Et de tali etiā agente veritatem habet alia propoſitio famoſa, quę dicit ꝙ agens & paſſum in principio ſunt contraria, & in fine ſunt ſimilia, vt patet in. 1. de generatio. & corrup. in tex. com. 50. & in 2. de anima tex. com. 45. de nutrimento, & nutribili. Et de tali agēte, veritatẽ etiam habet famoſa propoſitio, vt ſupra dixi, ꝙ vna actio ſequitur vnum agens. ſic limitat Cō. illam propoſitionem. 12. meta. cō. 44. dicens contra Auic. qui opinabatur, ꝙ in intelligentiis erat actio, & conſequutio inquit. ſed ille ſermo eſt imaginabilis, non .n. eſt illic conſequutio neq; actio, ita quod dicamus, quod vna actio conſequitur vnum agens, tm̃.n. illic eſt cauſa, & cauſatum ſm quod intellectum eſt cauſa intelligentis. Similiter alia propoſitio famoſa, quæ dicit, agente & paſſo debite approximatis ſtatim prouenit actio, de tali vero agēte ueri ficatur, concurrentibus tamen ſex conditionibus poſitis per ſubtilem Doctorem in. 9. ſuæ met. q. 14. in reſponſione ad ſecundum. & per Ant. And. ſequacem ad literam. in eodē. 9. q. 1. in reſponſione ad ſecundum principale, inquit.n. Scotus quod nō oportet ſemper actiuo, & paſſiuo approximatis, ut ſemper ſequať actio, quia hoc tangebat argumentum, nā habito termino non agit, non habito etiam impediri poteſt ne agat per virtutem contrariam fortiorem. Si etiam non eſt tota cauſa actiua, ſed aliud cum ipſo, ſi illud aliud non adſit, non agit. Si etiam non habet in quod vel circa qđ agat, non agit. Si iterum alia actio naturaliter præſupponatur ſine illa nō poſita nō aget. Si tandem eſt liberum ex ſe potens non agere, vno iſtorum ſex modoꝝ poteſt ſaluari de quocunq; motiuo cur non ſemper moueat. Exemplū primi, graue quādo eſt in centro nō mouet ſe, quia habitib⁹ pręſentibus in materia ceſſat motus. vt dr̃ in. 1. de gener. & corrup. tex. cō. 55. Exemplum ſecundi, aqua bulliens præſente igne calefaciente non frigefacit ſe,

D E F (right margin markers)

G quia tenet cum Auicen. ꝙ elementa poſſunt ab intrinſeco alterari ſecundum Auer. exemplum accõmodatum eſt, ꝙ aqua bulliens præſente igne ſufficienter calefaciente, non infrigidatur ab aere. Exemplum tertii, in potentiis cognitiuis tenendo ꝙ obiectum vna cum potentia concurrat ad cauſandum actum, talis potẽtia ſine obiecto non poſſet agere.

Exemplum quarti, & quinti, vbi videlicet aliqua actio naturaliter præſupponitur ſuæ actioni, illa non poſita non aget, & non ſic circa aliquid

H eſt, vt nihil intelligens nihil vult ex eo quod actus volũtatis nãliter prę ſupponit actũ intelľus. nã vt ſcribit Auer. 12. primę phyloſophię. tex. cõ. 39. deſideriũ inſequitur cognitionẽ, ſicut umbra inſequitur corp⁹. & ſm beatũ Auguſt. inuiſa diligere poſſumus, incognita nequaq̃. Exemplum ſexti, vbi videlicet agens ſic liberum eſt, vt ſi intellectus oſtenderit aliqd voluntati, poteſt illud non velle pp ſui libertatem. Et ego addo etiam aliam conditionem ꝙ requiritur debita commenſuratio agentis ad paſſum, vt colligi poteſt manifeſte ex

I ſecunda particula problematũ, problemate. 12. De tali etiam agente vere, & proprie dicto intelligitur propoſitio alia famoſa, quæ dicit, ꝙ agẽs prius agit in partem propinquam q̃ in partem remotam, quę vera eſt, uel eadem actione, vel diuerſa. nam vt inquit Auer. 2. cœli com. 42. ex ſententia Themiſtij contra Alexan. recte patitur a piſce qui ſtupefacit manum piſcatoris, q̃uis nõ patiatur paſſione ſimili paſſionis manus. Gloſſant ẽt aliqui ꝙ nõ eſt vera informis reſpectiuis. nã ſm tenentes ꝙ relatio dicit aliquã realitatẽ diſtinctã a ſuo

Limitatio alterius ꝓpõnib⁹ famoſæ.

fundamẽto, pôt ſic aliqua relatio acqri duob⁹ in duob⁹ extremis exiſtentibus abſq; hoc, ꝙ iſta acquiratur alicui intermedio, vt ſi Sortes ſit albus Romæ, & Plato generetur albus Pariſiis, acquiretur vtrique ſimul abſq; hoc quod aliquid exiſtens in medio fiat ſimile. Gloſſatur autem iſta propoſitio de agente quod eſt corpus ſolidum, quia de corpore orbiculari ſicut eſt corpus ſolare, & lunare, propoſitio iſta fallit, quia ex. 17. perſpectiuæ talia plus agũt in remotum, q̃ in propinquũ. Item requiritur ꝙ agẽs ſit vniforme per totum, quia luna quando non eſt ſm totum illuminata, non ita agit pars illuminata, quẽadmodum pars non illuminata. Itẽ requiritur, quod ſit ſeducta rarefactio, & condenſatio propter ſophiſticas captiones fieri ſolitas, ſi .n. eſſet vnum corpus vniformiter calidum, ut quatuor, & fieret rarefactio, plus ageret in remotum, quã in propinquum, vbi ſcire debes quod rarefactio, & condenſatio variant actionẽ agentis quantum ad modum agendi. ſcribit enim Auer. 2. cœli, & mundi com. 42. quod cum duo corpora tangunt aliud, & fuerit vnum eorũ profundi⁹ altero, neceſſe eſt, vt actio profundioris, & ſpiſſioris in corpus quod tangit ſit maior, quamuis ſuperficies eius qua tangit ipſum ſit ęqualis ſuperficiei, qua tangit ipſum illud ꝙ eſt minoris profunditatis, nã potentia diuiditur ſm diuiſionẽ corporis, & ſimiliter cum duo corpora fuerint æqualia & alterum eorũ fuerit denſius alio neceſſe eſt, vt denſius ſit fortioris actionis. Item fallit etiã propoſitio de agente, quod agit aliquod actum mediante actione reflexa, nam videmus quod ſol, cum non cale-

A caleſaciat lumine niſi in q̃tũ lumẽ reflectitur, talis calefactio magis fit in partibus remotioribus, quàm in partibus proximioribus, vt clarum eſt.

Vbi aduerte ꝙ vt inquit Auerro. in ſecundo cœli, & mundi, com. 42. & in ſecundo ca. de ſubſtantia orbis. corpora cœleſtia non agunt, niſi lumine, & motu, & ſic ſunt cauſa caloris. tamen eſt diuerſitas, nam corpora, quæ caleſiunt a cœlo mediante motu, quanto ſunt propinquiora orbi, tanto magis caleſiunt, & quanto ſunt diſtantiora, tanto minus caliditate participant. ſcribit enim. Com-
B menta. 2. cœli. com. 94. Propinquitas motui cœli largitur caliditatem, raritatem, leuitatem, & motum, & remotio largitur frigiditatem, denſitatem, grauitatem, & quietem. & ratio eſt, quia cœlum mediante motu attritionem cauſando eſt cauſa caloris, vt dicit Ariſtot. in ſecundo cœli tex. com. 42. & in primo metheor. ſed caliditas cauſata a cœlo mediante lumine conuerſo modo ſe habet, quia quanto corpora ſunt remotiora a corpore cœleſti, tanto magis incaleſcunt, & ratio eſt, quia lumen nõ calefacit niſi inquantum reflectitur,
C tales autem reflexiones in partibus ſuperioribus ſunt magis diſperſæ, quàm ſunt in partibus diſtantioribus, & inferioribus, & ita differenter motus, & lumen ſunt cauſa caloris, vnde ignis ratione propinquitatis motus cœli eſt calidior aere, & propter eandem cauſam ſuprema pars aeris calidior eſt alijs partibus. Item ad hoc vt illa propõ uera ſit, requiritur quòd medium ſit diſpoſitum, & aptum natum recipere illam actionem, ſicut diximus de piſce, qui mediante rete ſtupe facit manũ piſcatoris, & ipſum non ſtupefit, quia D
non eſt aptum ſtupefieri cum careat ſenſu. Item ſol & coniunctiones ſtellarum generant mineras in ventre terræ, & non in aere, nec in ſuperficie terræ, propter eandem cauſam. non enim omnis cauſa, quæ corpori aduenit in ipſum operatur, immo præter hoc tria ſunt neceſſaria, fortitudo, ſcilicet ſuæ virtutis agentis, & fortitudo virtutis corporis præparatiuę, & poſſibilitas permittendi vnum tangere aliud tãto tempore vt in tali, quale illud poſſit peruenire operatio in aliud, ſicut dixit Princeps in ſecundo Fen primi, do- E
ctrina ſecunda cap. primo. De tali etiam agente per tranſmutationem veritatem habet illa alia famoſa propoſitio in via Auerr. præſertim, quę ſcribitur in ſeptimo primæ philoſophiæ. commen. 31. videlicet, quòd idem eſt agens diſponens materiam & inducens formam, quæ quomodo veritatem habeat, infra dicam in loco proprio, Et de tali agente vero intelligitur alia famoſa propoſitio, quod omne agens communicãs in materia cum paſſo in agendo re- F
patitur, vt dicitur in primo de generatione & corrup. tex. com. 43. Intelligitur autem de communicantibus in eadem materia, vnde corpora cœleſtia alterant iſta inferiora, ſed nõ alterantur quia non communicant in eadem materia, non. n. eſt de conditionibus agẽtis formę, vt ſit in materia, quæ ſit eiuſdem ſpeciei cũ materia in quã agit fora, exempli cauſa, forma agens reſpectu lecti eſt in aĩa artificis, quæ differt a materia lecti. 7. meta. tex. com. 29. & eſt etiam ſententia Auer. in. 2 de generatione animalium. cap. 2. vbi agit an ſper-

Limitatio alterius p̃põnis.

G ma ſit animatum,&habet ueritatem in actione reali, fallit enim in actione ſpirituali. Intelligitur etiã quod non eadem actione repatiatur qua agit, ſed oppoſita, nam ignis calefaciendo aquam non recaleſit, immo infrigidatur, licet vt dicit Commẽ. 2. de anima. cõ. 115. Vulgus nõ abſolute uocet ignem qui ĩfrigidatus eſt propter admixtionẽ corporum frigidorum. Item requiritur ꝙ ſit in debita diſtantia, quia virtutes naturaliter agentes ſunt terminatę. Itẽ ſm aliquos requiritur, ꝙ virtus actiua in reſiſtendo non ſit fortior potenH tia paſſiua in re agendo, licet de hoc ſit dubium. Et ſic intelligitur etiam alia propoſitio famoſa, quæ dicit ꝙ agens per cõtinuationem, & frequẽtiam actionis debilitatur, uerum eſt de agente qđ in agendo repatitur, q͂a tale habet contrarium, & ex cõſequẽti eſt virtus materialis, & fatigabilis, ſed de agente quod non repatitur in agendo, falſa eſt propoſitio, & inſtãtia eſt de lumine, & in moralibus, & de intellectu, in talibus. n. per frequẽtiam actionis intenditur, & perficitur ipſum agens, quia talis actio eſt pſectiua, & nõ corruptiua, & ſi quanI doq; ibi concurrit debilitas, eſt p accidens, vt patet de ſenſu reſpectu excellentis ſenſibilis, vbi cum actione ſpiritali coniungitur actio realis corrumpens complexionem, & harmoniam organi, aut hoc poteſt eſſe accidentaliter pro q̃to operatio alicuius virtutis non fatigabilis in ſe, dependet ab opere virtutis fatigabilis, ſicut eſt de intellectu, vnde Com. in. 3. de anima. in com. 7. occurrens tacitę obiectioni, quæ poſſet fieri, contra demonſtrationem Ariſto. ibi inductam. inquit, & non oportet obij-

Limitatio [illegible] p. fõ. 8.

cere huic argumẽto, ex eo quod acK cidit in intellectu de tranſmutatione pp transmutationẽ virtutũ imaginationis & maxime cogitatiuæ, in intellectu. n. exiſtimatur accidere fatigatio hoc modo, & non eſt ita niſi accidentaliter, virtus. n. cogitatiua, & rememoratiua non ſunt niſi in loco virtutis ſenſibilis, & ideo non indigetur eis niſi in abſentia ſenſibilis, & omnes iuuant ſe ad præſentandũ imaginem rei ſẽſibilis, vt aſpiciat eã virtus rationalis abſtracta, & extrahat intentionem vniuerſalem, & poſtea recipiat eã. i. comprehendat eã. Et eodem modo alia propoſitio, quę L ſolet ſæpe allegari, videlicet q͂n ſunt duo agentia, quorum vnum eſt fortius, & alterũ debilius, fortius citius producit ſuum effectum quàm debilius, vera eſt de agentibus per abiectionem contrarij, quia vbi eſt contrarietas, ibi eſt reſiſtentia, & vbi eſt reſiſtentia, ibi eſt ſucceſſio, vt dicit Com. in. 4. phyſi. auſculta. in cõ. 71. Fallit aũt in agentibus ſine cõtrarii abiectione, ſicut patet de duobus corporibus luminoſis, quorum vnum ſit intenſius altero, vtrunq;. n. in inſtanti illuminat, licet lumen productũ a potentiori ſit intenſius lumine M producto a debiliori, & multas conſimiles inuenies in philoſophia de huiuſmodi propõnibus, quę veritatem hñt de veris agentibus, quæ tñ veræ non ſunt de agentibus ſm ſimilitudinẽ, & metaphoricę, ſed hę ſufficiant ad excitandum intellectũ pro nunc. Redeamus igitur ad declarationem principalis propoſiti, & dicamus ꝙ actio agentis apud Philoſophos nihil aliud eſt quàm extrahere rem, quæ eſt in potẽtia ad actum, talis. n. propoſitio procedit de vero agente quod

Limitatio alterius p põnis.

A quod agit mediante vero motu, & cum tráſmutatione ſubiecti in quo forma eſt in potētia, & virtute actionis agentis extrahitur ad actum, & ideo dixit Commen. in. 12. primæ philoſophiæ. in commen. 18. quod niſi eſſet potentia non eſſet agens, inquit enim. Si aliquis dixerit quomodo agens agit priuationes, dicemus ſicut facit inuenire, ideſt eſſe, & eſt extrahere illud, quod eſt in potentia ad actum. generatum enim in actu eſt corruptum in potentia, & omnis potentia non exit in actum niſi propter extrahens, quod eſt in actu. ſi igitur potentia non eſſet ens non eſſet agens, omnino, & ſi agens
B non eſſet, nihil eſſet hic omnino in actu, & in commen. 44. eiuſdem. 12 inquit contra Auic. mos autem qui iam eſt inter Modernos in dicendo quod a tali motore prouenit talis motor, aut conſequitur, aut præcedit, aut a talia verba non vere intelligũtur de iſtis principiis abſtractis omnia enim iſta ſunt diſpoſitiones agentium ſuperficietenus, ideſt per contactum non vere ſup. iſta dicuntur de abſtractis propter rationem, quam immediate ſubnectit dicens, ab agente enim nihil prouenit, vt diximus niſi extrahere illud quod eſt
C in potentia ad actum, ſed illic, ideſt in abſtractis principiis non eſt potētia, vnde neq; agens, tantum enim illic eſt intellectus, & intellectum, & pficiens, & perfectum, vnde negat ibi eſſe verum agens, & proprie, & hoc ſequebatur occulte admodum dicēdi Auicen. de productione intelligentiarum ſicut late diximus ſuperius. licet Auic. ad hoc non animaduerterit, vt late etiam expoſui in. 12. metaphy. locum illum.

Iſtam imaginationem Ariſt. ſequitur præclariſſimus poetarũ Maro, inquit enim. Quærit pars ſeminaflammę Abſtruſa in venis ſilicis, quod nihil aliud innuit, niſi formã ignis in ſilice poteſtate latere, & nõ dari ab idea nec a datore formam, vt Pla. & Auic. ſuſpicantur. D ADDI.

Sed dices, quid eſt formam extrahi de potentia ad actum ab ipſo agente? nam multi ſunt hoc tempore philoſophantes, qui ſolum de vocibus diſputant nihil tamen intelligunt, ſunt enim, vt inquit Ariſt. in. 2. phyſic. auſcultationis. ſicut cæci de coloribus diſputantes, qui de nominibus rationem habent, nihil tamen intelligunt. non eſt credēdum, quod forma latitet in materia, & quod agens extrahat illam ad actum, ſicut quando aliquem per crines ex aliquo loco latitãte, & infimo reuocamus ad eminẽtiorem locum. iſta enim fuit imaginatio Anaxagoræ ponentis quodlibet eſſe in quolibet, & eſt iſte error proueniens ex imaginatione, qua opinantur formam eſſe illam, quæ per ſe primo terminat in eẽ reali actionem agentis, & eſt cauſa multorum errorum iſta credulitas, vnde dicit Commen. 12. metaphyſic. commen. 18. verſus finem, imaginatio ſuper creationes formarum induxit homines dicere formas eſſe, & datorem eſſe formarum, & induxit loquentes trium legum, quæ hodie ſunt dicere aliquid fieri ex nihilo, & hoc quidem non eſt verum de lege noſtra, quicquid ipſe dicat. vnde fuit iſta ſine dubio opinio Ariſt. in. 7. metaphyſico. contra Platonem ꝙ illud quod per ſe fit, & quod per ſe generatur, eſt compoſitum ex materia & forma, & forma non dicitur E F

fieri

G fieri niſi per accidens, quia fit ad generationem illius quod per ſe fit, & eſt ipſum compoſitum. inquit enim in tex com. 26. dando exemplum in generationibus rerum artificialium iuxta ſuum morem, ſemper a notioribus manuducẽdo intellectum noſtrum ad ignotiora, quòd quemadmodum nec ſubiectum æs inquam ipſum, ſic nec ſphæram, niſi ſecundum accidens facit, quia ænea ſphæra eſt, & illam facit, & Auer. in commen. habet ꝙ agens nõ facit aliquid
H vnũ in aliquo vno, verbi gratia formam in ſubiecto, quoniam manifeſtum eſt, quod ſi facit, facit ex alio aliud, non aliud in alio, facit enim ex materia formatum, non in materia formam. Dico igitur quod agẽs extrahere aliquid de potentia ad actum nihil aliud eſt, niſi facere compoſitum in actu exiſtentiæ eſſe, qđ erat in potentia ſubiectiua materię. vnde forma per ſe non fit, ſed ideo dicitur extrahi de potentia ad actũ, quia materia, quæ erat in potentia ad formam actu fit ſub forma, generato compoſito, vnde agens in generando compoſitum eſſentiali dependentia dependet a ſubiecto in quod
I agit, quod eſt in potentia, ſic dicitur extrahere aliquid de potentia ad actum. vnde Comment. in. 12. primæ philoſophiæ. commen. 18. dicit. Tertia autem opinio eſt Ariſto. ꝙ agens non facit niſi compoſitum ex materia & forma, & hoc fit mouẽdo materiam, & tranſmutando eã, donec exeat de ea illud quod eſt potẽtia in ea ad illam formam in actu. nam ſi potentia non eſſet, agens nõ eſſet, vt ipſe dicit in eodem Com. 18. 12. meta. quia fruſtra eſt agens qđ caret propria operatione, & ſi operatio eius eſt extrahere aliquid de po- K
tentia ad actum, vbi non eſſet potẽtia non eſſet actio, & vbi non eſt actio, ibi etiam non eſt agens. nam 9. meta. cõ. tex. 18. ſcribit Auer. cum entia non habuerint actiones proprias non habebũt eſſentias ꝓprias, actiones enim non diuerſantur, niſi per eſſentias diuerſas. & lucidiſſim⁹ Themi. in. 1. de anima. idem ſentit. inquit enim, quod natura non permittit entia feriari. Deus enim & natura nihil fruſtra faciunt. 1. cœli te. commen. 32. &. 3. de anima. tex. cõ. 45. Et confirmatur, quia potentia L
actiua diffinitur per paſſiuam, & paſſiua per actiuam, vt patet. 9. primæ philoſophiæ. tex cõ. 2. & ideo ſi non eſſet potentia paſſiua, nec actiua eſſet & propter hoc Commen. vult ꝙ omnes formæ ſunt in potentia paſſiua primæ materiæ, & ſunt in potẽtia actiua primi motoris. 12. meta. com. 18. & commen. 24. inquit. qđ forma primi mouentis aliquo modo eſt omnes formæ. Et ꝓpter hoc Commen. idem habet in. 8. phyſic. commen. 4. contra Sarracenos dicẽtes aliquid poſſe generari ex nihilo, dicens, & nituntur ad confirmandũ M
hoc ex hoc, quòd mos eſt dicere, qđ ſubiectum eſſe neceſſarium agenti, ſcilicet ſubiectum ex quo fit generatio, eſt diminutio agentis, & omnia iſta ſunt exiſtimatiões vulgares valde ſufficientes ſecundum curſum, ſecundum quem nutriuntur homines in eis, non ſecundum ſermones ſufficientes. agens enim non poſſe agere aliquid impoſſibile non dicitur eſſe diminutio, ſed dicere ipſum facere aliquod impoſſibile, & poſſe facere eſt deceptio, & propter hoc iuxta fundamenta iacta in philoſophia

Quid ſit extrahere rẽ de põa ad actum.

A phia Ariſto.tenuit Comm.ꝙ quicquid eſt poſſibile ex parte agentis, eſt poſſibile ex parte paſſi, & ecõuerſo, quicquid ſenſerit de hoc Alexan. & poſt ipſum Auicen. ſicut patet.in 2.phyſico.com.48.&in 8. phyſico. commen.79.&.12. meta. com. 41. iuxta hanc ſequitur iſta.

PROPOSITIO CXIII.

B *Agens extrahens aliquid de potentia ad actum, non largitur multitudinem, ſed perfectionem.*

FAmoſa ſatis, & diuulgata authoritas, & extrahitur in ꝓpria forma per Auerro.ex tex.commen.15 &.16.ex. 8. primæ philoſophiæ, & ſub alijs verbis eandem prætendentibus fermè ſententiam ſcribitur ꝑ eundem in.12.primæ philoſophiæ. commen.18.agens apud Ariſt. non eſt congregans inter duo in rei veritate, ſed extrahens illud quod eſt in potentia ad actum, & quaſi congregat inter potentiam & actum.ſ.inter materiam & formã, ſecũdum qđ
C extrahit põam ad actũ, nõ deſtruendo ſubiectũ recipiẽs põam, & tũc efficiũtur in cõpoſito duo.ſ.materia, & forma. Ex quo loco clare patet quãtum deuianta veritate, qui allegatam propoſitionem expoſũt de potẽtia obiectiua, nã expreſſe dicit hic non deſtruendo ſubiectum recipiẽs eam, vbi patet quod loquitur de potentia ſubiectiua. Amplius Commen.5.metaphyſi.commen.14. declarat quomodo in lapide eſt forma mercurij in potentia, & in actu, potentia quidem quia habet naturam

Contra ponentes potentiã obiectiuã ſm Auer.

D recipiendi formam mercurij, actu vero quia recipit illam. vnde mirũ eſt quomodo aliqui auſi ſunt ponere ex mente Commentato. potentiam obiectiuam diſtinctam realiter a ſubiectiua, imitãtes in hoc viã Henrici de Gandauo, & Scoti, & nõ animaduertũt quòd principia Auerro.ſunt primo diuerſa a principiis illorum, nam illi coacti ſunt ad illud, quia tenẽt ſicut rei veritas eſt, & lex noſtra credit, quod aliquid eſt poſſibile ex parte agentis, quod non eſt in potentia ſubiectiua alicuius ſubiecti, ſicut mundus, & prima materia ante ſui creationem, & ideo for- E
ma mundi, & entitas primæ materiæ in illo caſu, vt reſpiciebant potentiam actiuam Dei in ratione termini terminantis actionem ipſius creatoris, dicebantur eſſe in potẽtia obiectiua, quia ens in potentia obiectiua non eſt ſubiectum actionis, vel tranſmutationis, ſed terminus, vnde primum potentiale, ideſt prima materia, licet in nullius ſit potẽtia ſubiectiua, tñ ante mundi creationẽ primũ põale erat in potẽtia obiectiua reſpectu creatoris. quia igitur iſta ſecundum Theologos ſeparantur in eſſe, propter hoc igitur coacti ſunt F
ad illam diſtinctionem: ſed Peripatetici negantes creationem, & aſſerentes, quod quicquid eſt poſſibile ex parte agentis, eſt poſſibile ex parte ſubiecti, quia poſſibilitas vere non eſt ſecundum ipſos niſi in rebus materialibus, iſta non ſeparantur in re, ſed ſola ratione, vt alias diffuſe declaraui in concordantiis Auerrois. Dico igitur, quòd iſte eſt ſenſus propoſiti theorematis, ꝙ agens verum, quod videlicet agit ꝑ veram actionem, & tranſmutat oẽ

Unitatio theorema

extra-

G extrahendo aliquid de potentia ſubiecti ad actum exiſtendi non largitur multitudinem, propterea quia agens apud Ariſtotel. non eſt congregans apud duo in rei veritate, ita ꝙ alia ſit res in potentia, & alia ſit res in actu. vnde Ariſtote. in octauo primæ philoſophiæ in tex. commẽ. 16. dicit. quòd iſta fuit cauſa erroris antiquorum quærentium cauſam, qũo ex materia, & forma fiat vnum dicens. cauſa vero quia potentiæ, & actus quærunt unum faciens, & differentiam, eſt autem, vt dictum eſt, & vltima materia, & for

H ma idem, & hæc potentia hæc actu, inquirebant enim antiqui quid ſit qđ uniat potentiã cũ actu, ac ſi opus eſſet ibi eſſe aliqđ gluten, & vinculum quo mediante debent vniri inuicem, ſicut eſt in rebus, quæ ſecũdum actum ſunt ſeparatæ, vt eſt in artificialibus, ſed Ariſtotel. inquit, quod huius non oportet quærere aliquam cauſam iſto modo, quia vltima materia quæ eſt, videlicet appropriata ad aliquam formam, & ipſa forma ſunt idem, aliud enim eſt

I ſicut potentia, & aliud ſicut actus, & ex actu, & potentia ſuis rationibus intrinſecis per ſe vnum fieri habet, & ita non oportet illa mediante aliquo vinculo vniri, vt reſultet per ſe vnum. ſic igitur eadem numero res, quæ erat prius in potẽtia eſt poſtea in actu, non enim alius nunc eſt Antichriſtus in potẽtia ab illo qui erit in actu, ſed largitur perfectionem, quia res actu exiſtens habet perfectius eſſe ſe ipſo dum erat in potentia, vnde Ariſtotel. in nono primæ philoſophiæ. in tex. commen. ſeptimo inquit. venit autem actus nomẽ qui ad entelechiam compoſitus, & ad alia ex motibus maxime vide- K tur actus maxime motus eſſe, quapropter, & non exiſtentibus nõ aſſignant moueri, alias autem quaſdã categorias, puta intellectualia, & cõcupiſcibilia eſſe non entia, mota vero non, hoc autem, quia non entia actu, erunt actu. Non entium enim quædam potentia ſunt. Non ſunt autem, quia nõ entelechia ſunt. vbi Auerro. in commen. ait. entia, quæ non ſunt extra animam non dicuntur eſſe ſimpliciter, ſed dicuntur eẽ in anima cogitatiua, aut anima ap- L petitiua, ſed non dicuntur entia, ſicut dicuntur res mobiles Manifeſtũ eſt autem, quòd entia ĩ anima ſunt entia diminuta, & imperfecta, vt patet ex 6. primæ philoſophiæ. tex. Cõmen. 8. vnde ens perfectum eſt ens exiſtens extra animam. Sed tũc eſt Dubium difficultas, quia certum eſt ꝙ ens extra animam eſt quod diuiditur per decem prædicamenta, & per potentiam, & actum, & per vnum & multa, quia Ariſtote. in ſexto primę philoſophiæ abiecit a ſua conſideratione ens per accidens, & ens in anima, illud quia non habet cauſas terminatas, & iſtud quia erat ens diminu- M tum. Et tale ens extra animam diuiditur illa triplici diuiſione. iuxta q̃ diuiditur prima philoſophia in tres partes, vt dicit Commen. in proœmio. 7. metaphyſi. Et tunc videtur quòd omne ens extra animam ſit, vel ſubſtantia, vel accidens, vel in potentia, vel in actu, vel vnum vel multa, & ita ens in potentia non eſt in anima tantum, vt videtur aſſerere Ariſtote. & Commenta. in præfatis auctoritatibus, nono metaphyſi. Niſi eſſet ꝙ ens in anima eſt termi- Solutio. nus multiplex. Nam aliquid poteſt dici

A dici ens in anima, quia dependet ſolum in eſſe, & conſeruari ab opere animæ, & non habet aliquod eſſe ex natura rei, ſicut vacuum, & chimæra.

Ens in aïa multiplex eſt.

Aliud autem dicitur ens in anima, quia non habet eſſe in effectu, ſed tamen poteſt eē, & hoc eſt quòd ſub aliis verbis alii dicunt, quòd ens rationis aliud eſt ſubiectiue, quia ē in ratione, vt in ſubiecto, vt ſpecies intelligibilis actus intelligendi, & habitus intellectuales. Alio modo aliquid dicitur ens rationis obiectiue, ſicut vniuerſalia, quæ relucēt in ſpecie intelligibili, quæ non ſunt

B in ratione niſi ſicut cognitum in co gnoſcente, & in eſſe abſtractionis, quia quiditas lapidis relucens in ſpecie intelligibili lapidis, non eſt in intellectu inhærenter, & ſicut forma in ſubiecto, quia forma exiſtens illo modo in ſubiecto denominat ſubiectum, & ſic intellectus diceretur lapideus, aut aſininus, ſi forma lapidis & aſini illo modo eſſent in intellectu. ſunt igitur in eſſe abſtractionis, & ſunt ſicut cognitum in cognoſcēte.

Qđ ens rōnis diſtinguitur cōtra ens extra aïam.

Tertio modo ens rationis ſumitur pro cōparatione paſſiua, qua vnum obiectum cognitum comparatur ad aliud obiectum cognitum, & iſtud vltimum eſt illud, quod di-

C ſtinguitur contra ens extra animā, quod deſcendit in decem prædicamenta, & quod diuiditur per potentiam, & actum, ſic dicit Doctor ſubtilis in. 4. ſententiarum. diſtinctione prima, quæſtio ſecunda. Quando igitur Ariſtote. in nono primæ philoſophiæ, inquit, quod entia in potentia ſunt in anima concupiſcibili, vel cogitatiua primis duobus modis ſumpſit, non autem vltimo modo, & ille vltimus modus entis in anima ſeu rationis, eſt qui abiicitur a D conſideratione ſcientiæ diuinæ, ſicut diximus etiam in Commentariis noſtris ſuper formalitatibus. Sic igitur intelligitur, quomodo agens cum tranſmutatione extrahendo aliquid de potētia ad actum, nō largitur multitudinem, quia non facit id quòd erat potentia eſſe diuerſum ab eo quod fuit in actu, ſed largitur perfectionem, quia eſſe actualis exiſtentiæ, eſt eſſe ſimpliciter, ſed eſſe in potentia eſt eſſe ſecundum quid, vnde ens in potentia non ens dici poteſt, vt expreſſe dicit Ariſtot. in nono metaphyſi. in loco præallegato. E

Dubium.

Quod ſi quis inſtet in contrarium, nam ens diuiditur per potentiam, & actum modo diuiſum prædicatur de condiuidentibus. igitur ens in pōa erit ens ſicut ens in actu.

Solutio.

Niſi eſſet quod propoſitio illa famoſa veritatem habet in prædicatis vniuocis, fallit autem ī analogis, qa terminus analogus ſimpliciter dicitur de vno, de alio vero dicitur ſecū dum quid, aut aliquo modo ſicut ens reſpectu ſubſtantiæ, & accidentis. Nam ſeptimo primæ philoſophiæ. tex commen. ſecundi. accidē- F tia dicuntur entia eo, quia taliter entis, vbi Comment. in principio commen. inquit. quòd cum declarauit, quod hoc nomen ens ſignificat ſubſtantiam, & accidentia ſubſtantiæ, quæ ſunt nouem prædicamenta intendit declarate, quod hoc nomen ens principaliter, & ſimpliciter ſignificat prædicamentum ſubſtantiæ ſecundario, & determinate, ſcilicet relatiue ad ſubſtantiam alia prædicamenta accidentium, quæ non dicuntur eſſe, niſi quia accidunt enti, quod eſt ens per ſe, ſcilicet ſubſtātiæ.

G tiæ. Ita in propoſito ens ſimpliciter dicitur de ente in actu, quia illud eſt prius natura. Nam .9. primæ philoſophiæ. tex. commen. 13. omni tali ſcilicet ente in potentia prior eſt actus ratione, & ſubſtantia. De ente autem in potētia ipſum ens dicitur cum additione, quia ens in potentia eſt ens in potentia. Et ſic patet declaratio propoſiti theorematis.

PROPOSITIO CXIIII.

Idem eſt agens diſponens materiā, & inducens formam.

H

SCribitur iſta propoſitio formaliter ab Auerr. in .7. primæ philoſophiæ. in commē. 31. In illa ardua digreſſione, & diu agitata ab antiquis Patribus philoſophiæ. ſ. a Platone, & ab Ariſtot. de poſitione & neceſſitate idearum. Inquit enim beatus Auguſt. in lib. 83. quæſtionum q. 46. Non eſt veriſimile, aut nullos ſapientes fuiſſe ante Platonem, aut res quas Plato ideas vocauit, non intellexiſſe. Siquidem in eis tanta vis conſtituitur, vt niſi illis intellectis ſa-
I piens eē non poſſit. Inter præcipuas autem cauſas quæ mouerunt Platonem ad ponendum ideas duæ præcipue ponuntur ab Ariſt. in .7. primæ philoſophiæ. vna fuit propter ſcientiam. nam cum iſtæ res, quę ſunt hic ſint generabiles, & corruptibiles, & de talibus non fit ſcientia, ideo poſuit ipſas ideas ſeparatas ab ipſis ſingularibus. Alia autem cauſa fuit propter generationem. Ariſto. autem in .7. metaphyſic. tex. commen. 16. vſque ad tex. commen. 21. incluſiue oſtendit, quòd non ſunt neceſſariæ propter ſaluandam ſcientiam. Deinde oſtendit a tex. commē. 22. vſq; ad tex. com. 32. incluſiue, ꝙ nō proſunt ad generationem, inquit. n. in cō. 22. intendit in hoc ca. declarare: qm̄ formę Platonis nihil ꝓſunt ad gñonē, qm̄ cum deſtruxit eas nō ꝓdeſſe in ſcientia ſi cōceſſerimus eas eſſe, vult etiam in hoc capitulo deſtruere eas non prodeſſe ad generationem. Quæſtiones autem multe & difficiles, vt inquit Comment. in digreſſione contingunt circa hoc. nam ſi illud quod eſt in potentia, non exit de potentia ad actum, niſi ab aliquo ente in actu eiuſdem generis, aut eiuſdem ſpeciei. Et nos videmus plures plantas, & plura animalia generari ſine ſemine abſq; hoc, quod hic appareat aliqd agens ſimile, vel ſecūdum genus, vel ſm̄ ſpeciem, oportet dare aliquod agēs ſeparatum, ꝙ ſit eiuſdem ſpeciei, vel generis cum talibus rebus generatis. vnde iſta reputatur eſſe maior ratio Platonis, vt habet Com. in comm. 31. Secunda ratio ad idem eſt iſta præſupponendo vnum quod eſt verum in ſe, quòd quælibet forma ſubſtātialis eſt forma ſupperaddita formis cōplexionalibus, hoc eſt dictu, ē forma realiter diſtīcta a qualitatib⁹, & complexione reſultante, ex qualitatibus elementorum. complexio enim ſicut dicit Princeps in prima Fen, primi canonis doctrina. 3. ca. 1. eſt qualitas, quæ ex actione adinuicem, & paſſione contrariarum qualitatum in elementis repertarum, quorum partes ad tantam paruitatem redactæ ſunt, vt cuiuſq; earum plurimū, contangat plurimum alterius prouenit. vnde in elementis forma ſubſtantialis eſt ſupperaddita qualitatibus primis, vt forma grauitatis ſubſtantialis in grauibus, & forma

K — Prima rō pro ponēdis ideis.

L

Secūda ra.

M

A maleuitatis I leuibus. & eodem modo in mixtis forma ſubſtantialis mixti eſt ſupperaddita forma ipſis miſcibilibus. nam vt ſcribitur ibidem in tex. commen. 60. in compoſitis p ſe ex congregato fit aliquid additũ, aliud a componentibus. vnde caro non eſt terra, & ignis, tunc de iſtis formis ſubſtantialibus, dum generantur a quo generantur? nam aut generantur ab aliquo extrinſeco eiuſdem generis, & ſpeciei cum ipſis, aut generantur ab aliqua forma ſeparata. ſed non videtur primum poſſe dari, quia res generatæ

B a ſemine non videntur generari ab aliquo eiuſdem generis vel ſpeciei, quia ſemen non eſt animatum, qđ videtur eſſe proximum generans. igitur datur idea ſeparata, quæ dat huiuſmodi animas iſtis ex ſemine generatis, ita quòd prima ratio procedit de generatis ex putri materia, ſecunda vero de generatis ex coitu, & fundamentum vnius rationis eſt commune vtrique, & eſt quòd omne ens in potentia non deducitur ad actum niſi ab aliquo ente in actu eiuſdem generis, aut ſpeciei cum ip-

C ſo. Vnde confirmando ſecundam rationem inquit Commenta. quòd hoc non ſolum apparet in non generabilibus ex ſemine, verumetiam & in generabilibus, quia ſemen non eſt animatum niſi in potentia non actu, & omne quod eſt in potentia indiget aliquo, in actu, quod ſit eiuſdem generis vel ſpeciei, & ita tandem, tam in iſtis, quàm in illis deuenire oportet ad generans abſtractum a materia, Et quia amplius poſſet dicere, quòd anima ſit a cõplexione, inquit, quòd hoc dici non poteſt, niſi imitando opinionem eorum, qui poſuerunt animam eſſe complexionem. Sed hoc eſt reprobatum in tertio de anima. commento quinto, contra Alexand. vbi inquit, & magis inopinabile de opinione Alexandri eſt hoc, quod dixit, quòd primæ præparationes ad intellecta, & ad alias poſtremas perfectiones de anima ſunt res perfectæ a complexione, non virtutes factæ ab extrinſeco motore, vt eſt famoſum ex opinione Ariſtotelis. & omnium Peripateticorum. Iſta enim opinio in virtutibus animæ comprehenſiuis, ſi eſt ſecundum, quod **D**

nos intelleximus, eſt falſa. A ſubſtantia enim elementorum, & a natura eorum non poteſt fieri virtus diſtinguens, aut comprehenſiua, quoniã ſi eſſet poſſibile, vt a natura eorum, & ſine extrinſeco motore fierẽt tales virtutes, tunc eẽt poſe, vt poſtrema perfectio, quæ eſt intellectus eſſet aliquod factum a ſubſtantia eorũ, vt color, & ſapor fiunt. Et iſta opinio eſt ſimilis opinioni negantium cauſas agentes, & non concedentiũ, niſi cauſas materiales tãtum, & ſunt illi qui dicũt caſum. & propter hoc **E**

Commen. non dignatus eſt in illa digreſſione argumentari contra illam opinionem, dicentem animam fieri a complexione, quia eſt forma complexionalis, nam alibi fuerat diffuſus ſermo contra illam opinionem, & vt inquit Alexand. probatis in vno loco poſſumus vti, tanquam ſuppoſitis in alio loco. Adductis illis rationibus, Commentator adducit ſententias poſteriorum in doctrina Ariſt. Et prima opinio, fuit opinio Auicen. qui propter illas rationes dixit, quod omnes formæ viuentium, ſiue ſint plantæ, ſiue **F** Opi. Auic.

animalia,

G animalia,& omnes formæ corporũ cõſimilium partium, ſcilicet formæ ſubſtantiales mixtorum,immo etiã omnes formæ ſubſtantiales elementorum,ſunt a quadam ſubſtantia ſeparata,quæ ab Ariſtote. nuncupatur intellectus agens. & Auicen. vult qđ non ſolum iſte intellectus agens ponitur pp oĩa facere, quo ad eſſe intelligibile,immo etiam quo ad omnia facere,quo ad eſſe ſenſibile,& dicebatur colcodea, & dator formarum. Et hic animaduerte incidenter vnum contra modernos ſomniãtes in via Auerro. intellectum agen-
H tem eſſe Deum, quia Commenta. vult quod Auicen. datorem formarum appellabat illud, quod philoſophi in via Ariſtotel. dicunt intellectum agentem. Patet autem quod colcodea Auicennæ erat intelligentia decimi ordinis,& non erat Deus. Vnde Auicen. fundabat ſuam poſitionem ſuper hoc, quod in hoc mũdo inferiori non ſunt qualitates actiuæ trãſmutabiles, niſi quatuor qualitates primæ. vnde formæ materiales non ſunt actiuæ, & ideo forma ſubſtantialis ignis non eſt actiua, ſed caliditas eius. ignis enim, vt di-
I cit Ariſtote. in libro de ſenſu, & ſenſato, non agit inquantum ignis, ſed inquantum calidus. vnde vt inquit Commenta. quæſtio illa vniuerſaliter fundatur ſuper propoſitiones, quarum prima eſt, quod omne qđ eſt in potentia, non exit de potentia ad actum, niſi ab aliquo agente quod eſt eiuſdem generis, vel ſpeciei cum ipſo. Dicitur autem notabiliter, hoc ſub diſiunctione, quia vniuocatio in generationibus videtur attendi, vel penes genus, ſicut eſt de generatiõe muli, qui fit ab equo, & aſino, vel penes ſpeciem, ſicut ho- K
mo fit ab homine. Altera propoſitio eſt, quod formæ ſubſtantiales materiales non ſunt actiuę, neq; paſſiuæ eſſentialiter, quod pro tanto dicitur ad differẽtiam formarum immaterialium, quæ ſunt principia eorum, quorum ſunt principia duob⁹ modis,& ſecundum agens,& ſecundum finem. vnde ſcribit Auerr 12. metaphyſi. commen. 36. Si quidem forma balnei non eſſet in materia, tunc moueret & ſecundum agens,& ſecundum finem. Dicitur autem notabiliter eſſentialiter, quia formæ materiales bene agunt,& patiuntur L
per ſuas qualitates. Vnde Ariſto. dicit in libro de ſenſu & ſenſato, ignis non agit inquantum ignis, ſed agit inquantum calidus. quod pro tanto dixit, ni fallor, quia actio proprie ſumpta eſt merito contrarietatis, vt patet in. 1. de generatione, & corru. tex. commen. 50. & quia igni inquãtum ignis nihil eſt cõtrarium, quia ſubſtantiæ nihil contrariatur, tamẽ ignis eſt contrarius, atque eo modo quo contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ contrariam eſſe, vt dicit Ariſtote. in ſecundo de generatione & cor- Propõ 123
ruptione in tex. comment. 49. quia M
vt ipſe ibidem dicit tex. com. 24. omnia elementa contrarietatem habẽt ad inuicem, quia differentiæ, contrarię ſunt, ideſt ratione ſuarũ qualitatum, quæ ſunt differentiæ, aut vere ſubſtantiales, vt voluit Alexander vt ſibi imponit Comm. 5. phyſico. commen. 10. aut circunloquutiue, vt tenuit Auer. vbi ſupra. & in. 8. metaphyſic. commen. quinto. ideo formæ materiales non dicuntur actiuę, aut paſſiuę eſſentialiter, ſed ſi agunt & patiuntur, hoc erit p accidens

A dens rõne ſuarum qualitatum. Et
licet Cõm. ſit in parte argumentati-
ua, & infra non declarat quomodo
hoc ſit intelligendum, ideo ne iterũ
redeam ad iſtum locum, Animad-
uerte quod iſta propoſitio nõ eſt ab-
ſolute intelligenda, quod formæ ma
teriales non ſunt actiuæ, neq; paſſi-
uæ eſſẽtialiter, & quod actiuæ, & paſ
ſiuæ ſunt primæ qualitates, imo for
mæ ſubſtãtiales materiales ſunt ma
gis actiuæ, quã primæ qualitates eſ-
ſentialiter, ad bonum intellectum,
quia certũ eſt, quod omnis actio fa-
cta ex congregato duorum diuerſo-
B rum, neceſſe eſt, vt alterum duorum
ſit quaſi materia & inſtrumentum,
& aliud ſit quaſi forma & agens, ſi-
cut clare teſtatur Auer. in. 3. de ani-
ma. in com. 36. & elicitur etiam de
intentione Philoſophi, in. 2. de ani-
ma. in tex. com. 24. Igitur omnis a-
ctio proueniẽs à formis ſubſtantia-
libus elementorum, & ſuis qualita-
tibus, ſiue ſint alteratiuę, ſiue ſint lo-
caľr motiuę oportet ꝙ attribuaᷣ al-
teri tanquam formæ & agenti, alteri
vero tãquam materiæ, & inſtrumen
to. manifeſtum eſt aũt quod ſemper
reſpectus imperfectioris ad perfecti⁹
C eſt reſpectu materiæ ad formam, aut
ppõ. 124. inſtrumẽti ad agẽs, ſicut dicit Cõm.
in eodem com. 36. tertij de anima &
in. 2. de anima. tex. com. 24. Manife
ſtum eſt autem quod forma ſubſtã
tialis ẽ nobilior qualitatibus. 7. me-
taph. tex. com. 4. Quod cõfirmatur
primo in motu locali forma ſubſtã-
tialis elementi concurrit, tanquam
cauſa agens principalis, ex diffinitio
ne naturæ poſita in. 2. phyſicor. tex.
commẽ. 3. in qua dicitur, natura eſt
principium motus, & quietis eius, in
quo eſt primum, & per ſe, & non ſe-
cundum accidens. vbi dicitur, quod D
eſt primum, ideſt principale, & non
inſtrumentale principium. Quod
confirmatur clare auctoritate Auer.
in primo cœli & mundi. in tex. com.
17. vbi Ariſt. in tex. diffinit graue, &
leue dicens. Graue quidem igitur ſit
quod ferri natum eſt ad medium.
Leue aũt quod à medio. vbi Auerro.
ponit documentum, & inquit. & in-
telligendum eſt ex deſcriptione gra-
uis, & leuis naturam, quæ innata eſt
ad mouẽdum ad medium, vel à me-
dio. ſ. habitum & formã, ex qua pro-
cedit hæc operatio, & ſi hoc nomen
grauitas, & leuitas non dicuntur vul E
gariter niſi de accidente. vbi euiden-
ter apparet de mente Auerr. formas
ſubſtantiales grauium & leuium, eſ-
ſe principium principaliter cauſans
motum localem, quia vt ipſe inquit
in. 2. phyſi. com. primo, ꝙ licet non ppõ. 115.
inueniatur corpus ſimplex quod al-
teretur ex ſe, inuenitur tamen quod
moueatur in loco ex ſe, & ẽ ſine du-
bio mens eius, quod elementa ha-
bent principium intrinſecum acti-
uum motus localis, non tamen paſ-
ſiuum, ſecus autem eſt in motu alte-
rationis, vt eſt videre in tertio cœli.
in commen. 28. & in pluribus alijs F
locis. Similiter etiam eſt in alijs mo-
tibus prouenientibus à formis me-
diantibus qualitatibus alteratiuis:
nam ſi ignis calefaciendo aquã con
uertit aquam in ſui naturam nõ eſt
dubium, quòd forma ignis generan
tis concurrit vt agens, & caliditas, vt
inſtrumentum, & ita etiam eſt in a-
lijs formis perfectioribus, ſicut ſunt
formæ mixtorum, & ſicut eſt anima
plantarum, & animalium. vnde Ari
ſtot. increpat Empedoclem ponen-
tem motum augmenti prouenire in

G viuētibus à virtute elemētali ignea,
ſed vult ꝙ ignis,& calor cōcurrant,
vt concauſa,& vt inſtrumentum,
ſed anima concurrit tanquam agēs
principale,vt patet in ſecūdo de ani
ma.tex.cōmen. 41. Si igitur propo
ſitio propoſita locum habet, ſic eſt
intelligenda,quod formæ materia-
les nō ſunt actiuæ,aut paſſiuæ eſſen
tialiter,ſed qualitates primæ ſunt a-
ctiuæ & paſſiuæ, hoc eſt intelligen-
dum,quo ad eſſe principium imme-
diatum agendi & patiendi. nam eſ-
ſe iſto modo principium actionis,&
paſſionis in iſtis gn̄abilibus,& corru
H ptibilibus,pertinet ad cauſam inſtru
mentariam, aut organicam, & non
ad cauſam principalem. nam for-
mæ quę ſunt hic,non agunt per ſuā
eſſentiam, ſicut formæ abſtractæ à
materia,ſed requirunt inſtrumentū
ad hoc quod ab eis emanet propria
operatio, ſed intelligentia ſi mouet
cœlum,mouet per ſcientiam ſuam,
quæ eſt idem cum eſſentia ſua,& qa
vt diximus,actio proprie eſt merito
contrarietatis,& formæ elementales
non ſunt contrariæ per ſe, ſed per
ſuas qualitates,& ſic tene de iſta pro
poſitione apud Peripateticos.Reuer
I tamur vnde diſceſſimus,& quia Aui
cen. obedit iſtis propoſitionibus, iō
credit omnes formas eſſe ab intelli-
gentia agente,quam vocat datorem
formarum. & Themiſtius etiam vi-
detur eſſe eiuſdem quaſi opinionis,
vnde iſtam opinionē Themiſtij pau
cis pertranſit hic,ſed ſi vis diffuſe vi
dere eam,vide in cōmen.18.12. me
taph.& nos ibi loquuti fuimus ple-
ne de hoc. ī hoc vero loco dicit The
meſtius in ſua paraphraſi de anima,
qui liber dicitur eſſe ſextus natura-
lium in ordine ſecundum Arabes.in
hoc enim concordat cū Auic. Auer. K
vt ē videre in principio libri metheo
rorū ab ipſo. Vult igitur quod The-
miſtius dixerit, quod anima non ſo
lum eſt illud, quod eſt omnes for-
mæ intelligibiles,& ſenſibiles ſpiri-
taliter,iuxta illud Ariſt. in.3.de ani
ma.tex.com.38.anima eſt quodam
modo omnia,quia eſt ſenſibilia per
ſenſum,& eſt intelligibilia per intel
lectum, verumetiam eſt illud quod
ponit omnes formas in materijs, &
creat eas præcipue autem, vt inquit
Cōmenta. duodecimo primæ phi-
loſophiæ commen. 13. motus fuit
ad ponendum huiuſmodi animam L
abſtractam vniuerſalem ꝓpter ani-
malia quæ generantur ſine ſemine.
vnde hæc ſunt verba eius in primo
de anima.in cap.24. Animam itaq;
illam mundi vnicam atq; vniuerſa-
lem,quæ corporibus præbet ſiue ani
mam dicere,ſiue vitam malis. quæ
nihil aliud eſt,quāuis quędam vita-
lis generabiliſq; per omnem naturā
inuenta, clariſſime aſſerunt ea ani-
malia,quę ortu ſpontali de materia
putri proueniūt,ea ex tali excremen
torum,& ſordium mixtione,aut ta-
li ortu ſpirant viuiſcunt, mouen-
tur,vt in Aegypto mures, & in no- M
ſtro cœlo vermes, & locuſtæ, & quæ
huius generis plurima &c. Demum
Auer. ponit vnam aliam rationem
pro Auicen.quia videmus ignem ge
nerari à motu. Nō eſt autem dicen-
dum quòd motus generat ſubſtan-
tiam,ergo forma ignis datur à dato-
re formarū ſeparato,& eſt ſuper iſto
fundamento, quod omne quod fit,
vel fit ab aliquo eiuſdem generis,
vel ab aliquo eiuſdem ſpeciei. Mo-
tus aūt,& forma ſubſtantialis ignis,
neque ſunt eiuſdem gn̄is, neq; ſunt
eiuſdem

A eiuſdem ſpeciei. Auer. vero tandem ponit viam Ariſto. in hoc, ꝙ formæ materiales ſunt generantes formas materiales. & in hoc vides qualiter propoſitio prima ſumpta per Auic. falſa erat, ꝙ formæ materiales non ſunt actiuæ, neq; paſſiuæ eſſentialiter, immo quælibet forma inquantum forma, eſt per ſe actiua, formæ enim eſt agere, & mouere, ſed moueri & pati alterius principij ſunt, vt dicit Philoſophus in ſecundo de generatione & corruptione in tex. cō. 50. Bene verum eſt, ꝙ formæ materiales ſunt paſſiuæ per accidens. Vnde Comment. 3. cœli commen. 28.

Opi. Ariſ. & Auer.

Foʀa p ſe actiua eſt.

B Forma elementi inquātum forma, mouet, ſed vt eſt forma in materia mouetur, & ideo formæ abſtractæ à materia ſunt ſolum per ſe agentes, & nullo modo patientes, neq; eſſentialiter, neq; accidentaliter, quia eſſentialiter pati repugnat formis inquātum ſunt formæ, ſed nec accidentaliter, quia ſunt abſtractæ à materia, quæ eſt origo prima paſſionis cum tranſmutatione. & in hoc eſt differentia, vt patet nono primæ philoſophiæ commen. 2. Et ideo Cōment.

C tenet cum Ariſto. quod in animalibus, & plantis genitis, ex ſemine generantia ſemina ſunt quæ dant ſeminib⁹ virtutes informatiuas, & corpora cœleſtia. Sed in genitis ſponte, vt illis, quę ex putri materia gignuntur tales virtutes dantur à calore ſolis, & ſtellarum. Et vult Auer. quod huiuſmodi virtutes aſſimilantur arti, & intellectui. arti quidē, quia ars nihil aliud eſt quàm forma rei artificialis exiſtens in anima artificis, quę eſt principium factiuum formę artificialis in materia. Vnde Ariſ. ſeptimo metaph. tex. com. 23. Quare

Virtutes Iformatiuę aſſimilāť arti, & intellectui.

modo quodā accidit ex ſanitate ſanitatem fieri, & domū ex domo, ſine materia materiam hn̄tem. medicinalis enim eſt, & ædificatiua ſpecies ſanitatis, & domus. Sic etiam iſtæ virtutes informatiuę inquantū ſunt generantes ſimilia illis, à quibus data ſunt ſemina aſſimilantur arti. Aſſimilantur autem intellectui, in hoc ꝙ non agunt per inſtrumētum corporale, quod eſt intelligēdum ex parte ſubiecti, nō ſunt enim virtutes organicæ, vt potentia viſiua, & auditiua, tamen bene operantur per calorem commenſuratum, qui eſt viuificus. Et in hoc eſt differentia inter iſtas virtutes dictas informatiuas à Medicis, & inter virtutes naturales, quia virtutes naturales nō agunt actione intellect⁹ operatiui, ideſt practici, ſicut virtus informatiua, quæ aſſimilabatur intellectui, hoc quod non agit per organum, tāquam per ſubiectum & inſtrumentum, ſed virtutes naturales habent membra propria, vt prima digeſtio ſtomachum, & ſecunda hepar, & ſic de alijs, ſed virtus informatiua non agit p membrum proprium. Sed in hoc eſt difficultas, quia ſecundum Ariſ. in. 16. de animalibus. Cor eſt primum qđ. viuit, & vltimum ꝙ moritur, ergo virtus informatiua, mediante corde producit reliqua membra, & ita videtur, ꝙ agit mediante aliquo membro. Niſi eſſet, quòd licet cor præſupponatur generationi omnium aliorum membrorum, tamen virtus informatiua eſt, quæ eſt principium ꝑductiuum omnium membrorum. vnde non per cor, vt per organum in quo ſit talis virtus, vt viſiua virtus in oculo generat alia, quia tunc cor eſſet ēt medium in ge

B

E Dfia inter virtutes iforatiuas & nāles.

F

G nerando ſeipſum. Et propter hoc Galenus dubitauit de hac virtute, an eſſet Deus, aut non. Etenim vt ſcribit idem Auer. in lib. deſtructio deſtructionum, in diſputatione. 3. in ſolutione. 18. dubij, inquit. ſed entia inferiora, & ſeinuicem generabilia, quæ animata ſunt, indigent alio principio ratione animæ, quòd dictam animam det, & etiam formam. Et Galenus nuncupat eam virtutem formatiuam, & aliqui ſapientes dicunt, quòd ipſa virtus eſt ſeparatum principium. Quidam vero iſtarum, dicunt ꝙ eſt intellectus.
H Quidam dicunt quod eſt anima. Quidam dicunt, ꝙ eſt corpus ſuper cœleſte. Et quidam dicunt, ꝙ non eſt aliud niſi Deus. Et ideo dubitauit Galenus vtrum agens hãc actionem, ſit ipſemet Deus, aut aliud. Sed inquit Auer. in eadem digreſſione ſeptimi, quòd talis virtus informatiua agit per calorem exiſtẽtem in ſemine, tanquam per inſtrumentum, non tanquam per organum in quo ſit, ſicut virtus in ſubiecto proprio & forma in materia, & ſicut anima eſt in calore naturali. Nam vt habet Auerro. in commen. 73. ſuper
I primo canticæ canticorum Auicen. calor naturalis eſt ſubiectũ animæ, vt eſt notum ex ſcientia naturali. Nam Ariſtot. in libro de morte & vita, deſcribens generationem viuentibus accommodatam, dixit, generatio eſt prima participatio animæ in calido naturali, & vita eſt eius permanſio. nam extinctio caloris innati mors eſt: Vnde Galenus ſatis congrue vitam ſenum comparauit in prima particula ſeparatorũ ſermonum lucernæ, quę eſt extinctioni parata. Vnde quidam ex hoc tenuerũt calorem naturalem, & ſpiritum K eſſe formaliter animatum, tamen tenendo aliam viam, quæ magis placet, poſſumus gloſſare, ꝙ generatio eſt prima participatio animæ à corpore organico diſpoſito per calidũ naturale, quia in diffinitione animę dicitur, quòd eſt actus corporis organici phyſici, potẽtia vitam habentis. Sed talis virtus informatiua eſt in calido, quod eſt in ſemine, ſicut intelligentia in cœlo, & eſt ſicut motor in mobili, & in inſtrumento, & ille eſt locus, vt vides clare cõtra Chimęrizantes in uia Auerr. qui tenent intelligentiam eſſe formam per formalem inhærentiam perficientem L ipſum orbem. Et poſtea conuertitur ſe contra illos, qui opinati ſunt iſtam virtutem eſſe intelligentiam ſeparatam, ſiue ſit Deus, ſiue idea, ſiue anima mundi, ſiue colcodea, ex demonſtratione Ariſt contra Platonem, qui vult, ꝙ forma non generatur per ſe, quia tunc generatio eſſet non à materia. conſequens eſt impoſſibile, quia in omni generatione oportet ſubijci aliquod ſubiectum, quod dicitur generari, & deferre ipſam tranſmutationẽ, vt late demonſtratum eſt in primo phyſicor. cum M hoc quod eſt conceſſum ab omnibus, quia omnes, qui de natura loquuti ſunt, in hoc conuenerunt, ꝙ ex nihilo nihil fit, vt dicitur in primo phyſi. tex. com. 34. Conſequentia autem deducitur, quia ſi generãs ſit forma ſeparata, ergo in generando non dependet à materia. & ſi ſic eſt, igitur producit ſibi ſimile omnino, & ita non opus eſſet ponere materiam. nam omne mixtũ cum materia fit à mixto cum materia. Amplius materia ſi eſt neceſſaria in ge-

A neratione per ſe eſt,quia eſt pars ge
nerati,ſed materia non eſt pars for-
mæ. igitur ſi forma per ſe generare
tur non opus eſſet ponere materiã.
& propter hoc concludit Cōmenta.
ꝙ generans eſt illud quod tranſmu-
tat materiam extrahẽdo id,quod eſt
in potentia ad actum, & quia tranſ-
mutatio fit per qualitates alterati-
uas,neceſſe eſt quod tale alterans ſit
corpus,nam declaratum eſt in ſepti
mo phyſic.tex. com.12.ꝙ alterans,
& alteratum debent eſſe ſimul,& de
bent ſe contangere. cõtactus autem
eſt eoꝝ quoꝝ vltima ſunt ſil. 5.phy.
B tex.c.22.& talia ſunt corpa phyſice
Suaſio. loquẽdo. Et qa aliqs pro Pla.& Aui.
dicere poſſet, ꝙ aliud eſt agẽs, ꝙ di-
ſponit ſubiectum formę,& aliud eſt
quod generat formam , ſicut de fa-
Cõfutatio cto iſti ponunt. Contra hoc arguit
Auer. quia ſi aliud eſt generans ſu-
biectum formæ. i. diſponens ſubie-
ctum ad recipiendum formam,& a-
liud eſt generans formam, tunc ſu-
biectum & ſua forma eſſent duo in
actu. conſequens eſt impoſſibile,qa
cum ex ſubiecto,& forma fiat per ſe
vnum,oportet ꝙ vnum ſit in poten-
tia,& aliud ſit in actu, vt dicitur octa
C uo metaph. tex.commen.15. & 16.
ex duobus enim entibus in actu nõ
fit per ſe vnum. Conſequentia au-
tem ſic deducitur, quia actio diſpo-
nentis ſubiectum terminatur ad ali-
quod ens ĩ actu,& ſimiliter actio ge
nerantis formam terminatur per ſe
ad aliquod in actu. Si igitur aliud
eſt diſponens ſubiectum,& aliud ge
nerans formã. Forma igitur & ſuũ
ſubiectum ſunt duo in actu,& ita pa
tet ſequela, & propter hoc ſubdit
Auer. oſtendendo impoſſibilitatem
conſequentis. in quo inferebatur, ꝙ
ſubiectum formæ,& ſua forma ſunt D
duo in actu,quod ſubiectum formę
nõ habet eſſe ſupple in actu,niſi per
formam,vnde Commenta. loquens
de prima materia,quæ eſt ſubiectũ
omnium formarum,in ſecũdo phy
ſico.commen.12.infert,ꝙ ſi eſſet per
ſe in actu ſine omni forma,tunc qđ
non eſſet in actu,eſſet in actu, quod
implicat manifeſtam contradictio-
nem. Et propter hoc ſubdit,quòd a-
ctio agentis non pendet de ſubiecto,
niſi qa pendet de forma,quia agens
tranſmutans ſubiectum non tranſ-
mutat ipſum,niſi propter formam,
vt dicitur in ſecundo phyſic. forma E
enim eſt finis generationis,& illa eſt
quæ mouet intentionem agentis, &
ideo actio agentis non pendet à for-
ma,ſupple tu,ſine ſubiecto,ita quòd
intendit generare formam per ſe ſi-
ne materia ſubſiſtentem, quia hoc
eſt impoſſibile,nec pendet etiam à
ſubiecto,per ſe ſine forma. Et pro-
pter hoc dicitur in ſeptimo metaph.
tex.com.23.& 26. quòd illud quod
per ſe fit,eſt compoſitum ex materia
& forma. Adducit etiam aliam ra-
tionem in declaratione pñtis theo-
rematis, quòd ſi aliud eſt generans
ſubiectum formæ,& aliud eſt gene- F
rans formam,tunc vnum actum,ſe-
cundum quòd eſt vnum actum ge-
neraretur à duobus agentibus,quod
eſt impoſſibile,æque immediate in-
telligas, quia non inconuenit, im-
mo eſt neceſſarium,quòd idem effe
ctus per ſe producatur à duob' agen
tibus,quorum vnum eſt per ſe cau-
ſa vniuerſalis,& aliud per ſe eſt cau-
ſa particularis, homo enim genera-
tur ab homine, & à ſole, vt patet in
ſecundo phyſic.tex.commen.26.&
12.primę philoſophiæ.tex.com.13.

G nam idem agens particulare ſufficit ad vtrunque. Si igitur tu ſeparas, quia aliud p te diſponit, & aliud generat, ergo idem actum per ſe eſt à duobus agentibus proximis. Vltimo Auer. innuit in calce commenti aliá rationem, quia aliquis ſoluere poſſet, iam factam rationem, ꝙ agens particulare eſt quod diſponit, & vniuerſale ſeparatum eſt, quod generat inquit. Hoc ſtare non poteſt, quia illud non poteſt generare aliquid materiale, quia eſt incorporeum, & non poteſt alterare materiam, per qualitates alteratiuas, quia tale neceſſario

H eſt corpus. Amplius iſte effectus genitus eſt particularis, ergo generans debet eē particulare, quia ex. 2. phyſ. tex. com. 38. effectuum particulariũ cauſæ ſunt particulares, & vniuerſaliũ cauſæ ſunt vniuerſales. vbi Cõmenta. in com. dicebat, & dixit hoc præſeruando ſe à Plato. opinione, videlicet, ꝙ vniuerſalia ſunt cauſę particularium. Vltimo in calce digreſſionis oſtendit quod mouit Ariſt. in ponendo mouens ſeparatum à materia, & dicit, ꝙ fuit factio virtutum intelligentium, quia virtutes intellectuales apud ipſum ſunt non mixtę

I cum materia, vnde neceſſe eſt, vt omne non mixtum cum materia generetur quoquo modo à non mixto cum materia ſimpliciter, quemadmodum eſt neceſſe, vt omne mixtum cum materia generetur à mixto cum materia. Quem locũ Gregorius Ariminenſis in ſecundo ſententiarum diſtinct. prima, quæſtione prima, articul. primo in reſpõſione ad argumenta, ita exponit, quòd Comment. non loquitur de virtutibus intellectualibus, quæ ſunt intelligentiæ, ſed loquitur de virtutibus

Expoſitio Greg. Ari. & Ioã. de Gand.

intelligibilibus quæ ſunt intellecta

K vniuerſalia, & intentiones vniuerſales abſtractæ à materia, & conditionibus materiæ, propter quarum factionem in nobis coactus fuit Ariſt. imponendo intellectum agentem, & ita expoſuit Ioannes de Ianduno in. 7. ſuæ metaphy. quæſt. 19. Sed iſta expoſitio non quadrat verbis Commen. quia loquitur de virtutibus intelligentibus, quia dicit quòd mouit Ariſt. in ponendo mouens ſeparatum à materia fuit factio virtutum intelligẽtium, quia virtutes intellectuales ſunt non mixtę, modo ſi Commenta. per hæc verba intelle-

Cõfutatio

L xiſſet ſpecies intelligibiles, & vniuerſalia relucentia in eis, nõ dixiſſet virtutum intelligentium, ſed intelligibilium, neque dixiſſet virtutes intellectuales, ſed virtutes intellectas. nã in ſcientia humana non poteſt dici, ꝙ res intellecta ſit intelligẽs propter ipſam animam intellectiuã eſſe infimam in genere abſtractorum, vbi ſciẽtia eſt qualitas, & de nouo ſecundum Peripateticos fit in nobis, quia intellectus à principio in nobis eſt veluti tabula raſa, in qua nihil eſt pictum, vt dicitur in tertio de anima tex. commen. 14. Ideo aliter dicen-

M dum eſt, ꝙ vt alias in conſimili materia diximus ſupra in via Ariſt. eſt duplex generatio, vna proprie dicta quæ eſt actus generabilis inquãtum generabile eſt, & iſta requirit de neceſſitate ſubiectum quod vere dicitur gñari, vt dicit Auer. primo phyſicæ auſcultationis. tex. com. 60. quia motus eſt in moto, & denominat ipſum & requirit priuationẽ, & alterationem pręuiam, quæ fit in tempore & iſtum modum generationis intẽdit Ariſt. remouerę à cœlo, vt ſcribit.

Põ ꝓpria. Gño dupliciter.

Cõmen.

A Commen. in primo de cœlo & mundo. in tex. com. 20. Alia vero eſt generatio ſecundum ſimilitudinem, & dicitur quoquo modo generatio, & rectius dicitur productio qua in ęternis cauſa ſecundum naturam, & nõ ſecundum tempus præcedit cauſatum, & ita dicimus nos iuxta viam iſtius viri, ꝙ in æternis eſt cauſa, & cauſatum ſecundum ꝙ intellectum eſt cauſa intelligentis, & iſta non requirit ſubiectum, neq; tempus, neq; priuationem, & quia omnes virtutes intelligentes ſunt cauſata ab ęterno prima in triplici genere cauſę huiuſmodi res fuit in cauſa, quę mouit B Ariſt. ad ponendum mouens ſeparatum à materia, quia omne non mixtum cum materia, neceſſe eſt, vt generetur quoquo modo à non mixto cum materia, vbi manifeſte patet, ꝙ vniuerſaliter loquitur, & etiam dicit quoquo modo, quia in abſtractis a materia, non dicitur aliquid generari ſimpliciter, quia generatio ſimpliciter dicta non eſt niſi in reb' materialibus generabilibus, & corruptibilibus, & iſta eſt mens Auerro. ſine dubio. Ex his igitur patent rationes adductę per Auer. in illa digreſ-C ſione. 31. commen. in ſeptimo primæ philoſophiæ, quem publice hoc anno Neapoli legere non potui, propter imminentem epidimiæ ſuſpicionem, & male mihi ſucceſſiſſet, niſi vir ille nunquam ſatis laudatus, poeta, & orator, Italiæ & tempeſtatis noſtræ decus, Petrus Grauina, mihi conſuluiſſet, cui ſemper, & ob ſingularem doctrinam, & morum probitatem ſecundum doricam harmoniam, vt inquit diuus Plato, connexus ero, & obnoxius. Sed redeamus ad rem noſtram. mens Ariſtot. ſecũdum Auerroicam doctrinam eſt, D quod idem eſt agens diſponens materiam, & inducens formam propter rationes tactas. Sed contra Auer. rationes inſurgit ſubtilis Doctor in ſeptimo ſuæ metaphyſicæ, quæſtione vndecima. Inquit enim, ꝙ prima ratio Commenta. nulla eſt, nec probat conſequentiam, videlicet, quòd ſi forma ſeparata eſſet generans formam, tũc generaret ſibi ſimile, quia omne agens quantum eſt de ſe, producit ſibi ſimile, quia vt inquit, inſtantia eſt in promptu. nam actio primæ cauſæ minus dependet à materia, quàm actio alicuius ideæ ſi eſ-E ſet, ſed primum non poteſt ſemper producere ſibi ſimile, ſed producit materiam ſicut formam, & ſimiliter compoſitum, quia quicquid poteſt cauſa inferior, poteſt & ſuperior, ſed inferior poteſt gñare compoſitum; ergo & ſuperior. Item conſequentia aſſumpta non valet, ꝙ quia agẽs non eſt in materia, ideo non dependet actio à materia, quia omne agẽs citra primum, requirit materiam in quam agat, & tamen aliquod eſt agens immateriale præter primum. Item contra ſecũdam rationem, iſta propoſitio videtur impoſſibilis, immateriale non poteſt tranſmutare F materiam, & hoc propter quatuor. Primo quia ex ipſa ſequitur impoſſibile, ſcilicet, quòd prima cauſa nõ poteſt tranſmutare materiam, quià nullum agens ſeparatum eſt ita immateriale, ſicut prima cauſa. Item ſecundo, impoſſibile eſt aliquid trãſmutare aliud per medium niſi tranſmutet medium. Sed Commentat. in fine illius commenti dicit, quòd forma ſeparata poteſt tranſmutare materiam mediãte corpore cœleſti.

Rões Scoti contra Auer.

G ergo poteſt tráſmutare illud corpus medium, aliàs procederet in infinitum, quia vltimum tranſmutatum tranſmutatur ab aliquo tráſmutante, & illud eſt materiale, & deuenies ad aliquod tranſmutans nõ corpus, quod tranſmutet corpus immediate. Item tertio de dictis proprijs ſequitur oppoſitum dicti ſui, quia dicit ꝙ corpora cœleſtia in illis quę generãtur per putrefactionem dant illis aliquid loco ſeminum, ſed corpora cœleſtia ſunt formę, ita ꝙ non eſt ibi materia receptiua formę ſubſtãtialis ſecundum ipſum in lib. de ſub H ſtantia orbis, ergo ſola forma poteſt tranſmutare materiam. Itẽ quarto tranſmutans tranſmutat inquãtum eſt in actu. 9. metaph. & inquantum tale accidit ſibi habere principium potentiale, ergo accidit tranſmutanti habere materiam, & eſſe compoſitum. Item contra aliud quod tangit excludendo reſponſionẽ per vnitatem compoſiti. dicit. n. ꝙ ſubiectũ & forma eſſent duo in actu, & quod vnum actu eſſet à duobus agẽtibus, hæc ſunt oppoſita, quia ſi ſubiectũ, & forma ſunt duo, tunc nõ ſunt vnũ actu, ſed duo actu. Item ex eodem I affirmato, & negato non ſequit̃ idẽ. Item ꝙ ratio nõ valet in ſe, quia materia eſt à Deo, quia in gñabilis, & tamen forma eſt à generante particulari, ergo ſubiectum & forma ſunt duo in actu non valet, quia tota materia eſt in potentia, & actus adueniens facit vnum actu. Item alia ratio non valet quãdo infert, ꝙ vnum actu eſt à duobus agentibus. probatiõ ꝙ concluſio ſit neceſſaria, aliquis vnus effectus eſt ab agẽte particulari, & qcqnid ẽ à cã particulari, eſt ab oib⁹ cauſis vi'ibus ordinatis, & veri⁹ q̃ ab iſto particulari. & illud voluit K Plato, vt ĩponit̃ ſibi, tñ qđ eẽt à duobus agentibus æque primo, & æque ĩmediatis, hoc eſſet impoſſibile, ſed iſto modo non poteſt inferre cõtra Platonem, quia diſponens, & inducens ſunt agẽtia ordinata. Suſtinendo viam Auer. ad primum Scoti reſpõdetur ꝙ quicquid immediate fit à non mixto cum materia, eſt nõ mixtum cum materia, ſicut intelligentiæ, ſed iſta quæ ſunt hic dependent à Deo medianitbus corporibus cœleſtibus, & conſeruantur in eſſe. vnde Auer probauit ex intentione Ariſto. nullum nouum à volũtate antiqua L ĩmediate poſſe prouenire. mixta igitur ꝯpoſita ex materia, & forma immediate à prima cauſa ſm Peripateticos non proueniunt. De prima autem materia id quod adducitur nõ eſt ad ꝓpoſitum, tum quia materia non dependet à Deo in eſſe ſecundũ ſe, ſed vt ſtat ſub forma, ſic. n. participat eſſe, & bonitatem primi: tum etiã quia dato ꝙ materia immediate cũ ſit æterna dependet in eſſe quo ad ſuam eſſentiam à Deo, tamen ipſa non eſt compoſita ex materia & forma, quia materiæ non eſt materia, tunc. n. generationes protẽderentur in infinitum ſi forma per ſe fieret, vt dicit Ariſ. & Cõm. in. 7. meta. tex. cõ. 26. & 27. & idem iudicium eſt de materia ſi per ſe generaretur, quia diuiſibile ſemper eẽ oportet id quod per ſe fit, & per ſe generatur, vt ibidem dicitur. Sed tunc in hac ſolutione eſſet dubium. nam ſi materia immediate ab æterno ꝓducitur, tunc cum quicquid procedit immediate à cauſa prima perfectũ ſit. materia igitur ſm ſe eẽt ens perfectum, quod eſt cõtra oẽs ſapientes. Ad hoc reſpon-

Defenſio Auer.

M

Dubium.

Solutio.

A rñdetur ꝙ propoſitio illa veritatẽ habet de eo, ꝙ ſic procedit à cauſa prima quod conducit ad eſſe entia ad maximam Dei ſimilitudinem, ſicut eſt intelligentia, tñ id quod procedit ab ipſo immediate, ſic, vt ſit ſubtum & fundamentum oĩum ſtat imperfectum eſſe, ſicut eſt prima materia. nam diſtantiæ entium in hoc ſunt valde diuerſæ, oĩa. n. à primo principio habent eſſe, & viuere ſibi cõmunicatum. tamen his clarius, his vero obſcurius. ſic dixit in hoc longe ante nos Magnus Albertus in. 1. phyſicorum tractatu vltimo, cap. 13. Ad

B aliud de conſequentia illa quam dicit non valere, reſpondetur, ꝙ agens immateriale bene præſupponit materiam dum comparatur ad effect' materiales in quos agit mediãtibus corporibus cęleſtibus. Vnde Auer. in octauo phyſic. cõmen. 4. contra loquentes ſarracenos in ſua lege inqt, & nituntur ad confirmandum hoc ex hoc, ꝙ mos eſt dicere quod ſubiectum eſſe neceſſarium agenti, ſcilicet ſubiectum, ex quo ſit generatio eſt diminutio agẽtis. Et omnia iſta ſunt exiſtimationes vulgares, valde ſufficientes ſecũdum curſum, ſecun-

C dum quem nutriuntur homines in eis, non ſecundũ ſermones ſufficientes. agens enim non poſſe agere aliquod impoſſibile non dicitur eſſe diminutio, ſed dicere ipſum facere aliquod impoſſibile, & poſſe facere, eſt deceptio. ſed ſi forma per ſe fieret ab agente ſeparato immediate, oporteret illam eſſe aliquid immateriale, immateriales enim ſubſtantiæ, vt ſunt virtutes intellectuales ſunt illę, quę immediate ab agente abſtracto producuntur, vt dicit Commentator de mente Philoſophi. Ad illa quatuor, quæ deducit contra ſecun- D dam rationem, reſpondetur per ordinem tenendo concluſionẽ de mẽte Ariſt. & Commenta. Auer. ꝙ immateriale non poteſt immediate agere aliquod materiale, vt tenuit etiam in octauo phyſic. in commen. 15. Ad illud quod dicit de prima cauſa totum concedunt Peripatetici, quia poſuerunt eſſentialem dependentiam iſtorum à prima cauſa mediantibus corporibus cęleſtibus. Vnde Philoſophus primo metheor. in principio dicit, oportet mundum iſtum inferiorem ſuperioribus latio nibus eſſe continuum, vt omnis eius

E virtus inde gubernetur. Ad ſecundum bene concedunt Philoſophi, ꝙ intelligentia poteſt immediate mouere corpus cœleſte, ſed hoc non eſt tranſmutare aliquid ſubſtantialiter, quia motus cœli eſt æternus, & in corpore cœleſti non eſt alteratio paſſiua, nec augmentatio, nec diminutio, nec generatio, neq; corruptio. Peripatetici igitur tenuerũt ꝙ aliquid ſm ſubſtantiam tranſmutabile immediate à ſubſtantia immateriali tranſmutari non poteſt, quia talis alteratio eſt per contactum, & contactus eſt corporum. Ad tertiũ in quo F reducit Auer. ad cõtradictionem ex dictis proprijs probando, ꝙ forma aliqua ſine materia poteſt tranſmutare materiam, quia corpus cœleſte ſecluſa intelligentia eſt quædã forma ſine materia, & tale largitur animalibus ex putrefactione genitis aliquam virtutem loco virtutis, quę eſt in ſemine. Reſpondetur, vt in proprio theoremate declarauimus apperte de mente Auer. ꝙ orbis cęleſtis in via eius non eſt forma ſine materia, quia oĩs forma ſine mã apud Peripate-

G pateticos eſt intelligentia abſtracta. vnde vt ſupra dixim⁹, multi magnę authoritatis viri, decepti ſunt ĩ hoc, credentes in via Ariſ. & Auer. ꝙ cum cœlum ſecluſa intelligentia non ſit cõpoſitum ex materia, & forma, nec eſt prima materia, quia talis eſt ĩ potentia ad eſſe. Igitur per locũ à ſufficienti diuiſione, orbis ille eſt forma. Sed locus conſequẽtis decepit eos, & etiã æquiuocatio. Nam ſubſtãtia, quæ diuiditur in materiam, & formam, & in ſubſtantiam cõpoſitam ex materia & forma eſt analoga, & quodlibet analogatum ex illis trib⁹

H habet membra analogata, etiã ſub eo in quę diuiditur. vnde mã habet gradus, ſicut potentia habet gradus. vt dicit Auer. in fine libri de ſubſtantia orbis, dicimus igitur nos, ꝙ cœlũ ſecluſa intelligentia, licet nõ ſit ſubſtantia compoſita ex materia, & forma, nec ſit forma abſtracta à materia, nec forma materialis eſt, tamen materia non prima, ſed materia in actu. vnde eſt in ſupremo gradu pfectionis debito materijs, vt dicit Cõmenta. in ſecundo cap. de ſubſtantia orbis, & hoc ſm rem nihil aliud eſt niſi corporeitas, vt ipſe dicit in li-

I bro deſtructionum. i. vna ſubſtãtia ſimplex ſubiecta trinæ dimenſioni, cui competit eſſe ſubiectũ motus circularis. vnde Cõm. 9. primæ philoſophiæ. com. 17. inquit. nihil prohibet, vt cœlum ſit materia, ſed prohibet, vt ſit forma. Ad quartum conceditur, ꝙ tranſmutans non trãſmutat niſi inquantum eſt in actu. quia ſemper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens, vt dicitur in. 3. phyſ. in tex. commen. 17. Sed qnaudo dr̃ quod accidit ſibi, vt ſic quod habeat principium potentiale. Ad hoc reſpondetur, ꝙ ſi loquamur de tranſmutante ad aliquid nouum, neceſſario requirit principium potentiale, merito cuius ſit talis tranſmutatio, quia non poteſt fieri ſine alteratione pręuia, & alteratio requirit contactum, & contactus eſt merito quantitatis, quæ requirit ſubiectum quod ſit in potẽtia ſuſceptiua reſpectu talis quãtitatis. licet igitur materia ſit principium potentiale in rõne agendi eſt, tum cõditio neceſſario requiſita ad actionem. Ad aliud quod tangit excludendo rñſionem, quia dicit oppoſita, quia ſi ſubiectum & forma ſunt duo in actu, tunc non erunt vnum. K

L Rñdetur, ꝙ quælibet poſitio impoſſibilis implicat oppoſita, & ideo ex illa reſponſione dicẽte, quod aliud eſt agens diſponẽs materiã & aliud eſt agens inducẽs formã, ſequitur ꝙ ſit vnũ in actu, ſicut de facto eſt quod gñatur eſt per ſe vnũ in actu, & qa terminatur actio cuiuslibet agentis ſemper ad aliquid actu. ſic igitur ſequitur, ꝙ ſunt duo actu, ſi aliud eſt, quod diſponit, & aliud eſt quod inducit formam, & ita vnũ, & non vnũ & ita patet ad ſequens. Ad aliud de inſtãtia de materia prima, quę eſt à Deo, & forma ab agẽte. Dico ꝙ iſta M inſtantia non militat contra Auer. quia mã non eſt à Deo per trãſmutationem. Ad vltimum non negat Obiectio. Cõm. quod idem effect⁹ in actu poſſit per ſe eſſe à pluribus cauſis ordinatis, quarum vna ſit particularis, & alia vniuerſalis. ſciebat enim quod ſol, & homo generant hominem, tamen ex hypotheſi data per aduerſarium in reſponſione ſequitur, quòd à duab⁹ cauſis immediatis eiuſdem ordinis aliquid producatur, vt ſupra Limitatio deduximus. Reuertamur igitur, & pp̃õnis. dicamus

A dicamus ꝙ propoſita propoſitio ab
Auerro. quæ dicit, quòd idem eſt
agens diſponens materiam, & indu-
cens formam, veritatem habet in
tranſmutatione ſubſtantiali à natu-
ra facta, & intelligitur reſpectu im-
mediatè diſponētis mām, quia ſtat
artem diſponere materiam alterã-
do materiam, & tamen natura in-
troducet formam ſubſtantialem, li
cet enim multæ ſint differentiæ in-
ter naturam, & artem, quas pro nūc
nolo proſequi, tamen vna eſt iſta ex
illis, quia ars non poteſt producere
B immediatè formam ſubſtantialem,
quia oēs formæ introductæ ab arte
ſunt accidentia, vt patet ex .2. phyſi.
com.13. vnde Auerr. inquit. in. 12.
primæ philoſophię. commento. 18.
Ars nihil facit in corpore niſi in ex-
tremitatibus tantum, natura vero
in ipſo corpore toto, vnde ſi ars al-
chymię vera eſt, non eſt credendū,
quòd forma ſubſtantialis auri, aut
argenti inducatur principaliter ab
arte, ſed ars ſolū applicat actiua paſ-
ſiuis, & virtutes, & qualitates natu-
rales ſunt illæ, quæ virtute naturæ ī
ducunt formam. nam non eſt du-
C bium quòd aliqua inchoatiuè poſ-
ſunt proficiſci ab arte, & completi-
uè inducuntur a natura, ſicut ſege-
tes. Vnde Auerrois in ſecundo phy-
ſicorum. commen. 77. reprehendit
Alexand. opinantem quòd pluuia,
non eſſet propter ſegetes, quia meſ-
ſes ſunt ab arte. nam inquit quòd na
tura complet multa, quæ ſunt per ar
tem, & ars multa, quæ ſunt per natu
ram, & ſapiētes medici, vt Aui. in. 5.
cano. & Auer. in ſingulari tract. de
theriaca fatent̄, ꝙ ī theriaca fermēta
ta reſultat ex actione miſcibiliū quę
dam forma ſubſtantialis diſtincta,
& ſuperaddita miſcibilibus, per D
quam operatur tot diuerſos, & mi-
rabiles effectus. vnde ſicut ars mul-
ta perficit, quæ natura non poteſt,
vt dicit Ariſtote. in ſecundo phyſi-
corum. text. commen. 79. ſic etiam
natura perficit illa, quæ ars non po-
teſt. non inconuenit igitur artem di
ſponere a remotis materiam, & na-
tura eſt illa demum, quæ immedia-
te diſponit, & inducit. Vnde propo-
tio illa famoſa, gaudeant alchymi-
ſtæ, quia vna ſpecies non poteſt trā-
mutari in aliam per artem, non eſt
vera apud ſapientes, quia nō eſt ſpe-
cies, quæ conuertitur in ſpeciem per E
artem ſubſtantialiter, ſed eſt mate-
ria ſtans ſub vna forma, & expolia-
tur ab illa, & induit aliam ſecundū
prædictum modum. Fallit autem
propoſita propoſitio in artificiali-
bus, quia vna ars poteſt diſponere
materiam, & alia ars inducit formā
ſicut patet in ſecundo phyſicorum.
in text. commenti. 24. & in primo
Ethicorum capitulo primo. Et ſi
contra determinata arguatur, quia
tunc ex non ſubſtantia fieret ſubſtā
tia, quia ſi diſponēs, & inducens eſt
idem, cum diſpoſitio ſit qualitas, a F
qualitate igitur inducetur ſubſtan- Solutio.
tia. Reſpondetur quòd propoſi-
tio illa ſic intelligitur, ex non ſub-
ſtantia non fit ſubſtantia conſtitu-
tiue, quia partes conſtituentes ſub-
ſtantiam debent eſſe ſubſtantiæ. vn
de propoſitio illa veritatem habet,
vt ly ex, dicit habitudinem cauſæ
materialis. Fallit etiam in
accidentibus, quia lux
diſponit mediū,
& color in
ducit
ſpeciem.

PRO-

G PROPOSITIO CXV.

Eiuſdem eſt actus, cuius eſt potentia.

SCribitur iſta propoſitio ab Ariſtote in libro de ſomno & vigilia. gloſſant formalizantes de potentia, & actu quæ ſunt differentiæ, aut modi diuidentes ipſum ens, quæ ſecundum ipſos ſunt potentia obiectiua, & actus entitatiu⁹. Sed quicquid ſit de illa potentia obiectiua: de qua alias diffuſe dixi, intellectus tamen
H Ariſtote. non videtur eſſe talis, vt ipſi aſſerunt, propterea, quia Ariſtote. ibi probat, quòd quemadmodum actus ſentiendi eſt in compoſito, ita & potentia ſentiendi eſt in compoſito, & ex conſequenti eiuſdem ſubiectiue eſt potentia cuius eſt actus. Inquit enim Ariſtotel. in primo de anima. tex. commen. 64. Dicere autem iraſci animam ſimile eſt, ac ſi aliquis dicat eam texere, vel ædificare. Melius autem eſt fortaſſis nō dicere animam miſereri, aut addiſcere, aut intelligere, ſed hominem anima.
I Et eodem modo poteſt verificari etiam ab bonum ſenſum, quod eiuſdem obiectiue eſt potentia cuius eſt actus. nam idem eſt obiectū potentiæ, & actus, alioquin potentiæ non diſtinguerētur per actus, & actus per obiecta contra Philoſophum in ſecundo de anima. tex. cōmen. 33. & eodem modo propoſitio illa Ariſtote. in nono primæ philoſophiæ. tex. commen. 13. Potentia & actus ſunt eiuſdem generis, ſecundum ipſos veritatem habet de potentia obiectiua, & actu exiſtentiæ, immo talia ſunt eadem nedum genere & ſpecie, verumetiam & numero. K
vnde damnāt Diuum Thomam qui poſuit potentias animę eſſe qualitates, & accidentia, quia act⁹ ſunt qualitates, fundans ſe ſuper hac propoſitione dicente, quòd eiuſdē generis eſt potentia & actus. nā ſtat potentiam ſubiectiuam eſſe in genere ſubſtantiæ, & actum eſſe in genere qualitatis. ſimiliter poteſt contingere quòd potentia ſuſceptiua ſit in prædicamento quantitatis, & actus ſuſceptus ſit in prædicamento qualitatis, ſicut ſuperficies reſpectu coloris, & ſine dubio illa opinio ſancti L
Thomæ non eſt vniuerſaliter vera nec credendum ipſum ſimpliciter, & vniuerſaliter hoc ſentire. Sed vidit Ariſtote. in. 12. metaphyſi. determinaſſe, quòd principia omnium prædicamentorum ſecundum analogiam ſunt eadem, & ſunt potentia & actus, & quod principia proxima ſunt diuerſa: & remota ſunt eadem.

PROPOSITIO CXVI.

Omne æternum caret potentia. M

PRopoſitio eſt ſatis allegata, & extrahitur in propria forma ab Ariſtote. in nono primæ philoſophię tex. commen. 17. vbi dicitur. Eſt autem nihil potentia ſempiternum, intelligitur de æternis, quæ ſunt actus & formæ. nam prima materia ſubſtantiatur per poſſe, ita ꝙ potentia eſt dr̄ia ſub̄alis materiæ, ſimiliter, orbis cœleſtis, qui ē materia in actu eſt in potentia ad vbi licet non ſit in potentia paſſiua contradictionis in ſubſtantia per quam res poteſt eſſe, & non eſſe. talis enim potentia eſt

A in rebus generabilibus,& corruptibilibusquæ ſunt hic, & in nullo æterno inuenitur. Aduerte tamen ꝙ informis æternis citra primam,licet nõ ſit potẽtia realis, quia in æternis aliis a prima materia, & orbe non differt poſſe ab eſſe, tamen bene in talibus poteſt eſſe aliquis modus potentiæ logicè, vt alias declaraui in concordantiis Auer. in 3. de anima. Dixi autem notabiliter alijs a prima materia,& ab orbe, quia materia prius eſt in potentia ad aliquam formam, quàm actu ſit ſub illa forma,& in orbe in quo eſt potentia ad vbi pars cæli,quæ eſt in oriẽte prius eſt in potẽtia, vt ſit in occidente, q̃ quod actu ſit illic. ſed in intelligentiis excepto intellectu poſſibili, potentia ibi phyſicè loquendo non differt ab actu,qa omnem perfectionem quam poteſt habere quælibet intelligentia ab æterno ſecundum Philoſophos habet illam,tamen loquendo de potentia logica,quæ nihil reale ponit, ſed ſolũ eſt non repugnatiua,ſic in intelligẽtiis citra primam reperitur potentia, vt dicit Commenta. in 3. de anima in commen. 5. in ſolutione tertiæ quæſtionis, quia intelligentiæ C Saturni inquantum ens, non repugnat quod ſit perfectior, q̃ ſit. ſicut talpa inquantum animal poteſt videre, i. eſt ſibi non repugnat, quia tunc viſio repugnaret cuilibet animali,ſola autem prima intelligentia eſt liberata ab omni potentia. quia nullum ens eſt ſimpliciter perfectũ niſi primum principium, vt dicit Commenta. in quinto metaphy. in capite de perfecto. dixi autem notabiliter excipiendo intellectum poſſibilem ſecundum Peripateticos, quia vt ſcribit Ariſtot. in tertio de anima in commẽ. 14. Intellectus poſſibilis D eſt tanquam tabula raſa, in qua nihil eſt depictum. Vnde intellectus ſpeculatiuus ſecundum Auer. comparatus ad indiuiduum eſt generabilis, & corruptibilis, licet ſecundum ſpeciem ſit æternus, vt ſcribit in tertio de anima. commẽ. quinto & 20. & hoc fuit ex ſui imperfectione, quia infimum obtinet locum in genere abſtractorum entium, vt ipſe dicit ibidem. commen. 19. Et ex hoc patet quantum deuiant moderni tenentes de mente Ariſto. & Commẽ. noſtrum ſcire eſſe reminiſci, vt aſſerebat Plato, cum tamen Auer. apertiſſime illi opinioni manifeſta, & aperta voce in pleriſque locis reclamet. videant iſti quæſo Auerr. in paraphraſi ſua ſuper libro Poſteriorũ analyticorum. commen. 2. vbi occurrit tacitæ obiectioni, quia aliquis poſſet credere quod ita eſt de ſcientia reſpectu, intellectus, ſicut eſt de ſenſatione reſpectu ſenſus, vbi illud met ſentiri poteſt a nobis, quod fuit prius ſenſatum. inquit igitur, nec eſt anticipatio ſcientia præcedentis in ſcientia diſcipuli, ſicut ſenſibilium priorum in re ad ſenſibilia ſecunda in tempore alio, & illud eſt quia iam F ſentimus quod ſenſimus prius, & cũ ſentimus illud ſecundo ſcimus, ꝙ eſt illud quod iam ſenſimus prius, quoniam ſi eſſet diſpoſitio ſcientiæ acquiſitæ per doctrinam, cum ſcientia præcedente hæc diſpoſitio, eſſet neceſſe vt ſit diſciplina recordatio. deducit ergo ad illud tanq̃ ad impoſſibile, & iſti dicunt hoc eſſet de mente eius quod ipſe reputat impoſſibile.

Cõtra modernos.

Amplius Ariſtotel. in primo primæ philoſophiæ. text. com. 49. poſtquam in præcedenti dixerat textu. omnis

G omnis diſciplina fit in nobis ex præcognitis, aut omnibus, aut quibuſdam, aut per demonſtrationem, aut per diffinitionem, oportet enim ex quibus eſt diffinitio præſcire, & eſſe nota, & ſimiliter & quę per inductionem dicit, at vero ſi exiſtit connaturalis, mirum quomodo latemus habentes potiſſimam ſcientiarum. vbi Auerro. in commen. inquit. dicere formas eſſe contingit ex eo, vt omnes ſcientiæ ſint notæ a nobis in natura, quoniam ſi hic ſunt formæ ad quas intellectus aſpicit, ſicut ſenſus aſpicit ad ſenſibilia, & comprehen- H ſio ſenſibilium eſt naturalis in nobis. cum non acquiritur ex cognitione antecedenti, neceſſe eſt, vt intellecta ſint naturalia in nobis, non vt quædam ſint naturalia, quædam autem accepta per doctrinam. Et idem habet Ariſtote. in calce ſecundi libri poſteriorum analyticorum, in illo capite, de principiis autem quomodo fiunt cognita, infert enim contra Platonem, ſi quidem igitur habem' ipſes, ſcilicet habitus principiorum inconueniens eſt, contingit enim & certiores habentes cognitiones, de- I monſtratione latere, vbi Commentator in commento vltimo illius libri, ſuper iſtis verbis Ariſtotelis. ita ſcribit, & principium conſiderationis eſt, vt inquiram' primo vtrum hi intellectus primi, qui ſunt formę & habitus proueniant nobis a principio noſtræ inuentionis, ſed nos ſumus quaſi obliuiſcamur eorum, & non memores, aut ſunt innouati in nobis poſtquam non fuerunt ſed quo prouenit nobis ex principio rei, & nos ſumus obliti eorũ, ex hoc ſequitur res repugnans, & eſt vt ſimus adepti ſcientias vehemẽtis ꝓuentionis, & certioris quàm demonſtrationis ſcientiæ, & ſumus obliti earum. K Amplius Commenta. in ſeptimo primæ philoſophiæ. in commen. 58. expreſſe dicit iuxta text. vbi Ariſtoteles contra Platonem inquit. quanuis vtique ſi non videremus aſtra non minus exiſtimo forent ſubſtãtiæ ſempiternæ poſt eas, quas non videmus, inquit, & neceſſe eſt, vt eſſentie rerum intelligibilium ſint exiſtentes, licet non intelligantur, & intendit quòd manifeſtum eſt, quod quemadmodum ſenſibilia non ſunt ſenſata in actu, donec ſentiantur, ita eſt de intelligibi- L libus. ex quibus verbis infert Commenta. dicens, & ſecundum hoc ſequitur ex opinione Ariſtotel. vt intelligibilia ſint noua, & ſecundum opinionem dicẽtium formas, ſunt æterna. quid clarius in hac re potuit dici in ponendo differentiam inter Platonem ponentem ideas, & Ariſtotelem negantem illas de ipſa intellectione, & ſcientia? Amplius, ſeptimo phyſico. tex. commen. 20. vbi Ariſtote. probat, quod non eſt alteratio in parte intellectiua animæ. M Commentator. in commento inquit, quòd Ariſtoteles totum quod dicit ibi eſt de intentione Platonis, qui aſſimilabat animam intellectiuam ebrio, infirmis, & pueris, in quibus ſedatis paſſionibus reuertuntur ad priſtinam cognitionem in calce prolixi documenti. inquit Auerro. quòd hæc non eſt opinio Ariſtotelis, ſed intendebat demonſtrare vim iſtius opinionis, vt cum homo illa ſigna ſciuerit, habebit pro impoſſibili, vt ſit alterata in ſua ſubſtantia, & non remanebit ei cognitio niſi inter duas aliàs intentiones de

A de quibus prædixerat. Amplius Cõmenta. & Ariſto. in ſecundo de anima.text. commen.quinti, expreſſe ponunt quòd anima eſt actus corporis ſicut ſcientia. vbi Commentator inquit, quòd hoc eſt ſimile ſcientiæ in ſciente, in tempore in quo nõ ſtudet, & non eſt ſimile eſſe ignorantiæ in non ſciente. igitur ignorantia negationis non ſolum negat actum, verumetiam, & habitum. non eſt igitur ſcientia nobiſcum congenita de mente Peripateticorum. Amplius Auerroes reprehẽdit Themiſtium, & Theophraſtum in tertio de anima.
B commento quinto, & commen. vigeſimo. qui poſuerunt intellectũ ſpeculatiuum eſſe ſimpliciter, & omnibus modis ęternum, quia apud eos cõſtabat ſolũmodo ex intellectu agente & poſſibili, qui ſunt æterni, & quãdo cauſæ ſunt æternę cauſatum, & conſtitutum ex illis eſt æternum. Sed Auer. accuſat eos de inſufficientia, quia non ſufficienter aſſignauerunt omnes cauſas intellectus ſpeculatiui, quia apud Ariſto. vltra intellectum agentem, & intellectum materialem ſeu poſſibilem, cõcurrit ad integritatem intellectus ſpeculatiui
C alia cauſa, & ſunt intentiones imaginatæ, quãdoquidem ſecundum Philoſophum, oportet intelligentẽ phãtaſmata ſpeculari. tertio de anima. tex.commen. 39. & ideo ſecundum Auerr. doctrinam, intellectus ſpeculatiuus ſecundum ſpeciem licet ſit æternus, tamen ſecundum indiuiduum eſt generabilis, & corruptibilis. Nam intellecta vniuerſalia, ſunt colligata cum intentionibus imaginatis, & corrumpuntur per corruptionem earum, & immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum.

D

PROPOSITIO CXVII.

Fruſtra eſt illa potentia, quæ nõ reducitur ad actum.

FAmoſa & vulgaris ſatis eſt iſtius propoſitionis auctoritas, & ratio eius eſt, quia vt inqnit Ariſto. in, 1. cœli, & mundi. tex.com. 32. Deus & natura nihil fruſtra faciunt, & idem aſſeuerat in tertio de anima in text. commen. 45. vbi Ariſtotel. ſi igitur E natura nihil facit fruſtra, neq; deficit in neceſſariis niſi in orbatis, & imperfectis, in quibus eſt impedimentum proueniens a materia, aut ex debilitate agentis, ex quibus contingit raro peccare naturã, vt eſt ſextus digitus in manu. Secundum aliquos iſto modo gloſſatur iſta propoſitio, vera eſt propoſitio quando illa potentia principaliter ordinatur ad illum actum, ad quem dicitur eſſe in potentia. Si vero non reſpicit illum principaliter, non oportet ꝙ ſit fruſtra talis potentia, ſi ad actum nõ deducatur, verbi gratia, eſto ꝙ quantitas cœli eſſet in potentia ad actum diuiſionis, ſi nunquam reducatur ad actum nõ eſt fruſtra, quia iſtud poſ- F ſibile quod eſt quantitas cœli, nõ ordinatur principaliter ad diuiſionem per ſuam potentiam, quę plura reſpicit, ſed magis ad diſponendum ipſum cœlum ipſi intelligẽtiæ, ad hoc ꝙ poſſit recipere mediante ipſa qualitates ſuæ naturæ conuenientes, & ſuis propriis operationibus, ad quas principaliter ordinatur, & ideo licet non reducatur ad actum diuiſionis, propter hoc non dicitur fruſtra eius potentia, & eodem modo eſt de potentia diuiſionis in minimis

Heruei limitatio ſ tracta. de mã celi.

rerum

G rerum naturalium. Nā primo phyſicæ aſcultationis datur minima caro. vt patet tex.commen.36. nam licet potentia diuiſionis in talibus nō reducatur ad actum, quia nōn datur minus minimo, quod ſit naturaliter diſpoſitum, tñ illa potentia in quantitate non eſt fruſtra, quia eius potentia quæ plura reſpicit, nōn principaliter ordinatur ad hoc, ſed potius ad diſponendum materiam ipſi formæ ad hoc ꝙ ſubiectum, cuius eſt, poſſit recipere diſpoſitiones conuenientes ſuæ naturæ pro ſuis propriis operationibus, ad quas principaliter ordi-

H natur, & iſta ſunt quæ communiter dici ſolent circa hoc. Nobis autem aliter apparet dicere diſtinguentes iuxta noſtram conſuetudinem de multiplicitate potētiæ nam alia phyſica, alia logica, & phyſica, alia actiua ali paſſiua. Dicimus igr̃ ꝙ potentia phyſica ſiue realis quæcunq; fuerit, uel paſſiua fruſtrari non poteſt. vnde quicquid eſt poſſibile ex parte agentis eſt poſſibile ex parte paſſi, & econtra, vt dicit Commeuta. in primo cœli, & mundi commen. 124.

Oplo propria.

Et ratio eſt, quia potentia actiua

I diffinitur per paſſiuā, & paſſiua per actiuam, & cum hoc fundamento tranſit Ariſto. in tertio de anima. in tex.commen.17. ad probandum dari intellectum agentem, quia in omni natura in qua datur vnum quod eſt omnia fieri, eſt dare etiam vnum quod eſt omnia facere, & cum hoc fundamento tranſiuit etiam Commenta. in.12 primæ philoſophiæ, in commen. 18. ad dicendum ꝙ omnes formæ ſunt in potentia, in prima materia, & ſunt in actu in primo motore, & quod ſit impoſſibile dari potentiam paſſiuam realiter lo- quendo, quæ non reducatur ad actum. Patet authoritate Auerr. in primo cœli, & mundi. in commen. 20. vbi loquens de prima materia. Inquit enim in materia non eſt potentia niſi apud ſeparationem eius a forma. Si igitur ſubſtantia materię eſt in potentia, & fuerit aliqua materia cuius potentia nunquām exit in actum, iſta potentia eſt ocioſa, & ſuperflua, & ſi non eſſet generatio, & corruptio non ſtaret operatio iſtius virtutis, ſcilicet potentiæ, & cætera. K.

Similiter Ariſtot. in ſecundo cœli. tex.commen.50. inquit, ꝙ ſi natura dediſſet aſtris virtutem motus progreſſiui, vtique dediſſet ſibi inſtrumenta, nihil enim vt contingit facit natura. Et ex hoc aduerte quantum errant in via Ariſtotel. qui ponunt animam ſecundum omnes ſui poteſtates eſſe in qualibet parte corporis: ita ꝙ potentia viſiua non ſolum eſt in oculis, verum etiam in pedibus, ſed in pedibus illa potentia nō poteſt exire ad actum, quia deficiūt ſibi in illa parte diſpoſitiones neceſſariæ ad videndum. Dicit.n. Ariſt. in ſecundo de anima in tex.commē. 82. ꝙ non ubiq; audit animal, neq; vbique penetrat aer. non enim vbique habet aerem mouenda pars, & animatum, ſicut pupilla humidum. L M

Cōtra eos q uolunt aīam ſecū dum oēs poteſtates ſuas eē in oī pte corporis.

Sed iſta opinio ex iam dictis ſtare non poteſt, quia ſi natura dat alicui potentiam ad aliquam operationē, dat ſibi etiam omnia inſtrumenta, & diſpoſitiones neceſſario concurrentes ad illam operationem, quia natura non deficit in neceſſariis, nec abundat in ſuperfluis, quia nihil fruſtra facit niſi fuerit impedita, ſicut in imperfectis, & orbatis, vt dicit Ariſtotel. in tertio de anima. text. commen.

A men. 45. Similiter etiam ex hoc patet quantum deuient a via Ariſtot. qui tenent de mente eius in corporibus cęleſtibus eſſe materiam eiuſdem rationis cum materia generabilium, & corruptibilium, & quod ibi ideo non eſt corruptio, quia nõ eſt priuatio, neque contrarietas, hoc quidem ſtare non poteſt, quia quęcunque ſunt eiuſdem rationis, habent eandem diffinitionem primo cœli. commen. 29. & quæ habent eãdem diffinitionem, habent eandem formam, & quæ habent eandem
B formam, habent eandem actionem, ſic enim probat Ariſtoteles primo cœli, & mundi. tex. commen. 72. quòd ſi eſſent plures mundi, terræ eſſent eiuſdem rationis, & haberent eaſdẽ operationes, ita quòd ſicut iſta terra tendit ad medium mundi, pariformiter, & illa. Similiter etiam potentia actiua agentis fruſtrari non poteſt in natura quòd non exeat in propriam operationem. vnde Commentator reprehendit Sarracenos loquentes ſuæ legis, qui propterea loquentes dicuntur ab Auerroi, quia ponunt aliquas poſitiones ſine ratione, ſic inquit ipſe in tertio metaphyſicorum. commento. 15. vbi exponit dicens. Et intendit per loquentes in diuinis, loquentes ſermonem extra intellectum hominis. Dicebãt igitur in ſua lege, quod eſt vnum agẽs omnia ſine medio, ſcilicet Deũ, & contingit iſtis, vt inquit nono primæ philoſophiæ, commento ſeptimo, vt nullum ens habeat actionem propriam naturaliter, & cum entia non habuerint actiones proprias nõ habebunt eſſentias proprias. actiones enim non diuerſantur niſi per eſſentias diuerſas. Et iſta opinio eſt

Quid per loquentes Auerr. intelligat.

C

valde extranea a natura hominis, & **D** qui recipiunt huiuſmodi, non habent cerebrum naturaliter habilitatum ab bonum. Et in. 12. primæ philoſophiæ. comment. 18. loquens de eiſdem prope finem commenti. inquit. Et cum loquentes noſtræ legis opinabantur, quod agens agit creãdo formam ex nihilo, & nullum huiuſmodi agens viderunt hic, dixerũt vnum agens omnia ſine medio, & quòd actio iſtius agentis tranſit in vno inſtanti in actiones contrarias, & cõuenientes. & infinitas, ita quòd negant ignem comburere, & aquã **E** humectare, & dicunt omnia iſta indigere creatione. Sed corpus, non creat corpus, & tandẽ dicit ꝙ error iſtorum eſt manifeſtus. Reuertamur igitur & dicamus ꝙ omnis potentia realis, ſiue actiua, ſiue paſſiua, neceſſe eſt, quod reducatur ad actũ alias fruſtrabitur. Sed dices, nonnẽ materia habet in potentia paſſiua multas formas, quas nũquam recipiet reſpectu indiuiduorum? alias, ſequeretur, quod omnia quæcunq; eueniunt de neceſſitate euenient, cõtra Ariſtotelẽ in libro de interpretatione, & etiam contra veritatem. nam vt inquit Commentator. in ſe **F** cundo phyſicorum commento. 48. in calce commenti, ſermo dicens, quod omnia ex neceſſitate eueniũt, eſt ſermo falſus, & in metaphyſi. contradicitur illi, & in ſecundo de generatione, & corruptione in tex. com. 64. inquit, quod autem nũc verum dicere, quia futurum eſt nihil prohibet non fieri, futurus enim incedere quis non incedet. Niſi eſſet quòd non inconuenit aliquam potentiam ſecundum indiuiduum fruſtrari, quia natura in agendo poteſt

Dubium.

Solutio. Nõ inconuenit potentiã ſm indiuidua fruſtrari.

Nã primo ſpẽm intẽdit indiuidua.n. quæ ſint entia per accidẽs,& p accidens intendũtur.

G impediri, ſcribit enim Ariſtotel. in libro de ſomno & vigilia in illo capite, in quo agit de diuinatione quę fit ſecundum quietem, quod multa conſulta bene, quæ fieri expediebat diſſoluta ſunt propter alias digniores inchoationes. omnino enim omne non fit quod futurum erat, de indiuiduis igitur quæ nõ ſint de principali intentione naturæ, nihil prohibet aliquam fruſtrari potentiam ſed impoſſibile illud eſt ſecundum ſpeciem, quam primo natura intendit, loquendo autem de potentia logica, quæ nihil reale ponit non inconuenit illam nõ reduci ad actum, H ſecundum enim talem potentiam dicimus talpam poſſe videre, quæ tamen in talpa nunquam reducetur ad actum, vt clarum eſt. Sed eſt vna difficultas contra prædicta, quia certum eſt quod continuum eſt diuiſibile in infinitum, & tamen illa potentia nunquam reducetur ad actum, quæ tamen potentia phyſica eſt, vt patet ſexto phyſicorum, & tertio cœli & mundi. & tertio phyſico. commen. 60. Nisi eſſet quod vt ſcribit Ariſtot. & Auerro. in primo de generatione & corruptio. in tex. commen. 9. quod omne quidem igitur corpus ſenſibile, diuiſibile eſſe ſecundum quodcunque ſignum, & indiuiſibile non eſt inconueniens, hoc enim in poteſtate, hoc autem entelechia exiſtit, vbi Auer. in commẽ. dicit quòd ſicut non ſequitur, quod cũ homo ſit receptibilis omnium ſciẽtiarũ, vt recipiat eas inſimul, quod enim dicitur de aliquo diuiſim non ſequitur, vt ſemper dicatur coniunctim. vnde eſt ibi ſimultas potentię, ſed non eſt potentia ſimultatis, vide etiam ſi placet pro hoc dñm Albertum. in tertio phyſico. in expoſitione text. commẽ. 58. Sed remanet adhuc vna difficultas de cœlo, quia ſecundum Auerr. in. 12. primæ philoſophiæ. commẽ. 41. in cœlo non eſt poſſibilitas, niſi vt quieſcat. ſed iſta poſſibilitas nunquam reducetur ad actum, quia inquit Ariſto. in 9. primæ philoſophiæ. in text. com. 17. non eſt timendum cœlum quieſcere. Niſi eſſet quòd potentia illa qua cœlum poteſt quieſcere eſt inquantum corpus, non inquantũ cœlum, ſic ſcribit Auerro. ſeptimo phyſicæ auſcutationis. commen. 2. vnde ratio quę mouit Auerro. ad dicendum illud eſt iſta, in cœlo non eſt potentia, vt corrumpatur, quia non habet contrarium, eſt igitur permanens per ſe, & per ſuam ſubſtantiam, motus autem impoſſibile eſt, vt ſit permanens per ſuam ſubſtantiam cum habeat contrarium ipſam quietem. & ſic etiam motus inquãtum motus habet contrarium, non autem quilibet motus habet contrarium, quia motui circulari nihil eſt contrarium, phyſice loquendo, vt patet in primo cœli, & mundi. in text. commenti. 32. & ſic dicimus potentiam illam logicam eſſe. quemadmodum dicimus quòd talpa inquãtum talpa poteſt videre. Aut aliter dici poteſt, quòd loquendo de potentia, quæ eſt ad aliquod accidens quod totaliter dependet ab extrinſeca cauſa efficiente, non eſt neceſſarium, & hoc quia, vt inquit Commenta. motus cœli eſt ens poſſibile de ſe, ſed perpetuatur ab alio. in ſubſtantiis autem ſecus eſt, vt in proprio Theoremate declarauimus.

Margin notes: Dubium. (left) — Solutio. (left) — I — K Dubium. (right) — Solutio. (right) — L — M

PRO-

A PROPOSITIO CXVIII.

Omne ens, aut eſt ſubſtantia: aut accidens.

VEra eſt propoſitio de ente extra animam, quia tale ē, quod diuiditur in ſubſtantiam, & accidēs, vnde omne ens extra animam, vt eſt in exiſtentia reali, aut eſt ſubſtantia, aut eſt accidens, fallit autem de aliquo, vt habet eſſe in comprehenſione, quia obiectum vniuerſale relucens in ſpecie intelligibili, lapis
B enim non eſt in anima, ſed ſpecies lapidis non eſt in intellectu, vt accidēs & vt forma inhærens in ſubiecto, quia forma exiſtens inhærenter in ſubiecto denominat ſubiectum, & ita equi quiditas ſi illo modo eſſet in intellectu, tunc intellectus denominaretur equinus, nec etiam eſt in intellectu tanquam ſubſtantia. Ariſtote. enim non reputat quòd intellecta vniuerſalia ſunt ſubſtantiæ, ſed notiones declarantes ſubſtantias rerum ſicut teſtatur Commen. in primo metaphyſico. in commen. 45.
C Similiter etiam Ariſtote. in prædicamentis dicit. quòd non eſſe in ſubiecto non eſt proprium ſubſtantiæ, ſicut eſſe in ſubiecto non eſt propriū accidenti, quia competit differentia & tamen differentia non eſt vere accidens. vide igitur quòd alicubi intellectus inuenit medium, vbi natura non poteſt habere medium, ſicut dicimus in ſimili quòd multa diuidit intellectus, quæ natura non poteſt ſeparare, & multa connectit ratio, quæ non poteſt coniungere natura, vt ſcribit Commen. 12. primæ philoſophiæ. commen. 39. & ideo aduerte, ꝙ non eſt neceſſarium qđ idem ſit iudiciū de rationibus qui-
D bus res intelliguntur, & de rebus intellectis. vnde conceptus magnitudinis non eſt magnitudo, neq; diuiſibilis eſt ſicut eſt magnitudo, ſed ē notio, aut rō magnitudinis, & illa rō in indiuiſibili conſiſtit, ſimplicium enim intelligentia, vt inquit Ariſt. in. 3. de anima. in tex. com. 21. in indiuiſibili conſiſtit rōne, & tñ quælibet magnitudo diuiſibilis eſt. ſimiliter rō, & forma domus exiſtens in anima artificis ſine materia eſt, & incorporea eſt, & tamen domus extra eſt quid materiam habens, vt clare
E teſtatur Ariſt. in. 7. primæ philoſophiæ. tex. com. 23. & vt tu poſſis bene intelligere hoc qūo inter ſubam & accidens datur medium ſm rationem, licet non ſm naturam, dabo tibi alium modum. aduerte ꝙ opus ē diſtinctione, vbi ē multiplicitas, ne ſit confuſio apud intellm. accidens enim qñq; diuiditur contra ſubam & ſic continet nouem prædicamenta accidentium, qñq; autem ſumitꝰ accidens, prout eſt vnū ex quatuor prædicatis poſitis ab Ariſt. in topi-
F cis, ſeu vt eſt quintum vniuerſale poſitum a Porphyrio, & iſto modo idē eſt, quod prædicatum ſignificans accidentalem habitudinem prædicati ad ſubiectum, & iſto modo accidēs non eſt cōmune ad nouem genera. nam ſi accidens ſecundo modo ſūmptum eſſet idem cum accidente primo modo ſumpto, quod videlicet ē commune ad nouem genera accidētium, tunc cum accidens ſecundo modo contradiuidatur contra genus, & ſpeciem, tunc igitur ſequeretur, quòd in nouem prædicamentis accidentium, non eſſet inuenire genera, & ſpecies, quod eſt falſum.

Accidens ſumitꝰ multipliciter.

G ſum. in omni enim genere eſt inue nire quid, vt dicitur in primo topicorum capite ſeptimo, & ſic accidẽs non diuiditur contra ſubſtantiam, ſed contra ſubſtantiale, ſeu eſſentiale prædicatum, & iſto modo inter ſubſtantiam, & accidens, ideſt inter ſubſtantiale, & accidentale prædicatum datur medium, puta proprium, quod fluit ex principiis ſpeciei, ſed accidẽns per accidens fluit ex principiis indiuidui. vnde ſtat aliquid, quod eſt ſecundum rem ſubſtantia eſſe propinquius modis accidentis. vnde differentia, quæ ſecun-
H dum rem eſt in prædicamento ſubſtantiæ quo ad modum vicina eſt accidenti, quia prædicatur per modũ adiacentis, & informantis aliud, vnde prædicatur in quale. vnde Ariſtoteles in quinto primæ philoſophiæ, in capite de quali inter alias acceptiones, qualis ponit etiam differentiam ſubſtantialem. inquit enim in tex. commento. 19. quale dicitur vno modo differentia ſubſtantiæ, vt quale quid homo animal, quia bipes, ſed & equus quadrupes, vbi Cõ
I mentator in commento dicit, quòd non intendit de ſpeciebus quantitatis, & qualitatis ſecũdum quòd ſunt prædicamenta, ſed ſolummodo intendit numerare intentiones quas ſignificant hæ dictiones quantitas, & qualitas, & ideo incepit a qualitate, quæ eſt ſubſtantia, & ſimiliter aliqd quod reponitur in prædicamentis accidentium ſecundum rem, poteſt eſſe vicinum modo ſubſtãtiæ, quia prædicari in quid, eſt modus prædicandi per modum per ſe ſtantis, & quia genera, & ſpecies in prædicamentis accidentium reperiuntur, quia in omni genere eſt reperire quid, ſic talia licet ſecundũ rem ſint K
accidentia, tamen quantum ad modum aſſimilantur, & vicinantur ſubſtantiæ. vnde non inconuenit aliqd ſecundum rem exiſtens ſubſtantia vicinari accidenti quantum ad modum. & econtra etiam de accidentibus ſimiliter dicatur. Et quia loquimur de ſubſtantia, & accidente placet nobis hic apponere nonnullas ꝓpoſitiones de accidente, quod diuiditur contra ſubſtantiam, circa quas multi errant, quarum prima eſt, accidens non tranſit de ſubiecto in ſubiectum. verum eſt de ſubiecto inhæ L
ſionis, quia nulla forma eſt per ſe mobilis: fallit ſecundum viam ponentium qualitates ſymbolas eẽ eaſdem ingenito, & incorrupto de ſubiecto denominationis. Similiter alia propoſitio, vnius accidentis vnũ eſt ſubiectum, fallit in his quorum vnum eſt pars alterius, quod dico propter quantitates interminatas, quæ ſunt in materia, & terminatas, quæ ſunt in compoſito, & materia eſt pars compoſiti, & ideo vtrique competit quantitas interminata, differenter tamen. Similiter ſubiectũ M
accidentis eſt in actu, & ſubiectum formæ ſubſtantialis eſt in potentia, vera eſt propoſitio iſta, & eſt differentia poſita per Auerr. in ſecundo de anima. commento quarto. de accidentibus terminatis, gloſſa eſt ex mente Auerro. in primo capitu. de ſubſtantia orbis. vnde Commentator in ſecundo de anima commen. 4. dicit. æquiuoce dicitur forma eſſe in ſubiecto, & accidens eſſe in ſubiecto. ſubiectum enim accidentis eſt corpus compoſitum ex materia, & forma, & eſt aliquid exiſtens in actu, & non indigens in ſuo eſſe accidente

A dente,ſubiectum autem formę non habet eſſe in actu ſecundum, quod eſt ſubiectum niſi per formam, & indiget forma,vt ſit in actu,& maxi me primum ſubiectum. Sed tunc eſt difficultas in via eius de accidentibus interminatis, quæ ſunt accidētia,quæ fundātur in ente in potentia ſicut forma ſubſtantialis, quæ igitur erit differentia inter formā ſubſtantialem penes eſſe in ſubiecto, & talia accidentia? Niſi eſſet, quòd ex forma ſubſtantiali,& materia fit

Dubium.

Solutio.

B vnum per ſe,ſed ex materia, & accidentibus interminatis nō fit vnum per ſe,vide etiam pro hoc commen. 65.tertio phyſicor. vide etiam clare Auerro.in ſeptimo primæ philoſophiæ.commen.17 in calce commē. vbi expreſſe dicit,quod ex ſubiecto, & accidente non fit vnum per ſe in actu,ſicut ex genere & differentia. Similiter propoſitio, quæ dicit, ꝙ accidens,quod eſt in parte non denominat totum,vera eſt propoſitio de illis accidentibus, quæ ex natura rei non determinant ſibi aliquam partem determinatam nam in talibus,quæ determinant ſibi aliquam

C partem,falſa eſt propoſitio, ſicut ſimitas naſum,& criſpitudo capillos, & glaucedo oculos. vnde in hoc nulla eſt differentia,ſiue illa pars ſit nobilis,vel ignobilis, notabiliter antē appoſui ex natura rei, quia licet æthiops ſit albus ſecundum dentes, non tamen dicitur abſolute albus, quia non per ſe ex natura rei hoc habuit,ſed accidit ſibi. Similiter propoſitio famoſa quæ dicit quòd illud quod eſt accidens vni alteri non poteſt eſſe ſubſtantia, vera eſt in vniuocis,fallit in æquiuoce dictis, quia ſcientia in nobis eſt qualitas, & in Deo eſt ſubſtantia, ſcientia autem D æquiuoce dicitur de ſcientia Dei, & noſtra,vt dicit Commenta.12. metaphyſi.commen. 51.& ſimiliter ꝓpoſitio famoſa, quæ allegari ſolet ex.5.primæ philoſophiæ.text.commen.14.ſi accidens accidenti accideret,in infinitum ire neceſſe eſt,vera eſt in his,quæ accidētaliter inſunt: fallit autem in his,quę per ſe inſunt. multa enim accidentia per ſe inſunt numero pari,& numero īpari, quæ ſunt finita & terminata.

PROPOSITIO CXIX. E

Nulla latitudo ſubito acquiritur, aut deperditur.

FAmoſa eſt apud ſophiſtas, & calculatores propoſitio, ſed ſi vera eſt, tenet in latitudinibus intenſibilibus,& remiſſibilibus acquiſibilibꝰ per verum motum: fallit autem in latitudinibus formarum,quæ in indiuiſibili,& in aliqua relatione conſiſtunt,& in his quæ per ſubitam acquiruntur mutationem,certum eſt enim,quòd materia ſtans ſub forma hominis eſt in aliqua ꝓportione perfectior materia ſtante ſub forma aſini. ſit igitur quod in dupla, F tunc probo quòd iſta latitudo perfectionalis ſit ſubito acquiſita,quia in hoc inſtanti materia iſta ſub forma hominis generati eſt in duplo ꝑfectior materia ſtante ſub forma aſini,& immediate ante hoc non fuit, quia immediate ante hoc illa materia.quæ in hoc inſtanti ſtat ſub forma hominis,non erat ſub forma hominis. vnde hoc non inconuenit, quia per ſubitam mutationem acquiſita ē talis latitudo perfectionis,

 ſicut

G ſicut & forma, & non per verum motum. Amplius ſecundum doctrinam Commen. in libro de ſubſtantia orbis, cap. 1. Quantitas terminata in eodem inſtanti temporis inducit ſicut forma, quia licet talis quantitas ſit poſterior forma ſecundum eſſe, tamen non eſt poſterior ſecundum tempus, & non eſt dubium ꝙ illa quantitas eſt aliqua latitudo, poſſet tamen dici iuxta viam Commenta. ꝙ ratione alterationis præuiæ quæ præcedit iſtas ſubitas mutationes quæ ſunt fines motus, & non poſſunt eſſe ſine motu, ſic non
H ſubito deperduntur, ſic in ſimili ſoluit ipſe. 6. phyſic. commen. 32. & 4. phyſic. cōmmen. 129. ꝙ ſic etiā intelligere debes aliam propoſitionē famoſam quæ in hoc conſimili caſu allegari ſolet, videlicet, quod non ſit tranſitus de extremo ad extremū niſi per medium, & colligitur ex. 5. phyſico. tex. commen. 22. ex medij diffinitione, mediū eſt in quod mutat mutās prius quàm ī extremum, ſicut diximus in proprio theoremate, de hoc tamen addo vnum, quod hoc maxime veritatem habet vbi ſu
I biectum debet tranſire, ſed quando non debet non oportet. nam ex prima mixtione elementorum poteſt aliquid generari nigrum, aut albū, quod tamen non tranſit per alios colores medios, ſed quādo iſti colores generato iam ſubiecto debent per ſe acquiri illi ſubiecto, tunc eſt verum quòd illud non pōt tranſire de vno extremo contrario ad aliud niſi pertranſeat per aliquod medium. vbi animaduerte ſuper hoc illud quod Commenta. inquit in. 2. de Anima. in commen 105. dicens. Albedo nō transfertur ad nigredinem, vel econtrario niſi mediāte aliquo colore me K diorum in aliquo, igitur transfertur mediante charopo; & in aliquo mediante chiano. non enim eſt neceſſarium, vt translatio in extremis ſit ſuper omnia media, & aduerte ꝙ hoc habet veritatem de medio trāſitus, non de medio ſecundum formam, videlicet, quòd trāſiens ab extremo ad extremum debet tranſire per mediū, alioquin materia nō poſſet recipere formam hominis niſi reciperet formam aſini, quia inter formam menſtrui, & formam hominis, forma aſini, & multæ aliæ L formæ ſunt mediæ ſecundum formam, quia ſunt perfectiores menſtruo, & imperfectiores forma hominis, & tamen non ſunt media tranſitus. Similiter etiam ſolet gloſſari alia propoſitio vulgata apud calculatores quæ dicit, quòd à proportione maioris inæqualitatis prouenit actio, & quòd quilibet exceſſus ſufficit ad mouendum. quod veritatem habet in vero motu, in quo eſt contrarietas, & actio, & reactio, non autem habet locum in actione ſpiritali, quæ eſt alteratio perfectiua, M quia datur minimum viſibile ex libro de Senſu & Senſato. nobis tamē apparet dicere circa huiuſmodi propoſitiones qd illa non eſt phyſice loquendo vniuerſaliter vera, quod quilibet exceſſus, & quælibet proportio maioris īæqualitatis ſufficiat ad mouendum, ſed eſt vera de motu imaginario ſecundum Mathematicam conſiderationem, cuius fundamenta ſunt propoſitiones fundatæ ſuper imaginatione, vt ſcribit Auerro. in tertio Phyſic. commen. 60. nam ſecundum Ariſto. in ſecundo de Anima. commen. & text. 42. Om-

Cōtra calculatores.

A Omnium natura conſtantium determinatus eſt numerus magnitudinis, & augmenti, virtus enim quę libet actiua, aut paſſiua requirit in operatione ſibi propria habere per ſe quantitatem terminatam, & qualitatem terminatam, ſicut ſcribit Auerrois in paraphraſi ſuper ſecundo de generatione animalium. in illo capite, quo agitur quomodo fœtus augeatur in vtero, & eſt etiam ſententia eiuſdem in ſexto phyſicorum commento. 91. vbi dicit, quòd actio cuiuslibet entis perficitur per quantitatem, & qualitatem terminatam, ſicut eſt diſpoſitio in entibus artificialibus. Et aduerte, & bene

B manda memoriæ, quòd iſta eſt vna de præcipuis cauſis erroris contingentibus latinis Doctoribus, & præcipue modernis, quia immiſcent propoſitiones mathematicas ad inferendas concluſiones naturales, cum tamen Auerrois dicat in ſecundo cœli & mundi in commento quinquageſimonono, quòd demonſtrationes naturales non ſunt innatæ poni in hac ſcientia, videlicet in naturali, & ratio eſt, quia demonſtrationes naturales debent eſſe ex cauſis naturalibus, vt ipſemet ſcri-

C bit in quarto cœli. commento vigeſimo. medium enim debet eſſe in eadem proximitate cum extremis, vt dicit Ariſtote. primo poſteriorum. vnde Ariſtotel. in hoc plerunq; dānat antiquos, & pręcipue Platonem, quia reddebat cauſas intelligibiles, ideſt mathematicas reſpectu effectuum ſenſibiliũ. Amor enim geometriæ, & magiſtri fuerunt duę cauſæ erroris Platonis in naturalibus. 3. cœli. tex. commento. 60.

PROPOSITIO CXI. D

Mouens & motum debent eſſe ſimul.

Allegata Authoritas, & probata diffuſe p philoſophum in 7. phyſicæ auſcul. in tex. com. 10. & infra intelligitur de vero motu, & non de motu æquiuoco. diſtinctio patuit ſupra, & elicitur ex. 8. phyſic. com. 40. Veritatem autem habet ꝑpoſitio iſta de mouente in genere cauſæ efficientis, fallit autem de mouente in genere cauſæ finalis, præcipue in generabilibus, & corruptibilibus, in quibus aliud eſt mouens, vt E finis: & aliud eſt mouens, vt efficiēs, vt dicit Auer. in. 1. capite libri de ſubſtantia orbis, gloſſa autem eſt eiuſdem Ariſt. in. 7. phyſico. tex. com. 9. vbi inquit, primum quidem igitur mouens non ſicut, quod eſt cuius cauſa, ſed vnde eſt principium motus eſt ſimul cū eo, quod mouetur, licet Com. propter prauam translationem aliter exponat illum locum. cauſa enim finalis non mouet, niſi metaphorice, vt ſcribit Ariſtot. in. 1. de genera. & corru. in tex. com. 55. F eſt enim faciens cauſa, vt vnde principium motus, cuius autem gratia non actiuum. nam ſanitas non actiuum eſt niſi ſm metaphoram. vera autem eſt propoſitio de motore immediate mouente propter inſtātiā de motu elementorum de potentia accidentali, quę mouentur in principio a remouente prohibens, & ęt ad excludendam inſtantiam de motu proiectorum. & aduerte ꝙ vera eſt propoſitio in motu locali, quod pars mouens poteſt contingere, ꝙ non ſit diſtincta ſecundum locū, & ſubiectum a moto, ſed in motu alte

G rationis,licet mouens,& motũ ſint ſimul ſecundum contactum, nullo pacto tamen poſſunt eſſe ſimul ſecũdum ſubiectum,quia forma exiſtẽs in ſubiecto non alterat, nec agit in ſubiectum ſuum in quo eſt. teſtatur hoc hecticus qui non ſentit febrem ſuam. vnde in vera alteratione paſſiua alteratio,& alteratum debent eſſe diſtincta loco,& ſubiecto. text. eſt expreſſus in primo de generatione, & corruptione. tex. commen. 78. & quia de motu loquimur volo inſerere declarationem multarum propoſitionum de motu. Solet dici ꝙ

H diuerſi motus ſpecie ſunt a diuerſis motoribus ſecundum ſpeciem. quæ propoſitio abſolute falſa eſt, quia idem calor mouet ad ſubſtantiam quantitatem, & qualitatem, motus enim non reponitur in ſpecie, vel in genere ex mouente, ſed ex termino, ſed ſi ꝓpoſitio illa alicubi vera eſt, tenet de mouente quod eſt efficiẽs, & cum hoc eſt forma & ſpecies. nam ſecundo phyſi tex. commen. 70. tres cauſæ plerunque veniunt in vnum, ſic enim calor mouens ad calorem dat ſpeciem calefactioni, vbi aduerte

I quòd ex hoc patet error aliquorum aſſerentium naturalitatem in effectu eſſe a cauſa efficiente ſolum, quod quidem falſum eſt, quia ab efficiente nihil aliud fit niſi quod trãſmutatur materia ad ipſam formã, ſed ab illo non habet quod naturalis ſit, vel nõ ſit, ſed requiritur de neceſſitate, quòd ſit aptitudo materiæ ad ipſam formam. vnde formæ artificiales violenter inducuntur ab agente extrinſeco, propter materiam non habere aptitudinem ad illas. 7. metaphyſic. commen. 29. & conſidera, quia inuenies aliquam generationem eſſe naturalem, licet ſit cauſata ab agente per violentiam, ſicut generatio ignis ex colliſione lapidis cum ferro cauſatur. K

Propoſitio ẽt famoſa, quæ dicit idem eſt ſubiectũ motus, & termini motus vera eſt de termino intrinſeco, non de termino extrinſeco motus. nam generatio ſubſtantialis eſt terminus extrinſecus alterationis, vt dicit Commen. 6. phyſicorum. commen. 32. & tamẽ ſubiectum generationis eſt materia, quæ eſt ens in potentia, & ſubiectum alterationis eſt ens in actu ſ. ipſum compoſitum, ſic enim Ariſt. ex ſubiectis poſuit differentiam inter motum, & generationem. tex. cõmen. 8. in. 5. phyſi. nam quod generatur non eſt, & quod mouetur eſt. L

Vbi manda memoriæ, ꝙ hoc eſt verum de ſubiectis proximis, tamẽ noli exiſtimare, quòd ſubiectum alterationis ſit aliud a ſubiecto generationis ſubſtantialis, ſicut notabiliter monuit nos Auer. in. 1. de generatione & corru. in commen. 1. vbi ſic ſcribit in calce com. & non debet aliquis dicere ꝙ ſubiectum in alteratione aliud eſt a ſubiecto in ſubſtantia, quoniam quomodo cõtingeret, M vt ſubiecto in ſubſtantia ablato, vt ſubiectum in alteratione auferatur, ſubiectum enim alterationis nõ eſt ei ſubiectum, niſi etiam inquãtum eſt ſubiectum in ſubſtantia, & ideo iſtud quod Ariſt. dedit in alteratione, dedit etiam in ſubſtantia. Propoſitio etiam ex. 8. phy. tex. com. 35 allegari ſolita, oẽ quod per ſe mouetur a motore extrinſeco corporeo nõ mouetur niſi a motore moto, vera eſt, ſi ille motor extrinſecus hẽat in ſe ꝑ motũ, qđ dico ꝑꝑ elementũ, ꝙ per ſe mouet medium, tñ ipſum eſt

A eſt per accidens motum ad motum medij, ſicut nauta in naui, & rõ eſt, quia elementum non habet partem intrinſecã in actu quæ poſſit per ſe moueri. vnde teſte Auer. in. 4. phyſ. cõ. 71. elementa poſita in vacuo, nõ poſſent moueri, quia non diuiduntur in partẽ per ſe mouentẽ, & inp artem per ſe motam, & aduerte in talibus corporibus ſimplicibus dũ mouentur de potẽtia accidẽtali ſeu violenta idẽ numero eſt ſubiectum qđ eſt in potentia ad motũ, cũ eo qđ actu mouebitur, ita ꝙ potẽtia & actus sũt in eodem numero ſubiecto, ſed dũ B mouentur de potentia eſſentiali in alio ſubiecto eſt potentia, & in alio eſt actus, ver. gr. ſi ignis generandus ex oleo debet moueri ſuperius de potentia eſſentiali, talis potentia fundatur in oleo ex quo a generante debet trãſmutari, & moueri ignis ſurſum, ſed motus ſecundum actum erit in igne, quia generans dans formam dat accidentia concomitantia formam, mediante tamen forma. vnde propoſitio famoſa, quæ dicit ꝙ forma exiſtens in ſubiecto non agit in ſubiectum ſuum, fallit in motu locali, & fallit in motu ſpiritali, vera eſt C de actione alteratiua, quæ fit cũ abiectione contrarij, de diſtinctione illa, & differentia de duplici potentia, vide clare Auer. in 8. phyſic. commẽ. quarto contra Ioan. Grãmaticum.

Propoſitio etiam quæ allegari ſolet ex primo de anima. tex com. 40. quod naturaliter mouetur, violenter mouetur, locum habet, vt gloſſat ibi Cõmen. in motu recto, fallit autem de motu circulari. nam cœlum naturaliter mouetur motu circulari, & tamẽ nullo modo poteſt moueri violenter. Ita etiam gloſſat Cõmenta. illam propoſitionem in ſecundo cœli & mundi. in commẽ. 84. D vbi animaduerte ꝙ omnes etiam huiuſmodi propoſitiones, videlicet, omne corpus ſenſibile hẽt vbi, & omne corpus ſenſibile habet locum naturalem, & innaturalem, & locus partis naturalis eſt idem numero cum loco totius, omnes huiuſmodi propoſitiones habent veritatem in mobilibus motu recto, & in motibus qui ſunt ex ſe non ab entrinſeco, falſæ autem ſunt in cœleſtibus. gloſſa eſt Commenta. tertio phyſico. com. 48. Similiter propoſitio illa, corpora ſimplicia mota ſunt contraria, vera E eſt de his quæ mouentur motu recto, gloſſa eſt Auer. tertio. phyſico. commen. 49. & eodem modo eſt intelligenda propoſitio dicens, ꝙ motus naturalis intẽditur in fine in mobilibus motu recto, natura. n. fere æquiuoce dicitur de generabilibus, & de corporibus cœleſtibus, quæ mouẽtur circulariter, vt patet primo cœli commen. 5. Propoſitio etiam famoſa quæ dicit motus eſt ab immobili. & ſolet allegari ex libro de motibus animalium. & etiam ex. 3. de anima tex. commen. 55. veritatem habet, vt inquit dominus Alber. in quarto F phyſic. in digreſſione ſuper tex. cõmẽ. 43. in motu animæ, & intelligẽtiæ, fallit autem in motu naturali, quia motus ille non procedit ab immobili, ſed a generante, bene tamen talis motus terminatur ad immobile quod eſt locus eius, ſed ſecundum iſtam gloſſam Alberti videtur, ꝙ illa intelligitur in genere cauſæ efficiẽtis, ita ꝙ cauſa efficiens motus ſit immobilis. Et iſta non videtur fuiſſe ſententia Ariſtot. in lib. de motibus animalium, & etiam in tertio de anima.

C ma. immo videtur ꝙ hoc ſit in genere cauſę materialis, quia ĩ omni motu requiritur aliquid fixum, & immobile circa ꝙ figatur motus. vnde ibidem Ariſt. inducit authoritatem Homeri dicentis, ꝙ omnes dij non poſſent terram a ſuo loco extrahere, quia in motu cœli requiritur aliqđ fixum, nam vltima ſphæra locatur per centrum, & Commenta. in octauo phyſi. commen. 84. expreſſe dicit ſuper verbis Ariſt. ibi dicentis, neceſſe eſt aut in medio, aut in circulo eſſe, hæc enim principia ſunt. hęc enim duo ſunt principia totius ſecundum

H quod totum eſt ſphæricum, mediũ quidem eſt principium ſecundum quod ſuper ipſum eſt motus, circunferentia vero quia ex illa eſt initium motus, & declaratum eſt in libro de motibus animalium ſecundum locum, quoniam omne quod mouetur habet corpus quieſcens circa ꝙ voluitur, & ꝙ virtus quieſcentis dẽt eſſe firmior virtute illius quod mouetur, & ſi aliter eſſet, totum expelleretur. exiſtentia ergo mundi huius his duabus virtutibus perficitur, ſcilicet virtute quietis, & virtute mouendi, quæ eſt contraria illi, & in ve-

A ritate ſi inſpiciatur proceſſus Ariſto. in illo lib. & in. 3. de anima. tex. commen. 55. iſta eſt mens eius ſine dubio, quod in omni motu requiritur aliquod fixum circa ꝙ verſetur, & appodietur motus. Propoſitio etiã famoſa quæ dicit, ꝙ omne quod mouetur ad omnem differentiam poſitionis eſt animatum, ſic limitari dẽt, & ſuppleri. videlicet aut eſt inſtrumentum deſeruiens animæ, præcipue apud tenentes calorem naturalem, & ſpiritum non eſſe formaliter animatum, cum tamẽ moueatur ad omnem differentiam poſitionis ab K

anima, & ſecundum quod exigunt animæ virtutes, & operationes, & ſic etiam gloſſari ſolet propoſitio Philoſophi. in 7. phyſic. tex. commẽ. 10. vbi enumerat motum vertiginis inter motus violentos, vera eſt propoſitio, ſi talis motus comparatus fuerit ad mototem qui eſt natura, fallit autem propoſitio ſi comparetur ad motorem qui eſt anima, nam anima eſt ſupra naturam, & intellectus ſupra animam, & deus ſupra intellectum, vnde anima ad diuerſos potentiam habet motus, & differẽtias motuum Propoſitio etiam famoſa quæ L

dicit, ꝙ omne quod mouetur partim eſt in termino a quo, & partim in termino ad quem, vera eſt in veris motibus, fallit in mutationibus ſubitis, & inſtantaneis, & ſi vniuerſaliter vera eſſe debet, tunc oportet aſſumere nomine motus totum aggregatum, ex motu vero præuio, & ex ſubita mutatione, quãdoquidem tales inſtantaneæ mutationes ſunt fines motuum, & finis rei non inueniri poteſt ſine re cuius eſt finis, gloſſa eſt Auer. in ſexto. phyſicorum commento. 32. M

PROPOSITIO CXXI.

Natura determinatur ad unum.

EXtrahitur iſta propoſitio ex. 9. primæ Philoſophiæ. tex. cõmen. tertij. vbi Ariſtotel. ponit differentiam inter potentias rationales, & irrationales, nam potentiæ rationales ſunt ad oppoſita irrationales autem ſunt ad vnum, & intelligitur de potentiis actiuis, quia vt bene ſcribit Auerr. in ſecundo phyſi. commen. 48. nõ datur contingens ad vtrumlibet

A libet in potẽtijs actiuis naturalibus, quia natura eius eſt natura materiæ. Non intelligitur autem propoſitio, quòd natura determinetur ad vnum ꝓducibile, ſed ad vnum modum producendi, quia videlicet nõ eſt principium indeterminatum reſpectu oppoſitorum ſicut eſt voluntas, vbi aduerte, quòd ratio allegatur ibi, quare potentiæ rationales ſint ad oppoſita, quia eadem eſt ſciẽtia contrariorum, vbi Auerro. reddit cauſam dicens, iuxta text. quare agens rationale agit duo contraria, B & eſt, quia agit per ſcientiam, & qa ſcit duo contraria, ideo agit duo cõtraria, quia ſcientia contrariorum eſt vna. Et ex hoc nota, quòd aliqui gloſſant iſtam propoſitionem, iſto modo, quòd ſcientia contrariorum eſt vna ſubiectiue, quia intellectus eſt ſubiectũ oĩum ſcientiarum. Sed ex præfata authoritate Ariſt. & Auer. elicitur, ꝙ vna eſt ſcientia de contrarijs obiectiuè, quia contraria ſunt obiecta conſideranda ab vna, & eadem ſcientia, ſicut enim vnus eſt viſus albi & nigri, & lucis, & tenebræ, & idem auditus ſoni, & ſi- C lentij. ſecundo de anima. tex. commenti. 120. & 144. Sic vna eſt ſcientia ſanitatis, & ægritudinis, & vna eſt ſcientia virtutis, & vitij, & illa propoſitio habet veritatem de vere contrarijs. Nam eſt inſtãtia, ſubſtantia enim corporalis quiditatiue pertinet ad naturalem, ſed incorporea ad diuinum.

Vnaẽ ſcĩa contrariorum.

ADDI. Aduerte etiam quòd ſcientia cõtrariorum eſt vna iſto modo, ſed eſt differentia inter dialecticam, & rhetoricam, & inter alias ſcientias, quia illæ ſunt contrariorum vniformiter, & æqualiter, ſed aliæ ſcientiæ ſpiritales ſunt vnius contrariorum D per ſe, & alterius per accidens, aut cõſecutiue, vt medicina principaliter eſt ſcientia ſanitatis, ægritudinis vero ſecundario, & conſecutiue, & ſciẽtia moralis principaliter ẽ virtutis, vitij vero per accidens. ita dicit Alexan. in. 2. topicorum.

PROPOSITIO. CXXII.

Nihil agit ultra ſuam ſpeciem.

VAgatur per ſcholas iſta propõ, E ſed eſt falſa, ſi abſolute intelligat. miſcibilia enim in mixto agunt ad actum mixti, qui eſt præter actũ miſcibilium, vt patet ex. 7 primæ philoſophię. tex. com. vltimi, vbi dicitur, ꝙ caro non eſt ignis, & terra, ex. 1. &. 2. de gener. & corru. Si vero intelligatur de actione ſimplicium, adhuc eſt falſa, quia ſimplicia non ſemper agunt in ſimplici virtute. Sed quandoq; agunt in virtute ſua, & in virtute cœli, & in virtute animæ, vt patet in. 2. de anima. tex. cõmen. 41. contra Empedoclem. iam autem ſupra diximus, ꝙ actio alicu- F ius, quando ipſum ſit inſtrumentũ ſpecie variari poteſt a ſua propria actione, qua agit tanquam agens principale. Licet igitur ſimplicia in uirtute propria agentia non agant vltra propriam ſpeciem, quando tamen agũt in virtute ſuperioris agẽtis, cuius ipſa ſunt iuſtrumenta, tũc vltra propriam ſpeciem agunt. limitari aũt põt ꝓpõ famoſa iſto modo, qđ vera eſt de agentibus in virtute ꝓpria. vnde virtus informatiua exiſtens in ſemine, licet nõ ſit aĩata in actu producit inde aĩatum, quia eſt inſtũm rememoratum ab animato, videli-

G videlicet a cœlo. Fallit etiam in accidentibus eadem ratione, quia idẽ eſt agens diſponens materiam, & inducens formam, ſed non virtute propria, vt diximus, quia agit ſicut inſtrumentum. Fallit in agente remoto. Fallit in agente per accidens, & a caſu, vide ꝓ his ſeptimo primæ philoſophiæ, commen. 31. Vbi ſcribit, ꝙ omne mixtum cum materia, fit a mixto cum materia, per hoc datur intelligi ꝙ propoſitio tenet de agente propinquo, & per ſe agente, vide in 12. primæ philoſophiæ. comm̃e. 24. iſtas tres conditiones ex mente

H Alexan. vbi ſcribit Comment. ꝙ iſta propoſitio, conueniens fit a conuenienti, verificatur tribus conditionibus, ſcilicet vt ſit in agẽte non inſtrumento. Et in propinquo non remoto. Et in agente eſſentialiter non accidentaliter. Aduerte tamen vnum annotatione dignum, ꝙ agens debile quando agit in materiam paſſibiliorem magis, & manifeſtius agit, ꝙ̃ ſi ageret agẽs fortius in materiã difficilis paſſibilitatis, vt ſcribit Auerr. ſuper ſecundo de generatione animalium. Et conſimilem ſententiam habet in ſecundo metheoro. capit. 2.

I vbi agit de ventis, inquit enim. Non eſt impoſſibile vt agens debile faciat in vnomet loco actionem maiorem actione agentis fortis, & hoc ꝑꝑ diuerſitatem ſubiecti in diſpoſitione ſeu præparatione.

PROPOSITIO CXXIII.

Scientia qualibet ſpeculatiua, aut eſt naturalis, aut mathematica, aut diuina.

SCribitur in ſexto primę philoſophię. tex. commen. ſecundi gloſ-ſatur tamen per Auer. de ſcientiis cogitatiuis, nono metaphyc. commen. K vltimo, & tertio de anima com. 36. nam ſcientia illa quæ ſm̃ fictionem eius habetur ꝑ intellectum adeptũ, currit alio curſu, & ex hoc ſoluitur quoddam argumentum fieri ſolitũ contra Philoſophum de inſufficientia ſcientiarum, quandoquidem cognitio quiditatiua intelligentiarum ſm̃ proprias rationes eſt quoddam ſcibile, ergo pertinet ad aliquam ſcientiam. non ad naturalem, neq; ad mathematicam ſicut patet, nec ad ſcientiam diuinam traditam a Philo-

L ſophis, quia in hac ſcientia non cognoſcuntur quiditates intelligentiarum ſub proprijs conceptibus, ſed ſub conceptibus tranſcendentibus. diceret enim Auer. ad hoc argumentum, quòd talis contẽplatio quiditatiua illo modo pertinet ad metaphyſicam ſub rationibus tranſcendentibus, vel ſub aliquo conceptu aggregato ex talibꝰ, ſed cognitio ipſarum in propria forma non pertinet ad aliquam ſcientiam ex his, quæ acquiruntur per diſcurſum, ſed habetur alio modo, videlicet per intellectum adeptum: & ita non oportet ponere

M quartum genus ſcientiæ ſpeculatiuę, & ſic ſoluitur argumentum, quod Scotus reputat Achillem, in prima quæſtione primi metaphyſi. ſecundum Theologos autem noſtros, in prologo primi ſententiarum dicitur, quòd illa diuiſio ſcientiarum poſita per Philoſophum, in ſexto primæ philoſophiæ, locũ habet de ſcientijs humanitus inuentis. nam vltra illas oportet ponere vnam ſupernaturaliter inſpiratam, & iſta eſt ſacra Theologia.

PRO-

A PROPOSITIO CXXIIII.

Senſus non decipitur circa proprium obiectum.

ALlegari ſolet ſæpe ex.2. de anima tex.cõ.63. Vbi aduerte ꝙ Auer. ibidem gloſſat illam propoſitionem iſto modo, uidelicet ꝙ ſenſus in maiori parte circa ſenſibile ꝓprium non errat. Themiſt. autem ibidem ponit tres conditiones in. 2. de anima cap.21.& eſt ſuper expoſitione tex.com.63.inquit, propria .ſ. ſenſibilia ſunt quæ a cæteris ſenſibus B dignoſci non poſſunt, & circa quæ nec temeritas, nec hallucinatio ſenſuum cadit, ſi natura integre incorrupteque iudicet, nec cauſa ſit, quæ extrinſecus obſtrepat, nec poſitura obſiſtat, nec intercapedo aut receſſus officiat. falli enim aſpectus neqꝫ circa rem viſibilẽ. ſi mundus & probus oculus habeatur, ſi ſerenum ſit, ſi interſtitio iuſto colores abſceſſerint. vult ergo quòd circa ſenſibile proprium in debita diſtantia approximatum ſtante puritate organi, & debita medii diſpoſitione, non contingit ſenſum errare. in hoc autem C apparet manifeſta differentia inter ſenſum, & intellectum, quia intellectus circa communia non decipitur, ſed magis circa propria, ſenſus autẽ ſe habet oppoſito modo.

PROPOSITIO. CXXV.

Semper honorabilius eſt agens patiente, & principium materia.

SCribitur & allegari ſolet frequẽter ex.3. de anima. tex. com. 19. vbi Ariſtotel. comparat intellectum D agentem intellectui materiali. Gloſſari autem conſueuit de paſſo correſpondente ipſi agenti, quia nõ oportet abſolute quodlibet agens nobilius eſſe quodlibet paſſo. nam certũ eſt ꝙ ſenſitiuæ animæ virtutes ſunt paſſiuæ vt patet in. 2. de anima tex. com. 51. virtutes autẽ animæ nutritiuæ, ſunt actiuæ, non tamen dicimus illas eſſe nobiliores ſimpliciter virtutibus ſenſitiuis. Vnde Ariſtot. quia iam probauerat ꝙ in omni natura in qua eſt vnum, quod eſt omnia fieri, oportet dare alterum quod eſt omnia facere, ſic tale quod eſt omnia facere, quod correſpondet illi E quod eſt omnia fieri, oportet quòd ſit præſtãtius illo, & ita in natura animæ, quia vt inquit Com. ibi in cõ. quia anima eſt vnum entium naturalium, & ſcientia de anima eſt naturalis, & datur ibi intellẽus poſſibilis q eſt oĩa fieri, oportet ꝙ etiam detur intellectus qui eſt omnia facere, & talis eſt præſtantior intellectu poſſibili, & ſimiliter quia materia prima eſt omnes formæ materiales in potẽtia, oportet ꝙ ſint in actu in primo motore, vt dicitur 12. metaphy. cõ. 18. & ille eſt longe præſtantior materia vt patet. Vbi animaduerte ꝙ ſẽ F per in bona comparatione, cætera debent eſſe paria, excepto illo in quo eſt comparatio. non enim quælibet potentia actiua debet comparari cuilibet paſſiuæ, ſed ſibi correſpondenti. dantur. n. materiæ propræ, ſicut & formæ, non. n. quodlibet ex quolibet fieri poteſt, ſed determinatum ex determinato. ſic. n. in ſimili Gloſſatur famoſa propoſitio Philoſophi in. 8. phyſi. tex. com. 75. æternum & incorruptibile eſt prius natura, & tẽpore,

G pore,& perfectione gñabili,& cor-
ruptibili,veritatem.n.cæteris pari-
buscontinet,videlicet comparando
actum ad actum,& potẽtiam ad po
tentiam,non comparando potẽtiã
ad actum.nam prima mã eſt æter-
na,& forma eſt generabilis,& corru
ptibilis,& tñ forma eſt præſtantior
materia,vt patet in.7.pĥimæ philo
ſophiæ.in text.com.7.&.2.phy.cõ.
4.& ſimiliter gloſſatur alia famoſa
propoſitio,quæ ſolet allegari ex.3.
de anima com.36.& ex 2.de anima
te.com.24.videlicet. qñ aliqua duo
concurrunt ad conſtitutionem ali-
H cuius tertij,quorum vnum ſe habet
vt materia,& aliud vt forma : quod
ſe habet vt forma eſt perfectius eo,
quod ſe habet vt materia,vera eſt ſi
ſunt eiuſdem ordinis, puta ſi ambo
fuerint ſubſtãtiæ,aut ambo fuerint
accidentia,ſed vbi ſunt diuerſorum
ordinum nõ tenet. nam certum eſt
quod obiectum in ſcientia ſe habet
vt materia, & modus conſiderandi
ſe habet vt forma. nam idem obie-
ctum ſm materiã ſub diuerſis mo-
dis conſiderandi,& ſub diuerſis ab-
I ſtractionibus,poteſt ſpectare ad di-
uerſas ſcientias, vt dicit Com. in.1.
phyſi.commen.71 & tamen perfe-
ctio ſcientiæ magis attenditur circa
nobilitatem obiecti,quàm circa mo
dum cõſiderandi.Inquit enim Ari-
ſto.in lib.1 de partibus anima. cap.
5.ꝙ melius eſt habere topicam co-
gnitionem de ſubſtantiis ſeparatis a
materia,quàm demõſtratiuam de
iſtis materialibus,& dat exemplum
de pulchra muliere,ꝙ longe magis
delectat pulcherrimã inſpicere mu-
lierem,q̃ alterius omnia pertracta-
re membra.& ita ẽt ſentit Auerr.in
2.cœli & mundi.in com.60.vbi hẽt

demſonibus inductis de illis qõni- K
nibus,qđ quamuis non ſint demſo-
nes perfectæ fidei, tñ quia ſubiectũ
earum eſt valde nobile, ſunt nobi-
liores illis.modicũ enim nobile no-
bilius eſt multo ignobili. Sed tũc Dubium.
eſt difficultas.nam tunc ſequeret,ꝙ
ſenſibile eſſet præſtantius ſenſu, qa
agit in ſenſum, & eſt agens propor-
tionatum corrñdens ſenſui. Niſi Solutio.
eſſet,ꝙ non inconuenit idem reſpe-
ctu eiuſdẽ ſub vno reſpectu eſſe præ
ſtantius illo,qđ tñ ſimpl̃r deinde eſt
impfectius,ſicut brutum rõne qua
ſanum,eſt præſtantius homine rõ-
ne qua æger,& vt inquit ſapiens Sa- L
lomon,melior ẽ canis viuus, leone
mortuo : ita pariformiter ſi ſenſus
comparetur ſenſibili rõne qua reci-
pit ſpeciem,& mouetur ab obiecto
ſub illo reſpectu, quo patitur ſenſus
& obiectũ agit,eſt imperfectior ſen-
ſibili,tñ abſolute ſenſus eſt nobilior
ſenſibili, quia pfectiſſima operatio
eius excellit perfectiſſimam opera-
tionem ſenſibilis,& hoc a ſigno ar-
guendo. Et aĩaduerte hic vnum an-
notatione dignum,quod nõ eſt cre-
dendum ꝙ virtutes ſenſitiuæ ſint pa M
re paſſiuæ,ita ꝙ nullo modo agant, Virtutes ſenſitiuæ non ſunt pure paſſiuæ.
nã licet ſenſus particularis, quia ma
terialis eſt habẽs particulare ꝓpriũ
ſenſibile materialiter obiectum ex-
tra, maxime per ſe patitur a ſenſibi-
li,& minime agit,& ideo dicitur ꝙ
ſenſus maxime in patiendo perfici-
tur,aliquid tamen agit. cum, n.ab
obiecto patitur in recipiendo con-
uertit ſe ſuper ipſum in cognoſcen-
do ipſum,ſicut patet in viſu,& audi
tu ex hoc,ꝙ quãuis obiectũ per ſpe-
ciem ſuam agit imprimendo ſe or-
gano,ex hoc non videt,& audit ho-
mo,niſi vis viſiua, vel auditiua ad
perci-

A percipiendum obiectum per motũ ſpeciei ſe cõuertat ad obiectum, ſm ꝙ dicit Philoſophus in lib. de ſenſu & ſenſa. ꝙ ad alia fortiter intenti delata ſub oculis non videmus. Nec potes dicere ꝙ talis recipiẽdo videt, licet interiori virtute non iudicat, qm̃ & ſi dormiẽti apertis oculis lux eſſet præſens ipſa organo imprimeretur, & tamẽ nihil videret, quia vis particularis viſus ligata eſt, & tamen patitur, cuius ſignũ ꝙ magno ſplendore oculis impreſſo, vi paſſionis excitatur, & tunc primo videt, quod ẽt patet in dormientibus qui non au-
B diunt paruos ſonos, etiã auribus impreſſos, & cum magno ſtrepitu excitantur, & fuit ſententia ſolennis doctoris Henrici de Gandauo, in quolibeto ſecundo, quæſtione ſexta. & videtur mihi, quòd iſta etiam fuerit mens Auerro. nam in ſecundo de anima. in commen. 125. inquit quòd Ariſtotel. opinatur, quòd ſenſuum quidam ſunt in capit. relationis, & quidam ſunt in cap. actionis, & paſſionis per ſe, & accidit eis relatio, & in commento. 144. ſcribit clarius declarando iſtam ſententiam ponens documentum ſuper verbis
C Ariſtotelis, ibi in text. dicentis, quòd auditus eſt aliqua proportio, & non dixit ꝓportio ſimpliciter, quia exiſtimatur, quòd iſta proportio, quã uis ſit in capitulo relationis, tamen eſt proportio agens, & proportiones in eo quòd proportiones non ſunt agentes, ſed in eo, quòd qualitates. ſenſus igitur numeratur in relatione vno modo, & in qualitate alio modo, & ſic intelligitur.

PROPOSITIO CXXVI. D

Quæcunque eadem generatione generantur, & eadem corruptione corrũpuntur, ſunt eadem realiter.

EX. 4 primæ philoſophiæ. tex cõ, 3. allegari ſolet, habet tñ ſic limitari de illis, quæ æque primo generantur, alias ſequeretur ꝙ quantitas & ſubſtantia, & propria paſſio, & ſubiectum eſſent vna res, quod tamẽ cõiter non teneri ſolet. Vnde aĩaduerte ꝙ iſta propoſitio locum non E habet de his, quæ ſimul tempore generantur, verum etiam quæ generãtur ſimul ſm naturæ ordinem, vndę licet ſubſtantia, & quantitas terminata ſimul tempore generãtur, & corrumpũtur, tñ non ſunt ſimul natura, quia per Auer. in illo libro dę ſubſtan. orbis, quantitas terminatą aduenit poſterius non tempore, ſedą ſecundum eſſe, id eſt ſecundum naturam ſubſtantiæ compoſitæ. Sed Dubium. tunc eſt maxima difficultas contra iſtam gloſſam nam tunc probatio Ariſt. ibi non procederet de ente, & vno. nam vnitas eſt paſſio entis, & ꝑ F conſequens non ſimul natura generatur paſſio, & ſubiectum Ad hoc Solutio. ego dico ſalua pace aliter ſentientiũ, nam ſcio ꝙ viri magni oppoſitum tenent, ꝙ non fuit de mente Ariſto. & ſui Com. Auerr. ꝙ vnitas ſit paſſio entis, ſicut late diſputaui in commentis meis ſuper. 7. primæ philoſophiæ, & ſuper formalitatibus, nec reperitur locus in doctrina Ariſtot. & cõtra ponentes, ꝙ vnitas ſit paſſio entis. Auerro. vbi dicatur quòd vnum ſit paſſio entis, licet Auic dicat illud. vnde vbiq; locorum vniformiter videtur

G detur Ariſto. loqui de ente & vno, & ne videamur iſta gratis dicere, Ariſt. in 4. primæ philoſophiæ. in tex. cõ. 3. dicit ꝙ ens, & vnum ſignificãt eandem naturam, ſed non ſecũdum eandem rationem, ſicut principium & cauſa quæ dicunt eandem naturam, ſed ratio principij eſt negatiua, quia dicit negationem eſſendi ab alio, qa principio non datur prius, quia de ratione principij eſt primum eſſe, vt dicit Ariſt. in. 5. meta. Ratio autẽ cauſæ eſt poſitiua, quia eſt ab illa aliud eſſe, cauſa enim eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud, ita pariformiter

H vnum non ponit ſupra ens aliquam naturam, aut proprietatem poſitiuã ut tenuit Auicen. & Scotus, ſed ut dicit Auer. in lib. deſtruct. deſtruct. in diſp. 3. in ſolone. 14. dub. non debet intelligi de vnitate entis, niſi ſignificatio priuatiua. & ita etiam dicit. 4. meta. cõ. 3. Amplius in eodem tex. com. 3. Ariſtot. expreſſe dicit quòd ſubſtantia uniuſcuiuſq; rei eſt vna, ſicut & ens & Auer. ibi in com. dicit, quod vnaquæq; ſubſtantia eſt, una eſſentialiter, vbi vniformiter comparatur ens & vnum ad unumquodq; Et confirmatur, quia Cõmẽ. arguit

I contra Auicen ponẽtem ens, & vnũ eſſe diſpoſitiones accidentales ſuperadditas eſſentiæ, & eodẽ medio cõcludit ꝙ quemadmodum unaquęq; res per ſe eſt ens, etiam per ſe eſt vna, quia aliter vt deducit eſſet proceſſus in infinitum. Patet autem ꝙ niſi eſſet eadem perſeitas in vtraque præmiſſa, argumentum eius eſſet ſophiſticum, & in quatuor terminis. Amplius ibidem Ariſto. text. commen, quinti habet, ꝙ vnius inquantum vnum, & entis inquantum ens eædẽ ſecundum ſe ſunt paſſiones. Amplius. 10. metaphy. tex. commen. 6. K habet ꝙ ens, & vnum æqualiter dicuntur de omnibus, & idẽ habet in tex. cõ. 7. & in tex. cõ. 8. dicit ꝙ æqualiter aſſequũt categorias ens, & vnũ, videlicet ꝙ ſicut ens diuiditur in decem prædicamenta, ſic & vnum. & Comen. in com. dicit ꝙ vnum diuiditur in decem prædicamenta, & dicitur multipliciter ſicut & ens. vnde ſicut ens eſt genus analogum ad decem prædicamenta, eodem modo & vnum. vnde ſicut eſt prædicatio ſuperioris de inferiori, ꝗñ ens prædicatur de decem prædicamentis, ita etiã eſt de vno. nam ſubſtantia vniuſcuiuſq; rei eſt vna eſſentialiter ſicut eſt L ens, vt dicit expreſſe Philoſophus, & Commen. 4. metaph. tex. cõmẽ. 3. & ideo non poſſum non mirari de Ioãne Scoto, & de ſequacibus, & de multis aliis viris illuſtribus, tenentibus vnum eſſe paſſionem entis, & prædicari de ipſo, & de inferioribus ad ens in ſecundo modo dicendi per ſe, & id quod fuit in cauſa quare deuenerint ad illam opinionem, quia iſti in ſcientia diuina imitati ſunt Auicen. & Auerro. tertio de anima. commento 30. dicit, quòd nullibi ita errauit Auicen. ſicut in metaphy. Aui M cen. autem vt ſcribit Auerr. quarto primæ phyloſophiæ. commen. tertio. & 10. meta. cõ. 8. multipliciter errauit circa hoc. primo enim opinatus eſt quòd ens, & vnum dicunt accidentia ſuperaddita eſſentiæ, & cauſa erroris fuit, quia non diſtinxit inter ens quod eſt tanquam genus, & inter ens quod ſignificat verum. ens enim quod ſignificat verum eſt accidens, & ens quod ſignificat genus ſignificat vnumquodq; decem prædicamentorum multipliciter.

vnde

A vnde quinto metaph. com. 14. ſcri-
bit Auer. debes ſcire, ꝙ hoc nomen
ens quod ſignificat eſſentiam rei, eſt
aliud ab ente quod ſignificat verũ.
Et ideo expoſitores diuerſantur in
quæſito ſimplici, ſcilicet dicere vtrũ
aliquid eſt in ſecũdo topicorum, vel
vtrum collocetur in quæſtionibus
accidentis aut generis, qui enim in-
telligit de ente illud quod eſt com-
mune decem prędicamentis dicit, ꝙ
collocatur in quęſtionibus generis,
& qui intelligit de ente illud quod
intelligitur de vero, dicit ꝙ colloca-
tur in quæſtionibus accidentis, & in
B lib. deſtructio deſtruct. in ſol. tertij
dubij inquit. nomẽ entis dicitur du
plex. videlicet dicitur de vero, & de
oppoſito priuationis, & hoc eſt quod
diuiditur ad decem prædicamenta,
& eſt eis tanquam genus. Alius er-
ror Auic. fuit quod credidit, ꝙ vnũ
quod eſt ſynonymum enti, eſt idem
cum illo quod eſt principium nume
ri, & quantitatis, & quia tale vnum
numeratur in accidẽtibus, exiſtima-
uit ꝙ vnum quod ſignificat omnia
prædicamenta eſt accidens. Scotus
autem in aliquibus concordat cum
Auic. & in aliquibus diſcrepat. nam
C quia tenet vnum eſſe paſſionem en
tis & dicere aliquam rationem poſi
tiuam ex natura rei conuertibilem
cum ente, in hoc diſcrepat ab Auer.
& tenet cum Auic. Diſcrepat autem
ab Auic. & concordat cum Auer. qa
apud ipſum, & ſuos ſequaces nõ eſt
idem vnum quod conuertitur cum
ente, & quod eſt principium quan-
titatis, & numeri, neq; tenet ꝙ ens, &
vnum ſint diſpoſitiones accidenta-
les ſuperadditæ eſſentiæ, vt tenuit
Auic. Tu autẽ animaduerte, & con-
ſidera, quia multę ſunt viæ iſtis tem-
poribus multum remotæ à veritate, D
& à ſyncera philoſophia Ariſtot. &
vnuſquiſq; confidit in proprio inge
nio. mihi autem ſatis fuerit excita-
re intellectus nobiles ad perſcruta-
tionem veritatis, quia nõ decet Phi-
loſophum eſſe addictum alicui viæ,
& dimittere rationem. iſti enim re
ctius Philodoxi nuncupãtur, quàm
Philoſophi. ſemper aurea illa Pla-
tonis in Phœdone ſententia mihi in
ſimilibus caſibus occurrit. Nullum,
inquit, malũ maius hominibus con
tingere poteſt, quàm ſi rationes o-
dio habuerint.

PROPOSITIO CXXVII. E

*Intellectus & intellectum & in-
tellectio, ſunt idem in abſtra
ctis à materia.*

FAmoſa eſt authoritas, & ſolet al-
legari ex. 3. de anima. tex. com.
19. vbi Ariſt. loquens de intellectu
agẽte inquit. idem autem eſt ſecun-
dum actum ſcientia rei, & conſimi-
le habetur ibidem in tex. com. 27. ve
ra tamen eſt propoſitio in intelligen
tijs, quæ in intelligendo nullo mo-
do dependent à corpore, nec vt à ſu-
biecto, nec vt ab obiecto. vnde præ- F
ſens propoſitio veritatem nõ habet
de intellectu noſtro poſſibili, qui in
intelligendo depẽdet à phantaſma-
tibus, ſiquidem oportet intelligen-
tem phantaſmata ſpeculari, vt dici-
tur in tertio de anima tex. com. 30.
& 39. gloſſa eſt Auer. in eodẽ com.
19. ſuper hoc. inquit enim, & innuit
vt reputo aliquid proprium intelle-
ctui agenti in hoc, in quo differt à
materiali, ſcilicet, ꝙ in intelligentia
agente ſcientia in actu eadem eſt cũ
ſcito, & non eſt ſic in intellectu ma-

G teriali, cũ ſuum intellectum eſt res quæ non eſt in ſe intellectus. conſimilem ſentẽtiam habet Comment. in.12.metaph cõm.39.vbi inquit, intellectus & intellectum, & intelligens reducuntur in vnum, & nõ differũt niſi ſecundũ reſpectum diſpoſitionum. intellectus enim inquantum intelligit ĩtellectum dicitur intellectum, & inquantum intelligit per ſe, ideſt per ſuam eſſentiam dicitur ꝙ intellectio per ſe eſt ipſe intellectus, econtrario illi quod intelligit per aliud. & hoc vt reputo, addit Cõment. propter intellectum poſſibilẽ
H qui intelligit per aliud, ideſt per ſpecies aliorũ, vt patet. 3 de anima tex. com.8.ex cognitione enim aliorum deuenit in ſui cognitionẽ, & hic iterum expreſſe patet, ꝙ ſciẽtia noſtra non eſt idem cum ſubſtantia intellectus noſtri, cuius oppoſitum quidã tenuerunt. conſimilem ſententiam habet clare Commen. in lib. deſtru. deſtructionum in diſput.5.in ſolut. ſecundi dubij. vbi inquit, ipſi ſcilicet Philoſophi opinati ſunt, ꝙ formæ ſunt in ſcientes prout conſiſtũt in materia, & ſi forte inueniretur aliqd in materia non conſiſtens, manife-
I ſtum eſt, ꝙ eſt pura ſcientia, & hoc patefit apud eos omni ratione. ipſi enim reperierunt formas naturales aliquo modo ſeparatas à materia, & ſunt pura ſcientia & intellectus, & intellectus non eſt aliud in eſſentia à forma rerum à materia ſeparatarum. Vnde poſtquam res quæ de ipſarum naturis non ſeparantur, ſic ſe habent, quanto magis illę quę de natura earum continue ſeparantur, digniores ſunt, quòd ſint purus intellectus, & pura ſcientia, & quia rei ſi intelligibilia eadem ſunt, ꝙ rerum ve-
ritates, & intellectus nõ eſt aliud ni- K
ſi comprehenſio intelligibilium, erit in nobis intellectus, & intelligibile vnum & idem inquantum eſt intelligibile, & nulla eſt ibi differẽtia niſi inquãtum intelligibilia ſunt rerum intelligibilia, quæ de earum natura non ſunt intellectus, immo fiunt intellectus prout intellectus ſeparat dictas formas à materijs ipſarum, & propter hoc intellectus noſter, & intelligibile non ſunt vnum, & idem omnimode. Et aduerte, ꝙ licet in omnibus intelligentijs citra intellectum poſſibilem ſecundum Peripateticos, iſta propoſitio vera ſit, nulli- L
bi tamen ſimpliciter verificatur ſicut in intelſu Dei, ſicut gloſſat Commenta.12.primæ philoſophiæ.commen.51. Et ratio eſt, quia in ſolo primo quiditas, & eſſentia ſunt eadẽ ſimpliciter, & omnibus modis, quia ipſe eſt ſolus ens per eſſentiam, & eſt quiditas abſoluta, & alia entia quidditatem habent. vt dicit Auer. in diſputa.6.in ſolutio.6.dubii. in libro. deſtructionum.

PROPOSITIO CXXVIII.

Non quodlibet agit in quodlibet, ſed determinatum in determinatum. M

FAmoſa eſt propoſitio, & ſolet allegari ex primo phyſicè auſcultationis tex. commen. 43. & eſt una de ſuppoſitionibus conceſsis in ſcĩa naturali & de numero illarum propoſitionum quæ indigent modicula innuitione, vnde inductione, & exemplo ſenſato perſuaderi poteſt, & placuit mihi in hoc loco ponere plures ex huiuſmodi propoſitionibus

A bus quæ ſunt principia,& ſuppoſitiones conceſſe in ſcientia naturali. Et ſunt hæc,videlicet,

Suppõnes quędam i ſcientia naturali.

Motum eſſe,multitudinem entium eſſe.

Primo phyſico. tex.com.8.

Naturam eſſe,& naturæ diffinitio.

Secundo phyſicor. tex.com.3.& tex.com.6.

Omnia aut quædam moueri quæcunq; natura conſtant.

Primo phyſicorum. tex. cõ. 11.

Ex nihilo nihil fieri.

Primo phy ſic.tex.com.32.

Plures formas naturales eſſe in materia.

B Commen.ſecundo phyſico.commen.21.ex fundamentis,quæ ponit naturalis eſt quòd plures formæ naturales ſunt in materia. & eſt etiam ſententia Ariſtote.in.6 primæ philoſophiæ.tex.com.primi.vbi habet Phyſica eſt circa ſubſtantiam, quæ ſecundum rationem, vt ſecundum magis non ſeparabilem ſolum. & vt ponderat ibi Comment. ly ſecundũ magis ponitur propter intellectum. eadem etiam ſententia habetur.1. cœli.tex.com.primi.de natura ſciẽ C tia fere plurima eſt de corporibus, & cætera.

Formas non mutari de materia in materiam.

Quarto phyſicornm. com.17. vnũ enim eorum quę ponit naturalis eſt ꝙ forma nõn ſeparatur per ſe.ſ.non mutatur de materia in materiam ſecundum ꝙ corpora mutantur de loco in locum,ſed ſeparatio eius a materia eſt corruptio. idem habet. 5. phy.com.5.manifeſtum eſt ꝙ albedo eſt forma quieſcens per ſe immobilis,& qui fingit ipſam moueri,nõ eſt loquendum cũ eo in hac ſciẽtia.

D Naturam agere propter finem.

Commẽ.2.phyſico.com.74.hoc eſt maximum fundamentum huius ſcientiæ.

Formas ſpecificas habere proprias materias.

Commenta.8.phyſic.com.46.&.2. meta.com.15.contra Auic.& colligitur hoc ex mente Ariſt.in.10.primæ philoſophiæ.tex.cõ.25. vbi habetur ꝙ ſi mas & fœmina ſpecie differrent,non poſſent ex eodem ſpermate generari vbi Com. inquit, & ideo materia maris, & fœminæ eſt vna vniuerſaliter. E

Naturam nihil fruſtra facere.

Primo cęli. tex.cõ.32.&.3. de anima.tex.com.45.

Naturã de poſſibilibus facere quod melius eſt.

Secũdo cœli & mun.tex.com. 34. & in libris de animalibus ſępe.

Naturam non facere ſaltum, ideſt de extremo ad extremum ſine medio pertranſire.

Nono de natura animalium.

Sed reuertamur ad declarationẽ propoſitæ propõnis,quæ,& ſi demõſtratione non indiget,tñ aliqua innuitione declarari poteſt, & ni fallor opinio Empedo.metrice ſcribẽtis hoc voluit, dum protulit,litẽ, & F amicitiam eſſe principia rerum natura cõſtantium.nam vt inquit.Ariſto.in.1 cœli & mun.in tex. cõ. 22. Non enim ſemel aut bis,ſed infinities oportet putare eaſdem opiniones peruenire ad nos,&.1.meteororum hoc idem aſſeuerat oĩa natura conſtãtia excepto Deo,qđ erat cœlũ ſm Empedoclem,conſtabant lite,& amicitia,vt aſcribit Ariſto.ſibi in.3. primæ philoſo. in tex.cõ.15. & habuit,ni fallor,bonũ intelſm.nã Idu-

 ctiue

G ctiue conſideranti in ſingulis, quæ ſunt hic patebit eſſe quaſdam proprietates currentes inter entia. dotauit.n.vt inquit Plato res natura proprietatibus,elementa enim numeris ligata ſunt,vt voluit Plato,& ſecundum etiam Ariſt.mentē ſunt in certo ordine,& menſura cōſtituta.nam ex vno pugillo terræ fiunt decem aquæ,& ſic deinceps de aere reſpectu ignis,& cōſiſtunt in determinato ordine, quia ordo eſt natura ſenſibilium.natura enim eſt cauſa ordinationis,vt dicitur in octauo phyſ.tex. com.15.& in tertio cœli & mundi.
H tex.com.24. vnde nō in quolibet locata ſitu elementa ſaluari poſſent,vt clare patet.

ADDI. Vtriuſq; actus habet minimum tempus ad non excedere.2.cœli.tex. cōmen.39.quæ dignitas inductione perſuadetur ibi, vnū quod quarum eſt opus eſt gratia operis,ſecundo cęli.17.eſt enim dignitas.vt dicit Simplicius. Currunt etiam proprietates in mineralibus, & lapidibus per quas mirabiles effectus perficiūtur. nam magnes attrahit ferrum, & nō attrahit lapidem . ſimiliter reubarbarum ſepultum ī milio,& caſſiam
I in arena,& fructus in melle conſeruari diu cernimus, aurum etiam, vt inquit Auer.5. colliget cap.24.dure patitur ab igne, & tamen in ventre ſtructionis inuenitur notabiliter diminui,& null⁹ eſt,qui dicat hoc prouenire,quia caliditas eius ſit maior caliditate ignis, ſed eſt propter proprietatem currentem inter ea . ſanguis hirci deſtruit adamantem,non autem alios lapides. lapis ſmaragd⁹ coitu diſſoluitur,vt dicit magnus Albert.in lib.de mineralibus, & lapidibus experimento fuiſſe comprobatū in Rege Vngariæ,& hoc non con K tingit aliis lapidibus, ſanguis etiam hirci deſtruit lapidem in rhenibus genitū,& tamen iſta proprietas non eſt in ſanguine humano. Vnde authoritate Hermetis,mineralibus, & vegetabilibus inſunt proprietates ꝗ ſi ab hominibus eſſent cognitæ,poſſent homines operari quicquid per magicas conficitur artes. Et ſolertiſſimus naturę rimator Ariſ.in primo de partibus animalium. cap.5. dicit nullam rem adeo vilem, & paruam eſſe in natura,in qua nō liceat inſpectare aliquid diuinum,& admiratione dignum.deſcendamus parumper L ad animalia, napellus coturnicibus eſt cibus, hominibus vero eſt venenoſa medicina,helleborus turdis cibus eſt, hominib⁹ vero nequaquam & ita eſt etiam de qualitatibus manifeſtis. inquit enim Princeps ī prima Fen primi,doct.tertia cap.primo de cōplexionibus,quapropter vna medicina plerunq; eſt frigida humani corporis comparatione, & comparatione corporis ſcorpionis calida, & humani corporis comparatione calida,& frigida comparatione corporis ſerpentis: immo illud mirabilius
cōtingit,quòd homini ſano aliquid M poteſt eſſe venenum,& tamen laboranti poteſt eſſe ſalutaris medicina. & hoc voluit dicere Empedoc.nam Poetæ,vt inquit doctiſſimus Petrus noſter Grauina, plerunq; veritates phyſicas poeticis figmentis, & metaphoris tegere conſueuerunt.

Propoſi-

A PROPOSITIO CXXIX.

Sapiens cum cognouerit naturam iuſtitiæ exiſtentem in ſubſtantia rerum, tunc cupiet ſimilari illi naturæ, & acquirere illam formam.

ALexandri & Auerro. ſententia eſt in præfatione primi. libri Phyſicæ Auſcultationis, iuſtitia, vt B ſcribit Ariſto. in 5. Ethic. alia cõmutatiua, alia vero diſtributiua. In hoc autem eſt differentia, quia commutatiua conſiſtit in æqualitate quæ eſt ſecundum arithmeticam proportionem, vt ſi do tibi centum, teneris reſtituere præciſe centum. ſed diſtributiua cõſiſtit in æqualitate quę eſt ſecundum geometricam proportionem, quemadmodum in ciuitatibus bene legibus gubernatis, qualis eſt proportio perſonæ ad perſonam, talis debet eſſe proportio digni tatis ad dignitatem, & magiſtratus ad magiſtratum, & donec iſto modo viuitur, bene ſe habet ciuitas: ſed C quando hoc nõ ſeruatur, tunc ſunt rixę, & contentiones. in ſubſtantia rerum reperitur iſta diſtributiua iuſtitia, quæ a Deo originẽ duxit. Inqt Ariſt. 1. Cœli & Mundi. t.c. 100.

Iuſtitia in duplici eſt differẽtia.

A primo quidem principio communicatum eſt eſſe, & viuere omnibus, his quidem clarius, his vero obſcurius. & Auerrois in Secundo Cœli & Mundi. commen. ſexageſimoquarto inquit, quòd diſtãtiæ entium in hoc ſunt valdæ diuerſæ. Non enim credendum eſt intelligentias in eodem ordine perfectionis eſſe collocatas, ſed eſt ibi magna latitudo, & diſtantia, & hoc etiam diuinus Dionyſius, Pauli qui magnus in ſacris eloquijs fuit fidelis diſcipulus, aſſeuerat in libro de Cęleſti Hierarchia, ſic etiam corpora cœleſtia adinuicem maxima ſunt colligata concordia, & iuſtitiæ vinculo connexa intantum, quòd Philoſophus in libro de Animalibus, & Commẽtator in libro de ſubſtantia Orbis dicunt, quòd Luna inter orbes eſt ſicut terra inter elementa. & quam bene Seuerinus Boethius illam iuſtitiam contemplatur in libro quarto de Philoſophica conſolatione Metro. 6. D

ADDI. Et a natura vt patet 1. cœli. te. com. 69. Natura adęquat & facit ordinem

E

Si viuis celſi iura tonantis,
Pura ſolers cernere mente,
Aſpice ſummi culmina cœli.
Illic iuſto fœdere rerum,
Veterem ſeruant ſidera pacem.
Non ſol rutilo concitus igne
Gelidum phœbes impedit axem.
Nec quæ ſummo vertice mundi
Flectit rapidos vrſa meatus,
Nunquam occiduo lota profundo.
Cætera cernens ſidera mergi,
Cupit oceano tingere flammas.
Semper vicibus temporis æquis
Veſper ſeras nunciat vmbras,
Reuehitq; diem lucifer almum. F
Sic æternos reficit curſus
Alternus amor ſic aſtrigeris,
Bellum diſcors exulat oris.
Hæc concordia temperat æquis
Elementa modis, vt pugnantia
Vicibus cedant humida ſiccis:
Iungant fidem frigora flammis,
Pendulus ignis ſurgat in altum,
Terræq; graues pondere ſidant. &c.

Vbi manifeſte patet mundum ſuperiorem intelligibilem, atque corporeum, & hunc inferiorem in iuſtitia diſtributiua conſiſtere. ſic procedit

G procedit natura ab elementis gradatim ad mineralia,& lapides:a lapidibus ad plantas, a plantis ad animalia, & ab animalibus tandem ad hominem.de quo Ariſto. in primo Politices ita ſcribit,vt enim perfectione ſuſcepta optimum cunctorum animalium eſt homo, ita ſi alienus fiat a lege, & a iudicijs peſſimus eſt omnium animalium. Et ratio eſt,vt mihi datur cernere,quia ea quæ a natura fiunt increpanda non ſunt. Animalia autem ex naturæ inſtinctu exeunt in ſuos actus, non eſt imputandum Lupo ſi vorax ſit,nec Leoni
H ferocitas, nec Tigribus crudelitas, ſed vitia nobis imputanda ſunt,quia non ſponte natura aliquis malus naſcitur, vt inquit Plato, ſed propter malam prauamq́, educationem. Et Ariſtoteles in Secundo Ethicorum inquit, ꝙ virtutes non ſunt nobis a natura neq; præter naturam,ſed ſumus nos ad illas quidem recipiẽdas natura apti perficimurq́, per conſuetudinẽ. De iuſtitia autem ita ſcribit Philoſophus quinto Ethicorum capitulo quarto. Excellentiſſima virtutum eſſe videtur iuſtitia, & neque Heſperus neque Lucifer ita mirabilis,ac in prouerbio dicimus omnes ſimiliter virtutes iuſtitię ineſſe & perfecta maxime virtus, quoniam perfectæ virtutis eſt opus, perfecta autem K quod eam habens ad alium quoque vti poteſt virtute,non ſolum ad ſeipſum. Et beatus Auguſtinus in ſermone quodã de iuſtitia inquit, tolle iuſtitiam a regnis,quid ſunt regna niſi aperta latrocinia.

Cum igitur Sereniſſime Princeps ſapientia polleas naturam iuſtitiæ quæ rariſſima eſt in terris hac tempeſtate amplectere & excole,ſicut incepiſti, eris.n.in numero heroum & ſola Phenix in hoc regno virtutum oĩum cui me plurimum commẽdo.

Et ſic finem imponere conſtitui huic operi,in quo ſi quid dixerim ꝙ L Chriſtianę religioni aduerſari videtur, illud recitando opiniones Philoſophorũ vnuſquiſq; me dixiſſe, certo ſciat, in his & in oĩbus alijs ſcriptis meis ſemper me ſubmitto iudicio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, nihil enim adeo mirabile dicitur de diuinis rebus,quod ſapiens credere non debeat, vt inquit Pytagoras. Compleui autem hoc opus Neapoli Anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimotertio. Dum ſcientiam diuinam publico ſtipendio legerem apud ſanctum Laurentium, ſub regimine Reuerendi patris fratris Antonini de Antoroſa de Neapoli, Cui ego plurimum debeo.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

AA BB CC DD EE FF GG HH.

Omnes ſunt Quaterniones, prȩter H H qui eſt Duernio

Tabula per ſe patet.

Venetijs Impreſſa in officina hȩredum
Lucȩantonij Iunctȩ. Anno Dñi.
M. D. LXIII.